4 III A-25336

ספר

עוללות אפרים

אשר חיבר הגאון האמיתי, שר התורה, התייר הגדול, אבי כל תופשי התורה בדורו, איש צדיק קדוש ונורא שמו, חכם הרזים ונבון לחשים, רועה ישראל מאור הגולה מרנא ורבנא אפרים בן מוהר"ר אהרן זצ"ל איש לונטשיץ שהי' רבו של רבינו הגדול בעל התוי"ט זצ"ל.

והוא דרוש כולל כל הנהגת האדם מיום צאתו לאויר העולם עד יום שובו לעפרו, תוכו רצוף מוסר נחמד על פי כונות כוללות ע"ד מדרשי רז"ל המדברים מענין מועדי ה'. פסח, ספירה, שבועות, סוכות, ראש השנה, יום כפור, שבת, חנוכה, פורים, ודרשות כוללות לחתנים ליומי חתונתם, ועל ברית מילה, ועל פדיון הבן, ובר מצוה, ועל שלשה עמודים, תורה, עבודה, וגמילות חסדים, וספר בר מינן, ורמזים על הגאולה העתידה, באשר הם בכל נביא ונביא נאמרים, ופי' נאה על מאמרי רבה בר בר חנה.

ובהיות שתועלת חיבור זה גדול הכמות ורב האיכות וכמוהו לא נראה דרוש כולל כל הכונות כרצון איש ואיש, לדרוש בעת רצון בכל עת וזמן, עד אשר לא יצטרך לחפש ולשום עיונו בשום מדרש כי אם זה הספר מספיק לכל איש, וכבר נדפס ספר הקדוש והנורא הזה איזה פעמים בהסכמות גאוני עולם איתני ארץ נ"ע, ולרוב חשיבותו ותועלתו לא נמצא עוד, כי בעורו בכפו יבלעוהו יראי ה' ותופשי תעודה, לכן העליתי אותו מחדש על מכבש הדפוס בכמה מעלות, ומוגה באר היטב מכל השגיאות שנפלו בדפוסים הראשונים לאין מספר. יצא לאור ע"י ישראל דוד מילר

68498

ווילנא

בדפוס ר' יהודא ליב בן המחוקק מו"ה אליעזר ליפמאן מ"ץ נ"י

שנת הלא טוב עוללות אפרים לפ"ק

ОЛЕЛОТЪ ЕФРАИМЪ.
Оборки Ефремовы: Сборникъ проповѣдей Ефрема Лунтшица.
Съ Амстердамскаго изданія 1776 г.

ВИЛЬНА. Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ переулкѣ
домъ Ш. Киссина № 1195/6 1877 г.

Дозволено цензурою. 23 Февраля 1877 года Вильна.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

הקדמת עוללות אפרים

הלא טוב עוללות אפרים

אשר על ואשר בגר בגניב אבי העזרי ובכרם
ה' נכאות אשר אסר אסר לנוסרים את פריו פרי
עץ הדר והוד לפניך וכפות תמרים מחמדים ועוליס
ועבו סוכם למסה ופרי עץ חייס למעלה הלא הוא
הלדיק אשר כתמר יפרח בימיו וכן שלוש עד בלי ירח
יכון עולם ועד יחדיו יכונו בהוד והדר לפניהם
ומחבריהם מובלות ריעות ואהבה רבה לאוהביה
ולשומרי מצותיה והיא גלתה מקור מימיה מי נח על
הארץ לאמר זה ינחמנו מן המלאכה מלאכת קודש אשר
ברכה ה' מרעה יובבי בה וביום הבוא ה' שבר בה ציון
ותבוב רוח חכמה וביאה לאיתנה להיות לנו למגדל
עוז ולחומה נשגבה מימין ומשמאל סוככת בכנפיה על
לאמיתו ביום נשק גמון והציל מחולדות ומקריס פרץ על
פני פרץ כי ימים רבים יאבו אבותינו גולה וסוכה
ומוכך ומוסף בשבף מים רבים אדירים ועלה הפורץ
בעיר פרוסה אין חומה ואין מעוצר לרוח ההולך על
אלבב רוחות המגיחין ליחת רבה והעניה סוערה חשבה
להשבר ואחת אלבב לא תוכל שאת השאת והשבר וירח
ישראל כי ים שבר גדול כיס באלבב פיחות בית ישראל
ורוח גדולה מזקה בחה מפרק הרים הגבוהים ליעלים
יעלת חן ואילת אהבים חולה אהבה ואעל אלבב ואכם
עין כל האדן ועל אלבעתן המחורות לוקין אשפו נגשם
ואשבו הרחוקות באחרונות בגחלות פחמו אחל
ישראל ואי ה' אם יהיה על אורות וגשם נדבות
ביום חילך כי נשחתו מעיינות תהום רבה מעייני
היאושה שיחת לא לו והיה אור ישראל לאושך ובאשיכה
יהאלבו ונבוכים הם בארץ על האחיה ועל הכלכלה
לאם כוזבים על מצות ואחרונים יאכלהו בעצבון והוא
אלא כף נאת אושב אמלות אפניה עמל ורעות רוח עד
אשר אקוצר רוח ועבודה קשה לא ידעו ולא יבינו אינו
דרך יאבון אור והחכמה אחין אמצא לולא ה' אוחיר
לנו ארית כמעט שכבה דומה נפשינו אילו הם הארידים
אשר ה' קורא לאחיה שלאם האלהים דור דור ואחמיו
להוסיף ממכון שבאם בגר אלוה ואורה אור ולאחד
אקור נפאח לבית ישראל אקור אים חייס ולדבר אל
ה' שלעה ואנודאם אשר דבריו כפטיש יפוצץ שלע
ויאלו אים רבים ואשם כל העדה אביאוריס בשר היעב
לגלות שפוני אמוני החכמה הנעלמה וכעו כבשים

כדבשם לבלתי היות שם פזורה ישראל בלא תורה
ובלא תומה כי התורה האקובה אשובב בגר אשובבתו
אבוננתו אכל אדבע רוחותיו ונעשה אוקף תומה ואחר
כך יאב באיתן קשאו כחיים ביד גבור לשדות גירת
בעינת דשאנת לכל אדבע רוחות כי זה אלהים אלהינו
עולם ועד הוא למחסה ומשאור לנו אימין ומשמאל
אחור ואקדם הבע ימ"ן ואלה כי אימיט בל ימוט
אורך ימים עולם ועד להאימיטים שה והוא חיים ימיני
המייאר אורחותיו הלוך ושוע הנשבה אימין ישראל ·
ואם השמאל ואחותם עתך אוסן רב לביא לדיק בעושר
וכבוד אשר אשמאל לדאשק לדולים ואשקים אחורת
דשם להשמאים לדבר ה' הן קל"ם אהלוך דרך שלוה
וכבושה לרבים כי הולך לפניהם לדקות ה' לאחותם
הדרך אשר ילכו בה ואל ה' ויאר להם אחורת שאת
לדקה ואדפת לגלע נכון ולאסוף השולעה על יריכה
ורגליהם רגל ישרה עמדה באיסור רגל האלאכה
אלאכת ה' · ואף גם זאת לרבות הבאים אאחריהם
ויירשו אאערב את שם ה' האחפץ לכל האחות לשלאם
ולשוחם בליות הן וכבוד להולכי בחמים ולשוקדים
על דלחותיה יום יום הבאים לחקור אאחר הסך נסך
שכר טוב ליראי ה' ולאחשבי הפסד אלוה כנגד שברה ·
והיה כאשר יביט ישראל ידו אל אל עליון ויאם בה'
שלעו קנו ואבטחו אל יחחזק ישראל ויאב על נפי
אראומי קדת והיה זה לבבם כל הימים כלב האריה
האם ימם כי יחם לבבו בהגיעו יבער אם דת האוריי
אמיד בקרבו לא אכבה ואחת תורת האמתה אשר
שובאת לנו אאחותיה החכמה אחות נעאה ושם אחיה
יובל אי לאורת אשר יעלה על רחם ירחי ה' אשר
להם שם ויד על כם יה ליאב אושב אלהים בלב יש
החכמה בה לדיק ואושבי השועת עולמים גם כי ילכו
באו אם לא יכוו ואהבות לא יאטפוה גם כי יבא

כאהר אר לא יאור את **אפרים** :

הלא טוב שוב לנו אוב אל ה' להאיב אאחו אהשמיח
באוב ה' שבות עאו אף גילת ורנן יגל כבודי
הגבל והכיאור אעיניה אילת השחר בבוקרו על אשיח
ה' לשאוע בקול אריס ושרות לשוס לאבילי ציון פאר
אחת אפר ושק אשר יונע לרביס הלא יאחומס על
האלאה כל אים אין אשר רוח ה' אוסאה זו ירחה

עין בעין במלחמות הלילה ולרחות כמו חופל על יוסף חופך ורפל וחת הורת העולה על רותו לחמור על מה לחמו ומבים פה ימים רבים ואחינו כל בית ישראל הלא בארץ לא להם הם רועים זכרנו את הדגה אשר עברנו חם בחער הדגים זה ימים רבים דחגנו על גחולתינו ועל פדות נפשנו אשר נפכחה כמת מלב מעת אשר הושבנו בחחבכים כמתי עולם אין לומר ואין דברים בלי נשמע קול מבבר יפועה על הגחולה ועל התמורה ויקר פדיון נפשנו וחדל מעשות הפסח פסוח והמליט ועל מה עשה ה' ככה לעיים ישראל אשר המלך ה' נבחות חפץ ביקרנו הלא המה בני ציון היקרים ותיקר נפשם בעיני ה' וחת היתה לפנים בישראל · ועתה נעשה זולל מיקר ויקר בעיני ה' המותה לחסידיו ויבליך בשר חסידיו לחיתו ארץ זאת הלחם ויגרשהו ויולך מכל פינה ומבני עבריהם מזה ומזה נפילים היו בארץ גע ורד המבלי אין נבריח בישראל נפחה גבורתם היו לנשים הם חבוחינו חלבו בחיסור חעיים מדוע בינו בנים הקהנה ואם יחכה הלל ית' לחמנאם מאחר שהות חפץ והם חפניה מי מעבב ואם בבכי יבחו ובחחנונים יובילם הנה חמיד קול נוחה ברחם כל חנות על שבר בת ציון ובכר כלו כל הקיצים ועבר בניר כרם ה' וכלה קין המזבח ואחנחו לא נוחעו · הנה אחכי הלל בחלפי יושב והוחה כל הימים גם בלילה לח שכב לבי ורעיוני יונחים דחופים ומבוהלים ובעיני יפלא חת אשר הוי רוחה העם נפוצים לעומים גשומים על פני חרצות העמים הים חל עבר פניו יכלו סחור סחור על המחים ועל הכלכלה ואין אים עם על לב אין דורש ואין מבקש עד מתי קן הפלחות המחרגשים לפעות מחרגשות ובחות כי נסך ה' רוח חרדמה על יונחו חמנו המעולחת חוץ לטבע זה עלם רגליים עלחם ה' ברך פעמם ולא הכין לבו ולא נאמנו בבריח ה' עקבו גם גברו חיל ועיניהו הרחה רוחות וכלות חתין יבח עזיניו החוזר ישראל בגבורה כאשר ידבק החזר לל מחני אים גבורותיו ומולחותיו בהיכל עלי עשור ועלי נבל כאחת הגבלים יחוגו ויינו וכל המזרת בישראל יבבו במבוכות מרוכות וחזקות מריב לפנות ומן הכח והמלחמה הנעקה נעקת הפאיקורסים אשר פיהם מלא חמוק ומחוק עשה אלהים לנו ומולדתינו לחמור הים לכם אל בשמים ואח לארה יולד העור לביכם שבשמים חי יש פעלים פועל ישועות בקרב עמו וכדברם יום יום הלא הכלם כנסת ישראל כאחת כליחה פני הארץ חילו העשירים בחורה וחכמה וכל חכמחם לא עמדה להם להשיב לאפיקורוסים המגדיל פיו ביום לרה לרכחם להשיב ימינו מחור כי לא ניסו רוב חכמינו בחלה להשיב חורפו דבר ובסיבה זו היינו כמשחיר פנים מכלימות וכוק יעטו חרפה וכלימה ממבקשי רעחם ולא רחיתי כעת למנות סיבה על מה עשה ה' ככה כי בלי ספק לדיק ה' ואחנחו הרבענו. אך רחיתי למנות סיבה על שכל הים מישראל לא חלה ולא מרגים ואין הים מבקש סיבתו ומה שלבי חומר וגו' שההעלה בא מלד ג' כיחות · הנה האחת הם העשירים פני הארץ אשר הסוקיהם ככף ומלאו ממחמוחיהם ככף כאשר יוכלון שאת ורוסם שרוש בשלוה ורחוק מהם בקצת היעועה כי אין להם מחסור דבר כי בעמל אמם אינימו · הנה השנייה הם הריקים ופוחזים ההולכים בשרירות לבם הרוג נפן ושחוט בקר ויתר החמדות גם מרבעים כלנו רחוקה היעועה כי בזמן ההוח חגלה ותבלה שבר פוגעים ומעלים ומה להם לבקש לקרב יום לימים · הנה השלישים הם חכמי הדור ומהיגינו חלק לבם זה מזה ולעולם אין בהכמה אחת והם מחקנאים זה בזה ומלד זה אין מחאחדים בכוונה להקן פירלות הדור ויותר החמת והחמונה לבדו ואים אין בארץ לבא עליו בדרך כל הארץ ויתר העם נפוגו אים להחליו וכל אים חולך בשרירות לבו והעוד בעיניו יעשה כי חמיד הוח מרחה מ"ש פנים טהור על הארץ שבידו המטמח והמדמע קודם במול וחול בקודם והיה כלדיק כרחם בקטן כגדול והנה עיניכם הרואות כי מידינו היתה זאת לנו ולא ה' פעל זאת כי אפי עליון לא חצא הרעות ואין רע יורד מלמעלה כי אם חנחנו נסים לקראת המים המחרגים כמעשה ארץ מצרים שנאמר בהם ומצרים נסים לקראתו ויחק ה' את האדם לסיבת היותם מרוחקים זה מזה לכן נודע סיבת יפיבתינו במו חופל וגלה עון אפרים :

הלא טוב לחנה מרחם שנער לימוד הבבלי ממעוות לריות שבחבורה אשר חברו על עמק של הלכה לגלות ספוני עמוני מעמוני התורה למחפשים ולדורשים כי טוב ה' לנפש הדרשנו חבקשנו וחלך לדרום את ה' ומותו יום יום ידרושון דרום וקבל שכר זה דור דורעיו אשר נפח חותם לבם בחכמה כי העיר ה' לח רוח כל אים אשר ידעתו לבו אים אשר רוח בו ביוכל להלוך נגד רוחו על כל אחד ואחד ברוח עלה וגבורה ימים עלי חורת יפרים שלולה ודרך הקודש קרח לה לבל יהעו עוד חוליס מדרך פעמם והמיד עומדים על הפרק להכריע בחיל וכח להשמיע בחוץ קולם בהמלחמה רחבי עם יחד על משמרתם יעמודו לחזק בדק בית ישראל כי רב הוח ולהסיר מבוכת חדק מכרם ה' נבלות בית ישראל אשר גודרי חבניו ההרסו כי השחות אשר עליהם הושחת העולם יהרסו ולא יבנו ואחת אשר נקראו נעורי קרחת עיר ההרס יאמר להם ובבוד גלוסם יהרסו קמי מנד העם ויתר דלת העם נפוגו אים להחליו ישראל להיות סורר ומורה בניחות הורלות ושם שם לו חוקים לא עוביס ומשפטים בל ידעום ה' ליעראל ואין חומר השב לפנים ביעראל שרוני ישראל אשר בידם שנע המוסר מידי שבת בשבתו ירימו בשופר קולם קול חוקד להבות אם דת למו קול שופר חרוש לשבר לבות החפשים אשר כנובה חרוש גבהם לא ישובו מפני כל ואת רוש החפשים החומרים ידינו רמה · והיום הזה החמרמה הסרים מאחר הבדולים חקקי לב יגלו מזימות לבבם להשיב לכל מוכיח על פניו יענו לאמר הלא כל העדה כלם קדוש יאמר להם ומדוע יתנשא אחד לקום מחוך העדה ואחר חלה לשוחו שלופה מהשרש להכות ארץ בשבט דן ואחר פיפיות כידו להגיד לציון ישראל

דברים קשים כגידים מדוע סיו המחון יפתח בדוכו כשמואל בדוכו המים העגל נגזה המחוז בחבלי בו"ז ירים קולו קול יחיל מדבר בלשון רמים ובכות שפתיו יעמוס על בני דורו ויניף יד לשונו על הנערים המגוערים בחיום רומו והדריך בנעלים על במתי רחבי המבשים תשב גוהה זגזה להם והיה כי יאמר לו מדוע תהה עובר תם מנות המלך ה' נבחות הגה חשובתו הרמתה בגידו לאמר מי שמך לחיים סר ושקף המן העז חיים תשב נוה ה' תחלת לבדך הלא כל חים מיברחל יכול לעשות היכל ומקדש מלך לעצמו ואין צריכין להבלתה מבחון זאת היה סיתת תבני דמים תשב קולם שמעתי בגחות • וקול דמיהם וקול דמי תחיהם בני גילם טועקים בקול עזות ומירופים לחלף מערכות המבשים הבלתים על מנות ומרוחים תשב ימרהו ורוחו ויסמוהו בעלי חיים בחן שחוט לטוש לאמר רחי דרכך מה פשית תף תם הוח בעצמו ניעור וריק מכל שלימות לפי דמיונו בקרבו קדוש ותורת ה' בחוך מעיו גם בוש לא יבוש בשער שעבר בו לאמר לא פעלתי חון ותין ברוחי דמיה תף תם בעיניו עמד הנגע ותטלאו נגדו תמיד ומכוחלי ביחו ניכר שפחים וחבלים טמנו רגליו לזולתו לא יבוש מפני כל ותזהם לטומים כמו פחן חכם משמוע בקולן של סופרים תשב תהילות ה' יחגו וכתשב עמודי עולם תלו ירופאו ויהמהו מגערת זדים תרוחים חן יבוש חים ימיני תחוב ותוסלך למת תרפה ובשתר תחת הנעתון • משפט רנון • וסביב רשעים יתהלכו לשבב בכתשם

תת אפרים :

הלא טוב תניני לך מעשרה בנחים הבונים בשמים מעלותם בעבור ספר שמם ובעבור יקרתו בשמותם עלי תדמות לעשות להם שם תפארת תשם כי יהיה תשתרתם לחמור כי הגדיל לעשות הפליח הושיע והטוב יחיל ודומם להשותת המייח רשעי פועלי חון תשב כהמות ימים יהמיון ועל עם ה' סוד ירימו תרוממות בעבור הרעימם ותים תרוממות יהרסם ולא יחמול ולא יכסה פשעיו לא יגליח חים יוסב על כשה דין בימיו גבר לא יגלה לכל מלחמת ה' והמשכיל בעת ההיח יהום יום שכמו לסבול עול משמע ודומה ומשא תשב יום יום יעמום לעמוסי מבטן והוח רוכן החת משא דבר ה' תשב נוה ליעקב סביביו גרין ועיניו השוכרים השרפה והרבעות בדמי"ם כי כבר נחושה הבחיבה לפני העשירים המבשפים לכל לרחם ועולין על הבמה לעשות להם סמיכה בנשה ומגביהים לשבת בשבת תחכמוני לעשות להם שם ויד לבעבור יקרתו עלי תדמות לשמותם גדול העלה ורב העליליה תשב עיניו פקומות לרחות מה בחשוכת ותורת עמיה שריה וגשמע קולו בבואו בקול על שדי בלכתו והוח פלאי ומפליח לעשות תת דבר תפתיבה בלעיגת קים קים קריח כפעמון זהב קלא דלא פסיק כי תפילות הגה ויעפילו לעלות ליבש בדרתם הבלים כי השתרר גם יתשרר להיות רחם לשועלים קטנים מחבלים כרם ה' נבחות במקום תשב יבחר למושב לו שמח יבש על כשחות להבין ולהורות ולפחות בכשלות ויפח לו עדרים

רוח חכמה וירחת ה' לדרוש בעת רצון ולדבר טוב על ישראל דבר בעתו מה טוב ומה נעים מדבש וצופת צופים הלא מתוק התורי וטוב לעינים לרחות במצות ה' ברה מאירת עינים בתמה העורים תאר עיניים להם ולא ירחו את פועל ה' הנה בזה התיבור שויתי עזר על גבור ועתה שמו מכוס עיניכם ורחו מי ברח הלא הלא אם התמלו חידתי גילו לכם ניר בעגלה תלמדה אפרים :

הלא טוב להחסות בה' תאר דבר טוב על ישראל להעיר תחריסם בתחרית הימים תהיה כלחוך השור את עבו תים שדה בהיות בית יוסף בכור טוב להם וקדושו ללהבה ובית עשו לקש ובערו יחד בשדה תאר ואין מכבה קנאת ה' בגהות תאר יקנא ה' לארצו ויחמול על מיטב עמו מרעיתו ויען ויאמר אל עמו ולמה עזבתן את ה' תים מלחמה קרמן לו ויאכל ברזיכם מסביב לחם תבריסי כי להמנו הם ועצמותיהם יגרם ותיגיו יחתן מתן רחם על ארץ רבה כי רבה רעת יוסבי בה תאר עזרו לרעה ולא הביטו אל צור מעוזה תלהי קדם תאר העלה ותאר הביא את עמו בכור הנסיון לדעת את תאר בלבבם היעמדו בנסיון ועל מעמדתם יעמודו לשמור משמרת ה' לבלתי לכת אחרי הבחורים בדרכי תוהו ובשקוציהם נפשם חפצה ויגבלו צור יפושתם כי גבלה עמם תמיד וכן לא יעשה בבית יעקב כי עיניהו נשואות אל מרום מרחשון ועליו הורגנו כל היום עד תאר יפוח זה היום תאר קיומהו וכמו הגליים סר גילם מעליהם וה' תחנו הוא שומרנו וגילו יסכך להשמיחו ביום נשק ובלי שדי נתלונן תאר לנו מכובה מחמתו תאר בה יגלבו רשעים מסביב בהוציאה מנרתקה וגילה ילדת גם היא שמח נדקה ומרפא וזרח במוסך תור ליבשים בלבותם ויתמלא הבית כלו חורו וכבוד בהיכלו והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לחנוף שרוי קדשו לקחת לו גוי מקרב גוי במסות בתאר יפה בתומן את היונק ויעל כיונק לפניו כי נער ישראל ואוהבהו תשבי עגבים תאהבה בתעוניים להתענג על ה' בכוח שלום במשכנות מבטחים וים תחרית ותקוותם לא יכרת להם יושב על כסא ה' לרעות ביעקב עמו ועמד ורעה בעוז ה' ויגבו את תגאון שה פזורה ישראל תחר המדבר תל מקום המזבח תאר עשה שם ברתשובה תב המון גויים רחם תמה קריה נתמה לעשות לנו שם שם ויד על כם יה ויאמץ בכרים כוסלות ויהיה רפות ותשב בתיתן קשת ישראל לא נסוג לאחור מרחם פרעות תויב כשנים קדמוניות כי בעת ובעונה ההיא בריתה ישראל ה' תחשה בתרץ ורוח נכון יחדש בקרבו ויעלץ כל תים מידו תבריץ תאר שרצו למיניהם ותצא את הבית התמתי מכל נגע פגע רב כי השמית כל דבר דרכו עד תאר סר ה' מעליהו בסיבת פירוד הלבבות הלא הוא ברכת בני עמי גלוי ומפורסם הן עם תחד ושפה תחת רחוי להיות לכלנו כי תב תחד לנו ואל תחד ברתמו ומדוע לא יהיו לתחדים בתרץ כלו והנה כהיום תין שלום במעגלותם ותלך לבב כי תצת תם

מסלעי המלוקח ותין מכבה ותדרכה כל תחד בוער עליה עשים בבוקר בבוקר עד תאר העלה השלהבת מתליח לא תכבה וכל זה היה מיום שנגבהה מנרופה על תנופה ונסוף הרוח שידדו לעולם ויותר החמת והתמונה לבדו ותים תין בתרץ לבת עליו וכל תחד הטוב בעיניו יעשה החמנה בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב תלי גיל ויוסר מתוכו לב רגז והיו לתחדים ולגוי תחד בתרץ לבלתי היות שם עדוב וערבובית להיות כקטן כגדול לרהב הנקלה בנכבד כבל תאר תחנו עושים היום פה כי שם כל תים ותים על מקומו ומדרגתו יבא שלום ותז בא יבא רוח תפיהו מצים ה' שבל יתחר עד שתכלה רגל גאוה תן השוק ולא יוסיפו לגבהה עוד להתגאות הגוה תהבה בתעטני בני האדם ותשוקיהם כסף כי שם נרשה נפשם תגוה לא תשפטי ה' תמת ותורותיו ולא יהיו רעצים ותחיצים ללחם כי שם לשמוע דבר ה' וכרה קנאת ה' שבות תעל עמו ויעבור תלהים רוח על הנחך על התרץ רוח עלה ונבורה ויבש קנן תשיתו ותרגים תידו לו וכו' ושם רבבות אפרים :

הלא טוב לשמוע נערת תכס כי תן נערתו יוסון לעזרת ה' בגבורי' כל תים תי חיל רב פעליס תאר תורת תלהיו בלבו התפן שלום העיר קנינה תאר הוא יושב בקרבה ותטל את הבית התמוני ויקציע תותו תביה ותחזן תור ותהלות וקניעות תתוכו ותבנו ויתן ין תחרכי שללו לרגות במסתרים תוס ויושר כבוד תלהים בהסתר דבר ובוד ה' תאר תסר ליהיתיו תים כפי תאר תציג יד שללו תסת נדבת לבו כי זה כל התדס המשכיל הגברת בללם פניתי להבין ולהשכיל בתורת ה' וידיעת תציתו ית' והעקיים התלוין בדרום זה עמוק עמוק תי ימצתו ותי ובא עד תכוונתו ותי זה הוא ותיזהו תאר תלתו לבו לתמר יגעתי ותמצתי תון לי ידעתי לקציי הריש ולעומק תיש רביש תדיניש ותטית לחרעת ועתדתי על סוף התקיבה ההיא הגעלמה תעין כל תי הלא ידעת תם לא שמעת תה שקרה לחכתי הפלוסופי' שללו בתים תדיניש והעלו תרס בידם וכשלו כשלון גדול בתציתת הש"ת ות"כ בטענה זו יפפור כל תים תשכיל עצתו שלא לבא בסודות עמוקות ועמומות בתוכרות התומות ' תך תמנס כבר בטלו רז"ל דעה זו בתמרם לא עליך המלתכה לגמור ולא תתה בן חורין ליבטל ממנה כי כל תים תשכיל תי רב פעליס תייב לבדוק בתורין ובסדקין עד תקום שיד שללו תגעת ודיו והשתר תניחו לזולתו תך שהתקיבה כשהיא תתוך תומד הדעת לבד יקרה לחוקר ההוא תה שקרה למתקציים שתם בא התחד ובנה תגדל ורתשו בשתים והעתיד יסודות על תומד שללו פתתום יבא תחריו תים תחר וידפדו ממצבו ויפיל חומת תגדלו והשתות יהרסון וג"כ נדיק תה פעל ושוא עתו בוניו בו כי תי יודע שם הסבורה רתשונה עיקר תו התחרונה ות"כ תין טוב לתדס כי שם לשמוע על הקבלה התתיתית ולחקור תיזהו תקומן של התקדתות והתתחרים תשר יפידון יגידון עדות ה'

נתמנה

נתמנה על מציאת השי"ת ועל כל עקרי דת תורתינו ועל כל המעשים הנגלים מאיר יעשה תוחש האדם ומי בהם מיים נמים ועל דרך מיים תוכחות מוסר להעיר היצים הנדיבת הזמן ומזכירים התמת בהבלי העולם לאבר לזה לבד היתה הכוונה בחיבור זה • בכן אני הדל בתלפי והעיר בחכמה לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא נערתי תלמתי לעזרת ה' בניבורים כי אם ליראת ה' ולכבוד תורתו הקדושה ולכבוד כל בית ישראל יצאתי מנדבי לדעתם לתוך בחכמה לגלות ספוני עמוני התכמות שבתלמודי רז"ל ובמקרות כאבר התלותי מעודי בשימי תורתי חברתי ספר מוסר נקרא עיר נבורים ויען בישן שבזמן שחברתי החיבור ההוא לא היה בידי לא לחם ולא שלמה והייתי עדום מכל תכמה גם בשיבתי לא היו ספרים ותיבורים בעיר ישראלב עד אבר הבאתי בחיבור ההוא כמה מתלמים ופסוקים שלא כוונתם ולא הזכרתי שם המסכתא או המדרש כי לא ידעתי מקומו ולא כתבתי רק מה שזכר בח הזוכר ממה שקריתי בשהרותי וע"כ היפה תשבתי בן ותולי עלמת יתלת בו דבר שהיו מתוקן תליצת דבולי עלמת שאבר לתיתי תחרי רותי כתב קצתן פוגעים בי בדרך ומנהג דור זה שכל מגמת פיהם להתעולל עליות על היזו תיבור תדש להתגולל ולהתנפל עליו לדבר סרה וכל מפאס ומתגם ללקט מתוכו הדברים שסובלין לעג הלבה יציעת בשר ודם והדברים הנכותים שבו יכתיד תתת לשונו ויסתירם לא יזכרו ולא יפקדו • וכן בתתי להוסיף שניח ידי ולתקן בתיבור זה העוות הנופל בתיבור הרתמון בהופן שיהיה נאות ומקובל ולא יפאיר תחריו מקום ללון לבעלי התלונה כי כל היש מבכיל יבתן בעין שכלו תה טיבו ותה יפיו כי יש בו תועלת גמלת לכל היש מישראל ולולא שתיבור הרתמון היה על סדר הפרשיות הייתי מסדר תיבור זה על סדר הפרשיות וכסיבה זו בתתי בדרך אתר כי על מסכבי בלילות הייתי מפלס מעגל רגלי אם לתבר יזו פוסק או מנהג כבר תלתו כל הספרים דעה כמים ליס מכפים עד אבר כמעט לא היתה מחריתם מקום לזולתם להתגדר בו לתדש יזו ספק או מנהג ואם תמרתי להכניס רתתי בניתוך הפרשיות ומגילות כבר דברו בו הרתמונים כל הצורך כנודע מתיבוריהם • וע"כ אין טוב לתדש כי אם לתדש יזו דבר אז יתמר הרואה רתה זה תדש הוא לפניו לא היה תיבור נאה מספיק דרושים לכל תפציהם • ולתיתי לתלק תיבור זה על ד' תלקים כנגד תרבע זמנים מתתלפים וסדיר ושתיתו תדיר קודם: חלק הראשון מדבר בדברי מוסר שהמשכיל צריך ליתן כנגד עיניו בכל יום ובכל עת ובכל שעה והם תדירין ותמידין כסדרן לעורר לב כל יתן ונכדם ואבר לא שם אל לבו מה שהוא בתתיים היזשם ובקרתו בתלק זה יסוב אל לבו ויעיר משינת תרדימתו כמו שיבא • חלק השני מדבר בדברי מוסר הבאים מזמן לזמן ותינם תדירים כל כך והם הסדורות הרמוזות במועדיהם בפסח ועצרת וסוכות ר"ה ויוה כיפור שבת מוכה ופורים • חלק שלישי מדבר בסדורות התלהיות הרמוזות בעניינים הבאים לעתים לתוקים זה מזה כמילה ופדיון הבן ובר מצוה וניסואין והם עניינים תין תדירים כל כך • חלק רביעי מדבר בג' עמודים והם תורה עבודה וג"ח כלדקה וביקור תולים והלויה המת. וזה סדרם:

מחות מוסר לכל יום החבור

חלק ראשון כבר הזהרנו שהוא מדבר בדברים מעוררים לגלות תוזן תנפשים מה מהם בסופו כאבר עבר קציר כלה שהעה"ז נמשל בו והוא יסובב על מהמרו של מוצא ותלק זה תלק לשעה עמודים במספר הבחינות שזכרנו במהמרו של מוצא וגוסף עליהם עמוד שביעי בהתחלה הכולל כל שעה בחינות תלו וע"כ היפה החלק הרחשון תנב עמודיו שבעה:

עמוד א קמו מוסרי ותל כסף מדבר בשעה תגפים כוללים כל הלתות האדם והם יסוד לכל המעשים לאבר יעשה תוחש האדם ומי בהם:

עמוד ב מדבר בהבדל שבין הגוף לנפש. ובין הגוף למעלה ע"ד המאמר זקני ת"ח כל זמן שמזקינים תכמה ניסוף וכו':

עמוד ג מדבר בהבדל שבין הגוף במקום שהיה שולטת לבין הגוף במקום שהיה שולטת עד"ם בהתהלך הנפש חוקף מעל לאדם המהלך בחיסון לילה כו' ומתירת מן הקוסים כו':

עמוד ד מדבר בהבדל שבין הגוף דבר שעשה פירות לגוף דבר שאינו עושה פירות ע"ד המאמר למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין כו':

עמוד ה מדבר בהבדל שבין הגוף נפשות לגוף ממון עד"ם ומקנה רב היה לבני לובן כו' שעשו הטפל עיקר ולא ממונו וממערב ממה שהדם יוצא לסחורה ממזרת למערב כו':

עמוד ו מדבר בהבדל שבין הגוף לעצמו ובין הגוף לאחרים ע"ד המאמר של חוני המעגל כי היכא דשתלו לי אבהתי שתחול תנא לבני כו':

עמוד ז מדבר בהבדל שבין הגוף לעה"ב ובין הגוף לעה"ז וע"ד המאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד רבי יוחנן לא כעה"ז העולם הזה כו':

חלק שני מדבר בסודות ונפלאות הרמוזות במועדי ה' בפסח ועצרת וסוכות ור"ה ויו"כ ובשבת וחנוכה ופורים • יען כי לא לחיתי שום מאבר שיכנים רשתו לאבר בפרטות כוונות כוללות לכל ענין הנעשה בימים המקודשים זולת מעט מזער שם רחיתי בעקידה פרשת שמור וחתרי מות וכן נתתי אל לבי לדרוש ולתור בחכמה לבא בסודם בשם ה' ולחיתי לחלק חלק שני זה על מספר מ"ו עמודים וזה סדרם:

בפסח

עמוד א מדבר בסוד ד' דברים שהיו סיבת גאולת מצרים ועניין זה יסובב על מדרש במדבר בשביל ד' דברים נגאלו אבותינו ממצרים כו' וכו יבואר סוד הפסח ומצה ומרור ומועד ומועד

עמוד ב מדבר בחמץ טוב טעם ודעת שבכולם הסכים יבא פרשם ז"ו בשבת הגדול ויבאר מרז"ל
אין זו תלת זילוח מיד ולדורות וכי זה הוא בעבור כוונת
קרבן הפסח ועניין זה יסובב על מאמרו של ר' יצחק למה
היה צריך להחמיל אלא התורה תלת מהחדש הזה לכם
וע"ד המשל למלך שהיו לו שני מגישין כו' :

עמוד ג הוא הטעם לשלש רגלים לבאר שים בהם
שני מיני המחכלות ורמייה גשמית ושכלית
וענין זה יסובב על מרז"ל סומא בחמץ מעיניו פטור
מן הכתיב כו' ויהן טעם נכון לג' מועדי ה' :

עמוד ד יתן טעם נכון על דרך המשל על מרז"ל
שולחין ודוכסין בהלכות פסח קודם הפסח
שלשים יום ויבאר שג' מועדי הפשה הם כנגד ג'
זמנים המולשים על ימי חלדו של כל אדם וכנגד ג'
ספרים שחיבר שלמה ע"ה וע"ד המדרש יון חלק
לשבעה וגם לשמונה כו' :

עמוד ה נותן טעם לשבת על היום הגאולה בניסן
דווקא ובט"ו בחודש דווקא וענין זה
יסובב על מדרש רבתי המדבר הזה לכם מלכות ישראל
ומשלה לשבעה כו' :

עמוד ו מדבר בביאור פרשת הפסח ויבאר ענין
קריאת ההלל וטעם שבת הגדול וענין
ביאור צריך הכתוב לזרז במקום שים בו חסרון כיס
וענין זה יסובב על מאמר רז"ל משל לשני בני אדם
שלוו פסחיהם כו' :

עמוד ז יבאר המראה אשר ראה מרכבתו בבריח בין
הבתרים ובה נרמזה כל ההלאות המוזכרות
וסוד הפסח ומלה ומרור ומועד וביעור חמץ וביאור
נוסח מה נשתנה :

עמוד ח מדבר בסוד ה' מוחיות כפולות כנגד ה'
גלולות וכנגד ה' דבריש פסח מלה ומרור
מועד וביעור חמץ ודבר זה יתבאר בתורה על שני
דרכיש ויהן טעם על שבחוד הסנים יבא שבת הגדול
בפ' או לו מלוחה לו לחמי מוח :

עמוד ט מדבר בסוד ביעור חמץ בד' דרכיש וע"ד
מרז"ל אין ביעור חמץ אלא שריפה ויבאר
בו משנה אור י"ד כו' :

עמוד י מדבר בסוד הגאולה הכלים ע"ד מרז"ל
מריקה ושטיפה בצונן כו' :

עמוד יא מדבר בטעם המלה שם נשתנים לעלוי
לו לבניעותה ע"ד לחמ שמואל למה
נקרא לחם עוני כו' :

עמוד יב מדבר בסוד מרבע כוסות וסוד ד'
פרשיות ע"ד מאמר רז"ל בין פרשיות
הללו יכול להפסיק כמו בין ג' כוסות הרשעים :

עמוד יג מדבר בביאור פרשיות המדבריש בשביעת
חג זה :

בספירה

עמוד יד מדבר בסוד הספירה בג' דרכיש שונות ·
ויש בחג הפסח י"ד עמודים כי בו
נרמזים יד המזקה וגבורותיו יתי לעיני כל ישראל :

בשבועות

עמוד טו מדבר בעצרת יום שנתנה בו תורה
לישראל ומעלת לומדי התורה לש"ש
ובמתן תורה ירדו עליונים למטה ותחתונים למעלה :

עמוד טז מדבר בענין הויכוח שהיה להקב"ה עם
המלאכים במתן תורה ע"ד המאמר לאמרו
מלאכי השרת לפני הקב"ה חגה הודך על השמים כו' :

עמוד יז מדבר מענין שויתר הקב"ה על כבודו
במתן תורה וחלק מכבודו ליהיהו ע"ד
המאמר מ"ד יודך ה' כל מלכי ארץ כאמרו התומות
לכבוד עצמו הוא דורש כו' :

עמוד יח מדבר בסוד דגלי מעלה שנתנו ישראל
בשעת מתן תורה ונתאוו להיות דגלים
כמותם כו' :

עמוד יט מדבר במעלת תהלת הדיבור כלי מחמדה
שנתן ה' לאדם משל למלך שמסר שני
כוסות לעבדיו כו' וענין זה יסובב על מרז"ל בשעה
שהקדימו ישראל נעשה לנשמע כו' :

עמוד כ מדבר במעשים שרעיים העשים ביום
זה שהם דוגמת למתן תורה כאכילת חלב
ודבש ושתית מוגד וזולתם ויתן טעם למה לא הזכירה
תורה בפירוש ביום זה מתן תורה הוא :

עמוד כא מדבר שהתורה מסבבת מיהות הגאולה
וע"ד המאמר לעתיד יאמר הקב"ה
לאברהם בניך חטאו ויש בעצרת שבעה עמודים
כמספר עמודי התורה שנאמר חצבה עמודיה שבעה :

בסוכות

עמוד כב מדבר בחג הסוכות ובו מבואר סדר הסוכ'
והלולב ע"ד משל נמרץ וענין זה יסובב על
מרז"ל וכי לחמנן הוא כו' אלא לחמנן לחשבון עונות :

עמוד כג יבאר המאמר לעתיד יאמר הקב"ה לאומות
מלוה קלה יש לי בסוכה שמה כו' · וסוד ז'
ענינים שלמדבר כנגד ז' מיני סוכה · ושעטנז הוא
חמה מגרמיקה ע"ד חמתה מרובה מלילתה כו' :

עמוד כד מדבר בטעם שני דפנות ושלשים ספי'
ספה ושעטנז גובהה הסוכה וע"ד המאמר
סוכה שפיגת גבוהה מעשרים אמה פסולה וכו' :

עמוד כה מדבר בטעם שחג זה נקרא זמן שמחתינו
יותר מכל המועדים ובטעם קדושת יום
שמיני וע"ד המאמר יון חלק לשבעה אלו ז' ימי החג
כו' ויבוא משל על שמחת גוף ונפש וסוד מלחמת הסולם
וביאור פרשת הקהל את העם האנשים והנשים כו' :

עמוד כו מדבר בסוד תרבע כוסות וסוד ד'
פרשיות ע"ד מאמר רז"ל בין פרשיות
הללו יכול להפסיק כמו בין ג' כוסות הרשעים :

עמוד יג מדבר בביאור פרשיות המדבריש בשביעת
חג זה :

בראש השנה

עמוד כז מדבר בימים נוראים והנעשה לר"ה ויו"כ
כי כ"ה ימין הגופות וי"כ ימין הנשמות
ונותן

ונותן טעם לשבח על שברוב הפעמים יבא פרשה נקביה קודם ר"ה וסוד למטה כ"ע המלך פה וילך וביאור פרשת הלח זה לזוד מוגל :

עמוד כח מדבר בחמשה דברים המבדילים בין השבל לחומר כנגד ה' דברים שבהם יוכר בין מור לקוכך וכנגד ה' כוונות שים לשופר של ר"ה וכוד ה' קולות • דבר זה סובב על מרז"ל לחמש נקביה היום כיום הזה שמשיר כו' ועל המדרש במה ידע משה פיומי יום כו' :

עמוד כט מדבר בד' בחינות שצריך כל אדם להתבונן בהם והוא המדם שלמחיה שלחת הקב"ה לעה"ז ועניין זה יסובב מרז"ל ד' נזירות נזר משה כו' וכו מבואר טעם להקישות שתוקעין כל' חדם מלול :

עמוד ל מדבר בסוד הקישות כל חדם מלול ע"ד משל נפלא • וע"ד המאמר למר הקב"ה למשה עלה אלי ההרה העבירו שופר כו' • ומעם למתענין מ' יום דווקא • וביאור נ' ההכרזות שבפרשת שופרות :

עמוד לא מדבר בטעם שופר של ר"ה • וסוד מלכיות זכרונות ושופרות וע"ד המאמר למר הקב"ה הקעו לפני בשופר של אילו כו' והמונח השופר בסוד תומר ודורה ופועל וחכלית :

עמוד לב מדבר בסוד ר"ה שהל להיות בשבת שאין תוקעין בו ע"ד המאמר במקדש היו תוקעים ולא במדינה כו' מה נשתנה מקדש ממדינה:

עמוד לג מדבר בחת טוב טעם ודעת להעליה יום דין זה בתורה ומרכבו דברים מכוסים שבתורה והחת מהות דין יום קדוש זה וביאור פרשיות יום זה ויש ביום זה ז' עמודים כמספר תודם השביעי שיום קדוש זה של כו :

בעשרת ימי תשובה

עמוד לד מדבר בעשרת ימי התשובה • וסוד התשובה וע"ד המאמר דרשו ה' בהמלאו וכתיב בכל קרחינו אליו כו' • וכו מבואר סיבות החטאים ודרכי התשובה וביאור פרשת נקביה :

ביום כפור

עמוד לה מדבר בסוד הצומות וענוי יום כיפורים וע"ד המאמר וכי בע' מקטנין כו' • ויבאר שהצומות והקרבנות דרך אחד להם וסוד מעשה המיים • וה' דברים שנקראו עינוי :

עמוד לו מדבר בחמשים הסייפים לבעל תשובה ולמחילת העוון וע"ד המאמר למר שמחל לפני הקב"ה ים לך עם אחד כמלאכי השרת כו' :

עמוד לז ביאור מרז"ל לא היו ימים טובים לישראל כיו"ט של יום הכפורים • וסוד נבדי כהן גדול • וסוד ג' חוטי הסי :

עמוד לח מדבר בטעם שבשמו"ע שחומרים בקול רם ביום זה וע"ד המאמר מי שהיה מתכם וכו' ולפני מי אתם מטהרים • וים בימי העומי והתשובה חמשה עמודים כנגד חמשה מיני עינויים של יום קדוש זה :

ביום השבת

עמוד לט מדבר בסוד השבת וכסוד שלשה עקבי הדת התלוין ביום קדוש זה כמבואר בעקידה וע"ד המאמר שקול השבת כנגד כל המצות כו' :

עמוד מ מדבר בעיקר חידוש העולם התלוי ביום זה ע"ד המדרש ממרה שבת לכל נחת בן זוג כו' :

עמוד מא מדבר בעיקר שני הורה מן השמים וביאת מאמר מ"ך חייל פעם אחת ונהלחתי בלודקיה כו' בתוכו קצב שהיה תוכל כל יום לכבוד שבת :

עמוד מב מדבר בעיקר שלשי תמונת העה"ב יום שכלו שבת וביאת מאמר רז"ל שבת עבידת לבלויי מתן שברה לה עבידת לבלויי כו' ויבאר סוד חפילות של שבת • וביאור מזמור שיר ליום השבת וים בו ד' עמודים כנגד ד' פעודות של יום זה • וכנגד ד' מלות שבו • שביתה • ועונג • תלמוד תורה • ועונה :

בחנוכה

עמוד מג מדבר בימי החנוכה וכסוד הנרות ופך השמן כנגד נר הנשמי וביאת מדרש רז"ל למה נסמכה פרשת המנורה לחנוכת המזבח כו' :

עמוד מד יש דרך שני לנרות הללו שהם כנגד נר הלהים נשמת חדם ויבאר בפרטות כל תוכן המצוה שהיא כי רבה היא וים בזה שני עמודים כנגד שני מצות שבו ה' הדלקה נרות ב' להלל ולהודות :

בפורים

עמוד מה מדבר בימי הפוריס וכי הימים המלו נזכרים ונעשים ביום מתן תורה וים להם סוד גדול • וביאת מאמר המן מן התורה מנין כו' ויבאר טעין ביטול המועדות בימים מילו :

עמוד מו יבאר מחשבותיו של הים לר ולויב המן הרע שביקש לכטל מישראל ד' לשמי מצות • וביאת מאמר רז"ל ליהודים היתה אורה זו תורה כו' • ועמודיו שים כנגד שני מצות שביום זה מקרת מגילה • ומשתה ושמחה :

חלק שלישי מדבר בסודות הלהיות הכתוב לחדם מזמן לזמן כמילה וחתונה ופדיון הבן וכר מצות עניים מילו יבאתו בדרך נלות ומתיבי בו ימלת כל מעיין בם • קודש הוא לנפשו לדבוק בעת לנון דבר בעתו מה עוב • כן במילה כן בחתונה כן בפדיון הבן וכר מצוה • וישן כי המילה היא עניו הדיר מלקוטי שמך למילה מכל פרשת ופרשה שבתורה וסדרטים של סדר נכון • ושמותי תנק זה הם כמספר כ"ג וזה סדרם :

לנישואין

עמוד א מדבר בחתונת מתנים והתחלתי בהם לכתוב
בכי טוב כי הכתובי בלא תנאי שרוי בלא
טובה • ובעמוד זה יתבארו ד' זמנים שמניתי בהלמוד
שהונחו לימי הגיסולין דהיינו בתרביפר ובשיתסר
ובשמונה עשר ובעשרים ויבית מבל מפולר על ד' זמנים
הללו ויסובב ענין זה על מאמר רז"ל עד כ' שנה
הקב"ה ממתין לאדם וכיון שהגיע כ' שנה ולא נשא
אשה כו' ועל לומרו הלי דעדיפא מחבירי כו' :
עמוד ב מדבר בנקשאי היחום בזיווג זה • ליזה
עדיף • יחום עשו לו יחום לבונתו ויבית
על זה מאמר כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כאילו
זרעו לכל העולם מלא כו' • והרבה מאמרים המדברים
מענין היחום :
עמוד ג מדבר בשאה תנאים הכרחיים להצלחת האדם
וכי הם נמצאים לאדם בשיעת אשה וע"ד
תרז"ל הכתוב בלא אשה שרוי בלא טובה שאמה ברכה
מומה תורה שלום • שאה מול שאה :
עמוד ד מדבר במהות הטובה המשבאה מזיווג זה
אשר עליה לאמרו שרוי בלא טובה ויבית
תרז"ל יבא טוב ויקבל טוב מטובים כו' :
עמוד ה מדבר במהות השמחה המשבאה מזיווג זה
ע"ד שרוי בלא שמחה ויבית תרז"ל כל
הנהנה מסעודת חתן ולאינו משמחו כו' ויבית שם ה'
מיני זיווגים כנגד ה' קולות :
עמוד ו במהות הברכה המשבאה מזיווג זה ע"ד שרוי
בלא ברכה ויבית אדרש לאשתך כגפן פוריה
מה נפן זה פריו לברכה כו' :
עמוד ז מדבר במהות התורה המשבאה מזיווג זה
ע"ד תרז"ל שרוי בלא תורה כו' ויבית
מאמר מ"ם לא פרים מר סודרה דלא נסיבית כו' •
והתורה בעמוד ז' כי היא חנבה עמודים שבעה •
עמוד ח מדבר במהות השמיכות שנוהגין ליתן
להנשים ביום חתונתם וביום שמחת לבם
ע"ד שרוי בלא תורה כו' וענין זה יסובב על מאמרם
רבי זירא הוה מסתר מלמסיבי כו' ויבית רמיה
ממשה מקומות מן התורה על השמיכה וביתור
מזמור למנצח על השמינים וגו' :
עמוד ט מדבר במהות התורה אשר עליה תרז"ל
שרוי בלא תורה כו' ויבית מדברם רז"ל
לעי תורה זו תורה כו' :
עמוד י מדבר במהות השלום הנמשך מזיווג זה
ויבית מדברם רז"ל ויהי לך שלום שהשלום
תותם כל הברכות כו' :
עמוד יא מדבר בזיווג שני ע"ד המאמר אין מזווגין
לאדם אשה אלא לפי מעשיו כו' הא בזיווג
ראשון • הא בזיווג שני כו' • ומספר עמודי הזיווג
י"ח כמספר המעלות התלוי בזיווג זה דהיינו תורה
ברכה שמחה תורה תורה שלום ומשבח קולות קול
שמחן כו' •

למילה

עמוד יב מדבר בסודי המילה ובשמונה מיני כוונות
כוללות שים למילה ע"ד וגם לשמונה לילו
ימי המילה • ויבית שמונה מאמרים המתחילין גדולה
מילה כו' •
עמוד יג בהא טוב טעם ודעת על מעלת המילה
שהיא שקולה כנגד כל המצות • ויבית
מאמר רז"ל גדולה מילה שהיא שקולה בכל המצות כולן •
וסוד ד' ערלות • ובעמוד זה יבית רמייה מכל פרשה
שבתורה על מעלת המילה • והמבקש ימצא בכל
פרשה רמז נכון על המילה • וסוד ערלת הלב •
עמוד יד מדבר לוך שהמילה סימה לססיר ערלת
הפה • וענין זה יסובב על המעשה של
הגוי רוכל שהיה מכרית מצן בני מיי כו' ומעשה
זה הוא דרוש נאה לשבת הגדול בשתל בפרשת מצורע
בשנת העיבור :
עמוד טו יבאר שהמילה סימה להסיר ערלת האוזן
ע"ד המאמר שבמילה השליט הקב"ה את
האנושי על ג' חושים כו' :
עמוד טז יבאר שהמילה סימה לנגח התאוה ויבית
הרע ע"ד המאמר שאל עוקימוסופוס הרופא
את ר' עקיבא לימו מעשים נאים של הקב"ה אל של
כ"ו • ויבית מבל נפלא על המילה ומעלתה •
עמוד יז יבאר שהמילה נקראת אות ומותם • ומעם
שהמילה דומה את השבת ע"ד המדרש
מבל לשתי מסרונות הפוגעות זו בזו כו' • ויבאר
ד' מנות שנקראו אות :
עמוד יח יבאר שהמילה סימה למעט המשנל ע"ד
מחוסר הערלה כו' ויבית מאמר כל
מצוה שקבלו ישראל עליהם בקטנה כעריות כו'
והמילה בשמחה :
עמוד יט שהמילה נתיון למשר נפשו על קידוש
שמו ית' • ויבית מאמר והתלמיס שה
את מברהם אחר דבריו של ישמעאל שהשאר שנימול
בן י"ג שנה :
עמוד כ יבאר שהמילה סימה לתוך השלום בין
ישראל ע"ד תרז"ל זכר נח לעולם שלום בת
לעולם • ובעמוד זה נתחם כל חזון מעלת המילה •
ומעם השעודה והדרשה • ומתן שכרה • ושמנה מיני
חוק ושניה מעלת מן הגיהנם ומקרבת הגאולה •
ומספר עמודיה השעה כמספר חדשי הלידה ושמונה
כוונות שבה :

בפדיון הבן

עמוד כא מדבר בפדיון הבן למה נפדה בה' שלשים
דווקא וכי הם כנגד ה' חומשי תורה
שנמשלה לשלש שנאמר וכשלשים יפוץ שלש והם פדיון
הנפש כנודע • ויבית מאמר חמוה מר' חניא שבקשו
המלאכים ממנו ה' שלשים כו' •
עמוד

בבר מצוה

עמוד כב מדבר בבר מצוה ויקן טעם למה דווקא בשלשה עשר שנה ויבית כמה משלים ומחמרים על זה • ויקן טעם למה היבר טוב מזדווג בשלשה עשר שנה דווקא • ויבית מדרש קהלת :

חלק רביעי מדבר בשלשה עמודים מאר עליהם העולם עומד והם תורה ועבודה וג"ח • ויכלול ל' מיני ג"ח והם הלבשת ערומים • וביקור חולים • והלויית המת • ותמחומי אבילים • ועמודיו שלשה • וזה סדרם •

תורה

עמוד א מדבר בעמוד התורה ויתבארו ל' בימות שאין התורה מגויה אלא ע"ד תרז"ל הורה היבן היא כו' •

עבודה

עמוד ב מדבר בעמוד עבודה שבלב והיא התפלה ויבית הלכות תפלה שאנו למדין ממנה כו' •

גמילות חסדים

עמוד ג מדבר בעמוד גמילות חסדים של צדקה והלבשת ערומים ודכבי הצדקה וסדר נתינתה ומתן שכרה •

ביקור חולים

עמוד ד מדבר בג"ח של ביקור חולים ויתבארו בו דבבי הביקור ומתן שכרו ויבית מחמרי רז"ל •

הלויית המת ודרשות השייכין להספד בר מינן

עמוד ה מדבר בג"ח של הלויית המת ויתבארו בו דרשות הבאה על הספד פעירת היזו צדיק • ויבית למה מעשרה מקומות המיתים מעמים מכבדים ודלומים יקבי הערך על פעירה השלמים וזה סדרם :

מקום א הוא מאמר המדבר בפעירת רבה בר נחמני ועינן הפסוקים דעבדי ליה טולא כו' •

מקום ב הוא קינת דוד על שאול ויהונתן ויצרף לזה מהל נכבד על פעירת הצדיקים :

מקום ג הוא שבשת שנלה ערופה וכי המדידה היא מדידה והשערה שבליה לא מקומים בלבד :

מקום ד סוד פעירת להבן ושוד שמנה מסעות שחזרו יסראל לאחוריהם •

מקום ה הוא תרז"ל על ל' דבריס מאוהות לוקן ויקן ל' סיבות לפעירת הצדיקים :

מקום ו לקוח מפרשת חמור בעומאת מת מצוה שמוהר להטמא לקרובי הש"ת :

מקום ז לקוח ממיתת נדב ואביהו ומה שאמר משה לאהרן שהם גדולים ממני ומתך :

מקום ח לקוח ממאמר רז"ל המדבר בהבאה ניסים שאירעו בימיהם בפעירת איזו שלש :

מקום ט לקוח מרז"ל ג' לבבי וז' להספד ושלשים לניהוג והספורה • ויבאר כוונתם ז"ל בזה :

מקום י לקוח ממזמור הפבה מספדי למחול לי ומזמור מה ידידות משבנותיך • ומספוקים שביניהם לא יבא עוד שאאך וגו' • והם דרושים נאים להספד בסוף כל הספד כי יש בהם נימומים עוביס :

ניחום אבלים ואבלי ציון נחם ינחם

עמוד ו מדבר בגמילות חסדים של התחומי אבילים ויבית על זה מדרשים ומחמרים רבים • והתימה הספר בדלויות על הגחולה ובנין ב"ה בתחה בימינו ויבית דלייה על זה מכל גבית וזהו התימת הספר בס"ד :

וקראתי שם החיבור עולות אפרים

וזהו כי ידוע שמוכח עלל יש לו שמה פיוס • א מה שהוא לשון נעורות ע"ד מפי עוללים ויונקים יסדת עוז וזה יאמר המחבר הגני כעולים לא רצו תור המבמה והחורה וא"כ לא יקנא כי אולחי כי אין מתקנאים אלא בדומה להם • ב מה שהוא לשון עלילות ועקיבים כמו ושם לה עלילות דבריס וזה כי בחתי בעלילות דבריס ועקיבים נגד רשעי הדין היבינים מדידת הזמן כי על יסוד זה בנוי כל החיבור • ג מה שהוא לשון מעשה כמו הודיעו בעמים עלילותיו וזה כי הכלית החיבור להביא את האדם לידי מעשה שיזכרו ויעשו אל ה' • ד מה שהוא לשון עול כמבואר בספרי הקדוש וזה הכוונה בחיבור זה לחת עול התורה והמצוה על צוארי האנשים אשר לא עלה עליהם עול התורה • ה מה שהוא ל' כור כמו בעליל לאחן מזוקק שבעתים וזה כי אמרותיו עהורות מזוקקות שבעתים והוא בא ללבן ולזקק הבריות מחלודת יצרם • ו מה שהוא לשון נקם וכמוך לא העולל וכמ"ש עוד עוללות אפרים וגו' • על שם שבחיבור זה התאמרים המפוזרים ל' לאחד • וסדרתים על מקומם היא על דבלו בחומות הרחוים להם • ואף שם כל החיבורים מלאו דפה את ה' כמים ליס מכסים הלא השחיבו עוללות כעוללות הבציר וקיימו בנפשם לא העולל לאחריך כי אם לי השחיבו העוללות להיות לעיניס להתפלם לשמוע דבר ה' דרושים לכל חפציהם והיברים בלבותם ואשר רוח ה' בקרבם כלם כאחד יענו ויאמרו הלא עוד עוללות אפרים :

חלק ראשון מחלק לשבעה עמודים כמו שמבואר בהקדמה לפיכוסק ומהוחס :

עמוד א מדבר בשבה חלקים כוללים כל הלאוות למע' :

עמוד ב מדבר בהבדל שבין הגוזה למעלה ובין הגוזה למטה :

עמוד ג מדבר בהבדל שבין הגוזה במקום שאין היד שולטת • לגוזה במקום שהיד שולטת :

עמוד ד מדבר בהבדל שבין הגוזה דבר שעושה פירות • לגוזה דבר שאינו עושה פירות :

עמוד ה מדבר בהבדל שבין הגוזה נפשות • לבין הגוזה ממון :

עמוד ו מדבר בהבדל שבין הגוזה לעצמו • לבין הגוזה לאחרים :

עמוד ז מדבר בהבדל שבין הגוזה לעה"ז • ובין הגוזה לעה"ב • ולזה הן רמשי עמודי חלק זה מלבד הכללה מאחרים ומדברים ופסוקים מבוארים בכל עמוד ועמוד ומשלת חותם נרשמים בגליון • ובסוף החיבור המשלת סימניהם למען למחד היה מקום המאחרים והמדברים והפסוקים הסס • ומתוך זה ימשלת המעיין כל חשבר לבו חפץ בלא עמל ובלא יגיעה • ויהיו כל החלקים והמאחרים דרושים לכל הפליהם • ובזה חגלה והלאה מעלת הספר והחלתו עומדת לעד חכי"ר :

אמר המחבר יען וביען כי רמה רחיתי שעשות ספרים הרבה הוא סיבת מניעות הלימוד על הרוב • מלד שהרוצה לקרות בספרים אין בידו כדי הבחנה לדעת ספר טוב ונאות והכרחי לו יותר מזולתו לפי שעה • ועוד שלוקח ההצעות שבכל ספר נימים יגיע ולאות חל הקורא עד חשבר ספיבה זו הוא משליך כל הספרים למה שיוו • בין בהרבי בחיבורי זה בקיצור מופלג • הן בהצעת כל מאמר הן בביאורו • עד חשבר ימשלת המעיין מבוקשו חיש קל מהרה בכל מאמר ופסוק • בהיות שעל הרוב יקרה למחברים שלחד מעיקר בחיבורו הצעות לקוחות מחיבורים מחברים חשבר לא עמל בהם ולא חלה כם ידים ובוהבם מצמו לפעמים • גם בביאור הפסוקים והמאמרים מה שלמדיך למעיניהו נעוב הוא למו • ומשלת שעוטף בפלילים שלחיו שלו וכן לא יעשה והוא סיבת לימור הקן וביאת מביחנו • רמה זה למהרה קהלת עשות ספרי' הרבה חין קן כ"ל שעשיית ספרים הרבה גורם לימור קן ליחיר • זה"ם חין קן לפי שלמר"ל כל המומר דבר בשם למרו מביא גאולה לעולם והעושים ספרים הרבה בוודאי הם כוחבים ביאור ארו"ל האומר כל הדברים בשם עשמם דבר בשם אומרו כו' ולא בשם למרם כי זהו בעלם סיבת עשיות הרבה ספרים שברי שבעים פנים לחורה • כמניין יין והרי ים במשלת ספרים לחלפים ולרבבות חלא וודאי בכל המוספות ההם נוכחים הם לפל המחברים הבחים מחריהם ואם היו כוחבים חותם בשם למרם ח"כ שות וחנם עמלו בוניו בו ע"כ הם מעלימים שם חומרו ומשלת שעשיית ספרים הרבה נורם שלחין קן לעלה מהי יבת רוח חפיו מביא

ה' בהיות שלחין הגאולה בח כי חם לגמוכי רוח כמ"ש והשלתי בקרבך עש עני וגו' וכהיב ועניים יבשו חרץ ואילו הכתות הכותבים בשמם מה שלח עמלו בו זהו מלד גסות רוחם הם מתעטפים בעלית שלחיו שלהם וחולין הגדולה בעלמם • לפיכך חרז"ל החומר דבר בשם למרו מביא גאולה לעולם כי זה הוא בעלם עניו הערה המביאה הגאולה • הנה בסיבה זו בחרתי בחיבורי זה בקיצור מופלג בהיות שלחין בו דבר לקוח מספר למר לך הם לפעמים כחבתי חיזה פעם חשר שמעתי בימי מורפי בעל פה • חז הקדמתי לומר ושמעתי הומרים כו' בהיות שבם החומר שכוח חלכי • גם זה חיוו נמלח בכל החיבור כי הם בד' או בה' מקומות לכל היותר וזהו סיבת קיצור הספר עד חשבר יהיה הסיפור בו זעיר שם • והנמלח בב הכמות כי הוא כולל כל הדרושים לכל הפליהם הן בעניני המועדים הן בעניני מילה וחלונה המלחים על הרוב הן בשאר עניינים הבחים לפרקים בכולם ימשלת המעיין די מהסורו חשבר יחשבר לו עד חשבר לח יעטרך לשום עיוו בשום חיבור זולתו בכן עודני עומד בחפלה בעני לנקם העזר החלהי ים' שילר עיני בחורתו חכי"ר :

מאמר א עמוד א במונבז המלך שבזבז אוצרותיו וכו' (ב"ב י"ח) :

תנו רבנן מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו

בשני בצורת והברו עליו אחיו ובית אביו אמרו לו אבותיך גנזו אוצרות והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבז אוצרותיך ואוצרות אבותיך אמר להם •

אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף :

אבותי גנזו במקום שהיד שולטת ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת שנאמר צדק ומשפט מכון כסאך :

אבותי גנזו דבר שאינו עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות שנ' אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו :

אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי אוצרות נפשות שנאמר ולוקח נפשות חכם :

אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנאמר ולך תהיה צדקה וגומר :

אבותי גנזו לעוה"ז ואני גנזתי לעוה"ב שנאמר והלך לפניך צדקך וגומר :

קחו מוסרי ואל כסף • הצעה

מי כמוך ירח ה' שומע בקול ה' ובקול עבדו על התורה ועל העבודה עבודת הקודש הנו לחזיקם לחמרי פי שמו מרום עיניכם ולמו הלמם התוריו חשבר נתן ה' לחמול לשבעה ליושבים לפני ה' בו ימשלמו

קורת

קודת הוא חכמה ובינה ומחשבה ומסתור ממנו ומזה כי לא המציא ה' על בשמים פתים וחבלים אין בזמן שאדם אין לעבוד את האדמה אדמת קודש המגמחת אמת נדיק ומכשא פרי קודש הילולים לה' ועילה ילדה גם היא תולדות את גת לשמים ולבריות הבאים לחסות בצל החכמה בצל הכוסף וכספה בהם נפשם ויש להם מקום ללון בצל שדי החמנה לפעמים סר צילם מעליהם והוא בזמן שידם תומכת בעקבה ומרמה וחשוקיהם כסף לעבור בעפר אחת ולמלחת מחמוחיהם בסף כחצר יוכלון אחת וכל יעשם וחפצם בקרביי קין והבל יהמיון ובזה הם ממירים טוב ברע ורע בטוב שלם עומד בעולם עובר וזה החומר הנפיון ליהלי ה' הם ממירים את כבודו בהבנית אחר תוארות כסף וזהב ובהיות שרוב הפרנות והתחבולות הנופל בלימוד התוריי ועסייתי מצות ה' תסיפת הממון הוא סיבתו . על כן רחה רחיתי להקדיש בחיבור זה התעדר הכרוך בעקביו ונגלות תוין מגשים על דרך המשל והמליצה כי אקר נחלו להם כי אין לו מציאות כלל לא בזה ולא בבא וכל מי אחר נתן לו תלהים עיניים לרחות ירחה ויבין ההבדל שבין קניני הנפש לבין קניני הגוף כי המה נבדלים בשם הנה אחר אחת ה' : הנה ידם במעל ראשונה לבנות ערי מסכנות לרחם שרעות חויב פניתי זה בתוכחות תהומות אחר כל מתפשיו בעצמן יתלבו ממנו . ומיום היותם על האדמה הם יוצרים יום יום יבידה אחר יבידה כמ"ש רז"ל זקני עם התרן מעשים והולכים כו' לפי שהם עוזבים התורה התניתי לא יאחר ולא יחסן לבניהם על ע"ב בשמים ממעל כי כל המתעסקים בו עולים מעלה אחר מעלה עד הגיעם אל רום מעונה אלהי קדם אחר על זה אמרו רז"ל זקני ח"ת מוסיפין והולכין כו' זה"ש מוצא אבותי נמצו למקה כו' היינו דבר שמצינו ליבד מקה מקה כו' . ועל השנות הנאת הבני אחר יקשו על ידיהם קיון.

זה אחר תמיד קנאים פוגעים בו יד שולטת
ויד זולתו שולטת עליו להרום את
אחר בזה ואחר נעט ואחר אסף .
ושלישי על כלו שמקנין בנפישות עשיית פירות
פילגות טובות שרי נדיק עץ חיים אחר פריו למאכל ומרפא ועליהו לא יבול ומעשים תמורתו כל עץ אחר תדע כי לא עץ מאכל הוא וכל אוכליו יאשמו בשם נעדרים מן התכלית האמיתי . עוד יוסיפו סרה בקרית ארבע להיות כל יעשם וחפצם למלאות עיניו של אומו בשר הוא החומר הנבזה האומץ בחבלי בוז ועיניו לא השבענה מן גונז ממון הממון בשותים על נמצו ולסוף לא יצא מאומה כי אם המערת והמהומה מאוצר זה הבנוי על כעפי הוא אוצר רב ומהומה בו . ועוד בן חמש למקרים ופנעים להולכים בחושך כי מי הוא זה שהסיך לו בדרך והלך חסיכים ומין ניצה לו הוא גונז לעצמו הגוהן כיסו לנכרי ונזב לאחרים חיל ומהומה אחר בזה ואחר נעט . אין עמו נכרי כי אין למים גואל ויורם עבר אז הוא מניחו על החומר העצב בזה בין כך ובין כך הוא נקרא גוזם לאחרים ולא לו יהיה הזהב כי אם לים אחר ייבשו ואחרים יצאו אח ממונו והמה ימקו בעוונם . ועוד שש הנה אחר שנת ה' דרך ההסוכות

גונז לעה"ב ההוסכים מחוק למר ועושין מן הפרוזדור בקלקין ומן אחר

מלאכיה אחר בין ליילה היה עושים אוהל כל יפעין וכל יסע לנגח והיום הזה התמניה הסכים מאחרי ה' כי זה העולם הפעל עיקר ואין עוד מלבדו כל ימות לעולם והארץ נתן ה' לבני האדם לעבדה ולשמרה לעשות חיל בכסף ובזהב וזה החילם לעשות שרוסם נבוכים בארץ על המהיה ועל הכלכלה על הארץ נעל המזון ועל דבר כזבי בני האדם העושין עושר בכחם ובכזב ויתר המדות הנוויות הנה שם כיהות אלו ילדו להרפות ולדרמון עולם ונכוים המה למועדי לבל כי הכלי הזמן יכבדו עולם עליהם ועבדום ועמו אוהם ולבסוף יצא פלוני נקי מנכסיו בגופו יצא בגפו יצא והלולי שהתה יציאה כביאה כי עדום יסוב לבית עולמו ממנוה והוכה שנמכרו לו והתעבל מהם בכן רחה רחיתי לקבוה בגרון לאל ית' נומר עלי ליתן בים החכמה דרך ובמים עזים התוללים נתיבה ויהיה מסילה סלולה לפאר עמו ולגולת מזוי התפוסים השלמים עם ה' בעזרת המלמד ידי לקבל ללחום מלחמת ה' ללמד בני יהודה קשת ולשיר בשיריס ערבים על לב כל מבקשי ה' למען ידעו ויבינו ההבדל שבין קניני הנפש לקניני הגוף כי כפי הנראה שמחוך ממנו של מונגז נפתחו לנו חלוני המוסכלות שקופים לתעומי לב כי על ידו יוסקף ותגלה והנראה עול מלכות שמים ויתבוננו על כל המעשים זולתו והמשכילים יבינו להבדיל בין קודש לחול ובין עובד אלהים לאחר את עבדו כי המלמד שהתחלנו בו הוא מחוסר ביאור כי נראה בשמעו הבעל והמוחר בכן חלקי תמרה נפשי לחלק כל פעולה שלימה על שנה דרכים וזה לא הקבלת שום פעולה שלימה עד אחר יהיו בה שנה חנאים אלו : התנאי הא' הוא שכל פועל חכם ידע ויבין אחרי בעל כל פנים האדם לעמל יולד הנה הלבב יבחר לו המלאכה הנקייה והמעולה שבכל המלאכות עד אחר יהיה הוא ביחר שאת ועוז על זולתו כי כל פעולה היא הוראה על שלמות הפועל כמ"ש כל עמל האדם לפיהו ומלא לפיהו מלא מוכנה לפי הוא כמו לפיהו יציב גלולתו והוא בזה שכל עמל ומלאכה של כל אדם היא לפי מה שהוא שאם הוא כך לבב אז הוא בוחר לו המלאכה המעולה בהיות שהפעולה היא עדות על מהות הפועל וכן אמרו"ל מ"ח לעולם בלא בושה ובלא בורסקי אחרי למי שמומנתו בושה ואוי למי שמומנתו בורסקי. וכן הוא הענין בפעולות המלהיות ע"ד שנת' רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה . ויהיה זה נמצא בשם ורמשונה בעמל התורה והמצוה שים לאם יהיה ומעלה על כל המלאכות כמ"ש ברחם מרומים הקרא על נפי מרומי קרת כי לה משפט הכבוה והרוממות . זה"ש מונגז . מבותי נמצו למקה היינו בחכו במלאכה שמוחה היוצרת היא למקה במדינה ואני נמצתי למעלה היינו

קנין

קנין ההורה העולה במעלה וביחד שתה על כל המלכות. ועוד שקנין ההורה מהעשם בתדם ועל ידו יעלה התדם מעלה מעלה דבר יום ביומו כמו שתלמ"ל זקני ת"ח כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה וזקני עם התרן בהפך זה מיפפפין והולכין נמצא שזה עולה למעלה וזה יורד למטה כמ"ש מי יודע רוח בני התדם העולה היא למעלה וגו' כמו שיבוא ביאורו במאמר ג':

התנאי הב' הוא שכל פעולה לא תקרא שלימה כי אם כשתהיה פעולה חזקה ושלימה שלא תקבל שום הירום והעדר שתם הקבל ההירום שום עמלו בוגיו בו ותהיה הפעולה לבעלה כי הוא יבנה ואחר יהרום. ומעלה זו היא מגיעה בעשם ורחשומה בקנין ההורה והמזה שהפעולה ההיא חזקה ובלולה ואין יד זולתו שולטת בהם כלל כמ"ש לין-תדם שליט ברוח לכלוא תת הרוח ואין שלטון ביום המות. יאמר שהמעשים הרוחניים הם קנין דבוק בעצמותו של תדם עד שאין כח בשום תדם לכלות הרוחניות שכו תלך היותם דבוקים בו ואפי' יום המות השליט על הכל ולפניו יכרעו כל יודעי עפר מ"מ אין בו כדי השלטון להפריד בין המעשים הטובים ובין עצמות הגפש בהיות שתים בתחיו יזדבקו ביחד ובשא כי בשלה הגפש מתרן מהפליאה זו לא גם המ"ע הולכים עמה כמ"ש והלך לפניך לדקך. זה"ש מוכח תבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו כי קנין הממון אינו מתעשם ודבק עם התדם עד תשר יש כח ביד זולתו לשלוט עליו כד"ת שליט התדם בתדם לרע לו היינו בממונו השמור לרעתו כד"ת עושר שמור לבעליו לרעתו וכן המות משליט תחריט עליו תמכם תני גנזתי דבר שאין היד שולטת בו כתמור:

התנאי הג' הוא שכל פעולה לא תקרא שלימה אך ורק כשתפגה אל חיזו הכלית טוב והתכלית ההוא נקרא פרי המעשה כי כל פעולה שאין לה שום תכלית נמצאה לתילן קרק שאינו עושה שום פרי ומזה הטעם נקרא הדיבור ניב שפתים כי ניב נגזר מל' תנובה ונקרא הדיבור פרי לפי שהוא הכלית התדם ומטעם זה נקראת הגפש המשכלת גפש המדברת כתרגומו לנפש חיה לרוח ממללא נמצא שתחכלי' נקרא פרי וזה שתתבחה ההורה שלא תמית מעשות פרי קודש הילולים לה' כמ"ש והיה כעץ שתול על פלגי מים מפת"ל בקניני הגוף כמו שיתבאר. זה"ש תבותי גנזו דבר שאינו עושה פירות:

התנאי הד' הוא שכל פעולה לא תקרא שלימה כי אם כשתהיה לעוך תיזו נמצא נפתי שתם יפעולה לעוך דבר כלה ונפסד הוא כשתפסד הבעלים תתבדתה גם הפעולות ונמצא מליתתה לבעלה וזה שתבדל נרתה בעשם ורחשומה בין קנין הגפש שהוא לעוך הנשמה העומדת לעד ובין קניני תחומר שתכל המה מעשי תעשועים בעת הערב שתשו תתבדתה כל הפעולות תהם. זה"ש תבותי גנזו ממון הבא לתתמים הגוף ובבא יום התקודה שיהם יתדיון יכלו ותני גנזתי ירתת ה' היא תוצר הגפש העומדת לעד כתמור:

התנאי הה' הוא שלא יקרא פועל תכם כי אם כשיפעל לעוך עצמו כמ"ש נפש עמל עמלה לו כי אפי' השכיר פועל לעצמו להקות השכר שיקבל כי אין לך דבר מבושה מזה כשיפעל לאתרים והוא יאתר ויקח מכל וזה נבדל קנין ההורה שהוא מחפעם בתדם כמ"ש יהיו לך לעבד וגו' משא"כ בקנין הממון נאמר ועזבו לאתרים חילם ז"ש תבותי גנזו לאתרים וגו':

מאמר ב

ששה שבהים בספוק תורת ה' תמימה ו' יתרונות לאור על החושך

התנאי הו' הוא שלבד שהפעולה צריכה להיות נפתיית בתמור הנה נצחיות זה נרוץ שיהתמצו בו בעליו שום בשום ביצד תם תהיה תיזו פעולה שלא תוצלם כ"ת ע"י שיש גם לעומת זה תיזה במלואה ושוכה כי תם בשניהם יחד יתכלו מפרי מעלילים והבדל זה בעשם ורחשוה בכל פעולות התדם שיפעלים ע"י הגוף והגפש יחדיו וזה ברור שבכר העה"ז הוא לגוף לבד ובכר העה"ב הוא לשניהם ביחד לת"ל שלעתיד יתיו יפפות בגופות כדעת הרתב"ן תו כדעת הרתב"ם לעולם התתייה. נמצא תתה תומר שהעדר זה כרוך בפעולות תצויות תלו שתין הגשתה נהני' תתם לך תתנם תפעולות התורה והמצות יזכו שניהם תשלתן גבוה לתכול לבשבה בפעולה התתוקנת לצדיקים לעתיד לבתי זה"ש תבותי גנזו לעה"ז ותני גנזתי לע"ה כ': בו' בחיצות יובר ויובתן הבדל שבין שלימות עם ה' תלה תשרתי תלהיתו ובין התומות תשר הבל יהתיון וכל יפעם ותפעם בהשתדלות הגלהות וברשם זו גלבדה רגלם בשתם תיני פתחים תלו א תומרו תבותי גנזו למעם זה"ש בהפעים יבדו שתול תיים כי רשות תבוורם תצ רעתם יבדו יום יום בהיותם בתי' חייה ע"ד תיפפעין והולכין. לת כתלה תלק יעקב שנאתר בו והייתם רק למעלה ולת תהיה למעה. ב תומרו תבותי גנזו במקום שהיד שולטת. זה"ש כה תתר ה' התה יבנו ותני תהרום. ג תומרו תבותי דבר שתיזו עושה פירות זה"ש ובליעל בקון תוכל כולתם בקון הזה שתיזו עושה שום פרי ותיזו פעון כי תם קנון וגיתות וכליל לאתרים זה"ש בהפות בעני היער כן דודי בין הבניים הרי תקרא תלת התדמה ישרתל לעץ עושה פרי. ד תומרו תבותי גנזו ממון שהוא דבר כלה ונפסד כתמור. זה"ש הבל התה תעשה תעשועים בעת שקודתם יאבדו ועת התקודה הוא יום התות כי תי לת נפקד ביום ההוא כנודע. ה תומרו תבותי גנזו לאתרים. זה"ש והיה שתרה ותתנה קודש לה' לת יאצר ולת יתתן כי תם ליושבים לפני ה' יהיה שתרה וגו' הרי שגנזו לעוך ישרתל. תמם בישרתל נאתר לת יבנו ואתר יבא וגו'. ו תומרו תבותי גנזו לעה"ז. זה"ש הנה עבדי יאכלו ואתם תרעבו וגו'. הורה בזה ההעדר הכרוך בעקבי פעולותיהם שבעיניהם ירתו ומפם לת יאכלו כי לת יפתו בעולם שבר רעבון ביתם לעולם הגאתי ובהפך זה תצינו בפפוק תורת ה' תמימה תמיתה שנפתחה התורה בפפה שבהים לידע ולהודיע שהיא שלימה תכל לד שפה בחיצות תלו א תורת ה' תמימה תשיבת נפש היינו כנגד תומרו ותני גנזתי

נפשות היינו לעוכך הנפש הזכה הנפתיית וים בהורה
די הסיג הנפש לשרשה זה"ס מסיבה נפש · ב עדות
ה' נאמנה מחכימת פתי כנגד תומרו ואני גנזתי
למעלה היינו קנין החכמה שמטבעה לעלות מעלה
מעלה ע"ד זקני ת"ח מוסיפין חכמה שנאמר ניצים
חכמה וגו' · ג פקודי ה' ישרים משמחי לב היינו
כנגד ואני נגזתי לעצמי כי אין שמחה לאדם כמעשה
ידיו כי אם כשיאכל הוא מהם ולא יעזבו לאחרים
וע"ד שנאמר לב יודע מרת נפשו ובשמחתו לא יתערב
זר הלה זה לאמרה קהלת ולבסוף אם חלקו ולשמות
בעמלו זו אחת מלחיים היא וגו' · ד מצות ה' ברה
מאירת עינים כנגד תומרו ואני גנזתי דבר שעושה
פירות ומאירת עינים היינו השקפת התכלית כי
התכליות הוא הפרי כמו שאמרנו למעלה בביאור
התנאי הנשאבי וזה"ש מאירת עינים היינו עין השכלי
הלופה ומביט ברוחם כל דבר מה שהוא בחתריתו כמו
שאמר החכם עיניו ברואבו לא כן הכסיל בחושך הולך
ועושה מעשים בלתי השקפת שום תכלית נמצא כל
פעולותיו הם דבר שאינו עושה פרי · ה יראת ה'
טהורה עומדת לעד היינו שלא יחתם ולא יהרס
לעולם זהו כנגד תומרו ואני גנזתי במקום שאין היד
שולטת · ו משפטי ה' אמת לדקו יחדיו היינו הנוף
והנפש שניהם יחכלו בעוכה לעולם הבא זהו כנגד
ואני גנזתי לעולם הבא ובדרך שנתבאר · ואמר זה
נאמר מיד הנחמדים מזהב ומפז רב וגו' כי בלנו
שמה בחינות נגדל מוהר בלום זה מלוהר זהב ופז
מלוהר רב ומהומה בו · וקודם ספור זה הזכיר המשובר
תנועה השמע שנאמר לשמע שם תוכל בהם וגו' ואח"כ
התחיל בסיפור שבה שבחים לילו להוכות כי שמה
בחינות לילו נמצאו בחור השמע במקרא ובחור הסורה
בעשה ובחשוכה וכמו שאמר ובאליכי יחרון החכמה
מן השכלות כיחרון החור מן החושך שמשם יתהוותה
לילו שנמצאו מעל החכמה בעשה נמצאו גם מעל החור ·
א סיחרון החכמה היא לעלות ממעלה למעלה כחמור
יחרון זה גם בחור הוא הנמצא כי הוא הקנין המעולה
בכלל מעשה ברחשית וקדימתו יוכיח והוא עולה
מעלה מעלה כי שלשה מיני חורים הם · ה' חור
השמע בעה"ז · ב' החור של יומות המשיח שנאמר
בו והיה חור הלבנה כחור החמה וגו' · ג' החור
שלעולם הבא דהיינו זוהר שכינתו יה' כמו שנאמר
לא יהיה לך השמש לחור יומם וגו' והיה ה' לך
לחור עולם · נמצא שמאירת החור עולה תמיד
ממדריגה למדריגה מיום המצלו · לחנם החושך פותח
ושולך כי חשכת הרשעים בניהם לעה"ב יהשיך יוהר
מחשכה של לילה בעה"ז כנודע · ובפי הפשט נוכל
לשרש מקרא זה בכמו שיחרון החכמה הוא כשהיא
נלאה מהוך שכלות מעט כמו שאמר יקר מחכמה
ומכבוד שכלות מעט כי ברוב חכמה רוב כעס ליסיף
ושהבא יעקב במדת התמימות להקרא שים הם שהיו
חריף לרמות וכן דוד אמר ואני בער ולא אדע וכן
משה אמר הם אנכי לא אדע נמצא שיחרון החכמה
הוא כשהיא נלאה מן השכלות מעט המעורב בה וחכמה
כזו היא העולה יום יום כאמור וזהו הוא דומה ליחרון
האור הבא מתוך החושך דהיינו חור הבוקר הבא
מתוך החושך שקדם לו · והאור ההוא עולה ממדריגה
למדריגה עד נכון היום שאמר חור הנהרים הוא
בהפך זה ממש שמהוך שהוא אך ואין שום חושך מעורב
בו הוא יוכך תמיד עד הערב השמש לכך נאמר
בחשכים השלמים אז יקנע כשאר אורך וכאיב ואור
נדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום היינו
כאור השמר שהולך ומוסיף נוגה עד נכון היום
בנהרים · ב יחרון החכמה שאין היד שולטת בה
יחרון זה נמצא באור השמש כי בכוב הוא שמליט
האדם באדם בחיצון לילה ואפילה לך שם זרחה
השמש עליו דמיט לו וכמ"ש לעולם יכעס ויצא אדם
כלי טוב נמצא שהאור הוא מקום שאין היד שולטת
בו כאמור · ועוד שמציאת האור אין כח ביד שום
בריה לבעלו לו למעבו לחחם מציאת החושך ביד
האדם לבעלו בהלקת נרות נמצא שהיד שולטת בו ·
ג יחרון החכמה שהיא עושה פירות בו' כך יחרון
האור עושה פרי למינו כמ"ש ומרחם תבוחות שמש
וממגד גרש ירחים וזה דבר ידוע שהשמש מניע
יסוד האש ומבעלת הפירות · ד יחרון החכמה הוא
שיהיה לנוכך הנפש הנאמי כך יחרון האור בו
ויבדל מלאים את האור וכאמ"ל הבדילו לנדיקים
לעתיד לבא בו' והחושך בעה"ז אינו כי אם לנוכך
השקע ומעותה הנופות כנודע · ה יחרון החכמה
שיהיה לו לעצמו ולא לזרים אהו כך יחרון האור
על החושך כי החושך נקרא גוונ לאחרים הן מצד
שים בו נוכך ליחן למעותה הנופות כדי שיהיו חזקים לף
ברייתם לעשות מלחמתם נגד השמש · הן מצד שהיה
בו נוכך ליחן הבדל זמניס הן מצד עצמו שעל ידו
יהיה ניכר יחרון האור וכין כך וכין כך אין בו
שלימות מצד עצמו כי אם שעל ידו הגלה ותכלה
נוכך יחרון האור כאמור ועוד שהאור קנין והחושך
אינו כי אם העדר ואין לו מציאות כלל ואם כן
אינו גונז לעצמו כי אין לו עצמות כלל כאמור ·
ו יחרון החכמה שהגוף והנפש יחד יאכלו ויבצעו
מעוכה כך יחרון האור ים בו נוכך לגוף ונפש והחושך
אינו כי אם לגוף לבד · לפי הערה זו הלה המשובר
לפרש מחילה מעלות האור השמש ואח"כ מהלת
מעלת התורה לומר שים יחרון לחכמה כיחרון האור
ואח"כ אמר שנאמר מזהב ומפז רב לומר שבפשה
אלו החכמה נבדלת מאוהר ממון כאמור · ואחר הפעה
זו תמונת הפיסוק הללו אחד לאחד וכל פחיה ובחיה
נדמיה הפיסוק ממנה על פי מאמר המדבר בעניים
וזה לחלי בפש ה' :

א' אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה

עמוד ב תניא רבי ישמעאל בר יוסי אומר תלמידי

מאמר שלישי וקני חכמים כל זמן שמזקינין
ת"ח מוסיפין בו' חכמה ניתוספת בהם
שנאמר בישישים חכמה

ומוך

ואורך ימים תבונה · ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות ניתוספת בהם שנאמר מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח (שבת קנ"ג) :

הן חמת מפתי לידע בעומות חכמה ההבדל שבין החכמים לעמי הארץ כי זה הוא בעצם ההבדל שבין החומר לצורה. כי החומר ביום הולדו הוא פותח והולך מלא הליחה הערבים הנפכים ממנו יום יום · והשכל מיום הולדו הוא מוסיף שלימות על שלימות · ומלמה מתם העין בפסוק מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה והוא הבהמה היורדת היא למטה וגומר :

הקדמת ענין זה לקוח מהחלקה הבריאה שנברא האדם דו פרצופים זכר ונקבה זה לפניים וזה לאחור וכל זה הורחה נפלאה על זיווג החומר והצורה כי כבר מבוגלת בפומי דמיעבי לייתם הומר הזכר לצורה ומומר הנקבה לחומר והם הפכיים בחמת שבאזה פונה פני מגמתו להיות נוכח ה' דרכו · לזי לעומת זה החומר הכרוך בו פונה עורף נזוך חמור וחם כן בחמת הוא עזר כנגדו כי בכל פעולותיהם הם מתנגדים גומרים בשזה עולה זה יורד · ובלא ניחור ענין זה בתרוכה בחג הסוכות בעצם ע' פרים שהיו פותחים והולכים ובעם היום נדות תוכה מוסיפין והולכין כי כפי הנרחה ים דמיון ויחם ניניהם כי שניהם בחים בחספר שמונה דהיינו שמונה ימי החג ומ' ימי תוכה ויש ניניהם ע' ימים מספר ימי הבלו של האדם והפריה בחים כנגד כוחות הגוף הפותחים והולכים ומתירים בחם מיום הולדם מלא הליחה הערבים הנפכים ממנו יום יום עד שובו לעפרו והנדות בחים כנגד נר מלהים בחמת האדם לפיכך הם מוסיפין והולכין כי ככה הנחמה כל עוד שחבחר והקרב לבעבדי מוח מוכו הולך וגדל עד כוחה למקום תוכה והחיר על עבר פניה הוד זיו שכינתו יח' ומעם הטעם הלזה יצא לנו הלימוד שהלמידי חכמים חור הבחחם מוסיף והולך ועמי הארץ שכל הבחחם בעסקי העה"ז מיספסים והולכים וזה יבחאר עוד ביחור רחב ונפלא בחג הסוכות ובחנוכה והוא מסכים למחמר שלחה שרות בני האדם היא העולה יום יום וכוח הבהמה היורדת היא יום כחמור · והבחיה הבנייה יבא זכרונה בחג השבועות מחמר קס"ז ע"ם על פי הגיזה קטנה זו וזה כי ככר סדר הרחמ"ם כל המעלות החחחיות בד' מדרינות זו למעלה מזו והם מעלת העובר ומעלת הגבורה ומעלת המידות ומעלת החכמה וככר ידעת שבניס מהם נבחים ובניס רוחנים והם בנגד ד' יסודות שבאדם הם רוח מים עפר וידוע שבעבע החם והרוח לעלות החמיד ובעבע המים והעפר לרדת חמיד ככה המה מעלות העובר והגבורה המתיחסים אל החומר ומבעבע לרדת ולהיות פותח והולך כי העובר כל עוד שיחקרב לבעבי מוח יכיר ההפלד הכרוך בו כי לא כמותו יקחו ולא ירד מחריו ככודו וכפיכה זו יבא למעט בו לעת זקנתו וכן הגבורה כל עוד שיזקין יחלש ויחיש כחו ובניס אלו מחיחסים לעפר ומים · העובר לעפר כי מפס מוקחו כח"ם ויחבון מרן בכל היא וכחיב ועפרות זהב לו והגבורה למיס שנחמר מקוחות מים רבים מדיבים ומחרו רבוחינו ז"ל מלחיחי מזכירין גבורות בגשמים כו' · מחנס המידות והחכמה רחוי לייחם לחם ורוח · המידות מוכות לחיים חפר רוח בו כמו שחמרו ביהושע בים חפר רוח בו שיוכל להלוך נגד רוח של כל אחד ואחד והוא רמז לחנשי מידות חפר בידם לעפר ולכוין כל דעות ומידות בני האדם · ויסוד הם רחוי לייחם למעלת החכמה הרמה שנחמלה כחם שנחמר הלא כה דברי כחם וגומר כחו שחטבע בני יסודות אלו לעלות כך זקני ת"ח חפר כל יעשה ואפשר לחחוז ולקנות חחלת מעלת המידות והחכמה וכמוהם יהיו עוסיסם יעלו מעלה מעלה יום יום · לח כן יהר דלח עמי החרן חפר כל מפשם ומחנם לחפוץ ולכוון לעבור בעפר שחר ולהחנבר על זולחם בלי ספק בעלייחן חהיה יריחחן יום יום וזהו סוד חרבעה מלחכים חפר רחה יעקב במרחה הסולם עולים שניס ויורדים שניס · ובחג השבועות יחפחר ענין זה שהם חרבע' מלחכים הממונים על חרבע יסודות חילו והם דגלי מעלה חפר חליהם נחחוו יפרחל בחעמד הר סיני ועלייחם ויריחחם יחפחר לנו ממה שחמינו שנחחבטו הקדמונים למוח בעם וסיבה מפני מה זה הנלגלים הכדוריים העליונים מהנועעים בכבידות יוהר מחוהן הנלגלים החחחוניים וכחוי לייחב ספק זה בדרך נכון וזה שכל פועל המניע שפעולחו לח חפחה חל סוף חכלית בוב הנה הוח פועל חוהה השעולה בכבידות נדול וכן כחב העקריס מחמר ח פ"ח שכל פועל המסופק בהנעת החכלית לינו שמח בפעולחו וכ"ם בשידע בוודחי עלה יבא עד חכליחו פיהנה בכבידות בפעולחו כך הנלגלים החומבים במהירות הנועחם כי הם מהניעים העולם ואין זולחם וידוע שהנלגלים העליונים הקרובים לסיבה רחמונה יחנרך הנפחם נדולה מחוהן שחחחיהם כי כפי הריחוק חחמעט ההפנה והחחחוניים לפי מיעוט הנפחם הם עושים במזימות זו חפר חשבו לדמות ליוהר הכל ע"כ חנועחם במהירות מפח"כ נלגלים העליונים שהנפחם נדולה וכפי נודל הנפחם הם עפיניס ויודעים כי ספק הרחיחם לדמות ליוהר הכל ומכל זה הם מהנועעים בכבידות · כך מלינו בפעולות החנסים את ולמד מעבי בעלי חומניות לחד עושה בנדים לימות החוהף ולחד עושה בנדים קלים לימות החחה כלי · ספק זה העובה לנוכך הקיץ כל עוד שיקרבו ימי החוהף הוא פועל בעלה ולח בזריזות וכן בהפך חלל הבני כך הוא הענין בפעולות החכמים ועמי החרן כי כל עמי החרן רוב מפחם ומחנם בקנין העובר והגבורה שכל עיקר הבחמיפם בעה"ז והומפל לקין המכין חל החוהף כמו של במוסרי החכם שלמה לך חל נמלה עצל חכין בקין לחמה וגו' וכל זה לימות ומוסר חל העצל שיקוס מפנת חבדימות הזמן ויכין לחמו בעה"ז שנמשל לקין חל העה"ב שנמשל לחוהף למיני זמן החכיפה והזריעה וכמ"ם היוס לעפותם ולח למחר

לעשותם למנס העובר והגבורה אין בהם שלימות כי אם בקיון זה שהעה"ז נמשל בו וכל עוד שיעברו ימי הקיון יכינו בהעדר הכרוך בהם ובסיבה זו תהיה פעולתם בעגלה וזהו מ"ש מיטפטין והולכים • ובהפך זה בזקני ת"ח שכל משלחם ומהנם בעסקי הנפש לעוסק התורה שהעה"ב נמשל בו וכל עוד שיקרבו לשערי מות יפעלו יותר בזריזות לפיכך הם מוסיפים בחכמה כו' בהיותם יודעים בזה העולם הבחיר הוא אם ובל זה עיקר הלימתם בעולם הבחיר זורח הוא אם ובל זה ממרא"ל יש מהם לומרים משרי

ד

ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו
אלו חסידים ואנשי מעשה כו' •
לפי שבעמי הארץ המידה כך היא אשרי ילדותינו
מיטפטים והולכים אם כן מיפה שלא בישה
ילדותם ביישה את זקנותם לפי שהיו את זקנותינו
טובים מלפנ מע"כ בחסידים ואנשי
מעשה שלדבריהם ימי הזקנה טובים להם מימי הילדות וכמ"ש אל תאמר שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה • הנה בזה שת"ח שהימים הראשונים היו טובים בוודאי תאמר זה על העובר והגבורה ויהי חמדות הנפות וח"כ לא מחכמה שאלת על זה שהרי מעלות המידות והחכמה שלדבריהם ימי הזקנה טובים להם מימי הילדות וגילית לדעתך שאין אתה מן היחות החכמים המוסיפין והולכין • זהו שאתה מוצא במלך בשעתה תולדותיו בבני בלורה תבותי נגזו למעה כו' אם שמאמר זה מדבר שלדקה בשבשותו יפה אמר תבותי נגזו למעה כו' כי המוצע עצמו מליחן לדקה אז ממונו פותח והולך ובהפך זה ביוסף ה' עליו בכה אלף פעמים כמ"ש ים מפזר ונוסף עוד וחוסך מיועב לך למחסור הרי בביאור שזה עולה וזה יורד לחמור • לכך אמר ואני נגזתי למעלה היינו הלדקה שמטביעה להעלות ערך דמיו מעלה מעלה • ואם ידבר מוצא בשאר קניני הנפש כמו בתורה ומ"ש שפתיה תולרו בשני בלורה כ"ל בדור שהיה רעב ואמת לשמוע דבר ה' כד"ת לא רעב ללחם וגו' כ"א לשמוע דבר ה' וחבירו עליו כיח תביו לאמר למה ילך לנוע על העניים ויתחדל בתיקון זולתו ויעזוב קניני ביתו עד שהיו תולרות בית תביו פומהין כי לא השתדל בהם כל עיקר כך תלעזר בן הרכוש והיה כל עיקר עסקיו להשכיל הרעבים לשמוע דבר ה' ואם כן מלשכחו מהי נעשית והפיג להם שבותי נגזו תולרות ממון שמטביע הקניניס שהם ליבד מעה מעה ואני נגזתי קנין הנפש שמטביעה לעלות מעלה מעלה כמ"ש תורת חיים למעלה למשכיל למען סור משלול מעה כי המשכיל תמיד יבחר ויאמץ לדיק דרכי קניני הנפש שהם תורת חיים למעלה ויתאם בקניני הגוף הפוחתים והולכים עד הניעו אל שלול תחתית ומשעם זה נקראו ערי מסכנות פחות ורעמסס ודרכו רז"ל פיתום פי תהום בולעו רעמסס רמסון למסון מהרוסם וכל זה רמז לדבריני ורלוי שיקראו ערי מסכנות כי אין מסכן ממנו ע"ד לא יסבב כסף ושוד שכל בנין זה מהרוסם ופי תהום בולעו ויבד מעה מעה מיום ליום כלמור זהו שמציל

פסוק אמת מאיון תצמח ונדק משמים נשקף כי הדבר הזומת מעבעו לעלות יום יום ובאר כאן שבזמן שהאמת מאיון צומח טוהר ונדל אז לעומת זה הנדק משמים נשקף • או יהיה ביאור פסוק זה על דרך שנאמר אל יתהלל חכם בחכמתו וגו' ביאור הענין שאל יתהלל החכם בחכמה וגבורה ועושר לומר כאו ועושה ידו עשה לו החיל הזה שהרי כולם מאת אלהים האמ אך בזאת יתהלל השכל וידוע לותי כי זה הדבר התלוי בעוב במיבתו ונתן בני טעמים על שהי הנחות אלו וזהו ביאור בני פעמים כי שנאמרו בפסוק זה • על הנחה הראשונה שהנים שאל יתהלל בשלם אלו נתן טעם לדבר כי אני ה' עושה חסד ומשפט וצדקה באיון הענין בזה שלם אלה אני הוא העושה חוקם ולא הוא זה"ם ומשפט שהחכמה הוא נותן בפי אומת הדין שהרי בכר חפץ ה' בנו להבין ולהודות בתורתו וזה לא תקום ולא תהיה זולת החכמה לך קנין העובר והגבורה נותן בחסד וצדקה כי אין לנו עליו יתברך משלם מחומה כמבואר בחג השבועות בלר היעב ולהנחה השנית שהנים שבשאת יתהלל השכל וידוע לותי על זה נתן טעם כי בזאת חפצתי נאם ה' והוא טעם נכבד וגכון למשכילים עיין בחג השבועות מאמר קי"ד ומ"ש להנחה זו יאמר המאמר על קניני הנפש אשר בשפיע הקב"ה בחסד ומשפט כי החסד יורה על קניני הקנין הנקנה במשפט • והצדק יורה על קניני הגוף אשר לדקה הוא לנו כלמור וסדר שימוש קניניס אלו שקניני הנפש יהיו לדבר הנאמת העולה מעלה מעלה כך צריך החסד להוסיף על שלימות הבחחו יום יום ובהפך זה בקניני הגוף יפעט בהם יום יום והרי הם כדבר היורד מלמעלה למטה ובהפך זה בקניני הנפש יהיו כדבר העומת ממטה למעלה כי זה הוא הסדר הנכון שבהם זה"ם חסד מארן הנאמת בדרך שבחכמה למנס שהחסד דהיינו קניני הגוף אשר הם לדקה לנו משמים נשקף דהיינו מלמעלה למטה ובהפך זה אלו יעלו ממטה למעלה ועפ"י הסדר הנכון הזה אשר המשכיל ידע לסדר סדר מדרשותיהם בזכות זה גם ה' יתן הטוב ואלקינו תתן יבולה בזמן שנדע תופן שימושי העובות הזמניות עד שנפילו מלדק מזבח ליעוד הטוב האמיתי שהלדק אשר יעשה ממנו יולך לפניו לעה"כ זהו שמסיים מיד ואמר לדק לפניו יהלך ויסם לדרך פעמיו :

ב' אבותי גנזו במקום שהיד שולמת

עמוד ג בתלמיד דרשו רז"ל כתיב בהתהלכך תנחה

מאמר ה . אותך וגו' משל לאדם שהיה משל למהלך מהלך באישון לילה ואפילה באישון כו' ומתיירא מן הקוצים ומן הברקנים ומן הפחתים • ומחיות רעות וליסטים ואינו יודע באיזו דרך הוא מהלך • נזדמנה לו אבוקה של אור ניצול מן הקוצים וכו' • ועדיין הוא מתיירא מן החיות

ולסטים כיון שעלה עמוד השחר ניצול מחיות רעות ומן הלסטים ועדיין אינו יודע באיזו דרך הוא מהלך כיון שהגיע לפרשת דרכים ניצול מכולם · מאי פרשת דרכים זה ת"ח ויום המיתה ההי"ד בהתהלכך תנהה אותך בעה"ז · בשכבך תשמור עליך בקבר · והקיצות היא תשיחך לעה"ב (סוטה כ"ח) :

הן הנה הדבר מבר דכרינו שהעדר זה כרוך בשוכות הזמניות שיד זולתו שולטת בהם כחיות רעות ולסטים וגזלהם ושוד לפני המלכים ימלט מפח יוקשים כשלבו נוקב בחכמה כי עוזה מכמה מנכוחה וכלה זה לחברה קהלת והחכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר היו בעיר הוכה שלין היד שולטת בה כלל ולחדרכה ילה שולטת בכל כמו שיעת :

הקדמת עיון זה מכואר מעלמו שכוכות העכ"ז אין בהם שום נד שלימות למיתי מנד היות תמיד יד זולתו שולטת בו וקנאים פוגעים בו לפנות תולרו לא יאנר ולא יחסן וכל מי מבר חלק לו מלהים בניגה ילחה בהעדר זה הכרוך בו שיד הלדיק והרשע שוין בו ולחדרכה על הרוב מלינו רשע מכחיר לא הלדיק ושולט בו כמאמר המשורר ואני כמעט נטוי רגלי וגו' שלום רשעים ארלה וגו' וכל המומור ההוא מיוסד על תלונת רשע ושוב לו לדיק ורע לו וכן ירמיה אמר מדוע דרך רשעים נלחה וגו' וכן מבקוק אמר רשע מכחיר לא הלדיק ע"כ יצא משפט מעוקל כי בסיבה זו יבשבו הפחחים שלית דין ואין דיין מלינה כפ"ם בנחופ רשע ילהק עני יחפשו במזימות זו מחשבו ויש לדקדק שמחחילה הזכיר הרשע והעני בלשון יחיד ולחר"כ הזכיר שניהם בלשון רבים של' יחפשו היינו העניים במזימות זו מחשבו היינו הרשעים ושמעתי מומרים שדליקה זו היא ל' שריפה ויאמר שבסיבת נחות רשע שהוא מוסל על הלדיק העני ילהק העני כי חס לבו בקרבו מן השריפה אשר שרף בקרבו השפק העשוי הזה לאמר מדוע דרך רשעים נלחה וסביבה זו יבא לחשוב שהכל במקרה ואין דין כו' כן הרשע היולל על תחות נפשו לאמר לית ילחה יה וח"כ שניהם כופרים בהשגחה לפיכך שניהם יחפשו במזימות זו אשר חשבו לאמר מקרה אחד לכל · ועם היות שידיעה זו נעלמה מעיני כל חי ובא הרמז לאדם הרחשון לאמר מכל עץ הגן תאכל ר"ל מכילה זו היא כיוני על ההשגה שימלא כריסו מהשנות כל דבר נעלם ומינו לשון מכילה נאמר על ההשגה כן זוחת הנין ונפגע עליו הכחוב חומר דבש מלחת מכול דיך וגו' זולת מעט הדעה טוב ורע לא תאכל היינו שידיעה פוכות הרשע ורעוה הלדיק לא תאכל כי לא הבא עד הכליחו וכשרע"ל אין בידינו לא מעלות הרשעי' כו' מ"ש נרלה להביא ראיה מן המוסכל נשרש להשיב למועים מבני עמנו אשר בידם כל טוב ההנלחות הזמניות שלא יהיה הפלרחה לאמר ידינו רמה ובאחי אני ואלהה לסחור דעתם ולהרום בינתם שהרי בכל דור ודור עיניו הרוחות שמשר הקב"ה כל טוב ההנלחות הזמניות לאחיון רחוייה והוח מעלחו יח' העמוקה והשלחה כדי שלא יהפלר הגרון על החונק ושלא יאמרו ידינו רמה שהם מודים שנתלו בהם רשעים שאין רחוייה לעוה הנלחה ועם כל זאת הם רוחין בחיהם מליחים כל טוב וכפי רוע דרכם היה כדאי שיפפיע הקב"ה עליהם מטובו הטופע על רשע יראי ה' ומוסבי שמו והרי עיניו הרוחות שכלל דור ודור שלו כל בונדי נגד ומם שהוח כמו שחשבו שהכחידו בחחיכה הרחויה להתככד ח"כ גלה כבוד מיהרחל כי המים הכלחי שחור ודרכך טוב לא היה ואחל מעשות מטפע ודקה בחרן ויליח הצלחה גדולה וכמה לדיקים שלמים וכן רבים ובחזינו שחעמו כי היו בעבום וחוסר כל כך' חניחת בן דוסח והלל הזקן ודורו של ר' יהודה בן בנח ורבים זולתם וכן בדור זה מיום עמדי על דעתי לא ראיתי חים מופלג בחסידות שיהיה שרוי בשלוה ומדרכה כל ימיהם מכחובים בעוני ועינוי ועלבון ומיחת בניס ושלטול ממקום למקום וכמה וכמה הרפחקי עדו עליהו ואיה הבטחת הלומר כי מכבדי חכבד ובוזי יקלו חלח נעל כרחך אחה נריך לומר מקבלי הצלחה זו עדיין לא הגיעו לרופי בקר ולא נפקדו בדבר יפועה ורחמים כמו שחשבו כי טובות העולם הזה הם חלח כף נחת מוצג ממלוח חפנים עמל ורעות רוח · וזה כי שלימות האדם והלחתו הלויה הו כנופו הו בממונו הו בנשמתו ובשלשתן-הוא נפגע והקב"ה מנ"ן הוא לכל החוסים בו בשלם הלה ר"ת ממון נוף נשמה ופניעתן רעה הוא שהנוף לפעמים יקבל חיזו העדר מפחת המערכה הטומחת פחים לרגליו כמקרי הזמן ופגעיו וחלחים רעים ונחמנים . והממון יקבל העדר מנד הקנחים הפוגעים בו דהיינו היד שולטת בו · והנשמה מקבלת העדר מנד מעשיו המקולקלים בחיות דרכו בחפילה לח ידע במה יכפל · להקנחם העמידו רז"ל שלשה עמודים שאר עליהם נכון הבית הכללי והפרטי והם תורה ועבודה וג"ח · כי מנד התורה יהיה נגוע מן הרעות הבאות מפחת המערכה כי אין מזל ליסרחל ומדרכה ממזל מסור להם ואף אם הנזור עליו המערכה חיזו מקרה בגופו לעומת זה התורה לכל בשרו מרפח כנודע · מנד הנ"ח דהיינו הנדקה יהיה ניצול מן בני חדם שנחשבו לחיות רעות ולסטים לקחת חת אשר לו ומזה אין המלט כי אם כשיעשה נדקה מממונו ומוטו ממון אין שום נריה שולטת עליו כמו שסופר מעשיר ר' שנחלו המלך על סך דמיו ולח הודיעו כ"ח חלק שליט חו רביעית וכפי שאר שופר לו היה לו כפלי כפלים כעס עליו המלך לסוף אמר לו אמה שהניד לפניו סך זה נתן נדקה מממונו והוח שלו בהחלט ואין יד זולתו שולטת עליו כלל לך מה שחחה ידו אינו שלו בהחלט כי יכול להיות שנשך ישרף או נהרות יעפיפוהו או המלך יקחהו נזרות וכשנעשע המלך בדבריו הודה לדבריו ופטרו לשלום · מנד העבודה דהיינו המעשה אשר יעשה האדם על פי התורה יתוקן קלקול הנפש הבח מנד המעשים כאמור · וזהו שאמרו בדרשחם הל"ל מפל לאדם שהיה מהלך בחיטון לילה ומפילה · הזכיר נ' מיני מוסך כנגד מה שהוח נפגע מזולתו מבני האדם שנחשבו לחיות רעות ולסטים זהו

שהזכיר

שהזכיר למיטן שהוא מצפה עין האדם ומעשהו כי האדם לא יראה כי אם לעינים ולא יראה ללבב ומצד זה אינו מרגיש בהתגלות הקמיים עליו וגלוי נגדתם והעדר זה בא מחולשת ראות מיטן בת עין אלא יוכל להחזיק ללבב וכן אם מיטן נגזר מלשון מים והוא רמז להיות נדף מתים כמותו וכל יעשו להזיקו בממונו המלוי במיטן בת עין כד"א ועיני האדם לא תשבענה : וכנגד מה שהוא נפגע מן המערכת הזכיר ל' לילה היא המוסך הבא מצד תנועת מערכת הגלגלים כנודע • וכנגד מה שאינו יודע בתיזו דרך הוא מהלך הסובב היא אם רעה הזכיר ל' לתפילה כמ"ש דרך רשעים בתפילה לא ידעו במה יכשלו וזהו שביאר המשל ואמר ומחיריה מן הקוצים והברקנים והשחתים רמז למקרים הבאים מעצמת מפלת המערכת כמו הקוצים והשחתים שלא נעשו בכוונה לעיזק בהם זה אלים כי אם להיזק בא מעצמו במקרה כך המערכה אינה פועלת בהשגחה על אלים מיוחד כי הבא כל רעתם רעה כוללת ותועלת יגלד בהם ועוד לפני התלמים ימלא מסם וכן השחתים והקוצים הם פגעיים ולא נעשו בכוונת מיזו פועל וזה הם דומין ממש להיזק הבא מפלת המערכה • ומחיריה מחיות רעות ולטעים היינו כנגד מה שהוא נפגע בממונו מזולתו מן הרשעים שמשלו למיות רעות כמ"ש דמיונו כחריה יכסוף לעורוף וגומר ולטעים הבאים לנפשם לא ממונו • ומינו יודע בתיזו דרך מהלך היינו על דרך לומרו דרך רשעים בתפילה לא ידעו במה יכשלו וכשיבה זו הוא נפגע בנפשתו כחמור • והיתה הקנה שלשתן בדרך שנתבאר ע"י התורה ועבודה וג"ח • זה"ש נזדמנה לו לפוקה של לוך היינו התורה כמ"ש והורה לור ובזכות התורה הוא ניצול מן המערכה כחמור זה"ש ניצול מן הקוצים וברקנים ושחתים כמ"ש החודש הזה לכם שהמזל מסור לכם ויש לנו יד מקבלי התורה לשדד המערכה כחמור • ועדיין הוא מחיריה מן המיות ולטעים כחמור • כי התורה אינה מגינה על ממונו כמו הנדקה זה"ש כיון שעלה עמוד השחר דהיינו נדקה כמ"ש ביעיה כי הרחה ערוס וכסיתו ומכשך לל תהעלם לז יבקע כשחר אורך וגו' כמלא שבעלות השחר הוא ניצול מלטעים שלא יוכלו להיות שלים כמו שהוזיק לנדקה כחמור • ולהיה לו רמז לדבריו שאין שום דבר שולט כמה שהוזיק לנדקה אלא מדכיה הנדקה שולטת על הכל זהו שאמרז"ל עשרה דברים קטים נבראו בעולם כו' ומונה שם י' דברים קטים שכל א' שלים על זה שלפניו ומסיק לסוף ומיתה קשה מכולם ומסיק ונדקה הגיל ממות זהו שנאמר וחסכמה תעוז לחכם מעשרה שלימים וגו' הם עשרה דברים שנזכרו בזה המאמר שכל א' שלים על שלפניו לך החכמה יתה שולטת על כלם כי מצד החכמה יבא לאדם לעשות לוכר במקום שאין היד שולטת כי החכם עיניו בראשו לידע מה שהא בסופו לפיכך לא יחום על ממונו לשזרו מצ"ל בכשלים שאין רואין לה הגולד וחושבים כי הפיזור הוא להוהו ואיך כנודע מדבריכם • ועדיין אינו יודע בתיזו דרך הוא מהלך עד שניעו לשרשת דרכים דהיינו עבודת האל ית' לשרוש מדרכי הבלי העה"ז ולילך בישרים דרכי ה' והמשכיל יבין וידע ההבדל שבין שני דרכים אלו ואשרי יבחר ויקרב להיות עוסק ה' דרכו לבלתי לבת בדרך חטאים אז יפכיל ויבין בתיזו דרך הוא מהלך • או יהיה מומנו ועדיין אינו יודע כו' כי מהירות עשכר העה"ב הוא לפי רוב המעשה נמצא כל זמן שהוא בעל תורה בלא מעשה ח"כ תמיד הוא מפוסק בתיזו דרך יוליכו אומנו שם לגיהנם או לג"ע כמו שאמר ריב"ז לתלמידיו ולא עוד אלא שים לפני שני דרכים ח' לגיהנם וח' לג"ע ואינו יודע בתיזו דרך מוליכין אותי כו' זה"ש כשיגיע לשרשת דרכים ויבין אל לבו השרש שני דרכים אלו וישתדל בתיקון מעשיו אז יהיה ניצול מכולם • ולפי זה אינו מצוי כ"א בח"ח אשר זכירת יום המיתה הוא נגד פניהם תמיד זה"ש מתי שרשת דרכיה זה ת"ח ויום המיתה • זה"ש בהתהלך בעה"ז תנחה אותך להציל ממקרי המערכה מנהיני העה"ז • בשכבך בקבר בין הרשעים שנאמר בהם קבר שתות גרונם וכחיב בגלעם כשחול מיים וגו' כל הון יקר נמצא וגו' אז הנדקה תשמור עליך כחמור • והקיות מצינת מרדימתך ותתן אל לבך שני דרכי העה"ב אז היה הסיוך והזה שאמר מוגזז לאותי גוזו במקום שהיד שולטת כו' שנאמר נדק ומשפט מכון כסאך שהוא המקום המיוחד שאין יד האדם ולא יד המערכה שולטת שם כי הוא גבוה מן המערכה והוא שולט על המערכה וכ"ש יד האדם שלא השלוט שם ויד רשעים אל תגידני כי ה' יהיה בעוזרינו ובתומכי נפשו ומה יעשה בשר לו :

ג אבותי גזזו דבר שאינו עושה פירות

עמוד ד באבות שנינו כל שחכמתו מרובה ממעשיו

באמר ז' • כל למה הוא דומה לאילן שחכמתו מרובה שענפיו מרובים ושרשיו מועטים כו' מעשיו כו' אבל כל שמעשיו מרובים כו' שנאמר והיה כעץ שתול על פלגי מים כו' ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי :

הוא הדבר אשר דברתי בשם מוגזז המלך שפתח מוסרותיו בשנת בצורת ולא דאג על מזונו ובסיבה זו הוא עושה פרי נדיק עץ חיים כמ"ש ובשנת בצורת לא ידאג על הפיזור לפיכך לא ימיש מעשות פרי לך ורק בשביל המעשים הטם תלוי עיקר ויתר המכמות טפל :

הקדמת עניין זה ביותר כ' מצינו בן דוסא בתומרו כל שירתה חטאו קודמת לחכמתו כו' ופתוך ליה הוא היה תומר כל מעשיו מרובים מחכמתו כו' וכל המתמידים בתילוי דרך ה' להם בשכבר יזוע שהאדם הבלם נמשל לעץ עושה פרי כמ"ש והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו וגו' והרשעים דומין למילוי כרוך כמ"ש פרי כל יעשון וכ' בחטוח בעני היער בן דודי בין וגו' וכן מצינו בענין יותם בן ירובעל שאמר

הלוך הלכו העניים למשוח עליהם מלך וגומר והלכו אל הזית והחלוקה וכנפן וגלח רגו לקבל עליהם עד בושם אל נונן המטר בן גילם והוא תביולך שהמשילו למילן סרק מלך היותו עשור וריק מכל שלימות . והשלמים רמזים לייחס לנפן והחלוקה וזית כי הבעלי תורה כמו כנפן זה כמ"ם מזגה יינה וגו' . ומשי מעשה רמז בחלוקה זו כמ"ם מוסר תלמה יחלכו פריה . ומשי מדות טובות רמז בזית שמן כמ"ם כשמן הטוב היורד על הזקן זקן מהרן שיורד על פי מדותיו . כפי הנראה שעיון נשתר זה נלמד גם' כי

ח ביאור פרשת כי תצור אל עיר וגומר

הנור אל עיר ימים רבים ונומר בשבבר שיבשה בעל העקידה על מלחמת המדש עם יגלו תעניה גם אני חלקי

ואומר שבעיר קטנה שהמדש נמשל בה יבבר והמשכיל לומס בה ימים רבים עם יגלו הרע המושל בקרבה ובניה מסור על העיר עד רדתה כי בהחבולות העשה לך מלחמה עד שתהיה נשבשת לפניך ואמר לא השחית את עצה לבדות עליו נרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות והוא מזהרה שלא יכרת הנפש המשכלת להכניעה תחת יד האומר לפי שממנו האכל לעה"ב על כל פנים כמ"ש כי פרי מעליהם יאכלו לפיכך לא העשה ממנה קודשים לאכול ממנה בעה"ז זה"ש לנדות עליו נרזן דהיינו קדושים לפי שממנו האכל לעה"ב ואותו לא תכרות ונקן בעשם לדבר כי האדם עץ השדה הוא לבא מפניך במצור כי כמו שאילני סרק מעויין בעולם יותר מעץ פרי כך כחות הגוף רבו על כחות הנפש וע"כ בנקל יבא במצור לך עץ תאבר הדע כי לא עץ מאכל הוא דהיינו כוחות הגוף שנמשלו לאילן סרק שאינו עושה פרי לחומו השחית ותכרת להכניעו על השכל ומכאן יצא הלימוד להמשיל הפחותים לאילני סרק והשלמים לעץ עושה פרי וכן פעולות כל אדם הם על פני דרכים אלו פעולות האומר רמזי להדמות לעשפי האילן שאין בעשמותם שום טעם פרי ופעולות הנפש רמזי להדמות לשורש האילן שאבר הוא סיבה גדולה לאבר פריו יקן בעתו וצריך המשכיל לידע לחופני שני מיני שימושים אילו בהיותם שניהם צורך אל כל אדם אך ורק כשיעשה העיקר עיקר והטפל טפל והוא שיקן קדימה בזמן ובמעלה לירחת חטאו דהיינו למעשיו על חכמתו בעניני הגוף כמ"ש

ט דורות הראשונים עשו תורתן עיקר

רז"ל דורות הרחשונים עשו תורתם עיקר ומלאכתם עראי זה וזה נהקיימה בידם

ודורות האחרונים עשו בהפך זה לפיכך זה וזה לא נתקיימה בידם זה"ש נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך הנזון בזה בשפתם נחלה דהיינו חכמתו בקניני הגוף מבוהלה להיות בראשונה קודם לירחת חטאו אף גם אחריתה דהיינו תורתו לא תבורך ע"ד זה וזה לא נתקיימה בידם לפי שעשו העיקר טפל והטפל עיקר כתגלי בני גד ובני ראובן שהשם עליהם מטה בשלחו בדרך שקלהן זה כי מן הראוי להקדים הדבר אבר שריו החמיתי יהן בעתו לדבר שמינו עושה פרי

לדיק עץ חיים זהו שאמר ר"ח כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת ע"ד תרז"ל זה וזה נתקיימה בידם וכן מה שאמר כל שמעשיו מרובים מחכמתו מבואר על זה הנופן וחכמה זו שהזכיר בשני מאמרין לשון מדברת בחכמת התורה כ"ל בהתחכמות בצרכי הגוף אבר על חכמה כזו אמר שלמה אל תתחכם יותר ולמן יותר הוא קושי ההבנה שם לא בשנאמר שהוא מדבר בחכמות ההמון בעסקי הגוף והזהיר שהתחכמות ההוא לא יהיה יותר בכמות ולריכת ממעשיו ע"ד כל שחכמתו מרובה ממעשיו כו' ואחר זה הזהיר רבי חנינא מלבד שיראת חטאו צריך להיות בך בלריכת וכמות כאמור . צריך הוא להקדים העיקר כאמור בנופן שהוא היראה שלנו יסוד ועיקר והחכמה טפילה וזהו שאמרו במדרש רז"ל ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה מנין הוה אמר ידע אימתי יום ואימתי לילה . אלא כשאמע ברקיע שאקדימין ק"ם להפילה ידע שהוא יום וכשהיו מקדימין הפילה לק"ם ידע שהוא לילה כו' ופי' בעקידה שהק"ם אין בו כ"ח קבלת עול מלכות שמים לבד והתפילה כוללת בקשת צרכי בני האדם לפיכך בהאיר אור השכלי באדם ויכיר וידע שיראת חטאו דהיינו קבלת עול מלכות שמים קודם במעלה ובזמן אז הוא מקדים ק"ם לתפילה ובהעדיב בו אור השכלי הוא מקדים התפילה והוא דומה ממש למאמרו של רבי חנינא . וכן ארז"ל משני מה קדמה תורה ס"ת לעי"ן במילה אילו היתה לפי שמבנלים אמרו בסיפור מה שלא רלו בעיניהם ובהלה ליתן עוד טעם בדבר לפי שהס"ת כוללת כל עמל האדם בעניני הגוף כמ"ש כל עמל האדם לפיהו והעי"ן כולל הרחיה השכלים הלבנית כמ"ש החכם עיניו בראשו שהוא מקדים בראשו עיני בחינתו והשחחלות השכלי והשכל מקדים הס"ת לענין להיותו עיקר משלו וכן המבנלים לא תפלו באחרן מלד היותה אוהבת דמחכים כ"ל מלד היותה זכה חלב ודבש ומעשה זה הקדימו הס"ת לעיני וע"ד המדרש יהיה ענין שליחות המבנלים דומה לשליחות האדם שבר למחיה

י ביאור פרשת שלחו ה' האה לקנות בעה"ז שליחות המרגלים סמא דחיי לחיות אם נפשו ע"ד משל ולהשיבה אל מקום מוצבה והפחחים מועלים בשלימותם

ושוסקים בדברים בעלים לאסוף ולכנום ושוכחים עיקר השליחות ובעקידה פ' אחרי הביא משל משולה על זה לבני המדינה שנשלחו שליח לאחד מחוקה ואמרו לו לכור לנפני בירו בידה לדרך כי מהשורו כל ימי עיכובו באחן היה והשליח השכל ההוא בשורו שמה רחה את האחן והנה היה רחבת ידים ומקום מחורה מה עשה הלך וקנה מחורה בזה הממון שאבר נחנו לו בידה לדרך והניח ואזר לקנות והכויח עד שאבר היה מרוד בקניית המחורה ובאת עיקר השליחות שאבר בשבורו נשלחו שמה לקוף אסף ממון לרוב ופירש בספיגה לימים נעשנה ספינתו בים ושב בשורת פנים לאחרו והעלה חרס בידו וזה וזה לא נתקיימה בידו כי עיקר השליחות שבאת והממון שקיבץ אבד בעין רע ולא היה בידו דבר

להשיב

להביא לאמרים לאמת לעולמיו כמו דכתו אחו מעפעים וישמחו בשחון אחתיה מקום אשר אסיבי המלך לשוחרים שמה • והנמשל מבואר מעצמו שזה החדש אשר שלחו ה' לעשה"ק למחיה שלמו ה' הנה לעשות תיל בחורה ומצוה כי זה סוד כל החדש כמאמר שלמה את החלומים ירח ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם כ"ל כי לבעבור זה לבד שלחו ה' לאדון מחלניה זו ועכ זה יהיה בידו עיקר ואז ידע להביא לשולמיו דבר כמ"ש להביא לאמרים לאמת לשולחך וגו' וזה מה שהזמין הקב"ה ביד החדש מן השובות הזמניות נתן להם לאכלה ולא לשחורה וזה סוד שמיעת שנה השבע להיות כמזכיר את החדש קצב ימי חלדו שבעים שנה נמצא שמשנת עשרים ושלשה שהוא מחחיל לרדוף אחר קניני הזמן נשאחו תלוי חמשים שנה וזהו סוד לחומרו והאדון לא המכר לצמיחות כי גרים ותושבים אחם עמדי יאמר שלין לכם מכירה בארץ כ"ח לעולמו של יובל כי אין האדם יכול להחזיק בשלו יותר מקנב סך שנים כאלו שנקראו עולם קצן כי הם עולמו של כל אדם משנת עשרים ושלשה ושנה ההיא קודש לה' והכל הפקר כי יד כל אדם שוה בממונו כי לא כמותו יקח ושדהו לא יזרע עוד ועכשי נזיריו שמשה נפשו לגמוע בה ושיחה עינו רעה בשלו ולסוף הכל הפקר זהו טעם השמיטה לזכור העשירים השביעי כל ימי חלדו כי לא ידע האדם את עתו למתי קרבה שנת השבע ובשיבה זו יהיה כל ימיו מוכן לשוש לדרך

סעמיו זה שלמרו רז"ל	
מפני מה נברא האדם בערב	יא
שבת כדי שיכנס למצוה מיד	
רלה זהה לפי שהעולם הזה	
דומה לערב שבת כמו שלמרו	

מי שלא טרח בע"ש מה יאכל בשבת ולפיכך ברא הקב"ה את האדם בע"ש לגלות את מזניו שחפילו מיום הולדו ניטו בטוח שמא יום המחרת הוא יום שכולו שבת חלנו וכ"ש הימים הבאים אחר יום הולדו שהמשכיל לדרך לספק בכל יום שמא יום המחרת הוא סוף ימי חלדו ובשיבה זו אם הבא מצוה לידו יעשנה היום ואל יאחר מותה ליום המחרת כי יכול להיות שהיום הוא כאן ומחר בקבר וזה שלמרו כדי שיכנס למצוה מיד שהערה זו ילמוד האדם מחחילת יצירתו שאם הבא מצוה לידו בחיצו זמן חזי יעשה מותה מיד ואיכף ואל יאחר ליום המחרת כמו שלמר אל חתהלל ביום מחר כי לא הדע מה ילד יום וכן מרז"ל היום לעשותם ואל למחר לעשותם רבו בזה שאם יבא מצוה ליד האדם חזי יעשנה היום ואל יאחרה ליום המחרת כי לא ידע מה יולד יום ומכל ההערות האלו יבינו המשכילים כי למחיה שלחם האלהים הנה ולהיות חוסף המצות יום יום כמו שלמר שם חנכי על חמרחיך כמוחם שלל רב כמו השלל שמדברו למוסיפו פן יקדימנו אחר ושחשוב חימנו כי לקח חותו אחר • כך המצות צריך האדם לחשוף ולעשות בזריזות כי פחאום חימנו כי לקח חותו חלנים ועבר זמנו ובטל קרבנו לך זה המעם אשר הזמין ה' בידו די מספורו להביא

ששה חנאים • היו וגומר חנאי האחד החזק שנזברו בארץ הוא הרפה • ב היו בה עץ אם אין • ג העובה היה אם רעה •
ד הבחחים אם במגרים • ה השמה היה אם רזה •
ו המעט הוא אם רב • וכבר הרחבנו הסיפור בהצעה שכל פעולה ומעשה צריכה לשעה הנאים אשר עליהם בא הרמז במאמרו שלי מוכז כי בהם ולא בזולחם נבדלו הפעולות השבליות מן הפעולות הגופניות ורמזם משה בשעה הנאים חלו • כנגד מאמר אבותי נמזו במקום אשר אויב ואני נמחתי במקום שאין היד שולטת • זה"ש החזק הוא הרפה • כנגד מאמר אבותי נמזו ממון ואני גמחתי נפשות זה שאמר המובה היא אם רעה כי הממון נקרא רע שנאמר עושר שמור לבעליו לרעתו והגיזה לעורך הנשבות נקרא טוב בהחלט לעולם שבלו טוב כמו שאמר וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל הבדילו לצדיקים לעתיד לבא • כנגד מאמר אבותי גמזו לעומ"ז ואני נמחי לעומ"ב זה שאמר הבחחים אם במגרים שהעומ"ז דומה לעני הפרוח שאין מוקפים חומה ויד כל אדם שוה בו כעוב כחוטח והעומ"ב דומה לעני המבר שאין דרים שמה כי אם הקרואים והחוסבים וה' יהיה להם לחומת אש סביבם • כנגד מאמר אבותי נמזו לאחרים ואני נמחי לעצמי זה"ש השמה היא אם רזה כי הגוף לאחרים ומחסר ומפסו מעובה ממנו בשרו יזהה והגוף לעצמו שמיה לחמו ויהיה לו לבדו ולא לזרים אחו • כנגד מאמר אבותי נמזו למפה ואני למעלה היינו דבר שעולה מעלה והולך וכך זהו שאמר המעט הוא אם רב דבר המחמעט והולך או

דבר ההולך ורב עד כי גדל מאוד · כענד מאמר חכמינו נמו דבר שמיני עוסק פירות זה שאמר היום נה עץ חיים לתן כמ"ם והיה כעץ שתול על פלגי מים שאמר פריו יתן בעתו · ודוגמת שלימות המכלים שכלם משם להור מה המקום לידע מה שיבה אם יכול המדם לקנות על ידה החיים הנפלאים יהיה ג"כ שלימות המכלים דיהושע כמו שיתבאר במאמר פ' ע"ם זהו שסיים משה דבריו והתחזקתם ולקחתם מפרי המקום וגו' הזכיר הפרי לידע ולהודיע התכלית המכוון בשלימות ההוא שיתחזק לדיק דרכו במעשים הנלים אל השי"ת בעושים פרי לדיק עץ חיים ומוכיח יתכלו מפרי דרכם בעולם הנפלי כמו שאמר והכל מחוקן לשעודה ולהמחה זו דומה החיים השלם לתינן זה שענפיו מועטים ושרשיו מרובים כי הענפים הם משל לקניני הנוף שתין להם תכלית אחר כי אם להיות הנוף והכנה אל קניני הנפש כמו הענפים והעלים המחפים על נוף הפרי וכמו שאמרון לנבני רחמי שהכלית על עליית כו' ושרשי המילן הם משל לנוף הפרי שהוא התכלית ושורש המילן לא ימוט לעולם כמו שאמר ושורש לדיקים בל ימוט ובזמן שענפיו מרובים ושרשיו מועטים נמלא שהוא מן הכיעות הענושים העיקר שפל והשפל עיקר וכל מגמתם לאסוף ולבנות · וכבר הזכרנו שיד המדם שולטת בכהות לילו זהו שאמר והרות ה' הוא כינוי לרשעים כמבואר בדניאל בשסוק ואתו מרכב רוחי שמיא מניחן לימא רבא ופשוטו מדבר בד' מלכיות ודבר זה מבואר ע"י דוד שאמר ואיה כעץ שתול על פלגי מים שאמר פריו יתן בעתו וגומר לא כן הרשעים כי אם כמוץ שדפתו הרוח הרי בביאור שמדמה הלדיקים לעץ עושה פרי והרשעים למוץ שאמר לתן לו שוכח ולא עוף על כן הרוח בא ושוקלהו כלאמור · אמנם כל שמעשיו מרובים והעיקר אללו דומה לתילן שרשיו מרובים מענפיו כי הוא העושה הוכחו עיקר ומלאכתו ערמי וגוזו מועטות במקום שתילן היד עולטת שם זה שאומר ואפילו כל הרוחות שבעולם נשות ונוסבות בו להיינו הרשעים כאמור לתן בהם כח להזיזו ממקומו כי זה הוא החיים הפוחת מוכרוחיו כמו שענשה כמו שענשה מוכנו וגוזו דבר שעושה פרי זה שאמרו ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי וכה"ת לא לדיק וגומר וכתיב לאמרו לדיק כי טוב וגו' :

ד אבותי גנזו ממון ואני גנזתי נפשות

במדרש ומקנה רב היה לבני גד ולבני עמוד ה

ראובן וגומר זהו שאמר מאמר יב. מדרש
הכתוב כי לא ממוצא מדבר בגנות
וממערב ולא ממדבר הרים קנין הממון
לא ממה שהאדם יוצא
ועמל בחורה והולך ממזרח למערב נעשה
עשיר ולא ממה שהוא מחזר על המדברות
הוא מתרומם זהו ולא ממדבר הרים וכל הרים
פי' טורים חוץ מזה שהוא לשון רוממות אלא
מה הקב"ה עושה נוטל ממונו של זה ונותן
לזה שנאמר כי אלהים שופט זה ישפיל וזה
ירים לכך נקרא שמם נכסים שנבסים מזה
וננלים לזה וכן אמרה חנה ה' מוריש ומעשיר
משפיל אף מרומם באף שמביא לזה מרומם
את זה · זה"ש לב חכם לימינו ולב כסיל
לשמאלו אלו בני ראובן ובני גד שעשו
העיקר טפל והטפל עיקר שחבבו ממונם יותר
מן הנפשות חייכם אין בו ברכה שנאמר
נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך
לכך נאמר אל תיגע להעשיר ואיזהו עשיר
השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל
אשריך וטוב לך ע"ב (במדבר רבה פכ"ב) :

עיין בנבינו נחי פרשת מטות

אם תמוטת הנפש השלם הטבעית כתמוטה הטבעית
על נלגל היומי שהוא ממערב למזרח לך
שנלגל המקיף מכריחו לעשות תמוטה הפך הטבעית
אלי בזה יודע לנו טעם למה הזכיר מזרח ומערב
דווקא ולא שאר הרוחות כי בזה יצא הלימוד על
תמוטת הנפש כמו שיבא:

הקדמת יג טעם לארז"ל אדם הראשון סרח בעשירי ג' דרבים בזה

ענין זה אנו למדין ממה שאמרז"ל שהדם הרשעים עם שהיו בזמן שהחמה נוטה למערב ויש לדקדק מאי לישנא זה אנו אומרים שעה חמה וכי בזמנה תלוי מילתא · ונאי שמיונו שהחמה היה קרוב להערב שמש ותקון החמה היה במקום זריחת השמש כמ"ש וזרח השמש ובא ע"ע ותז"ל כל מי שהוא נפש גוף לומדים של שמש כו' ולפיי זה מדם כו' מכאן אנו למידין שבקיעת החמה היה סיבת החמה וזריחתה היה סיבת התיקון ודבר זה יתבאר לנו בשלשה דרכים הדרך הראשון הוא מה שכבר ידוע שהשמיל שלמה ע"ה נר אלהים נשמת אדם שנלגל השמש כמ"ש עד שאר לא תחשך השמש וגומר וכתיב וזרח השמש ובא השמש וגומר ושמיך ליה דור הולך ודור בא · הרי שהשמיל הנפש בבוקה ובלילה לשמש זו וכמ"ש עד שלא תקעה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל כו' כי כמו שהשמש לף על פי שהיא שוקעה היום הנה ליום המחרת היא מוזרת לתיקנה כמ"ש וזלי מקומו שוקף זורח הוא שם כך הנפש בלילה מן העולם שהוא זמן הערב שמשה מוזרח היא לאור בתוך החיים ומזה הטעם סרח לדם בעשירית דווקא כי מהידוע כי סיבת היות רוב בני המוקה נכוכים בלבן על המחיה ועל הכלכלה לעשות מלחמות ממון לעוקר הנוף הכלה והנפסד ואין דורכין מהלך השלימות התחיתי כמו שעשה מוכנו שהיה בונו מלחמות לאשלה וירחם ה' היה

מוכנו

מוגרו לעוכר הנפש כמ"ש ואני גזמתי בנפשות כל זה הוא בסיבת היותם כופרים בהשגחת הנפש כמזימות זו תאבר חשבו שלא יהיה האדם לחרפי נפלו ואם כן שוא עבוד תלהים חלילה ומעשה הטעם הזה סרח האדם בעבירי קרוב לשקיעת החמה ברחובו שהשמש שוקעת והולכת אחר האדם הרחמן שכבה גר תלהים נשמת האדם שוקעת והולכת עד תאבר החשך לנמרי וזה כפר בחתייה כמ"ש האדם כופר בעיקר היה כו' בחשבו שסופו להתבדון וקינו בשבוף יעבר כי לא החמין עדיין שלמחר מחזור השמש לזריחה במקום תאבר היה שם תלהה בתחילה וסיבה זו נפה לילך לחרי מרחות עיניו להשמש בפוכות הזמניות כל הימים תאבר הוא חי על פני האדמה לפחות כי במותו תחבד מוחלטו ונלחו והם לריק כחו • לחמם כחאבר כחה ביום המחרת ביום השבת שחזרה השמש לזריחה כחאבר היתה לפנים תאבר האדם שבשה גר תלהים נשמת האדם לחמר שקיעתה בעה"ז היא שופעת על מקומה הרחבון זורחת היא שמה • מיד הרהר האדם חשובה בלבו ולחמר מזמור שיר ליום השבת כמבואר ממדרש רז"ל שהאדם לחמר מזמור זה בשעשה השובה בחשבו כי יש תקוה לזריחת גר תלהים נשמת האדם ביום שבולו שבת לעולם הבא נמצא לחה לומר שבקיעת החמה היתה פיגה החטאת וזריחתה היתה סיבת התשובה כלחמור ושם כן השובה בממונו שחורה כל הימים ומכלה בהבל ימיו ולימו גוזו לעוכר הנפש מלומה כל זה הוא בסיבת היותו חושב שמיום הולדו הוא נעתק ממזרח למערב כי הוא הולך ושוקע תמיד ולימו שלחדבה חנועה השלמים ממערב למזרח למקום תאבר היה שם לחלה בהחלה זורח הוא שם לכך לחמר כי לא ממנה וממערב לא ממה שהאדם יוצא ועמל בשחורה והולך ממזרח למערב לא מזה הוא מבדומם ולחדבה בסיבה זו ימים חשם לנפשו לחשוב שלא ימיח לחחרי נפלו כלחמור • הדרך השני הוא בשבבר יחוע לחמר המוקדים שלחלך השמש הטבעי הוא ממערב למזרח לך שגלגל השבשי שקרא גלגל המקיף ובלשון חכמים הוא נקרא גלגל ערבות והוא מכריח השמש לעשות בכל יום חנועה הפך חנועתה הטבעית ממזרח למערב כנודע לחכמי החכונה וכל זה הוא מבל ולימוד נפלא לחנועת הנפש בשבבר יחוע שבמזרח נקרא פנים ומערב לחור כמ"ש בחיוב ולחור ולא לחבין לו ולאדם הרחמן כשגברה חרע"ל שהיה פניו למזרח ולחוריו למערב כל זה הוא הערב למהלך וחנועת השרידים לחבר ה' קוראה שהוא ממערב למזרח שהיינו שיפנו פני מנוחתם קדמה לל השכינה לבא ולרחות פני ה' פנים כפנים כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד וחנועה זו היא טבעית לנפש האדם וכל מנמת פניה לקבבה לל ה' חוזו לל עולם כמ"ש ה' חוזי ויפעי כי ממקום קדום היא מתהלכת ותמיד נכספה וגם כלתה נפשה לשוב שמה מלד היותה זבה ובכורה מופלת בחמדות העה"ז כי הם הפך טבעה וחנועה הטבעית מחרן מלפליה זו להיות נוכח ה' דרכה והעתקתה שהיינו ממערב למזרח • לך לחמם שגלגל המקיף הם חמדות והחות העולם והמדות המיוחם לדיפת הממון בחמשל לגלגל כמו שלחמר כי בגלל הדבר הזה גלגל הוא שחוזר בעולם זה יבפיל וזה יריס והם פלויים בגלגל עין האדם כמו שלחמר ועיני האדם לה חשבעה ובלשון ז"ל גלגל ערבות הם חחוקות וערבות חמדות הגויות על דרך טוב חועיל ערב שהגיחו הקדמונים וערבות זה מכריח לח הנפש גר תלהים נשמת האדם ליכך ולהעתיק ממזרח למערב מפנים לחחור שהיינו לחמדות חרן חלפליה זו ובסיבתם הוא פוגה עוקף לל השכינה כמו שלחמר כי פנו חלי עורף ולא פנים נמצא לחה חומר שגלגל המקיף הוא החסך חנועת הנפשה המבעית זה שלחמר כי לא ממנה וממערב לא ממה שהוא יוצא לכחורה ממזרח למערב כו' • הדרך השלישי הוא שבבר נודע לכל מבשיל שחנועת נפש האדם השלם עם ה' חלהיו הוא מהרן חלפליה זו לל העולם הבא שכולו חורה כי זה העולם הוא חגל השלמים חרן חופל ולא שדרים וכל עוד שיזקין האדיק בחרן הוא נעתק חן החושך לל החור והשובתו הביתה למקום החור הגדול נמצא חנועתם ממערב למזרח שהיינו ממקום לפל למקום חורה בעולם הזה חור הנפש חלובה וכל עוד שיבחר ויקבע לנפשי חוא חורו הולך וגדול עד הגיעו למזרח שהיינו למקום חוצא השמש כמו שבחב הרב המורה חלק שלישי פרק נ"ח מסביס מכל זד לדבריו שלה • לחמר הגלגל עבדות שהיינו ממדות העולם הזה מעורים בעליהם לקיומו ערוד ושקוע בהבלי הזמן המה מכריחים לח הנפש לעשות חנועה הסבים ממזרח למערב כי לגל חשיבי הדעת מוחלפת הסיבה שכל פעולותיהם היותם פחיים מייחם הוא זמן זריחת שמשם וכל עוד שילכו הולך וקרב ליום המיתה חורם הולך ושותם עד תאבר החשך חורם לנמרי כי זה העולם הוא קלת חור להם כמושבותם והעולם הבא חלום חרן חופל ולא שדרים כי לא יניח שביב לשם לעולם הבא חלא מלד השחתת דרכם בעולם הזה • לא ולמד על פי שבשה דרכים חלו שיפה לחמר בעל המחמר כי לא ממנה וממערב לא ממה שהאדם יוצא לבחורם ממזרח למערב הוא מהרומם כי לא בחלה יריס הנפש להיות רוח הנפש העולה היא ממעלה למעלה ומדרבה בסיבה זו היא יוכדת ממקום חורה למקום חופל דהיינו ממזרח למערב חלו הם הלוקין המכלין בהבל ימיהם לנחת ולבא מעיר לעיר וממלכה לממלכה במדבר בהר בערבה ובשפילה עוכר חורות ימים לבקש לח שהבבה נפשם חהבה בחעונים ולמלא לחחוחותיהם כסף כחסר יוכלון שלח והנועתם ממזרח למערב כלמור לל בחלה חלק החרוממות הנפש ומדרבה שחנועה זו יכידה הוא לה כלמור • הלא זה הדבר חסר בקשו בני גד ובני ראובן שחבבו וכסיהם יוסר מן הנפשות הרעות בזה שכל מנמת פניהם היתה לעשות חורות ממון ומחסו בחרץ חמדה חורת חמיים לחסר לחמר ה' להמחיל לבני ישראל עם קרובו לעשות בו חיל חחורה ומשה וירחם ה' היא חומרם לעוכך הנפשות הרחוות זהו רחה בעל המחמר לדרום על בני

גד וכי רחמן פסוק כי לא ממנה וממערב כו' יתמר כי המה היו מן ההולכים הסכים לעשות העיקר עפל והטפל עיקר כי הכלית הממון תימו כ"ת לקיום הנפש בגוף כל ימי חלדו והם הפכו הסיפה ועשו תנועה ממזרח למערב כדרך שהבאתי בחשבם כי בחלה יתרומם חלקי הנפש ושקר בימיהם שלדרכה גרמו לה ירידה כתמוך • ותמר ולא ממדבר הריח תחת תרזל וממדבר מתנה שהם המדם משים עלמו כמדבר הזה שהכל דמין עליו התורה נתנה לו במתנה כו' ותמנ לא כך היה המידה במכלים ימיהם בהבל והולכים דרך המדבר יס סוף לעשות שחורה לא בחלה יתרומם חלקי הנפש כ"ת בתורה ומזה כמ"ש מי זאת עולה מן המדבר עיקר עליית הלחם השלמים הוא מן המדבר בדרך שהתגבר לו בדרך התבודדות הנביאים שקנו מעלתם מתוך התבודדות מדברות כנודע • ולזה אמ הקב"ה עושה טועל ממונו על זה ונותן לזה כו' הורה בזה ענין נכבד ויקר ע"ד שנאמר כי טוב סחרה מסחר כסף כי בגוהג שבעולם בשחם סחורה זה נותן הכסף וזה נותן לזה החסורה ומשלח לא כך היה המידה כשזה לומד עם זה מה שבידו ספר שבידו וכן השני חוזר ולומד עם זה מה שבידו ומשלח ביד שניהם שני הספרים זה"ם כלן רלה ההעבד הלריך בשחורה זו מה הקב"ה עושה נועל מזה ונותן לזה כי לולי שנמשלח שניהן שניהם ביד כל אחד כמו שבחר התורה החמור לפי שכך היה המידה בעולם זה יפשיל וזה יריס בשעול מזה ונותן לזה ממנה בקנין הנפש אין ביד הקב"ה ליטול ממנו וליתן לאחרים הודו ושלחו לפי שהממון ביד הקב"ה שנאמר לי הכסף ולי הזהב אמר ה' לפיכך בידו ליתנו לכל מי שירלה כמרז"ל שרצונו שלה מהם ונהנה לנו כו' ממנה הלדקה לו שאר מעשים טובים שאר עשה לוים בידי שמים כי הכל בידי שמים חוץ מירלת שמים שנמשלח בין ביד הקב"ה ליטול זכותו של זה וליתנו לאחר • זה"ם כי תלוסים שופט זה יפשיל וזה יריס הזכיר התילה שפלותו של זה ותמ"ל התרוממות של זה וכן בדברי חנה נאמר ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם והוא לאחרן קושית חוקה כי לא יתכן בחקו יתברך שיהן מחנה לזה ויחזור ויפלה ממנו ויהנה לאחר ת"ל מעיקרא מאי שנר תלת אף על תנאי אם המדה שכל מתנותיו של הקב"ה הם על תנאי אם ילך בדרכיו כמ"ש ויתן להם ארלות גוים ועמל לאמים יירשו יעמדו תקיו וגו' וכלה פסוקים רבים המורים על ענין זה שתנאי התנה הקדוש ב"ה בכל מעשה ברלשית בעשייתו לכך נאמר כי תלדים שופט וכי תעלה על דעתך שפופט כל האדן לא יעשה משפט תלת אך המדה שתיהן מרומם את זה תלת על זה יפת תייב בדינו והדין נותן ליקח מן הבא בידו לכך הזכיר תחילה זה יפשיל כי לא יתרומם זה עד שנר יגזור המשפט שזה רלוי להפשיל והביא בעל המאמר מופת על זה שהרי לכך הם נקראו נכסים שנכסים מזה ונגלים לזה וח"ב למה נקראו נכסים למה לא נקראו נגלים • תלת שלכך נקראו נכסם המורה על הכיסוי כי הכיסוי הוא בעשם הסיבה שהדין נותן להיות נכסים ממנו לך מה שנגלים לזה תיבה הסבה העלמית והוא מבואר למבינים • לכך תאמרו בלשון שתביא לזה וכלי ספק שלא יהרהר לשון ה' כ"ת בזמן שרוחה תוהו טובר על רלונו יתי' • זה"ם לב תכה לימינו כו' תלו בני גד כו' יתמר בעליהם נאמר מקרא זה שהבנו הממון יותר מן הנפשות וגמו תוהות ממון וגם תוהות נפשות לכך נאמר עליהם לב כסיל לממלו כי בשמלה טובר וכבוד • למנם לב תכה לימינו דהיינו לענין ירלת ה' היה תוהו לנוכך הנפש כד"ת תוכך ימים בימינה ואין תריכות ימים כ"ת לנפש הזכה בעולם שכולו תרוך • ואמר תייכם אין בו ברכה שנאמר נחלה מבוהלת בראשונה כו' וכבר הזכרנו במאמר הקודם שהוא ע"ד כל שהשמתו קודמת לירלת חטאתו כו' וע"ד שאמרו דורות המתרוצים עשו תורתן עראי ומלאכתן קבע זה וזה לא נתקיימה בידם זה"ם כשמתם נחלה מבוהלת להיות בראשונה קודם לירלת חטאתם תו לתורתם אחי נפ שתריכם דהיינו תורתם לא הבורך ע"ד זה וזה לא נתקיימה בידם לכך נאמר תל תינע להעשיר מביאך תדל יאמר בשביל בינתך שנתך שחקדים ותעשה תותה עיקר בשביל זה תחדל מלכלות בהבל יתיך לאסוף ולכנום • ותיזהו עשיר השמח בחלקו כו' שתינו מנקם המותרות כ"ת ההכרחי שהוא חלקו שמח ולפי שחלק ההכרחי יכול אדם להשתפק תף תיניע כפיו לכך הביא פסוק יניע כפיך כי תאכל לאפוקי חלק המותרייי שלא יפסיק לו יניע כפיו לבד • זה"ם מוכח לפוחי נגזו ממון ואני גנזתי נפשות שנאמר ולוקח נפשות חכם שכל השחלות החכם בקנין הנפש כי הוא חלקו שמח ולהיותו רוחה בזה תת המולד שתתו שחכם כי העה"ב עין לא ראתה והמשכילים ילהו כי יש תקוה ותחריתם טוב תכי"ל :

ה אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי

עמוד ו אמר ר' יוחנן כל ימיו של אותו צדיק היה

מאמר יד. מעשה מצטער על מקרא זה בחוני שישן ע' בשוב ה' את שיבת ציון שנין כו' היינו כחולמים מי איכא דניים ע' שנין יומא חד

הוה קאזיל באורחא חזייה להההוא גברא דקא נטע חרובא אמר ליה מכדי חרובא עד שבעין שנין לא טען פשיטא לך דחיית שבעין שנין ואכלית מיניה אמר ליה אנא עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכא דשתלו לי אבהתי אשתול אנא נמי לבראי • יתיב וקא בריך ריפתא אתא ליה שינתה ועיים • אהדרא ליה משונית פירש רש"י עלתה שן סלע סביביו של חוני המעגל • ואיכסי מעינא ועיים שבעין שנין • כי קם חזייה להההוא גברא דאביל מההוא חרובא א"ל ידעת מאן שתליה להההוא חרובא א"ל אבוה

דאבא אמר וודאי ניימי ע' שנין חזא לחמריה דילדה רמבי רמבי אזל לביתיה כו' (תענית כ"ג):

אמת נכון הדבר שהפתחים יפים הרדימת הזמן כל המשך ימי שנותיהם שהם שבעים שנה בהיותם נבוכים בדעה ונפסדת לעשות חיל לעזוב בניהם לו קרובים כהוות נברא שאמר כי היכא דשקלי לי מבהתי מבחול מגא נמי לבני ומנא שהוא נוגע לעזוב להבריח והוא עצמו נשאר עכוס מכל תוכיח ומוסר אין לך פתיחות גדול מזה:

הקדמת עיין זה לנו למדין ממה שנאמר התומר לחבירו ולחמו לא רחיטין ואת בניו לא ידע ואת אחיו לא הכיר כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו ופסוק זה הוא לימוד נפלא לבריחים שומרי אמרות ה' אמרות טהורות וזכורי בריתו שיהיה כל יעשה ותפנם בתורת ה' יומם ולילה ולא ימריחים בקשת המותרות כי **אין** ביטל טענת הכיתות הרודפים אחר **הפתאים** המוקרות יש להם טענה בדבר העוברים לאחרים כי לפעמים יש להם קרובים **חילם** מתוך עניים המוטלים עליהם או אב **המקראות** ואם זקנים בחיים בימים או שהם מלפפים ממון רב להגמילו לבניהם אחריהם ובניהם זו הם מרודים כל ימיהם לתפוש ולכנוס לעזוב אחריהם וכדי לבטל מהם טענה פתוחה זו נאמר לשבט לוי אשר מהם יגלו הכהנים והלויים שומרי משמרת משכן ה' ומהם תגלה תורה לרבים האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו כי טענה רחשונה שטוענין שהם צריכים הון רב לכיבוד אב ואם שקר בימינם שהרי העוסק בתלמוד תורה פטור מכיבוד אב ואם כדתיתא פ"ק דמגילה שכל י"ד שנה שהיה יעקב נעמן בבית המדרש של שם ועבר לא נענש עליהם על שלא קיים בהם מצות כיבוד אב ואם לפיכך צריך להיות דומה בעיניו כאלו אין לו אב ואם לעשות בעבורם. ואת בניו לא הכיר כדתיתא מסכתא עירובין פרק עושין פסין מ"ד שהורות לעזוב רבך אפי' אביך אפי' מורה הוראה אפי' שעשה לאחרי על בניו כעזוב כי הא דרב חלא בר מתנא כי הוה אזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו יעזוב מאי תעביד להוא אמר לה איכא קושיי בתמני פי' יקרות ואתה אמו למדין שהוא צריך להיות כעזוב הזה שהיו מכיר בניו וכ"ש שנא את אחיו לא ידע ומנא אתה אומר שכך היה דרכה של תורה שיהיה כל ימיו פנוי לעסוק בה וצריך להמות בנפשו כאלו לא רחם אב ואם מעולם וכאלו גם בן ואת אין לו ויעליך יהבם על ה' אשר בלבל ופרנם אותו מעודו הוא יעלה מלאכו גם לפניהם ויזמין לכל ג' די מחסורו אשר יחסר לו בתוכן שיעשה כל אחד לעזוב עצמו לביתו הגאלי ולא יפעיר להוציא זמנו בעבור אחרים ככל החיזון אשר ברחם ה' לאברהם שנאמר לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך וגו' וכן דר"ל על אברהם בפסוק שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפיך וגו' וכלל הדברים שמהתבת ה' ואהבת תורתו יסגה בהתבתה תמיד ויהיה דומה לו כאלו הוא גר בארץ בתוכן שאינו צריך לעשות בשביל זולתו כלב ואם ויבחר קרובין או מכיריו ועל כזה התפלר דוד לומר גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך ובתג השבועות במאמר קל"ו יתבאר פסוק זה ביותר ונפלא ונפש לשבר אלה לו בודאי עמלה לו ולא לאחרים. אמנם לשבר במזימות זו משבו לעשות לעזוב לאחרים כבן וצא קבוד מו בחוזק והוא בעצמו נשאר ביקר מכל עוד ההלאות האמתיות המה הפתחים היפים הרדימת הזמן ועליהם נאמר זמתם שינה וגו' ומיך ליה ימי שנותינו בהם ע' שנה וגו' ויאמר שהפילו זה הזמן הקצר הם יפים בו תרדימת הזמן במה שהם נוזפים לאחרים ומחומה לא יפתו בעמלם מחוגר זה המהלך על כפי רוח ועל כזה נא' במשלי שלמה בן תתן לאחרים הודך ומנותיך לאכזרי בן יתבנו זרים כחך ועצביך בבית נכרי הורה בדבריו אלה הוכלה גלויה ועצומה במרחה ולא בחיות שאלו בני האדם ההולכים חשבים ואין נוגה להם מלך שנותנים כיסם לנכרי ושוחזין לאחרים חילם הם הם בעצם הפתחים היפים הרדימת הזמן זה"ש ומנותיך לאכזרי כי מה שהיית יפן תרדימת הזמן ולא אמרת בלבבך מתי תעשה גם תכוי לביתי הגאלי הכל היה לך בסיבת היותך סרוך לאחוף לאחרים ובעבורה חסת על ממוך והיית מחשר נפשך מעופף לקמץ לאחרים אמנם יבאו אחריש יורשיך אשר לא עמלו בו ויפזרו כי מי שלא עמל בדבר הרם ולא אמל כי לא יחמול ולא יכסה את אשר אמלת וע"כ נתת שנותיך תרדימת הזמן לאכזרי זה שיעלט בכל עמלך וכן נאמר הללת תסוב על ביתה ועצל על מיעתו הם דלתי החכמה כמ"ש לשקוד על דלתותי יום יום ודלתי החכמה תמיד סובבים על ציר ומכריזין בחוזו קול רנה ושועה לאמר פתחו שערי המוסכלות ויבא בם גוי צדיק שומר אמונים והעצל על מעתו לא קם ולא זע ותמיד הוא יפן תרדימת הזמן כל ע' שנותיו הקלובים לכל מי והכי הוא דומה לחולם חלום אשר בהקיצו והנה ריקה נפשו כגודע ואחר הנעה זו יהיה מפולם לפניו ביאור המאמר שהתחלנו בו כי ים לשאול בו אחרי שבדרך הטבע הוא מן הממנע שיהיה האדם יפן ע' שנין מע"פ שבדרך הנס הוא אפשרי מ"מ למה תנה כזאת מלפניו ית' לשנות הטבע ללא צורך ולהשתנותו יתבאר המאמר בדרך נמרץ ע"פ הנעה קטנה זו וזה תוארה כי מהיזוע שכל אדם יש לפניו שני מיני בניינים או בנין ביתו בעה"ז בכסף וזהב ויתר הארכים או בנין ביתו לעה"ב התורה ומצות ובנין האחד הוא מוכן וסחיבת השני כמבואר בספר עקרים מאמר שני פרק ח' וכמ"ש עם מלכים ויועצי ארץ הבונים חרבות לעמו או עם שרים זהב להם וגומר נאמת שהזהב ובניני נקבת מוכנה כי הוא מוכן בית עולמו וכן בהפך חרס"ל מיום שחרב ב"ה נגזרה גזרה על בתיהם של נדיקים ליחרב שנאמר אם לא בחיים רבים לבמה יהיו והקב"ה רוצה להחזיקם ליטול שנאמר ופדויי ה' ישובון כו' וזה שלא יהיה זוכן לב' שולחנות בשעת התורבן כי בזמן היותם מתעסקים

בגנין בית עולמים יסתר ביתם בעה"ז חכב וזה ממש דוגמת מה"ל במסכת נדרים אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור זקנים ובנין ילדים סתירה כו'

ה"ל שאם יאמרו לך ילדים **טז אם יאמרו** מילדי העוברים תסר לא רמז תור לך ילדים בנה החורבה בנה ביתך בעה"ז וזקנים סתור זקנו חכמה יאמרו לך סתור ביתך בעה"ז מזי תשמע לעצת החכמים שסתירתם בבית העה"ז הוא בעצם בנין בית עולמים ובנין ילדים בבית שבעה"ז הוא בעצם חורבן וסתירה בבית עולמים כי אין שניהם מתמצים בבלתם בשום • זהו שהיה חוני המעגל קמתמה מי היכה דניים כולי האי כי מי הוא זה ותיזהו תסר מלאו לבו לעשות כן להיות ירק תרדימת הזמן כל ע' שנותיו הקדושים לו ולא יחסר גם לעת זקנתו גם ביבה זרקה בו והוא לא ידע • עד תסר הרמה לו הקב"ה זה היתים שנעש חרוב זה לבניו תחריו תע"פ בידע שהוא לא יאכל ממנו כ"ת בניו ורמז לו הקב"ה כי זה הוא היתים היקר תרדימת הזמן כל שבעים שניה הקדושים לו מלך היותו מכלה בהבל ימיו לעשות לעזרך בניו כי היקר שעשו לו תבזותיו הוא היתים השוגה ופתי תסר השיב לו כי היכי דשחלו לי תבהתי תשתול תגת נמי לבני והוא בעצם תשובת תבצי בית לון ומרמה תסר חדל להשכיל להטיב בעצמו כ"ת לזולתו כתעור • ויהיה תרוב זה שנעש בפשוטו ממש לך שהוא לימוד והערה על המעשים שעושין מתפסי הממון שמשל לתרוב זה תלך היות בניהו תורבן בית עולמים כדרך שנתבאר וכמוהו יהיה עזבה עובר ולא במשפט לעזוב עזבון רב לבניו שהמה יפלו את ממונו • והוא יהיה את עונו • תלך היות ביהו הנלחי הרב ושמח ויקיק תכל הובה ומזנה גם כי אין ערב בדבר שם בניו יהשובו כי שמח ימותו ואים אחר יקחנו ותע"ל שבניו יהשובו מ"מ אין לו ערב שיתקיים בידם ותע"ל שיתקיים בידם מ"מ מי יהיה לו ערב בדבר שמא יהיה העובר ההוא שמוב לדעתם ומפלו שמניהם ריקים תכל עוכות העה"ז והעה"ב • ותחרי תסר הקרוי הקב"ה ליד זה בחים הלזה ההולך לקבלתו בנעוצת תרוב זה ותלה עין בעין כי הוא תן הכיוצות היקרים תרדימת הזמן כל ע' שנותם השב נדיק זה בלבו תולי ים תקוה בלעת זקנתו בהיותו קרוב לעברי מות יהלה כי שוא תמורתו שבמיר ותחלף עומד בעובר אז יחסר תרעתו ויעשה תשובה על העבר ובהיותו בתסבבה זו הקרוי ה' ליד הנדיק בדרך הנם שהיה יתן ע' שנין ולסוף בהקיצו רמה לתמרו שילד רתרי וכו' וגרמז לו בזה שהיתן ע' שנין קרוב למותו ויתן תל לבו לשוב ולהיות תוהה על הלתשובות מ"מ קשה לפרוש כי כבר גבר בו כח התומר וילך כמה תולדות רעים והוא קובי התיקון זהו שתמר רמה לתמריה שילדה רתרי כו' תס תולדות התומר כי רבו עד תסר יהיה התיקון קשה תמוד עד שתרי"ל שתפי' שתפתה על גיהנם לתין תוזרין כו'

וכמ"ש לפתח תעתח רוזן ותליך תסוקתו שתפילו בזמן שתהיה רוזן לפתח קבוך מ"מ תליך תסוקתו על היצר הרע להדיחך מעל ה' תלהיך : ותסבר יסכים לדבריהו תלה תל לך הוא שמינהו תמתמרים תמוחים שבפי המוכר תת הספינה תסבר בחיבורי הלז יחבתרו תמתמרים תהם תמוחים בכל ההנדה תהיה בדרך נפלא • ומבללם מתמר תמר רבה בע"ת לדידי תזי לי הורמין בר ליתא' דהוה קא רהיט תקופת דשורת כו' ביתור תמתמר שיתמר על

טז מאמר של רבה מתספי הממון שלא יתליטו מענין הורמין תתלהים לתכול ממנו בר לילתא בהיות שמינו בידו וברשותו כי הבד ממונה עליו והוא

יתעם בתוהו לא דרך וכבר מרגלה בפומיה דתיבי לתמר שים בד ממונה על ממונה על תחסריס תסבר מתנה נפשם לנגוע בו ומחסריס נפשם מעופש כעודע מזה דרכם בכל לתו וכמ"ש רז"ל תין תתדם נפשר תן העולם ותני תמונה בידו ים לו מנה הוא מחוזה למתהים כו' וים לשתול תלא ים בידו תחיי שהיים לו מנה לינו מחוזה ל"ת עוד מנה תחרת ול"ל ים לו תני תמונה שלא הנכון

יז ארז"ל וחצי הוא תלי שתים תסבר שלא תאותו בידו כו' בקרבו שכל עוד שיהיה ממון הוא מחזה ליותר ת"ל לעולם

זה שים לו לינו בידו ובכרוזו כ"ת בית הבד הממונה עליו זה"ש ותני תמונה בידו שזה המני לינו בידו בתמור • ונראה שזהו כוונת תרז"ל מביאה נכסים מביאה דתנה כי זה שים לו מנה לינו דוגל כ"ת על מנה וזה שים לו ב' מאות דוגל על ב' מנה וק"ל • זה"ש ביאה בב"ת שהוא רמה הבד ההוא ומתו הורמין על סם מינויו ולזה יורה שינוי הלשון שים גוסכין הורמין ים גורסין הורמין כי בתמת הממון הוא רמז שהוא כמו במז בעלמא על ד"ת זולתו ותין שלימות בעלמותו והסופה בו טוב מהקיבוץ לך שעושין בו הבריות ותומרים הוא רמין רמה קבן כל תתספין בתבבה שקנו בו תע לה רמה ביתר שתת ויתר עוז • בר ליתה כי הוא בן לילה דווקא שתין תשמיעו כי תם בעה"ז שנמשל ללילה וכמ"ש כי בן לילה היה ובן לילה תבד • דהוה קא ריהט תקופת דשורת דמחוזת כי פני התכן תלו העבירים תושבים כי רמה מוקפים תומה מלא עשרה שמגין עליהם במ"ש הון עשיר קריית עזו וכתומה נשגבה במשכיתו ולא ידע כי ים גבוהה ממונה עליו והוא הבד בתמור הרוכב על שיני חומה זו על התדם שנמשל כעיר ומחוז קשנה • וכהיה פרשה כי ריביך סוסיה מתתאי ולא יכיל ליה רמה התנשים שתחת רשותו הרודפים תחר הממון ומרופתם קלה כרוכב על סום מזויין ומכוכב ותעפ"כ לא יכיל ליה כ"ל לא יבא לעולם עד סוף תכליתו כי לא ישבע לעולם לכך נת' תלל קן ויהי בוזה עיר ונומר כי מי שתוכב-קיניי התדמה בקין ותביריו תמיד הוא בוזה בהווה כל ימיו כי לעולם לא יגמור מלאכתו לכך נת' בוזה ולא בנה תלא שתמיד הוא בוזה והולך בתמור • זימנא חדא

הוה

הוה מסרגן מרי כוונייתה היינו פרדה הגולד מסום וחמור כי מקחתה חמציתם בחמוגם לעורך החומר לאכול ולשתות וזולתם • וקחתה מקמצין וחבליתם בו ליזון עיניהם הזוגים מחבריו כמ"ש ועיני החדם לא חשבעינה וכמ"ש ומה כברון לבעליו כי אם רחות עיניו וגו' לפיכך תיהר שני מיני חומר חילו לסוס וחמור כי החמור הוא כנגד התמימים החומרי והסוס הוא כנגד רחות העין כי כן דרך הסוס דוהר מפזז ומכרכר ואין לו הנאה מזה כלל כ"ל רחות עיניו כעודע וקרחו פרדה לנרכב ולרוכב פרשה כי בחמת זה הקנין הוא הסחות שבכל ד' המעלות חשר היית הרמב"ם בחמונה פרקיו מגד היות קנין החמון פרוש ונפרד מן החדם ואינו מהנעלם בו כלל ואין בו כ"ל הדמיון לבד זה"ם וקיימי מחרי גבדי דדונג כי זה העולם תחרו המלין הגדול בים זוטף והזמן בגבר בעוש כו' לפיכך תיהר שני מיני חמציתי החומר כחילו הם עומדים על הזמן הדומה לגבר בעוש העשוי מבעוש העומד חדיר מוכן לל החפסד כדונג מפני החם בהיותם חלויין בזמן כעודע מגדכם • וחת"כ סיפר השפחת דרכם על החרן שחין מחחמציתם בחמוגם שום חמציתם רומני כ"ל חחמיתם גשמי חו לעורך החומר חו ליזון רחות עיניו וכין כך וכין כך הוא מזון החומר זה"ם ונקט חרי כסי לחמרי בידיה ומוריק מהאי לחאי שהוא קופץ ומלכב מזן לל זן להשקות בכוס שבידו חו לחומר זה חו לזה הניינו חו למלחות רסן בעינו ושילוח חמותו חו למלחות עיניו של חותו רגע • חך לח נגף לחרגעת חפי' טיפה חחת להוציחו על הלדקה שחמלחה לזורע בקרקע כמ"ש זרעו לכם לצדקה וגו' • ולח זו שבשעת חדוה וביום טובה חילו זוכר ימי הרעה שזה חילו מן החימה כ"ל חע"פ שכבר חמר שלמה ביום טובה היה בטוב וביום רעה רחה מ"ש לח רבים יחכמו ולהיות שלמים בדבר לזכור ימי הרעה בימי השלוה חלח לחפי' חותו היום יעלו שמים ירדו חהומות היה כ"ל שהוא סערה מגשב בעולם והוא רמז למקרי הזמן המשבים בעולם כמ"ש יעלו שמים ירדו תהומות ונפשם ברעה חמסוגג ובילוך כחן שחפי' בימי הרעה עשתם חין נותנין לל לבם לשוב חע"פ שרואים כי רעה נגד פניהם היא מ"ש לח יעפו לחרגעת לעשות לדקה מממונם חע"פ שכבר הזהיר שלמה חן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לח תדע מה יהיה רעה על החרן ובינות המפרשים יודע שמקרח זה מדבר בלדקה· חו יהיה חומרו וחותו היום יעלו שמים ירדו תהומות היה מדבר ביום המיתה שהוא בני החדם העולה היא למעלה וזהו שהבהמה היוכדת היא למטה וחתם דבריו לחמר שחפי' ביום המיתה לח יחתם החיים לידוע נדר ממונו לצדקה חו לחלמוד תורה כמו שלמרנו ולמדנו זה מפסוק לפחח חטחח רובן ומליך חצוקתו ושני מיני חומר שנזכרו כחן הם רמני רמני שנזכר במחמרו של חוני המעגל ובידור שניסח ח' כי שני בידיעות הנפשות החילו חלוש ח' הוח כי החיים חשר הלך כל ימיו חפיכים לקמץ בממונו הוח קפי ההסרה מדרכו חפי' ביום המות כי כבר ילך רמני למני

והנרגל נעשה בו טבע שלח לעשות טוב בממונו כי חם לפחי מיני חומר חילו כחמור זהו שמסיים שם ומחר ומעי מלכוחח וקטלינן כ"ל מחרי שחפילו ביום רעה לח יחתם מרעתו ומעט במלכוחח דלקיט וקטלוהו דומה ממש לפסוק ויקרח ה' ביום ההוח למספד וגו' והגה הכוג בקר ומחוט לחן ונגלה בחזני ה' נגחות חם יכופר העון הזה לכם עד המותון • חו חם ידבר יעלו שמים ביום המיתה חז יהיה מחמר עד דמעטיה ביה מלכוח וקטלינן כפשוטו ממש שעד יום המות ועד בכלל לח יחתם להוציח ממונו על חיזו דבר רוחני בחופן שבכבו יהיה גנוח לו ולח לחחריט כי חם חת הכל יניח ביד זולתו והוח יצח מן העולם ערום מכל כי בגפו יבח ובגפו יצח וכל עוחמת שבח ערוס כן ילך • זה"ם בשוב ה' חת שיבת ציון היינו כחולמים כי בחמת כל שבעים שנה של גלות בבל היו יסיום מרדימת הזמן לפיכך לח היו יסרחל רחוין לגחולה עד חבר קמו מבנת תרדימתם ככה חילו החנשים העוזבים לחחריט חיל וחומה חבר בנה וחבר נטע הם היסנים תרדימת הזמן לח ידעו ולח יבינו בחשיכה יתהלכו לכך חמר מולבז חבותי גמו לחחריט ואני גנזתי לעצמי שנח' ולך תהיה לדקה כי נדקות ה' עשה המה יעמוהו של גבול קדשו ויהיה הבבר שמור לו לבדו ואין לזכיס חחו כחמור:

ו אבותי גנזו לעה"ז ואני גנזתי לעה"ב

עמוד ז כתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ואחו האידנא

מאמר יח לאו אחד הוא אמר רבי יוחנן
אחו האידנא לא כעה"ז העה"ב כי בעה"ז
לאו אחד הוא על בשורות טובות הוא
אומר ברוך הטוב והמטיב
ועל בשורות רעות הוא אומר ברוך דיין
האמת אבל לעה"ב כולם יאמרו ברוך
הטוב והמטיב (פסחים נ') :

זה הדבר חבר נגזרו בו הקדמונים בכחומם בעולם פעולות הפכיות מעוב ורע וחבבו שמחחלה חחד לח יהיו שני הפכיים כי חפי עליון לח חנח הרעות והעוב כחחד ומזה יצח מבשפע מעוקל לחמר שבחי רבוזות הם עד לעתיד שלח יהיו ההפכיים ביום ההוח יהיה ה' חחד:

הקודם לעיון זה ברור לכל מבכיל שעובות העה"ז הם בלחי שלמים בחכלית השלימות מצד היותם מחהפכיים חמיד מעוב לרע ומרע לעוב כפי נדר המקבלים לפי שעוב ה' לכל והרעה חינה בחה מחחו י' כי חם בהסחרת פניו י' הם נעזבים למקריס וכפי חבר חמייב המערכה כן יקרהו ומעשה זה נחמר בלוט כשחמר לחחניו כי משחית ה' וגו' ויהי כמשחק בעיני חחניו כי חבבו שלין הרעה בחה מחחו י' חמנם המלחכים חמרו כי מבחיחים חנחמו כ"ל ע"י שליח יביח הרעה ולח ע"י עלמו ולוט סייה הלשון לכך היה כמשחק בעיניהם וק"ל • והעובות

התמיות אשר אמר ה' להגמיל למשרתיו עושי רצונו
שם לעה"ב ביום שכלו עוד כבר ידעת שהעה"ז דומה
בפני העה"ב כשרוזדור שלפני הטרקלין ואין מדרך
המלך לכבד את הרחוי לכבוד בחצר שלפני הטרקלין
שיד כל אדם שוה בו כי אם בבואו לפני המלך בחצר
גינת המלך שם הוא חולק מכבודו לאשר יחפוץ וכשיבא
זו מיניו שעלינים וכן רבים מאסו בחמדות העה"ז
בהיותן בעלי גלגלי תבלית כי כולם באו לקנות
בחמשתים שמה דחיי לעולם הבאתי ובחיותה זו מיניו
לפעמים שמדמין העה"ז לקיץ והעה"ב לחולף כמובאר
במשלי שלמה לך אל נמלה עצל וגו' תכין בקיץ לחמה
וגו' ורז"ל קבלו וקיימו דכוס זה בחומרם במדרש
שיר השירים נמשלו לזית שמין עליו מושרין לא בימות
החמה ולא בימות הגשמים כך ישראל מוחלין העה"ז
והעה"ב וכל זה הוא הערב למשכילים שהעה"ז מיני
כי שם הכנה אל העה"ב והחי יתן אל לבו שחמדות
העה"ז הוויים ומפסדים ויבוא למעט בהם בכל היכולת
כמו שכתב הרב המורה חלק ג' פרק ח' המגיל
השהמשות בחוהרות לאדם שכעס עליו המלך ונוהו
לקנות זבל ממקום למקום לבזותו הנה האדם ההוא
ישתדל בכל יכלתו להסתחר בעת הבזיון ההוא ואולי
יפנה דבר מועט למקום קרוב שלא יתלכלכו בגדיו
וידיו ושלא ירחקהו אדם כן יעשה מי שהוא בן חורין
ממנו יש עבד ישמח בזה וירחה שלא עמסו עליו
משא גדול ויסליך כל גופו בזבל ההוא וילכלך פניו
ידיו ורגליו ויפנה בפרהסיא ויסחק וישמח כן
עיניי בני האדם כי יש מבני האדם שכל צרכי החומר
חלוש חרפה וגנות ומסרון לף מלד מה שנתחייבו בהם
בהברח כי כן יסד המלך ה' בחוות היה המשכיל ממעט
בהם בכל היכולת ומשתדר בעשייתם ומושל על התאוה
לקנר בהם בפי יכלתו לא כמו הכסילים שימיו השלמת
חסרון זה כל עיקר תכליתם ומרבים בפרהסיא כו'
ונראה לי שעל זה נאמר לאדם הרשעון בעצמו התלכלה
כל ימי מיך יאמר שיתעסק עניני התיולה לחסרון
וגנות לפנות זבל התיולה ממקום למקום ובסיבה זו
יתלכל לחמו בעצבון ולא ישמח בו כמו העבד המזכר
ועוד שבסיבה זו יבא למעט בהם ולא ישתמש בהם
כי אם במוכרחות לכדי חייו ולא שיעמול לרוח לעזוב ממנו עשרון כך
לגדי חייו ולא שיעמול לרוח לעזוב ממנו עשרון כך
ליורשיו • ולפעמים מדמין העה"ז לשוק כדעת המלין
הגדול שהמשיל העה"ז לשוק • ושלמה ע"ה חתם
הענין בשוק וסבבו בשוק הסופדים וסבבו לתוך
בשוק וכל זה כיוצא אל העה"ז שנמשל בשוק זה וליומת
דשוקא שלין נמשפים כל העדרים הרועים רוח ופכל
לקנות בו חיי שעה וכל בתיה לא יגיעו מורמות חיים
בדביקתו ומחיותו כי אם להביא לביתם וימו שכמם
לסבול משא טילטול הדרך ולא יעשר לותו הנשא
והשלג וקור ומוס יום ולילה לא יבחנו את העם
ממעשיהם רק ילכו לסבלותם במקומות הסכנה מתיב
לא ידעו עיש ולליו הוא נושא את נפשו וסבור וקיבל
עליו שלא לחוש גם על מכיולתו אם מעט ואם הרבה
יתלכל לחם לר ומים לחץ ולא יחוש על מסבכו בלילות

ויקח מחצני השדה ויסר מרחשותיו מלבד שאר העדרות
והבהלות הגורלות והעלומות שהוא מקבל עליו בעבור
חיי שעה ובזבוזו ליומו דשוקא הוא ממהר לקנות
שם עושר לסומר לעל כל פינה שלא יעבור הזמן הקצר
ההוא שבהשלותו יסעו גם הסומרים ולא ימלא לקנות
חמנם העליונים בבוחה ליריד עוסקים בו בדברים
בעלים להרבות בעשרות ולשמוח בקוביות ושמחים
על בני גילם ישיבו כי ימצאו גבר מחלק בשעים
קבועים ובאים לבקש את שלהבה נפשם ולא ימקום
החיים עד בואו על גורן האחד בני בליעל נם בני
בלי שם שנמשלו לקוץ מונד כלשם ומרבים בשחוק
ושחוק ומבזבזין הזמן הקצר ההוא ובסוף היריד שבו
על עקב בשחם כי לא ימלאו לקנות מחומה • כך הוא
הענין בכל יושבי תלד תאבר למחיה בתו הנה לקנות
בו שמת דחיי כמ"ש קנה חכמה קנה בינה דרך קנין
מקח וממכר ממש על אחת כמה וכמה שיסבלו בשה"ז
כל החלאות המזכירים בשבוך חיי טוטש וימכרו לחפוץ
ולקנות עד שאר לא יעברו מסך ימי תלדם כי הזמן
קצר כו' וקנייה זו אינו למידין ממה שמניעו בקין
והבל שחלקו הקרקעות והמטלטלין כנודע ממדרש
רז"ל ונראה לומר שחלקו

יט חלוקת הבל וקין במטלטלין וקרקעות

הלמות העה"ז והעה"ב כמו
יעקב ועשו והלמות העה"ז
נרמז בקרקעות כי כמו מי
שנוטע ליריד וקונה שם

בגדור כספו קרקעות אין לך סבלות גדולה מזה כי
לא יוכל למטל סחורתו לביתו וילך בעל כרחו ריקם
מכל בדרך זה נמשלו הלמות העה"ז לקרקעות שאין
האדם יכול למטלטלן עמו לעה"ב וקניית החכמה והבינה
נמשלו למטלטלין שיכול האדם למטלטלן עמו לבית
עולמו ותילוק זה היה בין קין להבל לפיכך ויעש ה'
אל הבל ואל מנחתו כי הוא בחר במטלטלין חמנם
קין שהיה עובד אדמה לא שעה אל מנחתו והוא
מבואר בהתבוננות מעט ויבוא ביאור ענין זה בדרך
נפלא ותרוכה בחיבורי הגדול על התורה קרחתיו
רבבות אפרים לשכנו תדרשו ובאת שמה ותמצא כל
הענין בלר היטב • ולפעמים מדמין את האדם
בעה"ז לשליח כמבואר בעקידה פ' תחרי מות ע"ד
המשל שהאחו במאמר י' ע"ם ושם נאמר ששליחות
המרגלים אשר שלח משה לרגל את הארץ הוא ליומר
נפלא לשליחות האדם אל העה"ז וכן מצינו במרגלים

כ ביאור פרשת המרגלים ששלח יהושע

החיים ולפי שהוא בעה"ז
כשליח ח"ו צריך הוא לנהוג
בעצמו מנהג השליח או הגר
הבא לארץ רחוקה שחינו

אשר שלח יהושע אל עלבונו אף יבזוהו שמה כמבואר בעקידה
פרשת מקץ בהגהי הגירות ע"ם לכך נאמר משה לאמר
שצריך להיות מן השומעים מרפתם ואין מציינין כמ"ש
ואני אחרש לא אשמע וגו' וכתיב ואתה אשר אמר

לח

לא שומע וגו' ויבוזו על רחב הזוגה רמז לתורה הקדמת רחב שנאמר רחבה מצותך מאד וזוגה תרגום יונתן פונדקיתא מוכרת מזונות רמז לתורה שהר מלחמה ומסלתה ומשמנה יזונו כל הקרואים והיא מקבלת תואם ותפנו מפני מבקעי נפשם כי התורה מגינה על כל הבאים לחסות בצל קורתה או מן המקריים הרודפים כמ"ש כן יפיגו כשם הרודפים וגו' ותשמנם בפשתי העץ כי התורה עץ חיים היא למחזיקים בה הערבוות לה על הגג כמ"ש ברקיע מרומים תקנה על גפי מרומי קרת • ותאמר על האמים ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ כו' ובקשה להחיות נפשם וכני ביתה כו' כי התורה מבשרת שארץ החיים תהיה נכבשת לפניהם אך ורק בידבקו בתורת ה' ועל יעזבוה ותורידם בחבל בעד החלון רמז לשליחות האדם בעה"ז שריך המשכיל ליתן עיניו על המסילות אשר דרך שם בתה הנשמה ממחנך עליונו ודרך שם תשוב כמ"ש איתי לבך למסילה דרך הלכת כמבואר במאמר רכ"ז ע"ש וכתיב אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם כי המשכיל יתן עיניו ולבו תמיד עלה יסכל המסילה ויולך למשעיו על מקום אשר היה שם בתחלה בתחילה ובריך האדם לגייר בנפשו כאלו הוא הולך במקומות החושך ההולכים לעשות להם סימן בקו וילכו דרך ההוא בחופן עלה יסכלו הדרך וידעו לשוב דרך הקו ההוא זה"ש וחורידם בחבל בעד החלון שם תרגומו הנשמים אשר משם היא ונשמה היא שבה ללכת דוגמת מה שפירש בעקידה בהקדמה על פסוק אשכו חנ בעצומים כמו שמיינו במעשה של אלכסנדר מוקדון שהלך דרך החבל דרך הרי חושך למדינת חשריקי והוא סימן היותו בצוות לשוב דרך אשר יצא משם • ואחמר להם ההיה לכו כל"ל תשת עיני על ההרים ממין יבא עזרי עזרי עשה ה' וגו' וכל הענין ההוא תע"ש שמיני יוצא מידי פשוטו מ"מ נראה בו גם ענין פנימי זה לפי שהשליחות האדם דומה מכל צד לשליחות זה ולריך האדם לנסוע בעצמו דרך כל שליח שלריך לידע ממי ולמי ולמה כי בג' תנאים תילו יוצאם ענין השליחות וכך אר"ל הסחבל בג' דברים ואין אתה בא לידי עבירה מאין אתה הייגו ממי ולאן אתה הולך הייגו ולמי ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון הייגו ולמה ויאמר זה עקביא אל הנשמה שממקום קדוש היא מתהלכת ושמה תשוב ושם שנאמר אח"כ מאין באת מעיפה סרומה יאמר על האומר וכן לאיתי בספר האדם עקבא אריכי משם שלאה לתרגם הכפל בדברי עקביא דרך זה שמתחילה יאמר ש'סחבל ברוממות הנפש ואח"כ יסחבל בפחיתות האומר וכסיבה זו יכוס הלקי הנפש על חלקי הגוף • וזכירה זו מועלת בשיכוך שהיא עלומה מאדם העולם אז יהן עיניו ולבו לדקדק בשליחתו כי אינו דומה מי שנשלח מאדם חשוב למי שנשלח מאיזו שחוח וכן אינו דומה אם השליחות דבר יקר שהרך או לא כבן כאה לגלות חוץ שלריך לידע ממי ולמי ולמה שהיא עלומה ממלך מלכי המלכים ואלו יחוב והשליחות הוא יקר הערך לשמור תוכתו ומנותו

ועל זה יהן דין ומשבון להשיב לאמרים אמת לשולחיו ובזכירה זו יבא לדקדק בשליחות זה • נמצא להמתינו שבאמצע תוכיחם תאלו את האדם וביאתו לאחרן התפילה זו ומכוסם ילמוד

בא ד' תארים לשליחות האדם לעה"ז

המשכיל לנבך את ה' בעה"ז על הרעה בשמחה ועוב לבב כמו שמבוך על הטוב בהיות שהרעה היא לטובתו בלי ספק כי טוב ה' לכל • התואר הראשון הוא שבעה"ז הוא דומה לכניסתו לחצר שלפני הטרקלין • התואר השני הוא להיותו כפועל בעה"ז שנשכל לקין זמן ההכנה והפעולה בזריעה וחריפה • התואר השלישי הוא היותו כסותר הבא ליריד כאמור • התואר הרביעי הוא היותו כשלים בעה"ז חצר שלמו רבו לגמל את הארץ • ומכל התוארים הללו יקח המשכיל לימוד והערה שלא יבקש לעצמו בעה"ז גדולות והגלחות המדומות או כדרך הבאים בחצר המלך שלפני הטרקלין העשוי לכניסה הכל סוין בו ואינו בוחנו שבשולם לבבך שמה הבאים במקום הבלבול והמבוכה והמבקש שם שישימו לפניו מעט ומזרה וכסא ושלחן וטוען ומחרעם על שלא ניתן לו שם בכל אות נפשו אין לו מקום ללון כי אם על שכלותו שנדמה זאת לבקש המנוחה במקום הבלבול והמבוכה כמבואר בעקידה פרשת מקץ בחר היטב כי העה"ז דומה לפרוזדור שאינו עשוי כי אם לעורך הכניסה לרבוד שמה במרכבת המשנה והתורה והוא עשוי לעורך הכניסה אל עולם המנוחה אשר שם יומו יגיעי כח • או ילמוד הערה זו מאד היותו בעה"ז שנמשל לקין כפועל זה אשר מסר לו רבו שדה או כרם לעבדו ולשמרו כמ"ש ויניחהו ה' בגן עדן לעבדה ולשמרה ותרג"ל לעבדה זו מצות עשה ולשמרה זו מצות לא תעשה הך רומה בעי"ך ומשם תוכל להבין שנאד אשר מסר לו רבו שדה או כרם לחרוש ולזרוע בימות הקיץ וכאלו שלא לחוש בימי הקיץ על עמלו והיותו יגע ובלתי נח כי אם בימי החורף נאספו כל מעשיו מן השדה וכך שנו חכמים היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם וכן שלמה אמר לך אל נמלה עלל אופר בקיץ לחמו וגו' הכי בהדיא שנמשל העה"ז המכין לעה"ב לקיץ זה המכין אל החורף • ונראה שמעשם זה תומיים מציב הרות בנבכת מחיה מחים בימות החורף תפילו בחלוצות שילו שלין הנשמים מצויין בימות החורף וזה לפי דנשמלת בקשת הנשמים יש רמז בשלמה זו לתחיית המתים לעה"ב שנמשל כחורף כאמור לפי שאינו זמן הפעולה וזהו סוד אמרו מציב הרות ומוריד הגשם כי בתוחו זמן יציב הרות האמור ביזקקל הגשם אל הרות וגו' בוחי ופתי בהרוגים החלו וגו' • והגשם שלעתיד שנאמר גשם נדבות תניף אלהים והוא הגשם שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים • או יאמר מציב הרות שבאותו זמן הקב"ה יהיה מציב אילו הרות כמ"ש והרות תשוב אל החלטים אשר בתוכו ומוריד לארץ הגשם כ"ל גשמות מומרו כד"א ויבוב העפר

על האדם כשהוא חומרו ושבו העבים אחרי הגשם והשכיל יבין. ואמרו עוד שהאדם בעה"ז כשכיר יקוה פעלו וכמו שכל שכירות הוא משתלמת כי אם לבסוף כמו כן בשכירות השלמים זמן התשלומין לעה"ב כאמור וכמ"ש המלאכה מרובה והשכר הרבה כו' ולהכתה זו מי הוא זה אשר מלאו לבו לאמור ים לו מקום לזון על שלין בידו בעה"ז כפי רצונו בתמדות העה"ז אחרי שעדיין לא נשלם זמן השכירות כאמור • או ילמוד העכה זו מעד היותו בעה"ז כשומר הבא מעבר הים לקנות סחורה וכאורח נפש לזון שאינו מקפיד על תכילתו הטובה היא אם רעה ויחר חטנוגיו המעט הם אם רב כשודע מנדר האורח והדרכה כל היום לא יומו רגליו לרוץ אחר כל פינה אולי ימצא לקנות הסחורה אשר בקשה נפשו ק"ו בן בנו של ק"ו שיעשה כל זה בקניין החכמה והמעלות בעה"ז כדרך שיתבאר למעלה • או ילמוד העכה זו מעד היותו כשליח כאמור שלמה ע"ה שאמר להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחיך טורח בבינור שאמרי אמת התוריים הם לכדי שתוכל להשיב שולחיך דבר והשליח צריך גם הוא לפנות דעתו מכל עסק או תענוג גופני כדי שתהיה דעתו פנויה לקייים דבר שולחיו ושלח יעשה כמו שעשה השליח שונא ופתי כאמור באמור י' ע"ש ומכל ההערות הללו נלמד שלא כעה"ז העה"ב כי בעה"ז הכל בערבוביא הרעות והטובות כי כן טבע הגר והאורח לקבל עליו אפי' הרעות כאשר לא לעה"ב שכולו טוב הכל יאמרו השוב והמעיב וכבר הזכרנו שמעד הפעולות ההפכיות שנראו בעה"ז כטוב ורע יעלו מקשתם למיטת לומר שאחי רשויות הם כי מהתחלה אחת לא יעלו שני הפכים כאמור בעקידה פרשת ואתחנן שאמת בספרי טהריק"י החומות שביתי קוסטניט"ן קיסר עמד ג' בעולם ומאי מלכי ומעט שאני תלהות הם ג' מושל על העובות ואחד על הרעות כו' ובאמת שהשיעור חינו כח כי אם מפאת המקבלים כאמור בדברי הרב • נאמת שבעה"ז אין הקב"ה אחד בפי כל אדם אלא היותם רואים שעל רשעות טובות אומרים ברוך השוב וכו' ועל הרעות ברוך דיין האמת • אמנם לעה"ב שלא יהיו ההפכיות כי כולם יאמרו ברוך השוב והמעיב ביום ההוא יהיה ה' אחד בפי כל בריה ושמו אחד דהיינו שם של רחמים יהיה אחד כי לא יצטרך לשם המורה על מידת הדין שיצטרף עם מדת הרחמים • וזהו שמעשה זה נאמר במעשה ברחשית ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ולא נאמר יום רחשון לפי שהזכיר לפניו בריאתו את האור והחושך ויש מקום למהרהר לומר מי שברא אור לא ברא חושך לפי שהם הפכיים כנודע לכך נאמר יום אחד לומר שהאל אחד ברחם כמ"ש יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה עם היות אמור והושך הם הפכיים וכן השלום והרע מ"מ יעלו מחתי לכך נאמר יום אחד דומה לפרש"י שפי' ג"כ אחד על אחדותו של הקב"ה • לכך אמר מושג אחבותי נגזו לעה"ז שמאלו כו העובות והרעות כאחד ואחי

נגזתי לעה"ב שכולו טוב ועל הדרך שבאלו שעובות העה"ז אין מועלתם כי אם לגוף אבל הנשמה אינה מהנגעת בהם ואדרבה שהם נער לה שתקבל שברה בעה"ז למען בעובות העה"ב לדקו יחדיו הגוף והנפש כאמור באמאר ג' ע"ש נאמת שלא כעה"ז העה"ב כי עובות העה"ז הם עובים להאור זה שיאמו לו מעטים כאשר אהב אהבה בחעובים וא"כ הוא מבנך ברוך השוב והמעיב לך הם רעים אל הנפש המשכלת כי אינם תעונג לה כלל ואדרבה נער הם לה כי אולי ימנן ויבעט או יקבל שברו בעה"ז וא"כ רחוי לה לבחך על העובות ברוך דיין האמת אמנם עובות העה"ב שהם עובים באמת לשניהם כאחד אמ"ד שלעתיד יחיו נפשות בגופות ואז שניהם יברכו ברוך השוב והמעיב ואז יהיה ה' אחד בפי שניהם כמ"ש שמע ישראל ה' אלהינו שהוא עבשיו מעורף שם של רחמים לשם אלקינו המורה על מידת הדין ולעתיד יהיה ה' אחד כולו רחמים כאמור • וכן נוכל לומר שעובות העה"ז והבאות שניהם עובים בהשלם בהאות יחוד ומפורסם שעם היות שהמשכיל עיניו ברחשו למקום ברע ובאחר בעוב עם כל זה אין בידו להבחין בין עוב לרע בהשלם כיאך הרי לפעמים הקב"ה מזמן ליד האדם אינו פגע רע שלפי האות עיני האדם רעה היא לו ויוכל להיות שרעה זו היא להשיב אחריהו כמ"ש רז"ל לעושה שלאות גדולות לבדו אפילו בעל הגס אינו מכיר בניסו ומשל לשנים שרוצין לפרוס בית יצב לו לאחד קוץ ברגלו ולא יכול לילך התחיל יוסב ומצטער לסוף שמע שנשבעה ספינת חביבו בים התחיל להודות ולהלל לבוראו שלעובתו נשברה רגל פרחו כו' ומעשים בכל יום הוא שהרעות יתהפכו לעובה וכן בהפך זה לפעמים יזמין ה' ליד האדם אינו עובה והיא לרעתו כמו העושר שהכל יכספוהו ולא ידעו כי לפעמים הוא שמור לרעתם כמ"ש עושר שמור לבעליו לרעתו והרבה מן העובות הזמניות שנרלין עובים ולסוף יניע מהם לבעליהם רעות גדולות ונאמנות ועל כזה נאמר לאדם הבאחון ומען הדעת עוב ורע לא תאכל • שלפי ידיעתך והשגתך תהיה שלימה בכל • אך בידיעות העובות והרעות לא יהיה לך בה חלק ואחלה כי לא תוכל להשפוט בחאת העובה היא אם רעה • ומטעם זה אחר"ל שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על העובה כי יכול להיות שהרעה היא להשיב אחריהו • וכל זה הוא בעובות העה"ז לפיקך אמרו לא בעה"ז העה"ב כו' בעה"ז על העובות הוא מברך ברוך העוב והמעיב אע"פ שאינו בעות שלא יגיעו לידו אם רעה ועל הרעות הוא מברך ברוך דיין האמת אע"פ שיכול להיות שרעה זו היא לעובתו וא"כ בעה"ז האדם נבוך בכל דרכיו אמנם לעה"ב לא תהיה עוד אות ומשלת וכולם יאמרו העוב והמעיב כי לא יהפכו העובות עוד • לכך התפלר מונח על עמנו לאמר ואני נגזתי לעה"ב שנאמר ואלך לפניך ודקך לאור לך מנוחה בעולם שכולו עוב וכבוד ה' יאספך היינו שם של רחמים לבד כאמור וזה נשלם ביאור המאמר בס"ד

וכדי שזה הערך למתכילים ללמוד מתוך פרטי מאמר זה הדרך היותר נאות שיכנו בה ושומה עליה ללא יחום לעולם :

חלק שני

בחג הפסח נחלק לי"ד עמודים

עמוד ראשון הוא הקדמה ליציאת מצרים וחג הפסח וסוד הפסח ומצה ומרור ומועד ויתר י"ג עמודיו יתבאר מהותם בעמוד שאחר עמוד ראשון זה :

במדרש בשביל ארבע דברים נגאלו אבותינו ממצרים בזכות שהיו גדורין מערות ובזכות שלא היה בהם לשון הרע ובזכות שלא שינו את לשונם שנאמר כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש ובזכות שלא שינו את שמם כו' : עמוד א

אם עמידת וקיום כל המצוות תלוי בשיהיו כולם קיבוץ אחד והיו לאחדים כל חלקי הבריאה הנה זה יודע לנו שלימות מציאותנו בשיהיה עם ה' אלה לגוי אחד בארץ יתקיים העולם הכללי והפרטי ומסד ה' מעולם ועד עולם על יציוי והעדר השלום יפסוק חוט של חסד ויגלו הבנים מעל שלחן אביהם כי זה ולא בזולתו היתה תלויה גאולת מצרים וכל הגאולות הבאים אחריהם :

הקדמת ענין זה ביאורו הרב המובא חלק ראשון פרק ע"ב שקיום כל המצאות תלוי בשיהיו כל חלקי הבריאה והעולמות מדוקים ומנודים זילו בחילו והיו לאחדים כאיש אחד ממוצר מהודר חלקים והוא ע"י התמצי שבין כל שני קצוי הבריאה המחבר הקצוות הסם כמו החלם שים בו חלק מן התחתונים וחלק מן העליונים וזה הוא מחבר עליונים ותחתונים יחד והתליך שם הרב בדבריו וזה כי הקב"ה אחד ושמו אחד וכל המצאים הבוויים מאתו ית' ויצאו מהתלת האחדות . וקיומם תלוי בדביקתו ית' וזה לא יתקום ולא תהיה לך וכן בשיהיו גם המה לאחדים בקיבוץ החלקים יחד לאחד ומטעם זה נקרא הקב"ה חדון העולם מלך שהשלום שלו כי הוא ית' לאחדות פשוט בלי שום הרכבה וכל הקרב הקרב יותר לשיהה רחמנא ית' מקבל שפע השלום חלק גדול מכל המצאים שהחיה כמ"ש ה' תשפות שלום לנו כי המלאכים שבעולם העליון הם בעלי יסוד אחד כמו מיכאל מיט וגבריאל אף וכבר נמצא בהם האחדות מלך היותם בלתי מורכבים לך מלך ביבוי המיניים ימצא בהם המתלוקת והקב"ה עושה שלום ביניהם כמו שהרבו מפסוק עושה שלום במרומיו . והגלגלים שבעולם התיכון הם בעלי יסודות כמ"ש שהשמים וארצו מתים ומימיו ומצמח בהם המתלוקת יותר מלך היותם רחוקים מהשיבה לאחדות ית' והתחתונים הם בעלי ד' יסודות להיות רחוקים בתכלית הריחוק ומזה הלד נמצאו בהם המתלוקת ביותר ולעולם לינם שהשכמה אחת בן מלך האינים המתולקים הם מלך היותם אין שלום בעצמיו מפני התגברות החומר והצורה כנודע מהדרש וכבר מצינו בעקידה פ' נח שעמידת כל הנמצאים תלוי בקיום האחד כי בהשחית כל בשר את דרכו על הארץ כתיב וירא ללקים את הארץ והנה נשחתה ונשחתו סדרי עליונים והתחתונים כי קיומם תלוי בדביקתו ית' כמ"ש ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום נמצא שבהסתלק דביקתו ית' הם כלם פגרים מתים ובזמן שהתחתונים בתגודה אחת ושלום ביניהם אז מלך אחדותם ית' להם דביקות עמו ית' ודביקות האחד יתקיימו כל הנמצאים עליונים ותחתונים כי כולם היום בעבודו כי זה המוסכם מכל מחמי האמת וז"ל אמרו בכל זמן שישראל בתגודה אחת השכינה ביניהם שנאמר ויהי בישורון מלך ואומתי בהתאסף ראשי עם יחד וכ"ה הכונה בשמים מעלותיו ואומתי בזמן שתגודתו על ארץ יסדה . ומזה הטעם מצינו מיום שנברא העולם נתן הקב"ה את התורה ולא הצריך שכינתו לעשות לו קבע בין התחתונים עד שעמד דור המדבר שהיו כולם בלב אחד ושלום ביניהם כמ"ש ויתן שם ישראל פיהם רש"י שהיו בחניה זו בתגודה אחת ז"ס גבד הסר שדיעה זו מתגברת על היצר הרע שנמשל להר זה לפיכך היו רחוקים לקבלת התורה בכל תיכופים שלום וכמו כן בגלות ישראל ממצרים לא נגאלו כי אם בזכות מידה זו כמו שיתבאר לפנינו וכן מצינו גם בגאולות מלרים גם בגאולת בבל גם בגאולה העתידה לבא במהרה בימינו שכולם היו תלויים במציאת השלום כי בגאולת מצרים נאמר לך ואספת את זקני ישראל ואספה זו היא שיהיו בתגודה אחת כי בזמן שזקני העם בתגודה אחת אז בנקל הוא להסיב לב כל העם להיותם לאחדים בארץ ובגאולת בבל כתיב בעזרא ויאספו העם כאיש אחד ובגאולה אחרונה כתיב לך כנוס את כל היהודים ובגאולה אחרונה נאמר אסף אחסוף יעקב כלך לפיכך נצטוו במצרים בעשיית הפסח המורה על האחדות כמו בבית אחד יאכל ואלה לחלקה לחבורות ויהיה שלום לא מנותה וכן המלה יש בה סימן האחדות מלך היותה פשוטה בלי הרכבת האמור והמלה ויתר התיקונים . ולדעתי שסוד זה נרמז במה שאמר במדרש שישראל נגאלו בזכות שלא שינו את שמם ואת זכות יש בדבר זה שלא שבאתן בא הרמז על מידת השלום שביניהם שישראל כי מעשה זה נקראו ישראל שנאמר שובי שובי השולמית וגו' וכן

אתם קרויין אדם מרז"ל אתם קרויין אדם ולמה הזכיר לשון קרוין הל"ל אתם אדם אלא הכוון אלי לומר זה כי כבר ידוע שאדם יורה על אחדות תומה זו ועל השלום שביניהם לפי שד' שמות יש לכל אדם ואילו הן חיים גבר תמות

מדם ובשלמתן מצינו לפעמים בל' יחיד ולפעמים בל' רבים כמו מים וכתיב מת מיתים פועלי מון • וגבר לכו מת הכבדים • ואנשים ומתים • זולת בשם מדם לא מצינו מדמים לשון רבים • וא"כ הוה יודע על החסדות הפשוט והוה סוד לומרו ועל דמות הכסא בראיתי דמות כמראה מדם וגו' לכך לומרו מתם קרוין בשם מדם המורה על החסדות והשלום היות התומה כלה בכללה כתיב מחד ולא כמו שמצינו מצל עשו נאמר נפשות ביתו תע"פ שהיו פ' נפש כדאיתא בדבה פ' ויקרא וכל זה ממה שיורה על החסדות לומה זו ומעשה זה נקראו גוי אחד בארץ ויש להם אל אחד ותורה אחת ומקדש אחד זה"ש שיהיה נגאלו בזכות אלה שיהו אתם שמש להקרבת בשם מדם המורה על החסדות כי כבר ניתן להם שם זה בפסוק כל הנפש הבאה וגו' וזה"ש לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ ודרכו רז"ל אל תקרא שמות אלא שמותם לכך נאמר מצביא מלחמות וגו' לפי שהשמות אשר הם לישראל מורים על השלום והוא סיבה להצביא מלחמות וגו' • ולפי שהיה במצרים שלום ביניהם ע"כ היו רחוק לגאולה כדרך שיהשבאר וסוד זה גילה הקב"ה למשה במחצה בלומרו קח לי עגלה משלשת וגו' ויבאר לומה בתוך ואת הציפור לא באר וכל זה יורה על הלומות שהמשיל בעגלה ועז ואיל כידוע ממדרש רז"ל להיותם מפוזרים ומפודים ולעולם אינן בהגודה אחת על זה בא הכתוב במה שלוה לבאר לומה בתוך כי מלד היותם ממולקים ומומתמים זהו סיבת הפשדם כמו שיבא ביאורו בסמוך ואת הצפור אחות רמז לישראל לא באר כי מלד היותם בהגודה אחת זהו סיבת קיומם ובשיהו רחוק להגאל וזה היתה תשובה ברורה למשבחם על מאמר במה אדע כי אירשנה והוא מבואר למבינים • ועתה ונימוקו של דבר שהשלום הוא סיבת קיום הלומה הוא מבואר ביותר בפלא ממה שמצינו לרז"ל שלאמרו שישראל בזמן השלום בשיהם חפי' הם עובדים ע"ג הנה לו שנאמר מבור עלביש תאביש הנה לו בו' :

כג מאמר תמוה בזמן ששלום בישראל אפילו עובדין ע"ג הנה לו בו' :

ישראל בזמן שהשלום ביניהם עושין רצונו של מקום שנאמר ישב בטח יעקב לבדו אל ארץ דגן ותירוש אף אומותיהם של עולם שלום ביניהם שנאמר ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום צר אליך גוים יבואו מקצות הארץ וגו' אבל בזמן שישראל עושין רצונו של מקום שנאמר ויקם עמי לצורר ונאבדו שונאיהם של ישראל מן העולם שנאמר כן יאבדו כל אויביך ה' ואוהביו כצאת השמש בגבורתו • ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין אומה ולשון שולטת בהם שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל • ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין מלאך ושרף שולטין בהם שנאמר כי לא מלאך ולא שרף • ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין מזל שולט בהם שנאמר כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהם • ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין מלאך המות שולט בהם שנאמר המית ואחיה

הם מכינים בפתיחות העבודה היא ויתברר להם והולכין ומתמעטין במעשה כל עוד שלא כלו להם הימים כי יקרה להם לפעמי' מקרה בלתי צפוי מפלת המערכה והגלגל לאבד יסבב עליהם חיזו פגע רע והם נוטעים לירחתם וחין נענין כמ"ש יקומו גם ויושיעוך וגו' ח"כ בודאי המיד הם מהמעטין והולכין מטעותם לפיכך רחוי שיהיה להם הקב"ה לחפו כדי שמעצמם יהיו ההעבד הכרוך בה וכמו כן התלילים העשויים מעץ ואבן כל עוד שיזקינו הפחת נורחה וגלמש הבזה ומז מעצמם יהיו ההעבד שכם ויחזקו מעטותם · לחמם עצם המריבה הוא בהפך זה שכל עוד שהמצב המריבה היא מתחזקת והולכת כי הגם שם המחלוקת ובערה וחין מכבה כמ"ש פומר מים רחשית מדון כי כך הוא טבע המריבה שאם יוצת כמות שהוא אחז הולך ומתגבר לפיכך למלך ה' לבחות חין סוף להניחם במחלוקתם לכך נחמר עתה יחשמו כי לא יחבן להחריך להם לחמור : הדרך דרך שלישי

השלישי הוא שיחמר בזמן שהם עובדין ע"ז וגלוט ביניהם היינו שהם טוענין וטוענין ומוכרין שלפון הקב"ה שעמהם כלחותן העובדין לחמצעיים שחובדים שגלוט ביניהם וכין יוצר הכל וזה"ש חבור עלבים שהם מוכנים להתחבר לבורא הכל ע"י עלבים אלו · אחי הגם לו בדין הוא שיחריך להם הקב"ה לחפו · לחמם כשחלק לבם מן הקב"ה ועובדים ע"ג להכעיסו כמ"ש העם המכעיסים על פני המיד כמ"ש במנשה שהעמיד בהיכל גלם בעל ד' צורות ולחמר שבכל לד שחפנה השכינה הכעום וח"כ גם המה ידעו שחלק לבם מהם וגלהם רחוי שלא להמתין כלל כי הם עתה יחשמו · וזה מניעו שבחרן מנדים היו ישראל עובדים לחלילים כמ"ש ויהודע להם בחרן מנדים ולחמר להם לים גילולי עיניו השליכו וגו' ולחפ"כ לפי שהיה השלום מחווך ביניהם להריך להם הקב"ה לחפו וכשיכת השלום לבוף חזרו מעצמם לך בהיותם על חדמת ישראל שחלק לבם זה מזה ועבדו ע"ג כמ"ש ותזנח מצלוט נפשי וגו' לפיכך היה הדין נותן שילכו ברחש גולים ולח יכלה לותם הארץ לשבת שמה ולחקף ה' חת שלומו מן העם הזה כמ"ש לחספתי שלומי מן העם הזה וכו' · חח ברור לכל מבכיל שחלד דברי ביזות שבטעיניו נוטל הכבוד מביו כי שלימות לומה זו הלוי בזמן שהשלום ביניהם כי שניט עבר שבטי יה מתדמים לשנים עבר מזלות שבדקיע שהשלום מתווך ביניהם כמרז"ל מעולם לח רחתה החמה פנימתה של הלבנה מפני השלום וכן מהלך י"ב מזלות הוא בהולך בשולם לחחוריו בחופן שכל חחד חומד כי הוא רחשון וכמרז"ל נהלין הקדמין שבמשכן בכוכבים ברקיע כי פעולת הקדמים היה לחבר המשכן כמ"ש והיה המשכן חחד וכן הכוכבים ברקיע השלום והתחדות מצוי בהם כמ"ש ומלדיקי הדבים בכוכבים לעולם ועד הם רודפי השלום בין חים לרעהו בחופן שכולם יחדיו יצדקו ויתהללו · וכמו כן בחרן הקדושה השלום מצויה בה מלד התחדות ההפכי' וכיוהה ממולעת בין קוב לחוס כי היא מרכז העולם וחקלים חו נוף החמצעי שבשבעה חקלימים חו נופים שנחמר יפה נוף משוש כל החרן ומיזוג הקור והחום מחייחם למדת השלום כמ"ש עושה שלום במרומיו דהיינו בין המנחים של חם ושל מים לפיכך נקרח ח"י נוה שלום שנחמר ושכן עמי בנוה שלום וגו' וכחיב ועמיים יבטו חרן והחעננו על רוב שלום · ובמדרש חביב השלום שניתן לנין שנחמר יהי שלום בחילך וגו' לפיכך בזמן שחזנח משלום נפשם לח נשח חומם החרן לשבת כחמור · זה"ש בזכות ד' דברים נגחלו חבותיהן ממנרים וחחד מהם שלח שיהו חת שמם והוח רמז למידת השלום כחמור · עוד מניהו זולת השלום ג' מידות שבזכותם נגחלו ובין הכל ד' מדות כחמור · א מידת השלום כדרך שנחבחר · ב בזכות העמוה זה"ם שהיו גדולין מערוות וע"ד חרז"ל כל המחנחה כחילו בח על כל הערוות כחיב הכח תועבת ה' כל נכח לב וכחיב בפרשת ערוות כי חת התועבות החל וגו' · ג בזכות שלח היה בהם לעון הרע בפעמון · ד בזכות שלח היה בהם מנפים שפיהם ולבן חינן שוין זה"ם ולח הניהו חת לשוש שלח היה הניהו בין לידבר חינוי זה לדידבר הפנימי הלבבי כי הלשון קולמוס הלב כמ"ם לשוני עט סופר מהיר · וד' מידות אלו השכל מחייב שבזמן היות ישראל שלימים בהם חלי יבוי לשבת על חדמתם בעת והפפך זה כחשבר הם חוטחים בהם הדין נותן להיות הבניט גוליט מעל שלחן לבניהם · ונרחה להניח רחיה על כל חחד מחרבעה אלו מן המוכל ומן המקנה וממחמדי חז"ל · הרחשון מניחת השלום כבר הוכחנו משוך המוכל שבמניחותו יבבו לבבת על החרן ובהעדר השלום יגלו ממנה · ומשוך המקנות כמ"ם ותזנח משלום נפשי נשיתי עוכה וכה"ח מלחכי שלום מר יבכיון · וכן פשוקים רבים המוריט על זה ומחמרי רז"ל כמ"ם בזמן שחלק לבם כו' וככל נזכר למעלה · מלבד מה שהעדר השלום ומניעת המלה ומריבה מסבבים הקנחה והשנחה ועין הרע המצויין ביניהו חשר בעבודה נחרב בניניה כי בלי ספק שלח היה מלד החשבר ביניהו בהשכמה חחת בחינוי הבריט והפופטים מלד קנחת חיש מרעהו ותים חת רעהו חייט בלעו וכן חמר המשורר כי קנחת ניקך מלכלחני וגו' וכן בעחיד נחמר חפריט לח יקנח חת יהודה וגו' מכלל שעד הנה היה שמל הקנחה מצויה ביניהם ועוד היום לח סרה מביניהו ושם כן חיך יסיב ה' לותנו על חדמת הקדושה שם בעבודה גלו ק"ו שלח יבוחו שמה עד חשר יוסר מקרבינו מידה רעה זו בניוק שחר המידות

כה

סוד המקלות החליון בה וניעותיה המוכחות של יעקב במקלות של יעקב שנחמר והיה בכל עת יחם הצאן המקושרות רמז

לשה פזורה ישראל בכל עת יחם לבב כל חחד על זולתו ויקשבו קבריט זה על זה כמנהג בעלי המחלוקת ושם יעקב המקלות רמז לשם הגלות שהמשיל במקל חובלים כד"ת הוי חשור שבט לפי ומטה הוא וגו' ובהעטיף הצאן שהם מעוטפים בחבודה חחת לח יהיה המקלות וכל זה רמז על השלום שבו חלוי קיום לומה ישראלית

כלמור · המדה למעייה היא החנופה הם המדברים לחד בפה ולחד בלב נמצא שאפי' בעצמו אין שלום ולהדות שהרי הוא מדר עצמו נהלק לשנים ופיו ולבו אין בהשכמה אחת כ"ם עם זולתו · וכז"ל אמרו מ"ד כרוש זלות לבני אדם כיון שאדם

כו
הנצרך לבריות פניו מתהפכין לכמה גוונים

ונלמה לפרש שבדעת חנופה ידבר כי כל הנלרך לבריות צריך להתניף והחנף זה דכרו בכל לשון שפניו מתהפכים לכמה גוונין כי בפניו הוא מראה לו פנים שמחות ונלמה לו כלוכב ובלב בפניו יתהפך לו לאויב ואין פניו עמו בחמול שלשום כגודע מנדר החנופה וא"כ הוא שאין שלום בעלמיו הדין נותן שלא לשבח בארן הקדושה מן הטעם שמחשבר למעלה על העדר השלום · ומחוך המקרא הוא שאמר מקרא מלא בילמיה בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו העל תלה לו שפקוד בם נאם ה' הם בגוי אשר כזה לא תחנקם נפשי · ומחוך מאמרי רז"ל כל עדה שיש בה חנופה לסוף גולה על ועדת חנף גלמוד וכחיב ואני שכולה וגלמודה גולה וסורה וכח"ל כי לא לפניו חנף יבא · ובמסכת נדה תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי ולאתי לאחר הלבי במערה ג' פרסאות ואת הלבי לא הלעתי ולסוף הוגד לי שהיה קוליות על עוג · וכן היה נשקע במערה עד חוטמו ולסוף הוגד לי שהיה גלגל עיניו של אבשלום · בעקידה פרשה תקע כיאר מאמרים חילו בדרך החידה והמליצה מאמרי הלא לאלקים פתרונים לעשה נא אני ואומר שאבא שאול כאשר היה קובר מתים היה נזכר ומשים על לבו לדעת סיבת לריכות גלות החל הזה שנשכחו ישראל כמה מלב כמ"ם מחשבים הושיבני כמתי עולם וכמ"ם נהשבתי עם יורדי בור וגו' ולאתי לאחר הלבי זה הקב"ה שאל' דומה דודי לבבי וכחיב וגלכה ונרדפה אח ה' · ג' פרסאות היינו בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך שבכל חילו הכוללים כל עבודת השי"ת אמו רודפים אחר הקב"ה ואעפ"כ הלבי לא הגיעתי כי הרחיק ממנו נדוד כמ"ם למה ה' העמוד ברחוק · ולסוף מודע לו הסיבה האמיתית והיא החנופה דוכרי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם זהו קוליות של עוג ר"ל עצמות עיניו של עוג שהיה הפליגם והגיד לאחרים כי גשבה בן אחיו כדי שיהרג אחרים והוא יפח את שרה והוא מידה מיוחדת לאנשים המדברים אחד בפה ואחד בלב כמו עוג שהראה לאחרים כאילו נאחזין להלחם בן אחיו ואחרים נאחזין שיהרג גם אחרים זו מפניה בינינו היועצים לפי דרכם · ומה שהיה מערה מהאחיו המשיל הגלות למערה זו כמ"ם ובלו במערות לוריס ובאחילות העפר וגו' זה שאמר למעלה הלבי אחר הלבי במערה ולאן אמר שנשקע עד חוטמו הלא שיעלאל שקועים עד חוטמם היינו קרוב ליציאת הנפש מן החוטם כמודע וכמ"ם כי בלו מים עד נפש

וחנפש מ"ו שמה מקרא הוא לנו ולא בהשגחת הבי"ת עד שמלא בשכלו שהוא גלגל עינו של שלום ר"ל שאין זה במקרא כי אם דרך גילגול שהקב"ה מגלגל הסיבות מפחח עין השגחתו וזה כי הקב"ה נקרא אב שלום אב אחד לכולנו שהשלום שלו כמו שאמר ויקרא לו ה' שלום ואל"כ בדין הוא שלא יגעוד האחד בחביבו כמ"ם הלא אל אחד בראנו ואב אחד לכלנו ומדוע נבגוד איש בחחיו כי אחרי שהוא אחד מדון העולם ושברול אין שלום במעלחם בסיבה זו לא חפץ בנו ה' להסיבנו אל נחלת אבותינו עד אשר לב אחד יהיה שלם עם חביבו אז ישלח ה' רוח אפינו מעים ה' שנקרא אב שלום · המידה השליעית היא הנאוה מלבושו של הקב"ה שנא' ה' גאות לבש לפיכך אין מן הראוי שיהחמש האחר במלבושו של מלך בשרקלין שלו כי ת"י הוא מקום מיוחד להשבות שכינתו ואחרן אשר עיני ה' ולבי שם כמיד ואחז"ל כל המהגאה אחר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור יחד שנ' גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל מקרי אותו אלא אלהו · וכח"ל ישן כי גבהו בנות ציון וגו' וכאילו מאחרים רבים המוריס על זה אלא נפל אותם הארץ לשבח כל זמן היותם מתגאים בגאוה ובגודל לבב וכמ"ם ועניים ירשו ארץ · או לפי שת"י היא יושבת בדומו של עולם במקו' ובמעלה ומלד היותם יושבים עליה לבעות רם לבבם ובכתו אל מושיע לפיכך היה הדין נותן להגלותם ממנה מלינרת רמת לביבה עמיקתא · המידה הרביעית חמת הלשון שנאמר אים לשון בל יכון בארן כי זה היה חמת המרגלים שדברו סרה על העניס והחביבים והיה עושבם אלא זכו ליכנס לארן אלא יושיבו לדבר לשון הרע בארן הקדושה כמ"ם שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארן · ובמדרש אמרו חטאו בלשון שנאמר למדו לשונם דבר וכחיב וידברו לשון קשתם ולקו בלשון שנאמר דבק לשון יונק אל חכו · ומהחמין בלשון שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רינה · וכהיות אחרבע חבות מזיקין אלו מאריכין הגלות וכסיבתם גלינו מארלינו ונתרחקנו מעל אדמתינו ואין אנו יכולין לעלות עד אשר נתרחק ממידות פחותות כאילו עם שאר המידות האחליס בהם לפיכך הודיעו לנו רז"ל בזכות ד' דברים נגאלו אבותינו ממלרים כו' כדי שנלמוד לעשות ככל אשר עשו אבותינו במלרים ונלכה בחוקותם וכסיבה זו נזכה גם אנו לגאולה · ומלאה זה הרמה הקב"ה לאחרים כשאנו כמה מדע

כח
סוד המראה של בין הבתרים

כי תיבשה כלומר בחיזו זכות יזכו עלה מבלשה ואחר כך רמז לו מפלת המלכיות ואחר כך רמז לו סיבת קיומה של ישראל במה שלום לקחת לו חוך וגוזל כנגד ישראל ונאחר לסוף ואת הנסור לא בחר ובזה נרמוז מרבעתן · א סיבת השלום היותם שלימים בחנודה אחת כאיש אחד זה"ם ואת הנסור לא בחר והשלימו שלם כמות שהוא רמז שאחד היות ישראל שלימים כאיש אחד יזכו לגאולה · ב סיבת העדר החנופה היות פה ולב שלם כאחד לבלתי היות אחד עמנו נחלק לשנים

גם זה נרמז במאמר ואת הנפור לא נהר · ג סיבת העדר מציאת הלשון הרע רמז לו בציפור זה כי מהידוע שהלשה"ר בהא בחטא לשון הרע ופרכחו שיניח ליפרים לפי שעשה מעשה קול כו' לכך נאמר ואת הציפור לא נהר שלא יהו נזכיון להביא לטרדתם ליפרים ולבהר חותם להקריבם למזבח מלד שלא תפתו בלשון כל עיקר · ד העדר הגאוה ומציאות הענוה זהו שגוה לו ליקח חוט וגוזל שהם ענוים והנדפים יותר מכל העופות כנודע מדרכם ועוד שהחם חוט וגוזל הינו מניח בן זוגו וזה רמז להעדר הגאוה שהרז"ל שהוא כלילו בא על כל העבירות כו' כמבואר למעלה וזה הפך ממרן היוצה לכך נאמר לו לאברהם שלא לנהר הציפור כי מלד מרכבע מידות הילו יעמד מי לפני ה' וילבו תרן והתענגו על רוב שלום ·

בט

ועליהם מפורש בקבלה על ידי שלא' תחת שלש תחת שלא נחת שלא נחת לרגז תרן והחת ד' לא תחת שלש תוכל שלא נחת וגו' רמז לך' מדות הלו רגזה הארץ וגו' אשר במציאתם לא יכלה התרן

הקדושה לשלא חוחם · א תחת עבד כי ימלוך הוא מידת הגאוה כי העבד המתנשא לחמור מי ימלוך ומי מדון לי הוא כוודאי מלד כי עברה עליו רוח קנאה וגאוה · ב וגבל כי יבבע לחם לדובר גבלה שהוא בעשה חטא הלשון חבר בו ונכללו כל החרבע כיוצא חבר חרז"ל שאין מקבלים פני שכינה כת לעיס שקרים חניפים לשון הרע כו' בבת לעיס חרז"ל כל המחלוקן מזונותיו מחמעטים שנאמר משך ידו את לנעניים · כת מספרי לשה"ר חרז"ל אין הגשמים נעלרים אלא בשון לשה"ר שנאמר רוח צפון תחולל נשם ופניס נזעמים לשון שקר · כת שקריס חרז"ל אין הגשמים נעלרים אלא בעבור מספרי שקריס שנאמר נשיחים ורוח וגשם אין אים מתהלל במתת שקר · כת חנפים שנאמר ועדת חנף גלמוד וכתיב החם בחסר ובכפן גלמוד וכתיב וחנפי לב ישימו אף וכתיב החם ואברה אף ה' בכם ועצר את השמים וז"ש וגבל כי יבבע לחם ג חחת שנואה כי חבעל רמז לעשם מידת החנופה שהוא שנאוי אללו בחחת והוא מחדבק בו כאלו היה מהוכדיו זה"ש כי חבעל שהוא לשון דביקות כנודע · ד ושפחה כי תירש גבירתה רמז להעדר השלום שירהב הנקלה בנכבד והיה עשם ככהן כשפחה כגבירתה כי השפחה מנרשת גבירתה בהעדר השלום ומהשעה זו אנו למידים שלא היו ישראל רחוץ להנאל כי אם בזכות שלא היו פרוצים בל' חבות מיקין אלו תולדותיהן כיוצא בהן הנאלים בהם זה שנאמר בזכות ד' דבריס נגאלו אבותיו כו' וכנגדם נאמרו ישראל בקוש ועשה בל' מצות בגאולה מלרים · א עשיית הפסח במועדו · ב אכילה מצה · ג אכילה מרור · ד השבתת שחור · א עשיית הפסח ניתן להם בזכות שלא יניו אח שמם המרמז לעשם מידת השלום שהיה ביניהם והיו לאחדים בארץ ועל זה יוכו כל חקת הפסח הבא מן הנאן כנגד ישראל שנאמרו לעשה מזרה ונאנוו שלא לאחלו לאחרות ובניח אחד יאכל ושם דווקא בגלייה לא בניחוד לפי שמדרך הדבר המבואר להתפרק וכל זה ממה שיוכה על אחדות

אומה זו שנאמרה לעתן · ב אכילה מצה לחם עוני המורה על גדר הענוה כנודע מדברי עמוס המדוכים מצוה זו נלטוינו בה בזכות הענוה שהיתה בהם כמ"ש בזכות שהיו נדוכים מעבדות כו' · ג אכילה מרור מצוה זו בהא לזכור ההעדר הכרוך בעדת חנופה המדברים עם ייעשם בפה רך ולבסוף בפרך הם הקמים עליהם ולזכר ענין זה בהא מצוה אכילה המרור זכר לוימרכו את חייהם שבאו על ישראל בחחבולה זו מחחילה בפה רך ואחר כך בפרך וזהו בעשם דרך החנפים כנודע · ד השבתת שחור ומתן מצוה זו כנגד שלא היו ישראל בעלי לשון הרע שהוא חטא בלחי שום הגאה שה"מ ומה יחכון לבעל הלשון וכחיב מה יתן ומה יוסיף לך לשון רמיה והוא מעשה היצר הרע שנאמר בשחור שבעיסה והוא מסית ומדיח את האדם לעשות הרע בעיני אלהים ואדם לא בלחי שום הגאה להשוקי שאר עבירות שהשבע חחחוה להם והחומר סיבתם כנודע מגדלם וכנגד ד' סיבות הילו נזכרו בהורה ד' לשונות של גאולה וגאלתי והלקחתי והלחתי והוצאתי · ואחר העשה זו נעבור על העיון בכל פרטי חג זה כמו פשח מצה ומרור והגללה מהם וקודם בותי לשערי העיון נחפלל חפילה קלרה לפני כל מעיין שלא יתגא בדברי הלה טעות או שגיאה יהלה הטעות בקולר דעתי ורוחי וזה חפילה קלרה לאמר שאקולר רוח לא יבד עד מלליתו דוגמת חרז"ל בשבכת ברכות חניא אמר רבי יוסי פעם אחת נכנסתי להורבות

ל אמר רבי יוסי יכולים להתפלל ובא מליהו כו' נבנסתי לחורבו' עד היה לך להתפלל חפילה קלרה ירושלים כו' היה כו' ולא נאמר זה שרבי יוסי לך להתפלל נתן עיניו ולבו על תוכך גלות תפלה קצרה החל הזה והתפלל על הגאולה לך שלא רמה בישראל שום זכות

שיהלה בו סיבת השהלה והיה תולה בחוכחן המקום הקדוש לומר שלא ישראל חטאו ואינם כדאים הם המקום הקדוש מה פשעו ומה חטאתו שיהא כלאמה כל הזמן הגלות ההוא כמ"ש על מה אבדה הארץ וגו' וחרז"ל שהשהלה זו לפילו הנביאים והמלאכים לא יכלו לפרכה עד שפרכו הקב"ה בעלמו כו' והוא בחמה שהלה רחוקה על מה אבדה הארץ הקדושה בפשע ישראל · זה"ש ונכנסתי לחורבות ירושלים היינו לחלות סיבת השהלה בחוכחן המקום כחמור · וכא מליהו וח"ל מפני מה נכנסת בחפילתך לחורבה זו ח"ל להתפלל לחלות בה סיבת השהלה ח"ל מפני מה לא התפללת בדרך ר"ל היה לך להתפלל שיורה ה' חעשים בדרך כמ"ש הורני ה' דרכך וגו' וכהלה רבים · ח"ל מהיכא הייתי אמא יפסיקוני עובדי דרך המה הרבעים שנקרהו עובדי דרך ה' כמ"ש לא חליכם כל עובדי דרך וגו' ובלה בזה שהשבתי עים ישראל עושה רשעה וגדול עונם מנשוח עד שבבי שורה הדין יעשו בשבת הקב"ה שערי חשובה כמ"ש המתן לב העם הזה וגו' וכמו שמלינו בפרשה וסימון ורשעים חילו יהיו הפסק בחפלתי · אמר לי היה לך להתפלל חפילה קלרה כ"ל שיעשה הקדוש ב"ה בשבור שמו הגדול המחולל בין הגויש

שיחמכו שקנדה יד ה' מהושיע כמ"ש הקטור קנדה ידי מפלות וגו' וכה"ג ביחזקאל לא למעגכם חני שוטה כי אם לפס קדשי וגו' • או יאמר הפלה קנדה שהיה לך להלין בעד ישראל שמקומך רוח קנדה דעשם מהבין החמת כי הגלות מעבירים על דעת קונס וגורס שחבדה עשה מבניס נסרחם חכמתם כמ"ש ולא שמעו בני ישראל אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה • כך אמרו לי ההגלות לאמר שמקוצר רוח ועבודה קשה ומלך קונר דעת המגיע ועומק המוצע ומוכך ההלעות קנדה יד השגתינו להגיע כל הדברים על אמיתתם בכן עודני מדבר בתפלה בעני אשר נפני ה' יספוך שיחו שיעילני מבגיחות ומנסתרות ינקני ויחני בדרך אמת ויורני מדרכיו ואלכה בחורחותיו כי אם נוה ה' את הבריה מיים עד עולם אכי"ר :

סליק עמוד ראשון מחלק שני המדבר בגאולת מצרים ונבא לסדר העמודים הבאים אחריו בהג

הפסח

עמוד א מדבר בסוד ד' דבריס שהיו סיבת גאולת מצריס ועיין זה יסובב על חרז"ל בשביל ד' דבריס נגאלו חבותינו ממצריס כו' :

עמוד ב ידבר בהחיבת טעם למה מניעו שחין שבת הגדול חל כי אם לו בפרשת או בפסוקה או בפרשת מלורע במעוברת או בפרשת אחרי מות בשבת ה"ם או ה"ח משוברת ויבחר שבכל פרשה מג' פרשיות אילו נרמז הענין על שבת הגדול ועיין הפסח :

עמוד ג הוח הטעה לפלס רגליס ויבחר שדריך החדם להסתכל בכל מלוה בשני מיני רלחות בשמית ובכליס ע"ד חרז"ל סומה בחחד מעיניו פעור מן הרחיה כו' :

עמוד ד יתבחרו בו כוונות כוללות על ג' מועדי ה' וכי הס כנגד ימי חלדו של חדם החלקים לג' זמנים עליה שמידה ירידה וכנגד ג' ספרים שחיבר שלמה ויש בזה לחדם זירוז גדול על ההשובה בבחרותו :

עמוד ה יבחר כמה דברים שבכללו במספר ט"ו ובו מבוחרת ההגלמה הכללית והפרטית וסוד ט"ו מעלות בכמה מעלות ומעט הגחולה בט"ו לחודש ניסן דווקא ולמה ישרחל מונין לגבוה 'על פי מדרש רז"ל החודש הזה לכם כו' :

עמוד ו ביחור פרשת ויקחו להם חים שה לבית חבות בשני דבריס כוללים כל הגלחת החדם ועיין קשיות הפלה ומעט לקריחת שבת הגדול חרז"ל משל לבשים שגלו חת עפמיהס כו' :

עמוד ז יבחר המרחה חשר רחה חברהם בבריח בין הבתריס כי יש בה כמו שנגלה על כל הגלחת ישרחל והפסח החומות וכי זה הוח סוד הפסח ומה ומדוע והשבתת שמור וביחור נוסח מה נשתנה והדבה מחמרים כלולים בו :

עמוד ח יבחר בסוד ה' חותיות כפולות כנגד ה' גחולות וכנגד ממשה דבריס פסח מלה ומדוע ומועד וביעור ממן בשני דבריס ויש גם בזה רמז לשבת הגדול כשחל בפרשה בו או מלורע או בפרשת חחרי מות והרבה מחמרים כלולים בו :

עמוד ט מדבר בסוד ביעור חמן בד' דבריס ועד חרז"ל חין ביעור חמן חלח שריפה ויבחר בו משבת לוב לחכלעה עשר :

עמוד י מדבר בסוד הגעלת הכליס ע"ד חרז"ל מריקה ושטיפה בעון כו' :

עמוד יא מדבר בעשם המלה שם נשחיט לעילוי או לנריעותה ע"ד חמר שמואל למה נקרה לשם עוני כו' :

עמוד יב מדבר בסוד חרבע כוסות וחרבע פרשיות ע"ד חרז"ל בין פרקים הללו יכול להפסיק וכן בין ג' כוסות הרחשונים :

עמוד יג מדבר בעשם הספירה בד' דבריס שונים : ויש בזה זה י"ד עמודים כי בו נרחית יד החזקה וגבורותיו ית' לעיני כל ישרחל :

עמוד ב

מאמר לא דרוש לשבת הגדול בשחל בצו או במצורע או באחרי מות

אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם לפי שהיא מצוה ראשונ' שנצטוו עליה ישראל ומה טעם פתח בבראשית אלא כח מעשיו הגיד לעמו כו' :

אם למת נכון הדבר שגדול המצוה ועושה ממי שחינו מצוה ועושה • ומוסיף שם רע מגדיל עונות כנגד ג' רחשי עבירות • וגדול קושי רוח שעה למת בעה"ב מכל חיי העה"ז בדרך זה יתבחר לנו מה טעם היות רחוי להתחיל התורה בפרשת החודש ומיך יתוכן השלמה בחמרנו כח מעשיו כו' ומעם שחל שבת הגדול דווקא לו בלו לו במצורע במעוברת או בחחרי מות בשבת ה"ם או ה"ח משוברת :

הקדמת ענין זה לח נשלמה היח ולח רחוקה שחכליס הלדס השלם הוח הדביקות השלהי כי זה כל החדם השלם הזוכה למדריגה זו שחדבק נפשו בסיבה רחשונה יח' בעולם הנמחי בחכלו בעה"ז מעץ הדעת החוחני וחכל ומי לעולם בסיבת הדביקות ההוח כד"ח ומחם הדבקים בה' חלקיכם חייס כלכם היום כי הקב"ה נקרה מקור חיים כמ"ש כי עמך מקור חיים וגו' וחזוכה לידבק במקור החיים כיון בשלה שוב לח יכד לח יכחה שחם לעולם כי שם צוה ה' חת הברכה חיים עד העולם • לך שחין החדם זוכה לדביקות זה בחייו מלד החומר הכבוד בו וכמ"ש כי לח יכחני החדם ומי ודבקו רז"ל לחבל בוחה הוח חמר מיתה • ולף גם זחת לח יזכה שום נחלת לדביקות זה זולת החדם הנברח בללם חלהים ודמות פניתי להבין ולהשכיל והוח סיבת הדביקות המשכיל במוחבל ויתבון זה בח לחדם מלד הלשון כי מוחבר החדם חין זולת הנפש המשלחה שקרחוה נפש המדברת וכן הוח חומר ויהי החדם לנפש חיה ונומר ומרנם חוקקים לרוח ממללח וח"כ הדיבור הוח היתבון שיח

ים לחדם על כל הבעלי חיים כי הדיבור המיוחי הוא שלוחו של הדיבור הפנימי הלבבי כי הלב חורם ומוצב והשלטן שלומו יצא לחוץ יחבר את חשבר עם לבבו כמ"ש רחם לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר : מכאן רחייה גדולה שהלשון הוא קולמוס הלב ואחר שהוכח שהלשון הוא בעצם היחרון ים לחדם על כל הבעלי חיים שולחו ש"ב הלשון צריך שמירה ביותר מכל החברים וכן הלב מקור הדיבור הפנימי כמ"ש מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים וכתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע וגו' ש"ב לא מצינו שמירה לכל החיברים כי אם הלב והלשון וזה לפי שהשחתת היסוד והמקור הוא השחתה כל הבנין שעליו כי בשחכרות ענפי החילן כל זמן שעורם נשאר קיים בחלן ים תקוה כי יחליף יונקתו החמנם אם יעקר שרשו ונשאו יפלו גם הענפים ובדרך זה חרז"ל העוקר ע"ג צריך לשרש שחריה כי אם לא יעקור השורש קורה רחם ולענה ים שחות שיחזרו לצמוח הענפים הנכרתים כמו כן בהשחית הלב והלשון הדבר העומחי שבו ולא בזולתו חלוי יחרון שלימת הנלחת החדם נשחת המקור ונשחד מכל וכל ובדרך זה חרז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה כי הוא חוטא ומשחית עשם יחרונו דהיינו כח המחשבי הלבבי דיבור הפנימי וכן החמירו בחטא הלשון עד שחמרו הלשון הרע מגדיל עונות כנגד ג' רחשי עבירות והם ע"ג וג"ע וש"ד . ומשם חחם חומר להשעה זו שיהיון החדם ויחד שבו חלוי כל שלימות הנלחתו חם שלשה דברים עשויים צריכין להיות לזכרון חמיד בעיני כל משכיל . הרחשון הוא שיהיה לזכרון נגד עיניו חמיד חרז"ל גדול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה כי לא יוכל לרחות פני זו הדרת שכינתו ית' כיחם משפת שמירת המצות שבשורה ומנד שמירת המצות יזכה לחורו שלימות הנחמי ודביקות השכינה לאחר המות לחמור . השני הוא שיהיה לזכרון בין עיניו חמיד חרז"ל שלשון הרע מגדיל עונות כנגד שלשה רחשי עבירות כו' ובשביה זו יצטרך לשונו מרע בחופן שלא יפסיד הדבר שעיקר שלימתו הנלחתו חלוי בו וזהו הלשון לחמור . השלישי הוא שיזכור חחמר רבותינו ז"ל יפה שעה אחת קודם הוא בעולם הבא מכל חיי העולם הזה כי בזכירה זו יתחזק לחורו חוב הנחתי וימשם בחמדות העולם הזה . ובשלשה עניינים חילו נרמזו גב' פרשיות חילו בו מצורע לחחרי מות ובחומר שבת הגדול . וזה כי כל השבחות נקראו שחם שבת לך בשבת זה ניחוסף חומר גדול ונקרא בשם שבת הגדול . וכל הפרשיות נקראו שחם פרשה לך החומר על פרשה זו הוא בו . ובשחלך חומר השבח לחומר הפרשה חמצח גדול בו וזה הורחה כי גדול המצוה ועושה כו' וכן בפרשה זו נרמז כל הענין בחר היטב שגדול המצוה ועושה כמו שיבא ביחורו בשמוך . ובניוך גדול למצורע יהיה נרמז חרז"ל לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלשה רחשי עבירות כו' . וזהו גדול מצורע שיהיו מוציא רע כי כל הפרשה מיוסדת על ענין חטא הלשון כמו שיתבחר . ובניוך גדול לחחרי מות יהיה נרמז חרז"ל יפה שעה אחת קודם הוח בעה"ב והיינו גדול מחרי מות מן העולם הזה וכל הענין נרמז בהמשך הפרשה של מחרי מות שיבא ביחודו בשמוך בכן בחיתי לחלק שלשה זכירות חילו השייכים לכל פרשה ופרשה בפני עצמה על חשר כל פרשה משלש פרשיות חילו חכלול ענין חחד מחלו ומבח הגדול יכלול שלשתן ומזה יבא על נכון מה שחמינו שחין שבת זה חל כי חם בחחד מן שלשה פרשיות חילו :

לפרשת צו כבר חמרנו שחומר גדול נלו יומר על חרז"ל גדול המצוה ועושה כו' . וזה מצינו שבשבת זה נעשו ישרחל מצווים ועושים וכן כתב חבן חיזרחי שלכך נקרח שבת הגדול שבו נכנסו ישרחל לחצות ועל זה הדרך חמר ר' יחזק לח היה צריך להחמיל חת החורה חלח מהחודש הזה לכם שהיא מצוה רחשונה שנחנו עליה ישרחל כו' . וכן מצינו כל הענין הזה נרמז בחר היטב בפרשה זו ע"ד המדרש ז"ל שחת חורת העולה וגו' משל למלך שהיו לו שני מנישים ששה לו החחד חבשיל וערב לו ואשה לו השני חבשיל וערב לו ואין חמו יודעין חיזו ערב לו יותר חלח ממה שהוא לבב משל למלך שהיו לו ב' מנישים

שני ואמר עשה לי כחבשיל הזה חמו יודעין שהשני ערב לו יותר . כך הקריב נח קרבן וערב לו שנאמר וירח ה' חת ריח הניחוח . והקריבו ישרחל קרבן שנאמר חשמרו להקריב לי במועדו ואין חמו יודעין חיזו ערב לו יותר חלח ממה שהוא למשה ואמר זחת חורת העולה היח העולה חמו יודעין שזה ערב לו יותר שנאמר וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות . כימי עולם ממש . וכשנים קדמוניות כימי עלמה . ד"א כימי עולם כימי שנאמר כי מי נח זחת לי . וכשנים קדמוניות כימי הבל שלח היה ש"ב בעולם . ע"כ . ויש לתקדק במדרש זה שהמשל חינו מתייחס חל המשל כי בחבשילים נוכל לומר שחבשיל חחד יותר עוב מועיל וערב מזולתו חך בקרבנות חילו למה השני ערב יותר מן הרחשון ומה יתרון נמלח בו . ועוד שלם הוחמ שנחמר שהוא לשני עשה לי כחבשיל הזה השני ערב לו ש"ב למה הוחרך להביח רחיה שפסוק זו חת חהרן וגו' הלח נם בפסוק הנחמרו להקריב לי במועדו נחמר לשון זו ושם כן מחחר שהזכיר לשון זו נם בפסוק הנחמרו להקריב כו' ש"ב זה חמו יודעין שהשני ערב לו ולמה הוחרך להביח הרחיה שפסוק זו חת חהרן ומה היה חסר בפסוק הנחמרו וגו' חחר שהזכיר נם לשון זו . ועוד שחמרו ד"ח כימי עולם כימי נח כו' נרחה שחולק על הפירוש הרחשון ובח להורות שהקרבנו חל נח ערב יותר ושם כן במחי שלינו ע"כ נרחה לפרש מחמר זה ע"ד

לב משל למלך שהיו לו ב' מנישים

לג אין צו אלא זירוז מיד ולדורות

שחמרו"ל חת חהרן וגו' חין זו חלח זירוז מיד ולדורות ויש לדקדק למה חצוה זו לזריזה יותר מחולחו ועוד שחמרו חיך נרחה שהוח למותר שהיה לו לומר זירוז

זירוז ולדורות • ע"כ לכאי לומר וגו' שאמר זה בתוך הפיוט ממאמרם ז"ל גדול המצווה ועושה כו' כדאמר רב יוסף בפ"ק דקידושין מריש הוה אמינא מאן דאמר לי סומא פטור מן המצות עבידנא ליה יומא חדא דלא מפקדנא ועבידנא • השתא דשמיע לי להא דאמר רבי חנינא גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה מאן דאמר לי שאין הלכה כרבי יהודה עבידנא ליה יומא חדא . הנך רואה ומשם הוכל להבין שים פנים לכאן ולכאן כי מתחילה נעה לומר שהבלתי גדול מן המצווה ואמר כך מזה ונעה לדעת רבי חנינא שהמצווה גדול • כי לפום ריהטא יראה שהבלתי מצווה גדול מן המצווה כי זהו בעשה שהבדל שבין העובד ה' מהכה ובין העובד מירא העושה שהבדל בין הבלתי מצווה בוודאי עובד מהכה כי מאחר שאינו מצווה ס"ל שיש לעשות אם לא יעשה וס"ל אין מקום אלו לעבוד מירא העושה וכבר נודע בשערים שהבדל שבין העובד מהכה לעובד מירא העובד מהכה כל שעשו וחפצו לדבק בקונו כי כבר אמרנו שהדביקות בחלקים הוא הכלים השלם ואל שהכל פונין אל הכלים זה מה שאין כן בעובד מירא שאין לו חפץ בשום דביקות כלודע מטבע של מירא כי בוטל שבשולם שמירא מן המלך הוא מהנתק ממנו בכל יכלתו ואוהבו משהדל לקבל אלו ומטעם זה נאמר ביראת השם את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו הדבק הזכיר הדביקות אצל יראה לפי שדרך השולם שמירא מהנתק ואינו משתדל בשום דביקות לכך הזכיר לומר שיראת ה' תהיה משותפת עם ההכה וישתדל בדביקות השי"ת הבא מתוך ההכה כמו שאמר להכה את ה' ולדבקה בו • ועוד יש הבדל עצמי שהעובד מירא אין לו שום הנאה מעשה המעשה של שום מצוה כי כל יעשו וחפצו הוא לצייר המבוקש דהיינו ההלכה והכוונה מן העושה או לכדי שיוסיפו עליו השפע ההלהי מעוב הלחת העה"ז • ודבר זה מבואר ממה שמצינו לרז"ל גדול הנהגה מיניע כפו יותר מירא שמים דאלו בירא שמים נאמר תאבי תים ירא ה' • ואילו כאן נאמר יניע כפיך כי תאכל תאביך ועוב לך תאביך בעה"ז ועוב לך בעולם הבא • ויש לדקדק במאמר זה מה ענין ירא את דבר ה' להנהגה מיניע כפיו מה דמיון ויחם יש ביניהם שיאמר זה פוב מזה כמו שאין מקום לומר שמאכל זה ערב מקול ניגון זה • ועוד מהו זה שאמר נהגה מיניע כפיו וכי היניע בעצמה היא הנאה לאדם זה דבר נמנע שאין לך פועל שהיה היניע עצמה הנאתו כי אם הדבר הנעשה מן היניעה כי יבא על שכרו זהו הנאתו לך היניע עצמה אין בה שום לד הנאה גם הכהוב האומר יניע כפיך כי תאכל היה לו לומר מיניע כפיך כי תאכל להורות על הנעשה מיניע כפיו כי על היניע עצמה לא יצדק לשון תאכילה או הנאה כאמור • ועוד למה הוצרך לשנות לשון המקרא מאכילה להנאה • ועוד שאמר יראת התחיל בתאבי והקדים השכר למעשה ובהנהגה מיניע כפיו הקדים המעשה לשכר שאמר יניע כפיך כי תאכל תאביך כו' • ועוד הכי נאמר הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' ס"ל כל היעודים שיעד להנהגה מיניע כפיו חזר ונתן הכל להיראת את דבר ה' וס"ל כמה כמו גדול על הנהגה מן יראת • ומה שאבי ימים לומר שהנהגה מיניע כפיו הוא רמז להעובד את ה' מאהבה כי מים תאב לו הוא הנהגה מעשם יניעת המעשה בהיות שאינו עושה ממאת קבלת שכר כפועל תאב שכרו יקוה ס"ל אין לו תכלית אחר ושום הנאה זולת עשם יניעת המעשה זהו לבד הוא נהגה ושמח בעשותו המצות מיניע כפיו כסוכה ולולב והפילין וזולתם מן המצות הנראיות יניעת בשר הרבה תפילו תוכן המצות הוא עושה בשמחה והוא נהגה מעשם היניע כאמור ובזה תרץ"ל שהדיקים דומין כאילו נעשו שותפין להקב"ה במעשה בראשית כי במעשה בראשית נאמר יאמת ה' במעשיו כי המעשה מגד עצמו היא שאמתו ית' בהיות שאין הקב"ה מפסיק לקבל תועלת מבריאת עולמו כי עד לא עשה ארץ ושמים היתה מציאתו ית' והיה מפסיק בעצמו ואין לו פוסק בשום מצות • לכך אמר בעל מאמר זה שהנהגה מיניע כפיו דהיינו העובד מהכה גדול מהעובד מירא לכך לא הזכיר תכילה שהכוונה על הנאת המחשבה כאמור • ולפי שהעובד מירא תכליה כוונתו שיהיה מתוכר בארץ ויגיל מן השוגם בעולם הזה ס"ל המוכר ההוא קדם אלו במחשבה על הפעולה כי סוף המעשה תחילת המחשבה ע"כ אמר אבי ימים ירא ה' הקדים השכר למעשה כי כך הוא קודם אלו במחשבה • אמנם העובד מאהבה אין מגמת פניו כי אם לעשם היניע ואין השכר קודם אלו במחשבה ע"כ התחיל במעשה שלו לומר יניע כפיך כי תאכל אמנם הזכיר השכר לסוף בהיות שסוף הכבוד לבא על כל פנים סוף אם לא יהיין אליו מ"מ אין הקב"ה מקפח שכרו ומקנו • ומטעם זה אמר אצל ירא תאבי ימים וגו' להורות כי הוא מתוכר בעולם הזה לבד כי תוהו הוא מבקש • אמנם בעובד מאהבה אמר תאביך ועוב לך בעה"ז ובעה"ב כי הוא התוהב יזכה לדביקות השכינה כאמור ותוהו דביקות לא יסור ממנו בזה ובבא והכי הוא נאתי לכך נאמר עין ה' אל יראיו ולהלן נאמר עיני ה' אל צדיקים וזה כי הצדיק הוא העובד מאהבה ואינו מפחד לאשלוש נמול והכי הוא בעושה לדקה בכיכול כד"ת לדקת ה' עשה וגו' לכך נאמר עיני ה' אל צדיקים דהיינו שני עינים כי עיני השגחתו ית' פקומות עליו בעה"ז ובעה"ב אמנם אצל יראת נאמר עין ה' אל יראיו עין אחת דהיינו בעה"ז כאמור • ובזה יבא ביאור המזמור על נכון שאמר תאבי ימים ירא ה' ההולך בדרכיו יניע כפיך כי תאכל תאביך ועוב לך הכי אז שהזכיר בדרך כלל יראת את דבר ה' יאומר בארץ והנהגה יאומר ועוב לו ויען כי לא פירש בפרטות מהו האומר היתן להיראת את דבר ה' או להנהגה מיניע כפיו והיכן מיבואת על זה ס"ל חזר לבאר בפרטות על נאמן ועל נאמן ועל מחרון מחרון מתחילה אמר כנגד יראת התחיל בזכירת נאמן במזמור שמסך כנפן

פוריה בניך כשתילי זתים והוא מדבר בשכר הניתן בעה"ז ליהלי ה' לשיחיה ויגל מעומק לשמחו לו בניו חשבר הזה ירא ממנו כי לוחמו הוא מבקש לכך חתם ואמר הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' שתינו מלומר כי שם בעולם הזה ודוד השלמות שלשם מבקש הוא בעבור ושבניו הנהנים מיגיע כפיו דהיינו העובד מהשכה ייעד לו שכר העולם הזה והעולם הבא כאחד חשבר עליהם אמר אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא כנגד שכר העה"ב אמר יברכך ה' מציון כי השכר הרוחני מקורו מציון של מעלה ע"ד המדרש האומר כל פעולות ונחלות עוברות שהקב"ה נותן לצדיקים כולם מציון כו' ומסיק שם במדרש על ואתה מציון שאמר כעל חרמון שיורד על הרבי ציון כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם הרי דהיינו מבואר שהעתיד הקב"ה להחיות בו המתים הוא מציון והם החיים הנלמדים כמו שאמר חיים עד העולם זהו שאמר יברכך ה' מציון. וחז"ל חזר לבאר שאת שלא זכה בעה"ז מה שהיתה זוכה מציון ואין לו כי אם השכר שבעולם הבא לכך אמר ואתה בשוב ירושלים כל ימי חייך ואתה בניים לבניך שלום על ישראל יאמר שגם מזה העולם על יניח ויזכה לשתי שלהות ואתה בעוה"ז בשוב ירושלים כל ימי חייו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ואתה בהשלמות הבניים כמו בירח ויהיה שלום בכל גבולו ויסיר ממנו המועצים עד שאבר לא יחסר לו דבר לא בעה"ז ולא בעה"ב. ח"כ להבחה זו נאמר שהשלמי מצוה העובד בשלמי מהשכה גדול מהמצוות שיכול להיות לפעמים שיעבוד מירושה בהיותו מעותד לשכר ושוגם מצד היותו מצוה. לך לאמנם ים פנים לתירך ניסת שהמצוה גדול מן השלמי מצוה מצד שלשה בחינות. הבחינה הראשונה היא שכל המצוה בשכר צריך להיות יותר מזוכך בשכר מן השלמי מצוה בהיות שיכר הרע מניח לת המחומת ומחגבר ביראתו דווקא ובתלמידי חכמים יותר מכולם וכן חז"ל שבעונש המרכה בגדרים שמגרה היצה"ר על עשותו כמצווה בחבוריהן עיר גיבורים שרשת וינס שאין היצה"ר מגרה בחשם כי אם בשכר הגדול ובשכר שהוא מצוה עליו וזה אין צריך לפנים וח"כ לפוש נערה תגרה כי הוא צריך להיות מזוכך ביותר נגד יראו כשהוא מצוה בשכר. הבחינה השניה היא שהמצוה בשכר צריך לעשותו חקף ומיד בשיבא לידו ולא יחחר לחחת המעשה מיום ליום אחתם השלמי מצוה יש בידו לעשותו כל אימת שירצה וכסיכה זו יבא לידי ביטול המעשה מצד החיות. ועל זה הדרך חז"ל על פסוק אשר תניד מעוך היום לעשותם וכן זה שאמר שלמי מעוך שהיינו שאתה מצוה לעשותם ומעוך שהשכר שהיום לעשותם ולא למחר לעשותם כלו לומר שאם תבא מיזו מצוה לידך צריך לחחר לעשותה חקף ומיד היום ולא לדחותה ליום המחרת כמ"ש אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע

לה היום לעשותם ולא למחר

מה יולד יום. הזכיר בפסוק זה לשון הילול כי כשר נאמר כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע מותי וגו' ומותו הילול אל יתהלל בו לומר ליזר העוב לך ועוב ואחר שעשה כשכר המלך ה' נשלות כי לא תדע מה יולד יום יום ים למות שיבא לידי ביטול המעשה. וזהו ממש כוונת רז"ל שלכך נברא אדם בערב שבת כדי שיכנס למצות כי כשר מרגלא בפומיה דחיכי לומר שהעולם הזה נקרא ערב שבת בערך העולם הבא שנקרא יום שכולו שבת כמו שאמרו מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת ולכך נברא האדם בערב שבת ויום המחרת היה מיד יום השבת כדי שיהיה האדם מסופק בכל יום ויום שמא יום המחרת יהא מלא הכניסה ליום שכולו שבת דהיינו לעה"ב ואף בימי המחוחו חיו בטוח בזה כי מיום הולדו כמעשה ספק זה על כל ימי חלדו כי מעשה זה נברא האדם בע"ש להורות שאפי' ביום הולדו חיו בטוח שלא יהיה יום המחרת יום שכולו שבת ועל דרך שזה יום אמר לפני מיקחך. ומשך מחשבה זו שיכנס למוח מיד כ"ל שכל מוח שבשת לידו יעשנה מיד חיש קל מהרה ולא ידחה ליום המחרת כי לא ידע מה יולד יום זהו שאמר כדי שיכנס למוח מיד. הבחינה השלישית היא שהשכר המצוה ממשך הזויו לדורי דורות כי הבן הוא יקר חביו וכשהאב מצוה הרי גם הבנים מצווים ועומדים כמו שמצינו שמשה שאמרו קבלו שבועת התורה לו ולבניו עד עולם הרי גם לאחנו מצווים ועומדים עד עולם ע"פ ברז"ל אמרו דרך דרש שכל הנאמות עמדו על הר סיני מ"מ נוכל לומר שכללו הכי יש כח ביד האב לקבל עליו הציווי גם על הבנים כי הבנים הם חלק מגופו משא"כ בעוסה דשכר שאינו מצווה בו אין השכר ממשך לדורות כי גם האב אינו מוכרח לעשותו וממשך מזה מועלה השכר כי כמו שקבלת הציווי של האב ממשך גם לבניו כמו כן השכר המועד לאב ממשך גם לבניו כמו שאמר ושוסה חסד לאלפים לאוהבי ולשומרי מצותי כ"ל דווקא השומרים השכר שהם מצווים עליו ואיתא מאבותיהם ע"פ שקיים כל התורה ואפי' ערוב השבילין מ"מ לא מצינו שייעד הקב"ה שוש שכר עוב לבניו אחריו כי אם משני מצות שהיה מצוה עליהם דהיינו בחילה ובעקידת יצחק כי בחילה נאמר ומלכים מחליך יצאו ובעקידה נאמר וירם זרעך את שער אויביו וח"כ השלמי מצוה אין שכרו גדול כל כך שיספיק לו להניח יתרו לעוליו. וזהו שאמרז"ל אין לו אלא זירוז מיד ולדורות לא לומר שהועלת הציווי הוא בשלשה עניינים אלו כי בשלשתן ניכר שנדול המצוה ועושה. ח' שהשכר זירוז ביותר כנגד היצר הרע הלוחם כנגדו כמבואר בשחיטה דחלוחה וזה שאמרו לרז"ל שאמרו אין לו אלא זירוז והבינו רמיה שיכנס מספוק ולו אם יהושע וחזקהו ואמצהו דהיינו לזרזו על מלחמת ז' חומות אף זירוז דשכח הוא כנגד שבעה כוחות של היצ"ר הלוחם עם האדם החיד ומחגבר בשכר שהאדם מצווה עליו דוקא על דרך שאמרז"ל שמיום שאחב ביחמ"ק ניטל טעם ביחמ ונתן לעוברי עבירה. ט' שהשכר

המצוה צריך לעשותו מיד ותכף זה"ס זירוז מיד ג' שהתועלת נמשך לדורות זה"ס ולדורות ומאחר הפעה זו שהאחו שים פנים לכאן ולכאן אם המצוה גדול או הבלתי מצוה ז להגיה זו יתבאר לנו בדרך נפלא המאמר המומר מבל למלך שהיה לו שני מגישים כו' ונאמר המבל על קרבן נח ויערכל כי זהו בעצם הסבדל שבין קרבן נח לקרבן יעקב כי נח לא נצטווה על הקרבת שום קרבן ויערכל היו מצוים ושומים כמ"ש כו אל נח בני יעקב וגו' הסמרו להקריב לי וגו' וא"כ אין לנו יודעין מיזו ערב לו יותר אם קרבנו של נח לומר שבלתי מצוה ושומה גדול כהגיה לחבוקה מו קרבן של יעקב גדול ונאמר כי גדול המצוה ושומה כהגיה שניה כי מלד הלימוי שנוה לשני עדיין לא נודע הדבר כי יש לומר להדבה הבלתי מצוה גדול • אלא ממה שנאמר נו אל יהרון לאמר זאת תורת העולה היא העולה הרי שהזכיר לשון נו ואמר היא העולה שהוא לך למעוטי אלא שרצה לומר היא העולה במעלה ויתיר אלא על כל הקרבנות שהקריב נח והבל לפי שעבשיו יערכל מצוין ושומים ואם כן גדול המצוה ושומה כו' זהו שפירש רש"י זירוז מיד ולדורות כי בשלש אלה ניכר שגדול המצוה ושומה • ויהיה הומרו זאת תורת העולה בה"א הידיעה דומה הומרו עשה לי כתבבל הזה דהיינו התבבל המיוחד במעלה לכך לא אמר כתבבל זה וק"ל • הכלל העולה שגדול המצוה ושומה ממי שהיו מצוה ושומה שנאמר וערכה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכימות משה כי בימיו היו יערכל מצוין ושומין • לאמת הומרו דבר אחר כימי עולם כימי נח והבל • חולק על הפי' הראשון והומר שהבלתי המצוה גדול מן המצוה לפיכך קרבנו של נח גדול כהגיה הקצוה שהגיהו • ומה נפלא לפירושינו מה שאמר במדרש כימי נח והבל שלא היו תלילים בעולם וזה נהן טעם לשבח להגיהו שהוכר שהבלתי מצוה גדול מן המצוה והוא שאמר שלא היו תלילים בעולם ק"ב בוודאי לא זוה הקב"ה את נח והבל על דבר שום עולה וזבח כי לף בזמן משה לא היה הקב"ה מצוה את יערכל על דבר עולה וזבח זולת לבדי לעקור עבודת תלילים מקרבן וכן מצינו בהדיא בספר המורה להרמב"ם שהקרבנות אין להם טעם תועלת מלד עלמם כלל • ועיקר הכוונה היתה לפי שבימים ההם היו כל התומות עובדים לתלילים בהקרבות קרבנות ואם היה הקב"ה מוצא את יערכל מעבודת הקרבנות לגמרי היה הדבר קשה להם לפרוש מן הדבר שהורגלו בו ולא היו שומעין אליו בזה ע"כ אל תי זוה שיאמרו בעבודה זו כמנהג לך שלא יזבחו זבחיהם עוד לשעירים בלתי לה' לבדו כמו שנאמר ולא יזבחו עוד זבחיהם לשעירים וגו' כל זה תוקף דברי הרב בחלק ג' מספר המורה וכבר הכו על סברת קדקדו רבים וסתרו טעמו מלד קרבנות של נח והבל שלא היו עדיין תלילים בעולם כל זה תמצא מבוארי בעקידה בפרשת ויקרא • לאמתם במדרש זה שאמרו בביאורו נראה לחזק ידי הרב כי כפי הנראה שאין לפחות דעתו מקרבן של נח והבל מאחר שלא היו מצווים ושומים ח"כ אין סתירה לדבריו שיוכל להיות שמעשה חסבו שים בעבודה זו לא לזירוז ועבודת כמו שחסבו שאר העובדים • כי אם היה הקב"ה מצוה לנח והבל על דבר עולה וזבח שלא היה מצוה לנח ולא לבניו אחריו ולא לשאר בני אדם שבעולם ולא היה מצוה לישראל עד מתן תורה ומה יתרון היה לנח והבל על שאר בני אדם שבעולם שיעשו עולות וזבחים ומה יתרון היה לישראל אחריהם שיעשו עולות וזבחים ומה יתרון היה לישראל במדבר שיעשו עולות וזבחים ומה יתרון היה לישראל בבית עולמים שיעשו עולות וזבחים אלא ודאי שכל אלה לא היו אלא לזירוז ולדורות ולא לשום אחר ולא לשום דבר אחר ולא לשום מעלה אחרת ולא לשום תועלת אחר ולא לשום טעם אחר ולא לשום סבה אחרת ולא לשום ענין אחר ולא לשום דבר אחר ולא לשום דבר אחר ולא לשום דבר

מנוה רחמנה שנצטוו ישראל עליה כו' כי במצות המועד הזה לכם דהיינו תיקום הלבנה נרמזו כל השלשה זכיות שנרמזו בג' פרשיות הלו כו מצורע אחרי מות ובהר זה יתבאר כולו כאחד אחר זכיות ג' פרשיות הלו בסמוך במאמר ל"ז ע"ש • ובזה נשלם מה שהיינו להוסיף ביאור בתואר הסב' והפרשה והשפעתה מ סביס לתוספתי שאר הפרשיות השייכים לשבת זה דהיינו מצורע ואחרי מות והרחמן הוא יזכנו :

לפרשת מצורע • כנר

ממרנו למעלה לך דרוש פרשת מצורע

שהזכירה השייה הקריב להיות נגד עיני כל משכיל הלא הוא

לשיהיו עיניו פקוחות תמיד על הדבר העלמי שבו שלא יחשוב מקומו ויסודו כי בהשתתת החיצון יעשדו גם העליונים ועלמוקו על מדת היא הנפש המשכלת שקדמוה חכמים הרחשונים בהפש המדבר' וכמ"ש ויהי האדם לנפש חיה והרגש תוקלום לרוח ממללא כי מלד הלבון והדיבור ניכר יתרון האדם כי הלבון הוא קולמוס הלב ושלוחו יצא לחוץ ידבר והלב הוא מקור נשמת חיים כמ"ש מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים וכן נאמר אצל הלבון גדול לשוך מרע וגו' ומאחר שלא מיינו מזהרה מיוחדת כי אם על כחי מחברים חילו אם כן זה הוראה נמורה שבניס אלו הם יסוד האדם ועלמוקו לפיכך הם צריכים שמירה ביותר כמו המלך עם מחני החיל אשר הוא הולך בקרבם צריך יותר שמירה מיתר לשאר העם כי בקיום היסוד יתקיימו כל המציאים התלוין בו ובהשתדלו יפשד הכל בסוד אמרו ועשם לא השכבו כו שלא יאבד ויפשיד הדבר העלמי שבו והיינו הלבון כאמור נאמנת אמה אומר שהחומה בלבונו גדול עוזנו מבשה כמו שאמרו רז"ל לשון הרע מנדיל עונות כנגד ג' לחשבי עבירות ע"ז ג"ע וש"ד שבכולם נאמר גדול לשון יחיד וכאן נאמר לשון מדברת גדולות לשון רבים לפי שחשת זה הינו חשת פרטי בשאר עבירות אלא כללי כולל הפשד כל עלמוקו על האדם כמו שהרחבנו הסיפור מזה קלת למעלה במאמר ל"ת עיין שם • וזהו תוקר גדול מלוצע כי מצורע היינו המוציא רע כי כל הפרשה מיוסדת על יסוד זה שהלשון בת על לשון הרע וזכו גדול מלוצע רלה לומר חשת זה גדול מכל העבירות כי הוא מנדיל עונות כנגד כולם מלד שהוא חשת כללי ולא פרטי והוא השתתת היסוד והמקור ומשתית נפשו הוא יעשתה אלא די אלא יקה בלשונו החיים הנחתיים אלא שהוא גורם לעלמו רעה ומבדון נפשי ואם תחה חשך לידע גודל מעלת רוממות הלשון וגודל היזיק השמשך מהבלתי נזהר בו נאי לך בחיבורי בעקבי המאמרים הרשומים בשפרים כמשפטם בגליון כי בחג השבועות במאמר קל"ח קל"ב קל"ג קל"ד קל"ה קל"ו קל"ז יתבאר בעזרת השם בתר היטב מעלת הלשון ותאר החיבורים ויהוה שם משל נכבד ומשותר על מעלת הלשון ובמה מתמרים המורים על עניו זה • ועוד עלי לך אל חלק המדבר בסודות המילה ובעלילת הפה חתמת במאמר תל"ד תל"ה תל"ו • עיין הכתוב הכולל שהיה מכריז בעיירות המסוכות לניסורי מתן בעי למזבן סם חיים כו' והביא להם מקרא נאור לשוך מרע כו' ושם חתמת מבואר שהיה מחזר בעיירות שהיו בהם בעלי לשון הרע העושין מעשה פעים כשפרים עשות הלו כמו שפירש רש"י אצל המצורע שמהרתו נשפרים יבא דבר המשפך בקול ויכפר על פשעיהי דברים כו' והוא שאמר שהיו סמוכות לניסורי כו' לפיכך הי' מזהירם על חשת הלשון• ושם מבואר גם כן מהכתוב הני תלבסנדרי במסכת עבודה זרה ובמה שיטות' שמלינו בשני הכתובים הלו וזה הוראה נלינוה על קניית החיים הנלחיים בלשון• גם סוד ה' זאת תורת שנזכרו בפ' מצורע כנגד חמשה חיני דיבור וכנגד חמשה חומשי תורה וכנגד שלשה ה"ל שבמסורת לשכנו תדרשו ובאת שמה והתלת כל הענין מבואר• עוד תקח עיניך ולתה והתלת כל החזיון הזה מבואר במאמר ל"ט בהחימת שער החשובה במאמר תשובה על עכנתי שהניפוהו דברים כעכנת כו' רלה לומר שהחמילו חשת לשון לנחם זה שהתחיל לדבר לשון הרע בבורת הכל והניפו הוא מלשון מקיפין כבושות ורלה לומר שהניפו והחמילו דברים רלה לומר חשת הדבור בעבירת זו היינו בנחם הקדמוני כתמוך ושם מבוארין הרחיות שרלה ר' אליעזר להביא מחלת השיס ומחרוב ומכולי בית המדרש ומן השמים כו' שרלה להביא לחייה מן עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכת דמים שים לכולם הקנה ולמה יגרע חשת הלשון לבלתי היות לו הקנה כמאמרו על רבי אלעזר בר חנינא שאמר בשבת ערכין סיפר אין לו הקנה כו' ושם מבוארים כל המאמרים ההם בהשך פרשה זו ועיין שהרחנו על מצורע שחי לפרים ועץ ארז ואזוב ותולעת אחת ושיירות חשני הניפור השני וכל הענין כולו יתבאר בעזרת השל' ית' במאמר ל"ע ע"ש •

לך מה שרחיתי להשמיך זכירת עניו זה לשבת הגדול כשאל בפרשת מצורע כי בתואר שני תיבות חילו מבואר שבדול עוזם המוניח רע שמנדיל עוונות כנגד שלשתן ושבגללו יתבאר ממליס חרז"ל בשדרש בזכות ארבע דברים נגאלו אבותינו ממליס כו' ואחד מהם בזכות שלא היו בהם לשה"ר כו' • ובזמן שהיו בהם דלמורין היו מוכיח ומעוניס בכור הנסיון והשעבוד כמו שפי' רש"י על פסוק לקן נודע הדבר • לפיכך קורין לפעמים פרשת מצורע בשבת הגדול שבו מפרסמים סדר הגאולה והסיבות המקדימים לותה ומכלים בזמן שיתבאר נזהרים בחשת הלשון כמ"ש תים לפי יכון כלך וכן מלינו במגלים שלא זכו לכתוב לתרן בשבור חשת הלשון שהוניאו דבה על העיס ועל האבנים וה"ל שמירת הלשון הוא סיבת הגאולה ודבר זה נרמז בשלה שהיה מקומו בשבור לחודש שהיה ביום השבת שלפני הפסח ע"ד מדרש רז"ל למה נמשלו יתבאר לשה מה השה בשהוא לוקה בחחד מחבריו כולם מרגישין לף יתבאר בזמן שחחד מהם חוטא כולם מרגישין שכן מלינו שעכן לבדו חשת וכתיב חשת יתבאר כו' וזה כמו לאחד מיוחד דהיינו הלשון בזמן שהוא לבדו חוטא כל הגוף מרגיש כי הוא בהשתתת הדבר העלמי כחמור לפיכך נחו בפרת חשת זה

המעשים הפרטיים הנעשים בפלא זה כמו נביט אחד יחכל ופלא לחלקו לשתי חבורות ועשם לא תשבחו בו כי הלשון גורם להפריד בין חתים כמו שחמרו רז"ל על המשורע שלכך נאמר לגלו בדד מושבו כי הוא הבדיל בין חים לחבירו ע"כ מידה כנגד מידה בדד מושבו ומפני שהלשון גורם סיכוך הלבבות לפלחי היות שם פזורה יפרחל בחגודה אחת ע"כ בזו מצות חלו המכמזים על החחדות שיהיה השם שלם בדמותו ופלחו להורות כי ככה יהיו יפרחל חגודים בחגודה אחת ויהיו כלים אחד בזמן שעשם לא יפברו בו היינו שלא יפברו הדבר העלמי שבחדם ויהיו הלשון כחמור וכן נאמר ולקחתם לגודת חזוב וגו' והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות כו' רמז למה שחמרו רז"ל בחשכת ערבין מלי תקניתי של מספר לשון הרע שם ח"ת הוא יעשוק בדברי תורה שנאמר מרפא לשון עץ חיים ושם עם החרן הוא יפסיל דעתו שנאמר ושלף שם שבר בדות • ומיהו לשני התקנות הלו רמז בפרשה מצורע ס' תקנת תלמיד חכם לעשוק בתורה שנאמר למיטלה למיס חייס זהו שנאמר ושתי הציפור החת אל כלי חרס אל מים חיים רמז למיס חיים החוכיים • ב' תקנת עם החרן שלין תקנה כי שם בשבירת לבו זה"ם אל כלי חרס כי כך דינו שלין לכלי חרס תקנה כי שם בשבירה ועניו השבירה הוא שיפסיל ויכויע עלמו נאמר ועץ ארז ושזוב וכמו שפירש"י שהם הגבית עלמו כחרז יכויע עלמו כחזוב לכך נאמר בתרכן זה ולקחתם לגודת חזוב וזהו בשעם התקנה העם החרן שיפסיל עלמו כחזוב זה וזהו תיקון הלשון הגורם כל דברי קטטות המשבות מריב לשונות ולו יהיו יפרחל בחגודה אחת לכך נאמר לגודת חזוב • והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות רמז לתיקון התלמיד חכם שיתקוד על דלחות שערי החכמה והתבונה כד"ת לשקוד על דלחותי יום יום לשמור מזוזות פתחי • הנה בשעם יום השבת הזה שנתרת שבת הגדול תגלה ותרחה עלם מעלת הלשון שרחה הקב"ה בחדם לדבר בו בדברי תורה ומלוה ולא בדברי הבלי וכ"ש שלא ידבר בדברים שהם כנגד מיתות הפי"ת וזה"ש רז"ל שלכך נתרת שבת הגדול שנעשה בו נס גדול וזה שקשרו יפרחל העלה בכרעי המיטה לעיני המלריים ולא תמרו דבר • ת"ש עקר הנס היה שלא תמרו להם דבר וזה כי לשעבר התמינו במזל עלה שהוא רחם לכל המזלות והוא רועה כל המיתות לפיכך תועבת מלריים כל רועי צאן כי אין נכון לעשות מן המהיה מועבה לו תועבת בני עמון ומשעשה ענין זה בקשירת העלה להורות שהמזל נקשר ונכנע לסיבה רחשונה ית' עשה הקב"ה עוד נס אחר וסבר פי דובדי שקר שלא תמרו להם דבר ולא הוציאו מתוך פיהם דבר שהוא כנגד מיתותו של יוסר הכל כדי שילמדו יפרחל ק"ו מן המלריים שהם התלריים שמו מחסום לפיהם שלא לדבר לשון הרע ביוסר הכל כ"ש יפרחל שלא יוציאו מפיהם דבר מגונה וזה"ש וכל בני יפרחל לא יחרץ כלב לשונו כי המלרי לף הוא לא יחרץ בלשונו לדבר להם דבר ובזה רמז הקב"ה ליפרחל שיהיו מזהירים בחשת הלשון הגדול מכל העונות לבך נקרא שבת שבת הגדול ויבא ביאור ענין זה עוד בפנים מחריס ביין דין מן דין בס"ד :

לז דרוש לפרשת **לפרשת אחר"מ** מן כבר **אחמרו**
אחרי מות **שהלל' החל'**

והקות כל מקוה הוא לשיזכה להתדבק בבוראו יתברך פלא שדבר זה הוא מן הנסתר שיזכה לדביקות זה בעה"ז מלד החומר הכרוך בו כי הוא מסך מבדיל בינו לבין חלהיו לך לעה"ב הוא זמן השמח החומר כי כבר נתמרק ונזדכך בכור הבחינה והניקוי לז יזכה השלם ליהנות מזיו שכינתו ית' ולדבקה בו כמ"ש רז"ל לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה • ודבר זה נרמז בחומר השבת והפרשה כי חומר השבת הוא גדול וחומר הפרשה לחחרי מות ושם כן ניקוי גדול לחחרי מות יורה שנדול השכר הבא לחדם לחחרי מותו מכל חיי העה"ז שחרז"ל יפה שעה חחת קודם רוח בעה"ב מכל חיי העה"ז ויפה שעה חחת בחשובה ומ"ש בעה"ז מכל חיי העה"ב ודבר זה מסכים לחומר גדול זו ולחומר גדול לחחרי מות • וע"ד שחרז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם • וזה כי העה"ב הוא ג' זמן הפעולה כמ"ש רז"ל ק"ח יין להם מנוחה בעה"ז ובעה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל • וזה יאמר על היניעה הנפשים בעיון התכמה בהשנת מציאות הפי"ת כי נפש הלדיק היא היניעה נס בעה"ב להשיג מציאותו ית' ולדבקה בו לף הפעולה שבעה"ז הנעשית ביניעת בשר היא נדולה יותר מיניעת הנפש • שבעה"ז הוא מנוח ועושה המנוח בפועל כפי החומם בעולם הבא חינו מנוח ועושה כי נפש השלם מעלמה היא יניעה מרוב משקה והחותה לידבק בזיו העליון זה"ת חשר חכי מנוך היום לעשותם ולא למחר כי בעה"ב חינו מנוח ועושה לכך נחמרו יפה שעה חחת בחשובה ומ"ש בעה"ז כו' מלד היותו מנוח ועושה כחמור וזהו גדול זו היינו שנדול המנוח ועושה כחמור • החמנם היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם כי בעה"ז לעולם לא יזכה לחותו דביקות החלהי הבא לו לחחר המות כמ"ש יפה קודם רוח שעה חחת בעולם הבא כו' וזהו סוד נדול לחחרי מות שנדול השכר הבא לחדם לחחרי מותו מכל חיי העה"ז כי שם יזכה לידבק בזיו הפור העליון מלד תשות החומר לכך נחמר שלמה ובחת חני חת המתים וגו' ודבר זה מבואר מנחות מלריס שזכו יפרחל בעה"ז להסתכל בזיו הדרת שכינתו ית' כמ"ש רז"ל בחתה שפחה על היס מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי שנחמר זה חלי ואמותו וזה ממש דומית חרז"ל שלעתיד יהיו הלדיקים מרחין על הקב"ה בחצבע שנחמר כי זה חלהים חלינו הוא יהנגו עלמות נמצח חתה חומר מה שחמרו על היס זה חלי ואמותו הוא ממש דומית חומרו כי זה חלהים חלהינו וגו' שיחמרו לעתיד בנ"ע כי כמו שיזכו לעתיד להסתכל בזיו הדרת שכינתו יחנרך מלד תשות החומר כחמור כמו כן זכו במלריס ועל היס לשלימות זה מלד היותם מוכיס ומעוניס בעבודת פרך עד חשר הותם כח החומר שכחס זה"ם וכחשר

יעבו מזמו כן יבכה וכן יפרוץ כי כל עוד שיוסיף לעשם ולסנוף ולמעט כח החומר כן יבכה ויפרוץ בכח השכלי עד אחר היה כח שכלים זך ונקי מחלודת החומר והיה אפשרי להם להגיע לפי שעה לזמן השלימות האפשרי לנפש לאחרי המות • ומטעם זה קורין לפעמים בשבת הגדול פרשת אחרי מות כי בפרשה זו מבואר כל הענין ההוא באחר היום שנאמר אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו כי בכך אמרנו אין החדש זוכה להתכפל בבכיות כי אם מתוך עיוני החומר ומיעוטו והשמחו וכני אחרן הניעו בבכיות מתוך לב גם ומתוך לכילה ושתייה כמ"ש ויאכלו וישתו ויחזו את האלהים ובאותו זמן היו רחוקים לשלימות יד שנאמר ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו מכלל שהיו רחוקין לשלימה יד אלא שלח הקב"ה לעכב שמחת החורה לפיכך המתין להם • זה"ש בקרבתם לפני ה' וימותו היינו בשקשו בחייהם לחזר להקרבנות ולביקות הראוי לחדש לבא אחרי מותו לפיכך וימותו וזכו לאחר מותם לאותה ההשגה מגד מיעוט החומר ושלוקו לכך נסמכה מיד לזה פרשת יום הכפורים ואמר בזאת יבא אהרן אל הקודש ר"ל אלא יבא להתכפל בפני הבכיה כ"א ביום עמוד חדש נפשו כי מתוך עיוני החומר ומעוטו יזכה להתכפל בבכיה • וזהו סוד שמיכות שני הפסוקים גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל רמז אחרן החדש זוכה לדביקות זה ולרחיים פני הבכיה כ"א ביום הכוא שהחומר נגש ונגע ונתמעטה מלימותו לגמרי וזה שאחר השכל לבדו דבק בו יותר וזהו שגורל אחד לה' • לאחר החומר יותש ויחסר וזהו הגורל אחד לעזאזל וכתיב בתוהו שעיר ונשא השעיר את כל עוונות בני ישראל כי כך היא המידה בצדיקים שהקב"ה מעניש בעה"ז על מקצת עוונות שבידם כי אחד אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא כלל לך שנדקה עושה עמהם הקב"ה שמעניש בעוסף בעה"ז כדי שיזכו בלא חטא לעה"ב ובלא חקבל השמה שום עונש לעה"ב ומה כן החומר לבדו עושה עליו משא העוונות וזה"ש ונשא השעיר עליו את עוונות בני ישראל וכן בשוב עיוני זה החומר עושה עליו כל העוונות כי עיוני אלו הוא לכפרה עון והשכיל יבין • וכל החזיון הלזה נרמז בתפילה הפסח שנאמר בו ואתלהם תורנו בתפיון וכתיב מחניכם הנוראים כו' וכל זה רמז נפלא לתפילת החדש בעה"ז שיתכל כל תוקין שלו על טרפת הקודש בתופן שיהיה תוכן בכל יום לשום פעמיו לדרך העה"ב וימעט בתפילת העה"ז כתורת שפה לנון כדי שיהיה התא לאחול בשעורת השפעות שפעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בג"ע כמו שיבא בימור עיון זה בתורה בסמוך במאמר ר"ט ע"ם • וכל תקות התפיקומן העומד במקום הקרבן פסח יורה ג"כ על השעורה הנפרשה לצדיקים לעה"ב כמו שיתבאר בעה"ם במאמר ק"כ ע"ם • וכל זה תורתה על גודל השכר הבא לחדש מחרי המות בתמור • זה"ש ר' יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה בזמן ובמעלה מצד היותה קודמת כל שאר במיות אלו אחר עליהם בתה

הורתת ג' פרשיות אילו זו מצורע תה"מ • א הורתת גדול זו תרז"ל גדול המצוה ועושה כו' כי מצד היותו מצוה ועושה ר"ל לא יבוה את הפקידו והרי הוא מזרז בעצייה זו זה"ש החודש הזה לכם יאמר הפתכל בינה זה שהוא אחד ממשרתי עושי רצוני מצד היותו מצוה ועושה אינו מבוה את הפקידו כמו שאנו אומרים בנוסח ברכת הלבנה שאיש וממחים לעשות רצון קונם לא יבוו את הפקידם כו' • ב הורתת גדול המוציא שם רע זה"ש החדש הזה לכם הפתכל בצורת הלבנה שמצד שהתרבה בלשונה שאמרה לי הפשר לשני מלכים כו' מצד זה נתמעטה ע"ד שתרז"ל הגעלבים ואין עולבין כו' עליהם נאמר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו וזה כי השמש שמעה ג"כ מרפתה ועלבונה מן הלבנה • ג הורתת גדול אחרי מות שהצדיקים עתידים להתחדש בעה"ב ויזכו לאור בתור הנאמר זה"ש החודש הזה לכם כמו שאומרים בברכת הלבנה שהם עתידים להתחדש כמותה כו' כי כמו שהירח אחרי היותה השיכה משם היא מתגברת לחזור לתורה ככה האדם אחרי חשכת והעדר החומר ביום המות משם הוא זורח בתור הנצחי • ומכל הטעמים האלו היה מן הראוי להתחיל התורה מהחודש הזה לכם כאמור • אלא כדי שלא יאמרו הגוים ליטעים אתם כו' וזה יכתיבו כל הפלאות והנפתח הטי"ת כי יאמרו ליש דין וליש דיין תילה ואין מקום לקיות החדש מצוה ועושה כ"ש אין מצוה אין מקום • גם יאמרו שיהרון החדש מן הבהמה אין ואין לו יהרון לא בעה"ז ולא בעה"ב אחר שהיו כופרים בהשגחתו יתברך מצד שיאמרו ליסטי' אתם ואין מוחה בידכם ע"כ נאתה תכתתו ית' לפרסם החילה יכלתו כי הכל בכלותו המוחלט וזה יש מקום להגיה השלימות האנושי התלוי בזכירת נ' עניינים אלו שהנחנו וזה שלש ביאורים בפ"ע' דשמיע':

הנה מה שמלינו בדוב הגניס שחל שבת הגדול בפרשת לח

שמך לדיני הפסח או לפי שתרז"ל אין זו אלא מפרשת צו זירוז מיד ולדורות ויש מקום לשחול מאי קמ"ל פשיטא שמצוה

זו מוהגת לדורות ומה נשתנית מצוה זו מזולתה אלא ודאי שבא להורות שהזירוז יהיה לדורי דורות כי בכל פעם ופעם שהכהן עוסק בעבודה זו הוא צריך זירוז על כל דיני עבודה זו ויש להתבונן למה הוא צריך זירוז על כל דיני עבודה זו יותר משבודה אחרת ע"כ בא ר' שמעון להרן קושיא זו ואמר ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס וע"ד שמלינו בירושלמי מעשה ברבי יוחנן דשבר ליה כיסיהים ובעון מיניה מוצייתא ולא ידע אמרין ליה וכי מפני דשבדה כיסיהיך מבדה דעתך אמר להו דעתאי בליבא תלית ולבא בכיסא תלית • ר"ל שמעינן מהכא שבמקום שבחסרון כיס יש חסרון דעת ור"ל בתורת העולה שכולה לגבוה שלקה ואין לכהן חלק בשבר ושזמן שהוא עוסק במלאכת ההקרבה הוא מהנשל ממלאכתו ור"ל יש בהן חסרון כיס ור"ל יש לחוש גם לחסרון הדעת שתתבוך דעתו עליו ולא יתעסק בעבודה זו כראוי ע"כ צריך הוא

זיכוי עליה בכל פעם שחבת ליבו • הנה מכאן ים נראיה לחכמי הדור שנהגו בכל שנה ושנה לדרום בנרים בשבת הגדול בהלכות פסח ודינים פשוטים שכבר נתפשט מנהגם לרבים והכל יודעים לומר גם נרוב ידרוש כל הדינים שדרש זה כמה שנים וכמעט יחמהו על דבריו לומר שאין בהם צורך כל כך אלא לפי שברוב דיני הפסח ים חסרון כיס כמו לקנות כליס חדשים ולבער כל מיני חמץ ובפסח הוא בחשבו מלבד כמה הוצאות גדולות המוטלות על כל בר ישראל בחג זה בקניית יין וחטים וזולתם ים לחוש לטירוף הדעת כדברי יוחנן ע"כ הם צריכין זירוז מידי שנה בשנה • ופעם ה' דרשתי לרבים ביותר צריך הכתוב לזרז בחקוס שים בו חסרון כיס • זו הוא מקום שים בו חסרון כיס רצוני לומר שלו הוא מקום ר"ל בנמצריה מקום לך ים בו חסרון כיס שאם החסר כמינן כיס מן מקום שאתר זו וזה כי שם מקום יורה על המדרגה כמו שכתב הרב המורה בביאוחו שם מקום • וידוע שמותר האדם מן הבהמה הוא בשיעור שני מיני פעולות דהיינו פעולה הגוף והנפש משל"כ בבהמות שאין להם שום פעולה נפשיות והכיס הוא הכולל כל צרכי הגוף ומזונו ושם ע"ו כולל כל הציווים שבתורה שהם מזון הנפש ושניהם בני' מקום דהיינו כיס זו גימטריה מקום וזה יורה על מדריגת האדם להשתמש בשני מיני שימושים לגוף ולנפש • וש"כ פרשת העולה שאין לכהן חלק ונחלה בעבודה נאמר בו לשון זו כי אין בו כ"ת הציווי שהרי אין לכיס חלק בעבודה זה"ש מקום שים בו חסרון כיס וק"ל • לפיכך הוא צריך נ"כ בדיני הפסח זירוז שרוצה שיהיה בהם כי אם הציווי כלאמור • ובסמוך במאמר פ"ב פ"ו פ"ז פ"ה יהבאר ה' זאת הורה שנאמרו בפרשת זו וה' זאת הורה שנאמר בפרשת מצורע ומשם דיעות בחטאת בני אהרן בנגד ה' נחלות כמו שיבא בישורם במקומם • גם יש טעם נכון שנשנה זה אל בפרשת זו כי בפרשה זו יש שמך לרוב דיני הפסח כי טעם חיסור החמץ ומכילת מצה נלמוד בפרשת המנחה והשלמים שנאמר בהם החמץ כי היכר הרע הנמשל בשאור שבעיסה אין זו שום תמורה • דרך משל החומץ מביא הבהמה התורת גופו בדיות שבחומץ שיש רשות לכל המשפטים החילו הנעשים בגוף הבהמה אך בחטאת ה' עליו הוא לוקח גוף הבהמה התורתו כי להשחית גופו מכל וכל לא חפץ ה' כי יתבטל מציאות האדם לגמרי אמר שאדם אין לדיק בחסרן אשר יעשה טוב ולא יחטא החמנם היכר הרע שבאדם הנמשל לשאור אין חפץ לה' שכשילים המביאים תמורתו שאור להקריבם לכפר עליו שהרי הפשר לבטל מציאותו לגמרי מכל וכל ואע"פ כן יאמר האדם חייב בחים וזה סוד תמורתו כל שאור וכל דבש לא תקטירו כמו שיבא ביאורו במאמר ל"ב ע"ם • חוץ מקרבן תודה שהכתיב להקריב על החמץ כי בתורתו קרבן יש רמז להחזבח יבאו כמ"ש רז"ל שזבח תודה יכבדנני זה הזובח יבאו ומתודה עליו כו' ומצות כתילו הקריבו בעצמותו • ומצות ענין זה מבואר בדרך נכון בחיבורי הקצרה תורחות חיים שהבחתי על ר"ה ויו"כ ופסח וכל הפרטיות המדברות מעניניהם ובפרשת החטאת נראה סוד ביעול הכלים כמ"ם ומס בכלי נחושת בשלה ומורק ושוטף במים כמו שיחבאר במאמר ל"ה • וכן לפעמים חל שבת הגדול בפרשת מצורע מזה הטעם כי גם שם נאמר וכלי חרש אשר יגע בו הזב יטבר וכל כלי עץ יטבף במים • ובפרשת העולה נרמז סוד ביעור החמץ העולה למעלה למעלה כשיזכר השחור בחוכו אז הטיסה עולה ואז דיבו בפריפה בסוד מומרו אשת תורת העולה היא העולה על מוקדה וגו' • ועוד נרמז בה ביעול החמץ לאמר לבטל ולהוי כעפרא וכן הוא בביעול השחור הפנימי לאמר נשבי כעפר לכל תהיה כו' כאברהם שאמר ואנכי עפר ואפר • זה"ם והריס את הדשן וגו' כי האפר הייט דשן • וסוד הכוסות של פסח וחילוף הנגדים בליל הסדר נרמז באמרו ופסח את נגדיו ולבש בגדים אחרים ופירש"י אין זה חוכה כו' כי בוודאי האדם בעל בחיבה ואין מכריחין אותו על כך לאמר לך עבוד אלהים והחלף בגד בוגדים והלבש מהלוחה משל לאדם • כ"ת לימוד דרך ארץ לאדם שידע וידין שלא יהיה מלבושו של יום שבולו שבת כמלבושו של חול בעה"ז כי לא יחהדר לפני מלך מלכי המלכים בשחם מלבושים חילו כ"ת מלבוש לאדם כל"ת לדק לבשתי ולבשני וכחיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים שכל זה מדבר במעשים טובים שהם מלבוש הנשמה ע"ד מרז"ל עתידים לדיקים שיעמדו בלבושיהם כו' • זהו שפירש רש"י בגדים שבשל בהם קדירה לכבו של יחזוג בהם כוס לברבו כי העולם הזה הוא זמן פעולה וביעול הקדירה והעיב"ג הוא זמן הפעודה והמכילה כמ"ם והכל מתוקן לפעודה וכמ"ם מי שלא טרח בע"ם מה יאכל בשבת זה"ם שבחוכן בגדי חול שביעל בהם בעה"ז הקדירה • על יחזוג כוס לברבו בחוחו פעודה שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים ולוד יש כוס ישועות ויאמר לי נאה לברך כמו שיחבאר בסוד ד' כוסות • וסיפור יציאת מצרים כל הלילה כו' בזה הוא מקטיר עצמו וכל חלבו ודמו לגבוה נרמז בחומרו על מוקדה כל הלילה עד הבוקר ליאמר על הקטר חיבריס כו' ובסוף הפרשה מדבר בשבעה ימי המילואים בנגד שבעה ימי החג לפיכך נצטוו הכהנים לאכול בהם מכל המנחה נאמרו כמה מצוות טובות בפרשה זו הרחשונה לכך נאמר בסוף הפרשה הם תמיד תוקד על המזבח לא הכבה לומר שאם עשית בל החמור אז הזכה לגאולה אחרונה הנאמרת בחותם שהם תמיד תוקד על המזבח לא תכבה כמו שהיה כבה אחר הגאולות הרחשונות שהיה אחריהם גלות ושעבוד וכבה אם המזבח • האמנם בגאולה אחרונה חוקד אם תמיד לא יכבה עוד • אכי"ר :

עמוד ג
מאמר לט

סומא בא' מעיניו פטור כו' והצועה לשלש רגלים

תניא ר' יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה ב"ב סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר יראה כל זכורך כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי

עיניו אף ליראות בשתי עיניו · אמר ר' תנחום חרש באזנו אחת פטור מן הראייה שנאמר בחג הסוכות כו' נגד כל ישראל באזניהם תרוייהו משמע · ואמר רבי תנחום חיגר ברגלו אחת פטור מן הראייה שנאמר שלש פעמים · פעמים תרוייהו משמע · עכ"ל (חגיגה ב' ג') : אם יתקבל דברי המסובר המומר אחת דבר מלתים שתים זו שמעמו מזה ילמד השלם לפלם מעבד רגלו ויחן את העם אחר בעיר קצנה ותהי המחנה החמת קודם לה' להשמתם מחניתה בצוקר המתייחם לחוק השכלי ומתניתה בערב המתייחם לחוק הגשמי ובזה יודע למו פעם הסומת והמרם והחינר שפטורין מן הראייה :

הקדמת הענין מבואר לכל משכיל שחתכונו עם ה' תלה מלמינים לחומה שלימה שזאת החורה לאחר המחיל ה' לעמו ולא עשה כן לכל גוי כ"ש לשחתו ישראל גנו נכונו שקדמו להבראות במחשבה בערב הריש השבעו הם היושבים לחשוקה במלכות שמים ולהם משפם הכבורה ניקח כפלים פי שנים בחלת שני עולמות כדין הכבור ולהשגת חבלית זה החילם זאת החורה החמת החחלקת לשנים בהיות שים לכל מלוה פירוש נגלה ונסחר · הנגלה הוא לזכותם בעבורו כל שכני העולם זהה הנגלים לחוק הרחות וזה כל פעבי המלות ועשייתם בחכילת מלה ובישור ממן ועשיית סוכה ולולב ותפילין ומזוזה וזולתם · והנסחר הוא לזכותם העולם הנסחר הנלחי וזהו הפירוש לחלכי לבת בסודות החלכיות הרמוזות בכל מלוה שבחורה כי מלד הנסחר בחורה בקשה המלחים במחן חורה כי בחמלעת סחרי החורה יעלה המשכיל בכולם המדריגות במספר סיני כי זה סיני חשר עליו נמסרו סחרי החורה הוא בכולם ומסלול ודרך הקודם יקרא לו להעלות את החוקר ממדריגה למדריגה ומעיון לעיון עד חשר יבא להשיג ולרחות בזיו הדרה בבוד שכינתו ית' כי השבעה השלים היא העולה ממדריגה למדריגה בסוד מרחה בכולם חשר רחה יעקב ועל פי מדרש רז"ל שהיו בכולם ד' מדריגות וזה כי כל חוקר צריך להכיר תחילה בחמות הנמלחות הטבעיות שבעולם התחתון ומשם יעלה למדריגה גדולה מזו דהיינו השגת הנמלחות שבעולם השיכון דהיינו הגלגלים ומשם אל השגת הנמלחות שבעולם העליון דהיינו המלחיים ומשם יעלה להשגת מלחת השי"ת מלד מעשיו ופעולתו ושלו הם מדרגות שהיו בכולם בסוד חמרו והנה כולם מוגב חלגם זה הכולם התחתון ורחשבו מניע השמימה זה העולם השיכון · והנה מלחכי חלהים זה העולם העליון והנה ה' נלא עליו זה השגת מלחת השי"ת ולכל עיוני המדרגות החילו ים לחל יד המשכיל לבת בכולם מחוך כל שכלי המעשים הנעשים בכלם מועדי ה' מקרחי קדש וביחר המנות שבחו בחורה לך שלח לך כדים יחכמו לבת בסודה מלד קונך דעת המניע ושומק המוגב ואיזן נוקמין הדברים כ"ש בכפונן מעם בכן בחחר החכמה החלהים לקבוע ליסרחל זמנים מיוחדים כ' פעמים בשנה להדריך פעמי רגל חלים מחכמה ומבונה בחורת יסרים לדבי ה' ולחמדם דמה מוסר השכל במקום קדשו המוכן להשגת החכמה יותר מעשר המקומות כי מציון תצח חורה ודבר ה' מירושלים עד חשר יהיה לדכם סלולה חוכח ה' לעולת בזיר ה' ולקום במקום קדשו ולבת לידי הכרת מציאת הש"ת ולרחות חת הדר פני מלך עליון מחוך המעשים הנפרטיים לכך נחמ' יבח' כל זבוך דווקא הזברי' המה גבידי כח לעמו' בהיכל החקידה והדגישה לא כן הפחתים חשר חת לבם מהבין ודרך נשים להם ודעתן קלוח מהבין הנסחרות שבכל מלוה כי לא יקחו הדברים כ"ש בפשוטן ממם וכבר חמר הכחוב כי כפלים לחוחיה והמשובר חמר חחת דבר חלהים שתים זו שמעתי מזה חלו למדין שים בכל מלוה פי' חחר זולת פשוטו · ומזה הטעם נלטווה המלך לכחוב לו חת משנה החורה הזה יכחבו על לוח לבם משנה החורה הגלה והנסחר לפשוקי ההדיוט שלמוד יודע כי חם חלק חחד מחזיק ושנה הנקבל סומך בחחת מעיניו וחרש בחחת מחזיק ושנה בחחת מרגליו בהיות שרחייה הנשמית זה שהלמד רוחה הדברים ככחתם והמעשים הנעשים בגלות הם נרחין לחוק הרחות · חך העיון הפנימי הוח הרחייה הלבנית השכלית כל"ל ולבי רחה הדבה מכונה ודעת וכמו כן ים שמיעה חוניה · ושמיעה לבנית פנימית כל"ל ונחת לעבדך לב שומע וזה חחמר על ההבנה · וכמו כן ים הליכה נשמית לרון בהגלים לדבר מוה · ויש הליכה שכלית פנימית לבנית ע"ד המדרש החומר הלב מדבר ושומע כו' והלב הולך שנחמר לח לבי הלך וגו' וזה חחמר על ההליכה בדרך החכמה כמו מחרי ה' חלכו · דרך מלותיך חרון כי כל הרוחה חקרי דרך כל"ל כי יהיה דרכי ה' שכל מי שחינו שלם בפני מיני לילות חלו השכלית והנשמית הוח הנקרח שומח בחחת מעיניו דהיינו מרחייה השכלית וכן השמיעה והחליכה הנעדר מן החלק הרוחני נקרח חרש בחזנו חחת וחינר ברגלו חחת · ונקט הרחיה והשמיעה והחליכה כי סדר הלימוד כך הוח שמתחיל בריך החלם להבין הענין כי חס חין דעת חין כלום וזהו הרחייה היינו הסתכלות פנימי לבבי · וחח"כ בריך החלם לקבל הענין להמהה חמיתית כי לפעמים חדם מבין הדבר וחינו חפן לקבלו עליו וקבלה זו מתייחסת לשמיעת החוזן כי השמיעה היח בעלם הקבלה כמו הסכת ושמע · שמע ישרחל וגו' שמע בני מוסר חביך וחן רבים · וחמר הקבלה בריך החלם לעשות בפועל הענין ודבר זה מתייחס להליכה הנגלים כמו דרך מלותיך חרון וחן רבים · וחן חלו חומרים בנוסח התפלה וחן בלבנו להבין ולהשכיל הרי הרחייה הלבנית השכלית · לשמוע ללמוד הרי הקבלה ושמיעת החוזן · לשמור ולעשות כו' הרי המעשיים · לפיכך מצינו בכל הרחייה והשמיעה והחליכה · הרחייה שנחמר כי עין בעין יראו בשוב ה' חת ציון הוח זמן הזוח תרבה השגת החכמה ויהיה מלחה החרן דעה חת ה' וחין יראו בעני מיני בליות · החמנם בגלות החל הזה נסחמו מקורות החכמה וחין חנו יכולין להסתכל כי חם הרחייה בשמיים כמ"ש חחי מלבנון כלה וגו' לבבתני בחחת

מעיניך

מעיניך וגו' פי' רש"י שבגאולה יראה לפיכך הקב"ה אומר שעד עכשיו לא הכרת אותי יפה כי מקור רוח ועבודה קשה ומחמת החכמה עד שלבבתני בחטא מעיניך ברחייה מיונים נשמיט לעשות המצות על לד הגגלה לבד • החמנים בשוב ה' שבות עמו הפקחנה ע יני שניהם כלמור • וזה"ק רואה רחיקי עני עמי אמר הקב"ה למשה אתה רואה רחייה אחת ואני רואה שתי רחיות ר"ל ההוה הגגלה והעתיד הנסתר כמ"ש אהיה אשר אהיה שבו רמז לו הגלות הבני הנסתר מנגד עיני משה • וזה"ק במקן חורה ולא נתן לכם תלמים וגו' עיניים לרחות עד היום הזה וכי קודם מתן תורה סומים היו אלא שברחייה שכלית הוא מדבר • המפיעה בפולה שנאמר אם שמוע תשמע ודברו רז"ל אם שמוע בינן תשמע בחדם • רלו בזה שאם הקבל הגגלה הנתינן לנלך מעוריך תשמע גם הנסתרות והחידושים המתחדשים מידי דבוך בתורת ה' • החליבה בפולה שנאמר סולו מסולה • לבו ולבה בחור ה' ומעשה זה נקראו הרשעים מרשים ועוונים שנאמר העוונים הביאו לרחות וכתיב ורשעים ואינים ימו • ויכול להיות שזהו כוונת רז"ל בתמרס בלעם סומא בחטא מעיניו היה וחינך בהגלו לחטא • זה"ק שלש פעמים יראה כל זכורך בדרך שבא לרחות כך בא לירחות כו' כי רחייה הפי"ת התמר על ההנסתה כמו שכתב המורה בשיתוף מלת רחה הנאמר על הפי"ת והקב"ה מסגיח על החדש בגגלה ונסתר בזה ובבא גם זה לעומת זה צריך החדש לעבדו בגגלה ונסתר זה שנאמר עין ה' אל יריחין כי העובד מירחה העוסק הגגלה חזי הקב"ה מסגיח עליו בעיני אחת בעולם הזה למנס הצדיק בכל דרכיו ועושה מחכמה בגגלה ונסתר עליו נאמר עיני ה' אל צדיקים זה שנאמר בדרך שבא לרחות כו' וכן תיתא במדרש שיר השירים רבה ודמה לך לצבי מה לבי זה בשהות יפן עינו אחת שהוחה ואחת קמוצה כך בשעה שישראל עוסקין רצונו של הקב"ה הוא מסגיח עליהם בשתי עיניו שנאמר עיני ה' וגו' ובשעה שהעם נאמר עין ה' וכו' • ואמר ולא ירחו פני ריקם ע"ד שנאמר כי לא דבר רק הוא ורחז"ל ואם הוא רק מכם הוא רק ר"ל מלד קונר המסיג שבכם למנס אין בכל מצוה דבר רק בלא טעם כ"א סודות נסתרות טמונות בחוכמות התורות • לכך נא' ולא ירחו אח פני ריקם שלא החשבו שעלייה זו לנבל היא דבר רק בלא טעם כי אם לשבחנו בחכמות החליות והדביקה קף למנס הוא לא הוכל להשיג כל דבר על אמיתתו ועל בוריו מ"מ אין אתה בן חורין ליבטל ממנה כ"א כל אשר אתה נשבך לעשות עשה שנאמר אין כמוהו ידו בברכה ה' תלחיך אשר נתן לך היינו שתחקור ותבדוק עד מקום שיד שכלך מגעת בברכת ה' תלחיך אשר נתן לך דעת והבוחה כמו שאמר כי ה' יתן חכמה וגו' לכך נאמר מי יעלה בהר ה' וגו' נקי כפים ובר לבב ונומר וע"ד שנאמר כי אתנה לרחות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי ר"ל שלא היתה הכוונה בהליכה בשמיט לבדה כ"א לשחבחו בהיכל החקיים בלמור

לכך נאמר ובר לבב דהיינו הרחייה השכלית בלמור • גם נרחה לפרש מה שאמר כדרך שבא לרחות כך בא לירחות כו' ע"ד המדרש בחלה הדברים רבה פרשת עקב בפסוק ושמר ה' לך את החסד מעל למלך שבשא מפרונה והכניסה לו שני מ משל של שני אירסין במדרש הרבתי אירסין לף הוא זקף לה שני אירסין כו' • כך אתה מוצא בחביהם שזקף לבניו שני אירסין לדק ומשפט שבאמר כי ידעתיו וגו' לעשות לדקה ומשפט לף הקב"ה זקף להם בנגדם שני אירסין חסד ורחמים וכו' • ומסיק בסוף המדרש אמר הקב"ה אילו ואילו יעשו תשובה ברחם ישראל שנאמר ואירשתיך לי באמונה ואירשתיך לי בלדק ובמשפט בחסד וברחמים • הרי רואה במדרש זה שנם את זה לעומת זה עשה החלים שבדרך שבא לרחות בשתי עיניו כי שתי השנחתו ים' פקוחות בשתים אילו בחסד ורחמים • כך בא לירחות בשתי עיניו שיהיו נרחה בשני הקב"ה תמיד כלול משני אירסין שלו לדק ומשפט • ועיון הלדק והמשפט הוא שהחלים צריך להשלים עשהו במעלה המידות טובות לתיקון יסוד העה"ז בהרחקת קנחה ושנחה ונחוה ורדיפת המוהרות וירחיק הקלוות וילחז הדרך הממוצע בכל דבריו ודבר זה יחוחר בשם משפט כד"ח יכלכל דבריו במשפט כי כך הוא דרך המשפט שיעמיד מחוני משפט על המיצוע שלא יבו הכפוח לחחד מן הצדדים כך היא המידה במעלות המידות להרחיק הנפייה לא לחת מן הקצוות ולחחוז המיצוע כמו בשורת הדין שהנפייה לא לחד מן הצדדים לסורה • ותולה הלדק הוא השלמת המעשים החלים בשורה ומצוה לקנייה השלימות לעה"ב כד"ח לדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל • יאמר שהלדקה היא לשם ה' בעשיית המעשים הנלוים לפניו ית' • ומשפטיו היינו השלמת תיקון המידות עם ישראל כ"ל זה ענין הכרחי לייסוד העה"ז שיהיה רוח הבריות נוחה הימנו • ולעומתה הקב"ה רואה ומסגיח בשני מיני רחיות בעה"ז ובעה"ב זהו הולך החסד והרחמים על דרך שאומרי' בהפילה מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים ודבר זה ביחרו המסורר בחמרו חסד ואמת נפגשו לדק ושלום נשקו וגו' • יאמר שהחסד שהקב"ה עושה עם החיים בעה"ז הוא בזכות האמת בזמן שהאמת מצוי ביניהם דהיינו השלמת המדות בהרחקת השקר וזולתה וכה"ל משפטי ה' אמת ר"ת במקום המשפט שם הוא האמת • או יאמר משפט מפש כי המשפטים הכרחיים לקיום העה"ז כי זולתם אין את רעהו חיים בלעו זה שאמר חסד ואמת נפגשו ע"ד המדרש האומר זקף לה ב' אירסין כנגדם • לדק ושלום נשקו היינו הלדק שהחלים עושה בעה"ז להשלמת הנלחתו לעה"ב הוא מחובר אל השלום שהקב"ה עושה עם האחים כמ"ש יבא שלום יושו על משכבותם וכמו ואתה תבא אל אבותיך בשלום • חזר לבאר ואמר אמת מארץ תצמח ולדק משמים נשקף כי האמת הוא קיום העה"ז לפיכך למיחתו מארץ מפליגה זו • ולדק הבא

לעורך

לעוכך הפסח שנזכרה מן הפסים זה"ש מפסים נפקח ומתר גם ה' יתן הטוב והרציו תהן יבולה שנזמן שיברחל שלשים בשני תיכסין שלהם לדק ומפסט תזי גם לעומת זה הקב"ה מניץ ומשניח עליהם בשני תיכסין שלו תסד ורחמים כתמור זה"ש גם ה' יתן הטוב לעולם שכולו טוב ומחיה המתים ברחמים · והרציו תהן יבולה דהיינו שהוא מכלכל חיים בחסד כתמור · התמנם לדק לפניו יהלך שהלדק שהתדם עושה הוא הולך עמו לנוחתו ולהלין בעדו לע"ה ביום הדין כד"ת והלך לפניך לדקך וחז ישים לדרך פעמיו ליך לדרך העש"ב בטוח תין שתן ותין פגע רע · ת"כ בעה"ז מפתח של תחייה ופרנסה דהיינו תסד ורחמים הוא ביד הקב"ה ולא ביד שום בריה בעולם תע"פ שמציאו בתליהו ותליעש שהחיו המתים והכיולו המזונות בעין נפתח השמן וכד הקמח של תליהו מ"מ לא היה כ"ת לפי שעה התמנם לעתיד לבא יהיה מלחם התרן דיפה כמיש לים מכסים ותז יהיו כולם כתליהו ותליעש ויהיה ביתם להביא מזונות לעולם ולהחיות את המתים זהו שמסיים במדרש ותומר תמר הקב"ה תילו ותילו יעשו עוברה בדתם מעוברה שנאמר ותרפתיך לי בנדק ובמשפט בחסד וברחמים וכל זה יהיה לעתיד לבא ביהיו יודעין את התורה על הסדר כדתיתת במדרש תלמלי נכתבו פרשיותים של התורה על הסדר כל תדם היה יכול להתיות בה את המתים כו' · וזהו בוודאי תלד הסתר שבתורה לפיכך נצטווינו להסתכל בתורה בשני מיני רתיות גשמיים ושבליים כמו שבתרנו בדרך הרתמנן כי יגיעת שניהם משבחת עין וגורמים לתדם להיות תלמיד דרכו בעה"ב הנסתר ולרתות תדר בכוד תלכותו ית' ולדבקה בו בעולם הנתמי גם בעה"ז יזכה להביא טרף לביתו בזכות שמיתת ג' מועדי ה' כמו שתליהו בנשמה הניח ל' יהודה תומר משום ר' עקיבא תפני תה תמרה תורה הביאו עומר בפסח לפני שהפסח זמן תבואה הוא כו' ומסיק שם שהתבואה מתברכת בזכות עומר של פסח · ופירות האילן מתברכין בזכות שתי הלחם שבעצרת · וגשמי השנה בזכות ניסוך המים שבחג · זהו שתליהו בתשובת ג' פעמים

תכין · א תכין לך הדרך · **מא ג' פעמים**
ב תכין לבם תקשיב תזנך · **תכין בתסור'**
ג תכין דגנם וגו' · יתמר

בזכות המועדות שתעלה לרגל ג' פעמים בשנה זה"ש תכין לך הדרך ושלשה גבול תלוך היינו לעלות שלש פעמים בשנה · ותז תכין לבם להבין בתוסכלות דהיינו להסתכל בשני מיני רתיות הנסתרים והגלוים · וזכותם זה תכין דגנם כ"ל יתברכו לכם התבואות שבעה"ז כמו שנאמר בתוף הפרשה ובירכה ה' אלהיך תאר נתן לך · תו יתמר תכין לך הדרך כנגד ההליכה · תכין לבם כנגד הרתייה · תקשיב תוזך היינו השמיעה וזכותם תכין דגנם כתמור · תו יתמר שלש פעמים יראה כל זכורך על ההסתכלות הלבבי שיסתכל בג' מועדים תילו ויתמלא בשם רמז נכון על שלשה עקריים הכוללים כל יסודי הדת זכרם בעל העקרים בהתלת

ספרו הם מניתת הש"י ותורה תן השמים והשגחתו ית' לשכך ועונם כי תג הפסח תורה על השגחתו ית' לשכך ועונם כמבואר תתוך הלילה יפרעה ועונם המצריים · ועלתה תורה על התורה תן השמים שנאתה בו · והסכוכת הם הוראה על מניעות הש"י כמו שיבוש ביתורו במקומו במתמר קנ"ד ע"ש · ושלשה תילו מתיחסים לחום השמע והרתות והשליכה תשר עליו תמרו תרם תחזקו תתה ושומת שתת מעיניו ותנך שתת מרגליו פעור תן הרתייה כי תמונת מניתת הש"י רתוי לייחס לחום השמע כי לא יוכל התדם לרתות בהוד זיו שכינתו יתברך שנאמר כי לא יראני התדם וחי לך בתזיונו שמעון שמעו ולפיכך הזכיר התוזן בתג הסוכות שנאמר בתג הסוכות בשב כל יפרעה לירתות תת פני ה' הקרא התורה הזאת בתזיכם ר"ל הפרנסם להם מניתת הש"י הנרמז בשבך של הסוכה כי שמו ית' בקרבו כד"ת שכות לשבתי וגו' והוא הדבר הנכתב בתזי התדם כי תום הרתות לא יקבל דבר מזה תמנם תמונת השגחתו ית' רתוי לייחס לחום הרתות כי עיניו הרתות השגחתו ית' בשניים שמ"ם עיניכם הרתות תת תבר עשה ה' נשעל פעור כי כל התים תבר הלך תחרי בעל פעור השמידו ה' וגו' ותם הדבקים בה' תלהיכם חיים כלכם היום לכך נתמר ביניתת תלרים והיה לתות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחוזק יד הוניתנו ה' ממלרים הרי שנוה להיות היניתת לזכרון בין העיניים כי הענין הוא הרתיה בהשגחתו ית' כתמור · ותמונת התורה תן השמים רתוי לייחס לבלי ההליכה כמו שנתמר תם בתקומי תלכו וכן פסוקים רבים כי הדבר הנעשה בפועל ממש רתוי לייחס לבלי ההליכה לפיכך מניעו בכל תקום שהזכירו רז"ל יפרעה שעמדו בניליסם על הר סיני כו' וכתיב ויתיצבו בתחתית ההר · תלבד זה מניעו שכל המועדות סובבים על קובב תרבז יניתת תלרים כי ביניתת זו נרתה לעין כל כי הוא יה' נתנת ויכול ומשניח ונתני ותין רתוי לעבוד לזולתו ועוד הניתת תתילה בכור עוני ושעבוד ותת"ב נתלם כדי שידעו ויכירו ההבדל שבין עבודתו ית' ובין עבודת העמים כמו שנתמר וידעון עבודתי ועבודת העמים וגו' ומפרי יפחר יקבל לעבוד' הש"י שכל עובדיו נקרתו בני תורין כמו שלמדו מפסוק תרות על הלוחות גם הניתת תתילה בכור עוני להתים התום' שלהם כדי שיתגבר הכח הבלי בסוד תומרו וכשתבר יעמו תוהו בן יפרה וגו' · וש"כ תיפה כפי הנרתה שתל על כל תים מישראל תוכת ביתור הקודש לך תם תמר יתמר העבד ה' תלך דוד תמר לכל תכלה רתיתי קן רתבה תניחך תתוך ובודתי שבנסתרות יפבר שתין קן לעמלם רתה גם זה תמרה קהלת כל הדברים יגיעים לא יוכל תים לדבר ולא תשבע עין תלרות ולא תמלא תוזן תשמוע ש"כ תיפה תי הוא זה תבר רתה כל תחד תתיו יצא לחוץ יפבר כי תן השמע ליבך לעומקה ולבא עד קן תכוונתה ולא יצא גם הוא תכליתה תם כן לתה זה לומר תתתר שלא תבא עד תכליתה תם כן לתה זה

מיגע בדבר שאין בידו להשלימו · כבר בשלו רז"ל דיעה זו בתמרים לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה לגמרי אלא פוף אם לא הושלמה המלאכה על ידך לבד מ"מ בקיום תמצית שלמים וכן רבים אזה מצינו קצתם וזה קצתם אפשרי הוא שיושגו על ידים · וכן תקף לי התלוננות לומר פף אם לא יהיו כל דברי מכוונין על ידי התמד מ"מ מאחר שכוונתי בחיבור זה לבאר השתור שבעיסה המצוי בכל אדם ס"ל שיפה יהיה זה הנדון דומה לחמץ שאין ישראל לחביבו שכל אחד בודק עד מקום שידו מגעת ככה השתור שאין ישראל לחביבו הניי בודק וחוקר עד מקום שיד שכלי מגעת כיד ה' השופה עלי פף אם מלאו ככר כל החיבורים מזה כמיס ליס מבסיס מ"מ הניחו לי מקום להתגדל בו להוסיף על חבונת כוונתם כוללות השר מתוכם כל מיס מישראל עלה יעלה בהר מרום שכלו להר ה' מתוך סולם הידיעה והחכמה המוגבה מהלה ורחבה מגיע השמימה בדחף מרומים עד הגיעו להר ה' לקום במקום קדשו לרחות את פני ה' רחייה פנימית לבניה זה"ק שלם פעמים בשנה ירחה כל זכורך את פני ה' :

עמוד ד תניא שואלין ודורשין בהלכות פסח

מאמר מב קודם הפסח שלשים שואלין ודורשין יום כו' (פסחים ו') : קוד' הפסח ל' יום אם הזריזים מקדימין עשמן למצוה מבף ומיד מחרי שנכנסו עליה בזה יודע לנו טעם לשלשים יום כי מיד מחר ימי הפורים שקיימו מה שבבר קבלו הם מזרזים לעסוק בדיני הפסח לשמוך זכירה לזכירה :

הקדמת ענין זה מבואר שהזכירה הוא יסוד האמונה והוא המבבז אשר עליו יסובבו כל מצות התורה כי בהתגבר בת השבחה לסוף ישבח את ה' ויגבל אור העודה תורה תהומה בלימודיו וכן נראה לר' משה מקוצי בחזיון לילה שפסוק השמר לך פן תשבח הוא בלל גדול בתורה ומצינו זכירה בג' ענינים · בשבת נאמר זכור את יום השבת · וביציאת מצרים נאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים · ובציצית נאמר וראיתם אותו וזכרתם · ולפום ריהטא נראה שהשבח זכירות הילו הם במזכירין את האדם ג' עקרים שהרת הלוי בהם והם מציאת השי"ת והורה מן השמים והשגחתו לשכר ועונש · א זכירה דשבת כנגד מציאת השי"ת כי השבת מופת על חידוש העולם והחידוש מופת על מחדשו · ב זכירה דיציאת מצרים לאמת ההשגחה לשכר ועונש · ג זכירה דציצית לאמת תורה מן השמים שבן נאמר וזכרתם את כל מצות ה' ולפיכך תבלת דומה ליס ויס דומה לרקיע · זה"ס זכור ושמור בדבור א' נאמרו וכל מיצנו בשמירה יצנו בזכירה לפי בזה כל מיצנו בשמירת המצות בוודאי יצנו בזכירת כל מיצוה הנ"ל כי זולת הזכירה לא היה בכלל שמירה ומעשה זה מצינו בשבועת ג' פעמים

שמור מלת בוי"ו · א שמור את תודש האביב כי בו יצאת ממצרים · ב שמור את

מג ג' שמור יום השבת · ג שמור תשמרון את **במסורת** כל מצות ה' וגו' תלו הם בעשם השבת דברים שמזכירה בהם הזכירה וזה מופת תוקף שהזכירה היא סיבת השמירה ע"ד השמר לך פן תשבח וגו' · ובדרך זה נאמר בימי הפורים וביתיב המלה מזכירים ועשים וביתי הפסח גת' ג"כ למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים ורמוי להסמיך זכירה לזכירה ומיד אחר ימי הפורים דהיינו ג' יום קודם הפסח רמוי לדרוש בהלכות פסח כי שני זכירות תילו דרך ה' להם והמשך שלשים יום שביניהם כולם הוראה על ענין אחד וזה יהבאר עפ"י הענה קצנה וזה תוראה · ידוע ומפורסם שימי החדש נחלק לג' זמנים דהיינו ימי העליה וימי העמידה וימי הירידה כנודע וכנגד ג' זמנים תלו הוקבעו ג' מועדי השנה כי הפסח הוא בזמן התביב והוא דוגמת זמן צאת החדש לאויר העולם כדאיתא במדרש שוחר טוב על פסוק זו הנשא תלהים לבם לקחת לו גוי מקרב גוי וגו'

מד שלשה מועדי שלשה זמנים שלשה מעשים ודרש מקרב לשון קריביס ופיכוס שהיו ישראל בזמן הגאולה כעובר הנשמט מרחם כו' נמלת שימי הפסח הם כנגד ימי העליה והם בהתחלת הקיץ שהשה"ז נמשל בו כי הוא זמן ההכנה אל העולם הבא כמו הקיץ המכין אל החורף כמו שאמר תוגר בקיץ לחמו וגו' וחג השבועות הוא כנגד ימי העמידה כי הוא כמעט בחלי הקיץ המה ימי הביכורים כי בזמן ההוא נגמר הגוף על תלו הבשילו תשלוחת ויקו לעשות ענבים יין אמר תלא משך התורה והחכמה · וחג הסוכות הוא בסוף הקיץ כמו לימי הירידה וסוף ימי הודו ופרי האג יוכיחו הפותחים והולכים כמו הגוף הפותח והולך בימי הירידה ונקרא חג האסיף כי קבוע הוא לזמן האסיפת התבואה' מן השול' בתספו מגרנו ומיקבו מה שחעל' מלודת שכלו מתורה ומעשים טובים להביא ערף לביתו הגלחי · וכפי תלוקות ג' זמנים תילו מצינו שכל מעשה וכל פעולה יש בה ג' דברים ה' המעשה תשר יעשה התדש לעוקר הגוף לבד וזה מצוי תלל התדש על הרוב בימי העלייה בימי התחרות תשר כנגדם הוקבע חג הפסח בתמוך לפיקר קבען הפסח הוא העומר הבא מן השעורים שהוא מתכל בהמה כמ"ש רז"ל תלל הסופה היא עשהה מעשה בהמה ע"כ קרבנה בת ממתכל בהמה דהיינו שעורים כך התדש בימי הילדות כל יעשו וחפלו לזון לת נפש הבהמה התומרי לפיקר קרבנו מתכל בהמה דהיינו שעורים · הדרך השני הוא הקלה התחרון דהיינו בשיעשה התדש כל השעולות שהם לעוקר הגפש לבד וזה מצוי תלל התדש בימי הירידה דהיינו ימי הזקנה כי כל הקרב הקרב תל שערי מות ירתה בהעדר הכרוך בתחות השולם הזה כי סופם לריק ובסיבה זו התדש מותפס בימי הזקנה ועשה לעוקר הגפש לבד וכנגד זה בת חג האסיף שהתדש

יונה מדיבת קבע לדיבת מרעי מנומנמה וחינו מבקש שום מותרות בזמן ההוא לפיכך בא בחג זה ניסוך המים כי בעצם היום ההוא המלך שופך נפשו ודמו לה' כד"א שפכי כמים לבך וגו' והזקנים מרכיב תמיד בתחינות כד"א תשפוך לפניו שיחי וגו' והוא קרוב לזמן המות הנמשל לניסוך המים כד"א כי מות נמות וכמים הגוברים מלמה וגו' • הדרך הפלישי הוא הדרך הממולע בין שני קצוות הלו והוא העושה לעורך הגוף והנפש שום בשום וזה מצוי אצל המלך בימי העמידה שהגוף והנפש שוין בעיניו וכח שניהם שוה וכנגדם בא חג הסבעות וקרבנו שבו הלחם כנגד מזון הגוף והנפש המתמשים שניהם בשוה כלחמר וכנגד שלשה הערות הלו מצינו במסורת שלשה פעמים ועשה רים פסוק • א ועשה לי מקדש

מה ג"פ **ועשה** **במסו' ריש פסוק**

ב ועשה ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכן את תבנית כל כליו כן תעשו אותה מקדש מזה • ג ועשה לפני הארון את לוחות הברית מכאן שד' • וזה הוראה שלישית שלשה מיני עשייה הלו הם רמז לכל חלוקי הפעולות כלמור • א כנגד ימי הבחרות שהמלך עושה לעורך הגוף לבך נאמר ועשה לי מקדש כלומר לחבר לחבר החומרי להמלך בחעוגים ובמדרש תנ"ל שמקדש יפתח היו בליל פסח כו' וזה מופת לדבריהם שהפסח כנגד ימי הבחרות • ב כנגד ימי העמידה שכח שניהם שוה והמלך עושה לעורך שניהם נאמר ועשה ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו ת' מקדש מזה וכן ת' מקד' מזה כלו' למוח בזה וגם מזה על הגוף יחד • והכרובים היו על ארון הקודש שבו היו הלוחות שנתנו בהר סיני בחג הסבעות וזה מופת מוסף שהעלרת הוא כנגד ימי העמידה ושחי הלחם ושתי הלוחות יוכיחו ונחנו כמעט בחמלא הקץ כי בן מרבעים לבינה דהיינו בחמלא ע"ד ושם בזכרות שמוגים שכח וק"ל • ג' ימי הירידה שהלם עושה לעורך הגשמה לבד ואינו משתמש בשימוש נופני כ"ח בדברים הפלרחיים לפסוח פרסום הגעות לכך נאמר ועשה להם מבעני בד לכפות בשר ערוה ע"ד שבחב המורה שחוש המיטות בכל המלכים הגופניים חרפה היא לו והבינה משל על זה בחלק שליחי פרק ח' למלך שבעם עליו המלך ונוהו לפעות זבל ממקום למקום לבזותו הנה המלך ההוא יחתדל בכל יכלתו להסחתר בעת הבזיון ההוא ואולי יפיה דבר מועט למקום קרוב כדי שלא יתלכלכו ידיו ורגליו ושלא ירחוהו בני אדם כן יעשה מי שהוא בן חורין • למנע העבד ישמח בזה וירחה שלא עמסו עליו עורח גדול ויעליך כל גופו בזבל ההוא וילכלך פניו ידיו ורגליו ויפנה בפרהסיא ויבחק ויעמח בן עיניו בני המלך כי יש מבני המלך שכל צרכי החומר הם מגלח חרפה וגנות וחסרון לך מה שנחתייבו בהם בהכרח כי כן יסד מלכו של עול' עכ"פ הוא ממעט בהם כל היכולת ומצטער בעשייתם ויעסול על התחוות הלם שלא יכלך מעיל למלך ומלבוש הגשמי דהיינו המ"ע ע"ז נאמר לבבות בשר ערוה דהיינו לבבות פרסום הגעות ואינו משתמש בשום מותרות וזה"פ חג הסוכות הוא כנגד ימי הירידה שאין המלך משתמש בהם במותרות ויונה מדיבת קבע לדיבת מרעי מנומנמה וזהו מומרו מבנסי בד כי בד הוא לשון בדידות ויחידות כי בעצם היום ההוא המלך מהבודד ופורש את עצמו מהבלי העולם להיות יושב חולליס בהיות שרוב בני חמותה המרבים לחסוף ולכלות יותר מבדי צרכם טוענים שהם עושים בשביל בניהם או קרוביהם כמבואר היטב פרשות נשואה במאמר מ"ו על מומרו כי היכה דשאלו לי חשמתי חשמול חלח נמי לבנתי כו' החומה לעת זקנתו בהיותו קרוב לשערי מות ורוחה אצל עיניו המדומים יעזבוהו גם בן ואח אין לו להלילו מיום המות והרי הוא נשאר בדד יחידי אין עוזר ואין סומך זולת המ"ע ובזכירה זו ישתדל להרבות בקניני הנפש המיוחדת לו לבדו ואין לזרים אתו וזהו סוד הסוכה דיהה מנומנמת

לו לבדו וק"ל • ובהעשה זו נרמה

מו תן חלק לשבעה ולשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ לא יהיה נקבר כלל עם החלת המקרא ע"כ לבי אומר וגו' שמקרא זה בח לזרז אלשה כיחות הלו על החסובה כי בפי חלוקת ג' זמנים הלו נמצאו במין החלם אלשה כיחות שניין דין מן דין ים מהם מזוכרים לקום בחסובה משת תרדימת הזמן בימי בחורים ואינו יכן הסיכה של שחרית ובוקרו של חלם הוא המוכחר שבכולם ויש בהם שבעים בחלי ימיהם בהגיעם לימי הסיבה כמו שיכחבאר דבר זה בחר היטב ע"ד המשל ברחם הסנה במאמר ר"ח ע"ם ים חלר יעמוד הענן מובך וגלומות וילך כל ימיו חשכים משכון עליו שנה אין נוגה לו בנר מלוה ומורה חור עד חשר יבואו ימי הרעה ימי הירידה ברחותו כי חזלת יד כחו מז יתעורר כחלום מהקיץ ויסוב אל ה' ויש מהם שמתיאשין מן החסובה ברחותם כי כבר הורגלו בעצת יצרם גם כי יזקין לא יסור ממנו וחופנין אלין עוד תקנה ע"כ שלמה המלך ע"ה בח להזהיר את החלם אלא יתייאש מן החסובה כלל ועל זה חמר תן חלק לשבעה מתחילה רחה להזהיר את החלם שיסוב אל ה' בימי בחורתו כי היא החסובה המובחרת זה"פ תן חלק לשבעה ולשמונה ז' ימי הפסח כי כבר חמרנו שז' ימי הפסח הם כנגד ימי הבחרות • ולחר כך רחה אלשה להזהיר את הבח הבינית שהזקינו ברשעם אלא יתייאשו מן החסובה לומר שאין להם הקנה ח"ו שהבי נאמר חסוב חשוב עד דכא עד הכסובה אל נפש זה שאמר וגם לשמונה לילו ת' ימי החג הם כנגד ימי הזקנה חג האסיף הוא כנגד זמן הסיפת החלם מן העולם וחזר ונתן טעם על האשון האמור • וזה שאמר תן חלק לשבעה לזרז לשוב בבחרותו ולא ידחה את היצר השוב בלך ושוב ומחר מעשה בדבר המלך ה' בחות כי לא ידע החלם את עתו ולא ידע מה יולד יום על זה נתן טעם לומר כי לא תדע מה יהיה רעה

על הארץ כי חולי חנא ח"ו ירגז רעה כללית על יושבי הארץ מרעתה יושבי בה ותהיה גם אתה בכלל וא"כ אין אתה יודע מתי יבואו ימי הרעה וחולי גם בבחרותיך תמות בלא עתך ובלא תשובה ואמר אם ימלטו העבים גשם על הארץ יריקו כ"ל שלא יסמוך בבחרותו על היותו חזק ובריא חולם כי ירחה עב גשמות חומרו מלא דגן ומן וכחו מז כן עתה כי על כל פנים ים לחום שפתחום על הארץ יריקו ואם יפול העץ בדרום כי האדם עץ השדה הוא ואם יפול בדרום שהוא כיוני לחני ימיו כשמשו טוב לדרום בלשת השמש בגבורתו כי השמש כיוני לשמה כמו שאמר עד אשר לא תחשך השמש וגומר אם יפול בנפון מקום הערב שמשו דהייגו ימי הזקנה מקום שיפול העץ שם יהו ר"ל הכל שוה זמן זה כזה לפיכך אומר רוח לא יזרע הייגו הממתין מלעשות השובה עד כלות רוחו לא יזרע לצדקה לעולם ורוחה בעבים הייגו בעב גשמות חומרו כי הוא כח ומלא לא יקצור לפי חסד לעולם כל"ה זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד · כאשר לפיך יודע מה דרך הרוח בעצמים בבטן המלאה כו' ר"ל לפיך יודע מתי יבא הרוח ומתי הוא הולך כי לפעמים העובר מת לפני בבטן המלאה ק"ו שיכול להיות כן לך מן האדם אף בימי הבחרות בלאתו לעולם · ואחר שהזהיר לעשות בבחרותו חזר וביאר לאחרון לתחון ליתן טעם על מה שאמר וגם בשמונה חלו ימי התג ובא להזהיר אף זה שהקיון בראשו שלא יתייאש מן התשובה כלומר זה שאמר בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך ומלאה הבוקר והערב אחת שבא להשוות ימי הזקנה לימי הבחרות שגם בימי הזקנה ים לו תקנה כי לפיך יודע אינו יכאב כו' ר"ל שלפיך גיסא נוכל לומר שהתשובה שהאדם עושה בימי הזקנה היא מועלתת יותר כי ימות בוודאי בלתקנו אחת בימי הבחרות ים לחום שמא יחזור לשורו זה שאמר כי לפיך יודע אינו יכאב כו' זהו שאמר מיד לומר שמא בחור בילדותיך וגומר כי כל הענין מדבר בענין ר' לאמור וכל זה רחייה לדבריו שבא להשוות ימי החג שהם כנגד ימי היסיבה לימי הפסח שהם כנגד ימי העליה · ואחר וגם לרבות עצרת וב"ה וי"כ כאן הבן שואל מה ראה לומר ברבוי אחד מרבה אלפא זמנים וגרמא ליתן דמי לשלשתן במלא וגם כי הוי"ו של וגם הוא כנגד ר"ה שהוא יום שהי לבריאת עולם שהיה בכ"ה בחלול והגיע"ל של וגם הוא כנגד עצרת הבא אחר אלפא ימי הגבלה · והמ"ם של וגם הוא כנגד י"ב הבא אחר מ' יום לעלייה משה להר לקבל לוחות אחרונות ויהד ביום כיפור · וכפי הגראה שכנגד ג' זמנים הילו תיבר אלמה המלך ע"ה ג' ספרים שיר השירים קהלת משלי · כי בילדותו חיבר שיר השירים כי בעשר הזמן הוא פי האדם אלא שיבה וזקנה ועוז וחדוה במקומו והוא כנגד חג הפסח כלמור ע"ה חומיים שיר השירים בפסח ולפיכך הוא

מז טעם לשלשה ספרים שחיבר שלמה

קודם קדשים כי כבר אמרנו שהתשובה שבימי הבחרות היא המועלתת וכן היא עיקר הכוונה בשיר השירים לעורר את האדם על הדביקות בהשם יתברך תחת אשר נתרחק ממנו בחטאתו וכמו שאמר אני לדודי ודודי לי וע"ד שנאמר שובו אלי ואשובה אליכם לכך אמרו דורשי רשומות שר"ת פסוק זה אלול ושוף תיבות ד' יודין עולה למספר מ' כי הימים הללו הם מזכירים ועשים ונבחנים לימי התשובה ומטעם זה אמרו שאין לקרות שיר השירים כמין זמר ר"ל שלא יחשוב שהוא זמר כדרך נגר בעלמא בחשוקתו כי אם כולו קודש המשל והמשל כלאמור · ומשלי תיבר בחני ימיו שהוא מלא חכמה וביניה וכן מהכעיס לביניה והוא כנגד העלרת שבו נתנה התורה הכוללת כל החכמות והיה ראוי לומר משלי בעלרת אך לפי שמשלי כולו משלים וחידות ונגוחת משה היתה במדבר ולא בחידות וכדי שלא יאמרו שהתורה ממשלת משלים על כן אין תומכים בעלרת משלי · וקהלת תיבר בסוף ימיו ואמר הכל הבלים כו' כי בזמן ההוא ראה למפרע כי כל עניני העה"ז הם הבל ורעות רוח על כן תומרים קהלת בחג הסוכות כי הוא כנגד ימי היסיבה ומה שלשלה לזה מרז"ל שלכך תומרים קהלת בסוכות לפי שכתב בו תן חלק לשבעה וגם לשמונה כו' וכבר אמרנו שבסוכות זה מדבר מעניו זה · ואחר שעשה זו נתאחר לנו טעם מרז"ל שלשים יום קודם הפסח שואלין ודורשין בהלכות הפסח משלשה טעמים · הא' הוא הדבר שהזכרנו למעלה להמשיך זכירה לזכירה כי בימי הפורים נא' והימים האלה נזכרים ונעשים ובימי חג הפסח נא' למען תזכור את יום לאחך מארץ מצרים · וזה שבבר אמרנו בימי הפסח הם כנגד ימי הבחרות מלד היותם בתחילת הקיץ המחיחם אל העולם הזה מלד היותו מכיון אל החורף כמו העה"ז המכיון אל העכ"ב ובהיות שהאדם פרט יולד ובבחרותו הומה לבו אל המחלות ואינו נותן אל לבו מה תהיה באחרית הזעם וכל מחשבותיו ליהנות מעטודת היוצ"ר מאשר הכין לו מעשיהם כאשר אהב האל ובסיבה זו לא יתעורר מעצמו אל התשובה כי אם מלד חיוו סיבה חיצונית המכרחת אותו על זה או מחיית מוכיחין או מלד היסורין הבאין עליו וזה קרה ליעקב בימי אחשורוש שבתחילה כלייה על שהנהו מטעודת אחשורוש והלבה שהיתה להם היתה מכרחת אותם אל התשובה כמ"ש סק ואפר יצא לרבים כמ"ש רז"ל גדולה הסבת טבעת בל אחשורוש יותר ממ"ת שניתנה שנאמרו ליעקב כו' לפיכך הימים האלה נזכרים שמי שאינו מתעורר מעצמו הרבה שלוחים למקום המכריחין אותו על ככה כי בזמן ההוא ג"כ נא' קיימו וקבלו ואחז"ל קיימו מה שכבר קבלו וקבלו המודעה שמסרו בהר סיני ומיד ותכף לאחר ימי הפורים אמרו לדרוש בהלכות הפסח ובמהות זמן הכיבה של האדם שיתעורר בבחרותו מעצמו ולא ימתין על הסבות שיכריחוהו אותו על ככה · או נוכל לומר שהפסח הוא התחלת זכירת שמשו של יעקב כי אז התחילה הגלות יעקב ולזה בנגד התחלת זכירת שמשו של כל האדם דהיינו ימי הבחרות וימי הפורים

הפורים הם כנגד הערב שמשו של מרדכי כ"ו ולערב יחלק שלל כ"ו, ופ' כ"י זה בימי מרדכי כ"ו ומש כן יהיה סמיכות שני זמנים שלו דומה ממש למה שמאמר הן חלק לשבעה וגם לשמונה וק"ל. הטעם השני הוא שבהמשך לשון יום המלח ג"כ ימי עלייה ויבידה כמו בהמשך הלבנה בדרך שיתבאר במאמר מ"ח ע"ם ובזה יש להם יחס ודמיון עם ימי הפסח בדרך שמתבאר. הטעם הפנימי הוא שישראל יהיו זריזים מקדימין למצות ויפנו לה הבית מכל מיני שמוך להורות שהם חפצים בעבודתו ית' כמו המלך המושה את עבדיו לפנות ביתו מכל דבר מנוגה וקבע להם זמן לביאתו הפקחים שבהם שמחו לקראת ציווי המלך ולא המתינו שמוך ליום ביאתו וימהרו לפנותו מכל זבל וחפסה והשליכו כל מלאכתם והתעסקו במלאכה זו מיד ותכף לאחרי שנצטוו. הטפשים שבהם היו מצטערים בעזיבת שאר מלאכתם ועזבו את מלאכת המלך עד קרוב ליום בואו יום או יומים לפני בא המדון על ביתו. ככה הוא הנמשל שהזריזים מקדימין לעשות מיד שאר מאמר מאמר קיימו מה שכתב קבלו מפי ולמה כל מנחתם להשליך מידם העבירות הזמניות ולעסוק בעבודת השל ית' ופינו את הבית מכל שמוך בטרם יבא הכתר הגדול לרחות את נגע הבית המטושי ומטעם זה אמרו ל' יום קודם הפסח כו' ומה שאמרו במקום אחר משם תיקן לישראל לדרוש הלכות פסח בפסח היינו בדיעים המוהגים בפסח עצמו ממש הדיעים המוהגים קודם הפסח כדיני הגעלה ובישור החמץ מן הבתים ומן החצרות בודאי עסק מלוה זו ברוך שלפיס יום כי רב הוא וזה החלי בשם ה' לבא לביאור פרטי מצ זה וה' יאר עיני בתורתו אמן:

החדש עמוד ה

הזה לכם ראש חדשים אמר ר' ברכיה החודש הזה לכם אם זכיתם אתם מונין אותו למלאותו ואם לאו אתם מונין אותו לפגמו. למלאותו. אברהם יצחק ויעקב יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון בועז עובד ישי דוד ושלמה וישב שלמה על כסא ה' למלך הסיהרא מליא. לא זכיתם אתם מונין לפגמו רחבעם אביה אסא יהושפט יהורם אחז חזקיה מנשה אמון יאשיה צדקיה ואת עיני צדקיה עור הא סיהרא על פגמא עד כאן. ובואלה שמות רבה הוא מסודר קצת בענין אחר:

מח

על מאמר מד"ר מלכו' ישראל שנמשל ללבנה

הלא זה הדבר אשר דבר הכתוב ביום הזה תחת יונתים בחודש התציב. תבי"ב בגי' ע"ו הגה עיניו הכוונות פעמים רבות שמעלתן על ישראל היתה תחר מספר ע"ו. א הוא הדבר הנזכר במדרש שהתחלנו בו שבשלמה היה דוד ע"ו והוא היה במעלה רמה על כל תחר היו לפניו. ב הגלולה של מלכים שהיתה בע"ו למודם. ג בכמה מעלות פוגות נזכרו ע"ו מעלות. ד בע"ו סיר המעלות שתחר דוד בשעה שכרה הסיחים. ה מניינו ע"ו מעלות מעזרת נשים לעזרת הנשים. ו מניינו שיתאחל מונין ללבנה שהיא במלואה ועובה ביום ט"ו ומכל זה נלמוד חופני הלחת חומה היתאחלית בכללה. וחופני הלחת החדש הפרטי וכולם יכלול מספר ע"ו כמו שיבא וכל זה נוכל ללמוד מחחר שמניינו שיתאחל מונין ללבנה דוקא ודבר זה יתבאר בשני פנים. ג' ההללחה הכללית. ב' הפרטיות. א ההללחה הכללית של ישראל יכלול מספר ע"ו. נראה לפרש על דרך זה והוא שישראל מונין ללבנה שעיקר זריחתה ביום ט"ו וכך היה עיקר זריחת שמשן של ישראל בע"ו ביסן ובדור ע"ו אחר תבריחם וזה בימי שלמה. וזהו טעם ביעור החמץ בי"ד וזמן הגאולה בט"ו וזה היה כמו רמז על העתיד שבדור י"ד ימלוך דוד העולה למספר י"ד והוא היה מבשר מן העולם השלוח שבשיסה והם הגילולים שחר זמן שהבריחם בית ישראל ותח"כ בזמן שלמה בנו יש לים התת נפשו וסיה חור ישראל במלואו ובזהו זהו ע"ד שאמרו כי יד על כס י"ה וגו' כי יד היינו דוד שהיה בדור י"ד כמספר שמו וידו תהיה בכל החומות והוא יוליד בן ויושב על כס יה בדור ע"ו כמספר י"ה וכמ"ש ויושב שלמה על כסא ה' למלך ואמר שלמה לה' בעשלך כי בימיו היה זרע עמלק נכרת כי כשר הכניעו דוד שביו. וזהו שנאמר במלכות דוד היתה יכון עולם ועד היינו כיתת זה בימיו במלואו ופועו כי שם ביום ט"ו כאמור. וכיתת זה שים בו ט"ו ימי עלייה וע"ו ימי ירידה כך היו ע"ו דוכות מוסיפין והולכין כנזכר במדרש. ובפרק החליל אמר רבי יוחנן בשעה שברה דוד

מט

דוד אמר שיתין קפא תהומא בעי ט"ו שיר למשבחיה לעלמא אמר דוד ע"ו המעלות ואחתיה לתהום:

מעלות ואחתיה כו' ויש לדקדק במדרש זה שדרש וגם יקב חצב בו אלו השיתין מה ענין השיתין לשיתת דודי לכרמו התמור ביפעיה על כרם ה' שבעות בית ישראל גם המזמורים ההם מתחילין בית המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. ומכלם מזמור לולא ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם חזי חייט בלעונו חזי המים שטפונו כו' ח"כ חיפה פשוטן של המזמורים מוכיח שבהללת ישראל הוא מדבר והמים הזדונים שהזכיר במזמור הם הרשעים שהרי נח' בקום עלינו אדם והמזמור מסיים ברוך ה' שלא נתנו טרף לשיניהם וח"כ חיפה עין בעין נראה שהמים התהומיים שרצו לשטוף העולם הם המים הזדונים שהזכיר במזמור זה"ם קפא תהומא כיתה התומות בשם תהום ע"ז המדרש התומר על פני תהום זו אדום כו' ושם שיתין נופל על בית הבחירה שנקרא אבן שתיה כי משם הושתה העולם והוא יסוד ומרכז העולם וגם שם שיתין נופל על ישראל שאר עליהם שבל וזה"ם שיתין משנת ימי בראשית שבראו כי בוודאי ישראל עלו

במחשבה

TARTU ÜLIKOOLI RAAMATUKOGU

במחשבה להברחות בעבד הרים הטבעו כמ"ש קודם ישראל לה' רחפים הבותחו וכן הכתוב"ק עלה במחשבה להברחות קודם שנברא העולם שנאמר מכוס מרחשן מקום מקדשינו • וכן וופל שם שיתין על מלכות בית דוד שעליו הוסמת העולם והוא הצדיק יסוד עולם וגם הוא עלה במחשבה להברחות קודם שנברא העולם שנאמר לפני שמם יתן שמו • זה"ם שיתין לשון רבים כי דוד נתן עיניו ולבו לחזק מעמד ג' יסודות הלו זה"ם כתיב שיתין כמי שכורה וחופר בתרן לעשות יסוד לבנין שעליו ונקע דרך מפל כרה שיתין לעשות יסודתם בהרבי קודם מיד תקעו כל העמים כף עוסדו יחד לתמוך ננתקה את מוסרותימו כמו שנאמר נוסדו נוסדו יחד על ה' ועל משיחו ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו יושב בשמים ישחק וגו' הזכיר במקרא זה שלשתן • על משיחו היינו מלכות בית דוד • ננתקה את מוסרותימו היינו מורכן הבית הקדוש לנתקו ממקומו • ונמוז בלשון מוסרות כי המקום הקדוש ההוא מאחר ומקשר עליונים ותחתונים בסוד הקרבנות קיבוד הסביבה להתחונים בסוד תמרו מלך תסור ברחמים • וע"ד הקבלה הידוע • ונשליכה ממנו עבותימו היינו מלכות יהודה להשליכם על ארץ תחרב ונאמרו עבותימו רמז למה שנאמר בתבלי חדש תמשכם בעבותות תחבב וזה ממש דוגמת מאמר רז"ל ונמה גלגל קלע לתברים מי לימך מידי דלף שעפתיה ונשעוף ממך כו' שממשלו לגלים וקמים על ה' ועל משיחו וזה ממש תומרו תהום על תהום קורא כו' כתובר מאמר זה בלר היעב בחיבורימו עיר גיבורים שער התשובה סימן ג' • עד שאמר דוד ע"ו סיר המעלות והורידן כתובר מפשוטן של המזמורי' שהם מדברים מהגלח שנרחל מן העים הזדונים • ומספר ע"ו הוא כנגד ע"ו דורות שעלו ישראל מעלה מעלה ע"ו מעלות ע"ד שנאמר בדור המבול ע"ו תמות גברו המים ויכסו ההרים • ובחבורימו עיר גיבורים בחרטו עין המבול על הגלות ובו גברו המים הזדונים ויכסו זכות הצדיקים שממשלו להרים שנא' שמעו הרים את ריב ה' • כי דמיון ישראל כשני כפות מחזיק כשלחת עולם השייך יוכדת כמ"ש פלס ומחזי משפט ביד ה' וזה משל כשהעולות מכבידים ומכריעים הכ"ף כמ"ם עם כבד עון כמשל כבד יכבדו ממני וכמ"ש ויעל מחוס לקרחתו בעט כבד וביד חזקה וכי בגבורות הים יחפץ ה' אלא בעט כבד קלי על ישראל ור"ל בסיבת היותם עם כבד עון ויד חזקה כשם להכות בלגרוף רשע עד אשר בסיבה זו הכף מכריע בחזקות המעוטים נרדפים עד תוכה ויתקייס בהם הגר אשר בקרבך יעלה מעלה מעלה ותחת תרד מטה מטה וכמ"ש כובד תבן ועל החול וכעט חויל כבד מבסיסם זה"ם לך הבל בני מדם כזב בני הים במאזנים לעלות וגו' כי ההולכים תחת הבל והכזב וחפיים לעלות במאזנים המה מהבל יחד • ר"ל זה דבר נמנע וכל מבקשיו המה מהבל יחד כלומר הבל יהמיון כי המובה מכריע כלאמר • וזה סוד עלייה ע"ו מעלות של ישראל ובזה נמה השלמה שמקשה שם בנמרא מי הכי מעלות יורדות מבעי ליה • לך מה שמקשה השואל על גירסת

זו ותובב שעל כל פניס היה לו להזכיר לשון ירידה ומשיב כי המעשה היה בענין אחר שדוד העלה את התהום ע"ו מעלות ואמר כל כמה דמילי העולם מירכב עפי • וכל זומר בהפך זה שהמים התהומיים ים בהם רמז למלכות בית דוד כד"ת וזבחו במים רבים ותנשא מלכותו רלה לומר כמים התהומיים המתנשלים ומתגברין ועולים • ובשברה דוד הפיתין תשר עליהם קומתת העולם קפל תהומת רלה לומר בקצו לשפוך כל הממלכות וערף ורמס ואין מציל כי חשב שכבר הגיע הקץ שעליו נאמר בדניאל וקצו בשטף • עד שרשה בנבואה שעדיין לא הגיע הקץ התחתון והוכירה דוד בתפלה ובאשר רלה כי גדולה הירידה העלם אחר התפילה ע"ו מעלות ואמר כל כמה דמילי מירכבא עפי כי בשלומינו יהיה שלום לכל התרנות אשר מתחלית בית המקדש הם שותין והמשכילים יבינו • ונוכל עוד לומר כי ע"ו מעלות הלו הם בעמ ע"ו מעלות שמזכרו בשמה מעלות

נ ט"ו מעלות עוברות למקום עליון כו' וקח שבהגדרה חמיש ושיל עד המעלה הפ"ו ובנה לנו את בית המחירה וידוע

שנאמר שהיה בדור ע"ו בנאנו וקן בע"ו סיר המעלות בתחרונה נאמר הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות והיינו בית המחירה • וכל זה הוכחה למילוי תור הלבנה ביום ע"ו וקן בבית המקדש נקרא תורו של עולם כמבואר במעשה הורדום ומעשה זה היתה הגלולה בע"ו בניסן בשלבנה במילואה להורות שבכה לא היה תור בית המחירה במילואו עד דור ע"ו מאברהם לו עד המעלה הע"ו מיניתה מלרים עד בנין בית המחירה • וע"ו מעלות הלו הם מעלתם ומחומשים כי ממשה מהם ההכלית הנקמה מהמלריים • א עשה בהם שפטים • ב והרג בכוריהם • ג ועשה באלהיהם • ד ושקע לרינו בתוכו • ה הוליאנו ממלרים בי' שפטים • ו' מהם הם סיפוק לרכינו • א נתן לנו את ממונם • ב וקרע לנו את הים • ג והעבירנו בתוכו בחרבה • ד התכילנו את הנהר • ה שפך לרכנו במדבר • וממשה מהם מעלות רמות שלא זכו להם שום אומה כי אם ישראלי א נתן לנו את השבת • ב קרבנו לפני הר סיני • ג נתן לנו את התורה • ד הכניסנו לארץ ישראל • ה בנה לנו את בית הבחירה • זה"ם וחמשים עלו בני ישראל וכתיב ובליטים על כלו רמז לחמשה מעלות הלו המשולשים • ובגדל מלינו

נא ג' פעמים במשורה שלשה פעמים הא • הא בבשורת א שנא' הא לכם זרע • ב שנא' הא דרך ברחם • ג שנאמר הא

כדי לי פרזלא רמז לע"ו מעלות הלו • א שהמשה מהם שהם הנקמה מרחם פרעה והוא חשלום העון אשר על רחם רבשים יחול זה"ם הא דרך ברחם ע"ד שנאמר ישוב עמלו ברחמו • ושלם תותו ברחמו • ב שהמשה מהם סיפק לרכינו לחיות זרע על פני האדן זה"ם הא לכם זרע • ג שהמשה מהם מעלות שלא זכו להם כ"ל ישראל זה"ם הא כדי לי פרזלא לא מתערב וגו' כמו הברזל שלינו מתערב עם העיט כך ישראל שמשלו

שמצלו לצרעל כי הם בני בלהה רחל ילחה זלפה ר"ת צרעל תינן מתעברין עשי לחריט וזה מלך ה' מעלות אלו שזכו ישראל בימות • ולחר הלעה זו נתבאר לנו בדרך כלל מעט היות הגאולה בע"ו בניסן דווקא כי ים זה רמז על העתיד שכבה לא יהיה חור ישראל במילותו ומובן כ"ש לחר דור ע"ו מלברהם ועד בנין בית הבחירה שזכר בכמה מעלות מעלה ע"ו והוא היה נבנה ע"י שלמה שהיה בדור ע"ו ומטעם זה היו ע"ו מעלות מעזרה נפיש לעזרת ישראל כי ים זה רמז שכל זמן שישראל היו בגלות נשתה גבורתם היו לנפיש ובזמן הגאולה התחילו לעלות למעלה עד שבאו למדרינה ע"ו כימי שלמה בנין בית הבחירה אז התחזקו והיו לתנפיש גבורי כח לעמוד בהיכל המלך ה' לבחוה וק"ל • ויש עוד טעם לחר על היות הגאולה בע"ו לחודם דווקא ובחודם ניסן דווקא לפי שמזל טלה מטעם בחודם ההוא לטבר מליו היו המלריים מזבחים ומקטרים ולילו הוליא הקב"ה לת לבותיהו ממלריים בלילו חודם לחר היה מקום למלריים לשמור ולהרהר לפי שלין הלים בביתו דהיינו שמזלם טלה לילו מטעם בחודם לחר ע"כ לא היה בידו להושיעם לפיכך הוליאם בחודם זה והיתה לקיחת השה בעשור לחודם שהוא טליים הרחטן מן החודם שלא המזל בחוקפו וזה ילמו שהמזל נחון בידו ים' ולין מזל ישראל כי לינן נחונין תחת המזלות ולהדרכה המערכה היה בידם זה"ם החודם הזה לכם כ"ל הוא מסור לכם בידכם לבחות מטעם המערכה • ולחר רחטן הוא לכם וגו' כ"ל כ"ת המזל הזה שהוא רחם לכל המזלות מסור בידכם ק"ו שלר המזלות הלחותים מערכו זה"ם רחטן"ן הוא לכם לחדתי השמה וכדי שלא יהיה מקום למיטים לומר שלגודל תטיבת המזל ההוא הוקבע חודש הזה רחם הדטים ע"כ נלמר מיד ויקחו להם שה לביתם חבות וזה לשוחטו לשם שטת להורות שהמזל נכנע לסיבה רחטונה ים' ויד הלליק השלח לשלד המערכה כלמור • ומעתה נבא לביאור ההלחה הלברית שנרמזה במספר ע"ו כאמר בהלעה ב' • ההלחה הלברית של כל לים נודע ג"כ על ידי מספר ע"ו וזה יתבחר על פי מדרש רז"ל שלמרו שמשה היה מקבלה מל' דבורי וסימך מקבה כ"ח מנורה • קרבנות • שקלים • החודש • כי בכולם נלמר לשון זה בחידוש של לבנה נ"ל החודש

נב משה היה מתקשה בר' דברים

הזה לכם ובמנורה נלמר וזה מעשה המנורה • בשקלים נלמר זה יתנו כל העובר וגו' ובקרבנות נלמר זה קרבן להרן וביניו • וזה הוראה שבכולם נתקבה עד שהראה לו הקב"ה בלובע • ונראה לפרש מדרש זה על פי הלעה זו בהיות שכל חדש מורכב מהומר ומורה ומהותם כבר נודע שהשבל הולך ונובר מיום הולדו ולעת זקנתו יוסיף חומן ויחליף כח וכ"ש לחמר יום המות זורח הוא שם בעולם הבחיר וזכה לדבק בסיבה רחטונה יתבחר והנוף בהשך זה מיום הולדו הוא מעיר כח בהשפך הליחה הברטית מיום ליום כמו ביבת זכרונו בעין הלחם עוני עיין לקמן בחמאר ל"ח • וח"כ כל חדש מורכב מחלק מחיר ומחלק מחשיך • החלק המחיר הוא בר ה' נשמה חדש • והחלק המחשיך הוא החומר הנגזר מעפר • והמתלוים לח יום ה' לדבק בסיבה רחטונה ים' גרמה נפשם לח יוה שיזדכך גם החומר ויתמרק מלוחות העפר חשר יהיה רחוי גם הוא לחור בחור החיים לעה"ב כי גם זה לו בן בנה יסודו בעמל התורה ומלות ולחרי שיחללו חלק כחלק בשכר כחשר היה בחמה לחו בעולם הזה כן יזכו שיהם לחכול משלחן גבוה על כל גבוהים לך שלמות זה לין הכל זוכין על דרך שלמר"ל שני משה **נג** פני חמה כשני חמה פני יהושע כשני לבנה כשני חמה כו' ויש במאמר זה רמז נפלא לשני מיני הגלות שנתנו הכלולים

במספר ע"ו דהיינו הגלחה הכללית של חומה וישראל בכללה • והגלחה לים ולים פרטי • ל' הגלחה ישראל בכלל זה"ם שני משה כשני חמה כי משה הנחיל לישראל התורה שהוא חור בכל זמן ובכל מקום ולח השמש בשום זמן ולין בה שום הוספת חו נרעון כמ"ש לח הוסיפו ולח הגרעו וגו' וזה היה נמשלה לחמה שהוא חור בכל זמן ולין בה הוספת ונרעון לחמה יהושע הנחיל לח ישראל הלרן הקדושה והמלכות שים בהם הוספות ונרעון ולין חורה נמשך בשום זה"ם פני יהושע כלבנה שהמלכות שהמחיל יהושע לח ישראל היה כלבנה זו שים ע"ו ימי עלייה וט"ו ימי ירידה כך היו מלכי ישראל מוסיפין והולכים ע"ו דור ופוחתין והולכין ע"ו דור • ב' הגלחות הנפש והזה כי משה הנחיל לח ישראל ההגלחה הנפשית המוסגת ע"י זלח התורה ולור הנפשי עומד תמיד בשלימותו לינו מקבל נרעון כחמה זו שלין בה נרעון ולחדרכה יש לה יכהון בחוספות כלמור • לחמה יהושע הנחיל הלרן ההגלחה הגופנית והגוף מטבעו להיות מקבל חוספת בימי העלייה ונרעון בימי הירידה כלבנה זו שים בה עליית וירידה • לו יחמר שמשה היה נמשל לחור החמה שלין בה שום חלק מחשיך כי לם כולה חורה כך היה משה מחיר מכל צד הן מצד הנשמה הן מצד התומר שהרי זכה לקיבול חור פניו לם כן היה כולו חורה • לחמה יהושע היה במדרינה פחותה ממנו שהיה נמשל כלבנה זו שים בה חלק מחיר וחלק מחשיך כך לח היה כי לם מצד הנשמה לחמה הלק החומרי שלו נשלר בעולם הזה בחשכתו וממנו יגח הלימוד לכל השלמים שבעולם שנמשלו ללבנה זו כמו שהלבנה בימי העלייה גם הלק החשוך יצוב להיות חורה ובימי הירידה גם החלק המחיר יחשיך מעט מעט כך המשה בזמן שעשלו בחורה וחכמה שמטבעם לעלות מעלה מעלה כמ"ש זקני תלמידי חכמים מוסיפין חכמה כו' לז גם החלק החשוך התומרי שבו יזדכך ויתמרק עד לשר יכלה הבית התומרי כלו חורה ויזכה לז לקיבול חור פניו גם בעולם הזה כמשה לו לפחו' לעה"ב כי' בע"ש בנוף ונפש יחד ויזכה גם התומר לדבק בזיו שכינתו יתברך התמנה בזמן שעשקיו בהבלי העה"ז לשר מטבעם לירד מעה כמ"ש זקני עם הלרן מיעפסין והולכים לז גם החלק המחיר שבו יתעיף כי נשמתו תרד לתחתית כמ"ש

חור חסך בחלהו וגרו עליו ידעך · זה"ם במדרש שהחלמו בו שם זכיתם לחם מוגן למלחמה ר"ל היו מכלל זקני ת"ח המוכיחין והולכים ושם לא זכיתם לחם מוגן לפגמו תהיו מכלל זקני עם הארץ המיטפשים והולכים וזהו סוד הקיטוי על משה במדרש שקלים המודם קרבנות · בהיות שים לכולם יחם ודמיון על המדם ומינו בכולם חלק מהיר וחלק מחשיך או הלבנה כבר ממרנו שים שם חלק מהיר ומחשיך דוגמת הרכבת החומר וצורה שבמדם · ב המצורה יש שה י"ח טפחים כמספר חוליות המדם וים שה ג' קנים מימין ומשמאל ומלמעלה ליחם הימין לנפש והשמאל להומר · ג השקלים נאמר שהם מחצית השקל הכתוב לה' ושם כן בחלק השני תינו לה' וזה המלח מבואר בעקדה פרשת כי תשא שהשקלים הם ג"כ כנגד החומר והצורה וביאר שם עשריס גרה השקל היינו המדם השלם נחלק לעשריס גרה עשרה כוחניות ועשרה גופניות עיין שם בהוסף דבני הרב ת"כ השקלים הם ג"כ רמז על המדם · ד הקרבנות נאמר בהם מחציתה בערב ומחציתה בבקר וכן עולת הבקר והערב וגם זה רמז לחלק השכלי המתייחס אל אור הבקר · והומר ההיולני לערב לפיכך נקרלו כולם משה · הלבנה ממרו חכמי המחקר שיסוד המים קונה מומו מן גלגל היות בהתמדה מנוצחו · והמנורה ארז"ל מנורה של מים הראה הקב"ה למשה והשקלים ארז"ל כשין מטבע של מים הראה לו והקרבנות

מליו ואז גם השימוש הנופני יחשב לנפשו ע"ה שגמ' בכל דרכיך דעהו • ואם תמר יחמר הטבד ה' מהו תכליה של כל המעשים הללו ומה תהות כי תעלה בית ה' לרמו' אם פני התדון ה' ע"כ בתו מצות הקבנו הוא סוד קיוד השכינה להתהוגים מתוך מעשה הקבנות כ"ם בהקבת תלבו ודמו שיזכה לקיוד השכינה ולדבקה בו ית' כי זה כל האדם ותקות כל מקוה • ומעשה זה נאמר לשון זה בתכשעתן כי אל ד' תצות אילו בפרט לריך האדם ליתן עינו ולבו ובכם ימצא קורת רוח לנפשו ולגופו כאמור • וזה"ם התודע הזה לכם וגו' שמן העלייה והיריעה של הלבנה יכול המשכיל ללמוד תופני הלאותיו כאמור וזהו טעם ע"ו מעלות מעזרת נשים לעזרת ישראל כי ככה יעלה המשכיל ממדריגה למדריגה מיום הולדו שעדיין אם כחו ודרך נשים לו כי דעתו קלה להתפתות ליצרו ואין בו כח ללחם עמו עד אשר יעלה ע"ו מעלות כנגד עליית היתה ע"ו יום ואז יתחזק ויהיה כאיש לוחם מלחמת ה' עם יצרו • ומספר ע"ו יכול להיות שהם מכוונים כנגד קניית השלימות שהאדם לריך להיות שלם בשלשה דברים • א לידע ה' חומבי תורה • ב שיהיה שלם בעשקי הגוף הפעליים על ידי ה' חומים • ג שיהיה בו ה' מעלות המגויין בפרקי אבות במאמרם שלו ורלו תיזו דרך טובה שידבק בה האדם וכו' כי הם סולם המעלות ותחבולות לבעל עסק היצר הרע וזהו ג' פעמים הא שהזכרנו • א הנקמה מהלויב הפנימי זה"ם הא דרכך ברחם • ב ה' חומים גופניים אשר על ידם הוא פועל כל קניני הגוף לחיות זרע זה"ם הא לכם זרע • ג ה' חומבי תורה שאמרו לבברזל שנאמר ברזל בברזל יחד וגו' זה"ם הא כדי די פרנלה כו' • וגוכל עוד לומר שמעשם זה ישראל מוכן לנבנה והתומות לחתם לפי שהלילה מיוחדת אל האמונה ואל הנחלה ויום הוכן לעשות בכל מלאכה כמ"ם חזקת השמש יחספון וגו' יגע אדם לפעלו וגו' וזהו הספרש שבין עשקי הגוף לבין עשקי הנפש שעשקי הגוף הם יגיעת בשר ועשקי הנפש הם מנוחת הגוף ויגיעת השכל ויגיעה כזו היא גורמת שוש עייפות ולאות כמ"ם וקוויו ה' יחליפו כח וגו' ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו כו' ומעשה זה נתיחסו הפעולות הזמניות לחמש והרוחניות ללבנה הזכרת בזמן ההשקט והאמונה כי הוא בזמן האיחוד לתלמוד תורה כמ"ם לא תיכרת שיכרת אלא לגרסא שיתבאר בהלכות שבת בע"ה במאמר רס"ז ע"ם ובמדרש מכילתא ויסב אלהים את העם דרך המדבר יס סוף ר' אלעזר אומר דרך כדי לייגען שנאמר עמה בדרך כתי • מדבר כדי לגרשן כו' יס סוף כדי לגשותן כו' ולא בזה **נד** ארו"ל דרך ליתן הבדל בין קניני הנפש לקניני הגוף • א קניני הגוף גורמין העייפות והלאות לבעליהם משל"כ בקניני הנפש שילכו ולא ייגעו זה"ם דרך כדי לייגען • לשה הקב"ה לייגען בשתם דרך תרן המייגע נפש בעליו כמ"ם עמל הכסילים תייגענו כדי שיבחנו הספרש שבין שרשת הרכים תילו ויבחרו להם לילך בדרך התורה שכל עוד שיושיבו בהם יוסיפו לומן וגבורה כמ"ם תני בימה לי גבורה • ב שקניני הגוף אין להם מציאות כל זמן היות האדם בימיי כי האדם מדיני בטבע וחולה החברה הם קני ההפנה משל"כ בקניני החכמה שאדרבה יש להם יותר מציאות מתוך התפוררות כי כמה עניים לא זכו לגבוה כי אם מתוך התבודדותם כמודע • זה"ם המדבר כדי לגרפש תייגו מבלי שום התערבות חבורה מזקת ומעכדת מהשגת השלימות כדבר האוף הנקי מכל סיג וחלאה • ג שקניני הגוף כל העוסקים בהם לעולם אין דעתם מיושבת עליהם ותמיד מוסיפין דאגה על דאגתם • וכן מציגו בפרקת תמיד שמשל מלכסנדרום מה זקני הגבר בימיו יהי למידר לו כיבשתא ה"ל כיבשתא דהא כל מחותא ימא לא מיחבא דעתייהו עד דסלקין ליבשתא וכפי הנראה שלא שמלש על עניים פשוטים שה"ב למה לא שמל כל עובר תורתות ימים שלא שמלש אם העסק הנפשי עוב מהגופני ולמה לייחס העסק הגופני לעוברים לרתות ימים במקום הציוף והמהומה כמ"ם והרפעים כיש נגרם כי הפקט לא יוכל ויכיפה קימו למקום המהומה המוכן אל עסקי הגפש כאמור • והשיבו לו כיבשתא כו' זה"ם יש סוף כדי לנפותם ר"ל אם יעמדו בנסיון לסבול כל התלאות המצויים בפותיים הפורפים מעבר לים בשביל הגאת שעה זה"ם וימרו על יש בים סוף שרשו המהומות בעיניהם ולא עמדו בנסיון ויחזיקו בפשם חפקה בהם ולמדו נחנה בלפ וגפובה מלריתה ובמאמר זה נתבאר לנו טעם היות הגאולה הראשונה בע"ו לאדם ניסן דווקא בכמה פניט שונות והמשכיל יבחר לו הדרך היפר וה' ילמנו נפלאות מתורתו אכי"ר :

עמוד ו אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מ"ד

נה משל לשנים כי ישרים דרכי ה' צדיקים שצלו פסחיהם ילכו בם מלה"ד לשנים שצלו את פסחיהם אחד

אכלו לשם מצוה עליו נאמר ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם· ואחד אכלו לשם אכילה נסה עליו נאמר ופושעים יכשלו בם ע"ב (משל כ"ג) :

אם יחקרו מוסדי ארץ שדיקים יסודי עולם אשר בעפר יסודם עלו יעלו משפל מצפה אל רוש משוטה אלהי קדם מה הם לריכים לידע לשקל המסילה העולה בית אל ולהסיר כל הדברים הכבדים המעכבים העלייה אשר הפוסעים יכשלו בם וזה יקבאנו לנו כל פרטי המלות העשים בפסח זה שמלנו אבותינו על שום מה :

הקדמת הענין מה שברור הוא לכל משכיל כי הכל יודעין בחמת שהאדם השלם נוכח ה' דרכו וכל מעשיו יהיו הלוך ושוט לקרבה אל ה' והקריבה זו היא מתוך המעשים הנראים אל ה' אשר מתוכם ידבק השלם בנור עשהו וילך למעשיו ממדריגה למדריגה עד אשר תדבק הנפש הזכה בסיבה האמונה

יח' וכל המורה הקרי דרך כי היא המדריכה את האדם בשלם לעזות בהר ה' וכן מצינו פסוקים רבים המשמשים העלייה היינו כמי שעולה למיזו הר גבוה כמ"ש מי יעלה בהר ה' וגו' וכמו יעלו אבר בגבריס וגו' • וכל זה הוא לימוד לאדם שצריך לידע העניים המעכבים על ידו לעלות למיזו הר גבוה הם הם בעצם הדברים המעכבים על ידו לעלות בהר ה' כי מהעלייה הגשמית יוקח לימוד על העלייה הרוחנית וזה כי כמו שבהליכה גשמית המנע בכללם שלשה דברים המעכבים העלייה או ההולכ מהלוות נפיס עד אשר נתמלא בטנו וגופו כבד עליו או הנופח עליו מלבושים כבדים או הנופח מצח כפף וזהב וממון כל מילו הם דברים כבדים המעכבים העלייה • כן הם הדברים המכבידים על הנפש הזכה לעלות הולכ לעלות על מרום הר קדשו מצד היות האדם להוט בבולות שלשתן לחסוף ולכוף ולעשות לו בגדי יקר לכבוד ולהשתרר ולקבול ולעשות יותר מכדי צרכו עד אשר בסיבתם יהיה טרוד כל ימי חלדו ולא יוכל לעשות לביתו הנאתי שום דבר ומקולל כי על פיהם יהיה כל מעשה וכל עון המכבידים על האדם כמ"ש כי עונותי עברו ראשי כמשא כבד יכבדו ממני רמז לדבר מצא ר"ת ממון שמלות תכילה זה"ם שמל הכסילים תיינעמו וגו' שמל ר"ת עושר מקבל לבוש כי שמל המה בעיני כל מעשיל היות עליו לעורה על האדר יומם בריבויים ועליהם נת' דרך על כמשוכה חדק ומורח יסרים סלולה שלל ר"ת עושר ניד לבוש כי המה סיבת העלה כלומר למען תורת יסרים סלולה כי לא יכבידו עליו מצלות שוא ומדומים כלילו • זה"ם כי יקן בכוח עינו יתהלך למסרים וים הפרש בין המקרא למסורת שם לקרות בכוח או בכיס וים שם למקרא ולמסורת לקיים היו"ד והוי"ו ויהיה בכסוי ובזה נרמז שלשתן כי יקן לאדם עינו בהעדר הכרוך בכוח זה הרי תכילה ותחייה וכיס הרי הממון ובכסוי הרי המלבוש והכסות וכשיתם בשלשתן מז יתהלך למסרים ויהיה נופח ה' דרכו זה"ם בפרשת נו שתת תורת העולה ניתר בפרשה זו תורת העולה בהר ה' על פי הפרשים שהקשרו למעלה במאמר ל"ת ע"ם ע"כ הוא צריך זכרון ביותר שיהיה זכרון לעלות בלתי שום מונע זה"ם ר"ם ביותר צריך הכתוב לזכר במקום אים בו חסרון כיס כי הכיס גורם העלה והכבידות כלמור שם תסיר מספר כיס מן עלה יעלה בהר רמז לזאת תורת העולה בדרך שהקשר • ועין בעין יראה הכוונה כי לזה היתה כוונת

רז"ל במסכת ברכות דבר בן אין נא אלא
שה בתוני העם וגו' תמני לשון בקשה
דבי רבי ינחי אין נא אלא שלא יאבר אותו
לשון בקשה ת"ל הקב"ה צדיק וכו'
למשה בבקשה ממך לך

ומלמד להם ישראל בבקשה מכם שלשו ממצרים כלי לכסף וכלי זהב ושמלות שלא יתמר תותו צדיק ועבדוש ועמו תותם קיים בהם ותחני כן יגלו בדכות גדול לא קיים בהם • תמרו לו ותותי שנשא בעצמינו מצל לאדם שהיה חבוש בבית האסורים כו' ומסיק שם ויתחילוש בעל כרחם דישראל מ"ש מצות מצוי כו' יום כאן מקום לכל מצכיל יקן עיניו ולבו למה זה לא חפצו ישראל בריבוי כסף וזהב אם כדי שלא יכבד עליהם בדרך האם זולת זה לא היה בידם מבלות וכל מיני מקנה • אך בתמת נרחה לומר שמצת זה מדבר בעליית הנפש הזכה ועי"ד שנתמר רחם ועובר אל תתן לי שלא היה חסוקיהם כסף וזהב כי פחדו להם פן יהיו עסופים בקבורת התתוה על מספרי הממון עד אשר יהיה הריבוי עליהם למצת ולאבן נגף כמ"ש ובעת תויל כבד מצניהם • וכן תרז"ל מ"ד כסף וזהב הרבית להם ה"ר יותנן מצל לאחד שהיה לו בן והתכילו והשקהו • והלבישו וסכו • ואלה לו כיס בצותרו והושיבו על פתח זוצות מה יעשה תותו הבן שלא יחטא כו' ים לדקדק בשלמת התכילה והמלבוש והכיס מצינו לו דוגמת בצלת ישראל ממצרים • כלי כסף וזהב שנשלו הרי הכיס • ושמלות הרי המלבוש • וינצלו את מצרים רב תמר כמלודה שתין שה דגן ור"ל תמר כמלודה שתין שה דגים בין כך ובין כך יש בזה רמז למיני מתכל שלקחו משלשם לידה לדרך • אך מה שתמר והושיבו על פתח זוצות היתן מצינו דוגמת לזה שהושיבם הקב"ה על פתח זוצות תליצה • אלא רצו בזה כי שמה שתתן האב לבן שלם תילו בזה הושיבו על פתח זוצות ר"ל פתח לו פתח לזצות תחרי מרחה עיניו ותי תפצר שלא יחטא תלד שלם אלו ולפיכך לא תכבו ישראל בקניים אלו משום מצוי הגשמה כלמור שלא יבואו לידי חטא על ידם וסופם יוכיח • ובזה מתורץ מה שקשה בשמתר זה מהו שלא יאמר תותו לדיק כו' וכי בלא תמירת הדיק לא יקיים הקב"ה הבטחתו שהבטיחו ותחרי כן יצאו ברכוש גדול • אלא לפי שהקב"ה כבר קיים הבטחתו שמה שרצה ליתן להם והם לא חפצו אך היה חושש למתירת הדיק שלא ידע שלא חפצו ישראל וזה"ם שמתר מצל לאדם שהיה בבית האסורים כו' כי בתמת יציאת הגשמה מן העי"ז דומה ליציאה מבית האסורים כמ"ש שמתים חפצי שמגו כו' כדי שעלה להר ה' תים קל מהרה בלתי שום מונע כמ"ש מי יעלה בהר ה' נקי כפים הייגו מי שהוא נקי מעכסיו המכבידי' כלמור וזה"ש והמונים עלו בני ישראל ותרגמינן ומזורזין והייגו העדר הכבדות והעלה • ותחר הצעה זו יהיה מפורש לפיגו מתמר רז"ל שהשלגו בו מ"ד יסרים דרכי ה' זה האוכל הפסח לעם מצוה כו' תה רתו על ככה לדרום פסוק זה על הפסח דוקא יתר מזולתו אך לפי שבתכילת פסח זה נכמז הדרך הגדול אשר יסרים ילכו בו מזורזים בהסיר מהם ג' מונעים תילו • לא ולמד ממה שמלינו בגמרא וככה תאכלו אותו מ"ר יוסי הגלילי מכאן

נז וככה תאכלו
אותו מבאן
להולכי דרכי' שיהיו מזורזים להולבי דרכים וכו'

למה זה ועל תה זה הוסיף כ' יוסי להוציא דבר זה מן המקרא אף תגשי הכפרים

יודעים שכל הולכי דרכים צריכין להיות מזומנים • אלא בוודאי אלא שכשהם דרכים דבר החיים התלוי אלא בהולכי ישראל דרכי ה' כמ"ש רבי יוחנן ולא עוד אלא שהיו שני דרכים אחד לגיהנם ואחד לג"ע מוכן הולכי דרכים צריכין להיות מזומנין וצריכין להשלים מעשיהם מצות העומדים והמעכבים העלייה והלא ר"י ללמוד זה ממה שנאמר וכבה תאכלו מותו שנאמר אך למותר דוגמת שמרו וכן תעשו הנאמר במשכן פירשו רז"ל וכן תעשו לדורות כו' כמו כן בחמרו וכבה תאכלו מותו רמז לדורות כי בהליכה זו צריך האדם זירוז מיד ולדורות כמו בתורת העולה שהר ה' ותין זירוז כ"ש במקום חסרון כיס שצריך ליסיר הכולל כל הצדיקים הזמניים בהליכה ומלבוש וולחם והשכרה היא הכרחית המותרות זה"ש בפסח זה תיש לפי תכלו תכוסו על השה היינו לפי תכלו דווקא כדי להוקיר ההכרחה והמותר יחריש : והשה רמז לעובר ע"ד שנקראים גאן עשתרות שמעשרות את בעליהן כן השה רמז למזל טלה רחם לכל המזלות המשפיע לעולם כל צרכי בני האדם ובהם לא יחסרם האדם כי אם לפי תכלו ולא יותר • וזה"ש ופוסעים יבשלו בם זה התוכלו לפם תכילה גפה בהיות שעיקר מצות הפסח בגויה על יסוד זה להרמיז את האדם שנקבצת המותרות בחמור • ומעתה נבא לבאור ענין זה בפרטות בהמשך כל הפרשה בעזרת המלמד ידי לקרב לבאר הפרשה בשני דרכים כמשפטינו בחבור זה להועיל מפרשה זו ההשלמה הפרטיות של כל ימים וימים והשלמה הכללית של חומה זו בכללה :

א הדרך הרמשון בהמשך פרשה נח ביאור שה לבית אבות דרך ראשון

פרשה זו • ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית תכוסו שה לבית תאכלו זו היתה תכילה רחשובה של מטה שנצטוו ישראל עליה רחוי להועיל ממטה זו כל דרכי התכילה תאר יתכל האדם מכלתו ומשמנו בשולם הזה על פי הפשטה התלוים ותכל ותי לעולם חיים ונחיי והרי תכילה זו היתה דוגמת תכילת המן שנצטוו בו שלא להותיר ליום המחרת שלא יהיו מקטני תמנה וכן לא ידלג על יום המחרת להרבות בקניניים מדומיים לומר שמא לא יהיה בידו די ספוקו ביום מחר ויש מחר שהוא לאחר זמן כי זה כל חלי וכל מכה שרוב בני האדם נגועים הם בארץ על המחיה ועל הכלכלה תמיד הוא דואג על הזמן הבא מ"ש שחיינו יודע מה יולד יום לפיכך נאמר בפ' זו והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו כמו שנאמר במן שהותירו וירם תולעים ויבאש והכל הולך אל דרך אחד כי זה הוא סוף כל הפחזים מאספי הממון שמוסס רימה תשוע בהם וליבא חומס היום הבא והנותר מן כל מאכל תאכל יאכל שם העבטי שורפו וקינו בשבף והמותר לתולעה ורימה וכמו שנאמר אלא המן המרבה לא העדיף שהמרבה בחסיבת הקניניים הזמניים לא העדיף יותר מן הכרס לעכ"ל והממעיט בהם לא החסיר לגופו מחומה ותדרכה

העדיף מלד קלות משא הממון מעליו כך נאמר בפסח זה שים לפי תכלו תכוסו על השה היינו כפי טוכך תכילתו ולא יותר כמו שמומרים בטוסחת הא לחמת כל דכפין ייתי וייכול היינו כדי שבר רעבון ביתו לבד ולא יותר כי הנה ימים בחים והיה בקטן כגדול כעשיר כהלך הכל שוה • זה"ש ויקחו להם שה לבי' תבו' שיסתפק ממה שיכם מתבותיו מן השה שנמכר על השובר כחמור למעלה ולא יבקש כי אם שה לבית כדי הבית שבר רשעון ביתו ואם ימעט הבית מהיות משא שים לו רב יותר מכדי צרכו ולקח הוא ושכנו יפרעם בו שכניו וקרוביו עד לשבר בחסכת נפשות תכוסו על השה ולא שיקבץ לו הון עתיק רחוי לפרעם בו כמה מלפים והוא מחזיק בו בידו לבדו כמנהג דורינו • וילמוד עוד לומרו שה לבית תבות שלא יכבד האדם בטעודת השבות בכל מקום כי אם שים על מספחתו יסוב והוא סיבה גדולה להשקיע כמה דברי ריבות המשכנים מתוך השעודות כמנהגינו • ולחמר מן הכבשים ומן העזים תקחו כי גם מין העזים הורחה על המתון אפשר כי עז השם המחזיקים בו כמ"ש הן עשיר קרית עזו ועשיר יעשה עזות ולחמר מן הכבשים כו' ר"ל קנת ממנו דהיינו ההכרחי ולא כולו כי זה הורחת לשון מן בכל התלמוד • והיה לכם למשמרת עד יום י"ד כי תכילה זו על זה התופן היה שמורה וגנוזה לאדם לעולם הבהיר והפל מתוקן לטעודה ההיא שבזמן ההוא יהיה דוד העולה למספר י"ד רחם המכרכים . ולקחו מן הדם ונתנו על המשקוף ועל שתי המזוזות דוגמת מצות המזוזה הבאה להיות לאדם לזכרון נגד עיניו תמיד כל מצות ה' ויש בזה רמז לפתחי לבו ותדביו כי המה פתומות לגל השלם ומידי עברו בהם דרך העיון השכלי יזכור אם ה' . וזהו שדרשו רז"ל והיה הדם לכם לאות ולא לאחרים לאות מכאן שלא ניתן הדם כי אם בפניט וזה מדבר במילת ערלת הלב כי לדעת רז"ל מלו בלילה ההוא כי מסר להם הקב"ה דם פסח ודם מילה לגלות מעליהם חרפת מלרים שאמרו רלו כי רעה נגד פניכם כוכב המורה על דם הריגה כו' שאמר ים לגל יד השלם להסב פני המערבה אל דבר שיתקיים משפט המערב' על כל פניט וכהסיח שאמרו האי מאן דבולד במזל מאדים ליהוי מציד דמא מאי תקנתיה ליהוי עבחא לו מוהלא • כך פסר להם הקב"ה פסח ומילה דם פסח היינו עבחא ומילה היינו מוהלא לאמת לפי שתכלית המילה התיצוית הוא לסבב המילה הפנימית מערלת הלב כמו שיתבאר היטב בדרשות המילה על כן נאמר לכם לאות ולא לאחרים לאות שניתן הדם מבפנים כי דם זה הוא עיון פנימי לבני שהיו בגלה לזולתו בלחי לה' לבדו ויהיה לאות זה דוגמת אות השבת שנאמר בו ביני וביניכם כדרך שיתבאר בסמוך • תכילת הבשר בלי שום זהו הורחה על התכילה בחפזון כי האדם בעוה"ז כגר וכלורח נסה לגון שהיו משהדל בתיקוני התבשיל לעשותו מעשה בקדירה כי אין לו פנאי לכך אמרו הפסח היו נאכל אלא בלילה כי בבר אמרנו שהשה רמז

מל העובר שלין תשמישו כי נט הפסח אינו
אם בעה"ז הממשל לילה נאכל אלא
לפיכך גם הפסח תינו נאכל בלילה
תלת בלילה ועוד נאמר עושה
עובר במשפט כתני ימיו יעשהו לפיכך גם הפסח
תינו נאכל תלת עד תנות וח"ת לומר שהוא עושה
עובר במשפט מ"מ בהגיעו לתני ימיו יתחילו ימי
היבילה ותז יכיר האדם בפתיחות ערכו ותז ממילא
תם כח יבאו לדוף תחר קניני הזמן וזהו סוד ביעור
השמור ביום י"ד תחר תנות כי ככה הוא זמן ביעור
השמור שבעיסה שבאדם מתני ימיו ולשלה כי הוא
הזמן שמשמו נופה למעלה כד"ת עד שאר לא תתשך
השמש וגו' ובדרך שיתבאר בשמור במחמר ס"ד על
פסוק ויבחר תופס בתוך לפיכך הפסח תינו נאכל תלת
עד תנות • ועוד שהעובר רתוי לאדם לעשותו לעורך
עלמו בתופן שיאכל ממנו בזה ובבא בשהוא מוציאו על
עניים רומניים • האמנם אם ירע לבבו להוציאו על
תורה ודקה וג"ת שהי הוא עוזב לאחרים תיל ותומה
שאר בגה ותשאר נעע כי בניו יאמרו תמנו ממנו והוא
יפת תת עונו • לפיכך גם הפסח תינו נאכל כי אם
למנויין • ועוד שהשלימים הוצבים עלמם בעה"ז כתורה
נעה לנון לכך נאמר ותינו נאכל תלת עלי בדרך
שיתבאר למעלה • ותכילתו על תנות ומרוציס רמז
שבכל תכילותיו יזכור ימי הרעה כמו שנאמר בכלם
ישמח ויזכור ימי החושך וגומר כי על כן קרא
שמה מרה כי מריס המה כמו שכתוב ותחריתה מרה
כלענה • ועל תנות היינו בהרחקת השמור שבעיסה •
וכל עוד לא יאכל בו כי היכר הרע שנמשל בשמור שמו
נקרבו כי גם הוא נקרא עוד ועמא ואין לו חפץ במדת
ההסתפקות • לפיכך תינו מוכל מן הפסח המורה על
ההסתפקות • ובניתי אחד יאכל ושלח להוציא מן הבשר
הוצה ושלח לאחלקו לשני חבורות כל זה הערה שיהיה
לו לבדו ולא לזרים אתו ויסתפק במוכרחות לבד ולא
יבקש להוציא ממנו חוצה בדאם כל תוצות להסתפאר בו
נגד בני אדם וכן הורחה לא תוציאו ממנו עד בוקר
בדרך שיתבאר למעלה • ועשה לא תשברו בו היינו שלא
יעבור הדבר העלמי שבו תלוי כל מבי יסוד התורני
והם המעשים עוביס המתעלמים באדם ודבקים בו לא
יסורו ממנו • וככה תאכלו אותו מתניכם מגורים כו'
כאן מסם כל הענין לומר שאכילת האדם בעה"ז תהיה
בחפזון כתורה נעה לנון כי לא ידע האדם את עתו לפיכך
צריך לאכול על זה האופן דוגמת אכילת הפסח בשלא
יתכהל ממנירים שיאכלוהו בחפזון כי היו מצוירים ומוכנים
לשלח לדרך כמו כן בשלא האדם מהרן מלפניו זו
שהוא דומה ליוצא מציה התסורין צריך האדם לאכול
כל מולין שלו על טהרת הקודש בתופן שיהיה מוכן
לך בכל עת ובכל שעה לשום לדרך העה"ב פעמיו
כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך לבניס וגו' וע"ד תרז"ל
במסכת עירובין פרק כלל מעברין תמר ליה שמואל
לרב יהודה סיגית תפוח ותכול תפוח ותפתי דעלמא
דאזלינן מינה לבי הילולא דמי פיפ"י היום יבוא
ולמחר תינו כו' זה"ם כלן ותכלתם תומו בחפזון שלא

יתכהל קבע בעה"ז כ"ת כדרך התורה כתמור וכמ"ש תכין
לך הדרך ושלשת גבול תרחיק שהאדם יכין לו שדה לדרך
העה"ב ויעשה כל מעשיו בכמה עניניס משולשים בתורה
נביאים וכתובים כמ"ש הלוא כתבתי לך שלישים וגו'
ובתורה ועבודה וג"ח • ובתרז"ל לעולם יעשה אדם
מעותיו כו' גם יעשה כל יום ויום שלשה כ"ד שעות על
ג' תלקים כי על זה מצינו ג' לשון תז המורים על זה
דהיינו ת' שעות שלים מן היום יהיה יען זה"ם יפתי
תז יומם לי • ות' שעות יעסוק בשכלי הגוף זה"ם כי
תז תגלית תת דרכיך • ות' שעות יעסוק בתורה זה"ם
ותז תשכיל כי כלם נרמזו במספר ת"ר ובפסוק זה נרמזו
ג"כ שלשה דבריס תשר עליהם העולם הקטן עומד תורה
עבודה ג"ח כי גג' תילו יכין לו לידם לדרך לעה"ב
ועל זה יהיו שלשה תכין שבמשנה • א התורה זה"ם
תכין לך הדרך ושלשת היינו בתורה נביאים וכתובים
וכל התורה לקבי דרך • ב העבודה שבלב זה"ם
תכין לבם • ג הג"ח זה"ם תכין דגנם • זה"ם וככה
תאכלו אותו וגו' ומפסוק זה למד ר' יוסי שהולכי דרכים
יהיו מזורזים כו' ובדרך כלל יש רמז נכון שהאדם יהיה
מוכן תמיד לשום לדרך פעמיו ויהיה מזורז בכל מעשה
של מצוה שתבא לידו שלא יחמיצנה כי לא ידע האדם
את עתו ובדרך פרטי רמז במקל ומגור ומעשל לשלשה
עמודי עולם • שתם מקל עשוי להיות האדם נשען
עליו בעשותו הדרה כך העולים בהר ה' צריכין להשען
על מקל עוז ותפארה שהתורה ממשלה בו כמ"ש נשען
משען ומשענה שלו בעלי תורה משען מים שלו בעלי
מקרא כו' והשלש נשען בשעשוע קנה רצוף תאבה
ומקלו בידו לעמותו הדרך לשבר יך בו • ומתניו חגורים
רמז לתפילה שצריך להיות חגור שלא יהיה לבו רוחה
את הערוה • ועליכם ברגליכם שיהיה מן הנעולים
חסדים הנדיבים כד"ת מה יפו פעמיך בנעלים בת
נדיב כי מי שרוח נדיבה במכתהו עליו נאמר והלך
לפיכך נדקך והוא לפלק לפניו כל תבני המכשולות עד
שאר יך לבעוט ולא יגוף בתבן רגלו והרי הוא דומה
למי שעלו ברגלו בעות מן המכשולות של תבנים קטנים
המוטלין בדרך כי הולך לפניו לדקתו דוגמת עמוד הענן
וק"ל • גם ירמוז בחגור זה למה שנאמר והיה נדק
חגור מתניו והמומנה חגור חלציו • ת"כ תיסה הפסח
זיכות נפלא על האדם לפנות דרכו לפניו מכל מכשול
זה"ם ופושעים יכשלו בם זה האוכלו לשם תכילה גסה
והוא האוכל מן הממון המקודש תכילה גסה ר"ל שאכילה
בו ללא צורך לא לעזר ולא להועיל לשוף הוא נכשל בו
כאמור • ומעשה זה היה

ם ענין קשירת לקיחתו בי' לחודש ביום השבת
השלה ושעם תשר מעשה לקיחתו וקשירתו
לשבת הגדול בכרעי המיטה נקרא שבת זה
שבת הגדול ונראה לפרש זה בשני
טעמים שונים • א הוא על הדרך שהזכרנו שהשלה
רמז על העובר • ותופני תכילתו שם הורחה על תופני
תשמים הממון המקודן ע"כ נצטוו לקשרו בכרעי המטה
להזשותו בעיני בעליו כשידאו תותו קשור וידו על
התחתונה וקשירתו יורה שהמשכיל צריך לעשות לו

מסגרת וגבול לומר עד פה הבא ולא יוסיף להמשיך
עוד על נקבת המותרות כי בחמת שאגל כל מבקשיו
אין לו גדר וגבול ואין קצה למרכבותיו כמו שיתבאר
בחלק שני בסמ"ג רמ"ז על מרז"ל אלילים אין להם יכולת
לסגור מחיצה כו' • והמעם רמז לפעולות השכליות שיש
להם פירות כמעם זה העשויה לפריה וכיצה דוגמת
מה שפירש רש"י בפסוק הבא מעמו שלמלמה ולכך
הוא נקבר בכרעי המעה להורות צידו על התחתונה •
או ד' כרעי המעה הם כנגד ד' דבריש המעמידים
כל הויות החדש העושים פירות והם תורה עבודה ג"ח
ומעשה המצות בכלל והוא קשור בהם ונפל לכולם •
ובזה היה קיהוי שיהיה למלרי' עובדי האלילים החושבים
שמל מלה מהכיח ומעשיר ויש בו תועלת גדול ותעפ"כ
לא למדו דבר זה"ם לא יחרץ כלב לשונו וכתיב להלן
והכלבים עזי נפש הם לא ידעו שבעה וק"ל • ב הוא
שהשלה שיהן למזל מלה שהחמירו בו המלריים וקפידתו
יורה שהמזל קשור אין בו יכולת להכיח ידיו וכגליו
אולם רלון הבי"ת ונדיק מושל ביהחת ה' • ג הוא שלכך
נקרא יום זה שבת הגדול כי בזה היום נתקיימה החדושו
של יוצר הכל מפי שניים עדים ועל פיהם יקום דבר כי
ה' אחד וגדול ה' מכל אלילים • עד אחד הוא השבת
המורה על חידוש העולם וזה מופת על מחדשו וכן
אדז"ל למורה השבת לכל נחת בן זוג ולי לא נחת בן זוג
כו' ת"כ כמו שהשבת אין לו בן זוג כך הוא מעיד
שהקב"ה אין לו בן זוג • עד שני הוא הפסח מורה
על מחדושו יתברך לפיכך זמן הקרבתו אחר יום י"ג
כמספר אחד ועל זה יובו על תקות הפסח כמו בבית
אחד יאכל ולא לתלן לחבורות ונלעגו לתכול לני דמיונו
שלם בדמותו ולשלמו שלא ליחתו לנתחים וכן עשה לו
יעבדו בו מזה המעשה וכבר תמכנו שהשלה מרמז למזל
עלה שבר אליו היו המלריים מזבחים ומקטירים כי
משבו שהמזל ההוא רועה כל המיללות לפיכך נחמר
כי תועבת מלריים כל רועי לאן כי תועבה הוא בעיניהם
לומר שהמנהיג יסי' מועבה ולקיחתו לשם שחיטה הורתה
שהקב"ה מושל על המערכת ועשה בהם שפעים כרלונו
זה"ם כי גדול ה' ומורא הוא על כל אלהים ר"ל
תימתי ניכר כי גדול ה' בזמן שהוא מניל מורגו על
כל אלהים אולמו ועושה בהם שפעים כמו שעשה בשבת
זה בלקיחת השלה ועל שם זה נקרא שבת הגדול כי
בו ניכר שבדול מדוגיו מכל אלהים ומעשה זה נקרא
השבת והפסח הוא • השבת שנאמר כי הוא היה ביני
וביניכם • הפסח שנאמר והיה הדם לכם לאות כי שניהם
הוא ומופת על מחדושו יה' ועל פי שנים עדים יקום
דבר • ומעשה נבח לבישור דרך הבי בהמשך פרשה
זו על ההלמה הכללית :

ב הדרך הבי בהמשך פרשת **סא** ביאור פר' ויקחו להם שה לבית שה לבית אבות בדרך שני בהיות שהמלוה זו היא המשוה שנעשו עליה בזמן הגאולה רמזו לומר שהמלוה זו היא סיבת הגאולה וכמ"ש רמה הקב"ה שלא היה בידם שום זכות שיהיו ראויין להגאל מכח להם דם פסח ומילה כו' ושם כן הפסח הוא סיבת הגאולה ורמזו לומר ש"ש בהמשך הפרשה רמז על הדברים המקדימים הגאולה בהווה ובעתיד • וזה כי כבר הזכרנו למעלה במאמר כ"ב שהלרות בזו על ישראל מהעדר השלום ופירוד הלבבות שביניהו כמ"ש שם פזורה ישראל וגו' וכן מניהו בחיבה רבתי שחמר שהמר ליראל תפור לי המדוך הגשבר בחוש הציר לו אזור לי חוש מן החול ותתפור המדוך ובודאי שעל דרך החידה המציל לו ישראל לחול זה שלחו מחדבק ומזח לו בשביהו ישראל בתנודה לחת ומוש לחד שאזור להייהו חיבור החול לא יתפור המדוך ביוש חבוש ה' שבר עמו ובשבר שישראל משלו לחול זה שלחו מחדבק כ"ש מתוך עירוב סיד ומים כך ישראל מתחדים מלד היות להם הוהיה לחת כמו שנאמר שלום רב לשוהבי מרחיק והתורה היתה מקלתם לפיכך היא משולה למים שבבור סיד שלחו מחבד פיפה והיא שבת השלום כלמור ומעשה זה נמשלו ישראל לשם כמ"ש במדבש מה השם בזמן שהוא לוקה בח' מלריברו כולו מרגיש כמו כן ישראל עבן לבדו חטח וכולו מרגיש שנאמר חטח ישראל וכל זה הורחה שחכלית הכוונה היתה שישראל יהיו לאחדים בחרן וכאיש אחד שבזמן שאחד מלריברין לוקה כולו מרגיש כך יהיה כל ג' לר בגרות הביהו וזהו סוד האחדות הנרמז בפסח זה כמו בבית אחד יאכל ושלח לחלקו לחבורות ולני שלם כדמותו ונלמו ועשה לו ישראל בו וכ"ז יורה על אחדות השם שישראל נמשלו בו כמ"ש ישראל יש לשם שלו אחד ותורה אחת ובית המקדש אחד כו' • וכל זה הורחה לשיהיו לאחדים בחרן ודבר זה נרמז בשמחיות הפרשה זה"ש ויקחו להם שה לבית אבות וגו' רמז שמחמשה לדדים יהיו לחויין ישראל לגאולה • א בזכות השלום לחמור • ב בזכות האבות הקדושים אשר בחרן השה כמ"ש וזכרתי את בריתי יעקב וגו' • ג בזכות עשמם כשיהיו כולם זוכים אליה • ד בזכות הלדיקים שבדור • ה שאם כל זה לא יהיה יגאלם הקב"ה למען שמו כמ"ש לא למענכם אני עושה כ"ח למען שמי וגו' • זה"ש ויקחו להם שה כו' • א השלום כשיהיה מתוך ביניהם זה"ש ויקחו להם שה בדרך שאתאתר • ב בזכות אבות זה"ש לבית אבות • ג זכות עשמם זה"ש שה לבית כ"ל שיהיה כל בית אחושי זוכה לזה ויהיה שלום בבית אחושי בין כוחות הגוף והנפש כי כשר ידעת כי גוף האדם נמשל לבית שנאמר עד אשר לא יזועו שומרי הבית ובזמן שהשלום בין פמליה של מעלה לשיהיו כוחות הנפש ובין פמליה של מעה כוחות הגוף אז יוכל האדם לבוא לידי השבת שלימותו ובהפך זה נאמר אין שלום בעלמי מפני חטחאי שיהיו מהתגברות היצר הרע זה"ש שם לבית • ד זכות הלדיקים זה"ש ושם ימעט הבית מהיות משה אז ולקח הוא ובניו היינו זכות הלדיקים שבדור שהם מחי מספר כמ"ש אין העולם פחות מן ל"ו לדיקים שנמ' חסדי כל מוכי לו זה"ש בחכמת נפשות תכוסו על השה • ה שהקב"ה יעשה למען שמו זה"ש הקרוב אלינו זה הקב"ה כד"ת לבני ישראל

סב

חמשה גאולים בפ' בהר

עם קדושו • וחמשה גלו גרמזו בפרשת בהר שנאמר מחרי נמכר גאולה תהיה לו והזכיר שם ה' מיני גאולים • א אחד מאחיו יגאלנו • ב או דודו • ג או בן דודו • ד או משאר בשרו ממשפחתו • ה או השיגה ידו ונגאל • רמז לה' סכות שנאמרו • א הגאולה והחתדות זה"ש אחד מאחיו יגאלנו • כ"ל החתדות שבין אחד לא' זהו יגאלנו • ב זכות אבות זה"ש או משאר בשרו ממשפחתו • ג זכות עצמו זה"ש או השיגה ידו ונגאל • ד זכות הצדיקים שבדור זה"ש או בן דודו כי הצדיקים נקראו בנים למקום ברוך הוא שנא' ה' אמר אלי בני אתה • ה שהקב"ה יגאלם למען שמו זה"ש או דודו זה הקב"ה כמ"ש דודי לי ואני לו וגו' • ועיין מכילתא שפטח על מצות ומרורים כי המצה לחם עוני ובכך ידעת שהעוני הוא סימן גאולה כמ"ש והבאתיך בקרבך עם עני ודל וחכו בשם ה' • ונתן ה' לך לחם צר ומים לחץ ולא יכנף עוד מוריך כי העושר גורם גבהות הלב והביטוח כנגמז בשה זה • והמרור רמז שאין הקב"ה שולח גאולה כי אם למרי נפש שאר השביעה ה' במרורים שיהי לכך למסל' דרך הלכת שובי בתול' ישראל שובי אל עריך אלה • וזה שלש עמוד זה בס"ד :

עמוד ז

מאמר סג

סוד ברית בין הבתרים ופסח ומצה ומרור וביעור חמץ

ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה ויאמר ה' אל אברם קחה לי עגלה משולשת וגו' ויבתר אותם בתוך ואת הצפור לא בתר • ידוע ומפורסם שנתרבו דברים ניכר כל אדם אם זך ויבר פעמו כי כפי התלוקה המצויה בתכונת בני האדם נמצאו מרבה מכות מזיקין המעבירין את האדם מהשגת שלימותו והם סיבת הפגד הרשעים וקיום הצדיקים כנגדן בשמותו ויבתר אותם בתוך ואת הציפור לא בתר כי זה יורה על הפגד וכליון של הרשעים שנמשלו בעגלה משולשת ועז כפי' רש"י ואת הציפור לא בתר היינו קיום מציאות הצדיקים מצד שד' מדות אלו חיק מצויין בהם והם היו סיבת הגאולה וכנגדם נצטוו ישראל בד' מצות מן התורה והם פסח מצה ומרור וביעור חמץ כמו שיבא • ול' מיני מזיקין אלו הלא ידועים ומפורסמים • א מציאות הגשמי שברואו בשם עליון הרי הוא הרי כאלו דומק רגלי השכינה והוא רע לשמים ולבריות ועליו נאמר נגפה עינים ורחב לבב לומר לא מוכל ודרכו רש"י על הקרי לומו אלא לחטו • ב מציאות החשוב כי השעוף בחתדות הגויות הרי הוא מכלה כל ימיו בהבל והמה מעוררים עיני בעליהם כנודע • ג הכודף אחר הממון הרי הוא כל ימיו בעור הממשש בחפילה ואין לו פנאי לעשוק בתורה ומצות כנודע מדרכם כאשר התרכזנו לדבר מזה בחלק רחשון מאחר ו' ע"ש • ד אים מדון ומריבה מחשב רע על מחכוותיו ואין שלום בחעלותיו וכל מזימותיו לאחור ריב נא ולאד כמה מיני מידות רעות תלוין בחדה זו עד שאמר על כל פנים לאיזה מכחת חולו לעשות טובה לנפשו • ול' מידות אלו הם כללים ולא פרטים כי כל אחת מהם בפני עצמה מערידתו מן העסק הנפשי וכ"ש בהצטרף אחדנהן יחד כי הם מקור נפחת ופחח פחות לחעלת ולגידה כי

סד במסור' ד' פעמים לרע נקוד פחח לרע • ב הוי מומרים לרע טוב •

הם מפחח לכל רשעי עבירות ע"כ מצינו במסורת ד' פעמים לרע נקוד פחח • א לא יבקר בין טוב

ג שנא' ביעשיה כי רגליהם לרע ירוצו ומהיר לשפוך דם שלום לא ידעו • ד במשלי נאמר כים מחד יהיה לכלנו ומהיר ליה רגליהם לרע ירוצו • וכפי הנראה שלכך הם נקודים פחח כי כבר אמרנו שד' רעות אלו הם פחח פחוח לכל הרעות והם נרמזו בד' פסוקים אלו • א השטוף בחאות הנוף ומופע על הדבר הנראה מחוק לעשה כי הוא מחוק בחאת לעשי"ו שעשות בידו כי רוב חמדות הגויות אע"פ שנראין לחאוכים לפי שעה הנה אחריתם מרה כלענה לך שאחאים בותרים בדבר שהוא טוב ומועיל ועבר לפי שעה זהו שנאמר ביעשיה הוי אומרים לרע טוב וגו' ומהיר ליה הוי גבורים לשחות יין • ב רדיפת הממון זה"ש כים מ' יהיה לכלנו ומהיר ליה כי רגליהם לרע ירוצו • ג המונע דרך השלום זה"ש רגליהם לרע ירוצו ומהיר ליה דרך שלום לא ידעו • ד מניאות הגאוה עליו למרו רז"ל כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסחלקת ממנו כו' ומ"ש אין בו כדי הבחל אפי' לפי שעה להבחין בין טוב לרע זה"ש לא יבקר בין טוב לרע ומרגליהן נקראו רעה • א הממון נאמר בו עושר שמור לבעליו לרעתו • ב הגאוה כתיב ירחת ה' שנאת רע גאה וגאון • ג התאוה כתיב ונפש רשע חיותה רע • ד המריבה כתיב עליו יחשבו רעה וגו' • ועל ד' אלות נזקין אלו כמו שיחשבו בשמור עליהם נא הרמז במראה אשר רחה לבדכם בבריח בין הבחרים בשבבר פרשנו כל הענין בדרך אחר במאמר כ"ח הלא דברי חורה כפטיש יפוצץ סלע מדרשים בשמה פנים כמ"ש גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם כי מעשי ה' המה הלאות שנאמר והלאות מעשה מלהיהם המה וגו' והם דרושים לכל חפציהם כי כל דורש ימצאו רמז לכל דבריו כמו שנפשו חפץ בהיות שים ע' פנים לחורה כמנין יין • מעשה בנים מלקי ומומר שהראה לו הקב"ה לאברהם בשעמדו במה אדע כי אירשנה כ"ל בחיזו זכות ירשו בני הארץ והשיב לו קחה לי עגלה משולשת וגו' הראה לו ד' מדות רעות אלו המצויין אצל הרשעים והם סיבת הכליון שלהם וכנגדם הראה לו כי בצדיקים חין מצויין וזהו שכתב קיומה • א רדיפת הממון זה"ש ויבתר אותם בתוך כמ"ש עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו • נמצא שבתוך הוא מבותר ומונחת לנתחים וכליל לחיים של ניהנם בחצי ימיו דהיינו בתוך • זה"ש ויתן חים בחרו לקראת רעהו ע"ד שנא' ושוב לאחריה חילו • ואת הציפור

דהיינו ישראל לא נהר מגד שישראל אין להופיס אחר
אפיסת הממון לפיכך אין מבוארין והם קיימים לפניו
יתברך • ב מניחות המציאה זה"ס ויתבר אותם בתוך
כי כן מצא המפלוקת לחלק יפה בין מצים ובין
אחים יפריד עד אחר לא יתחלקו לעולם כמ"ש אצל
המלוע הוא הבדיל בין אים לרעהו כו' • ויען אים
בהרו לקראת רעהו ע"ד כל הפוסל במומו פוסל כי
כן מצא המציאה שבהרו המיוחד לו דהיינו הפסולים
שבו הוא מניחם לקראת רעהו לפסלו בהם ומטיל
הממון שבו על רעהו • אמנם אם הניפור לא נהר דהיינו
הלדיקים שממצלו לניפור לא נהר כי הכלום המחוך
ביניהם סיבת קיומם • אמנם כשהמציאה מצויה בין
אינו אומה זהו סיבת הפסדם והאומה כלה כי יד אים
בדעהו כמלחמת ישראל עם סיסום • ג מניחות הנאה
זה"ם ויתבר אותם בתוך כי המתנאה נפרד מן העולם
בחני ימיו כמ"ש רז"ל כל המתנאה לסוף מתמעט שנאמר
רומו מעט • וס"ת יהנו בעולם ת"ל ואינני • ויען אים
בהרו לקראת רעהו כי כן מצא אל כל רוח שכל יפנו
וחפלו להדר עצמו בפני רעהו כי מי שהוא במקום
שאין אים אין מקום כלל לנאותו ממנו שבהרו המיוחד
לו דהיינו יקר הפארת בדולתו הוא ניתן לקראת רעהו •
אמנם הפסוד לא נהר כי מנד העונה המצויה בהלדיקים
הם קיומים כמ"ש לא מרבבם מכל העמים חשק ה' בכם
כי אתם המעט ודברו רז"ל בזכות שאתם מתעטין עצמכם
לפני כו' • ד מניחות האחוה זה"ם ויתבר אותם בתוך
כי הפסוף בהאותו נמנד מן העולם בחני ימיו כמ"ש
אחות אצל אמיתו ולחייה מקבדות האחוה וכמ"ש
הקנאה והאחוה וכבוד מוניחין את האדם מן העולם
ויתן אים בתבו לקראת רעהו שהוא נותן הודו והדרו
המיוחד לו לאחרים כמו שכתוב פן תתן להודך לאחרים
ופי' הלב"ע וז"ל פן תתן ההוד שהמון לך לקנות
השלמות לאחרים ולא יהיה לך הועלת בו אבל יהיה
בו השתתפות לעשות אחבולות להשיג האחוה עכ"ל •
וכן מרז"ל המכבד שעודתו בבל מקום לסוף מחריב
את ביתו כו' ומצא שלסוף יבוזו זרים יניעו והוא
נאמר ערום מכל שניות הנלחמו לכך נאמר ויתן
אים בתבו לקראת רעהו • אמנם הפסוד לא נהר בהיות
לדיקים נדולים בשיעורי האחוה זהו סיבת קיומם •
גם נוכל לומר בדרך כלל שבל מרבע מידות יעזוב
האדם מעצמו בהניעו לחני ימיו בדאותו שהוא קרוב
אל ההפסד בזמן שנשתו נוטה למערב אז ממילא
יניח בפחיתות ערכו וזהו סוד ביעור השאור מחנות
ואילך בזמן שהחמה נוטה למערב כי זהו הזמן שהשאור
שבעיסה הפנימי נגדל מהניו • זה"ם ויתבר אותם
בתוך ועליהם נאמר תנשי דמים ומרמה לא יחנו ימיהם
וכתיב עושה עושר ולא במשפט בחני ימיו יעזבנו •
בחני פסוקים אלו נרמזו תרבעתן שבכולם יעזבו
מעשהם קניניהם האלו בהניעם לחני ימיהם • א תנשי
דמים זה הפסוף בהאותם הבאים מרציחות הדמים
כמ"ש כי חמוה נפשך והפשם הוא הדם שנאמר כי
הדם הוא הנפש • ב ומרמה היינו אים מדון כל"ל
מרמה בלב חוקשי רע וליועצי שלום שמחה • ג עושה
עושר הני הממון • ד ולא במשפט הוא ענין בפני
עצמו כי זולת זה היה לו לומר עושה עושר ולא
במשפט אלא שהוא ענין בפני עצמו ומדבר במציאות
הנאוה שהמתנאה לא במשפט הוא עושה כן כי אין
יהנאה אדם להבל דמה • או יאמר שהמתנאה אין
לו חלק ונחלה במשפטי ה' כמ"ש ידרך עניים במשפט
וכמו שאמר הנם לבו בהולאה עושה רשע וגם רוח •
ודבר זה אנו למדין ממה שנ'

סה **סמיכות ואלה המשפטים לפסוק שלפניו :**

ואלה העלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו • ומשך ליה ואלה המשפטים ירצה בזה להורות שהדין לא יהיה לבו נסה עליו בהוראה כי מעשה זה היה מקום הסנהדרין אצל המזבח כדי שילמדו דרך הענוה מן המזבח ע"ד שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה כי מבליח הזבחים היה להביא את האדם לידי רוח נשברה וכן במזבח נאמר מזבח אדמה תעשה לי ואו שהיה במקום נמוך לאדמה או מלא אדמה בין כך ובין כך יש בו רמז לדרך הענוה כד"א ואכני עפר ואפר וכמו שפי' רש"י על פסוק והלרן לעולם עומדת • וזה"ם כל המעמיד דיין שאינו הגון כאילו נוטע אשרה אצל המזבח ור"ל מי שרוחו נסה עליו המשיל לאשירה כי כל עיקר כוונתו שיהיה בארץ והכל יבאהו לו לאשרה של עבודה זרה ממש ע"ד שארז"ל כל מי שיש בו נסות הרוח ראוי לנדעו כאשירה כתיב הכא ונרמי הקומה נדועים וכתיב התם ואשריהם תנדעון ומעשה זה אין ראוי להעמידו דיין להושיבו אצל מזבח ה' המורה על נדר הענוה זה"ם ולא תעלה במעלות על מזבחי • על הוא כמו אצל ע"ד חוגים על היס כי אין ראוי להושיב שני הפכים במקום א' ומה טעם לדבר אשר לא תגלה ערותך עליו ע"ד שארז"ל כל המתנאה כאילו בא על כל העריות כתיב הכא תועבת ה' כל נבה לב וכתיב התם נפרצת עריות כי אם כל התועבות האל וגו' לכך נאמר אשר לא תגלה ערותך עליו ומשך ליה ואלה המשפטים להורות שהדין צריך להיות עניו ושפל רוח זהו שנאמר ולא במשפט זה אתין לו חלק במשפטי ה' על כלם אמר בחני ימיו יעזבנו מעשיו יעזוב דרכים מקולקלים אלו כאמור לכך נאמר ויתבר אותם בתוך • ומניעו עוד בהיותו מן המדרש הביאו הילקוט

סן **שלשה לא** בספר שופטים וז"ל נ' לא המתינו ששת עם שעות בשלומן • אדם הראשון שעות בשלותן וסיסרא וישראל • אדם שנאמר ולא יהבושמו לא בא עם • סיסרא שנאמר מדוע בושם רכבו בא עם • ישראל שנאמר ורוח העם כי בשם משה ע"ה • ובני הנרלה שבמדרש זה נרמז שאדם כיתות אלו אינן ממתינין בשלותן עד חני ימיהם וז"ש עם שעות כי משם והלאה הוא הזמן שהשמש נוטה למערב וכבר אמרנו שהוא רמז לחני ימיו של אדם שהו שמש נוטה למערב כד"א עד אשר לא יחשך השמש וגו' • א אדם הראשון היה להוא בשלומם התחוה שנאמר וכי תחוה הוא לעיניו •

ב סיכרא היה לסוע אחר הממון כמ"ש מדוע בסם רכבו וגו' הלא ימצאו יחלקו שלל וגו' · ג יסכרא במעשה עגל היו בעלי נשוא ובעלי מדון ומריבה כי מאחר שפירש הרמב"ן וכן הסכמת רוב המפרשים שלא היתה כוונתם לע"ג כ"ש בקשו מנסיג אחר במקום משה ח"ו למה לי ברכו להם אחד מקרבם שלא מצד רוב נשותם לא היה אחד מהם רוצה לחלוק כבוד לבני גם מצד המריבה שבהם לא יכלו להתפצר על אחד מהם זה שכתוב ויקומו לצחק פירש רש"י לשון גילוי עריות ושפיכות דמים · א הנשוא זהו גילוי עריות כמ"ש כל המהנשא כאילו בא על כל העריות כו' · ב המריבה הנזכר לידי שפיכות דמים זהו שפירש"י ום"ד וק"ל · ולפי שמצד סיכות אלו לא הסכימו על אחד מהם לפיכך ויצא העגל הזה · ומצא שפם שעות אלו דומין מפם לאומנו ויבחר בותם בתוך · וזהו שמצינו שבערב פסח נצטוינו בד' ענינים שמצותן מפם שעות ולמעלה דהיינו אחר חצות · א היסור החמץ מפם שעות ולמעלה · ב היסור המלאכה מחצות · ג שחיטת הפסח אחר חצות · ד הפיית המצה על מצות אחר חצות · רמז להרבעתן · א היסור המלאכה להכריח כנגד מיעוט הממון ·

סן סוד ד' מצות

וזמנו עד חצות כי בחצי ימיו יעזבנו כאמור · ב הנשוא זהו סוד אחר חצות מכילת החמץ עד בערב פסח וד' חצות כי בחצי ימיו יעזוב מכות בחצי הלילה גאולתו כי יכיר בפחיתות

ערכו כאמור · ג מיעוט החשוב זה סוד הפסח המורה על המכילה ההכרחית כמ"ש תים לפי אכלו תכוסו על הטה והחדש הזה לוחז במריבה זו כ"ש אחר חצי ימיו כאמור לפיכך זמן שחיטת הפסח אחר חצות · ד העדר המצה ומריבה המתחיל אחר חצות בהיות שבתוך החדש נמצאה המלחמה הפנימית בין כוחות הנפש ובין כחות היצה"ר כנמשל נאמור עד חצי ימיו ולא יותר כי מזמן שנמצאו נוטה למערב תם כאן של היצה"ר והשקוע המלחמה הפנימית ועל זה נא הרמז במלה זו הנקייה מן הנאמר והיא אחדות פשוט לין בה הרכבה הגורמת ההתנגדות וק"ל · וכן במלחמה החיצונית בהרחקת הפחוקים שנמצאו לנאמר לין שכן ופגע רע כמ"ש גרם לן ויצא מדון ויצחק דין וקלון · וכן מצינו בחכת נכוחות שהיתה בחצי הלילה נזכרו מרבע כתות במכה זו · א נכור פרעה · ב נכור הפפתה · ג נכור הבני · ד נכור בהמה · א הנשוא זהו נכור פרעה שהיה מתנשא ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו ואומר לי היאור וגו' · ב הממון זהו נכור בהמה שלקו בממונם · ג בעלי התאוה התוקרים לזהו מקום הרחים ולזהו מקומן של זבחים זה"ש נכור אשר אחר הרחים · ד חבני מדון זהו נכור הבני הנשבה במלחמה והם חבני מדון ומריבה הנלחמים בזולתם וכולם לקו בחצי הלילה ע"ד בחצי ימיו יעזבנו · וזהו הדבר שאמרנו שבחרבע מידות אלו נגדלו ישראל מן הרשעים ע"ד שמצינו במדרש תיקוע פרשת וזאת הברכה בשבת הקב"ה ליתן התורה

סח

במתן תורה חזר הקדוש ב"ה על כל האומות

לישראל הלך לבני עשו ולא קבלוה משום שנאמר בתורה לא תרצח ובני ישמעאל לא קבלוה משום שנאמר בה לא תגנוב וכל עיקר לומדות מגיעים הגניבה והגזילה שנאמר ידו בכל · ועמון ומואב לא קבלוה משום לא תנאף והם נולדו מניאוף · ומסיק שם חזר הקב"ה על כל האומות ולא קבלוה שנא' יוצך ה' כל מלכי ארץ שמא האמר שמעו וקבלו ת"ל ואותה לא יעשו · ויש לדקדק במדרש זה מאי דקאמר ס"א שמעו וקבלו וכי עדיין לא ידעינו שלא קבלו התורה · ע"כ לבי אומר וגומר שמאמר זה מאמת כל הדברות שהנאמרו שרשים שלא קבלו התורה מצד היותם פרוצים בד' מדות אלו הנשוא והתאוה והממון ומריבה · לך הנ' מדות מניעו כל אדם מיוחד לאומה בפני עצמה ולא רצו זה בכתי זה · לך הנשוא בא היו כל האומות שוין והיא מניעה בכולם כמרז"ל לא מרכבם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט בזאת שאתם ממעטים עצמכם לפני כו' נתתי גדולה לפרעה לנבוכדנאצר למאהב לסיסרא כו' וקא חשיב במדרש ההוא שכולם נהגאו כו' וח"כ מדרש זה רמז לכל מרגע ניחות אלו · א המריבה והרציחה זהו מעשה בני עשו · ב התאוה המשגל זהו מעשה עמון ומואב · ג חמדת הממון זהו מעשה בני ישמעאל · ד מעשה הנשוא זהו מעשה כל בני אדם רבים זה"ש חזר על כל האומות ולא קבלוה לפי שאין התורה מתקיימת כ"א בעניים כי כל המתיהר למרו שאכמתו מסתלקת ממנו לפיכך לא חפצו בה אע"פ שנאמר יוצך ה' כל מלכי ארץ וגו' שמתחילה למרו לכבוד עצמו הוא דורש עד שאמר ככד את מביך וגו' הרי שאלק מכבודו לגבר ודם ובזה רצו עונשוהו ית' עד שהודו ושבחוהו על זה נאמר יוצך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך ויראו בדרכי ה' כי גדול כבוד ה' כי רם ה' ושפל יראה ס"כ מאחר שנאמרו על העגה שבו שהוא ית' רוחה גם נשפלים ס"כ ס"ת שמעו וקבלו עליהם להתנהג בעגה ת"ל ואותה לא יעשו שנאמרו עכ"פ בנחות · ומה נפלא זה

סט ויקח לו כל אלה שרי אומות הראה לו

מדרש רז"ל על פסוק ויקח לו כל אלה ויתהלך וגו' כ"י אומר שרי אומות העולם הרשה

לו ור"י אומר שסם שנהדרי גדולה יושבת כו' וכל ליש מסכיל יפחומס על המלאה במדרש זה מה ענין הסנהדרין לכאן · אלא לפי שהרשה הקב"ה לאברהם כל הדורות בכלל ובפרט והרשה לו סיבת הפסדם · זה"ש קחה לי עגלה משלשת רמז לעמון ומואב שנאמרו לעגלה שלישית שנאמר לבני למואב יזעק בריחיה עד צוער עגלה שלישית וכן פי' הרד"ק בהדיא שמואב המשיל לעגלה והרשה לו שעמון ומואב לא יקבלו התורה משום לא תנאף · ועז משולשת רמז לישמעאל שכן הוא אומר בגאותו דניאל ופיר העזים הגדיל וגו' ועל קרן אחת וגו' פי' אבן העזרא שהקרן הזאת

על העז דמז למלכות ישמעאל • והרמה הקב"ה שגם הם לא יקבלו התורה כשביל לא תגנוב • ואיל משולם הרמה לו את עשו שמשמעאל לאיל כמו שנאמר במלחמת גוג על מדום ודם נשיאי הארץ תשמו אליים עם כריס והרמה לו שלא יקבלו מצד לא הרצח והם כאיל המגמת לכל צד כשבע בעלי המדון • חזר ואמר ויקח לו את כל אלה רמז לתומרו חזר על כל התומות ולא קבלוה כשביל הגלוה שבהם זה"ם שרי התומות הרמה לו ר"ל הדבר הכללי שכל שרי התומות שוין בזה זה הגלוה לפיכך אמר ר"ל שהרמה לו מקום המהדרין התורה על נדר העשוי כדרך שהתהר למעלה במאמר ס"ה ע"ם וזה רמז לו שישראל דוקא יקבלו התורה כי הם שלמים בגדר מרכבתן ומצד התורה יזכו לירש הארץ וזה הסיב לו על תומרו במה תדע כי תירשנה לכך נאמר ויתבר תותם בתוך • למען תת הפאר שישראל נשלמו בו לא בתר וזה לפי שישראל נשלמו ועשו במדרש הרבתי כמה מיני דמיונים שבין ישראל ליונה זו • ומכלל ד' דמיונים המורים על זה שישראל נבדלים מן התומות בד' מידות אלו • ו' מה יונה עיניה יפות כך ישראל עיניהם יונים ומה יונה דבוקה בבן זונה לף ישראל דבקים בגלוליהם כו' מה יונה היולדה נלה לף ישראל שנאמר מה יפו פעמיך בנעלים ומה יונה מן הנרדפים כי ע"כ נבחרו למזבח כך ישראל כו' • סיבה ו' מיעוט חמדת הממון זה הוא שאמר מה יונה עיניה יפות כי כל הלכות אחר הממון הוא בעל עין הרע כנודע וכמו שאמר ועיני האדם לא השבעתה ומי שאינו להוט אחריו הוא בעל עין יפה וזה"ם כל כלה

ע כל בלה שעיניה יפות וזה דבר נאריך בדיקה יפות כו'

שעיניה יפות כולה כעורה • לף שלא בשחס יופי דברו כ"ל ביופי של המידות טובות אשר על זה רמוז לחקור ולא על היופי החיצוני כמ"ש שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואמר כל כלה שעיניה יפות בזולתה ואינה להועיל אחר הממון וכן מצינו בלעזר שלא בדק את רבקה כ"ל גנ"ח ואמר שאם תהיה גומלת חסדים היא האשה אשר הוכיח ה' לבן תדוני אז כולה תהי לריקה בדיקה על דרך שאמרו ואהבת לרעך כמוך כולל כל התורה כולה שמדה זו מיוחדת לבעלי עין יפה שעינם יפה בתחריס כן השלם בעשק של ממון בזולתי הוא שלם בכל מעשיו כי גנ' דברים האדם ניכר בכיסו כו' • סיבה ב' שאין בהם בעלי מלה ומריבה זה"ם מה יונה מן הנרדפים כו' ר"ל שהוא מן הגלגלים ולא מן העולמים • סיבה ג' מיעוט התאוה ומכלה תאוה המשגל זה"ם מה יונה דבוקה בבן זונה דוקא וכו' • סיבה ד' מיעוט הגלוה זה"ם מה יונה היולדה נלה כד"א על תבואתי רגל גלוה וכמ"ש יען כי גבהו בנות ציון והלכנה נטויות גרון פירשו רז"ל שהלכו עקב בצד גודל וזהו שפיעוה דרך גלוה ולפי שנשתלו לעשור מצד ד' בחיות אלו ע"כ נאמר ואת העשור לא בתר כי זה הוא סיבת קיומם וסיבת גלולתם כמ"ש יחדרו כעשור ממנריס וכיוצים על ד' לפי שנשתלו לעשור וליוצה ע"כ יחדרו ממנריס וילכו בדרתם גלולים • וכן מרז"ל בזכות ד' דברים נגאלו לבוחיהו ממנריס שלא שינו את שמם כו בשביל שנשתו

עא בזכות ד' דברים נגאלו ממצרים

מאמר זה בדרך אחר נוכל לומר שיש ג"כ רמז שנגאלו בזכות ד' מדות אלו בהיות בד' מידות הרעות היו סיבת גלות מצרים וסיבת גאולן ישידתם למצרים • א ממדת הממון וידוע שכל תומד ממון זולתו הוא קנאי וזה מצינו בלחי יוסף שנתקנאו בו בשבור כתונת פסים שהוסיף לו מכיו עד שגם נתגלגל הדבר וירדו למצרים ז' שגם כמספר עין רע עולה למספר ז' כך היו בגדות ועבדות ז' שנה • ב המריבה זה"ם וימרכוהו ורוכו פירש"י נעשו לו לחיו חצי כיב • ג התאוה זהו שנאמר וילכו לרעות את צאן אחיהם לרעות את עצמן כו' וכתיב וישבו לאכול לחם והנה ארחת ישמעאלים בחם • ד הגלוה זהו שמצינו שהיו מזלזלים בבני השפחות לקרותם עבדים והיו מתגאים עליהם זה"ם את דבחם רעה כי בבר אמרנו שד' מידות נקראו רעה ולפיכך בא בעל מדרש זה להורות שבשלח ישראל ממצרים תקנו ד' מדות אלו עד שהיו שלמים בהם זהו שאמרו בזכות ארבעה דברים נגאל הקב"ה את אבותינו ממצרים • א בזכות השגוח שהוא מתווך ביניהם זה"ם שלא היה ביניהם לשון הרע המסבב כל דברי ריבות וקטטות • ב בזכות שלא היו בעלי גלוה זה"ם שלא שנו את שמם כי שם אדם יוכה על עשם השפלות ושכנרא מאדמה כמו שיסד הפייט ביוצר של יום כיפורים ז"ל כי כשמו כן הוא אדם אפר דם מרם הוא כו' • ג העדר התאות המשגל זה"ם ולא היו פרוצין בעריות • ד שלא היו להועים אחר הממון והיה משא ומתן שלהם צדק ולאו שלהן לצדק זה"ם שלא שנו את לשונם שלא שנו לשונם מלבנם לקיים אמרו ודובר אמת בלבבו • לף בהפך זה כשקלקלו ישראל וחזרו לסורם ד' מידות הלאו נתגרשו מעל שלחן אביהם שבשמים כלה גרש יגרש לותם וכן מצינו במסורת שלשה גרש גרש • א גרש את בן האמה הזאת • ב כשלאו גרש יגרש • ג גרש לץ ויצא מדון ויבזות דין וקלון • הנה בפסוק זה נרמזו אבבעתן • א גרש לץ היינו השפוך בתאות כמ"ש לץ היין הומה שבר • ב ויצא מדון היינו שים מדון ומריבה • ג ויבזות דין היינו החומד ממון זולתו עד לסוף שיוציאו לותו ממנו בדיינים • ד וקלון היינו המתגאה ע"ד שנאמר ולא תעלה במעלות אשר לא תגלה ערותך עליו וכן בשפוך גרש את בן האמה ונרמזו אבבעתן • א חיזוק הממון שבשר אמרנו שישמעאל לא רצה לקבל התורה כשביל לא תגנוב שבתורה • ב ג ד גלוה תאוה מריבה זה"ם אשר ישמעאל מצחק ודרשו שים בשמעאל ע"ב ג"ע ס"ד • ע"ב היינו מיתת הגלוה ע"ד אל"ף כל המתגאה כלילו עע"ג כתיב הכא תועבת ה' כל גבה לב וכתיב התם ולא תביא תועבה אל ביתך • ג"ע היינו מיתת תאות המשגל וס"ד היינו מיתת

המריבה

המריבה הגורם ס"ד • לחמם בנפח יצרגל היו גדוריס בפרכב מלו עד שקיו רחויין להגמל זס"ם כשלמו כלה גרם יבגם לחכם מזה • ועל כוונה זו מניגו לרז"ל בפס' ר"ה מלמר תמוה ומבסיל בפ'

עב הלבנה ראשו דומה לעגל כו' דומה לעגל מזיגו לגדי וקרניו דומה לגבי זגבו מוגחת לו בין יריכותיו

כו' ובעקידה פי' קשה מלמר זה לעגה גם מני חלקי ותו' לפי שיצרגל מוגין ללבנה ע"כ בשעה הקלקלה כלמר התחילו להיות פרוגים בלרבע מידות מלו בשהגה צורת הלבנה ודלמיה לעיני הרואים בשיגוי ד' צורות מלו כדי שיקחו מוסר ויתעוררו על התשובה • א רלחגו עגל רמז לחלדת הממון שהוא רלם לכל הפרלות כי כבר למרגו שכל לדם שעיניו יפות כל גופו יגן לריך בדיקה זה"ם רלחגו עגל כי רלם לכל הפרלות היה חטא העגל בשביל רוב כסף וזהב שהיה להם כמ"ש רז"ל ויעשו להם מלהי זהב למר משה רביגו להקב"ה חתה גרמת להם שחשלו בשביל רוב כסף וזהב שהשפיעת להם כו' • ב לחזיגו גדי כי הגדי גהו' למאכלו של לדם וגדי הוא ל' מהיקות כמו ממגד לרץ ומזוגה וזה רמז שהיו שפופים בחמדות ותאוות הגליות הגרפין מהוקים לשעה עד שלבר היו חזיהם לשומות לשמוע בקול מוכיחיהם כי זהו ההבדל שבין הלשות העה"ז ובין קורת רוח של העה"ב כלחמר העין מן החוזן כי חמדות העה"ז גרפות לעין הגשמיים כמ"ש וכי תאוה הוא לעיניים לחמם הסובבות של העה"ב חיגן גרפות כי עין לא רחתה חלהים זולתיך לך לשמע חוזן שמעגו וקבלה וקבל שיש תקוה לחחרית האדם והגמשך לחר תאוותיו בעה"ז ושוחה חוסס עיקר הרי שלקה בחזגו כי היגו מחיגן לחה שחמעו חזיגו לפיכך בת הכוסס בלבגה זו בחוזן וק"ל • ג וקרניו לבי הס בעלי חגה ומריבה לחר קרן חזות בין עיניהם לנגח בו לזולת וכמ"ש וקרני רחם קרניו בהם עמים ינגח והמשילם לקרני הגבי החלוסות וגופלת בכל שנה ככה יגדע קרן יצרגל מיום המוכדן ולחע"כ כל לחד כודף לת חביגו • וזגבו מוגחת בין יריכותיו זהו מליקת הגאוה שמי שרוגה להתגבא עלמו בעגוה חז הוא מוגח בין יריכות כל לדם והכל דמים עליו הפך מרגון החל יחבדך כלרז"ל כל המשפיל עלמו הקב"ה מגביהו כו' לך מין זה מהגבא דוביגו חלת מוסיפין לדום עליו ומלחר שהכריות משפילים העגוים ומגביהים הגחים בזה יגלה מזימות לבבם שחין להם חפץ ליל בדרכי הסם המשפיל גחים ומגביה שפליס ויסבול עגין זה מה שחליגו במסכת פסחים בהוא עובד כוכבים דשליק ולכל פסחים

עג מעשה בעובד כוכבים שאכל פסחים בירושלים

בירושלים כו' לחמר ליה רבי יהודה ב"ש כלו' שפו לך מחליה כי שליק לחמר שפו לי מחליה לחמרו מחליה לגבוה קח שלי' בדקו לחריהו ומלחו שעובד כוכבים הוא כו' ויש לדקדק לין היה העובד כוכבים נגבר מדעת כל כך כי בוודחי רלה שדר ההקרבה ולין לך רלה שחליה קרב לגבוה כי בוודחי לחר השלייה לחמר שפו לי מחליה והרי חיגו כי כבר נקרב לגבוה ואם לחמר כן קודם השלייה מ"מ דבר תימה הוא שלח הרגיש בזה מכמה שגויס ע"כ נרלה לפרש על הדרך שהזכרגו בהיות שים הבדל בין לדיקים לרשעים כי המגה בין הרשעים שכל המחשבה ביותר הוא מסובה מן המחשבה בעוה כי לדעתם זה עיקר מליחת האדם להחגבא בעולם בגאוה וגבוהל לבב כי הוסבים שכל עוד שהאדם הולך בדרכי הבריה ביותר הוא קרוב לסיבה רלסובה יח' ולחגו עם ה' חלה יש גגו מדעת קוטה הכל מגביה שפליס ומלמיגים לדרכה שכל המשפיל עלמו ביותר הוא קרוב לסיבה רלסובה יח' וכמו שגלמר לפגיו חת דכא וספל רוח וגומר ומכאן יצא הלימוד שהחליה מלד היותו במקום שפל בגוף הבהמה יותר מכל החיבים בהיות שהוא בין היבים והוא מכסה בשר ערוה ובמייה לדבריגו שכן חמרו הוי זהב לחיות כו' הורו בחבר זה על עגם השפלות וא"כ חין שוד חבר שפל ממגו ומעשה זה הוא גבחר תמיד להיות קרב לגבוה יותר מכל החבריס לך השובד כוכבים היה תמה על זה פש"ם שרחה שחליה קריבה לגבוה מ"מ לחמר שפו לי מחליה ולח חקריבו חותו לגבוה כי חין להקריב לגבוה החלך השחוט שבהמה ע"ד הקריבהו גם לפתחך ועגה זו גתן לו רבי יהודה בן בתירא לחמר כלום שפו לך מחליה כלומר והלח מקריבין החליה ובבואך חמה תמוד להם שיתגו לך מחליה כי הוא יותר גחות למאכל לדם מלהקריבו חן הטעם שגחבאר לפיך בדקו לחריו בחומרו שפו לי מחליה ולחמרו מחליה לגבוה קח שליק ר"ל חגליגו כך היה המידה שהחליה דהיגו מי שהוא זגב לחריה לגבוה קח שליק שהקב"ה מגביהו וח"כ החליה רחוי יותר להקרבה מכל החבריס ובזה הרגיגו שעובד כוכבים הוא כי חמר שהאדם הוא בפיקר זה • לחגם בשעת הקלקלה גם בין יצרגל לך היה המדה • ומיגו במדרש שהקב"ה יקשה לעתיד לח הרשעים ד'

עד כוסות מקדמי • א שגאמר כוס יין לאומות וד' החמה • ב שגאמר כוס זהב מצות בפסח בגל ביד ה' • ג שגאמר ורוח זלעפות מגת כוסס • ד כי כוס ביד ה' מלא מסך וגו' וזהו כגגד מרבע מדות שברשעים • א החאוה להיות גבוהים לשחות יין זה"ם קח כוס יין החמה • ב לדיפת הכפף והזהב זה"ם כוס זהב בגל ביד ה' • ג המריבה שגאמר כי כוס ביד ה' ויין חמר וסמוך לי' וכל קרני רשעים לגדע • ד הגאוה שגאמר חת וגפריה וכוח זלעפות מגת כוסס • ועל דרך המדרש החומר כל המחגבא גידון בחת כו' וכגגדם יפתו יצרגל ד' כוסות של יפועה וזהו סוד מומרו ובמוגרה מרבע גביעים והיו קגים מימין ומשמחל רמז לכוס יפועה של יצרגל הרמוי ליחס לימין וכוס התרעלה לרשעים משמחל • וכגגד ד' חלו שהיו יצרגל גדוריס בהם בחחם ממלירים מכר להם הקב"ה ד' מיגי פסח מלה ומרור והמבחת תמן • א הפסח מורה על ריחוק החאוה כמו שגאמר חים לפי חכלו חכוסו על הטה ולח יותר

מכדי תכילתו ההכרחית כמבואר למעלה במאמר
ס"ח עיין שם • ב השבחת החמץ רמז להרחקת
הגאוה המסבבה לעיסת חמץ העולה למעלה
כמבואר לעיל • ג המצה היא הורמה על הרחקת
המדון והמריבה ומניעת השלום בדרך שנתבאר למעלה
במאמר ס"ו עיין שם • ד המרור הוא הורמה
על הריחוק לדיעת הממון הממרר חיי בעליו ומעצה
תוסם ומוסיף להם דאגה יום יום ע"כ קרא שמו
מרה זכר לדבר ויומרכו את חייהם וכבר ידעת שעבודת
ישראל היתה בגאוה עבי מסבכות לפרעה דהיינו
תוכרות ממון וז"ס שישראל דוקא היו מעונים כי לא
להם יהיה הזרע לחמס פרעה היה שמח בו מלא
לדרכה פרעה היה מוכה ומעונה יותר מישראל •
ע"ד שדרשו רז"ל ויעמיו עליו שרי מסים עליהם
מבעי ליה למען ענותו עמהם מבעי ליה כו' • מלא
מלמד שהלו לפרעה מלבן על לבנתו וכל מי שחמר
חיסתיים אני אמרו ליה כלום לחם חיסתיים
יותר מפרעה כו' ולהמתה זו יקחה על כל פנים
למען ענותם עמהם מבעי ליה• מלא שהחמת יורה דרכו
שענותו קלי ג"כ על פרעה כי הבוזה לעמו תוכרות
ממון הרי הוא מוכה ומעונה והמלבן חלוי בגוזרו ר"ל
כל המורח והעמל חלוי בגוזרו מלא הדאגות והמהומות
המגיעות לבעלי החסיפה וז"כ גת' וימררו את חייהם
על פריהם על ישראל ועל פרעה וק"ל • ולפיר הפעה
זו נרמזה שהגדה רמזה גם הוא כי ד' סימנות אלו
מתריכים הגלות ע"כ רמזה

עה ביאור נוסח
לרמז תוחם בגוסחא מה שהתנה מה נשתנה
כי כפי הנרמזה שהחסיפת
המנהג שלח הגדולים תומרים
תוחו תע"פ שמתחילה נתקן לקטנים חלח לפי שים גם
לגדולים הודעת תרבים עלמייהם שהיו סיבת
הגאוה והעדרם הוא סיבת תריכות גלות החל הזה •
זהו שעמד השואל ושחל מה נשתנה גלות דביני זה
מכל הגליות הן מצד תריכתו הן מצד שחין קלו נודע
והגלות נמשל לגילה כמ"ש חלי קוכא מפעיר שומר
מה מגיל וגו' עד שבח המחרץ נומר שתרבא מדוח
חלו הם סיבת תריכת הגלות וזכרם ס' לע' • א העדר
השלום ומניעת המצה ומריבה על זה חמר שבכל
הגליות חלו חוכלין חמץ ומצה שלפעמים היה השלום
מחוך בהם עד שלח היו מריכין בהחמדה ליקח זיוון
ולימוד מן המצה המורה על השלום בדרך שנתבאר
במאמר ס"ז ע"ש • לחמס הגילה הזה כולו מצה ר"ל
בכל המקומות חשר נקהלו היהודים בעריהם חין מקום
פנוי ממחלוקת עד שכמעט תמיד מריכין זיוון מן
המצה • חו נוכל לומר בהפך זה שהמצה הורמה על עבע
המריבה והמצה כדרך שיהבחר בסמוך במאמר ק' ע"ש •
ויהיה הענין בפשוטה • ב הממון זה"ס שבכל הגילות
חלו חוכלין שחר יקות שלח היו להוטים כ"כ לחבר
הממון שהיו מסתפקין במיני יקות ע"ד שמניעו
במסבת עירובין דרב חדא בר מתנת כי הוה חזיל לבי
רב חמרה ליה דביתהו יוקא מלי מעביד להו חמר
מיבת קוקמי בחגמת פי' יקות • לחמס הגילה הזה

כלו מרור רמז לחסיפת העובר הממרר חיי בעליו כחמור•
ג התחוה זה"ס שבכל הגילות חין חלו מעכילין כו' כי
העיכול הוא דרך בעלי התחוה שעוסקין מיני עיכול כדי
שיהיו תלבים לל התכילה והכי הוא מחזר לכשב התחוה
וכגלות מצרים היו נלחצים בלחם צר ומים לחץ וכגלות
בבל חכלו הדיקים זרעונים • הגילה הזה כ' פעמים
לחמ קודם לכילה עוסים להם מיני עיכול כדי שיהיו
תלבים לל התכילה ול' בתוך התכילה כמודע מדרך
בעלי התחוה • ד הגחוה זה"ס שבכל הגילות כו' הגילה
הזה כלנו מסוגים • כי ההסיבה היא סימן תירוה
וגחוה וגבלות זה ל"ת חלה ולח מרגיש כל חים מישראל
ויו"ב כמלך מיסב בהיכלו ומתנהג עמהו בגחוה וגדולה
לבב וכסיבה זו חרכו לנו הימים בגלות המר הזה
יותר מבגליות הרחשונים לזה סיבת העיכוב לעלות
בהר ה' בג' מועדי ה' עד שחר דרכי ציון חבלות מבלי
בחי מועד לכך נחמר מי יעלה בהר ה' נקי כפים
היינו מן הגזל של ממון ובר לבב מן התחוה כי הלב
חומד • חשר לח נחת לגוחה נפשו היינו הגחוה שחינו
מתנשח לחמור חני חמלוך כי זה וודחי דבר חוח ותפל
כי סופו לרמה • ולח נשבע למרמה מלשוני מדון ומריבה
ע"ד שנחמר מרמה בלב חורשי רע וליועצי שלום
שמחה • ולפי שד' כיחות חלו זוכין לעלות בהר ה'
בזה ובבח לכך נחמר כפ' ו זחת תורת העולה וגו'
היינו העולה בהר ה' • א הזהיר על הממון שנחמר
בו ל' זיכוך וביותר צריך לזכז מקום שים בו חסרון
כיס כו' • ב הזהיר על הגחוה שנחמר היח העולה
על מוקדה וע"ד מדרש רז"ל כל המחנחה נידון במוקד
חם הגיחנם וכן פי' רבינו בחיי מקרח זה • ג הזהיר
על התחוה שנחמר והריח חת הדבן שלח יהיה מן
הכיחות המוכלים למעדנים להיות דבן ושמן כי חומו
דבן ושמן סופו להיות דבן חשר חוכל חם העבעי:
ד הזהיר על השלום שנחמר והקטיר עליה חלבי
השלמים כנגד השלום כנודע ועליה השלם כל הקרבנות
כי השלום הוח גמר התחימה והסוגר שחם חין שלום
חין כלום וחם עשית כל התמור בעניו זה חי חזקה
לגחולה הנחית עד שחם תמיד תוקד על המזבח לח
תכבה לעולם וכזה נשלם מחמר זה בס"ד:

בפרק זה יתבחר ה' דברים שנעטוינו בהם מן התורה
והם פסח ומצה ומרור והשבתת שחור וחגיגת
הרגל יתבחרו בשני דרכים:

עמוד ח

מאמר עו

במדרש רבי אליעזר
אומר חמש
אותיות נבפלו כולם לשון
גאולה כ"ף ב"ף שנגאל
בה אברהם מאור כשדים
שנא' לך לך מארצך מ"ם

סוד ה' אותיו' כפולו'
בגגד ה' גאולות

מ"ם שנגאל בו יצחק מפלשתים שנאמר לך
מעמנו כי עצמת ממנו מאוד גו"ן נו"ן שנגאל
בה יעקב מיד עשו שנאמר הצילני נא •
פ"א פ"א בו נגאלו ישראל ממצרים שנאמר

פקד פקדתי · צ׳ צ׳ בו עתיד לגאול את ישראל שנאמר איש צמח שמו ומתחתיו יצמח :

הלא זה הדבר אשר אמר הכתוב ומשיב עלו בני ישראל שנאמרו ליישראל חמשה מצות כנגד חמשה גלוות ובחמישה זו נאמר ולקחתם לכם לגודל חזוב וחין לגודל פחות מחמשה כמ״ש מין להמשה שעושקים בתורה כו׳ ומגודלו על לחן יסדה ס״ך חל עליו חובת ביחור הקול׳ להוסיף על חמשיות הלו ביחור עד אשר מחוקן יהבחינו לנו קול ה׳ לותיות כפולים הלו לך ורק בשנקדים הלעה קטנה וזה תוחרה : ידוע ומפורסם שכל מלות התורה לא בחו לשחוש

כי אם לפרש לאחד הקופצים אשר עליו יסבו בלבחם כל חופני הללחותיו וידע את הדרך אשר ילך בה ואת המעשה אשר יעשה ולהסיר ממנו הדברים המונעים את האדם מהשגת שלימותו וכפי החוקה ירחה על דרך העברה שהאדם השלם צריך להמשה עיניים אשר כולם כוללים כל הללחת חיים וחיים וכם סיכת הגחולה הנופיות וגחולת הנפש מיד החויב הפנימי דהיינו היללי״ר · הנ׳ הוח שצריך לידע את התורה מתחילה ועד סוף כי היח לנו לעיניים להורות לנו את הדרך אשר נלך בו ואשר לח נדה ולח ידעה עליהם נאמר לח ידעו ולח יבינו בחשיכה יתהלכו · הב׳ מלבד מה שצריך לידע את התורה צריך השלם להתרחק מן חבורת הרשעים כמו שאמר ואל התחבר לרשע כי חברה זו תזיק לו ותמנע ממנו שלימותו לף אם יהיה בן תורה כי ממנו ילמד וכן יעשה · הג׳ מלבד מה שצריך להתרחק מחבר רע צריך הוח להשתדל לזכות הרבים כשים לאל ידו כי זולת זה לף אם יהיה השם בכל דרכיו יכבד בעון זולתו כמ״ש וכבדו אים בחחיו ודרז״ל בעון אחיו וזה כלל גדול בחוכחות עלי עון אים בידו להשיב רבים מעון ומוסך ידו לרז״ל שחשת הרבים תלוי בו · הד׳ צריך האדם להיות לזכרון נגד עיניו תמיד מה תהח בסופו ואחריתו כמ״ש זה דרכם כסל למו ואחריהם בפיהם ילכו סלה יאמר כמהחים שתמיד יבואו לכסלה אע״פ שאחריתם תמיד בפיהם ילכו ומלח שהדין נותן שזכירת האחרית מועיל מאוד לאדם והוח דרך החכמים הרואים את הנולד כמ״ש החכם עיניו בראשו ר״ל לראות מה תהח בסופו וכ״ח סוף דבר הכל נשמע וגו׳ · הה׳ שצריך האדם להסיר ממנו המונע הגדול הלא הוח תאות הדיבור העובר הנולל כל תאדות העולם כמ״ש רשת עובר על תהן לי ואח מין צריך ביאור שבחיות האדם לנוע בגולמות התאוה יכלה בהבל ימיו וקיטו בשקר וכפי טבע העלה המעויה באדם צריך האדם זיכרון בכולם וזה מניעו תמשה פעמים בתורה נאמר לו ה׳ ו׳ לו בתורה העולה · ב׳ לו בדברות בפ׳ לאמור · ג׳ לו בחלוקת טמאים בפרשת נשא · ד׳ לו בחלוקת התרן בפ׳ מסעי · ה׳ ואו לח יהושע וחזקהו ואמלהו ·

עז ה׳ פעמים לשון צו בתורה המורה על הזירוז

ויש בהם רמז לאדם שיהיה מזוכן בכולם כי אין לו עלה זיכרון כו׳ · א הזירוז על התורה ועל העבודה זה״ם לו לח בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כי כבר ידעת ב״ז קני התורה מתיחסים לז׳ מיני חכמות הכלולים בגר מלוה והורה אור והיח נשלה לשמן זית המביח אורה לעולם ומגביהי לשבת על כלכה וזה אין צריך לפניה · ב הזירוז בהרחקת הרשעים זה״ם לו לח בני ישראל ויצלחו מן המחנה כל זב וכל צרוע וכל טמח לנפש ועל יעמדו עוד לח מחניהם וגו׳ הם הרשעים שזב טומחתם בם ועמח עמח יקרא כמלורע על חטח הלשון · ג הזירוז בהרחקת העובר עלה יחמוד על אחריה כ״ח יעמח במחנת חלקו וגורלו ויעמוד בשלו זהו לו הנאמר בחלוקת התרן ע״ד ליזו עשיר הממח בחלקו · ד הזירוז לזכות לאחרים זה״ם ולו לח יהושע וחזקהו ואמלהו כי הוח יעבור לפני העם הזה ואיזוק זה הוח בעיניני הלהות שהמוניח צריך לקבץ עלמו אחילה כדי שממנו ילמדו וכן יעשו וזה״ם כי הוח יעבור לפני העם · ה הזירוז בזכירת האחרית זמן עליית העמה למקום מוצבה זה״ם לו לח אהרן ובו׳ ואח תורת העולה ובומר ועל הדרך

עח סוד ה׳ ברבי נפשי שאמר דוד שבאהלוהו בחיבורינו עיר גבורים פרשת לו · וכנגדה אמר דוד ה׳ ברכי נפשי ·

א ברכי נפשי את ה׳ וכל קרבי ובו׳ רמז לתורה שהיח קנין דבק בעלמותו כלילו היח מוחחת בחוך קרביו כמ״ש כי נעים כי השמרם בבטנך ודוד אמר ותורתך בחוך מעי הפך ממה שנאמר בקניים הנופיים חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל וזה ממש דוגמת המשל שהניח בעל העקידה פרשת נשלע בחחד שבלע מלנים טובות כו׳ והמשל הוח האדם והמלנים טובות הם המעשים טובים הבחוקים בו כדבר הכתוב ע״ש ·

ב ברכי נפשי את ה׳ ואל תשכחי כל גמוליו רמז לזכירת הגמול האחרון זה״ם הנואל משחת חייכי · ג יהמו חטאים ובו׳ ברכי נפשי ובו׳ רמז לביחוק הרשעים · ד ברכי נפשי את ה׳ ונומר הוד והדר לבשת ובו׳ יען אדם לפעלו ונומר רמז להיות ניזון מיגיע כפיו ולהרחיק ממון זולתו · ה לזכות הרבים בחופן שיהיו כל נבחות טובים לשמו יח׳ לזה אמר ברכו ה׳ כל נבחיו ובו׳ בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה׳ · ובהלל מניינו בחמשה תיבות יו״ד יתירה בכל תיבה ואלו הן להושיבי מושיבי מקימי מגביהי משפילי ·

א כנגד קנין התורה נאמר להושיבי עם נדיבים כדאיתא בחמ׳ ברכות פ׳ ג׳ שחלנו ביואי מלכח ומלכתה שהושיבו את שמעון בן שטח ביניהם ס״ל חזי כמה יקרא עבידתא לך אמר ליה לא את מוקרת לי אלא מוריתך ואין נדיבים הושיבך · ב כנגד זכירת האחרית זמן חזרת הנפש למקום מוצבה זה״ם לו לח אהרן ובו׳ ואח תורת העולה ובומר ועל הדרך

עח סוד ה׳ ברבי נפשי שאמר דוד שבאהלוהו בחיבורינו עיר גבורים פרשת לו · וכנגדה אמר דוד ה׳ ברכי נפשי ·

א ברכי נפשי את ה׳ וכל קרבי ובו׳ רמז לתורה שהיח קנין דבק בעלמותו כלילו היח מוחחת בחוך קרביו כמ״ש כי נעים כי השמרם בבטנך ודוד אמר ותורתך בחוך מעי הפך ממה שנאמר בקניים הנופיים חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל וזה ממש דוגמת המשל שהניח בעל העקידה פרשת נשלע בחחד שבלע מלנים טובות כו׳ והמשל הוח האדם והמלנים טובות הם המעשים טובים הבחוקים בו כדבר הכתוב ע״ש ·

ב ברכי נפשי את ה׳ ואל תשכחי כל גמוליו רמז לזכירת הגמול האחרון זה״ם הנואל משחת חייכי · ג יהמו חטאים ובו׳ ברכי נפשי ובו׳ רמז לביחוק הרשעים · ד ברכי נפשי את ה׳ ונומר הוד והדר לבשת ובו׳ יען אדם לפעלו ונומר רמז להיות ניזון מיגיע כפיו ולהרחיק ממון זולתו · ה לזכות הרבים בחופן שיהיו כל נבחות טובים לשמו יח׳ לזה אמר ברכו ה׳ כל נבחיו ובו׳ בכל מקומות ממשלתו ברכי נפשי את ה׳ · ובהלל מניינו בחמשה תיבות יו״ד יתירה בכל תיבה ואלו הן להושיבי מושיבי מקימי מגביהי משפילי ·

א כנגד קנין התורה נאמר להושיבי עם נדיבים כדאיתא בחמ׳ ברכות פ׳ ג׳ שחלנו ביואי מלכח ומלכתה שהושיבו את שמעון בן שטח ביניהם ס״ל חזי כמה יקרא עבידתא לך אמר ליה לא את מוקרת לי אלא מוריתך ואין נדיבים הושיבך · ב כנגד זכירת האחרית זמן חזרת הנפש למקום מוצבה זה״ם לו לח אהרן ובו׳ ואח תורת העולה ובומר ועל הדרך

מעפר דל · ד כנגד הרחקת הרשעים להשפילם נאמר המשפילי · ה כנגד זכות הדבים נאמר המגביהי כמ"ש וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכתיב הם תוציא יקר מזולל כפי תהיה לכך נאמר בדבר אלהי מי כה' אלהינו להיות פיו כפי ה' זהו המגביהי לשבת המושב זולתו ומגביהו משחול תתרומם · והוספה יו"ד בכולם יש בה רמז שכולם הם דרך הקיים הנאמרים לפ"ש שנברא ביו"ד · והעה"ז נברא בה' שנאמר בהבראם בה' ברקים היינו בעבור חטאם אלו · ולפיכך מניו בי' מכות על מצרים לפי כי ידוע שכולם לא משלו ביזרעאל מ"מ מניו שפרע הכתוב בחטאם מכות אלה היו ביזרעאל · א בדבר כתיב וממקנה בני ישראל לא מת

**עט טעם שהזכיר בחרן גושן אשר שם בני ישראל לא היו' בדר' ג בעדוב נאמר והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן לבלתי היות שם ערוב' ד בחושך נאמר ולכל בני ישראל היה אור במושבותם כתיב ומת בל בכור וגומר למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל · וכאלה פרע בחטאם מכות אלו שבשבל שבין ישראל למצרים בנגד ה' מדרינות אלו שבשם נגדלו ישראל משם אשר מגדם היו המכות האלו רמויים לחול על רשעים · א קנין התורה שמגלה ביזרעאל והמצרים לא ידעו ולא ידינו בחשיכה יתהלכו לכך היה החושך בכל מצרים ולכל בני ישראל היה אור · ב ביחוק הרשעים העבד זה כתוב במצרים שמלשם הכל בערבוביה כמ"ש לעתיד יכנסו וכו' כמו כן בעה"ז נמצא בהם העירוב עובדים וירעים יחדיו ובהדי הולא לקי כרבה לפיכך יפלה בהם ערוב ויחשיבם כי העירוב גורם שבחתת עובדים ורעיים לך הפלה ה' מרץ גושן אשר שם בני ישראל לבלתי היות שם ערוב היינו לסיבת בלתי היות שם עירוב וערבוביה והעובדים מרחיקין עצמם מגבול הרשעים לפיכך ניצולו מערוב על היות בהרשעים נמשלו בהם כמ"ש רז"ל בו הרמוש כל חיתו יער אלו הרשעים כו' · ג זכירת החברית הוא שהאדם מורכב מחומר ונוהה וכוונתו יתי' היתה ביציאה שהגוף יחיה נלח מצד הפעולות הרוחניות ועלה יעלה בעליוני הנפש לא שהגוף יחיה אלא הנפש ויוכיחה למשה עמה כמו המושל אשר אין העלה עמו ולא הרגד ככה החומר הנמשל לנקיבה בעבור הצורה היתה תכלית הכוונה בו לעלות עם הנפש ובדבר זה ממנו שפעילו בהמתן על נדיקים אלו הקב"ה מביא הקלה על ידם שפעי' כח הבהמיות שלהם אין השכל השלם נכשל על ידו וזה"ש וממקנה בני ישראל לא מת עד אחד שפעילו כח הבהמיות היינו מת מיתה נלחית וזה רמז נזכירת החברית והוא מבואר במעט ההבוננות · ד לזכות הדבים הנה דבר זה מסור לבכורים היושבים בחשוכה במלכות שמים כי להם נמשלים העם ההולכים בחושך ולא לזולתם לכך הובו כל בכורי מצרים ונתקדשו כל בכורי ישראל אשר בעבד העם · ה להרחיק העובר הגורם גסות הלב כמ"ש וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך וגו' כנגד זה נאמר בבבד והפשתה והשעורה נכתה וגו' כי ידוע שהרך יכול לעמוד בפני הדבר קשה לפיכך החבואה שהיתה עומדת בקשים שלה נכו לך החטה והכסמת לא נכו לפי שהיו רכים עדיין והרך יכול לעמוד בפני הקשה וכתרז"ל לעולם יהא אדם רך כקנה וכו' ומכה זו רמויה לייחס לבעלי העושר אשר ערפם קשה והדבר מריס וערפם הקשה בה' ובתורתו כמ"ש ועשיר יענה עזות לפיכך וה' נתן קולות ותהלך שם ברעמים כי הזעזים נקראו דיעריס מותיות ד"י עו"ל שהם דומין לאור זה שאין העולם יכול להתקיים זולתו לך כל הקרב הקרב אליו יותר מדאי הוא נכוה בנחלתו כך הוא הממון שבלי ספק יש לעולם עוכך בו לך המתקרב אליו יותר מדאי הוא נכוה בו ויחבד על ידו שני עולמות כאודע לכך נאמר וה' נתן קולות למשמיעים קולם ברעם כל חוזות ותהלך שם ברעמים כויה תחת כויה כאמור · והוכו הקשים אשר לא ידעו להכניע נבוה הרעה ככה המה העשירים לגודל קושי ערפם לא יכנעו לעולם כפרעה שנאמר בו עד מתי מאנת לענות מפני ובבחינה זו ברז"ל שחזר הקדוש ברוך הוא על כל המדות ולא מנה מדה טובה ליזרעאל כי אם העניות כו' לפי שהוא סיבת ההכנעה לפיכך הם עומדים בעת צרה ולא נכו כי תפילות הנה דומות מצל הקנה והחרז שהביאו רז"ל והמשכילים יבינו · ולפי שהחטאה מדות הללו היו ביזרעאל לכך נגלה עליהם הקב"ה בסנה מחלה כמו שאמרו במדרש למה נגלה הקב"ה בסנה מה הסנה יש בו ה' עלין לף יזרעאל נגללו בזכות אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן כו' · ה' עלין הלו מי יתן חיפה ידעתי מה ביניהם ומרחה שיש בו רמז לחטאה מעלות הלו שלכולם מניו דומות בסנה זה וסה מחולקים לחטאה אחות שהזכיר כי ידוע שהסנה יש לו שוגנים וקוצים ואין בו תועלת כי אם לגדר בו השדה והוא שפל מכל המילנות ולא עוד שלא האדם ניזוק בו ובשכניו יזיו בו לינו מרגיש וכשבא להועיל יזו הוא ניזוק בו כמו

פ סוד ה' עלין שבסנה וה' דמיונות

שמניו במדרש הרבתי פרשה שמות שמחלקו חז"ל בשעה גילוי השכינה בסנה דוקא ולבו סם הדיעות ומכלם מסיק שם רבי אלישוע אומר מה הסנה שפל מכל המילנות כך היו יזרעאל יחודין מכל האומות · רבי יוסי אומר כשם שהסנה קשה מכל המילנות וכל עוף שבעולם לתוכו אין יוצא בשלום כך הוא ביזרעאל קשה לפני הקב"ה כו' ר' יוחנן אומר מה הסנה עושין מזוזה גדר לגינה כך יזרעאל גדר לעולם · ד"א מה הסנה גדל על כל מיס כך יזרעאל גדילין בזכות התורה שנמשלה למיס · ד"א מה הסנה עושה קונין וורדין כך יזרעאל יש בהם נדיקים ובשעים כו' · הנה לפוס ביאור נראה שחטאה דמיונות הלו יש בהם דוגמת ורמז לחטאה דבדים הלו שהזכרנו · א קנין התורה זה"ש מה הסנה גדל על כל

מים כך ישראל נדולין על התורה כו' · ב שהוא נריך לזכות הרבים זה"ם מה הסנה עשוי לנדר בו כו' וע"ד שם וקורא לך נודר פרן וגו' · ג מה שהמל' נריך להתרחק מחבורת הרשעי' דבר זה אינו למדים מסנה שים בו קוצים וורדים כנגד נדיקים ורשעים ונראה עין בעין שמין זיווגם עולה יפה וסיבת גידולם ממקור אחד הוא לפי שדרך הקוצים ליגדל על כל דבר קשה והוא רמז נפלא לנדיקים שמשלו לקוצים שגדול הקוצי שבישראל הם עומדים בדת תורתם ועומדים במרחיקם כקוצים אשר לזה מרז"ל שישראל נקראו עזים ולכך נתן להם התורה לפי שהם עזים כו' וכלו

פא למה נקראו ישראל עזים

בזה לא לספר בגנותם אלילה אלא להודיעך בשבחם ור"ל לפי שהם עזים ועומדי' בדתם במזקה ועליה הוכנגו כל היום לפיכך נתנה התורה לישראל דוקא אלא יאמרו מפני כל מיני פיחויים והסתות ובסיבה זו יהיו ישראל דבקים בתורת ה' לעולמי עד ובילר במדרש זה שהקוצים והקוצים נרמה בהם שיתכוין והשעבד יחד וראוי להרמיק זה מזה · ד היותו שפל מכל האילנות רמז לקטן הממון שהוא הפחות והשפל בכל ל' מדריגות שהניח הרמב"ם בשמונה פרקיו אשר עליו נאמר לאחרונה יפעו במבול בחיבור זה נאמר ק"ל ע"ם · ה זכירת האחרית זה"ם שאין העוף יונא ממנו בשלום כו' וכך אמר רבי פנחס מה הסנה העוף כשנכנס בו אינו מרגיש וביציאתו כשפיו מתמרמרין בו כך כל אים חיל רב פעלים ירמה בעין שכלו שכך היא המדה בעוונות הזמניות שנראין כאוהבים ואוהבים בשעת הכניסה להנאתן וביציאתו מן העולם הוא נכוה בהם וכשפיו מתמרמרין וכך אמרי"ל ביציאת הנשמה בנדיקים כשנאחז ביציאה מחלבא וברשעים כאמר המשובך בקולים כו' ולשה בעל מדרש זה לייחס חמשה אלו לחמשה אבות אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן · א הרחקת העובר להשתפק במלא כף נחת רוחו ליחס לאברהם שאמר אם לקח מחוט ועד שרוך נעל ולפיכך מציאו כ"ף קטנה בפסוק לספור לשרה ולבכותה להודיע שבחם שהיו מהשפקין במלא כף נחת כמ"ש בזוב מלא כף נחת וגו' מ"מ כף גדולה הניח

פב סוד כף גדולה בפ' והתמכרתם וכף פשוטה גדולה בפסוק והתמכרתם לעבדי' וגו' וסוד כף פשוטה גדולה בפסוק ונך מזקת בזמן שהמדם מוציא ממנו לחוב ולפדקה וזהו סוד חותו את יד וגו' ולא תקפון את יד וגו' וכ"ל בזמן שים ליהרחל כף גדולה לתסוף והכף כפופה קטופה ובעה בתחיסה המביעים אז נאמר והתמכרתם לאויביכם וגו' כמ"ש הכה זה היה עון סדום תחוך יד עני ואביון לא החזיקה וגו' לתמם בזמן שהכף גדולה ופשוטה לתביעים ע"ד פתוח תפתח וגו' אז נאמר וך תותו את עמו וגו' ע"ד שנאמר לדקה תרומם גיו וכתיב ובביה בלדקה שהגדולה בתה בזכות הלדקה לתמם בזמן שהכף קטנה שתין בידו מה ליתן אז לף אם היה כפופה תין בכך כלום ובאברהם לף עפ"י שהיה מסתפק במלא כף נחת מ"מ היתה ידו פשוטה לתורתים כעודע לפיכך היתה גחולת תברהם בכף פשוטה שנאמר לך לך מארצך וגו' להודות שבזכות הכף שהיתה פשוטה לעניים היתה גחולתו · ב ריתוק הרשעים הוא סוד המ"ם שהומה מום שהוא רמז לרשעים שבר בתחלת מעשיהם ומסתירין מזולתם מום שבהם ומדתין עצמם כשרים שבר בסיבה זו רלוי לכל מסכיל להתרחק מחבורתם שלא יהיה נלכד במעודתם ובמידה זו אמז יצחק לפי שהקדים בהר המוריה היה דינו כשבר קודם שהסכור לנאת חוץ לתחיצהו דהיינו ממקום קודש למקום חול כך היה יצחק חסור לנאת מארץ ישראל ולף גם זאת בהיותו בחוץ הקדושה היה כלוא בבית ובסיבה זו בהו עיניו כדי שיהיה כלוא בבית ולא יחתבר לרשעים והוא שנאמר והוא יוסב עם בתר לתי רוחי שהיה יוסב תמיד בתהלי תורה המטולה לבתר ומעין כי שם לא יסתכל בדמות מדם רשע כ"ל בדמות תנשים נדיקים שנקראו חיים זה"ם לתי רתי לא כן הרשעים שתפי' בתייהם קרוין מתים · וזהו שאמרו שהיתה גחולתו בתי"ם שנאמר לך מעמנו כי עצמת ממנו והליכה זו היא בעשם ההרחקה תן הרשעים כי עשוי הוא בתורה ומעשים ותין רחוי שיתדבק בהם · ג זכירת האחרית מידה זו מיתסת ליעקב שנאמר בו וידו תומזת בעקב עשו היינו שיד ממטלתו בסוף גבולו של עשו דהיינו לעה"ב כי הרשע"ז גבולו של עשו ושם עיקר גדולתו ממנו בעקב עשו דהיינו בסוף גבולו שם תבין עזו של יעקב לפיכך שמר לבניו ותגידה לכם מה שנר יקרא אתכם באחרית הימים והנו"ן סוד האחרית כי ל' שנה הוא יובל ועולם משנת עשרים ותלשה שהמדם מתחיל להיות בר עונשין משם והלשה הוקצב לו ל' שנה להשלום שנעשים שנה והוא האחרית לשתם מדם בסוד שמרו בשנת היובל תשובו ימים של תחוזתו והוא השנה שהכל מוכרב וכל יסוד ליסודו והשפע חשוב של התלהים כשבועה ענין זה נאמר היטב בחיבורי הגדול רבנות אפרים ועוד שאנו רומזים בפיוט של השנה שלפני שבועות שהוא ומבאר כל התלפ"ת בית"ת וסוד הנו"ן שאמר נו"ן נר תלהים נשמת תדם כו' בחיתתה ים לה הקומה וכו' והוא מבואר בדרך זה שהזכרנו לפיכך היתה גחולתו של יעקב שנתפרסם בזכירת האחרית בנו"ן שאמר הניעני נא וגו' לא בקש בעה"ז הגדולה והתפלרת של עשו כ"ש ההלשה מפניו שלא יעריהו מהשגת שליחותו בעה"ז כל ל' שנים הקצובים לכל בריה כאמור · ד התור' מתיישבת לפ"ה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך והיא נחוצה על ידו של משה ועל ידו היתה גחולת מצרים בזכות התורה כמו שפי' רש"י בהניח על פסוק בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה לפיכך היתה גחולה רחשונה בפ"ה שנאמר פקד פקדתי · ה לזכות הרבים נרמז בחות הנל"י כמ"ש ומלדיקי הרבים ככוכבים וגו' והוא סיבת הגחולה האחרונה שנאמר בה ועמך כולם נדיקים לעולם יירשו ארץ וזה מהידוע שיסוד למדה זו היא השלום כי בזמן שתין שלום בתחתונים אז לא שתין התחד מוציא

לת מביכו מלת מדבכה הוא שמת במעשיו הרעים כדי להדיח הרע על מביכו לפיכך מהכין שנהפרסם על הש"ו יזהר מזולתו כנודע היתה גחולתו נ"כ בחות הל"ד שנאמר ויץ ץ"ן וגו' וכן לעתיד כתיב במלך המשיח למרבה המשרה ולשלום ץ"ן קץ וגו' לכך נאמר מצלו לים שמ שמו ומתחתיו ימתו והוא מבוהר • ומהר הענה זו נתבאר לנו פעם זה שנעשיהו בן מן התורה בחמשה מנוח מלו הן שפת מלה ומכור השבתה חמץ ומניעת הכנל • כי מתוכם יוקר לימוד וזיכרון על חמשה מדריגות אלו • א השפת הוא זכר למדת ההשתפקות שכן נאמר בו אים לפי אכלו תכוסו על השה והמוכר יחריש בדרך שנתבארה כל הפרשה כלה על זה היסוד למעלה במאמר ס' ע"ש • ב המלה יש שה רמז לזכות הבריות ולעשרה מחלוקת היקר הרע והשמור שבעשרה תשר בקרבם במלה זו הנקייה מכל שמור כי כן מצינו מהחילת היציאה שהלחם נמכל לגיבול עשה כמו שפי' רש"י על פסוק ולח יעלה מן הארץ ותרג"ל מלם הרשעה חלה מהורה היה כו' • ג השבתה ממץ והשמור מן הבית לת ירקה ולת ימצא רמז להרחקת הרשעים וסילוח שמחים תשר השמור נוכר בקרבם • כד"ת לת יבא בקרב ביתי עושה רמיה • וכתיב רחיתי רשע ערין וגו' ותבקשהו ולת נמצא • היינו לת ירקה ולת ימצא ע"ד שתרג"ל תשור להסחכל בדמות הלם רשע שנאמר לולת פני יהושפע חני נושת חם תביט תליך ותם תרחך • נמלת שהשבתה החמץ דומה ממש למה שנאמר ויבלחו מן המחנה כל ערוב וגו' ובדרך שנתבאר למעלה והנרוש הוא הרשע נבוהה לפו כל ירדום תלהים כמו שפי' רש"י בפרשת מצורע עץ ארז ותולע שתם הנביה עלמו כתרג כו' והרי הוא דומה ממש לחמץ זה שמטבעו לעלות מעלה מעלה לפיכך תרג"ל חין ביעור חמץ תלא שריפה וע"ד המדרש המומר שכל המחנאה נידון בתם שנאמר היא העולה על מוקדה כו' כמו שיתבאר בסמוך • ד מצות המכור רמז לתורה כי המכור זכר לוימרנו תם חייהם וכך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ועל הארץ תיבן ומיי לער תחיה ובתורה ההא עמל כו' ומריבות זה הוא בהתחלת הלימוד לאמם סופה מתוקה מדבש לכך (נהגו המדקדקים) [מחויבים] לאכול כזית מכור וע"ד שתרג"ל למה נמשלה התורה לשמן מה הזית זה מחלמו מר וסופו מתוק לף התורה כן כו' • ה שביתת המועד יש בו רמז לזכירת המחרים שנקרא יום שכולו טוב כי עיקר הטוב לעה"ב הוא בשביתה כנודע • וכנגד חמשה עניינים הלו מלינו במסורה חמשה פעמים ויאכל • א קרמן לו ויאכל לחם • ב יקום מבי ויאכל ויאכל מציד בנו • ג ויאכל לת כל עשב הארץ • ד יבא דודי לגנו ויאכל • ה ויאכל הנאמר תצל נביא השקר במלכים ל' י"ג • א מכילה על פסח זה"ש יקום מבי ויאכל מציד בנו וע"ד המדרש החומר שבניל על פסח היה לכך ממרה שני נדיי עזים כו' מחד לפסח ואחד למעשים כדאיתא בפרקי ר' מליעזר ע"ש • ב מכילת מלה זה"ש קרמן לו ויאכל לחם • ג מכילת המכור זה"ש ויאכל מת כל עשב הארץ וע"ד מיכה קמני בחשכ כדאיתא בעירובין פרק עומין פסין • ד השבתת שמור רמז להרחקת הרשעים שלת לאכול במסיבתם זהו כנגד ויאכל הנאמר תצל הנביא השקר כי מתחילה נעשווה חים התלהים שלת לסעוד תצלו ותת"כ כיתם תליו ושמע לו וסעד תצלו ונעשם כמבוהר מפשומו • ה שביתת המועד המרמז ליום שכולו טוב לעה"ב זמן מכילת הלדיקי' נגון עדן זה"ש יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו • ולחר הענה זו נעבור בפרטות על עיון כל מלות ומלוה בחג זה כיד ה' הטובה עליו לך לפי שדברי תורה הם בפנים יפות שלא וכל ענין נדרש בכמה פנים ובמ"ש מוגים על כן ראיתי עוד לבאר ה' מלות חלו בדרך לחר ובדרך זה יתבאר רמז קלת מה שמצינו שבכל השנים לת יארע שבת הגדול כ"ת חו בפרשת זו ובפסוקה וכפ' מצורע במעוברת וכפ' לחרי מות בשנת ה"ם חו ה"ת מעוברת וסימך פ"ת זו מצורע לחרי ע"ד כל שמת לכו למים והוא חותיות מלת ע"ד כי מולתי מלת חיים הלת המה מים חיים לחרות ה' לחרות עהורות והמוסרים היקרים והנעימים שים לתל יד כל מסכיל לגמול מחוך ה' מלות חלו פסח מלה מרור השבתה חמץ ומניעת הרגל תשר כנגדם מצינו בפרשת זו חמשה פעמים זאת תורת • א זאת תורת העולה • ב זאת תורת המנחה • ג זאת תורת החטאת • ד זאת תורת האשם • ה זאת תורת זבח השלמים • וכנגדם מצינו בפרשת מצורע ג"כ חמשה זאת תורת • א זאת תורת נגע לרעת נגד הנמר חו הפרשים • ב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו וגו' • ג זאת תורת תשר בו נגע לרעת או אחרי מות תשר לת תגיע ידו בטהרתו • ד זאת התורה לכל נגע הלרעת ולנתק • ה לטהרתו ביום הטמאו וביום הטהור זאת תורת הלרעת • וכנגד חמשה עניינים הלו מלינו בפ' לחרי מות חמשה פעמים ויאמר ה' לל משה לחרי מות מני בני להרן וגו' ומשלו רז"ל משל בזה לרופא כו' זה זיכרו יותר מן הרשון שלת יעות כדרך שמת פלוני כו' זה יודע שמיתת בני להרן היה לשבה ידוע ומינו במדרש לחד ה' סיבות למיתתם עיין בילקוט שרשה שמיני ל' מני לחר שמתו על שנכנסו שתויי יין ועל שנכנסו מהוסרים בגדים • ועל שנכנסו בלת ריחון ידים ורגלים ועל שלת היה להם בנים • לבת חן לחר על שלת היה להם בנים כו' • וכל המונה התמימות הלו הולכים על דרך לחד לגלות חוזן לנשים שכל שלימות הללתתם הלוי בשלמלו כלון בוכלם תשר חלין היתה כוונתו יתבדך ביציבת העולמות הלת הוא לשיהיה מלוי בעולמו מסכיל יודע מכיר מסיג מציתת השם

פג במסורה ה' פעמים ויאכל

פד דרך שני לכל המאמרים הנזכרים

הסם יסבכך ומחוך שמבגה הים יבא לעבדו
לעבוד ולמשה במשה דבר ה' וזה מנוי במין
האדם מחוך השכל והחומר כי העיון התוריי יוצג
מחוך השכל והמצות המעשיות נעשים ע"י החומר לך
שהתכלית אשר חליו היתה כוונתו ית' לא יוצג כ"ש
מחוך ה' דבריס אשר כנגדם נתו כל החמיעות
שהאחנו • ואילו ה' דבריס חלוקים קצת כי שיס
מהם הס עשמות השלימות ושלשה מהם סיבות לקניית
שני • מיני שלימות אלו • שיש הרחשונים הס תורה
ומצות • והשלשה הס מידת הענוה והשלום והסתפקות
וזה סדרן • א התורה היא העיון המביא לידי הסגת
מציאות השי"ת • ב המצות המה העבודות התלויות
בחמור • ג הענוה היא יסוד להשגת מבוקש זה כי
הגאות סיבה להעדר החכמה כמו שאמר כל המתגאה
אם חכם הוא חכמתו מסתלקת כו' ושל שהמתגאה
יתשוב לדמות לעיון כשבוהעדר שאמר הטלה על במתי
עב חלמה לעיון ות"כ בטלה הכוונה הרחשונה בשיעשה
שתי רבויות • ד השלום כשהוא מחווך בין התחרוים
הוא סיבה גדולה להשגת מבוקש זה כי מחוך פיחוד
הלבבות יעשו שתי רבויות כמו שעשה ירבעם וסיעתו
ולעולם לא יהו שכם אחד לעבוד את השי"ת בלב
שלם כי זה אומר נכה וזה נכה ות"כ בטלה הכוונה •
ה כדיפת המוהרות וחמדשם יעורו עיני המעשים ולא
יהיו במדות החמת ולא יהיו לעולם מבוקש זה
ות"כ ההסתפקות סיבה גדולה להשגתו וכנגד ה' אלו
אמר דוד לבב עקש יסור ממני רע לא אדע מלשני
בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו
לא אוכל א לבב עקש הוא העדר השגת החכמה
אשר בלב נבון תמות • ב רע לא אדע היינו המעשים
רעים העדר המצות • ג מלשני בסתר רעהו העדר
השלום • ד גבה עינים העדר הענוה • ה רחב לבב
העדר מדת ההסתפקות עליהם אמר אותו לא אוכל
ודרז"ל אמר הקב"ה מי והוא אין יכולין לדור בעולם
כו' לפי שאלו חמשה מדות מהרסים ומבטלין כוונתו
ית' באמור ומיניו שבהם ולא בזולתם נבראל
מן האומות • לפיכך בחר הקב"ה בישראל ומהם בכל
האומות • א התורה אמרז"ל שחזר הקב"ה על כל
האומות ולא קבלו כו' • ב המצות אמרז"ל מ"ד רשה
ויהר גויס רשה שפפילו ז' מצות שנוי נח לא
קיימום כו' אמנם ישראל לפי שהיו מורגלים בעבודת
פרך של מצרים היה נקל בעיניהם קבלת עול מלכות
שמיס כדרך שהתבאר למעלה באמור ל"ט ע"ם
וע"ד שנאמר וידעו עבודתי ועבודת העמים וגו' •
ג הענוה אמרז"ל לא מרבכם חשק ה' בכם כי אתם
המעט מכל העמים עשמכם לפני חשק ה' בכם
לא כן האומות כו' • ד השלום יהוא שישראל נקראו גוי
אחד ונקראו שולמים לפי שהשלום מחווך ביניהם תמיד
אשר לזה נקראו בשם אדם כאמרו למעלה באמור כ"ג
ע"ם • ה מיעוט החמדה והמוהרות יהוא שהאומות
לפי שהיו שעופים בחמדות ההם לא רצו לקבל התורה
בעבור לא הרגש ולא תגעוש ולא תגלף בעוהע וישראל
הלכו אחרי ה' למקום מדבר לא זרע ולא נפן כ"ל

מן זה שירד להם דבר יום ביומו לפי שהיו שלמים
בחמידת ההסתפקות ולשבות אלו חשק ה' בישראל ובחר
אותם לעם סגולה ובקע לפניהם הים ועבע את פרעה
וכל חילו מלך שהמים הם מופת ועדות על חמצח מעלות
אלו והעובר עליהם נידון במים שנאמר יד העדים
תהיה בו בהמעוה וגו' • א התורה נמשלה למים כעודע.
ב המצות שנאמר לו הקבצת לאמותי ויהי כאהר שלומיך
כאהר זה שהיו פוסק בהחמדת מרומתו לעשות רצון
קונו • ג החתרות והשלום שכן נאמר במעשה ברחשית
יקוו המים אל מקום אחד וגו' וזה ידוע שכל מימות
שבעולם הס מיבור אחד מתחת לאהץ • ד הענוה
זה ידוע שעבע המים ליבד ממקום גבוה למקום
נמוך • ה ההסתפקות שנ' כל הנחלים הולכים אל
הים והים אינו מלא וגו' לפיכך הים הומה תמיד
וזה מופת על כל מין שהיו שבע לעולם כדבך
החמדנים הרי הוא הים שנתן לו יקוע כל ימיו ואין
לו מנוחה ללמוד וללמד שנא' והרשעים כים נגרש כי

הפסק לא יוכלו לפיכך

פן טעם לדור מהיו בדור המבול שנידונו
במים וגו' מבול מידות אלו דהיינו שלום
שבלה הכל שבלבל ועוות וההסתפקות דהיינו
הכל שהוביל הכל בו' הסיבות וות"כ בודאי נעדרו
גם המסובבים • א העדר

השלום כמו שפי' רש"י אצל דור הפלגה וז"ל דור
המבול היה מריבה ביניהם ודור הפלגה היו אוהבים
אהבה וריעות כו' למדנו ששנאתו המחלוקת וגדול
השלום • ב הגאוה כמ"ש רז"ל דור המבול לא
נתנאו אלא בשביל כוס טובה כו' שנא' מה שדי כי
נעבדנו וגו' • ג החמדה ידוע שהיו שעופי זמה וגזל
וכל זה בסיבת החמדה היתירה לכך נידונו במים כאמור
זהו שדרשו רז"ל למה נקרא שמו מבול לפי שבלה
את הכל שבלבל את הכל שהוביל את הכל מן הגאוה
לגמוך • א כנגד החמדה היתירה והמוהרות שהם
דבר כלה ומופס לבית הבסא כנגד זה בא המבול
שבלה את הכל • ב כנגד המריבה המבלבל את הכל
ומערבב התמים כנגד זה אמר שבלבל את הכל •
ג כנגד הגאוה אמר שהוביל את הכל מן הגבוה
לגמוך היינו שהמבול הביניע גבהות לבם • כנגד זה
נאמר על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא
פליגי במסכת ברכות ה' אמורמי חד אמר לעת מצוא
זו תורה וחד אמר זו חבה

פן רק לשטף מים וחד אמר זו מיתה וחד אמר
רבים פליגי בזה זו קבורה וחד אמר זו בית
ה' אמוראי הכסא • נראה לפרש שנאמר
לפרש סוף המקרא שנאמר
רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו • ובילמו החכמים
שיהיה ניצול משטף מים רבים בזכות חמשה מדות
אלו שהזכרנו • א זו תורה כשמעתו • ב זו מיתה
היינו המצות שמייב אדם להמית את עצמו עליהם
שנאמר זאת התורה אדם כי ימות וכשומן המצות
שנאמרו עליהם יהרג ואל יעבור ואם יהיה נקל עליו

למסור

למסור נפשו על קידוש השי"ת כ"ש שיהיה נקל עליו
מצת שמור המצות • ג זו מצה היינו הצלוס ע"ד
הכתוב בלילה ההוא צלו צרכה וכדרך שיהגאל
עיין זה במיכור זה במאמר שע"ד ע"ש כי שם נתאר
הטעם בדרך נפלא • ד זו קבורה היינו מניחת העצות
והעדר הנשוה כביזכור ביום הקבורה שכופו להיות
במקום שפל ותחתון • ה זו בית הכסא היינו העדר
התאוות המוחריות בזכרו שכופש לבית הכסא וכפשוך
יהגאר כל המאמר בדרך לחר • ועל ענין זה נמצך
המאמר על ר' פנחס בן יאיר

פח ההוא גברא
דדרי חיטא
לפסחא

שהלך לפדיון שבויש פגע בית
בנגחי נהרא כו' ומסיק שמחלק
הגהר לר' פנחס ולההוח גברא
דדרי חיטא לפסחא ולההוח
טייעא דלווה בהדייהו וכל מאמר זה יהגאר בדרך
ממרן בחיבור זה במאמר שם ח"ש ע"ש לך למנש לפי
דרכינו נוכל לומר שבמאמר זה בא הרמז שהגהר
מתחלק ולא יפעוף להמש כתות אלו שהגחנו א למקבלי
התורה זה"ש לפדיון שבויש ע"ד חיטת על הלחות •
ב למקיימי המצות זו דווקא לפי שכבר חרז"ל אש בזה
מצוה ליהך אל החמיצה כאמרז"ל על פסוק ושמרתם
המצות עיין בפרש"י בפרשת בא ח"ב המצות הש יסוד
לכל המצות לכך נקט גברא דדרי חיטת לפסחא ר"ל
שלא החמין כל מצוה וק"ל • ג לרבוך אחר הצלוס
זה"ש ההוא טייעא דלווה בהדייהו ולווה הוא ל' חיבור
כמו הפעם ילווה אישי אלי הוא האחבר התנשים
לשיהיו בתנודה אחת • ד העצוה זה"ש דלווה בהדייהו
כי כל איש עניו מתחבר לכל אדם לשפוקי המתנאה
נפרד ממי שאינו כערכו או שהכל מהרחקין ממנו כמ"ש
רז"ל כל המתנאה אפילו אחינאי ביתו לא יתקבל
שנאמר גבר יהיר ולא יכון • ה מיעת התאוה זה"ש
דלווה בהדייהו ע"ד שנא' לתאוה יבקע נפרד וכמו
שפירש"י שם מהו פרילתו • ומסיק במאמר זה שהגהר
נתלך לה' כתות אלו ע"ד תומרו לשפוך מים רבים
אליו לא יגיעו וזהו טעם קריעת יש סוף לישראל
ושביעת המצריים כי בשלמת ישראל ממצרים היו ישראל
נבדלין בחמשה מעלות אלו מן המצרי' וזהו טעם חמשה
הבדלים שזכרו בחמשה מכות שהביא במעלה •
א ולכל בני ישראל היה אור בתוך להתוך בחושך
למעלה • ב העבודה והמלוה זהו ההבדל הנאמר
במכות בכורות כי העבודה היתה בבכורות והטיל
הקב"ה העבודה על בני ישראל והרג בכורי מצרים
שמשם ידיעת מעבודת השי"ת • ג הצלוס זה"ש
לבלתי היות שם ערוב היינו שלא היו חיות רעות
בישראל שהחשם והמריבה עיין טבעי שלא החיות
ובלתי היות בישראל ערוב ועכבוביא ההוא מלד
המריבה על כן ניצולו מחיות רעות • ד התאוה
הבאה מן הבהמיות שבאדם נא' וממקנה בני
ישראל לא מת אחד שלא נכללו בנפש הבהמיות שבאדם
ובדרך שהגאר למעלה • ה הגאולה זהו ההבדל הנא'
בערב ע"ד לצולם יהיה אדם רך בקנה כו' וכדרך

שהגאר למעלה בפרק זה • וכנגד ה' הבדלים אלו
נגלה בסיני • א התורה זה"ש מה הסיני גדל על כל
מים כו' • ב המצות זה"ש מה הסיני ים בו קוצים
ומסיניש כו' • ג הצלוס זה"ש אין השוף יוצא בצלוס
כו' • ד נדר ונבול לחמדת העי"ז זה"ש מה הסיני
עצוי לנדר בו • ה עצוה זה"ש מה הסיני שפל מכל
החילוות כו' • וה' מידות אלו מתייחסים לחמשה
חלוות שהזכיר במדרש ס' עלין כו' שברחם אחז במדת
ההסתפקות שהגאר למעלה • יעתק היה מוכן לעבודת
השי"ת ולהמית את עצמו על קידוש השם כי כבר
הרגיל את עצמו בזה במעשה העקידה • יעקב למד
תורה יום ולילה שנאמר איש תם יושב אוהלים •
משה מחפרשם על העצוה יותר מזולתו • ואהרן על
הצלוס אין איש לאחשו כמודע • וזהו סוד ה' מצות
הנוהגין בחג זה • השש מורה על ההסתפקות שנא'
איש לפי אכלו תכוסו על השה שהגאר למעלה ברחשון וכמו שהגאר למעלה במאמר ס' ע"ש • המצה
הורחה על ההכנעה כעיסת המצה שהיו עושה למעלה
כי לכך הוא נקרא לחם עוני • המכור הורחה לעבודת
השי"ת לפי שהוא זכר לוימרכו את חייהם בעבודה
קשה וע"ד שנאמר וידעו עבודתי ועבודת העמים
ובדרך שהגאר למעלה במאמר ל"ש ע"ש • השבתת
חמץ ומחור רמז להרחקת המריבה שבהתחלתה היה
כחוש השערה ומבלבן ושולה עד לאין מרפא שנאמר
פוטר איש לחציו מדון כך חרז"ל חמץ ומחור במשהו
כי המשהו מבלבן ושולה כחמור • חגיגת הרגל רמז
לתורה שעיקר ריבתה של תורה ביום מנוחת הגוף כי
מעשה זה נתנה התורה בשבת וכתיב בישעיה וירח
מנוחה כי טוב וכמבואר במאמר רש"י ע"ש • וחמשה
אלו הם בעשה חעת בני אהרן • א העדר התורה
זה"ש שלא היו רחוצי ידים ורגלים היינו לחיצת כלי
המעשה במים התוכיים כד"ת כל זמת לבו למים •
ב העדר המצות ומעשים טובים שהם תולדותיהן של
לדיקים זה"ש שלא היו להם בנים • ג רדיפת התאוות
זה"ש שנכנסו שתויי יין • ד העדר השלוש זה"ש
מחוסרי בגדים היו והיינו מעיל המכפר על לפה"ל
הגורם כל דברי ריבות כמודע"ה הגאוה זה"ש שלא נשאו
נשים לפיכך גאוותם בחשבם שלא ימלאו דוגמתם ולרוב
גאוותם הורו בפני משה רבם כמודע לכך נאמר במשל
זה זירזו יותר מן הרחשון שלא יאות כדרך שמת
פלוני ר"ל כי בפ' מצורע הזהיר גם שם על המשה
דברים אלו שהעובר עליהם נלקה בצרעת וכאן זירזו
יותר שלא לא יוסר במוסר הצרעת אז יאות לגמרי
נמצא שכאן זירזו יותר ומיעוט במדרש הרבתי על י'
דברים נגעים בתים ומכלול ס' עיניים אלו שהגחנו •
א מסיק שהצרעת בא על הגוזל רבים בשבת וגחזי
וזה בא מממדות המוחרות כמודע זה"ש זאת תורת
וגו' אשר לא תשיג ידו וגו' כי לעולם לא יפיג שוף
חמדתו • ב על גסות הרוח כעוזיהו שנתלבש במלבוש
של הקב"ה כי הוא גאות לבש ומין זולתו זה"ש זאת
תורת לרעת בנך המת וגו' • ג על לפה"ל הגורם כל
ריב וכל נגע זה"ש זאת תהיה תורת המצורע המוציא

רע וכמעשה של ההוא רוכל שהיה מחזר בעיירות כו' ומעשה הרוכל הוא דרוש נאה ויפה לפרשה זו ונתבאר כל המעשה ההוא בדרך נפלא ויפה בענין המילה בחיבור זה במאמר תק"ד פ"ם וכל הענין ההוא צריך להיות כאן • ד על העדר התורה זה"ם שם על עין הרע והוא תולדת רוחות השכלי בעיונים המלחייס ועל זה אמר זאת התורה לכל נגע הצרעת כי העיון החוריי הוא רחם ובנין אב לכולם כנודע • ה על העדר המצות זה"ם על עבודת מלילים כו' והוא העדר עבודת הש"ת והודאת תורתו הקדושה זה"ם להורות ביום השמיני כו' זאת תורת הצרעת וגו' • ולו רק בעשה ה' זאת תורת השפרחת לו • א התורה זה"ם זאת תורת המנחה הבשויה משמן וסולת שהתורה נמשלה לשמיים כנודע • ב המצות זה"ם זאת תורת החטאת הבא על חטא המעשה כנודע • ג החמדה בדבר שאינו שלו זה"ם זאת תורת האשם הבא על הנהנה מן הקדש או הגוזל מזולתו כנודע • ד השלום זה"ם וזאת תורת זבח השלמים והשלום הוא החותם בכולם כדליתא במדרש הרבתי • ה הגאולה זה"ם זאת תורת העולה הבא על הרהור הלב והוא מי שלבו גסה עליו וע"ד המדרש המומר כל המתגאה נידון בשם שנאמר היא העולה על מוקדה עיין בדברינו בחיי וזה נשלמו כוונות עיניים אלו בדרך שני • וה' יהללו נפלאות מהורתו והמשכיל יוסף עליהם לקח כיד ה' הטובה עליו חיים לפי שכלו :

אך ביום הראשון תשביתו שאור

תניא רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה כו' וסוף המסקנא בגמ' שר"י יליפדין חמץ מדין נותר שנאמר הוא בשריפה (פסחים כ"ז) :

אין ביעור חמץ אלא שריפה

אם היים חיל רב פעליס יהיו עיניו פקוחות על כל דרכיו להשתמש בכלים הכשרים והמותר יהיים מזי תגלה ותרחה הדמיון ויהיים שבין חמץ לנותר עד שיהיו להשוותם :

הקדמת ענין זה מבואר שרוב בני התותה ההולכים בחושך לחשוך ולכעוס לפרוק הנדר המונבל ברעון תלבי ולהשתמש בתותרות היא העשה היעושה מפלת יגרם הרע המלפף תורתות כל בוקע דרך נתש עקלתון הנחש הקדמוני והוא השתור שבעשיסה כתבואר בזוה"ק שלום מאמר י"ח פרק ג' על תרז"ל ומי מעכב שתור שבעשיסה מעכב כי השתור עשוי מרתיחת החום והלחות וגורם העפוש כך היא"ר גולד גם הוא מרתיחת הדמים וגורם התלוה והספסד ועליו נאמר בהושע כלם מנאפים כתו תנור בוערה יבשות מעיר מלום בצק עד חמצתו • ופירש רש"י שהוא היא"ר חט"ם שבשי הנרתה מסברת בעלמא המשילו רז"ל היא"ר לשתור שבעשיסה מיבעיה לימת קרח ולא שברת כי בשפוק זה פי' רש"י להדיח וז"ל בוערה מלופה שהוסק מיד הנתנור כן יגרם הרע בוער בקרבם יבשות מעיר מלום בצק פי' יבשות יגרם הרע שהוא מעירם כתו התופה השוכת מלום בצק עד שיתמיץ כתו כן יגרם הרע שוכת עד שיתמיץ העיסה עכ"ל הרי בהדיא שגתבל לשתור הגורם התימוס ותתבל לשתור בוערה והרי הוא דבר הבא בחם לפיכך אין לו תקנה כ"ת בחם כתש"ם כל דבר שבר יבא בחם תעבירו בחם ודיינו בדין הנותר כי התותרות שהיא"ר תבקש ורוצה שתחיים קלם בשתף ותם הגיהנם שורפם ותכלה כל התותרות ההם כך ביאור היא"ר ובאולו בחם דווקא • והנה עיינו הרותות שבכללו ופרט זכרו רז"ל שרבא תיני ביאור והם ביאול בלב • תו זורה לרוח תו תפרר ליים • תו שריפה • ולפי האתיאו נראה דר' דרכים אלו ביאול שתור פניתי זה דהיינו היא"ר • כי תעשה זה נסתר פסוק אחת תגזרת תשמור לשפוק אלהי תסכה לא תעשה

צ סתיבות פסוק לך לומר שהאוכל חתץ בפסח אלהי תסבה כאילו עובד ע"ז וכל תאכל לחג תתצות יתתומש על התרחה תה ענין הע"ז לחתץ זה והנכון אלהי

צא ד' ביעורים שלא דבר בזה אלא כנגד כנגד ד' יסודות היא"ר הוא השתור הפנימי ותתבל לע"ז כת"ם לא יהיה

כך אלא זר שבנוף האדם ממש הוי לומר זה יא"ר כו' ונתלא לפי שהפיה נראה שהאוכל חתץ דומה לעובד ע"ז • וכתו שתיינו בפסח חתץ שתאוכל בביאור בלב סני אלא לפי שהאדם תורגל בו בל השנה תפשו חז"ל פן יפשה וידא לאכלו ע"כ הניכו ג' תיני ביאור זולת הביאול כתו כן בשתור פנימי זה דהיינו היצר הרע תדתוריית בביאול בלב סני לשתור ליבטל ולהוי כשפרח דאתרעא והביאול בלב הוא בהתולו עלית לשבו לב שהוא בבח לי אלהים כת"ם תכל תשתר נאור לבך ותרז"ל בכל לבבך בשני יצרך כו' כי בלב תורם תתשבות שתל ואון והוא צריך תיקון בהכנעה ושברון לב לשתור נפשי כשפר לכל תהיה כתבריתם שתתר ותתכי שפר ושפר וכתו שאתו תומרים בתפלת י"ח נפשי כשפר לכל תהיה דוגמת הביאול שתומרים ליבטל ולהוי כשפרח דאתרעא וזה סני תדתוריית שתתר לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה • שהקב"ה תקבל לפי תשובה כזו ונקרא' תשובה הבאה היינו ביבא דבר זה לידו ולא ישוב עוד לבלבלה וזה סני תן התורה לך שתז"ל תשאו תחר שהאדם תורגל תעודו עם יצרו הרע יש לתום תן יבא לאכול תלחם כזביו ופיתויו כת"ם כי תשב ללחום לא תומל בין תבין וגו' לל תתאו למטעמותיו כי הוא לחם כזביש וכל זה תדבר בפיתויי היא"ר התומל בעיר קטנה זו שהאדם נתבל בה ותתרו חז"ל שלא סני בהכי לבטלו בלבו לבד ולגמור בדעתו ולשוב לל ה' כי תם צריך האדם שיעשה עוד תחבולות תבים ותתן לבערו תכל וכל עד שהתתיר בחתן בפסח להיות בתשאו כי כך הוא היא"ר דומה תתחילה לתום השערה ולתר כך תבבצן ועולה ח"כ לפילו התשאו צריך ביאור והוסיפו

עוד ביעור ליס מו לרוח מו לחם כדי שיהיה מבוער מכל מרבע יסודות שבבית המנוסי מורכב מסם ס' הביטול בלב לחמור ליבטל ולהוי כעפרת דתרעת זהו בנגד יסוד העפר ' ולים בנגד יסוד המים ' ולרוח בנגד יסוד האויר ' ולחם בנגד יסוד האש ' ולפי שיסוד האומר אבר מעפר יסודו הוא רחם לכל הפרנות על כן בקש עליו דוד בחמכו דבקה לעפר נפשי חייני כדבריך כי בביטול יסוד האומר העפרוני כולם בטלין ומבוטלין לפיכך מדתורייתא סגי בהכי ' ובמסכת ברכות אמרי' לעולם יהגיז אדם יצר טוב על יצר הרע מי שאין מוטב ומי שלא יעסוק בתורה שנא' אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה ומהאי שבבניזה היא דזרוה שיעשה עמו מלחמה עד אבר יהיה במון אבר קדמנו רוח והוא שבחלק הרוחני שבו יגלח ויהדפנו ממבנו ' ומפרש ליס רמז לתורה והכמה שנמשלה כמים ליס מבכים ' ובריפה בחם רמז שיזכור לו יום המיתה שיהיה לעפר וחפר כדבר הקלוי בחם ויזכור לו חם הביהם ומן בוודאי משיל ' דוגמת זאת אמרו במסכת ברכות על שחת יהפלל כל חכיד שליך לעשת מצות פליגי ר' אמוראי לעשת מצות זו חשה וחד אמר

צב	לעשת מצוא	זו תורה וחד אמר זו מיתה
	פליגי בזה	ואחד אמר זו קבורה וחד אמר
	ר' אמוראי	זו בית הכסא וכולהו ילפינן

מקראי ע"ם וכפי הנראה שכולם מדברים בביעור השאור שבעיסה הנמשל לשטף מים רבים ושטף חת הכל וסיפא דקרא יוכיח שאמר יהפלל כל חכיד שליך לעשת מצות רק לשטף מים רבים שליו לא יגיעו אחה סחב לי מאר הלרני היינו מאויב פנימי זה ' ואופני הביעור הוא לו כשנאמר אשה שהוא סיבה גדולה לביטול היא"ר ' ע"ד שאמר רב חסדא ואי נסיבית אחריבית הוה אמינא גירה בעינא דשבינא ' ומ"ד זו תורה ע"ד אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש כי בוודאי מה שהוא נפגע ממנו לילך אחר עלמו הייני לפי שלא שקד על דלתי החכמה והתורה ולא קבע בתורה כל עיקר לפיכך הלך כל ימיו משכים ולא ידע במה יכשל כמו שאמר שם הרוחה יסורין בחין עליו יפשפש במעשיו יפשפש ולא מצא

צג	יהלא בביטול תורה ר"ל מה	פשפש ולא
	שלא מצא עוון היינו לפי שלא	מצא יתלה
	עסק בתורה כראוי לפיכך לא	בביטול תורה
	ידע במה נכשל אבל על כל	

פנים החמא נוכח ואין זולתו ' ככה זה החיים שנפגע מיכול עיקר הקניהו לילך לבית המדרש וילמה בתורת ה' שהיא"ר שקר מביהו לאמר שאין חשבון בשאול ויהמיד בה עד שאבר יהלה בגרין ' ומ"ד זו מיתה היינו שיזכור לו יום המיתה ואף ודאי מזיל ' ומ"ד זו קבורה היינו שיזכור לו כי עכשיו יהא מבטן אמו ועכשיו שוב אמה וא"כ למה זה הבל ייגע ' ומ"ד זו בית הכסא היינו שילמה בהעדר הכרוך גם ביהר מהכלים ופא בגיו כי המה לחם כזבים וסופם לבית הכסא וזהו בודאי יולך היא"ר ולא יבוד עוד לכסלה ' וכל מיני ביעורים הלו נמצלו לשבילה לרמז שסופו להבדון וקיצו בשטף והוא מה שנאמר עשה לך ברך ושים לחומו על גם וגו' והוא שיהיה נגד עיניו תמיד השביפה אשר ברך ה' בחם הניהנים העוסק מלחמוה בעבך ולזקק חלודת הנפש אחרי אשר הוטמאה והוא להניח השבך על גם להיות לנגד עיניהם לזכרון תמיד עד אשר כל הנשוך מעשת החם הקדמוני שהוא היא"ר והניע לעבך זה וחי ר"ל יזכור לו יום המיתה ועוד שיניע לו נחש נחושה ר"ל מה שקרה לנחש על אשר היה מלחו נחושה והקללו בעפר תאכל ככה תוניי ה' עפר יולחכו כמ"ש לעתיד ושפותם כשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם וזה הוא החכם הרוחה מלין הוא בא ולמן הוא הולך ולפני מי הוא עתיד ליתן דין ' הן אז יכנע לבבו העבל ולא יוסיף עוד לבא בו עבל ונמלח ' וזה דוקא שלא בשעת ביעורו אבל בשעת ביעורו העלו בגמ' שלא"ע שבשחתו בכל דבר ככה הוא בשאור פנימי שלא בזמן ביעורו היינו ביעור הבחרות שריך החדם לחחבולות כי הוא בבח וכל מעשה הקפו אבל לעת זקנתו שבבר הם כחו אז בכל שהוא יכניעו והשבחתו בכל דבר כן הוא זמן הביעור הטבעי כידוע ונראה שמעשה זה לחרה החורה כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו' בסיום שהחדש ים לו שני מוגעים המעכבים על ידו מליך בדרך היבר ' הא' המם החמדות הגופניות שנמשלו לדבש זה כי ככה המה חמדות הגויות נרחין מחוקים לשעה ואחריהם מרה כמ"ם לאכול דבש דיך וגו' ' הב' הוא היא"ר שנמשל בשאור זה והוא בח נוסף על בח החלוה כי היא"ר מסיחו לעבור עבירות שאין לחדם בהם שום הנאה בשאור זה שאין בו טעם והחדש המקריב קרבנו לה' בהמה או עוף הנה המה הבאים לכפרה אחת נפש הבהמית שבו והבהמה חמורחו ממש כי להשחית הגוף מכל וכל אי אפשר כי אז יחות ולא יחיה ויחבטל מציאותו לגמרי ובודאי לא יחפוץ ה' בחות המח כ"ש בשוגו ומקבל הקרבן לכפר על נפש החיונית שבו ' אמנם על היא"ר שנמשל בשאור והחמדות שנמשל בדבש אין הקב"ה חפץ להביא בכריתה שום חמורה כי אפשר לבטל עלמותה מכל וכל לכן נאמר לא חקטירו ממנו אשה לה' כי היה נרחה כלילן היה הקב"ה רוצה בכפרת החורתה והם יעמדו במציאותם אלא החדש מחוייב לבטל מציאת עלמותו כמ"ש זובח חודה וגו' זה הזובח יגדו ומחודה עליו ח"ל כריך הוא לחדות היא"ר בעלמו וכן למעט החחות מכל וכל ולפי שלא שמעו יבראל בקול ה' וימחו להקריב בביעור יצר הרע עוד טומחתם כמ ע"ב נידונו בגיהנם אחל הבל להחם חטאת ולכפר עון בעבודת ביהל ונדונו בד' מיני ביעור אלו ' ביעול בלב שנאמר אם יעמוד אשה ומעול לפני לין לבי אל העש הזה הפך ממה שנאמר בשעת לעון והיו עיני ולבי שם כל הימים ' זוהר לרוח כל"ח ואחכם מזהר בגויס כמו שנאמר בחזיון דניאל על ד' מלכיות ואחו ד' רוחי מניחין לימל רבא ' וזוהר ליס כל"ח הוי המון עמיס כשנות ימים יחמיון ' ובריפה בחם

שנאמר ויבער חם בינעקב • ולומר הרי הוא כעפרה דתרעה כמ"ש וכבודי לעפר יסבן סלה וכן יגיעה עד עפר ולעתיד בשוב ה' שבות עמו יתנחמו כשלם • בלב שנאמר יום נקם בלבי • ברוח שנאמר רוח ה' תניחנו • במיס ביום ההוא יגלו מים מיס מיכוסלים • בחם ותני תהיה לה חומת חם • כי לעתיד יעברו גילולי היפ"ר מן הארץ יען שבן ותין פגע רע • ומטעם זה נאמר לך ביום הרחמן השביעי והוא בחשבון שקודם ז' ימים דהיינו ביום י"ד לחמז על העתיד שלא יהיה השחור שבעיסה מבושר מכל וכל עד שיבא משיח בן דוד שהיה דוד י"ד לחברהם כמבואר למעלה ועל הדור ההוא נאמר ותת הצפוני מרחיק מעליכם וכתיב ותת לב החבן אסיר מקרבכם •

צד אור לי"ד בודקין את החמץ כו'

ומחר הגעה זו יתבאר לנו משנת רז"ל אור לארבעה עשר בודקין את החמץ כו' פי' בעקידה פ' שמיני שים רמז בזה על שנת י"ג שהדם גולד בו היכר טוב עד בואו בשנת י"ד לז נבדק השחור שבעיסה • יבוקש מספרו • ואומר מי לפי דרכנו לענין גם לחי תלקי ואומר מי הכעיסה לדקדוק זה לאמור אור לארבעה עשר אמי אור לורתת הרי הנה זה שם אור להוסך ללה זוכך • ע"כ לבי אומר שכמו בזה לזמן הגאולה שנאמר בה והיה לעת ערב יהיה אור לכך אמרו אור לי"ד שבאשר יחל רוח ה' לפעמו ברות אפיו משיח ה' שיבא מדוד העולה למספר י"ד לז יהיה נבדק החמץ מכל וכל כי בזמן ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ואחד עולה למספר י"ג וזה רמז בזמן שיתמיו כל יושבי הבל בחחדות השי"ת לז יהיה היכר הרע מבושר מן העולם לפיכך נא מצות הביעור ביום י"ד שאחר יום י"ג דהיינו אחר אמונת האחדות יתבטל היכר הרע • וזהו שלמדו בגמרא חיפוש מחיפוש שנאמר אחפש את ירושלים בנרות ואינה למד מה להלן בגאולה מדבר אף כאן בגאולה • ופשוטו של מקרא מדבר שהקב"ה בעצמו ובכבודו יחפש בנרות כל אחדי בתן ויבער השחור שבעיסה מכל החורין והסדקין שאר נאחבא שם • ואמרו אין בודקין לאור הנר דומה ממש למאמר הנביא לא יהיה לך השמש לאור יומם ויהא לאור לילה והיה ה' לך לאור עולם וכן וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' בציון • כי כבר ידעת במי שנתרך בו רוח מינות בהכחשת תורה ממעל לומר שהשולם קדמון ומתנהג על פי סידור המערכה • דעה זו מוכחשת משלשה לדדים • א מלד אור המורה המחילה לנו דרך האמת כי הלל יתברך הוא הבורא כו' • ב מלד הלוך גלגל היומי הכיר לאברהם שים לעולם מנהיג כמ"ש וידעת היום והשבות אל לבבך וגו' כי בידיעת גלגל היומי יוכר להשיב אל לבבו כי ה' הוא האלהים • וכן פי' בעקידה פרשת בהעלותך על הרמ"ל תלמלא קול גלגל חמה כו' ושמעתי כי לזה נאמר עומה מכמה עם נחלה ויזכר לרוחי השמש שמוש לחדם בהיום בידו לחמות מניחת השי"ת בקבלה ונחלת לחבות שקבלו זה מזה עד חדם הראשון שרחה העולם חכך וגמוי והוא העיד שים לעולם מחדם לחנש יותר טוב לחמוה זו לרוחי השמש הוא המשחדל בשכלו וחקיכתו לידע ידיעה זו מחוך רחיית השמש כחמור ומטעם זה חמו חומרין בהפלה ה' חלך ה' חלך ה' ימלוך כו' הזכיר תחילה ההוה ואח"כ העבר ואח"כ העתיד ובדין היה לנו להקדים העבר לך זה שהרי שהחקיפה שהיא בהווה תהיה הורחה גם על העבר לחנש מי שחין בידו כ"ש הקבלה הרי העבר מופת על ההוה ויותר עוד החקיפה שהיא בהווה מחוך השמש כחמור • ומחוך ההוה שהוא מציג מציחותו יחבדך יבא להציג גם העבר והעתיד • ג מחוך רחיית היכת גם כן ים בה כדי הרחייה להסיר דיעה נפסדה זו כי גם היא מפרשמת כח חלהותו יחבדך כמו שהחריך בעקידה מזה פרשה נח ע"ש • וזולת זה ים ללמוד מחשה ולבנה מה שחרז"ל העידותי בכם שמים וחרץ וגו' שהשלוו בחשה ולבנה שברחתי לשמשם שמח שינו מדחם לף עש"י שחינן מקבלין שכר לחם לא כ"ש כו' • ומכל הבחינות הללו יובדק השחור שבעיסה ויגרשהו ויולך לף לא מכל וכל כי יהלהו הרהורים רעים בחורין וסדקים וחדרי בטנו ובכל מעשה רע החדש מורה היתר לעצמו ומעבר לפני' השרץ במ"ש פנים ערוב עד שבעיניו יהיה הכל הוסר הרעועה ולדעתו יסכים הקב"ה על ידו וש"כ מבושר מכל וכל לחמש לעתיד לא יובדק עוד לאור החמה ולאור הלבנה ולאור חבוקה החוכיי כ"ש לאור הגר היינו הקב"ה בעצמו ובכבודו יבערו והוא יודע יגר מחשבות החדש ובוחן לח כל לחבר עם לבבו והוא יסלקנו מכל מורין וסדקין וזה"ש לאור הגר כדל"ת כי אחה תחיר נרי ה' חלהי יגיה חשכי וזהו כי ה' יהיה לך לאור עולם וזה יהיה בזמן המשיח שיבא מדוד העולה למספר י"ד כמ"ש חנמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי • לכך חמרו אור לי"ד בודקין כו' • או יחמר שלעתיד כחבר יוסר השחור שבעיסה מן העולם חז כולם יעו שכם אחד לעבוד ולמשת משא דבר ה' ולא יהיו אחרי ההבל לבדוק אחרי ההלאות הזמניות כמאכל ומשתה ודומחתם כמ"ש והשלאחי רעב בחרץ לא רעב ללחם וגו' כי חס לשמוע דבר ה' • כ"ל שלא יהיו רעבים וחחרים לחחות ותמדות הגוף כי חס יהיו רעבים לשמוע דבר ה' ונפשם חשקה בחורה וכוצ הלרכים הזמניים הבחים משמם ויבא כמ"ש ומרחש הבוחות שמם וממגד גרש יבחים ח"כ כוצ בני חמותה בודקין תמיד חחר אור החמה והלבנה גם לאור החבוקה שבו משתמשין בחיקון כל המאכל כמ"ש היבא חיבא חורח בי פלגיה דשביתי בשרח וכוצי לחמש לעתיד לא יבדק עוד לאור החמה ולבנה ואור החבוקה כי חס לאור הגר מצוה ותורה אור ולהשיג מציחות הש"י כמ"ש כי אחה תאיר נרי ומשה שנאמר בית יעקב לכו ונלכה באור ה' • אמן :

ובלי חרש אשר תבשל בו ישבר ואם בכלי נחושת בשלה ומורק ושוטף במים :

עמוד י בזמסבת זבחים פליגי רבי מאמר צה וחבמי' • ר' אומר מריקה

מריקה ושטיפה בצונן וחבמי' פלוגתא דרבי
אומרים מריקה בחמין וחכמים ברין
ושטיפה בצונן ומסיק שם הגעלה
טעמו של ר' שמריקה ושטיפ'
זו היא כמריקת ושטיפת הכוס כו' :

אם יבוקש מכדר הגריסה והיזורק שכל הנמצאים שקדמו לתדם תעפ"י שכולם היו מחומר קדוש שכרת הש"ך מ"מ לא הזכיר גידול השיטה כי אם בירורת התדם אז בוודאי רצוי לומר שהתדם עיקר המציאות וכולם היו כחומר בעבדו והוא היה עיקרם ומעשם זה לא נזכר ביוב כלי עד אחר בריאת התדם :

הקדמת ענין זה מבואר מעצמו שכל הנמצאים שקדמו לתדם היו כגולמי כלי עץ או כלי חרס שלא נגמרה צורתם עד אחר גברת התדם ותגלו לבד נחמר ואד יעלה מן הארץ . כגבל הזה כו' הוא היה צורת כל הבעלי חיים שקדמו לו ומעשה זה נופל עליו שם כלי יותר מעל זולתו כי הוא לבד נברת בצלם כחומר ביד היוצר כמו שיתבאר מכמה מקרואות ומאמרי רז"ל אחר יעידון יגידון שמין התוגבי בכלל דומה לכלי אין לים לפי מדריגתו ים מהם דומים לכלי זהב וים מהם לכלי חרס וזיווג צורה זו אין מזווגין לו לתדם כי אם לפי מעשיו כי מהתלת בריאתו הוא בחרס חרסי התדמה ובשמירת התורה התלמית ובכשרון המעשים יש לאל ידו להגיע זהב תחת החרס עד אחר יהיה דומה לכוס נחמד ובהדיא מצינו בספר הזוהר פרשת פנחס על מאמרם ז"ל עשרה דברים נאמרו בכוס כמו לת"ח כו' ולפי מדרשו יתבאר למו על נכון מה שרמה רבי להמשיל מריקת ושטיפת הכלים במריקת ושטיפת הכוס כדי שהמשכיל יקח משל ומליצה מהנעלה כלים אלו למריקת הלים השלם שנמשל לכוס נחמר . וכמו שהכוס זה צריך התלק הפנימי תיקון יותר מן החיצוני כי הפנימי צריך חמין ומבחוץ די לו בצונן כך התדם צריך יותר תיקון על חטא פנימי כמו הרהורי עבירה ממה שהוא צריך תיקון על חטא חיצוני שהוא במעשה ע"ד חז"ל הרהורי עבירה קשים מעבירה . ומריקה ושטיפה זו לידע ולהודיע כמה

צו ד' מיני גיעול כח השון גדול וכמה יסור בנגד ד' כיתות העון ומחמתו יכופר כי לפי שמינו בעניו הגיעול ד' מינים מתחלפים . א שטיפה בצונן . ב מריקה בחמין . ג ליבון ע"י האור . ד שבירה בכלי חרס שאין לו תקנה כי אם בשבירה . ובעקידה פרשת שמיני ופרשת אחרי מות רמה לנקף ד' מינים אלו לתרבע חלוקי כפרה שהיה רבי יוסי מעלה דורש ע"ד המשל יבוקש ממקומו . תעשה גם אני חלקי ואומר לפי שים בישראל תרבע כיתות מתחלפים . א בעלי תורה ומעשה . ב הקלה בעני הם הריקים מהתורה ומהמעשה . ג בעלי תורה לבד . ד חסרי מעשה לבד . וכבר אמרנו שמינו שהתדם נמשל בכלי חרס כמ"ש וכלי יקר שפתי דעת ובפתוחים נאמר עתה היו בגוים ככלי אין חפץ בו וכה"ת ככלי יוצר הנפלם וכן אמר דוד הייתי ככלי אובד וכתיב העצב

ונזה הלים הזה יכונהו ככלי אין חפץ בו וכן אחז"ל למה תלמיד חכם דומה בפני עם התדן לקיחון של זהב סיפר עמו דומה לכלי כסף נהנה ממנו דומה לכלי חרס כיון שנשבר אין לו תקנה הרי בהדיא שהמשילו הת"ח לכלי זהב ועם התדן לכלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם לכך נאמר בני ציון היקרים המסולאים בפז מיכה נחשבו לנבלי חרס מעשה ידי יוצר לפי שאמר לפניהם הקפדנה תבני קודם ברחם כל תועה הייתו שהרבו בלבלה ברחם כל תועה במסיבת כל עם התדן לבקש תיזהו מקומן של זאבים לכך התחזון ואמר בני ציון היקרים שמהתלה היו מסולאים בפז עד שלא נהנו מעטי התדן ואמר כך נחשבו לנבלי חרס חלו הלדיקים שהם מעשי ידי יוצר הכל שנברחו בשני ידים כמ"ש גדולים לדיקים ממעשה שמים ותדן דחלו שמים ותדן לא נבראו כי אם ביד ת' שנאמר אף ידי יסדה התדן וימיני טפחה שמים והלדיקים נברחו בשתי ידים שנאמר מקדם ה' כוננו ידיך . רצו זה שהנמצאים העליונים אין יודעים לעשות רע כי הם שכל פעולם וכל מגמת פניהם לל יתן המתייחס לפעולה הטובה כמו שאמר לא הכם עשה לימינו . והמתחזים נברחו ביד שמאל כי אין בהם עשה טוב גם ת' בכל הבעלי חיים התחזים כי הם מומר פשוע . חוץ מן הלדיקים אין התדם בכללו נברח בשני ידים והוא מורכב מחומר וצורה והרי הוא בעל בחירי להטיבו או ליתן לו ליתרון להיות לב כסיל לשמאלו אזה הלך הוא רצוי לשכר ועונש לכך נאמר מעשה ידי יוצר שנברחו בשני ידים לכך הם רצויים לעונש כאמור . או יאמר כמתמיה שברייתה חשובה וספונה כזו שנברחה בשני ידים מיכה היתה לשמה כרגע מלד ההתחברות לל עמי התדן שכמוהם יהיו כל המתחבר להם . ולפיכך נתנו לכוסות דין שטיפה בצונן רמז למיעוט ניעול החטא שבהם גם ההסרה קלה ממנו עמי התדן שנמשלו לכלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם אין להם תקנה כ"ל בשבירה לב שנאמר לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה והוא בהשוכה גדולה המשברת לבו כמ"ש רז"ל מאי הקשיתי לל מספר לשון עץ חיים ואם ע"ה הוא יעשוק בתורה שנאמר מרפא לשון עץ חיים ואם ע"ה הוא יעשוק עמו שנאמר וסלף בה שבר בדוח־הרי בהדיא שהמשילו עם התדן לכלי חרס זה שאין לו תקנה כי אם בשבירה כמ"ש וסלף בה שבר בדוח . ולת"ח נתנו דין הכוס שיש לו תקנה בשטיפה מבית ומחון לך יש לת"ח תקנה בשטיפת מים התוריים מבית ומחון להיות תוכו כברו והתורה נמשלה למים קרים כמ"ש מים קרים על נפש עיפה וגו' לכך נת' ולכי חרס אשר תשבל בו יסבר . ואם בכלי נחושת בשלה רמז לת"ח שנמשלו לנחש נחושת כמ"ש לחיסתן לחיסתן ברך כו' ומזה רמה ר' לדמות מריקה זו לכוס ושניהם בצונן אין מבית אין מחון להיות נקי מחון מתדם ומבפנים מלהיות בוחן לבות וכליות ע"ד שאמינו במש' שבח ת"ל שמוחל לו' יהודה שיגיע כיסך בקריני וריסך דריסך בחמימי והוא רמז לקלות העון וקלות ההסרה . וחכמים החמירו במריקה מבפנים להיות בחמין כי העון שבין אדם למקום עכ"פ גדול מן החטא שבין

סבין מדם להכיבו מכחון לך לע"ס נהנו דין שכיבה רמז לשכיבת לב מכל וכל ולוה נכון יתחדם בקרבו · ומכאי מעשה בלא תורה שנמשלה לחם צריכין ליכון בתור ר"ל בחם התוריי יבא וסר עונו · ומכאי תורה בלא מעשה כי יעבר בקרבם חוס השבעי התחוני המועט מן המעשה צריכין הגעלה בחמימי כתמור · ובהעשה זו נתבלבו ד' מיני גיעול מלו · א מי שהוא בלא תורה ובלא מעשה הכי הוא כתרם תרסי הלדמה ומוחבו מן הבהמה אין לפיכך ים לו דין כלי חרס שאין לו תקנה כי אם בשכיבה · אלו בשכיבת גבו והוא שנשבור וישתיר הלב היטן ויחדם בעצמו לב עשור בשכיבה חדשה כד"ח לב עשור ברא לי אלהים וגו' או בשכיבת הגוף ממש והוא המות ונשור הגלגול היזוע ליזדעים ים לו תקנה בשכיבה · ב שהוא בעל תורה ומצות וגופל לפעמים עד החעה בשניאה מלד התגברות החומר ים לו דין הכשרות שדי להם בשמיפה בלוגן מבית ומחון כך ים לו תקנה מלד שמירת התורה והמצות שמבית ומחון כי לימוד ועיון התוכני הוא מבפיים כמודע אל ע"ד שמציגו ר' גזר להלמידיו שלא ישנו בשוק כו' מה יהך בשהר כו' · וקיום המצוה הוא פועל חיצוני כמודע · והלוגן כיצוי לקלות ההסרה בתמור אל ע"ד ריהך בקריבי בתמור · ג מכאי מעשה בלא תורה צריך ליכון בחם התוכני בתמור כד"ח כל דבר שבר יבא בחם תעניבו בחם· ד ומכאי תורה בלא מעשה צריכין הגעלה בחמין דרך ביטול כי הביטול כיצוי אל הפעולה והמעשה ע"ד אדר"ל בקדיחה שנשלו בה נתבלבו · ואם נפשך לומר שד' מיני גיעול אלו כנגד ד' כוחות שבאדם ואם מבעי חיוני שכלי ותשוקת הרע בחלוב על הדרך שבארנו בחיבורנו עיר גיבורים שער התשובה והחוטאת בלשון המצעי לבד ואין לשלשתן חלק בחטאת הוא קל ההסרה ובשניפת צוען לבד יכופר עונו על דרך הפעה זו יתבארו ד' תלוקי גיעול אלו כסדר מדריגתם כבולעם כך פולטם והוא מבואר מעלמו · וסדר הגיעול כך הוא לוקח יורה גדולה כו' כמו ביסד הפייט ולרבה ליעבד בדעפא ולרחמיה בגורה והוא שמחחילה צריך להגעיל היורה הגדולה ומח"כ יגעיל בו הכלים הקטנים ומזה יוקח ליחול נפלה אל החים הגדול בדוכו או בעיליו ומח"כ ידריך מחבים וצריך ליהיה מלא על כל גדותיו ממים החוכייים המפליטים כל גיעול מעשה רע והזו ולרבה ליעבד בדעפא · וצריך להגעיל ידות הכלים וכן כל כלי המעשה שבאדם כיד וכגל צריכין תיקון וכן הכפיים והבדן שהכשין הקוע בו צריכין תיקון ככה למין בני האדם שנתבלבו להכב אדם והבדן הוא הפה החוטא בחלכל של חיסור והלשון בלשון הרע כולם צריכין תיקון ת"ח בחורה ועם הארץ בשכיבה כחמור למעלה ומעפ"י שבגלות זה ישראל מוטלים והרי הם בגוים ככלי אין חפץ בו והדין נוחן להחחיסים ולהגעילם ומעפ"כ נאמר לא מחחיסים ולא נעלחים וגו' · ועוד נראה לנו ביאור פנימי בפסוק וכלי חרש תשבר בו יעבר כי הלב הוא הכלי שבו נתבלבו כל הפעולות וממנו הולחות כל פעולה הטובה היא שם רעה והיא יש לה חקנה בשכיבה כחמור והיינו עון פנימי שהרשור הלב לבד שאינו גלוי בלחי לה' לבדו לחחנם שם בכלי נחושת בשלה שהעיז פניו והיה מלחו נחושה לעשות בפרהסיא אז אינו נפער בניקיון פנימי לבד בשכיבה לבו כ"ש צריך לנקות עלמו מבית ומחון שנחמר ומורק ונטף במים · וכל העניים הפנימיים הללו אינו למידין ממלות גיעול הכלים ותיקונם מן המשור שבהם וכבר אמרנו שהיכר הרע נמשל לשמור ועל ידו צריך האדם לכל התיקונים הללו · ולפייס לכל דבריו שתיקון השמור מן הבחים ומן הכלים יש בו רמז להסרת היצה"ר הוא ממה שמינו במיכות לחמרו לת חג המלות השמור לפסוק אלהי מסכה לא תעשה לך וע"ד שנתבאר למעלה בממחר ג' ע"ם ומשם נלפייס בכורה והעבה ללמוד מכאן תיקון החיצוני והפנימי וזה"ם ומורק ונטף במים כד"ח וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' והמשכיל יבין ויוסיף לקח :

שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני · הא לחמא עניא כו' :

עמוד יא בגמרא פרק ערבי פסחים

מאמר צז

אמר שמואל שלכך נקרא לחם עוני שעונין עליו ג' דרכים למה דברים הרבה · ד"א מה נקר' לחם עוני דרכו של עני הוא מסיק מסיק ואשתו אופה · ע"כ :

הן הוא הדברים שאר דברנו בהכילת הפסח שממנו יוקח לימוד על כל ענייני התכילות שבמשכיל יהכל בעולם הזה והי בו חייס נהחיים ככה בהכילת לחם עוני זה ילמד המשכיל שהשפע האלהי היורד מלמעלה הכל ענייס אלגו ואינו נוחנו כי אם דרך חגת ותסדת :

הקדמת ענין זה מבינו מבואר שהעוני הוא סי' חירות כמו שמבינו לעתיד בחיב ושמרתי בקרבך עם עני ולל ואמנו בשם ה' וכחיב ונתן ה' לך לחם לר ומים לחן ולא יכנף עוד מוריך ומאמר רז"ל מסייע על ידינו בחמרם יהא עניותה ליהמלך כו' ובדרך זה ממרנו הקדמונים שהמלה לחם עוני היא סימן חירות ומאמרנו עוד שהפסח מרמז על תחדות השי"ת כמו שיבוי על זה כל חקותיו ומשפטיו כמו בבית תחד יהכל ולא לחלקו לחבורות ונפשות לחולכו על מלות ומרוחים להוליח מלב הבוחרים החומרים מהחחלה תחת לא יצא שני הפנים עד שהחמינו בשניות בחמרם מפי עליון לא הנח הרעות והעוב וכדי להרחיק דיעה נפסדה זו נצטוינו לחכול הפסח ומרור על התחדות על מלות ומבוחרים כי המרור הוא סי' שיעבוד זכר לוימרכו והמלה היא סימן חירות להורות שהעם ה' הפנימי יש להם התחלה תחד מחל תחד ותחר

שהעוני הוא סימן מירוס ח"כ חל עליו מוסף ביאור הדברים התלו על מכוסה בהאי כאי כאי יהוי שפיר מירוס לה יפול כי הם על הצדיקים האי ה' קורא עומדי מעמדה התורה שנאמר בה חרוס על הלוחות אל תקרי חרוס אלא מירוס כי החוכל בעולם הזה על פי התורה גדולה תהיה לו לאפוקי הפחחים התוכלים למעדנים ומילוי רבן בעגם ומחוותם ומילוי מתחתוניהם ככף האי יוכלו שהם הפך תמיד בעבדים נרצעים מסוערדים לקניים וכיוצא כמו שפי' בעקידה בקהלת על פסוק כי תקנה עבד עברי וכו' וכלי שפק שכן הוא שהין להם מירוס לעולם כי לעולם נפשם לה תשבע מן העופר וכל ימיהם מכחוצים לכתת אח כל בניהם בהר ובשפלה וכבל מקומות הסכנה לבקש אח שהבא נפשם מהבא בהעניוים ולעולם לא יתעשנו ולא יחרוך רמיה ליהם לעולם כמודע מדבריהם • ולהגחה זו כל הממעט בו ידו על העליונה ונקרא בן חורין וכל זה ילמד ממלה זו שמנו חוכלין והכתוב קרלו לאח עוני כי הלשה אלהי המסביע לכל חי רלון מספיע מעוזו בדרך הגחינה לעני ממש וזה שהמסביל צריך לידע ידיעה נאמנה וכבר כתבה בעל חובת הלבבות שכל העוזות שהקב"ה מזמין ליד האדם הוא מחנה חנם לה בדרך התשלומין על המלוה שבידו כי בכל המלוה שהאדם עושה אין בהם כדי התשלומים שהאדם משלם לבוראו על כל העוזה האי בכר עשה עמו הרועה לוחו מעודו מיום הבראו ועזמן הגולה היה בידו עדיין שום זכות לו מלוה ולעש"כ גבר עליו חסדי המ' ית' והזמין לו כל צורכו והגילו מן כל המקריס המתהויה בעולם חדשים לבקריס וש"כ כל מה שהאדם עושה מחורה ומלוה בעולו בימים הכל הוא עושה בדרך התשלומים כמ"ש חשלם חודות לך וכחיב ולך ה' החסד כי אחה חשלם לאיש כמעשהו הרעון בזה שאחה ה' עושה חסד עם אחה חשלם לאיש מעשה המלוה שהרי אין אחה חייב לו מלומה ואדרבה חמיד האדם חייב לך והחובע שכרו הרי הוא כמשכה שכרות פרועים ויצא ביאור זה הענין בארוכה בשער המבחר בעדקה ע"ש ולכך אמרי"ל אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס כו' לפי שבאר קבלת שכרך וחסד ה' מעולם על יראיו ולזה אמרו יפראל זכרנו אח הדגה חשר נאכל במלרים חנם ואמרי"ל חנם מן המלות כו' שוודאי כל אכילת האדם בעולם הזה היא חנם מן המלוה אע"פ שים בידו מלות מ"מ אין בהם כדי התשלומים על העבר • זה טעם אחד שהאדם חשר העני מוכל נקרא לאח עוני כי נחינה זו היא אחד האי ובחנם כדרך שנוחנים לעני המחזר על הפחחים ואנו למדין זה מפשוט העיסה שהיא עשירית האיפה כמו קרבן העני שנאמר ואם לא השיג ידו לשתי תורים וגו' והביא קרבנו עשירית האיפה וגו' • הטעם הני הוא שהמביל צריך לידע שאין הכוונה בהאי אלא שהאדם מוכל בשבילו אין לקיים הגוף לבד כי אם לקיים הגפש שיהיה בריא חולם בעבודתו ית' וכזה יקן מנינו לה' וחניו לכפ ויהיה מחנית השבל חרומה לה' וזהו בהאיה שנוחנין לעני בפרוסה מחנית השחם לה' הגוף והניו לה' ועל דרך שנאמר בכל דרכיך דעהו וכחיב ה' גגדך כל חמודי • דרך השליחי הוא שהמביל צריך לידע כי חכילה זו שהוא חוכל בשב"ח ההעבד כרוך בה מלד שאין בה כדי היכולת לקיים הגוף קיום נאחי כי הכלית המזעות שהם מוסיפין ליחה בגופו חמורת מה שיוכך ממנו מן הליחות השרשיות המשעידין הגוף כל ימי חיותה לך הליחה הבאה מפחת המסעדים חינם עוביס כמו הליחות השרשיות ומשעם זה הוא נקרא לחם עוני כי חוכליו נקראו חוכלי לחם העניים ואין כח בשום החבולה חגוסים להעמיד הגוף קיום נאחי בלקיחת המסעדים להחליף מה שניכך מן הליחות השרשיות מבית ומבחון כי החורב שמבחון מייבשו והחום הטבעי מבפיים גורם ג"כ היוצא בליחות השם והמחכלים מחזירים הליחות ואם היו דומין ממש לאוחן הליחות הניתכים ממנו לא היה האדם בח לכלל זקנה לשולם לך שהליחות השם חינם עוביס כמו השרשיות ומלך זה הגוף הולך ופוחת דבר יום ביומו עד שתחשך הליחה השרשיים הליחה ונכרית מכל וכל והוא המות הטבעי וחכמים הרחשונים המשילו זה לשוקך מעט מים עיף עיף בחוך קנקן של יין לשש"י שהיין גוהר על כל עיפה ומהשבה למים וקמח קמח בעל • מ"מ בהתמדות העיפות לסוף גברו המים עד שיתשך כל היין למים• כך הליחות השרשיות ממירים כחם מידי יום ביומו עד שיהיה השך כלו לנכריים וש"כ קיום הגוף והנפש יחד תלוי כל זמן שהשם בניח שבחם על סיל הטבע יחדיו וכחשבר תעקר הקערה מפניהם יחדיו יכליון • ומשעם זה נקרא הלחם לחם עוני שאין בטבעו להעמיד הגוף כלחמו • ומשעם זה מומיין הח לחמת עניה ושוקרין הקערה בחחילת הסעודה להעיר חוון מגשים שיהיו חרדים הימיד מחרדת יום המות שהוא זמן עקירת הבלחן מפניו ושיהן זכירה זו נגד עיניו חמיד שלף גם זאת שאינו בטוח שלא יקרו בחרן וחהיה עקירת הקערה מפניו בסוף הסעודה דהיינו בסוף ימי חלדו או בחחילת הסעודה דהיינו בבהרותו וזכירה זו היא סיבה גדולה לכל מבטיל למעט בכל היכולת בחכילה גשמיים לחבר שהיא עניה כל כך שאין בה היכולת להעמיד הגוף נאחי ועוד שאינו בטוח בחכילה זו שיהיה לזמן מרובה • שלשה זכירות אלו שהזכנו הם כללים כוללים כל הלחת הים ואים שיזכור ויסוב על ה' • ומשעם זה מינו במלה זו ג' דבריס שבחניות לעילוי מבחר לחם • א מה שאין בה המאור המחמיץ ב מה שאין בה מלח • ג מה שאמרו שלא לעשותה גדולה כגלוסקא • ומשלשתן נלמוד ג' זכירות אלו • א מה שאין בו המאור שהוא כיוצא בו שהמאור שבעיסה שהיא"כ נמבל בו זהו לזכור שאין הכוונה בחכילה זו לגוהך החומר לבד ומשעם אין ליפה"כ חלק כלל בחכילה זו כי כשאוכל על כוונה זו להיות חניה לה' כמו כולה לה' ע"ד כבל דרכיך דעהו • וזה ג' מן השלשה טעמים שהזכחנו • ב מה שאין בה מלח זהו

לזכור שמן כח בהכילה זו לקיים הגוף קיום נפחי לכך אין בה מלת המורה על הקיום הנפחי כמ"ש בריית מלת עולם • ג מה שהיה גדולה כגלוסק' זהו לזכור שהיה לנו מהנה הנס מן המעות כי החלוש והגלוסקא הוא מדרך הסיבות כפיהם' והדבר היוקן בהנס דרך מתנה אינו דרך הסיבות והדרכה חרפה היא לנו וכמו כן אין בה העברה שמן ויין רמז לתורה שלהיות שמצלה לשמן ויין כמודע ואינה מעוררת בהכילה זו אחר שהיה דרך הסלומין כהמור • ובהעשה זו יחבארו לנו דברי שמואל שאמר שמפני שלשה דברים נקרע לחם זה לחם עוני • א שעונין עליו דברים • ב שדברו על עני בפרוסה • ג שהוא מסיק ומשתו תופה • לזכור ג' דברים אלו • א שהלחם הוא מהנת הנס ומדרך העני להחזיק טובה למי שנותן לו חנם ולהזכיר חסדו ושובו זה"ש לחם שעונין עליו דברים כי כל סיבות התגדה כולה נמשכה על זה הדרך להזכיר חסדי המקום ב"ה עליו דוגמת הדברים שאומרים מביאי הביכורים להגיד שהיין כפויי טובה הוו' לף שפור הגדה זו שעונין על הלחם היא להודות שהיו כפוי טובה ומזכיר שהיתה זו חסד ה' היא • ב לזכור שהכילה זו תהיה תניה לה' זה"ש מה דרכו של עני בפרוסה היינו חני הלחם כמו שיבא ביאורו בענין הפיקומן • ג לזכור שהכילה זו אין בה כח להעמיד הגוף זה"ש מה העני הוא מסיק ומשתו תופה הוו' כי יזדע שמצד העמל והעוטת שיש לחדם להמציא מזונו הניחה הברכיות ניתכת ופוחתת יום יום • וכן כתב בהדיא בעוה שלוש פרק ו' ממאמר הז' על מרז"ל בשר ודם מעשיו מבלים זוחו הו' וניחל הרב שם שקודם החטא הוטם בנ"ע והיה המזון ההוא דומה מכל וד לניחה הברכיות עד חשר נחגרם משם בחטאו והומל עליו העורה שנאמר בזעת אפך תאכל לחם וזהו סיבת שובו של האדם כי מצד העמל יהבטל היחם שבין הפועלים והמהפעלים • והמזון הבא מצד העמל מוליד ליחם נכרית • זה"ש מעשיו מבלים זוחו • וחז"ש כאן הוא מסיק ומשתו תופה רמז על העורה והעמל המסבב הניחה נכרית וכמ"ש לקין לא תוסיף תת כחה לך ולחדם נאמר וקין ועבדר תנמית לך • ר"ל שחינו ממין המזרע רמז לניחה נכרית לכך נאמר הוא מסיק הו' והוא רמז נפלא • ולפוס ניחבח נרחה שכל העניין זה נגמרו היטב במאמר הח לחמא עניא די חכלו לחבהנח בחרעא דמצרים

צט ביאור נוסח המקבל מתנת חנם • כל דכפין ייתי ויכול מאני נוסח הא לחמא עוני ואנני אין מוחנין לאכול ולהוחיר כי אם לגוד ניד להביא כדי שבר לעבון ביתו והוא עשירית האיפה שיעור העיסה שהוא מאכל החדם ליומו מלומחם כמ"ש במן עומר לגולגולת והעומר עשירית האיפה הוא לכך מומרין כל דכפין ייתי ויכול לשבר לעבונו לבד • כל לגיך שהוא נגיך עיון שכלי להסיג כל הרמזים הנפלחים הללו ואין בו כדי הניעה להביאם מחוך לחם עוני זה ייתי ויפסח ובפרשת הפסח ימלח כל זה בחר היטב בלחי שום עיון שנאמר שם בהדיא אים לפי אכלו שכוסו דהיינו כל דכפין וכתיב שם לא חוחירו כדרך שנאמר נמן • והוא דרך אכילת העני שאין מוהנים לו כי אם חרוחת המיד דבר יום ביומו • ואע"פ שאין לנו פסח עכשיו מ"מ השחח הכח לשנה הבאה בארעא דישראל ושם נעשה ככל חקות הפסח ומפסיון: או יאמר שהחי יהן לא לנו חדרת יום המוח חמיד שהשחח הוא הכח לשנה הבאה יכול להיות שיהיה בעולם הבא שנקרא חרעא דישראל כי להם לבדם נהנה חרן החיים ולא לזולחם • השחח עבדי לשנה הבאה בני חורין • כאן הוא כל הענין שמה שהחחיל בלחמא עניא הוא סיבת החירות כאמור • או שהם חירות או חירות הנפש מן הקניניס המשעבדי' בעליהם ועבדות ועני חומה בדרך שהחאר ובלימוד אכילה זו יהיו בני חורין וזה"ש השחח עבדי וכו' שלח נעשה עוד ככל חאר שהיו שומים שם אים היפר בעיניו • או יאמר שיזכור שלשנה הבאה יוכל להיות שיהיה מבני חורין במיחים הפסי ואם כן למה זה הכל ייגע והמסכיל ימעט ככל היכולת בהעוגיו כאמור • זה מה שרציו להוסיף בהכילת מלה זו מלבד מה שמיני מחלוקת בין החכמים שם המלה מעליותה היא או פחיתות • כי מדברי הרלב"ג

ק פנים לבאן ולבאן אם המצה נשתנית לעילוי או בהפך זה

ירחה שהיא פחיתות מחר שהיא מסיבה התיקון והיותה נלחי ממולת • ועשעו וגימוקו עמו • וכוב הקדמונים מומרים מדרכה מעליותה בהרחקת המשור שזה יורה על הרחקת היעה"ר וח"כ

המלה היא לחם הפנים שים לה פנים לכאן ולכאן ובמאמר שבעיסה שהיא"ר נמצל בו ים לו ג"כ פנים לכאן ולכאן כי הוא טוב מלד ורע מלד • טוב מלד כלרע"ל והנה טוב מחוד זה יה"ר שחלמלח הוא לא נשא חדם חשם ולא בנה בית כו' ורע מלד שנאמר כי יגר לב החדם רע מנעוריו • היינו מלד נפוחו על הקלקה החחרון בריבוי החחות • ובמלה זו שלמו מוכלין יהלה ליהן רחוח ובחיות לכל הדישות הטובה היא שם רעה • כי לחומרים מעליותה היא בהרחקת המשור שהיא"ר נמצל בו לכך אין בה נס שלמלת שהיא"ר מלה רמז לדבר שאינו טובה פיזות כמ"ש חרן פרי למלה וכתיב חרן מלחה ולא חשב וכתיב נפריה ומלת שריפה כל חלבה לא חזרע ולא חלמית • חם כן במקום שהיא"ר מלוי שם הוא המלת שאינו עובה פרי עץ מיים • ולא במקום שהוכר השמור • שהשים ההוא יעשה פרי קודם הילולים לה' • ולפיכך נאמר על כל קרבנך חקריב מלח לכפר על חטאת שהוא העדר הפיזות של המ"ם • ואחרי שהמיזון מכוון על הפחיתות הנמלא בחדם לכך נחנו סימני חיזון הכסיפו פניו חו סדקים שבעיסה • כי ככה בחדם כסיפת הפנים הוא סימן רע לו והכרת פניו ענחה בו על רוע לבבו כמ"ש מדוע פניך רעים ואחה חיכך חולה חין זה כי חם רוע לב כי הוא סימן גדול על רוע התכונות שבו שכל ימיו מכלוכים ודלוגה וכעם

עינינו ולו מצד הקנאה לו החמדה שדוחק על מה שאין
לו כפי רצונו להפוקי מחלמידיו של מברהם תוכלון
בהשקט בעה"ז ופניהם להוביש מכל מלכל המעט הוא
אם רב כדגיהל שלא אכל רק זרעונים והיה יפה תואר ·
וזה מצאת הכתוב אם דוד בתומתו והוא חדמוני
עם יפה עינים היינו לפי שהיו עיניו יפים בזולתו
בלתי מקנא בזולתו לכך היה חדמוני וטוב רוחי · לא
כן הרשעים שנאמר בהם הכסיל חובק את ידיו ואוכל
את בשרו ומזה הנה חסך מצחוק תחרס לא תוחר ולא
הדר לו לעולם לא יחיך זיו קלסתר פניו ולא יקבל
פנים מחירות שום חדם והמדקים הם המידות
הידועות בקנאה ושנאה הבוקעים בקיעים בעשב ה'
חלה ומפרידין בין חתים לבלתי היות עיסת בית
ישראל בתגודה אחת כאותן תרי בזעי דבלועי קרח
שבלעו בתיבורינו עיר גבורים פרשת קרח חלו הם
בקיעי עיר דוד כי רבו וגו' ונתנו סימן לבקיעות חלו
שהם בקרני חגבים כי מתוך הקנאה כל ת' מישראל
ים לו קרן חזות בין עיניו ולדעתו קרני רשם קרניו
שהם יגעת חת כל חים מישראל ובאחת שבלוות החל
הזה חינן חלא בקרני חגבים מיום שנעדעה קרן ישראל
מתו והלאה קרן ישראל חלום מאוד כתגבים כד"א ונהי
בעיניו כחגבים וכה"ח לא לב הדיומו למרום קרניכם ·
וכן מצינו בעקידה פרשת חמור בתחד שרשה הלבנה
דמותה כו' קרניו דומות לצבי כו' והוא רמז לחלושת
קרן ישראל בקרני הצבי שנופלין בכל שנה · כך קרן
ישראל אין בו כח בגלות החל הזה · והממונים
שבינינו קרניהם נופלים בכל שנה שממנין אחרים
אחתיו · אמנם לאומרים שהמלה פחיתות הוא ירחה
להרחות פניה גם לדעה זו שהיה על שם המלה
ומריבה ולפיכך היה חסירה החיקון ואין בה מלת
המורה על קיום חיזו דבר כמו ברית מלח עולם ואין
לגזור הקיום במקום המריבה כמ"ש כל מחלוקת שהיו
לשם שמים אין סופו להתקיים · פי' לדבר שאמר
שלמה שאמר לקף עורד ביום סנריב ושמח מדנים
נשתוה כי אחר הדלף בח מלה בחלפ"ח בית"ח · לכך
נאמר ושמרתם את המצות כי כן עבע המריבה ארוך
שימור גדול שלא יתרבה כמ"ש פוטר מים רשחית
מדון כי כאשר לח יפקוע מהר חז מעלמו יהגבר עד
עלות חמת גבר לאין מרפח כעיסה זה העולה מעלמו
שלא לח יפאחר כראוי והיה העיסה גילום במים שלנו
ככה המלה ומריבה גילום כמי המחלבות שלנו הלילה
כמ"ש מים עמוקים עצה בלב איש ובתיב החובבים
רע על מחכבותם לאור הבוקר יעשה · ובהפך זה
נאמר בשעת השלום ונחתי שלום בחרץ ושכבתם ואין
מחריד כי לח יחרידום המחלבות הרעות בחמור ·
ועיסה כזה קשה להמעכל כן המריבה קשה העיכול
כנודע ואין הברכה בעיסה זו כמו בשאר עיסה
שאוכל קמעה ומהכרך במעיו וכשאין שלום אין כלום
כמ"ש הסם נבולך שלום חלב חעיס ישביעך ובתיב
ואכלתם לחמכם לשובע ונחתי שלום בחרץ שהשלום
גורם השביעות וחרדת חלה יהן מוקם התכילה ·
ולשני הדברים שהגחנו תהיה המלה על כל שנים סימן
גאולה ותיכוח כי על שם זה היתה נקראת לחם עוני
וכתיב והשלחתי בקרבך עם עני ולל וחסו בשם ה'
וכן חם מעליונה היא בהרחקה השחור שבעיסה שכן
נאמר לעתיד ואת הנפוני תרחיק מעליכם · וכן שם
בחה להרחות פחיתות המלה והמריבה ומעלת השלום
הנה בשבה זו יהיו ישראל לאחדים בחרץ ויזכו לביחת
הגואל שנאמר הנו למרבה המשרה ולשלום וגו' :

כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא

עמוד יב

בד' כוסות	כך שנו חכמים בירושלמי רבה בין פרשיות
מאמר קא	הללו יכול להפסיק אך בין פרה להחודש לא
בסור ד' כוסות	יפסיק וסימנך בין כוסות
וד' פרשיות	הראשונים יכול להפסיק חוץ בין שלישי לרביעי לא יפסיק :

אם השכר החלהי מוגבל בד' זמנים ליתן שכר טוב
לירחיקו לחים וחים כפעלו לפיהו יביא שכרו
הנה בזה נודע לנו היחס והחמירון שבין חרבע פרשיות
חלו לחרבע כוסות הללו :

הקדמת ענין זה מבואר שהשכר החלהי בח בד' זמנים
מוגבלין כמו שחנו חומרי' בחפילת יוצר דשבת
אין כערכך ה' חלהינו בעה"ז ואין זולתך מלכנו לחיי
העה"ב חפס בלתך נוחלינו לימות המשיח ואין דומה
לך מושיענו לתחיית המתים · ומצינו בדברי הרמב"ן
שכתב בשער הגמול שבני התחייה יהכלו ויאכלו ושתו וחתר
התחייה יבואו לחיי העה"ב וכן כתב הרמב"ם וכן מצינו
ברבינו בחיי פרשת בראשית ופרשת חחרי מות ובפ'
עקיב · ולפי שחדרך הכתובים לכנות השכר טוב בכוס
ישועות ע"כ מצינו בכל המקרא בד' מקומות זכרון
כום לעובה · א שנאמר ה' מנת חלקי וכוסי · ב כוסי
רוויה · ג כוס ישועות חשח בחלפ"ח בית"ח · ד שנאמר כי כוס ביד
ה' ויין חמר מלא מסך ויגר מזה אך שמריה ימצו
ישתו כל רשעי חרץ ואני אגיד לעולם אזמרה לחלהי
יעקב וכל קרני רשעים אגדע הרוממנה קרנות צדיק ·
ומדקאמר אך שמריה ימצו וגו' וכל אך ורקין מיטעין
הן לומר רק השמרים לבד ישתו כל רשעי חרץ אמנם
היין הטוב ישתו הצדיקים לכך אמר מיד וכל קרני
רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק כי מדרך השמרים
לרדת למטה והיין למעלה לכך אמר תרוממנה קרנות
צדיק · ולפום ריהטא יראה שד' כוסות הלו שאזכרו
בד' פסוקים הללו מרמזים על ד' זמנים הלו · א כוס
ישועות אשח דכתו רש"ל על שכר העה"ב כמ"ש רש"ל
חייב חדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה
שנאמר שדה וינון אמנח ובשם ה' אקרא וכתיב כוס
ישועות אשח ובשם ה' אקרא ועה דוקא בעה"ז שהרי
חרש"ל לא בעה"ז העה"ב בעה"ז על בשורות רעות
אומר ברוך דיין האמת ועל בשורות טובות אומר ברוך
הטוב והמטיב לשל בעה"ב כולם יאמרו הטוב והמטיב

הכי בבירור שדרשו רז"ל מקרא זה על העה"ז וכן מוכח מהוך פסוקו שאמר מיד נדרי לה' תשלם וכבר ידעת כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם ופסוק כי כום חמר וגומר ידבר לימות המשיח כי בזמן ההוא יאמרו הכשרים המצרים כמ"ש ועשה ה' בהר הזה לכל העמים משתה שמנים משתה שמרים וגו' ולהצדיקים יתן כום של מנחומין לתלידי ניון לכך אמר וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק כי בזמן ההוא יכם קרן משיחו ופסוק כוסי דויש מדבר בזמן התחייה וכן מצינו בבירור שדרשו רז"ל מפסוק זה שכום של דוד לעולמת לתחי' רכ"ל לוגין מחזיק שנאמר כוסי דויש כמנין רוי"ם וכן פסוקו של המזמור המתחיל ה' רועי לא אחסר יהלה שבשעודה של צדיקים לזמן התחייה ידבר ואמר בגמרא דשת יבבינני בזכות דין שלום ואמת שעשה בעה"ז מוציקין דם"ח וכמ"ש אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם על מי מנוחות ינהלני כמ"ש יבא שלום יונחו על משכבותם נפשי ישובב למקום חושבה כמ"ש תורת ה' תמימה משיבת נפש היינו למקום חושבה יאמני במעגלי צדק כמ"ש והלך לפניך צדקך גם כי אלך בגיא צלמות עם כל יוכלי דומה מ"מ לא אירא רע כי אתה עמדי לפי שבשבך היינו יסורי העה"ז ומשענתך המה ינחמוני תערוך לפני שלחן נגד צוררי בשעודה שלעתיד כדברי הרמב"ם שיהיה אכילה ושתייה ממש דשנת בשמן ראשי בחלייסר נהרי דמשכי אפרסמון שהרמו לכבי שלישאר בן פדת כוסי רויה ע"ד שאמרו בפרק חלק ס"ר תנחום בר חנילאי כל המרעיב עצמו על ד"ת בעה"ז הקב"ה משביעו לעה"ב שנאמר יהויון מדשן ביתך וגו' לכך אמר כאן דשנת בשמן רשתי כוסי רויה וממלא רויה דרשו שמחזיק רכ"ח לוגין כמנין אהך זה"ם מיד לך ורק בחנלי זה שעוד וחסד ירדפוני כל ימי חיי בעה"ז ובזכות זה ושבתי בבי"ת ה' לתוכך ימים לעולם שכולו אהוך ועוד ופסוק ה' מנת חלקי וכוסי מדבר בעה"ב שאחר התחייה אתין שם לא אכילה ולא שתייה אלא לדיקים יושבין ונהנין מזיו השכינה לכך אמר ה' מנת חלקי כ"ל לחזות בנועם ה' וד' מיני שכר אלו נרמזו בד' לשונות של גאולה שזכרו רז"ל והלתי וגאלתי והוצאתי ולקחתי א והלתי יאמר על השכר שבעה"ב שהאדם צריך הגנה והצלה מן מקרי הזמן ומחויב הפיומי להיויו היצה"ר ומלו־ביס חיצונים ב וגאלתי יאמר על ימות המשיח כי עד הנה היו ישראל ממשכנים בעוונותיהם כי הם החזקות שים להקב"ה עליהו ובגלות נתמשכנו ד' נתי מקדשות לפיכך צריך לשון גאולה כפדיית המשכן ג והוצאתי רמז ליציאת האדם מן העה"ז אל עולם הבא אחר המות כד"א במתים תפצי וגו' וכתיב יחד נפגריהם שאמרו וגו' וזהו בעצם היציאה מן המסורים ד ולקחתי הוא לשון דיבוק וזה רמז לדיקות התחהון והקות כל מקום כי בזמן ההוא יהיו הצדיקים דבוקים בזיו שכינתו יתברך וכנגדם בתו ד' כוסות הללו כוס לתשון של קידוש המוסרים עליו אחר בחר בנו מכל עם הוא שכר העה"ז בהתיללו תורת אמת ותקים ישרים

דרכו על הפרה דברים המכוסים מכם בעה"ז יהיו קפוין לכם לעה"ב כו' ויש בה רמז על עהרתן של ישראל בפרה מיד אחר המות הנגזר על כל חי מלד היותו בפרה סורחת בעה"ז ותו יבוא הנוף לעפר ואפר • ותסף לים עהור זה הקב"ה את הפרה ונתן תותה על מים חיים ויפת בתפיו נפתח חיים כיום היותה מימי קדם והמבכילים ידעו • פרשת החודש רמז לעה"ב שעתידים הלדיקים להתחדש כחודה כירח יכן עולם ועד כמו שיסד הפייט החייו בנפש בלתמון לתחדי הנפה כי הוא חזון ליוליד הקב"ה על לוזות ונפש נלבות ויחזלו הנשמות לימי עלומם כירח זה • וכדי בזה רמז למביים ישמעו ויוסיפו לקח לים לפי שכלו • זה"ק ובמנורה תרבעה נביעים וגו' כי שבעה קני המנורה ים בהם רמז לז' מיני חכמות הכללים בנר מצוה והורה חור ובהם נמלאו תרבעה נביעים תלו תרבע לוסות של שכר טוב הבא תפתח ההורה • ותעתה נבא לביאור פרטי הסדר לים על מקומו • א תה

כב ביאור על כל פרטי הסדר ג' מצות ושני טיבולים ואפיקומן

שתמרו שד' כוסות תלו נדיכין הסיבה דרך תירות ותקדתה יושבין תעוסף לבניס כתלתך ה' כשר בתרנו שתם יעשה התשכיל כל התעשים בהילו על תכוסס הרי הוא תבני חורין כתבואר לתעלה

תתמר כ"ז ע"ש • ובלילה הזה נדתה שנת השלתים לספר בינילת תלריס כל הלילה בכה התדרידים תשר ה' קולה יושבים בעה"ז הנשתל בלילה תמיד תעוטפים לבניס כתש"ס בכל עת יהיו בגדיך לבניס וה הבניס בני חורין התסובין על שלחן תביהם שבשתים בהרחותם תת כבוד עשרם תשר גדלם התלך ה' תם תעט וחת הרבה יתתו ויעלו לפני ה' ותין יתניס הרדיתת הזתן כ"ת תמיד הם תזוזיס לספר גבורת ה' ותמיד עיניהם בד' תיני שכר תלו שנטרו שד' כוסות תלו • תתנם תה שנוהגין ליתן בקערה ג' תצות לפי שהילה החדם בזה בג' דבריס תו לעורך גופו לבד תו לעורך גשתתו גם כן תו שלא לעורך הגוף ולא לעורך הנפש • כיצד שתם תהילה שהחדם תוהל להוסיף בליתות השבריות התורות תה שיוקר תתם להעתיד גופו זה לעורך גופו לבד גם תתנם יש עוד תהילה שגם נשתתו תוהלת עתו והוא כשיתהל תהילה על תצה וחפי' שתם תהילה בשהות תוהל לש"ת להיות גופו בריא תולם בעבודת הלל יח' גם היא סעודת תצוה הקרא • תתנם התוהל תהילה גסה יותר תבדי שבעו היא הסעודה שתין בה לעורך לא לגוף ולא לנפש לפיכך הוסתו שתין תצות

כזה רמז ליסד שני מסמרות וקועצים תסב עליהם יסבו כל פעולה וכל מעשה והם תורה ומעשה • וסדר קדימתן שיקדים התורה כמו שתמצו בגדול תלמוד שמביא לידי מעשה והוא שתמצו קדם וכתן שתמחילה יקדם על היין רמז לייינה של תורה שנאמר משכה ייינה וגו' וכן נאמר במתן תורה ותחם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש והמדקדקין נותנין ליקח יין לקדוש לפי שהתורה היא כתובה בהם שתורה והתי תחור לקדוש הוא תלה שלקח כח השנתינו לפיכך היא מכוונה תלינו בשתורה להיותה בלתי מופסקת תלינו • והנטילה יש בה רמז אל המעשה כמ"ש רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם כמ"ש הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה יפנה ויטול ידיו כו'

קג הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלמה כו'

היינו שיפנו כל מעשיו הרעי' שנמשלו לקיא נוזה בלי מקום כמ"ש תם רחץ ה' תת נוזתם בנות ציון ויטול ידיו מכל גילולין ותת"כ יקבל קריאת שמע ויתפלל כי זולת זו לא תהיה תפילתו מקובלת כמ"ש ובפרישכם כפיכם תעלים עיני מכם ידיכם דמים מלאו רחצו הזכו וגו'• וכן דוד אמר ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' וכן אמרו החוכל לחם בלא נטילה בלתי בא על תשה זונה כי התוכל לחמה של תורה בלא מעשה ת"כ תין כוונתו להוליד מן התורה תולדותיהן של צדיקים שהן מע"ם והרי הוא כמי שבא על תשה זונה שאין כוונתו להוליד ממנה • לפיכך אמרו שהמים צריכין לבא מכח גברא שהנקיון מחלודת החטא הוא תלוי בתמי חיל שיש בהם כח לעמוד כנגד יצרם ולא ברשעים תשר דרך נשים להם ודעתם קלות להתפתות ליצרם • וצריך להיות הכלי שלם שלא יצערך לסמיכה מזולתו רמז להיות רגליו רגל יפרה כמ"ש רגלי עמדה במישור לתפוקי ברשעים נאמר שם נפלו פועלי און וגו' ת"כ תין להם כח לעמוד • ושיעור המים ברביעית כי המים התוכניים יש בהם כדי השיב נפש החלש תשר קיומה תלוי ברביעית דם • ויתר הפרטים מבוארין כל אחד ואחד במקומו ותם הם שומרים תמונת הענין ותמונת המלוה ירת מנהה • ותת תין שומרים המונת הכוונה והמלוה על כל פנים תמונת הענין הם שומרים כי כל הענין נכון הוא משם התלכים ומה שרחצו לגרפם לסדר זה לא יהיה רק דרך הלצה ושידה • ודומה התעללות זה תמצא בעקידה פרשת תרומה בענין מעשה המנורה והרבה תן המתבריס דרכו בדרך זה תעפ"י שלא כוונו תכל לד הכוונה התמיתית מ"מ מרתה כל הענין תמת הוא תין בו נפתל ועקש וה' הרחמן ירחמנו נפלאות תכוונתו תכי"כ :

כתיב בפרש' בא וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם נפש חג הפסח

עמוד יג מאמר קד ביאור הפרשיות

וגו' ובפרשת אמור כתיב ביום הראשון מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו ביום השביעי מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו :

ויש לכל מפרש לתת לבו לפימוי הגדול שנמצא בפסוקים תלו שנפרשה בת הזכיר לכם ביום השביעי דווקא ולא ביום הרתשון ונפרשה תמור הפך הסדר והזכיר לכם ביום הרתשון ולא ביום השביעי • ועוד שמניה ובה קשה למה תלק בשני פרשיות תלו יום רתשון מצביעי ולמה לא כללם בנשא תחת • ועוד שכתן תמר לא תעשו הוא ניווי לתדם ולהלן תמר לא יעשה שמצינו שתפילו ע"י תחרים תו מעשה כמלאכת הרחריס לא תיעשה • ועוד למה הזכיר לשון עבודה שם היות שכבר בתרו רז"ל מה העבודה הזאת לכם • עוד שנפרשה רתה נתמר שבת ימים תעשה מלאכה ויום ושיום השביעי עצרת הרי לא הזכיר יום רתשון כלל לשביעה עוד תומרו לה' עצרת לה' תלהיך ולהלן תמר לכם תע"פ שכבר עשו רז"ל פשרה בתמרם תניו לה' ותניו לכם • תעשה גם תני חלקי ותומר ונקוט המי כללה כל מקום שנתמר לה' יוכן ממנו כולו לה' ולא לכם וכל מקום שנתמר לכם יוכן ממנו כולו לכם ולא לה' וכ"מ שנתמר שתם מקרא קודש ולא נתמר לה' ולכם יוכן ממנו שהוא לשניהם לה' ולכם לכך לא פרט ת' מהם כדי שיהיו שניהם במשמע ושזה יוהרו לנו כל הספיקות שהנתנו לך בשנקדים התילה מה שפי' בעקידה פרשת ויקהל השיעו שמניעו בשפרשת התבורות שבשבורות הרתשונה נת' זכור תת יום השבת וגו' כי ששת ימים יעשה וגו' ובשניות נתמר שמור תת יום השבת וגו' וזכרת כי עבד היית וגו' לפי שביום השבת מצינו שני מיני שביתות ת' שביתה הבלתי מכח גברא שיפקוט התים ויבשות כדי שיהיה לבו פנוי להבין במוטבלות בידיעת הש"ת כי הוא יתברך תידם עולמו בששת ימים כו' וכבר ידוע שתמונת תידום העולם הוא יתד שהכל תלוי בו וזה"ש ברתשונה כי ששת ימים עשה • ב שביתת המלתכה שמלתכתו של ישראל לא תיעשה לפילו ע"י גויים תו ע"י עצמה כמלתכת הרחריס ושעשה שביתה זו לזכור ביטול עבודת פרך מלבותינו ממצרים וזכירה זו מועלת לנעשה בלבנו יכולת והבלון כוודע זה"ש בשניות וזכרת כי עבד היית וגו' • ע"כ תוכף דבריו • ונראה שמזה הטעם נוה הקב"ה בתג השבת על שביתת יום רתשון רמז לשביתת המלתכה שלא תיעשה לפני ע"י תחריס לפני שיום ת' הוא זכרון ביטול עבודת פרך שנתבטלה דווקא ביום רתשון כוודע • תמנם שביתת יום השביעי תינו זכרון לביטול עבודת פרך שהרי לא נתחדש לתבותינו שום שביתה ביום ז' יוצר מבינים הקודמים לך טעם שביתת יום השביעי הוא מדבר בשביתה גברא כדי שיהיה פנוי להבין ולהשכיל בזכרון גבורותיו יתברך משת"כ ביום ת' שעדיין תין דעתו פנוי ומיושבת עליו כל כך להבין ולהשכיל מצד שלא נתה דעתו עדיין תן מלתכתו שנתעסק בה קודם תתג ולכך הזכיר תצל יום השביעי לשון עצרת שהוא לשון

לפון כיצה שמחכנסין העם לבתי כנסיות ומדרשות לשמוע דברי מלחים חיים כמודע וכן פי' רבינו בחיי לפון עצרת • ובהגיעה זו יזהרו כל הספקות כי בפ' בא אמר כל מלאכה לא יעשה משמע מפלילו ע"י אחרים ומ"ש בשביתת מלאכה יהבר שעיקר החידוש ההוא היה ביום הרחמון לפיכך לא הזכיר שם לכם ביום הרחמון כדי ביובן ממנו לה' ולכם • לה' בזכרון ביטול עבודה שרך מלכותינו ולכם בחוספתא עונג בשבועו • אמנם בפ' אמור נאמר לא תעשו שהוא ציווי על החים בעצמו שיקום מכל מלאכה להכין במוסכלות כאמור ועיקר שביתה זו היא ביום שביעי כאמור לכך אמר ביום הרחמון לכם שכולו לכם בחוספתא עונג ואין בו חלק לה' אמנם ביום השביעי לא הזכיר לכם כדי שיובן ממנו לה' ולכם • לה' • בעצרת של שביעה לתלמוד תורה • ולכם • בחוספתא עונג • לכך נאמר שם כל מלאכת עבודה לידוק ממנו דווקא שהם מלאכה שהיא מלאכת עבודת פרך אותו לא תעשו אמנם יש עוד מלאכה שהיא מלאכת עבודה אלא מלאכה של חירות והיא מלאכת התורה כמ"ש שם עמלם בתורה כו' ובתורה תהא עמל כו' והיא מלאכה של חירות כמ"ש שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה כו' לוחה מלאכה תעשו ביום השביעי דווקא • אמנם בפ' בא נאמר יעשה לא רצה להזכיר לשון עבודה כדי שלא ידקדקו מזה לומר שהם מלאכה לא תיעשה ע"י אחרים אבל מלאכת התורה תיעשה ע"י אחרים אלא אחה בעצמך תעשה ולא תאמר שהפסד לתורה להתקיים ע"י אחרים שכל ימים שיזרחל היו בן חורין ליבטל ממנה גם היה נעשית מעצמה כמ"ש ולא תאמר שהיא חבת אחריך כו' והוא פירוש ודקדוק נכון ומעשה זה נאמר בפרשה רחה ביום השביעי עצרת ולא ביום הרחמון בדרך שנתבאר ומה חשיבי מפרשה פנחס שנאמר שם לא תעשו ואעפ"כ הזכיר לכם ביום השביעי ולא ביום הרחמון לפי שהם מדבר בקרבנות ומצד הקרבן גם יום רחמון לה' ולכם • לה' הקרבן שהובא ביום הרחמון ולכם בחוספתא עונג • אמנם ביום הזה שאין דבר מהודם בקרבנות לכך הזכיר לכם והוא מבואר למבינים • וקרבן חג זה לא רחיתי שום מהבר מדבר בם כ"ח בספרי הקבלה וכבר הסכמתי בדעתי לבלתי לכת בחיבורי זה בגדולות וגפלאות • ועל דרך ההעברה נוכל לומר פר אחד בנגד מברהם ואיל בנגד יצחק וכבשים בנגד יעקב כמו שפי' רש"י בקרבן הפסילים כמו כן בגחולה שנגלגו בזכות החבות כמ"ש ויזכור אלהים את בריתו את אברהם וגו' • ומה שמצינו פעמים בתורה בהגלים לא חזבח על חמץ ולא ילין חלב חגי עד בוקר רחבים ביכורי חדמתך חביא וגו' היינו לפי שמכל הפרקים הנעשים בכל המועדים ילמוד המבכיל לעמוד על נפשו ולהקריב כל עמוקיו לה' וברחמים החלב והדם חבר על פיו יהיה כל ריב וכל נגע כמ"ש ביום טוב ותהא חלבי ודמי כו' והמבכיל לריך לעמוד בזריזות ולא ידחה מעשה המצות ליום

קה פירוש לא ילין ולא תזבח על חמץ

המחרת כי לא ידע מה יולד יום כמ"ש היום לעשותם ולא למחר לעשותם • ועל כזה תרז"ל אם בחת מצוה לידך אל תחמיצנה כו' לכך נאמר ולא תזבח על חמץ דם זבחי חיינו דם זבח פניתי זה אל תחמץ ואל תחחר לבלמו לה' ולא ילין חלב חגי פניתי זה עד בוקר ואל תחמר ליעד המוב לך ומוב ומחר תעשה כדבר המלך ה' כי אם רחמים ביכורי אדמתך חביא בית ה' היינו רחמים חכמה יהיה ה' והעשה זה ביתי בחכותך שהם רחמים ביכורי חלק האדמה שבך ואז חביא כל מעשיך לבית ה' • ועשה לא תבשל יהבשר בחג השבועות בע"פ • והגלילה מזה לזכר המבכיל שיהיו המעשים עוביס אלו רחמנים בעשם וקודמים במעלה ובזמן כמ"ש כל שירחת חעלו קודמת לחכמתו כו' לכך נאמר רחמים ביכורי אדמתך חביא וגו' • או יאמר על דרך בסורה שאם עשים ככל הסדר אז חזכה שחמיד חהיה בשלוחך ולחלך לא תהיה שממה עד שחמיד חביא רחמים ביכורי אדמתך לבית ה' אלהיך בשמחת לבב אמן כן יהי רצון :

וספרתם לכם ממחרת השבת וגומר

עמוד יד בפסיקתא ארז"ל והניף את העומר

מאמר קו

כיצד הי' מניפו ר' חמא אמר בספירת העומר מוליך ומביא לבטל רוחות והניף את העומ' רעות מעלה ומוריד לבטל כיצד היה מניפו טללים רעים ר"ש או' מוליך ומביא למי שהרוחות שלו • מעלה ומוריד למי שעליונים ותחתונים שלו :

אם מרגיש ימי יובבי חלד ומספר ימיהם מעט ורעים הגה המבכיל החי יקן לב לבו שלא להוציא הזמן הקצר לבטלה כן לא הרבה יזכור ימי חייו אחר על זה בא ההערה בפסיקה זו :

הקדמת הענין מבואר מן דרך בני החדש שכל דבר שהוא חשוב מנהג יקנו לו מנין בכסף וזהב וזולתם • וכל המלחמה נמצה ונמס בחנן וקצ וזולתם לא ימנו לעולם כי לא יקפידו עליו המעם הוא מו רב וקן בעל הגורן מונה התבואה ואינו מונה התבן עד שרחל רז"ל במדרש שהו חם רחם בני ישרחל להמשיל ישרחל שנתן להם הקב"ה מנין לחיים ממש"כ בדבר הפחות מניחא למה לי • וכמ"ש שהו חם רחם בני ישרחל שיהא חותם ביחר שהת במספר שהות שנתן לישרחל כי הוא מסגיח בפרטות על כל ימים וחים • בהיות שכל ימים מישרחל חשוב חנהו כחותה שלימה כמו שפירש"י על פסוק ונפל ממנו רב • ומזה רחה להמשילם במספר זה לכוכבים שנאמר המוניה במספר נגשם כי הדבר חבר יספר כל ח' בפני עלמו יורה בוודחי על חסיבות כל אחד ואחד וכמ"ש חזכיר רהב ובבל וגו' ולעיון יאמר לים ולים יולד בה וגו' שהחומות אין להם כ"ח זכרון כללו ברהב ובבל ופלשת וגו' אמנם לעיון יאמר לים ולים יולד בה שכל ימים בפני עלמו פשון וחשוב לפניו יח' • וכל זה הוא לימוד נפלא על כל

מצכיל שיהיו עיניו פקוחות על ימי חלדו כי כל יום ויום הוא דבר חשוב ויכול לקנות בו הרבה מן השלימות עד שאמרו ים קונה עולמו בשעה אחת · משה מלינו שלשים וכן רבים המתקדקים שם בהופעת זמנם שלא יוציאו זמנם לבטלה אפי' שעה אחת שלא יקנו בו מן השלימות האמתי כמ"ש יפה שעה אחת בתשובה ומ"ש בעוה"ז מכל חיי העוה"ב · ומעתה זה השלמים נותנין מספר לימי חייהם לידע כמה עברו בשנים כי זה יורה על חיבת הזמן בעיניהם ודבר חשוב עד שאפי' בשעה אחת יכול לקנות עולמו ועוד שהמספר הוא שידע כמה ים לו עוד לפעמי להיות בחיים חייתו כפי קצב ימי אנושינו שהם שבעים שנה ובזה יוסף דעתה בלבו כי היום קצר והמלאכה מרובה כו' ובזה יעשה ולא יתהר לדחות יומו השוב מיום אל יום ויעשה היום כל מהרה ככל אשר יוכל ה' כאשורו למעלה בפסוק ולא ילין חלב חגי עד בוקר עיין במאמר ק"ה · הלא לא בחנם בקש דוד להמור הודיעני ה' קיצי ומידת ימי מה היא אדעה מה חדל אני · בקש לידע מספר ימיו לידע כמה נשלמו לו בשנים ימים וזמן שיוכל לקנות בו שלימותו וזהו קוד תמרו ואבד עם קוהו משנת המכרו לו עד שנת היובל דהיינו מיום שנמכר ונמסר ביד קונו שבשנים להיות בר עושקין עד היובל דהיינו ל' שנה אם עוד רבות בשנים וגומר ואם מעט בשנים לפיהן יסיר גלולתו · המשנה הפתחים המכלים בהבל ימיהם מוציאים כל ימי חלדם לבטלה כאשר הכפרים שיהין יודעין כמה ימי חייהם כי אין הימים ספונים והשובים אלא כ"ש מאחר שעושים מעשים בטלים אשר אין להם שכר ושום תכלית מוב הוא הדבר אשר לא ימד ולא יספר · אשר לדעתי לזה כוונ הכתוב בספירה זו שהמכיל יתחיל למנות ימי חלדו משנת שבעים והלאה אשר הוא נעשה בר עושקין ומן השנים ירבדון כמ"ש כן עשרים לדרוף כי בימים הקודמים לפי שעדיין חיונו אלא בדעתו הרי הוא נמשל לשתת של התשובה שאין בו עדיין הגדעון כי מיום הולדו הוא דומה לגיר השדה שאמר חנוך כגיר השדה כן יגיר וכאשר יגיע בשנים אז הוא דומה לקמה העומדת במילואה וזה"ש מהחל חרמש בקמה · ישמר שהאדם יתחיל לספור משנת עשרים שהוא הזמן שנעשה בר עושקין והמשיל הכתוב לחרמש אשר הוקף על הקמה כמ"ש ונפלה נבלת האדם כדומן על פני השדה וכעמיר מאחרי הקוצר וכה"ת רומו מעט ומיעטו והומטו כלל יקפון וכרשם שיבולת יאמו · ורז"ל אמרו מעל לנכנס לתוך שדהו גבוהה מלקט כו' לכך אמר מהחל חרמש בקמה כי בבואו לכלל עשרים הוא נמשל לקמה העומדת במילואה ומובה כמ"ש אל יעקב והגה ה' נצב עליו לימתי האדם נצב על שדהו כשהיא בקמוציה כו' מזמן ההוא מהחיל לספור לשלמה יחשוב ימיו לדבר החבוד לתכידה שתיה מוזרת לך יהיו מלגו כדבר יקר וחשוב ויצטער על יום שעבר שאם לא הוסיפו בתורה ומ"ש הרי הוא בשמה כתכידה שתיה הוזהב ויקן שמחה בלבו אם המעט יתמיט שהוסיפו בתורה ומ"ש · וזה טעם הספירה שנאמר הספרו חמשים יום היינו יום לשנה יום לשנה כמו במרגלים · וזהו שדרשו רז"ל אל הקרי בקמה אלא בקומה רמז לימי חלדו של האדם שהוא בעל קומה יותר מכל הב"ח · וספירה זו מיוחדת לשדיים לשבר ה' קורא ואנשי כתיב ואנחנו קמנו ונתעודד וכמו בגלי עמדה במיסוד וכן רבים · לא כן הרשעים שנאמר שבע יפול צדיק וקם וגומר כי הצדיק אף אם יפול ביום המות אחר מספר ז' עשיריות הקדושים לשהם אדם מ"מ וקם לעה"ב כמ"ש הנך שוכב עם אבותיך וקם ורשע יפול ברעה בגיהנם ואשר שכב לא יוסיף לקום · זה"ש בקומה בשלימים שים להם הקומה לעה"ב ומשכיל יבין ענין זה · ורשהה חכמתו יתן להגיד ליעקב מושים נכבדים אלו מיד אחר יום ז' של חג הפסח שבו הלכו ישראל ברשם גאולים בגאולה נופלים ונפגים כי פסקה מהם זוהמות וגילולי העבודה כוכבים אשר זנו אחריה לפנים ולא נהמרק חטא העבודה כוכבים כי אם בשיעבוד וגירות ת' שהם בנגד העבודה כוכבים שאמרו"ל מפסח עד עצרת כוכבים דאברהם אבינו ת' שנקי הוי ואחר שהוכרו והמרקו גילולים אלו מביא ישראל היו לחוין מיד לקבלת התורה מיום לחסון של חג · לך שנאחרה זמן הנתינה חמשים יום מן הטעמים שיתבארו בסמוך · ומ"מ הגיד להם ניוונים מיום לחסון והלאה המורים על קבלת התורה והוא העומר שהופא מאחרת השבת שאמרו"ל במסכת מנחות שנאמרו בתחיים וגוליתו ממנו עשרון מטופח בי"ב נפות · וזה

טעם שלש עשר נפות בעומר

הערה לעשרת הדברות הכוללים כל התור' כמו שנאמרו שם' מיוחד על זה לפי שכל תרי"ג מצות נרמזו בעשרת הדברות · לפי וכך כשהדברים התורה כי"ג מידות שהתורה נדרשת בהם תאמר התורה כולה מטופה כמו בנפה שהזכירו במסכת חגוה כל' מידות ניוונים לפני חכמים ואחת מהם נפה שמוליאה הקמח וקולטת הסולת · ככה הרופא לדרוש התורה ולעשות מכולה עשרון אחד נקיך לנפות חוטה בי"ג נפות הם י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם וזו ימלא כל התורה היא עשרון אחד שכל מצוה ומצוה שבעשרת הדברות נכללה כל התורה וכהדיא אמרו שדיבור לא תחמוד כולל כל התורה כמו פסוק ואהבת לרעך כמוך וכן כל הדברות כמו שיתבאר בחג השבועות על מאמר מכל דיבור ודיבור מהמלה העולם כלו בשמים כו' נמלת שבעומר זה נעשה רושם לקבלת התורה · ומה שבא העומר מן השעורים ויש לו טיעור כי טיעור העומר ידוע · ואתי הלחם של עשרת בלו מן החיטים ולא נהגו להם רז"ל טיעור גרעה ליתן ב' טעמים בזה הא' הוא מאחר שעדיין לא קבלו התורה מפסח עד עצרת ח"ב לא יאמו עדיין מכלל בהמה לבא לכלל אדם כמ"ש אתם קרוין אדם לפיכך קרבנם מן השעורים שהוא מאכל משוקף לאדם ולבהמה ויש לו טיעור עומר לגלגולת כמו בזמן · לומנם כאשר קבלו התורה בתו לכלל אדם לכך היה קרבנם מחיטים שהוא מאכל מיוחד לאדם רמז להתורה שמלהמה לא יאכלו כי אם זרע ישראל

מוהבו ואין לה שיעור כמ"ש אין לחכם שיעור וכו' והלמוד תורה כו' • הטעם הגוי הוא שבאמונות הג הפסח תמה שנרמזו בהם כמה מידות טובות כפולות ומכופלות הנמצאים בתומות ובישראל כמ"ש ז"ל בחיב ובחקות הגוים הלכתם וחיב ובחקות הגוים לא הלכתם הם כיצד אלא כמקולקלים שבהם עשיתם כמתוקנים שבהם לא עשיתם הרי שגם התומות היו מתוקנים בקצת מידות טובות ולפיכך בחג הפסח אלא נתנה התורה עדיין ולא בא הכתוב בכל הלימודים ההם כי אם על המדות אשר בהם יתחפו אדם ובהמה • גם כן שהמידות טובות מכופפות למומר ותורה לפיכך קרבנם שוורים המכופפים לאדם ובהמה ולתומר ותורה לתמים בעברת שקבלו התורה לכך היה קרבנם מחבים המיוחדים למין האדם בלבד ואין להם שיעור כתומר • לך המדות הם במידה ובמשקל כנודע מעניני • לך בספירה זו בכללה מצינו ג' פעמים נכבדים והרחמנן בכר הוא מבואר שהמה כנגד ימי חלדו של אדם ולפיכך מעשרין בהם בשמחה כי כך אמר שלמה לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה ואין לאדם שמחה בעולם הזה כ"ש בפקודי ה' יסרים המשמחים לב לכך נהגו לשמות קלח בל"ג בעומר רמז לדבר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך והוא אחר יום ל"ב כי לא נתן ה' לו ל"ב לדעת ועיניו לרחוק עד היום הזה ג"ל שאחר ל"ב רמז להורה שמתחילה וסופה לב • והמלה הפוכה בתורה לפי שהיא כחותם שנאמר חתום תורה בלימודי • ובנוהג שבעולם שהפכין החיבות והותיות בחותמות ככה חותם תוריו זה המלה הפוכה כדי שתהיה חקוקה על לבו כספרה כמ"ש כתבם על לוח לבך • זה שאמר ומשפטים כל ידעום כדי שיהיה לב אחד חתימה • ולפי שהספירה זו היא כנגד ימי חלדו לכך אין מברכין בה שהמיינו אחר שכל ימיו מכוונים ותיו הלויס לו מנגד ותינו בטוח בכל יום אין המות • לתמם בעברת יום קבלה התורה שנאמר בה כי היא חייך וגומר אז מברכין שהמיינו • לזה נאמר כי שם יזם ה' את הברכה חיים עד העולם לפי שבחיי העולם הזה מאחר שאין עד העולם ויש להם קצבה אין בכלל ברכה לתמים בחיים הנצחיים הבאים מפאת התורה שם יזם ה' את הברכה לפי שהם חיים עד העולם וכמו שאמרנו אין הברכה מצויה בדבר המדוד והמנוי כי אם בדבר הממוי מן העין ודבר הממוי הוא ספירה זו שאנו סופרים בנגד ימי חלדו אים להם מדה ומנין וקצבה ושם אין הברכה מצויה כי אם בחיי העוה"ב הנצחיים הממויים מן העין כמו שנאמר עין לא ראתה וגו' • וזהו שאמר בעל המאמר שהעומר בא לכפל רוחות לשנה היינו רוח עושים אבר מכך ה' בקרב הנפשים ולחבב רוחות של עומאה שהעיל נחש בחוה שאמרו במדרש הזוהר רוח שבוה רוח זעזה רוח המדה רוח רעה חעלת כו' כל אלו הרוחות הרעות המכיל יצעלה בלבו בהסקפת ספירה זו אם ירד לעומק תכליתה • מעלה ומוריד לכעל מלוים רעים היינו ציוסיף לומן בהסחלות נפשו להעלותה למקור חולבה כמו שאמר רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה כי רוח בני האדם העולה היא למעלה בשיריך עליה מצמיח על חורות וגשם נדבות • ורוח הבהמה היורדת מלך מלוים רעים המצמיין בעוה"ז ומצמיחין שורש פורה רחם ולענה ומוליך ומביא למי שהרוחות שלו היינו למאבר בידו נפש כל חי ורוח • ור"ש לקח לו דרך לחברת היינו כי בספירה זו יגעתי מלאתי עוד טעם שני שבאה במספר מ"ט קודם יום קבלת התורה הנדרשת במ"ע פנים כמו שנאמר וכמטמונים תחפשנה היינו מ"ע מוגים ב' פעמים כמנין ל"ח שנאמר דודי לח ואדום ומה שהיא נדרשת במ"ע פנים טהור ומ"ע פנים עמח לפי שחמשים שערי בינה נברחו בעולם וכולם נמסרו למשה חסר אחת כו' ומשה מ"ע שערי בינה שנאמרו בהשגת הגוים ים לגל ידו לדרוש התורה במ"ע פנים כי השער החמשים סגור הוא לא יפתח כי ה' אלהי ישראל בא בו • ובזה ראיתי לייסב מה שנא' הספרו חמשים יום וחיב וספרתם לכם שבע שבתות תהיינו מ"ע יום כי בחמת יש לספור חמשים כנגד ל' שערי בינה חמש לכם לא אסרתי כי אם מ"ע לכך נאמר ספרתם לכם שבע שבתות ואל חמשים יום לא נאמר לכם • כי יום החמשים תהיינו העברת קודם הוא לה' ולא לכם וכן במניין שנת השמיטות כתיב וסיו לך ימי שבתות השנים השע ואלבעים שנה וכי מציינת אחת לחמשונים אלא שבא למעט שנת החמשים לכך אמר במ"ט השנים וסיו לך לחפוקי שנת החמשים קודם לה' הוא ולפי שכל החכמות נכללים בתורת ה' על כן בא הספירה במספר זה קודם יום מתן תורה • וזולת זה מצינו שבעה דברים שכולם בחו במספר שבעה והיו כולם תלוים ועומדין עד יום שני בסיון . מלמחם קיומם חלוי במתן תורה וקלחם לא נחלה מלינותם כי אם מתוך התורה • א' חכמות כולם נכללו בתורת ה' כמאמר שלמה חכמה עמודים שבעה • ב' שבעת ימי ברחשית הנמנים מתוך סיפור הגלגלים וכולם היו כתוהו ובוהו עד יום שני בסיון כמו שאמרו שני מלפים תורה • וכמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וחרץ לא שמתי ח"ל קודם מתן תורה לא היה מספר לשבעת ימות עולם עד יום מתן תורה אז הוחל לספור שבעה שבועות מלד התורה שחלנה עמודים שבעה ימות עולם • ג' כוכבי לכת שנחקיימו בזכות התורה לפיכך ים לגל יד התורה לעלות ממעל למערכה • ד' נקישים שמלילתן תלויה בתורה • ה' החרץ לקלימים • ו' עטיריות הקושים לאדם אשר חיין הלוי בתורה שנאמר כי היא חייך וגו' • ז' המה השבעה דברים שקדמו לעולם הידועים • כל השבועות הללו היו תלוין עד מתן תורה וז' שבועות אלו בניקוף מ"ע שערי בינה שנמסרו למו בוודאי הם כלליס כוללים כל מה שלמעלה ולמטה ולפנים ולאחור • לכך אמר רבי שמעון מולין ומביא למי שהעולם שלו מעלה ומוריד למי שעליונים ותחתונים שלו • ויש עוד שנאמר מעלה ומוריד סוד נפחד למי שיניעהו שהשפע האלהי לף על פי שהאם הוא יורד מלמעלה מ"מ מלוה להניח מן הדיוט שלך הוא סדר השפע שמתחילה התחתונים מוסיפין כח בנבוהה של מעלה ואחר כך השפע יורד

מלמעלה למטה לכך תמר מעלה ומוריד לעטור עליהם רעיס תחילה מעלה ותמ"כ מוריד בסוד תומרו עוליס ויורדים בו מתחילה עוליס כו' והוא ע"ד שתרז"ל גדול כתן של זדיקים שמוסיפין כח בגבורה של מעלה שנאמר ועתה יגדל נא כח ה' כו' וכתיב בתלמיס שעשה חיל וכח זה בכיכול הוא מלד שיתרחל עוסין בלומו יהבוך שבסיבה זו הספע התלמי רחוי לחול על תתם ירתי ה' מזה הלד ירתה תללנו בחילו תנחנו מוסיפין כח בגבורה של מעלה וכשתין יתרחל עוסין בלומו שנאמר עוד ילדך הבו שנלד שתין הספע יורד ירתה תללנו בחילו הם כח של מעלה וקללה ידו מהוביע לכך נאמר ותם ככה

קח שאמרו ז"ל שתש כחו שתש כחו של משה בנקבה

תת עוסה לי וגו' ותרז"ל שתם כחו של מסה בנקיבה כו' וכתן הבן שוחל וכי בעבור זה שתם כחו של מסה כתיב לסון נקיבה כלפי מעלה לך להנחתינו הוא מיובב שתסעות כחו של מסה גרם לבלה היה יכול להוסיף כח בגבורה של מעלה כי תמלה הקבל היא שנרמה הסעות כחו של מסה שרפו ידיו והיו כבדים מלהתפלל עליהם וכתתר יניח מסה ידו מלד הכבדות הבא מלד היותם עם כבד עון ולא יוכל למעות ידיו ורגליו להתפל עליהם אז הספע יפסק וירתה כהסעות כח בכח של מעלה והוא מלד המקבלים ירתה ההעדל לף שבאמת אין שם בעשה סוס תסעות כח תלילה ותם מלהזכיר • לכך לתמר בעומר זה סיולך ויבית כל מעשיו לשם מי שהעולם בלו ולא יחול הספע התלמי כתמור • ויש עוד טעם שליסי בספירה זו קבוב למה ספירת בעל העקידה וספר הזוהר דרך שלישי שבאמת ישרתל ממנרי היו עמתים כזבים ומטרעים ועומאת המת מתלמי הנכר אשר בידם ותם ספירת נידה שבעה יום ק"ו לשכינה שבעה יובלות תלא דיו כו' ודי בז' שבועות יש לשתול לפי פירושו למה לא שבעה ימים ולמה דוקא ז' שבועות ונרתה לדעתי להוסיף על ביאורם לפי שמספר ז' ימים בעמתים מלינו שבעה דברים • א עומאת הנדה • ב עומאת הזבים • ג עומאת היולדת • ד עומאת המת • ה עומאת נגעי הגוף שנריך הסגר ז' ימים • ו נגעי הבגד • ז נגעי הבתים בכולם מלינו הסגר ז' ז' • בכולם חלוי שהרתם לחרי מלאת להם ז' ימים • ובאמת ישרתל ממנרים היו בהם כל ז' מיני עומאות תלו לך תורתו לספור להסירתם קודם מתן תורה ז' שבועות • א המת מעבודת כוכבים שבידם ומהקרובה שתלו מזמני מרי' כמ"ם ותודע להם בתרן מנרים וגו' ובנילולי מנרים תל תעמתו וגו' ומכאן למדו רז"ל שבמנרים היו עובדי כוכבים • ב הנדה שנאמר בעומאת הנדה דרכם לפני ותרז"ל מינן לע"ז שמעומאה במשא כנדה שנאמר הזרם כמו דוה לא האמר לו • ג עומאת היולדת בתולדות מעשים רעים שנאמר הרה עמל וילד שקר כי תולדותיהן של רשעים מעשים רעים • ד עומאת הזב שנאמר בו זב מבשרו ותרז"ל מרלונו ולא מחלונו ככה עשו במנרים מרלונם מין תונם וכן כל אדם הוא בעל בתירה אין לו מכרית על מעשיו • ובדרך כלל נוכל לומר בשעשתו ממש שמ' מיני טומאות אלו מת וזב ונדה ויולדת ומצורע כו' לא היו נזהרים בהם במנרים עוד טומאתם בהם לכך הוצרכו לספור לעהרתן ז' על ז' • והנגעים מרמזים נ"ב על העבודת כוכבים כמו שבארנו רז"ל בנגע נראה לי בבית זו עבודת כוכבים כו' • או יאמר נגעי הגוף והבגד כנגד שלימות האדם שתלוי בתורה ומעשה ומדות ומכולם היו נעדרים במנרים כמ"ש כיחזקאל לא כרתי ברך ובמים לא רחלת והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת ותעבור עליך וגו' • לא כרת ברך רמז לתורה שנאמר כה רפאות תהי לשריך ובמים התוריים לא רחלת • והמלח לא המלחת רמז לתיקון המדות במלח זה העשוי לתיקון המאכל • והחתל לא חתלת במע"ש שממללו לבגד שנאמר נדק לבשתי ולביבשי • ותעבור עליך ותרחלך במים התוריים • ותלבישך רקמה בלבוש מ"ש • ותעדך עדי בתיקון המדות • ושלשתן מתייסרים לגוף ובית ובגד • המעשים לבגד כתמור • והתורה לבית שנא' תכמות בנתה ביתה • והמדות לגוף כפי טבעו ומזגו העוב הוא תם רע לכך הוצרכו לספור ז' על ז' לטהר מידי ז' טומאות אלו ותז היו רתויים לקבלת ירתה ה' מהוסה • זהו שנאמר בפרשת העומר והניף הכהן אותו לפני ה' לרצונכם כי בתמת כל מעשה תים תלוי ברצונו ושוב בתירתו תם עוב ותם רע ותטופה זו היא לרומם המעשים התלויים על הגופניים וזה שאמ' מעלה ומוריד מעלה לזה ומוריד לזה ובמעשה ת' הוא מפעיל לף מרומם כי בזה הוא מגיע הרוח של התלים ומוריד הנשם של העפר בתהיה • ועשיתם ביום הניפכם בכם בן שנתו • כי בעשם היום ההוא הרי הוא בכן שנה בלא תמת ובכבש תלוף תמים בלא מום • ומנחתו שני עשרונים הם שני דברות עשרה שבתורה ובמנחה תורה וסולת בלולה בשמן שפלתה של התורה יהיה מעורב בתתר שם עוב הנודף בשמן זה • ונסכו יין בנגד ע' פנים שם לתורה • ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עשם היום הזה שתם תין תורה תין קמח ולא ניתן זה המזון הגופני לתכלה עד יום הניתכם תת העומר שהיה עשרון מופה בי"ב נפות בנגד התורה שנדרשת בי"ב מידות וכתרז"ל תין הנשמים נעלרים תלא בשביל ביעול תורה כי כל זה הוא ליעוד נפלא שתין הקב"ה עורך שולתן למין התנופי בתרן מפעליה זו כ"א לכדי שעל ידה יבא לידי הכרה וידיעה במציאתו יתברך • ולפיכך תם תין תורה למה זה הקמת לנו לכך עד עשם היום הזה שהנופו לידי הכרה וידיעה ותתרי כל הדברים והמת נתמוס חלק תג זה תשר מהנו למדנו כד' מקומות רמז נפלא ועמוק והוא פלאי לכל מבקיל בידע תופן תכיתו בעה"ז שלא יבבה יותר מכדי הצורך ההכרתי והמותר יתריס וזה למדנו מהקילת המן והשמח והמלה והעומר • במן כתיב עומר לגלגולת בעור מהכל האדם ליומו וגעשו שלא להותיר כדרך שנהבתר בשמח • ובקרבן שמח נאמר תים לפי תכלו תכוסו ולא יותר וכתיב ולא תותירו •

עיסת המלה היא נ"כ כשיעור עומר כמבואר במקומו ועליה אומרים כל לכפין ייתי ויכול להביא שכר בעבון ניתו לבד כמבואר בבילקוט הא למחמ' . ועומר זה של מסירה נ"כ היה בא כשיעור מלכל האדם כמבואר למעלה לכך מצינו במסורת

קט במסורת ד' ולחם ריש פסוק

ד' פעמים ולחם רים פסוק: א ולחם מצות ומלות בשרשם מצוה . ב ולחם משמים נתת להם . ג ולחם וקלי וכרמל דעומר . ד ולחם אין בכל המקום וגו' . א הרמז שבמלה זהו ולחם מצות ומלות . ב הרמז שבמן זהו ולחם משמים נתת להם . ג הרמז דעומר זהו לחם וקלי וכרמל וגו' . ד רמז ממקנה דפסח לפי שאין עוד פסח לחם כ"פ הולכך להבית רלייה ממקנה זה דפסח וזהו ולחם אין בכל המקום וגומר ומייך ליה ויהבלם בלחם בכל מקומיכם . (ולי נראה שרים פסוק ולחם אין בכל המקום רמז לקרבן פסח שנאמר לא תזבח על חמץ דם זבחי ופי' רש"י לא תשחט את הפסח וכו' עד שתבער החמץ וזהו ולחם אין בכל המקום . שכבר הוא מבואר) . זה שעור מה שבלינו להוסיף בחג הפסח זה ופסיקתא זו וה' יאר עינינו בתורתו וירחמנו בגאולת וינחנו בדרך לחמ ושלום מעתה ועד עולם לחמן :

עמוד טו מדבר בעצרת יום שנתנה בו התורה ובמעלה לומדים במתן תורה עלו התחתונים למעלה כו' :

עמוד טז מדבר בזיכוך שהיה להקב"ה עם המלאכי' במתן תורה ע"ד מרז"ל תנה הודך על השמים כו' :

עמוד יז מדבר בזיכוך הקב"ה מכבודו ליכלין ע"ד לחמנו הלחומות לכבוד עצמו הוא דורש כו':

עמוד יח מדבר בסוד דגלי מעלה שרמזו ישראל בשעת מתן תורה ונתחזו להיות דגלים כמותם כו' :

עמוד יט מדבר במעלת השמן והדיבור ושהוא כלי חמדה ע"ד מרז"ל עמח פזיז דקדמ' פומייכו למודנייכו :

עמוד כ מדבר במעשים פרטיים הנעשים ביומא דעצרת כהלילא חלב וקרבנו ולחמו ושכיחת המועד ועשה למה לא הזכירה התורה בפירוש זה יום מתן תורה :

עמוד כא מדבר שהתורה מסבבת תירות הגלולה ע"ד המ' לעתיד יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו כו' . ויש בזה זה שבעה עמודים כמספר עמודי התורה שנאמר חצבה עמודיה שבעה :

ומשה עלה אל האלהים וגו'

במדרש מאי דכתיב כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ. משל למלך שגזר על בני מלבותו . בני רומא לא ירדו לסורא ובני סורא לא יעלו לרומא . לימים בקש המלך לישא אשה מסורא עמד וביטל הגזירה ואמר מבאן ואילך ירדו בני רומא לסורא ויעלו בני סורא לרומי ואני אתחיל . כך כשברא הקב"ה עולמו מתחלה אמר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם וכשבקש ליתן התורה לעמו ישראל אמר מבאן ואילך יעלו התחתונים למעלה וירדו העליונים למטה ואני ארד תחילה שנאמר וירד ה' על הר סיני ואח"כ ואל משה אמר עלה אל ה' הוי אומר כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ :

עמוד טו

בחג השבועות

קי ענין עליית תחתוני' ויריד' עליונים

אמת נכון הדבר כי נוהג שבעולם שקפי הקירוב והריחוק שבין הבריות לפיקן תהיה התשבה והמעלה כי העבד תהוב בעיני אדוניו יותר מזולתו לך ממנם תהניו לוקחי בנותיו יותר הם אהובים מן העבד ובכתיבה זו יבחנו סיבת עליית האדם וירידת העליונים :

הקדמת עניין זה ברור לכל מבכיל ומכמינו ז"ל הסכימה דעתם לומר כי הלדיקים גדולים ממלאכי השרת ומכוו הענין למקלות שכר יעידון יגידון עדות ה' נאמנה גולל מעלת הלדיק על המלאך. הפך דעת המוקדים . ועומו על דבר לא נפלא הוא ולא רחוק מן השכל כי המלאך עושה בהכרח והלדיקים עושים ברצון בעוב בחירתם ובכר נודע בשערים יתכון העושה ברצון על העושה בהכרח . וזה בעשם ההבדל שים בין העבד לחתנו כי העבד העובד מחמת קיבול פרס הרי הוא כמוכרח במעשיו לך החתן חינו עובד כי אם מחתבה כמו כן המלאכים נקראו מברתיו עושי רצונו והם בכל פעולותיהם לשפ"י אין עושין מחמת קיבול פרס מ"מ הם כמוכרחים מצד שאין היצה"ר מצוי ביניהם ואין יודעין לעשות רע . ויש"כ נקראו מחנים למקום ב"ה וכם נמולים בתו של הקב"ה כמו שאמר במדרש

קיא בת אחת היתה לי וגו' אמר הקב"ה בת אחת היתה לי והיינו התורה ומשרתיה לכם לא תהנו בה

מנהג בזיון שנאמר לא תעשה כאחת העבדים כו' ונראה לפרש שבזיון זה שהזכיר במדרש היינו שלא העשו ממנה קודשים לאכול ממנו דהיינו ללמוד לותה כדי להתגדל בה בעשרה או ליהנות ממנה שזה בודאי מנהג בזיון ולא לכבוד הוא לה אחר שהיו חפץ בתורה בעצם ורחמנות והרי היא אללו הכנה לבד לעשות בה מלאכתו בקדושם אלל האומן שאלו היה חפצי שתעשה מלאכתו זולת הקדוש בוודאי היה משליך הקדוש זרה הלאה לך לפי שהי חפצי שתעשה זולתה על כן הוא נותן הקדוש לעשות בהכוונת עץ וכבל מלאכה כך הלומדים התורה לשם כבוד או ממון אלו היה חפצי לשם להסיג הכבוד או העושר זולת הלימוד בוודאי לא היו לומדים תורה כלל והוא בוודאי מנהג בזיון זה"ם לא תעשה כאחת העבדים היינו להיות כעבדים המשמשים הרב

על מנת לקבל פרס כי
אם תהיו כתחן הזה העובד
לחומו מהבבת בתו תאבר
הציור • לזה מציגו במסורת

מאמר קיב
ג' פעמים בצאת
במסורת

ג' פעמים בגמ' • א' לא תהא כגמת העבדים • ב' בגמת
משא התלבה • ג' ומוכיח בגמת המשא בגבורתו •
וים זה רמז נפלא לבגלא ילמוד ע"מ לקבל פרס כ"ח
מהבבה בחמור וזה"ק לא תהא בגמת העבדים אל תהיו
בעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס כ"ח
בגמת משא התלבה כי משא בוודאי למדה מהבבה זה"ק
פני משה כפני חמה בחמה זו שתינה מקום לשום פרס
כמו שפי' רש"י בפסוק העידותי בכם השמים וגו'
השחילו בחמה כו' ומה תלו שתין מקבלים שכר כו'
זה"ק ומוכיח היינו העושים מלאבה הם בגמת השמש
בגבורתו • וגרסה שמעתא זו בסוכה בשמעתא לבוש
דברי הגמיגנום תים סוכו לדברי שמעון הבדיק שהיה
אומר על ג' דברים העולם
עומד על התורה ועל קיג ג' דברים
העבודה ועל הג"ח כי העולם עומד כו'
העולם שנברא בחסד

ובחתם כמ"ש עולם חסד יבנה עומד על שלש רגלים
שהם ג"כ חנם לעולם • וזה שתין לחדם לבקש שוש
פרס מו שכר בדבר שזה נהנה וזה תינו חסר וכל
שכן בדבר שהוא מהנה את מבירו והוא לא די שתינו
חסר לגמרי מלומה אלא תפילו נהנה כ"ש שלא יסתל
פרס ושכר • ושלש אלו שהזכיר כולם חנם לעולם •
התורה כמ"ש רלה למדתי תחכם וגו' ותרז"ל מה תני
בחנם לף תחם בחנם כי משא למדה מהבבה כאמור
והדין נותן שהרי שכר כבר אמרו רז"ל ומתלמידי
יותר מכולם ג"כ לאמר יסתל פרס אחר שנם הוא מקבל
מהלמידו • וכן העבודה שבלב שהיא התפלה תרש"ל
כל המבקש רחמים על מבירו והוא צריך לאותו דבר
הוא נענה תחילה וה"ק אין מן הרחוי לבקש מחבירו
שכר • וכן הג"ח כתיב ים מפזר ונוסף עוד וה"ק למה
יבקש שכר אחרי אשר יוסף ה' עליו ככה אלף פעמי'
ותרז"ל אמרו למה נמשלה התורה לים מה הים הנם
לעולם לף התורה הנם לעולם ומצינו שלשתן נמשלו
לים • התורה באמור והתפלה שנאמר שפכי כמים
לבך • והצדקה שנאמר שלח לחמך על פני המים כי
ידוע מעבע המים הנופעים שכל עוד שמחסרים מהם
שואבי מים הם מוסיפים המיד • וכדרך זה תרז"ל
שהעוסק בתורה לשמה נעשה כמעין המתגבר לכך
נאמר שלח לחמך על פני המים כי ברוב ימים
תמלאנו רלה לומר שהמצות שבכך ברוב ימים כי הצדקה
תציל ממות לכך נאמר מיד הנטיגנום תים סוכו קיבל
משמעון הצדיק הוא היה אומר על שלשה העולם •
ולמד זה מדברים שלו שהזכיר שמעון ודרכך שתחלר
זה מ' מן המעלות שים לצדיקים על המלאכים מלד
פעולותיהם תע"פ שהמלאך בוודאי מלד עשמו הוא
גדול כמ"ש ונתתי לך מהלכים בין העומדים התלה
מי נתלה במי הוי אומר קטן בגדול וכה"ק כי מלאך
ה' לבאות הוא יבקשו תורה מפיהו הרי שהולה התלד

במלאך תלה שמלד פעולותיו הנעשות מפתח הבחירה
בוודאי מעשה הצדיק גדול כי הצדיקים יצדקו ויתהללו
ויפתחו במעשיהם הטובים מה שתין כן במלאכים

קיד אל יתהלל חכם בחכמתו כו'

שתין יכולין להתפלר וכמ"ש אל יתהלל חכם בחכמתו וגו'
כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אומי כי אני ה'
עושה משפט וגו' כי בזאת חפלתי וגו' • וביאור הענין הוא שלא יהיה הפלרת
האדם בלל בחכמתו או בגבורתו או בעשרו אחרי
שתין בלים מפתח בחירתו ומעשיו כי אם מאת ה'
היתה לו זאת למנה • החכמה כמ"ש כי ה' יתן חכמה
חכמה • העושר שנא' וזכרת כי הוא הנותן לך כח לעשות
חיל • והגבורה כמ"ש לא בגבורת הסוס יחפץ וגו'
אם כן אין לאדם להתפלר בהם בלל • לך בזאת
יתהלל המתהלל השכל וידוע אומי דהיינו המעשים
טובים הבאים מפתח הבחירה בהם יצדקו ויתהללו
אחרי שהם הולים בטוב בחירתו • וזהו שנתן ב'
מעמים על שני העניינים שהיית בפסוק • על הענין
הראשון שהיית לאמר אל יתהלל בחכמה וגבורה ועושר
לזה נתן טעם כי אחי ה' עושה חסד משפט וצדקה
בקבע התחיל לומר שהשלש אלו אחי הוא העושה
אותם ולא הוא ואחי הענין החכמה זה"ש במשפט כי
החכמה שהקדוש ברוך הוא נותן לאדם יחפוץ היא
במשפט כפי שורת הדין שהרי בשר חפץ הקב"ה
שנאמור מלותיו ומהנה בחורתו ואם חפץ ה' בזו
לאמור ולעשות ללמוד וללמד בוודאי צריך לחזק את
האדם דעת ובינה כי זולת זה לא ידע ולא יבין •
לך הגבורה והעושר שהקדוש ברוך הוא נותן לאדם
יחפוץ הוא בחסד וצדקה כי בשר יודע שהשלל שבין
הצדקה לגמילות הסדים זה בגופו וזה בממונו כמו
כן מלד המקבלים זה בגופו וזה בממונו • או נוכל
לומר שזכר ג' מדריגות משפט וצדקה וחסד כי החכמה
במשפט כאמור • והגבורה היא בצדקה כי צדקה היא
מלחו ית' בהוספת השפע ביתר שלח ועוז על זולתו •
חנמת העושר הוא על ידי הפלגת יחכון הפה לפיהך
הוא נותן בחסד גדול בהיות שתין לאדם בו צורך
כמו בגבורה וק"ל • ועל העניין השני שהיית לאמר
שבזאת יתהלל השכל וידוע כי זה תלוי בבחירתו על
זה נתן טעם ובבד כי בחלה חפלתי נאם ה' כי בבר
נחלה שלה זו לחכמים הקדמונים והביאה
הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ה' ז"ל אל תהמה ותאמר
היאך יהיה האדם עושה כל מה שיחפוץ ויהיו מעשיו
מסורים לו וכי יעשה דבר בעולם שלא ברשות קונו
ובלא חפלו והכתוב אומר כל אשר חפץ ה' עשה
בשמים ובארץ דע שהשכל בחפלו יעשה ומע"פ שמעשיו
מסורים לנו כי כשם שהיוצר חפץ להיות הלם והדוח
עולים למעלה והמים והארץ יורדים למטה והגלגל
סובב בשיעול וכן שאר בריות מעשה להיות כמנהג
שחפץ בו ככה חפץ להיות האדם רשותו בו כו' והחריך
הרב בדבריו • ותוכף דבריו שנאמר האדם בעל
בחירה ומע"כ נאמר כל אשר חפץ ה' עשה זה"ש כי

בחלה

כחלה הפצתי והוא טעם נכון על מאמר בזאת יתהלל כו' וכ"ל יכתוב ה' היא לומרו • כי מדרך מלך בשר ודם שהיו גוזר בהוראה הבאה ומאחר דברים המעויים בידו תמיד כ"ל לבני יקר שהיו מגלים תחת ידו כל עת שהוא חפץ כך הקב"ה נאמר בו לה' התרץ ומלותה ולזן לו לזוך לעשות הוצר כי הכל בידו ובכחותו תמיד זולת יכתוב ה' היא לומרו כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים • וכן פירש רבינו בחיי פרשת כי הנה זהו שהתחיל בעל המאמר בשבוק לי' לשבר חפץ ה' עשה לחברי שנמתן תורה יאבד ומצד התורה נעשה החדש בעל בחירה לשבר מצד הבחירה היה עלו התחתונים למעלה ועליונים ירדו למעה ע"ל גדולים צדיקים ממלאכי השרת כי הצדיקים מצד שהם חתיונו על מקום ב"ה והם בשותפים בתו כתמוד ע"כ השליט בהם היצר הרע המתגבר בתלמידי חכמים יותר כמ"ש שמנית התומות ומתגבר ביצרהל ובתלמידי חכמים יותר מכולם ובכר המשילה שלמה בדמיון חשת יפת תואר לו לחדש שהתפה ליופיה וכמו שהמרו בחשת יפת תואר לו לדברה תורה חלף כנגד יצר הרע כו' ואם כן חשה זרה זו שולטת על הנשותים בתו על הקב"ה דסיינו התורה וזכר לדבר שבחלב"ח בית"ח קדמו תותיות חשה לתותיות בתו וזהו רמז לשברכיב על צוארינו היצה"ר חשר מצדו נעשה החדש בעל בחירי חו ליצך לחברי עצתו חו לרדות בו משה"כ במלאכים שהין היצה"ר מצוי ביניהם לפיכך תינן יודעין לעשות רע • ומאחר הטעם זו יתבאר לנו מה שבושלין על המדרש שהתחלנו בו מהרז"ל מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה ולא עלו משה ואליהו למרום כו' ואיך יאמר במדרש זה שביום מתן תורה עלו תחתונים למעלה וירדו עליונים משה • ולהאתנו יבח הכל על נכון שמעולם לא היתה ירידה ועליה ממש כ"ח עליה וירידה במדריגה ובמעלה ע"ד גדולים צדיקים ממלאכי השרת כי עליית התחתונים זהו בטעם ירידת העליונים כי ירידה זה להם שיהיו התחתונים שוים להם במדריגה • וז"ש מ"ד כל חשר חפץ ה' עשה וגו' וזה נרמז בבחירה המושית חשר מצדה עלו התחתונים בדרך שנתבאר משל למלך שגזר על בני רומי כו' כי בחמת העליונים יושבים ברומו של עולם • ובני החדש חשר מעשר יכובד ויושבים בכובד כי העולם החפל הזה הוא מקום גולה וטורח וכל הדבק בו יהיה טרוח וחרגוש על ויבחם וכרח וכמ"ש כי מביח הסורים יבח למלוך • ומשה קובש מתן תורה נגזרה גזרה שהעליונים לח ירדו לסורת פן ילמדו ממעשה החדש כמ"ש ויחח ה' כי עשה חת החדש בחרן נחמה היתה לפניו שעשאו בתחתונים שאלו היה מן העליונים היה ממדיבן • וכן בני כורח לח יעלו לרומת שלח היה מצד התשבר שיעלה החדש משפל מצבו להיות כאחד מעשה טרוש • לימים בקש המלך ליעשה חשה היינו להשיח בתו התוכיית לכנסת ישרהל כי בשומין הלו הדביק חת ישרהל הלו כדביקות החשה לנים • עתה ובימל הגזירה שמצד בישומין הלו נעשו ישרהל התנים

להקב"ה עובדים חת הבי"ח מחשבה ועשו בעלי בחירה ובסיבה זו עלו התחתונים רחש הגבעה להיות כאחד מעשה טרוש ועלייה זו ירידה היה לעליונים שהתחתונים יהיו שוים להם כי ביוש מתן תורה הותחל השיחוף שבין העליונים לתחתונים • ואמר הקב"ה ואני הרד תחלה כי הקב"ה בעצמו ויתר על כבודו לשהף הליו הצדיקים כמ"ש רז"ל כל דיין הדן דין חמת לחמתו כחילו נעשה שותף להקב"ה במעשה ברחשית כי המקיים חת הבניין חשוב כמו הבונה כי הקדוש ברוך הוח הבונה לך חמש הדיינים הם קיוס העולם מעשה זה נקרחו שותפים למקום ברוך הוח כמו שיבח ביחור עניו זה בחריכות בעניני המלה במאמר לימו מעשים נחים על הקב"ה חו על שבר ודם כו' ע"ש • ולהמה זו בוודחי ירדו העליונים להיות למטה ממדריגת החדש כי חין שום מבוח לייחס להעליונים שהוח כזה : וזולת פירוש זה יכלול המאמר עוד ענין נכבד והוח ליהן הכלל בין מקבלי התורה ליחר העמים חשר לח זרח עליהם חור התורה כי בנוסף שבעולם שכל העולה לחיזו מעלה חו לשברה חין העליה היתה מחייב לו ירידה וחף חם יקרה להם שיורדו ממעלתם זה יהיה מצד לחיזה סיבה חיצונית שבחדשה • וכן בהפך זה שהפלות לח מחחייב לה עלייה מצד היכידה זולת במקרים נדירים כבני ישרהל כך היח המדה שהעליה מחייבת היכידה וכן בהפך כמ"ש לח בשמים היח וכמו שפירש רש"י שם ובכתרז"ל חם חדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין עליו החורה נחנה לו בחתנה כו' וחם הניח דעתו עליה הקב"ה משפילו כי מעשה זה נתן הקב"ה התורה על הר סיני הנמוך שבהרים להורות שחין התורה מתקיימת כ"ח בעניים • זה"ש משה קבל

קטו משה קיבל תורה מסיני ויש מלח שחתחילה היה משה ממחן שתנתן התורה על ידו

לרוב עוחותיו עד שבר שמע שהתורה הנתן על הר סיני הנמוך שבהרים מז חשב שגם על ידו היח רחויה שתנתן כי גם הוח חשב עלמו לנדבת ושפל בעיניו • זה"ש קבל תורה מסיני ר"ל מסיני למד שבר זה שחין התורה רחויה כי חם לשפל בעיניו והיח מחייבת שהעליונים ירדו למטה והתחתונים יעלו למעלה וזה"ש וזה לך המות כי חבי שלחתיך בהוציחך העם ממצרים תעבדון חת החלים על ההר הזה • ר"ל וזה סרחה שרחית בסנה שגליתי בסנה השפל בכל המילות זה לך חות חמת שחבי בותר בשפלים ועושה שליחותי על ידם יותר מזולתם וזה תעובה למשה על שחמר מי חבי כי חלך וק"ל • חו יהיה וזה לך המות קחי חלמטה וכ"ל וזה לך המות שחתה רחוי לשליחות זה יותר מזולתך כי בהוציחך חת העם ממצרים תעבדון חת החלים על ההר הזה לף עפ"י שבר זה נמוך מכל ההרים מ"מ בחר הקב"ה בו לפי שהקב"ה בוחר בעניים ונמוכים ומזה תוכל להבין שחתה מוכן לשליחות זה יותר מזולתך • וזש"ס חין מוקדם ומחוחר בתורה שהרב

והתלמיד אין לסוס אחד קדימה ואיחור על חבירו כי כמו שהתלמיד מקבל מרבו כמו כן מרז"ל ומתלמידי יותר מכלם לפיכך נמצלה התורה למעין המתגבר שכל עוד שהוגבין ממנו הוא הולך ומוסיף וגובר. כך כל עוד שיוסיפו התלמידים לשמוע מימי מורהו הוא הולך ומתגבר בתורה ע"כ ממרו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך. או יאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה כי בכתר כהונה זכה אהרן והוא קדם לכל אחד. ובכתר מלכות זכה דוד. לך בתורה אין מוקדם ומאוחר והכל שוין הם. לכך נאמר ואל משה אמר עלה אל ה' לפי שנראה משה מן הצדדים ע"כ נאמר לו עלם. הגה כי הירידה מהייבת העלייה כלמוד. וזהו נפלא כוונת מאמר זה נפ"ד:

עלית למרום שבית שבי וגו'

בגמ' בשבקש הקדוש ב"ה ליתן התור' לישראל	**עמוד טז**
אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מה	מאמר קטז
אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו וגו' מוטב שיתן	מאמר המלאכים על השמים

הורך על השמים. אמר הקב"ה למשה חזור להם תשובה אמר לפניו רבש"ע מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שפתותיהם אמר לו אחוז בכסא כבודי כו' אמר להם תורה מה כתיב בה כו' מיד הודו ולו וכל אחד מסר לו דבר שנאמר עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם וגו' עיין מאמר זה במסכת שבת פרק רבי עקיבא:

הלא זה הדבר אשר דברנו בפס"ה אפס קלהו תרגמה במאמר הקודם שהחדש היה חכלית המציאות וכלו תרגמה במאמר זה שהתורה שבעבורה נברא העולם לא היתה כי אם לצורך החדש ואם כן החדש הוא העיקר. הפך דעת החוקרים כמו שיבא ביאור ענין זה לפנינו:

הקדמת ענין זה מבואר בחכלית כל הגמצאות החדשי ודיעה זו הסכימו עליה כל חכמי התורה. זולת הרמב"ם בספר המורה חלק ג' פ' י"ב כיטל שלמה החכלית. ולענ על החומרים שהחדש חכלית המציאות ואף על פי שהרב הנזכר גדול שמו בישראל הנה כל חכמתו לא עמדה לו נגד החוקים עליו אשר הלמו ומחקו רחבי טענותיו ומחצו וחלפו רכות חמריו ישן כי בנפשו דבר כי נמצאים העליונים מצד לו עזר מחוך החקירה הפילוסופית החומרים ידיעתם רמה ולחדש לא מצד עזר כנגדם מחוך המקרא החומר והחסרתו מעט מהלהים. וכן מקרואת רבות המעידות עדות ה' נאמנה שכל העולם לא נברא כי אם לצורת זה ודבר זה מבואר על מכונו בחר היטב בחיבורי הגדול הנקרא רבבות אפרים ביאור רחב על התורה בו חמצא מבואר בהחלת פרשת בראשית כל הענין ההוא לשכנו

קיז סוד ולא יכול משה לבא אל אוהל מועד וארז"ל ז' ימים סובבים ארץ ישראל	המשכן. וים לשמול והלה כבר נאמר ויבא משה בתוך הענן ע"כ נראה לפרש שביאה זו היינו לכוונת בסודות החלהיות העמוקות הנרמזו בחול מועד זה עם כל כלליו והלה היה למשה שום מבוא לבוא ולכנוס בסודם מלד קולר דעת המשיג

זה"ם כי שכן עליו הענן היינו שהשכן על משה עד שחשכת חומרו שהמשיל כענן זה המחשך ומבדיל בינו לבין חור השמים כך החומר מסך מבדיל בין החדש לבין חור שכלו לכך נאמר הענן והלה נאמר ענן ה' כמו שהזכיר בסוף הפרשה לפי שבחשכת החומר ידבר. מלד עומק המושג זה"ם וכבוד ה' מלה המשכן שכל מעשה המשכן מלה סודות וגפלאות המכמזות לכבוד ה' אשר אין חקר לכבודו עד שנאמר ויקרא ה' אל משה עשה לו דרך ומסלול בהסיבו ממנו שני מועשים אלו עד שהיה לו דרך ומסלול לבא בסוד ה' כמו כן בים סוף זה קרע להם הקב"ה ועשה להם דרך ומסלול בים החכמה וגפתחו להם גימורות החכמה. זה"ם בימושלמי דברכות שבשעה ימים בעולם וכן בפ' המוכר את הספינה ז' נהרות סובבים ת"י והוא כנגד ז' מיני חכמה הכללים בתורת ה' כמ"ש חכמה עמודיה שבעה והם סובבים ת"י שהוא מוליך דמחכים ועל דרך חז"ל שבקריעת ים סוף זה נקרעו כל הימים שבעולם והוא רמז נפלא שבחשבר יהיה להם דרך ומסלול בחכמת התורה שנקראת ים סוף כי היא סוף ההשלמות וכמ"ש סוף דבר הכל נשמע את החלהים ירא ואת מצותיו שמור וגו' אז יהיה להם דרך בכל ז' מיני חכמות שכולם נכללו בתורת ה'. ולפי שבעותיהו הרבים מקולר רוח נסחמו מקורות החכמה כמ"ש ואבדה חכמת חכמיו וגו' ע"כ בחה ההבטחה שלעתיד תחזור החכמה לחיותה לכך נאמר בגאולה אחרונה כי מלאה הארץ דעה כמים יים מכסים וכתיב והחריט ה' לשון ים מגרים והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים והיתה מסילה למאר עמו כאשר היתה לישראל ביוס עלותו מארץ מגרים וזה מי חפשך להבין כפשומו שהרי

לעתיד

לעתיד לא יהיו כל ישראל במדרש לפיצרכו כולם לבקיעת ים הסוף ועוד שבעה נחלים מה עיכם לך שעל החכמה ידבר לפי שביום עלותם מארץ מצרים גם להם הרמז בקריעת ים סוף ע"כ לאמר שגם לעתיד תחזור התורה לתכמיות שלהיותיה להם דרך ומסלול בים החכמה התורנית הכוללת כל ז' חכמות כאשר היה להם ביום עלותם מארץ מצרים כאשר דרך פרעה לחריבם והיו מקחתם מתיחשים מן הגחולה עד תאשר גם להם הרמז בקריעת ים סוף זה שזכו למעלה רמה זו ולא עוד אלא שנאמר והמים להם חומה מימינם ומשמאלם כך התורה שנמשלה למים מגדה יזכו לחורך ימים שבימין ולעומר וכבוד שבמשמאל והתורה מגנת עליהם כמו שנאמר ימיך ה' נאדירי בכח ימיך ה' תרעץ אויב וכפירש"י בימין אחת פועלת שני הפכים שהיא נאדרת בכח להגיל אוהבי ה' · ולרעוץ אויבי ה' כך התורה הניתנה בימין לה הכח והגבורה כמ"ש תני ביום לי גבורה · והיא תרעץ אויב הפנימי זה היצה"ר וכמ"ש אם פגע בך מגוול זה משכחו לביה המדרש ותיגולי כמ"ש השכם והערב לביה המדרש כו' · ולפי שבקריעת ים סוף זה נא הרומם לקבלת התורה תאר מגדה עלו בני ישראל רחש הגשבה להיות להם מדריגה על המלאך לכך נאמר בו ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל היינו שמחשלה היה לו קדימה במעלה ולו משפע הרחשים והבכורה על מחנה ישראל ותח"כ מוחלפת השיטה וילך ויבא מאחריהם שישראל קדמו להם ע"ד גדולים נדיקים ממלאכי השרת כו' לכך תרז"ל גדול היה ביזת הים מביזת מצרים כו' כי היש זה בזזו הים לו השגת החכמה מהר שלא תם בז כמ"ש שם תנכי על תמרוק כמוהו שלא רב · ובדרך זה תרז"ל רחתה שפחה על הים מה שלא רחה יחזקאל כו' והכל הולך לדרך אחד · ויש עוד תלוי סוד כמוס בפסוק זה ויסע מלאך האלהים וגו' ·

קיח סוד פסוק ויסע מלאך האלהים וג' מיני הליכה ע"ד משל לשלשה עבדים

גם מתוך פירוש זה נוכל ללמוד גודל מעלת השלש על המלאך והוא כשנקדים תחלה הקדמה זו כי בחמת מי שים לו עיניו לרחות ידיו וילחם השיטו הנמצא בפסוקים בעניו הליכת השלמי' עם ה' שמיניו בג' פנים שונות פסוקים מזכירי' הליכה הניח: א לפעמים יאמר לפני ה' כמ"ש התהלך לפני והיה תמים התלחים תאר התהלכו תבותי לפניו · ב שלפעמים יאמר בהפך זה תחרי ה' כמ"ש תחרי ה' תלכו · ג שלפעמים יאמר עם ה' כמו את התלחים התהלך את ויתהלך תנוך את התלחים · ונראה לייסד פסוקים אלו ע"ד המשל למ"ד למלך שהיו לו ג' עבדים התחד נאמן בבריתו וקיים במאמרו והיה התדון בעוות בו שלא יבדח ממנו לפי שבבר קנה לוחו במחיר כספו וכתב עליו שטר מכירה ועוד שנשבע לו שלא לבדוח · השני נאמן גם הוא אך לא כמו הראשון שעדיין לא כתב לו שטר מכירה ולא נשבע לו · אך לפי שבבר נסה לוחו התדון עשרים חודש ולא בדח בעת בו לב לחדוניו · אך לא כמו הראשון · השלישי לא נסה לוחו התדון גם לא נכתב השטר ולא נשבע לו ובזה אין לב לחדוניו בעוות בו כלל · הנה כשהמלך הולך בדרך ושלש עבריו אלו ההולכים עמו והמלך מסדר סדר הליכתם מי ומי ההולכים לפניו ולאחריו או עמו ממש · והנה העבד הראשון שעוה בעוות בו ביותר חינו חושש קף שם ילך אחריו שלא יוכל להחוחו שם יבדח מ"מ אחרי שבר הוא שומך עליו חינו חושש · לאמת השני אע"פ שעמד בנסיון מ"מ אחרי כן ידוע שבר ולא נשבע לו אינו מניחו לילך אחריו כן יבדח וחוח מוליכו לפניו שאם יבדח ירחחו · אך השלישי שאינו בעוות בו כלל לא האמין לו המלך לעבור לא לפניו ולא לאחריו כ"ש אלו ממש יהיה מחזיק בידו תמיד שלא יבדח · והשמאל הוא מבואר שהעבד הראשון הם בני ישראל שאר מתן תורה נעשו עבדים למקום ב"ה שנאמר כי לי בני ישראל עבדים והשתא והשתא היא התורה שהיא פחותי מוחש קודם ועליה כתוב ואחוח הבריח שבר קיימו וקבלו ישראל עליהם בחלה ושבועה על הר סיני לכך נאמר אחר מתן תורה אחרי ה' תלכו לשבר חוץ האדם שלא חש לל הבריחה · ונראה שמעשה זה לא מצינו אלל הע"ג כי אם לשון אחרי כמו לא תלכון אחרי אלהים אחרים לפי שכל עובדיהם קרובים אל הבריחה אחרי שהם אחרים לעובדיהם · אמנם העבד השני הוא אברהם כמ"ש בעבור אברהם עבדי ואחו עמד בשבר נסיונות ולא ברח לך אמנם לא קבל עליו התורה עדיין בשבועה כי לא עמדו רגליו על הר סיני לפיכך נאמר אללו התהלך לפני · שבר התהלכו אחותי לפניו · אמנם העבד השלישי הוא מי שלא קבל עליו התורה בשבועה גם לא עמד בנסיון ואחריכך היה מקטני אמנה · לכך נאמר אללו את אלהים התהלך את ובפירש"י את היה צריך שבר לאומרו כו' והיינו שלא יברח וכן אחוך פי' רש"י שהיה קל בדעתו להרשיע לכך נאמר אללו ויתהלך אחוך את האלהים · לפיכך כשעשו ישראל העגל ועברו הברית נאמר ילך את ה' בקרבנו היינו אללנו ממש · וכן בימות המושיעים שבבר התחילו בקלקלה לא מצינו עוד לשון אחרי ה' כי בימי דוד נאמר יתהלכו לפני עד שולם ואח"ב בימי אחז שהרשיעו ביותר נאמר ע"י הושע והצנע לבת עם אלהיך · לך לעתיד לימות המשיח שיוסר לב האבן מקרבנו ואז יחזור הענין לבמות שהיה שנאמר כי הולך לפניכם ה' וגו' כ"ל והם אחריו · וכן בשלח ישראל ממצרים אחר שבר נעשו בניס אחון בס שנאמר ויאחן העם וגו' נא' וה' הולך לפניהם · לך בשרשו המלריים אחריהם תרז"ל ד' ביחות היו תבותינו על הים · אחת אומרת אחזור למצרים כו' הרי שהיה בית מיחות שלא יברחו ע"כ נאמר ויסע מלאך ה' שלוחו של מקום ב"ה אשר בקרבו ההולך לפני מחנה ישראל וילך מאחריהם כי לא האמין להם לאחור · לך בקריעת ים סוף חזרו לאחוחם שנאמר ויאחזו שם וגו' חזר לסידורו הראשון שנאמר הנה אנכי שולח מלאך לפניך · מהעשה זה נוכל ללמוד דעת שהמלאך לא היה כי אם בעבור האדם עד שנוכך ללכת לפניהם ולפעמים מאחריהם כפי צורך השעה כ"ש

שהר המלאכים הפחותים שלא היו כ"ש לצורך האדם · והכלית האדם הוא שיקבל התורה לשמור מצות השי"ת כי זה כל האדם וכמ"ש ברחצים בשביל התורה שנקראת רחצים דרכו ובשביל שנקראו רחצים הצותה שנאמר הקב"ה את השמים וגו' ולהשמה זו קדמו שיראל את המלאכים ביראה כי כמו שהתורה קדמה לעולם כך מחשבתן של ישראל קדמה לתרי שהתורה לא היתה כ"א למיון המעוני במעשה וזה תלי שהמלאכים נתקנאו כמבואר במאמר זה שהחלטו בו · ומה שים בו מן הקושי והצרות שהמלאכים בקשו התורה וכי לא ידעו שכל המצות הכתובות בתורה אין להם שום שייכות בהם · ולהיפך ספק זה נאמר שהתורה היתה כתובה לפני הקב"ה בשם שהתורה על גבי שם לבנה ושמור זה רמז להעולם דבר הנסתר והלבן רמז לדבר נגלה הנראה לעין הגשמי וזה שהתורה ים בה נגלה ונסתר · הנסתר הוא שהיתה כתובה לפני הקב"ה במרום בלי הבדל תוחיות וכדרך זה כל התורה היתה שמוחיו של הקב"ה כמודע בקבלה התמיחים שאין מילוק בין פסוק ותפוע היתה פלגא לפסוק שמע ישראל · ויש עוד פירוש נגלה בהבדל תוחיות דהיינו המצות שבתורה כשהבן והמלאכי לא הביאו כי אם הנסתר שבו יוכלו להשתמש גם המלאכים עד שבאה התורה שים בה גם פירוש נגלה שאין בו צורך כ"ש לאדם · ואחר שהשבו המלאכים שאין בתורה כי אם הנסתר עד אשר מתוך התורה יעלו מקבליה בסולם ההכרה והידיעה לרחות את פני האדון ס' נצחות ע"כ משבו שאין יולד אשה זוכה למעלה זו כ"ש היוסבים לפסוקה במלכות שמים להם משפע הבכורה לקבל פי שנים בכפלים לחומיה ע"כ אמרו מה ליולד אשה ביניהו הזכיהו האדם בחומר יולד אשה ע"ד שנאמר אדם יולד אשה קצר ימים ושבע רוגז ולהו בזה אחרי שהבורה כולה שמוחיו של הקב"ה ס"כ היא נמחת כמוהו ולהוי שהנהן למאלים העליונים הנאחיים ולא ליולד אשה שהוא קצר ימים ועוד שהחכמה העליונים בריכה ייסוד הדעת משא"כ ליולד אשה שהוא שבע רוגז · ועוד אמרו לפניו אחדה נגוזה הנגוזה לך כו' וזה אמרו על הנסתר שהוא דבר הנגוז לה' מצד המעלה מזולתו ואינו נגלה בלתי לה' לבדו כמ"ש תלהים הבין דרכה · מה תנום וגומר וכן אדם וגומר הזכיהו תומר תנום ואדם שביהם מוריש על פחיות אדם כמו שיסד הפייט על יום כיפורים תנום תנום הוא כי כשמו כן הוא אדם לפר דם מרה הוא כו' ולהו זה שתנום יורה על תלמת עיונו בדברים דקים ואדם יורה על היותו נגזר מאדמה הנותנת החומר שהוא גם הוא משך מצדיל ביניו לבין העיון האלהי לפיכך מושב שתתן הודך על השמים שלימי הדעת מכל השברונות האלו · ואמר הקב"ה למשה חזור להם התורה ואמר אל תחמה על החפץ לפר הנדיל ה' הפארת המין האנושי על מדריגתם שא"ם שהמלאך כולו טהור ולא תעת מעולם ואדם אין לדיק בתרן לפר יעשה טוב ולא יחטא מ"מ אפן ה' ואחר יותר בתין האנושי כי מצד שים בו היצה"ר והוא עומד כנגדו שכהו גדול לפוש לעורת לנגרו משא"כ במלאכים שאין יודעים לעשות רע זה"ם חזור להם התורה שהוא כפל לתון כי היה לו לומר שאב אלא שרמז לו שיחזור להם זה הענין עת ולמד מדרכי התורה שבמקום שבעלי התורה עומדים שפי' לדיקים גמורים אין יכולים לעמוד וזה בעצם המעלה שים לאדם על המלאך ע"ד גדולים לדיקים ממלאכי השרת כו' וזה מבואר למשכילים · וזה"ם חזור להם עין התשובה · ואמר משה לעצ"כ מחילה לני שמא ישראלים בהבל שפחוחיהם רלו בזה ע"ד מרז"ל שהעולם קיים על הורת הילדים דווקא כי אינו דומה הבל של פי שים בו חטא להבל פי שאין בו חטא וכמ"ש מפי עולליים ויונקים יסדת עוז במזמור המתחיל לאבר תנה הודך על השמים שזה היה דברי המלאכים ואמרו מיד מפי עולליים ויונקים יסדת עוז התורה לפי שהבל שפחוחיהם אין בו חטא ע"כ להמתה זו אמו רחויים יותר לקבלת התורה כי הבל שפחוחינו אין בו חטא כל עיקר משא"כ בהבל פי האדם זה"ם שמא ישראלי בהבל פיהם ר"ל ינאחוני מצד הבל פיהם שאין בו חטא כלל משא"כ בלדיק גמור שעל כל פנים אי אפשר לו להיות בלא חטא ולפיכך מעלת הבעל התשובה גדולה עליו · ע"ל הקב"ה אמות בכפא בכודי וחזור להם התשובה הרלון זה שתאמר להם שהמין האנושי ים לו צורך יותר בתורת ס' תמימה המשיבת נפש האדם לשרשה ומקום תולדה משתת כפא בכוד אחר שנחלבשה בגשמות בעמק עכור זה ואחרי אשר הועמלה בעסקים הגשמיים המבדילין ביניה לבין בוראה והמשכלה הזאת תחת ידה מצד החומר שנתלבשה בו ועל פיו היתה כל ריב וכל נגע בקנאה ושנאה וגזל וזולתם מן המדות הרעות המעכב הליכתה והשובה למקום תולדה וזה"ם אמות בכפא בכוד וחזור להם התשובה והתשובה זו היא התשובה הנפש לשרשה שתתאחז בכפא בכוד מקום תולדה ושלא יהיה לה מעכב ומונע מצד החומר שנתבל בענין זה התחדיך זה"ם מאחז פני כפא פרשז עליו ענני שהאדם ים לו צורך בתורה כדי שיאחז פני כפא לפי שבבר פרש עליו ענני היינו החומר המעכב וא"כ צריך הוא לתורת ס' המשיבת נפש · והנגלה שבתורה שרשה שלשרשה התורה מלבוש גשמי היינו לצורך הנפש הגשמי והוא האדם שצריך למלבוש נגלה זה משא"כ במלאכים לפי שאין ביניהם קשה והחברת וניתוך ולכיאה ס"כ אין להם שום מסך מבדיל ביניהם לבין בוראם ומי יעכב על ידם לעשות בכל עת ובכל שעה לרחות פני האדון ס' נצחות · וזהו שהשיב להם משה ממש על זה התופן כלום למלכים ירדתם כו' כלום יש ניתוך ולכיאה ביניכם כו' ומאחר שמידות כאילו אין מצויין ביניכם ס"כ אין לכם שום מונע כאמור · מיד הודו לו כו' ונתנו לו מתנות כו'

קיט עלית למרום שבית שבי ואף מלאך המות מסר לו דבר

זה"ם עליה למרום שבית שבי כפל הלשון להודות כי יהוע שהיה"ר הוא המבלי בכל יום מכמורים על האדם להפילו והתורה מבטלת היה"ר כמ"ש מבכהו לביה המדרש לכך נאמר שבית שבי היינו שבתורה שבית השבלי · לקחת מתנות באדם

ר"ל בשביל שחטא אדם קדמון מחומר ותאמה המופע המובדה הרחמה לעלות למקום מובדה על כן נתנה התורה לך במתנה. ועוד שאף שורדים לשכון יה אלהים ע"ד שהזכרנו במאמר שלפני זה שבמתן תורה עלו התחתונים למעלה שיהיה הדיוק כאחד מנגה מרום זה"ם לף שורדים זה האדם שהוא סורר ומורה במעט ותעפ"כ יש לאל יד לשכון יה אלהים ליעב מובב אלהים ולהיות לו מהלכים בין העומדים האלו. ומסיק שם ואף מלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויהן הקטורת ויכפר על העם ועומד ויעמוד בין המתים ובין החיים ונומר ומי לאו דאמר ליה מנת ליה ויש שואלים מנת לן במה"מ מסר לו סוד זה חימת הקב"ה מסר לו הסוד. ויש מתרצים לפי שידוע בגובג שבעולם שהמלך הממנה אחד מעבדת על חיזו מינוי לין מדרך המוסר להעבידו ולהן מינוי זה לאחד כמו כן מסר הקב"ה למלאך המות שיהיה שליח בכוח לכלות את בני האדם ובשעה שהשפיע נותנים בידו במספר ואם היה הקב"ה מוסר למשה סוד הקטורת הרי ככר בטל המינוי ההוא מיד המלאך המות ומסרו לאחר כי זה ימית וזה יחיה אלא בוודאי שהקב"ה מסר סוד זה למלאך המות והוא מסרו למשה זה"ם מי לאו דהוה אמר ליה מנת הוא ידע. ובדרך פשוטו נראה לפרש שאם היה הקב"ה מוסר סוד זה למשה ח"ל אין יהוה למלאך להמית ולמשה להחיות הרי הם שני ניוויים דסתרי אהדדי כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב בזמן שהניווי השני סותר את הראשון ח"ל למה נוה למלאך להמית לך תמנם כשנאמר שהמלאך מסר לו סוד זה יבוא העין על נכון והמשכילים יבינו ובזה נשלם ביאור המאמר בדרך נכון עכ"ד:

יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך:

עמוד יז **דרש** עולא רבא אפתחא
מאמר קכ דבי נשיאה מ"ד
יודוך ה' כל מלכי ארץ כי
בשעה שאמר ה' שמעו אמרי פיך מאמר
אנכי ולא יהיה לך פיך לא נאמר אלא אמרי
אמרו א"ה לכבוד פיך בשעה שאמר הקב"ה
עצמו הוא דורש: אנכי ולא יהיה לך אמרו
אומות העולם לכבוד עצמו
הוא דורש ביון שאמר כבד את אביך ואת
אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות רבא
אמר מהכא ראש דברך אמת ראש דברך ולא
סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש
דברך אמת:

אם למת ויציב ובכון הדבר מעם האלהים להורות מדרכיו למהיגיי ישראל אשר ממנו ירחו וכן יעשו לדרום בכבוד עצמם אחי יתבאר לנו למה נאמר יודוך ה' כל מלכי ארץ דוקא או למה אמרו מתחילה לכבוד עצמו הוא דורש פשוטו של מקרא שבשעה שאמר ה' למשה

מי טען שנקבר המה:

הקדמת ענין זה מבואר בכל מקום שהשוה הקב"ה
כבוד התכמים לכבודו ע"ד שאמרז"ל
שהנדיקים דומין בחלו הם שוחפים למקום ב"ה ושוה על מורשם כמו על מורחו כמ"ש את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח ומשחבי הומרים שלזה נאמר לבן מחשו הכתוב היתה לרשם פנה מאת ה' היתה זאת וגו' וזה לאמר דוד על עצמו שהיה בחבן הסר מחשו הכתוב לשומו לחבן הרחשם ולכוף זה למעלה רמה שנעשה לרחם פנה הסר משם רועה חבן ישראל. הו יאמר מחשו הכתוב על המלחים הכתוב בשמים מעלותם ושם לאמרו במתן תורה מה לאום כי תזכרנו כו' ומחין זה לכל הכתוב הזה אחת ה' היתה זאת היינו מן את ה' הנאמר בפסוק את ה' אלהיך תירא. הרי שהשוה הקב"ה מורשם למורחו ובאחת שהיה נפלאת בעיניו שיהיה כבוד

קבא וה' הולך עבד לרבו. וכן מצינו בלשת
לפניהם ישראל ממצרים נאמר וה' הולך
הוא ובית דינו: לפניהם וגו' ואח"ל כל מקום
שנאמר וה' הוא ובית דינו

אע"פ שזה נאמר על הב"ד שלמעלה מ"מ מוכל לומר שגם בבית דין של מטה ידבר והורה הקב"ה מדרכיו למהיגיי ישראל שממנו ירחו וכן יעשו ללכת בכל דרכיו והמשילם בעמוד עם וענן ההולכים לפניהם יומם ולילה כי ידוע שישראל צריכין לבני מיני מנהיגים המין האחד הם השופטים אשר הושלמה נגלה כיוש זה שהוא ברור כך התושלת ההוא נראה לכל המון כי שלמלה מורחה הים את רעהו חייש בלעו זה"ם בעמוד ענן יומם והמשילם בעמוד עש הגם והעד רמז להתנהגה המצעית החומרית והם יהיו דוגמת הענן הזה שהשוה ההריש והגומות והסיר הקולים כך הדיין צריך שיהיו הכל שוין בעיניו בקטן כגדול כרש כהלך בעשיר ובדיניו שלו הוא מלאה הקולים מן הכרש ה' צבאות והעשיר לא ירבה בעיניו והדל לא ימעיט בעיניו וזהו סוד השקלים שאחז"ל שהיה משה מתקשה בהם כו' ע"ד שנאמר פלם ומחצי משפע. ושקלים

קבב סוד אלו רמז לפלם ושקלי המשפע
השקלים שנתקשה בהם משה משר מסר ה' למשה ושוה לו שלא להטות דין בכף מאזנים שמוקלים בו עין בעין ונתקשה משה בדבר בשיטין של השערה ולא יחטיא כי מי יודע מפתניו של מבול · עד שבאה לו התשובה בכי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם אשר פקד ה' תוסף על עמו ונתנו איש כופר נפשו וגו' ולמה בזה השמרו מחוד לנפשותיכם כי בזמן שהוא משה הדין אז יהן את נפשו כופר ולא ממון כמ"ש אל תגזל לל וגו' כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש · גם בשביל שיהיו אשר נפשו כמ"ש בפ' דבריש בחיוני הדיוטים ותשימם בראשיהם פי' רש"י שתשמות

העם הלוי בראשי דיוריהם כו' זה"ק כופר נפשו
שיתן נפשו ממש כופר העם והוא לשם מעילות העם
ומי פתי יסור הנה לקבל עליו מינוי כזה אשר ישים
לשם נפשו ורצונות כזה המקבית בעליה לכך היה
משה מהקשה עד שהשיב לו הקב"ה זה יתנו וגו'
מחצית השקל שיקבול פלס המשפט עין בעין ויהיו
הכל שוים בעיניו כעשיר בהלך העשיר לא ירבה בעיניו
והדל לא ימעיט בעיניו דוגמת עמוד הענן שהיה
משוה הסדרים והגומות וכלה הקונים מכרם ה' לנחות
וקיבל הבני בלשכרות בעמוד ענן זה כך הוא ילחום
מלחמותם ונשמח העם תלויה בו בחמור · חמש
עמוד הזה הם המהיגים התוריים המוריים דרך
התורה והמצוה ואת המעשה אשר יעשו ע"פ התורה
ולפי שחושלת זה הימו כי הם לנפש והימו מוחש
לעין הגשמי כי עין לא ראתה חושלת החברון
ההוא לכך נאמר ועמוד הם לילה הם מהיגי התורה
שנמשלה לאש ותושלתה נסתר וחשוך מעין הגשמי
כלילה זו · ואמר לא ימיש עמוד הענן וגו' פסוק
זה הכתוב הוא ליישרהל ע"ד לא יסור שבט מיהודה
אלו רחבי גליות הכרוזים בעם בשבע וזה דוגמת
עמוד הענן בדרך שנתבאר · ומחוקק אלו סנהדרי ק"י
המורים דרך התורה דוגמת עמוד האש זה"ק לא
ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם
הכתיהם שהמי מהיגים אלו לא ימושו מישרהל לעולם ·
אך וכן בשיעבו בפעולות העמוד הם וענן שהם מחיריס
לזולתם ומשויש קטן וגדול כמ"ש יהי כבוד תלמידך
חביב עליך כשלך לכך נאמר וה' הוא ילחם לישראל
המשיל עצמו לבית דינו כדי שבית דינו יקחו ליתוד
והערה ממנו יח' שלא דרש לכבוד עצמו לבד כ"ש
גם לכבוד הבריות כך בית דינו של כל חכם ומנהיג
לא ללמד על עצמו יאמר כ"ש ללמד על הכלל כולו
יאמר לכך נאמר יהודך ה' כל מלכי ארץ כשמעו אמרי
פיך שלמה דורש לכבוד הבריות ע"כ יודוך לעולם
זה"ש ויעידו בדרכי ה' לילך בדרך ההוא כי רם ה'
ושפל יראה וגו' וממנו ילמדו וכן יעשו בדרך שנתבאר ·
זה"ש דרש עולא אפתחא דכי כשילה ומה תיכפת לן
בחיזו מקום היתה הדרשה אלא שדרש אפתחא דכי
כשילה שהיה רואה מדרכם שהיו מתנשאים לכל רשם
ויהיו נוהגים בשילותם ברמה ופתחם לא היה פתוח
כ"א לגדולים ונשיאים וכל עני ונכה רוח לא יבא
בו ולא היה בהם מדעת קונם · או ע"ד שנאמר
המגביה פתחו מבקש שבר וכ"ל שפיהם היה פתוח
לדבר בלשון רמה ונשיאות · ע"כ דרש עולא שלא
יפה הם עושים ודרש מ"ד יודוך ה' כל מלכי ארץ
וגו' בשעה שאמר הקב"ה לנביאי ולא יהיה לך לאמרו
לכבוד עצמו הוא דורש ויש להקשות למה הזכיר דוקא
לנביאי ולא יהיה לך לרבי גם ליבור לא שפת לכבוד
עצמו הוא אלא הצעת הענין כך הוא כי מסידוע
שליבור לנביאי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעוסק
בעודו מדקדוק הלשון שנאמר בלשון נוכח כמדבר
בעדו ולא תשא ואילך נאמר בלשון נסתר · ובשאמעו
לנביאי ולא יהיה לך מפי הגבורה לאמרו מאחר שהוציא

ב' דברות אלו מן הכלל ולא השמיעם ע"י שליח ח"כ
הם עיקר וזה לפי שים בהם כבוד עצמו שאמר לזה
לבד היתה הכוונה לאמנם שאר המצות שבתורה שבפי
הגבורה אין בהם צורך כי אם לבריות כמו שמורי
מלכיות וזולתם בודאי אבל מצה מעצמו לאמרם כי מה
ליקפת להקב"ה לשותפו מן הנוער או מן העורף שאבי
דיבור לא תשא ע"פ שגם הוא בכבוד עצמו מ"מ שאמר
שמצותיך בו עומד לשמד שנאמר כי לא יקח וגו'
לפיכך לא חש להומרו ע"י עצמו וזה מופת על שלימו
חס על כבוד הבריות כלל ובטעמה זו הבחינו שאר
המצות גם לא הודו לדבריו שאמר אלהיך
אשר הוצאתיך כי אמרו חולי יצאו במקרה והוא מתפאר
בהוצאה זו שהקרה על עמו עד שאר שמעו מצות
בבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך הרי
שיעד ליתן שכר טוב למכבד אביו ואמו וזה מופת
גדול שהוא חס על כבוד הבריות כמו על כבוד עצמו
כי לא מצינו בכל הדברות יעוד השכר והטעם כ"ש
בדיבור לא תשא ובדיבור בבד את אביך ואמך בבוד
עצמו ואחד בבוד הבריות ומזה יצא הלימוד על כל
המצות שבתורה ע"פ שנראה שאין בהם צורך כ"ש
לבריות מ"מ אחת נכון הדבר שאחתו ית' יצאו הדברים
וכלם נכותים למבין לתיתנו כיוצא הזה וכן יצא הלימוד
על דיבור אנכי שבאחת הוא אלהים אחת שאר הוציא
אותנו מבור הברזל אחרי שנאחזת לנו שהוא ית'
חס על כבוד הבריות כי זולת זה היה מקום למהרהר
לומר שבקר העיד בעצמו לאמר שהוא הוציאם אחרי
שאינו דורש כ"ש בבוד עצמו והוא מבואר לאמנין לבך
ת' מסוף דבריך ניכר שרצם דבריך אחת ובדבר זה
נכלל עניו נבבד מאד למי שיבינהו כי מהידוע שדיבור
בבד היה סוף הדברות בלות רשמון ודיבור לא תחמוד
סוף דברות בלות שני ומסוף שני הלוחות ניכר שרשיהם
אחת ויציב לפי שאבי דברות אלו דיבור בבד את
אביך ודיבור לא תחמוד שניהם מדברים בבבוד
הבריות כמ"ש דיבור לא תחמוד הוא בנגד דיבור
בבד וגלוה ליתן טעם בדבר לפי שהחומד סופו
לקנא ובבל אדם מתקנא תוך מבנו כו' ולפיבך סופו
להוליד בן מקללו ולא יתקנא גם בבנו · או לפי שהחומד
ממון לאחריו הוא בדי להניחו לבניו אחריו לפיבך
סופו להוליד בן ממזר ונורש לקללו :

או לפי שהחומד הוא לסיבת רוש לבבו שלא יהיה
בעולם עשיר בדולו ממנו ואחרי"ל בל המתיהר לפני
חבמבי ביתו לא מתקבל שאמר גבר יהיר ולא יבוא
לבך סופו להוליד בן מקללו · ובדרך זה לא תחמוד
בולל בל התורה בדיבור ואהבת לריעך במוך בל דעלך
בני לאבדך לא תעביד שזה בולל ג"כ בל התורה וכן
יסד הפייט שלא הדברות בלות תחמוד בלולים בו'

קכג מבל דיבור ודיבור נתמלא העולם בשמים :

וכן דיבור בבד בדרך שנתבאר וזהו שאמר ר' יהושע בן לוי מבל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא בל העולם בלו בשמים וכיון שמדיבור ראשון נתמלא דיבור שני להיבן אזל שלח שהוציא הקב"ה רוח

מביא

מביא גמזו והיה מעביר רחמן בנחן שפחותיו שמביט נוטפות מור עובר • הך רואה בעיניך ומשם תוכל להבין כי הבשמים של הדברות הרחמנות היו פוכחין ברוח עד אשר בהו הבשמים של הדיבור החכמה הוא היה קיים לעד וממנו נתמלא כל העולם כולו בשמים שהוא רמז ליראת ה' העולה היא למעלה ליחוד בשמים הללו וכמ"ש והריחו ביראת ה' הך שדברות הרחמנות היו פוכחות ברוח עושים אשר מכך ה' בקרב העמים אשר ממרו לעבוד עמנו הוא דומם עד אשר בא דיבור האחרון שבכל לוח דשניו דבור כנד ודבור לא תחמוד מהם נתמלא כל העולם בשמים דהיינו דיבור כנד היה רמייה שרחם דבריו תמת ודיבור לא תחמוד כולל כל התורה כולה • הו יאמר נתמלא כל העולם בשמים ע"ד שארז"ל שלכך נברא האדם יחידי להורות שהמקיים נפש ח' כאילו קיים עולם מלא וכן הכורג נפש אחת כאילו החריב עולם מלא והערה זו הנו למידין ממה שנברא האדם יחידי וממנו לבד נתמלא כל העולם כך המבטל מצוה אחת דומה נס כן כאילו החריב את כל העולם והעברה זו הנו למדין ממה שאמרו שמדיבור אחד נתמלא כל העולם בשמים להורות שהמקיים מצוה אחת הרי קנה עולמו בשעה אחת כדאי בפרק חלק לכן הרחיבה שחול נפשה ופערה פיה לבלי חוק למד היא לקיים למי שמעייר תפילו חק אחד למד רבי יוחנן לא ניתנה למדייהו דאמרת הכי אלא תפילו לא למד אלא חק אחד ע"כ • מכאן הנו למדין שע"י חק אחד הוא יכול לקנות עולמו וה"כ להאמת זו נאמר שגם העובר על אחת מכל מצות ה' כאילו מיבד כל עולמו וה"כ דיבור אני תקנה ת"ו לחוטאים לדעת היא לקיים וה"כ דיבור אני להיכן הלך הלה כשיעבור ויפול באחת אין אני להקיימו ולמה הרבה ה' לעשו תורה ומצות אם להרבות שכר הלה במצוה אחת יכול לקנות עולמו ואם להגדיל העונש הלה גדול עונו מכאוה תפילו כשיפול באחת • עד אשר בא כמהרן הוציא הקב"ה רוח מביא גשמיו רצה בזה תע"פ שגדול עונו מכאוה מ"מ הוציא הקב"ה מביא גשמיו רוח על הגחה ותגחומין כמו שפי' רש"י על פסוק ויעבר אלהים רוח על הארץ והיה מעביר רחמן רחמן תע"פ שגדול עונו מכאוה מ"מ כך היה המד' של הקב"ה שהוא מעביר רחמן רחמן ומרבה מחילה לחטאים ולעולם רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם מצות ואע"פ שיחטא בא' מ"מ הקב"ה מעביר חטאתו עד אשר יוכל לקבל שכר על המצות שבחורות • למען נוכל לפרש

קבד שלשה מאמרים של ריב"ל :

דברי ריב"ל על דרך יתר מאמריו הסמוכים למאמר זה שמסיק שם בגמרא ר יב"ל אומר כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצתה בדברו מה עשה הקב"ה הוריד עליהם טל וגשם שעתיד להחיות בו את המתים כו' • ואמר ריב"ל על כל דיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהם י"ב מיל והיו מלאכי השרת מדדין תחתן שנאמר מלכי צבאות ידודון ידודון וגו' • ואריב"ל מכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים כו' • וכפי הנראה שמה שאמר שכבל דיבור יצתה נשמתן היינו בדרך שבחרנו לפי שהעובר על אחת כאילו החריב עולם מלא ואחת דהו להמית • אך נראה לפרש שגם מאמרים אלו בדרך זה כי במקן תורה נתקבו יחרמל גב' דברים • הרחמנות הוא שבימים ההם היו נופחים עוניהם אל הכוכבים והמזלות וקדמו פניהם בעולות וזבחים בחשבם כי כל עיקר השלחת האדם בזה מפאת המערכה כמו שחשבו בימי ירמיה שנאמר הלא אשר דברת אלינו בשם ה' אינו שומעים אליך כי עשה נעשה את כל הדבר הזה אשר יצא מפינו לקטר למלכת השמים וכאשר עשינו אנחנו ואבותינו וגו' ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים וחסרנו כל וגו' מזה אתה למד שבדורות ההם תלו כל עיקר השלחתם במלכת השמים וכאשר נאמר להם נשוני לא תעשה לך פסל וכל תמונה נתקבו בדבר וחשבו שיהיו נעדרים מכל עונ • הנני הוא שאשר מצות בהאי עלמא ליכא כ"ש לעה"ב והוא דבר נעלם מעין הנשמי כמ"ש עין לא ראתה וגו' והוא דבר קשה לקבלו כי בשעה זו נתפתתה חוה כמ"ש וכי תחוה הוא לעיניים שהחוות הגופניות ים להם יתרון על הנפשיות מלד שהחוה הגופניות נרחית לעיניים משא"כ בשאר הנפש שעין לא ראתה • הנלעי הוא שהיה קשה עליהם לקבל התורה בחשבם כי רבה היא המצוה ואין כל אדם יכול לגמור כולה כמ"ש ראשה מצותך מחוד וה"כ אין קץ לכל עמלם ומי יבא עד תכונתו ועד תכלית המעשה ומלד שהמלאכה מרובה היה קשה בעיניהם הדבר תע"פ שכבר אר"ל לא עליך המלאכה לגמור • על העניין הרחמנן אמר שהזהו יחרמל לאחוריהם י"ב מיל רמז שהיתה קשה בעיניהם הפרידה מן הי"ב מזלות והזהו לאחוריהם ופנו עורף אל השכיחה כד"ת נאמר את קדוש יחרמל יזהו אחור • עד שהיו מלאכי השרת מדדין אותן כו' הרמן זה שנרמז להם שבקבלת התורה יהיו כת' מצדא מרוש כמ"ש כי מלאך ה' צבאות הוא כי יבקשו תורה מפיהו • והמלאך בוודאי גדול מן המזל כמו כן בזמן שהם עוסקים בתורה אזי המזל מסור בידם והם שולטים עליו כמו המלאך שבעולם העליון השליט על המערכה שבעולם התחתון זה"ש שהיו מלאכי השרת מדדין אותם ר"ל הם היו סיבת הגדידה שנא' מלכי צבאות ידודון ידודון וגוה בית החלק שלא שהיו מדדין אותם תחת כנפי השכינה ועול התורה והמצוה זה"ש וגוה בית היינו היוצא חוליכים לתורה ולתעודה החלק שלא המצות כד"ת עם הכי תכבדון בין שפתים להוי כישכבר חמור גרם הרובץ בין המשפתים ויש שכתו על התורה אזי כנפי כנסת יחרמל שנמשלו ליונה נחפה בכסף כד"ת החמרות ה' החמרות טהורות כסף צרוף וגו' והצרופים בירקרק חרוץ ר"ל שיהיו בעלין כנפים והצרה כמלאכים הלו שנאמר בהם שם כנפים לאחד כמו כן נאמר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר

כגשרים וגו' וכל זה רמז לשעשלו ממדריגה למדריגה בזכות התורה שמשלה בכתף וחרוז • ואמר בירקרק בזכות שני רק הגלמדים בפרשת ואתחנן רק עם חכם וגו' רק השמר לך וגו' • ועל העניין השני שהיה קשה בעיניהם שכר העש"ב הבלתי נגלה לקבלו על זה אמר שיהיה כשמתן לומר הרי אלו נחשבים לפגרים מתים עד שיבר הרחה להם הקב"ה רב טוב הגנוז להם לזמן התחיה והודיד עליהם הנשם שעתיד הקב"ה להחיות את המתים להודיע להם כי מצד התורה יזכו לתחיה כמ"ש נשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננת • שנשם זה הוכן לתחלתך ולמי שנלאה בעש"ן בעמל התורה • ואמר תיתך יבשו כה היינו מי שמשים עצמו בעש"ן בחיים זו שדורשת וחוכלת בדחיתה בגמרא תכין במוכתך לעני אלהים היינו למי שלמד התורה מתוך עוני בעש"ן • על העניין השלישי שהיה בעיניהם דבר קשה לבא על הכלית ההגלחה מצד ריבוי המצות בחשבון שלא יזכו לשלימות זה הלחכון כי אם בקיום כל התורה • לזה אמר ריש"ל מכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם בשמים כו' לידע ולהודיע גודל מתן שכרן של מצות שהפילו מצד מצוה אחת שכרו הרבה מאד כמ"ש מתוקה שנת העובד היינו עובד את ה' אם מעט ואם הרבה יהלל משכרו כי אחד המרבה ואחד הממעיט כו' וכמ"ש והיה עקב השמעון את אלהיך בזכות המצות קלות שבמי אלהיך דשים בעקביהם תזכה לכל היעודים הרשים הגלמדים בפ' והיה כמו הכרוסה התומן העושה תחבושת לגוף המוכן על הבריאות שיקבל תועלת גדול בחבושה מועטת הפך ממה שעש' במרה קודם מתן תורה שלאמר אם שמוע השמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חקיו הרי החבושת גדול ותרופות רבות ואעפ"כ התועלת מעט שנאמר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך וזה לפי שקודם מתן תורה היו דומין לגוף שאינו מוכן לקבל הבריאות שברפואות רבות יקבל מעט מהחועלת • והעברה זו מצינו גם בשלימי הדעה שמעט מן המוסר מחזיקים למועט משע"כ בחסידי הדעת שע"פ שיום יום ידברון להם בחוכחות עלי טון • לזה אטומה משמוע ואין מקבלים כ"ש זעיר שם זעיר שם וכמ"ש תחת נעדרה במדבר מהכות כסיל מלה לכך נאמר שמכל דיבור ודיבור ונתמלא כל העולם בשמים שהפילו דיבור אחד ים גו כדי להשיב מיני שחת נפשות שלימי הדעת המקבלים תועלת גדול בהרופה מועטת ועוד שים בכל מצוה כדי לבשם ולרפואות זה הגוף שנקרא עולם קטן ולהסיר זוהמת חלחלו כמ"ש ישרחל שעמדו על הר סיני פסקו זוהמתן כו' ומתרפלו כל החולים כמ"ש שמתן תורה לא היו סומים וחלמים וחרשים כו' וכל זה יבשר ברחים השלית ושמיעה השלית והדבור השלי ע"ד שנתרנו בהקדמת הג הפסח ומתן תורה נתרפלו כל הנגעים הפנימים והחיצונים כמ"ש ולבל בשרו מרפא וכמ"ש ולא יתן לכם חלחים לג לדעת ועיניים לרחות וחזניים לשמוע עד היום ה"ל עד יום מתן תורה כחמור וזה נפלס ביחור מחמר זה בס"ד :

רכב אלהים רבותים אלפי שנאן ה' בם סיני בקודש

עמוד יח במדרש מאי דכתי' נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגול בשעה שנגלה הקב"ה על ישראל בסיני ירדו עמו שנים ועשרים אלפים מרכבות של מלאכי השרת שנאמר רכב אלהים רבותים אלפי שנאן והיו כלם דגלים שנאמר דגול מרבבה ביון שראו אותם ישראל מיד נתאוו לעשות דגלים כמותם שנא' הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה אמר הקב"ה חייכם אני אעשה אתכם דגלים כמו שהתאויתם שנאמר ימלא ה' כל משאלותיך ע"כ :

קבה אם המצות קלות תשמעון

אם למת נכון הדבר שהשלם לא יושלם בהכלית השלימות עד לאחר יהיה כלול מכל המידות והמעלות הן נופיות הן רוחניות חזי יהבחר לנו טעם לאחר התחזו יהכחל התוה להיות כדגלים שלמעלה לך ורק כשידע חוקן השלמות במעלות כמו שיבא :

הקדמת עניין זה בחרו הרמב"ם וסדר כל המעלות שים על דגלו בחוקות וחלקם לאחדע מדריגות • א הפחוחה שבשם הוח מעלת השוער שלין לו שום דביקות בגוף החדם ותינו מחשבם הלו כלל כנודע מגדרו • ב הוח מעלת הנגודה שים בה קלת שלימות יותר מלד שהיח דבוקה בגוף החדם • ג הוח מעלת המדות טובות • ד הוח מעלת החורה עלהה על כלנה והחריך בדבריו על פסוק אל יהחלל חכם ונומר • ועל סדר ד' מדריגות חלו מלינו במדרש על פסוק ויקחו

קבו מדרש אדם לי תרומה וכו' לחדם לוקח חפץ לוקח חפץ מוכר עצ ולוקח שמח שבל כו' • הקב"ה מכר ליבראל החורה ושמח שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם ונומר בנוסב שבעולם לחדם לוקח חפץ והוח מלר לשמרו שבל החורה היח מעמירהו שנאמר בשבתך השמור עליך • חדם לוקח חפץ שמח יכול ליקח לח בעליו עמו שבל הקב"ה מכר החורה ליבראל ואמר כביכול לוחי לחם לוקחין שנאמר ויקחו לי הרומה • ע"כ במדרש • ויש לדקדק בזה המדרש שהביח פסוק כי לקח טוב ולח נזכר בפסוק שום שמחה • ע"כ נרחה לפרש שבח להורות לנו סדר ד' קניינים חלו שהשמו וכי כולם חסרים זולת קנין החורה ממלח כל החסרונות שים לשלמן כי קנין הממון יש לו חסרון שאינו מתעשם ודבק עם המוכר והלוקח

והלוקח כאחד כי תמיד הוא נעדר מאחד מהם ועוד שאין הקב"ה מעשיר לא זה עד שהוא מפסיל לא אחר ונותן על זה ואותן לאחר כמבואר בחר הימב בחיבור זה במאמר י"ג על תרי"ג בלף שמביא לזה מרומס לא זה כו' נמצא שמתיר לאחד מוכר קנינו ולאחד לוקח ומאחר שנגזל הוא מאחר נעולם מ"ב לסוף יטלו ממנו ויתנו לאחר מ"ב לעולם אין הקנין דבוק ומהעשם בשום אדם לאמת התורה היא קנין מהעשם כמוכר שבלוקח לפיכך שניהם שמחים וע"ד שדרש"ל על פסוק כי טוב שחרה מכל שחורה זה לומד עם חבירו ספר חסילים שבידו ואוהב חבירו ולומד עם זה ספר מחלי שבידו נמצא בידו כל אחד שניהם לפיכך אמר במדרש שקנין זה הוא טוב מקנין הממון לפי שהמוכר והלוקח שניהם שמחים בו כי הוא דבק ומהעשם בשניהם ואין אחד מאר מאומה והבית לרחייה פסוק כי לקח טוב נתתי לכם ע"ד כי טוב שחרה וע"ד המדרש המוכר ואומר תורתי אל העזובו ר"ל בדרך הודעה אמר להם ואל בדרך ציווי אלא הודיעם שהיא נעזבה מהם לעולם אלא היא דביקה ומהעשמת עמהם כאמור. כנגד קנין הגבורה אמר אדם לוקח חסן והוא אלר לשמרו כו' כי אעפ"י שקנין הגבורה יש לו יותר דבקות קלת מ"מ תמיד האדם מצטער לשמור הבריאות בקוסי פן יפול למשכב ואלא והיה כאחד האנשים המלוסים גם כי יזקן יהיה בעצמו מולשה יתירה מיום ליום לפיכך הוא אלר על שמירות הקנין אבל התורה היא משמרתו כו'. כנגד קנין המדות אמר שמא יכול ליקח בעליו עמו כו' והוא ע"ד שכתב הרמב"ם שהמדות טובות הין נכרין אבל האדם אלא כל זמן שהוא מעורב בין הבריות אז יש להם שלימות בזמן שהוא עניו וסבלן וזולתם אמנם כשהוא לבדו או במדבר הין למדותיו שום תכלית נמצא שהבריות הם הבעלים אבר מהם הוא לוקח שלימות זה ה"ם שמא יכול ליקח בעליו עמו ר"ל וכי יכול ליקח לו תמיד בעליו ואף יעשה הם יהיה במקום לא עבר בו אים. אמנם בהתורה אמר הקב"ה אותי אתם לוקחין כו' כי אינה תלויה בשום בעלים כי אם בהקב"ה הוא הבעל והוא יתי דבק תמיד עמו ובאמת שכל אדם לא יוכלם בהכלית השלימות עד אבר יהיה הולך על תרנג מעלות אלו כמ"ם אין הקב"ה מברה שבינתו אלא על חכם גבור ועשיר ועניו וכלם ממשה כו' וד' מדות אלו מהיחסים לתרנג יסודות שבאדם אם רוח מים עפר ואחייה לדבריהו שבפסוק מי עלה ארבה ויבך הגאמר על משה הזכיר כל ד' יסודות אלו כאדם. א מי עלה ארבה מים היינו יסוד האש שלמעלה. ב מי אסף רוח בחפניו היינו יסוד הרוח. ג מי צרר מים בשמלה היינו יסוד המים. ד מי הקים כל אפסי ארץ הרי יסוד העפר והיינו לפי שכל המעלות אלו המתיחסים לד' יסודות היו במשה. החכמה והגבורה והעושר. והעושר היא רחם לכל המדות שבן משה לא נשתבח כ"א במדת העניות וזכות שקיום כל נמצא אלו בסדר ד' יסודות אלו כשהם מונבלים ומסודרים אים על דגלו

קבח סוד ד' מעלות בשולם וד' מעלות בארם וד' יסודות

רחה יעקב שדרכו רז"ל שלש זה שיני מושבות דרין כמושבות דרין כי המרחה אבר רחו ישראל בשיני דגליו על מעלה היא המרחה אבר רחה יעקב בשולם זה שהיו מלאכי אלהים עולים ויורדים בו ואמרז"ל עולים תרי ויורדים תרי והוא מדבר בד' מלאכים שהזכרנו המתונים על ד' יסודות שבאבא בגים לעולה ומבאבא בגים לרחה כך המעלות המתייחסות ליסודות אלו עולות בגים ויורדות בגים כי מעלת החכמה והמדות המתלאים בעשם ובחשובה בשלימי הדעת הם עולים ממדריגה למדריגה תמיד ומוסיפין על שלמותם יום יום. והגבורה והעושר אבר מליחם נחשוב חסרי הדעת כמותם יהיו כי מידי יום יום המה הלוך וחסור ויורדים תמיד לע"פ שבאם השלמים לריכין להם מ"מ הם מפלים מאלם ועל כל פנים הם נותנים קדימה במעלה למעלת החכמה והמדות על מעלת הגבורה והעושר וזהו סוד אמרו עולים תחילה ואח"כ יורדים ודבר זה נתבאר לנו במה שאמרו רבותינו ז"ל זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה וזקני עם החרן כל זמן שמזקינין מיעלפים כו'. בשבבר נודע הדבר אבר דברו בו המוקדים מפני מה הגלגלים הסדורים העליונים מתנועעים בבדידות יותר מהוכן הגלגלים

המתחזקים ורחוי לייסב שמלה זו בדרך נכון והוא שכל פועל המגיע בפעולתו לא הפנה אל סוף הכליה טוב הנה הוא פועל לומתה הפעולה בכבידות גדול וכן כתב בעל העקרים מאמר ג' פרק ח' שכל פועל המסופק בהגעת התכלית אינו שמח בפעולתו וכ"ש כשיודע בוודאי שלא יבא עד הכליתו שיתגבר בכבדות בפעולתו כך הגלגלים שמוכנין במהירות המופלא כי הם מהניעי העולם ואין זולתם לפיכך הגלגלים העליונים הקרובים לסיבה הראשונה ית' וכל הקרב הקרב יותר לסיבה הראשונה יחבדך הפגמו גדולה מחוקן שהתחילן שכפי הריחוק לפיהן מחמעט הפגמה ומאד מיעוט הפגמה הם טועים ומוסיפים שהם מהניעי העולם וים תכלית טוב בפעולתם על כן מרוחם במהירות מאד"כ בגלגלים העליונים שכפי גודל הפגמה הם מפיגים ויודעין שפקר תרמיהם ורדיפתם לדמות ליוצר הכל ומאד זה הם מהמועטים בכבידות . כך מצינו בפעולות הנמצים כי בעני חומניים העושים בנדים למכור ח' עושה בגדים ליחות החוקף ולחד עושה בנדים ליחות החמה בלי ספק שזה העושה ליחי הקיץ כל עוד שיתקרבו ימי החוקף תהיה פעולתו בעלה ולא בזריזות מפלת היותו יודע שלא יהיה צורך לעולם בימי החוקף בבגדים קלים אלו . וכן הוא בשנים רעים בדרך . לחחד יודע שסוף מרוצתו ים לפניו קמת גדול והשני יודע שסוף מרוצתו יהיה לעיר יפה נוף מקום כל הארץ . בלי ספק שמרוצת האחד בזריזות ושל השני בעצלות ובכבידות כמו כן זקני עם הארץ שכל מפלתם ומחשבתם לחסוף ולכזוב וכל יפעם וחפלם לעבור כעפר שלא ולהתגבר על זולתם כי מעלת העושר והגבורה היא עיקר הללחתם והרי הם דומין לזה המכין בגדי קיץ כי זה העולם דומה לקיץ המכין אל החוקף שנ"ם לך אל תלה עלל תכין בקיץ לחמה וגומר והוא שילמוד מן המשלה זו המוגרת בקיץ כדי שיהיה לחמה מצוי לה בחוקף כך המשכיל יכין לו בידה לדרך העה"ב כעה"ז שמשכל לקיץ שהוא זמן הזריעה והלקיפה חמים העושר והגבורה אין בהם סוף טוב לעוה"ב כ"א בעה"ז לבד המשכל לקיץ ניכר פועלתם קלת לפיכך הם מיטפשים והולכים רמז שכל פעולתם היא בכבידות לעת קלנתם בזמן שהם קרובים לפערי מות יבגיטו פעולתם לא תפנה לסוף תכלית טוב כי לא במותם יקחום וכל חכמתם תחבלע כי החיים יודעים שסוף מרוצתם לפחת גדול והרי הם פותחים והולכים כל עוד שיתקרבו ימי החוקף וים להם עבע המים והעפר שמטפעם לדרת כך העושר והגבורה מטפעם להיות פותח והולך כי הגבורה עיניו הרואות שכחו תם מידי יום יום והממון הולך וכלה וכמוהם יהיו עומיהם שכל עוד שיזקינו הם מיטפשים ומחמעים בעסקי הגוף כל עוד שילכו הלוך ונסוע עד שפר יתקרבו לפערי מות והם פותחים והולכים לחמור . לחמם זקני ת"ח שפר חכליתם מעלת החכמה והמדות טובות שדרכה כל עוד שיזקינו הם פועלים יותר בזריזות בהיותם יודעים שפה"ז הוא מלא חסך ולא אור וכל עוד שיתקרבו לפערי מות הם פועלים בזריזות כי עיקר זריזתם שפשם הם קוה והרי הם כמי ארן לעיר נחה כלילה יופי וכמי שמתקן בקיץ בגדים לעוכך החוקף כי היום לעשותם ולמחר לקבל שברם לפיכך מוסיפים והולכים כי כל עוד שיזקינו ילכו הלוך וקרוב להגיע תכלית מבוקשם . זה"ם בפ' החליל ת"ר ים מהם תומרים לפערי ילדותו שלא ביישה לת זקנתינו אלו חסידים ואנשי מעשה כו' כי בזקני עם הארץ שמטפעים והולכים ג"כ ליפה ילדותם ביישה לת זקנתם כי הימים ההם היו עושים מלחה כמ"ם אל החמר שהימים הראשונים היו עושים מלחה כי לת מחכמה שלחה על זחת ר"ל שפם חחמר שהימים הראשונים היו עושים מלחה בוודאי לת מחכמה שלחה לפי שלחן לחה מכח החכמים המוסיפין והולכין שלחה על חלה שפם היית מן החכמים לוך חחמר שהימים הראשונים היו עושים מדברם הרי זקני ת"ח מוסיפין והולכין וג"כ בוודאי לין לחל בימי הילדות לבניים ימי הזקנה לחר שימי הזקנה עושים מהם ולוך ירהב הגקלה בנכבד . וזה"ם המתפלל צריך שיכון עיניו למעלה ולבו למעלה

קכט המתפלל יתן עיניו למטה ולבו למעלה

כי ברחייה הגשמיית יסתכל בשני מעלות שמטפעם לרדת למטה וברחייה השכלית הלבבית כמ"ם ולבי רחה

הרבה חכמה יסתכל בשני מעלות שמטפעם לעלות למעלה כי העושר והגבורה אינם כ"ת לעורך הגוף והחכמה והמדות הם לעורך הנפש ובחיב מי יודע רוח בני החדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא ונומר כי כן טבע הגוף לרדם וטבע הנפש לעלות ולפיהן יהיו פעולותיהן המיוחדות להם זהו שהתפלר מונח על עלמו לחמור חלבותי גמול למעלה ואני נמחתי למעלה כי הם גמנו להם תועדות וסגולת המלכים שהם מן הדברים שמטפעם לרדת למטה ואני נמחתי מעשים מוכים שמטפעם לעלות . לו יחמר שיכון עיניו למטה כי הנין רוחה דחדרים המורגשים והלב רוחה במעלת החכמה מבלחי מורגש ולריך שיכון קדימה במעלה לל החכמים בתוכן שלא יהיה מוחלפת הסיפה זה למעלה וזה למטה . ושמעתי לומרים שהוא ע"ד מחמרם במעלות הבא כמי שהוא למעלה ממך כי בסיבה זו יבא להחקנת בו וקנאת סופרים הרבה חכמה זה"ם שיכון לבו למעלה רחיית הלב זהו ההסחלות במוסלות יסתכל כמי שהוא למעלה ממנו . למען עיניו יהן למטה כי עיני החדם לת הסבענה הון והעין הרואה בחמדת העושר יהן להסתכל כמי שהוא למטה ממנו בעושר ובסיבה זו יסמח בחלקו . ולחר כעשה זו נחבחר לנו ד' מדריגות אלו עוליס שנים ויורדים שנים דוגמת המלחים הסובבים כם המרכבה לחבר רחה יעקב במרחה הסולם עוליס שנים ויורדים שנים כי מעשם זה למדנו שנחתון יסתכל להיות דבלים כמותם מוסלם על סדר ד' יסודות אלו המתיחסים

קל ביאור פרשת הדגלים

לד' מעלות אלו. וזה סדרם דגל מחנה יהודה קדמה ראובן יסעו רמז למעלה התורה המתיחסת לרוח מזרחי אחר משם הנה תורה לעולם כך התורה היא המאירה לאדם ולדרים עליה כנאת השמש בגבורתו ונקט דגל מחנה יהודה שממנו היו החכמים מורים דרך התורה כמו שאמרו לך יסוד שבט מיהודה אלו רמזי גליות כו'. ועליו משה יצטכר שנאמר בו ומבני יששכר יודעי בינה לעתים ומשה זבולון שהיה מסייע ומחזיק ידי לומדי תורה והוא נחשב כאילו למדה. וכמ"ש משה זבולון בצאתך ויששכר באהליך הו ע"ד שנאמר ומזבולון מושכים בשבט סופר. אלו הכתות ראשונה יסעו כי להם משפט הכבודה והרחצית כאמור. דגל מחנה ראובן תימנה אף הוא בכור לחלה היה והיה בעל מדות טובות שכן אמר לאחיו אל תשפכו דם והוא מתיחס לרוח דרומי ע"ד לב חכם לימינו שבכל מידותיו הוא פונה לימין לצדקו וכל יעשו וחפצו להצדיק הבריות ולדון לותם לכף זכות כמ"ש אלו מימיים לזכות כו' וזה הספרים שבין רוח מזרחי לדרומי כי ברוח מזרחי אין לשמש שם כ"ח עלייה לחמה ברוח דרומי יש בו עלייה וירידה כך המדות יש בהם עלייה בזמן שהוא דר בין בני האדם לחמה בשוה לבדו דר ואחיו נעדרים אין בו שום עלייה כמבואר מדברי הרמב"ם לפיכך היו החוזים תימנה לחוכן שמעון וגד כי בגד נאמר לצדקה ה' עשה ומשפטיו עם ישראל פי' רש"י על שהיה עובר לפניהם הירדן וכן לחוכן גם הוא עבר לפניהם ועשה לצדקה וחסד עם יחד לחיו ומשמעוניו עניים וסופרים ומלמדים וכולהכנעים בשבט ביהודה אלו פנייים יסעו כי מדגלם זו פנייה היא לחמורי דגל מחנה אפרים יחד הזכיר המערב בשם יש וכבר הזכרנו שהגבורה מתיחסת לים הזמה ואין בו כ"ל ירידה כלום שהוא לשמש כך הגבורה אין בה עלייה לשמה כלל וגרמה עין בעין ההעדר הכרוך בגבורת לים כשהחמה עומדת למערב דהיינו לעת זקנתו שהוא זמן המערב שמשו כמ"ש עד אשר לא יחשך השמש וגו' והחוזים שמה מחנה אפרים ומנשה ובנימין כמ"ש לפני אפרים ומנשה ובנימין עוררה את גבורתך וגו' כי למחנה אפרים ומנשה להם משפט הגבורה והכח כמ"ש בכור שורו הדר לו ניתן לו כח השור כמבואר במקומו ובנימין ידיד ה' ישכון לבטח מן החויב. ונאמר בהם ושליחים יסעו כי היא מדגלם שליחים כאמור. דגל מחנה דן נפונה כי הכוח הזה מיוחם אל העובר כמ"ש מנפון זהב יאתה ולפי שאין לו גדר בלימות ע"כ יחסו לרוח נפון הפרוץ כך אין גבול ואין לו גדר וגבול כרוח נפון הפרוץ כך אין גבול למחסניו כי כל עוד שיבדו לאסוף ולכנום הם מחזיקים ליותר ים שם גבהו מחזיק מחזיק לך יחסו לרוח נפון כי שם גבהו המחזיקים בזהב אשר מנפון יאתה. והחוזים שם מחנה דן ואשר ונפתלי כי שלשתן נתפרסמו במעלת עושרם. ונפתלי נאמר שפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה' וגו' וע"ד שנאמר ברכת ה' היא העשיר. ובאשר נאמר מאשר שמנה לחמו וזן הוא המאסף לכל המחנות שכם מגמת פניו לאסוף ולכנום מכל המחנות כידוע מעבע מאספי העובר ונאמר בו יזנק מן הבצן שכל קילוחו ובדיקת המייחו היתה מן פרוח הבצן לפיכך נאמר בהם לאשר שמנה לחמו כי מדגלם זו היא הפתוחה שבכולם. ובין הדגלים האילו היו בתמצע הלוים ואהרן הקודם מחנה השכינה לרמז שכל אלו המדרגות אשר שכינה יפנו פני הקליפה אל השכינה כמו שהוא בדגלי מעלה שד' מלאכים סובבים כס המערכה והשכינה בתמצע כך בדגלי מטה היתה השכינה בתמצע ללמוד דעת את העם שבד' מעלות אלו מוחר לכל אדם להשתמש בהם ולהדבקה שהיו נקרא שלם עד אשר יהיה כלול מהרבעתן כמשה אך וקן כשישתמש בהם לשם שמים כמ"ש ושם אלהיו נדנול היינו שדגלים אלו יהיו לשם אלהיו על ההגלה שהגלילו לנו חכמינו ז"ל דהיינו העובר לשמות בחלקו. ולהיות גבור לכבוש את יצרו. או להתגבר על הרשעים ולהכניעם עד אשר יפנו כולם אל השכלית האמתי. זה"ק הביאני אל בית היין זה סיני שהם קבלו התורה בע' פנים כמיין יין וכמיין שוד ה' לירחיו אך וקן בחנתי בשדגלו עלי אהבה לעשות לשמה דהיינו מאהבה אז נזכה לבוא בסוד ה' וכמ"ש שהעוסק בתורה לשמה כו' ומגלין לו רזי תורה כו' לכך נאמר רכב אל עליים רבותים אלפי שנאן ה' שם סיני בקודש כי דוגמת המרכבה העליונה וסוד דגליהם מסר ה' לישראל בסיני בקודש אך בשיהיה ה' שם היינו שיפנו פני שכליהם לשם ה' כאמור. ומוכל לומר עוד שסדר הדגלים וסדר מהלכתם דומה לסדר מהלך האדם מיום בואו לעוה"ז העולם שהוא זמן ילדותו שמשו והוא נעתק מימי העליה לימי העמידה ומימי העמידה לימי הירידה ומימי הירידה לעולם הבא הפנוי והנגוז כך היה סדר העתק הדגלים. כי החוזים קדמה לרמשונה יסעו. כי רוח מזרחי הוא כנגד ימי העליה עליית שמשו כאמור. והוא דרומי כנגד ימי העמידה כי בחוצו רוח השמש עומד במדרגה אחת כשהוא בתמצע השמים. והוא מערבי כנגד ימי הירידה שהוא זמן הערב שמשו. והוא נפוני כנגד העה"ב הפנוי והנגוז והוא לאחריות כל אדם לכך נאמר לאחרונה יסעו. וזה"ק מלפני מוריאל שר לויה רמז לקלות העלייה כאויר זה ומימיני מיכאל שר מים רמז לימי העמידה כמים הללו שאין בהם לא הר ולא גומא ועומדים תמיד על השיווי. ומאחוריו רפאל שר עפר רמז לימי הירידה זמן שובו לעפרו. ומשמאלי גבריאל שר אש רמז לעה"ב שהקב"ה נשפע בהם ונתן שכר טוב ליריאיו בחופות של אש כנגד שכם ען כי בו ירדן ה' עמו והוא המאסף לכל המחנות הנאספים אל שמה. ממאמר זה נלמוד תוספי הסימנים בד' מדרגות אלו על פי התורה והמצוה. הסימנים בעובר זה יהיה דוגמת יסוד העפר שהכל דשים עליו כך יהיה העובר אלו הפחות שבמעלות. והגבורה דוגמת יסוד המים כי מצינו שני מיני מים או המים הנמתקים בחלוקות תהומות

שמטעם לנצוח ולעלות תמיד לו המיס הנגליס שמטעם לרדם כך מניעו נצורה בנסתר ובנגלה · הנצורה שבנסתר היא להתגבר על יצרו ולסבר מלה בקרבו בוודאי עלה יעלה ממדריגה למדריגה · הנצורה שבנגלה היא להכות בתנרוף רצע וזה יכידה בוודאי כשמעון שבטח בנצורתו וגפל וכל זה הערה ולימוד לפום בה' מבטחו תסבר לזה לבד היתה הכוונה בכל מעמד הר סיני להגביל כל המעשים התוצים כמ"ש הגבל לת הבר וקדשתו וזהו שמסיק בגמרא ויסב משה לת דברי העם תמר רבי אליעזר זו מצות הנצלה והלת עדיין לת נצטוו בהנצלה תלת שבהנצלה המעשים ידבר כי כבר תמרו כל תסבר דבר ה' ונעשה ונשמע שלשם תמר זה נם"ל :

כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע

בפרק רבי עקיבא בשם' שבת : בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה מי גלה רזי לבני אדם לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר ברכו ה' כל מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו עושים ברישא והדר לשמוע :

עמוד יט
מאמר קלא
בקדימת נעשה לנשמע יצא בת קול מי גלה רזי

אם מוכר האדם מן שתר הבעלי חיים לתיכו ניכר כ"ש מפתח דיבור הלשון שהוא קולמוס הלב ויש לדבור הפנימי והתיקוני יתכון פעולה על כל האבריס לת יתבתר לנו למה הקדימו נעשה לנשמע כי זתה קדמו פומייהו לתודנייהו להורות כי יתכון הפה בכל הוא · ובלשה ע"ה תתם העין בתמרו תוא ותייס ביד לשון :

הקדמת העין תבואר שיתכון האדם היא הנפש המשכלת הנקראת בפי החכמים הנפש המדברת כי בלמת מנד הדיבור ניכר יתכון האדם כי תלמלת הדיבור היה האדם כשהר בהמה וחיה ולת היה לו מקום לתורה ולמצוה כלל וכלל וזה תין יריך לפיס שהדיבור הוא הכלי תמדה תסר תסר ה' למין התוצי בתתנה יותר על זולתו מהמלתים כי ע"י הדיבור תגלה ותרתה התכמה הצפונה בלבו כי הלשון קולמוס הלב יפת לתון ידבר לת תסר עס לבבו כמ"ש לבוי עם סופר מהיר ותתרי תסר הגלחת האדם תלוי בלשונו ח"כ היה מן הרתוי שלת יסתפק בדיבורו בדברי הבתי כ"ת בדברי תלהיס חיים וכן תמר תתד מן התכמים תלו הייתי בהר סיני תייתי מפקת תפת הקב"ה להמציא לכל תדם ב' פיות כי לת יתכן שהכלי שבתתם בו קודם יסתפק בו תול כמו לתכול ולשתות בו תו לדבר בדברי הבתי וכל שכן תס מדבר בלשונו דבריס המזיקים כרכילות ולשון הרע עונתו גדול והדיבור תלו כמה זכה בתף תזיר והקדמונים התמילו

קלב העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה

ענין זה למי שנתן לו המלך לעוס מלכות להתפאר בו והלך והלביטו למחרתו · ולבי תומר שסוד זה נרמז בדברי ר"מ שתמר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבים ולת עוד תלת שכל העולם כלו כדאי הוא לו נקרא ריע וכו' ויש לדקדק בדבריו תלה למה הולרך לומר זוכה לדברים הרבה שהוא הכלל ותחר כך תזר ופרטם תחד לתחד לת היה לריך להזכיר כ"ת הפרטים · ועוד שתמר ולת עוד תלת שכל העולם כלו כדאי הוא למה שיוה הלשון בפרט זה להוסיף עליו לשון ולת עוד · ועוד למה הזכיר בפרק זה הנרכה לתמר ברוך שנתן תס ובמעמתם נרכה זו מה מיבה לכאן · לכך לבי תומר ונומר בהיות בידוע שלת נתקנה סוס נרכה כי תס לתוכל דבר שנהנה ממנו שכן נקרתו הנרכות נרכות הנהנים תבל התוכל מתכליס רעים שתינו נהנה בתילה זו כלל בוודתי סס לת יוה ה' תת הנרכה · לפיכך בכל הפרקים הקודמים שהזכירו תס בכל המעשים הגתותים תסר יעשה תותם התדם ותי תס תף ע"פ שטודים תס בלי ספק תין תס ותפתל ועקש מ"מ יכול להיות שיעשה תותם שלת לשמה כ"ת לתיזו תכלית תיקוני כמו טוסר וכבוד וזולתם תן הכוונות התיקונות ות"כ בוודתי תין לו לשמה והלתה מעשה המעשה והדרכה יש לו לעשר בעשייתו ועיקר הנתתו בהנעת הכליתו התקוני תסר תליו הוא נוטת תת נפשו והרי התורה לו המעשה תלו בקדוס ביד התומן שבטעת מחיכת העניס יש לו לעשר ותין לו שמחה כ"ת בשעת קיבול שכרו כמ"ש ולת קדוס לתקבל ממנה ותתרי שתין לו סוס הנלה בעשה המעשה לפיכך תין מקום לנרך עליה כמו שפיכת בעקידה פרשת שתיני על תרז"ל שתין מברכין בתורה תחלה שהלשון לשם בזה שתין לומדים לשמה ותין נהנין תן התורה נס ברוך לת יברכנו עליה · ושמעתי לומדים כי זהו שתרז"ל מפני מה תלמידי תכמים תין להם

קלג לפי שאין מברכין בתורה תחלה

ניניס בני תורה כמוסק לפי שתין מברכין בתורה תחלה היינו כשמברכין לת בניהם לתמר יעימך תלהים כפלוני ופלוני תין מברכין תוקן תחילה שיהיו בני תורה כי תס בני עוסר וכבוד וזה יגדו מזימות לבבם שתהורה פעילה תצלם ותין להם הנלה ממנם כלל · לפיכך כפ' זה המתחיל בסיפור המעלות תסר יתולו על רתס העוסק בתורה לשמה הקדוס נברכה לברך על התורה כי העוסק לשמה ותינו מתכוין לפום תכלית תיקוני הוא התיים הנהנה מן התורה ופם זוה ה' תת הנרכה · וזה"פ תין הנרכה מצויה לת בדבר המדוד ולת בדבר המנוי תלת בדבר הסמוי מן העין כו' רצו בזה

קלד אין הברכה מצויה כי אם בסמוי מן העין

כשהוא מתכוין להצלחות העולם הזה שהם דבר המדוד והמנוי כי לכל ההצלחות שבעה"ז יש קץ וגבול להם תו

מדידה לו מנייה כעודד מגדלים • ואין שם ברכה מחרי שכל ימים עם ועקן • ממנה העוסק לשמה ואינו מצפה לשכר בעה"ז כ"ש לתרוכות ימים בעולם שכולו תרוך והוא שמוי מן העין כמ"ש עין לא ראתה וגו' שם הברכה מצויה מחרי שהחיים הם נצחיים ועליה יפת ברכה לה' ומשח ה' כמ"ש כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם היינו במקום חיי עולם שם צוה ה' הברכה וזהו מצוי בעוסקים לשמה כמ"ש תורך ימים בימינה למיימינים בה דהיינו לעוסקים לשמ' • וזה"ש מיד ר' מתיר תומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה כו' כי זה הדיבור הוא כלי ממדה טובה נתן ה' במתנה לאדם אין כל אדם זוכה להשתמש בכלי ממדה זה בשוה כי לחסידי הדעת שאין יודעין לשמור כלי ממדה זה בטהרה דהיינו לשמור מוצא שפתם שלא יפיחו בשיחה בטילה או מוקח כלשון הרע להם בה הצווי למעט בדברים כמ"ש ברוב דברים לא יחדל פשע וכמו שאמרו ולא מצאתי לגוף טוב שלא שתיקה • ומנה שלימי הדעת שהם בעותים בעצמם שלא יכשלו בלשונם להם לבדם ניתן כלי ממדה זה במתנה להבדות בדברים כמו שאמר כל פטטייא בישין מון מפטייא דמוריימא כו' • משל למה"ד למלך שנתן לשני עבדיו במתנה לכל אחד

קלה משל נפלא ונקי ומצומצם ולאחד יצוה שלא ישתמש בכלי ממוה כ"ש לפרקים ולעתים לחוקים ולאחד יתן רשות להשתמש בו בכל עת שירצה והיה האחד יושב ומהרהר לאחר למה נגרע ובא השבוחה על זה כי המלך חפץ למען נדקו שישתמשו בכלים יקרים אלו במשקים משובחים כיון טוב וזולתו מן המשקים המשובחים שאין מפסידים זכוכ ובהירות ומאות הכלי ממוה ולא שישתמשו מותם במשקים שחותים המפסידים צוחם בהירתו ולאחד מעבדיו הכיר בו המלך שהוא מנקיי הדעת היודעים לשמור הכלי ממוה בטהרה לכך הורשה לו להשתמש בו בכל עת שירצה ממנו הפני הכיר בו שהוא מן הפחותים והנבזים שאין יודעין להזהר בטהרת הכלי ומפני המלך שלא יתיר לו מה שהתיר לרחשון לפוף יתן בו משקין פחותים ומרי יין המפסידים זכוכ ממוה לכך מנעו מלהשתמש בו כ"ש לעתים רחוקים • והנמשל הוא מבואר מעצמו כי זה המלך ה' נטלוה שמו נתן במתנה למיי המעובי כלי יקר זה דהיינו הלשון כמו שנאמר וכלי יקר שפתי דעת והוא דומה לכלי זהב מצופה בכסף כי בכר הזכרנו שהדיבור הפנימי הנבוי הוא עיקר והלשון המיצוי הינו כ"ש שלומו יצא לאוץ יצבר אח אשר עם נבבו לכך נאמר חפוטי זהב במשכיות כסף דבר דבור על מופניו • כי כמו שחפוח זה של זהב המצופה בכסף בוודאי הזהב הפנימי עיקר • כך דבר דבור על מופניו היינו הדיבור החיצוני על מופני הדיבור הפנימי שנמשל לזהב שהוא עיקר והדיבור החיצוני נמשל לכסף כמו שנת' כסף נבחר לשון לדיק • וכלי יקר זה נתן ה' במתנה למיי האדם ונוה עליו לשומרו בטהרה

וכן מצינו שנעשוינו בשמירת הדיבור הלשוני הפנימי ובשמירת הלשון הדיבור החיצוני כמו שאמר מכל מאמר נעור לבך ובקיע שומר פיו ולשונו וגו' ושמירה זו היא לשמרם בטהרה מכל דבר רע כמו שאמר ושמרת מכל דבר רע ודרז"ל מכל דיבור רע • ולמקנחם נתן הצווי שלא יבבו לדבר כי ברוב דברים לא יחדל פשע אלו הם הפחותים שאין יודעים להזהר בשימוש כלי ממדה זה שלא יהיה מעורב בו הדברים בעלים כרכילות ולשון הרע המפסידים זכות כלי ממדה זה הנקבר בנפש המשכלת הם הכיחות שאין לומדים התורה לשמה כי אם להשיג ההשלמות המדומות אלו הם הלוקים בלשונם לדבר בו בדברי הבאי כדי להשיג הענינים המדומים • ממנה העוסק בתורה לשמה וכל דבריו לשם שמים הרי הוא מוזהר ושומר שלא להשתמש בכלי ממדה זה כי אם בדברים יקרים בתורה ותפילה ודברי מוסר להם לבד ניתן כלי ממדה זה במתנה זה"ש כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה הינו לדבר הרבה ולפי שמכלל הדברים הם הדברי מוסר לדבר בדברים בחוכחות עלי עון ובוטנ שבעולם שהמדבה לדבר אינו כדאי בעיני העולם כמו שאמרו האי צורבא מרבנן דרחמו ליה בני מחת לאו מעליותא היא שלא משום שלא מוכת להו במילי דשמיא נמצא שהמוכיח אין לו חובבים היינו דוקא כמי שהוא חסוד שהוא דורש לכבוד עצמו על כן עד מהרה יכון דבר כל אחד לומר לו טוב קורה כו' ממנה העוסק לשמה ואינו מהכוין להנאת עצמו כלל אז דבריו מקובלים ונשמעים זה"ש ולא עוד שלא תפילו שכל העולם כדי הוא לו כ"ל שהם חובבים אותו כמ"ש מיד נקבא ויא לאוב חובב את המקום והבריות כי בודאי אינו עושה כי אם מאהבת ה' והבריות • וקחשיב בכלל המעלות ומגלין לו רזי תורה

והוא ע"ד שאמר דוד גר אנכי בארץ אל תסתר ממני **קלו** משל לאורח מצותיך • משל למלך שיש כו' וביאור שבחיו לו חוקר נחמד מאבני יקר אינו ממנה על האוהר שהוא כ"ש מאנשים חצונים שהוא יודע שהם שיגהגו כבוד בחוהר שהוא ולא ישתמשו בהם לצורכם כן סודות וכזי החוהר אין הקדוש ב"ה מגלה ומוסר כ"ש לנשועים כמ"ש סוד ה' ליראיו הם הנלמים העוסקים בתורה לשמה והם בנביים בעה"ז ואין חומשין לעוסר וכבוד כחורת נפש לזון ואינו נעדר בהכלי העפ"י והוא האים הרחוי שלא להסתיר ממנו רזי התורה ממש העוסק שלא לשמה כ"ש לשם עוסר או כבוד ואינו חושב עצמו כגר בארץ סוף שישתמש בשמותיו של הקב"ה הקדושים לצרכו לעשות מהם קדושם וממנו רחוי להסתירם כי הוא משתמש בשרביטו של מקום ב"ה וכמו שאמר ולשפשתם בחצר חלף • לכך אמר דוד גר אנכי בארץ אל תסתר גו' על דרך משל שהמלך שים לו אינו חושב נחמד והוא מהירא מן הממונים שלא יגנבו ממנו וישימו בכליהם אלו הוא ממנה עליו גרים שאין לשם קרובים בארץ כי אמי יתנו כך

קלז

במדרש נעשה ונשמע משל לשני כוסות

ס"ש במדרש משל למלך שאמר לעבדו מזוג לי שני כוסות הללו ואמר לו הוי זהיר עד שהוא נכנס לפלטין היה עגל אחד שרוי על פתח הפלטין נגח לעבד ושבר ג' מהם ס"ל המלך מה לך מרתח ס"ל שנגחני עגל ושבר ג' מהכוסות ס"ל המלך ס"כ הזהר בשני כך אמר הקב"ה שני כוסות מזגתם לי בסיני נעשה ונשמע שברתם נעשה כשעיתם את העגל · הזהרו בנשמע · הה"ד הפו מזנחם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם · כי במעשה העגל השמיטו התעיבו כוס ג' דהיינו הלצון לדבר בדברי מיכופים ובידופים כמו שפירש"י על פסוק קול עונת אנכי שומע ומשלה בת היציו למעט בדיבור כמ"ש אל תרבו דבורכו גבוהה וגומר כמו ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים וכן רבים · וכבר מציינו להרמב"ם שחלק הדיבור לחמשה חלקים · מצוה בו · ואיסור ממנו · וממלא · ואהוב · ומותר · מצוה בו היינו תורה ותפלה ודומיהם · ואיסור ממנו כרכילות ולצון הרע · וממלא כרוב סיפורי ההמון המתורגות והיא שיחה בטלה · ואהוב בשבחו המדות הטובות השכליות · ומותר מה שאיך לדבר בו בשחוקו ומפרנסתו ויתר ענייני ההכרחיים · ולכך נקרא יום מתן תורה יום הביכורים כי בעשר היום ההוא ניתן לנו הדיבור במתנה והדיבור נקרא פרי כמ"ש בורא ניב שפתים והוא גזור מלשון תניבה וכמו שאמר מפרי פי איש תשבע בטנו וזה שאמרו רז"ל מפני מה אמר הקב"ה הקריבו לפני שתי הלחם בעזרת לפי שעזרת זמן פירות החילן הוא אמר הקב"ה הקריבו לפני שתי הלחם כדי שיתברכו לכם פירות החילן כו' ומה ענין שתי הלחם לפירות החילן · אלא לפי ששתי הלחם הם כנגד התורה שבכתב ושבע"פ ופירות החילן הם כנגד פרי שפתים של האדם כי האדם עץ השדה הוא ובזכות התורה יזכה לפרי עץ חיים התוכי הנחלה בדבור זה כמ"ש זוכה לדברים הרבה כו' וכמ"ש עליה למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם היינו בשביל פרי ניב שפתים הנחלה בלצון זה היושב בשבו בין שני חומות כעודע ממדרש הידוע עיין במשנה ערכין פרק ים בערכין ולקחת מתנות הדבור לשבר עליה הוא נקרא בשם אדם כי מדבר ויש לפרי שפתים דין החילן שנאמר כימים יהיו עדיים על יאכל · רמז לע' חלקי הדיבור שאין לעשות בהם חלק כלל וכלל והם המשחר ממנו · ושגמאם · והמותר · ממנו בשנה הרביעית יהיו כל פריו קודש הילולים לה' הוא כנגד החלק האהוב דהיינו בשביר שבח והלל במדות הטובות · ובשנה החמישית תאכלו ומותר נגד החלק המותר בו והיינו התורה היא לבד תהיה לאכלה ליושבים לפני ה' בעולם הנאתי ובזכות חלק ממיני זה לבד עלו בני ישראל ממצרים בשוד לומכו וממיני עלו בני ישראל בזכות חלק ממיני זה · ומציינו עוד שהדיבור שאנו מצווין עליו נחלק גם הוא לחמשה חלקים ע"ד תרז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל הג"ח ·

ובמקום אחר אמרו על הדין ועל האמת ועל השלום ·
וכן כולם הענין אחד כי אמת היינו התפילה ע"ד
לכל אשר יקבלוהו באמת כמו שיתבאר בסמוך והוא
כנגד אמצעי הכתרים התלוים בדיבור וכנגדם מצינו במתן
תורה לשון קול ה' פעמים וכמ"ש זאכה שנאמר
כה' קולות כי באמת על ה' מיני קול נצטוינו · א לדבר
בתורה כמ"ש למען תהיה תורת ה' בפיך · ב לדבר
בתפלה דהיינו על העבודה היא העבודה שבלב דהיינו
התפלה · ג על הג"ח תלוי גם כן בפה כמו שאמרו
המקום פרוסה לעני מתבבד בשם בברכות והמפיסו
ג"ח בברכות כו' ח"כ הפיום בפה גדול מהמקום
וכן התנחומי אבלים בכלל ג"ח · ד הדין תלוי ג"כ
בפה לאמר תים פלוני אחה זכאי כו' · ה השלום
לעשות שלום בין תים לחבירו תלוי זו תלויה ג"כ
בפה · לזה מצינו במסורת ה' פסוקים נאמר בהם
ודבר אשר ו"ו · א פועל

קלח ה' פעמים ודבר במסורת

לדקות ודבר מצרים ·
ב ודבר תמים יתעבו ·
ג ודבר אמת בלבבו ·
ד ודבר יצרים יאהב · ה ודבר שלום לכל זרעו ·
לפי שהדיבור בעבדי העולם הזה הוא נתון אחת
השתם והוא נגבל ונגדר בשפה קצות בגודע מגדר
דברים אחת המערבת אמצע הדיבור הוראי הוא
למעלה מן השתם ואינו נגבל בו' קצות כמ"ש ואין
יתרון אחת השתם פי' רש"י אבל יש יתרון בתורה
וחכמה שלמעלה מן השתם לכך נאמר ה' פעמים ודבר
אשר ו"ו · א פועל לדקות ודבר מצרים היינו המדבר
בלדקה והמפיים לעני זה"ש פועל לדקות היינו האחיזה
שהיא בפועל ודבר מצרים היינו הפיום כאמור ·
ב ודבר אמת יתעבו היינו המדבר באורח ה' אמיתה
וגו' · ג ודבר אמת בלבבו היינו הדיבור בתפלה
כמ"ש קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת
לכך אמר ודבר אמת בלבבו כי היא העבודה שבלב
לבלתי היות מן הכתוב אשר יפהוהו בפיהם ולבם לא
נכון עמו · ד ודבר יצרים יאהב היינו המלך היושב
על כסא דין ודן באמיתו כמ"ש כי אקח מועד אני
מצרים אשפוט זה"ש לשון מלכים אשפטי צדק ודבר
יצרים יאהב · ה ודבר שלום לכל זרעו היינו החלק
האחיצי לעשות שלום בין תים לרעהו לכך נאמר כה'
מלרע ה' פעמים זאת תורת המלרע כי הלרעת כה'
על לשון הרע ועבר על ה' תורות תלו הנאמרים בלשון
והרי כלילו עבר על כל התורה שנאמרה בה' קולות ·
ובזה נשלם ביאור מאמר זה כמ"ד לכך נאמר מות ותיים
ביד לשון כי באמת הלשון הזה שולט יד בין באחיים
בין באחים כמ"ש גדול שלום בין האחיים שלא יאמרו
זה אח זה ויבאו לשלום אך אחוב לשונם גם בשוכני
עפר כידוע ממעשה של המחלת ולהנחה זו אין לך
כלי מחזיק ברכה כמו השלום גם ה' יתן העוב ויברך
את עמו בשלום :

ובים הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעותיכם :

אמר הכוחב ברמז בוחי לביאור פרשיות יום

עמוד כ

מאמר קלט

טעם להעלם יום מתן תורה בתורה

קדוש זה והסדות התלויות הנרמזים בכל המעשים הנעשים בחג זה כאיתי להחזיק ספק גדול אשר נבוכו בו הקדמונים שזה אומר שבכה וזה שבה ואות מה שמצינו שהתורה לא הזכירה בשום מקום שחג זה הוא יום מתן תורה כ"פ יום הביכורים לבד ואם חג הסכות שהוא שחבור הגשמות הניב הקב"ה ליושים ליום ההוא והנצילו במ"ו לחודש וכשמשוה על חגיגתו ביאור במקומו הסיבה המחייבת חגיגתו ק"ו שיגביל יום מיוחד לחג זה לזכר נתינת התורה שהוא זמן שחבור הנשמות אע"פ שבא הענין נרמז כמו שנוה לקדם שנת המתים שהוא שחבור הנשמות מ"מ יאמל השואל למה לא מזכור התורה בפירוש ענין זה וכאיתי בהיחר שלשה זו פנים מפנים שונות · אעתה אני חלקי ואומר שיום זה דומה ממש ליום דין של הנשמות בר"ה וליום דין של הנשמות לעה"ב כי לא מצינו זכרון שניהם בפירוש בכל התורה כי בר"ה לא נאמר כ"פ יום תרועה יהיה לכם לך לא פירש מה יעשה בו ומה יום מיתים ועשתו יתבאר בע"ה במקומו שכמו שהעלים הקב"ה מן האדם יום המיתה שלא הוא נגנם ליום דין של הנשמות ועשה העלם זו כדי שיהיה האדם כל ימיו בהשובה שלא יהיה בשם כל יום שמא זה הוא יום הדין ושלא יהיה בשם כל ימיו ושוב בתחיית המתים · מעשה העשה הזה העלימה התורה יום דין של הנשמות בר"ה כדי שלא יסגל האדם בתשלת כל ימות השנה ויתשוב לשוב בשלת השנה שמוך ליום הדין ככל אשר תנהגו עושים לים הסער בעיניו כל ימות השנה וליום הכשף יבא התים לעשוה לביתו ולשוב אל ה' ומעשה ההעלם שיהיה מסופק בכל יום שמא הוא יום הדין וכן אימת למ"ד אדם נידון בכל יום כו' · וכמו שהוא הענין בר"ה שהוא יום שבו לבריאת העולם והוא יום דין כאמור כי קודם בריאת האדם לא היה מקום לשום דין לא לעליונים שאין יודעין לעשות רע ולא להתחתונים בבהמות ואיתו אדם · כך יום שבו בסיון הוא יום דין כי בו היה נידון העולם הכללי והפרטי הכללי כמו שאמרו רבותינו ז"ל יום השבי כולכם תלויין עד יום שבי בסיון כו' הרי שהעולם תלוי בדין אם ליתבב או להתקיים · והפרטי דהיינו האדם שנקרא עולם קטן כמו שאמרו רז"ל בפה עליהם הר כגיגית ואמר אם תקבלו התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם כו' נמצא שזה היום התחלת מעשיו כי לפניו היה העולם נתשב לתוהו בלא תורה וכו עמדו לדין עמיס בקבלת התורה המייעדת הגמול והעונש ועשה ההעלם מועיל לשני ענינים הא' הוא שהמשכיל יגייר בלבו בכל יום כאילו היום נתנה התורה כמו שלמדו מפסוק אשר אנכי מצוך היום שבכל יום ויום יהא דומה בעיניו כאילו קבלה היום מהר סיני ותהיה תלוי בפרוטרוט מהשם ושלא יקוץ בה כדבר הנתייצן בפי האדם שלבו קץ בו תלת בכל יום ישמח בפקודי ה' ישרים כמ"ש תילת

מהכיס מה מילה זו רחמה נר ומכיבה על בועלה כל שעה כשעה רחשונה אף ד"ת מכיבין על לומדיהן בכל שעה ושעה כשעה רחשונה • ועל כזה נאמר נפש שבעה תבוס נופת תירוש התורה המקוקק מדבש ונופת צופים • ועוד שזכירה זו מועלת שהמשכיל יגייר בלבו בכל יום כאלו היום קבל התורה וכאלו היום נכפה עליו ההר כגיגית וכאלו הוא נתון בדין שלא יסמוך ככל הכתוב בה אזי נכון הוא למועדי רגל ושמול מהתירו רגזה לקרבת בוקו • וזכירה זו מועלת לשום יראת ה' על פניו לבל יחטא ושלא • ולהמתה זו אין שום זמן מוגבל ליום מתן תורה כי אלא המשכיל הוא בכל יום ובכל עת והוא סיבה גדולה לשהיה רשב ואחב לדבר ה' כמ"ש והיו שוחה בשמת את דבריהם וכן לעתיד נאמר והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם כי אם לשמוע דבר ה' והוא סימן ברכה שלא יהיו רעבים ושחצים לשחת ל"ת לדבר ה' יהיו רעבים גם צמאים • ומעשה זה נקרא יום מתן תורה יום הביכורים כי הדבר שנשכבר הלדם השב מאוד לבולעו עודו בכפו כמ"ש בשבורה בטרם קיץ אשר יהיה הרופא מוחה בעודה בכפו יבלעהו • ויוכיחו התורה שנמשלה לביכורים לעם ה' שלא שנמשלו גם המה לביכורים שנאמר רעגנים במדבר מצאתי ישראל כבכורה בתאנה בראשיתה מצאתי אבותיכם • וזה"ק בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו ברוש שלהים וגו' כי בשתת לשניהם משפט הראשית והבכורה • לטעם זה נאמר כאיך כהמנת דיהיב התורה שנמשלה לביכורים ביום הביכורים כי קודם מתן תורה לא הבשילו עדיין תשכלות ענני התורה • כי התבות תעש"י שקיימו כל התורה מ"ש לא תלינה כ"ת בוקר והיה כפורחת עלתה נפה עד היום הזה כמו ישראל שלא באו לכלל לדם עד שאר עמדו בגליהם על הר סיני ונשתלקה מהם הזוהמה שהטיל נחש בחוה אז נגמר הפרי כמ"ש יפה פרי תומר קרוי ה' שמך • כמו כן התורה שנמשלה לעץ חיים שאר פריו יתן בעתו שהאילן הגדול מלד עלמו אינו משתנה משנה לשנה אולם הפרי שבו מתחדש בכל שנה שנה כך גוף התורה לא השתנה בשום זמן אולם הפרי דהיינו הטעמים והחידושים המתחדשים בתורה לכך נאמר וביום הביכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' כי התורה נקריבה להיות כפרוטגמת שלדשה כאמור • ומכאן נתפשט המנהג שנוהגין ליתן ספר תורה חדשה בבית הכנסת ונחשב להם כאילו הקריבו מנחה חדשה לה' ומנחה חדשה שהקריב אלו הם שני הלחם ויש בזה רמז לשני ספרי תורה שהמלך צריך להם כדאיתא בגמרא אמר רבה אע"פ שהניחו אבותיו לשלש ס"ת מצוה לכתוב אלא שהיה הזהיר מיהיבי אלא וכתב לו ס"ת לעמו

קמא חדשה לה' בשבעתיכם ר"ת חלב דרוש נאה על ר"ת זה חלב בתג זה • ונראה ליתן טעם למנהג זה • כי מהידוע שהחלב יש בו ג' בחינות וכולם מלינו דומיהם בתורה ושלשתן נרמזו בג' תיבות אלו חדשה לה' בשבעותיכם • א שהחלב כל זמן שהחינוק יונק הוא מוגן טעם חדש כמ"ש רז"ל מאי דכתיב דדיה יכוך בכל עת למה נאמרו דברי תורה לשל מה השל הזה כל זמן שהחינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה בכל טעם שלמד השלש מוצא בה טעם חדש • זה"ש חדשה והוא כשעותו • ונראה שזה נאמר מסיר מזון מעמוד תורה גם השלחו תועבה כי מי שלבו קן בתורה להיותה יושב בעיניו ואינו חש לטעמים חדשים שהוא מוצא בה תמיד אז גם השלחו תועבה ע"ש בחז"ל יכול שלש להתפלל השלח י"ח כמה פעמים ביום ובלבד שיחדש בכל ברכה מעניינה וא"כ מי שאינו מקפיד בחידוש התורה אז גם השלחו תועבה לדבריו הע"ש שחדשים בה דבר וק"ל • ב הוא שאמרו בב"ק פ"ק למה נמשלה התורה לחלב כו' מה המשקים הללו אין עומדים כ"ת בשתות שכשלים כך התורה אינה

מתקיימת

מתקיימת מלת בעוכי רוח כו' וזה נרמז בלומרו לה' כי עמוכי הרוח הם קרובים אל ה' כמ"ש אצלן את דכא ושפל רוח להפוקי ממה שנאמר בגסי הרוח גבה עינים ורחב לבב לומו לא אוכל • ג שהחלב בשבע נורם הפיגם כמו שלמדו מפסוק מים אחל חלב נתנה והוא לכלי אינן כמו כן התורה גורמת להמתיק שנתו כמ"ש ושכבת ערבה שנתך וכתיב מתוקה שנת העובד היינו העובד ה' זהו בעה"ז אמנם לעה"ב נאמר בשכבך השמור עליך והפיגם היינו השביעה והמנוחה אשר לזה נבארו כל השביעות בשבת ומפיגם ויובל וזה נרמז באמרו בשבועותיכם כי השביעות נבארו למנוחה וכמ"ש "פיגם "בשבת "העגוב ר"ת שבת כך שבת נוערייקון "פיגם "בעגלת "חעגוב והוא רמז נפלא על המנוחה ואל המחלה אשר יזכו מליגם נוחלי התורה • או פיגם ממש כי כבר אמרנו כך היא דרכה של תורה פה במלת תאכל כו' ועל הארץ תיגן לפי שדרכי התורה לרחוץ במדת ההסתפקות ושלא יבקש וידגע על המותרות ועל דרך שנאמר מתוקה שנת העובד היינו עובד מליגם לפי שהיו מקפיד על מכילתו והיו דואג שם יחסל מעט או הרבה ממנו השבע לעשיר היינו מניח לו ליגן כי הלחגות מגדלים פיגם מעיינו לכך אמרו במדת ההסתפקות ועל הארץ תיגן רצו בזה שאם תחזק במדת ההסתפקות אז לפילו אם יאכל על הארץ תיגן משא"כ בדואג שלפילו אם יאכל על מטות מרוקמות ומרבו רעננה לא יגוס ולא ייגן ולא יגוע לעולם לכך נאמר בישבכך וירע מוסף כי טוב ושת הארץ כי נעמה היינו תורת דמחכים לפיכך ויע שכמו לסבול עול תורה וק"ל • זה"ש דדים ירווך בכל עת וכמ"ש שעשה הקב"ה לחדם דדים במקום ביצה שלא ייקר ממקום המנופת ושלא יסתכל בערוה והוא רמז נפלא שהדדים הם עומדים במקום ביצה ר"ל במקום הורה שמכאן יקח המסכיל לימוד שלא יהיה לו יניקה ממקום המנופת היינו מן הפעולות הרעות שנמשלו לקיא נואה בלי מקום ושלא יסתכל בערוה דהיינו שלא ימלא בו ערות דבר עבירה • זה"ש רחמיך ביכורי תדמתך תביא בית ה' מלהיך ומשיך ליה בכל מקום בתורה לא תסבול גדי בחלב אמו ומה ענין זה לזה אלא שביום הביכורים ידבר ולפי שביום ההוא מצוה לאכול חלב זבח לתורה ועל כל פנים נריכין לאכול גם בשר שהרי בי"מ אין שמחה אלא בשר ושמח בחגיגה לומר מזה שמותר לאכול בשר בחלב בשת אחת ת"ל לא תבשל גדי בחלב אמו • ובעקידה פירש שחי אלחם כנגד התורה שבכתב ושבע"פ ולי נראה שהתורה יש בה ג' מיני לחם המזון הגופני והנפשי • מזון הגוף כמ"ש אם אין תורה אין קמח וע"ד אמרו ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ וע"ד שבארנו בחיבורנו עיר גבורים פרשה מקן • וכמו שאמרו אין הגשמים נעצרים אלא בעון ביטול תורה כו' • והמזון הנפשי הוא מבואר בתורת ה' תמימה מעיקרא נפש האדם לשבעה ולמקום מוכנה • ומעשה זה אמרו בשפי הלחם אין לפייחין דומה שבת וי"ט

קמב מעשה לחם הפנים שהיו מסיקין ואופין

דוגמת קיום התורה והמצות שהם דוקא בעוה"ז שנמשל לע"ם כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם והמחר שנזכר כאן הוא העה"ב הנקרא יום שכולו שבת ויום שכלו טוב • ורז"ל אמרו שמעולם לא היה נמלא בג' שפול בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים לפי שהלחם בהו כנגד תורת ה' התמימה מכל מום ומכל פסול שתי הלחם הא למעלן • והעומר שהוא עשרון מנופה בי"ג נפות היה כנגד עשרת הדברים המדברים בי"ג מדות כמבואר למעלה בשעתי הספירה • ולחם הפנים הנעשך לפני ה' תמיד גם הוא כנגד הלחם התורני שים לו פנים לכאן ולכאן והיה נראה מפני לדדיו כמו הלומות שהיו נקלטים מפני עבריהם וכמו כן לומדי התורה צריך להיות תוכם כברם שירחו מכל לד בשוה כזכוכית זה המראה תוכו כברו • וזהו שספרו

קמג שכפה עליהם הר כגיגית

רז"ל בשבתן של בית גרמי שהיו הפנים שהיו נקיים במעשה לחם הפנים מבחוץ שהיו מסיקין מבחוץ ואופין מבפנים מבפנים ואין פתן מתעפשת כו' לפי שהסיק הוא כנגד התלמוד תורה הנמשלה להסיק הפת כמו שכתוב הלא כה דברי כאש והלימוד צריך שיהיה מבחוץ כמ"ש יפוצו מעיינותיך חוצה וכתיב חכמות בחוץ תרונה והוא כדי ללמוד וללמד לזולתו למען תחמת הפת הוא כנגד המעשה אשר אליו היתה הכוונה בהסיק זה כמ"ש תלמוד מביא לידי מעשה • וזה צריך להיות מבפנים כמ"ש והנגע לכת וגו' והוא שלא יפרסם בדברים הנדקה אשר הוא עושה או שאר המעשים שלא יעשה להתיהר בם • ופת כזה היתה מתעפשת שהתורה והמעשה שניהם עומדין לעד כמ"ש ירחת ה' טהורה עומדת לעד ובהחליף השיטה שניהם יחדיו יכלו וזה מבואר • ואמר ממשנותיכם תביאו לחם תנופה הלחם הזה היה מן החטים שהוא מיוחד למאכל אדם דווקא כך התורה מיוחדת ליסראל דווקא שנקראו אדם כמ"ש אתם קרויין אדם וזהו שדרשו עם חלב כליות חטה אלו הלכות כו' ואמרו עוד הכל צריכין למריה דחיטה • ואמר ממשנותיכם תביאו כי השנת החכמה היא בג' מיני פירות דמחכים יותר מכל המינות • ומה שלא אמר בלחם תנופה לפנינו לפני ה' אע"פ שהאדם בעל בחירה ומעשיו מסורים לו מכל מקום במקן תורה היו נראים כמוכרחים כמ"ש ויתיצבו בתחתית ההר ג"כ אבדימי מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ג"כ אחת מכאן מודעת רבה לתוריית סיכולים יסכלל לומר תנוסים היינו תחת שכפה עליהם

קמג שכפה עליהם הר כגיגית

הר כגיגית כו' וקאמר מוסרים שלכך תנסם הקב"ה כדי שיהיה ליסראל משפטי התורה שנאמר בה לא יוכל לשלחה • גם אמרו שמעשם זה גם עליהם בדרך פיהוי שנאמר כה תאמר לבית יעקב אלו הנשים כו' הקדים הנשים לאנשים בשוי כי הנשים דעתן קלות להתפתות וייפתו גם בעליהם כדרך שעשו, הנחש לחוה תאמו ובזה יפי להם דין המשות שלא יוכל לשלחה כל ימיו • גם הוציא עליהם שם רע

בתמרו וכבסו שמלותם ע"ד ופרטו השמלה הנאמר במוניה שם רע לומר שהם מלשים כחמי העון וכזה יהיה להם דין המוניה שם רע שלא יוכל לשלחה • וכל זה דרך הלצה ודרש רחוק מן האמת • בפרט בענין התוכח המזכר בשמאר הזה בפירוש זה לא התקבר הדעת כלל • ע"כ תומר תני שבשמאת לא היה שום תוכח כמו שפירש בעקידה שבפיית הכר היה כמו הרחבת שמול לומר שם הרה קבורתכם ולא הזכו לעש"כ וזה בוודאי אין תוכח ותדרכה על יסוד זה בנויה הבחירה התוכחית אלא מה שאמר מכאן מודעת רבה לתוכייחת היינו שהוא כמו היתר רלועה לעבוד את ה' בירושה מירשת העוגב ובאמת שדרך זה לא יתכן כי עיקר העבודה היא מלהבה זה"ש הדור קבלוה בימי אחשורוש כי שם קבלו עליהם מלהבה כמו שיבא ענין זה כולו בתר היעב בהלכות פוריס • ואמר תני שעשועים לפי שבאמת הלחם הללו הם קיום העולם הכללי שנברא בי' מאמרות וקיום העולם הפרטי הוא התדם המתהנג על פי עבדה שליטים שבעיר קטנה • ואמר אחר תפלה כי היכר הרע הנאמר לשמור שבעיסה גם הוא יפליט לחם ולא יעבב על ידם כמ"ש ברכות ה' דרכי חים גם מויבו יפליט אתו • והקבלתם על הלחם שבעה כנגד ז' כיוצא בל' לדיקים שנאכר בויקרא רבה והם מוסרים נפשם על קדושת השם ועל קדושת תורתו כמ"ש כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה • זה"ש על הלחם היינו על התורה תמימים בני שנה כבני שנה בלא חטא • ופר בן בקר שים בו כח הזריעה והחריפה וכמ"ש וכל הבוחות בכח שור • ובפרשת ויקרא פירש בעקידה פר בן בקר כנגד הכח השכלי המפקר בין טוב לרע • ואלים שניס כנגד התורה שנקראת לילה לחבים וכנגד יפהל שנקראו לילה השחר • וכן בימי החכמים הקדמונים עשו עניים המורים על התורה כי הא דרבי יוסף עבדו ליה עגלא תלתא ביומא דעלרתא ואמר מי לזו ההוא יומא כמה יוסף ליכא בשוקא כי התורה נקראת תוריית תליתאה • ולומדיה נמשלו לעגל היונק מדדי התלחה כמ"ש ואפריס עגלה מלמדה • ודבר זה המלה מבואר בחיבורנו עיר גבורים פרשת לך לך בפסוק קח לי עגלה משלשת וגו' • וקראתה בעשר היום הזה מקרא קודש יהיה לכם שעלו להיות במדריגת המלאך שנאמר ואתה מבבבות קודם וגו' כי כמו שמלינו במלאכים שם כנפים לאחד בשפתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף כך מלינו לאחרו רז"ל שהלומות היו שם עשתים והיה הקב"ה לומה בשפתיים ומשה בשפתיים ובשפתיים היות בשמע ובכר בתרגו בתי' עיר גבורים פרשת יתרו שהוא רמז לג' כתרים • כתר מלכות מחז בו הקב"ה כי לו המלכה והוא השפתיים העליונים כנגד שני הכנפים לשבר שהם יכסה פניו ובכר ידעת שהם פניס מיוחם מלינו יתברך כמ"ש פני ילכו והניחותי לך • כתר כהונה מחז בו משה שהיה רלוי להיות כהן והם השפתיים התחתונים במקום ובמעלה כי אין שם כ"ח עבדות והם כנגד שני הכנפים שבהם יכסה רגליו ושהם עבודת הש"ת ורגליהם רגל יברה • ואמנם בהר תורה הוא כנגד השני שפתים המלמעיים שהיו היות כך התורה מוחתת הפקר כל הרוצה ללמוד יבא וילמוד והם כנגד שני הכנפים שבהם יעופף אל כל מקום שבר יחפוץ וזה סוד הכרובים שהיו בתרון הקודש וק"ל • וזהו שנאמר מקרא קודש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא העשו דווקא מלאכה שהיא עבודה אמנם מלאכת התורה היא מלאכה של מידות אותה תעשו כמו שדברנו בפסוק תרות על הלוחות. וסמיך לפרשה זו פסוק ונקלרתם קניך תלבשם וגו' לפי שעד הנה בלו הרמזים על התורה ועל העבודה ושכר המלות נקרא קניה כמ"ש זרעו לכם לצדקה וקלרו לפי חסד ואתה החזקה לא תכלה פתח שדך לחכול שכר המלות בעש"ז כ"ל לעני ונגר תעזוב אותם תייעו להתי נשמתם עולמות שנקראת ילד מסכן והיה כגר בעש"ז • ומה שנאמר כפ' ראה ושמחת לפני ה' אלהיך ובך וגו' ותרגי"ל לרבות שלי כנגד לרבע שלך כו' יתבאר בהג הסוכות בע"ה ומה שנאמר שם בהג זה וזכרת כי עבד היית בתרן מלרים ושמרת ועשית את כל החקים האלה הוא ממש דוגמת שאמרו בימזקלל וידעו עבודתי ועבודת העמים וגו' ובשתעריך זה לעומת זה היה עבודת השם יתברך קלה בעיניך ותשרי תשבח ותקרב לעבוד עבודת ה' כו' כמ"ש תרות על הלומות תרות מן מלאך המות כו' • ונראה שמשעם זה מוהנין לומר מגילת רות בעצרת כדי לסמוך גאולה לגאולה כי בתתן תורה נעשו תירות מן מלרים • ושמגילת רות בא ג"כ הרמז על הגאולה כלומרו כי גואל תכי וגם יש גואל קרוב ממני וגו' ורמז לה בזעם שהגואל יבא מזרעו זה"ש כי גואל תכי שהרי הגואל יהיה מיוחס מלני וגם יש גואל קרוב זה הקב"ה שר' גואלם חזק ה' צבאות שמו ובתיב קרוב ה' לכל קוראיו ובתיב ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים וגו' • ורמז שהקב"ה יגאלם קף אם לא יהיה בידם שום זכות מ"מ יעשה למען שמו הגדול כמ"ש לא למענכם אני עושה בית ישראל כ"ת למען שמי וכך תמר יהושע והכריתו את שמינו ומה תעשה לשמך הגדול רלה בזה שמך הגדול שיהיה במילותו כי ככר נאמר כי יד על כס י"ה • ובפע ה' בימינו שלא יהיה שלם עד שבר יקא נקמתו מן עמלק וזה"ש כי ה' תים מלחמה לפי שה' שמו במילותו לפיכך מלחמה לה' בעמלק כי זולת זה איך יהיה במילותו כמו שאמר דוד ועתה ה' עד מתי תימתי יהיה שמך הגדול במילותו וכמ"ש שם עוונת השמר יה ה' מי יעמוד תימתי יעמוד שמך הגדול להיות במילותו ובדרך זה בתב הקב"ה גאולה לעמו בפסוק ושב ה' ישיב לך נאמר כו' ובפסוק ושבת גאולי בתה ובפסוק עמו תכי בנרה וכן מלינו רמז לזה שהדבקות שים להקב"ה עם ישראל זרע תברהם תוהבו לינו תלוי בשום דבר זכות של מטה לומר בעל דבר בעל התבה • תלילה כי בתחלת הדביקות נאמר ויאמר ה' אל תברם לך

קמה טעם למגילת רות בחג זה ורמז הגאולה

קמד ענין שש בנפים לאחד דמיון ללוחות

לך וגו' והיה לו להזכיר תחילה מעשיו של אברהם שנצטוה לו קיבוד הכניסה כמו שמצינו גבי נח דכתיב ונח מצא חן וגו' ותח"י נאמר תלה תולדות נח כו' תלה שבח לנוח ע"י המדרש האומר שים הפרש בין ישראל לאחרים כי בנים נאמר מי זה ערב לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים ר"ל הם יקבלו עלמם תחילה מלד המעשים אבל ביעקב כתיב אתרתי ללא עמי עמי אתם והוא יאמר אלהי מכל זה אנו רואין שאין הדביקות תלוי בשום זכות כי אם בשמו יתברך הקרא עלינו זה"ש ויהי הלילה בעלות זה שנאמר לילה לפיכך הל"ת של ויהי גדולה דוגמת הל"ת בהיכת ויעליכם חל חרון אחרת וכל זה רמז על נפילת מלכות ישראל אחר ר' דור מאברהם עד לדקיהו וכן הנו"ן מאסרה באחרי לפי שים בה נפילת מלכות ישראל אחר ר' דורות מבריאת העולם • זה"ש ויהי בבוקר כשיעלה בוקרו של הגאולה שנאמר בו בשלו כשמש עגדי אם יגאלך טוב ויהיו זכות האורה שנקראת נקה טוב חזי מוסב ואם לא שלא יהיה בידם שום זכות מ"מ וגאלתיך אנכי ה"ק שיעשה למען שמו כמ"ש אנכי ה' אלהיך לו זכות כבוד האורה לך שנאמר אנכי הוא מנחמכם רמז לשיעשה הקב"ה למענו ולמען תורתו • ויכול להיות שלזה היתה הכוונה כשנתירה דבקה למה זה אנכי שהיא חשבה שולד ר' בשעה ומאחר שהוא מפרכם על פחתי בית המדרש ועל פחתי ע"ג אם כן שמא ח"ו אתי רשויות ולמה זה אנכי למה שאמר הקב"ה אנכי ה' ואין זולתי לפיכך והלך לדרום אם ה' כ"ל אחרי מציאות השי"ת עד שבא החשובה שני גוים בנעניך ואחד יהיה עובד אלהים לפיכך הוא מפרכם לנחת על השחת ב"ה ושמי יהיה עובד אלילים ועשולם רשוה אחד הוא לך הבנים הם בנים • ולכך שאר בועז מי ה' שבכי על הבוקר קטן בשעשוה לבעוה יכול כל תוכך גוזה החל הזה זה"ש לעורר התשבה עד שתחסן כמו שנאמר השבעתי אחכם בנות ירושלים אם העוררו את התאהבה עד שתחפץ • ומה שאמרנו שיעשה הקב"ה למען שמו אף אם לא יהיו ישראל ראוין להגאל לזה מצינו רחייה גדולה ממאמר רז"ל במסכת שבת פרק ר' עקיבא:

עמוד כא

אמר רבי שמואל בר נחמני מ"ד יונתן מ"ד כי אתה מצינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו לעתיד יאמר הקב"ה לאברהם בניך חטאו אמר לפניו רבש"ע יאמרו על קדושת שמך • אמר מאמר קמו אמר הקדוש ב"ה לאברהם בניך החטאו בו'

אברהם אבינו בירר לו העבדות מוסב מכאן כו' וזה"ש ויהי השמש לבא ותרדימה נפלה על אברהם

זה רמז לו הקב"ה הגיהנם והעבדות • הגיהנם הבא לאחר המות שהוא זמן הערב שמשו של אדם כמ"ש עד אשר לא יחשך השמש זה"ש ויהי השמש לבא לו ע"ד שאמרז"ל שלעתיד לבן גיהנם נלה הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה זה"ש ויהי השמש לבא היינו הגיהנם • והמלכיות לפי שנאמר במלכות בית דוד כשמש נגדי ובאשר רואה אברהם במחזה שקיעת שמשו של מלכות בית דוד אז ותרדימה נפלה על אברהם כמ"ש בשוא ה' אח שיבת ציון היינו כחולמים וע"ד שמצינו בגמרא מי חיכה דנייהו ע' שנין כו' בחוזה שעה בירר לו אברהם העבדות ומ"כ היה לו לבקש רחמים על בניו • ושוד שאמרו במדרש כשהרעה בחה חלילה אין מרגישים בה אלא יעקב שנאמר ויבער אם ביעקב כו' ומ"כ לית אמר יאמו ישראל ולא ביקש רחמים • ועוד בחשבון שיחק עשה עם הקב"ה מסיק שם דל פלגת לילותא כו' וכי לא מצינו כשעים שגם בלילה לא שכב לבם מלהרהר מחשבות שמל ואון כמ"ש החושבים רע על מחשבותם לחור הבקר יעשוה • ועוד אמרו ר"ג דאלילה וכי לא מצינו אלילה של ניסון ועוד למה קרא ליעקב דרדקי והלא כבר אמ בשיבה מובה ע"כ אני אומר שמאמר זה הוא בהפך ממש כי אברהם השיב יאמו העומות על קדושת שמך כד"א מאיתי כעב פשעיך ובישקש שיעשה הקב"ה למען קדושת שמו אף אם אין שום זכות ביד ישראל כמ"ש כעבור ה' יאפפך היינו שיעשה למען כבוד שמו ויאמו העומות • אמר הקב"ה אברהם לא היה לו נער גידול בנים כי אני בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי ואין לאמחול להם בלי טעם תימא ליה ליעקב שהוא היה ליה נער גידול בנים והוא יודע גודל העוכה שים למנדלו ולפי גודל העוכה ההוא יגדל העון והפשע אם ימרוד במנדלו והוא יכיר ויבין שנדול עונש מפשוה שפשר דבעי עלייהו רחמים בשעה ובשביל גם הוא יאמו העומות בשביל קדושת שמך • אמר הקב"ה לא בשכח טעמא כו' יאמר לית לשה פני זקן ונער לאחרי שכולם שכו מאחרי אין עושה עוד בהם גם אחד כי בזקנים נאמר גם בינה זרקה בו והוא לא ידע והיה לפחות לזקנים לגחם על רעתם ברלותם את עלמם קרובים לשערי מות כי על זה יורה הפיכות השער מבחרות לגבן בזקנתו להורות על הלבנת המעשים כד"א אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וגומר • ולא בדרדקי עסה כי הנערים בימי בחרותם שהם חזקים אף בריחים יעריחו לשוב אל ה' להחזיק בתורתו שנקראת עסה שנאמר לי עסה ותושיה ומ"מ לא אמלא בדרדקי עסה • או יאמר שאפי' הקטנים שאין בהם כדי הבנה למשוב ברע ובחור בטוב גם המה שכו מאחרי ה' וידעו לעשות להקניט רבונם • תימא

ליתהק כו' והשיב לו דל כ' דלמ עמסת להו פסו להו כ' דל פלגת דלילותה כי הגלות המשל לילה יכפר מחטה כמ"ם בדמיהל שהגלות בח להחם החטה ולכפר פסע כי בוודאי מצד תוקף הגלות שסבלו רמוי למחול החטי גם תוקף הגלות מעביר הח החדם על דעת קונו וח"כ אין החטאה גדולה כל כך • פם להו כ"ה דל פלגת דמיכל ודמשתי ודלעויי ודבים הכסח לפי פשוטו וכל לומר שלזה נתכוון בעל המאמר שחטאה פלגה דבריס מתריכין שנותיו של חדם המתריך על שלחנו והמתריך בניח הכסח והמתריך בניח הכסח לפי שנורם בישנו לו הרבה מעונותיו לפי חשבון החומר דל פלגת כו' חמח לפי דרכינו נוכל לומר דל פלגת דמיכל ומשתי כי כל התלונות שעשנו על ישרהל היו מצד שנחרתקו ישרהל ממלכל ומשתה של החומות כמ"ם כי חתה עשית פירם רמ"י חתה נרמת שנונחים לנו לפי שהרחקת חותנו ממלכלם הגורם קירוב הדעת • ודלעויי כי כבר נחמר בנכי יכוחו ובתחנונים חוביל ובגלות החל תמיד היתה כפס פרוסה להתגבל ולהתחנן וכל הפוסע יד בתחנה נותנים לו בין הגון בין שיעו הגון • פם להו י"ב ופלגת חם חתה סובל כולם היינו לעשות בשביל כבוד שמך המחולל מועב ותי לח פלגת עלי היינו לעשות בשביל עקדתי שמרתי נפשי לעשות וכבר הכטחת חת חברהם שזכות זה תסומר לישרהל בכל נרתה הה"ד כי חברהם לח ידענו וישרהל לח יכירנו ר"ל חלח ידעו להפך בזכותם בעשם כמו יחחק שהרי לח יוכלו לומר פלגת עלי כו' לפיכך חמרו כלפי יחחק כי חתה חבינו ר"ל בזכותך חלו חיין הביב להם יחחק קרחו להקב"ה רלה בזה שיזכר נכון להנות השחלה שיעשה הקב"ה למען שמו שה"ם נוחלנו ה' מעולם שמך שסיבת גחולתינו ופדות נפשינו יהיה לפי שמעולם שמך יהיה שלם וכין החומות הוח מוחק בכל יום • שה"ם ים נוחל קבוב היינו הקב"ה כחמור וכן כמ בועז הגחולה בסוף דבריו כמ"ם על הגחולה ועל החמורה לקיים כל דבר פלף ימים נעלו ונתן לרעהו ושתח התעודה ישרהל כי עניו נעל זה עדות הוח לישרהל על הגחולה שחהיה ע"י נעל כמו שכתוב על ידוס מפליך נעלי וכמ"ם וכהנו לפעבה נחליס והדריך בנעליס • וכן בשיולד בן לנעמי חמר ממנו ילח חובר נזע יפי חמרו הנשים ברוך ה' חשר לח השבית לך נוחל היום וכי היום נחלה ולח היום ילדה חלח שהכינוהו קול נבורכה על חשר לח השבית ממנה יניחת הגוחל מחלנה ומ"ם היום לזו דוקח חלח ע"ד שחמרו בנחמה שהיום חפי משיחנו לזו דוקח חלח ע"ד היום חם נקולו חשמעו זה"ם ונחלתיך חנכי היינו התורה המתחלת בחנכי וע"ד חרז"ל חכות על הלחות חל הקרי חכות חלח חיכות וכזה נפלם ביחור חב יום מתן תורה וחיכות בם"ד :

עמוד כב בהג הסוכות עמוד זה מדבר בסוד הסוכה והלולב ע"ד משל ויבוח משל לרז"ל לחשבון עונות :

עמוד כג מדבר בסוד ז' ענינים של מדבר כנגד ז' מיני סוכה ועשה חרז"ל מצוה קלה יש לו וסוכה שמה והוחלת חמה מנרחיקה על דרך מחתה מרובה מילתה שפטור :

עמוד כד מדבר בסוד שני דפנות ושליטית חפילו טפח ועשה גובה הסוכה ועל דרך חרז"ל סוכה שהיח למעלה מעשרים פטולה :

עמוד כה מדבר בענין שמחת חג זה יותר מכל המועדים ובקדושת יום שמיני ויבית משל על שמחת הגוף והנפש וסוד מרחה הסוגה וביחור פרשת הקהל וע"ד המאמר מן חלק לשבעה וגם לשמונה כו' :

עמוד כו מדבר בסוד לרבעה מינים והכללה מהם על דרך מדרש פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' וים בחג זה חמשה עמודים כמספר המנות שלשלושתו בו להיותו לרבעה מינים ומנות סוכה הרי חמש :

ולקחתם לכם ביום הראשון

עמוד כב מאמר קמח **טעם** מה שהוא מונה יום ראשון והלא ט"ו הוא **וכי** ראשון הוא והלא חמשה עשר לחודש הוא אלא ראשון לחשבון עונות משל למדינה כו' : **אם** שלמים וכן רבים רוח ה' נוספה גם לשלה מלשעניני הזמן ולבת בשל שדי לחסות תחת כנפיו מיום הולדם עד שובם לעפרם הנה היום הזה חשב בעצמו בתו בשל קורבנו רמוי להקרבת רחמין לחשבון עונות כי לו משפט הבכורה להיות רחמין בזמן ובמעלה :

הקדמת ענין זה מבואר במדרש הכתובים לבנות כל דבר המבין בשל תו בהקרבה כי מדרך מושלי משלים ליקח משל מן המפורסם והנגלה אל הנסתר כדי לשבר חוזן החדם מה שהיא יכולה לשמוע כי בדרך זה מצינו שסוקים המייחסים להקב"ה חבריס בשמייס כמו עיני ה' יד ה' וזולתם והכל כדי להמליץ הענין בעיני ההמון כמו שביחר הרב המורה בחלק רחמון • ובבחינה זו מצינו כתובים הממשילים תפועת ה' לנפש כמ"ם ויבח בנפש לנו וגו' לפי שחועלת הנפש ונרכו ניכר ומפורסם שחיי כל המשלים תלוין בנפש כך הס תלוין כולם בחמתו של מקום ב"ה שחם יסיר הקב"ה ממנו ויעזבם למקריס עד מהרה חבד יחבדון והדבקים בה' חיים כלכם עומדים וקיימים ומטעם זה המשילו הקב"ה לשל המנין כמ"ם ה' חומרך ה' שלך כי הבת בשל קורנו לחסות תחת כנפיו הרי הוח ניזול ממנר ומזרם ומחוכ וכל זה כיוצי למקריס היורדים מלחעלה מפלת המערכה כמ"ם וסוכה תהיה לשל יומם מחוכ ומחסה ומסחור ממטר ומזרם חשר ממנה חין המלם כ"ח עוב לפני התלהים ימלם חת נפשו בנחו לחסות בשל שדי • ומטעם זה רחו הקדמונים לדמות סדר הסוכה לשל שדי כמו שיבח ביחורו • ונראה שזה טעם שמיכות **קמט** שמיני' פסוק וסוכה תהיה לשל יומם וגומר **שירת** לשיבת הכרם הנאמר ביעשיה ושם **הכרם** לפסוק נפשה סוכה יהבר חיך יאמר שהיח **וסוכה** תהיה מחסה ומסחור ממטר ומזרם והלח

הנפש יורד בה מלא שהוא רמז לצל יומם ומשל נפלא על הכוכ' והלובב על הקב"ה שהוא עושה סוכת כרמים לעוטרים את פריו פרי צדיק עץ חיים אשר גידולו מן התורה שהיא כרם ה' צבאות אשר מסך תוצאות היין המשומר בענבין מסמא יתי ברמזיהם הם הסודות המלהיבות כמיין יין וכמ"ש הביתני אל בית היין זה סיני שבו נתנה התורה הקדושה בשבעים פנים כמיין יין ודבר זה יתבאר על מכונו על פי המשל ומליצה וזה תמרו • משל למלך שמלא עבדיו משרתיו עושי רצונו למרץ רמוקה כי שם כרמו אשר נוה להם לעבדו ולשמרו ונעשו שלא להסתפק ממנו כל עוד שהם עסוקים במלאכתו כי אם שפרי הכרם ההוא יהיה להם למשכרת להביא ממנו ברף לביתם כי אינו נפסד בבוא הימים כמו שאר פירות זולתם אשר בבוקר יגין וחלף ולערב ימולל ויבש ואין עומין מהם תועלת להיותם מצויים ובלתי קיימים • ולפי שנעשו שלא להסתפק מן הכרם הזכרך המלך עוד למשול להם לעזוק סיפוקם כרמים קטנים שהיו עומדים סביב לכרם זה הגדול אשר תפץ בו המלך ומן הכרמים ההם היו מוציאין פרי לאכול ממנו לך הפירות ההם לא יאכל ולא יחסן מהם כי בהתריך הימים לא תקום ולא תהיה להם קיום נאמי ואין יכולין לעשות מכרמים קטנים אלו להביא ערף לביתם • המפסיד שבהם רמו תועלת כרמים קטנים אלו שהוא מותם לשעתו ואין יכולין לעמוד זולתו משא"כ בכרם זה הגדול וכחד ידיש שאין תועלת פריו נרמה כ"ל לעיתים רחוקים ואשר המה עושים ושנים ים ואין רואה מה תהא בסופו משכו ידיהם מעסק הגדול לשני סיבות הסיבה האחת הוא הדבר שהבטנו להיות תועלת הכרמים הקטנים מותם לעיניים ע"כ עשו מלאכתה קבע בחומצם כי שם ביתם • ומלאכת הכר' הגדול עשו תמיי להיות התועלת רחוק בעיניהם • הסיבה השנית היא להיות חלוק לבב זה מזה נתפרדה החבילה ונתבטלה מלאכת הצותפות כמלאכת מגדל דור הפלגה שנתבטלה לסיבת פירוד לבבם ע"כ נתנו במלאכת הכרמים הקטנים המיותרים לכל איש כפי עצמו • וברצות המלך ביעול המלאכה לשני סיבות אלו תשב לגדור הפרצה ושוה להם כ' צוויה • א שלא יצאו בסוכות כרמים קטנים כ"ל יסיבה על תרעי ויהיה עיקר דירתם בזה הכרם הגדול וכסיבה זו יכירו וידעו שהוא עיקר כי שם ביתם ומלאכת הכרמים קטנים טפל • ב שיהיו תמיד נאנודה אחת כי בסיבה זו יעמדו על נפשם ואיש את רעהו יעזורו לעשות מלאכת המלך כשאר צוה • מהנעשה המשל הלזה יתבאר לנו טעם ושוד שני מצות אלו סוכה ולולב שנצטוינו בם בזמן אחד • וכבר ביאר שלמה החכם על המשל שהמתנו בשומרו על תרעי שאחרות שזהו הטעם בני אמי נחרו בי שמני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי • ועל הדרך שביאר בעקידה שכל קניני הזמן מתייחסים אל הטעם לפיכך סוכה שחמתה מכוסה מלמעלה פסולה לפי שזה יורה על היותו יותר בוטח בקניניו הזמניים המתייחסים לטעם ממה שהוא בוטח ולן בגג שדי • והבוטח בעשרו בלי ספק הוא מטעמיר פני הטפש הזכה במעשים שאר לא יעשו עד שאר תפתח התורה השכלית וחשך מטמור תחרה • לזה תמרה כנסת ישראל אל הקדוש ברוך הוא שחרחורת ונעצבתני בתי שימור ושמורה תני במעשי לפי שטפחתני השטש מאד היותי בוטח בקניני הזמן הבאים ממגד הבוטח שטש • בני אמי נחרו בי יאמר שהסיבה שאר הביאתי הלוט המה בני אמי שופפי הם שחרחורי להיות טופרה את הכרמים קטנים מחבלים כרם ה' צבאות עד שכרמי שלי המיוחד לי להיינו התורה והמצות לא נטרתי וזה כי המלך ה' צבאות למיה שלח הוה בעולם הזה לעבודת הכרם הגדול להיינו התורה שנרמזה בכרם כמבואר למעלה וזה לשלם שלא יסתפק ממנו לעשותה קדוש לאחוז ממנה כי אמנם לזה ניהנות בעה"ז נתנו כ"ל להביא מהם ערף לביתו עולמים לנפש הזכה והוא חלקו מכל עמלו ומשר עוד לאדם כרמים קטנים הם ההלכות הזמניות שהאדם לריך בהם בהכרח ותועלתם מותם לעין הנשמי כי לא יוכל עמוד בלעדם אך זה הכרם הגדול שהתורה נמשל בו יד כולם שוה בה ולא תועלם המלאכה התוכניית כ"ל בזיווף שלימים וכן רבים כמ"ש לא עליך המלאכה לגמור כו' ותועלתם לזמן מותם כי הוא לעולם הבא אשר עין לא ראתה אלהים זולתך כי בשעה זו נתפתחה הוה כמ"ש וכי תאוה הוא לעיניים לתפוקי הלאחות הנלאחות שעין לא ראתה וסיבה זו כרמי שלי לא נטרתי להיותי תושב דירת הע"ה דירת קבע להיותו מותם לעין הנשמי וכרמי שלי המיוחד לי לא יעבד ולא יזרע כמאמר שלמה על שדה חים עשל עבדתי ועל כרם אדם חסר לב והנה עלו כולו קמשונים כו' ונתן שני סבות לקלקול הכרם הזה א תומרו שנשפתני השמש להיותי בוטח יותר בקניני הזמניים הבאים ממגד הבוחה שמש ועשיתי מסך דירת קבע כתמוך • ב תומרו בני אמי נחרו בי להיותו שדה של שופפים ע"כ לא יעבד ולא יזרע לשבת פירוד הלבבות שביניהם אשר על שני סיבה אלו בתו מצות הסוכה והלולב לגדור הפרצות • כי אדבע מיניס שבלולב יזהו על היום יסרשל בתנודה תחת כמו סיבות בעז"ה במקומו • והסוכה לבוא לחסות בצל שדי ולשבות קבע מכרם ה' צבאות ודירת תרעי מכרמים קטנים אלו זה"ש כרמי שלי לא נטרתי והוא כיוני לפעולות הנפש המיוחדים לי ולא לזרים אתי לא כן הפעולות הזמניות המדומות שיוכל להיות שפתחוס יעזוב לאחרים חיל ותומה אשר בנה ואשר נטע ולא ישמח בכל עמלו שיעמול לבוא • ובכלזה שלזה

קנא ביאור נאה על ארז"ל איזהו עשיר השמח בחלקו

כוונו רז"ל בתומרם לזהו עשיר האמת בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל וגו' ומהיכן למדו מפסוק זה שהאמת בחלקו נקרא עשיר ע"כ תומר אני כי מהידוע שהעושר נחלק לשני חלקים • החלק

כי אל תראוני שאני שחרחורת כו'

החלק הה' הוא החלק הנאכל והוא מה שהוציא כבר
ממנו לצרכי הגוף והנפש . והחלק השני הוא מה
שעדיין נשאר קיים בעין לפניו ובנוגע שבעולם
שהאדם עצב בזה החלק הנאכל והוא שמח כמה שים
לו בעין בזה ישמח ויגל לאמור לך עשרתי מנחת
חון לי ומנהג רע זה הוא הפך מן החמת . כי בחמת
ומחומה כל מי שאר חלק לו תלהים בעיניה יבין ויבכיל
שלין לאדם לשמוח כי אם בזה שכבר נאכל כי הוא
חלקו בחמת וצריך ליתן הודיה ושבח לאל יתברך שזכה
לאכול מיניע כפיו כי הוא חלקו מה שהוציא באכילה
ושתייה ויתר הצרכים והחורה ולצדקה . לאפוקי מה
שהוא עדיין בעין אין בו עדיין שום לד שאחה כי
יכול להיות שפהאום יבד ממאודו ויבוזו זרים יגיעו
ויעזוב לאחרים חילו או נכרות ישפיחו או ממונו
בחם יצרף ומאחז שעשרו חינו בידו ואיך ישמח בו
ע"כ החלק הנאכל הוא חלקו בהחלט והחלק שאר לפניו
חינו שלו בהחלט . רחה זה לשדה קחלת בדמיוחו
ולשלו ממש שנאמר הנה אשר רחיתי טוב אשר יפה
לאכול ולשחות וגו' כי הוא חלקו וגו' והשליטו לאכול
ממנו ולשמוח בעמלו ולשאת את חלקו וגומר פסוקים
אלו יגידון יעידון עדות ה' נאמנה שהחלק הנאכל
הוא חלקו וכו רחוי לשמוח לכך אמרו חז"ל שעיר
השמח בחלקו דהיינו החלק הנאכל שהוא חלקו שנאמר
יגיע כפיך כי תאכל אשריך רבי המקרא מסבח ואומר
שהחלק הנאכל הוא הנותן העובר וגו לבד רחוי
לשמוח כמ"ש אין לו טוב מאשר ישמח האדם במעשיו
כי הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו .
או יאמר בחלקו היינו ההכרחי לו שישמח בחוקן
המוכרות שים לו כי הם אינן חלקו רק מה שהוא
צריך לצורך תכילתו נקרא חלקו וגו לבד רחוי לשמוח
שנאמר יגיע כפיך כי תאכל וגו' וק"ל . והנה בחג
זה שנקרא זמן שמחתינו רחוי שנבחן במה שהיה
השמחה שלימה אשר להשרה זו בח הציווי לשמח
מדיבת קבע ולשב בדירת ארעי לידע ולהודיע ולהודע
שאין שמחה בכל קיומי התורה שאין מוסבים לדירת
קבע ועיקר השמחה לבוא בקורת על שדי זה שהשמח
בחלקו ובחיב חלקי ה' אמרה נפשי כי החלק הנאכל
שהוציא כבר לחורה ולצדקה הרי הוא נחן לה' כבר
לפיכך הוא שלו בהחלט לכך נאמר כרמי שלי המיוחד
לי לא נטרתי והלכתי לנוח על עניס כרמים קנינים
אלו בחובני שים בהם לד שלימות וכרם ה' נבחות פרץ
גדרו והיה למרמס ומבשה זה הממיך דירת הכרם
לפסוק וסוכה תהיה לצל כי מה שאמר תעירה דירת
דודי לכרמו היינו לחורה ה' המיחה שנמשלה בכרם
כד"א מזמה ייחה וגומר וכמ"ש הביאתי אל בית היין
זה סיני שבו נחנה החורה בע' פנים כמנין יין . כרם
היה לידידי בקרן בן שמן וגו' ויקו לעשות ענבים
ויעש בחושים שבהשכה כל החורה למיחה ומה לעשות
עוד לכרמי כו' הסר משוכחו והיה לבער היינו חגבי
בליעל שנמשלו לקוץ מוגד פרץ גודרי גדרו והיה למרמס
כי גם גודרי גדר ושומדים בפרץ השהיחו החעיבו
כמ"ש וחופשי החורה לא ידעוני . ומשוה על העניים
מהמעיר כי החג הוא זמן נשמים ולפי שלא שמרו
הסוכות כראוי ולא בחו בצל שדי על כן לא עליהם
יהיה הנשם זה"ש כי כרם ה' נבחות בית ישראל כי
לבית ישראל מסר ה' את כרמו כמ"ש כרם היה
לשלמה בבעל המון וגו' נתן את הכרם לנוטרים וגו'
לך הקדים לשיר זה פסוק וסוכה תהי' לצל יומם מחורב
ומחסה ומסחור ממטר ומזרם ואם בשחם סוכה ידבר
והלא המטר יורד בה אלא שבצל שדי ידבר שכל החזרת
בישראל אשר נגה עליו חור השכל יכירו וידעו שדירת
ארץ מחפליה זו היח דירת ארעי והשלמים יחשו בצל
שדי אשר הוא מחסה לעמו מחורב וממון וממטר אשר
ימטר מפחח המערבה כמ"ש ימטר על בשעים פחים .
ומזרם מים הזדונים כמ"ש לוחת ה' שהיה לנו בקוס
עליונו אלם אלו המים שעפונו . וזה"ש ב"ו מקרא
בעלים ובאלנים והקב"ה מקרא

קנב תקרה שיש עליה מעזיבה כו'

במים עליוחיו ומעשה זה אמרו הקרא שים עליה מעזיבה פסול' והיא חקרא ב"ו המקרא עליוחיו בעלים ואלנים ועיבר בעפר

וכל זה הוא כיוון אל החסיון בגל הקניניס המדומים והוא הקרא שים עליה מעזיבה כי לפוף הוא נעזב מן הקניניס הבם ויעזוב לאחרים חילו והקרא הקב"ה אין עליה מעזיבה כי לא יעזוב לעולם כל החומים בו והוא מקרא במים כי חועלה הנשם והמים ניכר לכל ובדרך זה הנשם והגל בחיבה אחת להם לפיכך פסוקים ממשילים השועה ה' לגל הסוכה ולנשם זה כמ"ש ויבא כנשם לנו וגו' ואחר שהקב"ה ממשל בשניהם לפיכך מניחו בזכריה כשייעד עונש החומות שלא יעלו למוג לח הג הסוכות כחיב שם ולא עליהם יהיה הנשם ורמה זה שלא עליהם תהיה השועה ה' שנמשלה בנשם ומה שייעד לחומות עונש דווקא על מנוה זו יהבאר בע"ה בממאר הסמוך . ואחר העשה זו נחבאר לנו למה נקרא יום זה רחבון לחשבון עוונות ודבר זה יחבאר בד' דרכים . הדרך

דרך א' הא' הוא שיום זה נקרא רחבון כי הוא רחבון בשעלה ביחר

שאת על כל הימים כי בעשם היום הזה יגלו מדירת קבע ליבש בעה"ז דירת ארעי וכל הדר בעה"ז דירת ארעי הוא מלומד בחשבון עוונות כ"ש שניניו חמיד על כל דרכיו והוא מקפיד על כל מעשיו עד שאר יראים בכל שניאה ובפיבה זו תהיה גם החשובה קלה בעיניו אחת לאחת למען חשבון לידע מספר מכות הנשם הם העונות כמו החולה שאם לא יבניס בחשבון מכותיו קשה לו למנות חרופה כך בחלי הנפשות שבלימי הלעת מדקדקים בחשבון עונות כמו שאמר לב אדם יחבב דרכו וכמו שאמר ולחושבי שמו וע"ד שדרשו מפסוק נוחו חשבון . לא כן הכיחות החושבים ליבש בשלוה בעה"ז לדור בו דירת קבע ובונין להם בחים ספונים ועליות מרווחים ומכלים בהכל ימיהם לעבור כעפר אחר בכשף וזהב וסגולות בני האדם עד אשר יבוא הקץ לעבוו ויבבא את ה' עושהו ויגבל צור יפוצחו הגותן לו כח לעשות חיל וכחות

מלו בוודאי אין יודעין החכון עומתיהם אפר עכרו רחמם עד כי חדל לספור כי אין מספר לא ידעו ספורות למו ואם יספרם מחול ירבון כי הגדיל לעשות עניותי חביולות וקפה לו לעשות חסובה כי בכר נעשה מלו הכל כהיקר ולא יכיר אפם בנפשו והמלמים מדקדקים בכל מעשיהם ומיבב עם קומו שבשמים כמה ים לו עליו מן המובות כי העון נקרא מובה אפר מפמל לב הכסיל ועל זה הפפלר דוד על עלמו לאמר כי פשעי אני אדע ובומר זה"ם רחמן לחכבון עוונות שלכך נקרא רחמן לפי שהוא מביא לידי חכבון עוונות כאמור לפיכך הוא רחמן כמעלה • הדרך הב' הוא לפי שאנ

זה גם אחר י"ב ויתי החסובה שבבר דרך ב'
נמחל כל עון ומעשה הוא בבריה
חדשה כאילו הוא נולד היום ואין בידו לא זכות ולא מובה בעודנו מנדר החסובה ומנ זה גם במספר שבעה ימים בנגד שבעה עשיריות שבעים הקנובים לכל אדם שבעולם יבב בכל שדי וידור בעה"ז דירה מלומנת לפיכך נקרא יום זה רחמן לחכבון עוונות הובה בזה שאפילו בי' שנים הרחשונים שהם בנגד יום רחמן מעפ"י שאינו בר עונשין עדיין מ"מ בזמן שביבה זרקה בו והוא לא ידע אזי הקב"ה מנרף לו גם חטאת נעוריו כי לכך החפילו דוד ואמר חטאת נעורי ופשעי אל תזכור וגו' ומביכה תיתי שיזכור אלא שהענין הוא כמו בפוקד עון אבות על בנים אעפ"י שבבר נאמר ובנים לא יומתו על אבות מ"מ בשלוחו מעשה אבותיו בידו הקב"ה פוקד עליו חטאת אבותיו אעפ"י שהוא לא היה לו חלק כלל בעשייה היות כ"ם בחטאת נעורים שהיה לו חלק בעשייה בשחור ובא על קיומו בגופו בשנים אזי הקדוש ברוך הוא מנרף לו חטאת נעורים לכך אמרו יום רחמן לחכבון עוונות לזרז את האדם שאם לא ילך בדרכי ה' בגופו בשנים אזי יגמול רעה לנפשו גם יום רחמן יהיה בכלל החכבון ויעשה גם על חטאת נעורים • הדרך השלישי

הוא על דרך שהזכרנו בהקדמת חג דרך ג'
הפסח שכלים בגליו הלו הם בנגד
שלשה זמנים הידועים והם ימי העלייה והעמידה והירידה וכבר הסכימו החכמים שחג החסיף זה הוא בנגד יציאת האדם מן העולם כמו שפירש בעקידה פרשת שמיני וז"ל למנם אחר עבור כל ימי הקיץ נקבע לנינו חג החסיף תקופת השנה כי אז הוא מסיפת האדם מן העולם כמ"ש בתפסך תא מעשיך כו' כי בימיו החמרונים של האדם רמוי לזכור ימי הבלו ולדקדק עם נפשו על חכבון זמנו כו' והמריך שם הכ בדבריו והכלל העולה שיום זה הוקש לחכבון עונות כי בימי הירידה יעשה חכבון עם נפשו כי קרוב יום ה' והזמן אשר בו יבא כל בשר ליתן דין וחכבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ביום ההוא מן העה"ז שחכבו לירידת קבע וגומו של העה"ב שחכבו לירידת מרעי והוא בחחת קבע וכיו עולמים זהו שחז"ל במסכת נדרים פרק הין הין המודר חם יאמרו לך ילדים בוא וקנים שחור חסחור ואל תבוא שחכה שחחירת זקנים בנין ובנין ילדים שחחירה וכליה מרחבעה עו' • ובנחת שחחירת בנין ובנין ילדים וכליה עד כי חדל לספור כי אין מספר לא ידעו ספורות למו ואם יספרם מחול ירבון כי הגדיל לעשות עניותי חביולות וקפה לו לעשות חסובה כי בכר נעשה מלו הכל כהיקר ולא יכיר אפם בנפשו והמלמים מדקדקים בכל מעשיהם ומיבב עם קומו שבשמים כמה ים לו עליו מן המובות כי העון נקרא מובה אפר מפמל לב הכסיל ועל זה הפפלר דוד על עלמו לאמר כי פשעי אני אדע ובומר זה"ם רחמן לחכבון עוונות שלכך נקרא רחמן לפי שהוא מביא לידי חכבון עוונות כאמור לפיכך הוא רחמן כמעלה • הדרך הב' הוא לפי שאנ

זה גם אחר י"ב ויתי החסובה שבבר דרך ב'
נמחל כל עון ומעשה הוא בבריה
חדשה כאילו הוא נולד היום ואין בידו לא זכות ולא מובה בעודנו מנדר החסובה ומנ זה גם במספר שבעה ימים בנגד שבעה עשיריות שבעים הקנובים לכל אדם שבעולם יבב בכל שדי וידור בעה"ז דירה מלומנת לפיכך נקרא יום זה רחמן לחכבון עוונות הובה בזה שאפילו בי' שנים הרחשונים שהם בנגד יום רחמן מעפ"י שאינו בר עונשין עדיין מ"מ בזמן שביבה זרקה בו והוא לא ידע אזי הקב"ה מנרף לו גם חטאת נעורים כי לכך החפילו דוד ואמר חטאת נעורי ופשעי אל תזכור וגו' ומביכה תיתי שיזכור אלא שהענין הוא כמו בפוקד עון אבות על בנים אעפ"י שבבר נאמר ובנים לא יומתו על אבות מ"מ בשלוחו מעשה אבותיו בידו הקב"ה פוקד עליו חטאת אבותיו אעפ"י שהוא לא היה לו חלק כלל בעשייה היות כ"ם בחטאת נעורים שהיה לו חלק בעשייה בשחור ובא על קיומו בגופו בשנים אזי הקדוש ברוך הוא מנרף לו חטאת נעורים לכך אמרו יום רחמן לחכבון עוונות לזרז את האדם שאם לא ילך בדרכי ה' בגופו בשנים אזי יגמול רעה לנפשו גם יום רחמן יהיה בכלל החכבון ויעשה גם על חטאת נעורים • הדרך השלישי

הוא על דרך שהזכרנו בהקדמת חג דרך ג'
הפסח שכלים בגליו הלו הם בנגד
שלשה זמנים הידועים והם ימי העלייה והעמידה והירידה וכבר הסכימו החכמים שחג החסיף זה הוא בנגד יציאת האדם מן העולם כמו שפירש בעקידה פרשת שמיני וז"ל למנם אחר עבור כל ימי הקיץ נקבע לנינו חג החסיף תקופת השנה כי אז הוא מסיפת האדם מן העולם כמ"ש בתפסך תא מעשיך כו' כי בימיו החמרונים של האדם רמוי לזכור ימי הבלו ולדקדק עם נפשו על חכבון זמנו כו' והמריך שם הכ בדבריו והכלל העולה שיום זה הוקש לחכבון עוונות כי בימי הירידה יעשה חכבון עם נפשו כי קרוב יום ה' והזמן אשר בו יבא כל בשר ליתן דין וחכבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ביום ההוא מן העה"ז שחכבו לירידת קבע וגומו של העה"ב שחכבו לירידת מרעי והוא בחחת קבע וכיו עולמים זהו שחז"ל במסכת נדרים פרק הין הין המודר חם יאמרו לך ילדים בוא וקנים שחור חסחור ואל תבוא שחכה שחחירת זקנים בנין ובנין ילדים שחחירה וכליה מרחבעה עו' • ובנחת שחחירת בנין ובנין ילדים וכליה עד כי חדל לספור כי אין מספר לא ידעו ספורות למו ואם יספרם מחול ירבון כי הגדיל לעשות עניותי חביולות וקפה לו לעשות חסובה כי בכר נעשה מלו הכל כהיקר ולא יכיר אפם בנפשו והמלמים מדקדקים בכל מעשיהם ומיבב עם קומו שבשמים כמה ים לו עליו מן המובות כי העון נקרא מובה אפר מפמל לב הכסיל ועל זה הפפלר דוד על עלמו לאמר כי פשעי אני אדע ובומר זה"ם רחמן לחכבון עוונות שלכך נקרא רחמן לפי שהוא מביא לידי חכבון עוונות כאמור לפיכך הוא רחמן כמעלה • הדרך הב' הוא לפי שאנ

זה גם אחר י"ב ויתי החסובה שבבר דרך ב'
נמחל כל עון ומעשה הוא בבריה
חדשה כאילו הוא נולד היום ואין בידו לא זכות ולא מובה בעודנו מנדר החסובה ומנ זה גם במספר שבעה ימים בנגד שבעה עשיריות שבעים הקנובים לכל אדם שבעולם יבב בכל שדי וידור בעה"ז דירה מלומנת לפיכך נקרא יום זה רחמן לחכבון עוונות הובה בזה שאפילו בי' שנים הרחשונים שהם בנגד יום רחמן מעפ"י שאינו בר עונשין עדיין מ"מ בזמן שביבה זרקה בו והוא לא ידע אזי הקב"ה מנרף לו גם חטאת נעורים כי לכך החפילו דוד ואמר חטאת נעורי ופשעי אל תזכור וגו' ומביכה תיתי שיזכור אלא שהענין הוא כמו בפוקד עון אבות על בנים אעפ"י שבבר נאמר ובנים לא יומתו על אבות מ"מ בשלוחו מעשה אבותיו בידו הקב"ה פוקד עליו חטאת אבותיו אעפ"י שהוא לא היה לו חלק כלל בעשייה היות כ"ם בחטאת נעורים שהיה לו חלק בעשייה בשחור ובא על קיומו בגופו בשנים אזי הקדוש ברוך הוא מנרף לו חטאת נעורים לכך אמרו יום רחמן לחכבון עוונות לזרז את האדם שאם לא ילך בדרכי ה' בגופו בשנים אזי יגמול רעה לנפשו גם יום רחמן יהיה בכלל החכבון ויעשה גם על חטאת נעורים • הדרך השלישי

הוא על דרך שהזכרנו בהקדמת חג דרך ג'
הפסח שכלים בגליו הלו הם בנגד
שלשה זמנים הידועים והם ימי העלייה והעמידה והירידה וכבר הסכימו החכמים שחג החסיף זה הוא בנגד יציאת האדם מן העולם כמו שפירש בעקידה פרשת שמיני וז"ל למנם אחר עבור כל ימי הקיץ נקבע לנינו חג החסיף תקופת השנה כי אז הוא מסיפת האדם מן העולם כמ"ש בתפסך תא מעשיך כו' כי בימיו החמרונים של האדם רמוי לזכור ימי הבלו ולדקדק עם נפשו על חכבון זמנו כו' והמריך שם הכ בדבריו והכלל העולה שיום זה הוקש לחכבון עוונות כי בימי הירידה יעשה חכבון עם נפשו כי קרוב יום ה' והזמן אשר בו יבא כל בשר ליתן דין וחכבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ביום ההוא מן העה"ז שחכבו לירידת קבע וגומו של העה"ב שחכבו לירידת מרעי והוא בחחת קבע וכיו עולמים זהו שחז"ל במסכת נדרים פרק הין הין המודר חם יאמרו לך ילדים בוא וקנים שחור

מבואר למבינים ומסכילים: הדרך הרביעי
דרך ד' הוא בשבבר ידוע שכל הלשת האדם חלויה
בסור מרע ועשה טוב ובבר זה מלינו בג'
זמנים אלו שבחודש זה ר"ה יו"כ סוכות כי בר"ה התקיעות בלו לעורר הבמן להיינו סור מרע • גם הם בלים להקביל אח כל זרע ישראל בלגודה אחת כמו שיהבאר בר"ה במאמר רי"ב וזהו סיבת עשיית השוב כמבואר שם • וכן ביו"כ נדהה הבמן להיינו סור מרע וסיבת עשייה השוב הוא הבלוס המחוך בין ישראל ליו"כ • וכן בחג זה יסיבה בסוכה דיבת אחרי ומלומלת היה סיבת סור מרע בהרחקת בקשת המחבות וד' מינים בלולב שהם בלגודה אחת זהו סיבת עשיית השוב בזמן שישראל הם בלגודה אחת ואז הקב"ה מקבל לותם לעם להיות למלך על ישראל כמ"ש ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל אעפ"י שבבר נעשו לגודה אחת בר"ה וביו"כ וכבר קבלנו עליהו עול מלכותו יתברך מ"מ הקב"ה עדיין לא קבל לותנו לעם אחרי שעדיין לא בחנו לכלל לגודה ממש קשר של קיימת כי השופר של ראש השנה הינו כי אם התראה שניה בלגודה אחת ויו"כ אע"פ שהלון עוד הם מוחלים זה לזה הלא עד מהרה יבוא כל אחד לסוכו החמתם בחג זה שחאחנו נלחבים ע"י מנהיג אחד בעל תוכה ומנות שנמשל לחחרוב ולקיחתו ביד שחאל יוכה על חזקו ותקפו כי שחאנו בנגד ימין השביעה וימין ה' רוממה עוסקת עוז ותעצומות להשיב רבים מעון ולחגוד בחזקת יד בלגודה אחת כל ג' כיסות זולתו דהיינו בעלי תורה בלא מנות בעלי מנות בלא תורה וקשים מסורה

ומצוה כי ג' כיתות הלו הם כנגד לולב והדס וערבה וכשהם בהגודש תחת וקשר ממש אז הקב"ה מקבל תודתו לו לעם לפיכך יום זה לחשבון עוונות כי מאחר שעה עתה לא קבל הקב"ה תודתו לו לעם אם כן עדיין אין מקום לחשבון עוונות כי אינו מדקדק עמנו כל כך עדיין מאחר שלא קבל תודתו לעם עדיין כלמור ועיין זה מסכיים מכל צד למה שיתבאר בסמוך במאמר קע"ז על פסוק שויתי ה' לנגדי תמיד ונומר וסמיך לזה תודיעני אורח חיי"ם בגי' לולב וכן נאמר בעיומוד בימיך נלח שדברנו ג"כ על הלולב וכו מרמזין יבואר שם מוחים בזמן שהשלום מתוך ביניהם והמבכיל יבין וזה גשלם מה שרצינו להוסיף ביאור במאמר קלר זה וה' יאר עיינינו בתורתו ויורנו מדרכיו אמן כן יהי רצון :

כל האזרח בישראל ישבו בסוכות

במסכת ע"ז פרק א' **עמוד כג**
מאמר ארוך
בויכוח שיש להקב"ה עם האומות ולסוף אומר הקב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה ואמאי קרי לה מצוה קלה לפי שאין בה חסרון כיס לכו ועשו אותה מיד כל אחד ואחד עושה סוכתו בראש גגו והקב"ה מקדיר עליהם החמה ומיד בועטים ויוצאים כו' : **מאמר קנג**
הוא הלכך אמר דברנו שסוכה זו רמז לגל שדי ומכמינו ז"ל הסכימו על ידינו במומרם שסוכות הלו הם זכר לענני כבוד שהיה כבוד השי"ת בתוך הענן ס"ל גלו לנו סוד הסוכות שהם זכר לגל שדי וזה יתבאר לנו למה יוצה הקב"ה לאומות לעתיד מצות הסוכה יותר מאחר מצות :

הקדמת ענין זה מבואר שבכך זה כולו קודם לה' כי שמו בקרבנו כמ"ש רז"ל מנין שבכפס שהל
קנד ארז"ל שם שמים חל
על הסוכה
עם שמים על החגיגה כך חל עם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות העשה שבעת ימים לה' מה חגיגה לה' לף סוכה לה' הולו זה שעם שמים חל על הסוכה ממש לולו זה שעם סוכה יורה על עם שמים על עם שכוחה לרחמי ביוש ונקויב כי יפעני בסוכה ונומר מלבד מה שאמרנו המקובלים שסוכה עולה ג"ל כמנין אמן וכמ"ש המתבבך יתבבך באלהי אמן וסוד זה יודוע ליודעים ומעשה זה החמירו רז"ל ואמרו שהסכך צריך להיות מדבר שתינו מקבל טומאה אחר שהוא רמז להקב"ה שנקרא עטוה עיניים מרשות ברע ואמרו שאין לפרוש סדין ביניו לבין הסכך וכל זה יורה לבלתי היות לו דבר חוצץ ביניו לבין אלהיו ולא יבא בלל דבר אחר כי בלל שדי יתלונן ומעשה זה אמרו שהנשים ועבדים וקטנים פטורים מן הסוכה לפי שאלו בעל כרחם הם יושבים בלל אחר ויש להם אמעני כי העבד יושב בלל רבו וכנו לבד הוא היושב בלל שדי לפיכך נקרא העבד עבד לעבדים וכן נשים וקטנים אלוים זה בזה שהקטן אלוי באמו ואמו בבעלה והבעל לבד הוא היושב בלל שדי בלאי שוא שאמעני כמ"ש יבבד האדם את ביו ויותר ממה שים לו שהוא אלוי בקונו והם אלוין בו • ומעשה זה אמרו סוכה שחחת סוכה פסולה להוכות על אחדותו ית' • וסוכה שהחת האילן לריך לעבב עני האילן עם הסכך ולקנאו בחופן שהאילן יהיה בעל בסכך וכל זה יורה שהם הוא מוכרח ליבב בלל אין אדם גדול שנמצא באילן כי האדם עץ השדה הוא וכמ"ש הפלה כאלי הבבי מ"מ לריך לבטלו בעני הסכך להורות שגם הוא גם שים שלומו אמר הוא בוטח בו שניהם לריכין לגל שדי הרומז בסכך זה ונהנו לעשר הסוכה ולהבלות בה כל בים וכוותה להורות שגם הוא גם בספו וזהבו כולם אלוין בלל שדי • ומכאן הוסר לנו הספק העשוי הגופל במאמר זה מה רלה הקב"ה על ככה לעוות לאומות מצות הסוכה דווקא גם מה שמינו בזכריה שבאילר שוגם האומות אמר לא יעלו לחוג אח חג הסוכות לאמר ייעד עונם על מצוה זו יותר מזולתה • ולהעמינו העיון מבואר שמצוה זו היא יסוד כל האמונה והיא קבלת עול מלכות שמים ליצא מאינטגניות הזמן לבא בקורות לל שדי והרי היא כאומה מאבי ה' אלהיך שהוא רמז לכל הדברות זהו שאמרו בגמ' שיאמרו האומות לפני הקב"ה רבש"ע תננה לנו מרחם ונעשנה היינו אחתן לנו מצות שהיא רמז לכל המצות ונעשנה ואז ממילא גם שאר המצות יהיו מובטות אחריה • מיד אומר להם הקב"ה מצוה קלה יש לי וסוכה שמה יאמר להם בואו אמו בללי וקבלו עול מלכות שמים ואמאי קרי לה מצוה קלה שאין בה אחרון כיס אין זה רמז נפלא להבואת בה' לעולם אין לו אחרון כיס והוא שמה בכל מה שאנו הבורת יאבדך שם מעט ואם רב מאד"ל ביוצאים מסוכה זה ואה' יסור לבו ושם שהב בסלו והוא בוטח בקנייניו הזמניים האחיבסים לשמם בוודאי אמיד כיסו אחר בדמיונו כי אוהב בסף לא ישבע בסף יש בידו מזה מהאוה מאחיים כו' ח"ב אמיד מוטל עליו מצות אות ומדומים ויום יום יעמוס עליו מצא הדאיפה והקיבון מאל"ב בבוחאים בה' שנקל להם בא בללו והוא העובר האמיתי שאין בו אחרון כיס • ומעשה זה ייעד הנביא עוגם לאחר לא יעלו לחוג אח החג הסוכות לפי שזה יורה שאין להם חלק בה' כלל • ומה שאמר הקב"ה מוציא אמה מגרחיקה הוא
קנה ענין הוצאת חמה מגרחיקה מבואר ע"ל שבאר בעקידה סוכה שבאמה מרובה מגילה פסולה שזה יורה על היותו יותר בוטח במזלו הגדמן בשאם כי הוא המזל המפוכפס יותר מזולתה • ממה שהוא יושב בלל שדי נמצא שלדברי הרב הלל מורה על הבטחון בלל שדי • והחמה מורה על הבוטח במזלו לפיכך הניח הקב"ה לפניהם שני דרכים אלו לאמר הרי מצות הסוכה שהיא רמז לבטחון בלל שדי והוציא להם החמה מגרחיקה לאמר הרי לכם המזל שהייתם בוטחים בו עד הנה

ובחרו לכם דרך ח', מב' מלו ובחר רמז כי טוב לעיטים לרחות הסמם ויחמרו מיד התח חמותי רחיתי חור הסמטי מיד הם בועטים לחמר מה שדי כי נעבדנו וחוזרים לכורם לעבודת הסמם כחמור לפיכך לח יזכו לעתיד להתחייה ולכך חמר זכריה ולח עליהם יהיה הגשם היינו הגשם נדכות שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים • וזהו שחמר לעתיד לח יהיה לך הסמם לחור יומם וירח לחור לילה והיה ה' לך לחור עולם וזהו ממש דוגמת חומרם מין בודקין לחור החמה ולח לחור הלבנה כי הם לחור הגר ועל הדרך שבחרנוהו בתג הספכה כי בעוה"ז דוגי בני המדם בועטים יותר בקניניים הזמניים הבחים ממנד הבוחה שמש ממה שהם בועטים בהקב"ה ובני עליית הם מועטים הבועטים בכל שדי יותר ממה שבועטים בקניניים הזמניים לכך נחמר לעתיד לח יהיה לך הסמם לחור יומם וגומר כי חז יהו כולם שכם חחד לעבד בקורת כל שדי זה"ש והיה ה' לך לחור עולם ולח יפנו לחור הסמם כל עיקר • וזה"ש ופן תשח עיניך הסמימה ורחית חת הסמם וגומר חשר חלק לכל העמים הורה זה שחלק העמים הוח להסתוף בכל הקניניים הזמניים המחיחסי' לסמם לפיכך גם לעתיד נקל להם לעבוח מלילו ית' בנחת החמה מנרחקה • חמנם לח כחלה חלק יעקב ה' הוח נחלתו כחמור • גם נרחה לפרש טעם הוסחת חמה מנרחקה לעתיד ע"ד שחרז"ל חין ניכנס לעתיד ללח הקב"ה מוניח חמה מנרחקה והיה חלהם כשעים מסביב ולדיקים תהיה הסמם לנדקה ומרפח • ונשג הקדוש ב"ה עמהם מהגג הגר הנח להתגייר שמודיעין לו שכר ועונש המצות כך הוניח להם הקב"ה החמה ונרחקה להם השכר והעונש כחחד וכשחר הרגישו חלומות העונש זכה חשר הוח מוכן להעובר על דברי התורה וזהו שחמר מיד בעטו ולח עמדו בנסיון ולומרים נגחקה חת מוסרותיהו ונשליכה ממנו עבותימו• ונדחה ליתן טעם על חרז"ל שכוכה שחמתה מרובה מלילה פכולה כי הלי הוח מרמז על מדת הרחמים כי הוח מורה על הסגנה והלילה לחיות מחכה ומסחוד • והחמה יש בה רמז למדת הדין כי בה ידין ה' עמים נהוניחה מנרחקה וחיה חלהם כשעים מסביב וכן חמה הוח לשון חימה כי על ידי ביעתן חף ה' וקנחתו הוח מתחמם • ולפי שמדה טובה מרובה ממדת פורעונות על כן נריכה להיות לילה מרובה מחמתה והטושה בהפך זה כתלו העיד שקר בנורתו וכן לנלחי חיות שם חמה כלל ג"כ חי לפשר כי לדם חין נדיק בחמת חשר לח יחמת ולפיכך ים נורך במדת הדין לדין בו הבעיים כדי לבעתם • גם לעתיד הרחמנן שהבחמה ים בו רמז לקניניים הזמניים הבחים ממנד הבוחה שמש יבח ג"כ על נכון על חתין עושין הפכך מעובה לנלחי היות שם חמה כלל כי בלי ספק ים נורך בהם לך נריך שיהיה הלי מרובה והוח שיהיו הקניניים הזמניים חללו חרעי והבעטחון בנל שדי עיקר • חלחמם מהות ענין הסיכון והסגנה חשר יפגו בסוכה ביום רעה יסחילנו הוח מבוחר יפה ממה

קנן סוד ז' ענגנים של מדבר

שחרז"ל במדבש ז' ענגים הקיפו חת יעקב במדבר חרבע ענני מחרבע רוחות העולם שנחמר יסובבנהו ינוננהו וגו' הענן החמיני היה על רחשיהם להיות להם לגל שלח יכא ושמש שנחמר פרש ענן למסך • הענן הששי היה מחיר להם הדרך שנחמר ואש להחיר לילה וכתיב וה' הולך לפניהם יומם וענן זה היה גם כן משוה להם הדרך וממלח הגומות ומשפיל ההרים שנחמר מוליכם בתהומות כמדבר לח יכשלו • הענן הז' היה הולך חחר המחנות לחסוף כל המחללים והחולים ושוברות ומיקות ויולדות וזקנים וזף והיה הענן נוסחם שנחמר כשבר יעיר קנו ע"כ במדרש • כפי הנרחה שמדרש זה מגלה לנו טפחיים טעם מה שדקדקו רז"ל במדת הסוכה בחוכך וברוחב שחהיה ז' על ז' כי בכולם בח הרמז על ההגנה והשלמה שהקב"ה מניל לוחנו מז' דבריס העומדים כנגדיהו וקנחם מנודחם פרוסה בכל יום שליהו לכלוחנו והקב"ה מגילנו מידם חשר להעבירה זו בחו ז' ענגים חלו לרמז לשבעה מיני ההגנה והשלה וכנגדם מניהו בחורה לשון סוכות ז' פעמים בניווי חג זה וכן מניהו בספר תהלים ז' מקומות שהזכיר לשון סכך על ההגנה והשלה כמו שיבח בממוך • והגה ד' חלנות נזיקים הידועים ומפורסמים הם הד' מלכיות שמשלו בישרחל לולח ה' חשר פרש ענן למסך וביום רעה יפקנו בד' ענגים מכל ד' רוחות כמו שנחמר בגבוחת דניחל וחמרו ד' רוחי מניחין ליעמ רבח ופשוטו בד' מלכיות ידבר זה"ש במדרש ד' ענגים מד' רוחות רמז להגנה והשלה מן הד' מלכיות שמשלו בד' רוחות • והגה לף הם יגן ה' בעד עמו מחיות רעות חלו עדיין לח יצחו מכלל לימתה ופחד מן המקניס היורדים מלמעלה מפלח המערכה המכוונים במער וזרב ובזה היה הענן החמיני הנעוי על רחשיהם מלמעלה לבל יכא שרב ושמש לרמז כי ה' שומרם ומנילם ויחוחנו הוניח מחחת ממלכח המערכה כמ"ש מין מזל ליעקב שחין המזל שולט בהם • לף עדיין לח נתקררה דעתם כי מי יעמוד בפרץ להשיב חמת החויב הפנימי חשר בקרבו חרבו והוח יגרו הרע העומד עליהו לכלותיהו עד חשר הופיע ה' ממכון שבתו ותל ה' ויחר לו בגר מנוה וחזרה חור וזה רפוחה והשלה מן החויב הפנימי כמ"ש ברחתי לו חורה מבלין זה"ש במדרש שהיה הענן הששי המחיר להם הלילה וזה רמז לחורה חור כמנוחר בחג הסנוחות במחמר קב"ה ע"ש זה"ש כחן והיה מנוה להם הדרך היינו הדרך היחר חשר נדיקים ילכו בו וממלח הגומות ומשפיל ההרים וכל זה רמז להסרת המכשולים חשר היה"ר נוקן לפניו בחופן שילך בחורת יסרים סלולה וכמ"ש חם פנע בך מנוול זה מסכתו לב"ה • לף בכל זה לף נתקררה כי חם דעת הבלימים שיהיו ניולים מכל מניקים חלו חמנם מה יעשו החוטחים בנפשותם חשר כרו ומרו חת דבר ה' שמח לף יהיו בכלל הללה זו כי כבר גבר עליהם יגרם גם כי שהדין

נותן שלא לקבלם בסוכה ויהיו נעזבים למקרים ולא יסובו ולא יעגו מורחות חיים לפיכך עשה להם הקדוש ברוך הוא סוכה בפני עצמם וזהו סוד הענן המביאי שהיה הולך לחמי המחנות לסוף כל הנסללים מחחי ה' ופרשו ממחנה השכינה נזדו לחמור והם חולים מחלי הנפשות וה' יתפשם ברחמיו לקבלם בסוכה עם שאר חסידי כח שהם חולים מחלי הגוף כעובדות ומיקות כו' זה"ם כשכר יעיר קנו וגו' ישתחו על מכרחו וזהו שנאמר ביחזקאל וידי אדם תחת כנפיהם ומרז"ל שזו היא יד הפסוקה לקבל שניים להכניסם תחת כנפי השכינה כמ"ש ומשה מחכם על כנפי נשרים ומביא אחכם אלי • וכנגד ז' מיני הללה אלו הזכיר המשורר ז' פעמים לשון סכך על שהענה והללה ד' מהם מדבריה בד' רוחות דהיינו הרוחות לחמור ואלו הם • א המשיחם אלהים וגו' ומשיך ליה ויעמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עליחו וגו' • ב כי יפנני בסכה וגו' ועשה יכוס רחמי על חויבי וגו' • ג חפשם בסכה מריב לשונות הייחו מן הרשעים המגדילים פיהם ביום צרה לחמור חיה אלהיהם כו' • ד מה שנאמר סכותה לרחמי ביום נשק היינו ביום מלחמה כשעתו • ה מה שנאמר יפת חופך שחרו שביבותיו שכחו וגו' ומשיך ליה וירעם בשמים ה' וגו' ופשעתו מדבר בדבריה היוצרים מלמעלה • ו שנאמר פרש עגן למסך ושם להאיר לילה זהו הענן הפשי שהיה מאיר להם ומגיל מתכסות החויב הפנימי לחמור • ז שנאמר ויהי בשלם סוכו וגו' רמז לסוכות שלום הניתן לעושי הסוכה כמ"ש גדול השלום שניתן לבעלי הסוכה שנאמר שלום שלום לרחוק גם מה שנאמר בחברתו יסך לך ותחת כנפיו תחסה מדבר בבעלי הסוכה הכורחים תחת כנפיו מפני מידת הדין המתוחה כנגדם כמבואר בדברי הרמב"ם על מאמר במקום שבעלי הסוכה עומדים כו' לכך נאמר בחברתו יסך לך ע"ד וידי אדם תחת כנפיהם וכדרך שנתבאר למעלה • ולפי שמן הרחוי שמכל ז' מיני הענה והללה אלו לא תהיה הכוונה מלנלנו ליטב בסוכה בעה"ז כי אם לכדי שניהיו פנויים לעבוד עבודת ה' ולא יעכבו על ידינו ז' מועדים אלו וכדרך זה לא נקבל הענה מסכך להנחתינו כי אם לשם שמים על כן אמר רב שמת משום ר' עקיבא מניין לעני סוכה שחסורין כל שבעה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' ר"ל שיהיו לה' לשם ה' ולא להנחתינו לחמור כי מעשה זה נחסרו כל ז' הקדושים נגד שבעה עבירות שהם קנ"ב ימי שנותינו כהם שבעים שנה בכולם לא תהיה הכוונה כי אם לשם ה' • ובעל העקידה הביא גם הוא בספרו פרשת חמור כל עיניי הסכך • ולשה לפרשם לדעתו ולא רחיתי להחריך בדבריו כי כבר הקדמתי בחיבור זה שלא להרחיבו בדברים לקוחים מחיבורים חחרים כי אם חת שכר נתן ה' בפי חוזו חמור לדבר ולהורות וה' יאר עיניו בהורתו עד עולם חכי"ר • וזה שנאמר כל החזרת כישראל יבנו בסכות כי כבר הנחנו שחכלית הכוונה בסוכה זו כדי להחניע חת העה"ז לדירת ארעי ולזה אין לנרך כי אם לכחות החסרים החוסבים להיות בעה"ז כחזרת

כחוסב כנגדם בח הרמז בסוכה זו שיכיון וידעו שדירת העה"ז הוח דירת ארעי • זה מה שלינו להוסיף ביחור בסכך זה ומעחה נגח לזכרון ביעור הדפוח בס"ד :

בסוכות תשבו שבעת ימים

עמוד כד ת"ר סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרי' אמה

מאמר קנז פסולה מנה"מ אמר רבה

ג' ראיות על דאמר קרא למען ידעו סוכה למעלה דורותיכם כי בסוכות מכ' פסולה הושבתי וגו' עד כ' אמה אדם יודע שדר בסוכה

למעלה מכ' אמה אינו יודע משום דלא שלטא בה עינא • רבי זירא אמר מהכא וסוכה תהיה לצל יומם מחורב עד כ' אמה אדם יושב בצל סוכה מבאן ואילך אינו יושב בצל סוכה כי אם בצל דפנות • רבא אמר מהכא בסוכות תשבו שבעת ימים תשבו כעין תדורו אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת ארעי עד כ' אמה אדם עושה דירתו דירת ארעי יותר מעשרים אמה אין אדם עושה דירתו דירת ארעי עד כאן (סוכה ד' כ') :

אם המדם השלם יכיר ויבין וידע ליתן חלק לכל מעלה ומעלה כראוי לה כחופן יכיר וידע חופן שמוסב בזחת יודע טעם ד' דפנות אלו שאין ליסב בלילה ויחבארו לנו ג' סלונחות אלו על שני דברים :

קנח סוד ב' **הקדמת** העניין המצח מבואר בחג הסבוחות בסוד **דפנות** הדגליס שרלו ישרחל בשעת **ושלישית טפח** מתן תורה והוח סד' מדברות אלו אשר היית הרמב"ם בשמונה

פרקיו והם מעלת העושר ומעלת הגבורה ומעלת המדות ומעלות החכמה והחורה מחיחסים לד' רוחות העולם והם ד' דפנות המסבבים כל המצלים בתוכן מלפליא זו ואמרו החכמים היציבה בלל דפנות להסיר מלקבינו רוח עושים אשר הומשך בקרב הקדמונים החוקרים אשר נפלו במוקשות העיון לאמר עוד ה' חת החרץ והדריס עליה לנודל שפלותם ומיעוט ערכם ו"ל לדבריהם אין החדם יוסב בלל שדי כי אם בלל ד' דפנות שהעולם מסובב מהם ובדיעה נפשדה זו יצלו למיגות • וסוכה כזו פסולה • שהרי חדרבה נאמר כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו וגו' הרי שקרוב לנו ה' ובלל כנפיו אתחנו יושבים ולא בלל דפנות • לך דפנות של הסוכה נדאה שהם כנגד ד' מעלות אלו שהנחנו ומעשה זה אמרו שבני דפנות נריכין להיות כהלכתן ושליטים אפילו מפח והביעים פרוצה במילותה כי נאמר בהם מהם הם מחיצות גמורות סוכיס בכנפיהם מגיניס על בעליהם והם מעלת התורה ומעלת המדות הם נאמר בחניס בפני הפורענות • אמנם השליטים דהיינו מעלת הגבורה נאמר אין בה שום שלימות אמיתי ואם לפעמים

הגלה פורתא מיהת הוי להגיל אח נפשו מיד אמנם חמם אמנם אחרי שלא בגבורת אדם יחפון ה' • הגלה זו היא מעט הכמות והאיכות ויעט לו מסגרת טפח סביב לפי שאין בה כי אם הגלה טפח להכות בחגרוף את הרשע לבך אמרו שליטית אפילו טפח • אמנם הרגישית פרוצה במילואה רמז למעלת העושר שאינו מגין כלל ובאמת אינו נותן עוז ותעצומות לעם כלל כמו שאמנת מבואר בהלכות יום כפור מאמר רמ"ז על מרז"ל הלילם ר"ת אין"ן ר"ו יכול"ת לעשו"ת מחי"ה אע"פ שרוב בני אדם בוטחים בו כמו בחומה משגבה כמ"ש הון עשיר קריית עזו וכחומה נשגבה במשכיותו מ"מ באמת אינו מוקף חומה כמ"ש עיר פרוצה אין חומה היא שאר אין מעצור לרוחו היינו האוהב כסף אין לו מעצור יש בידו מה שתחזה מחזיק כו' לפיכך אמרו שאין ליעב בגל דפנות כי אם בגל השבך דהיינו בגל שדי ולא יסמוך על ד' מדריגות אלו כלל • והסומך על ד' דפנות אלו הרי הוא כאלו שמך ידו על קיר נטוי נדר הדהויה זה"ש ובא אל הבית וסמך ידו על הקיר ונשכו נחש • א הבונה בעשרו הוא לפי שסופו להרפות הוא בגשך ותרבית לכך ונשכו נחש כמ"ש פורץ גדר ישכנו נחש והמלוה

קנט טעם איסור ריבית דא"י

בריבית נקרא פורץ גדר כי אפי' מחיצה של ברזל היא מספקת לו ואין לו שום גבול וגדר לאמר עד פה תבא ולא חוסיף כי כל עוד שיוסיף ממון יוסיף לחגה כאותה מים מלוחים לרווח ממלו שמוסיף חשק בנפשו וכל זה מצוי במלוה בריבית שאין להם בעהון בה' כלל כי מעשה זה הרש"ע בספו לא נתן בגשך אפי' ריבית דעובד כוכבים לפי שכל בעל מעה ומתן הוא בעל מלאכה תמיד עיניו נשואות אל ה' אם יהיה הוא לא מש"כ במלוי ריבית שהוא שומך על ערמומו בידו ומה' יסור לבו ומה שאמר לנכרי חשיב כבר בירחו חז"ל שלא הותרה רק לחותן ח"ת שהורגן חומתם ואינן יכולים להטריח עמהם בחיזו מלאכה או שהורה ואפי' להם לא הותרה כי אם דבר מועט כדי חיותם והמותר יחרים ונראה שמעשה זה שמכה פרשת ריבית לפרשת שמיטה כי זה הוא בעשם טעם השמיטה שעשה השביעית לא יזרע ולא יעבד כדי שיהיו תמיד עיניהם נשואות אל ה' לכך נאמר והיתה שבת האדץ לכם לאכלה ותרש"ל לאכלה ולא לסחורה כי זה המעט אשר הזמין ה' ביד האדם בעש"ו דווקא לאכלה נתן לו כדי סיפוקו ולא לסחורה לגבור כעפר זהב וכסף כמו שבארנו בפר היעב בחלק בחגון מאמר י' • וזה"ש תרור הגבר אשר יבטח באדם וגו' עקוב הלב וגו' אני ה' חוקר לב וגו' וזה שבריבית מסיר הבטחון והוא דבר המסור ללב כי לפעמים הוא תולה מעותיו בעובד כוכבים לכך נאמר בו וירחת מלאכיך וכאן אמר אני ה' חוקר לב ומעשה זה נאמר בפרשת הקהל שיקראו החורב בחזוי כל ישראל בשנת השמיטה בחג הסוכות כי הסוכות והשמיטה שניהם באים להכניע הומנו במדת הבטחון • בשמיטה הוא דאמרן • בסוכות הוא הדבר אשר דברנו שאשראו ליעב בגל הדפנות כי אם בגל הסבך אשר עשה ה' שוכן בקרבנו ועושה הגלה לא ימוט כמו שאמר בספו לא נתן בגשך ושוחד על נקי לא לקח עושה הגלה לא ימוט לעולם • הרגון בזה כי השוחד יעור והשבך גם כן יעור כמו שאמרו בפרק היזהו שבך בא ורחה כמה סמויות עיני מלוי בריבית כו' וכל עור עכשל בדרך אשר הוא הולך וכמו שנאמר בושה בעשרו הוא יפול אמנם עושה הגלה ששוחד לא לקח ושבפו לא נתן בשבך לא ימוט לעולם כי יפול לא יועל כי ה' סומך ידו אמנם הסומך ידו על הקיר ונשכו נחש מדה כנגד מדה אחת אשר בספו נתן בשבך הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור ובבר הזכרנו שמדה זו מצויה במי שעשה זאת בכללו ומה' יסור לבו • ב הבושה בגבורתו הרי הוא דומה לנחש שאמרו ג' הם שכל זמן שמזקינין מוסיפין גבורה ואלו הן נחש כו' או ע"ל שנאמר יפי הן נחש עלי דרך העוקד עקבי סוס וגו' ופסוק זה נאמר על שמשון שבטח בגבורתו ואפל לכך נאמר ושמך ידו על הקיר ונשכו נחש • ג הוא הבושה בחכמתו • ד הבושה במעשיו העוסים לעפ"י שבאר הזהיר שלמה לאמר ואל ביינך אל תשען שהרי שלמה בעה בחכמתו ובשכל אמנם העדר זה כרוך בעקביו כי חמת לו כדמות נחש לנקוש ולנטור כמו שאמרו לחישתן לחישת שרף לכך נאמר ונשכו נחש שהשומך על חכמתו יהיה העדר זה כרוך בעקביו והוא נשוך ממדה פחותה זו להיות חמת לו כדמות נחש כי מעשה זה נאמר כשדברו העם באלהי'

קס טעם לנחש נחשת שעשה משה

ובאמת עבדו ויגלה ה' בהם את הנחשים וגו' ויהיו לפי שמטהו בלשון ומפסו בידם לומנת נחש הקדמוני ובברו

במהירות שלהם באמת שנמשל לנחש לכך נדמו נחשים ורפואתם להיות בנחש נחושת והיינו להביט מה שקרה לנחש הקדמוני על שדבר בגנותו ובשביל זה לא יצאו לבטלה ותי לעולם זהו שפי' רש"י שם נחש נחושת שהלשון גופל על הלשון רצה לומר שחטא שלהם היה בלשון וגופל עליהם מוסר הנחש שחטא גם הוא בלשון כמ"ש תהרגנה לשון אפעה והוא תין נחש וכן המרגלים שחטאו בלשון נשחרב לשונם עד מיבורם כי התיוק בעודו במעי אמו עשורו פחות ועומד במקום הפה ובתיב זורו רשעים מרחם תעו מבטן דוברי כזב • חמת למו כדמות חמת נחש וגו' שגם במעי אמן חפסו חומנות הנחש וכל זה קרה לנחש מצד שהיה עדום מכל ושמך על חכמתו לכך נאמר ושמך ידו על הקיר שהוא סומך על כותלי בית המדרש שלו המעידים על מעלתו ואמן מקיר תזעק כי אין על מפר מלו ובסיבה זו יבלה חן שחוק לשונו בחחרים לפיכך ונשכו נחש • ואחר הנעה זו נתבאר לנו טעם מניעת היסיבה בגל דפנות לפי שלא שלמה עיקר בגל שדי והיו עיניו ולבו כל הימים לבעות ברוב עשרו • ומה שמיעו ג' חמורים אלו נותנים טעם על סוכה למעלה מעשרים שפסולה אי מפני שלמה בה עיקר • או מפני שהוא יושב בגל דפנות • או מפני שהוא דירת קבע •

גרסה שהם חלוקים בטעם מצות הסוכה וכל ח' להוסיף בה ולא לחלוק · כי לעת רבה הדורש פסוק למען ידעו וגו' שטעם סוכה הוא כטעם שאר המועדות זכר ליציאת מצרים כי זכירה זו מועלת לטעת בלבנו כי תלוין יתברך הגבורה והממשלה והשגחה לשכר ועונש ומחוך כך יהיו עיניו תמיד נשואות אל ה' לחקור בעין השכלי אחר מציאות השי"ת לכך אמר שבזמן שהיו נבוזזה למעלה מעשרים שפסולה משום דלא שלטא בה עינא גילה בזה טעמו על מצוה זו שהיא כדי שתשלוט עין הרוחה בשכך זה שהקב"ה נמשל בו ומחוך כך יבא לחקור בעין השכלי הפני' הלבבי אחר מציאותו ית' ויכיר וידע שהוא לעולם מנהיג ובורא ויכול · ואמנם למעלה מכ' דלא שלטא עינא בעלה כוונת המצוה לגמרי זהו שאמרה שכוך למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו' ת"כ עיקר טעם מצוה זו לשבב בידיעה במציאות השי"ת וכדי שתשלוט עין השכלי בחקירה זו · ואמנם כ' זכירת אמר לע"פ שבלי שפק שזה טעם המצוה שהרי מקרא הוא האומר למען ידעו דורותיכם וגו' מ"מ נוכל לומר שהם עוד טעם אחר למצוה זו והיא לטעת בלבנו מדת הבטחון שלא נשב בגלל ד' דשנות המתיחסים לנ' מעלות שהבחנו כי אם בגלל שדי נחלוק כמו שאמר בגלו תמדתי ויבאתי וגו' והוא שאמרה פסוק וסוכה תהיה לצל יומם מחורב ומחסה ומסתור וגו' זהו רחיה עלומה שנעשים כל מחסיום בה' לכך אמר עד כ' הוא יושב בגל הסכך מכלן ומלך הוא יושב בגל דשנות ובעלה כוונה זו · ורבנו נח להוסיף טעם ג' למצוה זו והוא שהג זה הוא כנגד סוף ימי תלדו של האדם כי הוא הג האסיף המרמז על זמן האסיפת האדם מן העולם בהאספו את מעשיו מן העה"ז והוא הזמן שהמשכיל צריך להתעורר עליו ולידע כי זה העולם הוא דירת הלקוי והכי הוא כגר בארץ וכאורח נטה ללון ובסיבה זו ימעט בעסקים הזמניים לעשות לבית עולמו ומיעוט פרי האדם יוכיחו שהעסקים הזמניים פותחים והולכים כמו שבהרגו מזה בהקדמת הג האסח והוא שדרש רבא תשבו כעין תדורו לא תדירת קבע כו' עד כ' למה האדם עושה דירתו דירת קבע ובעל כרחם טעם נגבך זה · והאמנם לפי שמציאו במדרש האומר שג"פ נאמר בסוכות · א בסוכות תשבו · ב כי בסוכות הושבתי · ג כל האזרח בישראל ישבו בסוכות ·

קסא סוד שלשה פעמים בסוכות ב' חסירים וי"ו ואחד מלא

וב' חסירים וי"ו ואחד מלא לפי שהם מרמזים על ג' סוכות ב' חסירים ואחד מלא · א סוכות מצרים · ב סוכות של עבשיו · ג סוכה של עתיד · והנה הסוכות של מדבר ושל עבשיו היו חסירים ולא שלימים אמנם הסוכה של עתיד תהיה שלימה כי לא יספוק לה עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם המיוחד · ולהנחה זו נאמר שג' חמורים חלוקים בטעמי הסוכה רבא אמר שהיא יכר לסוכות מדבר לכך הניח לרחייה פסוק למען ידעו דורותיכם וגו' ורבא אמר שהוא מדבר בסוכה של עבשיו לגאת מדירת קבע וכ' וכ' זירא אמר שים בה רמז על סוכה שלעתיד לכך הניח לרחייה פסוק וסוכה תהיה לצל יומם וגו' לך שמעינו שני פעמים בשבת מסכ' וי"ו לפי שעדיין לא נתפשטה מלכות שמים בכל ו' קצוות כי מטעם זה ים ו' תיבות בפסוק שמע ישראל להמליכהו בכל ו' קצוות וזה לא היה עדיין עד לעתיד כמו שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וזה יהיה הסוכות מליהים בוי"ן כי הקב"ה שנמשל בסוכה זו יהיה אחד בכל העולם · והוא שמעינו בגמרא ביום ההוא יהיה ה' אחד ואמו הלידה לאו אחד הוא אחד ר' אחא אחד ד' יוחנן לא כעה"ז העה"ב בעה"ז על בשורות טובות הוא אומר ברוך הטוב והמטיב ועל בשורות רעות הוא אומר ברוך דיין האמת אבל לעולם הבא כולם יאמרו הטוב והמטיב · ויש להתבונן במאמר זה מה ענין החסובה אל המלה וכפי הנראה שמאמר זה מבואר ע"ד שמציאו בעקידה פרשת דבריס שמביא שם מעשה מספרי טאריק"י הלומות שבימי קוסטנטין קיסר עמד אחד בעולם ואמני שמו והיה טוען שאני אלוהות הם · אחד מושל על הטובות ואחד מושל על הרעות · כי לא יתכן שאחד יפעל שני הפכיים כו' והאריך שם הרב · ולהנחה זו בעה"ז שנראו בעולם הטובות והרעות מושלים כאחד ח"כ אין ה' אחד בפי כל העולם כי מאחר שהומרין על בשורות טובות ברוך הטוב והמטיב ועל הרעות ברוך דיין האמת הרי נראו בעולם הפעולות הרעות והטובות כאחד לפיכך יצאו קצתם למינות לומר שאחי רשויות הם וח"כ אין ה' אחד בפי כל בתי עולם לע"פ שנאמת ה' אחד ושמינו בא מפאת המקבלים כנודע · ואמנם לעה"ב שכולם יאמרו הטוב והמטיב ואז לא יהיו בעולם כי אם הטובות ובסיבה זו יענו ויאמרו כלם ה' אחד ושמו אחד · כי בעולם הזה נקרא בשם ה' המורה על הרחמים ובשם אלהים המורה על הדין ולעה"ב יהיה שם על רחמים לבד זה"ש ה' אחד היינו הוא ית' בעלמותו · ושמו אחד היינו השם של רחמים כאמור · וזהו שמציאו בברייתא יום ראשון יום אחד ולא נאמר יום ראשון לפי שבו נברלו שני הפכיים האור והחושך ויש מקום למיעוט לומר מי שברא אור לא ברא חושך לכך נאמר יום אחד לומר שהל אחד ברשם כמ"ש יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה · ולפי שהג הסוכות מורה על אחדות השי"ת פ"ש הסמיך זכריה עוסק האומות אשר לא יעלו לחוג את חג הסוכות לשפוך ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד וכל זה רמז שסוכה שלעתיד תהיה שלימה כמ"ש ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון ויש בה רמז ג"כ לסוכת דוד המוטלה · ובפסיקתא אמרו לעתיד יבאו כל האומות ליהודי' למלחמה שנאמר ואספתי את כל הגויים לירושלים למלחמה וגו' ומה עושה הקב"ה מסכך על

קסב לעתיד הקב"ה מסכך על ישראל

רחמים על ישראל שנתמר שכותה לרחמי ביום נשק ופסוק זה ותספתי את כל הגויים נלחמי בנבעות זכריה וסמך ליה מיד פסוק ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו מיד ענין חג הסוכות וזה יצא ממיכות הענין על נכון כי הסוכות ים בהם רמז לחיובא בלי ספק ביום ההוא ניצול מדין קשה ומעשה זה פשוט רז"ל סוכה שאינה עשויה כהוגן מצויה כי כבר ידעת שבעלי דין קשה ממשלו ברוחות כמ"ש בדניאל ואהרו ד' רוחי מניחין לימח רבה וחיובא בלי ספק הרוחות שבעולם בחוץ ומושבות בו אין מזיזות לותו ממקומו ויכול להיות שזה כוונו רז"ל במאמרם כל שמעשיו מרובים מחבמתו כו' אין הרוחות שולטות בו כמ"ש בשמן המערכה שלא נשתה הרוח בו' והוא רמז שאין בה לבטלו מכל וכל • והיינו בסוכה בל שבי בונדלי עושה נרות מצויה ואינן שולטין בו בלל לפיכך נאמר ב' פעמים נסכת חסך כי בסוכות הלו שלשה יד לחדש לך סוכה שלשתיד מלא בוי"ו כי לא יסבר ה' זרועות רמות ויש עוד רמז בוי"ו זו ע"ד שאמרו במדרש שמעינו ה' פעמים עליה חסך בלא וי"ו ובנגדם מצינו ה' פעמים יעקוב מלא וי"ו כי עליה נתנה ליעקב ערבון שיבוא לגאול את בניו ונתן לו דווקא וי"ו למספרן היה הוי"ו החסירה במלת בסכת ולעתיד תהיה הסוכה שלימה ותחזור הוי"ו לתיבתה זה"ש ביום ההוא יקים את סכת דוד הנופלת אכי"ל :

ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון

בפסיקתא אמרו תן חלק לשבעה ושבעת ימי החג • ונם לשמונה הזהרו גם בקדושת יום שמיני :

אם שלמים וכן רבים יאמתו

ועלינו לפני ה' לעבוד עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב ולא יהיה דרך עונב בהם אחי יחבאר לנו מעשה שמחת שלם בגלים אלו שאר נעמוינו בם לבא בית ה' בקול רנה ותודה המון חוגג :

עמוד כה

מאמר קסג תן חלק לשבעה אלו ימי החג וגם לשמונה

ענין זה מצינו בחרו בעל העקרים מאמר שלישי פרק ל"ג שהשמחה היא קיום הדבר בנפש ונותנת נמר ובקיומה לל המעשה היזו פועל טיהיה שתפילו הפועל הבע רהוי טישעשה בשמחה כדי שיניע לל שלמות הבלילתו כמ"ש כן יעשים ה' להחביד אחבם ובודאי שהוא יתי לא יהיה שמח בחבדון מעשה ידיו חלילה שלא שהוא יתי, יסבב שהפועל הרע יהיה שמח ובוא לב ע"ב וכן בשקידה פרשה אמור כתב שהשמחה היא הורחה על שלימות הפועל כמ"ש ולדיקים ישמחו ויעלצו לפני ה', והחריך בדבריו • ואחרי שהשמחה היא על שני דברים ע"ב ניבנו לקרות בחג זה שהקל זמן שמחתינו מגילת קהלת שרוב הספר מדבר בשמחת העולם וגרחה שמור מחוכו כי לפעמים הוא מבבה השמחה כמ"ש ושבחתי אני את השמחה וגו' ולפעמים מגנה השמחה כמו לשחוק אמרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה והיינו לפי שחג זה הוא זמן שמחתינו וכדי שלא יובן מזה שהם שמחה גשמית המון מונג בהופים ובמחולות מבלי שיהבוונו בשמחה זו לשיזו הבלית נכבד לבך לזו לומרים מגלת קהלת המגנה השמחה ובודאי לא בא לחלוק על הוהרתינו המצוה על השמחה לומר ושמחתם לפני ה' לו על דברי עלמו שהרי הוא משבחה ועל כרחך לא יובן מדבריו כי אם התבלית הנרצה והוא להשיה שמחת פועל הרע ולשמוח בשמחת הפעולות הטובות להוליא מלב החסרים השמחים גם בפעולות הרעות כמ"ש השמחים לעשות רע יגילו בהפבוכות רע ועל שמחה כזו לומר שלמה מה זו עושה דרך תימה וכי לא ידע שלחריתו מרה בלעגה • ובלל העניין הוא שעיקר השמחה היא לפם שמים שיהיו לשמות בשמחת חתונת זיווג החומר והטורה שאין מזדווגים יחד להיותם יחדיו הלומים כי אם בחג זה בעלותם לירושלים שהוא המקום שמשם עברו שמיטם יניקת החומר כמ"ם ויעל ה' אלהיט את האדם עפר מן האדמה ממקום בפרתו נברא שנאמר מזבח אדמה תעשה לך לומרו שהבנית נקרא תחן שיהיה שמשם הושחת העולם היינו האדם שנקרא עולם קטן • והנמשה כמ"ם וזה שער השמים כי משם דרך משלח הנפש הזכה לירד לארץ מחפליה ודרך שם תעלה • וכזה יתבאר לנו שמחת

כסד משל נפלא על שמחת נוף ונפש בחג זה

הגוף והנפש ע"ד מלה"ד לשני בני אדם שפרשו ממקום מגוריהם אחד גדו בה וילכו שניהם יחדיו בדרך ובבואם לארץ מגורי האחד כי שם ביתו ויעשו להם מעשים בשאר אהב בפי מבוא מקומו אז הוא לובל בשמחה לחנות ושני שלא הורגל במאכלים ההם בעצבון יאכלנה. ועוד מעט ובבו לארץ מגורי השני ושם עשו מעשים בשמחה לותה מדינה ותחלפה השניה שנאמר שמח והרפתון נעשה לל ביתו • בין בך ובין בך לא ינקרבה דעת שניהם באחד עד בותם לל מקום מגורת שניהם ויעשו להם שם מעשים בשאר להבו שניהם ואכלו לת לחמם בשמחה שמחים וטוב לב על בל הטובה • בך הוא הענין בגוף ונפש אשר פרשו מארץ מגוריהם השמה מחצה ממחצ עליונים והגוף מעפר יסודו ובבואם אל ארץ מחפליה זו שם הגוף בחושב בחזרה והשמה בגר בארץ ושם נעשה לפניהם מעשים נופניים בשאר להב החומר • למנם הנפש המשבלת הוא שמחה בחבילות ההם כמ"ש בעצבון תאבלנה בל ימי חייך והוא עצבון הנפש ורק לגוף לבד נאמר לך לאבול בשמחה לחמך אבל הנפש היה שמחה בהם בלל • וכן בפסך בבואם לחנות ה' יובבי הולים אשר שם יתנו לדקות ה' לתורה ולתעודה ויבינו להם המחה לגאות בלחם הנפשי החורני כי שם יאבלו התגשים הקדושים והולבים להומם והתענג בדשן נפשם ואבילה זו היא שמחה לנפש הלדיק אשר חזון משלחה ומשמחה חזון הנפש הזכה ואבילה זו אין הגוף שמח

בה כלל כפי מעבדו ומזגו . כגן בחתה החכמה התלהית להזמינם לפונדק אחד למקום הממוצע לשניהם בשוה ושניהם יש להם חלק ונחלה במקום ההוא כי מצם הולחות שניהם והיה העלייה לירושלים ג' פעמים בשנה וכבר הזכרנו בירושלמי שניהם מצם ואכילת מאכר הם תולים על הסלחן נכוה ג' פעמים בשנה היה לכילה ממוצעה לשניהם מלד שהיה לכילת מצה ובכילת מצה מהענ בדמן הנוף והנפש לדקו יחדיו בלכילה זו העשויה להם במקום ממצם הולחות שניהם ואז הגיע השמחה לשניהם לפיכך נאמר במועדי ה' לשון שמחה לך מה שאנו תומרים בהפלה זמן שמחתינו דוקא בחג הסוכות ולא בשאר מועדים הוא מבואר לפי שבחג הפסח נגאלו גאולה גופנית בלתתם מצעבוד לגאולה ובגאולה זו הגיע השמחה תל נוף לבד . וחג השבועות שבו נתנה התורה היינו הגאולה הנפשית כמ"ש תרות על הלוחות תל הקרי תרות תלת מירות כו' . וגאולה זו היה שמחת הנפש לבד לפיכך בשניהם אין השמחה שלימה . תמנם בחג הסוכות שהוא זמן נשמים שהם חיי הנוף והנפש כי חיי הנוף הלויין בנפש זה מאכר יגדל וילמית מעפר שאר להחיות כל בשר . וחיי הנפשות לע"ע כמו שאמר נפש נדבות הניף תלהים הוא הנפש שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים ומה כן בנפש זה שניהם שמחים ביחד לכך נקרא חג זה זמן שמחתינו וחז"ם רז"ל גדול יום הנשמים מיום שנתנה בו תורה . שנאמר ישרוף כשבר לקחי מי נחלה במי קטן נחלה בגדול והוא מבואר להנתנו למשכילים . החמנם נוכל ליתן טעם שני בדבר והוא ע"ד שחרז"ל בפרק המוכר תת הפניה (ד' ע"ה) ת"ר יומתן עתיד הקדוש ברוך הוא להגביה תת ירושלים שלשה פרסאות למעלה כו' . ונראה לפרש מאמר זה

קסה ארז"ל משיח ירום ונשא ומלוד יהוס מאברהם שנאמר בו הרימותי ידי ונשא ממשה שנא' בו שאה ונשא משה וגב' בחיקך ונבה ממלאכי השרת שנאמר כולו לפי שדרך קנייה התעלות הוא

על זה המופן כי המעלה הראשונה היא החמונה שנריך להחמין שים לעולם מנהיג ובורא ויכול כי זולת החמונה זו אין שום מבוא לקבלת מצות ההורה כי זאת שאין מצוה אין מקו' לקבלת הציווי כי מעשה זה פתח הדברות בחכי ליתן מקום לכל הציווים הבאים אחריו . ואחר שיחמין במציאות הש"ת יקבל עליו מלכותו לעשות כלל שבר יהוה עליו הורה ומצוה לשמור ולעשות ולאחר שני מדרגות אלו יזכה להיות מדריגתו גדולה ממדריגת המלאך כמ"ש גדולים צדיקים ממלאכי השרת כו' ועל הדרך שאחבאר בחג השבועות . כנגד ג' מדריגות אלו נאמר בחשיח ירום מאברהם שהיה רשם למחשיחים כמ"ש והאמין בה' וגו' . ונשא ממשה שהיה רשם למקבלי התורה . ונבה ממלכי השרת כי אחר שיהיה שלם בשני מעלות אלו בודאי יגביה ממלאכי השרת כאמור לכך נאמר עתיד הקב"ה להגביה את ירושלים שלשה פרסאות כו' רמז לשלשה מדריגות אלו שיהיו חשרים ולא היו עדיין במלוחם ועוסק עד אשר תבנה הומות ירושלים ע"י משיח נלקיטו שיהיה כלול מג' מדריגות אלו ביחר שאת על כל אשר היו לפניו . וכנגדם הוקבעו שלש רגלים אלו חג השמח כנגד יציאת מצרים שאז קיימו וקבלו עליהם התומה כמו שכתוב ויאמן העם וגו' וכתיב ויאמינו בה' וגו' . חג השבועות הוא מתן תורה . וחג הסוכות הוא התכלית הנרלה ע"י שני המעלות הקודמים כי הוא רמז לסוכה של עתיד שנאמר וסוכה תהיה לצל יומם וגו' ואז תהיה הגאולה שלימה ויזכו ישראל להיות לפניה ממחינת מלאכי השרת ונקרא חג האסיף רמז לגאולה שנאלו ישראל בלשון לאסיפה . שאמרים נאמר לך ואספת את זקני ישראל . וגאולה כזו נאמר ויאספו העם כלים אחד ולעתיד נאמר לאסף אחסף יעקב כלך . וכפל האסיפה בגאולה אחרונה להורות שהיא גאולת הנוף והנפש יחד ואין שמחתה שלימה עד אשר יזדווגו למקום שיד שניהם שוה בו והוא לירושלים לאמור . וזה המלאה אשר רמה יעקב בשולם שהיה שפיטו מניע כנגד בית המקדש כי משם יגיחת הנוף והנפש ולשה מלאכי תלהים

קסו סוד מראה עולים ויורדים בו רמז הסולם מתחלה לנוף ונפש כי יגיע' האומר עולים בו' קודש ליגיעת הנפש כמ"ש ויגיע ה' תלהים את האדם

עפר וגו' ואת"ל נאמר ויפח בחפיו נשמה חיים ותיבור זה הוא עלייה לאומר שיחדבק בנשמה הטהורה האחבא מחחת כסא הכבוד והוא יגידה לנשמה שחחדבק בחומר זה לכך נאמר החילה עולים ואחר כך יורדים כי החומר קדם ביניהם כאמור ודרך כולם זה הם עולים ממדריגה למדריגה לקנות שלימות הנלחמם או יורדים בו כפי מעשיהם הטובים הם אם רעים . ונאמר ויצבב במקום ההוא כי בכל הימים הקודמים שהיה מתעסק בענייני הנוף או בשהיה נעמן אצל אם ועבר ועסק בתורה בכולם לא נחה ושקטה דעת שניהם כאחד עד בואם למקום ההוא הממוצע לשניהם זהו שפירש"י במקום ההוא שבב הא כל י"ד שניה שהי' נעמן בניה אם ועבר לא שבב ר"ל לא שקטה דעת שניהם כאמור . וזה"ם שהיו האבנים מריבות זו אם זו כו' כי המריבה היא המריבה שבין האומר והתורה שבכל אחד אומר עלי יניח לדקן רגלו ונלה בזה שכל אחד רוצה להיות יסוד מוסד שעליו לבד הבנה ואכונן עיר קמנה זו על שבמקום ההוא נהפצרו ונעצו אבן אחד כי המעשים במקום ההוא שניהם שמחים בהם כאמור . ומעשה זה נאבר מקום זה לבית תלהים כדי שתהיה העבודה התלהית הנעשית שמה בהכמת שניהם וכן צוה להם לדורות לעלות ג' פעמים בשנה תל המקום תאבר משם נוצו שניהם ויבותו בית התלהים בקול רינה ותודה המון חונג ויאכלו שם זבחי שלמים המשלימים בין הנוף והנפש כי התכילה היתה משלמת בין שניהם וזת שניהם יחמחו ויעלו לפני ה' . ויכול להיות שמעשה זה הזכיר הכתוב ג' פעמים לשון שמחה

בחג זה לתורות ג' נפשות שהאדם כלול מהם והם הנפש המצעית והחיונית והשכלית כלם כאחד שמחים בסוכה זו ולא יפעלו בעצמות כמו שבחוב ורחמה חס דרך עולם כי וגו' וכמ"ש חתח אחר לא עבדת אלה ה' בשמחה ומטעם זה למדנו המצטער מן הסוכה פטור ממנה כי לא מלא לחרי ה' לעבדו בשמחה ובטוב לבב ואינו רחוי ליכב בגל שדי שנאמר בו עוז וחדוה במקומו וזה"ש שמחו לדיקים בה' • וזהו שמינו במדרש שהוכם סובב שמחות על הקרבי סובב אלא שבע שבעה שובע קסז שמחות לז' ביחות על לדיקים כי' והכל הולך לדרך אחד שבעה ביחות קרי ביה שבע על לדיקים הם השמחים בשבעה ימי החג שבאו נגד ימי חלדו של אדם שבולם ישמח בסיקודי ה' יסרים המשמחים לב אחר להעלה זו הקריבו בז' ימי החג ע' פרים ואין פוחתין והולכים מיום ליום כמו האדם שמיום הולדו הוא פוחת והולך מנד הליחות השרשים הגיחבית ממנו מיום ליום לף בימי העלייה היה הלוך ומסור • ובהעלה זו יבא המשכיל למעט בעסקי הזמן ובשמחת הבלי העה"ז כי הם עיבוב הנפש כמ"ש במשל זה"ם לב חכמים בבית אבל ובב כסילים בבית משתה כי בבר ידעה חרז"ל בבל לבבך בשני לבבך בו' ואחרי האדם דומה בחלו היו לו שני לבבות ובשבב כסילים בבית משתה דהיינו המזון המיותר ללב השבעי אל בחומו זמן לב חכמים בבית אבל • כי הלב השכלי עבב בחכילה זו כמ"ש במשל שהנחנו לבך נאמר שובע בחומת על הקרבי שובע אלא שבע וקרבי ביה גם שובע וזה שחכילה ז' ביחות על לדיקים בז' ימי החג קהיה לשובע ולא לרזון היינו שהגוף והנפש יחדיו יאכלו ויבשבעו במזון המחובע לשניהם כמ"ש לדיק אוכל לשובע נפשו וכתיב למה השקלו כסף בלא לחם ויגיעבם בלא לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותחענג בדשן נפשבם ומטעם זה קורין קהלת בחג זה שרובו נמשך על עניני ימי חלדו של אדם וענייני שמחותיו ועצבותיו והתעדר הכרוך בעקבין בסוף ימי חלדו שהוא זמן התסיף דהיינו חסיפת האדם מן העולם ע"ד ויחסף על עמיו אז זמן התסיפה המעשים טובים אחר עשה כי מטעם זה נקראו השלמים בעלי חסופות לפי שחוספים ואוגרים בקרן מחכלה שהוא כיוני לעה"ז שנמשל בקרן ומחספין בחוסף החסיל המה יחכלוהו בעולם הבסיד לבך נאמר בחג הסוכות זה חג הסוכות העשה לך שבעת ימים בחסבך מגרנך ומיקבך וגומר ים בו דמז לחסיפת המעשים מגורן ומקב אחר שם מקום הבוחת התורה כמ"ש וחבוחתה נבהר מבסף ונם יקב חנב בו כי התורה נם היא מזנה ויהה לף ערבה שלהבה וגו' זה"ש ושמחת בחנך ואחרז"ל חנשים בין ונשים בבנדי צבעונין בו' כי החנשים הם הם נבורי בח לשמוע בקונן על מוסרים מסבירים סוד ה' לירחין ויש בהם בח לעמוד בהיכל החקירה והדריבה לבח בסוד ה' • החנשים ההם הוא משמח בין העולה למנין סוד ושמחה זו היא בפקודי ה' יסרים המשמחים

בב כל לים מי רב פעלים אחר נשמו לבו בחכמה להבין ולהשכיל לבח בסוד ה' • לחנש הנשים לו חסירי דעת אחר דרך נשים להם הוא משמח בנבדי צבעונין היינו בחענונים נופניים שנמשלו לבנד צבוע שהבנד ההוא מלד עלמותו הוא לחוז בחבלי בוז וזמן ודופי ולעין הרואה נראה יפה בחלבה בבה המה חעטני הזמן נראין יפה כלבוש נרה בחמה ובלחמת המה בבנד עדיש אחר

קסח ביאור פרשת הקהל בחג הסוכות וארז"ל אנשים בין ונשים בבנדי צבעונין בו'

אלו עם זהו שלמדנו במסבת חגיגה שפרשת הקהל שנאמר בה בחג הסוכות בבח כל ישראל לירחות הקבל אח האנשים והנשים וחבף הקהל העם האנשים והנשים וחבף מביא עם מעשה בב' יוחן בן בהוקה בו' עם חנשים בחים ללמוד והנשים לשמוע עף למה בחים אלא ליחן שבר למביאיהם בו' • ונראה שמלמד זה דומה ממש למה שלמדנו חנשים בין ונשים בבנדי צבעונין ולבעניים מחלקין קליות ואנוזים בו' כי דומה חנשים בין היינו בדרך שבחבאר לחשוב רז' החורה לבל לים חיל כי בחים נבורתו להבין ולהורות • חמנם לנשים חסרי דעת בנדי צבעונין והוא בדרך הפיחוי לדבר על לב הפחחים שמחוך לימוד החורה יקנו נם הלחות הנוספיות שנרמזו בבנד צבוע זה כי חועלת הבנד נראה לעין כי מבן הוא מציע ופחים לכל המכוסים בו • חמנם לקטנים היינו לקטני חמה שרך לחלק קליות ואנוזים היינו לחמשה כדרך שחחנכים הנערים בהחחלת הלימוד ומוחנים להם קליות ואנוזים כי חועלת המחכל הוא יוהל ויכר ויוהר הכרחי מן המלבוש וכולי האי ואולי יחפחו לקבל עליהם עול מלבות שמים • זה"ש חנשים ללמוד • נשים לשמוע • היינו להביא חסירי הדעת לכלל שמיעה והבנה • לף הטף למה בחים כי מי שהוא מקטני חמה למה זה יבוא לרמוז חנרות חלא ליחן שבר למביאיהם היינו לחוחן שמביחין חוחם להכניסם בבריח חחת כנפי השכינה כי המזמה חת הרבים זכות הרבים חלוי בו לכך נאמר ליחן שבר כו' זה"ש למען ילמדו היינו החנשים שבחין ללמוד • ולמען ישמעו היינו הנשים כלמוד • וירחו חת ה' היינו הטף קטני חמה חשר לא עלה על נוחרם עול היראה ובחילוק מנדנות חלו יביחים בבחל רבן היראה והיחה קריחה זו בסוף שנת השמיטה ובחג הסוכות כי הוא הזמן המחייחם לחסיפת האדם לבית עולמו לכך נאמר הקהל חת העם והקהלה זו היא דוגמת האסיפה ובזמן ההוא קרא שמיטה לה' לשבות מכל פעולה נוסיף וכל בעל משה ידו נעשה חפצי ובהתנלות חוזן חנשים על הזמן ההוא שהאדם שוה בכל אדם בעיר כהלך חז חקרא התורה בחזיהם כי בזמן ההוא יבינו וידעו שלין שיור רק התורה הזאת כי רק היא נשארת לאדם מכל עמלו ובזכות התורה הקב"ה משמח חלקי הנוף • כמ"ש רז"ל ושמחת בחגך אתה ובנך וגו' אמר הקב"ה ד' שלך כנגד ד' שלי ד' שלי היינו גר יתום ואלמנה והלוי וד'

קסט ד' שלך כנגד ד' שלי

שלך כך וכתך עבדך ומתכך מס אתה מסמת ד' שלי לפי מסמת ד' שלך· וגראה שמתמר זה דומה ממש למה שהרז"ל גרי כידך וגך כידי אמר הקב"ה אם אתה מסמר גרי שכידך דהיינו גר מצוה ותורה חור מזי לפי מסמר גרך שכידי דהיינו גר ה' נשמת אדם· ולפוס ריסמת יראה שלזה כיון רשב"ג כשהיה שמת בשמחת בית השואבה היה אומר מי שלא ראה בידו וזורק אתה ומקבל אתה דהיינו ד' כנגד ד'· כל המתמרים הללו נתו לפקוח עיניים עורות ולהורות לנו דרכי השמחות וזמן שמחתנו שלין שמחה כי אם לכבר הגופני ולחלק הנפשי יחד שנזכיס כאחד ישמחו ויעלנו לפני ה' כמבואר בשבל שהנחנו ולין האדם זוכה לשמחת הגוף עד אשר ישמח גם הנפש הזכה בפקודי ה' ישרים משמחי לב כי זה לעומת זה עשה האלהים שיהן חלין לה' והיו לכם כי בזמן שהוא משמח חלקי הנפש בשר מצוה ותורה חור חזי לעשות שמחה גם חלקי הגוף עד אשר יבקע כשחר אורם כי יבא כבר שעיקר שמחת בית השואבה היתה לצדיקים השמחים חלי ניל בשמחת התורה כמ"ש ושחבתם מים בששון וגומר ותרגם יונתן והקבלון מולפן חדש בחדוה מבחירי צדיקיא· ומעשה זה למדו ניסוך המים מפסוקים המדברים בניסוך יין דהיינו ונסכיהם ונסכי כמשפטם כבר הזכרנו שניסוך היין רמז לתורה כמ"ש לנסכים ביין כו'· וזהו סוד ד' שלי כנגד ד' שלך· כי מלינו בפסוק מי זאת הנשקפה כמו שחר שזכר ד' מיני תורה כשחר כלבנה כחמה כנדגלות וכבר מלינו בספר הזוהר פ' ויקלא שדורש פסוק זה על ד' מיני תורות הוריות שנתנו בד' זמנים מתחלפים עמוד עליו ותמלאהו וכנגדם מלינו בחדש ד' מיני תורה כמ"ש עד אשר לא תחבך השמש והחור ויהיה והכבכים הרי שהזכיר ד' מיני תורה וכמו שפירשם רש"י בקהלת לכך היה רשב"ג נוטל ד' תבוקות של תור כנגד ד' תורות הנופניות וכנגד ד' תורות של תורה ויהיה זוכה לחת ותקבל חחת לתורות כי חת זה לעומת זה עשה האלהים ע"ד נרי כידך וגך כידי כו' וע"ד שם אתה מסמת ד' שלי דהיינו שמחת הנפש הבאה מפאת ד' תורות התוריות חזי חזי שמחת ד' שלך דהיינו שמחת הגוף כחמור· ועל דרך האליזה נרמזו ד' תורות של תורה בגר ויהוה ואלוה וצבאות· כי הללו הוא על שם שמע' כי לוים חן הם לראשך על כן קרא שמו לוי· וגר ויהוה ואלוה הוא מלד מדוב בני המוהב ובוכים המה בחלן על המחיה ועל הכלכלה ויותר החמת והחמונה לבדו ומים חן בחלן לבא עליו והתורה מוחתם בקרן זוית חין דוחם וחין מבקש ומנחת שלחה החבא התוריות המחורסה לקהלה יעקב היתה כחלמנה מיה שהלך בעלה בדרך מרחוק וכגר ויהוה חין עוזר לו· וד' שלך היינו בן ובת עבד וחמה הוא מליזה נחה

קעא ביאור כל פרשת תן חלק לשבעה

שמיני עלרת שלא נחמרה בו שמחה בפיכות ובא שלמה לרבות יום שמיני בחחלר וגם לשמונה וח"כ להשחה זו היה

על כוחות הגוף וחולדותיו ונבחיו ופקודיו כי קנחם עובדים מקנחם וקנחם מוליכים וזה מבואר· וחחר הנעה זו מבואר לפנינו מה שדרשו חן חלק לשבעה חלו שבעה ימי החג וגם לשמונה

קעא סוד ד' אבוקות זורק אחת ומקבל אחת וד' מיני אורה

זה שמיני עלרת שלא נחמרה בו שמחה בפיכות ובא שלמה לרבות יום שמיני בחחלר וגם לשמונה וח"כ להשחה זו היה

לו לומר וגם לשמיני כי מספר שמונה כולל כל הימים חלא לרמוז על מספר שמונה מיני תורות ד' רוחניות וד' גופניות שבכלם ישמח ויהן חלק לכלם דהיינו חלין לה' וחיו לכם ד' שלך כנגד ד' שלי דומית השמונה חבוקות ומעשה זה חמרו החכמים שרחוי לומר קבלת בחג זה לפי שבפסוק זה נרמז החג על פי המדרש שהזכירו והיינו לפי שבפסוק זה נרמז בחר היעב מהות השמחה על חיזו חופן שחהיה והות שיהיה נחפז לביתו לעשות חים קל מהרה לעורך הנפש ולל יחחר מלעשות כמו שהות מזוכז ושומר לעשות לעורך גופו ויסחדל שחהיה השמחה לשחיהם חמיד בזמן ד' דהיינו בלומו זמן שהות עוסק בעניני הגוף יזכור גם חת נפשו העלומה לבלתי היות חן הכחות חשר בשחרותם נהיותם חזקים לף בריחים חזי משלש ומהנה לשמח חלקי הגוף לך שמחה הנפש הם דומים מיום ליום לומר לך ושוב ומחר תעשה כדבר המלך ה' נכחות עד חשר חוטבים לדחות פעמים עד ימי הזקנה כחשר ילחה מלדחוף מחרי קריני בזמן לכך נחמר חן חלק לשבעה חלו שבעה ימי התג וכבר בחרנו שהם כנגד המשך ימי חלדו של כל חדם וכל ימי חלדו יהן חלק לשמנה חלקים חלו ד' שלי וד' שלך בחופן שחמשך שמחתם כל הימים בשוה וגהן טעם לדבר כי לף הדע מה יהיה רעה על החרן שהם חחשוב לדחות שמחת הנפש עד ימי הזקנה מי יהי' לך ערב נדבר שהניע לעת בזחה כי חיוך יודע מה יהיה רעה על החרן חן המקרים המהרוים לעתים ולרגעים חשר נסיבת המקרים ההם יש נספה קודם חני ימיו· הם ימלחו העניים נפש על החרן יריקו· הרחון בזה שלל חסמוך חזקתך שחתה רוחה בנעמות חומרך כי הוח חזק וברית חולם שהרי עיניך הרחות לים חיל ככתו חז כן עתה ופחחום על החרן יריק לכך חמר לף הם ימלח עד נעמות חומרך מ"מ חיוך בעות שפחחום על החרן יריק· וחם יפול עץ בדרום חו בנפון מקום שיפול· העץ הם יהו כי החדם עץ השדה הוח וחם יפול בחני ימיו דהיינו בדרום כשנמצו לר רוח וככתו חלח כן עתה וכן סיכת רבינו בחיי פרשת ותחחנן שדרוש נגזר חלמון לר רוח· חו בנפון היינו בימי הזקנה שהוח זמן הערב שנמצו מקום שיפול העץ הם יהו ד"ל הכל טוב זמן זה כזה· שומר רוח לף יזרע היינו המפלה וממתין עד ללות רוחו לף יזרע לנדקה לעולם ורוחה בעניים עד נעמות חומרו לף יקוור לפי חסד לעולם· חו כפנוחו כמו זה הממתין על הרוח חו הרוחה בעניים לף יזרע ולף יקוור כך הממתין ומפלה עד יעבור זעם יום ענן וערפל חו עד

מאכר יפות כו הכוח מאכר הוא יוסב ומפה עליו לא יעשה שום מעשה בוגד לעולם ורוח ועכיש שהזכיר הם מפל על המפה למנות חפציו תחילה ומחר כך הוא רוצה לעשות חפצי שמיים זה הלים לא יזכו לעדקה ולא יקבור לפי חסד לעולם כי תמיד יכוחו לידו דברים ועניינים המבעלים מוחו מהשגת שלימות הנלחתו. כאשר תיכף יודע מה דרך הכוח וגו' כלה בזה לא תהנלל לעשות ליום מחר כי לא תדע מה ילד יום ככה לא תדע מעשה המלכים מה שיזמין ליבך מן הסבות והמניעות לפיכך בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך ומרלה הערב והבוקר תמת מפל הוא על ימי הבחרות והזקנה והוא שיעשה לביחו הגמיי גם בימי הבחרות בחופן שיהיו הגוף והנפש שמחין בכל מעשיו כל הימים תאכר הוא חי על המדמה. זהו שכיחיר הנמפל מיד ואמר שמח בחור בילדוחך וגו' והעבר רעה מבשרך וגו' בחופן זה תהי' הנמחה סוה לשניהם זה"ש וזכור חת בורחיך בימי בחורותיך וגו' וכל העניו מבו' מעלמו ע"ז הדרך ואמר עד חאכר לא תחשך הנמש והחור והירח והכוכבים היינו ד' מיני חורות שלך בידי חס לא תשמור גרי שכיחך ד' מיני חור הורה וגר מצוה גם חני לא תשמור חת שלך. לחמה כשחזכור חת בורחיך בימי בחורותיך והשמח בחבר שלי חז גם לעומת זה שמח בחבר שלך. וזהו שמיינו בחג זה שמזכיר לשון שמחה ג' פעמים א ושמחת בחגך. ב כי יברכך ה' וגו' והייח חך שמח. **קעב** שלשה פעמים ג ושמחת לפני ה' חלהיכם. הוח מבוחר על הדרך שהנחנו כי השמחה היח על ג' דברים חו שמחת הגוף לבד חו שמחת הנפש לבד חו שמחה משוחפת לשניהם יחד. ושלשתן נלמדו מג' פסוקים חלו. א ושמחת לפני ה' חלהיכם הנחמר בפרשת חמור מדבר בשמחת הנפש לבד שהיח לפני ה' תמיד בשקודי ה' יסרים משמחי לב. ב כי יברכך ה' בכל חבוחתך וכל מעשה יקר והייח חך שמח מדבר בשמחת התבוחה מן הגורן ומן הקיב שמחת הגוף לבד לכך נחמר חך שמח וכל חכין וקרן מיעוטין הם למד שכיחך למעט בשמחת הגוף. ג ושמחת בחגך חתה ובנך ובחך ועבדך ומחקך והלוי והגר והיחום והחלמנה מדבר בשמחה המשוחפת לשניהם כי בשפוק זה הזכיר כל השמוה כיהום חאכר כנגדם חמר שלמה וגם לשמוה. ומעשה זה נחמר בחג הסוכות מקבל חת הסוכה הזחת וגו' כדי שילמדו מסוכה הסוחות החלהיות הגדמוח בחג זה כמ"ש שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך חת פני ה' וכחייב זו היח השמכלות שבכל והדברים עתיקים שלמו לומדים מחוך כל המעשים הנעשים בג' מועדי ה' כמ"ש כי לא דבר ריק הוא מכם ודכתיב רז"ל חס רק הוא חזי מכם הוא דהיינו מגד קושר דעת המציג זה"ש ולא יראו פני ריקם שבכולם ים ענין נכבד החמנם חס נשחלו קשם נעלמים לקושר השנחינו מ"מ חוב מוטל על כל מבקיל לחקור ולדדוק עד מקום שיד שכלו מגעת זהו שנחמר חיש כמחנת ידו כי החכמה מחנה היח מחת ה' כמ"ש כי ה' יתן חכמה מפיו דעת וגו' וכחיב וממדבר מחנה ומשם נחה ה' חת הנכרכה לכך נחמר כנכרכת ה' חלהיך חשר נתן לך:

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר

עמוד כו במדרש פרי עץ הדר

בר' מינים שבלולב

מאמר קעג

פרי עץ הדר זה הקב"ה והרבה מדרשים על זה

זה הקב"ה שנ' הוד והדר לבשת. כפות תמרים זה הקב"ה שנאמר צדיק כתמר יפרח. וענף עץ עבות זה הקב"ה שנאמר והוא עומד בין ההדסים. וערבי נחל זה הקב"ה שנ' סולו לרוכב בערבות. עוד אמרו במדרש פרי עץ הדר זה אתרוג מה אתרוג יש בו ריח ויש בו אוכל כך הם ישראל יש בהם בני אדם שהם בעלי תורה ובעלי מצות. כפות תמרים זה לולב מה תמרה זו יש בה אוכל ואין בה ריח כך ישראל יש בהם ב"א שהם בעלי תורה ואין בהם מעשים. וענף עץ עבות זה הדס מה הדס זה יש בו ריח ואין בו אוכל כך ישראל יש בהם בעלי מעשה ואין בהם תורה. וערבי נחל מה ערבה זו אין בה אוכל ולא ריח כך יש בישראל בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים. אמר הקב"ה לאברהם אי אפשר אלא יעשו אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו. עוד אמרו במדר' פרי עץ הדר זה אברהם שהדרו הקב"ה בשיבה שנאמר ואברהם זקן בא בימים וכתיב והדרת פני זקן. כפות תמרים זה יצחק שהיה כפות על המזבח וענף עץ עבות זה יעקב שהיה הדוק ורחוש בבנים כהדס זה שהוא הדוק ורחוש בעלין. וערבי נחל זה יוסף מה ערבה זו כמושה ויבישה לפני ג' המיני' כך יוסף מת לפני אחיו. ד"א פרי עץ הדר זו שרה כו' וענף עץ עבות זו לאה כפות תמרים זו רבקה וערבי נחל זו רחל כו'. ד"א פרי עץ הדר זו סנהדרי גדולה כו'. כפות תמרים אלו תלמידי חכמים. וענף עץ עבות אלו שלשה שורות של תלמידי חכמים כו' וערבי נחל אלו סופרי היינים ע"כ במדרש. וזולת מדרשים אלו פרשו בם המחברים כוונות שונות זו מזו איש לפי שבלו. כי בעקידה פירש האתרוג הוא כנגד הקב"ה ושלשת המינים הם כנגד ג' עולמות. ובמנורת המאור פי' שהם כנגד ד' יסודות הידועים ובנגד ד' נהרות היוצאים מעדן ובנגד ארבע ראשי אברים שבאדם. ורבינו בחיי פירשם על דרך הקבלה וזולתם מן המחברים ההולכים על ארבע מינים אלו דרוש וקבל שכר אין להם מספר ומי האדם שיבא אחריהם להכריע ביניהם איזה דרך ישכון אור. אך לא ננעלו אצלי שערי

תשובה להשיב על דבריהם מה ראו על בכה לפרשם בפנים שונות אלו ומה הגיע אליהם בהתועלת האמיתי כשפרשו על אלו הדרכים :

אם הגוף והנפש בני הפכים בנושא אחד כמזה עולה זה יורד זה יפעל וזה יכיש לזי יחבאר לנו סוד מרכב מינים אלו לדרום המקרא מרכבו לסופו ומסופו לתחלתו :

הקדמת ענין זה לקוח מהחלת הבריאה שנברא האדם דו פרצופים זכר ונקבה זה לפניס וזו לאחור וכל זה הורמה נפלאה על זיווג החומר והצורה כי כבר מהגלת בפומי לתיכם תומר זכר ונקבה לחומר וצורה והם הפכיים בחמת כמזה פומה פני מגמתו לילך לפניס טוכח ה' דכתו לזי לעומת זה החומר הכרוך בו פומה שוקף מזור לחומר והוא בחמת עזר כנגדו ונלחמו

קעד סוד דו פרצופין וסוד מיעוט פרי החג והוספת נר חנוכה ותמצא עניינו ג' פעמים בחיבור זה

מן הכח אל הפועל הוא בזמן שהזכר יתן הרדימת הזמן ותינו יוצא בהחם החלון ללחוח לחו עד דדקו כי על זה יורה היות בריאת הנקבה בזמן שהפיל ה' הרדימה על האדם והוא רמז לדורות שהרדימת הזמן אחר נופלת עליו תמיד היחה שבה ליצירת ומציאת זה החומר הכרוך בעקביו ומחנגדו בכל דכתיו ובכחיבה זו הם דומין לכף מחזיק בשחאד עולה הבני יורד כמ"ם לך הבל בני אדם כזב בני איש במחזיק לעלות המה מהבל יחד כי בזמן שהבהבל והכזב עולים במחזיק המה יחד בחים מהבל דהיינו מחומר זה אחר הבל ירדוף ובהעלותו יתעלו גם פעולותיו . וזה"ם זקני ח"ח כל זמן שמזקינין מוסיפין חכמה וזקני עם הארץ מיטפשים והולכים . כי בחמת האדם מיום הוולדו כוחות הנפש הבכלית שהם זקני ח"ח מוסיפין על שלימתם יום יום בי כל עוד שיזקין לזי הנפש מתקרב למקום מובבה למור בחור הנעלי . וזקני עם הארץ היינו כוחות הגוף אחר מטפר יסודו פוחתין והולכים מלד החכת הליחה השבבית הוא ממיר כחו מיום ליום וכן הפעולות המיוחדת לבני כוחות אלו המוגים הם אם רעים בעליים ח' מהם ירד הבני ואין שניהם משחמשי בכחהם בשוה ויבא ביאור ענין זה ביאור רחב בהלכות חנוכה בפלוגחת אם הנרות של חנוכה מוסיפין והולכין או פוחתין והולכין וכן בחב זה שהקדימו ישראל ע' פרים והיו פוחתים והולכים ובחנוכה הנרות מוסיפין והולכין ולפוס ביחבת נראה שים למיון וייחס בין ימי חג זה לימי החנוכה כי שניהם בחו במספר שמונה כנגד ימי חלדו של אדם כמ"ם ואם בנבוחות שמונים שנה . ויש ביניהם ע' ימים אם חמנה חסון מלא והוא כנגד ימי שנותינו שהם שבעים שנה . ולפי שבשבעים אלו החומר פוחת והולך והבל הנפשי מוסיף והולך ע"כ היו הפרים פוחתים והולכים כמ"ש מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה . והפרים הם כנגד רוח הבהמה דהיינו החומר שהבהמי היורד מעה מעה מיום ליום וגרוח חנוכה שהם כנגד נר אלהים נשמת אדם מוסיפין והולכין וזה רוח בני האדם שאבר כל שנו הוא נקרא אדם מי מדבר ומשכיל והוא העולה מעלה מעלה כחמור . ועל זה החפלח מוכח המלך בחומרו אבוחי נגזו למעה ואני גזחי למעלה ימחר שאבוחי נגזו מוכרות ממון שהוא לנוכך החומר שמעבעו לרדת מעה מעה ואני ירחת ה' היא מוכרו לנוכך הנפש שמעבעה לעלות מעלה מעלה . וכן מרז"ל המחפלל צריך שיכין עיניו למעה ולבו למעלה שבעין הגשמי ירחו במוחש בהעדר הכרוך בקנייני החומר שמעבעו לרדת מעה מעה . ולבבו יבין וירחה רחייה שבלית במעלת החלח רוממות הנפש שמעבעה לעלות מעלה מעלה כמ"ש עקביו בן מהללוהו הסחכל בג' דבריס כו' ומצחי בספר חדש שבפל הלשון הממלח בדבריו הוא שמחמיל' לומר החחכל בג' דבריס ברוממות הנפש . דע מלין בחח היינו מקום מוצבה כי ממקום קדוש היא מחהלכת ולמן חחה הולך היינו המוצבה הרמחה למקום מוצבה ולעומת זה יהיה בהעדר הכרוך בעקבי החומר שבח מעפה סרוחה וסופו לעפר מקום רמה ומולעה ובסבה זו יבא להעלות קנייני הנפש ביחר שחת ויחר עוז על קניני הגוף ולבעבד הזולל ליקר בחחו עין הגשמי למעה ולבו למעלה בחמור . ולחר הפעה זו נרחה כי הערה זו מלחנו רחינו בד' מינים אלו שבפי הנרחה בניס מהם מחייחסים לרוממות הנפש וקניניה הנחלים בה . ובניס מהם מחייחסים לפחיחות החומר וקניניה הנחלים בו . ומכאן יוקח הזירות שבקניני הנפש ימי הזקנה טובים מימי הנעורות ובספך זה בקניני הגוף ימי הנערות טובים ועל זה הדרך מינו בשמחת בית השואבה מפיק בגמרח יש מהם לומרים לחבי ילדותינו שלח בייפה לח זקנתינו אלו החסידים ואחבי מעשה כו' וזה מלחר שזקני ח"ח מוסיפים והולכים וימי הזקנה טובים מימי הבחרות ח"כ יפה לחמרו שחין הילדות יכול לבייח הזקנה כי לית יבייח הנקלה לח הנכבד לח כן הרשעים שמיטפשין והולכין וימים הרחשונים טובים מאלה ואם בני ספק שבימי הזקנה כשחה בלימה שניהם וכמ"ש על חחמה שהימים הרחשונים היו טובים מאלה כי לח מחכמה שחלח על זה כ"ל גילית לחדעתך שחין לחחה מכח החכמים שמוסיפין והולכין . וח"כ לימה נאמר שהרבע זמנים אלו דהיינו ימי הבחרות והזקנה לכוחות הנפש ושני זמנים אלו לכוחות הגוף מחיחסים לחרבע מינים אלו שמיינו בשניים מהם יחרון על זולחם כי החחרון המזכר בספוק רחשון נקח לבדו ביח שמאל ולקיחחו לבדו יורה בלי ספק על מעלתו שחין לו דמיון לחחלה ולחפלרח . והגולב חעפ"י שהוח נאבד מ"מ יש לו יחרון בגובה ושעליו מבכיין כחלו הוח לבד רמוי לבבכה ואין בלחו . למען הניעים שמזכרו מחבונה עוף עץ עבות וערבי נחל לח רחינו בהם סוס יחרון . ע"כ לבי חומר וגומר שהחחרון והגולב יורה על קניני הנפש וסדר עלייחם ממדיגה למדיגה עד חשר הכח הבכלי יהיה בילדותו זעיר שם כחחרון זה והוא נאב לבדו בימים הבם אין לו עוזר וסומך כי מלד שעשועי הילדות

הילדות תתגבר התאוה עליו לך בנותו בשנים כתאר
יחל רוח ה' לפעמו להוסיף על תבונת שלימתו ותמך
עליו הרוח רוח דעת ויראת ה' מז יעלה משפל מצבו
מעלה מעלה עד לתאר יוסף ונשא מאוד כלולב זה
ועליו מברכין • רמז לדבר שנאמר כי שם צוה ה' את
הברכה חיים עד העולם • וכבר ידעת שחיים עולה
למספר לולב כי כבר אמר שלמה והחכמה תחיה את
נפש בעליה • וחיים אלו הם החיים הנפלאים הנקנים
מפתח החכמה והם חיים עד העולם ושם צוה ה' את
הברכה לברך עליו • ולמנהג ההדס והערבה כסדר
שנזכרו בפסוק הם מתייחסים לקנייני הגוף שפותחין
והולכין בילדותו הוא דומה להדס זה לעפ"י שאין בו
טוכל מ"מ יש בו קצת ריח ותא"כ הוא פותח והולך לה'ות
במדריגתו כערבה שאין בה לא טעם ולא ריח והיא
כמושה ויניקה קודם לכל המינים דומה ממש לתמונת
הגוף שבתחלתו דימים שפעמו לא עמד בו וריחו נמר והוא
יבש וכמוש כנודע • זה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון
פרי עץ הדר וכבר ידעת מרז"ל לכם מלכם להיותו
מלקני הגוף והנפש המיוחדים לך • פרי עץ הדר כבר
ידוע כי התדם עץ הטדה הוא • כי בלי ספק הפני
כתות שבו הגוף והנפש נמשלו לעץ עושה פרי • כי
הכח השכלי ידוע כי הוא העץ חיים תאר פריו יתן
בעתו כמ"ש פרי לדיק עץ חיים וכמ"ש ויהי כעץ
שתול על פלגי מים תאר פריו יתן בעתו ופרי זה
ידוע שהוא רמז למעשיו הטובים תאר מהם חזון הנפש
הזכה כמו שנאמר תמרו לדיק כי טוב כי פרי מעלליהם
יתכלו • וכתוב הגוף נמשלו גם המה לעץ עושה פרי
לך לפי שהטובים בעבע פורה רחם ולענה ע"כ יצא פרי
מעוקל כמ"ש הנני מביא רעה אל העם הזה פרי
מחשבותם ופרי ההוה הוא עב וגם בעבע האומר על
כן מינו שהזכיר בד' מינים ד' פעמים לשון עץ והרמזון
הנה בא בפרי עץ הדר המדבר בכח הנפש כלאמר
והנני בעוף עץ עבות כי שם הוא מתחיל בהערות
קניני הגוף • וזה סדרם פרי עץ הדר זה התאוה שהוא
קנין הכמות ויש לו טעם וריח זה יורה על מיעוט
מציאת השכל בתחילה הוייתו והוא נלע לבדו מטעם
שהזכרנו • וכ"ו פירש פרי עץ הדר שטעם עמו
ופריו שוה והוא רמז נפלא לדברינו אלה שהוא רמז
לכח השכלי וע"ד שתרז"ל שמתחילה נאמר עץ פרי
שיהיה טעם העץ כטעם הפרי
והאדון לא עשתה כן אלא ומונח
האדון עץ שוטה פרי לפיכך
כשנקלל אדם הראשון על עונו שיהיה
נקללה גם היא וכבר הזכרנו טעם העץ
בחיבורנו עיר גבורים שתטעת כטעם הפרי
האדון היתה סיבת תטעת האדם ע"כ לא נפקד עליה
עונה עד לאחר שכח האדם וזה כי התלהים עשה את
האדם יפה ובראו מחומר ואוכה דומעת הפרי והעץ כי
החומר הוא העץ והשכל הוא הפרי והיתה כוונתו ית'
שגם החומר יבוש להיות עשה נבדל רוחני כמו הנפש
עד לאחר שיהיה טעם העץ כטעם הפרי דומעת התאוה
שטעמו שוין והאדון לא עשתה כן היתה נתנה החומר
והוסיפה בו כח עב וחזק עד לאחר שעמד בו להיו'
כטעם הפרי וזה היתה סיבת כל הרבר שטעם האדם
ומטעמו בחמת על כן נתקללה בשבשת האדם • ואם כן
היתה התאוה הזה דומה להחילת התחבבה שהיתה
שהנפש תחיה עמה גם לאת החומר כי מפאת השכל
נדקו יחדיו לקנות השלימות התמיתי עד לאחר יהיה
טעם העץ כטעם הפרי ומטעם זה הוא נקרא פרי עץ
הדר להיות תמיד הוד והדר לפניו וכ"ל לאמרו הדר
בחילנו משנה לשנה וזה יורה על מעלת הפרי שהוא
שחיו מקבל העדר ותמורה בכל השנה וכן פרי לדיק
עץ חיים לינו נפסד בשום זמן ועומד תמיד בהודו
והדרו • וכ"ל לאמרו תתרוג דומה ללב כי משם
תולדות הכח השכלי כמ"ש בלב נתן חכמה וכתיב
ולבי ראה הרבה חכמה ודעת • לאנש כפות תמרים
זה הלולב יורה על היותו עולה משפל מצבו להיות זאת
קומתו דמתה לתמר וכבר ידוע שהתמרה רחויה לתכילה
יותר מן התתרוג שאינו נתכל כי אם על ידי תיקון
כך הכח השכלי צריך לתיקונים הרבה בימי הילדות
עד בותו בשנים שאז הוא מתוקן מכל וכל לפיכך
הלולב ראוי לברכה יותר מזולתו ומונחו מכח התתרוג
שנמשל ללב זה"פ מכל מאמר נאות לבך כי ממנו תולדות
חיים היינו הלולב העולה למספר חיים וע"ד כי אם
ה' את הברכה חיים עד העולם ובדרך שנתבאר
וכ"פ' כפות התמרים תסר כתיב לפי שאינו גלוי
לחת וכן התתרוג לחד וכל זה הורתה על הכח השכלי
שהוא לחד ואין שני לו והתכלית היוצא ממנו הוא
לשם ה' לחד • והתיחומות שמימין ושמאל היינו שמפאת
החורה הנפש ימין ושמאל הפנוני כמו שכתוב תורך
ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד • ולחר שהזכיר
ד' מינים אלו המתיחסים לכחות הנפש חזר לסידור
שני כוחות הגוף והתחיל שנית בעץ בתומרו ועף עץ
עבות כמו שהתחיל בעץ בכחות הנפש שנמשלו לעץ
עושה פרי לדקה ומשפט כך זה החומר נמשל לעץ
עושה פרי רע ומר ובשניהם הזכיר תכות העץ ומהות
הפרי כי בפרי עץ הדר הזכיר העץ והזכיר הפרי
שהוא הדר רצה לומר בהודו והדרו תמיד ועוד הזכיר
הפרי בשאמר כפות התמרים לשמר לך פרי לדיק
לעלות מעלה מעלה עד לאבר יהיה זאת קומתו דמתה
לתמר וכמו שכ' לדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגא •
ואם"כ חזר להזכיר תכות החומר שנמשל לעף עץ
עבות ולגודל גסותו וגשמיותו הזכיר לשון עבות כמו
בעב הענן וזולתו כי לשון עבות יורה על חיזו עיון
תומרי וגם רז"ל שמרו עליו תופין לת עליו כו' וכבר ידוע
תומר העלין כמ"ש ועליהו לת יבול לפי' שיהת תולין של
ת"ח כו' ות"כ העלין תתיחסו' לעניים בעלי התתבים
מלד החומר עד לאבר יהיו הם עיקר הגדילה ויהיו
תופין לת כל הענף וזה עיקר לדימוי הזקנה
הוא פותח והולך להיות במדריגת ערבי נחל שאין
להם לא טעם ולא ריח והם כתומים ויבישים כך בימי
הזקנה גם ליתה ובטלו כל תופיו כנודע הרי הענף וזה
פריו לא יגלת לכל מלתכה • זה תה שרצינו להוסיף
בתהות ד' מינים אלו • ונלתה לפרשם עוד על דרך
לחר והות על דרך תדרש רבות שתתרוג דומה ללב ולולב
לשדרה והדס דומה לעינים וערבה דומה לפה ע"ש

שם כן להמה זו התחרוג לגד מפייהם לחלק הרוחני שבאדם דהיינו הלב השולח חיים לכל התברים וממנו תולחת התכמה תאר תחיה נפש בעליה · לחמנ הג' מינים זולתו מתייחסים לתיברים גשמיים וגלולה שמזה המעם נועל התחרוג ביד שמאל כנגד הלב שמשמאל ושלשה מינים זולתו מימין כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט לכן שמח לבי וגו' יאמר שבתחילת המחשבה היה הלב עצב מאוד בהרגישו שלא לחנם הוסת הלב בצד שמאל והכבד שמש מבאן כח התאוה הוסת בצד ימין ולזה הבורת בזה כאלו תהיה יד התאוה תמיד על העליונה בימין האדם המתגברת על יד שמאל כך לזה הקדוש ב"ה שהתאוה התגבר על כח השכלי שבלב · לחמנ אחר זה לחוסב אחשבת בי כי שויתי ה' לנגדי תמיד כאילו אני עומד תמיד נגד פני השכינה ומשת שמאל שלי כנגד ימין השכינה וימין שלי כנגד שמאל השכינה ויאמר שבשרתי בשמי כאלו כל מעשי מסובבים מסיבת השיבות ושהוא נותן בי כח לעשות חיל בשני כחות אלו ולכך הוסת הלב בצד שמאל לפי שהוא ימין השכינה ולדרכה הלה בזה יד השכל יהי' תמיד על העליונה לכן שמח לבי כי מימיני בל אמוט ר"ל שלא אחמומם מצד התאוה השוכנת בצד ימין אחרי שויתי ה' לנגדי תמיד ת"כ ימין שלה הוא שמאל השכינה והלב המוסת בצד שמאל הוא כנגד ימין השכינה לכן שמח לבי בהרגישו כי אלין הכח והנבורה וימין ה' רוממ' לחת לו עוז והעזומות להגביר שכלו על מבעו וזהו שסמך מיד ואמר נעימות בימינך נצח הלה לומר שהנועם המוסב לי הוא מצד ימינך שהיא כנגד יד שמאלי ונבוחינו ז"ל דרשו נעימות בימינך על הלובב כמו שיבת בסמוך והוא רחייה נכונה ובורורה למבינים לדברינו אלה ומעשה זה נקח התחרוג ביד שמאל שהוא כנגד ימין השכינה לחמנ הלובב והדם וערבה שהם כנגד השדרה והעינים והשפתים ביד ימין שהיא כנגד שמאל השכינה זה"ש לריך שיהי עינינו למעה ולבו למעלה זה התחרוג שהוא כנגד הלב יהיה למעלה והעין שהוא כנגד הדם יהיה למעה במדרינה זה בימין ה' וזה בשמאל והוא מבואר למבין · לחמנ נרחה להוסיף עוד טעמים על המדרשים שהתחלנו בם דרוש זה מה לזה על ככה לפרשם בפיוט שומות אלו · ולפוט ייטבח נרחה כוונת המדרש החומר פרי עץ הדר זה הקב"ה כו' רלונו לומר מה שמינו במדרש הדורש פסוק תודיעני אורח חיים שובע שמחות על ר"ה ויום כיפור וימי התג ומסיים שם מהו נעימות בימינך נצח ה"ר חבין זה לובב כמי שהוא נותח ונותל בזין משל לאנים שאכנסו אצל הדיין ולית אלו יודעין מי נותח אלא אלין לנסיב בזין אלו יודעין דהוא מאצח כמו כן הצדיקים והרשעים נתונין בדין בראש השנה ויום כפור ולית אלו יודעין מי נצח ומי יצח זכאי בדין אלא מכיון שהקדוש ברוך הוא ליקח לובב ואחרוג אלו יודעין שנעימות הנאות בימין הצדיקים הוא ע"כ · ומי יתן ליפה ונדע במה יודע לנו שאלו יוצאין זכאין בדין ואיך בא הרמז בתפיסת ד' מינים אלו שאלו זכאין · וקשה מכולם ואלא עיקרו הרואות בהשך זה שהאומות כל עוד שהצלחות הזמניות בידם ואמתו לא נוטעו ואין ליפה הזכות שאלו יוצאין זכאין בדין · ע"כ בא בעל המאחר לחרץ ולומר פרי עץ הדר זה הקדוש ברוך הוא כי בעוהג שבעולם שהיוצא זכאי בדינו מבקש מהדיין שיתן לו זכותו בתוב ואחוס בשמו והדיין כותב ואותם והוא מרמה לכל כי זה הוא אותם הדיין כך ישראל מאחר שיצאו זכאין בדין הם נוטלים בזין לאנר שם ה' בקרבנו ושמו יתנרך אחוק על פתותי אותם קדש לה' ומעשה זה דרש כל התרבע מינים על שמותיו של הקב"ה להודיע ולהודע כי נעימות הניצות בימין ישראל נלח וסם נוטלים לגל האומות אחוס בשמו יתנרך עד יום הוטעת רצה שהוא גמר התחיתה כמודע האמת זכות זה שאנו יוצאין זכאין הוא שבכל שנה ושנה מדת הדין מקטרגת על ישראל לאמר שאין קלקול המעשים שבנו ורוע אבוות האדות האלויות בישראל יותר מבכל האומות לקלקה ואלה ולטון הרע וכיולות ולילות ואניפה וסקלים וגזות הרוח ודברי ריבות האלויות בשערינו הדין נותן לאחליף את ישראל ולהמירם באומה אחרת ואברי עיניהו הרואות שבכל זאת לא סר ה' מעליהו ותמיד שמו יתנרך נקרא עליהו כימי עולם וכשנים קדמוניות זה"ש שישראל והאומות עומדין בדין אם להמיר ישראל באומה אחרת או לא ע"כ אל תי זוה אלקיהו בתפיסת התרבע מינים אלו בכל שנה ושנה וקראם בשמותם עלי אדמות דוגמת שמותיו יתנרך לאודיע בכל דור ודור כי אם ה' נקרא עליהו כימי עולם ואע"פ שעוד כל האדץ ביד האומות מ"מ לא מניהו שנאלה עליהם ה' לקחת גוי לעם לו אולת ישראל והגלות הלה הוא לעוב לנו למרק כל חטא ועון כנ"ל בעוותת דניאל שהגלות בא להחם חטאת ולכפרת פשע וגו' זהו שאמר נרמה ביעושעתך ובשם אלהיהו נדגול וילפינן ריעון מריעון כי להלן נאמר אז ירננו כל עצי היער ופסוק זה דרשו על נעשוע הלובב שהוא בהודו ובהושיעה נא לכך נאמר כאן נרמה ביעושעתך שגם הוא מדבר בריעון הלובב אחר בו בשם אלהיהו נדגול כי שמו בקרבנו כאמור · לחמנ המדרש האומר שאחרבע מינים אלו הם בנגד אחרבע ביותות שבישראל כי' נראה שבא ליתן טעם על תמוות אחרבע מינים אלו כי האחרוג שיש בו טעם וריח הוא בנגד בעלי תורה ומעשה ויגיד עליו ריעו תמוות האחרוג שהוא מראה שלו דומה למה שנאמר אכמת לדם אחיר פניו והוא נקח לבדו כי לעתיד יעשה הקב"ה לכל צדיק מדור לפי כבודו בפני עלמו ויש לו תואר והדר כמו השלמים אחר הוד והדר פעלם והוא דומה לנלב שהוא מלב על כל האחרים כך השלימים ומתן מלכי רבנן המושלים בכל החכמות ושם ויד להם על כם יה ליעב מושב אלהים עולם ועד וקשוחו יורה על המקציעין עלמם לנלחי

לגלתי לכם גבדולות ומפלאות מסם תלו סם הסבירים
תסר ה' קורת תותם פרי בן הדר • תמנם תמות
תלולב וגוכבו יוכה שהות כנגד הכיתות שבסם בעלי
הורה ותין בסם מעשה ותיון לומדים כי סם לעשות
להם עסרה להסגדל ולהיות זאת קומתם דמתה להמר
ויגיד עליו ריעו התיומות שמימין ומשמאל כי סם
מהכיתות הפונין פני מנמתם לבם תוכך ימים תו
עובר וכבוד כמו שבתמר תוכך ימים בימינה ובשמאלה
עושר וכבוד ובתמת לא זו הדרך תבר נוה ה' כי כבר
נתמר לא הסור ימין ושמאל וגו' כי סם תכח ה' תהי'
דרכו ולא ישנה פני עשייתו לשום בד מהנדדים המזכירים
כי סם לבם ה' כמו שנתמר שויתי ה' לנגדי תמיד •
תמנם תמות ההדם וקטנותו יורה שהות כנגד תבני
מעשה המקויין עשמם על דבר תמת ועשוה
נדק וכבר ידעת שהעשות היה הרתם בכל המדות
המובות שכן תבה לא נתהבה כי סם בעשות תמנם
לפי שתין בו תוכל יורה שתין בו המכל התורני כמו
שכתוב לכו לחמו בלחמו וגו' • לך תמות הערבה תין
נרוך ניתור תחרי שתין בה טעם ורוח נוודתי היא
כנגד התסרים שתין בהם לא תורה ולא מעשה תמר
הקב"ה להדם כי תפשר כמו שתמרו תלמלת עליה
לא מתקיימי תהכלית ועלין תלו תבל על הפתותים
שמתלו לערבה זו שתין בה שום פרי כי סם העלין •
תלא יעשו תנודה תחת כו' כי בזמן שהם בתנודה
תחת לז המובים שבהם מבקשים רחמים על התסרים
ועוד שהם מדריכים תותם בדרך ישרה והתסרים
שבהם עושים סחורה בפרקמטיא של חכמים ע"ד
שמת זבולון בשתחך ויששכר בהוליך ותין ים נורך
בכולם לא כן הוא בזמן שתלך לבם שבתלה הערבה
זו למלך ה' שבחות תין שוה להיותם זה הבוה
בשמים מעלותיו ותימתי בזמן שתגודמו על תרץ
יסדה ולפי מדרש זה מרמז בתפיסת ד' מינים תלו
על מדת הבלוש שהיא המרכז תשר עליה יסבו בלבתם
כל המדות בוגדות כנודע • וזהו שתמרנו למעלה
בתמר קט"ו שדוד היה מצטער על הלב שמקומו בלד
שמאל וכן היה מצטער על התחרוב שהוא כנגד
הבלוים שנקח ביד שמאל וג' מינים זולתו ביד ימין
כלולו היה רצונו ית' שהפחותים יתגברו על הבלוים
עד שנתקרר דעתו בהומרו שויתי ה' לנגדי תמיד
וזה הרתיה שימין ה' דוממה לבלימי הדעת בדרך
שתבאר וע"ד שתמרנו התחרוב דומה לגלב וק"ל • תמנם
המדרש התוכם פרי עץ הדר על התבות והתמהות
וסנהדרין לף על פי שתפשוטו יובן שתנו מזכירין
לפני הקב"ה זכות התבות וסנהדרין מ"מ יש בזה עוד
רמז לפי שבתג זה נידונים על המים ועל נמתי
השנה על כן תנו מזכירים לפני הקב"ה התבות
והתמהות יביבתם ופריחתם כי לפניהם היו עקוביהם
ונפקדו כמ"ש וידעו כל הגויים כי תני הפרתתי עץ
יבש וגו' ורז"ל דרשו מקרא זה על התבות וזכותם
יתברכו לנו פירות השנה • ויתר הכוונות שבתו בד'
מינים נניח לזולתינו מקום להתגדר בהם כי דברי
תורה הם בפנים יפות סלא וכל עניו נדרש נע'

קעח

חתימת שלש רגלים
על דרך המאמר
מפני מה צוה הקדוש
ב"ה עומר בפסח
ושתי הלחם בעצרת
וניסוך המים בחג

מתוך המעשים הסם יכודות התמונה והמעשים תבר
יעשה התדם ומי בסם ועל פיהם הקב"ה מקביע
לכל מי שפע שבע רצון כמו שתמרו בגמרת תניא ר'
יהודה תומר משום ר' עקיבא מפני מה תמרה תורה
הביאו עומר בפסח לפי שהפסח זמן הבוחה הוא
תמר הקדוש ברוך הוא הביאו לפני עומר בפסח
כדי שיתברכו לכם תבואה שבשדות ומפני מה תמרה
תורה הביאו לפני אחי הלחם בעצרת לפי שהעצרת
זמן פירות האילן הוא תמר הקב"ה הקריבו לפני אחי
הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן •
ומפני מה תמרה תורה נסכו לפני מים בחג מפני
שהחג זמן גשמי השנה הוא תמר הקב"ה נסכו לפני
מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי השנה • במתמר
זה נחתם כל חזון וכל מרתה והוא חתום בחותמו
של הקב"ה כי חותמו תמת ר"ת "אילן "מים "הבואה
שלש אלה המוסיפים שפע תלהי ממקור הברכות
בתמנעיות המנות של ג' מועדי ה' הגרמזים בשם
תמת ר"ת "תסיף מלה "תורה דהיינו חג התסיף וחג
המנות וחג השבועות יום מתן תורה וכמ"ש תמת
מתרן תנמת ונלך משמים נשקף • ותמת זה הצומת
מן התרן היינו התילנות והתבואה והמים המתברכים
ועל ידם ימת נמת נדיק וכבי קודם הילולים לעולך
הגוף והשפע כי השפע הוא זמן התבואה שהוא מתכל
התומר לבד ולפיכך קדמנו עומר שעורים שהם מתכל
בהמה והוא כנגד זמן נתתינו לאויר העולם כי בימי
הילדות כח הבהמי גובר וחג השבועות שבו נתנה
התורה שהיא מזון השפע לבד לתמם חג הסוכות שהוא
זמן הגשמים שבתמנעותה יזוו הגוף והשפע כי היי
הגוף תגו רוחין במותם שהם תלויים בגשם בעה"ז
וכן חיי השפע לעה"ב כמו שנתמר גשם נדבות תניף
תלהים לכך תמרו שבזכות העומר יתברכו הבואת
השדה למזון הגוף בעה"ז ובזכות שתי הלחם שבאו
כנגד שני התורות שבכתב ושבע"פ יתברכו פירות
האילן היינו מזון השפע כמ"ש לך פרי לנדיק וכמו
שבתרנו בתג השבועות שפירות האילן הם כנגד
מתכל התורני לתבר מסלתה ומשמנה תזון השפע הזהב.
ובזכות ניסוך המים בתג יתברכו גשמי שנה בעה"ז
ובעה"ב כנמור • ולו נוכל לומר בהפך זה שהשפה
הוא כנגד ימי הילדות זמן נתתינו לאויר העולם
כעובר הנשמע מרחם כמבואר בתדרש שותר טוב על
פסוק לקחת לו גוי מקרב גוי דרשו לשון קרב תלשון
קרביים ובזמן ההוא התדם דורש ומשפע המזון
התמרי לבד לפיכך קדמנו עומר שעורים מתכל השפע
הבהמית • לך שבועו בשמים יפקחו עיני בחינתו

ויתחדל

פניט על כן רבנו בהם
הדיעות ויכול להיות
שכולם דברי תלהים חיים
ובזה נתתום תלה מועדי
ה' תבר הוציו ותשר
הורתו לעולת ולירתות
נמועד ה' ולבקר בהיכלו
ג' פעמים בשנה ולזמוד

ויתחדל גם במזון הנפשי על פי התורה והמצות וגם
מזה המזון הגופני לא ינח ידו וכנגד זה בתו שתי
הלחם בחג השבועות הבא בתמצע הקיץ כנגד ימי
העמידה לשבר בהם בח התחדלות בשני מיני לחם
הלו כתמוך • תמנם בסוף ימי חלדו בנחת השפה
יתחדל על פי הרוב במזון הנפשי לבד ברהותו ההעדר
הכרוך בעקבי המזון התומרי כי סופו לרימה ותולעה
כנגד זה בח בתורה ענין ניסוך המים בחג התסיף
זה שהוח כנגד סוף ימי חלדו של חדם כמ"ש כי חוח
נמות וכמים הנגרים תרלה וגו' • ובזמן ההוח שופך
כל חיש כמים לבו לפני קוקו כמ"ש קומי רוני בלילה
לרחש תשמורות שפכי כמים לבך • וע"ד שנחמר
ושתבתה מים בששון וגו' וחרגש תקלוח ותקבלון
חולבן חדתה כו' וזה שבזמן ההוח הוח פנוי להיות
כל עמלו בהורה ומצות שנמשלו למים נמצח חתה חומר
שכל פעולה וכל מעשה החדם בלו בג' דרכים שונות •
חו המעשה הבח לעורך הגוף לבד • חו המעשה הבח
לעורך הנפש לבד • חו המעשה הבח לעורך שניהם
כחחד • וכנגדם מלינו במסורת ג' פעמים ועשה ר"פ •
א ועשה לי מעשים • ב ועשה
כרוב חחד מקלה חזה וכרוב חחד ג"פ ועשה
מקלה חזה • ג ועשה להם מכנסי ר"פ במסורה
בד וגו' • א המעשה שהוח לעורך
הגוף לבד זה"ש ועשה לי מעשים בחשר חהב רמז
בדרך כלל לכל חמדות הנעוות שנחומר חהב ומתוקה
להם • ב המעשה שהוח לעורך הנפש לבד זה"ש ועשה
להם מכנסי בד לכסות בשר ערות כי מעשה התורה
והמצות ניתן לכסות ערות הכח הבשרי הבהמי
בחופן חשר לח יראה כלימתה ובשתה כי תהריחם
תרפה וכלימה כעודע מנדרש • ג המעשה שהוח
לעורך שניהם זה"ש ועשה כרוב חחד מקלה חזה וכרוב
חחד מקלה חזה תרלון בזה לומר טוב חשר
תתחוז בזה וגם חזה לח תנח ידך כי ירח חלהים
יוצח ידי שניהם וכבר נתבחר מסורת זה בתרוכה
בחמר מ"ה : זהו הנרלה חלהי והמכוון מג' מועדי
ה' חלה מלבד מה שהזכרנו ג' העמודים הועיל לנו
לעשות בלבנו שלשה העקרים חשר עליהם הוסדה הדת
בכללה דהיינו מציחות הש"ת ותורה מן השמים
והשגחה לשכר ועונש • וזה כי בחג הסכח נודע ה'
משפע עשה ברשעים וזרע עבדיו יאחלו חרץ ונודע
ביהודה חלהים שופע זה יספיל וזה יכים וכי לו
הכח והגבורה ויכולת והרלון המוחלט וזה נתחמת
העיקר הלחד שהוח השגחת הש"ת לחמור • וחג
השבועות הוח כנגד העיקר הש"י שהוח תורה מן
השמים • וחג הסוכות בח לחמת העיקר השלישי
דהיינו מציחות הש"ת כמבואר בשניהי הסכך שנמנו
יחבדך בקרבו וכבר הזכרנו לדבר מענין זה במחמר
קנ"ד ע"ש וזה נשלם בס"ד מה שרלינו להוסיף ביחור
פרטי על הפרטים הנעשים בשלש מועדי ה' חשר
בהם הקדים ה' קרוניו הכין למו מעשה זבחי חלהים
לבח בסוד ה' חיש לפי שכלו וכמחנת יד השגחו
בברכת ה' חשר נתן לו מפיו חכמה ותבונה להבין
ולהשכיל • ומעשה בח לזכרון ימי התשובה המולחים
והשלמים לעורר ימי עפרות חומרות כשן התשובה
ולהניחם בכפל כשן ירחת ה' ולהכתבו • וה' חמת
יהיה בעוזרי ובחומכי נפשי ויחר עיני בחורתו ויוכנו
מדרכיו ונלכה בחורחותיו מעתה ועד עולם חמן :

סליקו שלש רגלים

ונבא לביאור ימים נוראים ראש השנה ויום כפור וימי התשובה :

עמוד כז מדבר בימים נוראים והנעה לרחש השנה
ויום כיפורים וכי ר"ה יום דין חנוף
ויום כיפור דין הנפשות ונותן טעם לשבח על שכרוב
השניה יבח פרשת נשחים קודש ר"ה ופרשת החזינו
קודש י"ב ופרשת וילך לשעמים קודש ר"ה ולשעמים
קודש יום כיפור ויביח לשיות מכל ג' פרשיות חלו
על ר"ה ויום כיפור וסוד חרז"ל בג המלך עם וילך
וביחור פרשת הלח זה לוד מוכל מהם בזכריה :

עמוד כח מדבר בחמשה דברים המבדילין בין
השכל להומר כנגד ה' דברים שבהם
יוכר בין לוד לחושך וסוד ה' קולות וסוד ה'
טעמים לשופר וענין זה סובב על מדרש רז"ל חהם
נלניס היום כיום הזה כו' וע"ד המדרש ממה ידע
משה לימתי יום וכו' :

עמוד כט מדבר בתרבע בחיות שבריך כל שליח
להתבונן בהם וזהו החדם חשר למחיה
שלחו חלהים וכו מבואר טעם לתקיעות כל מוסף חלול
ותרז"ל ד' גזירות נזר משה ובעלום ד' זקיניס :

עמוד ל מדבר בתקיעות של כל מוסף חלול ע"ל
תרז"ל עלה חלי כו' והעבירו שופר כו'
ושעם למתענין מ' יום דווקח וביחור ג' ההכרזות
שנזכרו בפרשת שופטים :

עמוד לא מדבר בשופר של ר"ה וסוד מלכיות
זכרונות ושופרות ועל דרך תרז"ל
תקעו לפני בשופר של חיל וכו' ותמונות השופר בסוד
חומר נורח פועל ותכליח :

עמוד לב בסוד ר"ה שהל להיות בשבח שחין
תוקעין בו כי חס במקדש מה נשתנה
מקדש ממדינה :

עמוד לג בחת טוב טעם ודעת להעלם יום דין
זה בתורה ותרבע דברים מכוסים בתורה
ומהות דין יום זה וביחור פרשיותיו • ויש ביום זה
ז' עמודים כמספר חודש השביעי שיום קדוש זה חל בו:

עמוד לד בשערת ימי תשובה וסוד התשובה וסיבת
החטח ודרכי התשובה וביחור מחמר דרשו
ר' בהמלחו וביחור פרשת נלניס וחחיתת שער
התשובה במחמר של תמורו של עכנחי וכו מבוחריס
כל פרטי התשובה :

עמוד לה מדבר בי"ב וסוד הלומות ושימוי יום זה
וביחור המחמר וכי בהשנה מהענין כו' •

וכי הנומות והקבנות דרך ה' להם וסוד מעשה המייט • וה' מיני עיטוי :

עמוד לו מדבר בד' תגלים המייסים לכל בעלי תשובה וע"ד המאמר אמר שמעל לפני הקדוש ברוך הוא יש לך עם אחד כמלאכי השרת כו' :

עמוד לז ביאור המאמר לא היו ימים עוביס ליעקב כמ"ש בתא וכיוס כיפור וסוד בנדי כהן ביום זה ותרע"ג ' תנות הם כו' :

עמוד לח מדבר בטעם הרמת קול בשבמל"ו ביום זה וביאור המאמר תשביבם ישראל מי ממהר תחכם כו' וביאור ענין היובל ליום כיפור ויש בימי העיטוי חמשה עמודים בנגד חמשה מיני עינוים שנאמרו ביום קדוש זה :

עמוד בז

למען תשכילו את כל אשר תעשון אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וגו' :

אמר הכותב טרם בוחי לדבר בסוד ה' ליראיו הגרמז בכל המעשים הנעשים בימים טורחים אלו נקדים תחילה נתת טוב טעם ודעת על שלשה פרשיות אלו נלמוד ויולך החזיון שקורין חוזה בשבחות קודש רחם השנה ויום כיפור כי פרשת נצבים לעולם קודש רחם השנה והחזיון יבוא על הרוב קודש יום כיפור לך פרשת וילך קורין לפעמים קודש ר"ה ולפעמים קודש י"כ כמו שנתנו סימן לדבר פת נב המלך ב"ג המלך פת וילך וזה מבואר ע"ד ההטברה כי בפרשת נצבים אין בה שום רמז ליום הסליחה לך יש בה רמזים שלמים וכן רבים על טעם יום הדין לפיכך קורין בנצבים לעולם קודם ר"ה ובפר' החזיון מנהגו כמה רמזים על יום הסליחה לפיכך קורין פ' החזיון לעולם קודם יום כפור שלח לפעמים כשמפרידין בין נצבים לוילך אז קורין וילך בשבת שובה וזה כי לפי שבפרשת וילך יש רמז נכון על שניהם לפיכך הוצרכו על סוד התקיעות של רחם השנה ועל ענין התפילה של י"כ לפיכך קורין וילך לפעמים קודם ר"ה ולפעמים קודם י"כ וע"כ חל עליהם חובת ביאור דבריהם שלה לפי גרמז יום הדין בפ' נצבים ויום הסליחה בפ' החזיון ובניהם כאחד בפרשת וילך :

קעט רמז מפ' נצבים על יום הדין של ר"ה

א מה שנאמרו שבפ' נצבים ים רמז ליום הדין הוא לפי הוראת לשון נצבים כד"ת ועמדו שני האנשים אשר לשם הריב כי כן דרך הבעלי דינים בעמידה ואנו מבקשים מלפניו יתברך שיזכנו לאור משפטינו כמו שאומרים בתפלה ותזעק כאור משפטינו כו' וזה לא יתקום ולא תהיה עד שאר נקבל מוסר השכל דרך התורה והמצוה ואז יזעק כאור משפטינו זה סוד שמיכות אומרו שאתם נצבים היום ביום הזה כו' לאומרו למען השכילו וגומר וכ"ל כשתשכילו את כל אשר תעשון אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וגו' :

אמר הכותב טרם בוחי לדבר בסוד ה' ליראיו הגרמז בכל המעשים הנעשים בימים טורחים אלו נקדים תחילה נתת טוב טעם ודעת על שלשה פרשיות אלו נלמוד ויולך החזיון שקורין חוזה בשבחות קודש רחם השנה ויום כיפור כי פרשת נצבים לעולם קודש רחם השנה והחזיון יבוא על הרוב קודש יום כיפור לך פרשת וילך קורין לפעמים קודש ר"ה ולפעמים קודש י"כ כמו שנתנו סימן לדבר פת נב המלך ב"ג המלך פת וילך וזה מבואר ע"ד ההטברה כי בפרשת נצבים אין בה שום רמז ליום הסליחה לך יש בה רמזים שלמים וכן רבים על טעם יום הדין לפיכך קורין בנצבים לעולם קודם ר"ה ובפר' החזיון מנהגו כמה רמזים על יום הסליחה לפיכך קורין פ' החזיון לעולם קודם יום כפור שלח לפעמים כשמפרידין בין נצבים לוילך אז קורין וילך בשבת שובה וזה כי לפי שבפרשת וילך יש רמז נכון על שניהם לפיכך הוצרכו על סוד התקיעות של רחם השנה ועל ענין התפילה של י"כ לפיכך קורין וילך לפעמים קודם ר"ה ולפעמים קודם י"כ וע"כ חל עליהם חובת ביאור דבריהם שלה לפי גרמז יום הדין בפ' נצבים ויום הסליחה בפ' החזיון ובניהם כאחד בפרשת וילך :

א מה שנאמרו שבפ' נצבים ים רמז ליום הדין הוא לפי הוראת לשון נצבים כד"ת ועמדו שני האנשים אשר לשם הריב כי כן דרך הבעלי דינים בעמידה ואנו מבקשים מלפניו יתברך שיזכנו לאור משפטינו כמו שאומרים בתפלה ותזעק כאור משפטינו כו' וזה לא יתקום ולא תהיה עד שאר נקבל מוסר השכל דרך התורה והמצוה ואז יזעק כאור משפטינו זה סוד שמיכות אומרו שאתם נצבים היום ביום הזה כו'

וקול שופר הריעו וגומר יפסוק הכל בנדק תלו יערתל ע"ד ויסח עליהם תבל ותח"כ עמים במיבריס. וכן נרמז כוד זה בעיני התקיעות שתו למדין מפרשת ההפוכות כמו שיבת ביחור כל הפרשה בדרך נפלא בע"ה במאמר רי"ב ע"ם. ומם נאמר התילה וגועדו תלך הנביאים וגו' ותח"כ נאמר ובהקהל הקהל וגו' והיינו התשוב קודם כי תתם כל התיקונים הוא כשיהיו רתמי העם בתנודה תחת ותח"כ כל העדה כולם מתחילים לעבוד תת ה' שכם תחד כמו שיהבאר שם. וכן כתן נאמר תהם נגביש היום פירש רש"י מלמד שכשם כו' היינו שהקילם בתנודה תחת והקהיל תחילה רתמי העם ותח"כ כל תים ישרתל כי הוא בעשם סוד התקיעות כמו שיהבאר בע"ה במאמר רי"ב ע"ם. ולפי שבדין יום זה רבים עושים ומומרים תחר שהעולם בכללו נידון על פי הדוד ת"כ גם התועת יקבל הטובות בניהוף העושים על זה נת' בפרשה זו והיה בשמעו קול התלה הייטו קול תילו של שופר הבא להחריד הלבבות ולזרזם על התשובה. והתבדך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשריות לבי תלך לתע"פ שבשריות לבי תלך מ"ש לא יגע בי רע למען ספות הרוה תת הצמאה המשיל הנדיק לצמאה כד"ת כל צמא לכו למים כי הוא שופה בצמא תת דברי תלהים חיים והוא התב ורעב להם והרשע כבר שבעה ונשאו מהם לבך נת' לא יהבה ה' שלום לו ביום כיפורים והבדילו ה' לרעה תחת תשר היה עם לבבו דבר בליעל לאמר בתוך עמי תבני יובש ומחה ה' תת שמו וגו' כד"ת יתמו מספר חיים כי מפסוק זה למדו רז"ל שהרשעים נכתבים לתלתר למיתה. וח"כ ים בפ' זו רמז על מהות יום דין זה מלבד מה שזכרנו בהצעה זו בדרך קצרה יבת ביחור כל הפרשה במקומות רבות מפוזרות על פי דרושי המאמרי' עמוד עליהם במאמר ק"פ קפ"ב. (ועיין כל הפרשה בתורתות חיים שהבארתי):

ב מה שמלמדנו שפרשת יום בה רמז על יום הדין **קפ** רמז מפרשת ועל יום כיפור. בהיות שבפרשת וילך על ר"ה זו נאמר הקהל תת העם ועל יום כיפורים התפים והשפים וגומר וכתיב בה הקהילו תלי תת כל התבי העביכם וגו' וכזה נרמז תקיעות של ר"ה שבתו להקהיל בתנודה תחת כל התבי העם כמ"ש ותם בתחת יתקעו ומועדו תליך הכהנים ותח"כ להקהיל תת כל העם כמ"ש ובהקהיל הקהל תתקעו וגו' ובדרך שיהבאר במאמר רי"ב ע"ם. וזהו שפירש"י על פסוק הקהילו תלי וגו' שבתורתו יום לא תקעו בתנודות כו' רמז ליום שתין בו תקיעה כמו ר"ה שתל להיות בשבת וכן השבת שלפני ר"ה שתין בו התקיעות של קודם תלול וזש יערתל נקהלים על פי הדיבור ומוסר של כת התכמים הדורשים בשתר בת רבים בשבחות תלו וקולן של סופרים עומד במקום השופר וזהו סוד ותומרו כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וגו' ומיך ליה תם השיב תשבת רגליך וגומר וכל זה רמז שביום השבת יבבר שקול המוסר עומד במקום השופר המתריב ומזהיר על התשובה כמו שיהבאר כל הענין הזה הנאמר ביפעיה לקמן במאמר רי"ם וכן נרמז יום כפור בענין זה על דרך המדרש התומר מה מלתכי השרת שלום ביניהם כך יערתל שלום ביניהם ביום כיפורים והקב"ה שומע עדות של המקטרגים ומכפר עליהם ות"ב השלום הוא סיבת המחילה ביום כיפור ע"ד שתת"ל כי המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו וכבר ידוע שמדה זו היא בעצם השלום שכל תחד מוחל לתביהו זה"ם בפרשה זו הקהל תת העם וגו' הקהילו תלי וגו' וזה"ם ויקהל משה וגו' פירש"י למתרת יום כיפור בו' ופירש ויקהל לשון הפעיל שתינו תוספה ביחים תלת על פי דיבורו הם נתספים דבר זה יהבאר בע"ה במאמר ר"ן שים בזה רמז על השלום שבין יערתל ביום כיפור ובוהג שבעולם שביום כיפור מבקשים מחילה זה מזה ומיד למתרת יום כיפור הם חוזרים לסורם והשנאה עומדת במקומה על כן הקהילם משה גם למתרת יום כיפור שיהיו בתנודה תחת כל ימות השנה ולפי שהוא תלד הנמנע לקבל הלבבות ביחים ממם כי תם מתוך דברי מוסר כמודע ע"כ פירש"י על פי דבורו הם נתספים וק"ל. ועוד נרמז בפרשה זו ענין התשובה משר סיבתה זכירת העליבה והעתק מן העוה"ז תל העוה"ב כמ"ש השבתי דבכי ותשיבה רבלי תל עדובך ר"ל תוקן הדרכים שעליהם תמר ביב"ז ולא עוד תלא שים לפני ג' דרכים תחד לניהם ותחד לב"ע ובחשבי בהם תשיבה רבלי וזה התשובה שהוא בעצם להעתק ממקומו תשר הוא עומד בו בדרך שיהבאר בע"ה בסוד התשובה במאמר רכ"ז ע"ם וזהו הורתת לשון וילך ועל דרך שתרז"ל בוב יום תחד לפני מיתתך שביום המיתה ממש התשובה ממנעת וכן העיד משה על עצמו ביום המיתה לא תוכל עוד לנאת ולבא בדבר הלכה שנסתמו ממנו מעיינות התכמה וביום מתרת כזה מסופק התדם בכל יום שהוא עומד בו לסיבך לניך הוא ליך ולהעתיק עצמו מן המעמד תשר הוא עומד בו כמו שתמרו תגל הילל שהיה הולך ומהלך בכל יום כו' ופי' תח"כ שעשה זה לגמול תסד עם נשמתו וזהו הורתת לשון וילך לסיבך קורין פרשה זו לפעמים בשבת שובה ולפעמים קודם ר"ה בדרך שיהבאר במאמר קפ"ת קפ"ע רל"ו. (ועיין עוד ביחור הפרש בתורתות חיים וביחור כל פרשת נצבים וילך התזינו):

ג מה שמלמדנו שבפרשת **קפא** רמז בפרשת התזינו ים רמז על יום האזינו על י"ב כיפור זה"ם התזינו השמים וגו' פירש רש"י העיד בהם שמים ותרץ כו'. שתם יתמרו יערתל לא קבלנו עלינו תת הברית ומי בא ומכחיש ע"כ העיד בהם שמים ותרץ עדים שהם קיימים לעולם. וכתן הבן שואל וכי ים להם סה לדבר ולהעיד ותין לומר שהעדות הוא שלא יתמו מפר וישוב התרץ ת"כ מהו זה שאמר תת"כ ושוד שתם יזכו כו' הלא גם הפירוש הרתשון כך הוא. ונראה לפרש ענין זה בשני דרכים הדרך הרתשון הוא ע"ד שנאמר תם לא בריתי יומם ולילה תקות שמים ותרץ לא שמתי ותרז"ל הוסיף

ה"ז כשאי לומר שכל מעשה בראשית תלויים ועומדים עד שאי כשיון יום קבלת התורה שאם יקבלו ישראל התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לאוהו ובוהו וא"כ אם יכחישו ישראל נאמר לא קבלו תפוחיו התורה ח"כ הנמים יארצו וארץ יכחישו ונמה יכחישו שהם קיימים לעולם ר"ל שעדות זה אין בו תומר ודברים כלי נשמע קולם אלא זה הם עדים נמה שהם קיימים שאם לא קבלו ישראל התורה אז לא היו קיימים והיו חוזרים לכאר לאוהו ובוהו ומאחר שהם קיימים ח"כ זה אות ומופת שכבר קבלו ישראל והיא נלחית כמו העולם כי קיום הכנין מופת על קיום התורה (הג"ה יען כי הנמים והארץ הם ב' הפכים וקיומם תלוי בחמלעי המגרעם ומחברם וזהו החדם המורכב משניהם ע"י קבלת התורה הפך אלה שלא יקבלו התורה נמשלו כבהמות נדמו וח"כ אינם חמציים יען כי אין בהם חלק הנשמה הבאה לחדם ע"י שמירת התורה והרי הם כולם נשמיים ונחשבים מן החחנונים ואין בהם שום חלק מן העליונים לפיכך העוסק בתורה מציל עליו מן עליונים על מעלה ועל מטה כו' שלא יהיה קללה נמעשה ברחמים וז"ש במסכת שבת מלמד שפירש עליו הקב"ה זיו שכינתו ועגנו כו' רמז שמלמד שארוך החדם להיות מורכב משני חלקים הנשמה התלולה מזיו שכינתו יתברך והחומר הנחלל מן עגנו הנשמי ע"כ הוצרך ליתן התורה לתחחונים להבליט ב' חלקים אלו חבר על ידם יתקיימו שמים וארץ ואילו היו כל התחחונים נשמיים אין שושה טוב בהם גם אחד מ"ר לא היה מספיק לשמים וארץ להתקיים לכך נאמר ודיק שוד עולם כי חפי' ע"י מ' שנמלא בו ביתוף זה העולם קיים • וזה לא היה חסר העולם מיום שנבראת כי לעולם היה נמלא לכל הפחות מ' בדור חדם מצוחלח ומה שם ועבר וכ"ם מן מברהם ואילך לא חסר העולם לפחות עמוד מ' ומן יעקב ואילך הועמדו י"ב מזלות על י"ב שבטי ישראל כדחיתא פרק אין דורשין • ומ"ד על ז' עמודים כנגד ז' ספירים שבתורה • ומ"ד עמוד מ' כנגד כל הדורות שהיו מיום שנבראת העולם • לכך נאמר ישרוף כמטר לקחי כי קי"ל נעוק חבוב וח"כ המטר מחבב ארץ ורקיע • כך לקחי התורה מחבבתם ע"ד שאי"ל תת ואחזי לך היכא דנקטי תרעא ורקיע) ולחזי לקחות פרשה זו קודם יום כיפור כי הוא יום מתן תורה לע"ם שמחנו הלוחות בששה בסיון מ"מ כבר נתחברו הלוחות בעון הענל וביום כיפור ירד משה וכידו לוחות החחרונות וח"כ יום זה נקבל יום מתן תורה וכן ליתא במסכת הענית פרק ל' ביום מחנתו זה מתן תורה פי' רש"י שבו נחנו לוחות החחרונות וח"כ קיום השמים והארץ היה תלוי ביום כיפורים שבו נגמר העולם הכללי אחר שהיה חוהו כמ"ש שני חלפים חוהו פירש"י חוהו בלא תורה • וכשם שיום זה הוא יום בנין העולם הכללי כך הוא בנין העולם הפרטי והוא החדם לחחרי חשר היה מסגל עונות כל השנה עד חשר השמיל הכלם החלחי ומשחח מחים מרחהו והוא פניס קלקל לא תואר ולא הדר לו וביום קדוש זה חשר הוכן ליום מחילה הרי בעשם היום הזה חזר הבנין הבית המוטבי לשיחנו כד"ח לב מהור ברח לי חלהים ורוח נכון חדש בקרבי ויבא דרוש זה בבילור רחב במאמר רכ"ב ע"ש • הדרך השני הוא שאם יכחישו ישראל נאמר לא קבלנו הבריח ומיבת ההכחשה כי ידמה להם לחחרי שחדם אין לדיק בארץ חשר יעשה טוב ולא יחוא אפילו בחחת וכ"ש לחחרי חשר הרבה חבילות חבילות עונות בכל יחות השנה ביודעים ובלא יודעים ח"כ אין לו הקנה ושוב לא יהיה לחחרי נופלו על החטא ויבא להחיתם מן התשובה הן מצד שיחשוב שבעוה"ז אין הקנה לחועלת הן מצד שיבפור בחחייית המתים כי לא יאמן אלינו כי יפופר שלחחרי בלותו יהיה לו עדנה בעדן גן אלהים וח"כ יאמרו גות עבוד אלהים חלילה ע"כ העיד בהם שמים וארץ כי מהם נגזרו שני חלקי החדם הנשמה מן העליונים והגוף מעפר מוצלו וכשהם יהיו נלחיים וקיימים לעולם ויש הקוה לחחריתם לחר נפלם על החטא חע"פ שנגלל היות הנחשב מכלל הנמים סרח במעשה בראשית בחמרה מי יספר לנשי מלכים כו' וכן הארץ סרחה בהונלח עץ עושה פרי ולא עץ חשר עגזרה עליהם הנפילה לעתיד שנאמר כי הנה הנמים כעשן נמלחו והארץ כבגד חבלה מ"מ ים להם חקוה ויחחדשו ויבואו לחיחנם לקיום נאחי כך החדם לף הם יחטא ים לו חקנה בחשובה שיעמוד מי נאחי לפני ה' כמ"ש כי כחשר הנמים החדשים והארץ החדשה חשר אני עושה עומדים לפני כן יעמוד זרעכם ושמכם וכן נאמר בנעלי החשובה הסולם לכל עוניכי וגו' ופמיך ליה חחחדש כאשר נעוריכי כי ביום החשובה הוא דומה לבריח חדשה כאמור • וזהו מופת גם על העוה"ב שיחיה החדם לחחרי שנפלו כמו הנמים והארץ שהם קיימים לעולם לפיכך רמזו לקרוח פרשה זו בשבת שובה • עוד כחיב בפרשה זו כי שם ה' לחקרא הבו גודל לאלהינו פיבבו רז"ל על מה שחומרים ברוך שם כבוד מלכותו כו' על הזכרת השם וכבר ידעת מה שחנו חומרים בי"כ בשבמ"ו בקול רם לפי שחנו ביום זה כמלחכי השרת ושבח זה שייך דווקא למלחכי השרת כי לדעת רז"ל למדו משם מן המלחכים כשעלה לרקיע וא"כ שבת זה חינו רחוי לחומרו כ"א במקום קדושם כמו שבית המקדש וכן ביום כיפור בכל מקום כי בעשם היום הזה כל העדה כלם קדושים כמלחכי השרת כמו שיחבחר יפה כל הענין במאמר רנ"ו • מלבד מה שיבא זכרון פרשה זו על ענייני התשובה ועל ענייני יום פיפורים במאמר רל"ד • ורל"ה • ע"ש • חשר מזה המעם רחוי לקרוח פרשה זו בשבת שובה :

קפב ענין סמיכות נצבים לויילך קודם ר"ה ע"ד נבואת זכריה הלא זה אוד מוצל מאש

אמר הכותב עוד ידי נטויה לדבר על נד המליצה ליתן טוב טעם ודעת על מה שאמרו רז"ל שאם יחול ב"ה ביום ב' או ביום ג' מתלקין נגזירם וילך וכן מה שאמרו שאין ר"ה חל בחחד מימי חול"ו ונתנו סימן לדבר הלא זה לוד מוגל מאם גם למדו מפסוק שאמוך לפסוק

זה שהסכין הסופר לנד ימין שנאמר והשמן עומד על ימינו וכפי הנראה שכל הענין הזה שנאמר בנגועת זכריה בא לאות ולמופת על שני ימים גורלים הלוי ר"ה ויו"כ וממנו נלמוד מתי מחבריס אתם נגבים לוילך ומתי מפרידים ביניהם בהיות שמחילת הפרשה הוא ויראני את יהושע הכהן הגדול וגומר והשטן עומד על ימינו וגומר ואח"כ נאמר הלא זה אוד מוצל מאש וסוף הענין הוא ונתתי לך מהלכים בין העומדים הללו דהיינו חיבור נגבים לוילך כי מהלכים היינו וילך והעומדים היינו נגבים • ודבר זה יתבאר לנו בהמשך ביאור כל הפרשה היות על פי הנעשה זו • וזה כי ההבדל העצמי שבין עסקי הגשם לעסקי הנוף הוא שבעסקי הגשם צריך האדם להוסיף המיד על שלימות תבונתו ומהיד הוא צריך לילך ולהיות נעתק ממקומו כמו שנאמר בתכריסם הלוך ונסוע וכן נאמר בכל התורה לשון הליכה והלכת בדרכיו לאהבי ה' תלכו וכן רבים וכן לאמרו אל הלל שהיה הולך ומהלך כו' • וא"כ שייך תואר לשון וילך לעסקי הגשם אבל עליהם האדם נידון ביום כיפור אבל הנוף ואבר הזכר למרק עון והם חלי הגשם כנודע כל"ח רפאה נפשי כי חטאתי לך ובסיבת הסליחה של י"כ השוב הגשמה לקדמותה ותחליף כח לעלות מעלה למעלה עד יום המות ומשם תעלה אל רום מעונה אלהי קדם ושם עיקר זריחתה כנודע וזה מבואר מפשוטה של פרשת וילך כי הליכה זו היתה ביום מותו וכן פי' בעל הטורים שהלך להביד לאבות כו' • לאמנם בעסקי הנוף לא כך היא האדם אלא צריך האדם להסתפק במה שבידו ולעמוד בשלו אם מעט ואם הרבה יאכל ממנו כדי שלא יבא לכלות בהבל ימיו ויתבטל מן העסק אבר שלמו ה' לאכן מתפלליה זו לזכות את נפשו העליונה ולקנות לה שמח דחיי חיים נגחיים ובדרך זה לאמרו אין עשיר השמח בחלקו הוא העומד בשלו ואינו מבקש מותרות כמ"ש שיתן אדם עיניו לשמח ולבו למעלה כו' כי הענין הוא הרוחה לחייה נשמית בחמדות העה"ז ובסה יסתכל במי שהוא למטה ממנו במדריגה ואז ישמח במתת חלקו ואינו מבקש להוסיף על מזונו • לאמנם הלב הרוחה במוסכלות בו יסתכל במי שלמעלה ממנו במדריגה ובסיבה זו יבא להוסיף חכמה על חכמתו כי קנאת סופרים תרבה חכמה כי עסקים הלו הם דוגמת בעליהם כי הבלי הזמן שהשומר מתחזר להם צריך האדם שיעמוד בהם במצב לחד כמו הנוף שמיום הולדו אינו נהוסף מזונה במהות גופו ואיבריו לאמנם בעסקי הגשם צריך להיות מוסיף והולך כמו הגשמה שמיום בואה לעולם היא העולה מעלה בסוד נפש רוח ונשמה כמבואר בעקידה פרשת בראשית • וא"כ לשיפה הוצרך לשון נגבים שייך לר"ה כי בו האדם נידון על עסקי הנוף אם לשבע אם למרעב אם לזול אם ליוקר ובעסקי הנוף צריך האדם לבקש העזר האלהי שיעמוד בשלו לא יוסיף ולא יגרע כמ"ש על זאת יספוד כל חסיד תליך לעת מצוא רק לשפוך מים רבים אליו לא יגיעו כ"ל שלא יבקש על מרפו כ"ש לעת מצוא ר"ל המזון ההכרחי לו להעמיד מניחותו בחיים בעה"ז לא כמו הפתאים המבקשים רבוי הממון ועוזבים חילם ליורשיהם אשר יפלו ממונם והמה ימקו בעונם יבקש על זמן שלין לו בו מניחות כי אינו ותימתי יבקש האדם על זה לעת מצוא היינו ברחם השגה שבו נוגר האדם בהשגון לדעת ר"ש האומר שהעולם נברא בכ"ה בתלוג נמצא יניקת האדם ומניחתו בר"ה לפיכך הוא יונדון בו על מזונותיו • וזהו שדרשו ר"ל לעת מצוא אלו שעשה ימים שבין ר"ה ליו"כ • אל יאמר לעת מצוא על מניחות הקב"ה ע"ד דרשו ר' בהמלאו כי ברחם השגה נפרפתה מניחות האדם"ת בעולם על ידי יניקת האדם • זה"ם רק לשטף ונומר ר"ל לא יבקש שוס הוספה רק יבקש שלא יופחת ויוסף בשטף מים רבים כי אם יעמוד בשלו זהו שנאמר אתם נגבים היום לפני ה' ר"ל שלא יפרע כ"א על היום שהוא עומד בו אי לפני ה' ולא ילחג על יום המחרת כי אם על היום וזהו לעת מצוא • זה"ם אתם נגבים ומיך ליה למעז השכילו וגו' ר"ל הנעשים מפה שהשכילו ותהיו פנויס לדעת בינה והשכל כשתהיו נגבים במעמד אחד בעיני הנוף כי לא יפרידו אתכם בקשת ובדיפת המוהרות • וא"כ לשון נגבים שייך ליום דין של הנוסות ולשון וילך שייך ליום כיפור יום דין הנפשות כאמור • וזה דווקא בחל ר"ה ביום ב' או ביום ג' • האמנם אם יחול ר"ה ביום ה' או ביום ו' אז מהכרין נגבים לוילך בהיות שכל יום ה' וכל יום ז' הוא יום מחילה וסליחה • יום השבת הוא יום מחילה שנאמר אתרי מות יעשה זאת וגו' שבת מחללו ודרשו רז"ל אפי' עובד כוכבים כדור אנוש מ"מ שומר שבת מחול לו אל תקרי מחללו אלא מחול לו וכן נאמר אעת אדם הרחמן בזכות השבת • יום ה' הוא ג"כ יום מחילה מע"פ שאמרו יום ב' ויום ה' שניהם ומי יתן לפי שבוכב לדק משמש בשני ימים אלו מ"מ נראה ביום ה' הוא יותר עת רצון לפי שבו משמש כוכב חמה ולדק כדאיתא בפרקי ר"א פ"ו ושניהם סימן רפואה ולדקה כמ"ש שמש לדקה ומרפא בכנפיה וכבר אמרנו שרפואת הנפשות היא המחילה וזה"ש בפרקי ר"א שביום ה' נגאלו אבותינו ממצרים ובו עתידו מי הילדן לפני מרון ה' וכו ירד יוצה ליפו וגרס התשובה לכל יורדי הספינה והלריך שם במדרש בסיפור מעלת תהילת יום ה' לפי שבו משמש כוכב לדק וחמה ע"כ הוא מוכן לגאולה עתידית ונפנית • ואי"כ בשאל ר"ה ביום ז' אז ביום ה' אז נתחברו יחד יום הדין של הנוסות עם יום המחילה של הנפשות אז שייך להכל ולכלך נגבים לוילך בסוד אומרו ונתתי לך מהלכים בין העומדים הללו • או נוכל לומר שלשון העמדה שייך ליום דין כי הדיין לריך לעמוד במעמד מ' ולא יפה לשום לד מהלדים • והסליחה היא במקום הסליחה כדאיתא במסכת תענית בירושלמי כי הנה ה' יוצא ממקומו יוצא מכסא דין ויבא לו לכסא רחמים ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע לפיכך שייך נגבים ליום דין ואומר וילך ליום סליחה כי גם במקום יעשה נדקה • או נוכל לומר שהאדם נקרא מהלך לפי שהוא

נעתק תמיד יום יום ממדינה למדינה להרע מ"ו לו להפיץ והמלך נקבע עומד תמיד בשלימותו הרחמן לא יוסיף ולא יגרע ואמרו רז"ל כשה הקב"ה לברוה את העולם במדת הדין וראה שאינו מתקיים מזד ושפחה למדת הרחמים וזה כי בראתם הנגנה נגרת אדם הראשון ועלתה במחשבה להתנהג עמו במדת הדין וכפי סדרת הדין לא יצאה האדם בדין עד שאבד ימים כמלאך ה' נקי מכל חטא ויהיה מן העומדים ואחו תוהר נגנים לר"ה ואח"כ כשה הקב"ה שאינו מתקיי' בזה כי אדם אין צדי' בארץ אזר וחטא לו מדת הרחמים ביום הכיפורים שלח יהיה מן המלכים ולא מן העומדים מ"מ יזכה בדין מצד הרחמים והסליחות וזהו תוהר ויולך ליום כפור למען שם יחול כ"ה ביום ה' ז' אז נתחברו יחד ימי דין ורחמים אז נאמר ונתתי לך מהלכים בין העומדים ומלרפין נגבים ליולך לומר בין שם יהיה בין העומדים או מן המלכים יזכה בדין • וכל החזיון הזה נרמז כולו בנבואת זכריה וירמיי את יהושע הכהן הגדול והשטן עומד על ימינו לשטנו לפי שנאמר לב חכם ליימינו ומצא שהשולך לצד ימין השטן מתנרה בו יותר כמ"ש רז"ל ובת"ח יותר מכולם כי מעשם זה נאמר בפרשת החנוכות ונשטו המחנות החוצים הימנה וקדמה ולא הזכיר שאבר הרוחות כי מפרשה זו למדין כל דיני הסופר כמו שיתבאר במאמר רי"ב.

(או לכך השטן עומד על ימינו דווקא לפי שעם מצאן בת המהוה בכבד והיכר הרע מצא לו עם מקום מוכן לפתח חטאת מצד החטאת הסם שקבל לו לפתחו ולהטותו מן הדרך היפר ע"ד שנאמר לפתח חטאת רובץ ר"ל במקום שימצא היכר הרע פתח פתוח ומקום לפתח לחטאת ולזידה עם ירבץ • ומטעם זה המ"ל רז"ל היפ"ר לזכוי שתין בה כח לעשות נקי בשבר שלם זולת במקום מכה שבבר הבשר פתוח עם ירבץ להרמיז מקום המכה כך היכר הרע מינו יכול להטות מני דרך האדם היפר והלדיק שתין בו עוש מכה ולא כלל תחר תחטיו • לך הבא ליעמת ע"ד דליפת המתהוים מז פוחמים לו ליכר הרע להרמיז המכה ולהוסיף לו פומאה על טומאתו ובדרך זה שמרו במדרש שעמלק היה דומה לזבוב הלוהט תחר המכה כו' • כי כמו כן לא היה שעמלק יכול ליטמא כל זמן שהיו שלמים בתורת ה' • לך בהפילים שרפו ידיהם מן התורה מז ויבא עמלק כי מצא לו פתח פתוח להרמיז מכתם • ובדרך זה עמלק ויכר הרע שמצאו לזבוב זה שתין בה בפיה כי שם להרמיז הפתח פתוח שמוצא ולא לעשות מכה בבשר השלם וזהו טעם שמרו השטן עומד על ימינו במקום שמצא לפתח פתוח) • ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך השוחר בירושלים הזכיר כאן שני גערות ובפתח הזכיר שטם על רחמים ובפתח הזכיר השניה בירושלים • וזה לפי שהשטן נדחה שני פעמים בשנה • א בראש השנה שהוא בקול שופר הבא לעורר השטן • ב ביום כיפור הוא נדחה ג"כ מצד שיתבאר שמצאו כו למלאכי השרת כמ"ש במדרש אמר שמעאל לפני הקב"ה יש לך עם אחד בי"ב במלאכים כו' וכן אמרו

קפג בואת יבא אהרן בובות ירושלים ושטן לא אד"ו ראש

דורשי רשומות השטן עולה שט"ש לפי שיומות השנה שם שט"ש וכשולם יש לו רשות לקטרג חוץ מביום כיפורים כו' • לכך הזכיר כאן שני גערות • א כנגד ר"ה אמר יגער ה' בך השטן הזכיר השם על רחמים ע"ש שנאמר ה' בקול שופר רמז למדת הרחמים שהקב"ה מתעורר בקול שופר וכדאיתא במדרש תהילים פ"ל יהודע בר נחמן בשם רבי לוי כשמריעין עולה בדין ובחקיעה עולה ברחמים שנאמר ה' בקול שופר • וכן כתב הרקנ"טי בשם המקובל רבי עזריאל ז"ל ומפה שמתה צריך לדעת שהש"ית מנהיג עולמו בדין ורחמים כו' לכך מומרים ויגולו רחמיך על מדותיך לכך בתקיעת שופר נרמז בה דין ורחמים התנועה והשברים דין והתקיעה רחמים לכך נאמר יגער ה' בך השטן היינו הרחמים המתעוררים בקול שופר • ב כנגד יום כיפורים שאמר ויגער ה' בך השוחר בירושלים על דרך שנאמרו במדרש בזמן יבא לתהן של הקודש בזכות ירושלים שנאמר זאת יכנס בתוך הגויש כו' עיין מדרש זה בילקוט פרשת תחרי מות • ונראה לפרש שלכך הכניס הכהן גדול עמו ב"ר זכות בתיכתו יתבבך בירושלים בהיות בירושלים מוכן לכפרה יותר מכל המקומות כן מצד בירושלים הכפויה כנגדה למעלה אמרו רז"ל במדרש שש מזבח עומד ומיכאל שר הגדול משמש בכהונה ומקטיר בשומיסים של זהיקים לכפרה • כן מצד שהבתיכה בירושלים היתה ביום כפור ביום שנעקד יצחק על גבי המזבח כמ"ש אשר יאמר היום בהר ה' יראה ובעניו העקידה נרמז שני זמנים אלו שהשטן נדחה בשם דהיינו ר"ה ויו"כ • א ר"ש נרמז בתומרו והוא חיל אחר וגומר רמז לשופר של חיל כדאיתא במדרש הנעלם • ב ר"ש נרמז בתומרו אשר יאמר היום בהר ה' יראה וכפי הנראה ביום זה היה ר"ש והוקבע לדורות ליום סליחה וכפר יעשה תרז"ל אחר הדברים האלה אחר דבריו של שטן כו' נמצא שהשטן נדחה בר"ה ויו"כ ויניד עליו רישו שבתיכה בירושלים מצד שהוא מקום מיוחד לכפרה מיומות אבותם וכמו שאמרו רז"ל אדם הראשון ממקום כפרתו נברא • ואחר שהניח שהשטן נדחה בר"ה ויו"כ מזר ליתן טופח שני על השטן השטן ועל אחרון אחרון • א כנגד ר"ה אמר הלא זה חוד מוצל מאש כי ר"ה הוא יום הדין ומשפטי ה' נמשלו בתש אוכלה שנאמר כי הנה ה' באש יבוא וימי חו"ד ניעוו מתש המשפט לעלות יחול בהם ר"ה וכל זה עשה הקב"ה לשחוט פי המקטרגים ועלה יהיה לשטן מקום לקטרג לפי שבימי אל"י מצינו בכל יום סימן לחוצאים משאת ימי ברחשית ביום ג' נאמר ויהי הלילה את האור כי טוב ויבדל ודרשו רז"ל ראשה שמעשיהם של השטים שתינן כדאי להשתמש באותו אור עמד ונגזו לזדיקים לעתיד הרי מינה שאור שנגנז לזדיקים הוא הלבנה בתחלה • וביום ד' נתמעטה אור הלבנה בתחלה • וביום ו' נתמעטה קומת האדם בתחלה לכך נזמן ימים אלו מיום הדין עלה יהיה

פתחון פה לפתן לקטרג ולומר כשם שנתמעטו בהם החוטאים במעשה בראשית כך ימעט ענין זה לדורות • ב כנגד יום כיפור נתן מופת שני ואמר שלין רשות לפתן לקטרג בו לפי שיתרצל הם ביום זה כמלאכים מלובשים ומצוחצחים ובגדיהם מכובסים מכחמי הטון זה"פ ויהושע לבוש בגדים צואים רמז לכחמי הטון ועומד לפני המלאך יש לו קדימה על המלאך מט"פ שהחדש מלובלך בחטא על דרך חרז"ל גדולים צדיקים ממלאכי השרת לפום צערת אגרת וניד החדש להיות רוחץ מלוחתו • ויען ויאמר הסירו הבגדים הצואים וגומר ויאמר ראה העברתי מעליך עוניך וגומר הרי בכיכור שביום כיפור הוא מדבר שהקב"ה מעביר עוונות עמו וחם לובשים לבנים כמלאכי השרת • ויעד מלאך ה' ביהושע ויאמר חם בדרכי תלך ואת משמרתי תשמור • בדרכי תלך רמז לעשקי הגשם כי הם לרבי ה' ובחם תלך תמיד ממעלה למעלה לא תהיה נגף בהם בשביל אחד • ואת משמרתי תשמור רמז לעשקי הגוף שתהיה נגף בהם במדריגה אחת ואת תשקח לך גדולות כד"ת על משמרתי תעמודה • וגם תדין אח ביתי וגם תשמור חצירי ואמר שהע"ה נמשל לאחר שלפני הבית והע"הב לבית כמו שאמרו התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין וכמו שנאמר שהולים בניה ה' בחצרות אלהינו יפריחו ואחר שבע"ה שנמשל לאחר נמשלו בו הצדיקים לפריחה בעלמא הבולא • לאמנם לע"הב שנמשל לבית שם יהיו שהולים לעד • זהו שאמר כאן שאם תהיה שלם בעשקי הגוף אז תשמור את חציי החיה חיים נעימים בע"הז שהם לגוף • ומצד שתהיה שלם בעשקי הגשם אז תדין את ביתי החיה חיים נצחיים לע"הב והיה שם כאחד מצנח המרוס במרום היושבים על מדין סביב לכפה של רם ונשא ע"ד חרז"ל אלו מיימינים לזכות כו' • ואתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. כי בניכוף שני מיני ההגות אלו יתחברו המהלכים עם העומדים כי החדש המהלך יהיה דומה למלאך ה' בחות העומד וזהו נמצא בכ"ה שאל בימי בב"ן שאז יתחברו יחד שני ההגות אלו לכך מחבדים נקבים לוילך רמז שיזכה החדש הזה ובבא • או יאמר אם בדרכי תלך לשוב בתשובה שלימה לפני אז ונתתי לך מהלכים בין העומדים תהיה ביום כיפור כמלאך ה' בחות נקי מכל חטא על דרך המדרש האומר אמר שמעאל יש לך ביום כיפור עם אחד כמלאכי השרת כו' וזה שאמר מליצה זו בש"ד • ומעתה נבא לזכרון יום תרועה וה' יאר עיניו אכי"ר :

עמוד כח

מאמר קפד

אתם נצבים היום וגו' דרשו רז"ל ביום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך היסורין מקיימין אתכם לפניו יתברך • במדרש ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה מנא הוה ידע איתתי יום ואימתי לילה הלא כבר נאמר ונהורא עמיה שריא וכתיב גם חושך לא יחשיך ממך • אלא כשהיה הקדוש ברוך הוא מלמדו מקרא היה יודע שהוא יום וכשהיה מלמדו משנה ידע שהוא לילה • ד"א כשהיה רואה המלאכים שמקלסין בקדוש ידע שהוא יום • וברוך בלילה • ד"א כשהיה רואה טוחנין מן לישראל ידע שהוא יום וכשהיה יורד ידע שהוא לילה • ד"א כשהיה רואה החמה כורע ידע שהוא לילה שנאמר וצבא השמים לך משתחוים וכשהיה רואה הלבנה וכוכבים כורעים ידע שהוא יום • ד"א כשהיה שומע מקלסין בק"ש קודם לתפלה ידע שהוא יום וכשהיה שומע שמקדימין תפלה לקריאת שמע ידע שהוא לילה • עד כאן :

אם הבכל התוכי מיוחם ליום וחבבת החומר ללילה לא יתבחרו לנו הבבשים המהליט במעלת תהלת הבכל והבינה מתוך המעלות הנרחים בחור היומי כמ"ש יתרון להכמה מן הסכלות כיתרון החור וגו' וזהו כוד שמיכות אמרו למען תבכיל וגו' ומייך ליה אחם נצבים היום כיום זה :

הקדמת עין זה הוא מבואר שלפום ריהטא נראה בחור היומי ממש יתרונות בעשם ולהשוה ולעמתם נראה דוגמתם בחור הבכלי אם כן יפה אמר שלמה שיתרון החכמה כיתרון חור זה היומי כמו שנאמר למען הבכילו וכמייך ליה אחם נצבים היום כיום הזה • וה' יהרונות אלו הם כנגד ה' פעמים חור שנזכר בבראשית וכנגד חור התורה שנתלק לה' כפרים וזה בדרש • א יתרון החור הוא שהוא מוהן בדר נכון לכל הפעולות הנפעלים נגד הממש דרך משל העושה חולרות במקום החור מכחה מיוש שוים חלוקים במדריגתם אם החור נגה בחלו אז הוא רואה ויודע לבדר חוהן המיוש כפי הציורתם ומבחין היוב מסם רחוי למקום מבוב או לבחות ויודע להקדים ולאחר משל"ב בעושה חוגר במקום החוסך לא ידע ולא יבין ועושה בלתי שום סדר כפי מה שיזדמן לידו • כך יתרון חור הבכלי שבחדש בזמן שחור שכלו שלם אז הוא יודע להקדים ולאחר שני מיני פעולות אשר הניח ה' לבעלי הבחירה והם פעולות הנפשיות מחורה ומנה ופעולות הגופניות לשמור את הבריאות והמשכיל העושה חולרות משני חלקים אלו כד"ת יראת ה' היא חולרו הוא מבחין ויודע להקדים קנייני הנפש במעשה ובמחשבה • במעשה כיצד שאם תבא מיוש מנוח לידו ואיוש עשק נופני אז הוא דוחה הנופני מפני הרוחני ומקדימו • ובמחשבה שאפילו בזמן שהוא עוסק במלאכו ומחשבה ויאר נרכי הגוף אין כוונתו להמלאכו כי אם לבדי שיהיו לבניו חזקים לף בניהים בעבודת החל יתב' כמו שנאמר בכל דרכיך דעהו וזו היא פרשה קטנה שכל גופי תורה תלוין בה וכמו שנאמר ה' נגדך כל תאותי ואת בכל מעשיו הוא נקרא עובד אלהים

על שם התכלית הקודם תגלו במחשבה כי סוף המעשה תחילת המחשבה וכמו שלמרו כל שילחת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מהקיימת וזה שלמרו שור שהקריב אדם הראשון קרבנותיו קודמין לפרסומיו כו' וזה לפי שחטאו היה שהקדים תאוותו ליראת חטאו כנודע ולעומת זה היה הפיום להקדים יראת חטאו וחכמת התורה המתיחסים לקרן זה המלאה כלפי גבוהה כד"ת רמה קרני בה' ומיתת הקרן מן המות מקום מיוחד לחכמה והוא רמז לעסק התורני והפרסות הם החלק הפחות ומחוי כלפי מטה רמז לשיחות נופלי וק"ל · ב יחרון האור דהיינו גלגל החמה יש לו יחרון על הלבנה כי הלבנה נחמעטה והחמה נשלמה שלימה בתיכותה כך אור הכלי שאדם ירגיש נחמעט ונחסרה מוסיף והולך תמיד למנם החומר שבאדם המתיחם לאור הלבנה רלוי למעטו ולעשותו כי כל עוד שיותם הבח החומרי יחגבר הכלי בסוד אומרו כלאבר יענו אותו כן יהבה וכן למר המסורר עוד לי כי עניתי למען תלמד חקיך וכתיב כי בדוע פניט ייסד לב וזה היינו צריך לפנים שעיטוי החומר הוא כלל גדול בעבודת האל יתברך והמסכיל לאבר יודע שאור שכלו שלם יודע לייסר את נפש בהמתו כד"ת יודע לדיק נפש בהמתו וידיעה זו לשון שביקה מלשון ויודע בהם אנשי שכות וכן לאמר דוד עליו השלום הלאנתי כי אדבר אני עיניי מאוד כי ים כמה בני אדם שאין מאניי' מה שאדבירים בפיהם מענין העה"ב והלאומה ואני הלאנתי לדבר והמופת על זה שהרי אני עניתי בעולם הזה מאד ואיני מוצם לתענוגי הגוף בעה"ז וה"ב כל מגמת פני לא התכלית האמיתי ואיני מוצם שהשיגוי יביאני לידי מולצה ולדרכה המעלה גופו בעבודה הש"ת או הקב"ה מוסיף לו כח שלאמר וקוי ה' יחליפו כח וגו' וכמו שלאמר כלאבר יענו אותו כן יהבה וכמ"ש ירגלת ה' מוסיף ימים כי שהם פחד וירגלה גופנית הוא סיבת קיבוץ המות וירגלת ה' אדרבה מוסיף ימים ואין לו מחסור דבר מלד הירגלה כמו שלאמר כי אין מחסור לירגלין וכן הוא לומר דרך מלוחיך אלרון כי הרחיב לבי אע"פ שהרבה גופניות מקרא הגשימה זו אינו כן וככה הוא העיטוי הבא לשם שהים נוהג אריכות ימים · ג שאור החמה היה שלם במדת ההסתפקות משל"ב באור הלבנה שקטנה ואמרה אי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד ואם כן לא נסתפקה במה שנתן לה ה' משל"ב בשהם שלא קטנה אלא החמה אמי יכי לך אשר כמו כן בזמן שהם שכלו של האדם שלא אי הוא לומז במדת ההסתפקות והוא שהם אחלקו וזה יהיה לעולם פניו לעבוד ולמשת דבר ה' · ד שבאור יכול האדם להסתכל עד למרחוק מה של"ב בחושך שאינו רואה כי אם מה שלפניו כך החכם שהם שכלו שלם עיניו בראשו להסתכל ביום התחרון וזה יכתן שכל עיניי העה"ז יש להם גבול והפסק כי לא לעולם חוסן וזה יבא למחום בהם החכם הכסיל בחושך הולך ואינו יודע למחוש ואינו מביט כי אם הרוה במה שלפניו והחומדם כי נרחין מחוקן לפעה · ה שאור החמה שופע מאורו לאור הלבנה כנודע כמו כן בזמן שאור שכלו של אדם שלם אי הוא מבחין ויודע שעיקר השלחתו תלוי בזולתו וזה כי אף שם הוא שלם בכל מעשיו מ"מ הכל אינו אלא לו בזמן שאינו מיסר ומדריך לזולתו כי כבר נאמר וכשלו איש באחיו וכרשו רז"ל בעון אחיו כי כל ישראל ערבים זה בעד זה וכך אמרו במדרש על איוב שאמר ואף אחטא שגיתי תלין מסוגתי מצל לאחד הקולות בתוך הספינה תחתיו ונעקו עליו בני הספינה מה זאת עושה כי יכנסו הניס דרך הנקב ותטבע הספינה הביב להם מה לכם בזה והלא אחתי אני קודח הביבו לו שם יכנסו הניס אחריך גם עליהו יעבור כוס כך אמר איוב לאחיריו ואף אם אחטא שגיתי אחי תלין מסוגתי ומה הביבו לו אחיריו אם יוסיף על חטאתו פשע ביניהו יספוק נמצא שהתוכחה והמוסר כלל גדול בעבודת הבורא יחבדך להסתיע מאור תורתו וחכמתו לזולתו מהכמה זו · נמצא שמיקרון האור אנו למדין יתרון הכבר דעת חכמה · בה' דבריס שהם יכול מוסד לקנייה השלימות וכל השלחת האדם תלוי בה' דבריס אלו והם ידיעת הקדימה והתימור להקדים קנייני הנפש · ומיעוט החומר · ומדת ההסתפקות · וזכירת האחרית · והמוסר והתוכחה לעצמו וזולתו · וזהו תואר שמות ה' חומשי תורה ברחשית שמות ויקרא במדבר דבריס · א להקדים קנייני הנפש זהו תואר ספר ברחשית ודרשו רז"ל בשביל ההורה שנקרחת רחשית דכתו ברא הקב"ה עולמו לשיכך לה משפט הבכורה ברחשית בכל מעשה ופעולה צריך האדם להקדימה במחשבה כי גם במעשה ברחשית היתה התורה לחשית במחשבתו יתברך · ב שמות · הוא הורחה על זכירת האחרית שכל קנייני האדם כלים ונפשדים ולא נאמר כי אם הנפש טוב האבר קנה מלד מעשיו כל"ל טוב אם משמן טוב ויוסף הכוונה מיוחד הולדו כי יוסף המות הוא יום קנייית הנפש כי אין לאחוס שיחזור לבורו · ופשוטו של מקרא זה מדבר ביניתתם מן העולם שנמשלו לבוכבים שנאמר בהם המוציא במספר לנפש לכלם בשם יקרא · ג ויקרא · רמז למיעוט החומר הבא לחשובה לאדם מיד בויקרא רמז למיעוט החומר הבא לחשובה לאדם מיד כשנעבר לנפשו של פרעה מדבר מזה הענין שמ' האותיות וכן פשוטו של פרעה מדבר · הוא האדם כי יקריב מכם · מכם ממש · ד במדבר · הוא הוא על מדת ההסתפקות שיהיה דומה לאדם כאלו הוא לד במדבר מקום אין זרע כי אם בלי ספק יסתפק במה שבידו ולא ידרוש אחר המותרות כד"ת המאכילך מן במדבר ואשר המן נאמר המרבה לא העדיף והממעיט לא החסיר כך היא המדה בכל חמדות העה"ז המרבה בהם הנה בלאתו מן העולם לא העדיף מאומה וכן הממעיט בהם לא החסיר · ה המוסר זהו ספר דבריס שכולו דברי תוכחה ומוסר כי סתם דיבור בסשה רמז לדברי תוכחה · וכנגד ה' כללים אלו מלינו במסכת ברכות ה' סימנים לזמן קריאת שמע של שחרית · א מסיכיר בין הכלת לנבן · ב מסיכיר בין חכלת לכרתי · ג מסיכיר בין חמור לעבוד ·

מסיכיר

ד מציכיר בין כלב לזחב ·
ה מציכיר את מביכו ברחוק
מרבע למות וכלו בזה כשחור
שכלו שלם וזך על החופן הנז'
וידע ומכיר בה' כוליים חלו מן

קפה
חמשה סימנים לק"ש של שחרית

חלש זמן קריאת שמע רצה לומר היש לאדם לו ושלם בכולם הוא האיש שאר חליו יתתה להכיר כח מלכות שדי וכל זמן שהיו שלם בכולם עדיין ליל הוא אלא כי לא נגה עליו עדיין לור שכלו ועדיין היו זמן קריאת שמע אלו כי לא יקבל עליו עול מלכות שמים עדיין · א מיקדים פעולות הנפש כחמור זה"ם מציכיר בין הכלת לבבן כי החכלת מורה על הפעולות השכליות שהם בעלי הכלית ומרחיבן עמוק מעין הגשמי כמרחה החכלת ועוד שהחכלת דומה ליש ויש דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שם כן החכלת מורה על עצם הנשמה החתונה מתחת כסא הכבוד וכן החכלת נגזר מלשון הכלית · למה הלבן שבציצית מורה על העצם הגופני הנרחה לעין הגשמי כמרחה הלבן הנרחה יותר מכל הגוונים ושני מרמזות חיזו בה במצות ציצית ושם נאמר ורחיתם אותו והיו הפתיל התכלת וזכרתם את כל מצות ה' בתוכן שגם הלבן יהיה הוכחה על זכירת מצות ה' והוא רמז נפלא למה שנאמר בכל דרכיך דעהו והמכיל יבין ·

קפו
ה' מצות שקולים כנגד כל התורה

ב זכירת התחרית זה"ם מציכיר בין התכלת לכרתי הוא שיזכור כי העכשו הנפשי יש לו התרית והקוה לא יכלה לעולם כהוראת שם התכלת · ושנוף כרות יכרת בתחרית הימים זה"ם לכרתי לו כרתי ממש ע"ד שלא כלין יפה ויפה · ג עיטור התומר זה"ם מציכיר בין חמור לעבוד כי העבוד הוא חמור הבר וזה בשכבר ידוע שכל אדם מורכב מאלי מיני חומר ה' שהם כח חומרי האבר בו ישתתף האדם לשאר בהמה וחיתו ארץ וכח זה מכונה בשתם חמור · ב' הוא היש"ר גם הוא מסכים עם כח החומרי לך שהוא כח נוסף באדם שמציתן לפעמים לעבוד עבירה בלתי שום הנאה בעולם בשאר בשתם להמרידו בבוראו וכח זה מכונה בעבוד שהוא חמור הבר הנושך ומניח כמו שאמרו חין עבוד ממיח אלא החבת כו' וכח הבהמי המתאוה אל המוכרחות חין רחוי לעשותו ולחסר נפשו מן הטובות השכריות לקיום העמדת גופו לך רחוי שיכיר וידע להבחין ההבדל שבין שתם חמור לחמור הבר דהיינו היש"ר וזה ידע למעט הכח החומרי המסיתו למרוד בבוראו לחר שיכיר בתחבולותיו ולריך האדם לעשותו להטותו עד הקצה האחרון בחופן שיעמוד על המיצוע בסוד חומרו והבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה · ד מדת ההסתפקות זה"ם מציכיר בין כלב לזחב כי בכלבים נאמר והכלבים עזי נפש הם לא ידעו שבעה ומעטם זה הרמיזה אותו התורה להניח לפני מחיהו לביח ה' והוא שוה לאחתן זונה כי גם היא רדפה אחר מותרות התאוה · למה הזחב טורף טרף ומסתפק מן הבא בידו כמ"ש רז"ל מ"ד חיקר יעבו בה אם האדם מציא עצמו בחיה זו הדורסת ואוכלת תלמודו מתקייים כו' והמבוון בזה שהמסתפק במה שבידו לא יקפיד על מזונו · ה קבלת המוסר מזולתו ולייסר את זולתו זה"ם מציכיר את חביכו ברחוק ד' אמות כי המוכיח את חביכו הוא כלי שפק לוהבו והוא יודעו ומכיכו כמו שנאמר את אחיך יהכח ה' יוכיח ואמר ברחוק ד' אמות כי מה שהאדם מוכיח דרך היסר לאחרו הקרוב אליו אינו חידוש כי אהבתו להם היא מביעית ומשכת עד ג' דורות שנאמר לא תשקוך לי ולניני ולנכדי ורז"ל עד כאן רחמי האב על הבן למשך ברחוק ד' דורות אין האהבה מביעית · והמוכיח ומדריך בדרך התורה והמוות גם הרחוקים בוודאי הוא עושה מאהבת ה' אחר שוה בתורה הוכח תוכיח וגו' ומשיך ליה ואהבת לרעך כמוך · וזה רמיזה שהאהבה היא סיבת התוכחה כאמור · וכשאור שכלו של האדם שלם בכל ה' דבריה אלו אז הוא מוכן לקבלת עול מלכות שמים אחר לזה בתה מצות קריאת שמע כעודו · וכנגד חמשה דבריה אילו מצינו בתורה חמשה מצות אחר עליהם ורז"ל שהם שקולים כנגד כל התורה · א השבת

ג מצות ציצית שנאמר והי לכם לציצית ראו אותו וזכרתם את כל מצות ה' ·

ד דיבור לא תחמוד כולל כל התורה כמו שיסד הפייט דברות אלה בלא תחמוד כלולים כו' · ה מצות ואהבת לרעך כמוך כולל כל התורה כדאיתא במעשה של גר שנאמר לשמאי למדיני כל התורה כשאני עומד על רגל אחד כו' והילל למדו פסוק ואהבת לרעך כמוך כו' הרי ה' מצות השקולים כנגד המצות · ועשי"ו שנה בע"ג לומרו שהמודה בה בכופר בכל התורה מ"מ אין מצות זו פרטית אלא כללית כוללת כל דת האמונה · וחמשה מצות אילו יש בהם רמז לחמשה דבריה אילו · א להקדים קנייני הגשם אנו למידין ממצות ציצית בדרך שנתבאר למעלה תומרו מציכיר בין התכלת ללבן · ב זכירת התחרית אנו למידין ממצות השבת כי הוא הוכחה ליום שכולו שבת · ג לעצות החומר זהו אנו למידין ממצות המילה בדרך שיתבאר בענייני המילה בע"ה כאמור שפ"ז ע"ש · ד מדת ההסתפקות אנו למדין מדיבור לא תחמוד · ה עיון האהבה והתוכחה לזולתו אנו למדין ממצות ואהבת לרעך כמוך וסמיך ליה הוכח תוכיח · וכנגד חמשה דבריה אילו הוקבעו ה' זמנים מקודשים בשנה

קפז
חמשה זמנים קדושים בשנה

וסם פסח עלרת סוכות ר"ה יו"כ · א שלריך להקדיש ירחת ה' לכל

מעשיו נרמז ביום הראשה זה הכתוב בתחלת השנה קודם שאנו מתחילין להתעסק בהמשך השנה בשרכי הנוף אנו עוסקים להמליכהו עלינו מתוך הספורות זכרונות ומלכיות שמומרים ביום זה בדרך שיתבאר במאמר רי"ד ע"ש · ב זכירת התחרית כנגדו הוקבע הג האסיף שהוא רמז לתמיפת האדם מן העולם כמבואר בחג הסכה במאמר מ"ד ע"ש · ג עיטור החומר כנגד

זה הוקבע יום פוס כיפור • ד מדת ההסתפקות כנגד זה הוקבע חג הפסח שנאמר בקרבנו תים לפי תכלו תכוסו על הפח וכו תמו תומרים כל דכפין ייתי וייכול היינו כדי שכר רעבון כיתו ולא יותר בדרך שנתבאר במאמר כ"ח • ה מדת התשבה לזולתו והתוכחה כנגד זה הוקבע יום מתן תורה שנעשו בו כל ישראל חגורה תחת כתו שפירש"י על פסוק ויתן פס ישראל נגד ההר וכו נעשו ערבים זה בעד זה ומלד זה נתפפ תחד בעון זולתו כשתינו מוכיחו תעש"י שבהר גריזים ועיבל התחיל הערבות כתו שפירש רש"י בתחת נגיעים תכל תקום יום תתן תורה היה סיבתו וכו קבלו התורה שנקרפת תוסר שנאמר שתע בני תוסר תניך • וכנגדם תינו בתקיעות של ר"ה ה'

קפח ה' בוונות לקול השופר

כוונות עוללות וזהו סוד תומרו תהס נגביס היום כיום הזה כו' הזכיר לשון נגביס כי תמשה דבריס תלו פס פס בעשם ההתיצבות תלדס וקיומו וכן נאמר בתתן תורה ויתיצבו בתחתית ההר והתורה נתנה בתמשה קולות כנגד תמשה כוונות של השופר וזה סיבות התיצבותם וקיומם כאמור • וזה שתינו בתלדס התומר תים לשופר כאמור זה תשבה כוונות עוללות ותכללם ה' כוונות התתייחסים לה' דבריס תלו התשבימים תור השכלי התמור • כוונה א השופר שת להתיכו עלינו כי בו ביום נגבת תלדס הרחמן לדעת ר"ת וכו יסב ה' למלך על כל התרץ ונוהגים לתקוע בשופרות ביום שתמליכין תיזו תלך ר"ו ותומרים יתי התלך ר"ו וכן בנו של ר"ו במלכות שדי ות"כ השופר הוכתה כי הוא יתברך רחמן בזמן ובמעלה ומלד זה רתוי להקדימו בכל תשבה ובכל פעולה כי לו יתברך תשפע הרחמים והתכוכה ורתוי להקדים במעשה ובמחשבה תת תי שהיה קדמון לכל נברא • זהו כנגד קבלת עול תלכות שתים • כוונה ב שהשופר שת להזכיר יום הדין של עוה"ב ויום תתיית התתים שיהיה בקול שופר שנאמר כל יושבי תבל ושוכני ארץ כשעה שם הרים תרמו ובתקוע שופר תשמעו • ודרשו רז"ל שוכני ארץ אלו התתים • זהו כנגד זכירת התחרית • כוונה ג כדי לזכור דברי הנביאים ותוסריהם שנתשל בקול שופר שנאמר כשופר הרם קולך והנד לעמי פשעם זהו כנגד התוכחה • כוונה ד שהשופר שת תשל ליל לזכור עקידתו של יצתק וזכירה זו תועלת שלא יתום על התומר תלעשותו ק"ו תיצתק שתסר כל גופו לתיתה ולא עיכב • זהו כנגד עינוי התומר • כוונה ה פירש הרתב"ם שהוא להעיר הישנים תרדימת הזתן ותוכחים התתת בהבלי העולם ובקבת דדיפת התתדות התוהרות זהו כנגד תדת ההסתפקות • ולפי קול השופר יתחזק ה' יסודות אלו שבהם תלויה התורה בכללה ע"כ תמרו שהתורה נתנה בתשה קולות • ותחר הענה זו תבואר התתר שהתחלנו בו העוסק ה' הבדלים בין יום לליל כי כפי הנראה ים לדקדק בו תהו זה שתתר תנא הוה תשה ידע דילמא לא ידע ותומרו ת' יום ות' ליל הוה תתר הפסוק • תלא תקשה לבעל התתר תתר שפתח יום שבתקרא לילו עתו תם כן למה הוזכר לפרש ולומר ת' יום ות' ליל תלא שבא לרתות שתשל היום ותלילה תלהי עד תשכ כהר כל הזתן הזה הוספע עליו החור התלהי עד תשכ ידע להבדיל בין החור השכלי שנגתרה תציותו בתספר ת' כי בן תרבעים לביתה יום לבינה ובין תשבת החומר שנגתרה יציתו בת' יום והוא תיוסם לליל ע"כ תתר כמה ידע כו' תיזו הבדל עצתי ים ביניהם ותתר לזה הים ה' תיני הבדלים כנגד ה' דבריס שהנחנו • א הקדמת עול תלכות שתים לשתר קנייני הגוף זה"ש כשהיו תקדימין קריאת שתע לתפלה ידע שהוא יום כו' כי ק"ש תין בה כי תם קבלת עול תלכות שתים והתפלה ים בה בקשת צרכי הגוף ע"כ יחס לאור השכלי הקדמת ק"ש לתפלה וע"ד שתרז"ל לעולם יסדר תדם שבתו של תקום ב"ה תחלה ותח"כ יתפלל כו' • ב תיעוש התומר רתז בכריעת הלבנה שנתמעטה וכבר ידעת שהמאור הגדול תתייחס לאור השכלי • והתאור הקטן לאור הגופני זה"ש כשהיתה הלבנה כורעת היינו כריעת והכנעת התומר בזה ידע שהוא יום כי זה תעלת האור השכלי והוא רוממות השכל וכן בהפך הוא לילה • ג ההסתפקות רתז שתן ת' שלא ידד כי תם ליומו וכשהיה רואה עותין תותו התלתים תעש"י שתין תדרך התלתים לעתון תתוך תתוכו תיזו כריעת הענין הרוחני הנמשל בו והוא ההסתפקות כתמור • שתנם כשראה שתן יורד ר"ל כשראה ירידה לתדת הסיפוק בזה ידע שהוא לילה כי זה תעלת חבבת התומר • ד זכרון העולם הבא זה"ש כשהיו תקלסין בקדום כו' בהיות שעיקר הקדושה היא לעולם הבא שנאמר לקדושים אשר בארץ המה כי בעוה"ז לא ישתין בקדושין וכתיב כל הנותר וגו' בירושלים קדוש יאתר לו וקילוס הקדוש הוא רתז לעוה"ב שתם יהיו הצדיקים כתלאכים תקולסים תן התומר לשנם תוסר הקב"ה שתברכין שתו יתבתך על תעשיו שבעולם הזה זה"ש תקלסין בקדוש ע"ד נאה לקדוש פאר תקדושים וק"ל • ה התוכחה ותוסר זה"ש כשהיה תלתדו תקרא ידע שהוא יום כד"א לתי ה' תלתדך להועיל תדריכך בדרך תלך ויתס התוסר לתקרא כתו שנאמר שתע בני תוסר תניך זה תורה שבכתב • לשנם השבה היא פירוש התקרא ותין בה תוסר כי תם הדבר התצוי לכל תדם בעל פה עד תשר תלך הקבלה נתסבו ספיקות לדורות זה היה תלך חבבת התומר וק"ל • וזהו שנאמר לתס נגביס היום כיום הזה שהוא תלפיל ותוציך כך יסורין תקיימין לתכם לפניו יתבתך הורה בזה כשם שהיום תלפיל ותוציך וגותן תמשה הבדלים תלו כך תם יסורין כוללים כולם כתחד לפיכך תם תקיימים לתכם • א ב ג להקדים קנין התורה • וזכירת התחרית • ומדת ההסתפקות הוא ע"ד שתרז"ל ג' תתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולם ע"י יסורין ותם התורה והעוה"ב וארץ ישראל • א התורה היא כנגד קדימת קנין התורה שנקראת רתשית דכתי • ב זכירת התחרית זה"ש העוה"ב • ג ההסתפקות זה"ש ת"י כתו שפירש בעקידה על פסוק ארץ תשר לא במסכנות תתכל כה לתם שהארץ הסיא תינה נטבעה להשפיע התותרות כי תם הסיפוקים הסכרחיים עד תשר לא במסכנות ודוחק

התכל כה להם תכל לח לנבור בו כעפר שחר · ד ה עיטו התומר והמוסר זהו מבוהר מפסוקו של יסורין כי הוח כולל יסורין ממש דהיינו עיטו התומר וכולל המוסר והתוכחה קרויה מוסר שנאמר ודרך חיים תוכחת מוסר זה"ם היסורין מקיימים התכם · ואמר לתמיכם שבעיכם וגו' הזכיר בפסוק זה המש כתוב · א רמיכם הם היודעים להקדים כל דבר הרמתי תאר לו מספש הבבורה והכתים ולאחר המתוחר · ב שבעיכם רמז למייסר ומוכיח לזולתו כד"ת שבש מוסר ימיקנה כי המייסר את זולתו הרי הוח שבעו · ג שוחיכם הוח כנגד עיטו התומר כי הם הממוטים לרדוף התומר במקל ולטוזה ולעטותו בעטו · ד זקניכם הם הזוכרים התחרית כי כל זקן זוכר ביותר ביום התחרון כי קרוב הוח לפטרי מות · ה כל מיש יפרמל רמז למדת הסיפוק שיעמוד כל אחד בשלו ולח יתמוד המוסרתו וילך בדרך יפרמל זקנינו שלח ניקש כי אם לחם לאכול וכגד ללבוש רמה דבר שהתכש עליו זקן זה מי התים מזרעו שיבא לתהיו ולח ילך בדרכיו גם הוח · ואמר בזכות ה' בזכות אלו שבכם אתם נאכיש וקיימים לפניו יח' הפך ממה שנאמר לח יהיבו הולים לנגד עיניך · ואח"כ הזהיר בהמשך הפרשה כל ממשה כתות אלו א הוח שאמר אן יש בכם אים או אשה אשר לבבו פונה היום מעם ה' והוח שלח הקדים במתשבה להבת ה' בכל שעולותיו בדרך שהזכרנו שבכל מעשיו צריך האדם שיהבה לבבו אל ה' ע"ד בכל דרכיך דעהו וזה הפונה לבבו ממנו יהבדך הרי הוח מכוין להגיאת עלמו וזהו העדר הקנין הא' · ב העדר הקנין הבאי הוח שבתת התחרית זה"ם והתבדך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כ"ע יאמר לך שלום יהיה בימי ולא יהום לאחריתו · ג העדר ההסתפקות זה"ם כי בבריות אבי אלך כי הלב יומד והיינו שבע לעולם כמו שאמרו חבר קטן יש באדם מאביהו רעב פי' בעקידה פרשת תולדות שזה יגדל על הלב · ד שהיינו חפץ בעיטו התומר זה"ם למען ספות הרוה תת הצמאה שהיינו חפץ בלומות שהוקבעו לעיטו התומר כי אם לבו חומד תמיד לספות ולרוה צמאו וחשקו לאכול ולשתות · ה המוסר נרמז שאמרו הנשתרות לה' שלהיהו והגלוות לנו ולבניהו כמו שפרש"י במקומו · וזו כשיתראל שלמים בכל האבה קיימים אלו אז ילך לדקדק לפניהם להיות להם למלין יומר ביום דין זהו שממוך מיד פרשת כי המצוה הזאת אבי מצוך לא נפלאת היא ממך ולא רחוקה וע"ד המשל שנאמר בפרקי ר"א שלעתיד ליום הדין יקבץ האדם ג' תוכיחו · א הוא וכיתו · ב לאמתו וביניו · ג המעשים טובים · ומשיק אם שכולם יעזבוהו לעתיד ויתרחקו ממנו זולת המ"ש האה יקרבו את עשתם אלו להיות לו למלין יומר ועליהם אמר המשורר לבי שהרחר עזבני כחי ואור עיני גם הם אין אתי יאמר שמאחילה יעזבהו האומב הגדול שבכולם והוא הוא וכיתו אבר עיניו ולבו היו עליו כל הימים כי העין רואה והלב חומד והוא כחו ועושה ידו · ואחר כך אמר תוכיחו ורעי מגיד נגעי יעמודו וקרובי מרחוק עמדו יאמר שגם קרוביו יעזבוהו · לך לך ה' הוחלתי וגו' היינו עיני תגויות לתורת המ"ש שעשיתי נפש ה' האה יגיעו ויליעו בעדי · ואמעתי תומרים שבנגד עיון זה מציעו ד' פעמים הן אתי במסורת א הן אתי ערל שפתים · ב הן אתי עץ יבש · ג הן אתי נאתרתי לבדי · ד הן אתי כפיך לאל · וזה שליוש הדין יאמר האדם הן אתי ערל שפתים ואתי צריך למלין ואח יקבץ ג' תוכיחו האמור מציב הן אתי עץ יבש לא לעזר ולא להועיל ביום עברה · הקרוביו מציבים הן אתי נאתרתי לבדי שגם אתי בדד ואם אין אתי לי כ"ש לזולתי · ומ"ש מציבים הן אתי כפיך לאל להמלין עבורך · או האמור מציב הן אתי עץ יבש · והקרוביו מציבים הן אתי ערל שפתים · והאדם מתאונן לאמר הן אתי נאתרתי לבדי בלא תוכח עד שהביאו המ"ש הן אתי כפיך לאל זה"ם לא נפלאת היא ולא רחוקה וזה נפלא דרוש זה נסיעתא דשמיא :

ראה נתתי לפניך היום את החיים

עמוד כט

מאמר קפט

ד' דברים סיבת החיים

במדרש יקוש בתהלים · תודיעני אורח חיים וגו' אמר הקב"ה לדוד אם חיים אתה מבקש צפה לחכמה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה · ד"א צפה ליסורין שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר · ד"א צפה ליראה שנאמר יראת ה' תוסיף ימים · ד"א צפה למצות שנא' שמור מצותי וחיה ע"כ :

אם האדם בעה"ז בשליח כמו שנאמר להביא אחרים אחה לשולחיך ח"כ צריך האדם לידע ד' הנשים אשר בהם תלוי עיקר השליחות בהמלא המשלח והשליח והשליחות ותכלית השליחות · דהיינו מי וממי ומה ולמה ואדבעתן דרך החיים :

הקדמת העניין הוא מהמבואר שהאדם נמשל בעה"ז לשליח כמ"ש להביא אחרים אחה לשולחיך וכל שליח צריך לידע ד' דברים עשויים ותוך הידיעה יבא לדקדק בשליחותו ולא יבוא אח תפקידו · א צריך לידע מי הוא משלחו דהיינו ממי · כי ביותר צריך השליח להיות זריז בשליחותו אם משלחו גדול ואבוד מציחיה שפל אחים · ב צריך להזכיר השליח מהות עצמו דהיינו מי · שאם הוא בעצמו פחות ושפל אז ביותר הוא צריך להיות מזורז משאם יהיה אבוד כי כל עוד שהקטן מדרינתו ביותר צריך הוא לדקדק שלא יבוא מדעת משלחו · ג שצריך לידע מהות השליחות דהיינו מה · שאם השליחות דבר קל ביותר הוא צריך להיות מזורז בשעייתו בהיות שמין לו אוש התגלות לאמר שהשליחות היא כבד עליו לעשותו · ד צריך לידע התכלית דהיינו ולמה · וזהו שכר השליחות כי כל עוד שיגדל השכר ביותר הוא צריך לדקדק בשעייתו זהו שאמרנו שצריך לידע מה ומי וממי ולמה

ולמה • הכא זה האדם חסר שלמו ה' לארץ מחליף
זו לחיות את נפשו ומכר לו תורה ומצות הלא ידע ויבין
גודל מעלת מצלמו זה מלכיו תלכיהו ולעומת זה ירחה
בנפשו מדרגת המלים האדם אפר דם מרה המחוז
מחבלי בוז וירחה בגודל הכבר הפון ליראי ה' ולחושבי
שמו ולעומת זה ירחה במהות השלימות כי דבר קל
מאוד הוא כמ"ש כי המצוה הזאת לא נפלאת היא
ונומר כי קרוב אליך הדבר וגו' הרי שכל המעלות
נקבצו אתו לו ומהשכיל המבין במהותם יבא לדקדק
בשלימותו • להגאה זו מצינו לפון מה בד' עניינים •
ב' מוריס על גודל הענין וכ' להקטנת הענין • א מה
מדיק במך זהו גודל מעלת המשלם • ב מה רב טובך
וגו' זהו גודל הכבר הגיפן ליראי ה' • ומניס מהם
להקטנה • א מה תנוס כי הזכרנו זהו מיעוט ערכו
של השלים • ב מה ה' פולל מעמך כי הם ליראה
זהו הוראה של קלות המצוה • וכנגד ד' תלו מצינו
במסורת ד' פעמים מה היא •

קצ ד' פעמים מה היא

א ד' מלות שקל כסף ביני וביניך מה היא • ב וכלימים את הארץ מה היא • ג הודיעני ה' קני ומדת ימי מה היא • ד ותומר מה היא וגו' בגבולה זכריה • וזה שים בכפן רמז לכל מעניל שיהיה זהיר בשלימותו שלא יבעל השלימות התמימה בעבור הבלי העולם כמו שעשה השלים הכבל הבית בעל העקידה משל מפורה בעין השלים שהמיר שלימותו בעסק דברים בעלים עיון בפ' תחרי תות • זכרנו הוקף המשל בחיבור זה מאמר י' וזה הדבר תאב רוב בני תמוהה נכוכים בו השוכחים עיקר השלימות ומתעסקים במקומה בהבלי העולם על כן בא הרמז בתרגם מה היא כלפי שהזכרנו ד' לשוות שלו מה המזהיר את האדם על ענין השלימות כמו כן בהשכם נזכרנו ד' לשוות שלו שלו מה המוריס על שלימות המהיף שלימות זה בעסקי העס"ז בהיות שלכל עניני העס"ז יש גבול וקצבה והפסק לפיכך אין בהם לד שלימות ברכה כמ"ש אין הברכה מצויה בדבר המדוד ומנוי כו' בהיות שב' ביתות הם בעה"ז כי מקנתם מובהים מיי העס"ז ומקנתם מובהים לשמים הממון ומקנתם מובהים מחלות וקרקעות וכולם לינין משוכין למשומה מלד היות להם גבול וקצבה כאמור • מתחילה אמר על מובהי הממון ומשוקיהם בכפ ד' מלות שקל ביני וביניך מה היא ר"ל למה הוא חשוב • ואח"כ על המובהים קרקעות ורלימים את הארץ מה היא • ואח"כ אמר על המובה ימים ומדת ימי מה היא ועל כולם אמר בזכריה ואומר מה היא ויאמר זאת הלפה היוצאת היא הוא לשון מדה ר"ל כולם ים להם מדה וגבול זה שאמר שם ויאמר זאת עינם בכל הארץ כעין מדה זו ים לכולם ובלמה ע"ה זכר ההעדר הכרוך בכל ג' ביחות תלו הן המובה ממנו או ימים • וזה שאמר מובה בכף לא יבצע בכף • וזה אמר לגלות מעות מובהי הכפף ואמר לא יבצע בפיכם"י ר"ל הרי לא יפלל ממנו וא"כ אין לו בו שום תועלת כי אם לקנות בו תבואת דבר הנאכל וא"כ מי מובה בהמון הממון לא תבואה ר"ל וכי לא היה טוב לו לאסוף תבואה יותר מממון אח"כ אזר ואמר שמא אמר שקניית הקרקעות להבואה ים בו שלימות גם זה אינו כי ברבות העובה רבו מובליה כי כשיהיו לו הרבה שדות אז הוא צריך להחליל הרבה פועלים ומה יחללו הכל • וא"כ מה כשרון לבעליו בהם כי אם רלות עיניו שיאמר זה ביתי וזה שדי • אזר ואמר מחוקה שאת העובד כנגד האובד ימים ופיכם"י מחוקה שאת חיי העובד מלאים אם מעט יחיה או הרבה יחיה מ"מ יאכל בשבעו כו' והשבע לעשיר ר"ל המחאות להיות שבע ימים בעה"ז להאחו זולת השקפת החלית דבר זה אינו מניח לו ליתן בקבר לפיכך ימאס האדם בד' מיני מה אלו ואחרי יאבר ויקבע אל ד' מיני מה המוריס על מעלת תהלת השלימות אבר ה' דורש מעמו כי אביכת ד' עניינים אלו מלבד מה שהם זריזין לאדם שיהיה זריז ונשבר בשלימותו עוד יגע מהם תועלת להגילו מכל מיני חטאת ועון הנללים בד' סוגים כי בפי החלוקה מצינו שהאדם מובהב מן ד' בוחות ובכל אחד מהם נחלה עון פרטי וכללי ופה בח הכללי וכח הבהמי וכח החיוני • עוד יוסיפו שרה בקניית שדות והוא בח היצר הרע הנקרא בפי המחקיים תשוקת הרע בהחלט • ובכל ג' מהם תלו עוונות פרטיים • א הכח הבללי נחלה בו הכח המחשבי והרעיון ובשאור שללו בשהבם אז יפול בפח מוקשות הבפירה והמיות הנוגעים במיוחות שלימותו יהבדל • ב הפלו דמיונו הכח הבהמי הוא החושע בשקשת החאות המוחשות לעין והעלה בדוכה בעקבי בהיות שבכח זה יפתקף האדם לשלר בהמות וחיתו ארץ שלין בהם כדי הביעה לעשות אינו פעולה שלין תועלתו מורגש ומוחש כי יראה להם למשל ומבבד העבודה על האנשים מלד שלין תועלתו מורגש כי אם לאחר זמן ובאוך הזמן עמל הוא בעיניו שישמול לבוא • ג הכח החיוני הוא הרודף אחר ההנאות שהעין רואה והלב חומד לאסיפת הממון ובנדי יקר ודיבה נאה ולתמתם • ד השוקת הרע הוא המחשוה וחומד לדברים שלין לנוף בהם שום לד הנאה כמו בדיפת הבבוד והגאות והקנאה ושאת הלשון ודוגמתם • ובמאמר תל"ג בדרשות על המילה יתבארו ד' פרטי עבירות אלו בנגד ד' פעמים כל ימי ההאמרים בפרשת נשא ע"ם ד' אבות מזיקין אלו בם רחם לכל פרשה ומקור נפתח לחטאת ולאדה אך תקנתם הוא זכירת ד' מיני מה אלו שהזכרנו • א מה תדיר שמך בזכרו גודל מעלת מלמו יהיה ניצול מן החטאים הנוגעים במיוחות הפי"ת כי אין יחלל הפס התדיר והטורת • ב מה רב טובך בזכרו גודל התעוג שלעה"ב ימאס בחמדות העה"ז ויהיה ניצול מן החטאת הבא מן הבח החיוני • ג מה תנוס וכו' בזכרו פחיתות ערכו יהיה ניצול מן הגאוה והבבוד והקנאה וזולתם כי אין יחגאה אדם לאבל דמה • ד מה ה' פולל מעמך בזכרו קלות המצות יהיה ניצול מהעצלה האחלית בכח הבהמי בהרגישו שאין העבודה

כבידה עליו · זה"ק במאמר שהתחלנו בו נפה לחכמה לירלה ליסורין למעות כו' · א תם פגע בך ממון זה הוא שמן הוא יגר הרע הוא תשוקת הרע וכוזה להעביר על דעת עצמך ועל דעת קונך ולהתעלק בעבירות שלין לך בהם הנאה הכרחית בקנאה וגאוה ולשון הרע וזולתם · נפה לחכמה כי החכם הוא הרואה את הנולד וכ"ל מעכירו לבית המדרש כמ"ש מאי תקנתיה של מספרי לשון הרע תם ק"ח הוא יעסוק בתורה כו' וכבר נאמר ומה יתרון לבעל הלשון זהו שמביא לרחייה מן פסוק עץ חיים היא למחזיקים בה כי היגר הרע לין כוונתו כי תם להמיתך כמ"ש נופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ודרשו רז"ל מקרא זה על היגר הרע לכך נאמר בהפכו עץ חיים היא · ב תם נמחצם עיון שכלך עד לאבר השילך זרון לבך לדבר סרה על אל תלהי ישרלל ונפלא במעט במוקצות שכפירה אז נפה לירלה כד"ת לירלה את הטם הנכנד והנורלא כי בזוכרו מה לדייק שמו הגדול אז ירלה ובעד יבא בו מלהרהר אחריו יתברך ואז יהיה גילול מן העונות הנוגעים בחלת מגילותו יתברך · ג תם הטילו הכתוב החיובי שבו עון הטמה לרבוף אחר התחלות המוחטנות אז נפה ליסורין לייסר ולעונות הכת התומרי בלומות וסיגופים עד שיעמידנו על המיצוע · ד תם הכת הנחמי שבו הלביהו בגדי העגלה לאמר שמלות יהיו עליו למשל כנד אז נפה למעות למהותם ואלילה כי שקר עמה בך כי כבר נאמר כי המעות הזאת תאבי מצוך היום לא נפלאת היא ולא רחוקה וגו' כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו זהו שטמך מיד לפרשה זו רלה נתתי לפניך היום את החיים · חיים ר"ת חכמה ירלה יסורין מעות · וכן מתים ר"ת מוסר תורה ירלה מעות וזה לפי שזכירת יום המות הוא סיבת החיים וע"ד מרז"ל תם יחיה ימים · לכך מציאו בעוטה שכרנו ד' בעמים מיי' ובעוטה אתה גבור ד' בעמים מתים מתים זולת החתימה וזה לפי שהטופר של ר"ש יש בו

קצא ד' חיים בזכרנו וד' מחיה מתים באתה גבור

רמז לכל ד' בחיצות אלו המסבנים החיים · א נפה לחכמת התורה ככר הזכרנו למעלה במאמר קפ"ח שהטופר של רחם הטמה בא להזכיר יום מתן תורה שהיה בקול שופר לו ע"ד מרז"ל שהתקיעה חכמה היא זה"ק נפה לחכמה · ב נפה ליסורין שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר ככר אמרנו שם שהטופר בא להזכיר מוסר הנביאים שנאמר כשופר הרם קולך ואגד לעמי פשעם · ג נפה לירלה ככר ידוע שהטופר בא להחריד ולהבהיל הטומעים כדי שירלאו ויפחדו לפשעם שנאמר תם יהקע שופר בעיר והעם לא יחרדו · ד נפה למעות ע"ד שאמרו שפרו מעשיכם לפני והוא זכר לעקידה ואילו של יצחק כדי שממנו ילמדו וכן יעשו למסור נפשם על קידוש שמו ית' כי זה התכלית הנדלה מכל המעשים התורניים · ולפי שהשופר מרמז על תרבעתן והם סיבת החיים על כן תומרים בד"ה

וכי"כ זכרינו · ברחם הטמה כנגד ד' כוונות של השופר וכי"כ כנגד ד' · מיני חיים המזכירים בפרשה לחבי מות שקוראים ביום כפורים זכרנוס בחיבורנו עיר נבורים פ' לחבי מות זהו סוד מומרו ולחיותה ברשע ד' פעמים חיים בניטעריא רשע וזה רמז לרשע של יום כפורים · וכבר לחמרנו שד' מיני חיים אלו תלוין בזכירת ד' מיני מה שהזכרנו וכנגדם נזכרו ד' מיני חיים אלו · א כנגד מה אנוש כי תזכרנו תומרים זכרינו לחיים · ב כנגד מה ה' שולל מעמך כי תם לירלה תומרים מלך חפץ בחיים כד"ת הטכל וידוע תותי כי בחלה תפצתי נתם ה' · ג כנגד מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אלו תומרים וכתבנו בספר החיים כי על הע"ב נאמר כל הכתוב לחיים בספר · ד כנגד מה לחיר שמך תומרים למעך תלהים חיים · וכנגד ד' מיני חיים אלו תרז"ל ד' תחנונים כתחיים עני סומא ומצורע ומי

קצב ארבע חשובים במתים

שלין לו בניס · א מי שלין לו ירלה ה' נלקה בעוני ומחסור שנא' כי אין מחסור ליראיו וגו' · ב מי שלין בו חכמה הרי הוא סומא שנ' החכם עיניו בראשו והכסיל בחשך הולך · ג מי שלין בו מעות הרי הוא בלא בניס כי תולדותיהן של לדיקים הם המעשים טובים · ד מי שלין בו יסורין דהיינו שלינו שומע בקול מוסר ותוכחה ועד מהרה יכון דברו למוכיחו לאמר טול קורה מבין עיניך לפיכך הוא נלקה בנדעת הבא על לשון הרע ועל נסות הרוח כי הנאוה נורמת לו שהוא מוקם בחוכחה · וכנגד ד' כתות אלו החסונים כמתים תמו מבקשין בברכת אתה נבור ד' פעמים על החתימה בלא החתימה וזה שאנו מבקשים על ד' כתות אלו החסונים כמתים להחיותם · והחתימה היא על שם החיים המתים · בזה רמיתי להחיה שסק הטופ' בפר' השוכר את הפועלים שמסיק שם נזר ר' פעניחא לחתיכו לר' חייא וכניו לאמר מביא הרוח נפש זיקא לאמר מוריד הנשם ואתא מפרא כי מפא לומר מחיה המתים רבים עלמא כו'

קצג כי מטא למחיה המתים רבים עלמא

ופירש שם ר"ת אע"פ שלינה נמי מחיה המתים קודם מביא הרוח מ"מ העיקר בחתימה הברכה ·

ולי נראה אע"נ שנזכר ד' פעמים לשון חתיית המתים קודם החתימה מ"מ לא רבים עלמא לפי שהיה יכול הקב"ה לעשות שלוחו ובקשתו בד' אלו החסונים כמתים אבל בשמעת לומר בחתימה מחיה המתים בפעם אחת אי בוודאי על שהם חתיית המתים הוא מחפלל לפיכך רבים עלמא וק"ל · ובגמרא מצינו כנגד ד' אלו בפרק אלו הן הלזקין ד' גזירות בזר מפה ובלו ד' זקנים ובפלוס · מפה

קצד ד' גזירות גזר משה כו'

אמר ויעכון יכתיבו בעת בדד עין יעקב בא עמום ובפלה כו' עד לסוף מסיק מפה בזר ומבדחתם בגוים · בא יפעיה ובפלה

וכעלה שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגו' • כפי הנראה שים במאמר זה רמז על ד' מיני חפצים אלו הנתלין בד' כותות שהאדם מוכרח מהם להזכירם למעלה במאמר ק"ץ • ולהבין מכות מיקין אלו הם ביעול הפלימות מכל וכל וע"כ אין הקיבה מ"ו וזה"ש שמשה גזר ד' גזרות עד שבאו ד' זקנים ומשלו הקיבה להרבעתן • א משה גזר על הגוגע בעצמות האלוה כשבועת שוא וזולתם פוקד עון אבות על בנים כי כבר מרז"ל בעון השבועות בנים מתים שנאמר לשוא הכיתי את בניכם על עסקי שוא וזה"ש מי שמין לו בנים • בא יחזקאל וביטל הגזירה למר שהפשה החופשת היא המות והוא שימית יגרו וחומרו ולז יהיה מבולל מן החומר המבדיל בינו וכין השנת רוממותו יחבדך ולז יגיע וידע מה מדיך שמו הגדול ויהיה נזהר בקדושתו יחבדך וכבר למדנו שזכרון מה מדיך שמך הוא הקיבה לזה זהו שמסיים יחזקאל דבריו בן לא יעשו עון המת וק"ל • ב גזר משה על החטא הנחלה בכח החיוני כדליפת החלות וחמדת המשון ובנוים הכם לא תרגיע כי בוודאי תוכח בכף לא יעבוד בכף ואין לו מנוחה והשקט כל ימיו כמ"ש הרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל והוא הנקרא לעולם עני כי אינו שמח בחלקו וכבר למדנו שלזה שם הקיבה בזכרו מה רב טובך דסיינו טובות החמיניות שלעה"ב לז ימשך בטובות העוה"ז זה"ש בא ירמיה ובעלה שנאמ' הלוך להרגישו ישראל וכתיב שם מרחוק ה' נראה לי עוד לחנך וגומר ויונתן בחחול משחקים רמז שבזכיכת החמרית הלוך להרגישו כי יחזו מעשהו בזכרם הגמול הרחוק של עה"ב זה"ש מרחוק ה' נראה לי עוד לחנך כי עוד יבוא הבית החנוכי ויונתן האדם בחחול משחקים שעחיד הקדום ברוך הוא לעשות לצדיקים בג"ע לכך למדתי הלוך להרגישו כי בזכיכה זו ימשלו מרגוע לנפשם ולא יוסיפו לחחכה נפשם בהמיית רדיפת החלות המחרבות • ג גזר משה על החטא הנחלה בהבוקת הרע בנשוא ובקלה ולשון הרע שמין להם חקיה והוא המעורע הנלקה בחטא הלשון זהו שנאמר ויבכון ישראל בעת בדד עין יעקב שבזמן שכל אחד עוכן בהשקט ובעת מריב לשונות לז יבכעו בדד כבדיבתו של יעקב ומכלל הן אחה שומע לאו שבזמן שריב לשונות מצוי בהם לז יהיה בדד מוחבא כמעורע לא כיעקב • עד שבא שמשון וביטל הגזירה לומר שבזכרו מה אחוש וגו' דהיינו שחיכות ערכו ושפלותו לז יהיה כיעול מן הנשוא ומלשון מדברת גדולות זה"ש חדל לא מי יקום יעקב כי קטן הוא ר"ל זכירת קטנות ערכו היא הגלחו ומשר נחם ה' על זאת וגו' ר"ל הסכים לדבריו שים הקיבה בזכירה זו כמ"ש רז"ל מאי חקניה שלי מספרי לשון הרע כו' ואם עם המדן הוא יספיל עלמו כו' • ד משה גזר על החטא הנחלה בכח הבחמי והוא העגלה וזהו הכוונה המכוכ כי עיניים לו ולינו רואה כי קרוב הוא הדבר מאוד לכך גזר לומר ואבדתם בגויים כי מצד העגלה שבו לעולם לא יהיה האדם מזורז על החשובה מצד עלמו והוא צריך למוכיחים וזה מצוי בזמן שיזרגל יושבים על מדמתם בהשקט מאנשי בחלוקת העמים הם מפוזרים ולא קבע זה על זה ובסיבה זו אים היבר בעיניו יעשה לכך גזר משה למר ואבדתם בגויים • עד שבא יעשיו וביטל הגזירה לומר שים חקיה לזה בזכרו קלות המצות מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה וגו"ש והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים כי השופר מוכה על היראה שנאמר אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו והוא מזרז את האדם ומסיר ממנו בגדי העגלה כמו שכתב הרמב"ם בעשה השופר שהוא בא להקין הישיבה הרדימה הזמן והוכחים החמת בהבלי הזמן כו' וזה מסכים מכל וכל לדבריו אלה • וכבר אמרנו שכל ד' אלו הם דרך החייס ומקורה שואב מן החכמה והיראה והיסודין והמצות שב"ת שלשם הוא חייס • זה"ש ואתם הדבקים בה' אלהיכם חייס כלכם היום • וע"ל

קצה ד' אתם במסורת

שמניו במסורה ד' אחם • א אחם רחיתם אשר עשיתי למצרים • ב אחם עדי נאום ה' • ג אחם קמו לכם הנן • ד אחם נצבים היום • ובהם נרמזו ד' דבריה המשבחין החייס • א נפה לחכמת החורה זה"ש מי בכם יגיד זאת דרשו רז"ל במסכת ע"ג שלעתיד הקב"ה יקח ספר חורה בחיקו ואומר מי בכם יגיד זאת ומשיך ליה אחם עדי וגומר שכל החומות לא יכלו להגידה כי אם ישראל • ב המצות זה"ש אחם קמו לכם הנן וגומר כי כבר בחרנו בעיניי פשח במאמר מ"ח שמעשה זה הביא הקב"ה את ישראל בכור עוני של מצרים והכניד עליהם עבודתם כדי שיהיה נקל בעיניהם לקבל את"ל עול מלכות שמים שנאמר וידעון עבודתי ועבודת העמים • ג נפה ליראה זה"ש אחם רחיתם אשר עשיתי למצרים וגומר הייגו המכות הגדולות והנוראות והאלהיים עשה כדי שיראו מלפניו • ד נפה ליסודין זה"ש אחם נצבים היום כמו שפירש"י היסודין מניבים ומקיימים אחכם לפניו כו' וזה"ש ואחם הדבקים בה' כי מצד ד' מיני אחם אלו אחיו דבקים בה' והזכו להיות חייס כלכם היום אכי"ר :

תקעו בחודש שופר

עמוד ל **תניא** בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה

קצו בר"ח אלול עלה אלי ההרה לקבל לוחות שניות והעבירו שופר במחנה

אמ־ הקב"ה למשה כו' משה עלה להר כו' :

אם מומה זו בכללה יעלה כל חים במכוס שכלו לשוב אל ה' חים לפי שכלו ומדיניתו יקדים עלמו והפחוחים יחחכו זמן חשובחם עד הזמן אחר שם קבועים לשערי מות אזי יבחלר למו מעשם חקיעת כל חודש אלול כי הוא זיכוך נפ' כיחות חלוקות כמו שיבא :

הקדמת העניין הוא מהמבואר שהאדם הוא החמנעי בין הרוחניים והגשמיים והוא מחבר שני

קצוות הלז כדכתיב כל המצעי בשיחות במעשים מלהיים מקלה מזה וגם מזה החלק הנשמי של יתם ידו כמ"ש טוב מאכר תחתון מזה וגם מזה של תגם ידך כי זה הוא לחזק בשני כוחי הנבריאה ומחברם והבחילה נתונה לפני המדם להפוך כל חלק עד מאכר יטוב גם הנשמי לרוחני לן בהפך זה · וזהו סוד החשובה מאכר מפני הקוח השביש חברנו שער מיוחד לדופקי בחשובה בחבורנו עיר גבורים והוא להקין היטיש חרדיות הזמן שיעמדו על נפשם ויקיצו בכון יחד כוכבי בוקר ושחר הילדות נכון מולתו ולשברנו בעודם חזקים לף ברייתם יעריכו ויהיה עליהם מופל טורח מעם דבר ה' לפתח תרון ברייה ה' ולבקר בהיכלו בשמעם קול השופר והחדש המכריז בחציהם יום יום כל חודם תלול שובו מדרכיכם הרעה בשרם יהגיפו רגליכם ובשרם יחולו ויזעזו שומרי הבית החומי ועמודיו יתפלצון מפחד ה' ומהדר גאונו כי יבא לשפוט החרץ כי קרוב יום ה' ומי יכילנו ומי הגבר מאכר לף יירא ותיזהו נפש מאכר לף העומה בעשם היום הזה כי יבא להיות נשפט בהם לפני שופט כל החרץ על כל מעשיו הלא החרד על דבר ה' יעלה בשרוש הר אלהו של ה' לחקן כל מה שעות מאכר לעיין זה בא הרמז בעלייתו של משה להר ה' להקן שבירת הלוחות שנשברו בעון העגל ובעלייתו קיבל לוחות חדשות בסוף ימי הקיץ ושהה בהר מ' יום לחקן מעשה העגל וממנו ילמדו וכן יעשו כל זרע ישראל כלו כי אם העגל נרם קלקול הלוחות ר"ל מלד היות החדם בעגל לף למד ע"ד שנאמר ישרחני ואוסר בעגל לף למד הסיבני ה' ואשובה אליך ונומר אם כן העגל הוא סיבת קלקול החלק החוביי שבחדם והמכתב מכתב אלהים החרות על לוח לבו כד"א כתבם על לוח לבך וגו' · וכהיבה זו מתקלקלה מלד היות החדם בעגל לף למד ואם אתה חפץ לידע מלי תקנתיה נאי לך בעקבי הלוחות מאכר שבר משה תחת הבר וקיבל לוחות חדשות והסכיים הקב"ה על ידו וזה היה תיקון העגל · כך החדם אין לו תקנה כי אם בשבירת לוח לבו שנאמר לב נשבר ונדכה אלהים לף תבזה וכתיב זבחי אלהים רוח נשברה · ואחר השבירה יבקש לומות החטות כד"א לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי · ככל אשר עשה משה בעלייתו להר · כך כל אלה מבקש יסופש במחשבתו לעלות במרום שכלו אל רום מעונה אלהי קדם וזהו סוד החשובה אל ה' כד"א מי יעלה בהר ה' וגו' נקי כפים וגו' ובר בעלייה זו יוריד השפע האלהי השופע עליו ומוחן לו לב טהור ורוח נכון יחדש בקרבו · ומוף זמן הורדה זו הוא ביום הסליחה · ומשך ענין החשובה מרבעים יום וכן נהגו הפרושים להתענות מ' יום · וזה לפי שכמו שאלי השפע דהיינו העבירות דומין מכל צד לאלי הקדושה כמו שהאריכו מזה כל מחברי עניני החשובה כך מצינו בירושלמי השפע דומה ליצירת הגוף כי יצירת הגוף

קצז טעם למתענין ארבעים יום

נשלם בתחבעים יום כך יצירת הנפש כי כל בעל חשובה דומה בחילו הוא נולד בחומו יום כמ"ש הסולח לכל עוונכי הרופא לכל תחלואיכי ומשיך ליה התחדש נשבר נעוניכי וחידוש זה הוא שתמר במקום אחר ורוח נכון חדש בקרבי · כי מתוך קבלת תשובתו הוא שב להיות בבריה חדשה כמ"ש גר שנתגייר (בזה"ב) נקרון שנולד דמי ומעשה זה שהה משה בהר מ' יום בקבלת התורה המשלמת יצירת הנפש · וכמו שמצינו בירושלמי הגוף תרז"ל ג' חדשים הראשונים הולד דר במדור התחתון · ג' ממעשיים הוא דר במדור ממעי · ג' חדשים האחרונים הולד דר במדור העליון כך ליכת הנפש המשלמת בעה"ז שאר נפשה וגם כלתה נפשו לעמד אל ה' בחשובה · וכפי חלוקת מדרגות המתעים הם נחלקים לג' כיתות חלוקות ג' כיתות חלוקות ע"ד המדרש ערב ראש השנה הגדולים כתעניני בימוים ורשעים · וכענדם מצינו ימי החדם נחלקים לימי העליה שנחשבו מיום הולדו עד עשרים שנה וימי העמידה שנחשבו מכ' שנה עד היותו בן מ' · ומן שנת מ' ואלאה מתחילין ימי הירידה · הנה בשלים הראשון דהיינו בימי הילדות הוא דר במדור התחתון כי עיקר הוייתו בעולם התחתון לעשות בשרכי הגוף כנודע · ובשלים האמצעי דהיינו בימי העמידה הוא דר במדור ממוצע כי אז שני כוחותיו השכליה והבהמית בשעם שוין ואז הוא משתמש בשני חלקים אלו שהם בשוה · אך בשלים התחתון דהיינו בימי הירידה אז הוא דר במדור העליון כי בזמנים ההם על הרוב הוא מוסם בחמידות השה"ז וכל מגמת פניו אל רום מעונה אלהי קדם · וע"ד המליצה יסבול קרוב לעין זה מה שתרז"ל ג' משמרות הוי בליה כו' פיינו אתן מתפליה זו שנאמרל בליה · משמורה ראשונה תמור נוער כי הוא זמן הנבורה החמור בחמור · שניה כלבים נועקים כלבים שהמלחמה מניעה תמיד בהם כך בימי העמידה שמקולים הם מלחמה מניעה בהם עד שהמוגח נועק קול ענות חלושה והמגח נועק קול ענות גבורה שליש בימי הירידה תינוק יונק משדי אמו זה הילד משכן דהיינו היצר טוב נוכר ואז הוא יונק מדדי התורה כד"א דדיך יהוך ככל עת ואשה מספרת עם בעלה כד"א הורה נוה לנו משה מורשה ותרז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה זה"ש משה מספרת בו' שכל סיפוריו בד"ת כי אז הוא דר במרום העליון כחמור אך שמלא חלוקת כחות החשבים מצינו שהשלימים שבהם דהיינו צדיקים ממהרי לשוב אל ה' בתשובתם כדרך שתרז"ל כל עליותיו של משה בהשבמה כ"ל כל עליותיו אל ה' לשוב בתשובה

ר עליותיו של משה ואברה' בבוקר

בהשבמה דהיינו בימי הילדות וכן באברהם נאמר וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו היינו שכבש ותבש הבח החמורי בבוקר בימי הילדות כי בן ג' שנה הכיר את בוראו וכן נאמר במשה ויקח את אשתו וגו' ויריבם על החמור היינו שלמדם להשתחר על הבח החמורי · והבינונים

שבכתוב המצטיין וכן שבים כי אם בימי העמידה · ויש לומר שכאן עניין ותכלית תומרו עד ימי הירידה מה הוא נותן על נכו לעבוד אלו אם הכתוב הפסוקים · וכנגד ג' כתות תרי"ג מצוה למדינת שהיינת מם למלך כו' מתחלה יעלו הגדולים לקראתו ואח"כ הבינונים ואח"כ הכלי יוצרים · כך בעבד ר"ם הגדולים מתעטין כו' · וגרסה לבאר חלוקות ג' כתות אלו בשלשה דרכים · הדרך הראשון הוא כמו שמשה עלה להר כר"ם אלול וירד ביום כיפור לתקן מעשה העגל כך זמן התשובה לעולות על ה' ממך בזמן זה בקדימה וליהוד לתקן מעשה עגל וזה

רא רוב העולם נכשל בגזל ומישופן בעריות והכל בלשון הרע ר"ת שלשם

עג"ל עריות גזל לשון · ובמעשה של העגל נא' ויקומו לשחק ודרשו רז"ל ממשמעות לשון משחק ג"ע וש"ד וע"ג · וגרסה שלשך רמזם במלת משחק ולא פרשם בהדיא לפי שלשה היה שם ג"ע וש"ד ממש אלא שאר עבירות שבמשלו לג"ע וש"ד ורוב העולם נכשלים בשם מצד היותם קלות בעיניהם וגרסה כשחוק בעיניהם · ש"ד היינו לשון"ר שאר עליו ורז"ל לשון"ר תלתא קטיל ויתר דברי נגלה המתיחין בעליהן וזה"ש קול עונת אנכי שומע מירופין וגידופין כפירה"ו · ג"ע היינו גסות הרוח שהיה בהם שלא נתפשרו ליקח חיזה מנשיג מביניהם עד שאר יצא העגל הזה ורז"ל אמרו כל המתגאה כאילו בא על כל העריות כו' · וכמזה במלת לשחק כד"א כמתלהלה היורה זיקים חיים ומות ואמר הלא משחק אני · זה"ש רוב העולם נכשלים בגזל כו' כי העריות המרמז לגסות הרוח שעל הרוב הגדולים נכשלים בו לפיכך יצאו הם לתשובה לקראת המלך ה' בחודש להכניע רוח לבבם בצום שלפני ר"ה · ובגזל שרוב העולם נכשלים בו ושרוב היינו הבינונים והם יצאו לקראת המלך ה' בי' ימים שבין ר"ה לי"כ בתשובה ותפלה והצדקה עבוט וגמילה שאר חמדת הממון הבאילו לזה וזה כנגד הע"ז של מעשה העגל כמ"ש רז"ל אמר משה להקב"ה אתה גזמת להם שבשביל רוב זהב שנתת להם ע"כ עשו העגל הזה כו' · ואמת שלשון שהכל נכשלים בו ע"כ יצאו הכל לקראת המלך ה' בחודש ביום כיפור בתשובה ותפלה ובוידוי עון ובשברת תפלה ותחנונים ובשלשים הללו כל היום לתקן חטא שלשון כי תיקון השון נופל על החטא שבלשון · הדרך הבני הוא הדבר שהזכרנו למעלה במאמר קע"ט · על תרי"ג יפרטו נכנסין לדין קודם לאומות ומלך קודם לעיבור כו' ועל תרי"ג התשוב תשוב קודם ואח"כ כל אדם יפרטו כי כל עוד שהנדל מעלתו ביותר הוא צריך להיות מזורז שלא יעבור רצון אדוננו ואח"כ התשוב תשוב קודם ליתן את הדין מן הפחות וכן מצד שהגדולים לפי שבידם להוכיח ולהשיב רבים משון ולא עשו על כן הם קודמים ליתן את הדין ע"כ יצאו מתחילה הגדולים לקראתו ואחר כך הבינונים כו' · ועוד נוכל לומר שלכך הגדולים קודמים

כי בזמן שאדם מזהיר אז גדול עונש מגשות לפי שגדולים שבבים ילמדו ממעשיהם וזהו בשלש עין החילול השם לפיכך הם צריכין לתשוב ביותר כי שגגת תלמיד חכם עולה זדון לאחרים שממנו ילמדו וכן יעשו וע"ז אמר דוד ע"ה ואתה נשלח עון תעלתי ר"ל השון המיוד המשך מתעלתי השוגג כי אתם אחת שוגג ואתם עון מזיד ולכך לא אמר עוני וק"ל · שלרך השלישי הוא הדבר אשר אתנו בשלושו בהלוקת ג' כתות אילו השבים אל ה' · שהגדולים והחשובים יוצאים תחילה לקבלת המלך ה' בשלות בשאחריהם והבינונים בשמעת ימי חלדם · והשפלים בסוף ימי חלדם · לכך אמר במדרש זה שמתחילה יצאו הגדולים לקראתו ואח"כ הבינונים כו' · וכן שדרש משה רשאיכם שבשיכם וגו' שהשוב תשוב קודם כו' · ובאיזוריו זה בחג הספסל במאמר מ"ו שהרבינו לדבר שם ממהות ג' כתות אילו ושם תמלת דרוש נלה על התשובה ובאיזור כל פלשת הן חלק לשבעה וגם לשמונה כו' כי כולה מדברת מסוד התשובה וכאן ג' כתות אילו בפני קדימה ואיזור תשובתם הרמתה · לך עכשיו אל

עליונו חוצת באיזור שעם

רב משל על ג' תקיעות של כל חודש לולל כי בתות אלו כפי הנראה יש בה זיכוך לכל

ג' כתות אילו ואליהי להעיר

עניין זה על דרך המשל · הן עיר קטנה היתה בשבר הירדן והיא יושבת תחת ממשלת מלך גדיר אשר הוסיף במקומו בחוך העיר שני שרים ידידים להשגיח כל אחד העיר ונזה להם שיזכרו אחד העיר לשובתם בדמים ולא יהא כח ביד שום אחד מהם להכריח את אחד העיר לשבודתו וזכרון יוצא שכל אחד מי שירצה לקנות מזון לעצמו הרשות נתונה לו לשחור לו איזה מזון שירצה · אמנם בין שני השרים היה הבדל מפורסם שאחד מהם נמצא בחוח על שלחנו כל מיני הרוג נאה ומחוט בקר אך השבר שהוא מצטיין את מבירתיו על הרוב דרכו לשקר ומצטיין ואינו עושה כי לסוף לא יהיו בשלחן מלוחה זולת מה שמלאו רשן בעצן · והשני בהפך זה שהוא לובלי שלחנו במכצוות יאכלו לחם עניים אך שהוא מצטיין ועושה והעוני יעשיר לחם בשופט לביתם · מיד ברחו כל העם אחת ממשלת השרון אשר שלחנו מלא כל טוב כי לא הרגישו עדיין הטעות · אך זה השרון מלא שהיה פחזן גדול לא עמד טעמו בו וריהו שר והתחיל לירד מנכסיו · אז יחלק העם לשלש רשעים · הנה הראשונה כשבר ראו בו סימני השלחה כי התחיל לשחת בכבוד ובזבוז ותמיד היה מרויח ולא אשר יעשה יצליח והוא הולך ומוסיף יום יום אז חשבו שהם בעושים בשברם וחיו רבים וטבים בעבודתו · ויהי מקץ ימים נפסק מלהרויח אז השבו מאחר שאינו מוסיף עוד ובכל יום הוא מפזר ח"ש בלי הפסק שלסוף יבד ממלודו ולא יהיה בידו דמה לשלם שכרן מיד ברחה כת זו מתחת ממשלתו של השרון השני · הנה השניים לא נתנו לבם לברוח עדיין מאחר שראו אותו עומד במעמדו לאחר חשבו

שלא יכל ממתוקו לעולם עד אשר רחו בו שהוא מתחיל להיות פותח והולך תו נתנו לבם להסכומותיו וברחו גם המה אל החדון הבני · הכת השליחי לא שהו לבם גם לזאת כי זמן שבתם על סיר הבשר לא התבוננו להחכיחם עד שבלעו אותו בניוולו שכבר יכל ממתוקו ובידו אין מהומה אפי' חיי שעה אין בידו להספיק להם תו ברחו גם המה · ומשל זה ושברו הלא הוא מבואר כמעט מעלמו שעיר קטנה זו הוא החדש שמשל בעיר קטנה ומלך החדיר הוא המלך ה' שבחות שמו והוא השליח בו היצה טוב והיצ"ר אשר אחרי עבודתם נמשכו כי אנשים מעט שבעיר קטנה והבחירה נתונה ליהן אחרי חיזו מהם שירצו ושכר פעולתם הוא בחוף השעולה לעה"ב כי אין שכירות משתלמת אלא בחוף והתבדל שביניהם הוא שהחומר שלהנו מלא מכל טוב העה"ז ותאוה הוא לעושים שכך רוחות הולכים למעדנים והם אנשים ומחמיס בעבודתו לך שאקר הוא מבעית לה בעליו אליו חשבון בשלוח אשר הוא הולך שמה כמו שאמרנו ולא יבעיתך יקרך כו' · והיצר טוב הוא בשפך זה שכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומיי שער תחיה בעה"ז לך שסוף השכר לבא כי נאמן הוא בעל מלאכתך לשלם שכר פעולתך ומצד היות שהשלוחות המורגשות כולם יכספו להם בילדותם על כן בילדותם כשרואין את הגוף בשלותו והוא עולה מעלה מעלה דבר יום ביומו עד שעשרים שנה כל אנשי העיר ימו שכמם לשבול עול המלך זקן וכסיל והכת השכלי אין לו מכיר ויותר הוא לבדו ואין לו חבר ודמיון כי כל אחי הם וילד מבטן שגלותו · ומעשה זה תרי"ל אליון החדש נעשה בר עוגין בב"ד של מעלה עד

עשרים שנה לפי שבימים ההם	רג	טעם לבר
מלחר שרואין את הגוף כי הוא		עונשין בב'
עולה מעלה מעלה תמיד ע"כ	בב"ד	של מעלה

הם כשוגגין ומשבים שליהו רחוי להדבק וכימים ההלו חיזו בשמלת שיבוש החדש אל ה' אע"פ שמשלו בעולם חסידים ומצי מעשה השבים גם קודש עשרים מ"מ בני עליית כהלו מועטים הם לפיכך לא נכללו בחלוקות ג' כתות הלו · לך מעשרים ולמלה יתחלקו כתות החשבים בקדימה ואיחור על פי המשל שהנחנו · הכת הראשונה היא הכת הצדיקים שבים משנת עשרים ולמלה מיד בשיבתו בפחזותו שליהו מוסיף עוד והוא עומד במדריגה אחת מיד הוא משים אל לבו כי שוא תמורתו שהחליף עולם עומד בעולם עובר ומיד הוא שב אל ה' בתשובה שעודו בכחו בגבורתו ועל כתות הלו נאמר ואוסביו לנצח השמח בגבורתו דהיינו בבוקרו ובבחרותו כי הימים הם מכוונים כשאר כמו שנאמר כי הילדות והשחרות ועל כזה התפאר דוד לומר לעשיהם שאר שהיה קם משנת תרדימת הזמן כחים אשר יעיר משנתו בשחרית דהיינו בתחילת ימי חלדו כתמור · הכת השניים הם הבינונים מיון שבים כי אם משנת תרבעים ולמלה כי ירחו בניוולו בימי טירידה שהוא מתחיל להיות הלוך ומשוב ומשך זמנו ל' שנה כי

ימי שנותינו בהם שבעים שנה לכך תרז"ל שהם		
נזירות ל' יום כי בשהם הולכים אחר דעת אדם		
ביומי שהמשך זמן תשובתו דהיינו נזירתו ופריעתו		
מהבלי העולם נמשך ל' שנה מתרבעים עד שבעים		
כך שהם נזירות ל' יום דהיינו יום לשנה · הכת		
השלישית הם הפחותים שליון נותנין לו לבם לשוב		
עד אשר יגיעו קרוב לשערי מות וכי מז לא יוכלו		
לשוב ולבא בשעם בשעם לקראת תעוגי והבלי הזמן ·		
ומז נותנין ההעדר הכרוך בחדון זה אשר בחרו להם		
ועליהם אמר המשורר דינו בוערים בעם וכסילים		
מתי תשכילו רלה לומר שלפחות בשתגיעו להיות בן		
מ' לביזה רחוי לכם ליקח מוסר ואם לא עכשיו		
לימתי וזה"ש מיד להשקים לו מימי רע עד יכרה		
לרשע שהת ביאר בהדיא שכל דבריו הלה הם לזרז		
הפחתים הממחינים בעשייה החשובה עד ימי שזקנה		
שנקראו ימי הרעה ועד יכרה להם שהת · ועל זה אמר		
דוד עני אני ונוע מנוער ר"ל עני אני בדעתי מן		
המות ונוע מנוער שלפילו בעשורי אני דומה מיום		
המיתה והגוויעה לפיכך נשאתי לימיך לפוגה לשון		
פן שבכל יום אני מסופק פן יהיה יום זה יום שלפני		
מותי לפיכך אני שב בחשובה מנוער ואיני ממתין כלל ·		
ואחר הנעה זו אחבאך נמו טעם הקישה כל חודש		
תלול זה כל כת וכת לפי עניה · בהיות שהשופר בת		
לזרז על שתי בתי דינין דהיינו על דין שבעה"ז בר"ה ·		
ועל יום הדין שלעתיד כמו שנאמר כל יושבי תבל		
ושוכני ארץ כשות גם הרים תרעו ושחקוע שופר חשמעו		
יושבי תבל דהיינו בעה"ז ושוכני ארץ תלו המתים ·		
ראוי לומר כי חודש תלול זה הבא בסוף הקיץ דומה		
לסוף ימי חלדו של האדם כי כבר מרגלא בפומיה		
דרבינו לומר שהעה"ז דומה תל הקיץ המכין תל החורף		
כך העולם הזה מכין תל העה"ב וכן נאמר לך תל		
נמלה עלי וגו' · וכדי להעיר אוזן מנשים על החשובה		
הנעשית בסוף ימי חלדו של האדם מה שים בה מן		
השעות והמכסון · כאשר רמיתי לזכור מאמר רז"ל		
במסכת יומא אמר דפרס זיהרא	רד	זיהרא
דשמשא דחלת · שבריר דשמשא קשה		דשמשא
כו' שלהי קיימא מחמשא וסימך לשפא · הרהורי		
זה אלול כו' עבירה קשים מעבירה וסימך		
ריחא לכיסרא · שלהי דקיימא		
קשה מקיימא וסימך חנוכה שבירה · מחמת דסיתוה		
קשה מדקיימא וסימך חנוכה קבירה · מנאך בעתיקא		
קשה מחדתא וסימך מיטא בר מיטא · כפי הנראה		
שאמר זה כולו ללרך ביאור בהיות שהם הוא כשעורו		
לוך קבעו בתלמוד מאמר שברוב דבריו אין בהם לא		
מוסר ולא לימוד מיזו מניה אין זה כי אם נדולים		
מקקי לב כי מקלת דבריו הם בנין אב על כל דבריו		
וזהו תומרו הרהורי עבירה וכי ח"ש כל דבריו הלה		
יהיו דבר נכון להניל האדם מעבירה ולהוהות לפניו		
הדרך הנכון אל החשובה והזירות אליה · וזה שכל בעל		
תשובה צריך לידע שהם דבריה מועילים לו להשיב		
נפשו מיני שחת · א הוא בלתקים כל דבר צריך הוא		

לבקל

לבטל הסורם פורה רשם ולענה והוא היצר הרע בביטול הסורם יפלו כל עניפים המסתעפים ממנו ממנו שם יתמר מתומה קיים מן הסורם מז ים לחום שיחזרו העניפים לעמות ובדרך זה מרז"ל העוקר עבודת כוכבים צריך לשרש מחריבה כו' כך הוא היצה"ר הוא סורם כל חטאת ועון שם לא יבטלו החדש מכל וכל ויתמר מניפותו קיים קנה מז על כל פנים סופו להיות בוקע ועולה כתומתה רנוסה • ועל ענין זה תמר זיברת דשמשת בשמשת פירש רש"י שהשמש בשביל מחזרי העניפים מז על כל פנים היא בוקעת דרך נקבים דקים עד שתגיע מתוך השמש • כך היצה"ר המחשש ומבעיר את החדש תשב יחם לבבו תחר ההעטופים הכשריים כדרך שנתמר בהושע כי קרבו כתנור לבם וגו' כלם יחמו כתנור וגו' פירש"י והרד"ק שזה מדבר ביצר הרע המבעיר את הבעירה בנוף החדש ומשיך וכו' ובעקידה שרשת תמור ביתר על תרז"ל סוכה שחשתה מרוכה מניחתה פסולה שזה יורה על מי שים לו במחן במזל ומינו נוטה בגל שדי כי השמש הוא כינוי לכל תמות העולם הבאים ממנד רשם הנותה שמש ולכך נתמר ומין יתרון תחת השמש ות"ל כתיי לומר מכל נדדים תלו חיצה"ר דומה לשמש זה הנשתרת מתחזרי העניפים תמנש על כל פנים היא בוקעת דרך נקבים דקים כתמור כך יצרו של חדש הרי הוא כמשתיר עלמו בחשכה עון חומרו ומזה הצד הוא כמשתיר פנים מן החדש וכתלו תינוק והוא יושב בחשך כתרי במשתרים וחוכו מלא מרמות ותוך ועל כל פנים הוא מתנגד דרך נקבים דקים ר"ל דרך התכונות דקות כלתי מורגשים הרי הוא בוקע ועולה עד שתגיע יחלת כל הנוף מחום הבעבי ע"ד תרז"ל נורא כי עמדם כו' וכן בפרק ד' מיחות נתמר על יצר הרע נפק כנירא דנורא כו' כי בחמת כולו שם תוכלה מגפם עד בשר יכלה נמלא שבזמן שמקומו קיים הרי כתלו כולו קיים כדרך השתרת סורם תתיון בתרן שהזכרנו וזה"ש זיברת דשמשת בשמשת לפיכך תין לי לחדש להסתיר מניחת יצרו כי שם לבטלו מכל וכל דהיינו לעקור הסורם וזה"ש דוד לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי היינו להשליך הלב הרשעון מכל וכל ולברוא בו לב חדש • והביא לזמורת מחבית מלא מומן יפה רחה בעל המחמר להמשיל היצר הרע בחומן בן יין ע"ד שמצינו דומיחו בגבת מצינת כר' אלישזר בר' שמעון חומן בן יין כו' נמלא שהחדש דומה לכלי מלא חומן חף על פי שהוא מחום מכל מקום ריחו נודף דרך נקבים דקים וכל זה רמז להתכונות של היצר הרע כלמור • ודרך זה הוא זיבוי לכל בעל התובה שלא יתמין בעלמו עד יום מותו ולף שם הוא בורח מן היצר הרע ושובה התובה מ"מ יסתכל לאחוריו תמיד כתלו היצה"ר רודפו תמיד כמ"ש הנגל בעבי מיד כי כך דרך הגבי שבשוק בורח תמיד הוא משתכל לאחוריו ור"ל • ב שמכלל הדברים המעכבים את התשובה הוא שהרבה עבירות הם קלות בעיני הבריות ולא יחשוב לו עון בעשייתם עד שתר הוא עובד התוצ כופל ומשלש עד שתשבו לו היתר גמור ואז הוא מוכה בפשוטים ולא יבלה לעשות תובה בהם כמו שנתמר דרך רשעים נתחילה לא ידעו במה יכשלו ואלו העבירות הנחשות קטנות יותר הם מעוורים עיני החדש מן העבירות הגדולות כמו ג"ע וע"ז וזולתם מן העבירות הגדולות כי מצד היותם גדולות אין החדש נכשל בהם כי מי עיור ופחי יסור הנה כמו שאין מדרך החדש להיות נכשל בחיצה חבן גדול הנראה לעיניים כי אם בדברים קטנים שאינו רואה ומרגיש בהם כך הם העונות בדרך שיתבאר בע"ה בדרשות יו"ל בתתר רמ"ח • זה"ש שבריבי דשמשת קשה משמשת והוא מעט מן השמש הנראה דרך נקב דק קשה יותר לשניירים מהשתכלות בכל השמש וכן פירש"י וכבר הזכרנו שיעורות הדקות ודמדומי חמה כינוי אל היצה"ר הכובר בשמש ונתן שיון לדבר דלף השובה ויורד עיף עיף עד שבר מרוב ההתמדה הוא עושה רושם חפי' בחבן הקשה כך ההרגל של העבירות הנרמות קנות עושה רושם בחבני הלבות וק"ל • לכך נריך החדש להיות נזהר בקלה כבחמורה עד שבר יהיו כל עשותיו מודעים אליו ואז ידע על מה יסוב בחשובה ועל זה אתר דוד כי פשעי אני אדע ונו' החפלר על כלתו שהיו עיניו פקוחות על כלם עד שבר היו כתובים וחתומים לפניו בחופן שידע לשוב בחשובה עליהם • ג הוא שהחשתא נריך לידע שהוא נריך יותר כפרה על הרהורי עבירה מעל גוף העבירה כי מצד הרגל לא יפיש החדש חשם בנפשו על הרהוריו כי יחלה עלמו כמה שתרז"ל אתין הקב"ה מלרף מחשבה למעשה ובאתת שחשבת הרהור קשה מאוד כמו שכתב הרב המורה בחלק ג' פרק מ' שהחושבת בהרהור הרי הוא משחית הדבר שבו חלוי עלמות לורתו והוא השכל בדרך שיתבאר בע"ה בחחימת שער החשובה באתר רז"ל ועל זה הרהורי עבירה קשים כו' ורמייה מריחת דכתרת שחוזק הרית גורם חמות החילה כך הרהור מביא לידי מעשה לפיכך הוא קשה לך נאתר ורוח נכון חדש בקרבי ורוח היינו הרהור ושמוחו מדבר בכוונת המעשה כי החושב לחטוא חלב ונמלא שהוא שומן הוא בודאי גרוע מן הכבור שהוא חוכל שומן ונמלא חלב וז"כ הרהור קשה וק"ל • ד הוא שרוב בני חדש דומים החשובה מיום ליום עד שלחי קייעת דהיינו חודש חלוי קרוב ליום הדין ובתוך כל ימות השנה יכבל עבירות בכל לות יגלו ובאתת הוא טועה כי בזמן הסוף קשה עליו לפרוש מן ההרגל וכבר נחתמת גוזרת מן היצר הרע ובנקל יטוב לסורו כי יבער כמעט תפו זה"ש שלחי דקייעת קשה מקייעת וסימוך תגורת שבירת שבסיקו לותו כמה פעמים תז בנקל יוכל להתמו בעצים מועטים כך היצה"ר כבר אתנו שנמצל בחנור בוערה לפיכך המבקיל נריך להיות כל ימיו בחשובה • ועל כתות אלו נאתר על ידי שלמה חונר בקיץ בן מבקיל שהמבקיל חונר ומאסף הורה ות"ע בכל ימות השנה לא זו בימות הגשמים שאין מוכנים כל כך לחטוני כי החדש שלא תפילו כימי הקיץ המעוחדים לכל מיני תעונ הוא חונר ומאסף דבדים קיימים דהיינו מע"ע ושמחה חשובה כל ימיו •

ומנם נדמה בקליר בן מנים כי הוא נדחם לפני בסוף הקדן זמן הקליר דהיינו מלוי שהוא סוף כל הקליר וכו רבים יכוונו על ה' והוא יען הדדיתת הזמן ולזה הביאו ההכרע שקשה לו לפרוש לו יאמר קליר על יום הדין כדמפרינן ונפלא נבלא המדם כעמיר מפחדי הקליר ולפני' בזמן זה שהוא נידון לחיים לו למות הוא נדחם ולינו שב בתשובה מנד ההכרע כמאור ' ה הוא שאתר התשובה יהיה מהר מאוד שלא יעוב לבורו ככלב שב על קיאו כי אם יתממו יגרו לפני' מחר התשובה שבשר שהקבלו כל כחותיו ולפע"י כן חזר להיות לו לב דומה ודומה ת"ב בודאי גדול הוא יגרו מאוד ויה"ר כזה קשה לכתוב ולנין זה"ם הנשתא דשתוף קשה מדקיעה וסימך הנורא קדיעה והמשל והמשל דומה מכל נד וזה לין לריך לפניט ' ו הוא שמקשתם דומ"ם ההשובה עד סוף ימי חלדם דהיינו עד ימי הזקנה בחינו מעותם וסכלותם בדרכות חג הפסח במאמר מ"ו ' ובספר הזוהר פי' שזהו כוונת הפסוק מפני שיבה תקום רלה לומר קודם זמן השיבה השוב על ה' וכן נאמר אשר בניעו כנטיעים מגודלים בנעוריה' כמו נטיעה זו שם חשוב עקמימותם בעודם קטנה אז ים לה תיקון כמו כן בניעו מגודלים בהשובה בעודם נערים גם כי יזקינו לא יסורו ממנה ' זה"ם מנמר בעתיקא קשה מחדתא קשה לעמד שם זקן וכסיל שבשר הזקן בדשעו ואין טוב לאדם כי אם להעביר העבירה מכנגד פניו בעוד היותה חדשה זה"ם ושימך ביתא בר ביתא כי החומר שבשר הוליד כמה תולדות קשה לבטל מליתותו דוגמת ילד רמכי רמכי שהזכלנו במיבור זה בחלק ה' במאמר על חוני המעגל ע"ם ' הנה ממאמר זה רמז נכון למביניט ומשכילים שלא יחמו התשובה לסוף השנה דהיינו חודש אלול לסוף ימי חלדם ' וכן הקיעות

רה טעם לתקיעת החודש אלול

חודש אלול יש בהם רמז לג' כחות תלוקות בקדימה ואיחור התשובה הרמתה וכן תמרו דוכבי השמות לני לדודי ודודי לי ר"ת אלול ונדאה שהוא על דרך שובו אלי ותשובה אליכם כי בזה החודש נדמזה התשובה על ה' דהיינו לני לדודי ואז יאוב גם דודי לי ' א כנגד כת המדיקים השבים על ה' שבחרותם ומתוך שהם כל ימיהם בתשובה כנגדם בתה התקיעה ירת ימים הכולל כל ימי חלדו של האדם כי בירח זה ים בו בחודש שלם עליה ועמידה וירידה בתוספות הירח מתחילת החודש והסרתו מתמעט החודש כנודע וכן פי' בעקידה על פסוק ובכתה שם לאביה ושם למה ירח ימים שחודש שלם כולל כל ימי חלדו של האדם ולעתהם בתה התקיעה בכל האדם לזכרם על התשובה שיהיה לאין לבם בגבורת כל המיתלים לה' מיום הולדם עד עת התקף תוחם ויהיו הבדים מחדתא יום המות קף בילדותם ' ב כנגד הביעונים השבים על ה' מן שנת מ' והלאה ומשך פרישתם וזיכרם ל' יום כנגדם בתה התקיעה ל' יום לפני יום הדין הזה לזכרון שלכל הפחות יהיה מן הביעונים השבים על ה' ל' שהם קודם יום המות ויום הדין האחרון ' ג כנגד הדשעים

שאין נותנין חל לבם לשוב כי אם שמוך למותם בסוף ימי חלדם דהיינו שלהי קייטא כי העוה"ז ומשל בקין כאמור כנגדם בתה התקיעה בחודש אלול שהוא החודש האחרון מחדשי השנה וסמוך ליום הדין כדי לזרז בתות אלו שלפחות לא יוסו ולא יען סוף ימי חלדו כי אם לא עכשיו אימתי וזהו טעם שתקו עומדים לשליחות בתשמורת הבקר כי הלילה הוי ג' משמרות ותנו עומדין בתשמורת התרועה לזרז את האדם שלפחות יקום משנת הרדימת הזמן בסוף ימי חלדו דהיינו התשמורה האחרונה של העוה"ז שמשל ללילה וסוף ימי חלדו של אדם דומה ממש לתשמורת הבוקר כי בזמן שהשחר נועה להתחיל להאיר אז הוא משפיל קלת יותר מתחלת הלילה ותח"כ מתחיל השחר להאיר כך יום האיתה שהתוסף יסובבהו יותר מתחלת הלילה ותח"כ זריחת השמש לעוה"ב כמ"ש אין ניתם לעתיד לבא אלא הקב"ה מוליך חמה כו' ' והא הוא נותן שכר טוב לצדיקים שנאמר וזרחה לכם ירחי שמי שמש לצדקה וגו' ' לך לתנם לפי שיותר טוב לקום על ה' קודם לתשמורה זו לכך התפלר דוד על עלמו לומר קדמו עיני לתשמורות וגו' ומהנעה זו ילמוד כל משכיל לקום על ה' ברתם כל תשמורה או בסופה לתתן דעתו בזיה תחל והלך כל ימיו תשכים ותן נונה לו אז צריך הוא להכריז לתזינו כל תוקן ההכרזות שנזכרו בפרשה שופטים בנאתו לתלחמה עם

רו סוד ג' הברזות שבפ' שופטים

יצרו ' ההכרזה רתשורה היא שמע ישראל אתם קרבים למלחמה על יריכם לבבכם וגו' '

הכרזה שניה היא מי האיש אשר בנה בית וגו' ' הכרזה שלישית היא מי האיש הירא ורך הלבב כו' בשכבר פי' בשקידה הכרזות אלו על מלחמת האדם עם יצרו לך שתן דעתו נוחה בפיהם שתתם הפך פדר הפרשה ' כי הכרזה רתשורה פירשה הרב על תחילת ימי האדם ' והתמצעית על התילת ימיו ' ובתחרונה לת הימים תמורה ' ולדעתי שג' הכרזות תילו הם כנגדם ממש על ימי העלייה והעמידה והירידה ' כי הכרזה רתשורה היא לכת הלדיקים השבים על ה' גם בבחרו' זה"ם שמע ישראל וגו' לפי שתדבר עם האיש השלם אשר בשם ישראל יכונה אתם קריטים היום למלחמה וקריטה זו היא רתייה עלומה לדבריו שבימי הבחרות יבאר שת יצרו הוקשו לת כמו שכתב בעל העקידה שבתחלת הימים יבאר כי הזמן ההוא תילו זמן הקריטה כי היא"ר בעל כמעט מעלמו גם אין לומר ולתים סום ולכך עם רב ממך דהיינו כלי המעשה העוזרים לו שהרי לזקנתו כבר הם בתו כנודע ולפי הנתהילו יבא הכל על נכון שבתחרותו יבאר ובא הכרוז לומר אל ירך לבבכם תנד הרבשת התעוגים כד"א הכרת בך והעמנה וגומר ' על הכלו תתבדת יום המות שהיא"ר תפתידו לומר כי אין תשבון בשתול על התפזו להיות פחז כמים לבבר עבידה כי היא"ר תבהילו ותתפיזו שיעשה תהרה לביתו ולא יתחר פ"ר שיבא תצוף ותכול כו' ועל כזה תמר שלמה תזיק חיים תהיר במלחמתו לפני תלכים יתיצב לפני תבוכים כל

יתיצב לה דבר מלה כנגד היפ"ר שכפי הטבע הוא מסיר במלאכתו ויש לו תקומה לפני בעלי התעונים העוסקים מעדני מלך ולא לפני החסוכים המכבילים תעטוני העוה"ז • ואל תערבו כל"ל רמיתי רבע ערין וגו' • כי ה' ההולך לפניכם להושיע וגו' וע"ד שמרז"ל מלמלה הקב"ה עוזרו תינו יכול לו כו' על דרך שנאמר נוסף רבע לנדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהספנו רבה לומר מע"פ שהקב"ה עוזרו ואם כן אם על כל פנים המדם חוטא חז יש לחוש שמא ירשיענו ה' בהספנו כי יחתייב בדין לומר שהיו לו עוזרים מל הטוב ולא עשה על זה אמר כי אל תגון ה' ולא ירשיענו בעבור זה בהספנו וק"ל • ולכך נאמר כאן כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם קשה בפסוק זה למה אמר ההולך עמכם ובמקום אחר נאמר וה' הולך לפניכם ועוד קשה שכאן אמר להושיע אתכם ממש גם אתם תהיו מזורזים במלחמה ובמקום אחר אמר ה' ילחם לכם ואתם תחריטון • אלא לפי שכאן הוא מדבר במלחמות היפ"ר שאעפ"י שהקב"ה עוזרו מ"מ צריך האדם גם הוא להיות מזוזז מצד מחירתו במלחמה כי אם הפחות והכפחות של היפ"ר יהרסון מכל וכל על ידי הקב"ה ע"כ הנדיק מה פעל לכך נאמר עמכם ולהושיע אתכם ולכך לא ירשיענו בהספנו אם לא היה יכול לו כי לא נעשה הכל ע"י הקדוש ברוך הוא והמכיל יכין • הכרזה שניה מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו שמדרש בני האדם להיותם שלמהן כידו כימי העמידה. או יאמר בענין הבית הנופלי שכבר נבנה על מלו כימי העמידה וכמו שלו לפניו להוציא פרי מעשה ונדקה וכבר תרם לו האשה המובנים • ולא תגעו כרמו לשם התכלית המיוחד אז יפוד בעוזרו ל"ל בהשובה שלימה בשביל ביתו • כן יתות במלחמה פנימית זו • ואיש אחר יחנכנו היינו היפ"ר שנקרא איש ע"ד שנאמר מתחלה הלך ואח"כ תורה ואח"כ איש ונקרא איש אחר לו ע"ד שלשים אחרים שהם אחריים לעובדיהם נוטעים להם ואין נעניין כו' כך היפ"ר נהפך לו לאיש אחר ביום עברה כמ"ש ויהי מסיחו בעוה"ז ומעיד עליו בעוה"ב כו' זה"ש ואיש אחר יחנכנו שהוא יתפוד בכל הפעולות שהילו לעשותם שלא לשם התכלית המיוחד וכן בחילול הכרם ואשה • הכרזה שלישית היא כנגד סוף ימי חלדו וכנגד כח הבשעים שאין שכים של ה' עד הגיעם קרוב לשערי מות ולפי שמקשה מהיותם מן המשובה והם יהיאים מן הכילות מצוות עבירות שבידם כנגדם נא הכרוז מי האיש היפ"ר ואמרז"ל זה היפ"ר מן העבירות שבידו ילך וישוב בתשובה ואל יאמר נותם כי בזה יעשול ללא בפני הכביש זה"ש ולא ימס לבב אחיו וגו' • ומה נשלח לדבריו אלה מה שמניעו בג' הכרזות אלו הרחשנים הכהן מדבר ומשמיע והמחרוזה השוטר מדבר ומשמיע והממנים כהן מדבר ושוטר משמיע והוא ע"ד שנאמר בדברים לא יוסר עבד ושכם לגיו כשילים כי הגה הכהן אשר שפתיו ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו הוא מוכיח לזולתו בדברי מוסר לבד • והשוטר הוא אשר הטבע מוסר בידו ומקל ולשועה אשר בהם יוסרו הפחתים ולפי שהכרזה רחשונה היא כנגד הנדיקים אשר בדברים לבד יוסרו לכך היה הכהן מדבר ומשמיע • והשלישית שהיא כנגד הרשעים שלא יוסרו כי אם בשבט השוגם בם לכך היה השוטר מדבר ומשמיע • והחמשית שהיא כנגד הבינונים השבים אל ה' בימי העמידה להיותם ממושעים לכך היה הכהן מדבר ושוטר משמיע כי לפעמים יוסרו בדיבור ולפעמים בשבט וק"ל • והשעה זו נחשבר לנו טעם התקיעות בכל החודש כי ממנה יוקח לימוד על ההכרזות המילו בכל משכיל אל עליו תוצא הכרזות אלו להשמיעם לחזקיו לפני בא יום הדין הגדול • ונראה שטעם זה אמרו לא אד"ו רחם שעם"י שעיקר הטעם משום יו"כ ונראה אל מקום נוכל לומר שים גם כן רמז שיום דין זה דומה אל יום הכפורים ומינו לו דוגמת ורמז בימי בנה"ז כי ביום ב' נברא הגיבוש וביום ג' נאמר ביום השלישי יקיימנו ומחיה לפניו וכו נאמר תדשא הארץ וכה"ל לעתיד ויצילנו מעיר בעשב הארץ וכתיב אשר זרעו בו שהוא רמז אל ההשחרות לעוה"ב • וביום ה' נברלו החיטים והכל הלויתן ואלו לעדיקים לעוה"ב ויום ז' רמז ליום שכולו שבת לך בשד"ו לא מצינו בו שום רמז • זה מה שכלינו ליתן טוב טעם ודעת בשופר זה שתוקעין כל חודש אולי לזכר השמים היטנים תרדימת הזמן שימשיעו קול מהיכל ה' לשלח יעטו עוד אחרי עבודת כוכבים שהיפ"ר נמשל בה וזה הקב"ה נתעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר כמו שיבת עוד בעזר אלהי הוא יעתנו בדרך אמת אמן:

יום תרועה יהיה לכם

עמוד לא במדרש

אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידתו של יצחק וכו': אם העסקים בתורתי מביאין זכר לעקידה לא הלדש לידי שכחה אלוה עשהו ויעבל לור תעודה

בלימודיו אם כן הוקבה התורה לנוות לנו בדברים המשבדים הזכירה כמו שיבת:

הקדמת עניין זה מבואר בתורה פעמים רבות **מאמר רז**

כמו ורם לבבך ושכחת וגו' ויאמן יהורן וגו' ותשכח אל מחולל וכאלו רבים המוזכרים שמלד היות הלדש שרוף בחמדת העה"ז יבא לידי שכחה כמבואר בחג הספח מאמר מ' ע"ש • ובדרך זה נאמר מצות רבות בתורה המשבחות הזכירה והוא שיבה לבא לידי שמירת המצות כי כל שיעמו בזכירה יעמו בשמירה • ומכללם מצות לקיחת השופר משל איל כדי שתזכור מעשה העקידה שעקד אברהם את יצחק בנו יחידו ויצחק גם הוא מסר נפשו לשמים בשמחת לבב כהולך בחליל ומי הגבר אשר לא יחס

לנבו ולזה הפסם לסבר לה תעוזה בעסם היום ההוא בזכרו המעשה הגדול והנורא וממנו ילמה וכן יעשה למסור נפשו על קדושת השי"ת כי זהו כל האדם ובהמה זו רלוזי להתיר ספק עלום הנופל בדברי רז"ל שעשם הסופר לערבב השטן כו' לאמר השטח ודאי לחיות מסיחת כו' לוכבה ילמן שהשטן יהיה נגבר מדעת כל כך שיחשוב שהסופר זה הוא סופר מסיח וכי לה ידע היום זה יום תרועה הוא ליזרחל ומוק הוא מימים ימימה ועוד לוך סיכל ה' דעתו שלה יבינם בחבולה זו כמה מלפים ענים ורחוי לומר כיון דדם דם הוא שוגה ופתי גמור שלה יבינם בחבולה זו • על כן לבי לומר ונומר שלין כלן שום חבולה כלל לך שהשטן יודע גם הוא שעיקר טעם הסופר הוא להחריד לבות בני האדם שיזכרו ויעשו אל ה' כמ"ם אם יחקע סופר בעיר והעם לה יחרדו והוא שיהיו חרדים לדבר ה' כמ"ש שמעו דבר ה' החרדים אל דברו ועוד שחוקעין בשל חיל דוקא כדי שכל אים מיזרחל יהיה מזכר לעקידת יצחק וממנו ילמה וכן יעשה כלומר כמו שכתב בעל העקרים מאמר ג' פרק ד' שעיקר הסופר לזכור יום מתן תורה לך מה שלוקעין של חיל דוקא זהו כנגד לזכור העקידה כו' • ויודע השטן שהחשובה מקרבת הגאולה לפיכך הוא מפחד לומר אתי מסיחה כי ילמ הוא מן החשובה הנלה בסיבת זכירת התורה והעקידה כלומר כי מצידה יקרבו הגאולה כי כל אים מיזרחל יעשה כמו שעשה יצחק לסבר העדה נפשו למות על קידוש שמו ית' • וזה"ש בפעם ה' בהיל ולה בהיל כו' כי כבר הוא למוד בלומה זו שלין מסגיעין בבת קול היוצד על פי המדות לסבר להם פנים קלקל בפעם ילחטון כי לחזק

רח בפעם הראשון בהיל ולא בהיל

לחומה מפמוע לך בפעם הזה בהיל ולומר וודאי אתי מסיחה כי יחשוב שיחטו לבם לחזרה פניה ויבואו בחשובה שלימה ויבא מסיח ולח יהיה השטן מבולע שיומר בלע המות וגו' ולף על פי שלה השניחו יזרחל בקול הקורא זה ימים רבים מכל מקום יודע גם הוא שסוף סוף יבא הזמן שישמעו ובכל זמן הוא מסופק שמא זה הוא היום שסבר לחסר ה' כמ"ש בר"ה לעתיד יזרחל שיגלגו כו' כי מעשם זה נפקדו כל העקרות בר"ה כשרה ורחל ותנה כדי שיהיה סימן מפור לעיון העקרה שגם היא תפקד בר"ה כדברי ר"ת בתפלת ר"ה כמ"ש הביטו אל יזרחם תביטו ושרה תמולכם כי אחד קראתיו ואברכהו ואברכהו כי נתם ה' את ציון וגו' ויש להתבונן מה ענין זה לזה אלא שהנהון מצלי שיומר הביטו אל שרה תמולכם שאחד קראתיו שמתחילה היו עקורים הולכים ערירי אלא בניס כד"א יש אחד ואין שני וגו' וכן אין לו וגו' ואחר כך אברכהו וארבהו ולמה עשיתי כל אלה אלא כי נתם ה' את ציון שעקורותם סימן לציון העקרה ויהיותם נפקדים בר"ה הוא סימן לנתמת ציון שגם היא תפקד בר"ה ולכך השטן מפחד שמא היום אתי מסיחת מתוך שיזרחל נזכרים לעקידת יצחק לעשות כמעשהו מיד הם נגחלים כי במעשה העקידה הבטיחו הקדוש ברוך הוא על הגאולה ועל התמורה כמ"ש וירח והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו רמז למדי ופרס שנמשלו לאילים שנאמר ואת האיל אחר רלית מלכי מדי ופרס וכמו שפירש"י בפסוק ואיל מסולם וכמו שנאמר לוריד כבריס לעבות באילים עם עבודים וגו' והם יהיו נלחזים בסבך בקרנו של מזית שנאמר וירם קרן מזיתו והם יהיו תמורת בנו בכורו יזרחל כמו שהאיל היה תמורת בנו יחידו של אברהם לכך נא' ויקרא שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה ומיצוי הפוסל בנקודות אלו דומה ממש למה שנאמר יראה כל זכורך ודרז"ל קרי ביה יראה וירלה כדרך שבא לרחות כך בא לירחות כו' ככה הוא בעניין זה כדרך שבא כל אים מיזרחל לרחות בעין הסכלי במעשה הגדול ההוא ויסכים בדעתו ליל בדרכי התבות כך בא לירחות מן השכיחה כי עין ה' אל ילחיו למיחלים לו כי הרוחה פני ה' גם הוא יראה מה' כלומר • למנם לא כן הרשעים הפונים אל השכיחה עורף כמו שנאמר כי פנו אלי עורף ולא פנים וגו' גם לעומת זה כתיב והסתרתי פני ממם וגו' הם"ד יראה וירלה כדרך שבא לרחות כך בא לירחות כלומר • וזהו שנאמר כדי שתזכור לכם עקידת יצחק אין הפירוש הקדוש ברוך הוא יזכור כי לא אים אל שיעצרך לדבר המזכיר לומו ומם הוא זכירת זכות המצוה אם כן מה נשתנה מצוה זו מזולתה אלא כדי שתזכור הוא שתגלגם לכם שתזכירו כמו בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך והוא מבואר למבינים • ואחר הלעה קטנה זו נבוא לביאור טעמי מצוה זו כי רבה היא וגדולה בעיני כל משכיל לך לפי שכל דבר יבחן מתוך מרכב סיבות ומם המומר והנורה והפועל והחכלית ככה יבחנו הסודות המלויות שבשופר מתוך ד' סיבות אלו נאמר שבו ונגללו אחרנא דמתי מדות מלויות שהם חכלית ומרכז שעליהם השוב כל מעשה וכל פעולה • והנה החכלית היוצא ממנה זו הוא ידוע ומפורסם שלכל המצות שבתורה אין להם כי אם חכלית אחד • והוא להביאנו לידי הכרה וידיעה במלויות הש"ת כמ"ש כי כל פועל ה' למענהו וכבל מצוה ומצוה המצת יתצת בחינה נפלאה זו למבינים ומשכילים ואם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תמלא דעת וירלת ה' כמאמר החכם שלמה אך שלסיות רוב בני תמותה עבועים בהבלי העולם על כן לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו • והוא הדבר שדברנו שמצות השופר בזה ניתן עליהן עול מלכות שמים כמו שמיינו בספרי • תניא רבי נתן לומר ותקעתם בחצוצרות הרי שופרות • והיו לזכרון הרי זכרונות • אני ה' אלהיכם הרי מלכיות • ובמדבר

רט מה ראו לומר מלכו' תחילה ואח"כ זכרונות כו'

תחת ממרו מה ראו לומר מלכיות תחילה ואח"כ זכרונות ושופרות שלא המליכהו תחילה ואחר כך בקש מלפיניו שיזכור לך ובמה בשופר כו' כי בחמת ים מקום לשחוט אחר שבשחוט

נרמזו המלכיות בסוף למה לנו לומרים לומן מחילה · ובעל העקידה נדד נדדים להעיר בספק זה ונתן טעם לדבר למה לומרים מלכיות מחילה לך לא מתקרר דעת השומע בביתו כי עכ"פ ים לספק ולומר אם למת נכון הדבר שמצד הטעם אסר היית לחזור להתחיל בם ח"כ למה לא הסכים הקדוש ברוך הוא לטעם זה ולמה לא סוה בתורה להקדימם והכתוב מגלי לומר בזה שענין זה דומה ממש למה שמצינו בתפוחינו שהקדימו נעשה לנשמע לף על פי שזה הדבר אסר לא שמל ה' מסס ומדבריה הקדוש בכל מקום הממיתה לעשייה כמו וסיה אם שמוע השמעו בקולי ושמרתם ונומר וכאלה רבים אלא שיראתל מעצמם להיותם מתמידים בני מתמידים לא רצו לנסות את ה' והמיבו אסר דברו לבלתי נסות ה' שמא יסוה בנו מצוה חמורה ומגעות השמירה · ככה בענין הקדמת מלכיות כי הקב"ה סוה לנו להקדים זכרונות ושופרות כי הם הקדמות גדולות ובזכרות המביאים לותנו לידי המלכיות להמליכהו עליהם כי הוא התכלית הנרצה והמכוון מהשופר בדרך שיסבאר · ולפי שידיעת הסיבות ותוכך ההצעות המביאות לותנו לידיעת מלכותו הם כמו נסיון על כן יאמר נא ישראל לא תשאל ולא תנסה את ה' היש ה' בקרבנו אם אין כי כבר מסורת בידינו מאבותינו כי לה' המלוכה ומופל בנויס לכך לנו לומרים מלכיות תחילה להמליכהו עליהם לף בלתי ידיעת הסיבות הקודמות בשופרות וזכרונות אעפ"י שהקדום ברוך הוא לא נקט זאת מידינו והוא טעם נכון ויפר · וזה יתבאר בסמוך במאמר רי"ב שהזכרנו והשופר הוא בסולם לבא לידי הכרת מלכותו יתברך מתוך מעשיו והשגחתו יתברך שלמו רוחן לעולם להכיר או להיטיב כמבואר מפסוקים של הזכרונות והשופרות לך שהתקיים היות לפעמים היות מביאה ספק בלב המהרהר ברלוחו רצע ועוב לו לפיכך יותר מוב הוא להמליכהו עליהם תחילה בלתי ידיעת הסיבות האלו ולהיות העים עם ה' · וא"כ תכלית מצוה זו היא להמליכהו עליהם · לך אמר לא תקוס ולא תהיה כי אם בשחזיק בג' דברים המביאות אותנו לידי תכלית זה להמליכהו עליהם והוא שמירת כל המצות שבתורה בכללה מבין כולם יפא חוטב גזע שיומת זה התחבון · לך לפי שהדם אין לדיק בתרן אסר יעשה טוב ולא יחטא ח"כ צריך התדם לג' דברים המביאים אותו תחת כנפי השכינה ומשירת תורתו · הכלל הראשון הוא שימע בקול מוכיחיו · הכלל השני הוא שיסוב בתשובה שלימה ונפלא לו · הכלל השלישי הוא שיהיו יסבאל בתעודה אחת כי זה סיבה גדולה לביחיות כל אחד מוכיח את חבירו ומורה לו הדרך היסר לא כן הוא כשחלק לבם אדרבה כל אחד מכשיל את חבירו כדי להדיח עליו הרעה · ונלמדנו אנו למדין משופר זה מצד התומר והתורה וסשופל והתכליה · מצד התומר כי השופר בא מצל מיל והוא רמז נפלא אל התשובה כמו שיבא · מצד צורת ותמונת השופר יוקא לימוד גדול למהות המוסר כמו שיסבאר · מצד הפועל דהיינו פעולת השופר דהיינו

רי השופר וצד והצורה והפועל והתכלית תמונת התקיעות והתרועות יוקא לימוד להחדות המומה כמו שיבא · החומר והתכליה הוא להמליכהו עליו כלמוד · א מומר השופר הוא שמצוה ליקח קרן של איל זכר לזיכרון של יצחק וממנו ילמה וכן יעשו שלא לחזק על גופו כלל כמו שעשה יצחק ודבר זה צריך כל בעל תשובה לילך בו לעשות התומר בדברי העומות וזעקתם ובידוע הענינים לפרוש מהבלי העולם ולהיות נזיר מלהים קדוש יהיה כמו שלמדנו היושב בתעניות נקרא קדוש כו' ובזה הוא דומה ליצחק שהתקדם בהר המוריה ונעשה עולה תמימה בתיקון הוקבע כליל לה' כך אנו לומרים ביום התעניות ותהא חלבי ודמי שהתעטף לפניך היום בחלב מוזג ע"ג המזבח ובלשון זה אמר לברהם בשהקריב האיל תמורת בנו כדאיתא במדרש · ותמהו שבקבן זה צריך להיות הזכרות כי זה יורה על גבורי כח עושי דברו בימי הבחרות כמ"ש יזכר ים יראי ה' ים ילח ה' ים ולא יעשה אלא זה שעשה בבחרותו בשהוא בכחו ובזכר זה אנו למדין מלברהם בעקידה שנאמר ויעבד אברהם בבוקר ויחבוש חמורו ובדרך שהתבאר למעלה במאמר ר"ג ע"ש · ב צורת השופר ותמונתו הוא לימוד על התוכחה והקהצת המוכיחים ובזכר זה אנו למדין ממה שנאמר ליעשיהם כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם המשיל קול מוסריו לשופר זה ואמר בסוף הענין אם תשיב משבת רגלך וגו' הולה בדבריו אלא שביום השבת ידבר שלין בו תקיעה וקולך עומד במקום השופר כמו שיבאר בסמוך במאמר רי"ו ע"ש · ולפי שהמוכיח צריך לקשט עצמו תחילה לכך נאמר יום שופר ותרועה וגו' וסמיך ליה התקוסבו וקומו הגוי לא נכלף ומפסוק זה למדו רז"ל שצריך לקשט עצמו תחילה ואח"כ להוכיח · וצריך השופר להיות כפוף כמו כן המוכיח לזולתו צריך לדבר בלב כפוף כשבר ונדכה לבלתי היות מן הכתות הרמים המדברים בלשון מדברת גדולות ולכבוד עלמו הוא דורש ובזוח שפתיו יתגאה לאמר אני למלוך למען ספר שמו לאמר כי הוא נאה דורש יודע מה בתשובה לעשות כל פשע לפשוע בורתו ולבם מוסו בגדים אחרים וכבר נתפשע מאבא זה בין הדורשים וזה תכלית מבוקשם · וצריך להיות הזכרות בתוכו להיות בתים גבורתו לשבר זרועות רמות כמ"ש חזור בגבר חלציך וגו' ורמה כל גאה והכניעהו וגו' והוא שלא לגזול מפני חיים ושלא להחניף לרשעים אשר יסד תקיפה · ומזה הטעם אין נכון לגיירו בימי עבשוניס כי זה יורה על התנף התבוע כמ"ש רז"ל כיון שנצרך לדם לברית פניו מתהפכים לכמה גוונים שנאמר כרוס זלות לבני אדם והוא רמז נפלא זה למי שנצרך לבריות אל הוא צריך להחניף לזולתו והחנף בלי ספק פניו מתהפכים לכמה גוונים כי עבשיו הוא מראה פנים שוחקות לזה וזעומות שלא בפניו ואינו עומד בדיבור אחד כלל

ריא הנצרך לבריות פניו מתהפכים לכמה גוונים

כנודע מעצם של התוקפה • ולפי שצבור התוקפה בלתי שמחזיקים לבעלי העומר בעבור הגלות ממון וזה היתה נסבה שהמוכיחים תומכים לרבים לדיק לתת ע"כ לומרו בעבור שנפשו זכה וקולו משתתה בסוד כך זה המוכיח בעבור שנפשו זכה קולו משתתה לתמך לרבים כי לדיק הוא ופיהו מתפללים לכתה גוויים כתמר • ותה העופר מכניס בזו ומוציא בזו ככה תתה הדברי מוסר נכנסים דרך אוזן זה ויוצאים דרך האוזן האני ועוד שנכנס תעט ויוצא הרבה כמו העופר שהקול נכנס לו דרך נקב קטן ויוצא דרך נקב גדול הפך תה שאר"ל עצה חזק כתפרכסת היינו שעופרין בו בלד הרחב ויוצא דרך נקב קטן • ותה דבק שברי עופרות והקטן בו פסול זה יורה על הדורש שהיתו תומר דבר בשם תומרו • ותתעלף בעליית שהיתו שלו וכל דבריו גומדים תם לתו בשבר תצר תמה שובבים תמיתורים תחרים תעט כתן ותעט כתן והיה הדרוש שלם ותשמעתי תומרים שזה הוא פשט הפסוק תם לבני תל עדותיך ותל תל בלט כ"ל תן לי לב רחב לעיין במוסכלות ותל תל בלט לגמוד מספרים תחרים וכל זה הוא עופה תלד שבבה לבו עד להסתיות לכך נאמר מגביס פתחו תפקח שכר וכתיב לפני שבר גחון שמלד גלוחו כמלת שוד ושבר בגבולו ותם הפך שופר ותקע בו לא יגח כי זה יורה על תים הפכפך התופך לעשה ולתם למתוק ותופך למור ורע לטוב וכתלה דמיונות רבות שכל תים משכיל יוסיף על דבריהו תלה כהגה וכהגה • ג תלד הפועל המורה על התחדות • וכבר ידעת מהות הפעולה שחולקין קול התקיעות לתקיעה שברים תרועה תקיעה ודבר זה תתו למדין כולו תפר' התמורות כי תסוף הפרשה רתו ר"ל ללמוד שופרות זכרונות ומלכיות ת"כ בוודאי תחילת הפרשה כולה מדברת ממהות התקיעות והכללה מהם כי כבר רתה בעל העקידה ללמוד תפרשה זו סוד התקיעות תמרתי לך לתלהים פתרונים לעשה גם תני תלקי ותומר כי בפרשה זו נכתבו שבר"ת וסוף העניו מסייע על ידיתו שנאמר וכי תבואו תלחמה על הצר הצורר וגו' וע"ד שאר"ל שהשופר בא לערבב השטן הוא הצורר הפיתני התתערבב בתקיעות אלו הבאים להקהיל הקהל שיהיו בתגודה אחת • והסדר הנכון הוא שתתחלה צריכין רתני העם שיהיו בתגודה אחת וזה סיבה גדולה להביא רבים תעון ושיקבלו תוכחתם כי בזתן שתלוך לב בתיתי העדה אזי תה שזה תוסר זה תתיר זה פוסל וזה תכשיר ובסיבה זו תים היתר בעיניו יעשה לך נאמר בפרשה זו ותם באחת יתקעו ונועדו תליך הבתיתים הרי תקיעה רתשובה

ריב ביאור פר' חצוצרות וסוד תקיעה שב' תרועה

ותקעתם תרועה ונסעו התחנו' התוגים קדמה הרי שברים שנקראו תרועה • ותקעתם שנית ונסעו התחנות התוגים תימנה הרי שתם תרי' ובהקהיל הקהל תתקעו ולא תריעו הרי תקיעה תתרו' • ולהנתה זו תהיה תקיעה רתשובה שהיא קול פשוט התורה על התחדות כי כל אחד הוא פשוט בתכלית הפשיטות כמו שיסד הפייט ציון שופר פשוט פשוט לב אחד ותחדות רתשון זה תורה על תחדות נפיתי העדה זה"ש ותם באחת יתקעו ונועדו תליך הבתיתים שיהיו בקהלה אחת כי זה רתם לכל התיקונים כי בזתן שהתה בתגודה אחת אז יסכימו כולם כת' להביא רבים תעון ולהדריכם בדרך התשובה ובהפך זה תים היבר בעיניו יעשה כי זה תוסר וזה תתיר וזה"ש בהתאסף רתשי עם יחד שבטי יבראל כי תסיפת רתשי עם גורם שיהיו יחד בתגודה אחת כל יתר העם • ותחר תקיעה זו תתו עוזין שברים תרועה התורים על התשובה כי שברים גנוחי גנח ותרועה ילולי ילול ובתתים תלו יתתתן כל בעל תשובה כי ידוע שתלי הנפשות הם העונות כמ"ש רפתה נפשי כי תעתיתי לך והשב לריך לידע תחליו כי זולת זה לא יבקש תעולם רפואה כדבר התולה שתיתו תרגיש בחליו וא"כ לריך הוא להשמיע קולות כדרך התולה בתנתה ושברון לב כמ"ש תנתה שוברת תני גופו של תדם כו' וזהו סוד השברים • לך ילולי ילול שלריך להוריד דמעות על עוונותיו כמ"ש פלגי תים ירדו עיני על לא שתרו תורתיך ותם על מיתת תחרים תמרו ג' לבכי ק"ו על מיתת עתו שהיה בחייו נחשב כמו חלל רשע כי הרשעים בחייהם קרויים מתים וזהו שתומרים בסליחות בתה תחלנה כו' תם בשברון לב כו' •

ריג סוד גנוחי גנח או ילולי ילול ומעשה זה תספקא לר' תשו' גנוחי גנח או ילולי ילול היינו תם התשובה תועלת תפי' למי שתחשב כתת בחייו או

דוקא לתולה שלא הרגיש כ"כ עד שיחשב כתת ותספיקא עומין תרוייהו לעורר ג' הכתות ולפי שהתרועה בתה כנגד התועתים לכך נאמר עלה תלהים בתרועה כי תדת הדין תתותה כנגדם וכשהקב"ה עושה דין בתועתים תז שתו יתברך תתעלה ותקדתם לכך נאמר עלה תלהים בתרועה ותרועה תלשון תרועש בשבר וכל זה כשתיון עוזין תשובה • תמצ ה' בקול שופר כי הקול שופר תפשוט תורה על התחדות בהקהיל הקהל ותז הקב"ה תתעורר עליהם בתדת רתמים בדרך שהזהרנו בתתר הקב"ה ע"ש • ובסיבת התשובה נדתו התקטרגים שיש לכל תועת בתרום ותוא השטן היורד ותסית עולה ותקטרג ובתשובה זו נדתו התתנות של התקטרגים התועים דרך התשובה תן התדם זהו סוד תומרו ונסעו התתנות התוגים קדמה ותימה כי בודאי יש לדקדק שלא הזכיר רק תזדת ודלום ושאר הרתות לא ידעתו לימתי יסעו • ולהנתיתו ירמז לענין עתום ונפלא זה כי בכר ידעת שהליכת התדם התשובה היא תם רעה היא תתיחסת לתרצון רוחות העולם לפניה תו לתחור ליתין תו לשתאל • הדרך היתר הוא לפניה תו ליתין • לפניה כת"ש שויתי ה' לנגדי תמיד וכה"ת עוכת ה' דרכיכם והפך נאמר נאנו את קדוש יבראל תזרו תחור וכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים • ליתין כת"ש לב תכם ליתיתו והפך זה לב בסיל לשתתלו • ובזה נשתבח תברתם תניתו שבכל

פיזות היה פוסה לצד ימין שנאמר ויסע מברכם הלוך ונסוע הנגבה • לכך נאמר והשמן עומד על ימינו לשמנו כי ההולך לצד ימין הוא הדרך היסר מן השמן עומד על ימינו לעכב על ידו ולהשיבו מדרך היסר וכן כשהולך לפניו ונוכח ה' דרכו מן השמן עומד בשניו ופוגע בו כמו שאמרנו שם פגע בך מעול זה כו' ושתם פגיעה מפניו דוקא • לומנם כשהולך לאחור ולא לפניו או לשמאל אזי אין השמן נדיך לפגוע בו כי בלתו הכי דרכו דרך שתם שקלטן שם בסיבת התשובה יסעו ממנו מחנות המקטריגים והמשטינים המונים קדמה וחימה זהו שאמר יסע קדים בשמים וינהג בעזו תימן וימטר עליהם בעפר שאר • ופסוק זה בר"ה יבאר כי ביום זה הקב"ה מוחק מזון לכל מי כי חק לישראל הוא לך לאמר כשאר יסע את המשטין החונה קדים לשמים ושם מכוין עזו וינהג בעזו תימן השמן העומד על ימינו תא"כ וימטר עליהם כעפר שאר הוא המזון כאמור ולזה נאמר וה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן • שילך לו היא"כ שנאמר לרשעים כשערה זו ועומד על ימינם כאמור זה"ם ונשעו המחנות החונים קדמה ותימנה אלו הם מחנות המקטרגים מערבי המלחמה כמ"ש בשערי תורה שכל אחד מהם יש לו מקטרגים במרום כו' עיין שם • וזה"ש וכי תבואו מלחמה על הצר הצורר דהיינו המקטרגים כי צוררים הם לכל אחד ואחד בתלונות ונוסעתם מחויבים תתויב הפנימי הוא שמן הוא יצר הרע • ותא"כ נאמר והתקהיל הקהל תתקעו ולא תריעו • יאמר שהתשובה גורמת שכל ישראל יהיו בתבודה אחת ויהיה להם לב אחד להפיהם שבשמים • ונאמר על זה תתקעו כי התקיעה קול פשוט כשר לאמרו שהשפתיות הוראה על אחדות • ולא תריעו יאמר שבהקהיל הקהל דהיינו בזמן שיהיו ישראל בתבודה אחת אז לא יצטרכו אל התשובה הבאה בשברון לב ותמה לפי שמתכבת כל אחד לתביבו יוכית כל אחד את חביבו ויורה לו הדרך היסר זה"ש ולא תריעו כד"א לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי • וכי תבואו מלחמה וגו' כשר פרשנו שזהו רמז לשרשב השמן הצורר הפנימי ונוסעתם ממנו בתקיעות אלו • וביום שמחתכם וכמועדיכם וגו' כי ימי השמחה גורמים שיאיר הרע מוהר ויעורר מרוב תענוג לפיכך ותקעתם כי השופר מעבדו להחריד ולשבר הלבבות וזהו הזכה המאמי כמ"ש זכרי מלכיהם רוח נשברה לכך נאמר ותקעתם על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם • ובני אהרן הכהנים יתקעו רמז שמין נותנין התקיעות כי אם לשמים יודעים סודות על התקיעות כמ"ש משרי העם יודעי הרועה לכך נאמר בני אהרן וגו' שמתי כהן יעמדו דעת וגו' ולא יתנו התקיעות אלו התפלות לריקים ופוחזים כמנהג דורינו שעריני עמינו ינשאו להעמיד חזן ומקוע ממשפחתו ומקלקלו כל המעשים ונתבלבלו הקולות ויסך ה' בענן לו מעבור התפלה עד שאר יתקיף ה' ויהא ויסיר מקרבנו עליזי הגאוה ויתאר עם עני ודל ועם יודעי מלהיו יחזיקו • ועשוי לעכב השמן ולשבר מדת הדין המיתחסת ליתחק כיזוע ליודעים וכן השופר בת מבל אל לזכר אילו של יצחק ואיל לשון גבורה כמו ותת אילי הארץ לקח וזה רמז למדת הגבורה מדת הדין שבשמאל והמשכיל יבין • זה שיעור מה שלינו להוסיף ביאור במהות התקיעות מלבד מה שפירשנו במיבוריו עיר ניבורים שתקיעה תרועה שברים הם כנגד ג' כתות לדיקים בינוניים רשעים לזרוש על התשובה • וזהו בעשם הסדר שהזכרנו שתקיעה רתשובה כנגד לדיקים ע"ד ועודנו תליך הבינוים • ותרועה שברים כנגד הבינוים והם המחנות החונים תימנה וקדמה והם נפגעים מן היאר הרע כאמור • ותקיעה לתשובה כנגד כל הקהל שים בכללם גם הרשעים וע"ד המדרש התומר מתחלה יצאו לקראתו הגדולים ותא"כ הבינוים ותת"כ הכל יוצאין כי הגדולים רצויין ליתן את הדין בעצם ורתשובה יותר מן הבינוים וכן הבינוים מן הכלל ע"ד התשוב תשוב קודם כו' בדבר שבתשלר במאמר קע"ט ובמאמר ר"ח כן בעצייית התשובה והזיכוי עליה הגדולים נשמעים תחילה ותת"כ הבינוים מהם יבאו וכן יעשו ותת"כ כל זרע ישראל כלדיק בראש כולם יצאו שכם אחד אל התשובה כי זולת זה אין בה ממש שהרי כל ישראל ערבים זה בעד זה לפיכך בתו התקיעות בזה הסדר לזרז כולם בסדר מדריגתם אל התשובה ועל יום הדין התתרון כדי שיבינו שים לשלשתן תתרים ותקוה בתשובה כמ"ש כל ישראל יש להם חלק לעה"ב ובת רמז על זה בברכת מפה ויסבון ישראל בעת בדד עין יעקב • בעת ר"ת "בינונים "עוברים "חייבים ורמז לדבר שהגעלם שוה בשלשתן כשהכתוב בי"ת מי"ת חי"ת רמז שתעש"י שהם חלוקים בעה"ז הגלה מ"מ בעולם הגעלה יהיו כולם ביום זכר לדבר ת"י בני' "חלק "אחד "להם "לעולם "הבא לכך נאמר בעת שכולם בעוחים בשכר העה"ב • בדד ע"ד מרז"ל עתיד הקב"ה לעשות לכל צדיק חופה בפני עצמו כו' עין יעקב כי שם יעקב מורה על עקב רב פוב הצפון לעולם הבא וזהו שנאמרו כי השופר יש בו רמז על העתיד ועל יום התתייה שיהיו בקול שופר וק"ל: ד התכלית של השופר בשר אמרנו למעלה שהוא בת להמליכהו עלינו כי מעשה זה בוה להקדים זכרונות ושופרות למלכיות כי בשר ידעת מה שבאחד בעל העקרים שב' עקרים כוללים כל יסודי דת תורתינו הקדושה והם מציאת השם יח' והשגחה לשכר ועונש ותורה מן השמים ובנגדם בתו ג' אלו מלכיות זכרונות ושופרות מלכיות בנגד מציאות השי"ת • זכרונות בנגד שכר ועונש כי הזכירה ההשגחה • שופרות בנגד מתן תורה שהיה בקול שופר • לפיכך בפרשת התעוררות הקדים השופרות וזכרונות למלכיות כי דרך קריית ג' עיקרים אלו הוא בסדר שהם כתובים בתורה כי מתוך לימוד התורה יבחין בנמול ועונש כמבואר בכמה מיפורים שבתורה כמו סיפור דור המבול ויציאת מלרים וזולתם • וכשבחין בנמול ועונש ממילא יבא לכלל הכרה ויריעה במציאת

המל יתברך • לך אמו מקדימין לומר המלכיות כדרך הקדמת נעשה לנשמע כי בלתי ידיעות הסיבות הקודמים אמו מאמינים במלכותו יתברך וזה התכלית הנרצה מהקיעות אלו • ולפיכי עוד נמדרש האומר בשופר זה יש עשרה כוונות

ומעמים כו' וכפי הנראה **ריד** י' כוונות לשופר שכל עשרה פסוקים של בנגד י' פסוקים שופרות אמרו בתפלה של שופרות הם כנגד י' מעמים אלו •

מעם א לזכור כי ביום זה יצד הקב"ה על כסא מלכותו ביום שנברא האדם כי קודם בריאת האדם לא היתה מלכותו ית' נכרת עד ר"ה • ונוהגים להקוע בשופרות ביום הזה כמ"ש ותקעתם בשופרות ותמרתם יתי מלוינו המלך זה"ש בתפלה פסוק בתגורות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' • מעם ב שבשופר זה הוא כמו הכרזה שכל מי שלא יבא אל המלך ה' בתשובה בימים אלו דמו בראשו כי הם חק לישראל בנגד זה אומרים פסוק תקעו בחודש שופר וגו' כי חק לישראל הוא מעם ג לזכור יום מתן תורה שהיה בקול שופר כנגד זה אומרים וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר וגו' רלו את הנשמע כי אז היו משתמשים הום הרמות והשמע בתחד היקר מעבע בני האדם שכל הום מבטל את חבירו כמ"ש הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע אתם היה בא בגלוי אז היו נותנים דעתם על הרתייה לאמר לעולם לרמות מלכינו ולא היו שומעים קול הדברות כי אין הום הרמות והשמע משתמשים בתחד לכך נאמר הנה אנכי בא אליך בעב הענן אלא ישנו בשכיחה בעבור ישמע העם יתני לכם לשמוע ומעשה זה אנו נוהגים להעשים עיניהו בכל קהלות שמע ישראל כדי שלא תכחים הרתייה את השמיעה וכן קורין לסומא שני נהור כי כחות החושים הנשמיים והשכליים מכחישים זה את זה בניעול רמות הנשמי התחזק הרתייה השכלית • מעם ד לזכור דברי הנביאים ומוסריהם שנאמר בקול שופר שנאמר בשופר הרם קולך וגו' זהו כנגד פסוק ויהי קול השופר חזק מאד משה ידבר וגו' הרי בהדיא שנאמר מוסרי הנביא לקול השופר • מעם ה כדי לזכור החורבן שהיה בקול שופר שנאמר כי קול שופר שמע ואין תרועת מלחמה זה שנאמר עלה תעלים בתרועה • תלחים רמז למדת הדין או עלה רמז לסילוק שכינה כמו ועלה הענן רמז לסילוק שכינה בזמן המובדן • מעם ו כדי לזכור העקידה וזכר לחילו של יצחק שהקריב את עצמו כליל לה' לעולה זה שנאמר ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' • מעם ז שהשופר בא להפחידנו ולשבר תרדת יום הדין כמו שנאמר אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו זהו שמביא בשכיחה פסוקים אלו וקול שופר חזק ויחרד כל העם וגו' • מעם ח לזכור יום הדין הגדול שלעתיד וכיצד ממנו שנאמר קול ה' מר בכח וגו' יום שופר ותרועה וגו' וזהו בנגד פסוק ויעל כבוד אלהי ישראל ברועו ביום הדין ועל יחמוך בקב"ה את היצר הרע שנאמר לרשעים בחום השכיחה ועומד על ימיני לשמים זה שנאמר והלך בסערות תימן • מעם ט לזכור הגאולה שתהיה בקול שופר זהו בנגד פסוק ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגו' • מעם י לזכור יום תחיית המתים בקול שופר זהו בנגד פסוק כל יושבי תבל ושוכני ארץ אלו וגו' יושבי תבל בעולם הזה ושוכני ארץ אלו המתים כו' • זהו מעם עשרה שופרות • ועשרה זכר ונוח להורות שהשנתתו ית' מחשבות בכל הנמלאים שנברלו בעשרה מאמרות ובנגד המדרש האומר ' דברים נקראו מיים • וזכירה נופל על לשון מיים • ועשרה מלכיות היינו להמליכהו על עשרה נבדלים כיודע ליודעים וכנוד אלהים השמר דבר • ולפי שכל מה שנרמז בשופר זה יכול המשכיל להכריח לאזניו בכל עת ובכל מעם על כן מסיים במדרש שהזכרנו מה ראו לומר מלכיות תחילה כו' ועדיין אין אנו יודעין הקול מהיכן יוצא ת"ל קול אחד מעיר קול מהיכל ה' ר"ל הכל שוה הן הקול היוצא מהיכל ה' דהיינו התקיעות ממש • הן הקול הכרזה היוצאת מעיר קטנה מפי סופרים ומפי ספרים הכל אחד • וכן ביום השבת עומד זכרון תרועה במקום תרועה • ובזה נגלם דרוש זה בסייעתא דשמיא :

בר"ה שחל להיות בשבת
שבתון זכרון תרועה

עמוד לב **רבי** יוחנן וריש לקיש מאמר רטו הוין מתקשין תנינן ר"ה שחל להיות ר"ש של ראש השנה בשבת במקדש היו שחל בשבת תוקעין אבל לא במדינה• היו תוקעין אמרין אי דבר תורה במדינה ואי אינו ידחה דבר תורה אף במקדש לא ידחה • עד דאינון מתקשין עבר רב כהנא • אמרין הא אתא מריה דשמעתא ניקום ונשאל קמיה ושאלון ליה • אמר להו כתוב א' אומר יום תרועה יהיה לכם וכתוב א' אומר זכרון תרועה ביצד יתקיימו שני כתובים הללו • בזמן שהוא בחול יום תרועה יהיה ובזמן שהוא בשבת זכרון תרועה יהיה לכם דהיינו מזכירין אבל לא תוקעין ע"ל • מה שיש במאמר מן הקושי שלא השיב להם רב כהנא על קושית ממה נפשך ששאלוהו ואימא איפכא ומה ראית :

אם שביעית יום השבת יש בה מותן הסודות הכמוזות בעניני התקיעות מ"ל יפה אמרו במקדם לוקח מוקעין אבל לא במדינה לפי שבמקדש בשלה שביעית השבת מלד הקרבנות הקריבים בו ואם כן אם נריעין לשופר מה שאין כן במדינה :

הקדמת עניין זה הוא מבואר שהשבת יש לו כמה כוונות כוללות עניינים נפלאים העומדים ברומו של עולם • ומותן כוונות עמעם נרמזים גם בתקיעת

בתקיעת השופר כי מעשה העגל הזה יתת לפניו ביראתו כי בכל ערב שבת היו תוקעין ג' תקיעות להשבית את העם ממלאכה כמועד וזה לפי שהשופר והשביתה ענין אחד להם • זה מניתי בדברי ר"ש בן יותי שדרש פסוק יום תרועה יהיה לכם ועשיתם עולה וגו' היינו במקום עשיית העולה וזהו במקדש שבעלה השביתה שם שהרי הקרבנות קריבים שם וא"כ לעולם יום תרועה יהיה לכם אפי' בשבת • ותירוץ זה רמז להם רב כהנא נאמר כאן יום תרועה יהיה לכם והמשיך הענין לאמרו ועשיתם עולה ונאמר להלן שבתון זכרון תרועה מקרא קודש כל מלאכת עבודה לא תעשו והקרבתם אשה הרי שבפסוק זה משמיך מאמר והקרבתם אל התרועה ותדרוש היה לו לכתוב מאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו אל התרועה אלא שכאן במדינה הוא מדבר מקום שהוכתין בשבת לעולם לפיכך אין בו תקיעה לפי שהשביתה עומדת במקומה ובפ' פנחס הוא מדבר במקדש מקום עשיית הקרבנות והוא ביטול השביתה ושם לעולם יום תרועה יהיה לכם לפיכך הזכיר כאן ועשיתם עולה עשייה הוא פשוטה ממש • ולהלן לא הזכיר לשון עשייה כי אם והקרבתם אשה רמז למדינה שאין בו עשיית הקרבנות בפועל ממש כי אם התפלה העומדת במקום קרבן כי על ידה יתקרבו אל השביתה כד"א קרוב ה' לכל קוראיו והמשכיל יבין • ולכך נאמר ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' כי במקום הקרבת הקרבנות לעולם תתקעו בין בחול בין בשבת וק"ל • וזה הדרך שאמרנו שכל הפרושות הנרמזים בתקיעות השופר נרמזים גם בשביתה השבת דבר זה יפורש בשלשה דרכים :

הדרך הא' הוא בהיות שכבר הזכרנו במאמר רי"ג בשם בעל העקרים כי יסודי הדת תלויות בשלשה עקרים והם מניעת האל יתברך • והורה מן השמים • והשבתה לשכר ועונש • המאמין בשלש אלה הרי הוא שלם בכל חלקי הדת • והשופר מרמז לשלשתן • א מניעת האל יתברך שאמרנו למעלה במאמר רי"ג ובמאמר רי"ד שהשופר בא להמליך ה' עלינו כי בעשרה היום הזה יצא ה' על כסא קדשו ונוה להקוע כתרך שהוקעים בשופרות למלך ג"ו בגת' ותקעתם בשופרות ותמרתם יהי לזכרון • וכן השבת מורה על חידוש העולם והחידוש הוראה על אחדותו וזה כנגד מניעות האל יתברך • ב תורה מן השמים שכבר אמרנו למעלה שהשופר יש לו עשרה כוונות ומכללם כדי לזכור יום מתן תורה שהיה בקול שופר • וכן שביתת השבת היא הוראה גמורה על התורה כי מעשה זה נהגה התורה בשבת כמו שלמדו רז"ל ממקרא זכור את יום השבת בעצומו של יום הכתוב מדבר בשביתת השבת • ובחיבור זה של יום השבת במאמר רס"ו יתבאר בע"ה בתר היעב שמצות יום השבת לא נהגה כי אם לתלמוד תורה כמ"ש ביעשבב וירא מנוחה כי טוב וגו' ויע שכמו לסבול עול תורה • ג שהשופר מורה על השגחתו יתברך לשכר ועונש לדין ולרחמים וזה מבואר ממה שכתב הרקאנט"י בשם המקובל ר' עזריאל שהשופר יש בו דין ורחמים התרועה והשבריס דין ותקיעה רחמים כו' • וכן יובן מלשון שבריס כד"ת ושבר פוצעים ומחצים • ותרועה מלשון תרועם בשבע ברזל • וכן השופר הורמה על יום הדין המחרון כי שם ניכר עיקר הגמול והעונש כי בעש"ז נתה רחמיו על הרוב צדיק ורע לו רשע וטוב לו • וכן השבת הוא הורמה על יום שכולו שבת כמו שיתבאר

רשן טעם שלש' פ' שמוכות במאמר ע"ר ע"ש • ומעשם זה מניתי שבר"ש שהל להיות בשבת מוסיפין ג' פרשיות בפרשת וה' פקד את שרה כדי שיבואו ג' פרשיות שמוכות זו לזו מרמזים על ג' עיקרים הלו • א ביום הגמל את יצחק • ב כי ביצחק יקרא לך זרע • ג כי שמע ה' אל קול הנער בשבר הוא שם • א מניעות הש"י נרמז בשומעו כי שמע ה' בקול הנער ואמר בשבר הוא שם • הוא היינו הקב"ה ר"ל בשבר הקב"ה מצוי לכל קוראיו ושם הוא מצוי בכל המקום אשר יזכירו שמו ית' לפיכך שמע גם בקול הנער אף אם לא היה הנער הגון לכך • ב הגמול והעונש זה"ש ביום הגמל את יצחק ודרשו רבותינו ז"ל ביום הגמל לשון גמול וכן אמרו במסכת שבתים לעתיד יעשה הקב"ה משתה לצדיקים ביום שיגמול חסד עם זרעו של יצחק נמצא שאומרו ביום הגמל מורה על הגמול לאחרון • ג התורה זה"ש כי ביצחק יקרא לך זרע ולין זרע אלא תורה כמו שדרש ר' עקיבא למד תורה בילדותו ילמוד גם בזקנותו שאמר בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך וגו' וכן אמר שלמה והבוקה מכסף נצבח :

הדרך הב' הוא שכבר אמרנו שהשופר יש בו כוונות כוללות ומכללם להקהיל את כל ישראל שיהיו בתגודה אחת כמבואר במאמר רי"ב ע"ש וכן השבת מיוחד לזה כמ"ש ויקהל משה וגו' וסמיך ליה ציווי שבת ימים תעשה מלאכה וגו' רמז שהשבת הוא סיבת הכלוס להקהיל את ישראל בתגודה אחת כי השביתה היא שוה בכל אדם ואין בה שום מחלוקת מה שאין כן בפעולות המתחלקין כפי מדריגות האנשים וזהו סיבת הפירוד שביניהם וק"ל • וכבר ידעת שהמעמד היא סיבת האחדות • ומכללם שהשופר בא לזכרו אל התחדשה הלו ג' כחות נדיקים ביוצים רבעים • וע"י התחדשה יהיו כולם שוים כמבואר למעלה במאמר רי"ג וכן השבת משוה טובים ורעים כי המשמר השבת כהלכתו אפי' עובד עבודת כוכבים כדור אנוש מוחלין לו רמז לדבר מזהרת ל"ש מלאכות כנגד מלקות מ' חסר אחת כמנין אחיך כמו שפירש"י כיון שלקה הרי הוא כאחיך וכן ל"ש מלאכות אל שבת משבעים המחילה והסליחה כאמור • עוד נוכל לומר שכל עשרה כוונות שים לשופר זה זכרונם במאמר רי"ד כולם נרמזים ביום השבת • א להמליכהו עלינו כו' כבר אמרנו שהשבת מורה על מניעת הש"ת מד' אמות התיחוד • ב שהשופר זה הוא

הוא כמו הכרזה שכל מי שלא יבא לדרום תא ה' בימים מורחים תלו דמו בראשו · כמו כן השבת תק ליתרחל הוא ויום מוגבל לעסוק בתורה ולדרום תא ה' כמ"ש מידי שבת בשבתו יבא כל בשר וגו' ותא יעבור יום זה ויכנסו שתא ימי המעשה עבר זמנו ובטל הענין הנזכר · ג כדי לזכור יום מתן תורה כו' ככר ממרנו שהשבת יש בו זכרון ליום מתן תורה · ד לזכור דברי הנביאים שנמשלו לקול שופר וכן השבת יום נכון לדרוש בדברים מוסרי ה' ותוכחות עלי עון וכן נאמר ביתציע בשופר הרם קולך ואמוך לענין זה תומרו תא תזיע משבת בראשית וגו' להורות שדברי מוסר הנאמרים ביום השבת עומדים במקום השופר · ה שזכור המורכן כו' וכן השבת הולתה על חד חריב תו ע"ד שנאמר זת השבות תתן כל ימי השמה וגו' · ו שזכור עקידת יצחק כו' והיינו למסור נפשו כולם כליל קודש לה' וכן השבת יום ביטול כל פעולה גופנית כי בשבת עקודים הידים והרגלים כלי המעשה ותו הוא כולו קודש לה' בהיות שתין בו כי תא עסק השמה לפיכך נקרא השבת יום קדוש · ז שהשופר מעצנו להחריב כו' והיינו להחריב היכלו"ל שיחשוב שהוא שופר של משיח ותז יבוא היכלו"ל וכן השבת מחריב היכ הרא כמ"ש תלמלא שמרו ישרחל שבי שבתות מיד נגאלים כו' · ח שזכור יום הדין הגדול כו' כי היום לעשותם ולא למחר לעולם הבא לעשותם וכמו כן מי שטרח בע"ש יאכל בשבת כו' · ט שזכור הגאולה כו' וכן השבת מבשר הגאולה ולעתיד יבשבתו כולם ממלאכה כמו שנאמר ועמדו זרים וגומר ובני נכר מיכרכם כ"ל תהיה מלאכתן נעשית ע"י אחרים כדי שיהיו ישרחל פנויים ויעסקו בתורה וזהו בעשם עונן השבת . י שזכור תחיית המתים כו' וכן השבת הולתה על יום שכולו שבת וזהו שנאמר במקדש הוקעין תכל לא במדינה שהשביתה שבמדינה עומדת במקום השופר כלומר :

הדרך הג' הוא שהשופר גורם ג' מיני תרדות מג'

מיני עונשים שים לכל אחד לירא מפניהם ·

א העונשים המיועדים בתורה כמלקות וכריתות ומיתות ב"ד · ב העונשים הבאים מפאת המערכה בסור השגחתו יתברך מן האדם מיד האדם נעזב למקריס ח"ו והיא שבעית נמשבה מהר סיני. ג העונשים שלע"ה שב לים כדי רשעתו ·

ג מיני עונשים תילו יתוקנו **ריז** תשובה ותפלה בתשובה ותפלה והצדקה וצדקה מעבירין מעבירין רוע הגזירה · כי את רוע הגזירה מעונשי התורה לא יגאל כי

אם בתשובה והוא שיסבול כמה מיני יסר העומדים לו במקום עונשי התורה הלא המה בכתובים בספר הברוקה וזולתו · או שיזכה לעשות כפל הכתוב בספר תורת ה' ובא ורפא לו · מעונשי המערכה לא יגאל כי אם בתפלה שנאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו בזמן שיעקב מצליף בקולו אין ידי עשו שולטות בו · או יאחז אתם על המערכה הנלחמת עם האדם בחזקת היד ואין לו המלט כי אם לקרוא אל ה' בחזקה והוא יתברך ימלטהו ביום רעה · משונשי הע"ה אין יגאל כי אם בצדקה כמ"ש וצדקה תציל ממות ודרשו רז"ל אתת שמציולתו מדיתם אל ניתנם כו' ואם מידה כנגד מידה כי בזכות החסד שעשה עם זולתו בע"ה תזי לע"ה כי רב חסד אתה כלפי חסד כמ"ש עם חסיד תתחסד · זה שאתו מתפללין קרא רוע גזר דיניהו לא להם אלו מזכירין לטון קריעה דווקא אלא לפי שתותיות קרא יש בהם רמז להשובה ותפלה וצדקה · קו"ף מן קרא רמז לתפילה שהאדם חייב להתפלל אתה ברכות בכל יום כנגד זה היה גבהו של היכל אתה אמה כי הוא מקום העבודה והתפלה במקום הקרבנות כמ"ש כמו חלב ודבש תחבש נפשי ושפתי רננות יהללו פי ר"ל שהרננות במקום חלב ודבש של מזבח · ולפיכך תקנו רז"ל אתה ברכות בכל יום ויום · וקו"ף בגי' מקום ע"ד תרז"ל כל הקובע מקום לתפילתו כו' ומקום התפילה הוא בפה ולב ותוזן · הפה מדבר והלב מכוון וצריך להשמיע לאזניו ורמז לדבר פי לב תוזן בגי' מקום · רי"ם מן קרא רמז להשובה שהיתה ברתם כל הנאתים שנאמר בשרם הרים ילדו וגומר תשב תוזם עד דכא וכן תו תומרים בנוסח התפילה ועל התשובה מרתם הבשתתו כו' · עי"ן מן קרא רמז לצדקה כמ"ש עוד עין הוא יעורך כי נתן מלחמו לדל · ובגל"פא בי"תא מצינו תותיות קר"ע שמורות לתותיות שפ"ך · הק"וף שמוך לרי"ש · והרי"ש שמוך לעי"ן והעי"ן שמוך לפ"ה וזה רמז לשופר כי בתורה נכתב שופר חסר וי"ו וזה רמז שבא בשופר זה יש בו לבטל הגזירה דהיינו ג' מיני עונשים תלו כי השופר גורם התרדה מן ג' מיני עונשים תלו · א עונשי התורה כבר תמרנו למעלה שהשופר יש בו זכירת מתן תורה · ב עונשי בני תדם דבר זה נמשך מזמן התורבן וכבר תמרנו שהשופר גורם זכירת התורבן וקול תרועת התויבים לו מלחמת המערכה כלמור למעלה · ג עונשי הע"ה כבר תמרנו למעלה שהשופר גם להזכיר יום תחיית

ריח ג' פעמים המתים · וזהו שמצינו ג' ויחרד במסורה פעמים ויחרד במסורה ·

א ויחרד ילחק תדרה נדולה ·

ב ויחרד התים וילפת · ג ויחרד לחימלך לקראת דוד · ובעיני נפלא למה לא מצא תא שנאמר במתן תורה ויחרד כל העם תשר במחנה · ולפי מדרשינו נוכל לומר שבא תלו יש רמז לג' תרדות שהשכיל לריך להיות שלשתן נגד עיניו תמיד · א תרדת העולם הבא זה"ם ויחרד יעקב וגו' וע"ד תרז"ל שנכנס עמו הגיהנם · ב תרדת עונשי התורה זה"ם במתן תורה ויחרד כל העם וגו' וזהו שנאמר במקום תרדה זו תרדת בוער לריך מעונשי התורה על התשר תשר מזדמנה לו כי תולי היא בעולם בעל ובוער תרד לפילו על הספק תשר תים ולכך הביא בעל המסורה פסוק זה ולא פסוק ויחרד שנאמר במתן תורה וק"ל · ג תרדת תחימלך היתה תרדת המערכה כי תחימלך תרד לומר שנעזב דוד למקריס תמר שנגרם מתרן ישרחל מקום השרתת שכינתו יתברך נעזב למקריס ·

וכן בשבת יש בו לשון לב' מיני מרדות אלו • א התורה כבר אמרנו שבתורה נתנה בשבת כו' • ב הע"ה כבר אמרנו שבשבת מרמז לעולם הבא שהוא יום שכולו שבת • ג המערכה הפועלת הרעות בהפשקת הפשע העליון דהיינו בסור השנאתו יתברך כי מפי עליון לא תצא הרעות אלא הקב"ה מצלם לרשעים בשב ואל תעשה דהיינו בהסתרת פניט וזהו בעשה עניו השביתה ומנוחת שבשבת כמזכיר גם עניו שביתת הפשע והמכניל יצין • ובעקידה פירש בהדיא שמלאכת העבד ע"פ המערכה התחילה בשבת • ואחר הפעה זו יתבאר לנו מה שנאמר בישעיה בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וגו' וסוף הפרשה אם תשיב משבת רגליך וגו' וכאן הכן שובל למה הזכיר מנוחה פרטיות זו יותר מזולתה אמרי כל דברי

ריט ביאו' פרש' בשופר הרם קולך בישעיה

מוכחות המזכירים בכל הפרשה אין בה הזכרת עון פרמי כי אם טעות של דברי הנומות וזעקתם כמו שנאמר הכתה יהיה נוס וגו' ומנות השבת כתמול • אלא לפי שכל פרשה זו מדברת לשני ימים קדושים אלו ראש השנה ויום נוס כיפור כמו שיבא ולפיכך הפרשה מתחלת בהומרו בשופר הרם קולך תיינו ר"ה • ואחר כך הזהיר על הנומות תיינו הנומות של עשרת ימי תשובה • ואח"כ הזהיר על השבת רמז ליום כיפור הנקרא נוס ושבת שבתון וכנ' זמנים הללו לריך האדם זירוז ביותר • או יאמר על ראש השנה שהל בשבת שאין בו תקיעה כי אם הדכור של מוסר וזה"ש בשופר הרם קולך רמז לר"ה יום תקיעה הבא להחריד את הלבבות ולזרז על התשובה לך אם תל ר"ה בשבת שאין בו תקיעה לפי שהשביתה עומדת במקום השופר על פי הדרכים שהזכרנו ולא רבים יתכמו להבין ענין זה לפיכך מושל החוב על הנביאים ותכם עדיף מנביא דוכתי ה' המה יעמדו על הפרק להכריז במקום השופר דברים המחרידים את הלבבות הלא המה הקרבת מנחה קנמות מזכרת עון בית ישראל וזה"ש בשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וגו' וכבר אמרנו שהשופר והשבת הם זירוז על התשובה ותפלה ונדקה מעבירין את רוע הגזירה • לפיכך מיינו בפרשה זו שהנביא יעשיה מזהיר את ישראל על שלשתן • א כנגד התשובה שהיו נעדרים ממנה זהו שמזכיר בהמשך דבריו למה צמנו ולא ראית וגו' הן ביום צומכם תמצאו חפץ וגו' וכבר ידעת שענייני הנומות הם דרכי התשובה ומה שים בהם יתבאר בע"ה ביום נוס כיפור במאמר רמ"ח ע"ש • ב כנגד התפלה אמר לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם וזה בלי ספק כנגד המרימים קולם בתפלתם אבר עליהם נאמר נתנה עלי בקולה על כן שנאתים • ג כנגד הנדקה אמר הלא פרום לרעב לחמך וגו' וכן רמז על שלשתן בראשית דבריו שאמר ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר נדקה עשה וגו' • א על העדר התשובה הבא בשביבת ביעות תורה כי לא ידע במה הוא נכשל ע"ד מרז"ל פשפש

ולא מצא יתלה בביעות תורה כו' ר"ל לפי שלא עשק בתורה ע"כ לא מצא עונו כי לא ידע ולא יבין לחיזו דרך יפכון תור לו תושך כי זולת זה שאמר זה קושי ההבנה כי לריך יאמר שם לא מצא יתלה בביעות תורה שם ביעות התורה הרי מצא כי אין לך עון גדול בביעות תורה וזהו שקרא הגביא הגר על מלאם בתורת ה' ואמר ואותי יום יום ידרושון ואעפ"י שבמסכת חגיגה דרשו ז"ל שפסוק זה שבעוסק בתורה יום אחד בשנה כאלו למדה כל השנה כו' ולי נראה לפרש משעות המקרא בהיפך זה שד"ת בפנים יפונן שלא ועוד שהרי דבר זה אמר הגביא בדרך תימה וזה שהוא מתמיה על הביאות שאותי רק יום יום ידרושון • ולזה לומר רק יום ח' בכל השנה הוא עוסק בתורה • ולעת דרכי יחפצון לזה לומר שהוא רוצה לידע דרכי ועניני כאלו עסק בה כל השנה זהו מהשמע בלי ספק ודרכי המה דרכי התשובה כמ"ש יורה חטאים בדרך • ב על העדר הנדקה אמר בגוי אשר לדקה ה' עשה כו' ר"ל כאלו עשו לדקה וחשב עם זולתה שאלוני משפטי לדק לעשות עמהם לדקה ע"ד עם חסיד תתחסד • ג על העדר התפלה אמר קרבת אלהים יחפצון כי התפלה במקום הקרבנות כנודע והמה מבקשים קרבת אלהים כד"ת אלהים נגד בעדת אל כאלו היו אלמים בתפלה • לפיכך הוא מזהירם על שלשתן וכנגדם הזכיר ג' פעמים מז' • א מז יבקע כשחר אורך • ב מז תקרא וה' יענה • ג מז תתענג על ה' • א התשובה שהיא עינוי הנוף כנגדה אמר מז תתענג • ב התפלה זה"ש מז תקרא וגו' • ג הנדקה זה"ש מז יבקע כשחר אורך והלך לפניך נדקך • כי בזכות שהחיל עיני העניים הסולכים מחשכים כמו שאמר הון ושובר בביתו ונדקתו עומדת לעד זרח בחושך אור ליושרים חנון ורחום וצדיק עוב חים חונן ומלוה וגו' בזכות זה יבקע כשחר אורו מיד כנגד מיד • ולפי שביום דין זה אנו מזכירין שלשתן ח"כ היושב על כסא דין שומע עתות מליני יושר המגידים עתות ה' נחמה כי יש בשלש שלמים הם בשלשתן ומסכים עמהם ושמעתי רמז לזה

רכ מסורת

כי מלינו במסורת ג' פסוקים שבכל ג' והוא פסוק ז' תיבות ג' מכלן וג' מכלן והוא בחמץ • א מחשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך • ב נדיב נדיבות יעץ והוא על נדיבות יקום • ג שלשים הבין דרכיה והוא ידע את מקומה • רמז כי בזמן שיבא ה' על כסא דין חזי לבא השמים עומדים מימינו ומשמאלו אלו מיימינים לזכות ואילו משמאילים לחובה וזמן שהשלישים והמקטרגים שקולים חזי הקב"ה רב חסד מעה כלפי חסד • והנה העומדים ברחם הסיעה הוא לד הימין המייחדים לזכות ושבשופה הם המשמאילים • שלשה מלינו שמימין מלינו בעבו על התשובה לאמר מאשר שמנה לחמו כי הוא שב בתשובה שלימה ומעשה גופו ואף אם לפעמים שמנה לחמו אין כוונתו לשם עידון ותענוג כי אם לשם התכלית האמיתי להיות גופו חזק וברית ומשובר וזהו מאשר בשביל התשובה האמיתי

כמו שאמר תמימי דרך הולכים בתורת ה׳ בשביל תופר זה לבד שאנה לחמו • והמקטרגים שאומרים תדבקה יתן מעדני מלך כל מגמתו לעדן המלך זקן וכסיל בידוע • והוא ׳ זה הקב״ה שנאמר ה׳ הוא שמו יושב במלחמה להכריע ביניהם • וי״ו של והוא מוסיף על הרחמנים להכניס עמהם ומפה כלפי חסד כתמור • וכן בצדקה המליצים תומרים נדיב נדיבות יעץ לאמר שרות נדיבה בקבלו • והמקטרגים תומרים על נדיבות יקום בשביל הנדיבות יקום על זולתו ויתפלך בו בדברים וירצה לקום עליהם כמנהג דוביבו • והוא כדלעיל • וכ״ם תוכן המתפללים במחת שקר כמ״ם מלבמו סגרו פימו דברו בגאות ר״ל תעש״ י שכל חלב דגיו ותירושו סגור ותינו נותן כלוס לצדקה מ״מ פימו דברו בגאות להתפלך כי הוא רב חסד וזה״ם על נדיבות יקום וכן בתפלה שנריכה להיות בלחש שומע לו כי אם תלחים הבין דרכה והמקטרגים תומרים תדבקה ידע את מקומה כמו שאמר להם יפעיה לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם כי בזמן שמתפללים נתנה עלי בקולה וגו׳ כדי להודיע רבים מקומו ומדיבתו כי הוא אים חיל יודע גבן וזהו ידע את מקומו שכל שיקר כוונתו לידע מדריגתה ולפרסמה ברבים • והוא מוסיף על הרחמנים ומפה כלפי חסד כתמור • או יאמר תלחים הבין דרכה על התורה שהמיימינים תומרים שהוא עוסק בתורה עד שאר החכם הנקרא תלחים הוא הבין דרכה של תורה ועוסק בה תמיד יום ולילה כי תחילת דינו של אדם על התורה • תמנם המשתילים תומרים ידע את מקומה כי מקומה ברחם מרומים כמ״ש ברחם מרומים הקבה על גפי מרומי קרח • ותוהו מקום הגבוה במעלה הוא מכיר ר״ל שאם הוא למד תורה אז הוא מתנהג עמהן בגאוה וגודל לב בשביל תורתו וזה אינו יאות לחכמי התורה • והוא כדלעיל • ובזכות שלשתן נפקדו בר״ה שרה ורחל ותנה כמו שלמדו רז״ל ג״ם זכירה זכירה כו׳ שרה בזכות הצדקה שעשה שבראשם שנאמר ויעש שרה פוקדן לעובדיה ושבים וכן מדתו של אברהם חסד שנאמר תתן אמת ליעקב חסד לאברהם • רחל בזכות התפוחה שהכניסה צרתה לביתה כמ״ש ויזכור אלהים את רחל זכות שהכניסה צרתה כו׳ ואין צער גדול מזה כמו שאמרו בגמרא ביבמות בחברתה ולא בסולתא שמקבלת יותר תוכחה מצרתה ממה שמקבלת מקון מכחיב וסילון ממחיר וכן פרש״י שם • חנה בזכות התפלה שהרי כל דיני הפלה אנו למדין מחנה וכבר בארנו למעלה במאמר ר״ח ע״ש שעקרות כל החמהות היה סימן לגאולת ישראל שעתידין להפקד ולהזכר ולהגאל בר״ה כחמהות אלו זה״ם בגאולה לחשונה מי יתן שתפקפה כמו שאר ובגאולה לחחרונה אז יבקע כשח״ר תוכך כשרה חנה רחל ר״ת שאר כמו שזריחת תורם היה בר״ה כך זריחת תור ישראל יהיה בר״ה וכלשון עקידה וזכירה כי בגאולה לחשונה נאמר פקד פקדתי וגומר ובתחרונה נאמר הבן יקיר לי אפרים וגו׳ זכור נזכרנו נאם ה׳ אלהי״ך :

תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב

עמוד לג מאמר רכא

איזהו חג שהחודש מתבטא בו הוי אומר זה ראש השנה כו׳ :

טעם להעלם דין יום זה בתורה ושלשה דברים נעלמים רוגמתו

אם הכלס עיניו פקוחות על כל דרכיו דבר יום ביומו כאלו כל היום יאמר עליו כי הוא זה היום אשר אמר ה׳ להיות נשפט עם כל נשר ג״כ יפה אמר המשורר בכסה ליום חגינו שהתורה כסתה יום זה כדי שיהיה מסופק אדם בכל יום אמת זה הוא היום :

הקדמת ענין זה הוא מועל על כל מי שאר חלק לו מלהים בניה לחקור אחרי דברים שהעלימה אותם התורה למה זה ועל מה זה שאינו בפרשות העלם זה בשני זמנים אשר להם משפט הכתורה והרחמים ושם יום מתן תורה ויום תרועה זה כי ביום מתן תורה לא נזכר כי אם ביום הכיפורים וגומר ואין שם רמז מזכירת ניתנת התורה וכן כר״ה זה שהכל מסכימים כי הוא יום דין אך עליו מצינו בתורה רמז מזה עד שבא דוד ואמר כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ויש באמת רחייה עצומה מספר תהלים שבארבע מזמורים הזכיר ענין השופר וכנולם הזכיר ענין המשפט • א במזמור מ״ז כתיב עלה אלהים בתרועה וגומר ומסיק ליה אלהים יסד על כסא קדשו ר״ל לדין עמים כמ״ש יסבת לכסא משפט לדק והיסיבה היא משל להמיסב בדין במתון ודברה תורה לשבר לתון האדם ואמר נדיבי עמים נאספו היינו הסריס תחילה ואח״כ עם אלהי אברהם כי מלך קודם לניבור בדין כמו שבארנו למעלה במאמר קע״ט • ב במזמור פ״ח כתיב תקעו בחודש שופר וגומר וכתיב משפט לאלהי יעקב ומפסוק זה למדין כי ביום זה הקב״ה תותך מזון לכל מי וכתיב עדות ביהוסף תתמן לר׳ אליעזר שאמר בר״ה יצא יוסף מבית האסורים וידע שיציאתו היתה סיבת הפרנסה בשני רעבון לכך נסמך פסוק כי תוק ליסראל הוא לאומרו עדות ביהוסף ר״ל שעניינו של יוסף בר״ה הוא מופת שיום זה הוכן למזון כל חי • ג במזמור פ״ט כתיב אדק ומשפט מכון כסאך וגומר אשרי העם יודעי תרועה וגומר ר״ל שבתרועה זו הם יוצאין זכאים בדינם בר״ה ואמר בשמך יגילון כל היום ע״ד המדרש שמצינו בעור תורת חיים בגוהג שבעולם שהתומות בדין מגדל שערו כו׳ לכל יסראל שמחים ברחם השנה ובוחנים כו׳ וזה לפי שהם בעותים בשמו הגדול שאינו במילואו כי אם בהיות יסראל שלוים שנים על אדמתם ומצד בעותן זה הם שמחים ברחם השנה זה״ם בשמך יגילון כל היום וגומר • ד במזמור נ״ת כתיב בתעוררות וקול שופר הריעו וגומר לפני ה׳ כי בא לשפוט הארץ יפפוט תבל בצדק ועמים במישרים ע״ד תרז״ל שיסראל קודמין לכלדייס כו׳ וע״כ יש

רמז בספר זה ליום הדין לך בתורה לא תמצא הדבר בציור וכבר נתחבטו הכמים הקדמונים בשלשה זו ונתנו טעם לפנים שבכל הגרסאות לא תקבל דעת השואל בהם כי י"ח טעם העלם יום דין זה שלא ירגישו בו התומות. וי"ח שהתורה לא דברה כי אם במועדים שים בהם עציות מלוה כמו פסח מצה ולולב לתנם בהודעת דין זה לין בו שום מלוה. וי"ח לפי שדין זה לא נתחדש בזמן ממן הורה שהרי מימות אדם הראשון הוקבע יום זה ליום דין. וי"ח לפי שדין זה הינו ליחרחל לבד שהרי קף לתומות הוא יום דין. לך הטעם הנכון אצלי לפי שמצינו ד' ענינים מכוסים שלכולם טעם אחד. א יום דין זה. ב יום המיתה שהוא הזמן שהאדם נכנס ליום הדין הגדול. ג ממן תורה. ד זמן ביאת השואל. ובילקוט פרשת תולדות מנה שם ז' דברים מכוסים מבני אדם ומכללם קלתם שהזהו ע"ם. והטעם שכולם אחד הוא כדי שיהיה האדם מסופק בכל יום שמא הוא היום ומשך ממנו תועלת גדול. כי יום ממן תורה מכוסה כדי שהמקיל תהיה התורה בעיניו בכל יום כפרקמטיא חדשה כאלו היום קבלה מהר סיני כמו שלמדו מפסוק היום הזה נהיו לעם ונאמר. וכן פירש"י בפרשת כי תבא. זמן ביאת השואל שהוא וחתום כדי שיהיו יחרחל מוכנים לפני השי"ת תמיד בתשובה ומ"ט כי בכל זמן המה מסופקים שמא קרבה שעת הגאולה כי אם ידעו הזמן הקבוע אזי יתיאשו מן התשובה עד סמוך לזמן הקבוע. יום המיתה נ"כ נעלם מזה הטעם כדי שיהיה כל ימיו בתשובה ע"ד שוב יום אחד לפני מיתתך. וכן יום דין זה נעלם מזה הטעם שלא ידעו הזמן הקבוע ויבואו לסגל עותות כל השנה ויחשבו לשוב בתשובה סמוך ליום הדין ככל אחד מאתנו עושים תמיד אחר יום כפור ישוב כל איש לסוכו בראותו עצמו רחוק מיום הדין שלשה הבאה כמו שמצינו בפיתוי היצה"ר במעלי החומר כי אין האיש בביתו ליום הכפורים ג' היינו שהקב"ה הפליג עין

רכב שלשה זמנים לדין ובמסורת ב"פ העלם חסר

השגחתו עד ליום הכפורים לפנה הבאה. ולפי שהמשפט האלהי יש לו ג' זמנים מוגבלים ושלשתן נעלמים. א יום דין זה בר"ה. ב יום הדין של ימות המשיח כמ"ש ונקבתי אתכם למשפט ואיתיי עד ממהר וגו'. ג יום הדין של עה"ב. על כן מצינו במסורת העולם פ' פעמים חסר מ"ו. א נס את העלם שלן בלבם רמז ליום התות כפירש רש"י והוא זמן הדין שלעה"ב. ב בד"ה ברוך ה' תלמים אלהי יחרחל מן העולם ועד העלם. הנני חסר כתיב והיינו כאלו אמר מן העולם ועד הזה ועד העולם החדש שיהיה לימות המשיח וכתב חסר להיותו נעלם. גם נוכל לומר שים רמז לד' דברים מכוסים שהזכרנו. והם יום הדין של אתם השנה ויום המיתה ויום מתן תורה וזמן ביאת השואל. וים רמז בתורה לתרבעתן. א יום דין של כ"ה זה"ם בספר ליום חגינו. ב יום המיתה זה"ם גם העלם נתן בלבם בפירש"י. ג יום מתן תורה והתורה היא כולה שמותיו של הקב"ה זה"ם זה שמי לעלם פירש"י לעלם חסר כתיב. ד יום ביאת השואל זה"ם מן העולם ועד העלם היינו העולם החדש העלם והוא ימות המשיח כד"ח כי כאשר הימים החדשים ואתן החדשה אשר אני עושה וגו' זהו שנאמר כתן בר"ה בספר ליום חגינו כי בחמת התורה כספה תומו כדי שיהיו מסופקים בכל יום שמא זה הוא היום אשר יבא ה' לדין לתומיס וכסיבה זו יהיו עיניו פקוחות על כל דרכיו בכל יום ויום וכן ביאת למ"ד החומר החדש נידון בכל יום שנאמר ופקדתו לבקרים וגו' וסיבה זו גדולה היא על החדש שיספסם במעשיו לבקרים ולרגעים לחמול וזהו שאמר הקעו בחודש שופר בכסה

נדקו יתדיו כ"ל שני המשפטים שבעולם הזה ובעה"ב כשהצדיקים יתדיו חז יצדקו לומר סיסורי העה"ז לצדיקים להגדיל שכרם לעה"ב וכן להיפך וכפי הנראה שבעולם לא תהקרר דעת השומע והניח הרב ספק גדול וגם הוא הרגיש ונדד להחיזו ונשאר בספק הזה ברוב סרעפי בקרבי ממרחי תעזה גם שני חת חלקי לך שאיני נומר בדעתי כי הוא הדעת החמיתי לחרי רוחי שנתבלבלו המעיינים בחקירה זו ומי יתיה ערב לי דעת הכתובה שבעולם וזה החלי היותי מקור בדברי חלה ואומר בדרך קלרה שמאמר רבי שמואל האומר שגזר דין של ניסור תע"פ שנחתם מהקדש כו' שיעור זה בין לעובה בין לרעה • וזה כי מיתת הצדיקים הוא לד' סיבות ואחת מהם כדי שלא יגיעו על הדור הרע כמ"ש סר צילם וגו' כמו שיתבאר בחלק ד' מחיבור זה מאמר תק"ל • ולהנחה זו לף אם הצדיק נכתב לחיים מ"מ מהקדש גזר דינו מפני תקנת הרבים כדי שיקחו מוסר וילמדו אם אח מחזה בלחים כו' וילחו כי אחלת יד ואפס עשר ושזוב ואין עוזר ומומך ובסיבה זו יסחלו בחשובה • וכן הרשע שהוא רע לעצמו ולבריות אף אם כפי מעשיו הוא נכתב למיתה מ"מ כדי לייסר בו רבים דינו מהקדש ואיה יחיה כדי להוכיח בו זולתו כמ"ש הוי אסור שבט אפי וגו' כי מרעת יושבי בה הקב"ה מנהה בהם הרשעים על אפס ואחתה ואפי' הרשעים שאין רשים כי אם לעצמם מ"מ הוא למקנת ובעם לזולתם הרואים בשלותם והרי הם כשבט הנוגע בזולתם • להנחה זו יאמר שבשביל שיעור מעשה היחיד אין גזר דינו מהקדש בין לטובה בין לרעה כי אם לתקנת הרבים כאמור וזה"ש רבנו אחד מהבר וגו' ורבנו אחבר על ממלכה לבנות ולנטוע וגו' • ופשוטו ברבים יבבר מזה אינו למדין שגזר דין של יחיד אינו מהקדש בכל השנה אפני שיעור מעשיו • ומאמר שכאמת כל הפרטים האלו שהומים ואתומים ואין כל אחד יכול לעמוד על סופם כמ"ש כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' כי האדם אינו יודע מה שבלב חביהו קל ואומר בן בנו של ק"ו שלא יודע ולא יבין מה שבלב של יוצר הכל לפיכך אין טוב לאחד כי אם להיות תמים עם אלהיו ולא להרהר אחר מידותיו ית' כי הלוך תמים פעלו בלי ספק לך שמנגד עיניו נסתרים דרכיו מאד חשבת האומר הכרוך בעקבנו לכך נאמר בכסה ליום תגינו שמשפטי יום זה מכוסים כנגד עיניו אין רואה במלואת האמת והמשפט האלהי • ומעשה זה אנו קורלין בס"ת בראש השנה

רבנ טעם לקריאת העקידה בר"ה

פרשת העקידה כי בה נתבאר היות הברית תמים עם ה' ולא להרהר אחרי דרכיו יתברך שעה"י שהיה לו להשיב ולומר אהמול אמרת כי ביצחק יקרא לך זרע • הרי נכתב לחיים ועכשיו אתה אומר והעלהו לי לעולה הרי חזרת מגזר דינך ואעפ"י כן לא הרהר • ממנו יהיו וכן יעשו לדורות שלא להרהר אחרי דרכיו ית' ואחרי המשפטים של יום זה שעה"י שנראה כמתהפכים כאמור וכמ"ש כי אני יודע המחשבות אשר אני חושב עליכם וגו' כ"ל אני לבד היודע ואין ע' מחכם יודע מחומה וזכות מערכה זו שמור ליצראל בכל דור ודור ואין כח בשום חטא ועון לבטל מיצראל זכות מערכה זו ויסבול פירוש זה מאמר רז"ל במסכת יומא עשן

רבד עשן המערכה אין שום רוח מזיז

על מערכה אפי' כל הרוחות שבעולם בחות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו כו' רמז למערכה אשר ערך אברהם אבינו כמ"ש ויערוך את העצים וגו' • ועשן זה תמיד מאמר ושולה לו בזה ונוכח ה' דרכו בכל דור ודור ואפילו כל הרוחות כו' הם הרוחות אשר הטיל הנחש בחוה רוח שנות רוח זנות רוח חמלת רוח תמדה רעה כמו שנזכרו במדרש הזוהר בכל הרוחות האלו אין בהם כדי היכולת לבטל מיצראל זכות של מערכה זו • או יאמר על הרשעים שנמשלו לרוחות כמו שנאמר בדניאל ואתו ד' רוחי מניחין ליתח רצח • ויאמר שאין כח בכלם לבטל מיצראל זכות מערכה זו כמ"ש בפרשת העקידה והרבה אברכה אתך זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים וחול זה לא לענין הריבוי הוא נזכר כאן כי אם לשלא יוכלו הרשעים להצדיקים כנגיש אלו שמיד כאשר יגיעו לחול הם נשברים כך הרשעים נמשלו לגלים כמ"ש כל משבריך וגליך עלי עברו ואשר יגיעו לחול הם נשברים כמ"ש חיני כלים והם חיים כלים ואלים הם הרשעים יהיו כלים כמ"ש כי תעשה כלה בכל הגוים וגומר ואותך לא אעשה כלה ובהבטחה זו הבטיחם הקב"ה בעקידה זו • וממנו ירחו וכן יעשו זרע ישראל כלו ולהזכיר ענין זה בחו קבעוה

רכה ביאור קרבנות יום זה

יום תרועה זה ש"ס בפרשת חמור בחומש השניני בחמד לחומש יהיה לכם שבחון זכרון תרועה שהתרועה בחה להזכיר מעשה העקידה כמ"ש חקעו לפני בשופר של חיל כדי שתזכור לכם חילו של יצחק כו' • או יאמר לשון זכרון לפי שב' כחות נידונין בר"ה לדיקים נכתבים לחיים לחלחר • ורשעים למיתה • וביניהם חלוים ועומדים ממש שמשפט הביניים נכתב בספר זכרון על יום כיפור חמנם הלדיקים והרשעים לא יבואו עוד זכרונם לפניו יתברך ביום כיפור אחר שנחתמין לחלחר ממש שהתרועה הבאה להזכיר על התשובה עיקרה כנגד הביניים לכך נאמר זכרון תרועה וכן אמר שלמה אין זכרון לחכם עם הכסיל ונומר וחכם היינו הלדיק וכסיל הוא הרשע ולהם אין עוד זכרון כי אם לביניים כאמור • ובפרשת פנחס נאמר ועשיתם לעולה פר אחד איל אחד כי ביום הזה יעב ה' על כפא למלך ונשגב שמו לבדו וביום זה יהיה ה' אחד ושמו אחד • פר אחד כנגד אברהם שנאמר כי אחד קראתיו וגו' • ואיל אחד כנגד אילו של יצחק • כבשים בני שנה שבעה כנגד ז' כחות של לדיקים שנמשלו לכבש אלוף כבן שנה אשר בלא חעת כדאיתא בויקרא רבה שובע שמחות אל תקבי שובע אלות שבע אלו ז' כחות של לדיקים • ומאחת עולת עולה בשמן

שלשה עשרונים לפר כנגד ג' עשיריות שמומרים ביום זה י' מלכיות י' זכרונות י' שופרות • ולפי שב' אלו הם כנגד הג' עקרים תפר הניח בעל העקרים והם מניעות הבי"ת כנגד מלכיות • ותורה מן השמים כנגד שופרות שבהו לזכר שופר מתן תורה • והשבעתה לשכך ועונם כנגד הזכרונות כמבואר למעלה ולפי לייתם ג' עיקרים תילו לב' תבות • עיקר מניעת הבי"ת רתוי לייתם לתברהם כי הוא הרגיל מניעותו יתברך בפי כל בתי עולם • ועיקר ההשבתה לשכך ועונם רתוי לייתם ליפתח תפר הערה נפשו למות על קידוש שמו יתברך מלד כי החמין לרתות בעוד ה' בתרך החייט כי עיקר השכך לעוה"כ כמ"ש היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם • ועיקר תורה מן השמים רתוי לייתם לזרע יעקב לים תם יובב תוהלים ותחריו כל זרע ישרתל כלו תפר קבלו התורה מן השמים • זה"ש ג' עשרונים לפר כי הפר הוא כנגד תברהם תפר העמיד עיקר תחד והיו הולדותיו בכתו תפר העמידו עוד שנים כתמות • ואני עשרונים לתיל כנגד יפתח שהעמיד עיקר תחד והיו הולדותיו בכתו כל זרע ישרתל שהעמידו ג"כ תחד • ועשרון לכבש כנגד ישרתל שלח תדם כי תס עיקר ס' כתמות • ותמר מלבד עולת התודש וגו' • יתמר שבכל המעשים התלו נרמז לנו שתין חפץ לה' בשות התת כי תס בשובו מרשעתו וחיה כי לו חפץ ה' להמיתנו לח לקח מידינו עולה ומנחה המברכת תותנו בדרך ה' כל הימים ותחרי תפר ערבה לה' מנחת ישרתל בזה נודעה לנו חיבתינו ית' כתמור • מלבד עולת התודש ר"ל מלבד מה שנרמז ענין פנימי זה שחפץ ה' להנדיקנו ולהוניף כתור מספרינו בעולת תודש זה שתנו מביתים לכפרה על מיעוט הירח שנחמעטה לעוד לנו כדי שילח כתור מספרינו ביום דין זה כמ"ש במדרש על פסוק נכסה ליום תגנו לפי שנתמר לעתיד וחפרה הלבנה ובושה החמה ע"כ תס מקטרגים על ישרתל ביום דין זה שלח יהיו נגתלים ומיד החמה בתה להעיד על ישרתל כי עונותם גדלו עד לשמים וכתיות שמותם ייחד משה רבינו ע"ה לעדות על ישרתל כמ"ש העידותי בכם היום תת השמים וגו' ולפי שתין העדות מהקיימת כי תס בשני עדים מיד החמה מחזרת תחר הלבנה לגרפה בעדותה ומלד מיעוט הלבנה הירה נרתית בתחילת החודש ולח בתה להעיד ע"כ • זה"ס מלבד עולת החודש כי בו נרמז ג"כ שתפץ ה' להנדיקנו כתמור • זהו שנתו תומרים הרתום ומקדים לרמים לרוגז כי לפומה זו בודתי קדמה למכה כתמור • ושמעתי תומרים כי רוגזו של הבי"ת הוא כשמסית השטן ישרתל כמ"ש ויוסף לחרות תף ה' ישרתל ויסת השטן את דוד וגו' ובדברי הימים כתיב ויסת השטן תת דוד • ושתין לדבר תחר תומיות שטן בתלפא ביתת תמלת תומיות סי"ת שהוא השורש בלשון השמה כמבואר בשרשים שמלת שהקב"ה הקדים רמס קודמים לתומיות שטן בתלפא ביתת לפיכך המרו תין "שטן "ותין "פגע "רע כ"ת שופר כי השופר נת לבטל כח השטן העומד על ימין התדם לשטנו לכך נתמר עלה תלהים בתרועה ה' בקול שופר • ומה שהזכיר פעם שס של דין ופעם שס של רתמים הוא ע"ד שנתמר ובהקהיל הקהל תתקעו ולח תריעו כי התרועות הבתים בקול גמוחי גמ וילולי יליל כנגד בעלי העבירות כמבואר בתמר רי"ג לתוי להזכיר תלוה שס של דין התמוה נגד פניהם • תמס קול השופר הפשום הבח לרמז בהקהיל הקהל בהיותם בתגודה תתת כי בסיבה זו לח יבוטו לכלל תבח לעולם ולח יהיה השס של רתמים תחד וזה לח תקום ולח תהיה עד לעתיד ביסיר ה' מקרבנו לב התבן ויהיו ישרתל לתחדים ולח יתקעו ולח יריעו כמ"ש לח יבעו ולח ישתיעו בכל הר קדשי וגומר וזה"ש ה' בקול שופר :

בעשרת ימי תשובה

דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב

עמוד לד **והבתיב** בכל קראנו אליו • לא
מאמר רכו קשיא הא ביחיד והא
ויחיד אימת בציבור • ויחיד אימת
בעשרת ימים בעשר' הימים שבין ראש
שבין ר"ה ליו"כ השנה ליו"כ (כ"ה י"ח) :

אם התדם התועה מדרך השכל והלך תומות עקלקלות נריך לילך לתחוריו בתומו דרך שכבר הלך ת"כ תיפה נריך שיניח לו ניונים שלח יסכל הדרך ושלח יעה ימין ושמתל ובעמדינו על מקיים זו תתבתר לנו סוד התשובה ומעלת י' ימים תלו ניתר שלת על זולתם :

רבן ביאור פסוק **הקדמת** ענין זה ניתר
הציבי לך הגיבית בתומרו הניבי
ציונים לך ניונים שימי לך תמרוכים
שיחי לבך למסלה דרך הלכת

שובי בתולת ישרתל שובי תל עריך תלה וכה"ת תכרי תדם עוז לו דך מסילות בלבבם • ומסילות תלו רתוי לכל תים תי רב פעלים ליתן עיניו ולבו כל הימים תליהם וזה בשכבר ידוע שכל תעשה תקפו וגבורתו של כל התדם בעשותו תיזו שעולה לו תעשה הטובה היח תס רעה הכל נקרא הולך בדרך כי ההולך בדרך עושים נתמר תכרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' וכן ישביים דכי ה' וגומר וכלה פסוקים רביס • והתולך בעלת לשעים עליו נתמר בנליהם לרע יהולו וגו' ילפתו תורתות דרכם וגו' וכן רביס • ושני דרכים תלו נתן הקב"ה לפני המין התושבי ומסר הבחירה בידו לילך ין בדרך התייס ין בדרך ניח נלמות • הדרך התייס הוא ההופך פניו כלפי השכינה כמ"ש שויתי ה' לנגדי תמיד וכתיב יוכח ה' דרכיכם והוא ההולך בכל יום הלוך ושוטט לקבלה תל ה' מתוך המעשים הטובים וגלנים תלנו יתבדך תסר כל הקרב תל ה' יתקרב בסיבת עשות לנון התל יתבדך

והנפש הזכה תאיר לוקחה מרום נעלות עליות וממקום קדוש היא מהלכת ובאה ונגה בנחלי חלקי החומר תאיר בעפר יסודו מ"מ בסיבת קיום ההויה והמצוה יש לה מהלכים בין העומדים התלה ובלותו דרך שידלה שם היא שבה ללכת אל מקום תאיר היא תהלה בתחילה בניא אל והם יסבים דרכי ה' תאיר לדיקים יולכו בם . ודרך המות הוא דרך הרשעים תאיר נתנו קדוש יסראל במעלליהם והרי הם מהרחקים מהש"ת דבר יום ביומו הם המטים עקלקלותם תת פועלי האון ודמוק מרשעים הסועת ה' כמ"ש תת העזבני יום יומים לעזאזל מבל לבניים זה הולך מיל מזה וגם זה הולך מיל נמלא שהם רחוקים שני מילין זה מזה כך הרשעים פונים אל הסביבה עורף ולא פנים והרי הם הולכים להחוריהם כמ"ש נתנו תת קדום יסראל נזוזו תחור וכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים . ולפי שמלא תאר התומר ודדיפת' תעטוני' דרך רשעי' בתפיל' תרן מפלייהם זו לא ידעו במה יכשלו ע"כ הדליק הקב"ה לפני התד' נר מצו' ותור' תור לנחותו הדר' תאר יולך בו והם נכשל בחיזו מעשה לכל תטלת ולכל עון ונזוד תחור מבביהם עד מהכה יפנם מחניו ויחזור לאחוריו מאוזו דרך משוקל שבבר הלך בו ויחזור ויפנה פני מנמת כל מעשיו כלפי הסביבה . וזה סוד התשובה לחזור לאחוריו ולשוב אל ה' כמ"ש שובו אלי ואשובה אליכם ופ"ד אלי לדודי ודודי לי . בזה נשתבח תאברהם אביינו אל' בו וילך למכטיו מנגב עד בית אל פיהם"י בחזרתו פרע הקפותיו . ד"ח למה הזכיר הדרך תרן שלח יפנה תדם מלכסיית שלו . הם נאמר **רכח** בחזרתו פרע שמראה שני פיהושים אלו הקפותיו תחת וכתן הנה על פי שנים אלו יקום לנו בתר היתב סוד התשובה כי יאמר הנחת התשובה על שני פנים . א הוא הדרך הרחמן שהאמו שהוא להשיב מיני שחת הנפש ולהשיבה למקום חובבה כמ"ש הורת ה' התימה מסיבת נפש לשפוקי מנשמת הרשעים תאר רוחם כרוח הבהמה היוצת היא למטה והשלם ביותר מעשיו הוא מסיבה למקום קדושתה כתמור . ב הוא הדבר תאר דברנו שהרשעים מהוך קלקול דרכיהם נזוזו תחור עורף כתמור ובתשובה זו יחזרו נוכח ה' ויולכו לאחוריו מן הדרך הרע ההוא . הוא הנאמר בתברהם וילך למסעיו וגו' כי הוא היה הרחמן תאר פרח פתח אל התשובה לעוברים ושבים היינו לעוברי עבירה ושבים בתשובה ובתשובה זו לימד דעת תת העם ודרך הליכתה לתרן שהוא סוף כל התדם שלח יפנה מלכסיית שלו היינו לשלחי היות בכלל הרשעים התשים לכסיית אל הנשמה כי מקום מולבה משמים ממעל וסופה לעפר והשלם מסיבה למלוא לבית אל מקום תאר שם תהלה בתחילה . והדרך הב' הוא שנאמר בחזרתו פרע הקפותיו כי החוזר בתשובה הוא הפוטע הקפותיו שבתחוני הגדול מקיף כמ"ש התחוני מקיף כו' ועל תובות אלו הנו מבקשים בתפלה מחוק ברחמיך כל שטרי חובותינו ובפרטות אלו החזיר הנפש

רכח בחזרתו פרע הקפותיו

למלוא כתמור . זה"ש הביטי לך ליוסים וגו' כשעושה מדבר מעינן גאולת יסראל וכבר ידוע תרז"ל שהתשובה מקרבת הגאולה כו' וכתיב שובו אלי ואשובה אליכם לפיכך ביאר הנביא בפרטות כל דרכי התשובה והרחמנן הנה בא ביאיב לו ליוסים שיהיו כל דרכיו מצויינין לפניו תמיד עד תאר ידע פעליו ויבחן במה הוא נכשל ובסיבה זו יבא לתקן את תאר עיות ויתבארו בסמוך בהנאת המשל בתר היעב מה העיון הלז תאר רתה הנביא להניח לנו . שימי לך תמרורים שלח יהפתה לתמודות העה"ז הנלחים מתוקים לפי שעה ומרים המה בתחרונה על כן קרא שמם מרה על שם יום המר התחרון . שימי לבך למסילה דרך הלכת . כלל בזה ג' ענינים הצריכים לבעלי התשובה . א הוא שהנשמה הנית לבה תמיד למסילה דרך תאר בתה מפס ובזכירה זו התשבל תמיד בתורה ומצות לחזור ולעלות במסילות בית מורין תאר בתה מפס וזה"ש תאברי לדפס עוז לו בך מסילות בלבבם כי מי תאר עוז לו בתלהים הוא הגבר תאר מסילות תלו בלבו תמיד והיה עיניו ולבו כל הימים עליהם להשיב הנפש לשרשה ולעלות מסלול זה תאר דרך הקודש יקרא לה . הב' הוא שתרז"ל ה"ד בעל התשובה כגון שבחת תותו מעשה לידו ופיהם ממנה מחוי רב יהודה בתותו פרק ובתותו מקום ובתותה תפס . ומקשתם לתמרו שזהו כוונת רז"ל שתמר מקום שבעלי התשובה עומדין לדיקים גמורים תין יכולין לעמוד שם כי לדיקים תסור הימוד עם התפה ולבעל התשובה הוא הכתי ופיהם זה בטל מעיקרו והמתמר הימו סותלו כמבואר בשער התשובה תפתחי מפני תקנת השבים בימי תורפי בעיר גבורים מ"מ הענין נכון הוא תלד עלמו כי הבעל תשובה לריך לילך ולעמוד בתותו דרך המשוקל שבבר הלך בו ולפרוש וזה"ש הביטי לך ליוסים שלריך לעיין בחיזו פרק ובחיזו מקום ובחיזו תפס ויבית לבו למסלה דרך המעוקל תאר הלך בו ולפרוש ממנו כתמור . ג הוא שעיקר התשובה היא לחזור לאחור מתותו דרך עקלתון שהלך בו כבר כתברהם שפרע הקפותיו בחזרתו . וכהיה שמעינו במסכת עירובין בנבי יהושע בן תנניה שתמר שנלמד התיוק שהורה לפניו שני דרכים אחת קלרה ואחרונה ואחת תרונה וקלרה נקט לילך בקלרה ותרונה כיון שהגיע לעיר היו

רכט אחת ארוכה וקצרה

מקיפות לו גזות ופרדסים עד שחזרתי לאחורי כו' ושני דרכים אלו בתרנו

מהותם בעיר גבורים פרעת רתה כי הם השני דרכים תאר הניח ה' לפני כל בעל בחירה . הדרך הא' קלרה ותרונה הוא דרך הרשעים שמתחילתן שלוה ונלחה להם כתלו קרוב ה' להם למנם סופם יסורין ורב הדרך בינם לבין תלהיהם . ובדיקים מוחלפת הסיבה שתחילתן יסורין ואלחה כתלו רחוק ה' מהם כמ"ש למה ה' תעמוד ברחוק לחמנם סופם שלוה וקלר להם הדרך תאר יתלו לעולת תל ה' זהו שנאמר מהילל מסכן נחכם בחיזו דרך לעיר חיזו דרך קרוב לעולת בו תל ה' הנקרא מקום כי הוא מקומו של עולם וכרך דכולה

גו וכה"פ ותהו עיר וקדים נחית פי' הרד"ק עיר ע"ש שהוא ער לא יוסו ולא ייעץ · ומתחילה בקש ליל בקלקלה ותהוכה כי ממהומת העה"ז נרחין לעין הנצחי מיד לבעבו מצח"כ בשכר העה"ב שעין לא ראתה כי אזה נתפתח חוה לחמו שצח' וכי התוה הוא לעיניה כי עין ראתה בעוכתה לבעבתה · כיון שצח לעיר הפסיקו בעדו הגשות ופר דסיס בינו לבין העיר והגשות הם מצ מבואר לכל תעשוני העולם הנמלחים בפרדסים והם מבדילין בינו לבין עיר וקדים לשלח יוכל לצח למדרינת המלך הקרא עיר וקדים וכמ"ש עוותיכם היו מבדילין ביניכם לבין אלהיכם · מיד בהתוחו כי לא זו הדרך ולא זו העיר וחזרתי לאחוני כו' חזרתי בתשובה כחזרת הפרסם לכך נאמר אין לבך למסילה היפך ממה שנאמר הרשעים עמל הכסילים תייגעמו אשר לא ידע ללכת אל עיר · והמשכיל תמיד עיניו פקוחות על כל דרכיו לבלתי היות מן הכתות המוטים בדמיונם ובלבבם יחשבו כי נוכח ה' דרכם כן מרחות כל בונע בצע אבל דרכיו יפרים בעיניו כמ"ש דרך חיים יפר בעיניו ובכולם יחשוב כי הקב"ה מסכים על ידו והוא מורה היתר לעצר הפרץ שבידו במ"ש פנים עסור ובמתת שמחת עמח יקרא ובכל אשר יפנה ישכיל ובכל מרוצתו הוא מתרחק מהקרוב לכל קורלין · ואמר שובי בחולת ישראל על הפטופים בחמדת הגויות בקישופים כבחולות ואליהם יאמר שובי אל ערייך כי בזכות התשובה יהיו נגאלים וישובו אל עריהם ובתו לציון ברנה · או יאמר אל ערייך אל הקב"ה שמצאל לעיר כרך שהכל בה והוא מקומו של עולם וכמ"ש אם תשוב אלי תשוב הייט שלא תשוב כי אם לצמי לבלתי היות מן הכתות שאין חשובתם לפני שמים כי אם לבדי שיהיו בעיני הבריות בחזקת כשרים ואם מרבים בצומות בגלוי בעבור ספר שמם וקדוש יאמר להם וכמו שאמרו במדרש שמעי בת ורתי והטי אזנך עמך וגומר זה שמבראם שנאמר לך מארצך וגומר וכל זה רמז שלא לחדש לפיפה פניו בכל מעשיו לגד השכינה ולא שיעשה כדי להדר בהם בפני הבריות שנאמר וגו' לך לך לתפארתם ותפארת בית אביו לכך מארצך וגומר ואמ' ואעשך לגוי גדול ואברכך הראני את ואגדלה שמך ויהיה המלך יפיך בפני המלך ה' נצחות ראך וגומר לגד תתיפה במעשיך כי הוא דרוש נאה תחזיק לכך נאמ' לשיפנה האדם לך לך וגו' שילך לו מנגד לבלתי פנות פני לשמים בכל מעשיו תכליתו אל מרגו ומולדתו להתהדר בפניהם כי אם יפנה פני תכליתו אל המקום אשר תרצה לבוא אל מקום החיים לרחות פני ה' העומה תומו בעת נראתו במ"ש הרחיבי את מקומך וגומר ותרג"ל למי את פונה בעת נראה כו' שיהא מרחה פני כל מעשיו ותחנותיו למי אשר הוא פונה תניו בעת נראה שאין את בשום בריה להניחו מרעתו במ"ש את לא פדה יפדה וגומר בלתי ה' לבדו הוא העובד ומציל · וא"כ למה יפנה פני מנמתו לבריות אשר לא יועילו ולא יצילו · והסידור תיעו כי אם לפי שעה וכן אמר דור גר תכבי בתכן וכתיב כי יחיד ועני אני המשיל עצמו כאלו היה יחידי בעולם וא"כ אין דבר תוכן בעבו · וכן נאמר בחזקיה ויסב פניו אל הקיר ותרג"ל שלא יהא דבר תוכן כו' אם המחשבות החיצוניות החוצים בינו לבין קירות לבו כמו שאמר קירות לבי הומה וביני לבין הבריות שנמצלה לקיר החוצן ומגין בעד כל בריה כמו שנאמר מגן הוא לכל החוסים בו היינו לבאים לחסות בצל קורתו והמחשבות החיצוניות בוודאי מבדילין בינו לבין אלהיו ולפי שמקלקל אין עובדים הבו"ת מחשבה כי אם לו בעבור תורך ימים שבימינה לו בעבור עושר וכבוד שבשמאלה לכך נא' לא תסור ימין ושמאל וגומר כי אם נוכח ה' פני מגמת כל מעשיך ולא יהיה שום דבר חוצן כאמור לכך נאמר אם תשוב ישראל אלי תשוב זו היא התשובה אשר דבקה בה התורה בכל מקום לך אמנם לפי שבבר דברו הקדמונים ורלו להמות בכל לד חולי הגוף לחולי הנפש אמרתי גם אני אלך בעקבותם · ואתן ואומר כי מהידוע שבבריות הגוף צריך לשני דברים · א הוא שמירת הבריות שלא יבא לכלל חולי · ב הוא אחר שבבר בא לידי חולי צריך הוא לרפואות כי על שניהם נאמר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך הוא שמירת הבריות · כי אני ה' רופאך הוא מאתין הצני בכן רחה רחינו רחצית אמרים להודיע סיבת שמירת בריאת הנפש בהודעת הסיבות אשר על פיהם יהיה כל תעלת וכל עון ובידיעה זו המשכיל ידע להשמר מהם ואחר כך נכבדות יזובר בדרכי התשובה שהיא רפואת הנפש בלי ספק :

סיבות לחטאים

רלא ג' סיבו' לכל **חטאת** ועון ע"ד **טוב** מועיל ערב **הסתכלו** בשמים וכו'

ידוע ומפורסם שכל אד' מורכב מג' נפשות שנקראו בפי' החכמים הטבעיות והחיוניות והשכליות · · ובפי החלוקה שבה בעצם ורחשובה נתחלקו פעולות החכמים לשלשה חלקים והם אשר קראו החכמים טוב מועיל ערב

ר"ת שלשה טעם כי כל טוב היזהו טעם יחלת בו ג' מן ג' מלקים אלו כי החלק שבולו טוב נתייחד לכח השכלי שבאדם · והחלק שבולו ערב לילך אחר מחשבה בחעלונים בדברים ערבים ומחוקים נתייחד לכח הטבעי שבאדם המתאוה ומומד התאות הרם · והחלק המועיל בהתבת העושר והכבוד וזולתם הוא המיוחד לכח החיוני שבאדם החומד לדברים אלו שים בהם קלת תועלת הן לדברי הנופשים הן לדברים הנפשים לך שלין לבעליהם בהם שום בשרון והשלית אמיתי כי אם רחות עיניו כמ"ש ברבות השובה רבו מוכיח ומה בשרון לבעליו כי אם רחות עיניו ולפי שהעין לא יבבע לעולם כמ"ש ועיני האדם לא תשבענה על כן נמשלו פעולתם ליש הומה אשר השקף לא יוכל כמו שנאמר והרשעים כיש נגרש אשר השקף לא יוכל וכתיב כל המחלים הולכים אל היש והיש חיינו מלא וגומר כך

עיני האדם לא תסבול כאמור · ומטעם זה אמרו במדרש החזיון הסמים וגומר אמר מפני שהסתכלו בסמים שמא שמו מדקם כו' ואסמוך הארץ שמא שמה מדקה כו' וכן לעניין היום שמא שמה מדמו וכו' רצו להזכיר במדרש זה ג' אלו סמים וארץ וימים כדי שכל חלק יאחד יסתכל בגדרו ויקח מוסר ממקום חבירו · כי החלק הכללי הנפשי יסתכל בסמים כי משם מוצאו וממנו ירפא וכן יעשה בשם שהסמים לא שמו מדקם כך היא לא תעשה את הפקידה · והחלק הטבעי תאר לוקח מעפר יסתכל בור וקרקעו כשם שהארץ לא שמה כך הוא לא ישמה · והחיוני הרוחף יאחזי הקיניים המדומים יסתכל בהמון מים רבים שים להמיית ימים גדול וקצפה בהגיעם לחול כמ"ש והומר עד פה תבא ולא תוסיף כך ים גבול וקץ לרדיפתו והמייתו בהיותו קרוב לטעני חוץ כי יומתן בחול ויוסף החול על עיניו כמעשה של אלכסנדרוס מוקדון · וזהו סיבד הפייט בבוא הגלגל להחליף הסיפה הממון שהוא בגלגל החוזר בעולם כמו שלמד מפסוק כי בגלל הדבר וגומר ממשל לגל זה החושב להניף את כל העולם והוא נשבר בהגיעו לחול כך בעלי העושר חושבים לבנות כל העולם תחת ידיהם ובבואו בחול יסוד לחור כל מעשה תקפו וגבורתו וזהו שאמר בבא בגל הגלגל להחליף הסיפה כי בחסרון הפרוטה מוחלפת הסיפה הניתנים למעלה ניתנים למטה וכן בהיפך · ושלם כחות אלו נמצאו בכוח כל אדם והמורכב משלשתן הוא אדם שלם ושימוק אדם כ"ת "ארץ ימים "סמים ולפי שמקחתה אין משתמשין בחלק הערב אבר מארץ מוצאו ולא נשאר כי אם י"ם המה הגבורים אבר עליהם נאמר להנחיל אוהבי ים · וקצתה בהיפך זה אין בהם החלק הטוב והם הפחותים שאין להם חלק בנפש שבסמים · ולא נשאר כי אם אלי · זהו שאמרו אילו האחד שיפול ואין שני להקימו אוי לזה כי יפול ואין מוקמות התעת ואין שני החלק הכללי להקימו וכנגד שלם אלו אמר יפעיה הוי אומרים לרע טוב ולטוב רע שמים אור לחושך וחושך לאור שמים מר למתוק ומתוק למר · הוי כנגד החלק הטוב יאמר שהופכים טוב לרע · וכנגד ההשתמשות בחלק הערב יאמר שהופכים מתוק למר · וכנגד ההשתמשות בחלק המועיל שהכליהו להאיר העין הגשמי כאמור · וכן פי' בעקידה על פסוק וכי תאוה הוא לעיניים שבחלק המועיל יבאר ועליהם יאמר שהופכים אור לחושך · ובפרשה זו הזכיר הנביא ג' פעמים הוי · א הוי מושפי העון בחבלי השוא · ב הוי חכמים בעיניהם · ג הוי גבורים לשתות יין · לפי שאמר ג' נפשות אלו נמשכו ג' סיבות שבר על פיהם יהיה כל תאותם וכל עון · סיבה ראשונה היא מצד קלות החטא בעיני האדם כי כמה עבירות מצינו שבני אדם דשים בעקבם ושוברים עליהם בכל יום כרכילות ולשון הרע ושבועת שוא ושקוק וקלות ראש וכאלה רבות והם נחשבי עבירות

רלב לרשעים נדמה הציצה"ר כחוט של עכביש

ולסיבת היותם קלות בעיני ההמון על כן פתאים עכרו ועשאו שוגין ומשלשין בהם עד שנעשה אצלם כהיתר גמור · וגלתה שלשה כוחות רז"ל שהיצ"ר יהיה לעתיד בעיני הרשעים כחוט השערה ובעיני הצדיקים כהר גבוה כו' כי בעיני הרשעים נראה כל חטא קטן ועד שם שער ולהיותו קטן בעיניו זה החלי שהוא עובר ושוב ומשלם עד שמוסיף חבילות עבירות עד שיהיה חוט זה בעבותות העגל וכמ"ש היצ"ר דומה מתחיל לחוט של עכבים ואחר כך לעבותות העגלה וזה כי קלות החטא בפני הרשע להיותו בעיניו דומה לחוט בסיבה זו יהיה בעבותות העגלה · ובהפך זה בעיני הצדיק כל עבירה שהוא בקטן כגדול כולם דומים בעיניו להר גבוה וחדל מעשותה בסיבה זו ובדרך זה אמרו"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו · הסיבה השנית היא להיות כל אדם חכם בעיניו ודרך לים יבר בעיניו וכל אחד מראה כמו מ"ם פנים עשוי על הארץ שבידו המשמת והמדמע קודם בחול ואחר בקודם ובסיבה' היותו חכם בעיניו אינו שומע בקול מוסר לעולם ואינו בא לידי תשובה ותשובה לעולם וסיבה זו גלויה וידועה והיא מצויה ברבים בני עמינו · הסיבה השלישית הוא להיות האדם שקוע בתאות ותמדות הכלי העולם כן בתכלה ותפייה ומלבוש ושובר וכסיס וכבוד וזולתם אלו הם המכים את האדם בסמורים בחופן שאת עיניו מרחות מה שהא בתחריטו בחשבו כי לעולם מוסן ואם יזר לדור ודור על ג' סיבות אלו בא כל אחד ואחד לכלל משפט בפני אלהי המשפט זהו שנאמר ויגבה ה' בצדקות וגו' וסמיך ליה ג' הוי שהזכרנו · א סיבת קלות החטא זה"ם הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבותות העגלה חטאה ומפכוך זה למדו רז"ל שהיצ"ר דומה לחוט ובדרך שנתבאר · ב סיבת היותו חכם בעיניו זהו שאמר הוי חכמים בעיניהם וגו' · ושלישית על כל סיבת היותו שקוע בתאות העולם זה"ם הוי גבורים לשתות יין המשיל כל החמדות למשתה היין המבלבל דעתו ושכלו של אדם וכן אמר שלמה למי אבוי למי מדנים למי שיחות למי מכלולי עינים למאחרים על היין היינו שבשביל התענוגים ההם הוא מאחר המוקדם ומקדים המאוחר ע"כ תרגל כל סיבותם חטאו קודמת לחבירתו כו' ואלה רבות עניים תלהייס הכתוב להקדים בזמן ובמעלה והוא מאחרם ומקדים בעיתם ערבות ומתיקות העולם אשר להם החיך יאמר לי לי הוא והוא חבלילי יולד זה המה המוכים בשגעון ובעורון לבלתי ראות הנולד כדרך החכמים · על ג' אלו הוכיח משה את ישראל באמרו הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם והוא כנגד מאמר הוי חכמים בעיניהם ואמר להם שהם חכמים להרע ולרמות ואחכמה כזו נקראת נבלה ולא חכמה תמימים וזה מפארת חכמת התורה לאמר לני חכמה שכנגדי ערמה כי אמה הרמאי חיוך יודע כי אם לרמות

רלב הוי אומרים לרע טוב

לרמות ונעשה מהכמה החמיתים תין לך חלק ונחלה
כה למנם תני הכמה החמיתים שכתתי גם ערמה תם
יהיה כה לורך שעה תזי חוכל ג"כ לרמות כמוהך תם
לא יהיה במקום הסוח ועון פלילי אלא מלוה ונוכך
שעה כדרך שעשה יעקב עם לבן ז"ס עם נבל ולא
חכם שתיטו שומע בקול מוסר זקיטו שאל תביך ויגדך
זקיניך ויאמרו לך ואל תהי חכם בעיניך אלא תשמע
בקול מוסר תביך ובקולן של סופרים מספרים תהלות
ה' וגפלאותיו לבני אדם למען ירחו ויקחו מוסר ·
כנגד מאמר הוי מוסכי העון
בחבלי הסוח אמר להם משה פירוש שחת לו
שחת לו לא בניו מומם דור

עקש ופתלתל יאמר שעיקר ההשחתה אשר לו הוא
שתמיד הוסב שלא יקראו עון בדבר להיות המעשה קל
בעיניו והמעשים נקראו בניס ותולדות כמו תולדותיהן
של לדיקים מש"ם כך הולדותיהן של רשעים מעשים
רעים שנאמר הרע שמל וילד שקר ואשר במזימות
זו חשבו לאמר על כל מעשה לא פעלתי און ואת בניו
לא ידע הרי הוא כיחש לאמר לא בניו ותולדותיו הם
הפעולות המזיופות וזהו שחת לו לא בניו מומם שעיקר
ההשחתה ומום שבו הוא שמכחיש לאמר לא בניו המה
המעשים הרס והיון מחיחשים אליו לתולדות מעשים
רעים וכסיבה זו הוא דור עקש ופתלתל בפתילה זו
שגודלים כמה חוטים קטנים עד שיעשה פתילה עבה
לא תנתק כך סיבת קטנות העון בעיניו גורם לפיעשה
ויעשה ויעשם והחוט המשולש לא יתק ונעשה בעיניו
כיחר גמור והוא דומה ממש למאמר הוי מוסכי העון
בחבלי הסוח וכעבות העגלה תמשה · כנגד מאמר
הוי גבורים לשתות יין אמר להם משה ירכיבהו על
במתי ארץ ויאכל תנובות שדי וגומר ע"ד ודם ענב
תשתה חמר · וביון זה כלל כל המדות הגויות והזכיר
חמר ולא הזכיר לשון יין לפי שביעיעה אחר שהזכיר
ג' הוי אלו המכבידים כל תעלת וכל עון אמר הוי
לומדים לרע טוב וגומר כי בעבור ג' סיבות אלו יגלו
משפט משוקל: בכל מעשה החדש עד שיפשוט על הרע
כי טוב הוא ועל המתוק מר ועל החושך אור זה"ש
תשתה חמ"ר ר"ת חושך מר רע · לו יאמר ודם ענב
כי היין אשר מוללו מעגבים הוא שותהו אל שמאל הוא
שען הוא יגר הרע וכן אמרו במדרש הביאני אל
בית היין הכניס יגר הרע היין זה כד ישוע בתיכם
הוא מערבב ליה כו' ובתלפא ביתא הוא שותהו כי
היה"ר נקרא שמאל שממנה עיני החדש ומעורו והלאה
כו משמע עיניו נמצא אתה אומר שחותות עגב
שמוכים לשחותות שמא שתים אלו הבאו אל עמק
השידים להסיר ולהדיח את החדש שלא יעשה שום משע,
לפי שמים כי אם לפי שדים כמו שנאמר מיד יזכרו
לשדים לא אלוה כי המה מסבכים ג' סיבות אלו
ומשקון את החדש כום תרעלה זה כום יין תמ"ר
זה"ש ודם ענב תשתה חמר · כנגד הוי גבורים לשתות
יין יאמר תשתה חמר חמר ממש · כנגד הוי חכמים
בעיניהם ובאת פתילים המה וכל רוח חכמה אין
בהם כאמור זה שנקרא בשם חמור על שם שחמת

חומרו ונפשתו זה"ש תשתה חמר שהוא לשון חומר ·
כנגד הוי מוסכי העון בחבלי השוא שעושה כמה
עבירות שאם קטנים בעיניו ומרבה אחד לאחד עד
שלבסוף יהיו לבורין ומונחים לפניו חמרים חמרים
זה"ש תשתה חמר שהוא כולל לשון לבורים כאמור ·
ומיניו כמך לג' סיבות אלו הבאים מלד הטוב והמועיל
והערב במראה גדולה וזה כי כבר האחוג שהחלק הטוב
הוא מתיחם לכח השכלי שבחדש ומלדו הוא חכם
בעיניו כאמור · והחלק הערב מתיחם לכח הנפש
הבהמי שמלדו הוא גבור לשאו' יין ולהיות שבוף בתאות
הגויות · והחלק המועיל מתיחם לכח החיוני אשר
מלדו יתאוה החדש לעשר ונכסים וכבוד והוא הגורם
קלות החטא כי בפחות משוה פרוטה אין בו משום גזל
וכסיבה זו יתקבלו חלקים קטנים אלו עד אשר לבסוף
יהיה כל ממונם המקובץ כולו גזל ושוחד עושר לא
בחשבון · כנגדם מניעו במסורת

רלה במסור' עשרה מקודות · א יפשוט ה'
עשרה ביני וביניך · ב היה ארה
נקודות שבתורה תחתך · ג ולא ידע בשכבה
ובקומה · ד וירץ עשו לקראתו

ויחבקהו · ה וילכו לרעות את צאן · ו אשר פקד משה
ואהרן · ז לו בדרך רחוקה · ח ועשרון עשרון דבש
התסיף · ט אשר עד מדבאי י"נו ולבניו · כפי הגרולה
בא הרמז בנקודות אלו למאמר יעניה שאמר ויגבה
ה' בכתות בחשבון וגומר ואח"כ הזכיר ג' הוי המרמזים
לג' סיבות שהגחנו ככה בנקודות אלו הרחשון הגה
בא על יפשוט ה' ביני וביניך רמז להיות החדש בחשבון
על ג' סיבות אלו ואח"כ הזכיר בא' פסוקים ג' סיבות
אלו אחד לאחד מכל ג' פסוקים כאשר שאם כתובים
בתורה נרמזה אחת מהחחן · תחילת דיבו של חדש
של התורה להיותו בעיניו חכם בחכמת התורה ובאחת
לא ידע בין ימין לשמאל כמאמר הגבית הוי חכמים
בעיניהם וגומר ז"ס היה אדם חשתך שמתחילה
שוחלים לחדש על התורה שנקראת אדם שנאמר כי
אדם יטותו וגו' והיא מחורשה לקהילת יעקב · ולא
ידע בשכבה ובקומה כלפי שא' ודבקת בה וגומר
ובשכבך ובקומך והוא לא ידע ולא יבין לא בשכבה
ולא בקומה · וכתיב בשכבך תשמור עליך ובקיצות היא
תשיחך ואשר לא שמל בתורה לא ידע בשכבה ובקומה
מיד ויבן עשו לקראתו הוא שען שמאל שרו של עשו
והוא שען הוא יגר הרע ויבקהו כפירש"י בלא לב כי אך
דרכו של יפה"ר שמאל לתוסב והוא לוייב פניתי רק
לקראתו בהעבר תורה ע"ד שאר"ל מה פגע בך מעוול
זה משכחו לבית המדרש כו' נמצא שבהעבר התורה
מצא לו היפה"ר מקום לבון לקראתו כאמור · והוא
מפיתו על ביטול התורה כמ"ש דברי פיו חון ומרמה
חדל להשכיל להטיב יאמר שהיפה"ר יסיתו במרמה
לאמר חדל לך להשכיל בתורה כדי שתבוא אחר
ממון ולהטיב בו לעשות צדקה לאחרים וכן יעשה מהגבית
הגבית הוי גבורים לשתות יין ויאמר וילכו לעשות
את צאן מקוד על את שהלכו לעשות את צאן שהרבה
זו הוא משלוך אחר גוזל התורה והשקורים שאר

נעטו ונתפקדו ישרחל ע"י משה ואהרן נתרחקו ממנו וזהו תאכר תקד משה ואהרן בדרך רחוקה נתרחקו ממנו ע"ד שנאמר ואותי השלכת תאחרי גוך וזהו שנקוד על רחוקה לומר לך רחוקה ממש כו' כי בתמת כאכר הוא תומר כי קרוב תליך הדבר מאוד וגומר לך שהוא תון לתסקופת פתח העזרה • ופתח העזרה הוא מצל לפיו של תדש ע"ד שבתיאר בעקידה ובבחיי פרשת תרומה כל תבניות בנין המשכן בכללו הוא דוגמת בנין בית התעובי דהיינו גוף התדש נמצא שפתח העזרה הוא כיוצי לפתחי פיו של תדש ע"ד שנאמר מגביה פתחו מבקש שכר זה"ם לא רחוקה ממש תלא תון לתסקופת פתח העזרה וע"ד שנאמר כי קרוב תליך הדבר תאוד בפיך וגו' • כנגד מאמר הוי מושכי העון המדבר בתסיפת הממון כאמור זהו שנאמר ועשרון בתג התסיך המורה על תסיפת הקניטים המדומיים • תאכר עד תדבא דרבו רז"ל בב"ב עד שתדאיב נפשתן כי בתמת תמיד לא יעקומו ולא יעותו מהמציית קיבוץ העושר עד תאכר יבא בתורי עפר וכפים בגיא צלמות וזה"ם תאכר עד תדבא שלא יעקוש עד ימי הזקנה שנקרא תדבא כמו שנאמר וכימיך דבתך • וזה ידוע כי טענת כל המרבים לבדוק תחרי קניטים תדומיים תלו הוא שטוענים לעשות לבניהם תחריהם כמבואר בחלק ה' מאמר י"ד על מאמר כי היכא דשתלו לי תבתחי תשתול תלא נמי לבניתי וזהו הנקוד על לנו ולבניהו יאמר שתפילו עשרון דתב התסיקדהיינו המעשר תן המתון ויעבד לעשתו ועוטן כי הוא שומרו לבניו ע"ד שנאמר"ל עושה צדקה בכל עת זה בניו כו' תלו הם השלשה כיצות תאכר על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ובנגדם בתו ג' זמניט תלו • א השופר בר"ה • ב הצומות בעשרת ימי תשובה • ג ביעול היכר הרע ביום כיפורים • כנגד הוי תכמים בעיניהם וגומר בת השופר בר"ה לשמוע בקול מוסר התכם עדיף מבניח שנאמר בקול שופר שנאמר כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם וגומר • כנגד הוי גבורים לשתות יין בתו הצומות בעשרת ימי תשובה למעט רדיפת התצות • כנגד הוי מושכי העון בתבלי השוא וגומר הנאמר על היצ"הר והוא שתן הוא יכר הרע בת העיגוי בי"ב יום מיומד שלין לשתן בו ממשלה כמ"ש בימות החמה הם שם"ה והשע"ן עולה שם"ד כמנין שם"ד ים לו ממשלה תוץ מביוש כיפורים כנודע • ותאכי תאר הודיע ה' לנו סיבות תלו נגוה לזכור פרטי הרפואה ושם דרכי התשובה כיד ה' המובה עליט :

דרכי התשובה

הסיבות המביאות את האדם אל התשובה — **רלו** דרכים בתשובה

שם תרבעה ושם תלוקים כנגד ד' לשונות במדרשתם • מדרשים רתשובה של תשובה בפרי נצבים ובפר' לא נפלאת היא הזביר ד' לא הוא השב אל ה' מחימת מוכיחיו כחמתי יוסף אלא שבו אל ה' עד תאר הוכיחם הגיעו כעודע • שליטים הוא מי שתזהו לעומת תשומע בקול תלחיש עד תאר יראה יסורין בתין על תחריט אז יקח מוסר פן יסוה לו גם הוא • רביעית הוא מי שבכל תלה לא יוסר עד תאר יסורין בתין עליו ממש אז יכנע לבבו העבל כמ"ש בתשפה ובהאר לו חלה את פני ה' תליהו • והעוה שבכולם הוא השב בעצמו ורמז לדבר שנאמר והיה נרפא נגע הצרעת תן הצרוע כי הנגע הוא העון ובשהוא נרפא תן הצרוע דהיינו ממנו נתשבה לו הרפואה כי נתן אל לבו לשוב אל ה' תעצמו ולא תזלתו ואז נרפא גם הנגע כי העוות נעשו כזכיות • וקרוב לזה השפט שמעתי ובבר תשלו רז"ל ד' תדריגות תלו לעבד שברח תרבו • כשיגיע ממנו תיד נתחרט תמר רעה גדולה תני עושה שתי עוזב תדון נכבד וחתן זה שב תיד לבבו ואומר לחוני שתמתי על תה שעשיתי ורבו תקבלו תיד ותוחל לו • ויש עבד שתינו שב תעצמו עד תאר רוצין תותו תחריט ואומרין לו רע עשית כי האתה תדויק שוב תלינו עוד והחעגה תחת ידיו והוא שב • ויש עבד שתינו שב עד שרואה עבד תחר שברח ותעצמו תותו תחני תדוניו ותלקוהו וחכחבי תדם תשכותו לבית תדוניו והיה תפחד שלא יקראהו כתקרה העבד ההוא תיד שב תל תדוניו • ויש עבד שכבל זה לא יכנע עד שתולין תותו תחני תדוניו ותלקים תותו ועניו בכבל רגלו והושב בעל כרחו • עיין בספר תוצא הלבבות שער התשובה • ותשל זה תבוין ממש כנגד ד' כחות תלו שהנתנו וכפי הנראה שתרבע תדריגות תלו כולם נזכרו בפרשת נצבים שהזכיר בפרשה תחת ד' פעמים התשובה • א שנאמר והשבות תל לבבך • ב ושבת עד ה' תלהיך • ג ותחה תשוב ושמעת • ד כי תשוב תל ה' וגו' • תדריגה רתשובה השב תעצמו בלחי שום מוכיח נתעורר תעצמו תדר העיון בתורת ה' התבונן כי לבו לא נכון עם ה' ורע ותר עזבו תת ה' ככל התכתוב בתורת ה' זה"ם לשמור תקותיו ותצותיו התשובה בספר התורה הזה כי תשוב תל ה' וגו' ופשוטו תדבר בתי השב תעצמו לא תתמת שום סיבה כי תס תדר עיון התוריי כאמור • תדריגה שנייה השב תדר קול המוכיחים זה"ם עד ה' תלהיך ושמעת בקולו ככל תאשר תנכי תוצ וגו' תרצון הזה לומר תים כתוני יקים לך ה' תייסד ותוכית כתוני תליו השמעון ושמעת בקולו ככל תאשר תנכי תצוך • תדריגה שלישית השב שברשה יסורין בתין על תחריט כמ"ש תכרתי גויט נשמתי פנותם תתרתי לך תקתי תוסר זה"ם כתן ונתן ה' תלהיך תת כל התלות התלה על תויניך ועל שונאיך תשר רדפוך ותתה תשוב ושמעת וגו' • תדריגה רביעית השב תחרי תשר הייסורין בתו כבר עליו זה"ם והיה כי יבואו עליך כל הדברים התלה הברכה והקללה והשבות תל לבבך וגו' ותשר שהזכיר ד' תדריגות תלו שב לשתר הדברים התוצעים תן התדש דרכי התשובה ושם תדבא סיבות תשר כנגדם תמר תיד כי התצות תשר תנכי תצוך • א לא נפלאת • ב ולא רתוקה • ג לא בשמים היא •

ד ולא מעבר ליס • סיבה לתשובה היא מי שעונותיו נפלאים ממנו ואינו יודע כמה חטא בוודאי לא יבקש לעולם רפואה למכתו ולא חלה ולא מרגיש כמו שהספר דוד על עצמו לומר כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד • סיבה שנייה היא זה שמקשה מחיקשים מן התשובה בהשבם כי עונותם עברו ראשם וגדלו עד לשמים וגם דרך זה לא יתכן כנודע • סיבה שלישית היא מצויה ברבים בני עמינו הם השטופים בחמדת העה"ז ומרחיקין זמן התשובה מיום אל יום עד אשר ימצא עת פנוי ולעולם לא יהיה פנוי בלי ספק • ומצא כל ימיו בעבירה • סיבה רביעית היא מצויה בשוטרים והגבירים הדומים ג"כ התשובה עד אשר יתכרו השחורה כפי חפשם ומצא עסק אחד גורם מבירו עד שימות בחטאו • כנגד הסיבה הראשונה אמר לא נפלאת היא ר"ל לא תמצא התשובה כמי שמעניו נפלאים ממנו כאמור • כנגד השנייה אמר ולא רחוקה היא לא תמצא התשובה בכותל המרחיקין ממנה לאמר ליזרו הטוב לך ושוב ואחר תעשה כדבר המלך ה' וכן אמר שלמה אל התהלל ביום מחר כי לא תדע מה יולד יום • כנגד השלישית אמר לא בשמים היא לא תמצא דרך התשובה כמי שמתיימם ממנה שעונותיו גדלו עד לשמים • כנגד הרביעית אמר ולא מעבר ליס היא לא תמצא התשובה בשוטרים כאמור • או יאמר ולא מעבר ליס היא ע"ד מרז"ל היום לעשותם ולא למחר לעשותם כי בעה"ב אין שם זמן העשייה לכך אמר ולא מעבר ליס היא כי העה"ז המשיל המלין למפרש בים שוטף וכן הוא בזוהר בעניין שלישי יוצא בפרשת ויקהל רמז לנשמתו שלישי בר נש כו' ושם המשיל העולם הזה ליס שוטף נמצא שהעה"ב הוא מעבר ליס זה"ש ולא מעבר ליס היא כי לא לומר לעשותם והוא זיכרון גדול לאדם שיזכור אל ה' בשחרותו כי לא ידע מה יולד יום כמ"ש ס"ד חילול השם אמר רב כגון

אנא	דשקילנא	רלז ה"ד חילול
בשרא	מטבחא	השם כגון
		שיבנה דמי לחלהב וס"מ בחחרי
		דלא חבעי מכל בחחרת דחבעי
		ליס לן בה אמר רבינא הא מחת
		מחשיל לחבי דחבעי היא וכבר

בארנו מאמר זה בחיבור עיר גבורים אשם קלקו תרלה משם כי החילול השם הוא מי שהולך כל ימיו מסכים לחטר מרחות עיניו ולבו הרוג בקר ושחוט צאן ולחקור ליזהו מקומן של שבחים זה"ש דשקילנא בישרא מטבחא ולין לי מוזר בחשובה לחלהר למעט חלבי ודמי בעומות כמו שאומרין ביום החענית ושהם חלבי ודמי כו' וזה"ש ולא יכיבה דמי לחלהר ואני דומה החשובה מיום ליום זהו חילול השם שאדבר עליו רמייה שם בגמרא מפסוק ונגלה באזני ה' וגו' ותחילת הפסוק הוא והנה הרוג בקר ושחוט צאן וגו' ותמצא כל העניין מבואר בחבורי המזכר ולפי זה מדבר בהולך לחחרי מרחות עיניו ומעיד על עצמו לאמר כי אחר כמות וכבר אר"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ול"ל היה לשם למהר התשובה ולא לדחותה ליום אחר זה"ש ולא יכיבה דמי לחלהר ק"ל • ולפי שרב אמר כגון אנא מסמע דווקא אבל ה"ת כמותו הוא חילול השם ולא אבל שאר המון העם ויש לשאול מה בחחנה הוא מזולתו על כן אמר ה"מ שאבל עמי הארץ אינו נקרא חילול השם בחחרת דלא חבעי שלא היה לשם מוכיחים החושבים מהם דרך התשובה אז אינו חילול כי לא ידעו כמה יכשלו אבל בחחרת דחבעי שיש לשם חושבים ומוכיחים ושם לא אבו שמוע שם ליח לן בה יחכון על זולתינו כי המדה שוה שם הן אבל בני גילינו הן אבל עמי הארץ אבל כולם הוא חילול אמר רבינא הא מחת מחשיל אחרת דחבעי הוא כי שם ליח וועד לחכמים המדריכים את העם בדרך שאר יכלו בה • או יאמר מה לו לאדם לחשוב הלא הקב"ה בעצמו ובכבודו שוחל דרך התשובה בכל יום כמ"ש מה ה' שואל מעמך וכתיב ע"כ יוכה חטאים בדרך והמשילו לאחת כמ"ש מגדל עוז שם ה' כי אדרך הבורחים במלחמה להשגב בעיר חומה דלאיש ובריח ובמגדל עוז והוא לשם לאחת מאשה ועוז כך נאמר אלאיש לו מאשה ועוז וחליו בורחים כל השבים בחשובה המחיקים מפני מדת הדין המחוחה כנגדם ואלאיש לו מאשה ועוז ומעון לו בדוב ודוד והוא החובע ממנו לאמר שובו אלי ואשובה אליכם ואין שומע לו כי כלו כאחן חעינו כנודע מדברי זמינו שהבלי הזמן הכבידו עולם על בעליהם ועבדום ושנו אותם עד אשר לא ישמעו בקול ה' ובקולן של סופרים והקב"ה צווח ואומר הדלכתיך במעגלי יושר בלכתך אל יגר נעדך ר"ל אחר שאבי מדריכך בדרך אחת ואם כן לדיק מה פעל לכל הפחות זאת עשי ואיי בלכתך אל יגר נעדך שהכוון לדבר מצוה כמ"ש נרדפה לדעת את ה' ואע"פ שהליכה זו אלי היא מ"מ הקבל שכר המצוה כמ"ש אגרת דפרקא ריהטא ועד"ז נאמר כי השמות יהרסון לדיק מה פעל כי השמות הוא המצוה שהיגר הרע פוסק לרגלי האדם ואם יהרסו על ידי השי"ת מכל וכל ח"כ הלדיק מה פעל ועל מה יקבל שכר הרי כל לדקותיו מאת ה' היו וכמו שכחוב אחי ה' מלאכך להושיל מדריכך בדרך אחת זהו שאמר שובה אלי ואשובה עליכם ולהלן נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה כי הקב"ה גוזר על האדם שיהיה האדם המתחיל בהשובה והי' יגמור על ידו כי הבע לעשר מסייעין לו לכך נאמר שובו אחם החילה ונסמך ישראל מסיבה אין בנו כח להחחיל אלא אחה השיבנו והוכינו דרכי יושר ואח"כ נשובה אליך וע"כ הקב"ה אחיד המחחיל והמורה דרך לחעשים והוא מקום החשיעה זה"ש אחרת דחבעי וק"ל • ואחר הצעות אלו יבאאר לנו מה שאמרו"ל שעשרה ימי השובה אלו נחיחדו ליחידים דוקא אמנם חשובה הבאים מועלת בכל קלקולינו אלינו וזה מיום שמעו קול השופר המחריד הלבבות ומזכו אל החשובה בחחה החורה לקבוע להם עשרה ימים אלו לעשותם בם הילכו בחורת ה' כי' ימים אלו כי כי' הוי חזקה כמו שבארנם שנחנחה כי' נסיונות ובעשירי נאמר כי עשה יכא אלהים אחה דווקא עחה ולא לפנים כך י' ימים אלו מוכנים להביאם בנסיון כאמור ודווקא ליחיד שכבר פירש מן הציבור הוכנו ימים אלו כי אם היה בכלל הצבור בוודאי היחה חשובחו מקובלה אך לפי שנחה בחולחו ופירש מכולם על כן

הוקבעו לו ימים אלו הבחים לקרבת היום הגדול שכל ישראל נעשו מוכנים לתחת ולזו גם תשובת היחיד מקובלת בהיות שהקדוש ברוך הוא מתקרב יותר בימים אלו זה רלח ביאור שאמר דכתי ה' בהמצאו קראוהו הפטרת בהיותו קרוב על דרך המדרש כיון דרשו שמתקרב יותר יש להם ביטוים לקרבתו כו' ומזה שכי' ימי תשובה אלו הקב"ה מתקרב יותר לך נאמר בהיותו קרוב כי מתוך התשובה הוא מתקרב כמ"ש שובו אלי ואשובה אליכם ואומר ישוב רצף דרכו וגו' וישוב אל ה' וירחמהו וגו' ואמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' לפי שצף לייעד התשובה לומר כי אלהינו יכבה לסלוח וכדי שלא יחשבו לומעט שיעשה הקב"ה עמהם חסד חנם גדול כזה כמו שאמר וישוב אל ה' וירחמהו על כן בא המופת לזה לומר כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה' כי כגבוה שמים מעל הארץ וגו' יאמר שים יחרון גדול בדרכי שלני עושה חסד חנם מה שאינו מצוי בדרכי בשר ודם ויחרון זה בגובה ובמעלה כגובה שמים מעל הארץ כי הארץ לא תמציא כי אם לזורע ולחורם ולא למי שלא עמל בה ולא חלה ידיו בה · אמנם השמים יחנו על ומטר חנם לף אם לא עמלו בו ולא חלו בו ידיש בפרט שנאמר בו אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם ומזה תחה למד שכל היורד מלמעלה הוא מתנת חנם לארץ והוא מופת חוכך שעוד ה' לכל לעובים ולרעים זה שאמר אמת מארץ תצמח כל הצומח מן הארץ הכל הוא בחמת לפום ענרה תגרה אמנם נדק מצמיח נפקך הכל בצדקה כלמור גם יהן ה' הטוב ונו' רצה בזה כי זה הוא מופת על אשר יהן ה' הטוב לכל כטוב כחוטת זהו שאמר כי כגבוה שמים מעל הארץ גבר חסדו על יראיו וכתיב כי גבר עלינו חסדו רצה לומר לעולם אין לאדם חוב על הקדוש ברוך הוא לף אם הוא עשה המצוה מ"מ גבר החסד האלהי מצד רבוי יהב על כל המ"ע בדרך שנתבאר ובמאמר תק"ם יבואר מיד שחסד זה הוא מחילת העון זה שאמר כרחוק מזרח ממערב הרחיק ממנו פשעינו · וגובה השכר הוא גובה כמעלה זה שאמר כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי וגו' ודרכיהם אלו הוא מתנת חנם והטובה כזו הטיב הקב"ה למעשה כשמעל ממנו הודיעני נא את דרכיך ובאת התשובה והוסיף את אשר לאמר יאמר אלה דרכי ועניני שלני עושה חסד חנם עם כל בריות · וזהו שכתיב דבריו אלה ואמר כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים בחנם כלמור משל"ל כארץ כשהולידה והצמיחה אז היא נותנת זרע לזורע דוגמא היינו לאשר עמל בה ולחם לאוכל דוגמא משל"ל בגשם היורד אפילו למקום המדבר שאין בו אוכל ומזה אתה אומר שהשפע האלהי היורד מלמעלה יושפע על כל נאצלי כטובו כחוטת זה"ש כן יהיה דברי אשר יצא מפי לדקה לאמר לא ישוב אלי ריקם שהשב בהשובה לא ישוב ריקם שלא קבלו אך ידו פשוטה לקבלם אך בהגלו זה כי אם עשה אשר חפצתי ר"ל שיאליך גילוליו מידו ולא יחזור לשובו והצליח אשר שלחתיו כי האדם בעה"ז הוא כשליח אשר שלחו רבו לעשות תפצו כמ"ש להשיב חמרים אחת לשולחיך ועיקר השליחות הוא לעשות רצון קונו כנודע זה"ש והצליח אשר שלחתיו · ומעזר לזה מיד כה אמר ה' במרו מספט ועשו לדקה כי קרובה ישועתי לבא פליגי ר"ש וכבי נתן ר"ש אמר גדולה תשובה שמביאה הגאולה שנאמר כה אמר ה' במרו מספט ונו' כי קרובה ישועתי לבא · ורבי נתן אומר גדולה תשובה שהיא סמוכה לגאולה שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע וכפי הגראה שאר אחר אחת ומר אחר אחת ולא פליגי כי באחת מתוך התשובה בתין שני מיני גאולות · האחת מהם היא גאולת הנוף · השני גאולת הנפש מן היוצ הפנימי הבא בשביל התשובה ומ"ד שהתשובה סמוכה לגאולה בגאולה הנפש ידבר כי כבר תרז"ל בכל לבבך בשני ליצרך בי"ע וביאה"ר נאמר שמכון שניהם בלב ומקום התשובה ג"כ בלב כמ"ש כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו ובמאוד רמז לבעל התשובה שצריך להטות לקצה אחרון בכל הדביות כדי לעמוד על המיצוע וכמ"ש מאוד מאד הוי בכל רוח פירש הרמב"ם שצריך להטות לקצה אחרון זה"ש כי קרוב אליך הדבר שאתה צריך להחזיק בו מאד בפיך ובלבבך נאמר שהגאולה סמוכה להתשובה כי מכון שניהם בלב · ומ"ד גאולה התשובה שמקבלת הגאולה בשתי גאולה ידבר הקדוש לבא בזכות המשפט והלדקה כמ"ש שמרו משפט ועשו לדקה ובזכותה ציון במשפט תפדה ובשיבה בלדקה כי גאולת ציון ופדיונה הוא בזכות המשפט כי אף אם ישראל חטאו מ"מ המקום הקדוש הזה מה פשעו כי מצאו בו ערוה למען שביה דהיינו ישראל יפדו בלדקה שהרי אף בדור שכולו מייב יגאלו זה"ש ודקתי להגלות למן :

חתימת השער לדופקי בתשובה

רלט תנן התם תנור שחתכו חוליות ונתן חול בין

ענין תנורו חוליא לחוליא ר' אליעזר

של עכנאי מטהר וחכמים מטמאין וזהו

תנור של עכנאי מאי עכנאי

אמר רב יהודא אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וטמאוהו · תנא אותו יום השיב ר"א כל תשובות שבעולם ולא קבלו ממנו אמר להם אם הלבה כמותי חרוב זה יוביח כו' אמת המים יוכיחו כו' כותלי בית המדרש יוביחו כו' מן השמים יוביחו כו' (ב"מ ס"ע) :

עיין מאמר זה בפרק הזהב · מאמר זה מינו לומר שלא דרשוני מפני כמה טעינים זרים הבאים בו יוצאין מהיקף השכלי והמעיין בו יבוחו בלבו כמה ספיקות וקושיות מבילות מבילות ומקצת מיבורים תמצא כמה ספיקות וגמרתי בלבי לקבץ בהם ולהיות מעשם ועולה מעשם ויורד בו לשמכו לשער התשובה ולבאר שתין לך דבר עומד בפני התשובה אפי' עבודת כוכבים ג"ע וע"ז החמורות שבכל העבירות זולת חטא הלשון אין לו שום תקנה בתשובה ומע"ש עד שאבר יפיים את מי

שמעתא כעגדו לפיכך זאת לפניס ביטרמל שהיו קוטרין
הלטון של יהוידע ביום כיפור וכשהלבין היה סימן
מחילה וקשרו דוקא לטון כדי שיהיה כפרה על חטא
הלטון כי כפרתו בניו אמ וק"ו על כל העבירות
שעשלו בדרך שיחטאו • וכפי הגראה שעני ימים
עוכרים אלו רחם השגה ויו"ל אלו לכפר על חטא
העגלה בהשמעה קול לפיכך מלוחן מן התורה בהשמעת
קול בר"ה בקול שופר וביו"ל בוידוי החטא ובקול שופר
בשנת היובל וזה לא מינו בשום מקום התלויה
במועדי וזמני השגה כי אם בשני זמנים אלו אשר
הוכנו ליום דין וכפרה וזה הרחיב שביותר החדש
ניתן על חטא הלטון ויותר הוא לריך לו לכפרה מבשאר
עבירות בהיות שחטא זה בניו אמ לכל העבירות
כמ"ש מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע
וגו' וזה יבא שטחיות מאמר זה על נכון לך ורק
בשניני החילה הקדמה קטנה וזו הלרה • בהיות
שאמרו רז"ל שחטא הלטון הוא יותר קשה מחטא העגלה
אם מצד קלות העשייה ואם מצד ההרגל הוא קושי
ההפרה עד שאמלקו בו רז"ל אם ים לטון פלילי זה
הקנה ואם החשובה מועלת בו כדגרסיטן פ' ים
בערכין אמר ר' אמי בר חנינא מאי חקראיה של
מספר לטון הרע אם ח"ח הוא יעטוק בתורה שגא'
מרפא לטון עץ חיים ותין לטון תלה לטון הרע שגא'
עץ שחיים היא למחזיקים בה • ואם עם התרן הוא
יפפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר נרוח • רבי אחא
בר חנינא אמר כיפר תין לו הקנה שבבר כרתו דוד
נרות הקודש שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות לטון
מדברת גדולות וגו' תלה מאי הקראיה שלא יבא לידי
לטון הרע אם ח"ח הוא יעטוק בתורה כו' תך רוחה
שמאמר זה שאמלקו רז"ל אם ים לו הקנה או לא
תעש"י שתין לך דבר עומד בפני החשובה שתפי' ג'
רחמי עבירות החמורות והם עבודה כוכבים ג"ע
וש"ד ים להם הקנה בחשובה ותין בהם מחלוקת וכל
מודים שים להם הקנה בחשובה ותין בהם מחלוקת
כמו שלמדו דורשי רשומות מפסוק חשב תחום עד דכא •
דכא ר"ת ד"ם כפיר"ה אם"ה שאמר חטא הלטון
קשה מכולם כדאיתא פרק ים בערכין חטא רבי
ישמעאל כל המכפר לטון הרע מנדיל עונות כנגד ג'
רחמי עבירות עבודת כוכבים וג"ע וש"ד • דאלו
בעבודת כוכבים כתיב חטא חטא העם הזה חטאה
גדולה • וכג"ע כתיב ואיך נעשה הרעה הגדולה
הזאת • וכש"ד כתיב גדול עוני מנשוא ואלו כאן
כתיב לטון מדברת גדולות • ובשאר נראה לפרש
שלכך הזכיר ג' לטון גדולות לפי שבחטא הלטון
נמצאו בעשם ורחשובה ג' רחמי עבירות אלו ג"ע ועבודת
כוכבים וש"ד • עבודת כוכבים על דרך שנאמר שהו
בשמים פיהם וגומר וכדגרסיטן התם אמר רבי יוחנן
משום רבי יוסי בן זמרא כל המספר לטון הרע כאילו
כפר בעיקר שנאמר הבר אמרו לנחמיו וגביר שפתיו
אחנו מי אדון לנו • ג"ע הוא המוציא דבתי נבלה
מפיו כדאיתא פרק קמא דכתובות מאי ועוד ידו נטויה
שאמר רב חנן בר אבא הכל יודעין כלה למה נכנסת
לחופה אלא כל המגדל פיו ומוליא דבר נבלה מפיו
לפילו נההם לו גזר דין של שבעים שנה לטובה נהפך
עליו לרעה • ואו ג"ע הוא המגלה עכות ומום אולתו
בלאומו ומינו להם יהם ודמיון בהיות מעשה בהיהם
בשהר כמ"ש מלשני בשהר רעהו וכהיב כאן ועין נופף
שמרה נפש וגו' • ש"ד הוא המלין פני חבירו ברבים
שהשבוהו רז"ל כשופך דמים וכן הרז"ל לטון הרע הלשה
קטיל ונורמה לש"ד כמ"ש לא תלך רכיל בעמך וכתיב
ליה לא העמוד על דם רעיך וכהיב הולכי רכיל היו
בך למשן שפוך דם • וע"כ ליפה מלחר שבשאלן הלוין
בלטון ע"כ אמר גדולות לטון רבים כי כל ג' עבירות
הגדולות נמצאו בלטון • והדין נותן שחטא הלטון נדול
מכל העבירות בהיות שאין יהכון החדש על הבשמה
ניכר כי אם בלטון • והמהקרים קרלו לנפש המשלח
נפש המדברת וכן הנשם לונקלום ויש החדש לנפש חיה
לרות ממללא • נמצא שחטא בלטון הרי הוא חומר
דבר שבו הלוי כל עמות יהבוזו ושלימו' הללחתו והוא
מטמא רחם נזרו והחבר הרחפי הבר בו ונדל החדש
מכל הבעלי חיים זולתו ובהפסד הדבר הרחפי שהקלקלו
כל השליחות ושבר מדריגת קניית השלימות המהחיל
מן הנקודה המרכזי וזה הלטון כאמור לפיכך אין לו
הקנה עוד כי אם השחות יהרכון והיסודות יפילו אז
יפול כל הבנין בעליו וכבר אמרנו שהלטון הוא יסוד
הבנין האנושי ובו נבדל החדש מכל המליות כאמור •
ומעשה הנעשה הזה אמרו רז"ל בהרוני עציבה קשים
מעציבה לפי שהחטא בהרהור הרי הוא חומר במאמר
הדבר הנאמרתי שבו כי ההרהור הוא המחשבה והעיון
ורחוי להוליחו בעיניים הלהייש ולהשבות מהשבות
בחרוסת עין החייש החוטני וזהו עשם עורת החדש
שבר עליו נאמר בשלמו כדמותנו להבין ולהשכיל
והחוכמה זאת הרי הוא שפפיד עורתו כאמור • וכן
פי' הרב המורה בהלית בחלק ג' פרק מ' וזה הטעם
שייך גם לשל הלטון כי הוא עורת החדש ומהותו
יוכיח כי הלטון דך יותר מכל השברים והולבת חומרו
וכוחו זה הוכחה ולהייה ברורה על מעלת עורתו כי
דך היא המדה בכל הנמלאים כי הדומם אין לו עורה
כלל כמיני מהכת ונתן לפיכך החומר שלהם קשה מכל
חומר של כל הנמלאים ולהחיי הצומח שים לו יהכון
בשפם הצומח וזו היא עורתו לפיכך חומרו יותר חלוש
וכך מן הדומם וכן חומר הבעלי חיים יותר חלוש
מחומר העץ הצומח וכן חומר החדש יותר חלוש וכך
בסבע מחומר הבעלי חיים וזה לפי שכל עוד שההעלה
הנורה יכד החומר ויותלש וכן יכחלל שנורהם הבכלית
נגזרה מהחת כמה הכבוד הנה חומרם חלוש מחומר כל
החומות וכל החומות שולטין בהם כי בהפסד כל עורה
יפאר החומר ההלוש וכן הלטון הרך נאמר בו ולטון
רכה הבאר נגש כ"ל מבחל גזירות לעוג ובהפסד
עורתו הרי הוא נבוע ופחות מכל החברים וגורם המות
לכלם שנאמר חיים ומות ביד לטון ונאמר שבלימותו
הוא סיבה חיות החדש • ואחר הנעשה זו נאחר שטחיות
מאמר זה שהחלנו בו ותוכן המאמר והפלוגתא שבין

כ' אליעזר ומכמים הויה ממש דוגמת הפלוגתא שבין
כ' חמא בר חנינא האומר שים הקנה למספר לשון הרע
ובין כ' אבא בר חנינא האומר סיפר אין לו תקנה
כו' • כי כפי הנראה יש למהרהר מקום לומר ולשלול
מה שנתנה עון זה מזולתו שהרי מצינו בארבע מקומות
שהשבועה מועלת ואחרעתן גרמוה בפסוק השב לעוש
עד דכא • א הוא המלוכלך בחמא כל ימיו ועושה
תשובה לעת זקנתו השבועה מועלת שנא' עד דכא עד
דכדוכה של נפש כ"ל אף שם כבר שם כאן ואינו יכול
עוד להשתמש בחמדות העוה"ז מ"מ תשובתו לעויש כמ"ש
בדעתו ידחה רצא ושובה כמותו לדיק' לפי זה שהרשע
בחלותו רעתו כי רבה הוא דוחה אח עצמו ושובב
שאין לו תקנה אמנם שקר בימיו כי מי שחוטא ושופח
את' שיקבלו אפילו שמוך למותו הרי הוא לדיק •
ב ג ד היינו ע"ז ג"ע ש"ד שלמדו רז"ל מפסוק עד
דכא שהשבועה מועלת בהם • ואם כן יש לשואל מקום
לומר שם אין תקנה למספר לשון הרע לפי שמרוב ההרגל
הוא קושי הכפרה • שם כן זה הבא לזקנתו יוכיח
שהורגל בחטא כל ימיו ואמה אין בו בית מיחוש זה •
ואם מצד גודל העון אין לו תקנה ע"ז ג"ע וש"ד
יוכיחו שהם החמורות בכל העבירות ויש לחושש בהם
תקנה בתשובה • ודבר זה יתבאר מבשתיות המאמר
הנזר שהחכו חוליות כו' כי מהידוע שהלשון הוא
קולמוס הלב כי הלב חושב וחושם ומכין הענין והלשון
שלומו יצא לחוץ יבאר שם בבבו עם לבבו וכה"ג רחש
לבי דבר טוב אומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר
מהיר הרי מקבלת משל האומר שהלשון הוא קולמוס
הלב • והלב נמשל להנור כי יחם לבבו לדבר קרם על
זולתו ומקבלת משל הוא שנאמר בהושע כי קרבו כתנור
לבם בחרבם כל הלילה יבן אופיהם בוקר הוא יבוער
כאש להבה כולם יחמו כתנור וגומר הרי מקבלת משל
המדמה הלב לתנור הבוער • ודין התנור שנעמא שאין
לו תקנה כי אם בחיליה ובשריה שנאמר תנור וכיריים
יזעו וגומר • כמו כן הלב שנעמא במחשבות רעות
ודיבור נמי אין לו תקנה כי אם בשריה שנאמר לב
נשבר ונדכה אלהים לא תבזה • ונדכה היינו בחיליה
שהיא יותר מבשריה • זה"ש תנור שחכו חוליות
היינו שנשבר ונחתך לגזרים כל"ל ואלו הם שבר ברוח
וכבר הזכרנו שמקרא זה נדרש על המספר לשון הרע
והרי לך מקרא מלא האומר שתיקון הלשון הרע הוא
שבר ברוח היינו לב נשבר ונדכא כי ממנו הולחות רוח
חיים • ונתן חול בין חוליא לחוליא החול מורה על
השתיקה כמו שפירש רבינו בחיי על פסוק ויעמיקו
בחול מה החול אדם נוחלו כאן ומניחו במקום אחר
ואין קולו נשמע כך לא ישמע הדבר הזה על"ל • וזה
הוראה על הנודר עצמו לעשות סייג לחכמה שתיקה
ולא ישמע על פיו לדבר עוד כדברים האלה וכ"ל שמדת
השתיקה היא שעמדה לו לעבור בין הגזרים האלו שלא
יחטאנו ושלא יחזור לסורו • כ' אליעזר מעבר לומר
שים הקנה למספר לשון הרע כדעת כ' חמא בר חנינא •
וחכמים מעמתין לומר סיפר אין לו תקנה כדעת כ'
אבא בר חנינא • וזהו תגורו של עכנאי • מאי עכנאי

אמר רב יהודה שהקיפו דברים כעכנא כ"ל הקיפו הוא
כמו המשילו או לשון דמיון מלשון רז"ל אין מקיפין
בשועות וכ"ל שהמשילו דברים היינו החטא שהאדם
מועד בדיבור לעבירה זו היינו כמ"ש שנחש הקדמוני
דבר לשון הרע בשורתו וכמו שאמר אם יפוך
הנחש בלא נחש ואין יתכון לשעל הלשון כ"ל לפי שיתכון
האדם מן הבהמה אינו כי אם הלשון והמפסיד צורת
הלשון שוב אין לו יתכון והרי הוא ממשל בבהמות
גדמה והמשיל הלשון לנחש המושך עקבי סוס ויפול
רוכבו אחור זה שלא נגע בו בפירש"י כך הלשון ממית
אף מרחוק כמי שלא נגע בו • ובמדרש תרז"ל הכל
מהרפתין לעשיך חוץ מן הנחש כו' היינו כך לאמר
כ' אבא בשעל הלשון סיפר אין לו תקנה ורפואה וזה
שאמר שהקיפו דברים כעכנא שהמשילו חטא האדברים
לעכנא זו כאמור • תנא בחומו יום השיב רבי אליעזר
כל התשובות שבעולם כ"ל שהשיב להם בדרך כלל מה
נשתנית התשובה זו מכל התשובות הבאות על כל חטאת
ועון ומתקבלות • ולא קבלו ממנו כדעת כ' אבא
באמור • אמר להם ר"ש חכוך זה יוכיח ר"ל שאמר
להם הרי המלוכלך בחטא כל ימיו ואינו עושה פרי עץ
חייש האומני עד כי יבא יומו לחרי מלאת ע' שנה
כחכוך זה שאינו עושה פירות עד לאחר ע' שנה ואע"פ
כן יש לו תקנה בתשובה שנא' עד דכא עד דכדוכה של
נפש וש"ל אין לאום לדוג ההרגל כאמור • מיד נעקר
האילן ממקומו ר"ל שנעשה לו גם זה בעקירת האילן
ממקומו לידע ולהודיע ולהודע שזה האיש לאבר הלך
השבים כל ימיו כי עקר הוא לגלתי היותו מוליד
תולדותיהן של לדיקים מ"ע והרי הוא כאחד בכל אילני
סרק לבלתי עשות פרי לדיק ונמח לדקה מ"מ הוא
יכול לשנות מקומו ומדריגתו לטובה • לאח"כ חזר
ר"ש להביא ראיה מסדר מדריגת ג' ראשי עבירות
הלזו כפי גודל תומרתם כי מהידוע שם"ד גדול מג"ע
כי זה רע גם לבריות • ועבודת כוכבים גדולה
מכולם כי הוא רע גם לשמים • זה"ש מחחילה אמת
המים יוכיח ר"ל זה שפתח עליו יאמר כמים והשיבו עון
תשמח לזנות ולנלף כד"ל פתח כמים של תוכח וגו' והוא
מדבר בשביבתו עם בלהה כעודע וכן נאמר במשלי שתה
מים מבורך וגומר פירש רבינו לתן עזרא שפשוטו
מדבר בידנך בחשבו ולא בחתרת • זה"ש אמת המים
יוכיח זה המובא בג"ע באמור • חזר אמת המים
לאחוריו נעשה לו גם זה שחזרו המים לאחוריהם להוכיח
שבכח יש לתקנה בתשובה לג"ע והחשובה היא בעשה
החזרה לאחוריו כמבואר בחיבור זה במאמר רכ"ו ע"ש •
חזר ואמר כוסלי בית המדרש יוכיחו היינו חטא ש"ל
ועל דרך שכתב בעקידה בפרשת אחרי מות בענין
השבועות של כ"ג שהשבועה היא עשיות האדם והנוף
הוא מלבוש וכשוחת הנשמה • כך נקרא הנשמה בית
המדרש כי בכל הנמצאים החחתונים אין מקום לדביקת
החכמה והשגת מציאות הש"ת והכרתו כי אם אצל
האדם מצד הגשם המשכלת שבו והיא הלשם והדמות
האלהי • נמצא שהנוף המעמיד הנשמה זאת העולם
נקרא כוסלי בית המדרש כי הכוחל כיעוי על המעמיד

מה שכתוכו כך הגוף מעמיד הנפש מקום דריסת מניעות הפי׳ם והכרכתו • והחוגג נפש הרי הוא מפיל הכותל לבד ולפ מה שכתוכו כי אין מדם שליט ברוח שבזולתו ואין שלטון ביום המות ברוח ונשמה כי אם בגופו לבד כמבואר בפסוק אין מדם שליט ברוח וגומר בחיבור זה במאמר ח׳ ע״ם • וכן מצינו בקהלת שהמשיל הגוף לבית בעוי כמ״ש עד אשר לא יזעזו שומרי הבית וכתיב בשפלות ידים ילפוף הבית מיד הטו כותלי בית המדרש ליפול להכותו בים רחייה מחטא זה כדברי ר״ח עד שגער בהם ר׳ יהושע • אז נוכל לומר על זה הדרך לפי שלפ מניעו לשון דריסה בשום חטא כי אם בפ״ד כמ״ש מיד כל היה מדרשנו וגם דמו הנה נדרש כי דורש דמים מותם זכר וכן רבים • נמצא שכותלי בית המדרש רמז למקום מיוחד דמי לדריסת דמי ההורגים והעייה הכותלים רמז להעדר המקום ההוא וכי יש לו תקנה וזקופים יוכה על היותם עומדים במעמד אחד וכי על כל פנים ידרוש הדורש דס השופך ובדרך זה יצא כל הענין על נכון במה שאמר הטו כותלי כ״ה כו׳ • חזר ואמר מן השמים יוכיחו ר״ל שעובד ע״ג וכופר בעיקר כמו שלמדו רז״ל מפסוק שובה ישראל עד ה׳ אפילו כפרה בעיקר ר״ל הטון המניע עד ה׳ והיינו עד לשמים שמפיח דבריס כלפי מעלה כמ״ש אחו בשמים פיהם וגומר והוא בעצם חטא הכפיכה • ישמה בת קול ואמרה שהלכה כר״ח בכל מקום ר״ל שהלכה כמותו בים תקנה להמורד בכפיכה המניה בכל מקום ע״ד שנאמר על פני וע״ד זה שאמרו לא חוץ למחיצתו והוא במדרש בחדיונות קיסר שביקש להיות אלוה ואמרו לו ג׳ פילוסופים כו׳ אחד אמר לא חוץ למחיצתו כו׳ • כי אין ראוי למבוד במלך בפלטין שלו • עמד ר׳ יהושע ואמר לא בשמים היא כו׳ שכבר נאמר אחרי רבים להטות ר״ל ע״ד שאמרנו למעלה שלכך נאמר בחטא שלשון גדולות לשון רבים לפי שחטא זה כולל כל ג׳ ראשי עבירות שלו וכולהו איכא בים גם פתיחות הפה לעת זקנתו המורגל בחטא יש בזה ח״כ על אחרבע לא תשיבנו בחטא הלשון גם חומר ג׳ עבירות שלו ח״כ אין לחיה מקום חטא שרבוי לפי שזה כולל אחרבעתם וח״כ אחרי רבים להטות ר״ל שהרוב הנמצא בחטא זה מכריע לחובה לומר שאין לו תקנה • ואחר זה כל האומר מבואר בפשוטו • ובפוף האומר מסיק בהאי יום לקח השולם שליט בזיתים שליט בחטים שליט בפעורים • ר״ל מאחר שאשלרה המסקנא מחכמי הדור הזה שאין תקנה למספרי לשון הרע ח״כ היה ענין מוכרח שיחול הארה הסייך למספרי לשון הרע והוא עניית הנמשים הנורם לקוי בכל מיני הבזיונות כדגרסינן בפ״ק דקענית אמר רבי שמעון בן פזי אין הנשמים נעניים אלא בשביל מספרי לשון הרע שנאמר רוח צפון תחולל גשם ופניס נזעמים לשון סתר ולשון דוקא נשמים אלא כל מיני מובות המוסבים מלמעלה כולם נעניים בעון הלשון וכן מצינו שהמשיל הכניה השועה ה׳ כנשם שנאמר ויבא כנשם לנו וגומר וגשם נדבות זה כיוצא

לפובותיו יתבכך עליהו הבזיות חגם בדרך נדבה לא על דד התיוב לחגם בעון מספרי לשון הרע הכניה מסתלקת והבזיות נעלות זה״ם שלקה העולם בזיתים וחיטים כו׳ • או יאמר שלים בזיתים כו׳ רמז לג׳ ראשי עבירות הגמשכים בחטא הלשון והם ע״ז וג״ע וס״ד • זיתים רמז לע״ג כי הנמן הוא העולה על כל המשקים ורמוי לייחסו לסיבה רחשוכה יתבכך עילת העילות • הליקוי בזיתים יורה על ההעדר דהיינו ע״ג • וחיטים רמז לס״ד שהחטה הלפת והדמות שלו החדש והחיטים מאכל מיוחד לחדש ובזמן שחדש אין לו מאכלו המיוחד לו מקבל ליקוי • והפעורים רמז לג״ע שם״ם רז״ל בפעורה היה עשתה מעשה בהמה לכך קרבנה מאכל בהמה דהיינו פעורים • וי״ת לף בלק שביד המשה טפת ע״ד גשמים נעלרים כמבואר למעלה • העולה ממאמר זה שאין להמספר לשון הרע שום תקנה בחשובה ולא יכופר עון זה כי אם בעזם הרחוי לבא עליו והיינו הגלעה כמבואר בפרשת מעורע ובזמן הזה הגלות עומד במקומו להחם חטאת ולמרק עון זה כי כמו שאמרו״ל שהמעם הזה שהמרעת בא על לשה״ל לפי שהוא הבדיל בין אדם לרעהו על כן בדד ישיה מושבו כמו כן הגלות גורם ישיבת בדד כמ״ם חיכה ישבה בדד העיר וגו׳ וכתיב ואני נאמרתי לבדי גולה וסורה כו׳ וכל זה בלא לנו בסיבת עון זה המלוי בפעריהו שהרי אף בגלות מלרים אמרו חז״ל בזכות ד׳ דברים נגאלו חבותיהו ממלרים ואחד מהם בזכות שלא היו בהם בעלי לשון הרע כו׳ ודיני חמץ ומצה יוכיחו כמבואר בחמאר ע״ב ובחמאר ק׳ עיין שם • וחמהם הדבר המבית לידי לשון הרע הוא העדר וביטול התורה ובסיבה זו נרפים הם והלשון פגוי מכל עשק רוחני • או גסות הרוח שבו גורם סיבה לדבר שרה מזולזו לומר איך אחביר בזוי מעשי ואני תהלה • לפיכך ח״ר לנצח מאי הקשיתיה אל מספר לשון הרע שלא יבוא לידי לשון הרע הם ת״ח הוא ישעוק בתורה כו׳ והם עם הארץ הוא יספיל עצמו כו׳ ומצינו רמז לשני מיני רפואות אלו במה שנאמר במעורע הלקה בעון לשון הרע במה מיני תיקון וכולם הולחה על שני מיני רפואות אלו • א שנאמר ולקח למעשר שני לפרים חיות עיטורות היינו כנגד התורה שנאמר בה התעיף עיניך בו ואינו כי עשה יעשה לו כנפים וגומר ושני לפרים כנגד תורה שבכתב ושבע״פ • ועוד אמרו ושני תולעת ואזוב שהם הנביה עצמו כאדרו יפפיל עצמו בחזוב הרי תיקון השני • ב שנאמר ונתן הכיפור החתה על כלי הרש רמז לעשי הארץ שאין לו תקנה כי אם בשביית הלב כמו כלי הרש זה שאין לו תקנה ליעשר כי אם בשביית • על מיס חיים רמז לח״ת שיש לו תקנה בתלמוד תורה שנמשלו לבאר מיס חיים • ג שנאמרה לאחוש ליפוך החתת ולשלח חפצי השנית בחיעת הכיפור רמז לשבדון לב וזביחת יצרו ושילוח החתת חפצי רמז לתורה תרות על הלוחות על תקרי תרות אלא תירות כו׳ ולכן נקראת התורה תירות שהיא סיבה לפדיון הנפשי בין שני חומות דהיינו הלשון ושני חומות אלו ח׳ על עשם ו׳ על שבר • ובחיבורינו עיר גבורים בארבע ב׳ חומות אלו הם עיבם

עיין בשער המדות סי' מ"ג . הנה במאמר זה רמיזי לחתום שער התשובה לעולת תמיד ומנחתם על התשובה בחטאת פרטי זה המצוי יותר מזולתו וכן בספר חובת הלבבות שער הפרישות הקדים חטאת הלשון לכל עון כהיות כי הוא מצוי ביותר והמסיל שם במידת הלשון למי שאומר שער הביה כי בו כל המוסר שבביה שאומר כך הלשון הוא שער הביה המוסרי ומידתו הוא שמירת כל כלי המעשה וכל המוסר שבחובו לך מצד קלות הנושאו חטאת זה מצוי ביותר כמו שאמרו רוב העולם נכשל בגזל ומישהו בעריות והכל בלשון הרע . הכל בלשון הרע ס"ד לגלג ליתא בתנק לשון הרע . המאמם בדור התפוכות זה לא קשה מידי הכל ס"ד כי בחטאת הכל נכשלים בו ולא נמצא במדינתנו כי אם יחידי הדור והנם מועטים ועיר שם ועיר שם הנזהרים בלשונם כי כלו חנף ומרע חן שחוט לשונם הלא היא המידה שהחריבה ביתינו בראשונה ובשניה כדאיתא בפ"ק דיומא ובמקדש ראשון לא היה שפחת חמס והא כתיב מנורי חלי מרב היו את עמי וגו' . לא וחשוב מיום בריאת העולם ומעולם כי מדה זו גרמה כל הרעות שבעולם כי החטאת הראשון היה הלשון הרע שספר האחם בגורלו עד אשר גרם המות לדורי דורות . ומ"ל דור המבול המיחו דבריהם כלפי מעלה ואמרו מה שדי כי נעבדנו עד אשר גרמו השחתת העולם . וכן בשלח יתרחל ממלריס אמרו המכנלים לשון הרע על העגיל והמבנים עד אשר גרמו בניית לדורות ובניית רחבעם נאמר ע"י ירמיה הנביא חן שחוט לשונם בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו העל תלה לא תפקוד נפשי ה' אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי על פשוק זה ידוו כל הדווים ואוי לעיניים שבך רואות ואזניים שבך שומעות איך הגדיל הקב"ה עון פלילי זה עד אשר אמר דרך חמים אם בגוי כזה לא תתנקם נפשי . והנה זה היום בדורות הללו לבי דואג וכואב בקרבי יום ולילה לא יחשה על אשר אמי רואה מדה זו פרוצה במילואה בחומת בית ישראל כל מי שיודע בעיר התשובה זו לדבר אחד בפה ואחד בלב ולכשפא בפיו מה שבלבו קדום יאמר לו יאמרו כמה גברת חביש הוא הנמצא כזה אים אשר רוח אלהים קדישין בו וכל מי שהוא הם ואינו חריף לרמות כיעקב אים הם כל מהרחקין ממנו ומוכבין מוחו לסכל ועבר ואינו רואי לצדפו לכל דבר שבקדושה כי אים הם הוא . הנה עיניך הרואות שלנו מהקרן מה שקיבל הקב"ה ומקבלין בזדון מה שריחק ה' ויותר מהמה בחטאת הלשון הוא מצוי ברחם כל חוטות פוק חזי מאי עמא דבר ומאמא ריש אמרים אלה הדברים שכל אחד מדבר סרה על חבירו ואחי בפיו כדאם למחוק כי יאמא מקום להתכבד בקלון חבירו ולגלוג לגלות על ערות ומום חבירו ועפורי קרתא העומדים על הפרק לגדור כל פרצה ידם במעל רחשוה וכל אחד שמח לגיד חבירו מקלקל אים ברעהו ומהם יכלו ויעבו יותר דלת העם שנו לשונם לדבר נבלה ויפלחו חן לשונם בכל התוכחות קריה עד אשר יפלו חללים רבים עד שפוך דם עליהם ועל מדה כזו אין מעניינין כלל לית דין ולית דיין על זה והרי הוא כתוכח ומעלה ומיתר גמור ונסיבה זו אמו יושבים במחשבים בגלות החל הזה על כל הזמן הפלא הזה כי אם נתרבה הביה ברחשונה ונסגייה בעון זה ק"ו שלא יבנה כל זמן שמידה זו מצויה בינינו ועינינו הרואות שמידי יום ויום היא הולכת ונוברת בכל המקומות אשר נתקבצנו שם היהודים ומעודי זאת היתה שיחתי כמאמר ירמיה מי יתנני במדבר מלון אורחים ואומר ונהרתי תמיד בהתבודדות ברחותי הגזל הגדול הנמשך מחברות החנפים אף כי שהתחברות הוא ענין הכרחי להשגת השלימות האלהי בעניני תפלה ותלמוד תורה מ"מ יש להרחם שהפסד זה כי עון זה גורם גם בהשחת התפלה והתורה ואם נכוה לבאר בפרטות כל הרעות המצויות ומשכות ממדה זו אלו כל הימים היו והרקיעים גויל לא יספיקו לכתוב כל הפרטים ואני הנבר רמיתי עני עמי ולבי דוי כל הימים על מעשים פרטיים שנעשו היתר גמור והם שנותים בעיני הש"ית יותר מג"ע ש"ד וע"ז ואין מי שיוכיח להש זולת מעט מזעיר ממלח בחכמי הדור בימים נורחים אלו מוכיחים על דרך ההעברה ואין שומע להם כי רובם יגיעים בש"ס בשעת הדחקה ואם לבם עד לא יכוונו כי אם לשמוע מיזו דרש מחודש בחיזו מאמר או סיפור נחות שומעו ברמז גם אם יהן המי חל לבו מעט מזעיר עד מהרה כעבור ימי התשובה הכל נשכח וישובו לסורם . בכן חלקי אומרה נפשי לדורות הבאים שידעו ויבינו כי צדיק הוא ה' אשר העלה ואשר הביא את עמו בכור הנסיון ואשר השליכם מעל פניו כל הזמן הארוך הזה בהיות במידות כאלו מצויות בינינו בעיוף שאר המידות בקנאה ושנאה וגאוה ותאוה והעדר השלום ופעולות המצוות מזויפות והפלאתו שדופות ותמיד שני עבריו ניצים בהיותם בעיר גדולה כאנטוכיה לא נשא לותם לשבת יחדיו בשלום . והנני העני עומד ונרעש דואג על אכוכת שבר בת עמי עומד בתפלה לעני כי יעטוף וכפי פרטות השמימה אסיר מחוכינו לב החבן ורוח נכון יחדש בקרבינו ויסיר ממנו לב רגז עד אשר נהיה לתחדים בארץ ותן יקבל ה' התשובתינו בזמן שהיה רחויה לה בתשובה שלא בזמינו שהוא כהונן כי בזמינו תוסב שבעברת ימי התשובה עיקר התשובה בזמן שהם למים ומהעניים ומומרים סליחות ונותנים פרוטה לעני גם את זה לעומת זה לא יחום אם בעשם היום הזה אשר תשובה נפשו יעשה כל מיני נבלה אשר הורגל בהם בכל השנה לא יחשר דבר מכל מעשיו הרשעים וקשה מכולם שביום הצום ילך לעייל או לשחוק בקלרנין או בקוביות כדי שיבא לעד הצום הבזה נקרא יום עונות אדם נפשו . הנה זה הוא יום תשובה אם יתבודד לו ביום הצום ויעשה חשבון עם נפשו מכל מעשיו שעשה בכל השנה לפי שהריכת הזמן גורם השכחה על כן טוב לו לגבר כי יבא על זה מידי יום ביומו כמו שעושה חשבון דבר יום ביומו מן המשבח ומהן שלו כך בכל לילה יעשה חשבון עם נפשו מה הועיל יום זה ומה קנה בו מן השלימות התמימי ומה חשך

כדיבור או במעשה או במחשבה עד תאבד יהיו כל מעשיו נכתבים לפניו בספר והמעכילים יהיו כל ימיהם בתשובה ותאבד לא שם לבו להחרים הזעם בכל ימות השנה הזה לפחות בימים אלו שהוקבע לימי תשובה יקח בידו המגילה היא תאבד כל מעשיו נכתבים עליה ויפשפש בה וימצא מבילות מבילו' עבירות מלומלה וגזל ומשפה ודברי גבלה וביטול מצות עשה ולא תעשה וקלקה ומשחה וגאוה ורדיפת הכבוד ומחמדת הממון ובכחת השל יתבדל וביטול תורה ותפילה וכאשר ירגיש בחעמיו הרעים והעצומים ירדו עיניו פלגי מים ויעשה תשובה הרחוי לכל חטא השל המה בכתובים בספר הרוקח ובזולתו לאנשי כיוצא הזה אין מי שיעשה תשובה הגונה בהיות שאין מעשיו נכתבים לפניו ובשעת מעשה הם נכתבים בהיכל לפיכך לא יעשה שום תשובה לעולם כי בעיניו הוא לדיק גמור עד תאבד ימות בקשעו · לפיכך המעכילים יבינו ויעשו כל הכתוב ביניעה זו הקטנה ובאשר ספרי המוסר ויעזבו אל ה' ככל לבבם ויעליבו מידם השבן תאבד שרבו המים הזדונים למיניהם ויבקש העזר מאלקי שיברח לו לב חדש וכוח חדש וסר עזבו ותטהרו יכופר ביום הכפרה כמ"ש כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו · וזה סדר התשובה והפרישות מן החטא · בראשם כל ענין צריך השב להתבודד עצמו בחדר מיוחד ביום צום ויהיה פניו בצומו יום מכל מלאכה ומכל עסק נופני כדי שיהיה לבו פנוי לעיין במעשיו ויהיה יום זה אצלו כיום השבת ע"ד שנאמר קן ביום צומכם תמצאו חפץ נשמע מזה שביום זה לאסור למצוא חפץ כמו בשבת שנאמר בו ממצוא חפץ ודבר דבר וזו יתבונן במהות עצמו דהיינו מהות החומר והצורה ובמהות מקום מוצאם כי הנשמה מגזרה מלבושו שבשמים ובעש"ז היא כגר לפיכך מושל עליה לסבול תגלי הגבוה בדרך שנתבארו כל תגלי הגר בעקידה שרשם מקן וכן שמר דוד גר אנכי עמך תושב ככל אבותי כ"ל הנשמה הנגזרה מאתך יתברך היא בגר בעש"ז תאבל הנוף הבא לי מאבותי הוא בתושב בחרן מאפילים זו וזכירה זו מועלת אל האדם להביאו בשפל רפן ירחם ה' כשמשר על עקביה · ואז יתחרט בלבו על המעשים רעים שבכר עשה ויוסיף יגון בלבו בשימצא עונו גדול לנשוא ופלגי מים ירדו עיניו ובמסתרים תבכה נפשו על כי הגדיל תויב פנימי ויפשפש בחלק שפתיו להמרידו במלך עליון גדול ונורא קדוש הוא ואז יתודה בשתר בלב שלם לא כדרך הוידוי שאנו אומרים בבית הכנסת ומכה בלבו אומר בשאנו כאלו ידינו בצוותא בשמים חמס בבו בין חמור לכיריים להרשר בהבליו וכ"ש עמי הארץ שאינן מביניס גם טוסף זה ואל"ש גם הדיבור הוא לדיק ולבלה · ואחר הוידוי יקבל עליו בשתת שלא לשוב עוד לסורו ואז יעשה תשובה רחויה לכל עון פרטי בדרך שהם כתובים בספר הרוקח תעש"י שמן התורה בביטול בשלמא שני והוא שיתחרט על הרשעות ויקבל עליו שלא יעשה עוד לילך בדרך נחש שקלטון ויהיה עוכא ה' דרכו מ"א הלריכו החכמים עוד לעשות

תשובה המשקל והגדר דהיינו לשקול לעשתו לשער כנגד מה שנהנה מן החטא ויחר הפרטים המבוארים בספרי התשובה · ואם פשפש ומצא בכלל עוונותיו גזילות ותוגלות וביטים ואסיפת עושר לא במשפש אז יתקן כל אשר ימצא בכתו לתקן להחזיר ולהביא השבה מעליותא גם יפיים את מי שחטא כנגדו במעשה או בדיבור ואם יראה בתביבו דבר מגונה יוכיחנו בנעימה ויהבה לרעהו כמותו כי זה כלל גדול בעבודת השל יתברך · ואם יבוקש וימצא כי גדול עונו מנשוא מלד שמרב בקונו ועבר עבירות שבהם הוא רע לשמים אז יתענה ויתחרט ויתודה ויקבל עליו שלא יהיה עוד ככלב שב על קיאו קיא נואה בלי מקום · ואף אם אחר התשובה נשתנו עיניו לראה חלילה מ"מ לא יבעט במוסר השי"ת ואל יקוץ בתוכחתו כי את אשר יאהב ה' יוכיח להסיר מעליו עונו להעיב לאחריתו בעולם הבחיר וכמ"ש רז"ל עושין מתשבה ומחמיס ביטולין כו' כי בלי ספק הם לעומתו בדרך שיתבאר בשתר תקל"ח ע"ש ומכאן ולהבא יהיה זהיר בחטא השבן השמנת על הכוח לקלות תגועת השבן וכוח ההרגל בורס שאינו מרגיש בחומו עון כי לא יחשוב לו עון זה לחטא והחיקון הוא שהחיל שמרע"ל אם מכס הוא יעשוק בתורה כו' ואח"כ יתקן ההרהור הלבבי הנשמע ג"כ על הכוח לקלות עיניו ויעזוב אל ה' בשני לבבות בי"ש ויאה"ר כשתר המעורר שלחי עדותיך לעולם כי שבן לבי השה נגיתי לבי לעשות חקיך וגו' · על הלב השוב דהיינו הי"ש אמר כי שבן לבי השה ועל הלב הרע דהיינו היאה"ר אמר נגיתי לבי כ"ל הפיתי חומו בעל כרחו שלא בטובתו עד תאבד יפכים גם הוא לעבודת השי"ת · ואח"כ יתקן חוש הרחות והשמע שיעשים עיניו מרחות ברע ואל יחמיע לאזניו דברים בעלים כי אם עיניו לעוכח ה' יביטו ופעפעיו ייישרו נגד ה' ואזניו כשפרכסת לשמוע בקולן של סופרים מספרים תהלות ה' · ויהיה נזהר מאד שלא יפול בפת מוקשות יאלו הרע ויכיעו בתלמוד תורה ובזכירת יום המות כמ"ש נפשי בכפי תמיד היינו זכירת יום המיתה · ותוכחך לא שכחתי היינו עשק התורה · וכמ"ש תודך ביומר לבב היינו בשני לבבות בי"ש וביאה"ר בלשוני משפטי לדקך כי מלד התורה יפליט גם היאה"ר אחו ע"ד משכיחו לבית המדרש · ועל זכירת יום המיתה אמר דוד הודיעני ה' קיצי הלא לומר תגרום לי שיהיה זכירת קיצי וזכירת מדת ימי תמיד נגד עיני כי בזכירה זו אגלל מן החטא ובשרם מחסיפת הממון בחשבו כי לא במותו יקח הכל כמ"ש אל תיגע להעשיר לא תאמר להתעשר אלא להעשיר היינו להעביר לאחרים כי יעזוב לאחרים חילו לפיכך מביאתך מדל ר"ל מעשתך ומחבושה שבך תבין שראוי לך לחדול מלאסוף לאחרים כי מי פתי יסור הנה ויהיה לזכרון נגד עיניו שכל מה שהקב"ה נותן לו הוא בדרך מתנה וחניכה לא על ידי החיוב בדרך שנאמר דרום זה יפה בשאמר תק"ה עמוד עליו ולא יסמוך על זכותו כלל בדרך שנאמר ומי כזיה רעתן בניה אלהים בשחתי בחשבך אלהים ר"ל אע"פי שאני רעתן כזיה בניה אלהים

בקיץ ובחורף מ"מ אין לחוש בעוה"ר שיעשה בקשתו ותליתי הכל בחסד עליון • ויהיה נזהר להסיב רגיש מעון כי כל יפרעאל ערביים זה בזה כמ"ש פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו כו' ושמרו קלי על הרצעים • ויהיו כל דרכיו לפם שמים אפי' פעולות הנוף כמ"ש כי כל דרכי נגדך וכן בכל דרכיך דעהו • וכמ"ש תם הרב דומה למלך ה' כו' כ"ל כמו המלך שהקפ"ה משלחו לחפוקי מי שיש בו כוונות זרות להנתם עשמו אז לומה הנאה היה משלחו וק"ל • ומה דיין הוא יהיה נזהר מהתעופה שלא יתניף לקרוניו יותר מזולתו בן ידין עמו כאחד שבעי יפרעאל פירשו המפרשים שהיה בן עמו ושבטו כאחד מן שאר השבטים ואם יוכל לעשות משפט וזה וצדקה וזה כמו שעשה דוד מה טוב חלקו ופירשו המפרשים שעל זה אמר דוד עשיתי משפט וצדק לא תניחני לעושקי כ"ל שלא יעשו עלי שיש קונית ביניהם ויתנשו זה את זה כדי שיחייב את זה ויתן זה שלו לו וימלקו ביניהם לכך אמר לא תניחני לעושקי ותפלה זו הוא דקאמר דוד לך בדור זה נפשי רמסים ואין הדיין יכול לעמוד בזה כלל • ויהיה נזהר בזמן שיפרוש מעבירה שלא יאמר מי יתפס לאכול חזיר שנפשי קשה בו שלא יאמר יתפשי והקפ"ה גזר עלי וכן אמר דוד מכל מורח רע כלאתי רגלי לא תפני שהוא רע ומשום בעיני שלא למען משמור דברך וכן ממשפטיך לא סרתי כי אתה הורתני וכבל נרה מ"ו יתפלל על חבירו תחילה כדי שיהיה הוא נענה תחילה כדרך שאמרה לאחר זומו עלי וגומר גם אני ועערותי לשוח כן עליכם • ויהיה נזהר מאוד בהוצאת דברים כי המלבין פנים חשוב כשופך דמים ע"ל שופך דם האדם באדם כ"ל בעודו חדוש דהיינו המלבין פניו אע"פי שהמפרסים פירשו באדם על דם שרעיותיו שאר בקשבו כי אע"פי שהוא רשע שמא יפלו ממנו זרע טוב וזהו דם האדם שבתוך האדם כמו בקין וכן נאמר בשפה ויפן כה וכה וגו' • מ"מ נרמז בו גם הענין שהזכרנו • ולל יניח מורדו דבר כמ"ש לל תתן כסיל בחולבו פן תשוה גם אתה כ"ל שתהיה מחלף כמוהו לף על פי שהוא היה המתחיל לכך אמר פן תשוה וק"ל • ומ"ש יתקן כלי המעשה הידים שלא יפשוט ידיו בגזל ויהיו פרוסות לעני • רגליו בהילוך לרוץ לדבר מצוה ויעמע רגליו מניחות הרצעים לבלתי לכת אחרי הבחורים המוערים מהכמה • גם ימנע עצמו מיסיבת עמי הארץ הקובעים בראש כל חוצות מושב לצים לספר בדברי הבאי ולשון הרע כי הראש לכל המיקונים הוא התבודדות כי תכלית השלמים היא סיבת כל חטאת וכל עון • ונקוט הכי כללא בידך שלעולם לא יקרא האדם בעל התשובה ועובד אלהים עד שאר יסכים בלבו תחילה שלעולם שבת הבריות ושינו יהא מנוחתם לעולם לא יהיה עובד אלהים באמת כי בכל מעשה או פעולה יאמר לו יבאו עשה כזה כי כזה יהיה לך הפרעה מן הבריות וכל יעשו ותפעו להדר עצמו בפני הבריות ועושה מעשים שבהם יהיה נות לבריות אע"פי שאין רוח המקום נוחה מהם

ואפי' בזמן שהוא עוסק בתורה ומצוה אין לחוש שמא יבוא לידי שיבזמוהו לומר כמה נבזה חכים הוא ידע מה בתוכה • גם עושר וכבוד הוא מרבה בשבילם תמיד לבדי שעל ידו הכל יהוממוהו וישימו כספו מעל כל הסרים רוחי פני המלך ה' לנחות וזה דרך עוה"ב הרוב בתכמי זמנינו ובפני עם הארץ הלו העשירים שבזמינו שכל כבודן המעשה שלהם היא קנאת איש מרעהו וזהו הפסד וקלקול כל המעשים ואין בהם תכלית האמיתי הפונה לשם שמים אע"פי שאחז"ל איזו דרך יבחר לו אדם כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם • וכן אמרו כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו • אמת ויציב וכלן הדבר שעושים השנים מן האחד ושוב לשאת ידי שמים והבריות אמנם הוא לא יתכוין לכך בכלל ויסיר הדבר מנגד עיניו כאלו אין לו שום נפקותא בשבח הבריות אז בנגותם כי כמה מצות הם שהאדם עושה מיראת גזות הלבים כנודע • וכ"ש בדור התפוכות זה שהקלקלו כל המעשים ואין אדם יוכל לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך מבדכו החפים העשוים המרמין הבריות ומרמים כמה מדות חסידות בגלה ותוכם מלאו מרמות ותוך לרמות הבריות שיחשבו כי הם חסידי עליון בשרואין לותם מתריחין בתפלה ומנעימין נרתמים ויושבים חדר בחדר להחבא כאלו תורתם תומנתם לש"ם ותכלית כוונתם יהוע למשכילים ולמביניים בתחבולתם וכל מגמתם להשיג יוקרת הכבוד המדומי או לפעמים חשוקיהם בסף וע"י הפריעות מושבים להשינו • הם כן בדור הזה פשיעת שהגמועים מושבים ידיהם מעשה הבריות ומנוחתם ואין מתאוים לשבחם ואין יריאים מגנותם כי גם מהבחם גם קנאתם בבר תאבדה כי לפעמים יבואו לדבר בגנות מי שאין בו ולשבח חיזו שבוא שאין בו חלק עשיהי משבחם לפיכך השלמים עם ה' יפרשו מחברת החנפים ולא יחפצו בחבריהם ולא יכסוף לקבל מהם חיזו תועלת או שבח כי לעולם לא יניע עד קלהו מלד הנבופים המרחין עלמם בבריות וכעניים כמ"ש כי יום לה' על כל גאה ורם הם המרחים הגאוה גם מבחוץ ועל כל נשא ושפל הם הנבועים המרחים בגלגל עינה ובקרבם הם גאים גמורים והם מקלקלים כל המעשים עד שאר לא יוכר בין צדיק לרשע • כי אין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך והבריות מועים בהם עד שגורמין להפסיל הנבוה ולשום שפלים למרום • ואין טוב לאדם כי אם לפנות לבו ומחשבתו אל ה' ולהדר עלמו לפני המלך ה' לנחות היודע כל הנסתרות והוא יקבל התמת ממי שיתמנו • ואם יש בידיכלו למשך בעסק הזמן ולפרנס עלמו ובני ביתו אפי' בלמוס ולהרבות בעסק התורה והמלוה מה טוב חלקו ומה נעים גורלו • ויקבע לו על כל פנים עתים לתורה ולעסוק במקרא ומשנה ותלמוד ומדרש ויהיו הפוסקים עיקר לימודו לא כלימוד חכמי זמנינו שעוסקין עיקר הפלפול והחידוד שקורין חילוק לכן המשכיל בעת ההיא ידום וידחיק מלימוד זה מלעשותו עיקר כי אם בתורת אמת אפילו למלא כריסו מתורה ומצוה ואקים יבריח לשבר מהם

ה' וחף שם יגמוהו לחמר שחיטו בעל פלפול שם יתרחק ממנו לא יקניד ולא יהום ויהבד את השר מהבד ה' ויטנח את חשר שנח ה' . וידריך הבריות המטעים מחורה ילוך בדרך ה' מהבחת ה' ומה טוב הוח שם היח יכול להבניל עלמו בחיזו ספר הכולל כל המלות בכל יום . גם יהיה זכרון יום המות נגד עיניו תמיד ויזפור יום המהרון ויוש הדין גם יתחוק תמיד על חורבן הבית המקדש בלב שלם גם יזהר שלח יפנה מהשבתו מן השי"ח לפי רגע חמת ויהעלם מהשבתו יתבדך תמיד גם יקיים למרו בכל דרכיך דעהו . וכמ"ש נפקי בכפי תמיד וזה בעשם זכירת יום המות . ומן יהרחק גם מן כמה מדות מגונות בקנאה ושנאה וגלות וחנופה ושקר ולימות וכשם ופיזור וכילות ועזות ולשון הרע וידבק בהפכם ומז הוח נקרא בעל חשובה שלם ועבד ה' ועליו נחמר חשר בך תתפאר וגומר . ובזה נשלמו כל דברי התשובה ויבריס דברי ה' חשר נדיקים ילכו בו וזו מצלי ולעשמי הוח מלבד מה שנמלחו לזולתי דברי מוסר למלפים ולרבנות בשחר ספרי הקודם ישמע חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה בס"ד :

ביום צום כפור .

וענית את נפשותיכם בתשעה לחדש

תני רב חייא מדפתי וכי בט' מתענין והלא בי' מתענין אלא לומר לך שכל האוכל ושותה בט' מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי ועשירי :

עמוד לה

מאמר רמ

כל האוכל בט' כו' ומדרש זאת תורת העולה וכו'

אם חמת ונכון שכשרון המעשה הוח עיקר של היפ"ר העומד על ימין המלח לשטנו חז יתבחר לנו עשם שהחילה נקראת עיקר ומכן נודע הדבר שחין הקב"ה חפץ בעיקר הגופות כלל כי חס בעיקר היפ"ר כמו שיתבחר ומחלית העיקר הוח להתענג על ה' :

ענין הלומות ושעקתם הוח ממש בעשם הדרך המטת חלל הקרבנות כי הקרבנות הס הקרבת הבהמה תמורת נפש האדמי שלו שהיה רחוי להיות נידון על פשעיו בהפשט ועיקות ובליל למיתים כמו האדמה הנקרבת ובחמלת ה' על האדם הוח לוקח נפש הבהמי תמורת נפשו ויסיח הדם והחלב המוחרק והמוקטר לשמו ית' תמורת דמו וחלבו שהיו סיבת כל חטאת וכל עון ובימי מורפי שמעתי שזה כוונת המקרח לאדם ובהמה תושיע ה' וע"ד המדרש שחלו לחורה חוטח בחה יתכפר האיבה' יביח קרבן . שחלו להקב"ה האיב יעשה התובה ויתכפר . ומשח שהתורה מנחה תרופה לאדם ולח לבהמה והקב"ה מנח רפואה לאיבה בשיעשה התובה ויתכפר כי אין חפץ לה' בבשילים בהנחת חטחות ומשמות כי יותר טוב היה לו שלח יחטח ולח יעבוד לחטחת כדרך שחמרו בחדרש בפרשת לו זחת תורת העולה משל למלך שכבדו חוהבו בכלכלה

של חמיש כו' ח"ל וכי זהו דורון ח"ל לפי שעשה כבדתיך בזה חמש בשחלנם לפלטין חרחה בחה חכבדך כך חמר הקב"ה למשה זחת תורת העולה היח העולה בהמיה ר"ל וכי בזה לבד חחה מכבדני ח"ל לפי שעשה כו' חבל בשחטיב בנשוך חת ניון וגומר חז חחפון זכחי נדק וגומר ויש לדקדק במדרש וכי יש חפץ לה' בריבוי הקרבנות גם כי ירבו חה יוסיפו לו ועוד שלמשה שחל והמשובה בחה בספר תהלים . על כן נרחה לפרש בדרך שהזכרנו שחין הקב"ה חפץ בעולות הבחות על הרחוי חלא בעבירה כמ"ש והעולה על רוחכם לכך חמר כחחמיה היח העולה על מוקדה ר"ל על הרחוי עבירה הבחים מחוק חבעות החוט השבני שבלב וכי בזה חחה מכבדני וכי לח היה טוב יותר שלח יחטח ולח יביח לפני . וכי זה דורון ומחנה הרי חין זה כי חס השלוט חוב החטח וכי בדרך העולם לכבד המלך בחשלוט חובו וק"ל . ובזה החשובה על זה כל הלילה עד הבוקר חמר רבש"ע בעוד שהחומר מסובך בכח היולי בחשכת הגלות והעה"ז שממלח לילה חז חדם חין לדיק בחרץ חשר יעשה טוב ולח יחטח וזהו חומרו כל הלילה . חמנם עד הבקר ולח עד בכלל כי בשיעלה בוקרו של מעיח דשיעי חומרו הטיבה בלעוך חת ניון וגומר בזמן החוח יוסר לב החבן מקרבינו וחז לח יביחו קרבנות וחז חמר כי חס דרך מהנה ודורון כמו נדרים ונדבות והס נקרבו זבחי נדק זס"ש חז חפון זבחי נדק וגומר לח קרבנות הבחים של החטח שחין לה' בהם חפץ כחמור . וזהו הדרך בדברי הנומות כמו שיתבחר כי כבר נתבחר שחין חפץ לה' בעיני הגופות כלל וחס לפעמים יובח בחטנית של חיזו חטח יוהר טוב היה שלח יחטח ולח יחטנה כי לח חניני בכל החורה שעיני הגוף יקרח מנוה ומדרבה חניני בדברי רז"ל שהמעשה חת הגוף נקרח חוטח כמו בחזיר שנקרח חוטח של שהזיר עלמו חן היין וכ"ש הפורש מכל מחכל חשר יחכל . וחס שלוחה החורה בעיני נפש ביום כפורים לח היתה הכוונה בעיני הגוף בעשם ובראשונה שהרי גם חכילת יום ט' נקרחת עיני חלח העיני בח לחכלית יהוע . וסודו יתבחר לנו בחה

רמא סוד שמיכת פרש' ענוי יום כפור לפרשת קרבנות

שחניני בפ' לחרי מות שקורין ביום כפור שני פרשיות שמוכות . רחשונה מדברת מעיני יום כפור . שנייה שמוכה לה מדברת מהבחת הקרבנות חל פתח חוהל מועד והרחיק בשניים עבודת העזחזל והשדים להרחיק המחשבות הזרות ולהשב פני עבודתנו כליל לה' וזה כי ביום כפור נחמר בשני השעירים גורל חחד לה' וגורל חחד לעזחזל ובפרשת קרבנות השמוכה לה נחמר וחל פתח חוהל מועד לח הביחו וגומר להניח לה' וכחיב לח יזבחו עוד זבחיהם לשעירים וגו' דומה למה שנחמר בפרשת החזינו לחחר שהזכיר השיבות לחשר על פיהם יהיה כל חטחת וכל עון נחמר יזבחו לשדים לח חלוה על הדרך שהבחר לעולה בחחמר

כל"ל ע"ש • והכל הולך לדרך אחד והוא רמז נכון ובכור לכל מצוות לעשות כל מעשיו לשמים לשם התכלית הראוי וזהו הגורל אשר לה' הנאמר בשם הכפורים והבחינה הקדמון אל פתח אוהל מועד הייגו שיפנה מחשבתו לשם השכיחה הנודעת פתח אוהל מועד וירחיק הכוונות הזרות החיצוניות הפוגים להבלי העולם והוא הגורל אשר לעזאזל והוא הזבח המזבח לשעירים לשדים לא אלוה והוא עבודה לשם היפ"ר הוא השמן כנודע כי מטעם זה כיון אותו הכהונים בשם עזאזל או שעירים וחס"ו יזבחו לשדים לא אלוה מדמים מקובל בהו ע"ד שלמדנו יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום כו' למען יזור ילדך תמי וגומר לבלתי עשות לשם ה' ויפר הרע זה הוא כמו שלמל היובל ומסית ועובד ומפתין כנודע • ודבר זה יתבאר מתוך סמיכות שני פרשיות אלו כי בחמת ים לספק ספק גדול בשניהם ויותבו בההרה אחת וזה תחרה בפרשת הקרבנות נאמר מקרא אלא שהקדוש ברוך הוא מצוה לישראל שיביאו קרבנותיהם לפתח אוהל מועד ואיך יאמר הנביא ישעיה הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכוף כאגמון ראשו במתים • אלא ודאי כזה וכיוצא בו חפץ ה' • למען ספיקות אלו נאמר לכל אחד מהמובאו בגידו כי בקרבנות נאמר כי לא צויתי את מבותיכם על דבר עולה וזבח כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמור שמעו בקולי וגו' הרי מאמר כי אם הוא בחמת היתר הספק ההוא וכן בדברי הנביא ושקתם נאמר מיד כישעיה אלא זה צום אבחרהו פתח חרטובות רשע וגו' וזה בחמת היתר הספק ההוא ונמצא בחמת כוונה לחת לקרבנות ולצומות • כי טעם הקרבנות ידוע שהם כלם בלחי מכוונות לעצמם כמו שכתב הרב המורה בפרק ל"ב חלק ג' וכתב הרב כי הכוונה לעקור עבודת גילולים כו' ולדעתי ירחה יותר נכון שכוונת הקרבן הוא להביא את האדם בכפל רסן היראה וביחוד לו רוח נשברה כמ"ש זבחי אלהים רוח נשברה שהכלית הנזכרים להביאו ליידי רוח נשברה בחשבו שכל דיני הבהמה כשחיטה והפשט וניתוח וכליל לחיים בכולם היה האדם לאור לידון בם על פשעו ומעלו אך בחמלת ה' עליו לקח תמורתו בהמה זו ובמחשבה זו בעמדו עליה יפשר רוחו בקרבו בלי ספק • ואם היה לבו שבור בקרבו בלא קרבן זה בודאי לא היה שום צורך בקרבן כמ"ש לב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה כי הוא יפקיח להביאו לידי הכנעה ולעבודתו יתברך לכך אמר הנביא כי לא צויתי את מבותיכם על דבר עולה וזבח וזה יאמר על הכלית הכוונה בעולה וזבח לבד מבלי שיזכך לשם כוונה לחברת זה בחמת היתר ולא נברא כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו' הרצון בזה לומר שהכלית כוונת הציווי ההוא היה להביאו לידי השמיעה בקול ה' מתוך שברון לב והכנעה ואם היותם שומעים בקול ה' לא תעלה בהם כוונה אלו לקרבנות אלא שהיו מתכוונים בהם לשם יתברך וזה הוא שאמר שמעו בקולי ואהיה לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם למען ייטב לכם וזה הוא הכלל הגדול אשר יסד משה רבינו ע"ה בכל התורה כולה ובכל הנביאים כולם שהכל הולך לדרך אחד והוא רמז נכון ובכור לכל מצוות לעשות כל מעשיו לשמים לשם התכלית הראוי וזהו הגורל אשר לה' הנאמר בשם הכפורים והבחינה הקדמון אל פתח אוהל מועד הייגו שיפנה מחשבתו לשם השכיחה הנודעת פתח אוהל מועד וירחיק הכוונות הזרות החיצוניות הפוגים להבלי העולם והוא הגורל אשר לעזאזל והוא הזבח המזבח לשעירים לשדים לא אלוה והוא עבודה לשם היפ"ר הוא השמן כנודע כי מטעם זה כיון אותו הכהונים בשם עזאזל או שעירים וחס"ו יזבחו לשדים לא אלוה מדמים מקובל בהו ע"ד שלמדנו יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום כו' למען יזור ילדך תמי וגומר לבלתי עשות לשם ה' ויפר הרע זה הוא כמו שלמל היובל ומסית ועובד ומפתין כנודע • ודבר זה יתבאר מתוך סמיכות שני פרשיות אלו כי בחמת ים לספק ספק גדול בשניהם ויותבו בההרה אחת וזה תחרה בפרשת הקרבנות נאמר מקרא אלא שהקדוש ברוך הוא מצוה לישראל שיביאו קרבנותיהם לפתח אוהל מועד ואיך יאמר הנביא ישעיה הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכוף כאגמון ראשו במתים • אלא ודאי כזה וכיוצא בו חפץ ה' • למען ספיקות אלו נאמר לכל אחד מהמובאו בגידו כי בקרבנות נאמר כי לא צויתי את מבותיכם על דבר עולה וזבח כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר

מה תציב מצבת בגליך וגו' ומה ענין הצבת לפרצת הגזומות אלא הכוון הוא שהמשיל יום התענית ליום הצבת זה"ש מה תציב מצבת בגליך מעצות תפניך ביום קדשי וכן יאמר בהתחלת הפרשה כתציב ליארבאל על שלמרו למה לנו ולא רחית עיניו נפשנו ולא תדע ובאה התשובה כן ביום צומכם תמצאו חפץ לעשות בחפצי הגוף ולא זו אלא אפי' כל עצבכם תגזוזו לעניים עיכי רות תגזוזו וכבר נאמר לא הגזם • הן לריב ומצה תצומו יאמר כי פעות גדול טעיתם בצומות אלו שלריב ומצה המצויין בשעריכם כל ימות השנה בשביל הצומו ותחשבו שבצומות תכפר לכם עון זה וזה טעות גמור כי מה ענין הצומות לכפר על הריבות שלין להם כפרה עד תבר יפיים את מי שחטא כנגדו וכן להכות בגזרוף רשע גם כן תחשבו להתכפר בצומות ואם כן כל הכוונה המיתית שבצומות בטלה מעליכם ואם כן לא נאמר בו כי אם עשם העינוי תבר לין לה' חפץ בו וה"ש הכזה יהיה צום יום ענות אדם נפשו וכי לזה היתה הכוונה כשוויתי תחכם על דברי הצומות ושעקתם הלא זה צום אבחרהו פתח חרשובות רשע וגו' כי כשמעשיכם נרצים מעל הפי"ת אז תין תחם נריכין לצומות שהם הכנה לבא לידי מעשה והוא הגדול תבר לה' ובדרך זה הצומות דומין למעשה הקרבנות מכל צד כי גם הצומות תשובין כקרבנות בתיעוב תלבו ודמו כמו שאנו אומרים ביום צום ותהא חלבי ודמי שהמעט לפניך היום כתלב מוגח על גבי המזבח כו' גם אם נאמר שהצומות באים למרק החטא ולהסיר עון וכן הקרבנות הבאים לכפר מכל מקום יותר טוב היה שלא יחטא ולא יצטרך לקרבן או לצום כנודע • והשולה לנו מהענה זו שעיקר הצום הוא לשמוע בקול ה' כמ"ש הנה שמוע מזבח טוב וכן מציו מבואר ע"י ירמיה שנאמר תביך מכל ושהה ועשה מספט ולדקה אז טוב לו וכה"ת הצום לשמוני אני וגו' כה אמר ה' מספט אמת שפטו וגו' מכל אלה נלמוד שכל מעשה טוב צום יקרא ולא על הלחם לבדו יצום האדם כי אם על כל מוצא פי ה' יקרא צום ועינוי כי הוא בחשת עינוי כח היה"ר הנוגע וגם מעונה היה"ר בדלותו האדם עושה רצון קונו אע"פ שהעשייה היא דבר הצבה לגופו בתכילה אל מצוה מ"מ היה"ר מפחה את האדם להסיבו מדרך זה וכן בהפך זה מצינו בדבר עבירה שהוא מסיתו לעבור על דברים שאין לגוף לד הנלה כלשון הרע ודומתו • וסוד זה גילה לנו דוד המלך ע"ה בשהוקים שמוכים שנאמר נאם פשע לרשע בקרב לבי וגו' וזה יאמר על היה"ר המחברה בלב ואמר כי אחליק אליו בעינוי למעוח עונו לשוא ר"ל שהוא מבקשו כל כך לדבר עבירה עד שילך האדם לכתחילה ויבקש וידרוש אחר היזו דבר עבירה אף אם לא תבא העבירה לידו מעצמה מ"מ הוא ידרוש אחריה ולא מבעיא בדבר אחוב ונאמר לגוף האדם בתחילה ליסור ודומתה אלא אפי' דבר שגלוי ומתום מלד עצמו שאין לאדם שום הנאה ממנה מ"מ האדם דורש ומבקש אחריה זה"ש למעוח עונו לשוא ר"ל דבר שנאוי בתמור • ותא"ל אחר בהשכו דברי פיו מון ומכמה חדל להשכיל להציב שאפי' אם תבא לידו היזו מצוה שיש בה הצבה אל הגוף בתכילה מצוה מ"מ הוא מחדילו ומונעו מלהשכיל אף אם יהיה הדבר להציב לו סוף דבר בין להבא בין להציב אם ימנע בהם נדוד לד מצוה אז היה"ר מונעו אלא בחלקות שפתיו מכמה טעוות מזוייפות לנוחות על שכמו • וסוד זה גילו לנו רז"ל באחרים וכי בע' מתעניו כי באחת בהצטה לאדם בערב אחרי אשר תבר כבר תכל ואחה לשבעה קודם הערב בוודאי אינו מרגיש שום עינוי בערב אלא לשאדם תכל השלם בע' כו' וסוד גדול גילו לנו בזה שהתכילה נקראת עינוי וזה אחה למד שעיקר העינוי הוא ליכנו הרע כמו שאל שאמרו שהרי התכילה והצום הם שני הפכים ושניהם נקראו עינוי וכל זה הערה גדולה שעיקר הצום והעינוי הוא ליכנו המוצה והמעונה בעצית המצוה הן בשהתיה על ידי תכילה אל מצוה או בהעדר תכילה • ונלענו ישראל בשאים אלו בשני ימים רצופים בהעדר תכילה יצא לבא הבאתי המחלוה לתעוגים הגשמיים המעדידים אותו מהשגת שלימותו ובתכילה שהוא לשמים יצא ליה"ר כאמור והוא יה"ר הוא השנן המועיל ביום זה שלא יוכל לקטרג זהו סוד אומרו ונשא השעיר את כל עוונתם בשבר פירשנו כל הפרשה הן ענין השעירים הן ענין הצום בענין הפשה עיין במאמר ל"ז ומשם שם כל הפרשה ביאור יפה • מ"מ לפי דרכינו נוכל לומר כי השעיר הוא יה"ר הוא השנן עם כוחותיו שבר שעירים ירקדו שם והוא שרוי של עצמו שים שעיר ויעקב נקרא שים הם לכך נאמר ונשא השעיר את כל עוונתם עונות חם ונשא העונות עליו כי המחשית הרבים חשא הרבים תלוי בו ונשא עונתם של מרן גזירה והוא דומה ממש למה שנא' ואת הפפוי תרחיק מעליכם והלהחיו של מרן ניה וממה ודרשו רז"ל הפפוי זה יה"ר כו' •

רמב סוד מעשה החייט שקנ' דג וכו'

מהעשה זו נעמוד על כוונת רז"ל כי ספרו לנו אבותינו כי פועל נפעל בימי קדם בחייט אחד שקנה בעי"ב דג אוה אהוב בחמשה אהובים ולא עוד אלא שקנאו מיד השוער כי' מעשה זה נזכר בכל הספרים ולא ידעתי מה קול המולה הזאת ומהוע כל קריית ספר הומה על המעשה הגדול ההוא ומי יהיה לנו ערב בדבר שלא היה מן הרעבתנים ומה שאמר לכבוד היום אמר כמתגל • על כן לבי אומר שהשים ההוא היה ניכר ומפורסם לחסיד עולם כי ע"כ התרוהו בחייט כי ביום קדום כזה כל אים מישראל עושה מעשה חייט אך בחפירת הבגדים תדשים הן בתיקון הבגדים הישנים ככה המה המעשים עוביס ומשלו לבגד מעשה הגפש כמ"ש נדק לבגדתי וילבשני וכן בכל עת יהיו בגדיך לבניס וכן והלבש אותך מחלצות והעטות שהאדם משל בהם בכל השנה קוראים מעליו לבוש נדקה זה וכי"כ תבר הוא ואחר הורם לחקן את תבר עוות בגדך הוא לחקן ולהפור את תבר קרע בכל השנה כמ"ש בחיקון חמת מדם הרחמן ויחפרו עלה החנה בדבר שקלקל בו נחקן • וקרעים שלו בחיים בסיבת תרדימת

הזמן שהמלך יבן זהו שאמר וקריעים תלבים מומה והפירה זו היא בקריעת הלב כמ"ש קרעו לבבכם ולא בגדיכם כ"ל כשהלב קרוע ומוכתם אז ממילא בגד זה של מע"ט תפור וכמ"ש עת לקרוע ועת לתפור שקריעת הלב הוא בעשם הפירת הבגד המזכר וע"ד שאמרו"ל שתירת זקנים בנין והוא שתירת הלב הוא בעשם בנין הבית המקודש יה"ם לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי דהיינו אז לתפור הבגד היטב שם לא יתקלקל לגמרי אז בעשותו חדש מכל וכל ועל זה בא הרמז בלבוש לבן שלובשין ביום קדוש זה והוא דומה ממש לשבירת הלוחות שמחקנו ביום זה וקבלו לוחות חדשות ועל הדרך שבאמרו בר"ה במאמר קל"ז ע"ש וח"כ בתחילת יום זה להכניע יצרו ולקחו ביומר משוויים לפי שלכל אדם יש לו ערך כי לא יערכנה ככף ולקחה מיד השופר בהרכותו מוהר ומתן כי בזמן שהוא בתוקף לתקן צריכין אנו לקחת בדמים כמה מצות להרבות תוקפו בהם כנודע . ועל דרך ההלכה ירמוז גם זה למצות הבאות בתוכה שמשלה לשים וממנה תולחות כל המצות כמוצא הדג מן המים ולפי שנעו מעגולותיה לא תדע שכך כל מצה בפרטות כי לא ידע אדם ערכם לפיכך לא יחוסו השלימים להוסיף חמשיתו על כל מצה מע"פ שבגלגלה נראה ערכה זהוב יוסף עליו עד חמשה כמעשה החייט בגד זה . והעולה מדבריו הלה שהעיקר הזכר בתורה אינו לגוף כי אם ליגדו הרע שהרי גם התכילה של מצה הוציא בלשון עינוי כי הכלית שניהם אחד הוא בתמוך . ועל עינוי זה מרז"ל חזר הקדוש ב"ה על כל המדות וגלה מדה טובה **רמג** העניות לישראל שלא העניות והיינו דתמרי מדה תיכף יהי עניותה לישראל כברזל טובה לישראל סומקא למוסיף חיורא וכי העניות מדה טובה הוא והלא מרז"ל קשה עניותה בניסו של אדם יותר מחמשים מכות כו' אלא שבעינוי יום כיפור הוא מדבר שהוא בין בתכילה בין בהעדר תכילה וזה בוודאי מדה טובה לישראל שיהיה היפה"כ ניצם וגם מעונה בתכילה הו בעינוי הלוש ממש כי לפי שהתה הקב"ה קצי ערפם של ישראל והיה הדין נותן להכניסם בחם ובמי למרק עוונותם כדרך החם והמי המטהרים ניעול כל כלי כמ"ש כל דבר אשר יבא בחם תעבירו בחם וגו' וכן נאמר כאן בחם ובמים וחוליחנו לרויה ולפי שמניעו בעונג שבעול' שהלב המייכר את בעו מחזר אחר השבע הקטן שיוכל למצוא כדי שלא יכה חותו מכה רבה ומשם בשבע קטן שם יוכל להחזיקו למועד שֵׁ חזר הקב"ה על כל המדות של יסורין וגלה טובה בכולם כי אם העושי שים בו כדי השיב את האדם מדרכיו הרעה גם את נפשו ישמור שלא יכלה מלי היסורין כי לא חפץ ה' בעינוי הגופות כלל כי אם בשופש מרעתם וחיו בהם ולא שימותו בהם ועניות זה כולל שני מיני עניות . או שהם עושי בממון כי מעבדו להכניע כל רוש לב כי לדרך העשות שם עניות יהלכון כמ"ש שימן לנפשות הרות עניות ובגלות החל הזה קמן יעקב ודל וידל ישראל מאוד כי אין להם נחלת אדם וכרם אין מלך ואין אב וזה סיבת ההכנעה להבילתו בעור הסיסיון כדי שיעשים כל מחסיבו בעם ה' כמ"ש והשלכתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה' ויסורין כאילו הם יסורין של אהבה אחרי שאין בו ביעול חורה כי הגוף בריה חולש וככתו אז כן עתה ויכול להתפרנס ע"י הדחק בקרטי דלתגמי ועליהם נאמר אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו . והמשיל העוני לברזל שומקא שמוהיש בה סום מזויין ומכוכר שלא יבעט ושלא יפה ימין או שמאל מן תורת סיבר והוא רמז נפלא לדבריהו שלא כי רוש מהיש דומה לסום דוהר מזויין ומכוכר שים לו לוך גדול במתג וכסן להבילתו בכפל רסנו של מקום שחפנו בעליהם כמ"ש אל תהיו כסום כפרד אין הבין במתג וכסן וגו' וממיך ליה רבים מכאובים לרשע ובומר ורנה זה שהמכאובים הבאים אל הרשע הם דוגמת הרסן להבילתו לידי הכנעה כמו כן העוני בא להכניע כל מעשה הקשו וגבורתו היותו בגבול ליד למרוד במקום ב"ה ולהבילתו בכפל רסן תילחה והעוני . והמשילו לסום לכן כי הלבנות הוא סימן בגע כנודע מבעור לבן של הגבעים והגבעים בחים על נסות הרוח ורחים מעזיהו וכן כל עון וכל חטאת שמלו לבגע והעוני שמשל ברסן הוא מלוש כי מחמת הבושה לפעמים חזיל סומקא ואתי חיורא ובמקלתם פניהם מלדימים וע"ד שאמרו"ל כיון שאלך אדם לבריות פניו מתהפכים לכמה גווינים כו' . או יאמר עוני על עיניו זה של יום כיפורים זה הבא למרק כל חטא ומעיל חותנו מכל שאר מיני עיניים ויסורים קשים כמ"ש על זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא ואמרו"ל אלו י' ימים שבין ר"ה לי"כ זהו לעת מצוא ע"ד ברשו ה' בהמצאו ואמר רק לבשף מים רבים אלין לא יגיעו . יאמר שעיניו של ימי שוש אלו עומדים במקום היסורים שמשלו לבשף מים רבים . ולהמחה זו בוודאי העינוי מדה טובה לישראל להכניע החומר בעיעוע שחוק ומיעוט תענוג בתכילה ותפיית ורחילה וסיכה וחשמים ונעילת שנדל כמו שלמדו רז"ל במסכת יומא שהשער כולם נקרא עינוי **רמד** שלשה ונוח וכולם התפאר דוד על עמו דברים וכלשם בג' פסוקים . א שנאמר נקראו עינוי בכל כשלו מנוח ובשרי כחש משמן . ב שנאמר ואכבה בנוח נפשי ותהי לתפלתי לי . ג שנאמר עניתי בנוח נפשי ותפלתי על חקי תשוב . השער השנדל והסיכה כלל במאמר ברכי כשלו מנוח וגו' כי בהשער השנדל ברכיו כוחלות כדרך ההולך יקף שרגליו נוגפים . ובשרי כחש משמן היינו מהשער סיכת השמן המשמין כמ"ש דשנת בשמן רחשי . השער תכילה ורחיצה וחשמים כלל בפסוק ואכבה בנוח נפשי ותהי לתפלתי לי . כי הרעב נקלה חרפה שנאמר ולא תקחו עוד חרפת רעב בגויים כי מעשה זה תבע יוסף המילה מכל הבאים לשבור בר כמו שפירש"י על פסוק וכל חשר יחמר עליכם תעשו כי העלילה נקראת חרפה שנאמר כי חרפה לחת בגותיו לחים .

לחים מאכר לו עולה ומאכר יוסף שחרפה הרעב בא לחרן בעבור חרפת העולה וזה מבואר ויבוא עוד ביאורו בהלכות מילה מאמר ח"ג ע"ם • והנמת נקרא חרפה כמו שפירש בעל הטורים במסורת ג' ויכלו • א ויכלו המים מן החמת • ב ויכלו בחפץ חקוה • ג ויכלו בכוחם ימי • וכמו כזה שבכלות המים יכלו בכוחם ימיו • והעבד החמימים נכמו גם כן בחרפה כשחאכה בגוים זה נפשי על העבד החמימים כמו שבכו חבותיו על עסקי משפחותיו כי בוודאי הוא לחרפות לגו שחאכה הכפש על העבד הוא המיחום חאכר הוא חרפה לגו • או יאמר כשבגוים ותהי לחרפות שהגוים הוא ג"כ לדבר שהוא חרפה לי דהיינו הוא המיחום וק"ל • העבד הרחיקה כלל בשפוק עיניתי בגוים נפשי ותפלתי על חקי חבוב כי הרחיקה ים כה כורך גדול לחפלה כמ"ם חרחן בנקיון כפי ותסובבה חה מזבחך ה' ואף על פי שהרחיקה חסורה מ"מ לעורך החפלה התירו זה"ם לע"ם שעיניתי בגוים נפשי מ"מ חפלתי על חקי חבוב והיה מחפלר על עצמו שהיה ממעט כל ימיו מחענוגים בני חדם כדי שיהיה לבו חלל בקרבו והיה ממיהם בשמועות שלהיה לכילה ושחייה גופיה בחכילה ושחייה החורגים כמ"ם לכו לחמו בלחמי ושחו בין מסכתי • רחיקה כמ"ם רחקו הזכו הסירו וגו' • ושמים להוליד חולדותיהן של לדיקים מע"ט • וסיכה בשמן החורבי כמ"ם בשמן הטוב על הרחש וגו' זקן חהרן שיורד על פי מדותיו • ועשילת הסנדל ימירו ג"כ ברוחני עמוק ונפלא מאוד כמו שיבא ביאורו בשמוך • זה שיעור מה שבעינו להוסיף בשיעורי יום זה וה' יאר עיניעו בחורחו חמן :

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו :

בפרקי רבי אליעזר אמר סמאל הרשע לפני הקב"ה יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת מה מלאכי השרת יחיפי רגל אף ישראל יחיפי רגל·מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל עומדים על רגליהם ביום זה • מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא אף ישראל נקיים מכל חטא· מה מלאכי השרת השלום מחווך ביניהם אף ישראל שלום ביניהם בי"כ הקב"ה שומע עדות המקטרגים ומקבלו · ע"כ המאמר :

עמוד לן

מאמר רמה

אם חמת נכון הדבר שים כח ביד המלם לעלות משפל מצבו לדמות ליוצרים רמשונה במלכות שמים כמאמר הנביא בי מלאך ה' צבאות הוא תורה יבקשו מפיהו ח"כ חיפה נדיקין חנו לידע הסיבות המוגעות מוחנו מזה הסלימות שבחסלקם עלה נעלה בחעלה בית חורון :

הקדמת עניו זה ברוב לכל מצכיל שחהבדל שבין העליונים לחחחונים הוא שחמלאך מיוס היוחו הוא עומד בחדריגה חחת לח יוסיף על שלימותו ולח יגרע • לח כן חחדם שים חי רב פעלים חהולך ומוסיף על חמונת שלימותו יום יום כמ"ם ונחתי לך מהלכים בין העומדים חחלה וגו' קרא למלכים עומדים מלד היוחר עומדים חמיד בחדריגה חחת ולחדם קרא מהלכים דהיינו שחעתק ממדריגה למדריגה עד שניעו למדריגת חמלאך להיות כאחד מהנה מרוס מלד החורה והמלוה לך לפי שחחדם נחנע חמיד מן הרע ומוריב חפנימי חמוכח לדמות פעמיו לבלתי היות לו מהלכים בין העומדים ופומן פחים לרגליו להפילו בשחה עד שחבר עוונותיו מבדילים בינו לבין העליונים ח"כ צריך כל מבקיל ללמוד חופני חחלה והחמלטה להגיע חפח יקום מוקשות פעולות לון ביום כפיר זה החוקם ליום מחילה ואין להחבון ממחלה בו כמ"ם דורבי רשומות חבבון עולה שם"ד וימות חבנה שם"ה ימים בכולה ים לבבון ממחלה חון מיום כפור כי ביום הזה הוא הצד המפיד על כשרון המעשים וח"כ יום זה יום גחולה יקרא כמו שבחרנו בחיבורנו עיר גבוריס שער החבובה מחמר ב' בפסוק יחמרו גחולי ה' חבר גחלם מיד לר וגו' שביום כפור ידבר כמו שנחמר מיד מח"ז רעבים גם צמחים וגו' חעו ביתיתון דרך עיר מובב לח מלתו כו' כי בחמת כבר המשיל שלמה חת החדם לעיר קטנה מוקפת חומה לפי דמיון החדם לך בחמת הוא בעיר פרוצה חין חומה מלד החויב זה הלוחם חתו מביח ומחון ובוודאי חין החומה מועלת להציל חן החויבים שבחוך העיר כמ"ם מהרסיך ומחריביך ממך יצחו כי לזה חין חקנה

רמן סוד הקרי בוודאי וזהו סוד הקרי והכתי' בפסו' בפסוק חאכר לח חומה שבחתב אשר לא חומה לח בחלף ולו קריון ועל דרך וביאור הפרשה המדרש כי יחכוך חים ביח מובב עיר חומה היינו המוכר בית החמתי ביד יגרו הרע שימשול בו בכל חום נפשו והיתה גחולתו עד מלחת לו שנה תמימה היינו ביום כפור בשחת השנה שהחשובה הולה ויום כפור מכפר לשביט וחז יש ברחש גחולים מיד יגרו בחמור וחש לח יגחל עד מלחת לו שנה שיעבור יום קדוש זה ולח יבקש מחילה על פשעיו וקס הביח החמתי בעיר קטנה זו לקושה חותו לממיחות לחלוחין לכך נחמר חאכר לו חומה כי מעשת היח"ר שהחדם יבחת ברוב עשרו יעוז בהוחתו כמי שבוחת בחומה נשגבה כמ"ם הון עשיר קריח עוז וכחומה נשגבה במדריגתו וכחמת הוא טועה וחינו מוקף חומה כלל חחר שהלוחם יוסב בחוך העיר כמ"ם בעיר פרוצה חין חומה חים חאכר חין מעצור לרוחו יחמר מי הוא זה הממשל בעיר פרוצה חין חומה הוא החים שחין לו מעצור לרוחו וקין בו כח לעצור חחוחו כי בוודאי לחחוח יבקש ונפלד ולח לזולחה • לו יחמר שהעובר שהחדם בוחת בו הוא חובב שים בו כח להיות לו בחומה נשגבה ולהצילו חן המקריס הבחים מפחת המערכה וכחמת הוא בעוות גדול כי

מין ריוח והגלה בזה כי אם מפתח יוצר הכל המזמר נפשות חסידיו מכל פגע רע ומיד המקריס ינילם ומגד הממון מין לו חומה ומחיצה כלל לחנון בעדו ובעד המקריס מפתח מגבת נפשות כמו שאמר מלפון חפתח הרעה וגו' ונראה שזה כוונו דורשי רשומות המומרים כי כל מלאכי העמים מלילים ר"ת על מלילם "אין "להם "יכולת "לעשות "מחיצה וים רמז נפלאת זאת להבוטחים על מילם אלילם ר"ת אין הבי הוא עושה מלאכי ככף ומלאכי להם יכולת בו' זהב מחברי שהוא שם זהב כשלו

ומבשתו ומן ה' יסור לבו בחושבו כי הזהב הוא הרופא לכל מחלואיו ובאמת הוא רופא מלול ותחוו ויניד עליו רישו ונוריקון של מלילים שאין לו יכולת לעשות מחיצה לחנון בעדו מן המקריס או ר"ת אין לו יכולת לסגור מלפון היינו לסגור בעדו מן הרעות הנפתחות מלפון וכן הזהב שמלפון יפתח אין לו מחיצה והפסק וגבול ובדל למתפקיו לאמר עד פה תבא ולא תוסיף כי לא יקבע ככף לעולם ים בידו מנה מתחום מלחיים כו' והוא סוד לומרו תסגר לא חומה בלשון כי באמת חינו מוקף חומה מבני אדם מגד שאין לו גדר והפסק וכל עוד שים לו הוא מחחום ליוחר או מגד שאין לו מחיצה בעדו מן המקריס מלא הרי הוא כעיר פרוצה אין חומה והוא הים תסגר אין מעצור לרומו היינו לרוח נפוצות זה"ם מלפון חפתח הרעה וגו' היינו מגד הזהב שמלפון יפתח כי עושר וכבוד בשמלא ממנו חפתח הרעה כאשר הוא יודע ומפורסם שרוב התלונות הבאות על האדם הוא בא לו מגד רדיפת ומגד הממון המומרות לכך נאמר על התלונות הבומחי' במלאכי ככף והנה הכל המה מעשה חעתועים בעת פקודתם יאבדו ועת הפקודה הוא יום המות כי יפקד מובב כל חי ובעת ההיא יאבדו כל מעולתם לחמה בשלימים הוא בהפך זה ביום המות מוב מיום הולדו כמודע כי בעשם היום ההוא יום כפורים הוא ומיתה ממרקת כל עון וכל חטאת ויבוב להיות רוחני ועשם נגדל כאחד מגבת מרוח ככה ביום נום כפור זה יבוב כל ימים חי רב שעליים להיות כמלאכי השרת מגד ד' בחיות הבר בהם יחדמה למלאך ה' בשות כי לפי הנראה האמר שהחלנו בו הוא קבי ההבנה הוא שאמר מה מלאכי השרת יחיבי רגל כו' והלא חיים בעלי גשם שיעמדו לבשות כמגעל ע"כ לבי חומר וגומר שבאמר זה נגלנו מרבע הנחים הברחיים לעזיבת החטא החגלי הרחשון הוא שכל חטאי הן בקלו' רמח ד' תנאים נריך שיהיו בכל חטאי הן בחמורות כמו החולי בשאינו השיבין מרגיש בחליו חיך יבא לשחול לעזיבת החטא תרופה ככה הוא הענין בחלות קלות שבני אדם דשים בעקביהם בחושבם כי לא יחשוב ה' להם עון בדבר ואיך יבקש הסליחה והוא בחחת חולה חולי הנפשות מכה בלחי שרה בשאינו מרגיש בפשעיו ועל כזה התפלר דוד לאמר כי פשעי אני אדע וכו' •

החגלי השני הוא יחד שהכל חלוי בה שיגמור בלבו להיות מודה ועוזב שלא יהיה כעובל ובכן בידו שלא תעלה לו עבילה לף אם יעבוד בכל מימות שבעולם שנאמר ומודה ועוזב ירוחם • החגלי השלישי הוא שהשב בחשובה צריך לקשם עשמו ולקשם גם את זולתו להשיב רבים מעון כמשה שזכה וזיכה את הרבים כי בזמן שלישו מזכה מחרים אז עכ"פ הוא נכשל בעון מחיו כמ"ש וכבלו אים בחחיו ודכשו רז"ל בעון מחיו שהרי כל ישראל נעשו ערבים זה בעד זה וכל זה לא הקום ולא תהיה כי אם שהשלום מחוך בין ישראל בכל אחד אחד אפן לזכות את חבירו ובהעדר השלום החיד הוא נותן מכשול לפני חבירו כדי להדיח עליו הרעה ומדה זו פרוצה במילותה בחומת בית ישראל הלא היא מניעה נרבה בני עמי • החגלי הרביעי הוא שכל אים מישראל צריך שיתן על לבו כי זה היום הוא נאר החתימה ובסיבה זו אתי יתן על לבו שלא יעבור יום זה בלא השובה ואם לא עכשיו אימתי וכדי לגלות מוזן אנשים שום כיפור זה הוא נאר דיום ולא יוכלו לחחות השובה ליום החחרת נהגו כל ישראל לקום על בנליסם ביום כיפור אע"פ שאחלקו רז"ל בפסוק ושמחו שני אנשים אחר להם הריב אם הלויים יכולים להושיב הבעלי דינין או לא מ"מ בנאר דין הכל מודים שהוא בעמידה • כמו כן בעשם היום הזה נאמר וגב ה' לריב ועומד לדין וגו' הרי הקב"ה בעמידה ועל כן נהגו ישראל ג"כ בעמידה להודות כי היום הוא נאר החחימה ותרבע חנאים אלו מבוארים אחד לאחד באחאר שהחלנו בו • א שיהנו לו לכם כי היום הוא נאר דיום זה"ם מה מלאכי השרת אין להם קפיצה לף ישראל עומדים על בנליהם כי בנאר דין הכל מודים שהוא בעמידה • ב שצריך להשיב רבים מעון וזה מצוי בזמן שהשלום מחוך ביניהם זה"ם מה מלאכי השרת שלום ביניהם כו' • ג שצריך להשליך גילולי מידו שלא יהיה כעובל ובכן בידו כי אם צריך להיות נקי מן פחטא זה"ם מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כו' • ד שצריך שיהנים בשניהם קפיצה כמו בגדולה זה"ם מה מלאכי השרת יחיבי רגל כו' כי לדקות שלום ועוזב ביניהם הם מרגישין בכל שניהם בקטן בגדול ועין הימיבות הוא מניעה נאה לעניין זה כי כשר יהיו ההבדל שבין ההולך יחף להחולך במגעלים כי המגעל עשוי פן חגוף רגלו בחבנים קפנים בוודאי חינו מניל שלא יפול על קורה גדול שעיניו רואות חותו מובל בדרך כי אם ממכשול קטן המגעל מניל ובסיבת היותו הולך על כפות המגעל חינו מדקדק בפסיעותיו ואינו מרגיש בחבנים קטנים והולך ודם עליהם בלא פחד • לא כן ההולך יחף שמרגיש ברגלו אפילו בחבנים קטנים והוא צריך לדקדק בפסיעותיו שלא יהיה נפגע אפילו בחבנים קטנים ככה המה המצות קלות שבני אדם דשים בעקביהם ואינן מרגישים בהם ופחטום עכרו עליהם ונעשו והשלימים המרגישים בכל שניאה קטנה הרי הם כהולך יחף המרגישים בכל מכשול קטן ויודע להזהר ולהשמר ממנו

ומעשה

ומעשם זה נאמר לקדושים אשר בארץ למשה ויהושע
על נעלך מעל רגליך וגו' כי
המקום אשר הם עומדים עליו **רמט** ענין של
מלמת קודש הוא כי בכל מקום נעלך
שהם שם השכינה עמהם ורמזו הנאמר במשה
להם לדקדק בכל צריכה קפנה ויהושע
כמופן שיהיו רגליהם רגל ישרה
כי לעון זה נאמר במלאכים וזהו שנאמר מה מלאכי
השרת יחיפי רגל כו' כמו שנתמיד רגליהם רגל ישרה
ומשם ילמדו וכן יעשו כל ימים מי רב פעלים ודקדק
בכל ספעותיהן פן תגוף רגלו בלבן קטנה לו גדולה עד
שאר יהיה כשמר נקי ויבוש להיות עשה גבדל רוחני
כאחד מאנשי מרום והיתד שהכל תלוי בו הוא השלום
המצוי בין העליונים וביום זה גם בין התחתונים
כשיפיים כל אחד שלם מי שחטא כעגדו תע"פ שמעודי
לא נראתי צורתים מפייסים זה לזה כי שם התוהביס
מבקשים מחילה דרך כבוד זה מזה והצונאים נשלחו
בשנאתם ולא זו שלא שפילו שדברי ריבות ממשמשות
ונלות בימים שלו יותר מבזולתם כי כל אחד רוצה ליקח
עטרה לעצמו ולהיות תוקע וחוזן אשר על כיוצא בזה
הוכיחם ישעיה בלומרו לא תצומו כיום להשמיע במרום
קולכם ומדה זו בלי ספק מעכבת ביאת משיחנו ושלא
נתקבלה תפילתינו כל הזמן הגלות הזה אשר אנחנו
עומדים בגלות החל הזה מצד שאין שלום בתעגלותינו
עם יתר המדות רעות המובאות לאחריה שים ביניהן
ולא עוד אלא שפילו שם לפרקים המצה ימצא לרוח
שונא מפיים שם תביהו הגה למחרת יום כפורים הוא
פוזר לבורו והמכשלה הזאת תחת ידו כנרתמונה ' ונראה
שעל כזה נאמר ויקהל משה את
כל עדת בני ישראל פירש"י **רנ** ויקהל משה
ויקהל לשון הפעיל שהיו מוספס למחרת יו"כ
בידים כו' ויקהל למחרת יום
כיפורים כו' ולמה הרחיק רש"י התפיפה בידים ואמרו
בלשון כאלו היה מן השמע ובלתי תפשרי ' ונראה
לפרש שרמז כאן למה שכתב בעקידה שאמר לו
תבשרו שם הוא לחזרה על שם התחלוקת המצוי ביום
השבת ביותר מצד שנדפים הם מכל המלאכה על כן
הם מניפים שם התחלוקת אצל כל פנה ועל זה נאמר
ויקהל משה שהוכיחם בימים קהילות יעקב בתורה
אחת והקהלה זו בוודאי מן השמע שתהיה בידים כי
מן השמע לקבל הלבנות בידים כי שם על פי דיבורו
ומוסיפין הם נתפפים להיות בתורה אחת וזה עשה
למחרת יום כיפור כי ביום כיפור היה השלום
מתוך ביניהם ולזה במהנהג שמיד למחרת יו"כ חזרו
לשנאתם בכל אשר תאחו עושים היום ים סיבר בעיניו
ובלתי יבר בעיני אלהים ואדם על כן הוכיחם משה
על זה ' וסיים המאמר בלומרו והקב"ה שומע עתה
המקבלים וכו' כי בכוונת ה' דרכי ים גם תויביו
ישלים אחו ואימתי בשה ה' משעשינו הוי אומר ביום
כיפורים זה וכן אמר דוד בזאת ידעתי כי חפצת בי
כי לא יריע אויבי עלי ואמר בזאת היינו כי"ב שנאמר
בזאת יבא אהרן אל הקדש בעשה היום ההוא ידעתי
נאמנה כי חפצת בי עד שתפילו אויבי פניתי זה לא
יוכל להרע לי אדרבה מעיד על כשרון מעשי שאני
באותו המבחי ובזכות זה תניבני לפניך לעולם וגו' '
זה"ם כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' בפסוק זה נרמזו
כל התרבע תגאים שהזכרנו ' א שלא ידמה התשובה
ליום התחרת זה"ם כי ביום הזה יכפר ובעיעבור יום
זה עבר זמנו ובעל קרבנו ' ב שיהיה השלום מתווך
ביניהם כי בשיבה זו כל אחד מזכה גם את חבירו
זה"ם יכפר עליכם כ"ל על כולכם ' ג שיהיה בכל
שגיאת קטנה כשגדולה זה שנאמרו מכל תתחטיכם
ואין תטת שלא שגיאה שנאמר ונפש כי תחטא בשגגה '
ד שיהיו נקיים ומהולים מכל עון זה"ם לפני ה'
תטהרו ' ומדר הודוי על יום זה תמצא מבואר
בחיבורינו עיר גבורים בשער התשובה אשר פתחנו
שפני הקצת השביט לשכנו מדרשו ובאת שמה '
וענין הזיכוי לתשובה הרחבנו בו בסיפור בשער ההוא
ובחיבור זה בשערת ימי התשובה ובדרך קצרה נאמר
שהשערת יומא שקורין ביום זה יש בה רמז להתשובה
דוגמת פירוש הזוהר שכתב שיומא רמז לגשמתא דכר
גם ויסבב וילכם רמז ליסיס תרדימת הזמן ' ויקצא
שלו כי המובל קוס לך מה לך נרדם וגו' הם מכמיס
מהיגי הדור הנותנים דעתם ולבם להקין היסיס
תרדימת הזמן וכל הענין מבואר הטעם מעמנו ובזה
נשלם מאמר זה בס"ד :

ובא אהרן אל אוהל מועד והפשיט את בגדי הבד והניחם שם :

עמוד לז במסכת תענית פרק ד'
מאמר רנא ארשב"ג לא היו
ימים טובים לישראל כט"ו
לא היו ימי טובי באב וכיום כפורים שבהן
לישראל כחמשה בנות ישראל יוצאות בכלי
עשר באב וביו"כ לבן שאולים כדי שלא
לבייש את מי שאין לו
וכל הכלים טעונין טבילה ובנות ישראל יוצאות
במחולות בכרמים ומה הן אומרות בחור שא
עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך
בנוי תן עיניך במשפחה וו"ש צאינה וראינה
בנות ציון וגו' ביום חתונתו זה מתן תורה וביום
שמחת לבו זה בנין ב"ה פירש"י מתן תורה
שנתנו לוחות אחרונות לישראל בנין ב"ה
שנתחנך בי"כ ומסיק שם בשלמא יו"כ יום
מחילה וסליחה כו' :

אם יתקנו מוסדות ארץ ים לגל יד השלם לתוך
ולהשלים חלקי תבריו בתופן שיבוה בית התוטפי
והיכל יוסד על תלו תזי יכוננו ביתה שהבית המקדש
לא נחרב מעולם כי כל ימים מישראל יכול לעשות היכל
ומקדש מלך לעצמו :

הקדמת עניו זה לא נעלם מעין שהתורה המלהיה
נתחיל לא התחיה בשום זמן כמבואר בספרי

מינים העקרים כמו הרמב"ם וכעל העקרים וכחייבם
ונימוקם עמם ואחר שהוא שהתורה נתיתי ת"כ גם
מספר מצוותיה נמחיים וכרי עיינו רוחות ביטול המה
זו שמיום שחרב ב"ה בטלו מצות התלויות בארץ
וכניית הבחירה כמעשה הקרבנות וזולתם ואם נאמר
הילכתא למשיחא שיבואו למיתנם מ"מ בזמה"ז נגעו
המחרונים זה דור דורביו דורש ה' אחר חזנו ומקרו
ליתן טעם שנחדר לכל המצות ההם שכולם בטו בדורש
ללמוד דעת אם העם ולהורות נתן בלב האדם סדר
השלמת מציאותו ומעשיו הנלוים לה' כי ממעשה
הקרבנות ילמד סדר זביחה יצאו להיות לו רוח נשברה
כמ"ש זבחי אלהים רוח נשברה ומנינן ב"ה ילמד סדר
בנין העולם הכללי התחיים שניים ושלישים · וסדר
בנין עולם הפרטי הוא האדם · ואם אפן אתה לידע
כל הפרטים האלו על מכונם נאי לך בעקבי רועי
ישראל בעל העקידה ורבינו בחיי אחר בתרו בפרשת
תרומה ובפרשת תצוה כל הלימוד הנפלא הרחוי לכל
משכיל ליקח מצורת המשכן וסדר כל כליו ומסדר כל
המעשים הנעשים בו והלימוד ההוא אחר שהוא הכלית
המעשה ההוא הבא להשלמת מציאת האדם ת"כ זה
הלימוד לא יתום ולא יסור אף

רנב וכן תעשו לדורות אם יאבדו הכלי' הללו

זמן המוכן יעשה כתביהם כמ"ש וכן תעשו פיהם"י לדורות אם יאבדו הכלים הללו כו' רמז לזמן המוכן שיאבדו כל הכלים הללו מ"מ יכול המשכיל לעשות כתביהם כהשלמת המעשים הנלוים לה' וכן פ' בעקידה המדרש אחר משה להקב"ה כשנזה לו על בנין המקדש והלא כל אדם יכול לעשות היכל לעצמו כו' והוא בהשלמת המעשים המכוונים כנגד הבנין ההוא ומכללם שהרואה שבאדם שבו משכן התכמה הוא כנגד בית קדשי קדשים. החלק השני מתוך לפרוכת הוא כנגד הלב : החלק הג' הוא כנגד כל הגוף כמבואר בכתבינו בחיי · ולהנחתם המשכיל אשר נתן ה' בלבו חכמה להשלים צורת תיבות כנגד הבנין הקדום ההוא אזי ישתדל להשלים היצור הקדום בנפשו וכל יסר כליו הקדושים כמו הלוחות ישתדל להשלים הלב הנמשל ללוח והמזבח מכתב אלהים חרות על לוח לבו כמ"ש כתבם על לוח לבך וגו' ואח"כ יעלה על המורה המהורה חור שכלו שמן הקודש התוכני בגר מנוה וחורה חור עד שתהא שלמות חור שכלו עולה מאליו ממדריגה למדריגה ולא יצטרך לקבל האורה מזולתו ואח"כ ישתיר המזבח הפנימי שהוא הלב כמ"ש זבחי אלהים רוח נשברה וכתיב לב נשבר וגדכא אלהים לא תבזה · ועל מזבח פנימי זה יאמר וכסר תאכן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכפורים וגו' וכי המזבח צריך לכפרה מה שעשו ומה חטאתו אם האדם חטא מזבח זה מה טיבו אלא החטא שבמזבח פנימי זה ידבר והוא הלב המשל למזבח הקטורת כמ"ש שמן וקטורת ישמח לב ועל קרנותיו היינו על קצוי מזות שהיה לו בין עיניו לנגח כלפי מעלה כמ"ש אל תרימו למרום קרנכם וגומר והוא בודאי צריך לכפרה ביום כפורים זה ת"כ

חיפה העזות שהאדם מסגל בהם בכל השנה הם התביבו מקדם מלך ויהרסו ביוד התביבים הכוללים האלו ונרמו שבכוח הלוחות והעבירו מבחר מלהים מלוחות לבו והרשם שבו משכן השכל המטויר כנגד בית קדשי הקדשים משתה מרשתו לא תוסר ולא הדר לו אחרי אשר נשחטם לאחוז בשלוות ומזבח פנימי זה יען כי רם לבבו השה גם הוא מהורם מחוכו והרי הוא כאלו נחרב ב"ה בימיו וכאלו נשתכחו הלוחות בימיו כמ"ש כל מי שמתה אשתו ראשונה כאלו נחרב ב"ה בימיו ואשתו ראשונה היינו ביטול הסדר התורה המתורשה לקהילת יעקב וביטול השכל שהוא הזיווג הרשתון במדרינה ובזמן לכל אדם ובמיתתה דהיינו בביטולה בוודאי דומה כאלו חרב ב"ה בימיו · לך ממנו ביום כפורים זה אשר הורם ואשר הוקף ליום מחילה וסליחה ולב אדם יבדק ונו אלהים ורוח נכון יחדש בקרבו כל משכיל אז בוודאי רואי לקרוא יום זה תיוך ב"ה ויום מתן תורה כי בעשם היום ההוא נרשם מזבח ה' ההרום בהקריבו עליו אילו ודמו כמ"ש שפך כל חיב לבו והקריב המקריב קרבנו לה' מנחה כו' וכו ביום הוא מקבל לוחות שניות כמבואר בהלכות ב"ה במתנר קל"ח ע"ש · לך ממנו ביום מתונתו זה מתן תורה שחזקה עליו שתשוב לתשובה כי לה משפט הבכורה והרשתית · וביום שמתה לבו זה תיוך ב"ה כי נרשם מזבח ה' ההרום בחמור וא"כ להנחה זו לא נחרב המקדש מעולם כי בכל שנה ושנה יתכונן על מכונו ויכיל יוסד ותרמון על משפטו יסוד · ומעשם זה לא ה' יום טוב ליעקב כמ"ו בתב שבו היו פוסקין מלכרות עניש למערכה כי כבר היה להם די והותר עניש להקריב בהם לפניה לה' וזמן הזה המזבח הפנימי עומד במקומו בחמור · וביום כפורים שבו נתחיל המקדש לגמרי בחמור ומזבח התורה לתשבחית שלה בחשר היתה מימות עולם · ולפיכך תמרו שבו היו בנות ישראל יוצאות בכלי לבן שחולים לרמז על בנתה ישראל שנקראו בנות למקום ברוך הוא בזמן הזה כמו שדרשו בנות ציון על ישראל והטעם מבואר על דרך שאחז"ל שכל השירות הנאמרות בשה"ש כלם לשון נקיבה כמו שירה חדשה וכן כולם לך לעתיד נ"ל שיר חדש לשון זכר כי בשה"ש כמשפט הבנות עשה לנו הקב"ה שמשפט הבנות ליקח עיטור ונכסים בנכסי חביו כך הנחילנו חביונו שבשמים בשה"ש עיטור ונכסים דהיינו שבעה חומות מכל ע' חומות וכן מנחלת השה"ב שהוא י"ם עולמות לכל צדיק לעתה זה קנה ליעקב חל שנאמר ויקרא לו חל אלהי ישראל הקב"ה קראו ליעקב חל דהיינו המשכן שן י"ם נחמד לשה"ב יהיו כזכרים ויכנו לימות המשיח כל שבעים חומות · ולעולם הבא יחלוק י"ם עולמות ומשם זה דרשו בנות ציון על ישראל · חו קורחים בנות חע"ם שהקב"ה נתן לנו התורה ולבנו יעדנה כי בשה חלא אחר בני בכורי ישראל מ"ח אין הקב"ה מדקדק אחנו כמו עם הזכרים חלא כמשפט הבנות יעשה לה כי הבנות אין בה עונשין כמו הזכרים כך הקב"ה אינו מדקדק

עמנו כמ"ם חון חם רחימ' כלבי לא ישמע ה' וזהו שבכוב מקומות הוא מכנה ישראל בבנות • וכלי לבן היינו שיהו המעשים למובה שנקראו כלי לבן כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך לבנים וזהו דוגמת הכהן גדול שנאמר בו ופשט את בגדי הבד והניחם שם שהיו טעונין גניזה והיה מחדש בגדיו בכל שנה וממנו יכלו וכן יעשו הצדיקים שיתקנו להם מעשים טובים בכל שנה מחדשים נוסף על היושנים ולא יפסוק על המעשים שעשה לשחוק והם יהיו גנוזים ונפוניס לו לעולם הנאמי כמ"ש מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וזהו סוד חילוף הבגדים של הכהן הגדול כמו שאמר יעקב לבניו והחליפו שלמותיכם ונקומה ונעלה בית אל שבזכות תליפות שמלות אלו נזכה לעלות בית אל בקול רנה ותודה •

רנג לקדוש ה' מכובד זה י"ב שמין בו לא תלינה ולא שתייר ממנה תורה כבודהו בכסות נקייה כי הוא ועל כסות זה תרי"ג ולקדום ה' זה תרי"ג שמין בו לא תלינה ולא שתייר ממנה תורה כבודהו בכסות נקייה כי הוא

דל' יותנן קרי למלייה מכבדותא • ומה שלא כתבו כי אם לפתח בגדים מיוחדים אלו ת"כ גלה כבוד מישראל כי כמו שמין מקומו של אדם מכבדו כך בגדים אלו אינם לא לכבוד ולא לתפארת לאדם נקלה החתוי בחבלי בוז • ולא הנכון אלא שבבגד קודם פנימי זה הפסוק מדבר כי מפני שמין ביום זה תלינה ושתייה ובטלו כל הפיוסים הנוספיים כי אם בתלינים הללו כל היום זה בעצם הכסות נקייה נקי מכל חשש אבר עליו תרי"ג עתידים לדקיקים שיעמדו בלבושיהן כו' ועליו תרי"ג שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול כו' כי המלבוש העשוי לנפש הזכה לעולם הבחיר ליום שכלו שבת אינו כמלבוש של חול הנופני כמ"ש בגדים שבישל בהם קדירה לכבו לא יתזוג בהם כום לכבו ובדרך שנתבאר בהלכות פסח מאמר ל"ח ע"ש כי המלבוש של חול אינו כי אם לכסות בשר ערוה ומלבוש פנימי זה הוא לכבוד ולתפארת לנפש הזכה דוגמת בגדי כהונה שנאמר בהם ועשית בגדי קודש לאהרן ולבניו לכבוד ולתפארת • והמשבילים יבינו לפשוט הכנד בוגדים וילבש בגדים אחרים בגדי קודש בגדים שחולים כי מדרך הדבר השחול שפשוטל חיני רשאי להשתמש בו כי אם בדבר שהמשתמל חפץ חליו ולא כמ"ש במעשה דלבנת תלקיה לכבי שאלי ולכבי לא שאלי כך כנד זה של מ"ע אינו רשאי להדם להשתמש בהם לנוכבו להדר בהם בפני הבריות כמ"ש ולתפארת בחנת חלף כי עיקר הפיומים הוא לנפש כחמור • או נקראו שחולים כי אם דבר השאל מאחרו מן הקב"ה כמ"ש ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה וגומר • ודרך פשוטו יהיו בכלים שחולים לומר כאלו היו עבומים מכל מעשה טוב כדי שלא לבייש את מי שמין לו מ"ע וכלה בזה שהיו כולם מחודים עוונותיהם בדרך כלל לומר לחשמו בגדו אפי' מי שלא נגב ונזל בשנה זו מ"מ מי לחשבר שלא יהיה לאחד מישראל שלא נגב או גזל ולפיכך אפי' הצדיקים גמורים כולנים גם עצמם בוידוי שלא לבייש

את מי שמין לו מעשים טובים ומצות שעשו במלבוש לא להם כי אם נקיים מחטא ומשכיל יבין • וכל הכלים עשונין עבילה להעביר מהם אותני הטון כמ"ש אם הכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכחם עוך לפני • ובנות ישראל יוצאות במחולות לפי שיום זה מין בו לבילה ושתייה והרי הוא דוגמת העכ"ב שמין בו לבילה ושתייה חלא צדיקים יושבים כו' לפיכך יצאו במחולות דוגמת המחול שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים בג"ע • ולשון מחול יורה שכיום זה הכל שרי ומחול כמו שפירש רבינו בחיי בעניו המחולות שרלה מהם במעשה העגל שהיו סימן למחילת החטא והכר ידעת שחוטו עון ומחל ביום כפור כי בו ביום נאמר ויאמר ה' סלחתי כדבריך והוקבא ליום מחילה לדוכות • ותומרות בחור שם עיניך ולמה תחה בוכר לך כו' חלילה שביום קדום כזה יכריכו בגוות שישראל בעניו היווג • חלא הנכון חלני שחתירה זו היא תפילה ובקשה להקב"ה שנקרא בחור שנאמר בחור כחרזים ושפוק זה בהקב"ה מדבר ותנו מבקשים שיכרור לותנו לנחלה לו כימי עולם וכשניס קדמוניות ושם לא למעינו יעש חי לפתוח יעשה בזכות חבותינו כמ"ש שחורה חני ונאוה חף חם שחורה חני כמעשי מ"מ נאוה חני כמעשי חבותי וזה"ק חל תתן עיניך בגוי חעש"י שחחורה חני כמעשי מ"מ מן עיניך במשפחה כי חני מזבע לחברים חוסבך חשר נשבעת לו שלא להמיר ישראל בחומה חחרת וזה היה במעשה של העקידה כנודע . ומדלה שלוה

רנד ארז"ל ג' תרז"ל ג' חנות הם מן חשה על חנות הם בעלה • מן מקח על מקחו • מן מקום על יושביו • כי לפי הגרלה ים לשחול מה בא בעל מאמר זה להשמיענו בזה על כן לבי לומר שבא לחרץ קושיא גדולה וחזקה והיא שחרי חשר בחר בו יה שני בחיובות והם בחומות בחר בו ישראל להיות לו לעם כמ"ש כי יעקב בחר לו י"ה • ובמקומות בחר בו ניון שנאמר כי בחר ה' בניון וחחרי חשר קלקלו ישראל בע"ז יותר מכל החומות שלא נשנו עליה וביחוד במקום ההוח חשר שם ה' למוצב לו מקום המשפט שמה הכשיעו ונעשה כה חועבות גדולות חין משפט והיה הדין נותן להחזיר ישראל בחומה חחרת וכן המקום ההוח הדין נותן להחזירו במקום חחר כמו שנעשה משכן שילה על כל החועבות הנעשים שם וחעפ"כ נאמר כי לא יעזוב ה' חת עמו ונחלתו לא יעזוב וכן כל הגחולות ונחמות לא נאמרו כי חם על ישראל וניון מקום כבודו • על כן בא בעל מאמר זה כמתרץ קושיא זו ואמר ידוע ממנהג העבדי שנשא חלו החשה ומקח והמקום חעפ"י שחינם נחים כל כך ויש בחומה טובים מהם מ"מ נחחרי חשר מלחו כבר חן בעיני בעליהן שוב לא יחליפום ולא ימיכום כי כן הוא עבע המנהג הנה מעשה הזה מלחו גם ישראל וניון חן בעיני המקום ב"ה שנחיכם נקרחו חשתו ומקחו ומקומו • ישראל נקרחו חשתו שנאמר ותרשתיך לי בחומה וכחיב חני ה' מקדשכם דחשר להם לחכל

מיני ע"ז כהקדם • וכה"ג והיה ביום ההוא הקהלתי לישי וגומר • מקומו שנאמר עד יעבור עם זו קנית • ומקומו כמ"ש התבונן הן הן המרכבה • כמו שפירש"י פרשת לך לך בפסוק ויעל אלהים מעל מברהם • וצין נקרא ג"כ משהו שנאמר ולאחריך לא יהיה עוד שמשה כי לך יקרא חפצי בה ולארצך בעולה כי חפץ ה' בך ולארצך תשעל וגומר וכמשמע חתן על כלה ישיש עליך אלהיך ליפיך נאמר בשעת הכעס היתה כאלמנה • ומקומו שנאמר ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו • ומקומו שנאמר כי בחר ה' בציון אוה למושב לו • כנגד שלש חנות אלו מצינו בשלה ישראל ממגדים הזכיר ג' פעמים לשון חן • א שנאמר ונתתי את חן העם הזה • ב שנאמר ויתן ה' את העם • ג שנאמר וה' נתן את חן העם והוא כנגד ג' מיני' חנות אלו שבר מצאו ישראל בעיני הקב"ה • ועליהם אנו אומרים בפליוחות

על י' ימי תשובה פני המלך — **רנה** ביאור נוסח
אל עקד וזכה בזה ישראל — פני הצאן
שנקראו מלך פועים פני — אל עקד
הבטחתם אל עקד היינו אל •

זכות העקידה על ידתק לה לבד עיינו תלויות ויש בזה נס כן רמז שישראל פועים פניהם וסומכין על ג' מיני מן אלו זה"ק אל עקד ר"ת "עזר קנין "דיקה • עזר היינו שאמו עזר כנגדו וכמ"ש היה לך לעזרני כו' קנין כשפועו • דיקה היינו מקומו • עקד עולה למספר ג' פעמים מן שעליהן אנו סומכין שלא ימליך הקב"ה ישראל בשומה אחרת כמו שנשבע הקב"ה לאברהם בזמן העקידה וזהו שאומרו פני אלהן אל עקד זהו שהיו אומרים בעוה ישראל מן עיניך במשפחה כי יש לנו אב זקן זכותו עומד לעד • ובזה נשלם מה שהיינו בו להוסיף ביאור במאמר זה הנכבד המורה דרך לחפשים וה' יורה לנו הדרך אשר נלך בו אמן :

לפני ה' תטהרו

ביומא פרק יום כפורים **עמוד לח**
את זו דרש ר"א — מאמר רנו
בן עזריה עבירות שבין — ארז"ל עבירות
אדם למקום י"כ מכפר — שבין אדם למקום
שבין אדם לחבירו אין — י"כ מכפר
יום כפור מכפר א"ר
עקיבא אשריכם ישראל
לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם
שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים
וגו' ואומר מקוה ישראל ה' מה המקוה
מטהר הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר
את ישראל :

אם למת נכון הדבר שזה המומר הכרוך בנו תינו
כי אם מלבוש הנפש ויש לו דין בגדי כהונה
הטעונין גניזה אחר גמר העבודה בהם כך הגוף טעון
גניזה אחר שהשלים עבודתו בעה"ז אז יתבאר
לנו טעם דברי ר"ש בי"כ תינו מכפר כי אם בין
החדש להקב"ה ומה טעם פתח רבי עקיבא דבריו בהמתי וילמו דבריו בטהרה :

הקדמת עין זה תמצא מבואר בעקידה פרשת מחיי מות שהמשיל הגוף למלבוש שהמלך לבוש בו בשעת הדוחק כמו לבוש הבדים הנאמר בסיפור הנבואה שהמלבוש ההוא לא נתלבש בו המלך כי אם לצורך שליחותו כי הוא לבוש נמוי וכאשר השלים שליחותו חזר לפשיטותו להיות כולו רוחני כאשר היה לפנים כמו כן בתחחוים היה הכהן לבוש בגדי בד ביום קדוש זה כי מהעבודה זו יקח כל מעכיל זירוז ולימוד כמו שמלבוש זה היה הכהן נוזקו ולא היה רשאי להשתמש בו עוד אחר השלוש העבודה כמו כן נאמר שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא וזה שהשלם שמשל למלאך ה' צבאות לבוש הבדים ולכהן זה הלבוש בגדי בד ומשם ילמד שהגוף הלזה שהוא מלבוש הנפש לא ישתמש בו כי אם לצורך שליחותו אשר שלחו ה' הנה לחיות להחיות הנפש לחיי עולם משלח מעשה התורה והמצות לא ישתמש במלבוש נופלי זה לצורך הנאתו כלל כי אם לעשות מלאכתו הפשורה והקדושה אשר לזה לבד היתה הכונה בילידת האדם ולפי שבכל הפנה לי לשבר שיחמיד האדם על כוונה זו מבלי שיחשוב בה כלל כי משלח התגברות התאוה לא ישמוד המיד במדינה זו שולת יום זה הקדוש הנבחר לעיוני הכח החומרי ולהיות יושב ובעל מלב עסק נופלי הן מלילה ושחייה ומלאכה ויתר הצרכים כי אם בילחת ה' כל היום עד אשר יחדמו למלאכי השרת מכל לד • ומעשה זה הקנו

רנז ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד האומרים בקול רם

לומר ביום זה בקול רם ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד • ובכל יומות הפנה נריכין הנו לאומרו בחצוי כי בנוסח בכרכה זו יראה שלינו שייך כי אם לעמלים הרוחנים שכל עסק שלהם בעבודת

השי"ת כי אז יהיה בשכמל"ו ולשון עולם ועד יורה על דבר שלין לו הפסק ושינוי כי אם בכל עת ובכל שעה יהיה ברוך ה' בפיהם ולחרי שתי אשר לאשר שיחמיד על כוונה זו בהיותו עוסק בנרכי הגוף בתכילה ושחייה וזולתם שיהיה כל מחשבתו לשמים ושלא יפנה דעתו כלל לפי רגע אחת מעבודת הש"י ש"ב לשקר יאמרו לעולם ועד כי אדם אין לזיק בארץ שלא יחטא רגע אחת זה"ש בפרק מקום שנהגו היקר נעניך לא נימרו כלל בבר אמרו יעקב כו' ר"ל בהשחכל יעקב במיעוטו שהיה שלימה מכל לד ולא נמלא שום פסול בזרעו בחולדותיהן של לזיקים מעשים עובים מלד היותו יושב אוהלים תמיד ולא סר ממחשבה זו אשר מזה הלד היה ראוי לאומרו שהרי אי אפשרי להיות אים חם כיעקב • נימרו לא אמרו משה כי מי לנו גדול כמשה ואעש"כ לא אמרו מלד היותו גופל על החטא במי מריבה ולא התמיד על כוונה זו • לכך תקנו לאומרו בחצוי שלא יהיה נחפש על דבריו כי ישמעו דבריו וירלו שמועת שפתיו שמא לא ישמור אבל

כשיאמר בחצי יום כמו בית מיחוש • גם נוכל לומר שרמז על שבעה זה רחוי לאומרו ביום זקן ושבוע פנים נגון להם אחר ישמע לקול מלחשים וישמיע לחזיון מה שמדבר בספתים וישחדל לקיים מונח שפתיך חשמור וכל היונק מפיו יעשה והמשכילים יבינו ולא יבינו כל רשעים אחר לא ישמעו לקול מלחשים ויפחזהו בפיהם ולבם לא נכון עמשם • לך ביום קדוש זה שכולם צמים ומתעניים ויושבים בשלים מכל עסק גופני עד אחר תפילו שמתל הוא העד שחזו דומים למלאכי השרת ביום זה רחוי לומרו בקול רם כי ביום זה נברוך ה' בכל פעולותינו וכן לעתיד ביהבשל היה"ר מן העולם נאמר הרימי בכח קולך מבני לעבי ציון הנה אלהיכם ר"ל חמיד אלהיכם עמכם לא ימים • נמצא אתה אומר להצעה זו שהאדם היושב בחשכת חומרו שאין לו שום מגיע להיות במדרגת המלאך זולה התחות הגופניות הם כמשך מבדיל בינינו לבין אלהינו כמ"ש עונותיכם היו מבדילים וגו' ומאחי ביום קדוש זה הוא יום ענות אדם נפשו ואין ליה"ר שום ממלה בו רחוי לקרות דרור ביום ההוא ומפני זה וחיבות לנפש הזכה ומטעם זה נותה התורה לחקוע בשופר ולקרות דרור בארץ ביום הכפורים בשנת

רנח טעם לקריא' דרור בארץ ביום ביפו' ובמדרש רו"ל על אשרי נשוי פשע

היובל שנאמר והעברת שופר תרועה בחדש השביעי בעשור לחודש ביום הכפורים וגו' וקרחתם דרור בארץ וגו', כי בחמת היובל ויום כפורים והשופר שלשתן טעם אחד להם כי השופר הוא סימן חירות כמשופר בהלכות ר"ה והיובל הוא זמן שחרור הגופות שיבוא על אחוזתו ועל משפחתו ויום כיפור הוא זמן שחרור הנשמות שיהיו נגאלים מן החויב הפנימי ושחשוב הנשמה העטורה ותדבק לאחר נהנה בשהרה כי הקב"ה טהור לף הנשמה עטורה וכו תדבק לך לאחרי אחר הוטמאה בגילולי החטאים נתרחקה מטורחה כי נשחמשה בחלבות הגופני שלא כדרכה וכשאחר מלאת ימי טהרה ביו"ב זה תדבק הנשמה בטורחה בשהרה כאחר היתה לפנים וכן הנשמה המשמשת החוטות נמשלה ליום כפור זה המשמיע כל חטאת וכל עון ושם הם שערי מוטחותינו שהחטוני הגדול מקיף ויום כפור משמש חותם כחמור • ובדרך זה נראה לוישב המדרש שמינו בפסיקתא רבתי וז"ל לשרי גשוי פשע לא תהי קוטא בם' חלת בש' מה גשוי אמר רבי ברביה הכהן דהוא מנשי מוטחותינו וסולת לעטינו בכל שנה ושנה והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל וגו' וכאן שואל הבן למה לא דרש גשוי בשמך שהרי שטוטו מלשון סליחה גם שם יפרשו לשון שכחה מ"מ ענין סליחה הוא ושוב הלא אין שכחה לפניו יתברך ופי' רבי אליעזר בגלי"ק בספר קהלת מה שפירש יבוקש מספרו • ואני אומר שגשוי הוא לשון חוב והלוואה כמו והאיש אשר לוה בו וכמו שמוש כל בעל משה ידו וגו' ולפה בעל המדרש זה להזכיר חשדי המקום בדוך הוא עליהו שבשוגג שבעולם אדם מלוה לחבירו וכשהשמיע' מטמטת פעם אחת אז הוא מתירצת להלוות לו אחר כך אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן אע"פ שהוא מלווה לנו חובינו ויו"כ מטמט מ"מ לשנה הבאה הוא חוזר ומקיף עם היומו יודע שהחוב השומט ויכופר ביום כפור זה"ם דהוא מבני חובינו ר"ל מלוה לנו חובינו וסולח בכל שנה ושנה לומר לעמ"י שיודע שבכל שנה מטמט מ"מ חוזר ומתן בהקפה לכך מבית לרחייה פסוק ויהיה זאת לכם לחקת עולם שנה בשנה וזה מיושב הכל • ונחבאר שהשמיטה והיובל ויום כפור דרך אחד לכולם • ובהצעה זו נראה לוישב מה שדרש ר"ש בן עזריה עבירות שבין אדם לחבירו אין יום כפור מכפר עבירות שבין אדם למקום עד שירצה את חבירו ולמד מאחד שהכה את עבד המלך וכי פלוני דעתך לומר שיהיה נקי כשיפיים את המלך פשיטא שצריך לפיים את מי שחטא כנגדו כמו שמצינו הגבית את יבמתי לחמר הן לריב ומצה הנומו וגו' שהם חושבים שבשום זה יכפר להם מה שחטאו בכל יחום השנה בדברי ריבות שהיו בשערים כי מה ענין זה לזה • ועוד אין לומר זה מפסוק לפני ה' תטהרו הלא גם הקיון שבין אדם לחבירו לפני ה' הוא • ע"כ נראה לומר מהידוע ביום כפורים זה אינו מכפר כי אם על העבירות העשים מצד החומר ואין לכבל חלק ונחלה בחטא ההוא לף הזדונות הנעשים מצד הבשל אין י"כ מכפר עד שיעשה חשובה כמ"ש הנסחרות לה' אלהינו היינו השוגג הנעשה בשחר ובמעלה הדעת כפרה זו מסורה לה' אלהינו והעבירות היינו הזדונות הנגלים אל הבשל ועבר עליהם בחוות נפשו לנו ולבניו ממור סוד התשובה ועלינו לחקן מה שקלקלנו • או העושה במזיד היינו החומר אחטא ויום כפור מכפר בודאי אין י"כ מכפר זה"ם בשנה שהחלנו בה בשחר יומא החומר אחטא ויום כפורים מכפר אין יום כפורים מכפר • עבירה שבין אדם למקום יום כיפור מכפר וכו' • ומביים לא זו דרש רבי אליעזר בן עזריה לפני ה' תטהרו כו' וזה יהיה פירוש על מאמר החומר אחטא ויום כפורים מכפר כו' כי העושה בשגגה הם העבירות שבין אדם למקום ב"ה כי אין שום אדם יודע בו שהוא שוגג בלחי ה' לבדו הבורח לבות הוא היודע כי שגגה היא לו וזו לבד יו"כ מכפר אך עבירות שבין אדם לחבירו הוא המזיד שהכל מכירין בו שמזיד הוא אין י"כ מכפר לפי שנאמר לפני ה' היינו לומו חטא שאינו נגלה כי אם לפני ה' והיינו השוגג הנעשה מצד החומר שהוא המלבוש שנשחמש בו שלא כדרכו לו לבד נחנה כפרה י"כ זה בעינוי וסיגוף אך המזיד הנעשה ברצון הבשל לזה אין י"כ מכפר • נשמע מזה שיום כפורים זה"ם בא לכפר על החומר לחקנו מחלוחת העון עד אחר יעוב גם הוא להיות רוחני כי החומר הוא הלוקח בהקפה כאמור לפיכך פתח ר' עקיבא בחברי לומר אשריכם ישראל שאתם זוכים למעלה רמה זו שגם החומר הגשמי מאחו בממה גם הוא יעבר אחרי אחר שופף ומורק במים עטורים נעשה יקר מזוהל עד אחר גם הוא יעמד חי לפני ה' במקום טהרה ולא עוד אלא שאין הקב"ה שהוא טהור יזה מים טהורים עליו לטהר את החומר מטומאתו וזה מעלה עצומה שלא

זכה תליה שוס נברח שיגח שהור מעמח כמ"ם מי יתן שהור מעמח לח לחד הייגו הקב"ה שהוח יחידו של עולם שוסא מעמח שהור כדי שיזכה מלבוש זה גם הוח להיות במדיגת הגפש כמו שזכו לזה תליהו וחגוך וכ' יהוסף שעלו למרום בגוף וגפש . והמביל שהרח זו במקום שבא היה הכהן הגדול בובל חמסה שבילות ביום זה בגגד חמסה עשויים של יום זה . דהייגו תכילה ושחיה . וסיכה . ומגעל . ורחיצה . וחמתים . וכגגד ה' עבודות של יום זה בגגד זה לגו חמש חפלות . ושעברה קידושין שהיה הכ"ג מקדש ידיו ורגליו בגגד עשרה חלקי הגפש והגוף כי חלקי הגפש חמסה וסה המשוחף . החמדה . השומר . הזוכר . החושב . וחלקי הגוף וכללו במספר חמסה הם חמסה חושים הידועים . זה"ש רבי עקיבא מי מטהר להכס הקב"ה כו' כי הגשמה דומה לבורלה בחמסה דברים בגגד חמסה שמות שים לגשמה יבא הקב"ה שים בו חמסה דברים ויטהר הגשמה בחמסה שבילות וכל זה הוח סימן גחולה וחירות לגשמה לכך מוהגין שבמולאי י"כ חוקעין חקיעה לחת דוגמת החקיעה של היובל שהיתה בי"כ ויהיו יחדיו חומים ביום לחד בגחולה הגוסגים והגפשים ודוגמת הגחולה שלעתיד שהיא בקול שופר שגחמר והיה ביום החוא יחקע בשופר גדול וגו' . ולפי שביום החוא יהיה ה' לחד ע"כ מוהגין לומר שמע ישרחל פעם ג' . ובשבח"ו שלשה פעמים בגגד שלשה עולמות . וה' הוא החלהים

רנט שבעה פעמי בגגד שבעה רקיעים ומביט קול ברמה דוגמת מה שגחמר לעתיד הרימי בכח קולך ה' הוא האלהים **שבעה** פעמים מחרי לעני ניון הגה חלהיכם

כי מחמר ה' הוא החלהים דומה למחמר הגה חלהיכם ושניהם בהרמת קול . ומהגו לעשות מיד רושם לעשייה הסוכה לחר שיגה"ר גגד וגם בגגד ומשולה לעזחזל הרי הוא יושב מהחת רשותו ובח לחסות בגל שדי לחבר לזה לבד בח הרמז בסוכה העשוי לגל כמבואר במקומו . ובזכות עגוי יום זה מזכה להגלל מעגוי הגלות כמ"ש ושגיהיך לח תעיך עוד כי חמו שעגוי יום זה בח להסס חמחה ולכפר עון כמו שגחמר בגלות בדגיחל לכלות הפשע ולהסס חטחת ולמשוח קודש קדשים וגו' וכה"ל בימים הסס יבקש עון יהודה ואיגו וגו' כי חסלח לחבר חשליך וכה"ל מחיתי כעב פשעיך וגו' שובה חלי כי גחלתיך וכן יום זה הוא יום גחולה כלמור שבו חגו גגחלים מיד היגר הרע ומלד גחולה זו גזכה לחכול משלחן המלך ה' לבחות . ושמעתי בימי חורפי שלזה מגיגו במסורה ו' מקומות שגחמרו בו' מקרחות ה' חיבות **רם** ו' פסוקים של חמשה **תיבות** בת שתי אותיות

שעגוי מד' פסוקי של חמשה תיבות בת שתי אותיות ומגיגו בשום מקום אחר ולכן בחרו חכמים לומר בו' מקרחות ה' חיבות כל חחת בת שתי אותיות . א גת חת שם חת חס . ב כי גם זה לך בן . ג כי יד על כס יה . ד גם כי גס לך לח . ה זה כי חס רע לב . ו על כן לח בח חל . וים זה כמו ליער בוב עם יהב"ה . כי תחילת מוסריו של היער בוב הוח לחדם שיהיה בח לחלק הגפשי הגקרח שם כי מגד הגפש יזכה החדם לגפש טוב ויהיה בח לחלק החומרי הגקרח חס לגובל חוס החחוה הבוער בקרבו כמו שהוכחגו בהלכות שפת חפסוק כי קרבו כחמור לבב וגו' שפשוטו בחם החחוה ידבר ולריך החדם ליתן חגיו לה' וחגיו לכס ויהיה בח לבחי חלקים חלו זהו חומרו בח לח שם חת חס . ולמה גתן חלק בח לחלק הגפשי לפי שגם זה לך בן כי בח על ידי הגפש תוליד תולדותיהן של לדיקים מע"ט . וח"ת מה תועלת יש לי בתולדות חלו כי יד על כס יה כי מגד תולדותיהן של לדיקים חזכה להיות לך חלק ויד על כס יה ליבא מופא חלחים מחת כסא הכבוד כי משם מוצא גשמותיהן של לדיקים והוח מקום חוגבא וברכא ושם יבוכו מגד כברון המעשים כמ"ש תורת ה' תמימה מביבת גפש היגו שמביבה הגפש לברכה . כל חלו הם דברי היב"ט . ולעתה זה היב"ט חומר לחדבה כי כל כוחבו להכשיל החדם בעביבה להטעידו מן העולם הזה והעוה"ב וחומר וגומר גלבו בח לי בח לך לח יהיה חלק וחלה בהגלחות ובמחת שחין זה כי חס רע לב כ"ל דברי היב"ט הגקרח רע בחמר כי יגר לב החדם רק רע וגו' . ועל כן לח בח חל שלחן המלך ה' בגחות ליהנות מסעודה לחבר הכין ה' לדיקים בזה ובבח . ומגד זה גחמר לחרי יום גחולה זה ביום כיפורים לך לכול בשמחה לחמך כי כבר רלה חלהים חת מעשיך וכבר ידעה שמקרח זה לדחם על מולחי יום כיפור שיהל לחמו בשמחה וכן לעתיד גזכה לחכול בשמחה לחמיגו כמ"ש הגה עבדי יחכלו וגו' . וכה"ל כי ליוסבים לפני ה' יהיה שמרה לחכול לשבעה וגו' ולשביעה זו יזכו כעין רשבון יום כיפור זה ע"ד חרז"ל מרשיגו שבע שבהשבון גורם השובע והחיים כמ"ש ברשע פדך ממות כ"ל בזכות רשבון יו"כ יחמס לחיים וזה לימוד על כל יחום הגמה שהמרשיע חת יגרו ומומרו יזכה לשובע שמחות חת פגי השביגה כי עיגוי החומר ומיעוטו גורם לביקות השביגה כמ"ש ומחתי מטכגי בחוככם ולח חגעל גפשי לחכס פיכם רז"ל לפי שבשמה היה חלק חלוה ממעל והחלק תמיד יש לו תשוקה לדבק בהלל וה"ל בשלחן מטכגי בחוככם חדלחו שמח חגעל לחכס גפשי דהייגו בשמה הגגזה מחתי ותחפון לגלח מן הגוף ולדבק בשביגה לפיכך הוח מביגיחס שלח חגעל לחכס בשמה ויזכו לדביקת השביגה גם בעולם הזה מגד מיעוט החומר ועגוייו ורעבוייו והוח יגרום שיזכה לע"ם שבשבח בהקיץ תמוגתיך וכתיב חודיעגי לורח חיים שובע שמחות לח פגיך געימות בימיגך לגח לגי"ר :

עמוד לט ביום השבת

עמוד זה מדבר בסוד השבת ובסוד שלשה עקבי הדת התלוין ביום קדוש זה כמבואר בעקידה פרשה ויקהל וע"ד חרז"ל שקולה שבת כגד כולה התורה :

עמוד מ מדבר בעיקר חידוש העולם התלוי ביום זה ע"ד המדרש למרה שבת לכל יום בן זוג הוי :

עמוד מא מדכר בעיקר שני תורה מן השמים ויציא מאמר אמר ר' מייא פעם אחת נתלכתתי גלודקיא כו' :

עמוד מב מדכר בעיקר שליחי לחונת העוה"ב יום שכולו שבת ויציא מאמר רז"ל שבת עבידה לגלויי מתן שכרה לא עבידה לגלויי ויבאר סוד התפלות של שבת וביאור מזמור שיר ליום השבת • ויש בו ד' עמודים כנגד ד' סעודות של יום זה ול' מלות שבו שביתה ושוגג ומזרה ושומה :

ראו כי ה' נתן לכם את השבת וגומר

במדרש מצינו בתורה ובנביאי' ובכתובי' ששקולה השבת כנגד כל המצות • בתורה שנאמר עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורתי ראו כי ה' נתן לכם את יום השבת • בנביאים שנאמר שומר שבת מחללו ושומר ידו מעשות כל רע • בכתובים שנאמר ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם מן השמים ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חקים ומצות טובים ואת שבת קדשך הודעת להם ע"כ :

עמוד לט מאמר רסא

אם הדת בכללה מיוסדת על כמה על שלש רגלים אשר עליהם הוכן בנדק לחונת הבי"ת הנה השכל מחייב שיקוף הקדוש ברוך הוא מרשם לחונה ויפתח לנו חלונות שקופים בחונה לשכונה זו לגלול בה כל יסודי הדת וללמד על כלל החונה הנחלים בשלש רגלים אלו :

הקדמת ענין זה מבואר בחמה ברה לכל מבקיל ואמו למדין ממנהגו של עולם שהמלך אשר יגוה למשרתיו עובי לנוו כמה מיני עבודות שונות וכחמה מהם הוציא המלך את עצמו מן הכלל ועשה עבודה זו בעצמו ובכבודו לעיני כל העם לבדי שממנו ירלאו וכן יעשו ויקחו ק"ו שהם המלך שאין לו צורך בה מקיים לחמה לעיניהם מה יעשו מן הזריזות השפלים הנלרכים להם • והעבדה זו מצינו בכל מלות שבתורה אשר צוה המלך ה' בחלות לזרע אברהם עבדו ומכללם מלות השבת אשר בזה היום הכחיב הקב"ה מנוחה לעצמו ובעצמו ובכבודו חלק בכוד ליום קדוש זה ויעשה בו לעפ"י שבורא עולם לא ייעף ולא ייגע כחדם זה הנריך למנוחה אחרי יגיע רבה אלא בודאי לא ללמד על עצמו יגע אלא ללמד לבני אברהם שקבל קבלה ומלחמתה של תורה שממנו ירלאו וכן יעשו לדורות לדקדק בחומר פרטי מלוה זו אשר קיימה הקב"ה בעצמו והמשכילים יבינו כי בה נחלים כל יסודי הדת בשכבר פירשנו בחג הסכת במאמר מ"ב שהזכירה והשמירה הלא המה יסודי התורה בסוד תרי"ל זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו וכל שישנו בשמירה יכנו בזכירה כי בודאי אין האדם שלם בשמירה המלוה אם לא שהוקדם אלינו הזכירה שיעלו לזכרון לפניו תמיד יסודי הדת הלא המה הג' עיקרים אשר הניח בעל העקרים בהחילת י"ג עקרים והם מניעת הבי"ת והזרה מן השמים והחשבחה לשכר ועונש ומצינו בשלשתן לשון זכירה ושמירה • א מניעות הבי"ת שהשמיע ומידע לח העולם כרצונו המוחלט זה"ם זכור לח יום השבת וגו' כי שבת ימים עשה וגו' וזהו שאמינו בילקוט פרשת תמול בשפוק וביום השמיני תהנו לי כו' אמר לח ירלאו פני עד שיכלו פני המעבדונה כו' וזהו השבת ולמה נזה שהקב"ה אמר לח הוכלו לרלות פני דהיינו לתיחת מניעותי עד שיכלו פני המעבדונה כו' דהיינו השבת כי הוא מופת על מידות עולם והמידות מופת על מחדשו • והוא רמז נפלא • ב תורה מן השמים זה"ם וזכרתם לח כל מלות ה' • ג ההשבחה לשכר ושונש זה"ם למען תזכור לח יום לחתך מלרים ונומר כי בו נחלמתה השבחתו ית' לשכר ושונש ומטעם זה מצינו במסורת ג' פעמים שמור מלא כתיו • א שמור לח מועד התניב • ב שמור לח יום השבת • ג שמור תשמרון לח כל מלות ה' והם בעצם שכירת ג' עקרים שהשמינו זה"ם זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו • וג' עקרים אלו נרלה שמלות השבת כוללת כולם מסכים למה שאחד בעקידה פרשת ויקהל שהשבת כולל ג' דכרים ואלו הן חידוש העולם ובדרך שנהפלר • ב שיום זה פיוי לחלמוד תורה • ג שיום זה הערה ולימוד על העוה"ב שנקרא יום שכולו שבת והחריך שם הרב נדבריו הך רוחה בעיניך ומשם תוכל להבין שג' אלו הן בעצם חמונת מניעות הבי"ת • וחלמוד תורה שביום זה הוא בעצם העיקר הבני דהיינו תורה מן השמים • והשה"ב שנרמז בו הוא בעצם ההשבחה לשכר ושונש שעיקר מניעותו בעוה"ב שהרי בעוה"ז כעוד כחומת בעמת כעיסור לך לעוה"ב נאמר ושבחת ורליחת בין לדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כמו שיבח ביאור כל עיקר ועיקר במקומו המיוחד לו ומזה לדבר שבת ר"ח "שכר "בריאה "תורה שם שם ג' עקרים שהזכרנו כי בחמת שלח לחנם כאו בתורה מזהרות רבות על יום קדוש זה • א מה שאמרו שבת ודיינן במרה לפקוד בכרלה מפרשת המן • ב וג' זכור ושמור שבשני הדברות • ד בפרשת מפשפים נאמר ביום השביעי תשבות • ה בפרשת כי תשא נאמר לך לח שבחותי תשמורו וכפל שם הענין בכמה פנים שונות • ו בפרשת קדושים נאמר לח שבחותי תשמורו פעמים • ז בפרשת אמור נאמר וביום השביעי שבת שבתון זולת מה שבא בקבלה ע"י ישעיה ויחזקאל ונחמיה ומכל המזהרות הללו נוכל לידע שמקולה מלוה זו כנגד כל התורה מלד שהיא כוללת כל הג' יסודי ועקרי הדת כמו שיבח ביאור כל אחד במקומו זה"ם מניעו בתורה ונביאים וכתובים שמקולה שבת כנגד כל המלות כי בשלשתן נלמדו כל הג' עקרים שהנחנו • כחוב בתורה עד אנה מאנתם לשמור מלותי ותולותי שלח תלמינו בתורה שמן השמים רלו כי ה' נתן לכם לח יום השבת המלמת עיקר זה כי מטעם זה מרז"ל שנחנה התורה ביום השבת דוקא כי הוא מלמת עיקר זה • ב מניעות ה' זה"ם רלו כי ה' נתן לכם לח יום השבת ר"ל

מציות ה' הוא סיבת נתינתו ז"ס כי ה' נותן • ג העה"כ ז"ס שעת ימים תלקבותו וביום השביעי שבת לה' יהיה בו וגו' והוא רמז לדרז"ל היום לעשותם ולא למחר לעשותם שבעוה"ב אין זמן לעשייה המצות כמ"ש מי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת • לכך נאמר וביום השביעי לה' יהיה בו ואחר שיעלתה ללקוט הרי אין אתם מאמינים בהתייה המתים ובשכר ועונש וע"כ הפול הדת בכללה לאו כי ה' נותן לכם את יום השבת וגו' שהוא הערה ליום שכלו שבת וביום השני הוא נותן לכם לחם יומים דהיינו להכין בו מזון הנופני לעוה"ז ומזון הנפשי ליום שכלו שבת המעותד לצ שכר הגוף והנפש יחד כמן זה שדרז"ל שבקרקע טוחנין מן לצדיקים לעתיד ז"ס ויקראו שמו מן כי לא ידעו מה הוא כי שכר העוה"ב נפון ונעלם ועין לא ראתה לך נאמר כי לא ידעו מה הוא • מן הנביאים שנאמר שומר שבת מחללו בפסוקים הלו נרמזו שלשתן שנאמר לשכי תנום יעשה זאת ונומר שומר שבת מחללו וגו' ומפסוקים הלו דרשו רז"ל לאי עובד עבודת כוכבים כדור תנום מ"מ שומר שבת מחול לו והעובד עבודת כוכבים הוא הכופר במציות הש"ת ממש בשמירת השבת יבא להתמין במיזום העולם ושהוא יה' המציות לסיכך שכי ומחיל ליה כי בודאי מתוך שמירת השבת יבוא להיות מתמין במיזום העולם ובמציותו יה' • ג' עיקר ההשגחה לשכר ועונש לעוה"ב ז"ס כי כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי וגו' ר"ל שלא יאמר הסרים הן אני עץ יבש ויחתה שמו מן העולם ויאבד זכרו מכל וכל כה אמר ה' וגו' ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות וגומר ופשוטו מדבר בשכר העוה"ב שקבלו ביתי וחומותי אשר יחלו הצדיקים מצד תולדותיהם שלי צדיקים מעשים טובים שהם טובים להם מבן ובת • ג' עיקר תורה מן השמים זה"ס וכני הכהר הגלוים לל ה' לשמרו ולאהבה את שם ה' להיות לו לעבדים כל שומר שבת מחללו ועבודה זו שבאה מתוך אהבת ה' היא בעצם שמירת המצות והתורה שמן השמים • ומן הכתובים שנאמר ועל הר סיני ירדת ודברת עמהם מן השמים זה יורה על מציותו יח' בני ספק ותתן להם משפטים ישרים רמז לשכר ועונש הבא על פי משפטי ה' • ותורות תמת וגו' היינו תורה מן השמים וסמיך ליה ואת שבתי קדשך הודעת להם מידיעת ג' עקרים הלו נרמזו בשמירת השבת • וג' עקרים הלו נרמזו במאמרם רז"ל בפרק כל כתבי ביוסף מוקיר שבת שקנה

רסב ביוסף מוקיר שבת שקנה דג

דג ומצת מרגליות וזבנה בתליסר עליתת דדינרי כו' תעפ"י שחשבון זה נרמה בגוזמת מ"מ נרמז בו עין פנימי זה שפי שאמר את השבת והיה מכבדו כראוי • מצת בשלשה עקרים הלו יסוד הדת תלוין בה וכולם נרמזו במרגליות זו וחשבון תליסר • העיקר הראשון מציות השי"ר נרמז במרגליות זו ע"ד תרז"ל מרגליות עי היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו כו' ופירש בעקידה בפרשת בראשית שהוא רמז לידיעת השי"ת ומציותו שהיה אברהם מפרסם בכל העולם והיה מבטל וסותר דיעות מחשיני הקדמות וזו היא המרגליות שהיתה תלויה בצוארו ובמותו חלק ידיעה זו בגלגל חמה כ"ל מתוך תנועת הגלגל היומי יודע כי ה' הוא האלהים כמ"ש וידעת היום היינו מהלך הגלגל היומי וידיעת מהלכו ותנועתו והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וע"כ מרגליות זה יש בה רמז למציות השבי"ת ובתליסר עליהת רמז לאחדותו יח' כמיז אחד כי הקדוש ברוך הוא אחד ומספר ההנהגה הטבעית לי"ב מזלות וה' כוכב עליהם הרי י"ג ויש בו רמז לי"ג מדות של רחמים שבהם הקב"ה נוהג עולמו כנודע. העיקר השני תורה מן השמים נרמז ג"כ במרגליות זו כדאיתא במסכת חגיגה מרגליות טובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני כו' והוא נאמר על עצם מפשטי התורה שהמשיל למרגליות ומספר תליסר רמז לי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם • העיקר השלישי העוה"ב נרמז גם הוא במרגליות כמו שכופר במעשה של בי"ד של מעלה בע"ע מדריש בעויים מכל מיני חנני יקר ומרגליות כו' ובתליסר עליתת דדינרי נרמז השכר שלעוה"ב כענד י"ע פעמים גן שמכבו בפרשת בראשית וכמ"ש בי"ל תשכחים לר"ש בימיב תתליסר תכלתי דפיזת כו' וכ"ב כד דמך רבי אבהו חזא י"ג נהרי אפרסמון אמר כל תלין לאבהו ואני אמרתי לריש יעתי וגומר ובדאיתא במסכת תעניח פרק ג' במעשה של ר"ש בן פזת שאמרו ליה יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסר נהרי דמשכי אפרסמון כו' לכך אמר שיוסף מוקיר שבת מצת מרגליות זו כו' • ושוד ג' עקרים הלו נרמז בפה שאמרו"ל כל המענג את השבת מוחלים לו כל חטאיו

רסג המענג השבת זוכה לנחלה בלי מצרים

מז תתענג על ה' וכתיב והאכלתיך נחלת יעקב אביך כו' לפה זה שהוא מוחל מציות ג' עקרים הלו שנקראו כולם נחלה בלי מצרים

שלכולם אין קץ ותכלה • א מציות השבי"ת נקראת נחלה כמ"ש בשומרי משמרת ה' ה' הוא נחלתו לפיכך אומר השבת אתיתת מציותו יח' הוא נחלתו • וזה נחלה בלי מצרים וגבולים כי אין להגביל לו מקום ולא תמונה ולא זמן • במקום כיוצא שהש"י נקרא מקום שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו כמ"ש הנה המקום ושמי השמים לא יכלכלוך וגו' • בתמונה כיוצא כמ"ש ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש וכה"ל כי לא ראיתם כל תמונה ומה שמיונו פסוקים מייחסים אלינו יח' לגבי גשמיים הכל הוא משל כדי לשכר אוזן האדם כנודע • בזמן כיוצא שנאמר אתי הוא ראשון ואתי הוא לאחרון וגו' נאמר שאין מציותו יח' תלוי בשום זמן כי הוא היה מעולם ועד עולם וזמן יכלה והוא יה' לא יפחה נאמר אחה אומר שהוא יח' נחלה בלי מצרים מלבד מה שהחקירה במציותו יח' אין לה מצרים וגבול ואין רמוקה מהשגת יד שכלו של אדם כי לעולם לא יגיע עד סוף החקירה • העיקר השני תורה מן השמים זה"ס נחלה בלי מצרים

כי התורה נקראת נחלה כמ"ש ומשגה נחליהל והיה כלי מגרים כמ"ש לכל הכלה בחיתי קן בהבה מלוקך מאוד · העיקר השניתי העתי"ב זה"ש נחלה כלי מגרים כי העתי"ב נקרא נחלה שנאמר להנחיל אוהבי יש ואין לו מגרים וגבול כמ"ש מה רב טובך וגו' וכתיב עין לא ראתה וגו' כי לרבות כמותו ואיכותו אין לו מגר וגבול לו ערך הן במקום הן בזמן הן בהמותו · ומשם נרמזו ליעקב במראה הסולם שנאמר ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה · כי בתומכו קדמה נרמז עיקר מציאות הבי"ת שהוא יתברך קדמון לכל דבר זה"ש ופרצת קדמה הייגו לדעת מי שיהיה מרחם הכרי קדם כמ"ש ואלהים מלכי מקדם וגו' וכה"ל קדם ידעתי מעדותיך ר"ל שידיעת הקדמות היה לי מתוך עדות ה' התוריי המפרסמת קדמותיך ובתומכו ופרצת ימה נרמז עיקר העת"ב שבא למדם מחרי הערב שמצו כמ"ש עד תאכל לחם מחתך השמש ובה"ל אכל משה עד היס להחרון ודכתו רז"ל היום החחרון שברחה הקב"ה למשה כל מה שיהיה בחחרית הימים · ובתומכו צפונה ונגבה נרמז עיקר הוראה מן השמים שנאמר בה לאורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד וכה"ל כי ימין ושמאל תפרוצי כי המים התוריים הומה מימין ושמאל · או נוכל לומר בהפך זה שבתומכו ימה נרמז עיקר הוראה מן השמים כמ"ש ומלאה הארץ דעה כמים ליס מכסים · ובתומכו צפונה ונגבה נרמזה השגחתו ית' לשכר ועונש כמ"ש וכל נצח השמים עומדים מימינו ומשמלו וכי ים ימין ושמאל לפניו חלא חלו מיימינים לזכות ואלו משמאלים להוכה כי' וזכות והוכה שהזכיתו זהו בעשה השכר והעונש נמצא אחה אומר שב' עקרים אלו נרמז ליעקב דווקא זה"ש והחלתיך נחלה יעקב לחיך ומכילה זו היא לשון השגה כמ"ש במסכת חגיגה בד' שנכנסו לפרדס בן זומא הציץ ונפגע עליו הכתוב לומר לכול דבם דיך וגו' ואחר הנשה זו נעשר בשרטות על עיון ג' עקרים אלו בחלק מיוחד לכל אחד כיד ה' הפוכה עלי אחר מחוכם יוודע לנו בחמת מעלת השבת ביקר שאת על כל עד שבאמת יאמר שהיא שקולה כנגד כל התורה כמו שיבא בילור ענין זה בחר היטב :

עיקר א' חידוש העולם

במדרש רבה פרשת י"א תני רבי שמעון בן יוחאי אמרה שבת לפני הקב"ה לכל נתת בן זוג ולי לא נתת בן זוג אמר לה כנסת ישראל יהי' בן זוגך וכיון שעמדו ישראל על הר סיני אמר להם הוו זוכרין לאותו דבר שאמרתי כנסת ישראל יהי' בן זוגך הה"ד זכור את יום השבת לקדשו :

עמוד מ
מאמר רסד

הן הנה הדברים שדברנו שאמונת החדוש הוא בעשה העיקר הראשון שהוא מציאות השל ית' ואחדותו המפורסם מתוך שביתת יום קדוש זה שאין לו בן זוג המורה על אחדותו וכן כשמע ישראל נוי ה' אחד מורה על אחדותו יתברך נמצא שהשבת ומציאות ישראל הוא זיווג אחד כי הורחות שניהם אחד הוא :

הקדמת הענין הם המופיעים שבאו בספרי החכמים על מציאותו ית' ועל היותו מחדש עולמו מלאו כל הספרים כמים ליס מכסים מופיעים שוטת זו מזו כמו בספר המורה ובספרי הלל"ג ובספר העקרים ובספר חובת הלבבות ושלחם חיבורים אין מספר הן קלרה חופך היריעה החחת להעלות עליה כל המופיעים אשר בהו על אמיתתה לא יכילום רעיון ומחשבה · בכן רחה רחיתי לקלר בזכרונם כי בשר נקבעה אמונה זו בחוך עם ה' שלה מלד הקבלה ואין לנו צורך בכל המופיעים ההם אחרי שכולם בניוים על אדני אומד הדעת אשר על הרוב יפול בהם הטעה כנודע מדבריהם ות"ל אין בוה לאדם כי אם לחיות מן המאמינים ולא מן המבקשים מופיעים על מציאותו ית' · וזה כי ממלות השבת יחלמת לנו היותו ית' נמצא ומחדש עולמו כמ"ש כי ששת ימים עשה ה' וגו' ומעשה זה אמרו שני משה

רסה פני משה כפני חמה ואמרו עוד שהשבת כפני חמה הוא בחמצע השבוע שהחלחה מיום ד' כנודע לפי שבאחן מפרסמים מציאותו יתברך ואחדותו כי בשר ידעת מה שבחב בעל העקידה פרשת בראשית על פסוק וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו' שאחוך חנועת הגלגל היומי מוכל לדעת כי ה' הוא האלהים נמצא שבמו שהשבת הוא מעיד על מציאותו ית' כך השמש מפרסמת אחדותו ית' לפיכך מציגו שהשבת הוא בחמצע השבוע כמו החמה שהיא החמלעית בשבעה כוכבי לכת על סדר שע"מ מכ"ל ולפי שהשבת ניתן ע"י משה כמו שאמר ישמח משה במחנת חלקו לפיכך מציגו גם משה חמלעי בחורת כי בשר מרגלא לאחר לאברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה נמצא שני משה כשני חמה · ולפי שהשבת מורה על אחדותו יתברך על כן מציגו ג' העברות ויהרוגות של יום זה וכולם כאחד מורים על אחדותו ית' · א החורה שנחנה ביום השבת · ב ביום זה הוא ליעחל דווקא ולא לאומות כמ"ש בן גם שבת חייב וכו' שנאמר יום ולילה לא ישבותו · ג יהרון של הנשמה יתירה שים לאדם ביום השבת ושלשתן הורחה עלומה על אחדותו יתברך · ישראל נקראו גוי אחד בארץ · והחורה נקראת חורה אחת · והנשמה אינה אלא מה הקב"ה יחיד לף הנשמה יחידה וזהו שמציגו ביחוד

רסו לשון הן בד' מקומות · א של ד' פסוקים הקב"ה שנאמר הן לה' אלהיך ל' הן החורה השמים וגו' · ב של ישראל על האחדות שנאמר הן עם לבדד ישכון · ג של החורה שנאמר כמ"ש הן הרחתו ה' את כבודו וגדלו ודבריו שמעתו מחוך האש · ד של הנשמה שנאמר הן האדם היה כאחד ממנו כי מחוך הנשמה האדם דומה לה' ומדת המרוס במרוס · וכבר ידוע שמלת הן מורה על אחדות

כמ"ש במדרש ס"ר פרשת ע"ו הן עם לבדד ישכון כל האותיות מזדווגות חוץ מאחי אותיות הללו כיצד ח"ש הרי עשרה ב"ת הרי עשרה וכן ג"ז ד"ו נשאר ה' לעצמו שאין לו זיווג וכן י"ל הרי מלה וכן כ"פ ל"ע מ"ש נשארה נו"ן לעצמה כשם שאותיות הללו אינן יכולין להזדווג עם כל האותיות כך ישראל אינן יכולין להדבק עם שאר האומיות נמצא שאותיות הן שם הוויה עצומה על האחדות לבדו היות לו כן זוג לפיכך נאמר לשון הן בהקב"ה שנאמר הן לה' אלהיך וגו' כי הוא יתברך אחד ואין שני לו . ונאמר לשון הן בתורה הן הכלמו ה' וגו' כי תורה אחת היא ואין לה בן זוג בכל הדתות ונאמר לשון הן אצל ישראל הן עם לבדד ישכון ונאמר לשון הן אצל הנשמה שנאמר הן האדם היה כאחד ממנו . וכל האחדיות הללו נרמזו יחדונם ביום קדוש זה . א מציאות השי"ת היינו אמונת האחדות המפורסם יום זה . ב התורה שנתנה ביום זה . ג יחדון הנשמה ביום זה . ד אחדות קומה זו שלשם נבד ניתן יום השבת כמו שאנו אומרים בנוסח התפילה ולא נחתו ה' אלהינו לגויי הארצות כו' זהו שנאמר זכור את יום השבת לקדשו ים בפסוק זה ה' חיבות כנגד אות הה' שאינה מזדווגת כאמור . ומילת לקדשו קשה להולמה כי הל"ל קדש את יום השבת אלא שזכירה זו היא על מה שעבר והוא מה שיהן אל לבו מיהדום העולם ויזכור מציאות השי"ת וזה יבא לקדש שם שמים זה"ש לקדשו כי ע"י זכירה זו יתקדש שם שמים זה"ש בדברות נחמנות כי שבת ימים וגו' וינח ביום השביעי הרי שהן טעם לשבירתו כדי שיזכור חידוש העולם בכללו . וא"כ להטעה זו יהיה יום השבת דומה לאותיות ה"ת נו"ן שאין להם בן זוג כך יום ז' זה אין לו בן זוג לפי שהוא מורה על האחדות ועל מציאותו ית' זהו שנאמרה שבת ולי לא נתת בן זוג כו' עד שנאמר התשובה מאתו ית' כשם שישראל יהיה בן זוגך כו' כ"ל שגם המה עם לבדד ישכון ואינן מזדווגים עם כל אומה והם מורים על האחדות כאמור . זה"ש זכור את יום השבת לקדשו כאמור . ובעקידה ביאר מאמר זה על ד' דרכים ובאיזורי הגדול בבוות אפרים מבואר מאמר זה על ג' דרכים אולם מעשה זה לא ראיתי להאריך פה בביאורו ומעשה בבוות לזכרון העיקר השני והוא תורה מן השמים נם"ד :

עיקר שני תורה מן השמים

בפרק כל כתבי א"ר חייא פעם א' נתארחתי אצל ב"ה בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משוי ט"ז בני אדם וט"ז שלשלאות של כסף קבועות בו וקערות וכוסות וקיתוניות וצלוחיות קבועות עליו כו' ואמרתי לו בני במה זכית לכך א"ל קצב הייתי ובל בהמה נאה אמרתי זו תהא לשבת כו' : אם העסקים הזמניים מטרידים את האדם בכל יום

עמוד מא
מאמר רסז
מעשה בקצב ששמר השבת

השבוע על האחים ועל הכלכלה הנאהבה האדם ליחד יום אחד בשבוע לפחות בעצם היום ההוא יהיו פנויים לעסוק בתורה ע"ד המדרש האומר אחרה תורה לפני הקב"ה כשב"ע זה יחנוט וזה יקטר תורה מה תהא עליה והשיב לה ביום השבת יהיה יום פנוי לת"ח :

הקדמת ענין זה מבואר שהשבדל העשני שבין עשקי הגוף לעשקי הנפש שעשקי הגוף נריכין מנוחת הנפש ויגיעת כשר . ועשקי הנפש דהיינו ת"ח נריכין מנוחת הגוף ויגיעת הנפש ומעשה זה נאחה תורה ביום השבת דווקא יום מנוחת הגוף כי בעצם היום ההוא הגוף פנוי מכל מלאכה לחשוב מחשבות בחכמה ודעת ויראת ה' כמ"ש ויראת מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויש שכתו לשבול הא נופא קשיא שמתחילה אמר שהמנוחה טובה ואח"כ חזר לומר ויש שכתו לשבול אלא שבמנוחת השבת יבבר כי מתוך מנוחת הגוף יעה שכתו לשבול עול תורה שמלויה בת"י תוירא דמתכיס זה"ש ואת הארץ כי נעמה . וכן מצינו שגלו ישראל מעל אדמתם בעון ביעול תורה ועון חילול שבת כדאיתא פרק כל כתבי אמר

רסח דליקה מצויה
במקום חילול **שבת** וסמיכות **לא תבערו**

רב אין דליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת שנאמר שם לא תבערו אש וגו' והאי מאן דשבריה ואכלה תרמוגות יהודאים ולא אכבה מאי ולא אכבה אמר רב כך יאמר

בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה ויש לשאול מה ענין הדליקה לחילול שבת ולהנחיינו הוא מיושב ע"ד שנאמר מהאש יצאו ואש תאכלם ר"ל מן התורה שנמשלה לאש יצאו לפיכך אדם כנגד אדם שם תוכלהו כדאיתא פרק חלק ת"ר אלעזר כל שיש שאין נשמעין בו דברי תורה בלילה לסוף שם תוכלהו כו' זה"ש שם לא תשמעו לי לקדש את יום השבת בת"ת ולבלתי שאת משא ביום השבת היינו משא דבר ה' התוריי ע"ד ויש שכתו לשבול והוא עול תורה כאמור לפיכך אדם כנגד אדם יבער שם בניון וז"ש לא תבערו שם בכל מושבותיכם ר"ל שבת להזהיר על הלימוד התוריי ביום השבת על פי כוונת רז"ל שפרשת ויקהל נאמרה למחרת י"כ בדרשו מן הסר עם לומות מתרוצות והזהירם מיד על התורה ואמר אלא יגרמו בביעול התורה שיבער האש בכל מקומות מושבותיכם זה"ש ביום השבת היינו בשעה שאין בני אדם מצויין לכבותה וזהו ביום השבת שאמור בו הכיבוי . ובעקידה פירש שפסוק לא תבערו אש נאמר על שם המחלוקת המצוי ביום השבת יותר מבשאר ימים מצד היותם פנויים בו בכל פינה כמבואר מהמגינו עוד היום וכ"ל שעל כזה פירש"י ויקהל לשון הפעיל שאינו מוספס בידים כי אם על פי דיבורו הם נאספים ופירש ויקהל למחרת י"כ כו' ולפה זה שמשה הקהיל כל קהילת ישקב והוכיחם על פניהם לאמר כי כל עיקר הפלחתם תלויה בהיותם לאחדים בארץ ובתעודה אחת ולא שיהיה לכם חלק זה מזה מצד פירוד הלבבות המצוי בינינו מתוך יום השבת כאמור . והיקן מצינו שנוה להם משה על זה הוא

הדבר שדברנו בשם בעל העקידה מפסוק לא תבערו אש במושבותיכם ביום השבת אחר שאמרו הפעיל שאינו חופשם בידים כי בוודאי היה מן הנמנע לשמוף ולקבל הלבבות בידים כי אם על פי דבורו ומוסריו ותוכחתיו הם נלמדים וזה"ם למחרת יום כפורים כי בעוה"ב שבעולם שביום כפור שלום על ישראל כי כל אחד מבקש מחבירו מחילה לך למחר מיד מוזהרין לסורפ ובערפ אש המחלוקת כימי עולם לכך הזהירם משה על זאת הכף למחרתו זה"ם בשבת ישראל יהיה בין זונך כו' כ"ל כשיהיו ישראל בכוונה ואגודה אחת ויהיה שלום ביניהם ולא יתעסקו ביום קדוש זה בדברי ריבות ומחלוקות ואז בלי ספק יהיו פנויים לעסוק בתורה ואז יזדווגו לשבת זה ע"י התורה ואור תעודה בלימודם ואז יהיה לשבת זה מציאות בפועל לא בשביתה לבד וכמ"ש לעשות את השבת כי לא יזכר טובו ויופיו כי אם בקום ועשה לא בשביתה לבד שזה נקרא מניעות

רמט סוד נחלה בלי מצרי' וארבע מדריגות בסולם

חשר שתין בו שום מניעות לך עיקר מניעות הוא בפועל והוא לעסוק במלאכת השפע בתלמוד תורה ואז יזכה לנחלת יעקב נחלה בלי מצרים כי כבר הזכרנו במאמר דלעיל שנחלת חכמת התורה נקראת נחלה בלי מצרים לפי שתין לה גדר וגבול כמ"ש רחבה מעוקר מאוד והיא נחלת יעקב כי אליו נגלו סדר מדריגות השבת החכמות מלמעלה למעלה כנודע מסדר המדרגה שמחלה צריך להפלים שכלו בחכמת השבע לידע ולהכיר הדברים השפעיים שבעולם התחתון ואח"כ צריך לעלות למדריגה גדולה מזו והיא להפלים שכלו בחכמת התכונה על פי סידור תנועת הגלגלים שבעולם התיכון • ואח"כ בחכמת התלהיות שבעולם העליון ואח"כ יבין מה שיוכל להשיג ממציאות הש"ת מצד דרכיו ופעולותיו זהו שנאמר בסוד הסולם שאתר בו יעלו המשכילים ממדריגה למדריגה כאמור • והנה סולם מונח ארצה זה העולם התחתון • וראשו מגיע השמימה זה העולם התיכון • והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו זה עולם העליון • והנה ה' נצב עליו זו מדריגה רביעית להשיג מציאות הש"ת כאמור זה שאמרו ואהלכלך נחלה יעקב תבין • נמצא אתה אומר להשעה זו ביום השבת הוא יום מוגבל יותר מאחר הימים לעסוק בו בתורה זהו שנאמר שנצח עמודים שבעה לפי שבשבעה חכמות הם בעולם והתורה תכלול כולם לו שבעה ספרים שבתורה הכוללים כל החכמות על כן נבחרו לתלמוד תורה בזמנים כל השביעיות הן ימים הן בשבועות הן בחדשים הן בשנים הן בשמיטות הן בתקופים • בימים כיוצ בשבת בתורה ביום השביעי דהיינו יום שבת שבו נהגה תורה מוכן לתלמוד תורה יותר מאחר ימים וזהו שאמר שבת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלהיך ר"ל כל ז' ימים תעבוד את ה' ויפה תלמוד תורה עם מלאכה שתעשה"י שתעבוד את ה' מ"מ ועשית גם מלאכתך בשם בעל העקידה מפסוק לא תבערו אש במושבותיכם ביום השביעי כולו לה' אלהיך וכן נאמר בשמיטה ובשנת היובל שבת לה' • בשבועות כיוצ כי בכר ידעת שנה הקב"ה לספור ז' שבועות עד יום מתן תורה בסוף שבעה שבועות • בחדשים כיוצ כי תודע חדשי הוא החודש השביעי וכו נהגה התורה על מכונה כדלתיתא במסכת תענית שדרשו רז"ל ביום תחונתו זו מתן תורה על יום כפור פרט"י שבו נתנו לוחות לחרטות לפיכך הוקבע ליום מחילה ושבת שבתון הוא וגו' • בשנים כיוצ היינו השמיטה שנת השבע שנאבד למעותה ובימול מלאכה כדי שיהיו פנויים לעסוק בתורה בכל השנה ההיא • בשמיטות דהיינו בסוף ז' שמיטות בשנת היובל יסוד כל תיש חי רב פעלים על מחוזתו ומחלוקו התורניה • בתקופים היינו התלף השביעי שעליו תרז"ל ואח מרוב היינו בימול פעולות הגוף ויהיה כל משלם ומתנם בתורה וחכמה ולא יהיה עוד רעב ללחם כי אם לשמוע דבר ה' היינו כך דכתיב תחנה עמודיה שבעה ומזה הטעם נלמדנו לקרות בתורה בכל שבת ז' נגבי לזכור כל השביעיות האלו המזכירים ועשים-להגות בהם בתורה ובידיעת ה' כל היום • וזהו שאח"ל מיימ פעם אחת נתלהבתי אחל ב"ה בלודקית כו' רצה להורות בדמיונה לאו שזה הוים שנתלהב אחלו היה מן השלימים המוציאים כל היום הקדוש הזה בתלמוד תורה עד שאבר היה פוסה מנחת פני כל מעשיו לשם שמים כאשר ההפלר על עמנו לאמר כל בהמה וחיה שרציתי לאמרתי זו תהא לשבח רצה להורות דעתנו הנקייה שכל תלוליתיו לא היו כי אם לכדי שיהיה חזק לף ברית לולם לעסוק בתורה ביום השבת ע"ד כל דרכיך דעהו לפיכך זכה לכל הכבוד הזה ומספר והולך שהכילתו לפיהו שלמן של זהב ושבח עשר ב"ח נוסלין לותו רמז לזה שלמן שאבר לפני ה' שאבר עליו נאמר ע"י שלמח ע"ה לף ערכה שלחנה וגו' ושל זהב רמז לתורה שנמשלה לזהב לפי שזמן קריאת התורה ביום ז' וביום ג' וביום ה' זהו תוקיות זה"ב וי"ו בני חדה שנאמרו זה השלמן רמו לשבח עשר נגבי שקורין בתורה בז' ובשני וחמישי להיותו שבעה נגבי בשבת בשחרית שלשה במוסף הרי עשרה • ובשני שלשה נגבי ובחמישי שלשה נגבי הרי י"ו זהו שלמן של זהב שנאמרו ע"ז בני חדם • וי"ו שלשלות של כסף תלוין בו כי בשלמן זה שאבר לפני ה' תלויין בו לאמרות ה' לאמרות טהורות כסף צרוף שבתורה שבכתב הנכללת בשבת הדברות ובשבתורה שבעל פה הנכללת בשבת סדרי משנה בין הכל ע"ז שלשלות של כסף ועליו קערות וכוסות כו' הם כלי התכילה והשחייה ע"ד שנאמר לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי • ובשביו מיימין לותו היו לומרים לה' האדץ ומלואה הורה בדבריו אלה שלח השמחם בכל ארבי הנוף כי אם לשם כי ובשמשלקין לותו היו לומרים השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם יאמר שבשילוק שלמן זה שאבר לפני ה' נחלקה גם השביעה ונפסק החיבור והדביקות שים להקב"ה

להקב"ה בתחתונים כשהם עוסקים בתורה שכשיגיעם וכשעשאו כאלו זכה כו' הש"י לו ממש על כוונה זו שהיה קונה כל כחף נתת פוש ויוך לכבוד השבת ולא היה חוכל כל יומות השבוע למילוי רצון בעל התחוה כי אם לכבוד השבת ולכבוד התורה שעיקר זמנה בעשר היום ההוא וכמ"ש ה' נגדך כל תאוותי זהו שנת' בדברות שניות שמור את יום השבת לקדשו ושמירה זו היא בתלמוד תורה כמ"ש השמר לך ושמור נפשך פן תשכח את הדברים וגו' ולהשמה זו מצות זכור נאמר על העבר והוא עיזכור העיקר הרחשון דהיינו מיזות העולם לכך נתן טעם לדברות לתשוות כי ששת ימים וגו' ויום ביום השביעי שזהו בעשר לתשת החידוש • לתנם שמור נאמר על ההוא והוא שישמור יום השבת בתלמוד תורה לכך נתן הטעם וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' והוא דומה ממש למה שנאמר וידעו את עבותתי ועבודת העמים וגו' ולפי זה כי טעשה זה הביא הקב"ה את ישראל תחילה בכור עוני תחת שבולות יד מצרים ותח"כ הוציאם ממשגר אפיר ומסר להם עבודתו התורה והקדושה כדי שיכירו וידעו ההבדל שבין שני מיני עבודות אלו ותשבי יבחר ויקבע למלכת ה' שכל עובדיה נקראו בני תורין כמ"ש חרות על הלוחות אל תקראי חרות אלא תירות כו' וכל המלאכה נמצאת ונשם כשעבודת המצריים יפליך מנגד שניו מצד היותה מכבדת עול על עובדיה לא כן עבודת הש"ת קלה ונותה כמ"ש כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו • זה"ש תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובעבת את הנוים וגו' לכך נאמר כאן בדברות שניות וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים על כן ציוך ה' לעשות את יום השבת לזכר עבודת העמים ולרחות בו לעשות זה יהיה עבודת ה' לשמור מצותיו ובזה הותר הספק שפעל בדברות אלו מצד שינוי הלשון ונתחבבו בו הקדמונים כי הכל המורה כתב בפרק ל"ת חלק ג' שבאמאר הכאשון הודיענו בכוד היום וגדלו זה"ש על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו • והוסיף ליתן הטעם כי ששת ימים עשה לך בדברות השניות נתן טעם למה שמסר לנו את השבת והוא כדי שתזכור שעבד היית בארץ מצרים כו' ועל העקרים מאמר ג' פרק כ"ו פיכת שבראשונות את להודיענו חידוש העולם ובשניות הודיענו כי הוא ית' פועל בראשון בידו היכולת זה"ש כי עבד היית כו' ובעקידה פיכת שהוא כנגד ב' מיני שביחה א החלם מצד עצמו לריך שיכוות מכל מלאכה ב המלאכה מצד עצמה שלא תהא נעשית אפי' מלויה כמלאכת הרחיים והחריך הכא בדברו פרשת ויקהל יעקב מספרו • ולהמתינו יבא הענין כולו מבואר בדרך שהזכרנו זהו שכתב במדרש כל עשקה של שבת כפול כו' תזהירהו כפול זכור ושמור ובפל זה הוא להניח העסקים הזמניים • ולהיות בחורת ה' חפצו כי חפצו מסורים ואפילו שמים מוחרים ויבא ביאור מאמר זה בפשוט בדרך ממרן ומעתה נבא לזכרון העיקר הראשי שהוא ההשגחה לשכר ועונש שכשולו הבא בס"ד :

עיקר שלישי זכרון יום שכולו שבת

עמוד מב בפרק קמא דשבת אמר רב מחסיא אמר מאמר ער רב חמא בר גוריא אמר רב

סתן שכרה לא הנותן מתנה לחבירו צריך עבידא לגלויי להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם אמר ליה הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם כו' איני והאמר רב חמא בר חנינא הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו לא קשיא הא במילתא דעבידא לגלויי הא במילתא דלא עבידא לגלויי והא שבת עבידא לגלויי מתן שכרה לא עבידא לגלויי ע"כ :

אמת נכון הדבר מאד דברו המפרשים לומר שמתן שכרה לעה"ב לא עבידא לגלויי כי אין לה רחתה תלויה זולתיך לך לחנם כל ימים מצפיה יצוב יפתלא במאמר זה מה בחתה שכר מצות זו מזולתה שהרי שכר כל המצות אין לה רחתה וא"כ היה לו להודיענו לנו שכר כלם :

זה הדבר מאד בקשה נפלאי לחתת לרום זה שיום השבת בכללו הוא העבה ולימוד ויזכור על יום שכולו שבת מנוחה לחי עולמים כי בשר מצלת בשומי דחיתי לומר שהעה"ז נקרא ע"ש כמ"ש מי שלא טרח בע"ש מה יחכל בשבת וע"כ יום השבת הוא העבה ליום שכולו שבת וע"ד חז"ל מפני מה

רעא מפני מה נברא אדם בערב שב' טרח המלם בערב שבת כדי שיכנס למצות מיד ת"ש שמשעה יושן על קיום מצות יום השבת מ"מ יש לשאול למה לא מסר בידו מצוה אחרת שיקיימה מיד ע"כ לבי חומר ונומר שבת לגלות חוץ לחכמים שבכל הימים לדבות הלילות תמיד יהיו מרדפים אחרידת יום המיתה ע"ד חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך לפי שבכל יום ויום הוא מסופק שמא יום האחרון הוא אלו יום שכולו שבת דהיינו העה"ב והיום הזה שהוא עומד בו הוא יום ע"ש כי כבר חז"ל היום לעשותם ולא למחר לעשותם לנו בזה אם בחה לידך מיזו מצוה תקיימה מיד ואל תחמיצנה ואל תדחה את יצרך הטוב בלך ושוב ומחר תעשה כדבר המלך ה' שלאות כי מי יודע אם תגיע ליום האחרון שאמר ש"ת אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה יולד יום כי אולי לא יעמוד חי לפני ה' ליום האחרון ובזכירה זו בשחשיב לנגד עיניו תמיד אזי בלי ספק כל מצוה שתבא לידו יבצע לעשייתה מיד ותכף ולא ידחה לומה ליום האחרון הנה מעלם הטעם הלזה נברא האדם בע"ש כדי שיהיה לזכרון בין עיניו שמיום בטות אפי' ביום הולדו שמת זה היום הוא אלו ע"ש ויום האחרון הוא אלו יום שכולו שבת ומזה אל יבא לשמוך על ימי הילדות והשחרות אחרי שבם בהם הוא בלתי בטוח ובסיבה זו יבצע לכל מצוה מיד ותכף

כשחבת לידו ואל ידחה מותה ליום המחרת זה שאמרו כדי שיכנס למצוה מיד ולא יחכה לעשותה דוגמת זה שפירשו הספוק לא תשחט על ממך דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר עיין במאמר ק"ס • ובמיכוני הגדול רבבות אפרים פרשתי שזהו כוונת רז"ל במה אדבקנו ויכל אלהים ביום השביעי למד רבי שמעון בן יוסי ב"ו שחינו יודע לא עתיו ולא רגעיו צריך שיוסיף מחול על הקודם אבל הקדוש ברוך הוא יודע עתיו ורגעיו ככתוב בו בחוש השערה ויש לדקדק בדבריו שאמר ב"ו אינו יודע עתיו ורגעיו מה רחה על ככה לייחס העתים אל האדם והוה ליה למימר שאינו יודע עתים ורגעים ובלי ספק שלמון זה יבדר בעתים ורגעי' המיוחדים אל האדם והוא על הדרך שהזכרנו שבין השמשות שבין ע"ם ליום השבת הוא דומה להערב שמשו של אדם כמ"ש עד אשר לא תחשך השמש וגו' והוא הזמן שהאדם נעתק מן העה"ז שנאמר לע"ם אל העולם הבא יום שכולו שבת אך לפי שאשר ואם אינו יודע עתיו כמ"ש כי לא ידע האדם את עתו וגו' ות"ל בכל יום ויום ים לו לספק בו שמא קרבנו את המיסיפה ושמא הוא בין השמשות שלו ות"ל תיפה היקה את דבר ה' וחרך על דבריו יוסיף מן החול על הקודש ויהיו כל ימיו מולין שנעשו על טהרת הקודש • ויתנהג כל ימיו בקדושה כאלו הוא מוכן ומזומן לבא בכל עת אל הקודש ותמיד יהיה מתניו חגורים בצדק חזור מתניו והתמונה חזור מליצי לשום פעמיו לדרך העה"ב כמו שאמרנו בחג הספסח על פסוק וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים שכל הפרשה ההיא בניוי על יסוד זה שאכילת האדם בעה"ז תהיה על זה התופן כאלו הוא מוכן בכל עת ובכל שעה לשום לדרך פעמיו כשיתבקש לפני ה' אחר שאינו יודע עתיו ורגעיו מתי יבא וילקה פני ה' תלהים לבן צריך להוסיף מן החול על הקודש בע"ם ויקח מבל מכאן על המבך ימי חלדו שיעשה מכל חול קודש כאלו הוא מסופק בכל יום אל חול בן חוקדם כי זה היום אשר אמר ה' קום ולך לפני וה"ם

רעג מחר בשבתך לשבתך

מחר בשבתך והוא רמז נפלא שגם בימי השבתות יזכור ימי המעשה ובזה מחר בשבתך תייעו בהתחלת ימי חלדו זהו שאמרו ב"ו שאינו יודע עתיו כו' עכ"ל שפשוטו נסתם הוספה מדבר מכל מקום הזכיר לשון עתיו לרמוז לכל ימים משכיל שלמוד מהוספה זו עוד הוספה שניה והוא שיעשה כל ימיו קודם לחחרי שאינו יודע עתיו ורגעיו כאמור וע"ד זה מצינו בגמרא

רעד שמאי הזקן היה אוכל כל ימיו לכבוד שבת

שגיה אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת כו' אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו היה לשם שמים שנאמר ברוך ה' יום יום • ואמאי זה מסכים מכל וד למה שהזכרנו שמאי הזקן הוסיף תמיד מן החול על הקודש והיה אומר אוכל כל ימות השבוע לכבוד השבת הגדול יום שכולו שבת ומנוחה לחי עולמים דהיינו להשיג התכלית האחיתי לעולם הבא ולא נתכוין לשום הטוב בעולם הזה ולפי זה דומה קצת כאלו היה עובד מחמת קיבול פרס על כן משך הילל ידיו מזה ועשה כל מעשיו לשם שמים לבד לא לשם קבלת השכר ליום שכולו שבת • או ירמוז על כל העקרים שנרמזים במלות השבת ותיגח ביום השבת לך שאר ימיים אם תהא עליהם ובמה יוודע סוד ג' עקרים אלו על כן עשה ב"ם התבוננ זו למחול בכל יום ויום לכבוד השבת כדי שתהיה מלוה זו לזכרון בין עיניו תמיד ת"ל בכל יום ויום יזכור ג' עקרים אלו לך הלל הזקן להיות לבו שלם עם ה' תמיד לא הולך לעשות לעצמו התבוננ זו אחרי שכל מעשיו היו לשם שמים ת"ל בכל מעשה שעשה לכבוד המקום ולכבוד התורה נרשם רושם זה בלבו לדעת סוד ג' עקרים והמתלים בהכי"ולפי שבאמרו בין השמשות על יום זה הוא דומה מכל לך להעריב שאמרו על כל אדם ש"ב מינו ג' דברי שבראתיו בע"ם ביהם"מ פי האדון ופי האתון ופי הבאר כי בעל הזמן ההוא נפתח פי האדון לאומר גוף האדם אבר כל זמן היותו בחיי' תייתו מסופך בהאלות המומריות לא היה יכול להסיבל בשביתה כמ"ם כי לא יכלתי האדם ומי לך קרוב לשעבי מות גם המומר רומה פני השביתה ובעשה הזמן ההוא יפתח גם האתון את פיהו ופי הבאר כי בעשה הזמן ההוא יהיה מקוד מים חיים נפתח לנשמתו שנמשלה לבאר מים חיים שמדברו לגבוה מלמעה למעלה כך רוח בני האדם העולה היא למעלה בשבע • ויבא ביאור עניו זה במאמר הקל"ח ע"ם והשערה זו הועלת לשעת גלבוו זכירת האחרית ועשיית כל מלות אחך ומיד בדרך שאתבאר כי כמו שהשבת הינו זמן פעולה כך היום שכולו שבת הין בו זמן לקיום התורה והמלות כי היום לעשותם ולא למחר לעשותם וזה"ם שנמך מלאכת המשכן לנוחי השבת לומר לך שאין מלאכת המשכן דוחה שבת לומר שפרשנו בחג השבועות על שתי הלחם שאין מפייקין דוחה שבת ויו"ט רמז לשתי הוכות שבשבת ושבע"ם שאין זמן תיקונם ביום שכולו שבת וכולו טוב כך מלאכת המשכן שהוא כנגד השמת גופו של אדם הנעוי דומית בין המשכן כמעולה בדבריו בהיי ובעקידה פרשת תרומה כי על כוח אמר הקדוש ברוך הוא למשה הלא כל אדם יכול לעשותו כו' כי בחמת כבר נתן הבחירה ביד כל אדם להבליט ציור אבריו ותכונת גופו על הכלון האלהי בחופן שיעשה כל אחד היכל ומקדש מלך בגופו ועשיית זו בודאי לית דוחה את יום שכולו שבת כי לא למחר לעשותם ומזה הטעם מצינו בבב"מ שהוא מזהיר על שמירת השבת הוא מצווה לאחר ו' ימי' העשה מלאכה כאילו היתה המלאכה שבשבת ימי המעשה מצוה מיוחדת בתורה אלא לפי שו' ימי המעשה הם כנגד שיתא אלפי

הוי עלמא כי אלף שנה כיום אחמול כעיני הש"י וכמ"ש ימי המעשה לפיכך הוא מזהיר על עסקי המעשים הנלוים בשבת ימי השבוע המתייחסים לשיתת אלפי לומר שלא לחטר לעשותם כי אז מכריז הוא יום השבת שאין בו שום מלאכה כך לא לחטר לעשותם כי אם בשבת ימי המעשה כאמור. זהו שדרשו רבותינו אל תחטר אחר הקדוש ב"ה לחשא מחטא עוזה יש לי בבית גנזי ושבת שמה והוא שכר העולם הבא הגנוז ומונח בבית גנזיו של הקדוש ב"ה והוא שכר שבת שמו כי עיקר תענוג העולם הבא ההשקט והמנוחה כמו שאחר יבא שלוש יומו על משכבותם וכמו שאחרו ונדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה. ואני מבקש ליתן מתנה זו לישראל לך והודיעם שמירת השבת יגמור על המתן שכר של כל המצות כדי שיזהרו לדקדק בשמירת השבת כי לא על פי שהשבת מורה גם על חידוש העולם והוא מן השמים מכל מקום אין זה מתנה גמורה לעתיד לעשות ישראל כי אם לעורך עבודתו יתברך לא השבתה לשכר בעולם הבא הוא לישראל לבד לפיכך לך והודיעם שיש להם שכר בכל שמלא לעולם הבא וכן כתיב ושמר לא ידע כי קרן עור פניו הוא בשילת' דשבידת לגלויי היינו השכר העתיד לתת בע"ה בקיצון פנים של משה אין לתוך בהודעה זו כי עיניו הרמות שעוד לא יהיה לכשע ומקולליו יכרתו ומבוכיו יבשו תרץ והתעצמו על דוב שלום. לך שכר העולם הבא שהוא מילתא דלא שבידת לגלויי הוא לתך להודיעם ביום השבת הוא לות ומופת ליום שכולו שבת והוא שאמר מתן שכרה לא שבידת לגלויי היינו מתן שכר של כל המצות עין לא רחתה לפיכך הוא להודיעם ביום השבת מורה עליו ומעשה זה השבת נקרא לות ומופת על היום שכולו שבת שעיקר העונג הוא לשם הנדיקים יהנו מזיו השכינה כמ"ש ועטרותיהם ברחשם ונהנין מזיו השכינה כו' זה"ש לדעת כי אני ה' מקדשכם אני ה' היינו שיהיו נהנין מזיו שכינתו ומהנה זו הוא להודיעם שהשבת מופת מוכח על מהנה זו כמ"ש כאמר' משל למטרוניתא שאמר לה המלך משתתות בית גנזיו בידוע שהפן כח המלך להשליטה על כל העושר הנפון תחתיהם. זהו שכתוב שמור את יום השבת לקדשו ואמירה זו היא לשון המהנה כמו ושביו שמר את הדבר ובלשון רז"ל שמר לו על הפתח והוא דוגמת שמיכות מורא וכיבוד אב ואם לשמירת השבת כמו שדברות רחשונות ושניות שנאמרו כיבוד אב ואם לשמירה שבת וכה"א את שמו ושביו תירלו ואת שבתותי תשמרו רלה זהה לפי שאהב הכיבוד והמורא הוא למען יחריכון ימיך והרי אמר לו תשיו עלה לשיראל כו' ונפל ומת היכן תריכות ימיו של זה אלא לעולם שכולו תריך כו' זהו שאמר את שבתותי תשמרו שיתתין בקיבול שכר ליום שכולו שבת ודוגמת זהה פירשתי בחיבורי הקטן עיר נבונים פרשת קדושים על שכר העולם הבא ועל עונש הנדיקים משבת לשבת ע"ש. ומשא להעמות אלו מבואר ביותר בהד ששמירת השבת הוא יסוד לג' עיקרים אלו בשבר ועתיד והווה. חידוש העולם הוא בשבר וע"הב הוא בעתיד ואלמוד תורה בהווה תמיד.

רעז שינוי מלבוש דיבור והילוך בשבת

כנגד שלש אלה תרז"ל פרק ואלו קשרים וכשדתו מעשות דרכיך אלא יהא מלבושך ש"ש כמלבושך של חול כי הא דכ"י קרי למלביש מכשדותא. מעשו' דרכיך אלא יהא הילוכ' של שב' כהלוכך של חול ממנו חפלך חפליך חסורים חפלי שמים מוחנים. ודבר דבר אלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול ומסיק שם בגמרא שהילוכך היינו אלא יפסיע פסיעה גסה בשבת ולפוש ריחטא שב' מנות אלו בלו לאחת אלשה עקרים אלו שהאחנו עיקר א מניחות הש"ת זה"ש אלא יהא הילוכך של שבת כשל חול והוא אלא יפסיע פסיעה גסה רלה זהה פסיעה כדרך נפי רות עקב בלד גדול לפי שהות דומה כאלו דוחק רגלי השכינה והרי הוא כנופר בחליחותו יתברך כלחיחה בחשבת ברכות פרק כלד מברכין. ואל יהלך בקומה זקופה דאמר מר ההולך בקומה זקופה כאלו דוחק רגלי השכינה שנאמר מלא כל הארץ כבודו ירלה זהה שהקב"ה לו לבד יאחה גאות וגדולה שנאמר ה' מלך גאות לבש והולך בקומה זקופה דרך גסות דומה כאלו דוחק רגלי השכינה. ויכול להיות כוונת רז"ל פסיעה גסה טובלת

רעח פסיעה גסה נוטלת א' מת"ק ממאור עיניו

אחד מחשם מאות ממאור עיניו ומהדר ליה בקדושת דבי שמשי. כי כבר ידוע תרז"ל כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו נמלא מאור עין השכלי כהה אלו זה"ש פסיעה שהיא דרך גסות טובלת אחד מחשם מאות ממאור עיניו רמז לנר ה' נשמת אדם וגר מאור ותורה אור ב' פעמים נר עולה ת"ק ואחד מהם עין שכלו כהה או אור השכלי ואז ההעדר כרוך בו מקומר דעת המגיע הן אור התורה ואז ההעדר כרוך בו מתוך עומק המוגע והעדר זה כרוך בו מלד היותו פוסע פסיעות דרך גסות הרוח שחכמתו מסתלקת כלאור ומהדר ליה בקידושת דבי שמשי כי כאשר יבוש היום הקדוש הזה לקבלו עליו על הכוס ואז מתוך יום השבת יבא להכירת מציאותו יתברך מתוך אמונת מידות העולם ויביר וידע כי רלוי להכנע מפניו ית' שלא לפסוע עוד פסיעות דרך גסות ושב ורפא לו ויחזור אור עין שכלו לאיתנו ות"ל בזוהלי אין הילוכו של שבת דומה לשל חול אע"פ שפסיעה דרך גסות אף בחול אסור מ"מ עיקר ההתעוררות בא לאדם מתוך שמירת השבת והוא כנגד העיקר הראשון כאמור. עיקר ב תורה מן השמים זה"ש ודבר דבר אלא יהא דבורך של שבת כשל חול כי דיבורו של שבת לא יהיה בדברים בטילים כי אם בירלת ה' כל היום ובתורתו יהגה יומם ולילה ובחבורים לבבות אפרים הזכרנו שמעתם זה לא נאמר אלא יום השבת ויהי ערב ויהי בוקר יום שביעי כמו בשאר הימים לפי שמילות כל שבת ימי המעשה יש הפרש בין ערב לבוקר כי היום זמן הפעולה והלילה זמן המנוחה כמ"ש הזרח השמש ויאספון וגו' יצא אדם לפעלו וגו' אך יום השבת אסור הוקף ואסור הורה לתלמוד תורה בזה אין הפרש בין יום ללילה כי כבר נאמר ובתורתו יהגה יומם ולילה

כנודע מדכך הסגולים ביום ולילה לא יפסוקו • עיקר
ג העוה"ב זה"ם שלא יהא מלבושו ס"ם כמלבושו של חול
ואם לא כוונו כ"ש לפסק מלבושי מיוחים אלו שקרא רבי
יוחנן מכבדותיה מ"ב גלה כבוד מישראל כי הלים תאבר
לא היה עבור ובדרך יפרים לא היה וחלל מעשות
משפט ודקה בארץ כלי ספק שפסק בגדים אלו לא לכבוד
יהיו לו אלא הנכון אללי שבמעשים טובים ידבר שמשלו
לבגד בכל עת יהיו בגדיך לבנים וכתיב והלכם לומך
מחלצות וכתיב לדק לבשתי וילבשני ועל מילוף בגדי חול
בקודם למר יעקב לבניו החליפו במלוחיכם ובזכות זה
נקומה ונעלה בית אל • ועליהם מרז"ל עתידים
לדיקים שיעמדו בלבושיהם כו' היינו בלבוש מע"ע
כמבואר בחיבורינו עיר נבורים שער החשובה מאמר
ד' ט"ס • וזהו שכתוב לעלות אזן לחכים שיכבדו את
יום הסבת במלבושים מיוחדים לו כדי שהמסבילים
יתבוננו בינה שלא בעה"ז העה"ב כי בעה"ז אתם
בגדים מיוחים אלו הם לכבוד ולתפארת למטה לא
בשלה יתהדר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה לעה"ב
ביום שבולו שבת כי אם בלבוש לדקה שבר בו הוא
עומד לפרש את פני ה' בכנדי כהוגה הנעשים
לכבוד כמו כן מצד התורה כל ישראל בהגיס למקום
ב"ה שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת בהגיס ונומר
זה"ם שלא יהא מלבושך על שבת כשל חול והוא רמז
למלבוש המיוחד ליום שבולו שבת • וכנגד ג' עקרים
אלו נאמרו בג' פעודות בשבת

רעט כנגד ג' תפלות על שבת שים לדקדק מה רלו על ככה לשנות **סעודו'** תפלת מעריב ויונר ומוסף כל **כנגד ג' תפלות** אחת בוסף בפני עצמה משא"כ **של שבת** בכל המועדות זולת שיטוי תפלת

מוסף שאינו גם בשאר המועדות אך בשלש אלה לא
מצינו פעם אחת לא שנא' שהוא כנגד ג' עיקרים אלו •
א תפלת אחת קדשת יה מבואר אמונת החידוש
כמבואר מנוסח התפלה מכליה מעשה שמים כו' •
ב ישמח משה בנוגד תורה מן השמים כמבואר בנוסח
בעמדו לפניך על הר סיני ושני לוחות הברית הוריד
בידו כו' • ג אתה אחד כנגד שכר העולם הבא
שהוא במוחה ובביאתה זהו שמצינו בנוסח התפלה
שמזכיר ז' פעמים לשון מנוחה כנגד ז' מדורים של
גיהנם השונאים ביום השבת כדאיתא בשבתדין
שדוד אמר בפי בני ז' פעמים להעלותו מז' מדורי
גיהנם כו' וכנגד ז' מופות שעתיד הקב"ה לעשות
לכל צדיק כו' וכנגד ז' ביקות של צדיקים כדאיתא
בויקרא רבה • וכנגד כל התפלה מתפילות אלו נאמרו
בסעודה בפני עצמה ודרשו רז"ל ג' סעודות של שבת
משלש היום שבשבוק אחד שנא' אלכוהו היום כי
שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה ובשבוק זה
נרמזו שלשתן• אלכוהו היום היינו להנות בתורת ה' כד"א
לכו לחמו בלחמי וכמ"ש לא ניתן המן אלא למקבלי
התורה • שבת היום לה' היינו לשם ה' להזכיר
מציאותו יתברך מתוך אמונת החידוש • היום לא
תמצאוהו היינו העלה ליום שבולו שבת שמי שלא

טרח בע"ש אין לו מה לאכול ביום שבולו שבת בדרך
שאחאמר • ונראה שענין זה נרמז

רפ תרי אסא כמה שאמרו בפרק במה מדליקין
כנגד זכור בעובדא דרבצ"י ור"ח בנו חזו
ושמור ומצינו ההוא שבא דנקט תרי מדאני
זה בנ' דרכים דאמר חד כנגד זכור וחד כנגד
בר אחד ושני שמור • ושבא זה היה בוודאי מן
ברים וג' בדים הזקיים שקנו חכמה ולקח תרי
אמא ושמשבא בתורות מציאו לאמרו

עליו על ר"י בן אילעאי שהיה טועל בד של הדם ומרקד
לפני הבלה כו' ור"ש בר"י מרקד אחלת בדי וכו' אעפ"י
שפשוטו מדבר שם בשחט בלה מ"מ טוב להמלין
הענין ההוא על שבא שנקרא בלה בדאיתא פרק המניח
אם הבד רבי חנינא מעטף ויקרי אפניה דמעלי שבתא
ואמר בוזו לקרואה שבא מלכתא ור' יוסי אומר בוזי
בלה • ות"ל יש לדקדק בג' תלוקים אלו כי בג שמואל
מרקד אחלת בדי • ושבא זה לקח שני בדי ורבי יודא
בן אילעאי לקח בד אחד • ונראה שהוא ע"ד שמצינו
במשבא מבות דרבי שמלאי תרי"ג מצות נאמרו
למשה כו' בא דוד והעמידן על י"א כו' בא ישעיה
והעמידן על שש כו' ומיכא שם בא מיכה והעמידן
על ג' מזר ישעיה והעמידן על שתים כו' בא חבקוק
והעמידן על אחת כו' וזה כי מתחילה רצה דוד
לעשות כללים קלרים הכוללים כל

רפא בא מיכה חלקי הדת עד שבא ישעיה
והעמידן והעמידן על שש כללים • ואח"כ
על ג' וישעיה בא מיכא והעמיד כל חלקי ופרטי
על שתי' וחבקוק דת תורתינו על ג' עמודי' דהיינו
על אחת על ידיעת ג' עקרים אלו שהזכרנו
זה"ם מיכא מה ה' דורש ממך

כי אם עשות משפט היינו כנגד עיקר השבחתו ית' לשכר
ועונש כי בזמן שים דין למטה אין דין למעלה כנודע
ואהבת חסד זו התורה כמ"ש ותורת חסד על לשונה •
והצנע לכת עם אלהיך היינו מציאות האל ית' • חזר
ישעיה והעמידן על שתים לומר שבשתי עקרים
יספיק להעמיד יסוד הדת שנאמר שמרו משפט ועשו
צדקה והוא כשיתמין בהשגחה לשכר ועונש הרמוז
במשפט ויתמין בתורת חסד די לו כי בוודאי אין להם
מציאות זולת ממציאם עד שבא חבקוק והעמידן על
אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה כי יספיק לו האמונה
במציאות האל ית' לבד להביאו לידי ידיעה בכולם •
הנה מעשה הזה לקח רב שמואל חלת בדי של הדם כנגד
ג' עקרים אלו שנרמזו בהדם זה • א מציאות האל
ית' ע"ד שאמרו במדרש ועשה עץ עבות זה הקב"ה
שנאמר והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה • ב תורה
מן השמים ממלה בהדם זה שים בו ריח כך התורה
ריחה נודף בעולם כמ"ש והריחו כיראתה ה' וכן הדם
טוב שיניע על אדם ועל ידו דומה לשמן טוב שריחו
נודף • ג העוה"ב נרמז ג"כ בריח זה בדאיתא פרק
המקבל במעשה של אליהו עם רבה בר אבוה עייליה
לגן עדן אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מהני מרפי
כו' עד שחט גלימיה ריחת כו' • ושבא זה לקח שני

בדים לומר שדי בשני עקרים ולבי יודע לקח כד מחד ע"ד ונדיק בלמודנו יתיב • וזהו שמעתי להטות שכח והסבי לך בחד כי הלל המלמיד די בחד והביא לו כנגד זכור ואמור שנראו בהם מלות הדי"ת ויום שכולו שבת כאמור למעלה במאמר רס"ח ע"ם • ונראה עוד בשניהם עיקר הוכיח מן השמים כמ"ש זכור ואמור בדיבור אחד נאמרו ונשמעוה לקרא אחד דבר אלהים שתים זו שמענו וים בפסוק רמז על התורה שנתנה בכ"ו הוראות עם הוראות מלאך זה"ם אחת דיבר כי הקב"ה אמר כל הדברות בדיבור אחד בלי הבדל הוראות בלשון היה הכל לוה אחד אמנם נוסף על זה הנו שתים זו שמענו היינו שני פעמים זו שלה כ"ו בגימטריה הלוה של הקב"ה יהיה בין הכל כ"ו כי זולת זה לא היה בידינו להבין עניניה ועיון זה עמוק הוא למבינים ולמשכילים • וזהו סוד

רפב כל עסק של שבת כפול

הרים על התבשיל שהשיב רבי יהושע לקיסר לומר תבלין ים לנו ושבת שמה שממנו ריחו נודף כו' והוא רמז לג' עקרים הלו שריחם נודף בעולם כאמור • וזה נתחוש חלק זה כי לא רחיתי להתיך בסודותיו כי מלאו כל הספרים דעה וביאה מסודות התלויות הכרוזות ביום קדום זה ונתחוש דבריו במדרש רז"ל המדבר בשכר שמירת השבת ומקדש הנאולה וזהו שאמרו במדרש שוחר טוב רבו כי ה' נתן לכם את יום השבת הלי מרגניתא דיהבית לכון לתת יומים כל עסקה על שבת כפול עומר כפול שני העומר לאחד • וקרבנו כפול שנאמר ביום השבת שני כבשים • עושהם כפול שנאמר מחלליה מות יומת • שכרה כפול שנאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד • מזהירהם כפול שנאמר זכור ואמור • מזמור כפול שנאמר מזמור שיר ליום השבת ע"כ • ביאור מאמר זה הוא על דרך שבארנו בתיבורנו עיר גבורים פרשת ותתמן על ארז"ל חטאו בכפלים ולקו בכפלי' כו' השופט כל הארץ לא יעשה משפט מדה כנגד מדה ואיך יעלה על הדעת לומר שלקה יהושלים בכפלים בכל חטאתיה חלא שני שהשבת היה אחד והיה כפול כמ"ש שתים רעות עשו עמי אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברות הרי רעה אחת כפולה כי את ה' עזבו והמירו כבודו בלא יועיל כמו כן העונש אחד הוא וכפול שהקב"ה מניח את יהושלים ומתן הלחתם לאחרים כמ"ש לא נהמלא צור חלא מחוברנה של יהושלים ושם מבואר כל הענין בתר היטב • וכפי הנראה מה שאמרו חטאו בכפלים היינו שחטאו בחילול השבתות שכל עניני השבת כפולים וכמ"ש ואת שבתותי חללו וגו' ש"מ חטאו בכפלים • או חטאו בביטול התורה שכל עניניה כפולים שנאמר כי כפלים לתושיה וזה הגלוה והנסתר שבתורה ע"ד שנאמר אחת דבר אלהים שתים זו שמענו כך מצות יום השבת הם מצות כפולה דהיינו לשבות ממלאכת הגוף ולעסוק בו בחפצי שמים לפיכך בתו כל עניניו כפולים שני העומר לאחד למזון הגוף והנפש כי ביום זה נעשוינו בשביתת הגוף ועמל הנפש בתורה

רפג זכור בים כו' זכור היינו מלעשות כל מלאכה בישבת מלפנינו כו' ובמכילתא זכור מלפנינו ואמור מלאחרינו רמז לעסק הגוף והנפש

וכן קרבנו כפול כנגד שניהם שנאמרו • ועושהם כפול שהוא נגזרת מן העומ"ר ועולם הבא כי כבר ידעת שעיקר עונש העולם הזה לגוף ועל עוה"ב לנפש • שבשבת כפול ביזכה לשני שלהות שנאמר וקראת לשבת עונג בעולם הזה לקדוש ה' מכובד זה העוה"ב • מזהירהם כפול זכור ואמור כי זכור הוא ניווי על עסק הנפש כמאמר המשורר זכרתי ימים מקדם הגיתי בכל פעליך והוא שהיה נזכר לתורן הימים שהיה ברוי בימי חמו שנקראו ימי קדם כמ"ש מי ימללני כימי קדם ונאמר ודרשו רז"ל מקרא זה על הימים המזכירים ובתורן הימים מלמדים תורה כל התורה כו' זה"ם הגיתי בכל פעלך ונאמר לך לפי שהמלאך מבשרה ממנה לכך נאמר זכרתי ימים מקדם כי לשון זכירה שייך במקום שהשכחה מצויה נמצא שניווי זכור הוא כנגד מלאכת הנפש שיזכור יום השביתה והמנוחה שעבר עליו בימי חמו כי לא יצא עדיין אל עולם המנוחה והשינוי כי בכל תנועה נער כמנוחר בעקידה פרשת חמור ופרשת ויקהל וכן נזרו המתקרייים לומר שעיקר החושר הוא בשביתה כו' ונתן הטעם כי שתת ימים וגו' שהוא בעשה פרסום לחנות חידוש העולם הגדול והוא מופת על חידוש העולם קצן שהחדש נמשל בו והוא נתחדש על ידי הקב"ה חשר נותן בו רוח ונשמה להבין ולהשכיל בעשה הזמן ההוא ומי שכופר בזה כופר גם בזה ואמור הוא ניווי לנוף זה שישבות ממלאכה כמו שנתן טעם לזה וזכרת כי עבד היית וגומר זה"ם כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה כי בלי ספק אם לא יהיה פנוי ממלאכה יהיה טרוד לעסוק בתורה ובמדרש אמרו שכור בים היינו לעסוק בחכמה כמ"ש ומלאה הארץ דעה

כמיש ליש מכשים ואמור ניכשה כו' זכור היינו מלעשות כל מלאכה ניכשה מלפנינו כו' ובמכילתא זכור מלפנינו ואמור מלאחרינו רמז לעסק הגוף והנפש

זה סדרן שהמשכיל נרוץ להקדים קדימה במעלה קדימה בזמן העסק הנפשי לעסק הגופני כמ"ש כל שירצה תפלה קודמת לחבמתו כו' כאמור בחבור זה מאמר ז' זה"ם זכור מלפנינו היינו בדבר שים לו קדימה ללבה לפנינו ואמור מלאחרינו היינו מעסקים הגופניים שלאחרונה יסעו • או יאמר זכור מלפנינו כי מהידוש שעסק הנפשי מיום הולדו הוא מוסיף ויהולך ועסק ממדיגה למדיגה כמו שארז"ל זקני ת"ח מוסיפין חכמה כו' והעסק הגופני פותח והולך עד כי יזקין בחרן שמין לו בהם חפץ כלל כמו שארז"ל זקני עם החרן מיעפשים והולכים זה"ם שמור מלאחרינו השמר לך ואמור את נפשך מאוד מלעשות ניוש זה בחינו עסק נופני שמעבנה היותה נזרת לאמור בחמור לך זכור את יום השבת בעסקי הנפש וחפני שמים שים להם מהלכים ללבה לפניה נוכח ה' דרכו להיות נעתק ממדיגה למדיגה כמו שכתוב ולא יכול דוד ללבת לפניו כי נבעת ונומר רמה זה שמלך הפחד גבורה בו כח השכחה עד שלא היה יכול ללבת כעשה כעשה לפניו ממדיגה למדיגה • ואמר מזמור כפול שנאמר מזמור

רפד

ביאור כל מזמור שיר ליום השבת

איך זה יורה על הסכר על ימות המשיח כמ"ש תלמלה שמנו יפרחל שתי שבחות מיד נגמלים כו' ושתי שבחות הייני שתי מיני מזהכות שהגמנו דקיימנו לעשות מלחמה הנוף ולעשות בחפצי שמים מזי גם אתה זה לעומת זה יעזוב הקב"ה נחלת הרשעים וכתב בגדיקי עמו ע"ד למלחמה התרכה זאו מזמור איך כי מזמור הוא לשון כריתה כמו למפלת הרשעים ושמעתי מומרים שזהו סוד תרו"ל המספר בין ישחבת ליוצר אור מוזכין עליו ממערכי המלחמה כי בשעתי תורה פירש שלכך נקראו שפוקי דומרת כי הוא לשון כריתה כמו מזמור וכריתה זו כי השפוקים הם כורתים כל המקטרגים שים לכל אדם בתפילתו ודומים את גזירת מערכי המלחמה ההם למען המספר בין ישחבת ליוצר אור הוי הספק ומוזכין עליו מתוקן מערכי המלחמת שנאמרו ככר • ת"ב לשון מזמור הוא מורה על כריתות הרשעים ואיך מורה על האיך אדם שלעתיד איהיה בלשון זכר כי לא יהיה עוד שם מות ומשכלת זה"ב מזמור איך ליום השבת ומשמעותו של מזמור יובן שמדבר בהגלת הצדיקים ומפלת הרשעים כמו בפרות רשעים כמו עשב וגומר וצדיק כתמר יפרח וגומר • וגרמזו במזמור כל הג' עקריים יסודי הדת התלוייים ביום קודש זה • א שהוא אות ומופת על מיהום העולם זה"ב במזמור מה גדלו מעשיך ה' וגו' דוגמת אומרו מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית וגו' • ב שהוא אות ומופת על התורה מן השמים זה"ב כי שמחתני ה' בפעליך במעשי ידך ארנן המה לומות הבדיס שנאמר והלומות מעשה אלהים המה כתובים בתלנע אלהים הם שקודי ה' ישרים משמחי לב לכך נאמר כי שמחתני ה' בפעלך • ג שהוא אות ומופת על השנאתו ים' לשכר ועונש זה"ב בפרות רשעים כמו עשב ויציגו כל פועלי און להשמדם עדי עד יאמר שגדולת הרשעים היא להם כדי להגדיל מפלתם כמ"ש משגיח לגויש ויתבדם וגומר ממשל לך משל

רפה

משגיא הרשעים ותשב לגויש יד למלך מיד קסרנו עליו עבדי המלך ויאברם משל לומר שהוא חייב כמה מיהום מה עשה המלך הלך וגמן לו במתנה עיר גדול' עד שנעשה שר חשוב ושמעו הולך בכל המדינו' כי האיש הולך וגדל ותמהו כל הרואים על זה ויהי מקץ ' ימים לקח המלך האיש ההוא ותת כל נכי ביתו וכל מסעיו ויהרוג אותו ותת כל תשר לו תף ונשים ביום אחד ותת העיר החריב ויעשה מוחה הל עולם ושלחו תת המלך משיקרת מתי שכר והעיר שהיותו שפל לנשים לת היתה ניכרת הנקמה כי יתמרו תחר מי רוחף המלך תחר שרעות אחד וכלב המת לך כתשר נעשה שר ותשוב גדלה הנקמה וכן הוא בנוהג שבעולם שהפשל תת תכיהו ממקום גבוה יותר כל עוד שיניהו ויפילו מכביד עליו הנפילה כמודע וכן בלשון רז"ל מתיגרת רמח לכירת עמיקתא כו' זהו ממש פירש הכתוב מצניע לגויש ויתבדם וכן מה שנאמר כתן נשרות רשעים כמו עשב ויציגו כל פועלי און להשמדם שפריתתם היא כדי להשמידם זה"ם לית בעיר לת ידע וגומר כי בזה עמקו מחשבותיו לתנם ותרם כרשם קרני שפלותא היא להגדיל שכרי שפילו מלשפות יריש תביון עד שיתמהו הרואים ויתמרו לדיק כתמר יפרח וגו' • גם נוכל לומר שמזמור זה מתמת השכר הרומני כי יש תקוה ותחריה כמ"ש רז"ל שאדם הרשעון תמרו כשרתה השמש שוקעת תשב שיחזור העולם לתוהו ובוהו ולתמר ביום השבת כשרתה השמש לל מקומו שולף למר מזמור שיר ליום השבת והוא ע"ד שנאמר והיה מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות וגו' כי כמו שהיתה מורה על השכר הרומני שהצדיקים עתידים להתעדם כמותה כו' כמבואר בגוסת ברכת הלבנה שהוא לימוד והעברה כמו שהלבנה תחר יריאתה והשכון תורה חוזרת היא לתיתה כך נשמת הצדיקים בשעת העדר שלשם דומה לשקיעת השמש והיתה כמ"ש עד תשר לל תחשך השמש והיתה וחזרתה לתיתה ותוקפה למקום מוצאה דומה לחזרת היתה ברתי מדשים ולהחזרת זריחת השמש ביום השבת ברתה אדם הרשון וחזר להיות מממין שים תחריה ותקוה ומעשם זה נעשה יום השבת אות ומופת ליום שבולו שבת ומוחה לתי עולמים כך תמר אדם הרשון מזמור שיר ליום השבת תחרי שרתה שים שכר טוב. בעשלו לעתיד ת"ב טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון • להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות כי לפנים לת החמין שתשבת הלילה תחזור להיות בוקר וכשתר רתה עליה השתר תז רתה ויפשרה שרתוי להגיד בבוקר חסדו ואמונתו בלילות • וחם מזמור זה דוד תמרו תז רמז בו הגתולה שתהיה בזכות שמירת השבת כתמור זה"ם להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות רתה בגבולתם שהגתולה תהיה לף בדור שכולו חייב ות"ב רתוי להגיד חסדך בבוקר דהיינו כשיעלה בוקרו ושמשו על מטיח שנאמר בו כשתו כשמש שגדי תז רתוי להגיד חסדך תחרי שתלד החסד יהיו גגלים תמנם תמונתך בלילות בגלות זה שנמשל ללילה יגדיקו הדין לומר כי בתמונה הם שרויש בו תחרי שיהיו דור שכולו חייב כמ"ש ציון במשפט הפדה ושביה בצדקה כי כפי שורת הדין יפדה ה' תת ציון ולת ימיהו במקום תחר כי לף תם ישרתל תשתו המקום תה תעת תמנם ושביה דהיינו ישרתל יהיו גגלים בצדקה בדור שכולו חייב זה"ם להגיד בבוקר חסדך וגומר • ותמר כי הנה תויבך ה' וגומר יפשרהו כל פועלי און ותמר שיום שבת לפי שהוא יום סגור ממלתכה והרשעים גרשים הם נרשים על כן הם מגיחים תם המחלוקת בכל פינה כמבואר למעלה במאמר רס"ח ע"ש זה"ם יפשרהו כל פועלי און תנד פירוד הלבבות תמנם הצדיקים תדרכם כל יום ההוא הם שתולים בבית ה' לשמוע דברי תלהיש חייש תזה דור דורשיו ותכמיו

כאשר היו מנהגי החכמים הקדמונים לא כמנהגינו המקובל. זהו שמסיים ואמר להגיד כי יש ה' צורי שכל עיקר סיפור דברי ה' בשבחות כי יבא העם לדרום את ה' הוא להגיד להם כי יש ה' ולא עולה בו ומ"ש להעשה זו כל המכבד את השבת כראוי יזכה לכל היעודים הטובים הנזכרים לשומרי שבת לגאולה כאמור זה"ש ומשום תחן על כלה ימים עליך תלהיך ע"ד תרז"ל כנסת ישראל יהיה בן זוגך כו' כי בשבת ישראל הוא בן זוג לשבת הכלה ובזמן שהתחן משמת שבת הכלה כראוי לה תזי גם לעומת זה ימים עליך תלהיך ויובלם ההיווג שבין ישראל להקב"ה כמ"ש כי בועליך עושיך וגו':

בימי החנוכה

עמוד מג מדבר בשוד הגזלות וסך השמן כנגד הגר הגופני ויניק מדבש רז"ל למה נסמכה פרשת המנורה לחנוכת המזבח כו':

עמוד מד יניק דרך שני לגזלות הללו שהם כנגד גר ה' נשמת מדש ויאחר בפרטות כל תוכן המצוה היינו כי הבא היא ויש בזה שני עמודים כנגד שני מצות שבעטיונו כו' א הלקת גזלות ב להלל ולהודות:

במדרש למה נסמכה פר' המנורה לחנוכת הנשיאי' אלא כשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלש דעתו שלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו א"ל הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם שאתה מטיב ומדליק נרות בבוקר בערב. ובתנחומא ובמדבר סיני רבה כתוב מדרש זה בסגנון אחר וז"ל א"ל הקב"ה למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו לגדולה מזאת אתה מוכן. הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הם נוהגין אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו והברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין עולמות. ע"כ:

עמוד מג
מאמר רפו
למה נסמכה פר' המנורה לחנוכת הנשיאים

וכתב הרמב"ן על שני מדרשים הללו שאם הם כפשוטם אם כן למה לא נתנו הקב"ה בקטורת בוקר וערב שכן הכתוב מצאנו יסימו קטורה בפיך ובעבודת י"כ בקרבנות תמידים. ועוד הרי בשהקרבנות בטלים בזמן החורבן אף הגזרות בטלים. אלא אלא כמו כאן אלא לגזרות של תנוכת חשמונאי וכניו בניה שני ע"כ:

רפז צריך לשרש אחרי עבודת גילולים וארזיל תבא האם ותקנח צואת בנה

צא ולמד ממערכי המלחמה המוסבים להפיל החומה שמתחלים לעקור יסודותיה תחילה ומ"ש הפול החומ' בכללה כך היו מתחלים להפיל יסודי דת תורתינו תחילה בגזימות זו תאר חשבו לבטות גר מצות ותורה תור מכל וכל ולולי ה' שהותיר לנו שריד כימי מנעוריהם שחשב לבטל מודם מילה ושבת ולעומתם נעשה הגם בגזרות דווקא ע"י מהרן וכיו:

ברוך ה' תאר לא עזב חסדו ואמתו מביית ישראל ותאר עד הנה לא עזבונו ועוד ידו נמויה לפסוח ולהגן בשד שהרית המנאתה תאר רבים הקמים עליו לכלותו שם ושהרית ויאמרו לבטות גר ישראל עד כלה ומהנה הנה ה' מעמיס על האדון השקוף בעין החמלה לתת לנו חניכה ורחמים לפני כל שוביו ולעשות לנו שהרית בתרך לפליטה גדולה וזה כי בחזיונו שמעטו פועל בימי קדם בקוש עליהם גוי נכל זה העם לא היה כמוה מעחים ומחבל והוא הפיר והעביר מלך יון עז פנים עשה והליח בגבורת דניאל והשחית עם קדוש בגבורה וגבורל לבב תין תלהים לנגד עיניו לא יחמול ולא יכסה ותשב מחשבות לבטל המצות היושבים בחשוחה במעלה במלכות שמים וכס חודש מילה ושבת בחשבו כי על ידם יכבה מכל וכל גר מצוה ותורה חור כמעט גר תלהים פרס יכבה העיר ה' רוח כהני ה' מבהיחו עוסי רצונו להורות נתן בלבם לחמר חזקו ידיים רפות נקוס נקמת ה' תחר התפף וחזק ותמץ ידי חשמונאי וכניו להיות לתין לבו בגבורים הוא וכניו תתו יעביהו קול במחנה לחמר מי לה' תלי ויתפפו תליו כל זקני יהודה כל תים תיל רב פעליס תאר גגע ה' בלבו לנקוס נקמת ה' קנאת ה' נאותת תעשה זאת וילחמו בו ויגבשוהו וילך ויכו תותו ואת עמו עד בלתי השאיר לו שריד ובשובם נתנו שבת והודיה לאל ותזקו את בדק הבית והיה תור ישראל לאם והתרן התיכה תכבודו כימי עולם וכחיגה זו לבד תבקיש לעשות זכרון לבני ישראל גם ההוא בגבורה לך שתוספה בחיגה למצוה זו הגם שנעשה בפך של שמן שמצאו בחותמו של כ"ג כנודע ולא לחנם נעשה הגם בגזרות דווקא והנעשה הענין נראה לפרש בשני פנים: הפנים הראשונים זה בשבבר ידוע שכל הרוצה לבטל תיזו ענין צריך הוא לבטל המקור שממנה מוצאו כמו שאמרו העוקר עבודה גילולים צריך לבקש תחריה לפי שאם יאתר השורש לא על פי שיכרות הענפים מ"מ יחזור תוכו גידול לצמוח מן השורש הנשאר. בדרך זה תרז"ל בפסוק הפרה תדומה שאתה לבפרה על עון הטבל ומשלו משל זה לחיוק שטיק פלטין של מלך שבא תחס ותקנח כו' ויש לשאול למה לא נעשו להביח טבל לבפרה על מעשה הטבל תלא שבבאן בא ללמד שצריך לבטל הדבר המוליד התולדה היינו ואז ממילא תתבטל גם התולדה לפיכך זוה להביח פרה שם הטבל ליודע ולהודיע שכל גידול רע לא יתבטל כי אם בהסירו השורש המוליד ומשמיח כחמור וכן הוא בדרך הלוחמים שאם יפילו החומה ויאחר השורש בתרן אזי החומה נוחה לתקנה כנודע מדרכי המלחמה אך אם יעקרוה מן השורש אזי היא קשה התיקון. ובדרך זה הלכו נוכרי ישראל שחשבו לבטל מישראל תורה ומצוה בתחילתם שהתורה היא שבת קיומם ומעמדם וחשבו שבהעדר הדבר המעמיד יפול הנשען עליהם

ובחורה עצמה מצינו ג"כ להפיל המצות העקרים וזה
היה בימי מנשיהו הרשע שחשב לבטל מישראל מועד
מילה ואמרו כי בזכות שלש מלו נעמלו ישראל ממצרים
כמו שלמדו רז"ל מפסוק ואראה אותך מתבוססת בדמיך
בשני דמים דם פסח ודם מילה כו' הרי שקדמה מצות
המילה לגאולתם וכן מצות החודש כנראה מהקדמת
ניווי החודש הזה לנתתם מארץ מצרים . וכן מצות
השבת שנאמרו במצרים לבקשת משה מפרעה כדליתא
במדרש שמשה בקש מפרעה במצרים שיתן להם לעבוד
ביום השבת כו' ז"ס ואמם את חקי מצרים והיה
האוכל לפקדון . חמש ר"ח "חודש "מילה "שבת זכות
שלש מלה שהיה בידם במצרים היה שמור להם לפדיון
להגאל בזכותם נסוד לומרו וחמשים עלו בני ישראל
שבזכות שלש מלה שמילו במצרים נאמר עלו בני ישראל כלשון
וכשבקש מנשיהו לבטל המצות מישראל הרי נתבטל
לכבוד בי ישראל לפיכך נעשה להם נס בניצוד כי
יתרון האור ניכר בשלשתן חידוש הלבנה היינו אור .
ושבת הוא אור זיו קלסתר פניו של אדם שמשתנה ביום
שבת לעילוי . והמילה שנאמר במשה והרא אותו כי
טוב הוא ותרז"ל שנולד מהול ושמשלש כל הניח
אורך . וכבר ידוע שכשלשה מצות אלו הם יסודי התורה .
המילה יסוד עיקר הכליתה שעל ידה יהיה נימול
מעלת הפה והלב והאוזן הם הכלים שעל ידיהם תופש
החכמה כמו שיתבאר בענין המילה במאמר שפ"ז
ע"ש . השבת כנר במרנו למעלה במאמר רס"ז שהשבת
מפרסם בעולם העיקר שהיה בעל העקרים תורה מן
השמים כי היום הזה מיוחד לתלמוד תורה יותר
מזולתו . והיה תרז"ל לא תיבעה סיבתה אלא לגיהנם
כו' . ועוד שכשלשה מצות אלו נקראו אות . השבת שנאמר
כי אות היא ביני וביניכם . המילה שנאמר את המאור
הגדול וגו' ואת המאור הקטן ונומר וסיו לאותות וגומר
וכן התחיל הפיוט של פרשת החודש אות זה החודש
כו' והפעם אב' אלו נקראו אותות לפי שהם מפרסמים
יחודו של יוצר הכל והם אות ומופת על ג' עקרי יסודי
הדת . השבת כנר הרחבנו למעלה במאמר רס"ב ע"ש
שהשבת כולל כל חלקי יסודי דת תורתינו עד שתרז"ל
שקולה שבת כנגד כל המצות שבתורה . המילה גם היא
תרז"ל שקולה כנגד כל התורה והיא גם היא כוללת
כל חלקי יסודי דת תורתינו . וקידוש החודש גם הוא
מופת על כל ג' עיקרים אלו שהיה בעל העקרים
בתחלת ספרו והם מניחת התל ית' ותורה מן השמים
והשגחתו ית' לשכר ועונש . א מציאות התל ית' והיותו
מחדש עולמו נראה בירח זה המתחדש בכל חודש
וחודש והוא הוראה עצומה על שיש לעולם מחדש בורא
ולכל יכול כמו שבארנו בחג הפסח מאמר ל"ד ע"ש
ובעקידה שרמזה בה עד שלגודל חשיבות מצוה זו תרז"ל
שהיה רמזי להתחיל את התורה מהחודש הזה לכם כו'
ולמרו עוד שלמלת לא זכו ישראל אלא להקביל פני
שכינה פעם אחת בחודש דייס כו' . ב השגחתו יתברך
לשכר ועונש נראה גם כן ממיעוט היתה על שקטרגה
שיש לגדיקים תחרית ותקוה לעתיד כמו שאומרים

בנוסח ברכת הלבנה שהם עתידים להתחדש כמותה כו' .
ג התורה שמן השמים כתרז"ל לא תיבעה סיבתה אלא
לגיהנם ות"ב החודש הזה ומופת על ג' עקרים אלו .
וכן השבת כאמור . וכן המילה הזה ומופת על שלשתן
כמו שיבא בישור ענין זה בתרוכה בענין המילה במאמר
הע"ח לפיכך חשב מנשיהו שבביטול ג' מצות אלו
יפלו יסודי הדת והשמות יהרסון ותו יפול גם הענין
שעליהם וגר אלהים יכבה מכל וכל . עד חשב הופיע
ה' ממכון שבתו והזהיר אור ישראל כי בכר ברית
כרותה לנו שחפילו חם יתקבצו כל מלכיות שבעולם
נועדו יחד על ישראל ועל התורה מ"מ חין יכולין
לבטל מהם תורה ומצות כדליתא במיכוינו עיר גבורים
פרשת שמות על מדרש שהל פוליפום חת בני עקיבת
כתיב כי חחמר מדום רשעתו נשוב ונגחה חרבות כה חמר
ה' המה יבנו ואני חהרום והיו כל מה שהם בונין
קיים ח"ל לח דבר הכתוב בנגד שהם בונין חלח בנגד
הטוחות שחחם יושבים בכל שנה לכלותינו והקב"ה מהרס
מחשבותיהם ח"ל חייך שכך הוח חלו יושבים בכל שנה
לכלותיכם ואחי חד סב ומבטל לן . ושם בחלנו שחף
פוליפום הבין שלח נשחשם בנין דבר הכתוב שהרי נחמר
נשוב ונבנה חרבות החרבות לח נחמר חלח חרבות
שהבנין ההוח הוח בעשם שחיכה וחוכבן העולם כי
כשעבר התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו ושלו המין
הרי כל מה שהם בונין קיים כנודע מימים רבים שנזרו
על ישראל הרג ואבדן בדורו של מנשיהם ונתקיימו
מחשבתם בעוותינו . השיב לו לא דבר הכתוב חלח
בנגד הטוחות היינו התורה שעקרתה עשה שנאמר לי עשה
ותושיה רשה זשה בוודחי יש בידכם לבזור אבדון גוף
וממון ממנם כשאתם חושבים לבטל ממנו עשה ותושיה
בזה אין אתם יכולים כמ"ש אין החדש שלים ברות
לכלות את הרות היינו ברותניות ברות חכמה ודעת
אין כל ברים שולטת ח"ם ואחי אד סב היינו הקב"ה
יחידו של עולם ונקבת עתיק יומין וזהו אד סב ומבטל
לן . נמלח שבריח כרותה לישראל שאין בני אדם
שולטין בתורה ומצוה . זהו סוד הפך של שמן שהיה
מונח בחותמו של כהן גדול שלח
שלטו בו יד החוטים רמז לישראל
בוטחים לדורות שאין יכולין
לבטל מהם התורה שנמשלה לשמן
העולה על כל המשקים כך
התורה כתיב בה רבות בנות עשו
חיל ואת עליח על כלנה שים לה יחרון ביחר שאת
ויחר עוז על כל החכמות והדחות וממנה חלח תורה
לעולם כמו השמן המחיר לאדם ולדרים עליה . ועשה
גם זה במנורת המאור שבה שבעה קנים כנגד ז' חכמות
הכללים בתורה וכנגד ז' ספרים שבתורה בסוד למרו
חנבה עמודיה שבעה . ופך שמן זה מונח תמיד בחותמו
של ב"נ דהיינו בחותמו של הקב"ה שכהן הגדול הנבור
והנוחת ותותם זה כל"ח נור תעודה חתום תורה
בלימודי כי בחמת סתומים ותחומים דבריה ואין כל
בריה יכולה לבח עד תכליתה גם חותמו של הקב"ה
חמת וכה"ח תוכת חמת היתה בפיהו וכתיב ותורתך

תמת לפיכך נעשה להם נס זה בהפך על שמן כי זה הוכיח על ביטול מחשבה של האומות שבקשו לבטל חודש שבת ומילה זה"ם שמן וקטורת יפמת לב שמן ר"ח "שבת "מילה "נר היינו נר הלבנה יפמת לב · שמת ר"ש "שבת "מילה "חודש וכן חור לדיקים יפמת ושם מוכחים בחוקם כי המילה נקראת חוקם כמ"ש ונחלתיו חקם בחוק בניה קודש · והשבת נקרא חוקם כדאיתא במדרש רבות וכבן ממרי משל למלך שעשה לו שבעה מה חפירה חוקם כך מה היה העולם חסר מזוחה בה שבת בה מזוחה כו' היינו היא אחת משבעה כוכבי לכת וכחיב ובעד כוכבים יחמוך · שלש הלה המוחים בחוחמו של הקב"ה וכן אחם ר"ש "חודש "חעטוג "מילה וחעטוג זה היינו שבת שנאמר וקרחת לשבת עונג וממעם זה ממרו נרות של חנוכה מוסיפין והולכין דוגמת נר מנוה ותורה חור שמוסיפין והולכין חמיד כמו ביבול ביחור עניו זה בשמוך ביחור כחב · ולהמה זו יחבאר לנו המדרש שהחחלנו בו שבשביל הקב"ה לאחכן לגדולה מזו אחה מוכן כו' ויש להקשות לף לדברי הרמב"ן ספ' שקלי על נרות של חנוכה מ"ש הדרה קושיא לדוכחא שהרי בזמן שנעשה הנס ההוא היה גם הקרבנות קרבים ואם הוא מדבר בכל הנרות שלמו מדליקין לף בזמן החנוכן הרי גם לקרבנות לחו עומין זכרון בכל דור ודור כמ"ש ונשלמה פרים שפחינו חלף שבועחי מאמר זה ידבר בקיום החורה ולא שיחפרסם על ידי חשמונאי וביניו שלא יוכלו לה לחויבים כלל זה"ם שאחה עומד ומציב בבוקר ובערב וע"ד שאמר ובחורחו יהגה יומם ולילה · לו יזמין הן על שעת הגלות והגאולה שנאמר בבוקר ובערב כחודע · ובשמוך במאמר הל"ד יחבאר מאמר זה בדרך אחר וזה"ש במדרש אבל הנרות לעולם אל חול פני המחורה יהיו לשון לנר מנוה ותורה חור שלא חבבה נרם לעולם ועד ולעולם יהיו אל חול פני המחורה הקדושה · ועל חנוך זה אמר המשורר מזמור שיר חנוכת הבית לדוד

רפט מזמור שיר חנוכת הבית ונוסח התפלה

מרוממך ה' כי דליחני ולא שמחת אויבי לי וגו' וכל המזמור הזה קבעו לחביונו על החינוך שהיה בימי שלמה כי לא היו יכולין בזמנים ההם לעשות כמו שייעד במזמור ההוא מדבבה יפב כל חים משראל אחת גפנו ואחינחו ואך שלוש ואחת היה בימיו ושם דוד אמרו על נרם עשמו מ"מ מה ראה על ככה לקבוע אח כל אחר קרבנו במזמור זה המדבר בחנוכת הבית · אך אמנם כוונחי רצה המשורר וביאר וידע מה ניבא שבאחריח הימים יקום מלך עריץ ויגליך מצמיח מרן חפלחת ישראל ובימים ההם יקום חים מזרע אחרן וירפא לח מזבח ה' ההרוס והיכל יוסד ויחמך ועל החינוך ההוא אמר מרוממך ה' כי דליחני ולא שמחת אויבי לי הם נרי ישראל שהיו שמחים לאידם בעת ההיח ואח"כ אמר העלים מן שאול נפשי חייחני מירדי בור זמרו לה' חסידיו כעודע שבשעת הגלות נעקו כלם הודו לה' כי עוב זה"ם והודו לזכר קדשו · ואני אמרחי בשלוי בל אמוט לעולם

לתמחויכם דהיינו כסף הבת בכיסנין שנם זה תשיבו בידכם למי שאר לו הכסף ומזהב ע"ל מלוה ה' חונן דל וכ"ל שלחון דליים יקבלנה וכי יש לחות חולי מצנה הוא כ"ל שע"י הקיבוץ יכול לבוא בכמה מיני שניחות ולא יבוים בהם מכוב תמדת הקיבוץ ותת לחיכם קמו בדבריה ע"ד קח את לחן להבן ויקח את החדם וכן רביה • וכ"ל שיסיים כל אחד בדבריה את מי שחפץ בנגדו • ומי שחפץ להקב"ה עליו לאר וקומו שוכו בחשובה אל ה' חים מלחמה ואם עשיחם כל החמור בעין אל שדי יהן לכם רחמים ויגמול לחכם כזכר במדכם ועינן זה הוא בעצם עין המזמור של חנוכת הבית לדוד המדבר בעניין הגוף והגאולה כאמור וכשמוך נבאר כל המזמור על דרך אחר • ונראה שרמזו רז"ל בנוסח התפלה של יום כל השבח יסודות שביקש לנשיוכם להרום מודם מילה ושבת זהו שאומרים מסרת ניבורים ביד חלשים רמז לקיום המילה ע"ד שהשיב רבי לחובן בן חנחמיאל לקיסר שביקש לבטל המילה • לחדוני מי שים לו אומות העולם שיהיו חלשים או גבורים אל חלשים ח"ל היהודים החלו הם חלשים בשביל המילה כו' ורבים ביד מעטים רמז לקיומם המועט שיבטל מוען לגבוה שנאמר לה לכי ומעטי את עמך כו' וכן נאמר בישראל לח מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם כי אתם המעט רמה בזה בזכות שאתם מעטים עמיכם חשק ה' בכם • וממחים ביד עבודים שמיעוט הינה הוא הולחה על מיעוט החומר המחייחם לאמר הקטן אני ובשביל זו יסבור מזוהמת חלחת פומחת החומר ויטאר השכל לבדו בשביה כמ"ש מה הקב"ה עהוב לף הנשמה עהורה • ורבעים ביד לדיקים שנאל המיעוט ההוא נאמר לירח לדיקים יקראו על שמך כו' • וזדים ביד עוסקי תורתיך רמז ליום השבת שהוא יום פנוי לעסוק בו בתורה כאמור בעין השבת שנאמר רס"ו ע"ש • זה"ש ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך כי השבת מפרסם מציאותו ית' בעולם וזהו קבציל של שבת שריחו נוף בעולם כי מהוכו נבוא לידי הכרה בחידוש העולם וזה יקדש שם שמים בעולם ולהלעה זו יבא על נכון מה שנאמר הקב"ה בגרות יותר מן הקבלנות כי בוודאי החורה נדולה מן הקבלנות שנאמר עשות משפט ולדקה נבחר לה' מזבח שהקבלנות לינן כי אם בזמן שבית המקדש קיים וכך מלוה ותורה אור אם אם תמיד לא הבבה לעולם וזה נשלמו הפנים הרחשונים של נרות אלו ומעתה נבא לזכרון הפנים האניים ביד ה' העובה עלי :

הפנים השניים הם כנגד נר ה' נשמת אדם :

בפרק במה מדליקין ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין בית שמאי אומרים ליל א' מדליק שמונה מכאן ואילך פותח והולך וב"ה אומרים ליל א' מדליק א'

עמוד מד

מאמר רצ

פלוגתא רב"ש וב"ה אם הנרו' מוסיפין או פותחין

מכאן ואילך מוסיף והולך טעמייהו רב"ש כנגד פרי החג אי נמי כנגד הימים הנבנסים טעמייהו רב"ה כנגד הימים היוצאים אי נמי משום מעלין בקודש ואין מורידין ע"כ :

אם הגוף והנפש שני הפכים נושאת אחד כשאחד עולה האני יורד אזי זה יודע לנו טעם מחלוקת ב"ש וב"ה אם נרות של חנוכה פותחין או מוסיפין והולכין :

הקדמת עניין זה בתרנו בחג הסוכות מאמר קע"ד שההבדל העצמי שבין כחות הגוף לכחות הנפש שכחות הגוף מיום הלידה הם פותחים והולכים מלד התכת הליחה הטבעית הממית כחו יום יום עד אשר יספך כולו לליחה נכרית אשר אין בה כח להעמיד הגוף בחייו ולפיכך ידעו גם הפעולות ותאות הגוף כי כל עוד שיזקין בחרן יתמעטו תאוותיו עד אשר יגיעו הימים אשר יאמר אין לי בהם חפץ בכל תאוה ותשוקה וע"ד זה אמרז"ל זקני עם החרן כל זמן שמזקינין מיטפשים כו' ובשפך זה המדה של כחות הנפש שביום הולדו אין מניחותם ניכר כלל והרי הוא כשאר בהמה וחיתו אחרן עד אשר יבא בשנים ויפקח עין שכלו בתורה וחכמה אז תתעצם בו הנורה השכלית ויוסיף שלימות על שלימותו יום יום כפוד נפש רוח נשמה הם ג' כחות הנקיים לחדם בזה אחר זה והאחרון חביב משלפניו כמבואר בעקידה פרשת בראשית • נמצא אחה אומר שכחות הנפש עולים ממדריגה למדריגה תמיד ולפיכך יתעלו הפעולות כמ"ש זקני ת"ח כל זמן שמזקינין חכמה ניתוספת בהם כו' וכמ"ש מי יודע רוח בני החדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה כי בוודאי זה עולה תמיד וזה יורד כאמור • ומעתה זה נבדל חדם הרחשון ממקום שנאמר בו מזבח חדמה תעשה לי כי אם נראו שני העניינים כאחד כי על המזבח היו נקרבים שבשים פרי החג שהיו פותחים והולכים כנגד האומר הפותח והולך ולכך נאמר ולא תעלה במעלות על מזבחי וגומר מאחר שמזבח מורה על קניני הגוף הפותחים והולכים ת"כ לא תעלה במעלות עליו כי זה מורה על ההפך ואם תעשה כן אז הגלה ערותך עליו שהרי פחיתות האומר ויבידתו נראה עין בעין וק"ל • ואצל המזבח היה מקום יציבת הסנהדרין הממוכים וזקני ת"ח המוסיפים והולכים בחורה ובמדיקים נקראו ג"כ אורו של עולם כאמור • ולפי שהמקדש היה בחלקו של בנימין ובו היה המזבח ויציבת סנהדרין על כן נאמר ובבב משלת בנימין ממנה אחיו ה' ידות ובבב מעמה וה' ידות היינו המזבח שהיה ה' אמות באמה וה' אמות מהבו • וסנהדרין לומדי תמצה חופשי תורה • וזהו ה' ידות ה' פעמים יד עולה ע' כמספר ע' פרים של מזבח וע' סנהדרין שמוכים זה"ש כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון שבבנין ב"ה יראו יבראל מחוך ע' פרי החג פתיחות החומר • ומחוך ע' סנהדרין יראו מעלת הנפש כמו שיתבאר • והשרה זו תנו למדין ממה שמניעו שמונת ימי החג שהיו מקריבים בהם

בהם ע' פרים שהיו פותחים והולכים יום יום ובח' ימי חנוכה שהגרות שמדליקין

רצא סוד מיעוט פרי החג והוספ' גרות חנוכ'

בהם תמיד מוסיפין והולכין כל יום ויום ולפוס ריספת יקלה שים ליזה דמיון וייחס ביניהם כי שניהם בהו במספר שמונה ויש ביניהם ע' יום כשהמה חסון מלא וזה החלי לומר שהם כנגד ימי חלדו של אדם שבהו במספר ז' ולו ח' כמ"ש ימי שנותינו בהם ע' שנה ומה בגבורות שמונים שנה וגו' לפי שבשבעים לו בשמונים הלו ההומר פותח והולך על כן היו הפרים פותחים והולכים לפי שהם כנגד הנפש הבהמית כמותם • וגרות של חנוכה הם כנגד נר ה' נשמת אדם המוסשת והולכת כלומר כי על כזה החפלר מוכז על עשותו ללמר מבותי גמזו למשה היינו קניני הגוף שמשבעם לרדת משה משה ואני גמזתי למעלה היינו קניני הנפש שמשבעם לעלות מעלה מעלה • ובחג הסוכות מלמר קע"ד בלרנו שם שזהו כוונת רז"ל בשמחת בית השואבה שלמרנו מבני ילדותינו שלא בייבה לא זקנותינו כו' ע"ד שנלמר על תלמר שתימים הבלשונים היו טובים מלילה כי לא מחכמה שלילת על זה לפי שבשלימי הדעת המוליתים כל ימיהם בחוכ וחכמה בולטי ימי הזקנה טובים מימי הילדות לפי שביניהם מוסיפים חכמה וא"כ בולטי אין כח ביד ימי הילדות לבייש לא ימי הזקנה לומר שהם טובים משה שהרי מלדרכה ימי הזקנה טובים וא"כ לית יכהב הנקלה בנבנד לומס בחסרי הדעת לך היא המדה שמבלים בהבל ימיהם בשקשת הטעוני בני החדם וא"כ מלמ בולטי ימי הילדות טובים ויש לומל יש לביים זקנה וא"ש ההומר שהימים הרשעים היו טובים מלילה לא מחכמה שלילת על זה לא מלד קיין החכמה כי אם מלד קניני הגוף • זה"ש המשלל צריך שיהן עיניו למעה ולבו למעלה שבעין הגשמי יסתכל בהעדר הכרוך בעקבי קניני הגוף שמשבעם לרדת משה משה ובלבבו יבין וילמה רחייה שבלית במעלה ההלא קניני הנפש שמשבעם לעלות מעלה מעלה וכשיתבונן ביהבון שים לזה על זה לא בלי ספק יבומס חלקי הנפש ויעשבד להם חלקי הגוף וע"ד זה לומר עקבים יסתכל בני' דברים ואין לחתה בא לידי עבירה מאין בחת כו' ומשמע מפשוטו שבשיזכור פחיסותו לא יבא לידי עבירה ובעקידה פרשת אחרי מות כתב שזחת לימה עלה כי אלדרבה בזכרו התלוותיו הפחותיות יהיה לעשמו דברים פחותים וגרועים ולא ישים אחם בנפשו עליהם וכן לימה לא פחר עשמו רק בטעות בחלו כו' והאריך שם הרב בדבריו ועשה שבשבר ובספר אדם נקבא הפלה למשה רחיתי שבא להבין הבשל שנמלא בדברי עקביה שמתחילה לומר דע מאין בחת כו' ואח"כ חוזר לפרש דבריו מאין בחת מעשה סרוחה היה ליה למימר בתחלת דבריו דע שבחת מעיפה סרוחה כו' ובילור הרב שמתחילה לומר עקביה שיסתכל במעלת חלקי הנפש זה"ש דע מאין בחת בללומר ממקום קדום היה מהלבת ולאן אתה הולך כי תשובתה הרשתה לל מקום מובבה

ואח"כ ביאר שיסתכל לעומת זה בפחיתות חלקי החומר מאין בחת מעיפה סרוחה כו' ובסיבה זו יבומס חלקי הנפש בלומר וא"כ להעשה זו ים פנים לבאן ולבאן בגרות של חנוכה כי מלד

רצב אם הגרות בנגד הגוף הפוחת או בנגד הנשמה המוספות

אחד רמוי לומר שבאדם צריך לדבר המזכיר שקניני הגוף פותחים והולכים אך מה שקניני הנפש מוסיפים והולכים זה לינו צריך לימוד וזיכוך כי הוא ענין טבעי לנפש לעלות כי מטבעו זה לחכמו הקדמונים שזה טעם העלם השכר בחוכחי בחוכה שעליות הנפש למקום מוצבה הוא ענין טבעי לה ולינו צריך לפרש זה בהוכה לך יבידת הנפש הבהמית צריך כל אדם ליקח לימוד וזיכוך על זה בילדותו שלינו מרגיש עדיין שום העדר ויבידה בנפשו לך מלד אחר רמוי לומר לאדרבה על זה לין האדם צריך שום דבר המזכירו כי בעין הנשמי יהיה תמיד בכל יום בנפותו זולתו שהם פותחים והולכים עד אשר יגיעו לשפרי מות לך לעליית הנפש לשרש האדם זיכוך לדבר המזכירו כי לא רבים יחכמו להיות זכירה זו נגד עיניהם התמיד • ונלאה שבדבר זה נחלקו ב"ש וב"ה כי הם שעשה ליהרחל בגרות הוא כנגד הלילה הנפותה לדברי ב"ש כי הנוף גם הוא נמשל לנר כמ"ש עד אשר לא התחך השמש והיתה פיתם" השמש זו שדמתו והשור זה החופש כו' והיתה זו הנשמה כו' וכמו שהנוף פותח והולך כך הגרות הללו פותחין והולכין לדברי בית שמאי וטעמייהו דבית שמאי שעיקר ההתעוררות הוא לאדם בשיזכור בפחיתות הנוף כי לזה הוא צריך דבר המזכירו כאשר בלרנו וכמובן מפשוטו של דברי עקביה בן מהללאל זהו שלמרנו טעמייהו דב"ש בנגד פרי החג • ולל לים מאכילו יחבונן בטעם זה המוהן לפנים אם הוא כפשוטו כי מה ענין פרי החג לגרות של חנוכה ולהנחתינו הכל ענין אחד הוא כי כמו שפרי החג הם כנגד מיעוט בעסקים הזמניים כמבואר בעקידה פרשת אחרי וכאשר בלרנו למעלה שהם כנגד יבידת הנפש הבהמית יום יום ויוסף פותחת והולכת כפרים הלו כך גרות של הוכה פותחים והולכים לזכירה זו דהיינו להזכירו שזקני עמי האדרן פותחים והולכים כלמור • לי נמי כנגד הימים הנגנסים היינו ימי חלדו שמתמעטים והולכים כלמור • וזהו טעם נר חנוכה משמלל כי כן טבע המומר לדוף ולהסיע עובר וכבוד בשמלה והוקבעו ח' ימים להודות ולהלל לא למשה ושמחה לפי שמשונת ימי מילואים מתייחסים לימי חלדו של אדם על כן מתעסין בשמחה שהם כמ"ש לשחוק אחרתי מהולל ולשמחה מה זו עושה ולב כסילים בבית משתה ולא הוקבעו כי אם להודות ולהלל שהם לבורלו • לך דעת ב"ה הוא כהשתה שנייה שהנתנו והיא משתבחת עפי שגרות של חנוכה הללו הם כנגד נר ה' נשמת אדם • וזהו סוד לך השמן המונח בחוחמו של כהן גדול שלא שלטו בו יד החויבים רמז לנשמתו של אדם שלין יד זולתו שולטת בה כלל כמ"ש אין אדם שליט ברוח לכלוא

מת הרוח ואין שלטון ביום המות יומר שלף מם לפעמים שליט החדש בחדש היינו דווקא או בגופו או בממונו לך ברוח מלהים אשר בקרבו אין כל ברית שולטת בה ז"ס ואין שלטון ביום המות שפילו יום המות השליט בכל המציאות וידו בכל מ"מ אין בו כדי השלטון ש"שלוט ברוחו ונשמתו ק"ו יד זולתו זהו סוד הסך שמן שהנשמה נמשלה בשמן זה העולה על כל המשקין כך הנשמה היא העולה ביותר שלף למקום מוצנה והיא מונחת בחותמו של הקב"ה שנקרא כ"ג כמו שלומר תתהפך כחומר חותם וכמ"ש שהחדש נגרע כחותם וכוודאי שעל ידהרון הפפש המשכלת שבו דכרו רז"ל ולפי שבעתים הללו בא עליהם לשיכוחם הרשע והיה שליט בנופש לך לא בנשמה על כן נעשה להם נס זה בפך של שמן שלא היה בו כי אם להדליק בו יום אחד ונעשה בו נס והדליקו בו שמונת ימים והוא רמז גדול למה שהוקשה לחכמי המחקר והגדול שבהם אמר מני יודע החחברות הנשמה עם הגוף שהם שני דברים הפכיים האחד רומני והשני גשמי והיאך הם מתקשרים ומתחברים ואין שפק שיש כיניהם חיבות וחבר המשתף חותם שלא לא כן לא יוכלו כלל להתחבר אחד חיני יודע הסיבה עכ"ל ואם הם לא ידעו ולא יבינו לחחתו עם ה' אלה מחמינים שזאת החורה אשר שם משה לפני בני ישראל משחפת חותם וכבר דברו בזה כל הנוסך חכמי החחת בשעל העקידה והמורה והעקרים כולם מוכיחים שהוא נתון אלהי ולא בשבע ו"ש כפי השבע שבר ה' נשמת אדם אין בו להדליק אלא יום אחד כ"ל שבני הפכים לא יחמידו להיות נשמה אחד זמן אחוך ואם עומדים בגם על פי הרצון האלהי כל שמונת ימי המילואים ע"ד שם בגבורות שמוים שבה וגו' גם הגוף אין מעבעו להיות נרו דולק מאליו כי שם יום או יומים לא יקום מלא התייבשות הליחה הברבית ואעפ"כ הם עומדים בגם כל ימי תלדם מלא המלכל המחזיר המורת מה שיוסך ממנו עד שבר יעמד מי לפני ה' וידלק מאליו גר ה' נשמת אדם או משפר שבעה ע"ד ימי שנותינו בהם שבעים שנה או משפר שמונה ע"ד ושם בגבורות שמוים שנה וכמו שבר הגשם מוסיף והולך כך גרות של תורה מוסיפין והולכין לדברי ב"ה ופעמייהו של ב"ה שהאדם צריך לדבר המזכירו לנגד עיניו תמיד מעלת תחילת הגשם כי לפחיות החומר והשפדו תינו צריך שום דבר המזכירו כי ירחף בכל יום מחמיס ימותו יחד בשיל ובער יחבדו ושזבו לאחרים חילם וש"ב הוא דבר המותם והוא לנגד עיניו תמיד וזה"ש פעמייהו דב"ה משום מעלין בקודש ואין מורידין והוא לפעת בלב השלימים כי הגשמה הזבה תשר בקודש דרכה היא העולה ותיכף יובדת ויתחלו השלימים להעלות בר תמיד של מקום מוצבה בהיות שהוא דבר נעלם והשכל מכחישו בפי הטבע ואין לא רחתה על כן צריך האדם לדבר המזכיר ' אי נמי פעמא דב"ה בנגד הימים היוצאים כי כל עוד שיוצאין ימי תלדו הוא הולך וקרב אל החיים ומתחיים הנשמים משר

מליהם נחתו השלימים כמאמר המשורר הודיעני ה' קיצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני ר"ל אדעה מספר הימים שאנכי מחדל בהם מן העזובה המחמיות ' וא"כ נהשאר פעמייהו דב"ם בנגד פרי הפג וזהו תיוך המזבח שעליו היו מקריבים הפרים הפוחתים והולכים ופעמייהו דב"ה בנגד תיוך מקום ישיבת הסהדרין שאצל המזבח והוא תיוך הגרות בר' נשמת אדם והבט ימין וראה היך נרמז סוד גדול זה בחומרו ולא תעלה במעלות על מזבחי והצל הגרות נאמר בהעלותך את הנרות לפי שאין ים עלייה ואזה ירידה וק"ל ' גם נוכל לומר שעיקר הפלוגתא שלהם היא אם התיוך היה למזבח או לנרות וק"ל ' ולפי שדעת ב"ה מסתבר טפי ע"כ תנו ניהגין בב"ה כי לדעת ב"ם פרי החג ונרות של תוכפה מוכיח על ענין אחד אך לדברי בית הילל נוכל לומר שהכבר בזמן שפרי החג פחיות חלקי הגוף של כרחך אחה צריך לומר שנרות הללו מוכיח על התכוממות הגשם כי אולם זה הכתי למה לי אך שניהם כאחד צוונים כדברי עקביא ובדרך שנתבאר וע"ד המאמר האותר שיהן עיניו למעה ולבו למעלה והיינו שיהן עין השמתו בשני בחינות הללו כאחד שבעין הגשמי יראה בהעדר זה הכרוך בחלקי הגוף שמבעבע לדרדם מעה מעה ובלבו יראה השתכלות שכלי בחלקי הגשם שמבעבע לעלות מעלה מעלה בנרות של תוכפה ומעשה זה למדו שגר תוכפה צריך להיות מבשל כנגד הלב שהוא בבשל והוא הרוחה במעלת תחילת חלקי הגשם כאמור ' ומעשה זה מרז"ל שהגיל בגר תוכפה הוון לו בניס ה"ח כי כמו שהנרות הללו מוסיפין והולכים כך יהיה לו בניס ה"ח שמוסיפין והולכים

רצג הרגיל בנר כמ"ש זקני ה"ח כל זמן שמזקינין
חנוכ' הוויין חכמה ניתוספה בהם כו' ·
לו בנים ת"ח ונהבאר לנו על פי הפעה זו שעיקר תיוך הניח היה

בשני מקומות הללו דהיינו המזבח שעליו קרבו פרים הפוחתין והולכים ואצל המזבח נתחך מקום ישיבת שבעים שהסהדרין המוסיפין והולכין והם כנגד הנרות שנאמר בהם בהעלותך את הנרות והוא סוד חומרו ותרב מאלת בניתין חמם יזום כדרך שנתבאר למעלה כי המקדש היה בחלקו ומעשה זה מצינו בשהאיש יוסף את בניתן אמר הזה מחיכם הקטן וגומר אמר בלעון חמיה וכי זה הוא הקטן שאמרתם והלא גדול הוא שהרי היה לו י' בניס בחותו שלא בוודאי שספרתם במעלתו לומר שהגיע למדריגת השלימים שנקראו בשם קטנות ע"ד תרז"ל לדיקים יקראו על שמך דוד הקטן שמואל הקטן וא"כ רמוי הוא לגדולה ביתר שאת על זולתו ע"ד כל המקטין עצמו הקדוש ברוך הוא מגביהו על כן אמר מיד חלהים יחתך בני בנכו ויהיה המקדש בחלקו שבו נאמר השמות מן מן לה ובני חנות הללו כנגד תיוך הסהדרין ותיוך המזבח שה"ם מי מחה הר הגדול לפני זרובבל למישור והוציא אבן הראשה תשמות חן חן לה יאמר מתחילה על תיוך השדיקים מי מחה

הר הגדול וגו' כי היכר הרע שמשפל להכר הגדול לגדיקים הכי הוא למיסור לפני זכובכל וכל דכוותיה כי לית יוכל לעכב עליו הדרך משר מוכח ה' דרכו ותמ"ב יאמר על חיוך המזבח והוציא מבן הרחשה כל"ל מזבח מבניס העשה לי ועקרא מבן הרחשה ומבן שתייה שמשם הוסשתה העולם ועברת החדש ועל שניהם אמר מן מן לה ע"ד מלסיס יחיך בני וק"ל. וגלחה שהמזמור מנוכח הביא לדוד משכיס מכל לד לכוונה זו ומובן משפוטו שבימי חלדו על מדם ידבר כמ"ש מה בצע בדמי בדדתי אל שחת וגומר הכי שעל ימי מיין בקש שלח יוכידו לבחר שחת בלח תורה ומע"ט וזה"ש מזמור שיר חנוכת הבית בתורה ומצות יחיך הבית המנוסי כי כבר המשילו שלמה לבית כמ"ש ובשלוח ידיס ילוף הבית וכתיב ביום שיזשו שומרי הבית והמצות המשיל למיוך כמ"ש חיוך לגער ע"פ דרכו ואומר מרוממך ה' כי לליתני וגלא שמחת לויבי לי וכמלח לליתני גרמז התרוממות החלק הנפשי ואמר מרוממך ה' מדה כנגד מדה כשם שלליתני ורוממתני על כל המעשים וגחת בי רוח בני האדם העולה היא כאמור כך מרוממך לחמור מלוד נעליח על כל מלסיס וגלא שמחת לויבי לי היינו החויב הפנימי שבחר בקרבנו שם מרבו והוא שמח ליריחה המומר והוא יועץ בליעל בקרבנו להוריחנו לשחת כגודע מנדרנו לך כמה שלליתני ורוממתני ע"י חלקי הנפש בזה וגלא בזולתו לא שמחת לויבי לי ומדרכיה יבושו כל לויבי כי לא יקומו מזימות לנפש ואמר ה' מלאי שועתי מליך ותרפאני כימי מנעויכם כי ביום מכוס ה' שבר עמו ומחץ מכתו ירפא ידבר וזה היה בזמן ההלחה זה"ש ה' העליח מן שאול נפשי חייתני מירדי בור ועלייה זו היא לנפש ואמר שנפשנו חייה לבלתי היות בכיתות יוכדי בור היינו בכלל זקני עם החרן שפותחין והולכין יריחה מחר יריחה עד שירדו תהומות וקיעס בשבף לפיכך זמרו לה' חסידיו והודו לזכר קדשו כי רגע בחפו חייס ברלונו כי שיעור חפו חינו גלא רגע לך חייס וכלוס שבר יהן ברלונו העוב הוא לזמן מרוך ויאמר זה על הלרה שבר עברה עליהם בימי מנעויכם שעברה חיס קל מהרה והבוכה ההמידה בשם. או יאמר שלף חמרון חפו שבר יהיה בחותו רגע אין החרון תכליתו יח' כי שם חייס ברלונו דהיינו להסיב מחריתו ולפי שחיס בער לא ידע שם זאת על כן אמר בעבר יען כבי ולבוקר ריננה שמלך תומרו ומיעוט השנה שכלו יען כבי לך בהעין חור שכלו אז יבקו אל חי זה"ש ולבוקר ריננה בהבירו שהכל לעוכתו. או יאמר בעבר יען כבי על כוחות הגוף שחורס מהמעט והולך בערב זה ולבוקר ריננה שם כוחות הנפש שחורס מוסיף והולך כאור הבוקר. ואני אמרתי בשלוי אל אמוט לעולם שהשבחי שגם שעולות הגוף לא יחוטו לעולם ותח"כ רחיתי שבעות גדול מעיתי שהרי בלוגך העמדת להררי עוז וכשהסתרת פניך הייתי נבהל. ואמר אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן מה בצע בדמי בדדתי אל שחת הלה בזה שאין התכלית בחלק הנופני היוכד אל שחת היודך עפר וגומר כי תהלתו יח' היא מנד החלק הנפשי לפיכך הפיבה מספדי למחול לי והוא שיפוך ההספד שעל החלק הנופני לשמחת הנפשי זהו שאמר ותאזרני שמחה למען יזמרך וגומר וזה הולחה שימי התוכחה לא נקבעו כי חס להלל ולהודות זהו שאמר למען יזמרך כבוד וגו' לעולם חודך ה' זה שיעור מה שרינו להוסיף ביתור במלות זו שהתחילו הה רז"ל עד שאמרו אפי' עני המתפרנס מן הלדקה מוכר כסותו ליקח נר מצוכה כי בודאי הדין נותן להחליף לבוש חיקר זה במלבוש פנימי הנפש. ומה שאמרו זמן הדלקתן כשתכלה רגל מן השוק לפי שהגרות הם כנגד נר תלמיס נשמת חדם שעיקר לויקת הנר ההוא אחרי כלות ימי תלדו דהיינו כליית רגל מן השוק כי העולם הזה נמשל לשוק כמ"ש

רצה בחורותינו מניחין הגרות מבפנים יש בו רמז ענין נבון

וסבנו בשוק הסופרים. ומה שאמרו שבדורות הרחשונים היו מניחין הגרות מבחוץ ובדורות הללו אין מניחין פותח כי חס משנים לחיכר חנשי בניו ים בזה רמז נפלא לפנים הרחשונים שהחמו שגרות הללו הם כנגד נר מצוה ותורה אור ותרז"ל בשם' נרכות פ' הרואה חס רחית דור שהתורה מבויה עליו פזר של ים מפזר וגוסף עוד ואם רחית דור שאין התורה מבויה עליו כגם שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתיך לפיכך בדורות הרחשונים שהיתה התורה מבויה בעיניהם לפיכך היו מניחים נר מצוה ותורה אור מבחוץ כד"ת יפגו מעיניהך חוצה לך בדורות הללו שהתורה מחמעטת וגומדים אין דורם ואין מבקש וחכמי הדור אין להם יכולת להשיב כל אים מדרכו הרעה ומדרכה חס לא ימניף לו לאמור כשורה עשית ולא פעלת און אז אין לו התקומה מפני הקמים עליו כי יקומו בשם עדי שקר ויפיחו כזב לאמר מדרכה שהחכמה ההוא מן הנוחרים תורחות עקלקלות ויבזהו בעיני ההמון עד שכל דבריו הנכוחים אינן נשמעים לזולתו כי יאמרו לו טול קורה כו' והמשכילים בעת ההיא ישמכו ידיהם מלהאיר מחורתם בדתם כל חוצות ומניח נר מצותו בביתו ודיו להשיב מעון לא מבני ביתו לבד על פיו יפשו ויחנו שהרי על כל פניס בדור מהסוכות זה הוא מן הגמנע להשיב רבים מעון בחיות שדרך כל אים יפר בעיניו ואם יבא אינו מוכיח לאמור לשבע מדוע אתה עובר את מלות המלך ה' שבחות עד שהרה יכון דברו לאמר הלא בדרך כבושה אני מהלך כי גם מחניס רחיתי עושים כן ותולה עלמו במקולקלי' כמותו. וזה שאלי בלי ספק כוונת ר' יהושע בן חנניה בשמכת עירובין פרק כיצד מעברין בשאמר מעולם לא נאחני אדם כי אם אתה היוכד ותינוקת כו' בשכבר שבשמו מאמר זה בחיבוריו:

רצד ביאו' מזמו' שיר חנוכת הבית בדרך השני

עיר גיבורים פרצתי רלה לפס קלהו תרלה מפס ·
וכולו תרלה מבואר בדברי חלה מה שאמר ר' יהושע
פעם אחת הייתי מהלך בפדה אחרה לי תיעוקא
אחת רבי לאו פדה הוא זה אמרתי לה בדרך כבושה
לגי מהלך אחרה לי לפסים כמוך בכפוח · והיה
בלי ספק שלא לתהו כאב רבי יהושע שאלא התיעוקא
והשוכחו הרפאתה כי אם לגמד בני יהודה דעת
ומזימה בדבר שהוא מעשים בכל יום כי הן עתה
רבים עמי התרן הדפים בדגליהם המעות קלות שהם
עיקר תבואת התורה כמו שאמר ואבואתם נבחר
מבסף לפיכך המלין התנא מלינה זו נלה וברא ויפה
כתרלה להולך בפדה ודם בדגליו התבואות וסבור
מאחר שאחרים בכבו הדרך ההיא אין לו לחשה בדבר
כמו כן אילו הדפים בדגליהם המעות קלות תבואות
התורה והיה כי ישמלוהו מדוע אחה עובר את מעות
המלך ה' מזי הבוטחו בלבו לאמר הלא בדרך בכושה
לגי מהלך המוב מגבי מזולתי כי רבים עושים כן
ועל זה נלה התשובה מן הילד מסכן וחכם לפעים
כמותך בכשוה כי כן תורמות כל בועט בעל שבכשו
דרך ומנהג רע זה ומנו ושלמו בו עד שנעשה להם
כהיתר ובדרך בכושה ורחם כל הפרעות הוא שדרך
כל חים יפר בעיניו וכל חים מרלה מ"ם פעים מהור על
הפרן שבידו המעמת והמדמע קודם בחול ועל כל
פנים הוא מורה היתר לעלמו מבמה נדדים עד שבר
שוב החמם להיות מפסח אחת ויפר ונרלה שזהו
שמינו במסכת עירובין פ"ק

רצו תלמיד אחד היה מפיהר בקי"ן פנים
והיה מפיהר שרץ בקי"ן פנים
אחר רבא לגי חדון ואחברנו
השרץ בקי"ן פנים
בני' והקשו התוספות מאי

חריפות הוא זה לפהר הפרן שהתורה שמאחו בהדיא
ואחרנו שם מה שאחרנו · ולי נראה שזלמיד ותיק זה
היה מוכיח את ההמון בזה המרחים פנים על היהר
על כל מעשיהם ואין רוחין תורה לעלמם כלל כי
בכל מעשה או פעולה שילכם מתשוה לה ישעוה מיד
לך יורו היהר לעלמם פעמים או שלש עד שבר יהיה
בעיניהם כהיהר ממש והוכיחם תלמיד זה לאמר שלא
יפה הם עושים שהרי הפרן הכל מודים בו שממת
שמת יקרא ואף על פי כן נוכל לפהרו בקי"ן פנים קל
ואמר שים כח ביד שכלו של אדם לפהר כל מעשה
רע ולהיות מורה היהר לעלמו ומזה ילמד כל מפכיל
שלא לפמוך על חכמתו אף אם נראה לו קלת היהר
מ"מ לא יפמוך על שיקול דעתו ולא על רוב חכמתו
ולא יעשה כי אם מפעם הכתוב בפירוש וזה"ם רבא
לגי חדון ואחברנו וממני ירחה כל מפכיל שמרוב
חורפא יכול להדיח לשבם כל הפרן המעשה · ובפיהה
זו לגן דברי תוכחות עלי עון נשמעים בדוריהו זהו
שאמר ושבעבו מניחו על שלחנו ודיו הוא רמז נפלא
לבעה התורה בדור שהיה חביבה עליו כחמור · זהו
שאמרו במדרש שהחלנו בו שאמר הקדוש ברוך הוא
למשה אמור לההרן לגדולה מזחה אחה מוכן שהקרבנות
לגן מובגין כי אם בזמן שבית המקדש קייס אבל הנרות
לעולם אל מול פני המנורה יהיהו רלה בזה שהקרבנות
שהקריבו הנשיאים היו דוגמת פרי החג שבאו כנגד
הנפש הבהמית ואין מובגין בזמן החורבן רמז לחורבן
הבית החנום· שנאמר לבנין המשכן כמבואר בעקידה
וברבינו בחיי פרשת תרומה שבנין גוף האדם דומה
לבנין בית המקדש מכל לד ואם כן החורבן הוא יום
פטירתו מן העולם ואז יתבטלו הקרבנות שבאו כנגד
הנפש הבהמית כפרי החג ואולאם אבל הנרות לעולם
ר"ל הנרות של תורה שבאו כנגד נר ה' נשמת אדם
לעולם יהיהו לף בזמן חורבן בית המקדש זורח הוא
אם בעולם הנפחי זה"ם והברכות שנחתי לך לברך את
בני אין בעלים עולמית רמז לברכות הנאחיים כמ"ש
אין הברכה מצויה לא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי
אלא בדבר הסמוי מן העין הרצון להם בזה שבוחות
העולם הזה לפי שים לכולם גבול וקלבה אל במדידה
או דמיון על כן אין הברכה שלימה בהם חוץ מן בוחות
העולם הבא שהם דבר הסמוי מן העין כי עין לא
ראחה ואומר שם הברכה שלימה לפי שהשובה ההיא
אין לה קן וגבול והם חיים נפחיים זה"ם כי אם זוה
ה' את הברכה חיים עד העולם לכך אמר כאן
הברכות כו' אין בעולין עולמית וכן נר שבאל לא יכבה
לעולם כמ"ש לא יבא עוד שמך ויבחך לא יאמף עוד
וכחיב קומי אורי כי בא אורך וזה נפחיים להרן כי
חנוכת המזבח הוא נגד דבר הפוחת והולך וחנוכת הנרות
הוא כנגד הסנהדרין המוסיפים חמיד ופפיר קאמר
לגדולה מזו אחה מוכן והוא שנאמר מן חלק לשבעה
וגם לשמונה כי לא חדע מה יהיה רעה על הארץ רלה
בזכות נרות של חנוכה שנעשה בהם הנס בשבעה קני
המנורה וגם לשמונה דהיינו בשמונה ימי חנוכה כי
בזכות זה לא חדע מה יהיה רעה על הארץ כמ"ש
שומר מצוה לא ידע דבר רע ולפי שנרות של חנוכה
אלו ים להם שני פנים או על הם גר מצוה ותורה אור
או על הם גר ה' נשמת אדם ושניהם נרמזו בפך זה
של שמן כמבואר למעלה על כן מצינו בנחוחת זכריה

רצח מראה של זכריה מנו' זהב כלה
שראה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה ושנים
ושנים זחים עליה אחד מימין ואחד משמאלה ולפוף
נאמר לו פחרון שני זחים אלו

ויאמר אלה שני בני היהר ושומר ולפי דבריהו יהיו
שני זחים אלו רמז נפלא על התורה ועל הנשמה
שנמשלו לשניהם לשמן זה המביא אורה לעולם ועוד
שאינו מהעלות כי הם ע"י כחיבה כך התורה והנשמה
אין מחעלות כ"ח ע"י כחיבה כמו שלמדו רז"ל מפסוק
הסכת ושמע כחתו עלמיכם על דברי חורה כו' וכן
הנשמה כך היא המדה בלדיקים שחחילחן יסורין
וסופן שלוה ועוד שנאים אלו הם המגביהים לשבח
ביהר שאת כשמן זה העולה על כל המשקים ולפי
שמעשה המנורה עם שבעה נרותיה היא רמז על
שניהם על כן נאמר ושני זחים עליה אחד מימין
ואחד משמאל כלחינחו במדרש אמר רבי יצחק שני
דברים בינינו לל הקדוש ברוך הוא ושני דברים

בשמלו התורה והלדקה בימינו התורה שנאמר מימינו
עם דת למו כו' המשפט והצדק בשמלו הצדק שנאמר
תשר בידו נפש כל חי כו' • והוא ממש דוגמת תרז"ל
גרי בידך ונכך בידי כו' עיין בחבוריו עיר גיבורים
סרסת סופרים ותמלא כל העניו מבואר נמלא שנר
התורה מימין וגר ה' נשמת לדם משמלו זה"ם תחד
מימין וגו' ובשיטם חיבור תחד והם רמוזים בתורה
זו כמו שכתב בעקידה סרסת יחרו על מלינה הבדרם"י
שלחה המלין להמשיל הנוף והצפע והתורה לנר זה שים
בו השמן והפתילה והלבה וכתב הבדרם"י שהנוף דומה
לפתילה ונשמתו שמן זית זך והתורה להב מתפרד
ובעל העקידה חולק עליו לומר שהנוף דומה לנר וכלי
המקבל השמן ונשמתו דומה לפתילה הדולקת כי הוא
חוט של חסד הנמשך עליו ממרום והשמן תשר ישתב
ממנו היא התורה המלהבת הנוף והצפע ע"כ ונראה
לי ליתן טעם לדבריו כי נפש ר"ת נר פתילה שמן והוא
בעשה הסדר שהניח הרב • ובגרות של הנופה נרמזו
שלשתן נר מצוה ותורה כמו שבארנו בפרים הרמשונים
ונר הנופני הוא כדברי ב"ם ונר הנפשי הוא כדברי
ב"ה והיו שלשתם חומרים יחד לשם ולהללה ולחפלרת
זה"ם ונשוה מנורת זהב כלה • וגלה על רשתא פ' הרד"ק
שהוא כלי עבוד כו' והוא רמז לנוף זה כדברי העקידה
ובני זחים הם התורה והנפש כלחמור וזהו שמשיט על
שניט ה' ויזכו לגאולה כמו שכתוב ושפכתי על בית
דוד ועל יושבי ירושלים רוח חן ותחנונים וגו' ובזה
נשלמה הכוונה רצויה ומקובלת נם"ד :

ש ענין שתוף האהבה עם היראה בעבודת השי"ת

בימי הפורים

עמוד מה עמוד זה מדבר בימי הפוריס נזכריס
ונעשים כיוס מתן תורה ויש להס כוד
גדול ויתבאר מאמר המן מן התורה מנין כו' ויתבאר
ענין ביטול המודעה בימים אלו :

עמוד מו יתבאר מתשבותיו של המן הרשע שבקש
לבטל משראל ד' רתשי מצות ע"ד
המאמר ליהודים היתה תורה זו תורה כו' ויתר מהנני
יוס זה • ועמודיו שיש כנגד שני מצות שבו מקרא
מגילה ומשתה ושמחה :

גרסינן במסכת חולין פ' שילוי הקן • משה מן התורה מנין שנאמר בשנם הוא בשר • המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ • אשתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר • מרדכי מן התורה מנין שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מירא דביא ע"כ :

עמוד מה
מאמר רצט
המן ואסת' ומרדכי מן התורה מנין

אם הוא שמקום הילקה מין להבה ושמקום להבה
מין ילקה זולת בעבודת הש"ת למדנו יתדיו להבה
ויראה זה יודע לנו מעלת תהלת ימי הפוריס שהלו
ומה הוא זה שלמדנו שהמן ומשהר ומרדכי נרמזו בתורה :

הקדמת ענין זה הרחיב ממנו הספור בעל העקרים
מאמר ג' פ' ל"ח ל"ב וכפ' ל"ד שבעבודת
הש"ת הוא מלד הלפשר שתהיה השמחה עם הילהה
יחד וכן בעקידה פרשת והיה עקב בפסוק מה ה'
אלהיך שואל מעמך כי אם לירלה וכן ברכינו בחיי
כלם מפרשים מהות הילהה בעבודת הש"ת בים עמה
להבה וזה כי שני מיני ילקה הם • הילהה הא' היא
הילהה אשר בעבודה קבלו ישרשל את התורה כמשר"ל
שכפה עליהם הר כגיניה ואמר שם אחת מקבלים את
התורה מוטב ושם לשו שם תהא קבורתכם תע"פ שיוכן
מזה לומר שאם לא הקבלו אז תהיו מכלל הרשעים אשר
בחייהם הם נחשבו לפגרים מתים כאלו הם קבורים
וכמ"ש והתבוננת על מקומו ואינו כ"ל כאלו אינו
בעולם מ"מ פשוטו יובן על ילקה העונש ומילקה זו
קבלו התורה והיא ילקה בלתי שלימה כי זה אינו נקרא
ילקה שלהים בשמת כ"ל את עלמו הוא ילקה כי יכך לבבו
והוא שם על עלמו שלא יהיה נפגע בחיזו עונש רע
לגופו וכן כל העובד מילקה על זה המופן שאינו עובד
כ"ל מילקה העונש שאינם הילקה שהיא משוחפת עם
להבה היא הילקה והחבלה
ש ענין שתוף האהבה עם היראה בעבודת השי"ת
שאר מרדכו עליה ישרשל בימי
אחשורוש שבא המן עליהם
בעצה ולמיהם עונות מכל עם
הא שם יחרנו לקבל עליהם
דתי העמים ולהניח דתם בודאי
היה מניחם וכאשר קבלו ישרשל עליהם ועל זרעם שלא
להמיר דתם ולקבל עליהם כל התלה הרע ולבדון
בוודאי לא עבו זה כי שם מאהבת ה' ולא מילקה
העונש הגופני שהרי הערו את נפשם למות מאהבת
ה' ותורתו ולף על פי שגם בימים ההם שבו אל ה'
מילקה כמ"ש רז"ל גדולה תשרת טבעת של אחשורוש
יותר ממ"ח נביאים שעמדו לישרשל ולא החזירום למוטב
כו' כי שם כאשר הסיר טבעתו וכתב וחתם להמיר
ולהרוג והתלהיס עשה שילחו מלפניו כדי שתפול עליהם
אימתם ופחד ויחרדו התפנים אל ה' לקבל עליהם עול
מלכות שמיס בלב שלם • מ"מ ילקה זו משוחפת עם
להבה לפי שלא ילחו מעונש הגופות שהרי שם היו
מרוצים להמיר דתם היה מניחם והולך לו בדרך שיתבאר
ולא נכנסו בסכנה גדולה כזו כי שם מאהבת ה' ותורתו
והיא הילקה השלימה שאר עליה נאמר מי יתן והיה
לבבם זה כל הימים לירלה את ה' ולשמור את כל
מלותיו ביאר מצות הילקה שתהיה כדי לשמור את מצותיו
ולא ילחת עונש הגופות וכמ"ש מה ה' שואל מעמך
שם לירלה ונומר ולאהבה את ה' ונומר הרי בבירור
שעיקר הילקה היא כשהיא משוחפת עם להבה והוא
ילא ותרד על להבה שהיא שלא תופר בינו לבין
שלהיו שמנע על ילקה העונש אינה ילקה משוחפת וככל
שהרבו לדבר ממנה בחג הפסח במאמר ל"ד וכן אמר
דוד ע"ה חומה מלאך ה' סביב ליראיו היינו שמלאך שהר
ולהלן נאמר כי מלאכיו יצוה לך שיש במשמע שלא
לפי שהוא מדבר בעובד מאהבה שכן מסיים דבריו

כי בי תפקד וגו' ותפקד היינו מהכתי וזה דומה ממש למ"ש עין ה' אל ירחיו עין אחת במשמע וכתיב עיני ה' אל צדיקים וכבר התכלנו בחג הפסח הענין במאמר המזכר והוא על דרך שהרז"ל גדול הנהגה מיניע כפיו יותר מירחה אלהים כו' וזהו בעצם ההבדל שבין העובד מירחה לעובד מהכתי המשותפת עם הירחה כי העבד הירחה אח המלך הוא מהרהק ממנו בכל היכולת שלא יקבל חיזו עונש ממנו אמנם החוסב אח המלך הוא מתחדל בכל עת לדבקה בו כך הירחת את ה' מגד עונש הגופות לבד חיזו דבק בה' תלהיו בכל לבבו לך החוסבים הדבקים בה' אלהיהם כענוד מגדר החכה שים לו הנחה בעצם הדביקות הזאת והוא יגע ומתחדל בכל היכולת לדבקה בו זהו שאמר גדול הנהגה מיניע כפיו כו' ופשוט זה בודאי גם הוא ירחת אלהים יתבר שהרי נאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך וגו' כי כן יבורך גבר ירחת ה' וגו' מ"ש כל היעודים הטם נהאמרו לירחת אלהים ואיך יאמר שהנהגה גדול מירחת אלהים הרי הנהגה עצמו שהזכיר הוא בעצם הירחת הלא שבאמי מיני ירחה הוא מדבר כי הנהגה מיניע כפיו הוא הירחה מהכתי כי הוא הנהגה מעצם הדביקות ותמיד הוא יגע ועוטה לבא לידי הדבקות ההוא ועליו נאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא שהוא עולם שכלי עולמות נאמרו בירחת אלהים לבד לא מ' כי אם שארי חים ירחת ה' דהיינו בעולם הזה לבד הוא נילול מן העונש כנאמר • לו כפשוטו שהנהגה מיניע כפיו לזיו עובד על מנת לקבל פרס ואינו מבקש לקבל בעולם הזה כי אם מיניע כפיו הוא הזים שלזיו עובד מירחת העונש על הנוף שהרי עיניו הרואות שלזיו אם על גופו כלל כי ירחה פחותה כזה דומה ממש לעובד מחמת קיבול פרס נאמר שהנהגה מיניע כפיו הוא ירחת את ה' בחמת ירחה משותפת עם החכה זהו שאמרים בנאמור כי כן יבורך גבר ירא ה' הרי בזיבור שבירחת ה' הוא מדבר עד הנה ומירחה כזו מזכו יהרחל בימי החשורוש וקבלו עליהם ועל זרעם לקיים התורה מהכתי ה' והבחינה זו ימי הפורים הללו הם קבלת התורה וים להם יתרון על מעמד הר סיני כדאיתא במסכת שבת ויתיצבו בתחתית ההר שכפה עליהם ההר כגיגית כו' ואמר רב אחא מכאן מודעה רבה לאורייתא פירש"י שאם יזאיש לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם ים להם התשובה שקבלוהו בחומש • ואמר רבא אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש שהרי קימו מה שכבר קבלוהו כימי ביעול ענין המודעא

להשורוש וקבלו היהודים קימו מה שקבלו כבר • הרי רואה אתה בעיניך ממאמר זה שהוכיל להבין מעלת ימי הפורים הללו על יום מעמד הר סיני כי בהר סיני קבלו התורה מירחת העונש לבד עד שיכלו לפשוט את עצמם בפעמת חומס והעבודה כזו היא בלהי שלימה לפי שהוא כמוכרת במעשיו ומשום המכרית יבוא לפשוטו . אמנם בימי אחשורוש שהעבו נפשם למות על ה' ועל תורתו הנה בזה קבלו עליהם לעבוד את ה' מירחה העונש ועבודה כזו היא המובחרת שלא מפני המות לעולם בשום סיבה בהיות שהתכלה אינה תלויה בשום דבר מיזוני שבביזול אותו דבר תבעל התכלה כמו היא בירחתו תלויה בדבר דהיינו בירחת העונש ומשום המכרית ההוא יבוא לדבקו הרעה ח"ו ימי הפוריס הם הם יום מתן תורה שבטלו המודעת כי רצו להקן במה שהעמיד בתין חומס על כן שבו על ה' בתין חומס כילד הרי נאמר והשחיית כדת תין חומס ובודאי בפשוט זה בתמת יהרחל יהבר שהם היו חומסים בשחיית יין כפי שהיה רמוים לעונש על שהנהו מעשות מחשורוש • לך לפי שהשחיה היתה כדת וכרצון כל איש ואיש ותין שום חומס ומכריח ח"ו בודאי גדלה השמחה ותפלו בתין חומס • מה כנגד מה חקנו החטאת בתין חומס וזה שקבלו עליהם התורה לעבוד את ה' מהכתי ובטלו המודעת שלא לעטין עוד טענת חומס כאשר לפניס • ומהנעה זו ירחה לנו ליתן טעם לשבח לקביעות ימי פוריס הללו לימי משתה ושמחה בה ורחה כמה גדלה מעלת הימים הללו בעיני רז"ל שאמרו שכל המועדות יהיו בטלים לעתיד וימי הפוריס לא נבטלים ושמכו מדרש זה לפשוט וזכרם לא יסוף מתוך זרעם ומי יתן תיפה ותדע מה יום מיומים ומה נשתנו משאר המועדות וכי לא היה כן לעולמים בימי תגיעיכם שתשב למחות שם ישראל ולא עלתה בידו וכן במרים היתה עקה גדולה יותר מבשונן שלא היתה שם רק מחשבה בעלמא ונתבטלה • הלא הטעם הנכון הוא לפי שבשר ידוע שהתורה נלחית לא תתבטל או תתבטל בשום זמן כמו שבטלו מופתים רביס על זה בספר העקריס ובכפר נוה שלום וכמ"ש ושתה כתבו לכם את השירה הזאת כי לא תשכח מפי זרעו הרי שבריית חותם היא שלא השכח וכמו שכתוב ומי זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא יחומו מפיך ומפי זרעך וגו' • והנה כמו שהתורה היא בעולה עולמים כך היום שנתנה בו התורה לא יתבטל לעולם כדי שיהיה רושם יום קבלת התורה קבוע לעולם לא יחום והוא שמצינו מלחרים שלחים מלמתים דרוש זה שימי הפוריס נמשלו ליום מתן תורה כדרך שבירחר הרשב"ם בירושלמי דמגילה וילוף שם בג"ם שימי הפוריס לינן בעליס כתיב וזכרם לא יסוף וכתיב במתן תורה קול גדול ולא יסף • וכל מבקיל יסוד יתפלא במדרש זה מה היה לריך ג"ם זו מחרי שאר בהדיא כתיב וזכרם לא יסוף ונומר שלא שבח לדרום וליתן טעם לשבח לשמ ימי הפוריס לינן בעלין לפי שהוא דוגמת יום מתן תורה ובתורה כתיב קול גדול ולא יסף הרי שקול ה' על המים התורניים לא יסף ולא יפסק לעולם כך ימי הפוריס הללו שבשם בימלו יזכרמל המועדות וקבלו עליהם התורה מהכתי לינן בעלין • ומה יפה מבואר להשתה זו מה שפירש רבינו בחיי פרשת וילך שפשוט כי לא תשכח מפי זרעו נאמר על ימי הפוריס ע"ש • ומה עניו זה לזה • ולהנחתינו הכל מבואר בדרך אחד וזה כי קודם פשוק זה נאמר ואתכי הסתר אסתיר וגומר ומפשוק זה

למדו מסתר מן התורה מנין כו' כמו שיתבאר בסמוך ולהכי שנתמזה לסתר בסכוקים אלו הכי הוא מה שנצטו על ימי הפורים לפיכך נאמר כי לא השכח מפי זרעו שימי הפורים לא יהיו נשכחים לעולם לפי שהם כוללם ועדות על הסיבה הזאת שקבלוה ישראל מלהרגם כמ"ש וענהה הסיבה הזאת לפניו לעד ובבחינה זו יהיו ימי הפורים כמו שמים וארץ שהעיד משה כישראל לפי שהם עדים קיימים לעולם כך ימי הפורים הם לות ועדות על קיבול המועדות • וזהו שאמינו במדרש משלי בפסוק טובה עבהה מסכה ייגה לף ערכה שלחנה כל המועדים בפ"ט ויתי הפורים הין בפלים שנאמר וזכרם לא יסוף מזרעם וכתיב שם מ"ר לף יום כפור אינו כעל לעולם שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם • ויש להתבונן במדרש זה מה ענין ימי הפורים ליום כיפור זה עם שנראו הפכיים שזה יום עינוי וזה יום משתה ושמחה ועוד מלינו בגמרא מר בריה דרבינא כולי שתא יתיב בתעניתא לבר מעלתא ופורים ומעלי יומא דכיפורי • עלתא יום שניתנה בו תורה • פורים מעיקרא להכי מתקן • מעלי יומי דכיפורי דהנח ר' חייא מדפתי כו' • וכל המתמרים אלו דרך אחד להם ביום מתן תורה ויום כפור וימי הפורים כולם נקראו יום מתן תורה • עלתא דפסוקו • יום כפור כמו שאמרו במסכת תענית ביום התזכו זה מתן תורה פירש"י שם יום כפור נקרא יום מתן תורה לפי שבו נתנו לזכות לתרצות • ימי הפורים כדאמרן לפיכך יתיב מר בריה דרבינא כולי שתא בתעניתא לבר מן' ימים אלו עלתא יום שניתנה בו תורה • פורים מעיקרא להכי מתקן כ"ל שמעיקרא לא נתקנו כי אם מפעם קבלת התורה וביטול המועדות כאמור לעיל לפיכך יתיב מר בריה דרבינא כולי שתא בתעניתא לבר מן' ימים אלו עלתא יום שניתנה בו תורה • פורים מעיקרא להכי מתקן מהתילה שהרי בתורה לא נאמר כי אם ביום הכיפורים בהקריבכם מנחה חדשה וגו' • יום כפור לחני רבי חייא כו' • ומה שאמרו במדרש ימי הפורים ויום כפור לא נצטוינו כו' לפי שעלתה לשע"י שנו נתנה התורה מ"מ היה ההעדר כרוך בה מצני נדחים • הא' מלד העגל שנתכבדו הלוחות הראשונות • הב' מלד המועדות שאלו בה עיניהם לטעון טוענים ושנים אלו נתבטלו בשני זמנים אלו עון העגל נתכפר ביום כפורים וכו יכד עם לוחות שתחזרות תתת הלוחות שנתכבדו • וביטול המועדות היתה בימי הפורים כאמור לפיכך אמרו ביום כפור וימי הפורים לא יתבטלו כי בשני זמנים אלו נשלר רושם התורה קיים וכשם שהתורה תינה בתילה עולמית כך הימים האלו קיימים לעולם • ויש עוד בתינה בין ימי הפורים ליום כפור זה שבשניהם מלינו יום טוב ויום משתה ושמחה זולת שבימי הפורים קדם הטוב לימי משתה ויום כפור מוקדם המשתה שקדם יום משתה ומאכל ליום הטוב לפי שיום כפור הוא יום דין וכפרה וכשבעלי דינין עומדין בדין יהיו בעיני הדיין כרשעים כן ביום כפור זה קבל הקדושים וברשעים כך היא המדה שמתחילתן שלוה וסופם יסורין והוא הקדמת יום המאכל והמשתה ליום טוב והם הכיוצות הנזיכים לכפרה • לומנם ימי הפורים שנעשו בהם כולם לדיקים מנד קבלת התורה ובקיבול המועדות • ולדיקים כך היא המדה שמתחילתם יסורין וסופן שלוה וזהו סוד הקדמת הטוב לימי משתה ומשתה לו ביום כפור הוא לפרה על מעשי החומר וכך היא המדה לנל החומר שנתעב"ז אלנו ימי משתה ומשתה והשב"ב ימי עינוי ועבר וזהו סוד הקדמת יום משתה ליום טוב וימי הפורים הם בהפך זה כנגד עין הנפש והוא מבואר בהתבוננות מעט • ולחר הלעה זו מבואר לפנינו המאמר שהתחלנו בו החומר הזה מן התורה מניין בגמרא הזן העץ וגומר לחתה התורה לרמוז במעשה הנחש לפי שאמרז"ל הנחש הכיל זוהמת בחוה • ישראל שעמדו על הר סיני שפסקה זוהמתן כו' • ולפי שבמעמד הר סיני לא שפסקה הזוהמה לגמרי שהרי עדיין חלו ישראל עיניהם במועדות היה לפעון טענת לוטם לכך נאמר הזן העץ לרמוז שע"י המן סילקה על העץ השחלק זוהמת זו מישראל מכל וכל • ויש לחיון ויחס בין מעשה הנחש למעשה המן ע"ד שאמרו במדרש תרבע פתחו בלף ונלכדו בלף נחש והמן כו' וכן יסד הפיוט הכליה שבעים נהלה על המסים • ושמעתי פירוש הכליה ע' פסוקים שהם המנה מלחר הדברים המלה גידל המלך לחלוקות לת המן המלה מכוון ע' פסוקים עד פסוק ויתלו לת המן המדבר במפלתו של המן וכן שם המנה בפרשת ברחשית מברחשית המלה ע' פסוקים עד פסוק ויאמר ה' לל הנחש כי עשית זאת לחור לחה וגו' ולא לחנש בחה מפלת שניהם לחר מספר שבעים • ודבר זה נראה לפרשו בל' דרכים • הדרך הלחד הוא לפי שכבר לאמרו ד' פחתו בלף ונלכדו כו' ובחיבורינו עיר גבורים פרשת ויצב בלעם שזה מורה על היותם מן הקטנים כי כל קטן הוא בעל לף ותימה והמיד הוא לו למלה כעם ונראה בכל מוצה שירמה לנל זולתו והוא כוצא ממעשה הבי"ת חוצנין לת לכולם מה שנאמר בהמן וימלה המן על מרדכי תימה וכל קטני עלמותיו יקביבו לחתר פניהיהו כדלימת בפרק שוחל על פסוק ובקב עלמות קטנה נמלה החתלת מפלתו לחתר שבעים שנה הקוצים לכל לחד כמ"ש ימי שנותינו בהם שבעים שנה • הדרך השני הוא לפי שהנחש נהנוון להעביהו מעל מלות ה' ותוכחו וכן המן ביקש לבטל מישראל תורה ומלוה על כן נגמזה מפלתם לסוף שבעים מדה כנגד מדה כי עיקר טוצם הרשעים לעה"ב דהיינו לסוף שבעים ימי חלדם • הדרך השלישי הוא שהנחש שהה לת החדם ליל לחרי רחות עיניו וחמדות העה"ז שהנחתם נראה עין בעין משל"כ בחחות הנפש לעה"ב שעין לא רחתה זה"ם וכי חחות הוא לעיניים שחחות העה"ז נראים לעיניים על כן נרמזה מפלתו סוף שבעים לפי שבא לפחות לת החדם שיראה לת נפשו בעוכה בתוך שבעים ימי חלדו ולחר שבעים יהין חשבון בשלול לחבר הוא הולך שמה וכן המן לחבד

שג ארז"ל שפורים ויום הכפורים אינן נבטלים

שד מר בריה דרבינ' יתיב בתעניתא כולה שתא לבר מעצרת ופורים כו'

נקם להעניים על דם מבואר בדבר זה • הדבר הכעיני הוא לפי שחטאו בעין הרע בעין הרע נתן הנחש בחדם על הוה חטאו וכן המן חטא בעין הרע שנקט להכניס ביערמל כמו שיהמאר בסמוך נאר היטב במאמר ס"ו ע"ש לפיכך לקו סוף עין פסוקים דהיינו עין החת עין וסוד ממרו כי עין בעין יראו בשוב ה' חת ניון כי לעתיד בשוב ה' שבוח עמו יחחלק מן יערמל המעיקים והנוכרים המבטלים מוחס מחורה ומצות מן החויב הפנימי דהיינו היצר הרע חשר בקרבנו שם תרבו ומוסך כח מן הנחש הקדמוני חשר מפלחו נרמזה בסוף ע' כאמור • ומן החויב החיצוני העושים מעשה המן ומחבדים לבעל מיערמל הורה ומנוח ולעתיד יראו יערמל במפלחם כי לעתיד יהבטל היצ"ר כנרמז מפלחו סוף ע' ואיבי השם יכרתון כמפלח המן סוף ע' • או יחמוז על גחולה בבל שהיחה סוף ע' שנה • ומטעם זה נח בהורה נרמז מעשה המן אלל מעשה הנחש מלד היות שניהם ענין אחד • וכן בלוחרו ואבני השהם לחפיד נרמזה המוחעה ותיקונה וז"ם ועזבני והפר חח בריתי ואיך יוכלו להפר הברית חם לח שיהלו שיניהם במוחעה זו לפעון מעשה חוטם קוף על פי שטעשהם מעשה בחוסן שלח חוכל להעניעם מ"מ גם חאבי לח חביח עליהם הרעה זולת שהשהיר לחהיר פני מהם ולח חעשה להם לח טובה ולח רעה לך שממילח יהיו לחכול בהשחרת פני לכך חמר מיד ועשחה השירה הזחת לפניו לעד כי לח חשכח מפי זרעו ורמז על ימי הפורים כפירש רבינו בחיי ובדרך שבחרנו למעלה ולזה רמז שלעתיד לח יהיו עוד עיניהם במוחעה זו ויבטלוה מרצונם בימי מפחר כאמור • וכן באמרו קח לך בשמים רחש מר דרור שנרמז בו מרדכי לפי שפרשה זו סמוכה לפרשת שקלים שים להם יחש מפני פנים ימי הפורים החלה • החחת הוא שקלים חלו בחו לכפר עין העגל לדעת רז"ל ועי' העגל נשחברו הלוחות ונחקנו ביום כפור לך שעדיין היה שלימות הלוחות חלוי ועומד עד ביחת מרדכי לכך רמה הפסוק ליחן רמז למרדכי בפסוקים חלו • פפנים הפנייט הוא ע"ד פחרז"ל בפסכת מגילה :

אמר ר' שמעון בן פזי גלוי וידוע לפני מי שחמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישרחל לפיכך הקדים הקב"ה שקליהם לשקליו היינו לחן בחחד בחחד מחשוין על השקלים • משמעו של חחמר זה נרחה מבואר שחפרשת שקלים שנפרשת כי חשח בח הרמז על שקלי המן לכך הסמיך לשקלים חלו פסוק מר דרור שחהנשמין מיבח דכיח כמו שיבח ביאור ענין זה בחחמר הסמוך מבואר בדבך נפלח ומקובל ומחיסב על הלב וה' יזכנו בדרך חמת ויבחנו בפלחות מקורחו חכי"ר :

ליהודים היתה אורה	**עמוד מו**
וגומר אמר	מאמר שה
רב אורה זו תורה וכה"א כי	
נר מצוה ותורה אור •	ליהודים היתה
שמחה זה יו"ט שנאמר	אורה זו תורה כו'

ושבחת בחנך • ששון זה מילה שנאמר שש אנכי על אמרתך • ויקר אלו תפלין שבראש כו' :

אם בנוהג שבעולם שהשוגג מכפר פני השובות ומגלה פני הרעות שבמותו ענין קף על פי שאין דעתו מספחת לדבריו הנה מכאן רחה המן לדבר בחזני המלך שמלד ד' ענינים אין שום להניחם קף כי שברחה שהיחה לו כוונה מחרח :

הקדמת ענין זה מבואר שהמן בח על ישרחל משני נדדים לומר שאין שום להניחם הן מלד שאין שומרים כראוי דח המלך ה' שנאמר שהם נעדרים מכל עסק טוב הן מעסק הגשם הן מעסק הנוף וביאור כל חלה בחומרו יחנו עם חחד מפוזר ומפורד בין העמים ודחיסם שומח מכל עם ודחי המלך לינם עושים ולמלך אין שום להניחם הרי שהזכיר שני מיני דהות ה' ודחיסם היינו הדח המיוחד להם מלד הורחם • ב' ודחי המלך היינו עבודח המלך • ג' הדח המיוחד להם מלד הורחם יומר שים בו מן השימו מב' נדדים הח' הוא שבשוגג שבעולם שכל בעלי דח מחד מחחבדים יחד והם שומים זה חח זה והוא יחד שכל עיקר שמירח הדח חלוי בו ע"ד חרז"ל שיערמל חפילו בזמן שעובדים ע"ג ושלום ביניהם הקב"ה מלריך להם חפו כו' חומר זה המלח מבואר בדבך מחוקן ומקובל ובוב ויפה בחיבור זה בחמר כ"ג לשכנו הדברו ובחח שמה וחמלח ביאור רחב חיך שהשלום הוא יסוד גדול לשמירח הדח בכללו ושהוח סיבה גדולה שהחלישם כוחות יכריחון להקן עולם במלכות שדי • זה חומר שיערמל שוחח מכל עם בהעדר השלום כי לעולם חין בהשכמה חחח זה שחמר יהיו עם חחד קף על פי שהקהו יערמל בוי חחד בחרן וכ"ש בהיותם בחלוות העמים שמדבך הנולים לקבל זה חח זה ונלחמו והמה מפוזרים ומפורדים ביניהם קף בהיותם בין העמים חין בחפודה חחח ומדבבה חים חח רעהו חיים בלעו • ונרחה שזהו שחמינו שהמן הפיל פור הוא הגורל ונפל במודם מדר דווקא ונרחה

ישן גלוי וידוע ליהן טעם בשני דבריס • הדבך **לפני הקב"ה** שהרחמן הוא ע"ד שחרז"ל גלוי **שעתיד המן לשקול** וידוע לפני הקב"ה שעתיד המן **כו' וביאור פרשת** לשקול שקלים על ישרחל לפיכך **שקלים** הקדים לקב"ה שקליהם לשקליו וכיוצ דחמן בחחד בחחד

מחמיעין על השקלים רצו בזה שהמן בקש להכניס ביערמל עין הרע כי כל קנחי הוא בעל עין הרע והמן היה מקנח במדבדי וימלח עליו חמה כמבואר למעלה במאמר ס"ד ע"ש והפיל גורל במיזו חודם יכפר להכניס בהם עין הרע ונפל על חודם שדר שמלו חז דנים ויערמל נחמלו לדנים מלד ביבויים שנאמר וידנו לגורל בקרב המרן וידוע שאין העין הרע שולט כי חם בגוב עם ומלד זה חשב המן להכניס בהם עין הרע לפיכך נרחה מפלחו קוף ע' כאמור ומעשה זה שוה הקב"ה להקדים רפואה למכה בהקדמת השקלים שבחלו להגין על עין

הרע כמבואר מפסוקו שהשקלים שהיו ישראל נותנים הוא כדי שלא ימנה אותם להדיח ויבואו בהם הין כמו שקרה להם בימי דוד שפקדה בהם עין הרע לכך צוה הקב"ה שיתן כל אחד מחצית השקל וימנו השקלים ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם לפיכך העמיד לה יכפה וגו' שה"ק איך יוכל לידע מניינם על פי השקלים וכחשבון הזה צוה הקב"ה לישראל שיתן כל אחד מישראל מיד בהמ בלבד שממעיטין על השקלים כי מיד כשנכנס לבד שמזלו דגים שבר ישראל נמשלו בהם מלד ביניהם ויש לחוש לעין הרע מיד יהיו השקלים דוגמת השקלים שנפקדה כי השה וזה נהפך המזל דגים להזהות להדבה בישראל ונמשלו לדגים ולזו שאין הרע שולט בהם כי פסוק וילנו לכוש שנאמר לבני יוסף שנאמר בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ותרגו"ל על הקבי עלי עין שלא עולה עין שאין עין הרע שולט בהם מלד שהם מכוסים לך ישראל מכוסים מלד השקלים שמונין השקלים ולא הנמנים לכך נכתבה לפרשת שקלים פרשת ותתה קח לך בשמים לשם שר דוגר מהניהו חמשים ומאתים רמז למדבקי כהרגומו מירמא דביה והוה יבעל שקלי המן שנתנו לכפות מישראל שני מיני נר דהיינו נר מצוה והורה תורה ונר ה' נשמה אדם לכך נתנו שנר דרור שני מיני שקלים בין שניהם ת"ק ומחציתה חמשים ומאתים חהיינו ג' פעמים נר כי ע"י שקלי ישראל נאמר ליהודים היתה אורה זו תורה כו' וחזקה נר ישראל לחיותנו · זהו שנאמר ונהפוך הוא שבר יבלעו היהודים המה בשונאיהם כי המן בקשלחו בקש להכניע בהם עין הרע ולסוף נהפך הגורל עליו כדאמר ר' תנחום המודעי שנסתר קשלחו בשריש כו' והשרים הכניסו בו עין הרע וזה היתה סיבת נפילתו · ולו נוכל לומר שהשקלים הלו מכיזדע שהיו לכפרה על מעשה העגל כתרגו"ל למה מחצית השקל לפי שהעלו בחצי היום שנאמר בושם בא שם כו' וידוע שלומות הרמשונות נשהבדו מלד שהיה העין הרע שולט בהם לפי שהיו בקולות כנודע · לו שהשקלים הלו בלו לכפר עון העגל לפי שנאמר ויהוה פקדי ופקדתי עליהם את חטאתם רלה בזה שמחילת העון הגדול ההוא היה בעבור זכות הרבים כדאיתה בגמרא ת"ר יותן לה היה דוד רלוי להותו מעשה ולה היו ישראל רלויין לחותו מעשה כו' אלא ליתן פתחון פה לבעלי השובה כו' ומסיק שם ולכיכי דלי מצמיעין רבים ה"מ משום דנפיש רחמים כו' וש"ב אין החטה נפקד כל זמן שישראל אינן נזכרים לפניו ית' כי אם דרך כלל וע"ד בתוך עמי אנכי יושבת תמים ביום פקדי היינו ביום שיהיו נספרים ונפקדים לפניו ית' כל אחד לבדו ופקדתי עליהם את חטאתם כי אז ידקדקו בעון כל יחיד ויחיד והוא סיבה לזכור גם עון העגל ע"ד בתוך עמי אנכי יושבת לכך צוה ליתן השקלים ולא למותם לגולגלותם כי אם השקלי' ובסיבה זו לא יבא לעולם זכרון כל אחד לבדו בספר ההוא לכך נאמר העמיד לא ירבה ליתן שקל שלא כדי שלא יבא לידי זכרון פרטי לומר שקל זה הוא של עשיר זה וכן להסך אחל העני זה"ש שהשקלים באו לכפר עון העגל

שמ' לכפר על נפשותיכם · הדבר השני הוא מהידוע שאין בכל השמלים בניה בולעת חבירתה חיים כי אם בדגים הוא בשמלה שהאחד בולע את חבירו אי והוא הדבר אשר דברנו שהמן אמר יאכלו עם אחד מפוזר ומפורד ומלד פירוד הלבבות

שן פירוש נאה שבניהם אין את רעהו חיים
על היפוך בלעו ומעשה זה נפל הגורל על
הגורל של המן מודם אדר שמזלו דגים כך ישראל נמשלו לדגים שהאחד בולע את חבירו ע"ד שנאמר בלעם בשחול חיים וכחיב בלוע רשע לזיל ממנו · ולסוף נהפך הגורל שיבלעו המה בשונאיהם כ"ל שנמשלו לדגים שהמה יבלעו חיים את שונאיהם כדאיתה בילקוט הפיל פור וגו' עלתה בידו מזל דגים אמר לפושים הם בידי כהדין גונא ת"ל רשע הם אינם בידך כ"ש אתה בידיהם מה הדג הזה פעם הוה בולע פעם נבלע כך אתה נבלע בידיהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם ע"כ במדרש ומפשוטו יתיה שהוא מסכים מכל צד לדבריהם שהמן אמר הפושים הם בידי כהדין גונא ת"ל לפי שנמשלו ישראל כהדין גונא שהאחד בולע את חבירו ובא החשובה להדבקה אתה בידיהם וזה ממש כדבריהם וזהו סוד השקלים שקדמו לשקלי המן כי המן חשב שמלד עין הרע שים לכל אחד מישראל על חבירו יבלע האחד את חבירו וזה יהיה סיבת נפילתן והקדים הקב"ה השקלים המכפר על עין הרע כאמור ומלד השקלים לא יקנא האחד בחבירו כי העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט וש"כ הכל שוים ובסיבה זו יהיה שלום על ישראל שלא יהיה לאחד מקום לקנא בחבירו · וש"ם ליהודים היתה אורה זו תורה כו' אתת שבהעדר השלום יהיו כגוים אין תורה כי התורה כל נתיבותיה שלום ובזמן שחזקת משלום נפשם כתיב בשיתי טובה ואין טובה אלא תורה כו' לפיכך אמרה לשתר לך בשום את כל היהודים ובניהם זו היא שיהיו בתעודה אחת וזה יפר הקב"ה עלתו של המן וכן נאמרו אח"כ במשלות מנות איש לרעהו המבדה שלום בעולם זה"ש בסוף המגילה ודובר שלום לכל זרעו זהו מלד האחד שבאחרנו אשר בסבתו בא המן להמידם · ובדרך הפשט נראה לפרש אורה זו תורה על שבשלו המועדה בימי מחשבותיו· הלד השני הוא שאמר גדחיהם שונות מכל עם מלד היותם הולים עיניהם במועדה רבה לאמר לנוסף היינו בהר סיני וש"כ אין נחפשים לעולם על אלא קיימו מה שקבלו ואם כן אינן בעלי דת כמ"ש והשתייה כדת אין לזונם כ"ל שהשתייה היתה כמו לישו דת אלא יקרא בעל דת אם הוא מוכרח על דתו כי אינו בעל הדת כי אם מלד הכחיבה ומלד רלונו כנודע מגדר הדת זה"ש אין לזונם כמו שאינו נקרא בעל דת אם יהיה אם לישו לזונם כך היתה שתייה זו בלי לזונם ויכול להיות שזה כוונת רז"ל כדת היינו כדת של תורה כו' אעפ"י שדברו זה על ביזוי השתייה מן התחילה מ"מ נוכל לומר שבא הרמז גם לדבריהם אלה לכך אמר המן ודתיהם המיוחד להם בשתיה מלחות כל העמים שאין תולין עלמם בתועדה כזו לעטון מעשה לזונם לכך

היתה

היתה התקנה לזה קיימו וקבלו קיימו מה שכבר קיבלו ובטלו המועדא כדאמר רבא מעמ"ס הדור קבלוה בימי מחשורוש ובדבר שנתבאר לעיל במאמר ם"ח ע"ש • זה"ם ליהודים היתה תורה זו תורה כו' כי מכאן והלאה היתה התורה ליהודים ומתבאר שלהם נתחדי שקבלוה מרצון טוב ובטלו המועדא כאמור משמ"כ לפניהם לא היתה נתבאת שלהם וק"ל • ומעשה זה קורין קודם הפורים פרשת שקלים

ופרשת זכור • פרשת שקלים **שח** ענין ד' כדאמרינן להקדימם לשקלי הזן • **פרשיות**

פרשת זכור לפי שנאמר ויבא עמלק

וילחם עם ישראל בנפידים ותרג"ל לפי שרפו ידיהם מן התורה כדאיתא במכילתא לכך נאמר זכור את אשר עשה לך עמלק בזמן שרפו ידיך בתורה • וזכירה זו מועלת לטעת בלבך שכל זמן שים לך נפיון ידים בתורה חזי לטעות זה יבשו ידיך וגד החויב עד כי נבר החויב לפיכך נאמר וידי משה כבדים שלא היה לו מקום להניח יד ולהתפלל עליהם כך בימי מחשורוש שרפו ידיהם מן התורה והיו תולים עיניהם במועדא דבה על כן הגדיל תויב לך לכוף בחשב קיימו מה שכבר קבלו ובטלו המועדא נאמר ליהודים היתה תורה זו תורה וכמו שקודם הפורים קורין פרשת שקלים שהוא כפרה על עון העגל כאמור ופרשת זכור להזכירם שעיקר הגאלה ישראל תלויה בשמירת התורה כך קודם הפסח קורין פרשת פרה שגם היא לכפר על עון העגל כדאיתא במדרש תנחומא הפס ותקנת עזרא היא כו' ופרשת החודש הזה לכם לשמירת התורה ע"ד לא ניברת סיברא אלא לגרסא • או פרשת פרה למהרתן של ישראל שהיו במגרים כלם ממתים בגילולי מצרים ופרשת החודש לעקור מחוכם עבודת המלוה כדאיתא בעקידה פרשת בא וכל זה אין לו סייכות לגאולה מדכתי כנודע • שנייה לה דהיינו דתי המלך אמר שיהיה עושים כי דתם אינו מניח להם לעשות דתי המלך כדאיתא בגמרא אמר המן כל ימיהם הם מונחים בשה"י ולא יבוי כרגע למלכא כו' פירש"י שבת היום פסח היום כו' ולהנתה זו נאמר שדברו ליהודים היתה תורה זו תורה כו' וי"ש ומילה ותפילין לכתורה נראה שהתלונה היתה כנגד ד' מצות אלו שאין מניחין ישראל לעשות דתי המלך • א התורה יהוי שכל המתן עליו עול התורה כו' • ב הימים טובים היינו ממש תרג"ל בם"י פ"י שבת היום פסח היום כו' • ג המילה לפי שהיא בזה כי מצד המילה הם התנוצי כח ולא יכלו ללחוש מלחמת המלך כדאיתא במעילה פרק קדמי מזבח שפעם אחת גזרו מלכות יון על ישראל שלא יעלו כו' הלך ר' רחומן ואמר לקיסר מי שים לו תויבים רומי שיהיו גבורים או תלמים מ"ל תלמים מ"ל היהודים שהם תלמים מכח מצד המילה כו' וכאן אמר המן שמצד תולמת המילה אין יכולין לעמוד מלחמתו ואין להם כח לעמוד בפיכל המלך לעשות מלחמתו והיתה כוונת המן לכתל מהם המילה זה"ם ונאלות ספרים וגו' להשמיד להרוג ולאבד וגומר היום אחד וגו' ושלא נבח יים להקשות למה אמר ושלא לבוז לכתוב על לבזוז הכל בכתב אחת להשמיד ולהרוג ולאבד ושלא • שלא בודאי שנתמעט להשמיד ולהרוג רמז לתדבון הגופות ונמעט ושלא לבוז רמז ביעול המילה שנקראת שלא כמ"ש שם תאכלי על תמרוק כמוהן שלא רב ופסוק זה נדרש על המילה ונזה הלך המן בדרך זקנו עמלק שזקן מילות כלפי מעלה והיה מזה מצות המילה זה"ם ויעמע יתרו מה שמועה שמע ובא שמע קריעת יס סוף ומלחמת עמלק ר"ל שלכך נתגייר יתרו לפי שמע לית שנקרע היס ליטרתל בזכות המילה כמו שלמדו מפסוק לבוזה יס סוף לנזרים ושמע שמאר ה' מלחמה לה' בעמלק מדור דור על שבזזה מצות המילה לפיכך נתגייר לפיכך קורין פרשת זכור קודם ימי הפורים להזכיר מעלת מצוה זו וגודל שכרה ושנאמר • ד התפילין שמר שמצד התפילין שברחשם לית יכולים לעשות מלחמה המלך כי היו רשאי לשלח מצח על רחשו כל זמן שהתפילין ברחשו וכן שאר מלוכות בזויות כי תפילין גרויכן גוף נקי וחשב המן לדבר בחוצי המלך לבטל מהם מצוה הלו ושם שורש הדת והחמונה כי התורה היא שרחם לדת ישראל והמילה והתפילין וי"ש ושנת בכלם נקראו שלשתן אות לפי שהם יסודי דת התורה ימו כמו שיתבאר היעב בחיבור זה בעיון המילה בשאר הם"ב ע"ש וחשב המן שעל מצות הלו יתכרו נפשם למות ולא יתוהו המגשים לקיים עליהם בעולם וזהו שאמרתו שעשה המן בדרך הסוגה שהיו מגלה מה שבדעתו כי כל עיקר כוונתו היתה להשמיד לך למלך אין שוה לבקש על זה בלי טעם עד שבר חשב לפקוחו בחתבולות הלזו ובקש על ביטול מצות הרשעיות ולסוף כאשר נתבטלה הגזרה חזרו היהודים לקיום מצות הלו כשרואמרם זה"ם ליהודים היתה תורה זו תורה וי"ש ומילה ותפילין כו' ושמעתי תומרים כלפי שגם' מתחילה מניע לבל נגזל ליהודים ולבל תשור בתורה ותפילין שהם מעמתים לב ותשור בשמחת י"ש ולשמות בשמחת סעודת המילה וכשאר נתבטלה הגזירה הוחזרו בכולם זה"ם ליהודים היתה תורה כו' • הוה לגודל התועלת שנמשך ליטרתל לדורות מימי פורים הלזה ראו חז"ל לדקדק בתומר מצוה זו במצות מצות ותחנות לתביונים לפי שבח עליהם המן מצד העדר מדת השלום על כן נעטרו במצות מצות שני מצות לתחד כי זה תורה על תהבה שביניהם כמ"ש ולתנה יהן מנה אחת תפיס כי אם חנה תהב וגו' ותחנות לתביונים לפי שבח עליהם בשעת שהם בעלי עין הרע לפיכך נפל הגורל בחודש אדר כתמור על כן נעטרו ליתן לתביונים שלא יהיה עיניהם רעה בשל תחיהם העניים כמ"ש טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל ובסיבה זו יזכו לרוב בקבר התרן ותין העין שולטת בם ושבו ימים הלו ימי משתה ושמחה בהלל והודות • לך מה שרחיתי בימים הלו שהוקמו לשמות בהם לשם שמים ולספר בניסים ונפלאות שעשה לחבותיו בעשר הימים התלו ושמע קול שוחה על היין ברחם כל תוצות יתהללו

שט הנהגת ימים אלו במשתה ושמחה

ותבקש התרן לקול היועץ מביא בליעתם ויעמו תת טעמם ומרחיקם לתת על פיהם מסוה עד שהפך לתים תחר ותין לו מביא כי לכלם

יהיה חליפות שמלות היו לנשים כי על כל נכר יהיו כלי חמדה וכל החנשים יחנו על פניהם כסות עיניהם עד חסר כל רוחיהם לא יכירום לא יעשו ולא יבינו מי ומי ההולכים עדרים עדרים פעם בחוך פעם בחוכות חגל כל פינה לחקור ליחזו מקומן של זכחים ולחזו מקום יינם וילכו להם בחפים ובמחולות מפזז ומכרכר בכל עוז ושמה כלי זיינה עליה וחמשים עלו בנות ישרחל מזויינים בכל שלמי הגבורים וכל אלים מישרחל חרבו על יכבו ולחיליו שנוחו גם הנערים יפיחו להם עדרים לבדם בשנותם חת טעמם וריחם וילכו לקוחם קם בזנים ופעמונים ושמע קולם בכוחם קול ענות בחיכופים וגידופים כבולות ושחוחות בחרוזות ובדברי הבאי ולילול לחוק ושחוק עשו להם כל השומע יצחק גם חלש ביין שגו ובשכר תעו מדרך השכל יחהו וישכרו עד חסר לח ידעו בין חרור לחן לבורך מרדכי עד חסר הם מריקים חת גופחם קיא נואף כלי מקום כהריק החפחות חן הזבל ויוספו חליו כל העדרים וגללו חותו בחרובות קריה במקומות המעונפות חנקי שפחות · וכזה יהיה יום משחה ויום רצון לה' ומחין להם סמך למהנים מקולקלים כחלו חלח גם בשחר המועדות נלחמה בהם שמחה לך מלחו סמך מלחי"ל לריך להשחכר עד שלח ידע כו' ושל י"ח חיבות חלו העמידו חילי חילים הלבות מקרח מועד והלבות מרובות והנה בפסוק שמע ישרחל שהוח עיקר יחודו של יוחר הכל חין מדקדקין בו כך · ושם מלינו מחמים הרחשונים עשו כן כמו שכחוב בהלמוד מכחה מעשים המוכיח שעשו מרוב שמחה היינו לפי שהמה כל שמחתם היתה לפני שמים לך נזמינים הללו רחימי בני עלייה והנה מועטים שיממנו ויעלו לפני ה' לפני שמים כי חם בדרך חנות חנשים מלומדה כמו שחנו עושין כל כשרון המעשה בדרך זה וכבר כחב הרחב"ם ח"ו לח החיכו רז"ל להשחכר כל כך כי חם קלח יותר מכדי לימודו וכן כחב הכל בו ו"ל רחוי למנוע העם מכל המעשים המקולקלים החלו וכיוצח בהם שמים בזכרון גבורותיו ית' ושפלותיו ולבקש מלפניו יחבדך על עמו שיעשה עמנו נסים כשבר עשה עם חבותינו כי כבר מלינו במדרש שכל הגחולות נרמזו בפסוק חם הנניח שמחה גחולה מלרים היתה ע"י חהרן ומשה זהו ל"ח חם · גחולת מחבוחת ע"י חסתר ומרדכי · גחולה חחרונה שהיתה בימינו ע"י חליהו ומשיח · ולפי שימי הפורים הם חות ומופת גם על הגחולה חחרונה ע"כ דרשו בסנהדרין חחת העעון זה המן כו' · יעלה נרום זה מרדכי כו' והיה לה' לשם חלו ימי פורים · לחות עולם לח יכרת זה מקרח מגילה · וכבר בחלנו טעם שזכרון ימי הפורים לח יפוח מחוך זרעם ומדקחמר והיה לה' לשם ס"ם שעיקר השמחה היח לשם שמים · מקרח מגילה שהחמירו רז"ל בדקדוק קריחחה לפי שהיח חות עולם על קבלת החורה בכל שנה שלפיך היח השוכה כספר חורה בכל מיני קדושה כמו שבחלנו מעלת מגילה זו על יום מתן חורה וכשם שהחורה נלחית כך מקרח מגילה תהיה לנו לחות עולם לח יכרת וזכות שמחה זו יזכה לשמחת עולם כמ"ש ופדויי ה' ישובון ובחו לציון ברנה ושמחת עולם על רחשם חתן סליק חלק ב' :

חלק שלישי

בנישואין ומילה ופדיון הבן ובר מצוה וצדקה וביקור חולים ודרוש להספד בר מינן ·

חלק ג' עמוד א בחתונת חתנים

בעמוד זה מבוחרין ד' זמנים לימי הנשוחין והם כי"ד בשב"ז כי"ח בשבת כ' ויבית מלחנים על כל מרכע זמנים הללו :

עמוד ב בשקשה היחום בזיווג זה חיזו יחום עדיף יחום עלמו חו יחום על חבותיו ויבחו מלחנים רבים ע"ז המכריעים לכחן ולכחן :

עמוד ג בשחה חנחים הכרחיים להנלחת החדם והם נמנחים לחדם כשיבח שמה ע"ד חרז"ל השרוי בלח חשה שרוי בלח טובה ברכה שמחה תורה חורה שלום :

עמוד ד מדבר במהות הטובה המשכת מזיווג זה וע"ד שרוי בלח טובה ויבית מלחנר רז"ל יבח טוב ויקבל טוב מטוב כו' :

עמוד ה מדבר במהות השמחה מזיווג זה ע"ד שרוי בלח שמחה וע"ד כל ההנחה מטעודת חחן ולינו מעמחו כו' ויבית ה' זיווגים בנגד ה' קולות :

עמוד ו מדבר במהות הברכה המשכת מזיווג זה ע"ד שרוי בלח ברכה ויבית מדבש רז"ל חשתך כנפן פוריח מה הנפן פריו לברכה :

עמוד ז מדבר במהות החורה המשכת מזיווג זה ע"ד שרוי בלח חורה ויבית מחמר מחי טעמח לח פרים חר סודרח דלח נסיבים כו' :

עמוד ח מדבר במהות השמיכות שנוהנין ליחן לחחנים כיום חחונחם ע"ד שרוי בלח חורה ויבית על עין זה פסוקים רבים והרבה מחמרי רז"ל :

עמוד ט מדבר במהות החומה לחבר עליה חמרו רז"ל שרוי בלח חומה כו' ויבית מדבש רז"ל חני חומה זו חורה כו' :

עמוד י מדבר במהות השלום הנמשך מזיווג זה ע"ד חרז"ל שרוי בלח שלום ויבית מדבש רז"ל ויפס לך שלום שהשלום חופס לכל הברכות :

עמוד יא מדבר בזיווג שני ע"ד המחמר חין מזווגין לחדם חשה חלח לפי מעשיו כו' הח בזיווג רחשון הח בזיווג שני כו' ומספר שמודיע הס י"ל כמספר המעלות החלוין בזיווג זה דהיינו ה' קולות וטובה · ברכה · שמחה · חורה · חומה · ושלום :

החלק השלישי בנישואין

עמוד א

מאמר שי

ד' זמני מוגבלי לימי הנישואין

תנא דבי רבי ישמעאל עד כ' שנה הקב"ה ממתין לאדם מתי ישא אשה וכיון שהגיע כ' שנה ולא נשא אומר הקב"ה תיפח

עצמותיו של אותו איש · אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר ואי נסיבנא בארביסר הוה אמינא גירא בעינא דשטנא (קדושין כ"ט) עוד אמרו בן י"ח לחופה :

אם יבא ליזו מרם ומוסב ובוזה בים וכי עומה מהרסיו ומחריביו הימנו בוודאי יעשה מחבולה מה להגיל מן המהרם שלא יחריב הבנין לגמרי וזה יוודע לנו מעשה למכבש זמנים שלו אסר הימנו רז"ל לימי הינוקות והם בי"ד בע"ז בי"ח בשמת עשרים כמו שיבוא :

הקדמת ענין זה לא נעלם מעין כל מבקש ודורש שזה שלקים שלהיותו הוא המומן הוא הבונה הוא היוצר המדם בשלם ודמות פניהי להבין ולהשכיל כאחד מאבות המרוס במרוס והוא מחלית כל הממציאים וזהו דעת חכמי המשנה מעש"י שהרמב"ם בספר המורה פ"ג י"ח מהמלק השלישי אמר שטעה מי שחושב שהמדם מחליח המציאות והחריך הם הרב בחקירה פילוסופית לך כל הבחיים אחריו הבו על קדקד שברתו מבה רבה לא זוכו ולא חבשו והשכמה חכמי המשנה שהמדם מחליח המציאות והחלית המדם לעבוד שת ה' ומשת שהכל שת מסיבה רחשונה ים' והכל שב של סיבה רחשונה ים' שע"ש שגם בזה אין לו ים' שוב הועלה במ"ם והם לדקת מה אתן לו מ"מ כשכון לבעליו רחוק עיניו עושי רצונו ועבדה לה' מאחת פעולת השלמים כאלו היה לו שוס תועלת מעבודתם לך שהמדם לא היה עובד אלהים כי אם מלד הרצון והבחירה ש"כ הוסיף הקב"ה להשמיד בבנין הבית הכללי והפרטי המהרם והמחריב הפנימי כיצד בנין הבית הכללי הוא העולם הגדול בכללו שנקרא בית במ"ם בחכמה יבנה בית ובחבונה יכונן וכחיב ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בחבונה ומציאותם תלוי במציאות החכמה והחבונה זה"ם בחכמה ובחבונה ר"ל בשביל החכמה והחבונה שבחדם שמפאת החכמה ג"כ הוא נעשה עובד אלהים מלד הבחירה ותקון הבית הפרטי דהיינו גוף החדם שנמשל לבית במ"ם ובשפתות ידים ידלוף הבית· ביום שיזושו שומרי הבית · ובכך למדנו שכל המציאות היה בעבור החדם ש"כ קיום הבית הכללי תלוי בקיום הבית הפרטי · וקיום הבית הפרטי תלוי בשמירת התורה במ"ם רז"ל הוסיף ה' בשמי שומר כולם תלוין ועומדים עד יום שמי בסיון כו' ושמירת התורה מיוסד על מדעי פי הבחירה המנושים והבחירה תלויה בזה המהרם הפנימי דהיינו היצר הרע כי זולתו היה החדם מוכרח במעשיו וש"כ היה ענין מוכרח להוסיף מהרם זה בתוך הבית המנושי להמליח המחלים שאר מלין היתה הכוונה בכל מעשה ברחשית בחשוך לך ים לחום שלא יפרוץ מהרם זה גדרו ויחריב הבית מבל וכל בהמותו על הקפה החחרון בחחדות הגוף הוסלכה התורה לברית לו חבלין והיה התורה רמ"ם רז"ל ברחתי יצר הרע ברחתי לו חבלין כו' דהיינו התורה כמו שחמר שם פגע בך מנוול זה מסכתו לבית החדש ותעסוק בתורה ה' ומתורה חבין החמת כי על דבר יביאך החלהים במשפט וע"ד זה חרז"ל לעולם יעסוק חדם בתורה ומצוה שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולשמה לא חמרו שיעשה המצוה שלא לשמה ומתוך כו' שלא בודחי שכל מצוה שלא תורה חס יתחיל לעשותו שלא לשמה מי יניחנו לעשותה לשמה שכל עם חלמוד תורה כשיתחיל לעסוק שלא לשמה מז יצין מתוך התורה שעיקר לימודה הוא לשמה וכן העשייה ותו יחזור מדעתו וילמוד לשמה לכך חמרו בתורה ומצות ר"ל שניהם כאחד כי מתוך לימוד התורה יבא לעשות שניהם לשמה וע"ד זה חרז"ל שפשם ושלא מצא חלה לבטול תורה לפי שביטול התורה ושלא עסק בה ע"כ לא מצא עומו כי לא ידע במה הוא נכשל אבל בחמת על כל פניס שהשת נרם לו זהו שחמר מצאכתו לבית המדרש כחמור · לך שהתורה נם היא תיכה בחכלית השלימות עד שיעשה חשה לפי שים לו לכל המדם שני בניניס האי הוא בנין ביתו בעוה"ז בכסף וזהב ויתר נרכי המדם הב' הוא בנין בית לעוה"ב בתורה ומצות ושני בניניס אלו הם שני הספרים כמודע שבנין הא' הוא שחיכת הבני ע"ד חרז"ל שבנין ילדים שחיכה ושחיכת זקנים בנין כמו שחמבחרה כוונת מאמר זה בחר היטב בחג הסוכות מאמר קנ"ב ע"ם וק"ב עומו עלה מה יעשה המדם הנבוך בין המניה אלו חם יקיים ובחורתו יהנה יומם ולילה לקיום ביתו הנאחי לעולם הבא ק"ל מלחכתו מתי נעשית · וחם יהיה כל עמלו חו קלחו בנרכי ביתו לעולם הזה ק"ל מתי יעשה לביתו הנאחי בקיום חומרו ובחורתו יהנה יומם ולילה · ובימה העלה היעוחה מעלת ה' היה חקום ומיען שימת חלה ויעשו שותפות ביניהם כיעשכר וזבולון וזה שהחלה העסוק בכל נרכי הבית כמבואר בסוף ספר מלאי שבחת לב בעלה בחלה מחבלת שהיא חמניח כל נרכי הבית והוא יפנה עלמו מכל עסקי הבית ויעסוק בחורה ותחלם כל המלחכה מלחכת מעשה ברחשית כולם חלויים ועומדים עד בא יום זיווגם שעל ידה נשלמה הכוונה מכל וכל ולפיכך נזכר חלל החלה לשון בנין שנחמר ויבן ה' חת הצלע לפי שעל ידה נשלם בנין הבית הכללי והפרטי כחמור וזה שחמר חכמות נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו וביה זה יחמר הן על כל העולם בכללו והן על בנין הבית החחוני הפרטי כולם יקראו בניים מלד זיווג זה כמ"ם ושבנה גם חכמי ממנה וכן דרשו רז"ל בחסכת סוטה שחר ובניה ביחד זו החלה כו' ובהעדר הזיווג נקרא חוהו ובוהו ומהורם וכמו שחמר לא לתוהו ברחה לשבת יצרה · זהו שחמר בית והון נחלת חבות ומה' חלה מצלח ועד שנחמר חלה עיני לל ההרים מאין יבא עזרי עזרי מעם ה' עושה שמים וחרץ יחמר

שיא עזרי מעם ה' שסחם בית והון הוא נחלת ע"ד ומה' חבות שנקראו הרים כמ"ם אשה משכלת שמעו הרים ריב ה' לך החלה המשכלת היא המעמדת בנין הבית הזהת והיא מחת מלחים להיות לו לעזר בקיום בנין הבית הפרטי והכללי זה"ם חלה עיני לל ההרים דהיינו החבות מאין יבא עזרי ר"ל חת החלה שנקראת עזר כמו שחמר חעשה לו עזר כנגדו ופיניתי

כה וכה אם האמה גם היא נחלת אבות שמשלו להרים ולחיתי שחיה בת מן ההרים כ"ל מה' תאמה משכלת לעזר ולהועיל זהו שאמר עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ לפי שהוא עשה שמים וארץ ומציותם וקיומם תלוי בזיווג זה כאמור על כן הופיע הקב"ה לבלות עזרו מציון ומקודם יסעדנו כדי להשלים כוונתו ית' לעשות את האדם בעל בחירה להיות מוקם ברע ובחר בטוב. ואם יתקפו יצרו הרע להפילו במכמורותיו אז השניים תלו יעמדו וגברו דהיינו התורה והאשה זהו שאמר על זאת יתפלל כל חסיד תליך לעת מצוא זו האשה כו'. זהו שאמרים ואמר רק לשמך מיס רעים תלינו לא יגישו שהועלת התורה והאשה הוא להצילו משמך מיס רעים הזדונים שהיה"ר ממשל בהם לכך ה' לא טוב היות האדם לבדו לפי שבכר אמרו במדרש והנה טוב מאוד זה יצר הרע והלא לבאר לא טוב אין היה"ר נקרא טוב בהחלט כשהוא לבדו בלא אשה שאחרי יכול להטותו מכל וכל מן הדרך היישר לפיכך תעשה לו עזר ע"י זאת האשה כאמור. נמצא להעשה זו שמשל אחד נקרא היה"ר טובה כי על ידו נעשה האדם בעל בחירי ושמשם כל מלאכת שמים וארץ ומשל אחד הוא נקרא מכרם וצריך האדם להשמר ממנו בכל עת ובכל שעה כשים מקום לחוש להתגברות היצר הרע על כן הגבילו רז"ל תרבע זמנים ליומי הניסומין דהיינו בתרביסר או בשיתסר או בן שמונה עשר או בן עשרים ודבר זה יתבאר ע"ד המשל וזה תאורו:

משל למלך שמלאם בתיו עיר לבשמה עד רדתה כל זמן שבני העיר כמעט משכימים להשלים

שיב משל נמרץ על ארבע זמנים לנשואין

לוחם כנגדו ובני העיר קטנה שלמים הם אחו אע"פ שלפעמים הוא מקייס תיזו מצוה קודם היותו בר מצוה דהיינו חנים וגירת בשיעת דשמעת מ"מ אחרי שחינו מצווה ועושה אין היה"ר מתקנא בו כי אין מלך ואין שר כנגדו אך ממנם אחרי שהם י"ג דהיינו בשמת י"ד שבני העיר קטנה שום יבינו עליהם מלך חדש ויצר הלוחם כנגדו בדרך שאתאר במאמר שפ"ח בסוד תומרו שום תשים עליך מלך ואז בלי ספק גם היה"ר מתגבר כנגדו ע"ד שאחז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו לפי שהגדול לוחם בחזקה כנגדו לפיכך גם יצרו מתגבר והולך וכדרך שאחז"ל שלדיקים נדמה היה"ר להר גבוה ותלול וכן ע"ד שאמרו שמניח התומות ומתגרה ביחזקאל כו' והכל מבואר בדרך אחד נמצא להעשה זו שבשת י"ד ערך האדם שמירה גדולה יותר מבימים הקודמים לעמוד על הפרק להכריע בחזי תבני עיר קטנה לזרוח שיעמדו על נפשם ויתחוסו עליו כחם על הגר שלהיו שאר נפשם כחם על השמן מפחת קודם מזר שלהיו שאר עליו וכחם על פחיל ימיד שליו זה הגוף שאר יהוה שליו שלא יפלו ביד יצרם הרע הפורש לאדם מכמורים לצורר לגלות ערוותו עליו בחייו לפיכך מי האיש החפץ חיים להנצל מפח יוקשיו אין טוב לו כ"א ליחס אשה בשנה היא כמו שאמר רשה חיים עם האשה כי ע"י האשה יצל מהכמוכי היצר והוא שמן הוא יצר הרע הוא מלאך המות וזהו כוונת התומר ותי נסיבת בתרביסר הוא תחילת גירת בשיעת דשמעת. וכמו שאמר כחניס ביד גבור כן בני הנעורים כ"ל מי שנותן אשה בעוד היותו נער ומתחיל להוליד בימי הנעורים זהו שאמר הנה שלח ה' בניס שכר פרי הבטן כחניס ביד גבור כן בני הנעורים וע"ד גירת בשיעת דשמעת וק"ל. האמנם אם עבר הזמן ההוא ולא נשא אשה אז לפחות ישא בשיתסר כי כבר אחז"ל ובתלמידי חכמים הוא מתגרה יותר מבכולם וידוע שמיטו נקרא תלמיד חכם כ"א מתוך התלמוד כאחז"ל העוסק במקרא מדה ואינה מדה כו' עד ובתלמוד אין לך מדה טובה יותר ואמרו בן ע"ו לתלמוד ומ"ל אחרי שלשת לו ע"ו שנה בהיותו בשיתסר ים יותר לתת להתגברותו של יצר הרע לפי שבתלמוד מתגבר לו לכך צריך הוא לבטלו בנשיאות אשה. וזהו שאמר הלי דעדיפנא מחביבי דנשיבנא בשיתסר כו'. האמנם אם עבר נם זה הזמן אז לפחות ישא בהיותו בן שמונה עשר שאם לא ישא אשה בשנת שמונה עשר אז היצר הרע כלכל בניח התאוני שלשה שני חזקה בלתי שום מחשה ובתלמת זימני הוי חזקה שים עמה טענה לאמר כי הוא המושל בעיר קטנה זו ואחר זמן זה לא הועיל המחשה. ואל תסיבני מן הימים הראשונים שהרי מצינער לנאת ממעי אמו בא לו היצר הרע אם כן כבר לכל כמה שני חזקה. תשובה לדבר שעד שלשה עשר שנה אין החזקה מועלת כי עדיין לא נולד היצר טוב עיקר הבעל בניח התאוני וכבר ידוע שאין החזקה מועלת בנכסי יתומים קטנים ואחר שלש עשרה שנה נעשי' שבת האים לביתו מכל מקום עדיין לא נודע לו בביהוה כי הניח שלו עד היותו בן חמשה

עצב שנה לתלמוד ומז מוכר לו הקדוש ברוך הוא שכר מכיוצא למאי כי הביא והעלייה שלו הוא וכחות הנוף נברתו לשמשו והשעבר זה התורה והמכתב מכתב אלהים הוא המפרסם דבר זה ופ"ר שם בזמן הזה תינו משתדל לעשות מחתה ביניהו בשביתת התפה אזי אחר זה יהיה קשה ההסברה כי ההרגל יפוד להיות עצב ואם כן חזקה היא שים עמה טענה שכבר מכרו כל אחבי שיר קטנה העיר ומגרשיה סביב בידו לכך תרז"ל בן י"ח למופה זהו שאמר רחה חיים עם התפה היינו כשיפה תפה בשנת ח"י בלמוד ומז לדבר זה מן התורה שנאמר ויהי את תניכיו ילידי ביתו במורה עצב ושלם מלות • ומשלה מבואר בחיבור זה בדרכות בר מלוה במאמר ח"כ • שבפסוק זה מדבר במלחמת התפה עם ישנו • והורה שעיקר הזמן שנרוך התפה לזרז שם תניכיו ילידי הבית התעוני בשנת שמונה עצב הוא דוקא ואז יפחדל לשתה כנגד ישנו ביום הלחמו ביום קרב זה כשיפה תפה בשנת י"ח ואז יזכה מלד התפה לג' עמודים תפה השולם עומד עליהם והם תורה עבודה וגמילות חסדים בדרך שיבואר במאמר ס"ע ובשהן כוללים בתספר מלה• התורה כוללה בתספר מלה • כי כולה כוללת ל' שערי ביטה • ל"ב נתיבות חכמה • ה' חומשי תורה • ו' סדרי משנה • ז' חכמות הרי מלה • והתפלה עבודת הלב מלה ברכות בכל יום • ובג"ח הוא שיהיה כפו פתוחה לעני כ"ף גימטריא מלה זהו סוד תומרו שלם מלות ומוצה עצב וזהו שפירש"י שלה היה שם כי שם תליעה בגימטריא ש"ת כי בחמת במלחמה זו עיקר העזר מלחי תביו ע"ד שאמרז"ל תלמלה הקב"ה עוזרו תינו יכול לו כו' ה"ם תליעזר ע"ד כי תלחי תבי בעזרי וכן התפה שנקראת עזר שם זכה הוא מלת ה' ע"ד עזרי מעם ה' וכתיב ומה' תפה מפלת והמפכיל יבין • לך תמצא שם כבר עבר גם זמן זה אזי לכל הפחות לא יתבין יותר מכ' שנה כי הוא פזמן היותר מסוכן לפי שבזמן שתין התפה נעשה בר עונשין בפ"ד של מעלה אזי אין יכלו של תפה הקפו כ"ב ולפיכך קודם היותו בן כ' תין יכלו מסיתו כ"ב אחר שתינו נעשה עליהם • ובדבר שהוא נעשה בפ"ד של מעה בודאי אין יכלו מסיתו כלל לפי שזה דומה כתלו השיתו להפיל עצמו לתהר תו מן הגג בודאי לא יחפוץ השים ולא יתנה שתוע לו מי פזה יפול הנה לך בדברים שתינו נעשה בפ"ד בפ"ד של מעלה יכלו תוקפו לומר לא ירתה יה כי הכל במקרה ליה דין ודוקא אחר כ' כשמור לפיכך רחוי שלא יעבור זמן זה שיפה תפה כי אז מן השמים ירפיהו כמ"ש בן עשרים לכדוף רחוי לו להום לעצמו שלא יפול ביד יכלו כאמור • וזה"ש רז"ל היין שהגיע כ' שנה ולא נשא תפה אמר הקב"ה תפה עצמותיו כו' רמז שהוא נעשה בפ"ד של מעלה והוא תיבור מפי הקב"ה שאר אמר לקדש עצם לעצמיו לפיכך תפה עצמותיו • אז הזכיר עצמותיו ע"ד שנאמר אפה חיל עשרת בעלה וכתקב בעצמותיו מביאה וזה לפי שהתורה הוא מרפא לכות העצם שנאמר רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך והשרוי בלא תפה שרוי בלא תורה כו' לפיכך תפה עצמותיו וכן בתי שים לו תפה רעה שלא די שתיטה סיבה לו לתלמוד תורה אלא שהיא סיבה לביטול תורה לפיכך ממלה כרתק בעצמותיו אבל הטובה היא עטרת בעלה שעל ידה יזכה לכתר תורה כאמור • זה"ש עיר פרוסה אין חומה שים שאר אין מעטור לרותו • ר"ל מי הוא זה ואיזהו שממשל בעיר פרוסה שהחויב הפנימי יכול לו זהו מי שתין מעטור לרותו להתהוכי עבירה שבו כמ"ש רב הונא מי שלא נשא עד כ' שנה כל ימיו בהרהורי עבירה שכיון שלא נשא שוב לא יבשא ויעשה מהורש מכל וד עד כי גבר חויב הפנימי וימשל בעיר קטנה ויקוף חומה זו הוא משל נפלא לשלא יכול לו החויב הפנימי והשים התוריים להם חומה מיניעים ומשמלה גם זאת התפה הנעצת עמו היא לו לתפשה ומשתור מהרהורים רעים כמו שיתבאר בסמוך בדרך תרוכה וקצרה היא למבין • ומשלת שבזווג זה תלויים כל השמלות לכך נאמר אחר כל שבת ימי המעשה ויהי תלחים תת כל אשר עשה והנה טוב מאוד ומ' לא טוב היות התדם לבדו שלא היו עדיין במילואם ושובשם תם יהיה התדם לבדו תמנה תעשה לו עזר ונ"י עזר זה יהיו במילואם ושובשם בלמוד ובזה נשלם מה שביניו ליהן טוב טעם ודעת על ד' זמנים תלו וה' יאר עיניו בתורתו אמן:

על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו:

עמוד ב מאמר שיג

כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כאלו חרשו לכל העולם כלו

בפרק עשרה יוחסין אמר רבה בר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאלו חרשו לכל העולם כלו מלח שנאמר ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב ארן אמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם:

אם הזורע דגן תיכום ויעבר תו טוען תין מחזיר תחר הקרקע היפה וקוטה תותה בדמים יקריס כדי שיהיה הגידול טוב וגתה והוא שזכר שלא לקוות תרן מליחה שתינה מצמחת עתו"ן תה שים לד לעשות בעבור הזרע שהוא תוציא ממנינו שיחקור תחר קרקע עולם היותר טובה וגתותה לפי תזגה שיהיה הגידול טוב ולא שיזרע בתל מלח שתינו מצמית שום גידול טוב:

הקדמת ענין זה מהמבואר שהתדם עץ השדה הוא• ובניו הם בשתילי זיתים תף בשאר שמתי השדה כמ"ש רבים השמשילים את התדם לעמתי השדה • וזה תלד שני בחינות ומלד היתם ביניהם ותופן תלוקם • כי כמו שהנטיעות לריכין לשני דברים עצמיים והכרחיים שבהעדר תחת תהם תתקלקל הנטיעה • העצם הכחשון הוא שגזע התילן היוצק תן הקרקע לריך להיות

במקום מובחר שלא היה יניקתו ממקום הטינופת או מארץ מלחה שאינה מצמחת כי אף אם יהיה ממין משובח מכל מקום יתקלקל הפרי אם לא יהיה נעוץ במקום טוב ונאות . העצם השני הוא שהטיפה מצד עצמה צריכה להיות ממין משובח שאם יפעל לילן שרק לפילו בקרקע טובה לא יתן פריו לעולם הרי שני דברים עצמיים הנטיפה מצד עצמה והמקום שאר ממנו יניקתה . ואם תהא רוצה לנסות ולבחון הקרקע והלילן כגון אם אין תהא מכיר לא בציר הקרקע ולא בציר הפרי ההוא שתהא רוצה לטעת בודאי טוב הוא לנסות תדברנו לנכות שניהם כאחד אם הוא אפשרי אך אמנם אם אינו אפשרי להבית שניהם בבור הנסיון והבחינה . אז הקרקע תבחן בבחינת הלילן . אבל הלילן לא יבחן בבחינת הקרקע . כיצד שאם תהא רוצה לזרוע קרקע טובה בחוזה ובדוקה תלך שהיא טובה מצמחת פרי טוב ונאות עם כל זה לא יבחן הלילן תלך אם אין תהא מכיר בציר הפרי שהפרי מעשים בכל יום אנו רואים שקרקע טובה מגדלה גם לילני שרק וע"כ אין רשייה מן הקרקע על הלילן . אך בהפך זה הלילן הוא רשייה גדולה על הקרקע שאם תזרע לילן בחון ומנוסה תלך שהפרי ההוא טוב הוא בלי ספק גם הקרקע טובה אם אין תהא מכיר בציר הקרקע הרי הוא יניד עליו ריעו הפרי הטוב שאם היתה ארץ מלחה בודאי לא מצמחת . כך הוא בנמשל תלך זרע האדם שאריך לתחזן שני דברים שתלך הנטיעות כי מצני גדלים יבחן כל אים ואפשר הטובים המה אם רעים . א הוא מלך גזעו ויניקתו דהיינו מצד הבוראן שאם נזעו ומקום יניקתו בלתי כמו שתמר ויצא חוטר מגזע יפי והם בדמיון הקרקע טובה המובחרת המצמחת פרי טוב מולדותיהן כיוצא בהם ובהפך זה נתמר מרפעים יצא רשע כי הקרקע רעה אי אפשר שתצמח זמח טוב . ב הוא מצד הנטיעה עצמה והוא בחינת האדם מצד מעשיו הטובים הם אם רעים ואם הוא מן הכיתות אשר יהנו בעתם פרי לדיק עץ חיים לו מן הכיתות המצמיחים שורש פורה רשם ולענה לו מלילני שרק כמ"ש אף כל זורעו אף כל נוטעו אף כל שורש בארץ נזעם ויאמר שהם נעדרים מכל צד מלהו הצדדים . וכשם שאין ליקח מייחם החצות על עצמותו שאף אם הוא ממשפחת יעבץ יכול להיות שהוא מצד עצמו נער ניעור וריק מכל שלימות שהרי מעשיו בכל יום שמצדיקים יוצאים גם רשעים וע"כ טעות גמור הוא לקוקח רשייה מן הגזע על עצמותו . אך בהפך זה הלילן רשייה על הקרקע שאם תהא רוצה אדם יך ויבר פעלו ומזגו טוב לו הוא רשייה גדולה על מקום יניקתו שהוא מגזע יבריח כי מרפעים יצא רשע ולילני בצמצת שיהיה עיהור מעמת מע"ם שיצא מברהם מהרה ומחזקים מאחז כמו שדברנו על פסוק מי יתן טהור מעמת לא אחד מ"מ לילני בצמצת כל כך ומילתא דלא שכיחא לבל מסתמת מזלינן בהר הכוך . ומכלן רוממות הגילוה על שפתי להביא לטועים מבני עמינו המבקשים שפרי היחוס ועיקר בדיקתם אחר הגזע ויניקתו אם הוא ממשפחת עשיים או מנהיגים יוצאי יעבץ מקהילים קהילות ברבים ללמד בני יהודה קשת ומלחמת התורה והיה אם המצא ימצא בחור או בחולה ממשפחות כאלו אז קדום יאמר להם ומשתדלים בכל עוז להתחזן בם ולהדבות להם מוהר ומתן כאשר יביאו עליו ולוקחין רשייה מן הקרקע על הפרי שהיו בחמת שמעשים בכל יום שהקרקע הטובה קוץ ודרדר תצמיח כך הוא מעשים חשים שלימים וכן רבים עמו שהם פורה רשם ולענה ובניהם זרים יולדו להם ח"כ אין רשייה מן הילוקה . אך אם לפעמים יהתחנו בחיוו נער ובער הנה החכלית המדומי כבואם לידי זה בעבור קרובין וכדי בזיון וקלף שיהלה עצמו בחכלית רעוע כזה ומעטי לומרים שזהו שנאמר הלך ילך ובכה נושא משך הזרע דהיינו המוסך היחם מצד זרעו ומשפחתו אמנם בא יבא ברינה נושא אלמותיו על שכמו דהיינו הנושא היחם מצד עצמו . אך מן הלילן יוקח רשייה על הקרקע שאם תהו רואין אים חיל רב פעלים בתורה ומ"ע בודאי הינו צריך בדיקה אחר הגזע כי לא יוכל שבע הרשע על נוכל הצדיקים והוא רשייה גדולה על יניקתו ממקום טהור כי הקב"ה הינו נותן מחכמתו לבלתי הגוים כמ"ש כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה ואיך נרחיק מה שקירב הקב"ה אליו וכבר הזכרנו בחזורינו עיר גבורים פ' מצורע החמם והשקר וכבח והחנקה והעקה יעקה מצחת טהורה ונקייה אשר עליה יצא הקלף מחנני חמם אשר כל חנויי דיוקו בעוקצין וזיקין ושמונה שרצים להפיל מוס בקדושים אשר בארץ המה ולהכות בפחע בבשר החי רב פעלים ומרחיקין בזהוב את אשר קירב הקב"ה בעצמו ובכבודו בהיות שרובים חכמים ונבונים ועשירים והם זרע ברך ה' ומקוחתם בם הם מרחקים תואם ומקרבים הפסולים אשר נוה ה' יח' בעצמו לסור מעל אהלי האנשים הרשעים בעלי ריב קנאים חמדנים בעלי תוקפה ולילנות ומקרים ולשון הרע שונאי חנם בעלי עין הרע עושה עושר ולא במשפט לוקחי רבית בפרהסיא מבזים החורה כל אלו ברואתם שהשעה מפחקת להם בעושר וכבוד כל הקודם להתחתן בם קדום יאמר לו ואפשר זה כבר נתברר מכל חכמי הגולה אשר היו מיום אשר נתפשט קול ענות זה שהקול ההוא בטל ומבוטל לא היה בו ממם מעולם ומקללין ומחרימין בחלות וקללות מרבות לכל אשר יפמע על פיו כי לא יעשן עליו לפו אחת ועברה אחים ושבעתים יוקם ונקם ולו ואם כן זהו בודאי מריבות גלות אחל הזה מצד הקללות הגדולות והנוראות אשר היחו חכמי הדור הקדושים אשר בארץ המה ואין אים אם על לב לאמת לבים יבראל אלא יחולו החלות האם תלילה ודעתי שדבר זה לא יקבל תיקון עד בא מורה צדק ויצוב מלכך ומטהר ויטיר המרוחקים בזהוב ונדחה מגולל מעלהם אשר חלק ה' להם יומר מזולתם כי הם זרע ברך ה' ויוקח רשייה מן הלילן על היניקה כאמור . ואם לאחר אדם לומר הלא חרז"ל ממזר ת"ח קודם לכ"ע עם הארץ כו' ת"ל הוא מצד האשאר שיהיה ממזר ות"ח בלאחר . אדרבה מעוקר אבית רשייה כי אין

יבוזו רז"ל למחק מה שקיבל הקב"ה בדבדיו שמחל לו הכתוב וקדשתו לכל דבר שבקדושה כו' ולקדש מה שריחק הקב"ה בגומרו לא יבא ממזר בקהל ה' ולריך יבוזו מז"ל להחליף השיטה בעבור פסוק יקרא היא מפגיעים שימו כ"מ דרך דרש מלה בודאי שלא בממזר ודאי דכרו רז"ל כ"ש כמי שיש עליו הקול ולא נהברר למחמו ונחנו רז"ל סימן לדבר שפם לחה רואה שהוא תלמיד חכם וירוע שלא יחוור בה"ח כי אם כשיהיו גם מעשיו נראים לה' וח"כ כשהוא שלם בתורה ומ"ע אז הוא נקי מן החשד הזה ולחוי להקדימו לפ"ג כי הקב"ה אינו נותן מחכמתו לבלתי הגוים • וזה"ש אין בודקין מן המזבח ולמעלה

שיד אין בודקין לא במזבח מן ולא בדבר שהוא למעלה מן המזבח דהיינו התורה ע"ד ממזר ח"מ קודם לכ"ג כו'

וע"ד שלמדנו גדולה תורה מן הכהונה כו' וזהו הלמוד למעלה אין בודקין אחר דבר שהוא למעלה מן המזבח בק"ו מן המזבח כי במקום שהתורה מצויה שם הוא הייתם הלמידי ואינו צריך לדבריה ומקריה עוד • ואם בימי החנמים והמולמים היו בודקין אחר מהות אב ואם וזהו לעשות כן לדורות אלא הוא בזמנם דוקא שהיו קורין הדורות מרמס והיו נזכרים להם ואז מצוה לבדוק כי בודאי החקירה מלד שהיתה דהיינו מלד עלמו ומלד נזעו טובים הם מן החחד לך בדורינו שספרי חייתם מלפו הלבו למו ונתקלקלו כי אין יתום דורות אלו כי אם העובר ויחרת הכבוד והברכה לפיכך אין טוב לאדם כי אם לחקור אחר הגעיטה עלמה ועל כזה נלמד על כן יעזב איש אביו ואמו וגו' הרך כוונה שפסוק זה ניווי לדורות שיעשו כן וים לשמול זיל בחר

שחזן ביאור נאה בפסוק ע"ב יעזב וגו' וארז"ל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות בולי

פעמה שהרי המעם כי מאיש לקחה זאת והרי לדורות אין סוף שיכות לנעים זה כי רק זאת הפעם היתה הבריאה עלם מעלמיו אבל לדורות שבל אחד נוצר אב ואם כן היה לו יותר לדבק בזה ואם מבאשתו אלא על כרחך אתה צריך לומר שהבל הולך אחר מעשה ברחשית כי אז לדורות שיבא האדם בחשבו זהו שלמד כי מאיש לקחה זאת כ"ל הבל הולך אחרי זאת • ונראה שמזה הטעם תרז"ל כל המגרש אשתו רחשונה אפילו המזבח מוריד עליו דמעות כו' ודורשי רשומות נתנו טעם לזה כי בפרשת התמיד מלינו כל תוספות התלפ"ת בית"ת חוץ מן ג' ע' תוספות גם וב"ל שהתמידים של בוקר וערב הם עיקרו של המזבח לפיכך אין בפרשת התמיד תוספות גם לפי שהמזבח שוגת גם כי נתינת גם לאשתו רחשונה הוא הדבר שאר שגת המזבח • ונראה לי ליתן טעם לדבר לפי זה מהידוע שהאדם הרחשון נברא דו פרלופים ולקיחת עפרו היה ממקום שנאמר בו מזבח חאדמה תעשה לי כמו שפרש"י בפרשת בראשית בפסוק ויצר ה' את האדם עפר מן האדמה • וא"כ כל זמן שהו פרלופים אלו מחוברים אינר לוקחו מיסוד המזבח בקיום וחבור היסוד אז גם המזבח שעליו קיים • ובהיות היסוד גם הבנין שעליו יפול נמלא שהוא נוהג סיבת היסוד המזבח זהו שמביא פסוק כסות דמעה את מזבח ה' בכי ותנקה וגומר ותאמרתם על מה וגומר אשר העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר בגדת בה והיא חברך וגומר כ"ל שהתבדרו אליך ביניהם ונרמת היחוס והפירוד לחמור • או שהמזבח מוריד דמעות לפי שנוהג קללת הפדים שיקח מהם ע"ד מרוכה האדמה בעבורך • ואע"פ שיניהם לחשוכה לבדה היתה ממקום המזבח מ"מ יוסר הכל הולך אחרי יניהם הרחשונה • כמו כן בענין מקיחת הייתם אע"פ שרלוי לחקור אחר אב ואם שהוא מקום יניקת הייתם לדורות ותולדותיהן כיוצא בהן מ"מ יוסר רלוי לחקור אחרי מהות האים או האשה כי טבע האשה בחים ומבע האים באשה כמו שהיה ביניהם האשונה זהו שלמד על כן יעזב איש אביו ואמו ר"ל שיעזוב מלחקור ולדרוש אחר יחוס אב ואם ודבק באשתו דהיינו ידבק בעצמותה לחקור אם היא מן האשים הכשרות וכן להיפך חקירת האשה אחר מהות האים כי מן האיש יוקח האים גם על הקרקע כאמור ובפיבה זו יהיו לבשר אחד שיזדווג הדומה בדומה לו ולא שיהיה הוא למעלה והיא למטה במדריגה או להפך כי בסיבה זו יהיו דברי ריבות ביניהם • ורמז לדבר על כן יעזב איש אביו ואמו ר"ל כשיעזוב מלא איש כמספר אביו ואמו דהיינו שהסיר מספר אביו ואמו ממלא איש ודבק באשתו ר"ל שהמותר תדבק במלא אשה אז יהיו לבשר אחד שיעלה המותר עם מלא אשה לבשר ח' וק"ל לך באמת הנועה אשה שהיה הנועה הן מלד מעשיה או מלד אינו שמן פסול ודאי שבה שהוא מחחמן בה על כל פניס או מלד העובר שמוסב להסיג על ידה או מלד שקרובים עזים וחזקים • עליו אמרו באמת שהחחלנו בו בדומה כאלו חרבו לכל העולם מלא רעו בזה בדומה כאלו זרע זרעו בארץ מלאה שהיה מצחחת שום שמת עוב כמ"ש נפריה ומלא שרשה כל אדרה לא תזרע ולא תצמית וגומר וכתיב ארץ מלאה ולא האשה שאמר זהו שאמר העולים מהל מלא הל חרבשה ר"ל שעליית מיחתם היתה מהל שאחרים שומעם שום פרי עוב בחמור • ובמסכת קידושין פרק עשרה יוחסין כל

שחזן הנושא אשה לשם ממון הנועה אשה לשום ממון הויין לו בניס שאינן הגונין כו' ואמת תאמר ממונם פלא ח"ל כו' ואמאר וש"ת קשה להולמו כי ממון פלא מלן דבר שאינו הרלון לרז"ל בזה שהנועה אשה לשם ממון ח"ב להבעת הממון הוא תלוי בעשה ורלוי עיקר ולהבעת האשה עפל לו ואם כן שהתנה תלויה בדבר הממון • בעל דבר בעל התנה • ואם כן בביטול הממון יהיו בני אנוסה שהוא ת' מהבעת מדות אמנו רז"ל ואם כן הויין לו בניס שאינן הגונים • וש"ת ממונם פלא ואם כן התנה קיימת ביניהם ולא יהיו הבניס בני אנוסה ח"ל עשה יתכלם כו' וש"ת תלקו דוקא אינו פלא לפי שהוא לבד תבעת במחשבה זו אבל תלקה פלא דהיינו נבסי מלוג שלה כי היא לא תבעה בדבר ואם

כן משמע מהמבה קמא בירושלמי ת"ל חלקיהם כי אף חלקה היו פלגי כדי שלא יהא הבעל מפיקוחיהם ובהדה הוא לקיא בכתפ' וס"ת לזמן מרובה יהיה הממון כלה ובתוך הזמן פרש ידע כי אבדה ממנו משמע מהמבה בירושלמי ויולידו בניהם הגוים ת"ל תולד כ"ל תולד נכנס ותולד יוצא כגלגל היה הזה שעולה לפעמים ויורד לפעמים כך טבע העושר גלגל המזל בעולם זה יספיל וזה יהיה לפיכך ממונם היו פלגי לפי שעות כבני גד וראובן שהקדימו הטפל לעיקר דהיינו שחשבו ממונם יותר מן הבנים שלמדו נכנה גדולות שלו למקנתו ועבים לעפיונו רמה מה כתיב בהם מחלה מבוהלת ברחמנות ומחריחה לא תבוכך כך הוגמ' אשה לפום ממון הכי שממונו חביב עליו מן הבנים לכך נאמר ומחריחו לא תבוכך כ"ל לא זו שהמחלה המבוהלת להיות בעצם ורחמנות במחשבתו אין בה ברכה שהכי ממונו היו פלגי אלא במחשבה לא תבוכך דהיינו הבנים המוחרים אלו במחשבה לא תבוכך שהכי לסוף הויין לו בנים בלתי הגונים כלומר • ועוד אנו למדין ההעדר הכרוך בעקביו ממה שמינו בנמרא • אמר רב הממונא כל הוגמ' אשה שהיה הוגנת לו תליהו כופתו והקב"ה רוצעו ועל כולם הקב"ה מוחם אוי לו למי שפוגם את זרעו כו' •

תע"פ שהיה רוצעו שין הנושא אשה
מלקוח ברעועה מ"מ נראה לי שאינה הוגנ'
יותר נכון לומר רוצעו הוא לו הקב"ה רוצעו
רציעה בסוזן כמ"ש והצע כולי ושעם רציעת
תדויגיו את חזנו וגו' ויש לו העבד באזניו הווקא
ממש דין העבד שנאמר בו אם תדויגיו יתן לו אשה ונומר פירש"י שהרבות ביד רבו למסור לו שפחה כנענית להוליד ממנה עבדים וזה בודאי זיווג שהיו הגון ממנ החוכה אשה עליו שלא יהיה קשור בזיווג זה לעולם ויעבד לו התירות שנאמר כאשה וילדיה תהיה לאדויגיו והוא יצא בנפו אך אם אמר יאמר העבד אהבתי את אשתי ואת בני לא אצא חפשי נמצא שמעכבין מרצון נפשו הוא בזיווג בלתי הגון זה לפיכך והצע תדויגיו את חזנו וגומר ושעם רציעת החוזן יותר מכל האבנים הוא רמז נפלא שכל האבנים הין מרגישים שום טער בזיווג שהיו הגון זולת החוזן שלו נכווה תחילה בשמעו דיבת רבים מסביב ממחרפיו וממגדפיו לכך אמרו והקב"ה רוצעו כו' ממש מה שאמר תליהו כופתו כי הוא הגבר אשר הוקם לקבל ולרחק לעתיד כמ"ש ויצב מצרף ומטהר וגו' • וכפיתה זו היא מפחתת בידים ורגלים והוא רמז לגודל רעתו שלא יוכל לצאת ממנה בכפות זה כמ"ש רש"י בפ' הבא על יבמתו הגני מכיח תליהם רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה זו שהם רעה וכתובתה מרובה כו' וכבר אמרנו שממונו הינו פלגי נמצא שהין לו במה לפלק כתובתה וכן אמרו שם נתגרי ר' בידי לא מוכל קום זו שהם רעה כו' . ומה שאמר הקב"ה מוחם כו' לפי שהקב"ה מוחם שם יה על המוחסים כמ"ש שבטי יה עדות ליסראל וגו' ועליו הוא מוחם בהסך זה שאמר אוי לו כו' כמו שמסיק שם פ"ל מנין בר מדא הוגמ' שהיה הוגנת לו

כשהקב"ה מעיד על השבטים הינו מעיד עליו שנאמר שבטי יה עדות ליסראל כו' לפי שהם יה מסוכך בין הים לשהם ובזמן שהין הזיווג הגון הקב"ה מפלק שם יה מביניהם • ובמסכת העינית אמרינ"ל אהבתם היו ביהודליס יפיפות

שיח ד' משפחו' שבהם אמרו הנו עיניכם ביופי
היו בירוש' שהין שהם אלא ליופי • מיוחסות
שבהם אמרו הנו עיניכם

במשפחה שהין שהם אלא לבניהם• עשירות שבהם מומרות הנו עיניכם בממון • בינונית שבהם אומרות קטו מקחכם לשם שמים ובלבד שתעשרונו בכספים וזהבים • ע"כ • ובמדרש אמרו בפסוק עזה עזובה היתה זה הוגמ' שהם לפי שקרובים עזין כו' • ומשקלון לממה מהיה זה הוגמ' שהם לשם ממון ומשקלון מלשון שקלים • משדוד גלהיה יגרשוה זה הוגמ' שהם לשם שפק מל' משדודים • ועקרון תעקר זה הוגמ' שהם עקרה שרשו יעקר ע"כ • ומדרש זה מלאתי בספר מורת המאור ויש לדקדק בסוף המאמר מלי הלי דקאמר שהוגמ' עקרה שרשו יעקר פשיטא מלי קמ"ל אלא הגכון לומר בזה שעקרון תעקר הוא שדברה תורה בלשון בני אדם כמו העשק תעשיק וכן רבים יהיה בזה שכל השאלה שהזכיר לפנים דהיינו הוגמ' שהם לשם ממון אם יופי או לשם הקרובים בכלם עקרון יעקר שרשו והם הנ' כיתות הפסולים שנזכרו בגמרא התומרות הנו עיניכם ביופי או בשפחה או בממון ועליהם רמז בקבלה על זאת יספלל כל תפיד לעת מצוא ותרי"ל לעת מצוא זו שהם שהי'

שיט לעת מצוא מלא שהם מלא טוב ורחייב לדבר
זו אשה שפסוק זה מדבר בשפחת שהם
לפי שנאמר ואתה נשלח עון

תעלתי סלה על זאת יספלל כל תפיד תליך לעת מצוא וגומר ותרי"ל שהוגמ' שהם מוחלין לו כל עוונותיו וע"ד שבית המקדש נקרא לשון שמלבין עוונות של ישראל וכן ישראל וכן הכלה כלומר לכך נאמר על זאת יספלל כל תפיד המקדש שהם שיהא הקב"ה עונו לעת מצוא זו שהם וזהו שמסיים ואומר רק לשעתה מיט רבים תליו לא יניעו מיט ר"ת ממון יופי משפחה שלא יבקש שהם בשבשה דרכים תלו כ"ל יספלל תליך דהיינו לשם שמים כלומר • ועל ג' תלו נאמר שהמחלנו בו תוי לו למי שפוגם את זרעו ופוגם לה משפחתו ומוגמ' שהם שהיה הוגנת לו • א הוגמ' שהם לשם משפחה דהיינו בשביל שקרובים עזים וחזקים שהר עליהם נאמר עזה עזובה תהיה זהו שנאמר ופוגם את משפחתו שחושב משפחתו בזויה ופגומה עד שיעשרך ליפת מכך הזרע והייחס מקרובי שהתו • או פגימה זו לפי שהלו הגשים נוחין הנו עיניכם במשפחה לומר זה דודי וזה רעי החדש הגדול בעגקים הרודה מהפסח ועד עזרה ומפחדו יחילו ויראנו הסריס ועמודיה יספלגון ויחום כזה הוא בעצם הפגם לבני משפחתו חכפה הוא להם להזדווג לעגקים אלו המעגיקים חמה בזאת קומתם שהר דמתה לומר לפי דמיונם אך לא בלבה הפלרת יסראל כ"ל בזאת יהפלל המחלנו בזמן שקרובין הגדפים ועוני

תרן

לרון כי זה ולא נזולתו נתייחס לדון הנביאים ·
ב הנוסף לפס ממון זהו שלמר מוי לו למי שפיסל לת
זרעו לפי שממונו הינו פלט ומלת בניו בני שמחה
למור · ג הנוסף לפס יופי עליו למר ומוסף לפס
שלישה הוגבת לו ר"ל שלסוף חפילו לו הינה הגוסה
שלסוף שלכו קן פה בלהריס יגלפה היינו בהלון בו
לור הכבל כללת הפמם בנבורתו לת ידון וידע כי היופי
התיוני שבעורם הכל הוא ועל זה נלמר שקר החן והבל
היופי לפס ירלת ה' היא תתהלל ויהוע שעל החן לת
יפול תוהר השקר ומה הוא זה שלמר שקר החן חלת
שמדבר בתי שוגפת לפס לו לפס ממון לו לפס משפחה
וקרוביה שכל עיקר כוונתו למנוע מן בעיני זולתו שיוכל
להתפאר לו בעבדו לו במחותניו שהם ישמדו לו לעזר
ולמנן ובמלמר שפקר בימיהו כמ"ש שקר החסון לתשועה
וברוב חילו לת ימלט הזהיר העדר הכרוך בפניהם
דהיינו הגומה בנבורת זולתו לו ברוב חילו כי שניהם
שקר לתשועה ועליהם לומר שקר החן ותת"כ לומר שגם
היופי הבל הוא כ"ת לפס ירלת ה' היא תתהלל והם
המומרות קלו מקחכם לפס שמים כתיב כתן לפס
ירלת ה' וכתיב התם ירלת ה' חוסף ימים וזה"ם רלה
חיים עם התפאה וגומר · וזהו שלמר רק לפפף מים
רבים חלינו לת יניעו וכבר למדנו מים ר"ת ממון יופי
מפפחה כי שלפתן נקרלו פפף מים רבים · א הממון
נמפל למים רבים כי במים רבים כתיב כל הגחלים
הולכים לל הים והים לינגו מלת וכן נלמר בממון חוהב
כסף לת יפבע כסף· וכן היופי שתכליתו המפגל נמפל ג"כ
בדרך זה למים רבים ע"ד חרז"ל לפר קטן בחלם מפביעו
לעב כו' וכן הים לינו מלת כחלם · והמפפחה הוא
מי שחוסב להעזר במפפחתה לפי שקרוביה עזים וחזקים
וגבורים זה"ם לפפף מים רבים ע"ד שנלמר מקולות
מים רבים חדירים מפברי ים ורמז שלת יגיע חליו
כוונה לחתת מפלתן כ"ת לפס במים והוא שהפפחה
מנין בעדו מן היקר הרע הלר הנורר הפנימי וזהו
שלמר מיד לפסוק זה לחרו לחתה סחר לי מלר חלריני
וגומר לחתה סחר לי היינו חכליתי שהוא כך יתבדק
הוא יהיה לפחר לי ומחפה ומסחור מן הלר הפנימי כי
זה הוא הנלוה מן הזיווג החמתי הגעפה לפס
במים כחמור :

לא טוב היות האדם לבדו

בפרק הבא על יבמתו
א"ר תנחום בר
חנילאי כל אדם שאין לו
אשה שרוי בלא טובה בלא
שמחה בלא ברכה · בלא
טובה שנא' לא טוב היות
האדם לבדו · בלא שמחה
שנ' ושמחת אתה וביתך ·
בלא ברכה שנא' להניח
ברכה אל ביתך· במערבא
אמרי אף בלא תורה ובלא חומה ·

עמוד ג
מאמר שב

מי שהוא בלא
אשה שרוי בלא
טובה ברכה שמח'
תורה חומה שלום
וביאור שמונה
ובשר במסורה

שנאמר נקבה תסובב גבר · בלא תורה שנאמר
האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני · רבא
אמר אף בלא שלום שנאמר וידעת כי שלום
אהליך · עוד מצינו בגמרא ר"א אומר כל מי
שאין לו אשה אינו נקרא אדם שנאמר זכר
ונקבה בראם ויקרא שמם אדם וברבה פרשת
בראשית הוסיף עוד ג' תוארים בלא עזר בלא
כפרה בלא חיים ויתבארו כל העשרה תוארים
כאחד במאמר שפ"ג :

אם למת נכון הדבר שמין טוב מלא לחד וכל שימוי
הוא רע ולכן לל נלמר כי טוב בפני לכן יזכור
כל לדם מהות יציבתו וימלא חסרון הנלע והיה מסכן
הגוף ת' ומז יהיה טוב בהחלע וימלא שפה הסרונות
בזיווג זה שבהפדהו הוא נעדר מכולם :

הקדמת ענין זה הוא בשבר יהוע והלמת יורה
דרכו שהלדם נריך להשלמת מניחותו ותופן
הלחתו ימלא בשפה פיוס הברחיים לליו וזולתם לל
יקרא חיים מלינה והוא נעדר מכל שליחות הן גופני הן
נפשני ובמניחות זלת החפה כולם נקבנו בתו לו תפר
עליהם למרו שהשרוי בלא תפה שרוי בלא טובה
שמחה בברכה תורה חומה שלום ·

בלא טובה הרחמן הוא לקוח מתחילת היציבה
שהקדיש הקב"ה מניחת החור
שנקרא בלשון חכמים קנין והמושך העדר כי על ידי
החור יקבה הלדם העובה החמיתית הן בהגלחת העט"ז
הן בהגלחה הנלמית לעט"ב וכתי' וירא חלהים לת החור
כי טוב ויבדל לפי פשוטו הוא הורחה על עובות
העט"ז שתגלה ותרחה מניחת העובה שבכסא ע"י חור
זה המוחש לעין הגשמי · ולפי מדרשו הוא הורחה על
העובה הנלמית כמ"ש ויבדל הבדילו לנדיקים כו' ועתה
הבע ימין ורחה מלמר רז"ל כל מי שמתה לתמו לחטוה
העולם מושך בעדו שנלמר חור חסך בחלמו וגרו עליו
ידעך ומכאן לתה למד שבמניחת החפה חור נגה בחלמו
כמ"ש חלל נרה כל זמן שהיתה קיימת גר דלוק
בחלמו כו' וזה לפי שבמניחת החפה ימלא הלדם שני
מיני עובות חלו כת' עובות העט"ז ועובות העולם
הבא לכך נלמר מלא חפה מלא טוב · לך לפי שמניחות
החור היה ביום רחשון ונלמר בו כי טוב וביום שני לל
נלמר בו כי טוב מפני שבו נברא המחלוקה פס כן
מכאן הורחה עלומה שמין טוב כ"ת במקום החחדות
כמו שיבא ביחורו בסמוך בהגחת מניחת העובה ומ"ש
בוודחי לל טוב היום הלדם לבדו בלא חפה שחז הוא
נוף חחד נחלק לשנים וכל שימוי רע לך כשיבא חפה
והיה המשכן חחד חז שייך לומר בו כי טוב לפי שעל
ידה ירבוף ויגיע העובות בזה ובבא והם מכלית מניחות
הלדם כדי שיגיע העובות החמיתיות מפחת מעשיו וזה
לל הקוס ולל תהיה כ"ת בחמלעות החפה כמו שיבא
לכך למרו שרוי בלא טובה זהו חמתי רחמן והכלחי
לכל לדם שיהיו כל מעשיו שלמים בחופן שעל ידם
יגיע העובות כחמור · הפני הוא
בלא שמחה כי מהידוע שכל פעולה תיבה
בחכלית השלימות כ"ת כשיפעל

תוהה הפועל בממהה ולא בעצות כמו שכתב בעל העקרים מאמר שלישי פרק ל"ג שהממהה היא קיוס הדבר והנפש ונותנת גמר ושלימות אל המעשה כו' וכן כתב בעל העקידה פרשת למען שהממהה היא הולכה על שלימות הפועל כו' ובזה נשתכחו השלישים מפר יש בהם מדעת קונם שנאמר ישמח ה' במעשיו וגם מלשון נאמר ממהה לנדיק עשות משפט וכתיב ולדיקים ישמחו ויעלצו לפני אלהים וכן ההפלאר על עמו המבורך לומר ובלה לם דרך עוגב בי ונחני בדרך עולם • וכל זמן שהמדם שרוי בלא מעם הוא שרוי בלא שמחה ואם כן נתקלקלו כל המעשים הן הפעולות הגופניות הן הרוחניות בכולם אין לד שלמות כשעדר המעם כי בפעולות הגוף אין בהם שמחה ברדיפתה מפחד שהיו בעוה שמ ימות ויעזוב לאחריש חילו וכן מפורש ע"י שלמה כי למדם שעוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן עניו לאסוף ולכנום להת לעוב לפני האלהים כיתר בדבריו שלה שמי שהוא בלא מעם אין שמחה במעשה ידיו ועוד שנקרא חוטא לפי שהוא מלא הרהורים רעים כתרג"ל עד כ' שגה ולא נעם מעם כל ימיו בהרהורי עבירה ומלד ההרהור הזה פועל בשמחה שום מעשה עוב כי עיקר השמחה בהרהור וכמ"ש ובעצבת לב רוח נכאה ורוח היינו ההרהור זה"ש כי למדם שעוב לפניו היינו הגשוי ע"ד מלא מעם מעם עוב ואמר כי למדם הזכיר הותר למדם ע"ד שח"ר מלעזר כל מי שהוא בלא מעם מיני למדם שנאמר זכר ונקבה ברמם ויקרא שמם למדם • ואמר למדם שעוב לפניו זה הגשוי שתמיד עובתו לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה • חכמה ע"ד שרוי בלא תורה • ושמחה ע"ד שרוי בלא שמחה מרמה כמ"ש מרמה בלב חורשי רע וליועצי שלום שמחה מרמה בלב היינו היותו מלא הרהורים רעים • חורשי רע היינו שהוא שרוי בלא עובה • וליועצי שלום היינו הגשוי ע"ד בלא שלום • זה"ש ליועצי שלום שמחה לשפוקי מי שאין שלום בעצמו אין בו שמחה זה"ש ולחוטא היינו מלד ההרהורי עבירה שבו נתן עניו לאסוף ולכנום להת לעוב לפני האלהים כיתר שאין שמחה במעשה ידיו כי יעזוב לאחריש חילו וחומה אחר בנה ואחר נטע ולא לו יהיה הזרע • ומ"ש התגלי הפני הוא שארירי שיהיו כל מעשיו בשמחה והוא שלימות כל המעשים כאמור •

בלא ברכה הפלישי הוא מהידוע שכל פועל שים קן וגבול למעשה ידיו חיו שמח בפעולתו כי שלמות כל פעולה הוא כשהיה נפחית ולא תקבל שום העדר בשום זמן • והעדר זה כיוצא בזה שחיו נשוי חע"פ שכל אדם מוליד שני מיני תולדות מ' תולדות הגוף דהיינו תולדותיהן של זדיקים מעשים טובים ואם כן לא יוליד תולדות הגוף הרי על כל פנים יוליד תולדות הנפש ואם כן יאחר קיים בחים מ"מ אחר שהוא נעדר מתולדות הגוף אם כן מלשות הגוף ופעולותיו אין בהם שום לד שלימות ח"כ הוא שרוי בלא ברכה כי אין הברכה מצויה כ"א בדבר שהוא נאחי ותמידי ולא יפסק לעולם וזה שחיו נשוי חיו מוליד ומ"ש למי יאחיר לאחריו ברכה זה"ש להניח ברכה אל ניכר ועל"ד בגאחר שנשוו בנים והניחו יותר לשוליהם • ונאח"ם ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה • וברכת ה' היינו זאת הלשה שהבטיו שרוי בלא ברכה וקללה ברכת ה' כאח"ם רז"ל אם' לשה לאחים כו' והיא תעשיר ואל יוסיף עצב עמה להיות בלא שמחה ולעשוב לאחרים חילו בדרך שאחבאר בחגלי שני • ומ"ש עיקר הברכה היא הדבר נאחי והשרוי בלא לשה אין מלאוחו נאחי כי יאשיר הגוף אחריו

שבא אין הברכ' ברכה וזה"ש אין הברכה מצויה **מצוי' אלא** לא בדבר המדוד והמנוי כ"א **בשמוי מן העין** בדבר השמוי מן העין כמו **זה האשה** לשה זו שהיא דבר השמוי מן העין שנאמר ויפל אלהים תרדימה על האדם פרש"י שלא ידעה לקיחת הצלע כו' ואמר שאין הברכה מצויה בדבר שים לו גבול וקצבה כמדידה או במנין כי אם בדבר השמוי דהיינו האשה כי על ידה אין גבול וקץ למעשה ידיו לעולם כי יאחר קיים בחין לדור ודור ומעשה ידיו בניו ואחזוחו זה"ש כי שם שוה ה' את הברכה חיים עד העולם יאמר שאין ברכה כי אם בדבר נאחי שהוא עד העולם זה"ש חיים עד העולם וכחיב לשה חיים עם האשה כי בחיאחה יאחי עולמים הן מלד חולדות הגוף שיאחר קיים בחים ודומה כאילו לא מת ועשה החילה וסיום יוחיח וכן מרז"ל יעקב אבינו לא מת כו' ומסיק שם מה זרעו בחיים אף הוא בחיים כ"ל כשהוא נאחר קיים בחים אז כאילו גם הוא בחיים הן מלד חולדות הנפש שגם הם חלויים בשלשה זו שהרי זולשה הוא בלא תורה . או יאמר שאין הברכה מצויה כ"א בדבר השמוי מעין זולשו מלד עין הרע העולם ככל ולפי שהשעורה היא ברוב יועל וכיוצ כל לדם לגלות סודו לזולשו בלקיחת עצה וא"כ שוב לא יהיה הדבר שמוי מן העין . לא בחיאחה האשה אז יגלה סודו לשתו כמ"ש בגמרא ליחחך גופה נאין ולחיים לה וכן כחוב בספר בן סירא גלה סודך לאחד מני אלף וזה"ש אדם אחד אלף מצאחי לגלות לו סודי לפי שהשה ככל אלה לא מצאחי הא אם ימצא אדם אז נכון לגלות סודו לה לפי שבניהם גוף אחד והרי כאילו לא גלה הדבר כלל כ"א לעצמו וא"כ יאחר הדבר לעולם שמוי מן העין ולכך הברכה מצויה בו בגאחר יפו ה' אחך את הברכה באסמיך וגומר וא"כ החגלי הצלישי הוא שפעולתו תהיה נאחית בלשון שיאחר ברכה אחריו כאמור •

בלא תורה הרביעי הוא כי מן הידוע וככר כחבה הבעל נזה שלום מאחר ס' פרק ח' שהאומר והנזרה שם בדמיון שני מיני אם הא' נקרא אם רוחני והאחד נקרא אם זרה ומילותם חלוי בשם יה המשוחף בין אים לשה וכהעדרו נקראו אם ואם והאריך שם הכל בדבריו ונראה עין בעין שהשלמת מילותם חלוי בזאת החורה שים גם שני מיני אם כמ"ש שאכוני נאמיות שני מיני אם דהיינו אם החורה ואם לבנה והוא הגלה והשפחה

שבתורה המסורה בפחות ולומן והוא להשלמת המומר והטורה זיווג פנימי זה התלוי בפתם זיווג חיצוני כמו שיבא שכל עיקר מציאת החדש וכליותו תלוי בזאת התורה המשלמת בין שני מיני חטאת תלוי בזאת החטאה שרוי בלא תורה וח"כ הוה נעדר מכל שלימות הן מהשלמת הע"ז שבתורה מייעדת הן מהשלמת הע"ב כי בסילוק שם יה יפאר שם וחם וזה ובכח וכן תרז"ל אין החדש מונח קורת רוח אלא מחטאתו רחטורה שנאמר יהי מקורך ברוך ושמח בחטאת נעוריך · וקורת רוח יאמר על הע"ב כמ"ש יפה שעה אחת של קורת רוח בע"ב כו' ולקורת רוח זה יזכה מצד החטאה · או יאמר חטאתו רחטורה על התורה כמ"ש מורשה אל תקרי מורשה אלא מאורסה והיא זיווג רחטון לחדש כי כן ' למקרא וכן י"ח לחופה · ומצד חטאתו רחטורה זו הוא זוכה לקורת רוח לעה"ב זה"ש יהי מקורך ברוך היינו מקור חוצבה של הנשמה ושמח בחטאת נעוריך קרא לתורה חטאת נעוריך או מצד שהיא קודמת לחטאת זיווג או ע"ד שנאמר לילה לחליה מה לילה זו רחמה גר וחביבה על בעלה כל שעה כשעה רחטורה לף ד"ח כו' וכבחינה זו עד זקנה ושיבה היא קרויה חטאת נעוריך כי תמיד היא עומדת בנערותיה וימי בחוליה מוזכרין . וזה"ש לכל ים התורה חון חטאת נעוריך שנאמר וחטאת נעוריך כי התחם וזה יאמר בוודאי על התורה שהיה מקבלת תמורה בשוס זמן כמו שאנו חומרים לא יחליף החל ולא ימיר דחו זה"ש וחטאת נעוריך כי תחטם וסמיך ליה בנשמל ובניח שלומי לא תמוט היינו התורה שכל נתיבותיה שלום וח"כ התנחי הרביעי הוא שנריך החדש להשלמת מציאותו לדבק בזאת התורה להשלים בין שני מיני חטאת אלו וזה לא תהיה כי אם בחטאת החטאה · התחיבי הוא מהידוע שים לחדש מונעים

מניח ומחזק מהשבת שלמותו · בלא חומה

המונעים שמחזק הם המקריס

הבאים לחדש מפחת המערכה · המונעים שמפשיט הלא המה כחות היצר הרע אשר נקרבו שם לחרבו ומדיחו בכחון ובמציאת החטאה הוא ניצול מכל המונעים הללו ממקרי המערכה שהרי תרז"ל שמי שנשרוי בלא חטאה הרי הוא כמוהה לשמים כו' וח"כ הוא נעזב למקריס לסיכך קרחה הכתוב עזר לפי שהיא העמוד לו לעזר ולמגן כנגד אלו הלוחמים נגדו כדרך שיחצאר שמצא שמי שהוא בלא חטאה הרי הוא בלא חומה כי חטאה חומה עשויה להגיל מן אשר המלחמה הבאים מבחון דהיינו המערכה · השני

הוא הדבר שדברנו הם המונעים בלא שלום

שמפשיט ועליהם אמר שרוי בלא שלום ופחטאה שלום יאמר על השלום הנמצא בין אנשי העיר בתוך העיר זה"ש וידעת כי שלום אהלך הרי בביתך שהוא מדבר בחטאת השלום שבתוך אהלו דהיינו שיהיה שלום בין הבחות הפנימיות והוא סיבה גדולה להביאו לידי שלימות השלחתו · גם נוכל לפרש שחטאה שלם פרטים אלו דהיינו עובד ברכה שחטאה תורה חטאה שלום בגירוף תוכר השביעי הנזכר בדברי ר"ח שכל מי שהוא בלא חטאה אינו נקרא שלם על זה הדרך והוא שאמינו בדרך כלל שחטאת אזיווג זה החדש זוכה לשבעה דברים עשריים כלם נקבעו בלו לו בזמן שהוא נושא חטאה קשחה כבר בת זכרונה ונקשחה נזכור עוד וכולם נרמזו בחה שאמינו בחטורת שחטאת שעשים ובבר כמו שיתבאר בשחוך . א הוא חה שאמינו שהקדושה היא מעלה יתירה וגדולה היא על החדש כשיזכה אליה לעלות בחדרינות הקדושים העליונים וזה לא תקום ולא תהיה עד שיעשה חטאה ויהיה גדול מערוה וכן תרז"ל כל חקום שחחה מונח גדר ערוה שם חחלת קדושה כו' ועל זה שרוי בלא טובה כו' לפי שחוחר טוב נעשה לא יפול כ"ח בחקום שחין שם חערובת דבר רע כלל וזהו דווקא בחחלת העליונים הקדושים שחין בהם יצר הרע ובחיד הם בקדושתה לפיכך נקרא הקב"ה טוב שנאמר טוב ה' לכל והחחלתים העליונים היובבים רחטורה בלי שדי נקראו ג"כ בשם זה כח"ם וירא חלהים חת האור כי טוב והוא החקום שכולו אור וכן העולם הבח נקרא יום שכולו טוב כי חין שם דבר רע ובחקום העדר הסיג והרע שם חחלת קדושה כנודע · ב הוא הדבר שדברנו שחלת החטאה יהיה דומה כאלו הוא חי חיים נאחיים ע"ד רחה חיים עם חטאה ועל זה חמרו שרוי בלא ברכה כחבואר למעלה · ג ד שחלת החטאה הוא זוכה למזון הגוף והנפש כאחד כיצד מזון הגוף הוא שהחטאה הבית ערף לביתו כחבואר למעלה בחחלת ס"י עיין שם ומזון הנפש היינו התורה כד"ח לכו לחחי בלחחי וגומר וכדחחר ר' יוחנן ירחת ה' חהורה זה הלומד תורה בעהרה חחי היה נותח חטאה וחחר כך לומד תורה זה"ש שרוי בלא טובה שחחה היינו מזון הגוף כמ"ש לך לכול בחחחה לחחך וגו' וכתיב אין טוב חחבר יחחת החדש בחעשין · ומזון הנפש זה"ש שרוי בלא תורה · ה שהחטאה חלות חותו שחינו חומד לנשים זולחה והרי היא לו כחומה וגבול לחחר עד פה חבא ולא חוסיף להחטאה עוד על הנשים זה"ש שרוי בלא חומה . ו שהיא חלות חותו חן היצר הרע הלוחם הפנימי ובשיחטה שלום יהיה בעלמין זה"ש שרוי בלא שלום · ז שהחדש נברא דו פרצופים נחלה שבזמן שהוא בלא חטאה הרי הוא חלי גוף וחם כן עדיין אינו חדש שלם ולא נשלמה יציחתו זה"ש אינו נקרא חדש · וז' מדרגות אלו חינו להם רמז נכבד בחסורה שחונה פעמים ובבר · א זאת הפעם עשה מעלמי ובבר · ב ואחבי קודש תהיון לי ובבר · ג ד והעובדים חביחים לו לחם ובבר בבוקר ולחם ובבר בערב · ה ובבר כי יהיה בעורו בחין ונרפא · ו והנה לחיתי נידים ובבר · ז עור ובבר חלבישני · ח לחם חמודות לא חלבתי ובבר · וכמו בח' פסוקים אלו החועלת על זיווג זה זה"ש זאת הפעם עשה מעלמי ובבר היינו בשיזכה לחטאה הנזכה לח יזכה לשבעה מדרגות אלו · א הקדושה זה"ש ואחבי קודש תהיון לי ובבר · ב החיים הנלחיים הבאים לאחר המות זה"ש והנה לחיתי נידים ובבר בחחים שהחיה יחזקאל וכמו שנאמר קייר בחין החכמותר למעלה על

לרז"ל מה זכו בחיים לף הוא בחיים · ג ד מזון החומר המחיים לעבד ומזון הנפש המחיים לבוקר ולוף הכל זה"ש והטורפים מביאין לו לחם ובשר בבוקר ובערב כו' ועורבים היינו דבריה המעורבים בין חיים לחסד ע"ד ואת ערובתם הקח · ה שהיו חומר כו' זה"ש לחם תמורת לא תחלתי ולחם הייתי לחסד · ו שמלאת לוחו מן היקר הרע הכתוב בחם בקרבו זה"ש ובשר כי יהיה בעורו שחין וגרפת לשון חמיחה וזה רמז לחם החמוה ע"ד תרז"ל גורל כי רב עמרם כו' ד שהחסד חינו נפלא ביניהן כ"ל אחר שיחת חסד זה"ש עוד ובשר הנביאי הנאמר בחיוב על החסד ועל ג' מדריגות הלו נאמר חנבא עמודיה שבעה וק"ל · ואחר הטעה קטנה זו נבאר בפרטות כל ענין משבח מחיים הלו חיים על דגלו בחזות ומחוכן בפ' מבואר מעלת זיווג זה וחיוחו הברית להשלמת מניחת החסד משבח גדליה שהמחו וזה אחלי בשם ה':

א שדרי בלא טובה :

בשם פנחות אמרו יבא עמוד ד

טוב ויקבל טוב
מטוב לטובים · יבא טוב מאמר שכב
זה משה שנאמר ותרא יבא טוב ויקבל
אותו כי טוב הוא · ויקבל טוב מטוב לטובי'
טוב זו תורה שנאמר כי
לקח טוב נתתי לכם וגו' · מטוב זה הקב"ה
שנאמר טוב ה' לכל · לטובים אלו ישראל
שנאמר הטיבה ה' לטובים :

חן הוא הדברים חאלה דברנו שבמקום שמצא הציוני
לא נאמר כי טוב לפי טוב אלין טוב כי אם
החתחדות והקיבון ומזה תחיכר חותר המוד בכל
מקום שמצא החתחדות :

הקדמה לעיין זה הוא ממה **שכג** לא נאמר
שמצינו שנאמר רז"ל כי טוב
מפני מה לא נא' כי טוב בשני שבו נברא
מפני שבו נברא המחלוקת · המחלוקת
ומכאן אמרו רז"ל לא יאכל
אדם ולא ישתה אדמי כי זה יוסי השני היה החתלה
לכל שיעור כי מיוסי השני והלאה מצינו בכל יום
שיעור לעצמו יח' כי ביוסי שלישי נאמר שחלאת
החרץ עץ פרי והיה לא עשתה כן כל ברביעי היה
קטרוג הלבנה · בחמישי הרבה הטוינין · בששי ברה
האדם · וכל זה נגזר מיוסי שני שמצא החתחל הסכינים
והציוני כי הנשחת נופל על הלשון שמצא שלכך לא נא'
כי טוב בשני לפי שהוא החתחלת הסכינים שהוא כיצד
החלוקה והבילוד ואין טוב ל"ח במקום החתחלה
הפשוט לפיכך מצינו חזור לשון טוב שחכרכ מקומות
להסיר חלא הקב"ה והחזיר ומסר ויכתב כי הקב"ה
חתך ואין שני לו · והחזיר חתת היה בח"ש חזיר ·
חתך יהיה לכם · ויבדיל נקבלו נזיר חתך בחרץ ·
דמשמה לף קס עוד נבית שמצא שמשה שבע ימיל
בעשם במדבינת הגבוחה · ובכה בחרטו ביוסי הסבת
בעיקר חידוש העשם מאמר דס"ו שלשון הן מורה
על החתחדות כי ה"ח וגו"ן לוען מחזונות כלליות
במדבים על פכוק הן עם לבדד ישכון ומינו לשון זה
חלל הקב"ה שני הן לה' חלהיך השמים וגו' ואלל
החזרה של הן הלחמנו ס' חת כבודו ובללו ודבליו
שמעינו מחוך הפשט · ואלל שבחלל שמחמר הן עם לבדד
ישכון · ואלל משה שבחמר הן בעולמי מי ממליט
היותם · לפי שהחחדות מנוי בכולם ע"פ נא' בשם
לשון הך המורה על החחדות לפיכך יפול שם סוד
על חרבעתן כי לה נמצא בשם למחלוקת והפלוגו'
וזה"ש הן החדש היה כחחל ממנו לדעת טוב ורע
החחיל במלת הן המורה על החחדות ויחמר שהיה
כחחד ממנו לדעת טוב ורע ועוודלי יבחר בעוד מלא
היותו כחחד ממנו ויש לחוש פן ישלח ידו ולקח מעץ
החיים בחופן שלח יקבל לפי' פירוש ד' יסודות ור"ל
עוודלי זעטו להכיון לכך חמר הן היה החדש כי אם
החדש יורה על החחדות ע"ד חרז"ל לחם קטון חדש
לו' לפי שחינו נכתב בלשון רבים כלל בדרך שבחלנו
בפיכור זה מחמר ר"ש ס"ם ·

שכד מי שאין וזהו חש"ר חלעזר כל מי שחין
לו אשה לו חשה לינו מקרי חדש פו'
אינו נקרא אדם לפי שחש חדש יורה על
החחדות ודעתן שחינו נכנס
תחי מנד עמנו מחלק לשניים לכך מ' לף טוב היזוח
החדש לבדו ודבר זה יחבחר בל פניס חלבד מה
שיחבחרו דברי רבי חלעזר בכמוך במחמר שפ"ל
בדרך אחר ע"ם · א הוא הדבר שדברנו שלא יקרא
טוב בשניהם הוא לבדו ויהיה לבדה כי אז הוא יחלק
לשנים ובמקום השניות לא נאמר כי טוב שחין טוב
כ"ח במקום החחדות נאמר · ב הוא בדרך שביחר
בעקידה שלא טוב היות החדש עוזר כל אחד לבדו
דהיינו חזמר הים בפני עצמו ותומר החשה בפני
עצמה כיוצית שלא שנאמרים שחין חזכר והנקבה
נרחיין זה לזה כ"ח לקיום המין משא"כ בשאר החדש
שאם נרחיין זה לזה בהמשלת נפרי בימים ולפיכך נברך
שחיהיה החשבה חזקה בימים וזה לא יהיה כ"ח בשאר
מחומר אחד שבחיהם בגוף אחד ומהריך שם
הדש · וזכחה שלכך נא' טוב היות החדש לבדו
שאם יהיה כל אחד מחומר בפני עצמו א"כ יהיו שני
גופים מחולקים והרי הם שנים ובמקום השניות שין
שייך לומר טוב מטעם שלא נא' בן טוב בשלו לפיכך
ברח השבה מן הכלל ובדי שיהיה גוף אחד ושין שייך
לומר בהם כי טוב כחמור · ג ע"ד שחלי"ל מפני מה
לא נאמר כי טוב בשני מפני שלא נעמרה מלאכת המעשה
נמצא שהדבר שלא נעמר עדיין הינו במלוחן ובוודאי כמו
כן לא טוב היות החדש לבדו לפי שלא נעמרה שלימה
כל זמן שהוא בלא חשה · ד הוא שחמרנו שהחשה
והנולד הם מהנבדים נמנים ומשיל החשוק המלחמה
ביניהם והמחלוקת כמ"ש חין שלום בעשמי וגו' ובשה
זו לא המוות מחוך הניח החנושי על זמן נפילת החשה
שחולחה הוא שלוי בלא חשה שלום ומשיחתה יהיה שלום

בעצמו כמו שיתבאר בהגהי הסמ"ג ובמקום הסלוס סס הגה הסמוכה לסימן במ"ם ותזכה מסלוס וגבי עסיתי עובה לכך נראה לה טוב היות הדבר לבדו · ה הוא בדרך שבתבתי בהגהת שע"י הסמ"ג עליהם הדבר בדרך ובמה בדרך שהתבאר למעלה מהמר ס"י שיעשו שתפות בריחים בזכיות ויבשכר כי היא תחעסק בכל לרבי סבית והוא יקיים ובחורתו יהגה יומם ולילה נמצא סס זוכים לבתי עלמות ושס הבוחות בזה ובבא כמו הלוה שבירת ביום ה' לעורך הסמ"ח ושע"שכ לכך אמ' לה טוב היות הדבר לבדו עלה יזכה לבני מיני מזונות הגה בכשיהים לבדו לה טוב וחין סומך כ"ח בכשיהים לו עזר וכנגד לחומכו כלמור · וזה כ"ש טוב ויקבל כו' כי חמר טוב על כל מקום שהתחדות מלויה ומשלו כולם בחור זה בג' בו בי טוב · הקב"ה עי' לבו ועלכה בחור ה' · הסורה עי והורה חור · משה בר' ותרת חומו כי טוב הוא ותח"ל שתמלא כל הבית חורה · וישראל שנאמר חור לדיקים ישמח ולכיהי ישרי חזר ישראל לחם וכבר למרנו שהחור הוא קנין כל המעלות לפני החדש זוכה להם ע"י זיווג הגשמי הו יאמר יבא טוב כו' לפי שיכוונו הדת לפני הינהו מני חי העקרים סס מניעת הלל יח' וחמונת חובה מן הסמיס · וחמונה בינונית משה ע"ה · וישראל נקראו טובים בשון שהיו נוי אחד בארץ כמ"ש קו עם לבדך ישכון ובבויס לה יתחשב שחיון מבלבלין זרע ישראל בחמונת כי סס היס בחשהו יודבק ומחוך לך יושלם בר' עקרים הגו' · א מניעות הלל יח' זה"ם שכוב זה הקב"ה כו' · ב גבוחה משה זה"ם יבא טוב זה משה כו' · ג חובה מן הסמיס זה"ם ויקבל טוב זה חובה כו' וכל זה לדוקא לבויס דסיינו לשישראל כל אחד לבדך בחשהו ואינו מחערבים בגויי החרעות והן עם לבדד ישכון לחפוקי בשאינו גמוי חו"ם להוס בידבק בחרמית כעודע והמה יסורו לבבו משם ה' כמו בגמ' במלך ישראל ולא ירבה לו נשים וכן בעבוות שלח להרבות כסף וסומיס כמ"ש והיה לשהחו על כשה וחרט"ל בחכות שלש חלה יזכה ליעב על כשה וכן כשה חלו יזכה על כשה סוס חשה שבחות שלש ידבה שלש חלו יזכה ליעב על

שכח כשבתו על לפת ממלכתו לחורך ימים כי לין לחום שחלו יסורו לבבו בסא ד"ת מעם ה' ומכלל הן חשה שומע בסף סוס אשה לחו שבריבוי הנשים יסור לבבו חלה יחריך ימים ליעב על כשה ממלכתו · גם נוכל לברש שהזכיר לשון טוב בפולס לפי שהזיווג קרוי טוב פ"ל שהו שלה טובה וכל זיווג נשלם ע"י לרבע דברים · א החים · ב החשה · ג הפרסור והשדכן · ד ע"י כסף הקידושין כמו כן הלידוק על שהלה לבויס הוה בדמיון זיווג לים ושהה למ"ש כי ביושלים עוניך ה' נבחות לכך הזיכה לשון טוב חלה הבעל והחשה והשדכן והכסף זה"ם יבא טוב כו' זה הפרסור דהיינו משה שחשלה לכסף נחוך וכמ"ש ותרשיך לי בחמונה וגו' · מעוד זה הקב"ה הבעל שנאמר כי בועלך עושיך · לבועים הלו יזכה שנאמר לכלם בכחה מקומות הזכיר בכלה לשון טוב הסיינך הבל הזיווג כי לין טוב כ"ח במקום החדות כחבואר למעלה וחחר הזיווג נחחדו כולם וסיו לחחדים לחדבעתן וזהו בעצם הבוחה המעויה לחדם בזיווג זה · נמלח שהדבק בחשהו לבד · ויסור מנגד טיעו חמדת הנשים ויבשת במקם גורלו וחלקו חוח יהד בכל הפלחה החדם חלויה בו כי כל זמן שחיינו נשוי הוא מלח הרחוני עביבה כעודע והם קנים מעבירים עשמה לפי שהרסור הוא בחחילתו ועוד שהוא בחלק חחסוב שבי דסיינו בשכלו וחכמתו כעודע מגדר הפרסור לחפוקי החבח עלמו נעשה בחלקי החומר וחין לשכל חלק בחבח הנעשה בגוגג לו מהתגברות הנעצ והפרסור הוא בחלק הגבחר כלמור והוא מלח מפרחוני עביבה כשהוא בלח חשה ומפד שהפרסורים הסס לי לשפער לו שיגיע שום טובה לכך למרו הבחוי בלח חשה שרוי בלח טובה כו' · לך שים לדקדק במחמר זה חרי חמרו במערבח מלח הו מוצח

שכן מצא או מוצא דהיינו מלח חשה מלח טוב לו ומוצח לחי מר ממוח לח החשה וחם כן לין למרו שרוי בלח טובה בשמלח בלמי שום חלוקה ובחמת שים פיום לכחן ולכחן כדחיחת במסכת קידושין לגמור חורה ולישח חשה ישח חשה וחש"כ לעמוד הורה כו' ובמסכת יומח פרק בח לו חמר רבי יוחנן ירחת ה' שהורה זה חלמיד חורה בשברה מלי היח גוחת חשה וחש"כ לומד חורה · ובמסכת קידושין ל"ד יוחנן בהפך זה ממם ו"ל רחיים בחמרו ויעשוק בחורה ולח פליגי הח לן וזה לפו כו' נמלח שבפי חילוק המקומות הזיווג מחחלף כי ים מקום שהזיווג מועיל לח"ח וים מקום שהזיווג מעכב על ידו ול"ל יפה למרו במערבח מלח לו מוצח וכן למרו במדרש החילים כחיב מלח חשה מלח טוב וכחיב ומוצח לחי מר ממות חת חשה הח כיון שלח הם עוזה היח לין קן לעוכחה וחם רעה היח לין קן לכעשה כי בוודחי חם עוזה היח להכיחו לידי ח"ח בשהרס לין קן לעוכחה כמ"ש לכל חכלה רחיתי קן בחבה מניחך מחוך כי לין קן לכל עמלו · וחם רעה היח בעבירתו מלעשוק בחורה הני הוח נופל לגיהנם וחם כן לין לכעשה כמ"ש הגני מביח עליהם רעה חשר לח יובלו לנחת מחוכה ותרט"ל זה חשה רעה כו' · וחם כן לין למרו כחן שכוי שלח עוזה בהחלט · ע"כ נרחה לפרש מלחת זה שהוח נדרש לעני פנים שם בחשה עוזה · ידבר יהיה המלחר כפשוטו ממש · וחם בחשה רעה ידבר יהיה ביאור דבריו ע"ד בגמ' ולחיהי יהרון לחבמה מן הסכלות כיהרון החור מן החושך ורמה בזה שיהרון החבמה ניבר מחוך הסכלות וכמו כן יהרון החור ניכר מן החושך כעודע שזולת ההעדר לין ניבר שום יהרון רק ממה שכוחים בפחיעות החושך והסכלות ניבר לעומה זה מעלת החבמה והחור · כמו כן בכל זמן שחינו נבוי לף שם יזמין הקב"ה עוזה לידו לוזו מכיר בה לפי שעליון לף רחה שום העדר למנם כשיעת חשה רעה הוח מכיר ההעדר וחז הוח מכיר במעלת העוזה שהקב"ה

שהקב"ה מזמין לידו כי כבר ניסה גם הרשע זה"ם שרוי בלא טובה רצו בזה שתיהו מכיר במובה כתמוך לכך נא' עזר כנגדו או שתהיה לו לעזר או שתהיה כנגדו ומעכידתו מהשגת שלימתו . ונראה לפרש ההשרש שבין מצא למוצא כי מצא הוא לשון עבר ומוצא הוא לשון הווה . וזה שאעל המשכילים התשא היא כמילתה ותיכה מקבלת לשום תמוה כ"ש להשליש הדבר שנתבד ממנו כבר והוא הנלע כמ"ש רז"ל מי מחזר אחר מי שעל התבידה מחזר על תבידתו או התורה שכבר למד כמעני אמו והיא תבודה ממנו ע"י המלאך שמסרו על פיו ומשכחה ממנו וע"י זאת התשא יחזור אחר תבידה זו וימצא על ידה כמ"ש אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין דעת וילמה ה' . וזה"ש שעל התבידה מחזר אחר תבידתו כו' וכמו שתרז"ל ואל המאר שהיה הבא אחריך כו' הכי שהוא צריך לחזור אחר התורה ולא שהיה הבא לחזור אחריו ואחר תבידה זו יחזר הגוף התשא ואז יאמר עליו מצא התשא מצא טוב שהוא מחזר אחר דבר התבוד כאמור . אמנם מוצא לשון הווה יורה על המחזר אחר התשא למלות התמוה בהווה תמיד ועל זה אמר מר ממות כעודע . מ"ש עיקר מציאת התשא הוא שעל ידה יציג העובות בזה ובבא בדרך שנתבאר וכאמור שלשה נמלתהו טוב ולא רע וכתיב שעמה כי טוב שתרה ובהשעה זו ופירוש זה נכון כבי טוב ויצא כבי טוב כלומר התשא בגבורתו וכמ"ש והוא כחתן יוצא מחופתו . ומעתה נבוא לביאור התמחה התמיהית בעזר אלהי יח' :

ב' שרוי בלא שמחה

תניא אמר ר' חלבו כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות שנאמר קול ששון וקול שמחה כו' ואם משמחו מה שברו זוכה לתורה שנתנה בה' קולות.

עמוד ה

מאמר שכח מי שאינו משמח החתן עובר בה' קולות

ר' אבהו אמר באילו הקריב תודה כו' רב נחמן בר יצחק אמר באילו בנה חורבות ירושלים כו': אם כל מה שברא הקב"ה זכר ונקיבה ברמו ת"ל יפול תומר הזיווג בתשא קניני תשר קנה הקב"ה בעולמו ויתבאר בהשמחה היא יסוד לכלם כמו שיבא :

הקדמת ענין זה מצותר בתיבורי הגדול בשבות לשרים שתומר זכר ונקבה נופל על כל הנמצאים לי בכלם נמצא תשפיע דוגמת הזכר ותקבל השפע דוגמת הנקבה כיצד שהעולם העליון תקבל השפע תשפיעה לתחתונה יח' ותשפיע לתחתון . אך העולם התחתון תקבל ותיהו תשפיע לפיכך אין בו כי אם תומר הנקיבה כמ"ש כ"ש הרוח את התרן והולידה וגומר והקב"ה עילת העילות הוא הנותן ותיהו תקבל אין בו כ"א תומר התים זהו שתיהו בכתה תדרשים שברצו אין תים אלא הקב"ה

שבט אין איש אלא שנאמר ה' תים תלחמה הקדוש ברוך והוא תצוחר על פי הנחה הוא וחמשה תיני זיווג זו . לך אזולת זה תיהו שם זיווג בדמיון זכר ונקיבה

בתשרה דברים עד שתמת נכון הדבר שכל תה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו זכר ונקיבה ברמו ותשרה זיווגים אלו כולם תנודים ותחודים זה בזה וכלם נקבעו בלו לאים תי רב שעליש בזה אחר זה . הזיווג הראשון הוא זיווג התומר והנוקבה שבא בדמיון זכר ונקיבה כתבואר בזוה אלום תאמר ע' פרק ח' וכן פ' לביהו בתיי בפרשת בראשית תרז"ל ואף לויתן זכר ונקיבה ברשם כו' שהוא רמז לזיווג תומר ונוקבה ולויתן לשון חיבור כתו הפשם יוסה תיי תלי וכן הוא בעקידה פרשת בראשית ובפרשת תיני ובפרשת חיי שרה על תאמר הא בזיווג ראשון כו' וזיווג זה תלוי ועומד עד בא בזיווג האני והוא זיווג הנוקבה לאים תי רב שעליש כמ"ש תוקבה לוה לנו תשרה תלא תאוקבה . וכן תרז"ל בכללו תסר בתיב שנאמרה הנוקבה לשרה בכלה . וכן אמרו בשבת תענית ביום תחוגתו זה תקן נוקבה . וזיווג זה שליש הזיווג הראשון בפוד הם שנוקבה על גבי הם לבנה כנגד שני לשות שבו בדרך שנתבאר למעלה בתאמר אב"א ע"ש . לך שנת זיווג זה תלוי ועומד עד יום בא הזיווג האליהי בהיותו בן י"ח לחופה כי השרוי בלא תשה שרוי בלא נוקבה כו' . ובהשלמת ג' זיווגים אלו יזכה לזיווג הראשון והוא דביקות האי"ה ליראל כמ"ש ואשרשתיך לי בתמונה וכמ"ש כי בועלך עושיך וגומר וכתיב והיה ביום ההוא תקראי תיי וגומר וכן אנו אומרים אשר קדשנו במצותיו כו' קדושים גמורים דתשר לן תכל עבודות זרות בהקדש ובהפך זה נאמר לכן זוכה שמעי דבר ה' . היתה לזוכה וכן כתיב . וכן פירש בעקידה פרשת הרומה ובפרשת לו בזיווג הלזה הוא בכתובה ותנאים וז' דברים המלימים הזיווג ע"ש ובשתבע זיווגים אלו נמצאו יחד אז על ידיהם יראל זוכים לזיווג התמיתי דהיינו זיווג יראל לירושלים המקוש הנאמר להשנת התשם כמ"ש למען ניון לא תחשה וגומר כי לך יקרא הפני פה ולתלכך בעולה כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך וגומר אז זיווג הפכיה לירושלים כמ"ש בפעת הבעם היתה בתלמה ודרשו רז"ל בתלמה שהלך בעלה ודעתו לחזור כו' . ותשרה זיווגים אלו כולם קשורים יחד ומציאת התחד אלו בזולתו וזהו סוד ה' קשרים על ניסים שנאמר בה ולא תמוטו תחרי לבבכם ותחרי עיניכם תשר תחם זוגים תחריהם בתמונה זו תגע תם הזוגות כ"ת להיות שלם בכל ה' תיני זיווגים אלו שתחדש נריך להשלמה תציאותו לפיכך בתו ה' קשרים בתמונה זו וכמ"ש כי כלם כעדי תלבני ותקשרם כללה בתומרו תלבני בתו להשערה זו שנתמזה בתלבוש על התחדש תנד תגוף

ניים ובמומו הקבדם בכלה רמז שכולם כאו בדמיון
זיווג תחן ובלה שהוא קשר קיימא ובדרך קנין בלקיחת
סחם אשה שנאמר כי יקח איש אשה ובתרג"ל אין
קיחה אלא קנין בכסף • וזה"ש
רז"ל ה' קניניס קנה לו הקב"ה של ה' קנינים
בעולמו תורה קנין אחד כו' קנה הקב"ה
ולאה שבחשבה קניניס אלו רמז
לאחשה זיווגיס שבאחנו • א זיווג התורה זהו שאחרו
תורה קנין אחד שנאמר ה' קנני ראשית דרכו ר"ל
שהקנה לישראל בהקלאו ראשית דרכו כמ"ש קודש ישראל
לה' ראשית תבואתו • ב זיווג ישראל להקב"ה זה"ש
ישראל קנין אחד • ג זיווג יהושלים זה"ש בית המקדש
קנין אחד • ד זיווג תומר ונורה זה"ש שמיס ואחץ
קנין אחד וע"ד תרג"ל יקרא אל השמיס מעל זו השמה
ואל האחץ לדין עמו זה הנוף כו' • ה זיווג שאשה
שנקנית קנין בכסף וזה אחו למידין מאברהם
בקנין שדה עפרון זה"ש אברהם קנין אחד ויכול להיות
שספוק בדוך אברהם לאל עליון שמביא הוא שאלקי שדק
ברכו בנכסא ויהושלים כי היה דומה כאלו עשה ליקוחין
שנייה כשרה לאחרי אשר נאלץ מעשה הפליא זה עוג
שביקש שיהרג אברהם והוא יפל אח שרה • ואיזו בהולה
שעודה ושמחה • א זיווג התומר והנורה הוא מהידוע
שהחחלת זיווג זה הוא ביום המילה כי אז נשלמה
נורהו כמו שנ"ד ביאורו בהלכות מילה יבוקש ממקומו
וי"ש נה שעודה ושמחה וכמ"ש שם אנכי על אמרתיך
שנדרש על המילה • ב זיווג התורה כתיב לכו לחמו
בלחמי ובתיב שקודי ה' יסרים משמחי לב • ג זיווג
הקב"ה לישראל כתיב ואלהים לפני ה' אלהיכם ושחחם
ונומר • ד זיווג יהושלים כתיב כי אלפניו יאכלוהו
ונומר ובתיב שמחו אח יהושלים וגו' וכבר אמרנו שדרך
השאלות השדיונות כל הזיווגים אלוים בשאש זיווג
זה על כן שופין בו שעודה ושמחה לזכר שכל הזיווגים
אנודים ואחודים בזה וכבר אמרנו בהנעה שהשמחה
היא הורחה על שלימות השושל וכל פעולה שאין בה
שמחה אין בה שום גד שלימות לכך אמרו כל השמה
שעודים החן שאינו מכוין כי אם להגאחו שזה יורה
שכל עיקר כוונחו לעבות בהן ולהשביע אחוחו בזמן
שאינו משמחו כי השמחה היא הורחה על שלימות
המעשה וכשוונחו לשמים • עובר בה' קונות כנגד ה'
זיווגים אלו שבאחנו • קול שמון זה זיווג חומר ונורה
שנאלם ביום המילה לאמור ובתיב בו לשון שמון
שנאמר שם אנכי על אמרתיך • ומעשה זה נקרא השמול
אחן דמים כי מצד המילה נשלמה נורהו ועשה הזיווג
שלם • קול שמחה היינו זיווג שאם אשה שאינו בלא
אשה שרוי בלא שמחה • קול אחן זה זיווג הקב"ה
שנאמר בשחים אחן על כלה ישים עליך אלהיך ולפי
שהוא יח' נמשל לשים כאמור למעלה על כן נקרא
קול אחן • קול כלה זה זיווג התורה שנאקשטה בכ"ד
ספרים ככלה בכ"ד קישוטין על כן נקט קול כלה
וק"ל • קול חומר הודו זה זיווג יהושלים ובית המקדש
הוא המקום שמביאים בו חודות בית ה' כמ"ש ואחרה
ביום ההוא חודך ה' כי אנפת בי ואומר וכדא"ר אבהו
כאלו הבית חודה כו' • ואם משמחו מה שבכו זוכה
לחורה כו' ול' אבהו אחר כאלו הקריב חודה כו' וכן
נאחן אחר כאלו בנה חורבות יהושלים כו' • נראה
לפרש לפי שאמרו"ל על שלשה דברים העולם עומד על
החורה ועל העבודה ועל הג"ח • ושלימות שלשחן חלוי
בשמחה כי החורה בכר אמרנו שבזמן שאינו שמח וטוב
לב אינו יכול לעיין במושכלות כי לריכה שמשחת שילחת
וכחיב ובעלצת לב רוח נכאה • וה"ש הוחלת לדיקים
שמחה שעיקר חוחלחם והקוחם שיהיו שמחים חמיד
לעשות בחורה • ובעבודה כחיב עבדו אח ה' בשמחה •
וגמ"ח כחיב ולא ידע לבבך בחחך לו וגומר והנושא
אשה זוכה לחורה כדאחרן • וזוכה לעבודה שבלב
דהיינו חפלה כי כל זמן שהוא בלא אשה הוא חלא
הרהורי עבירה ואין אחור לו להחפלל ושוב שהוא אחד
משמונה שאנו רז"ל שאם כמונדים לשמים ואין בונדאי
אין חפלחו נשמעת לכך נאמר על זאח יחפלל כל חסיד
לעח מלוא ואמרו"ל זו אשה כי' שלעח מליאח אשה
יחפלל בעדה • וזוכה לג"ח כי הלדקה שהנשים עושות
היא מקובלת יותר כדאיחא בשבת חלנית במעשה
דאשה חלקית ויכול להיות שלזה אמרו הסכוי בלא
אשה שרוי בלא טובה שאשה ברכה • טובה היינו חורה
שנאמר כי לקח טוב נחחי לכם • שאשה היינו חפלה
כמ"ש אין עומדין להחפלל כ"א מחוך שאשה כי'
בכרכה היינו ג"כ כמו שנאמר טוב עין הוא יבורך כי
נחן מלחמו לדל ומלחמו היינו דמקבלה הנייחה לשפוך
הנוחן משוח כעודע מעשה דאשה חלקית • ומצינו
רמז לשלשחן בשלש בחלפא בית המדבר כולו בשבח
אשה טובה • א הלדקה זה"ש שם שיח שאשה בחכמה ובונה בשת
ב החורה זה"ש שם שיח שאשה בחכמה ובונה בשת
על נשואה • ג החפלה זה"ש ותקש בעוד לילה ותחן
טרף וגו' כל"ח קומי רוני בלילה וגו' ובזכות החפלה
נאמר שפע ממקור הברכות וזה חחן טרף לביחה •
ובדבר זה נחלקו ג' חכמים חלו אר' חלבו לאר ומה
מאשחו מה שכבו זוכה לחורה היינו לפי שפ"י הזיווג
זה הוא בא לידי חורה וזה שאשחו מסייע לו בדבר
וא"כ מה כענד מדה זוכה גם הוא לחורה שנאמר
בה' קוות • וריבי אבהו אמר כאלו הקריב חודה לפי
שפ"י הזיווג הוא בא לכלל עבודה וכבר נודע בשערים
שהחפלה והקרבנות עומד החחד במקום חביבו ושניהם
קרוין עבודה • וכן נאמר אמר כאלו בנה חורבות
יהושלים כו' לפי שפ"י הזיווג הוא בא לכלל ג"ח שזהו
בעשה בנין חורבות בחי עריים ומרודים ובזכות הלדקה
יקרב הגאולה שנאמר ציון במשפט חפדה ושביה בלדקה
וכחיב אמרו מעשה ועשו לדקה כי קרובה ישועחי
לבא • גם נוכל לומר שדעת רב נאמן לומר לפי שמי
שרוחה אחן וכלה כראוי לקיים מה שנאמר מושב יחידים
ביחה וגו' כ"ש הוא דומה כאלו בנה חורבות יהושלים
שאמרו לאשה עקרה גח ילדה כמ"ש כי רבים בני שוממה
ילדה וגומר וכאשה שהלך בעלה למדה"י לכן אנו מזכירין
בברכת מחניס שום חעים וחגל העקרה וכו' מעשה
ציון בבניה לפי שבניה דומה ממש לבנין האשה מן
הלגל ודעת רבי אבהו כאלו מקריב חודה רמז לזיווג

הקב"ה לישראל ע"י הנביא וכצור שנותנים לשמו יתברך כמ"ש נקדמה פניו בתודה זובח תודה יכבדנני וכן רבים. ודעת רבי מלבו לומר שזובח לזיווג התורה בזכות שמחת זיווג זה. בין כך ובין כך יש לנו הערה ולימוד גדול הזכות גדים למשמח חתן ביום חתונתו וביום שמחת לבו כי מן היום ההוא והלאה יבצע טובע שמחות ומחריב עבודתו לדעיב ולעלימא בשמחה ובטוב לבב. ומזה הטעם נוהגין להרבות בשמחה בזיווג לחתן וזיווג שני זיווג דאשון הייתו זיווג התומר והצורה ביום המילה בחלום. זיווג שני היינו זיווג שהם תכף זו ולפי שים פנים לבתן ולכתן ליש שמחה הניה גדולה שם ביום חתונתו ממש לפי שחין בו נער כלל לך ביום היותו חתן דמים למולות ים בו נער המילה חין השמחה גדולה כל כך. חו הדרכה ביום היותו חתן דמים השמחה גדולה לפי שקבלו חבותינו מצוה זו בשמחה כמשנ"ל שכל מצוה שקבלו ישראל בשמחה כמו מילה שנאמר שם חלכי על ממרתיך עדיין הם שמחים בה וכל מצוה שלא קבלו בשמחה כמו עריות כו' עדיין חיים שמחים בה כל כך לליכת בחובה דלא רמח בה חיגרת. ולפי שים פנים לפתן ולכתן על כן מציגו לרז"ל מחמר המוה ומבהיל וזר וקשה להביגו כפשוטו בפרק **שלא** הנהו הרי מיני לולב וערבה הנהו הרי מיני חד שמים שמון ותד שמים שמחה אמר ליש שמן לשמחה שטיה ששון ותד חגל עדיפנא מיכר שאמר שמן שמיה שמחה ושמחה יציגו אמר ליש שמחה לשמן חגל עדיפנא מיכר דכתיב שמחה ושמן ליהודים כו' ולכאחיגו נדמו במאמר זה ויכוח שבין חתן דמים למולות לבין יום חתונתו ושמחת לבו ממש. חד שמים שמון זו המילה שאמר בה שם חלכי על ממרתיך ותד שמים שמחה זה יום חתונתו כמ"ש שרוי בלא שמחה כי ח"ל שמן חגל עדיפנא לפי שמציגו ישראל קבלו מצוה זו בשמחה כאמור ולפיכך מציגו הפסוק שמקדים שמן לשמחה ח"ל שמחה חגל עדיפנא לפי שאין שם שום נער לשפוך במילה אין בה נער דיוקא שהרי מעשה זה אין מבדכים במילה שהשמחה במציגו פגודע אל שמן לשמחה יותר חד שאקוך ושויך שרוצקא דכתיב כי בשמחה תצאו בי' רש"י לרגן לפניו וירחה הדרכים ויעבור מעבורות המים. רצו דוש שמצות המילה מהפטרא לאחר אחי גדולה ממך לפי שמצות המילה כל בני חדם טוין בה לאפוקי יום שיחת החסה מציגו מקשה שפקרו עשמם בהורה כאן עזאי כדאיתא בפ' הגה על יבמות. וזה"ש יותר חד שאקוך פירש"י יפקירוך ואחר יותר חד לדמות על העתיד שאחר ויהיה ביום ההוא יודע יום לאחד לה' וגומר כי בזמן ההוא דבים יהיו נקיי הדעת כאן עזאי בימים נפשם חשקה בהורה ויהיו פטורים ממצוה זו ויעשוה ע"י אליח כי לא מציגו בכל המצות החלוים בגוף האדם כמילה והפילין ועיצית וזולתם ביוכל האדם לקיים אחצה ע"י אליח כי אם בעצמו הוא האחייב לעשותה משו"כ במצוה זו כאחר בן עזאי האדם לעולם להתקיים ע"י אחרים וזהו ואקדוך ויאשוך שכוונקא שיעבוד ממוכך ע"י אליח. או אם הוא כפרש"י אחמר אחרן זיווג זה כי אם לעשות אחרת בהורה שאחמר אחרת כ"ש אחרת שאחרת שאחרת שא

מחשיב היטיבה בי הלכה ומצא למעין במו שמצר
וחזקן בלח הזהב פרש"י זו החמה כו' והכלל העולה
מדבריהם הלה גדול מעלה שמחת חתן ולה ביום
שמחת לבם הן בעיני הבוף הן בעיני הגופ לפיכך
המשחתם בה בהתוי חובה לשמחת הגופ כמ"ש חובה
לשמח כו' ולשמחת הגוף בי היא מקבבת הגאולה כמו
שמצר בלה בנס חובבות ירושלים וכה"ל ומשום חתן
על כלם יפים עליך בלשון תכ"ר:

ג' שתוי בלא ברכה

אשתך בגפן פוריה וגו' הנה כי כן יבורך גבר:

כתיב אשתך בגפן פוריה עמוד ו

למה נמשלה

מאמר שלג

האשה לגפן מה גפן זה פדיון לברכה בך אשה בשרה פריה האשה נמשלה לברכה שנאמר כי אצוק מים לגפן שפרין על צמא נזוזלים על יבשה לברכה אצוק רוחי וגומר בגיך כשתולו זיתים למה נמשלו הבנים לזיתים מה זיתים מרים בתחלה וסופן בתוק אף הבנים בתחלה כי הנה כי כן יבורך גבר ואת ברכה שלמה שתקבל מברך את יראיו כו' עיין במדרש השאר (נדבר כללו' מ"ג פ"ב):

הלא זה הדבר אשר דברנו שברכה אשר נתן ה'
בחוזה זה הגוף מלד ההשלמות הנעלית ולהיות
ברכה לחבו מחדיו ומן הוא דומה לחת מתן ומפייט
על ידינו תרע"ל יעקב לת מת כו' ומקבה וכי בחנם
תגמו כו' ומסיק מקים הוא לנדעו מה זדעו בחיים קף
הוא בחיים הבם ימין זהלה מיך נתקבלה לעת בהגולת
שתשגיח זו תם ע"ש דלכיון שבתשלה זעל ידיה
שהוא חלק מנופו הרי בתיו הוא בשלו חי וכתיו לא
תגם ונשלח חלקו חי בחרטו הגלח זחלה הבלכה לשלו
דרטו המשודד בתי"ם כי שם צוה ה' את הברכה חיים
עד העולם: וכתיב בחה חייט עם החשה ונו' ויש
לומר בשמטו בילחה חייו שלח יפטידם ע"י חשמו
שלחתו מן החיים לגמים חילך וע"ד המשורת החומר
פחים גו' א ונו שחי גמים ב ולו הפין בלי מות
וע"י שלחתו בחה חייט עם החשה וקי"ל
החקדמות מקור הברכות שחלויין בזיווג זה כחיתי
מחשבתין על דרכיה בלים ועשים הגיש
ושחבונו עלו על מחלי החגמים שלח בחת חומן לגם
שחשתה עשה מחות אי חשה יפה בחעגיש שלח יפחה
היה שחשלה: שחמעגיש יחולו בברוה גדולה כללות
שלי לחשה וחתן גם בשיטה עמה ומכל מלחי מעגיש
בשיטים גם הוא וחנו שמגיטו בגמים יקרות כשלה
שחנו שלברכה היתה מגויים בתי"ם בל זמן
שלברה קיימת היתה הגדלה מגויים בתי"ם חלן בחי"ם
שחשה זשלחה עשה לנקה חחיה כו' ולקילה
שחשה ליבך חותם מכלל שחין הברכה תלוי על ידה
שחי"ם בשחתברכו חף שלברכות חשר חלנו על ידם

כו' כך עשה הקב"ה בכוכב זה שעמו רעה שעמד כנגדם והיה מורה על דם והפכו הקב"ה לדם שפת ודם מילה • דם שפת היינו טבעה • ודם מילה היינו מוהל • וכן מצינו בשם מועד קטן במעשה דרבי' לעזרו ליה מלי בעית הכא ת"ל דאמר לי מבעי זיל גבי' דליבריכך ת"ל יהא רעוא דמזרע ולא תהדר כו' • אמר **שלד תזרע ולא** לשבח לא מיבעי' דלא ברכן **תחצד כו'** אלא שעורו לי ת"ל מלי למימרו לך • ת"ל הכי והכי למרו לי ת"ל הא כולן ברכתא ניהו הזרע ולא תחצד תוליד בנין ולא יתומו כו' • וכפי הנראה שמאמר זה זר ופעלה וקצי ההבנה מדוע למרו לו החכמים הברכות בכיוצי קללות • ומצאתי בילקוט בספר יהושע בהג"ה בשם מהר"ר מאיר מפדעה כ"ע שלכך למרו הברכה בלשון קללה כדי שיחזור על לבבו ויסגרה בפניו ולבו יבין הדבר ויפסוק הקללה לברכה ואז יחול שפע הברכה עליו בכפל ע"ש • ולהנחתינו אין אנו צריכין לכנס בדוחק זה כי אולי היו המברכים בקיאין במעשי המערכה ולזו שעל כל הקללות שבייבו המערכה והפכו הקללה לברכה ואמרוה בלשון קללה לצאת ידי משפע המערכה דוגמת היפוך הכוכב שעמו רעה • ונראה שעל זה הלשון נאמר גם בבלעם ויהפוך ה' לך את הקללה לברכה וכדעת רז"ל שהיה בדעתו על בלעם לקללם בדוגמת הברכות שברכם לבסוף וזה שבלעם רצה משפע המערכי מורה על הקללות ההם והקב"ה הפכם בחופן שיתקיים גם המשפע המערכי עם השמחתו ית' • ומה שנראה מסכים לפיתוף זה והסכמת ההשמחה עם המערכה הוא שמצינו לרז"ל בפרק המוכר את הספינה מאמר תמוה ומכהיל יוצא מהיקש השכלי וז"ל אמר רבה בר חנה אמר לי ההוא עייעא חא ואמרי לך היכא דשקל מרעא ורקיע מהדדי מזלי ואחוי לי דעביד כוי כוי כו' **שלה תא ואחוי** ועל מאמר זה יסתומס כל **לך היכא** מפרשיו לתוהו מקום **דנשקי ארעא** הלא הוא מהלך ת"ק שנה **ורקיע** ושוב אין לנו נתיב מהכלאה •

על כן נבי תומר שבמאמר זה בא הרמז בדרך נפלא איך שהחדש עיקר המציאות ועל ידו יתקשרו עליונים ותחתונים והנהגתו על פי ההשמחה והמערכה כתמור • וזה בשבור יהוש שהעליונים והתחתונים הם שני הפכים • והו שכל פשוט • והנו תומר פשוט • ונפי שכל המלתים היו צריכין לאיזו נמנא אמצעי המשותף מפניהם ויש בו חלק מפני קלות והנו כדי לתתו בכשפוח שני קלות הנו ולתברם ולנרפם ולקשרם על כן מייבה תכמתו ית' לברוא תת החדש ונתן בו חלק מן העליונים דהיינו הנשמה וחלק מן התחתונים דהיינו התומר ובדרך זה הוא מקשר העליונים עם התחתונים ושיה המשכן אחד ובבר יהוש שמייבר שני דברים • האחד הוא שמצד היותם החדש מורכב מתומר ונורה הוא נעשה בעל בחיבה לבחור בעוב ולתשוב ברע או בהפך זה כי העליונים הם שכל פשוט אין יודעין לעשות רע והתחתונים בהפך זה ומצד הבחיבה לחוי החדש לשכר ועונש כי העליונים או התחתונים מצד היותם מורכבים במעשיהם אין ראוין לשכר ועונש כלל נמנא שמצד ההרכבה ההיא והבחיבה פתח ה' למין החדש שני חלונות האחד לשכר ואחד לעונש • א לשכר שנאמר חס לנו תפתח לכם תרנות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די • ב לעונש שנאמר במהול ותרבות השמים נפתחו • הדבר השני שהשיתוף מחייב זהו שאמר שים בו חלק מן העליונים ת"ל מן הראוי שלא יהיה למשפע המערכי שום חלק לפעול בו כנודע מגדר העליונים שהם למעלה מן המערכה ואין המערכה שולטת בהם כלל ולא יהיו כל מעשיו מסורים כי אם לה' אלהינו כאחד מנאת המרוס במרוס ואמאר שים בו חלק מן התחתונים אם כן מן הראוי שיהיו כל מעשיו מסורים אחת ממשלה המערכה כנודע מגדר התחתונים בכמוה ואיתו תרן • אך מאחר שנמצאו בחדש שני חלקים אלו כאחד על כן בהכרח גם ההנהגתו משותפת על פי שניהם דהיינו על פי ההשמחה ועל פי המשפע אשר יאמרו מערכת הגלגלים • וכל העניין הזה נדמז בפר היטב במאמר זה אמר ליה ההוא עייעא חא ואחוי לך היכא דשקל מרעא ורקיע הרתה לו מקום מיבור תרן לשמים ורמה בזה ליתן לו סיבה לדבריקתם תעפ"י שנראו הפכים רבה להודיע לו הדבר המנרשם ומקבלם • ואחזי דעבד כוי כוי הרתה לו מין החדש בכללו כי הוא המקום המקבלם ומצד הקיבור ההוא הרתה לו כוי כוי דהיינו שני חלונות אלו השקפה לעוכה והשקפה לרעה המחוייבת מצד השיתוף כאמור והוא הדבר הנלמון המחוייב מתוך הקיבור ההוא לפתוח שני תרבות אלו כאמור • שקלתא לסילתאי ואנחתא בכוותא דרקיע רבה זה שהשבתי שכל עניני החדש תלוין בהשמחתו יתברך לבד ואין למערכה שום חלק בו זה שאמר שקלתא לסילתאי היינו מזונותי ואנחתא בכוותא כמ"ש משניות מן החלונות וגומר כי מאחר שאני מוציא מסיבה רחשובה יתברך אם כן מניח כל מזונותי בחלון ההשמחה לשבר בחשלה והחתונים ואלו מזונותי תמיד על הים מכל וכל • ואמר תדמלינא בעיתיה ולא תשכחתיה כ"ל עודני מדבר בחשלה ואפלה לעני כי יבקש על ברכו ולא תשכחתיה כי לא נתקבלה תפלתי על זה התופן כלל ומה שבקשתי לא מצאתי • תמני ליה מיכא נגבי הכא שתם לני מוצנא מסיבה רחשובה יתברך מי הוא זה לשבר קיפה פרנסתי שמא תיכא נגבי אמר דרך תימה • אמר לי גלגלא דרקיע הוא הורה לו הסיבה שאין הדבר תלוי בחשלה והחתונים לבד כ"א גם בגלגלא דרקיע במשפע המערכה כמו שמצינו במעשה דרבי אלעזר בן פדת שאמר קמח דשכינה עד מתי לידבר ואיזל בהתי דוחקא למרא ליה ניחא לך דתחרבי לעלמא והדר תבנייה לשבר דמתילד בשעתא דמזוני כו' הרי בביכול שלא הושילה לו תפלתו נגד משפע המערכה זה"ש בגלגלא דרקיע הוא דהדר נמר עד למחר כי השתא ומשכחתא ליה ר"ל שגלגל הוא שמוזר בשולם היום ליתנהו ומחר תיתנהו כי בחזרה

הגלגל בנקודה מחברת ימצא מזונותיו וזה הרמה לו הדבר הבני המחויב מפאת הציווק ההוא והוא היום כל ההנהגתו מסורה לבניהם דהיינו למשפט המערכת ועל פי הבנתתו יתי ואין לכמוך על הגם להיות יוצב ובטל ולסמוך על הבנתתו יתי לבד כמ"ם יכול לפעולו יוצב ובטל ר"ל בכל מצלח ידיך תשב העבה וזה"ם יו ה' תתך תת הברכה בתסמיך ובכל משלח ידיך תשב תעשה וכבר תמרנו בהעבה מאמר שב"ת שפסוק זה מדבר בזיווג התשה והוא הדבר הסמוי מן. העין כמ"ם ויפל ה' הרדמה על האדם פירש"י שלא ירמה לקיחת הצלע כו' זה"ם יו ה' תתך תת הברכה בתסמיך בזיווג זה הסמוי מן העין והוא תלוי בהבנתתו יתי כתרז"ל מפאת ה' תשה לאיש שנאמר ומה' תשה משכלת ועם כל זה תל יסמוך האדם על הבנתתו יתי לבד כי תם יעשה בפועל כל התריסות והשתדלות זהו שנאמר מיד ובכל משלח ידיך. וזה גרמה לייחב בספר קהלת סמיכות עין הרשה בתומרו ומשה בכל תלה לא מצאתי לפרשה שלמעלה. תל תהי נדיק הרכה

המדבר בציווק ההנהגתה עם	שלן סמיכת
משפט המערכה כמ"ם טוב תשב	אשה
תשמוע זה וגם מזה תל תנח	בבל אלה לא
ידך ובדרך שנחלה למעלה וסמיך	מצאתי לפרשה
ליה מיד כל זה נסיתי בחכמה כו'	שלמעלה

ומוסף תני מר ממות תת הרשה טוב לפני הולדים יתלע ממנה ותוטע יולד בה יתמר משפט המערכה דומה לזיווג הרשה זו כי קף תם תחייב המערכה משפט מות לתיזו תים ים לתל ידו להפך המשפט הזה מקולה לברכה כמהפכת קללת בלעם מקולה לברכה ומהפכת הכוכב שמו רעה וכהמי דתהיליד במלדים להיו עבדתה תו מוללת כו' וכמהפכת קללת חזרע ולת תחלד כו' ובדרך שנחלה למעלה ותמר שלמה בחכמתו כל זה נסיתי בחכמה וגו' והיות המופת מתשה זו שהיה רעה ומר ממות ותעפ"ב הטוב לפני הולדים יתלע ממנה בטוב השתדלותו וזריזתו ותוטעת לבד יולכד בתמודתה קך משפטי המערכה בלי שפק שתים מרים מן המות הזה והרי התשה מרה ממנו ותע"פ כן ניתן רשות ביד המשכיל גמול וכליל שפות והמליט מגזירתה כ"ש גזירת הכוכבים שהטוב יתלע תת נפשו והתוטעת לבד יולכד בהם כי מתנו ידיו לעשות שום השתדלות בהצלתו. תו יתמר שהשה תציל תותו ממשפט המערכה שתם המערכה השפוט עליו משפט מות ומשלח תזי הוא נפטר בתשה רעה זו שהיה בגדו ומר ממות על כן קרת שמה מרה כי היה פוטרתו מן המשפט המר והנמהר ההוא כתמור דומת השבח והמוהל שהזכרנו שהשה תציל תותו בתתת מגזירת המערכה לפי שכל זמן שהות בלת השה לתר"ל שהות כמוזדה לשמים ותז הוא נועז למקריס ובתשבר יתם השה יבא להסתופף בצל שדי ותז יהיה ניזול ממשפט המערכה מפאת הבנתתו יתי כי בידו לשדד המערכה ולהסב פני הקללות לברכות. וזה"ם זכה עזר לת זכה בנגדו שתם לת יזכה תזי השה פוטרתו מגזירת המערכה כמה שהיה בנגדו ומר ממות. ותם יזכה תזי יצא מגזירת המערכה כמה שהיה תהיה לו לעזר וסעד בתמלאות קניני הנפש ולשתף ביניהם שם יה הלוחם בעד משפט המערכה כד"ת כי יד על כס יה מלחמה לה' ובו' כי בזה הסב הוא יהבדר נלחם להכבית לויב ומתנקם. ממנו תשה תומר להצעה זו שהברכות ים להם שני התחלות תו מפאת הבנתתו יהבדר תו מפאת המערכה כתמור ומינו לרז"ל שהשה והבנים בתים מבני התחלות תו השה בתה מפאת הבנתתו יתי כמו שתמרו מינו בהורה ונביאים וכתובים שתן ה' השה לתים בהורה שנאמר מה' יצא הדבר ובו' בנביאים כתיב והם לת ידעו כי מה' הוא. בכתובים כתיב ומה' השה משכלת. והבנים תלוין במזל כמו שתמר רבה בני חיי ומזוני לתו בזכותה תליה מילתה תלת במזלה. על כן מינו בכל מקום שהברכה מצויה לבדך תת השה רתוי לה שתהבדך תו בהשה תו בבניים כהוות מעשה דמשכה מועד קטן שהיו כל הברכות תו בנינו תו בהשתו. הזרע ולת תהדר תוליד בנים ולת ימותו. תעייל ולת תיפוק. תעייל כלתת ולת לימותו בך. תיפוק ולת תעייל תיפוק בידך ולת לימתו בגרייהו וליהדרו לותיך. ליחבוב ביתך וליהיב תוספיך דהתי עלמת תוספיך והתיה עלמת ביתת ליכלכל פזונך בבני ובבנתי. לת התזי שהת תדהת דלת תימות תתהך ולת תיסוב תהשה תחריתי. ממנו תקיל כל הברכות התלו היו תו בתשתו תו בבניו. וכן בברכה כהניס דכתו יתר ה' פניו תליך יעמיד ממך בנים מתיסים בתורה כו' וכן במדרש זה שהתחלנו בו שדרש פסוק תשתך כגפן פוריה ובניך כשתילי זיתים כו' וכל זה הוא להייס עלומה לדבריהו שעיקר הברכה היא בדבר שים בו השתרות נפתי והוא כשיטת תשה ויוליד ממנה בנים עושקים בתורה ובמצות ומלד זה נרמה בתלו תיהו תת לעולם ובמקום החיים הנפתיים שם נוה ה' תת הברכה כמ"ם כי שם נוה ה' תת הברכה חיים עד העולם וע"ד זה תרז"ל יעקב לת תת כו' ולמדנו זה מהיקש תה זרעו בחיים

שלן יעקב לא	תף הוא בחיים לפי שמעתו היתה
מת תה	שלמה ולת היה פסול בזרעו ע"כ
זרעו בחיים בו'	תמר תה זרעו בחיים לפי שהרשעי

בחייהם קרוין מתים ולפי שזרעו בחיים ותז תף הוא בחיים כי תף נופו שנקבר תלד השתרות ההוא תלקו בחיים. תו יתמר בשזרעו בחיים תז דומה כתלו גם הוא היה חי כי הבן תלק תביו הוא ועל זה תמר דוד עליו השלום ממתים ידך ה' ממתים תתלד תלקם בחיים ופעוך התלת בטנם ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם ניחר בדבריו תלה שתיתת הצדיקים תינה תיתה בהתלש כי תף לתחר מוהס ים להס חיי העוה"ז וחיי העוה"ב זהו שנאמר ממתים ידך ה' כי הצדיקים שמיתתם ע"י פגיתה וזהו שנאמר מידך ה' ולת מידי תלתך המות ממתים תתלד תין מיתתם כי תם תתלד היינו תהשתך ימיהם תמנם על כל פניס תלקם בחיים בעולם הזה ופעוך התלת בטנם לעוה"ב ומתן טעם למה נקראו חיים בעוה"ז לפי שיבשבו בנים והניחו יתרם לעולליהם וזהו חיותו ומלד זה נרמה

כתלו לא מתו כי בן יקר חביו הוא ועוד שים ברכה במעשה ידיו מצד שימחלם לזרעו מחביו זהו שדרש במדרש זה שמחחלו בו למשך כנפן פיריה מה נפן זה פריו לברכה לף למשך כן כו' כי מהיזוע שהנפן קובע ברכה לעצמו תע"פ שסימני הברכה נרמים בשתה מקומות זוכחה מ"מ קבע הכחוב לומר זה ברכה בפני עצמה כמו שמסיים ואמר הנה כן יבורך גבר יראת ה' וגומר וזה לפי שהיה מקור כל הברכות והמשיל האדם לנפן והבנים לזית לפי שהנפן פריו לברכה ואין כן דבר אר לא בחחלה ולא בסוף והזיתים מחילתם מר וסופן מחוק וזה החיזוק נמצא בעצם ורמזוהו בדברים הבאים מפחת השנחתו יהנבך וכן הדברים החלוין במזל כי הדברים הבאים מפחת השנחתו יהנבך אין שום דבר רע מעורב בו כי מוב ה' לכל ואין רע יורד ממנו יהנבך אך הדברים הבאים בסיבת המערבת ים בהם עירוב מוב ורע כיודע וכמה שבחוב מה רב מובך אשר נפנת ליראיך פעלת לחוסים בך הכי שהדבר שהקב"ה פועל בידיו אין בו כי אם מוב ובהפך זה נאמר ובאו עליך כל הקללות ואמרו במדרש ובאו מעצמם משמע זה הדבר הבא מפחת המערבת לפיכך העובה הבאה מאתו ית' ע"י אשה זו המשיל לנפן שפריו לברכה והבנים הבאים מפחת המערבת המשיל לזיתים שים בהם מתיקות ומריבות כאמור וזהו שאמינו במזמור זה שמחחיל ביראת ה' שנאמר אשרי כל יראת ה' ומסיים ביראת ה' שנאמר הנה כי כן יבורך גבר יראת ה' לפי שנאמר שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תחהלל ובמזמור זה בא לומר שבזיווג יהיה הדומה בדומה לו כי אין מזווגין לאדם אשה כי אם לפי מעשיו דהיינו אשה יראת ה' לאיש יראת ה' . והכלל העולה שזיווג זה הוא מקור לכל הברכות כמ"ש כי אם כה יבורך גבר יראת ה' אח הברכה חייש עד העולם וכחיב ראה חיים עם האשה וגו' :

ד' שרוי בלא תורה

בפ' קמא דקדושין משחבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דארם גדול הוא אמר לו לכשיבא לידך הביאהו לידי כי אחא חזייה דלא פרים סודרא אמר ליה מ"ט לא פרים מר סודרא א"ל דלא נסיבנא א"ל לא תחזי לאפי עד דנסבת רב הונא לטעמיה דא"ר הונא בן כ' שנה ולא נשא אשה כל ימיו בהרהור עבירה ע"ל :

עמוד ז

מאמר שלח מ"ט לא פרים מר סודרא דלא נסיבנא רמז לתורה

אם מצינת הבת תלוי בחשה ח"ל האיש קודחת לבחה בקדימת העילה לעלול וזה שנאמרו במדרש וכי יחכוך חיש את בחו חאר הקב"ה בת אחת היחה לי ומכרחיה לחשה כו' וח"כ התורה שנרמזה בחלת בחו חיחה נחונה לאדם בחחלה עד אשר יעשה אשה ורמז לדבר שבחלפ"ת בית"ת קדמו חותיות אשה לבחו אשר לזה היחה הכוונה הכוללת בזה דלח פרים סודרא כו' :

הקדמת ענין זה מבואר מחוך המוסכל ומחוך מאמרי רז"ל ומחוך הפסוקים כולם יחנו עדיהן וינלהו ויחאמרו שחת נכון הדבר שחין החורה נחונה לאדם בחחלה עד אשר יעשה אשה . מחוך המוסכל כבר אמרנו שצריכה שחעשה לוחחת כיוחת דאשחת וכל זמן שחינו נשוי אין דעתו לוחה ושוני לעולם ומדרכה חמיד הוא חלא הרהורי עבירה ועוד שבלי ספק אינו יכול לקיים ובחורתו יהנה יומם ולילה שח"כ מלכתחו מחי נעשית ומחי יעשה לביתו עד אשר יעשה אשה והיה משוש בלבבי הבית והוא יהנה בחורת ה' יום ולילה . מחוך מאמרי רז"ל הוא הדבר אשר אמרנו בשם רז"ל האדון בלא אשה שרוי בלא שום שמחה וכל תורה כו' ומאמר זה שהחלנו בו מבייש על ידינו ונראה שמצעם זה היו נוהנים בדורות הראשונים שמי שלא היה נשוי אשה לא היה פרים סודרא כי סודרא הוא הוצר לנדולת הפלהיות כדלחיחת במסכת שבח למה נקרא סודרא ע"ש סוד ה' לירחיו וזה"ש מצחצה כו' דאדם נדול הוא כו' חזי דלא פרים סודרא רצה בזה שהקים בקנקנו ומלאו חומן כי רצה בו שלא היה מחודד כל כך כמו שהחפאר עליו רב חסדא ולא היה בו כח לעמוד בהיכל החקיפה והדריפה ובסוד ה' לירחיו לא יבא נפשו ושלחו ח"ש לא פרים מר סודרא שלחו על היותו בלחי שלם בכוד ה' כמו שנאמרו רב חסדא . אמר ליה דלא נסיבנא ואין דעתו לנולה מצד היותו עובר בעשק מצד ההרהורים נעדר ממנו כל מזון ונשחמו מעייני החכמה ממנו . אמר ליה לא תחזי לאפי כו' לא שאמר לו כן בדרך נעבה לו עונש אלא בדרך מוסר הניד לו שההעדר הכרוך בעקבין וזה ע"ד שאמינו במסכת עירובין אמר רב הפי דאמר מפי מהברי לפי שראיתיך אח ר' מאיר מאחוריו ואלו חזיתיך מקמיה הוה מחדדנא טפי ובאמר זה ישחומם כל מסכיל וכי ברחיה חליח מילחא האי דאמרנא ומה לחבן אח הבר כי מה ענין טפי מחבירי ראייה מוכיח זו לראייה השלית . שראיתי את ר' ע"כ מומר אפי שהוא מבואר ע"ד מאיר מאחוריו שאמר ורחית אח אחוריי ובפי לא יהלו פי' רבינו בחיי שאמר בקש מהש"ית השנה לאשרית והשנה נאמנת בלומנו הראשי נא אח כבודך והשיב לו הש"ית אני אעביר כל טובי על פניך היינו שירחהו פעלותיו כו' ועל שאלת הראשי נא אח כבודך השיב לא יוכל לראות פני כלומר אמיחת עצמי כי לא ירחני האדם ויחי אבל הנה מקום אחי כלומר יש מקום עיון שאחשיג ממנו חכלית מה שאפשר לאדם להשיגו ומה שאמר ורחית אחורי הם הנמלאים כלם ומה שקראם אחורי הוא כמשלין דבר אחוריו ומזה הרבים לומקלום יש דבחורי כלומר כל הנמלאות כלם שהם אחרי ונפלים אלי ופני לא ירחו היינו אמיחות עצמותי לא חוכל בשום פנים עכ"ל מבואר מחוך דבריו ביאור נפלא שהחשנה הקשנה

שהיה למעה במדבר קרח מהוריו כ"ל דבר פפל שהוא משליך מהוריו והשגת הדביקים העמוקים קרח בשם פנים ובדרך זה אמר כך הפי המחדדת מחבדי דחזיתיה לר' מאיר מהוריו כ"ל אלא לקחתי כ"ח ממך דבר מחכמתו ולא השגתי ולא למדתי ממנו כ"ח הדביקים שהיו פפלים אלו וזה"ם דחזיתי' מהוריו שדליתי בעין שכלי הדבר שהיה פפל אלו . ולולו חזיתיה מפניו דהיינו ההשגות הפנימיים המכוונים בשם פנים ודלי הוה מחדדנא ופי לך אלא היה מלד הפפשר שהרי למדו עליו על רבי מאיר אלא היו חבריו יכולין לעמוד על סוף דעתו כו' ומזה אלא היו משיגים כ"ח ההשגות שהיה כ"מ משליך מהוריו . ובדרך זה אמר רב הונא לרב המנונא דלא תחזי לפפי עד דהשבת יפתר דמה זה שהעדר הכרוך בשקדיך שפיך עמה כך דלא פריפת כודקא וכבוד ה' ליריעיו אל יבא נפשך ומ"ב לא תחזי לפפי אלא תסיג הכוללות העמוקים שהם פני ורמה זה אלא הדר לסוף דעתי עד דהשבת . רב הונא לפעמיה דמ"ר הונא עד שעריה אמה ולא נשא אשה כל ימיו בהרהור עבירה כו' ומ"ב מלד הפרהורים ההם הוא עובר בעמק עכור ואין דעתו צלולה לעולם . ויכול להיות שזה כוונת רז"ל בגמרא

תניא רבי יהושע אומר נשא אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו שנאמר בבוקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידך רבי עקיבא אומר למד תורה בילדותו ילמוד תורה בזקנותו שנאמר בבוקר זרע זרעך וגו' . ורמיזה לומר שהמלי זה הכרמי

שמ

שמא

לומר שהם נשא אשה בילדותו ישא גם בזקנותו לך שם לא נשא בילדותו אזי לא ישא גם בזקנותו שהרי מרז"ל אל תהלל בתך להזנותה זה המשיח בהו לזקן כו' וה"ב לאיך ישא אשה אחרי שכוב זקנים אין מולידין שם כן הוא בקרא זקן ממלף וזה אחד מהרבע דביים שהרז"ל שאין הדעת סובלתן ושם ליעא אשה כדי להעיל מהרהורי עבירה בוודאי אינו ניעול שהרי אמר רב הונא מה עשרים שנה ולא נשא אז כל ימיו הוא בהרהורי עבירה וכל ימיו משמע לף שם ישא אה"ב אשה אחר אלא שם נשא בילדותו אז ישא גם בזקנותו להעיל מהרהורי עבירה ושם יזמין ה' לידו ביוליד בניים אזי שכרו כפול ומדדרש פכוב זה נאמר על אשה ועל התורה ס"ב שניהם תלוין זה בזה שם נשא אשה בילדותו אזי ילמד גם תורה בילדותו ואז ילמד גם בזקנותו אבל שם לא נשא בילדותו אזי היה שרוי בלא תורה בילדותו וה"ב בוודאי לא ילמד גם לעת זקנתו כי כבר שפש בחלב לבו וכמו שאמרו הלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר ממוק שהין הבחיבה עולה יפה . וזכו שאמרו לכל יש תמורה חוץ מאשת עשרים כו' אם בשאם אשה שלא בילדותו לא ישא גם על דרכינו שאם לא נשא בילדותו לא ישא גם בזקנותו ואם בהורה משתעי כבר אמרנו שאין לה תלוקין כי יש בילדות מובחרים להלמוד תורה והלומד ילד לומד לדין בתורה על נייר חדש ואין ליושים

שלשה מציאות מציאות אלו הקב"ה . להבדיל מצא הקב"ה שנאמר ומצאת את לבבו ואתן לפניך . דוד שנאמר מצאתי דוד עבדי . ישראל שנאמר בתחלה בביכורה מצאתי תאותיכם . הזכיר לשון מציאה בכולם הגופל במקום התביבה כאמור . כי מציאה על תבירה שנאמר את לבבו ואתן הוא בדבר התבוד מן הש"ת כי הכל ביבי שמים חון מיבאת שמים ומ"ב היו ביד הקב"ה וכמ"ש ירמיה ה' היה תולבו כמו שעושין תולר מדבירים שאין ביקן כך הוא הדרך במלכות בשר ודם וכך הקב"ה עושה תולר אל ירמיה אחרי שהיו ביבו . ב מציאה אל דוד שכן דוד אמר על עלמו הייתי בכלי תובד וגומר וכתיב תעיתי כשה תובד בקש עבדך . ג מציאה אל ישראל שנאמר נאן תובדות היו עמי וזה שבגלות מצרים היו בתבירה כמ"ש ותבדתם בגוים ותרז"ל בתבירה המתבקשת וכל המציאות האלו תלויין בזיווג שהש הש"ת כי במציאת האשה ימצא לבבו ואתן לפניו ית' וכמציאת ישראל בלבותם ימצא הקב"ה את דוד עבדו וישראל נחלתו אשר היו בתבודים בגלות שהוא זה"ם מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה' ואין רצון אלא הגאולה שנאמר לקרא שנת רצון לה' ויום נקם לאלהינו . ם נוכל לומר שבשאה מציאות אלו שמצא הקב"ה הם בעשר ג' עקרים שהיה בעל העקרים וסם מציאות הש"ת ותורה מן השמים ומשוה בהשגחת הש"ת לשכר ועונש ועל ג' יסודות אלו כל הדת בנויה ושלשתן מצא בשברהם וישראל ודוד . א עיקר מציאת הש"ת- מצא אל אברהם כי הוא היה הראשון שהגיל מציאות הש"ת בפי הבריות . ב תורה מן השמים מצא אל ישראל כשרז"ל אזר הקב"ה על כל התותות

ולא רצו לקבל התורה כי אם ישראל • ג לשונה בגמול שכר ועונש זה מצא לנכון דוד שנאמר בו מה תשיב לה' כל תגמולוהי עלי וגו' והוא לשון כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא נרא ויגון למצוה ובשם ה' אקרא ומכאן למדו רז"ל שחייב אדם לברך על הרעה כמו שמברך על הטובה לפי שכשם שהקב"ה משלם שכר טוב למקיימו ולא במקרה • לפיכך לעתיד לא יהיו כוס של ברכה כ"ש לדוד כי הכוס רמז להשפעת הש"ית ותשלום גמולו להרע לו להיטיב לו כוס ישועות לו כוס התרעלה וכתוב לפרנסם זה ע"י דוד שהיה חזק בתפוצה זו • ומצא שעיקר תכלית זיווג זה הוא כשהיה לו פי שנים כפליים להוסיף ועשה כמ"ש בשהיה תהתחן בי והוא לבלתי היות מן הכיתות הכותבים לתשה וגם להורה כי אם לא שהיה יפת יחד כי תהיין לחים שתי נשים החת החבה זו כתם תשה לחבר החבה החורים לשה שלא היצר הרע

שמב בי תהיין וילדו לו נשים זו אחר נשים וזו הולדותיהן של זקיקים תורה ומע"ם והיה הכבוד לאוה' שתי נשים וגו' לשונה כו' יכיר לתת לו פי שנים כי מלד התורה יזכה ליקח כפליים פי שנים דהיינו העה"ז והעה"ב כמ"ש לוכך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד תע"ם שכבר נאמר לא תסור ימין ושמאל דהיינו לעשות וללמוד בשבעל לוכך ימים שבימין לו בשבעל עושר וכבוד שבשמאל מ"מ סוף הכבוד לבא מעצמו ויזכה לפי שנים הלו כלאמור ובשמוך במאמר שם"ת יתבאר לומרו פי שנים בדרך נאות ע"ם • ובמעטי לומרים בשם חכם אחד כי מאמר פי שנים הוא ע"ד המדרש האומר ספר ומקל ירדו מן השמים כרוכים כו' וספר הוא כפל של מקל ממש בשוה וכתב לה ספר כריתות ונומר שבשהקב"ה שונא לישראל אז הוא כותב להם ספר כריתות דהיינו לכרות הספר לשנים ושאר מקל והוא מקל חוכלים הנאמר בזכריה לו מקל שקד הנאמר בימים ושניהם מורים פורענות כנודע וזה"ק תיזו ספר כריתות וגו' זה"ק כי הכבוד יכיר לתת לו פי שנים דהיינו הספר נתן לשנו בכורו ישראל ולשומות נתן המקל כמו שנאמר ושל מרדכי החים . ולא ידעתי מדרש זה תיזהו מקומו לך רמה זה לשד מצאתי בילקוט בישעיה רמז ת' בשם ספרי • בשב"י שמר ספר ומקל ירדו מן השמים כרוכין הם עשיהם רצונו של מקום הרי כשר לשכול והם לשו הרי מקל לשקות • כ' תיזעזר תומר ספר ושייך ירדו כרוכים כו' שמר רבי לוי למה הדבר דומה לעבד שנאמר לו רבו הבי נזמי זהב וכבלי ברזל כו' ות"ל ספר ומקל לא רחיתי במדרש זה ולא בזולתו ונוכל לומר שספר הוא כפל של סייף וכמ"ש מי סייפי לא ספרת כו' • ושאר הענה זו מבואר הדבר מה שנאמרנו בהקדמה שמציאת הבת תלוי בשמה כי ע"י זאת השבה יזכה לגאולתי בתו של הקב"ה דהיינו התורה ותייב לנשוא בשניהם תורת השבה ודרך נשים יהיה בשניהם ובשתים יתחתן ויהיו שאר כשות ועונה לשניהם יחד וזהו שנאמרו במדרש וכי יתכור תים את בתו לשמה שאר הקב"ה בת לשת היתה לי ומכרתיה לי

שמג אמר הקב"ה בת היתה לי כבוד כו' עיין מדרש זה ברבינו ומכרתיה לכם בחיי פ' משפטים שע"פי שפרים כו' קיצור הספרו' שם רעה בעיני לדוני' בדרך אחר הזכרתי הלה לשלחים פחכונים ודברי תורה כפרים יפונץ סלע ושמעתי מדרש נאה על זה ונלע הוספתי עליו משלי וכי יתכור תים זה הקב"ה שנקרא תים בשתים היותו נותן ובלתי מקבל ומשפיע ואינו מושפע כאומר תתים שמשפיע ואינו מושפע מן הנקיבה • לת בתו זו התורה • לת הנה בשת העבדים לנה בזה לל תהיו כעבדים המשמשים לת הרב על מנת לקבל פרס לת הקבלו התורה על זה האופן וזה"ש במ' נהגו בה כבוד כי בודאי בזיון הוא לה בזמן שאינו מתכוון בעשם ורשעה' לאור, עשמה כי אם לתקות השכר. ובהג השבועות מאמר קי"ב בארנו סוד ג' פעמים בשת הגאמרים במסורה והם מרמזים על ענין זה רמז נפלא ע"ם • אם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה והפדה יאמר שמשבועת זאת התורה שנריך האדם ליעדה תליו דרך ניסוין ממש בניסוי בת מלך רב לך אם לפעמים יקרה מקרה שיבשל נתונים בגלות ונשתמו מקורות התכמה כמ"ם ותבדה תכמה תכמיו וגו' תזי הקב"ה יתן להם פדיון ויגלו הבנים גאולים כי גואלם חזק ה' צבאות שמו הוא יתן לישראל פדיון ותירות לף בדור שכלו תייב וזה"ם אם רעה ותם זה הוא לשון תע"ם וכלה בזה שלף אם רעה כוונת ישראל בעיני אדוניה שבשמים אשר לא יעדה בשביל שאים ישראל לא ייעד תליו זאת התשה בתו של מלך עליון מ"מ והפדה יתן להם פדיון לף אם לא למעשם יעשה הקדוש ברוך הוא למען כבוד שמו ולמען כבוד תורתו וזהו שנאמר לעשה לנכרי לא ימשול למכרה שלא יתכור לת כוונת ישראל ביד אדוניה קשים מכירה עולמית לף על פי שהוא בגד בבתו של מלך ולא ניהג בה כבוד כראוי זהו שנאמר בבגדו בה • ותאמר אם לבנו יעדנה לף על פי שנאמר בני בכורי ישראל אם כן יעד הקב"ה בתו לבנו ישראל ואם כן היה לו להקדום ברוך הוא להתנהג עם ישראל כמשפט הבן שהוא בר עונשין לכל התורה כולה מ"מ כמשפט הבנות יעשה לה שלא ידקדק הקב"ה עם ישראל כמ"ש אין אם רחיתי בלבי לא ישמע ה' ויעשה עמנו כמשפט הבנות שאינן בת עונשין לכמה מצות התורה וכמ"ש כן רעיתי בין הבנות • לתה ולתה בנות ירושלים ולכלה רבות המדברים בבנשת ישראל • אם תתרע יקח לו וגומר אם זה הוא הגלי והטיל חגלי בדבר זה לומר שעל כל פנים לא יהון לותם הקב"ה במשפט הבנות כי אם כשידבקו בבת מלך רב היא התשה המתוכנת לקהלת יעקב תבר הוכיח ה' לישראל עם קרובו ולא יכחבו בתורה לתשה וגם לתורה כי אם לף אם יבא לו תשה לתרת דהיינו שתם תשה מ"ת לזאת התשה החורנית לא יגרע מתשרה כשורתה ושונתה • שלרה

כמ"ם לכו לחמו בלחמי • כסותה כמ"ם נזק לבשתי וילבשני • ושונאה נקבוע עתים לחוקה להוליך ממנה תולדותיהם של צדיקים מ"מ ולא יעבדנה לעמי ע"ד שנאמ' כל המגרש אשתו ראשונה אפי' מזבח מוריד עליו דמעות וכבר בארנו במיכותינו עיב נבוזים פרשת כי תצא שאשתו ראשונה סיינו התורה שהו של הקב"ה שהיא ראשונה לו מלך שהיא מזדווגת לחדש בתיותו כמעי אמו לו מלך לברז"ל בן עשר למקרא בן י"ת למופה לו שהיא ראשונה במעלה כמ"ש ה' קנני ראשית דרכו זה"ש אם אחרת יקח לו חזי מ"מ שארה כסותה ועונתה לא יגרע • או יהיה גם אם זה נשוי אשה"י ר"ל אף אם הקב"ה אחרת יקח לו שארה כתלי הבלוך ישראל מעל פניו והבלה מינה לחומות העולם מ"מ שארה כסותה ועונתה של ישראל לא יגרע הקב"ה ר"ל אף גם זאת בהיותה בארץ אויביהם לא מאסתים לגמרי והמיל תני ממניה להם נרכיהם ההכרחיים הנזכרו בשאר וכסות עיקן לה בעונתה הרגלים • או יאמר על הצדיקים שאם" בנלות זה שארה כתלו לקח לו הקב"ה אחרת מ"מ שארה כסותה ועונתה של תורה לא יגרעו הצדיקים ע"ד שנ' אף מוכב עמים כל קדושיו כיוצ שאע"י בשעה שהקב"ה מרחה פני מיכה לעמים מ"מ כל קדושיו כיוצ לא סרו מאחריך לפיכך אמר ואם גלום תלה לא יעשה לה ואם זה הוא גם כן לטון חע"פ ויאמר אף אם ישראל לא יעשו גלום תלה לבתו על מלך כב • או יאמר אע"י שהקב"ה לא יעשה גלום תלה לישראל בגלות ויהיו בגוף העתים ויש מקום לפיים לומר אחר שאר הבלוכים מעל פניו גוב לא יבחר בהם מ"מ עתיד הקב"ה לנחל את ישראל חגם זה"ם ויעלה חגם חין כסף כמ"ש חגם נמכרתם ולא בכסף תגאלו כ"ל בזכות המצות והתורה שנמצאו בכסף כמ"ש אמרות ה' אמרות עהורות כסף צרוף וגו' זה"ם ויעלה חגם חין כסף זה שיעור מה שארגינו להוסיף רחיות חביבות חביבות על מה שאמרו הצרוי בלא חשא שרוי בלא תורה שאמר הא"ם חין עזרתי כי ותושיה נדחה ממני יאמר שבלא עזר וסעד של זאת החשא התורה נדחית ממנו מפאת שנקראים תושיה על שם שמחשא כתו של אדם בהיותו לבדו חין עוזר וחין סומך ואמר תושיה בתוספת יו"ד ה"א כי שם זה מסוגף בין חיים ומשא וכל זמן שחין עזרתי בי חזי שם זה ג"כ נדחה ממני • והעולה מדבריהם הלה שהצרוי בלא חשא שרוי בלא תורה ומכאן נתפשט המנהג להכתיב בכתר תורה הכרוים לה ביום מחותם וביום שמחתם לשם כתן נהוג לבתר בפרטות המנהג ההוא בחיבו חופן יכבר בעיני חלהים ואדם ואחי בשם ה' :

עמוד ח בסנהדרין ר' זירא הוה מיטמר כלשמ'

מאמר שדמ

ר"ז הוה מיטמר מלפמביה כו'

דאמר רבי אלעזר לעולם הוי קבל וקיים כיון דשמע להא דאמר ר' אלעזר אין האדם עולה לגדולה אלא אם כן מוחלין לו בל עונותיו אמצי ליה נפשיה :

אם הקב"ה שונא הגלות המשתמשין במלבושו ותורה עגוים ה' אם כן נגיכין אנו לדקדק בחופני השמיכה לף שתהיה בהשכמת השי"ת לבלתי היות מן השנואים בעיניו ית' ולהיות מן האהובים אשר אהב ה' :

הקדמת ענין זה בחנו שלמה ע"ה בחומרו ירחת ה' שנאת רע גחה וגחון ונו' ס"ל הקב"ה שונא הגלות והתגלמות כי חליו ית' לנד יחתה הגדולה והתגלמות וחין לזולתו חלק ונחלה בה לף לפי ענינו שנתן ה' מבנודו ומהודו על ב"ו זה אחבי שענינו היתר לשונא לנית עצרת פז על ירחי ה' וחובני שמו ובבוד והדר תעצריהו לף לפי שבדורינו נתקלקלו כל המעשים ורבים משתמשין בבתפיה של תורה ובחין עליה שלא כדרכה ע"כ יגח מזה משפט מעוקל בבן יפחתי מבדרי להניע הדברים היסרים והבוחי יסרים ובחינו דרך יכבר הדבר בעיני חלהים ואדם ובא זו דרך לא יחפון כל חיש בלם לקבל הסמיכה ובחינו דרך ימלית חת עמו כמו בעשה רבי זירא • הדרך הרחמנן שרחוי לכל מבציל להכתיק ממנו נדול ולמשום בו שלא לקבל הסמיכה לשם שררה והתנשחות לעשות לו שם בתרן ודרך זה הוא הפחות בבלולם והעלה זו חנו למדין ממה שמנינו יושב הסנהדרין הסמוכים סמוך למזבח כדי שילמדו דרך העונה ממזבח זה העשוי להכניח חת האדם לידי עונה ובכרון לב ס"ם זכחי חלהים רוח נשברה שבלילת הזבחים להכניח חת האדם לידי רוח נשברה כשילאה חת כל העשוי בבהמתו בהשפע וניהות וכליל לאשים וכפי סורת הדין האדם הזה רחוי לקבל בנופו העונשים בתנו על חבר מרה חת פי ה' לף בחמלת ה' הוליחו מעונש זה ומקבל נפש הבהמה חמורתו ומי הנבר חבר לא יהס יבבו ולזיה הנפש חבר לא העונה בעבר היום הסיה להיות רוחו נשבר בקרבו ות"ב הבלית המזבח להכניח חת האדם לידי רוח נשברה לכך נאמר שהשים הסנהדרין חצל המזבח כדי שממנו ירחו וכן יעשו להיות רוחו נשברה ובלא יהנשא לאמור מני למלך ומשם ירחו כל הסמוכים מדור דור ויעשו כמותם • ודבר זה שלמדנו שהבלית המזבח להכניח לה האדם לנדר העונה ובפרט הסמוכים חצל לוה ה' למופה קניניהם במקום המזבח מלינו רחייה מן התורה בחמשה מקומות • המקום הרחמנן הוא מה שמנינו שמיכת פרשת ואלה המשפטים לפרשת מזבח ואמרז"ל לומר לך שהשים הסנהדרין חצל המזבח מלינו

שמה ארז"ל שתשים הסנהדרין אצל המזבח

האל הבבוד אשר חלק מבבודו ליראיו :

בענין הסמיכות הבא אל הראוים לה מיום חתונתם והלאה ע"ד שרוי בלא תורה כו' וע"ד אשת חיל עטרת בעלה כי מצדה יזבה לעטרת בתר תורה • ובמך ידו על ראש העולה:

בפרשת המזבח ענייניים גלויים המורים על טעם גדר העמוה הוא שנאמר מזבח אדמה תעשה לי ופרש"י שיכנסו כמוך לאדמה ולא במקום גבוה וכל זה דמז נפלא לגדר העמוה שמובי הדום לו לפיכום הבני בפיכבו שגרוך למלאוהו אדמה ועל דרך שמציעו שגדולים מבניעין את עצמן עד שנאמר ואנכי עפר ואפר וכמו שבהוב והארץ לעולם עומדת ופרש"י אלו הדיקים המכניעים עצמם עד להרץ לכן זוה הקב"ה למלאות הוכו אדמה כי כל עצמות הוכו ופיזיות כוונתו להביא לידי העמוה כלמור • ואמר אם מזבח מבנים תעשה לי לא תבנה מהבן נזיש כי תרבך הנפש עליה והחלויה אינו דין שיוף המקבר על המלריך כי התרב כשמו כן הוא מהריב ומקבר ימים והוא דרך נמוה כמ"ש כי לא בחרבם יבשו ארץ וזרועם לא תושיע ואומר והעמוה מלרבת ימים כמ"ש ולהחיותם בב נדבתים ובחיב עקב ענוה יראת ה' שיבר וביבוד ותיים לפיבך לא הניף עליו ברזל ואמר ולא העלה בעולות על מזבחי כמן חשק כל העניו לומר שהבלית כל המעשים המזבירים הוא שלא העלה בעולות גדולות ושלמות ממך ואמר על מזבחי כמו מוזים על היש או על כמו בשביל מזבח זה שאתה רואה שלרי בותר בשפלות כמ"ש בכל המקום אשר תזביר את שמי אפרש"י שהוא במקום שהעמוה מצויה כמ"ש מפסוק זה דבא ושפל רוח ואומר לבך ואמר ולא העלה בעולות כ"ל בעולות שאיזם רחוים לך אשר לא הגלה ערוות עליו כי העולה לגדולה או למעלה בשיהו רחוי זה לשוף הגלה ערוותו ותרפיהו בקבל רב שבולמין חוזו ואין בו • או יאמר אשר לא הגלה ערוותך עליו ע"ד שאמרו"ל כל המגבוה בשלו בא על כל הערוות כשיב הבא הוזעבות המל לבך ואמר לא העלה בעולות דבר גחוה אשר לא הגלה ערוותך ר"ל בשעליית זו הסיה דומה בשלו בחת על כל עריות וק"ל • לבך לפרשה זו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם סיינו שכל החקים השלו והמשפטים הניב בפניהם למען אשר ידעו שהקב"ה מושם בגחות ובוחר בעמוה זהו בפרש"י מה הרשבונים מסיני אף אלו מסיני ר"ל בשלו ואלו אלו למדין מאר סיני שהיה הגמוך שבהריש ובאר בו הקב"ה ליקן התורה עליו יותר מבבל הקרים הגבוהים וכל זה הוא העמה ולימוד על שהקב"ה בותר בעמוה והוא המקום הרשלון בתורה בלמור • המקום אשר הוא שנאמר ושמך ידו על רחם העולה ונגלה לו לבפר עליו ובחיב לפני ה' ושמך פירש"י אין סמיכה בבמה בפרשה זו אלא ידעתי מה עניבה לבאן הלא אין שבוז ושמך ידו החלה לבפרה אלא עד אחר על ראש זריקה והקבירה ומה זה שאמר העולה לבפר עליו שבא לבמוז על סמיכה אחרת שהיה בשה בדמיון סמיכת יד על הקרבן ושיהם בשקידה בשלימו ענין הסמיכה בשלם הרבים • האחד הוא להגיעל הסומך להתו שלימות ונדולה של הנסמך ובנין שב לזה אמין הוא מה שנאמר ויהושע מלא רוח חכמה כי סמך משה ידיו עליו • השני הוא בהפך זה להעביר דופי ושמצה מן סומך ולתתו על הנסמך כמו וסמך אהרן על ראש השעיר והתודה עליו את כל עוות בני ישראל ונשא השעיר עוונות ונומר • השלישי הוא לעניו ממוצע בין שנים אלו והוא להתעלות הסומך לאחר שאין לו עון במעשה הוזה כעניו וסמכו כל השומעים ידיהם על ראשו ונשמתו וגו' ופי' שם הרב שבל ג' בחינות אלו נמצאו בקרבן זה והאריך בדבריו כשנהגו וכמו כן לבני ישראל לומר עם היות שפרשה זו אינה יושבת מידי פשוטה מ"מ נוכל לומר שבא בה הרמז לבמיבת המבמים שהביא דוגמת סמיכות הקרבן מלד שהשומרים הם דוגמת הקרבן מלד שהם חשמת העם וכפרתם וכמ"ש ואשימם בראשיכם פירש"י שחשמת העם תלויה בראשיהם וכמ"ש ר"ל שמיבת הנדיקים מכפרת בקרבן וא"ב רואי שהביא סמיכה זו דוגמת סמיכות הקרבן וכפי הנראה שבל ג' בחינות אלו נמצאו בו • הבחינה הראשונה סמיכה למעלה לבבוד ולהפלרת וכבוד והדר העטרהו הוא בשפעתו ולשייר מיהושע בלמור • הבחינה השנייה ליתן שמן ודופי על הנסמך בבר למדנו שחשמת העם תלויה בראשיהם וחבמי הדור לפעמים בני עון יהיון מן העולם לפי שהם קרבן חשמת העם בלמור • הבחינה השלישית היא להתגלות בו' זה מבואר שהם נשיא יחטא הוא בעוו יומות וכל העדה כלם נקיים כי מין בידם להשיבו מעון חמשם כשהעדה חומאת ים בת ביד הנשיא להשיב רבים מעון לבך נאמר וסמך ידו על רחם העולה היינו על רחם זה העולה לגדולה • ונגלה לו לבפר עליו שלפום ריהטא לא יחפוז הלים ולא יהבלה לקבל עליו הרבות כי בבר למדו חוי לבבות שמבפרת בעליה • לבך אמר ונגלה לו שלוף הדיה הסמיכה מרוחה לו לקבלה לבפר עליו לפי שהיא מבפרת עליו והוא ממש דוגמת רבי זירא שהיה מיסמר מלסמיבה לפי שסמע מאמר רבי אלעזר שאמר לעולם הוי קבל וקיים • לך לשוף בהבר שמע הא דאמר ר"ש אין אדם עולה לגדולה אא"ב מוחלין לו בל עוונותיו למני ליה נפשיה • זה"ש ונגלה לו

שמח לפני ה' ושבך אין סמיכה בבמה

לבפר עליו שיהיהו לקבל עליו בדי לבפר עליו וזהו שסיכת רש"י לפני ה' ושמך אין סמיכה בבמה רלה בזה שהסמיכה הדיה לפני ה' היינו במקום שביות הש"ת בש"ם חשבון את דבא ושפל רוח יחמוך בבוד וזש"ם אין סמיכה בבמה שאין מבליחה להביאו לידי נשוא וזהו בבמה בש"ם במסבת סוטה אמר עולא בל מי שיש בו נשוא הרוח בלילו בנה במה שנא' חדלו לבם מן האדם אשר נשמה בחפו בי במה נחשב אל תקראי במה אלא במה • וכן במה הוא לשון גבוהה בש"ם ומחליאל בשות • וכן מצינו בפרקי אבות בש"ח מעלות נקנית התורה ואחת מהם בעשוה • ונראה שבחשבון העשה לא נשלמו ב"ח בשיון בשה שעולה לחשבון מ"ז • והבמה היא הפבו של המזבח בי המזבח בליתו להביא לידי עשה בלמור

ומה זו סמיכה הנסות כחמור • המקום הסליחי הוא שנאמר בפרשתם זו זאת תורת העולה וגו' פירש"י תורה לתת לכל העולים שלם עליו לא

ירדו ורז"ל דרשו זאת תורת העולה כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וס"ק פסוק זה מדבר גם בעוסקים בתורה

שמט זאת תורת העולה ורז"ל דרשו זאת תורת העולה כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה וס"ק פסוק זה מדבר גם בעוסקים בתורה **את** לכל העולים

והם העולים לנדולה ותורה אחת לכולם לעולת ממדריגה למדריגה ולא ירדו לעולם • או יאמר תורת העולה על פי מדרש רז"ל כל העולה למעלה ומגביה עצמו בניהוס שנא' היא העולה על מוקדה כו' לכך נא' והריח את הדשן כמו שאמר מברכים ומכבי עפר ומפר ורז"ל אמרו כל המספיל עצמו ככב"ה מגביהו כו' והמספיל עצמו הוא האומר ומכבי עפר ומפר כמו שאמר מברכים וכבר אמרנו שפסוק מזבח אדמה הוא דונמת אומרו ומכבי עפר • ופסוק והריח את הדשן הוא דונמת אומרו ומפר זה"ס והריח את הדשן ע"ד מקימי מעפר דל ונומר • ומאו אל המזבח כי בזמן שיאמר בדרך העונה אז הוא רמוז להשימו אל המזבח פי' להיות מן הסמוכים אצר מקום מובדם שמוך למזבח וביאור הענין שלכך נזה הקב"ה להניח הדשן אל המזבח ללמוד מכאן הערה אמי שמספיל עצמו ומפיל עצמו לדשן זה אז הוא רמוז להיות מן הנסמכים ולבסוף אל המזבח במקום יסיבת הסמיכדין כאמור • המקום הכשיבי הוא שנאמר אל מהרן ויאמר משה אל מהרן קרב אל המזבח וגו' וכפר בעדך וגו' • ופירוש רש"י שהיה מהרן נוש ויראה לנשת ואמר לו משה לכך נבחרת ורש"י למד זה ממה שאנינו בתוספתא דמלואים **שנ** שהיה אהרן שנאמר כ' אמרו אל למה"ד בוש כו' עד למלך כ"ו שנאמר משה ויאמר אליו שאמר לו קרב מהביאם מלפניו נכנסת

מחוסה אמרה לה מחותי למה נכנסת לדבר זה לא שנאמרו את המלך הניחי לבך ובושי שמתי את המלך כו' • ונראה לפרש מה שפירש"י שהיה נוש ויראה שנראה שרנה רש"י מהרי ביאתי כי נושה ויראה כל ת' עניו בפני עצמו • אלא שהנכון לומר בזה שמהרן לא רצה לקבל שררה זו מנד שהיה נוש בדבר לומר מי אני כי אהיה עבד מלך רב וכבר אנינו שמהרן הנדול היה נדול מאחיו לכל דבר שנקדושה עד שאנינו שבניו אני היו שוכרים שררה זו בדמים כמ"ש תרקבת דדיבני עייהה מרחת בת בייהוס ליעלי מלבא עד שהעלת' ליהושע בן נמלא בבהני כבדבי לפיכך היה מהרן נוש מלקבל עליו שררה זו והיה ירא מן העונש המיועד לבעלי הרבנות כמ"ש חוי לרבנות שמקברה בעליה זה"ס שהיה נוש וירא • ת"ל משה קרב אל המזבח ראלה לו שררה נותנין ואמר שמקרב אל המזבח ואמרין כי לא שררה נותנין לך כי אם עבדות ואמרין זה שמזבח כאמור וכל העוסקים במזבח הן בהניס הן הסמוכים כולם ילמדו ממזבח זה שברהם היא עבדות ולא מתנה להם להתנדל בשררה • ואמר לו עוד ועשה את מעלתך וגומר וכפר בעדך וגומר כפרה זו היא דונמת שנאמר כאן שהיה

ממנו מלסמכים ולסוף כאשר הוצר לו משעולה לנדולה מוחלין לו עוונותיו קבל עליו לכך נאמר בעדך שנסיבת היות העניו לך למחילת חטא ולסליחת עון הקבל הכפרה ואל תירא ואל תחת מן העונש ואל הבוש כי לכך נבחרת כאמור זה"ס שנמדרש הנ"ל לכך כו' • המקום החמיבי הוא שנ' לא הטיב ך

שנא כל המעמיד דיין שאינו הנון כו' וארז"ל אין סמיכה בח"ל

מחשבה כל עץ אל מזבח ה' תלמיך ורז"ל זה המעמיד לפי שנאמר שופטים ושוטרים תתן לך והיינו הסמוכים

ואמרז"ל אין סמיכה בח"ל לכך נאמר למען תחיה וירשת את הארץ שבזכות מינוי דיינים הראוים תזכה לנחלת הארץ ולפי שאמרז"ל שכל מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב לכך נאמרו אין סמיכה בחוצה לארץ היינו כמי שהוא מון ליישוב הארץ ומה שאנינו לפרקים הסמיכה לבלתי הנוים הוא בסיבת נסות הרוח לעשות לו שם בארץ לכך נאמר לא הטיב לך משחה אל מזבח ה' והשחה הוא הנסמך לשם שוטר שיהיו רגיש מלסחרים ומלליים אותו ולא יחוש לעשות לו מקום אל מזבח ה' אלהיך כי הוא הסבו אל מזבח זה שחליינו לסביה לידי עוזה ולפיכך נאמר המקום ההוא ליסיבת הסנהדרין הסמוכים ועקב לשון משרה ע"ד שאמרז"ל כל מי שיש בידו נסות הרוח רחוי לנדעו כחשיבה כתיב הכא ומשיכים הנדעון וכתיב התם ונמי הקימה נדועים לכך נאמר לא הטיב לך משיבה כל עץ היינו הנסמך כי המזבח עץ השדה הוא ואל מזבח ה' הוא בדרך שנתבאר כי המזבח הוא הפך הבמה הוא הוראת על נסות הרוח כמ"ש אין סמיכה בבמה ובדרך הסמוך למעלה והמזבח הוראה על נדר המעות לכך נאמר מיד ולא תקים לך מצבה היינו בימום כפי' רש"י והוא דונמת הבמה לכך נאמר אשר שנא ה' אלהיך כמ"ש ירחם ה' שנאת רע נאה ונאון ונומר • הכלל העולה מדבריהם הוא שעיקר הסמיכה היא למנוע ממנו נסות הרוח • ויכול להיות שמה שניתן לסמוכים הוא הנבילות להקרא בשם נביא לא בעבור שיהיה הוא המתנבא לכל לשם הלא מדברים היה ה הוא למשה בסיני המדברים והוא אמר נביא הוא ישא במשא העם כמ"ש סיכה משה לבדי וגו' ומאחו ואילך וכן רבים • וזה"ש כיון שנתמנה הסדם סדום מוסשה נעשה רשע מנעוריו ומחשר

שנב הנתמנה פרנס מלמטה נעשה רשע מלמעלה

זה שהוא מה שאמרז"ל שהעולה לנדולה מוחלין לו עוונותיו • ע"כ נראה לפרש שרצו בזה שעיקר

תכלית המינוי הוא שיהיה הוא מנמיה וכל העולם מלמעלה כדרך הנוסף משה שהמשה מלמעלה והוא למשה לך כמה ברכים עושים למשר שהמינוי הוא כדי שיהיה למעלה ובסיבה זו הוא נקרא רשע זה"ס שהמנה מלמטה בשביל היותו למטה והוא נעשה רשע בסיבת היותו למעלה ובנוסה מזו כל ידקדק בשנוש זולתו מי שלמטה ממנו לפי דמיונו זה"ס רשע כנוסה מפו

כל ידרום אין מלהיס כל מזימותיו אמין מלהיס בתרך שתה היה מתמין שים שכינתו יש' בתרך היה לו לנחלה מן הגלוה כי ככר נלמד מהשבון תה דכא ופפל רוח וק"ל · גם נוכל לומר שנעשה נסע מלמעלה ופירוש שהשלח הרכיש הלוי לו כלומר למעלה משעשע זה נלמד ורק יעבוד לעיר ומדלה קלמד תה לעיר ח"ב יש לו פרים לכאן וכאן תו הלעיר יעבוד תה הרב תו הרב יעבוד לעירי· והוא הסבה נפלגה :דרך הרבנות שמחלפת הסיפה עם היות בכפי הנרמה הורלות הנשיאות לפיהיה נעבד מזולתו לך בפוד השבקפה יאמן בהפך שהדבר הוא יהיה עבד זולתו ועבדוה נותנים לו ולא שהרה כלהיהה בגמרא במסכת הוריות במעשה דרבן גמליאל וכני יהושע הוו קא מחלי בספינתא כו' ומסיק שם עד שהתה המה עני חמה על שני הלמידים שים לך בינשה רבי יוחנן בן נורנדא ור' אלעזר בן חסמא שיושלין בשער כל פיפין בניס ואין להם לחם לאכול ובנך בנינוס נתן עיניו להושיבן בראש בישיבה אלא להם ולא בתו וחזר ואלא להם ובתו אמר להו כמדומין הים שבראות אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם שתאמר וידברו אליו לאמר

שנג עבדות אני נותן לכם

תה היום הזה תהיה עבד לעם הזה· ומה שתאמו בתחלה תו מבוא הא דר' זירא כי תוי לרבנות שתקברת בעליה והשיב להם אלא יהנו עלמס ברבנות כי תם בשפלות ועבדות וזהו מאמר ר"ח לעולם הוי קבל וקיים · תו שתאמו ליהנות מכתרה של תורה והשיב להם עבדות אני נותן לכם ומותר לכם ליקח שכר עבודתכם · תו מלד שתם מקבלים עליהם ליעל בתעלת העם ומרחם ומשלח על כן הקב"ה מותל להם עונות דתלונים וזה"ם עבדות אני נותן לכם ומלד עבדות זה הזכו ליכב ברתם כמו שתאמר ברתבעם תם היום הזה תהיה עבד לעם הזה ונומר והיו לך לעבדים ונומר זה"ם קבן וגדול שם הוא ועבד תשבי תלדוניו · ובפרק השוכר תת הפועלים ת"ל רבי ירמיה לר' זירא מ"ד קבן וגדול שם הוא כל המקבין עלמו על דברי תורה בעה"ז נעשה גדול לעה"ב כמו כן המקבין עלמו בזקיפת העבדות במקום הרבנות לסוף נעשה גדול כמ"ש תם היום הזה תהיה עבד ונו' והיו לך לעבדים ונו' וכן כל המבטיל עלמו הקב"ה מגביהו וכן מלינו במשה בקריפה רתשובה שקרלו הקב"ה כחיב בויקרא הלף זשירא וכסיף

שנד סוד א' זעירא בויקרא וא' גדולה באשריך

דכריו נלמד לסריך ישרתל בתיף גדולה וזה שני שתקבין עלמו מתחילה ומתר לת כעל דכריו תנכי על כן נעשה גדול לכסיף וזה"ם והיה לתשיתך מעשר ותחריתך ישגא מלוד וזהו הדרך תבר בתר בו רבי זירא שהיה מלמד מתחלה לפי שת"ל תלעזר לעולם הוי קבל וקיים משמע שלעולם יהיה בשפלותו על כן נרמז לו מן הכתוב שלסוף נגלה לו וכפר עליו כלמוד ורז"ל תמרו ג' הקב"ה מותל להם עונותיהם · א גר שתגייר (במקום ובזמן שהנשות מותרת לישרתל) · ב העולה לנדולה · ג הנוסף תפה כו' · והשעם מבואר בכולן נר שתגייר היינו לפי שלה קבל עליו התורה עדיין בתלה וכשבועה על כן הדין נותן שימחול לו הקב"ה · והנוסף תפה הוה ת"ל כל זמן שהיה בלה תפה היה שכוי בלה תורה וח"ל תינו רלוי לעונש כל כך · והעולה לנדולה מלד שמקבל עליו עול העבדות · ומינו סמך לשלשתן במסורת בתוך ל"ב

שנה ז' פעמים פסוקים המתחילין במלה והוה והוא במסור' נמלה שבעה מהם מורים על עניו זה· א והוה יהיה פרה תדם . ב והוה תפה בנבולה יקח · ג והוה כחהן יולה מחופתו · ד והוה שב מן הפסילים · ה והוה במלכים יתקלם · ו והוה רחוס יכפר עון · ז והוה יפדה תת ישרתל מכל עוונותיו · ח' והוה יהיה פרה תדם רמז תף תם יהיה פרה תדם כל ימיו מ"מ יש לו הקנה בשלש שלה דהיינו כשיתגייר או יש תפה תו יעלה לנדולה · א נשיתה תפה זה"ם והוה תפה בנבולים יקח ולא תימח תפה בנבולים שלא לפי' תפה שלמנה זה"ם והוה כחהן יולה מחופתו · ב כשיתגייר זה"ם והוה שב מן הפסילים היינו שעושה השובה מן הפסילים שעבד · ג כשיעלה לנדולה זה"ם והוה במלכים יתקלם · על שלשתן נלמד והוה רחוס יכפר עון ונומר והוה יפדה תת ישרתל מכל עוונותיו · ונרמז עוד בפסוקים שלו שבזמן שהוה עולה לנדולה תז הוה נכנס בשני שבנות נדולות . א כמה שתעת הרבים שלוים כמה שבתוב ותשימם ברחשיכם שתעת העם שלויה ברחשיהם · ב כמה שתמרו תוי לרבנות שתקברת תת בעליה זהו שתלינו עוד שלשה פסוקים · א והוה עבר לפניהם תו והוה במלכים יתקלם · ב והוה מחולל מפשעינו · ג והוה לקבנות יובל · הרי בניכול שבזמן שהוה עבר לפניהם היינו בזמן שהוה עולה לנדולה שאז הוה עובר לפני העם תו בזמן שהוה במלכים יתקלם תז הוה מחולל מפשעינו דהיינו חעת הרבים שלוי בו והוה לקבנות יובל דהיינו תוי לרבנות שתקברת בעליה לסיף ימתם המשכיל בלקיחת הסברה לעלמו · ותם תמר יומר העבד ה' ת"ל תי פתי יסור הנה להבנים רחמו בסבנה עלומה כזו ות"ל תחנשל הסמיכה מכל וכל · ע"ל תרז"ל בפרקי תבות תוהב תת הבריות ומקרבן לתורה הוה היה תו' נגיד שמת תבד שמיה ולא תוסיף יסף ולא יליף קטלה תייב ודשמשתת בהגת חלף לנו בזה שלריך כל תים תשכיל לקנב הבריות לתורה וים בכלל קירוב זה שמיכה זו שזולתה יבת להתרחק תן התורה ויהן כתובה לתשה ונם לתורה וע"י שמיכה זו בעל כרחו יתקרב לתורה כמ"ש וכל העוסק בתורה הרי זה מתעלה כו' ת"ל תין תן הרתוי לקשת שכבר שתם הוה רתוי למעלה זו ת"ל המועט עוד מבעליו הוה מרחק הבריות תן התורה וכה"ל תיס עמוקים עשה בלב תים ותים תבונות ידלנה יזלה בזה כשהתור' עמוקה בלב תז כל תים תבונות תייב לנדלו ונשתו וזה"ם ידלנה ר"ל ונביהה כמ"ש ומנדלתו ומרוממתו על כל המעשים וכתיב בספר בן סירא סלסלה והרוממך וכן נדיבים תושיבך וכן הוה תומר לתיטה ולתיטה בנות ציון

מלו יסבלו המצוינים במצות כמלך
שלמה התחן שנמשל למלך שלמה
שהשלום שלו כי הסברו בלשון הקדש
שרוי בלשון שלום: בעטרה שעטרה

שנו צאינה
וראינה
בנות ציון וגו'

לו ממו זו החכמה והבינה כמ"ש כי מה לבינה תקרא ציון
תקונה כי בעצם היום ההוא החוכה נתנה לו במתנה
כמ"ש שרוי בלשון שלום שרוי בלשון תורה • ס"ל על כל פנים
עטרה זו הוא ענין ממויים לך כשהתיים נגבלת על פי
התנאים שיתבארו וזה"ש כל המשיחות היו כמין כי • עם
היות כפשוטו הוא כ"י כ"ת

שנז כל המשיחות
היו כמין כי

כף יוצית כדפ"ת נפ"ק
דכריתות מ"מ לא לחנם הוא
זה שלא מצינו בכל הספרים
שום נקוד על מילת כי עד שהוצרך הסומל למחול מאי
כי ס"ל מנסיא כף יוצית על כן לבי אומר וגומר
שהמשיחות הם בעצם נתינת הברכה כי משיחה הוא ל'
גדולה וברכה וכל הברכות שנתן הקב"ה ליעקב היו
על תנאי כי תעשה היטב וגו' וכן כתיב זה"ש כמין
כי היינו שהיו על התנאי כאמור כמו כן משיחה זו
בעצם טוב היוכל על רחם ירחי ה' וחוסבי שמו הם
כמין כי להיותו על תנאי כשיקבל הסמיכה לפם שמיש
ולא לשום הכליח חיצוני ומצינו סמיכה מקולקלת בתכלית
הרעים זה"ש ומקרבן לאור' הוא כי' אומר נגיד שמא כו'
במאמר קצר ביאר ידיעה תרבע מצות נזיקין שהסמיכה
הבאה בחתם מהרב' אלו רחוי לנוח מפניה א המקבלה
לפם יוהרא לעשות לו פם בהרן על זה אמר שמא וכן
רחיתי פם' חדש מעשה בפילוסוף ס' שלח לו פם בהרן
היותו בכלן גדול וחפש פילוסוף

שנח נגיד שמא
אבד שמיה

תחד לגכותו וכא וחפשו ונדפו
מחוד מחוד והוא שהק לכל
דכריו וכשאר רחם כי לא יכול

לו היותו והלך לו אמר לו הפילוסוף הגה בחמת הברכה
כי שלמי כבלן • השיב לו חתת מכיוך הייתי לכבלן
שם היית שותק ולא היית אומ' לי זה ע"כ • הך רוחה
שזה שהחפאר על עצמו היותו כבלן וכזה לבד שמו וכן
יקרה לכל ההולכים בדרכיו זה"פ נגיד שמא לבד שמיה •
ב הוא שמצינו מקצת מקבלין הסמיכה כדי שלא יצטרך
עוד ללמוד ולהוסיף על תבואת תלמודו כי כבר הגיע
תכליח מדומי זה וכל זמן היותו נעדר ממנו היה צריך
ללמוד עוד יסוף מן העולם כי אמה לו חייס לחכי
שלין לו חפץ בתורת ה' • ג הוא שמקצת מקבלים
הסמיכה מלד שהם נעדרי החכמה וביקש מכל למוד
ועל כן הו' צריך בהיותו זה כי זולתו יהיה נחשב כאחד
הקיש ע"כ הוא צריך ליפוי זה דוגמת מה שמצינו
בגוהג שבעולם שהבנין העשוי מעצי שיטי' או מלמוגים
וכיוצא בהם מן הדברים החשובים אין רגילות לעשות
ולעשות בהם ליוכים כי בהיותו נמלא בעצמותם לך אם
יהיה הבנין או הכלי מן העלים הפחותים או מפחם
מבנים אז רגילות לעשות לו זוהר בחיצו ליוכ חיצוני
כדי ליפותו לך מי שהוא מלא הוהר כדימון אין לו זוהר
בהיותו לך מי שהוא ריק וניעור מבקש זה ההידור
וניוך החיצוני • זה"ם ולא יליף מאומה והוא מבקש הידור חיצוני זה קשלא
חייב לפי שמשמש בכתר שלימו לאו והוא חייב
מיחה אפי' בידי לדם כעבד המינח כתר מלכות בראשו·
ד הוא שמקצתן מקבלים הסמיכה כדי שיהיה כח ויובב
בית דין ויתנו לו מתנות זה"ם ולמשמש בתנא חלף זה
המשמש בה לקרב הנאתו כאמור • ודוגמא לזה מצינו
בגמרא כי סמכו לרבי זירא שכו

שנט לא בחל
ולא סרק
ולא פרכוס

ליה הכי לא כחל ולא סרק
ולא פרכוס ויעלה חן • לאו בזה
אג' אלו הם התנאים שהטיל
בסמיכה זו והוא שלא יהיה לא

כחל ולא סרק ולא פרכוס ואז יהיה כיעלה חן • אמר
לא כחל הוא בעצם העיני' והוא שלא יהיה מן המהמני'
בכספא והוא בעצם הכוחל עין החכם שנותן לו בסמיכה
ומעשרו בכלף זה • או הוא בעצם של מיזו כוחל או
כלי ורמז שלא היה רבי זירא מן הפחותים שנראין
לבעצם זה או לגיור חיצוני בדרך שנתבאר למעלה כי
אם הוא היה הדור בלבושו ובעלמותו והיה מהודר
ומשובח בכל מיני מעלה ולא סרק שלא היה מן הכיחות
שנמצאו לאילן סרק שאין שומי פרי לדיק עץ חייס או
סרק בצי"ן הוא מלשון שרקו ויחרקו אן שכן דרך בכל
עובר ישומם ויבחוק הן דרך היחה הן דרך לשע על
הסמיכה שלימו רחוי לה • ולא פרכוס שלא היה מן
הכיחות שהם חלושים מכל הוהה וחכמה ואין יודעין
מאומה כ"ל מה שמפרכסין ביד ורגל בפלוסה כדרך
המקנים לך רבי זירא היה כל פלוסופו ביושב הדעת
ובנחת ומלד כל המעלות אלו שהיו בו יעלה חן היה
נותה חן בעיני אלהים ואדם וכל חן דין וכיוצא בו רחוי
לסמיכה • ואפי' שבסיבת הכסף שהפחותים נותנים מוהר
ומתן לחכמי, הדור על כן הם נסמכים לכך נאמר
והכסף ישנה את הכל כ"ת כחל סרק פרכוס שהכסף
גורם למיני ג' כיחות אלו • ואלו הם בעצם הכיחות
שנזכרו לגנאי שם בסמיכה כתוספות אחר המאמר הנזכר

כי סמכו לרבי אמי ורבי אסי שרו

שם כל מן דין
סמכוה לנו

להו הכי • כל מן דין סמוכו לנו לא
הסמכו לנא לא מן סרסיטין פירש"י
מפרסי הלבות והם בעלי הפרכות

שהזכרנו שמתוך עקבות פלוסופי מפרסים ההלבות לשנות
את הידוע ולא מן סרסיטין פירש רש"י לשון סמלטופין
והם בעלי הכחל דוגמת הסמלטופ שהוא בגד בלוי
והוא לריך לבעצם לו לגיזו יפוי לאחר שזולתו לעשות לו
הידור מה • ואמרי לה לא מן חמיסין פי' רש"י חומרים
חמיצים בטעם ולא מן חורמיסין פ"ת חמיצים ריקים
ממזיגתה והם בעלי הסרק דהיינו גילן סרק כאמור
או לומרים חמיצים בטעם וזה גורמין בכבים יחרקו
עליהם שן ויבקרו כאמור • ומסיק שם רבי אבהו כי
הוה אחא ממחיכתא לבי קיסר נפקין מאחתא דבי
קיסר לאחי' ואמרו לי' הכי רגא בעמים ומדברנא
דאומתי' בוגיגא דנהורא בריך מתייך לבלם • פי' רש"י
בוגיגא דנהורא על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן
בבבא בתרא שופרי דרבי אבהו מעין שופרא דרבי
יותן דנפקי זהרורי מיניה ע"כ פי' רש"י • ועתה

הך דוקא שזהרורי דרבי מכהו היה דומה זהרורי דר' יוחנן · וזהרורי דרבי יוחנן נדמו כאור היעב מהות סמיכה זו וזיו הוד קלסתר פניו שהיה מאיר לזולתו מלד היותו מן הכיתות הסמוכים לעד לעולם בחמת ויאמר כדאמרינן שם בנבחא מציעא (דף פ"ד) וז"ל :

האי מאן דבעי מיהוי סופרא **שסא** שופרא דרבי יוחנן נייתי כספא ומלייה דכספא מבי סלקי ומלייה פרלידי דרומתא כומקא ונידהד ליה כלילא דורדא סומקי לפומי' דרבי יוחנן נייתי כספא ומלייה דכספא מבי סלקי ומלייה פרלידי דרומתא כומקא ונידהד ליה כלילא דורדא סומקי לפומי' וגומבי' בין שמעתא לשמעתא ההוא זהרורי מעין סופריה דרבי יוחנן מיני והא כו'. וכל הפרטים הלל בלי ספק ים בהם רמז לענין נפלא וזה שבזיו קלסתר החכמה ידבר כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו והולך ומפרש החכמה מאין המקח ומיזו מקום זיו תורו זה"ש נייתי כספא דכספא כי כל הים בלא נמשל לכוס כדלימא בספר הזוהר פרשת פנחס על מ"ש בעבירה פרשה מחרי מות שנשמת הצדיקים דומה לכלי הבא מבית האומן שלא נהלכלך עדיין בכוס דבר מזוהם והוא רמז לעבירה שנעשו כיוס בישתא מבית האומן הגדול ה' שנאות שמו והוא כיוס הלידה יום ביאתו לעולם · או רמז לחכמת תורתו שהמיר היא הלזו כפרוטגמא חדשה כיום ניניתה מהר סיני כמ"ש לילה להבדיל למה נמשלו ד"ת לחילה מה חילה זו רחמה לה וחביבה על בעלה כל שעה כשעה ראשונה אף ד"ת חביבין על לומדיהם כל שעה כשעה ראשונה והיינו כיום נתתה מבית האומן הגדול בהר סיני · או יאמר מבי סלקי ע"ד שנאמר שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה וגומר והכל הולך לדרך אחד · ומלייה פרלידי דרומתא פירש"י גרעינין והגרעינין תכליתם להצמיח במקומם פרי אחר כמו הפרי ההוא שהם בהוכו והוא משל ולימוד נפלא לכל מ"ח שתינו יולא ידי שמים כשיצב בדד ויעסוק בתורה כי שם צריך הוא להיות מלוי תוכנו לזולתו ודומה כלילו ילדם וזהו שנאמר בסמוך שרבי יוחנן היה יושב ומשערי עבילה כו' ואמר כי היכא דליהוי להו בני שפיכי כוותי הבי שבל מגמת פניו של רבי יוחנן מול התכלית ההוא להוליד בנים ותלמידים שפיכי בחכמה ותורה כוותיה דומה הגרעין כלומר יאמר זה על ההשהרות הנלמדו הגרעין הבא לעשות למין ההוא שנאמר בתרן והוא רמז נפלא על השמרת נשמתו שנמצא הוזר הגוף ויצין מעיר כעצב התרן וכל זה סיבתו תולר זיו חכמתו כנודע · והדר ליה כלילא דורדא סומקא יאמר שהיה מוכתר בכתר תורה והמשיל הכתר על תורה לכתר על וכדיון ופושטים כמו שנאמר שפתותיו שושנים שבתורה תשר על שפתיו נמשלה לשושן וז"ל דרכו של תקרי שושנים תלמ שושנים וכן לומרו במדרש והילקוט מביאו בשיר השירי

על חור שבלו כמו שמסיק שם קלסתר פניו לא כ"ש כו' וה"ב אחר שלא חשב את רבי יוחנן ח"כ לא היה שלם בכל לך • ומצינו שהי רבי יוחנן דהדרת פניה לא הוה ליה כ"ל שהיה ביותר מעורב עם הבריות ולא קיימו בו והדרת פני זקן וכסיבה זו לא היו דבריו נשמעים כל כך ולא היה יכול להחיר מזיו חורתו לזולתו ככל חשב לבו חפץ זהו שמסיק מיד רבי יוחנן הוה יתיב מסתרי טבילה כו' שם כן היה מעורב עם הבריות ביותר • ור' יהמר מערי טבילה על בעלי המשובה כד"א רחקו חזקו וגו' והוא היה מוכיחם ומזרזם על התשובה תמיד כי היכא דלהוי להו בני ספיכי כוותי היינו ספיכי ומהודרים בתורה וחכמה זהו שאמרו ליה שופרך לגבי שחותר זיו קלסתר חכמתך טוב ומועיל וערב הוא לתלמיד חשב בחם הלב בנקבה מלהתגבר על יצרם כד"א נשתה גבורתם היו לנשים • ולפי שהיה רבי יוחנן נזהר בעיניו נמלא והיה שפל רוח בפני כל אדם על כן לא היו דבריו נשמעים כל כך כמדבר דופיו כהיום • והכלל העולה מדבריו חלה לידע ולהודיע ולהודע מהות סמיכה זו בליזו דרך רחוי לקבל חלה וכליזו דרך רחוי לברוח ממנה והוא שהיה דומית כלילה דוד' שהזכירו משובחה זו בתפ"י שהיה בין הקופים מכל מקום עומדת ביפיה כך כתר התורה שתמיד היה ביופיה והדרה ולא ההבטל לא מחמת חבני בליעל שנשמלו לקוץ מוכד כולהם ואין בהם יכולת לבטל ממנו חוד כתר הורתו • וזה שאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר ורז"ל דרשו על חברי שושנים חלא שושנים ומרמה שניהם למת הוא כי השפתים שושנים נמשלו לשושנים בין הקופים ולף שם לפעמים להתפוכות מברי הזמנים ימשלו בהם דשעים הוא שם נוטפות מר עובר ר"ל מר לשון מרירות והוא מרירות העובר וזינו חלא לפי שעה ע"ד שנאמר מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע ר"ל כמו שמעין הנדפם בהגליס אין עכירתו כ"א לפי שעה וכופו להזור להיות צלול על כל פנים כך הצדיק שהוא מט לפני רשע אינו אלא לפי שעה זה"ש נוטפות מור עובר וע"ד מדרש חז"ל לא זכה נעשה לו מר כו' אמנם בחמת אין בהם כדי סיכולת לבטל ממנו הוד מעלתו ולף לא מחמת מרדה הזמן כמו שאמר כך דרכה של הורה פת במלח תאכל כו' ר"ל לף שם לא יהיה לך כ"א לחם לר ומים להן מכל מקום ובהורה תהא עמל וכ"ם שם יזמין ה' ליך נס טובות העולם הזה • וזהו שאינו בהלים מזמור מיוחד על עשרת הפלגות כתר התורה המתואר בשושנים זה"ש :

למנצח על שושנים וגו' • פי' רש"י לכבוד תלמידי **שמב**

חכמים יסדו השיר הזה שהם רבים בשושנים ופי' כל המזמור על זה ביאור מזמור לדרך כמו שומר מני מעט למלך לבנצח על פי' רש"י למי שהות הגון למלך שושני' וגו' על שנאמר כי מלכים ימלוכו • על כן לומדי התורה מתואר תלהים שמן משון פי' רש"י על נשון גדולה נופל עליה לשון משיחת שמן כו' • וא"כ

כל המזמור מבואר כמעט מעצמו שהוא מדבר בכתר תורה וכתר שם טוב • אך רציתי להוסיף בו ביאור פרטי בתוכן שיבים כולו עם הסמיכה שהיא על פי ה' ולעולו יה' • ואמר למנצח על שושנים שמושים הלכות הליכות עולם ומדרש אחרון מעל למלך הנכתם למדינה וכתו לעטרו בעטרה של זהב והוא לויו מבקש כ"ח על שושנים כו' עיין בילקוט במזמור זה • וכל זה רציה לדבריו שבכתר תורה ידבר חשב בה חפץ ה' וגו' במעוטר בכסף וזהב ואין בספרינו כותב כי לא בחלה חפץ ה' כי אם הכל ויודע מותו יה' כי בחלה חפץ ה' • ואמר מבכיל עיר ידידות הזכיר שלשה לשונות אלו כנגד שלשה מיני חכמות חשב על פיהם יפות עטרת החכמה ברחשים לה כמו שאמר במדרש בשוק בעטרה שעטרה לו אמו בשקב"ה מחשב כנסת ישראל וקראה מתחילה לחתונו שנאמר פתחי לי אחותי רעיתי ואחר כך אמו שנאמר לני עמי ולאומי ולאמי כתיב ואחר כך בת שנאמר שמעי בת וראי וגו' וכל זה במדרש תמוהות • ונראה לפרש ג' תוארים אלו כנגד סדר שלשה מיני חכמות שצריך החלם להסליח בהם ושם הטבעיות והלמודיות והחלהיות וכן מצינו שלשה תוארים אלו לפרעי החכמה • אחות אל' תמור לחכמה אחותי את • שם שנאמר כי שם לציון תקרא • בת אל' כי יסכור לים את בתו ואמרו במדרש זו התורה כו' כדאיתא למעלה בשלשה שמ"ב ע"ם וזה כי העסק בחכמ' הטבע המגיל לחחותו כי הדברים הטבעיים שם אחותו משם ומשל לחומר זה שאחרו הקדמונים בנקבה והוא טבעי כמותם • והדברים הלימודים בעולם הגלגלים קרא אמו כי שם מולידים כל הולדותיו וכל קורותיו הטבעים כנודע • והעיון בחכמת החלהית אשר על ידה הוא מוליד תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים קרא בת וכבר נודע בשערים שדר לימודים מלמעה למעלה זהו שאמר מחחילה קראה אחותו ואח"כ אמו ואח"כ בתו זה"ם בעטרה שעטרה לו אמו לכך נאמר מבכיל עיר ידידות • מבכיל יאמר על החכמה והעיון בחכמת הטבע שהחלם יודע מלד המובכל ואינו ערוך לנקבלה כי הנסיון תעשה הבחינה כנודע • ועיר יאמר על עולם הגלגלים המשמיעים קול בעולם והמיד יספרו וישירו החלמו כמ"ם השמים מספרים כבוד אל וגו' • וידידות יאמר על משכן העליון כמ"ש מה ידידות משכנותיך ה' וכתיב אשרי נא לידידי • כרם היה לידידי וכן רבים • ואמר רחם לבי בקרבי גוש בחמדת לומר אני מעשי למלך לשוני עט סופר מהיר ופשוט זה רציה לדברי המחקרים שהלבון קולמוס הלב שכן אמר רחם לבי ואח"כ אמר לשוני עט סופר • ומעשי למלך היינו להניח מהות הכתר הניתן בראש מלכים יפיפית מבני אדם הוסק חן בשפתותיך על כן ברכך חלהים לעולם • והוא על דרך שאמרו כל שרות הבריות נוחה יהיו זה"ם יפיפית מבני אדם כי מפתח היופי שנמשך לך מבני אדם והוסק חן בשפתותיך על כן ברכך נם חלהים כמו שאמר ומצא חן וטוב בעיני חלהים וחדם • חו יאמר יפיפית מבני אדם שהיופי הנמצא בך מלד הוסר קלסתר פניך הוא נמשך לך מבני אדם שהיינו

מחניך ומחמך שמם היו יפים מזי יולידו גם מולדותיהן כיוצא בהם מלוגים • חמם המן הרשע בשפתותיך דהיינו את הדיבור שבך הנקשר בנפש המשכלת זו מתת מלכים הוא זהו שאמר על כן ברכך אלהים כמו שאמר כי ה' יהן חכמה מפיו דעת ותבונה לך על כל פנים אל ביניך אל תשען לומר שה' יתן לך מחכמתו לף אם לא תשמש מתני זרוזתיך להיות שמל בתורה שהרי כבר נאמר יהב מחכמתא לחכימין זהו שאמר תגור חרבך על ירך גבור להלחם מלחמתה של תורה כפירש"י ואמר הודך והדרך כי מדרך הלומדים במלחמתה של תורה דרך ויכוח ופלפול שמין שום אחד מודה לחבירו לף אם ירצה דבריו נכונים לימו מודה על האמת כי תושב שלח לכבוד הוא ואחי לחרפות לו מלד נסות הרוח שבו על כן אמר תדרכה הודך והדרך שהודך שתודה לחביריך הוא הדרך שלח הוא מלד העזות שבך לא תבקש הלימוד להכבת הניצוח כי אם לשמה ואז תזכה למה שלי' אומר ימים בימינה דהיינו לעוסקים לשמה זהו שאמר ושוכך נורלות ימיך • ואמר חיך שזוגים עמים תחתיך יפלו כמו שאמר השכם והערב לביתמ"ד ושם כלים מלייהם ואמר בלב תוביי המלך שני מיני תוביים החיצוניים והפנימים • החיצונים כדאמרן השכם והערב כו' • הפנימי הוא שאמרז"ל אם פגע בך מגוול זה מסכתו לבית המדרש לכך אמר בלב תוביי המלך כשאר תלמיד עולם ועד שתזכה ליסב עולם ועד אמר תהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך אלהים אמן שמן מחביריך יאמר שיזכה ליסב על כסא הורת מלד מעשיו ואמר עוד שיזכה לכתר זה הנמשל בשמן שמן שריחו נודף מלד ההתחברות שים לו עם שלימי הדעת זהו שאמר שמן מחביריך כ"ל שהוא ממשך לך מחביריך לשפוקי הלומד בימידות לא יזכה להיו • וכן אמר במקום אחר הרימותי בחור מעם בשמן קדשי משחתיו וגו' לף אני בכור אחננהו וגו' וכל זה דוגמת ואחייה לסמיכת בחירי ה' אשר נשתה נפשו יה' בהם • ואמר מור ואהלות וגו' על הניח עוב הנודף ממנו בעולם הזה והוא הסם עוב קישות כל בגדותיך דכתיב רז"ל אל תקרי בגדותיך אלא בגידותיך ולמדו מכאן שכל בעל השובה הזדונות נעשין לו כזכיות ולפי דרכיהן ים בזה רמז על אהרז"ל שלבשה הקב"ה מותל להם עוותיהם גר שתגייר ושוטת חשם והעולה לגדולה ומזמור זה כולו מדבר בעולה לגדולה להחתיהו או יהיה קלישות מלשון אחרי הקלות וכלה בזה שיקצע לו ה' כל בגידותיו כי יחמול לו פשעיו כאמור . מן היכלי שן וגו' זה יאמר על היכלי בית המדרש המיומד ליושבי אוהלים לתורה ולתשובה כי שם יפיל הקב"ה לפניו את תויבו הפנימי כמו שאמר אם פגע בך מגוול זה מסכתו לבית המדרש לכך נקראו היכלי שן כל"ל יהלכ גויס נדיו וכמו ואהלה את כל תויבך והתהילה מיותחת לפיני התלמיד שן כשאמרנו והוא עשם הפיל ועל שם תרז"ל תויבים נופלים לפניו וכו' • זהו שאמר מן היכלי שן מיני שמחוך כל"ל שמחתי בתומכיך לי בית ה' כלך • בעוד מלכים ביקרותיך זה יאמר על תולדות של נדיקים המע"ם שהוא מוליד מלד

התורה המתוקשה לקהילת יעקב וכתיב בה כי מלכים ימלוכו לכך נקראו תולדותיהם בעוד מלכים והם יהיו יוקר הדרשם אמנם גם התולדות שלאחר הוא מוליד מלד התורה המונחת בלד ימין דהיינו בבבד כי הוא מקום התורה גם המה יכוונו אל התכלית החמיתי לשמם בהם לשם שמים ע"ד בכל דרכיך דעהו וכתיב ה' נגדך כל חאותי זהו שאמר נגדם גבל לימיך בכתם חופיך קרח לזאת התורה הזרה שגבל כי תיכה מתוקשה לו בהנחי כתובה וקידושין כמו התורה התורני' שנמשרה ליחרבל בכלה לחתן בכ"ד ספרי' כנגד כ"ד קיסוטים שנח' ביעשים כמו שפי' רש"י על פסוק ויתן אל משה ככלותו לדבר אחר כתיב כו' לכך אמר שגבל דהיינו את התתוה שהמשיל אלמה בתורה זרה גם היא נלבה לימינו להיות לו לעזר ולשעד ביוכל לעשוק בתורה שמשלה לבתם חופיך זהו שאמר נלבה שגבל לימיך כ"ל להיות לך למגן ולעזר בכתם חופיך התורני כד"ת שב לימיני פיהותו לתשועת ימיני • ואמר שמעי בת וראי כו' קרא החכמים בלשון בת ע"ד שנת' תלים תיכה תיסים תקרא ודרשו רז"ל תלו ת"ח הנעותים כנשים ועותין גבורה בתנשים זהו שאמר שמעי בת וגו' ושכחי עמך ובית תבך הוא ע"ד שנאמר לתכרתם לך לך מתלך וממולדתך וגו' וע"ד שנאמר האומר לתבין ולתמו לא רחיתיו וגו' כי שמרו תמרתיך וגו' וכבר בתקנו בתיבור זה מתמר ס"ו שזהו הדרך הנכון לכל מבקשי ה' תשר תורת ה' בלבם שלא יעשו שום דבר כי אם לשם ה' ולא לשם יוהרת להתהדר בפני חבריו זהו שאמר ושכחי עמך וגו' ויתאו המלך יפיך שלא תתיפה ותתהדר כי אם לפני מלכו של עולם ב"ה כי הוא תדוניך תלין תחה פוזה בעת ערה לפיכך תין לך להדר כי אם בפניו ית' • ועוד שידמה לו כתלו תין לו קרובים תג ואם בן תו בת שיעשו בעבורם להרבות בתכיסת הקניני' המדומיי כי רובם פועלים ותומרי' שהם עושים בשביל בניהם ויתר קרובים כמו שתתבאר בתר היעב במאמר ס"ו ע"ם • ועוד צריך להדמות עצמו כגר בתרן שתין לו קרובים כמ"ם גר תכי בתרן אל תסתר ממני מצותיך כמו שתתבאר כל זה במאמר קי"ז ע"ם • ואמר ובת צור במנחה פניך יחלו וגו' יאמר על התכתים שנקראו בת צור תעודה תחוס תורה בלמודי עליהם לאמר במנחה פניך יחלו רצה לומר שעשיהי עם יקדמו פניך במנחה והם יחזיקו בידיך שתוכל לעשות בתורה בריות בתופן שלא תצטרך לבזות ימיך במליצות המזונות ויהיה ענין זה נקשר עם מה שלמעלה ויאמר לף אם תשכח עמך ובית תביך בתופן שתהיה פרוס מכל עשקי העולם הזה ומכל מיני משא ומתן מ"מ תמיד נמצאו בישראל נדיבי לב שיחזיקו בידך כמו שעשו יששכר וזבולון וכמו שאמר עץ חיים היא למחזיקים בה לזולתים לא נאמר שלא למחזיקים בה אלו המחזיקים ידי לומדי התורה כו' וכמו שאמר לבעו רחמי תחליתא על עליא כו' לפיכך כל כבודה בת מלך רב פנימי להיות יושב תוכים כי יש לה מחזיקים מבחוץ לפיכך אין לה התגלות לומר שהדותק לחלה ותמיד יהיה המשבחות זכה לבושו דהיינו

התורה שמשלה לזהב שקורין מוהה בדביש ביום ז׳ כ׳ ה׳ ומעטה לבום מדקה כדלמר מדק לבשמי וילבשני לרקמות תובל למלך יאמר שבזכות התור׳ תרז״ל עתידים לדיקים שיעמדו בלבושיהון כו׳ וזה שאמר לרקמות כמו ברקמות וכן פי׳ הרד״ק בבגדי רקמה תובל למלכו על עולם לעתיד והוא משל על יופי המעשים . בתולות לחבירים ריעותיה מובחות לך זה יאמר על התלמידים שמעמיד בעולם הזה ועל הבריות שמכר זכה וזיכה בעולם הזה זכות הרבים תלוי בו . ריעותיה מובחות לך הם הבריים מקשיבים לקולך כולם חובלים בשמחות וגיל חבוקה בהיכל מלך ה׳ לבחות בשמחה כי שמחים השלימים לקרחת העולם הבא משל היושב יודעים כי שם עיקר זריחת שמשם . לא כן הרשעים כי הם מפשעים על היציאה מן העולם הזה כמודע . ואמר תחת אבותיך יהיו בניך ימאר שבניך יהיו במקום אבותיך רצה לומר ימלאו מקום אבותיך עד אשר חשיחמו לבריים בכל הארץ כד״א כי ברים ישורו לפיך חזכירה שמך בכל דור ודור שמש שוב שלו בשאר לדורות הבאים משל אבות שהוא מורים לתלמידים עד אשר נשאר הודו והדרו לעולם בזה ובבא זהו שאמר

על כן עמים יהודוך לעולם ועד :

זה שיעור מה שבניתו להוסיף במהות סמיכה זו שהיא דוגמת הזר הנתון על תרון בברית ה׳ כמו שאמר ועשית עליו זר זהב סביב ויהיו כל ימות הארון שבותות למחיה ומחי ארכו ומחה ורחבו ומחה ומחי קומתו וכל זה הודמה על הנושא כתר זה שבניך להיות לבו בשבר בקרבו ויהיה מוסיף זהב מבית ומבחוץ להיות תוכו כברו מלא תורה ומצות . ולפי שמצינו תרז״ל ג׳ כתרים הם כתר כהונה כתר מלכות כתר תורה כו׳ על כן תרז״ל שלשן של ה״ח כיצד שני שלישים מכוסה ושלישי גלוי שהיו עשוי על זה המופן כדי שילמדו משם מהות ג׳ כתרים

שסג שלשן של ת״ח שני שלישים מכוסה ושלישי גלוי

מלו שאר לשם זכו יאמרו משלשן נשוא לאכול מזכותם בזה ובבא לפיכך היו שני שלישים מכוסה רמז לכתר כהונה ומלכות כי כתר כהונה מכוסה מכל אדם שלא זכה כו׳ כי אם אהרן וזרעו וכתר מלכות אין זוכה כי אם בחיר ה׳ ואחד דוגל מרבבה . אמנם שלש גלוי רמז לכתר תורה המונח בהקר גלוי לכל אדם כל הרוצה יבא וילמוד ויזכה אלו דוגמת הלזחות שהיו ו׳ טפחים והיה הקב״ה מותז בשני טפחים רמז לכתר מלכות כי לו המלוכה והוא ממליך מלכים ומשה אחז בשפחי׳ רמז לכתר כהונה כי משה היה רואי להיות כהן כמו שפי׳ רש״י על פסוק הלא אחיך הלוי וגומר . ושפחים היות בחמש רמז לכתר תורה המונח בהקר וגלוי לכל אדם וכן מצינו בשני כתרים שלו מלכות וכהונה יחד שהם בחיים . המלכות שנאמר בית דוד הה אמר ה׳ וגו׳ . והכהונה שנאמר בית אהרן ברכו את ה׳ . אמנם לכתר תורה אשר מלכיותו שירשה שנא׳

כהונת

כהוה בקצת וכהכן כשעולה לדוכן ובנשיא כשעולה לגדולה · בהיות שלא שלם הלל יום מקום להרהר ולומר על הקצת שנפ' בו ולתימים לזכור בריית עולם וכי הקב"ה צריך לדבר המזכיר וכן בכהן כי לפעמים יהיה בכהן מן השפלים וכזוי עם וכי על ידו תחול הברכה וכן בנשיא שלפעמים יעלה לגדולה קף הבלתי רצוי ואם מ"ל שהוא מן הרצוים לפעמים שלא יזכו לגדולה הרצוים לה יותר ממנו בכל אלו ים מקום להסתכל ולהרהר שמנם המרהר בם ודאי ע"ש בכהן כי בקצת בודאי הוא פושע אבר במזמו' זו חשב כי הקב"ה הנותן בקצת בעגן וא"כ הוא זוכר בריתו קודם שיעלה בקצת שלא ודאי יש בו סוד רחוק מהבינתינו · וכן המהרהר בכהן וכי לא ידע שהשם ומנו את עמי ונומר ואני אברכם א"כ הקב"ה המבדך הוא הכהן · וכן בנשיא השולח לגדולה המהרהר בו עין שכלו כהה כי הכל חלוי בסייעתא דשמיא לו כמזל כמו שאמרו הכל חלוי במזל לפילו ספר תורה כו' · והדבך הכהן הוא שהשפע יכוון את עצמו לשהיות כמיכה עזר ושעד חליו לשיוכל להתמיד בתורה ויוליד על ידה תולדותיהן על צדיקים מ"ע והלה הולדות גם הם לשמים ולבריות עם שם פוב שיקנה בבהר זה ועם מ"ח מעלו' שמנו רז"ל בפ' שנו חכמים שהתורה נקנית בהם ועם יפת הדבת תומר זיו קלסתר פניו כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו לך מלוד יהיה נזהר שלא יבקשנה לשם יוהרת וילמוד זה ממלכו של עולם ע"ד שאמרו"ל במדבש

שסו מלך בשר ושנהך הרבני מלך בשר ודם
מקדים שמו תחלה ומא"כ ודם מקדים
מעשיו לפני הקב"ה תינו כן שמו תחלה
מקדים תחלה מעשיו ומא"כ

שמו שנאמר בראשית ברא אלהים וכבר בארנו בחבוריו הגדול רבבות לפרים ניחור רחב על התורה שהגדלה לרז"ל במאמר זה שלמוד דרך העונה מאת ה' שהקדים מעשיו ומא"כ שמו . בהיות שתחילת המחשבה סוף המעשה · בשר ודם לפי שתכלית כל מעשיהם הוא למען שפר שמם על כן הם מקדימים שמם בכל סיפור דבריהם וכתביהם למנם הקב"ה הקדים מעשיו כו' כדי שנלמד ממנו דרך העונה שהמעשה יהיה מלוינו קודם במחשבה וסוף הכבוד לבא מעצמו ולא שיקדים הסם לעשותו עיקר ככל אשר תנהגו עושים בדוכות הללו שרוב הנסמכים כוונתם להתגדל עשרם · ולתיתי לנרף הסמיכה למה"ר שרוי בלא חומה כי רובם נסמכים ביום מחוסתם ומעתה נחזור לדבר מענין הזיווג אשר הזכרנו וה' הרחמן יקחנו בשלום מתוכחו ויוכנו הדרך המתת ונלכה בתוכמותיו מעתה ועד עולם אכי"ר :

ה' שרוי בלא חומה

אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף

עמוד ט בתלמוד אני חומה אמר ר' יוחנן חומה

שסז אני חומה זו תור' ושדי כמגדלות אלו זו תורה ת"ח · רבא אמר אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשו' אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמר רבי יוחנן כבלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך לבית אביה להגיד שבחה · ע"כ פרק האשה דפסחים כבר הזכרנו במה שאמרו שרוי בלא חומה היינו מן מקרי המערכה הבאים מבחוץ וע"ד שארז"ל שמונ' כמנודין לשמים וחד מהם מי שהוא בלי אשה כו' והמנודה לשמים בודאי נעזב למקרי המערכה האמנם נוכל לפרש מהות חומה זו גם על הלוחמים שמבפנים על פי המאמר שהתחלנו בו בעזרת השם :

אם החטא כלי זיינם עליה להגיל את בעלה מן שכי הלוחמים המובבים לעיר קטנה זו הרי היא לו כחומה נשגבה עד אשר יהיה שלום בעצמו מן הלוחמים הללו ז"ל יפה אמרו הני תומה זו תורה היינו' שהיתי בעיניו כמוצאת שלום בכלה זו כו' כי מצד הכלה יהיה שלום בעצמו מן הלוחמים הפנימים ויהיה מוקף חומה ואחר כך יבא בחיקן קטנו לא נסוג אחור מרחם פרעות לויב :

הקדמת ענין זה המבואר שכל אדם יש לו שני מיני מוניעים המעכבים לותו מליך מוכח ה' דרכו והם כוחים על האדם שחת להפילו ואינו ניזול ממם כי אם בשלם הלה והם התורה והמצוה והחשבה בדרך שיתבאר וזה"ש מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה והנהות לא יבעפוה וגומר וסמוך ליה הני חומה כו' ודבר זה יתבאר על דרך שמציעו במסכת חולין מאמר תמוה ומבהיל זה מעשיהן להבינו כפשוטו ואינו חומר הלה דורבני והוא שמסיק שם רבי פנחס הוה חזיל לפדיון שבויס

שסח רבי פנחס · פגע ביה בניניה נהרא ז"ל הוה אזיל חלוק לי מימך ואעבור בך לפדיון שבוים ז"ל אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אינך עושה ואני ודאי עושה ז"ל אם לא אתלוק לי גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם מיד חלק ליה · הוה בהדיה ההוא גברא דהוה דרי חיטא לספתא ז"ל חלוק נמי להאי דמצוה קעסק חלק ליה הוה בהדיה ההוא עייע לעוה בהדייהו אמר חלוק נמי להאי דלא ליעסק כך עושין לבני לויא חלק ליה · וכפי הנראה שאם המאמר כפשוטו למה הולרך לחלק המים ג' פעמים ללא צורך היה די אם היה אומר להם שימתינו מלעבור לאיתיהם עד שיעברו שלאתן. ועוד אינך אמר אם לא אתלוק לי גוזרני עליך כו' אם כל כך היה בו כח לגזור שלא יעברו בו מים כך היה בו כח לגזור שיתחלקו· ועוד למה הזכיר שם שהגר ע"ב נראה לפרש מאמר זה על הדר' שהזכרנו וזה שכל אדם שלא אבר טוכח ה' דרכו יש לו מוניעים הפוגעים בו · א התלוות שהאומר מתאוה לאם עומדים כנגדו מעכבין ומעכבים על ידו מסילך בדרך התורה והמצוה · ב היכר הרע שבאדם בו יפתתף האדם לשאר בהמות ואיתו מלן ואינו מתאוה כי אם לדברים גיניב מהם

הלאה

הנאה על האדם ומיד הוא מתחדל לקרב הנאות המותרות בין בשיטור בין בהיתר לא יבקר בין טוב לרע והוא עין בעבני ומומרי על האדם • אבל היה"ר לימו מהכוין כ"ה להכעים ולהכשיל את האדם בעבירות שאין בהם הנאה לגוף כמו מכשה שבת על אמו ומתרה לו כלום ים לך הנאה מן המקום שיגיה מכם הסיב ואמר כלום אני עושה אלא להכעיס וזה ברור שהיה"ר מוכך כח מן הנחש הקדמוני והוא כח של סמאל וכל עיקר כוונתו להפיל את האדם לשאול תחתית • ועל שני מיני מונעים אלו אמר דוד דרך הפלה הגילני מסים ואל תעבעה תגלה מסוגתי ומשעקתי מים על תשפפני שבולת מים וגו' וים לדקדק למה אמר מתחלה הגילני דרך בקשה ואחר כך אמר תגלה משמע ממילא אחד להגיל • על כן לבי אומר שהתפלל על שני מונעים אלו שהמיל לשבולת מים ולגחל שוקף השוקף ומכלה את הכל כך ג' מיני מונעים אלו מעכבים הגיכת האדם כשהוא רוצה לילך בדרך התורה וגוכח ה' דרכו את שיש אלו מפסיקים לו כאהר המפסיק לאדם הדרך ולא יהן לו מקום לעבור כך שני מונעים אלו • א התאות התומריות הטבעיות שהתומר מתאוה להם כנגדם אמר דרך הפלה הגילני מעיט ואל תעבעה • בהיות שהתאוה מותאות לעין כל וכל המיבדים מתאוים ותומדים לותם ע"כ קשה לאדם לעמוד כנגדם ולדחותם מעליו והוא צריך עזר אלהי ע"כ אמר הגילני מעיט התומרי ואל תעבעה בדבריס הטבעיים כי רבים עוזרין • אמים על היה"ר שנקרא בוגד בהיות שאין כוונתו כ"א להכשילני ח"כ מעצמי מגלה ממנו לדחותו מעלי זה"ש תגלה משוגתי • וממעקתי מים כמו שאמר במקום אחר ה' לי בעוזרי היינו שהוא יהיה למגן לי מן התאות שנדחפים מהוקות לפי שעה בלתו הם עוזרים אל הנוף להתמיד מניאותו • ואני תרגה בשוגתי היינו בהיה"ר תני מעצמי תרגה ותבחין בתחבולותיו • וכל החזון הזה נכתב בלה היעד כמה שמיגו בפרק"ק דע"ז ח"ר יוחנן מ"ד תשבריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור תשבריהם ישבחל בזמן שעוסקים בתורה ובמצות וע"ח יגרם מסור בידם ולא תם מסורים בידו של מים שבריכם זורעי ואין זריעה אלא לדקה שנ' זרעו לכם לצדקה ואין מים אלא תורה שנא' כל אמלו לכו למים • וים לדקדק בדברי רבי יוחנן שאמר יגרם מסור בידם אם כן פשיטא אלא תם מסורים בידו ולמה מזר וכפל לומר ולא תם מסורים בידו • ועוד שנאמרו דבריו בפותרים כי אמרו ולא תם מסורים בידו מאמע דרך פעבה אלא תם מסורים בידו אין בשמע שגם הוא מיגו מסור בידם ומתחילה אמר יגרם מסור בידם • ועוד יש לדקדק אלא הגיה מהקרא שום היה"ר יגרם מסור בידם ויגר הרע מאן דבר בשיטים • על כן נראה לפרש אלא דבר רבי יוחנן אלא בנגד ב' מונעים אלו • כנגד היה"ר הרע שאר עליו שאמר דוד ואני תרגה בשוגתי שאר יגרם מסור בידם בהיות שרעתו גלויה לכל אים שאר אלהים לו אלהים

שסט א"ר יוחנן מ"ד אשריך זורעי על כל מים

כביכול ע"כ נקל לאדם לכובשו ולהכניעו עד שאר יהיה מסור ביד האדם לעמרי • אמנם בנגד התאות שביה"ר המומרי מתאוה להם אמר אלא הם מסורים בידו ע"ל די לו לאדם כשלא יעשו החאות עליו אע"פ שגם הוא לא יעשו בהם לגבול מניאותם לעמרי בהיות שקשה מהם הכרחי לאדם כנודע • ואמר שבזמן שישראל עוסקים בתורה ומצות וע"ח יגרם מסור בידם כו' הורה שבשלשם עומדים שאר עליהם עולם קצון זה עומד והם תורה עבודה וגמ"ח יש כח ביד האדם לעמוד כנגד שני מונעים אלו שנאמר משריכם זורעי היינו ג"ח כאמור על כל מים כד"ת לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך היינו התורה כל מים לרבות המצות דהיינו העבודה על זה אמר משחי רגל השור והחמור • השור היינו היצר הרע שאין כוונתו כי אם להזיק • כשור זה הנוגח בקרן ואין כוונתו כי אם להזיק • והחמור היינו החומר המתאוה לתאות החומריות ואמר שהתורה ומצות וע"ח הוא משלח רגל ב' מונעים אלו • וכנגדם מניאו במשורת שלשה פעמים רובן • שע ג' פעמים א לפתח חטאת רובן • ב כי רובץ בחמור תרגה חמור שולף רובן • ג רובן בין המשפתים • רמז שהאדם נצוך בין המניאים מלד שני מונעים אלו העומדים כנגדו • א החומר זהו שאמר כי תרגה חמור שונאך רובן • ב היצר הרע זהו שאמר לפתח חטאת רובן ולשון חוקות ע"ד שכשעים חפי' בשחוקו ניהנם חיון מוזרין כו' • זהו שאמר בחפי' בזמן שהיצה רובן לפתח חטאת היינו פיתוח של ניהנם מ"מ לשון חשוקתו של יצר הרע • והאדם נצוך בין שני גבולים אלו שמיגן ומשמאל זה"ש רובן בין המשפתים וע"ד אוי לי מיוצרי ואוי לי מיצרי ועוד כי התאוה מסבבה בכבד שבימין האדם והיצר הרע מסבבו בלב שבשמאל האדם כמ"ש בכל לבבך בשני יצרך כו' • זה"ש והמים להם חומה מימים ומשמאלם • מים רמז לתורה של' כל אמלו לכו למים • ורמז לעבודת המצות של' לו הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך • ורמז לג"ח של' שלח לחמך על פני המים ונו' ובגם אלה הם כחומה מן התאוות והיה"ר שמימין ומשמאל נמצא שהאדם בחמצע היינו בין המשפתים • אז יהמוז לאה שאמרו"ל אם פגע בך מגואל זה מצאהו לביח המדרש זהו שאם פגע בך מגואל זה היצר הרע הגרמז לפתח חטאת רובן אז תעסוק בתורה כיבשבר שנאמר בו רובן בין המשפתים ואז תהאה חמור שולף רובן ונופל תחת משאן כן פי' בעל השורים. ובשעתות דבריו אלה יתבאר לנו המאמר של רבי פנחס בן יאיר כי שלש כמותו היה דוגך מלך השלימות והיה נוכח ה' דרכו והלך לפדיון שבוים דהיינו לעשות בתורה שנאמר בה תרות על הלחות ותרו"ל אל תקרי תרות אלא תירות כו' מיד פגעו בית שני מונעים אלו זה"ש פגע בגיאלי ואהרח • א התמדות של העולם זה רמז בגיאלי כי כל גן כולל כל התמדות התאוות ותמודות העש"ז • ב ס"ה"ר שבוגתו להזיק ונשוף ולכלות זה"ש נהרה המשיבו לאהר ולגחל שוקף ושיבו התפלל דוד על התפשני שבולת מים וגו' ושים אלו

הפסיקו לו הדרך שלא יוכל ללכת לפניו לדרום מה ה' וכמו שאמר לוגלא ה' שהיה לנו לזי המים שטפונו וגומר • וע"ד שאמרז"ל חלוגלא הקב"ה עושהו מינו יכול לו וכן כתיב מחי בגדו כמו מחל בבו כי בעת וגומר דוגמת זה דרכו רז"ל על היער הרע לל תחמינו בריע אם יאמר לך היער הרע הטח והקב"ה מוחל לך לל תחמן בו ולל הבשתו בחלוף כי הוא מן המבטיחים ואינן מקיימים כי אין בידו לקיים הבטחתו בחתרים הימים • אמר ליה חלוק לי מימך כ"ל בקש לפחות לחלק כל פטוחיו על ב' חלקים חניו לה' ואניו לכם ויאמן הים ליהן לו דרך לעבור כלל נוכח ה' באמרו אתה הולך לעשות רצון קונך וגם הטבע פועלת ברצון קונה גם היער הרע לכך נוצר להביא את האדם בנסיון אתה ספק ואני ודאי כי בלי ספק שכלי המעשה מסכימים יותר עם שני מוציא הלז מז אמר אם לא תחלוק לפחות לז נוחכי עליך כו' • כ"ל אבטל מציאתך לגמרי והפכתם מכל חמות העולם הזה להמוקר עד הקלה ההחהון כדי להעמידך על המיעוט כי הסיכון הוא המכריח מן הקלה לל הקלה מיד חלק ליה ומסיק בזה האומר שהנהר מחחלק לב' כיחות • א להולך לפדיון שבויים • ב לדרי חיעת לפסחת דבמוזה קא עסיק • ג להוזה מייעת דלוה בהדייהו הזה כפי הנראה יש בזה רמז למה שאמר ר' יוחנן בזמן שיבראל עוסקים בחורה ומצות וג"ח יגרש מסור בידם כו' • הולך לפדיון שבויים זה החורה חיבות על הלחות • והוזה דדרי חיעת לפסחת דבמוזה קא עסיק הייט מצוה • והוזה מייעת דלוה בהדייהו שהיה עוסק בפלויח חוכחים זהו גמילות חסדים בשלם שלא יש כח ביד האדם לדחות מעליו שני מוציא הלז • ולפי דרכינו יובל לומר שבאמרו זה בא הרמז שבזמן שהאדם עוסק לפסח לז היה לו לחומה להצילו מסני חויבים פגיימיים הלו שנאמרו לפסף מיס רבים וכן החורה מגינה כחומה כחומר וזהו שאמר על זאת יפסל כל חסיד חלין לעת מצוא ודרכו רז"ל במסכת ברכות לעת מצוא זו חורה שנ' כי מוצאי מצא חיים וחד אמר לעת מצוא זו חפה שנ' מצא מצא פפה מצא טוב ועליהם הוא מסיים ואומר רק לפסף מיס רבים אליו לא יגיעו היינו שני מוציא הלו שאמאיל בניאתי והרא דהיינו פסף מיס רבים והם נדחים מעליו כשילמוד חורה כמו שאמר מפכהו לבית המדרש וכשעסק פפה על דרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ותי נפיענא בחרבים הוא אמינא גירסת בעיא דשמעתא וכפי הנראה שזהו כוונת רז"ל באמרו שאמר קפה לזוונם בקריעת יס סוף שנאמר מוציא יחידים ביפה מוציא מסירים בכוכרות שנ' הקהי מוציא הלא כמוציא ויס לדקדק בשאמר זה כי כפי הנראה אין סוף למיון ויפה בין הזיווג לקריעת יס סוף ומהרבה שהם שני הפכים כי זה מיכור וזה פירוד • ועוד שהפסוק שהביא מיעו מדבר בקריעת יס סוף כי אם ביציאת מצרים • ולהנחמיעו הוא מבואר לפי שבשיחת פפה הוא מביא

שעא קשה לזווגם בקריעת יס סוף

ומבטל היער הרע הנשבל ליס זוטף ולמיס הזדוניס עד שאבר יהיה לו דרך ומסלול לעבור בו לשלא יוכל לעבוב על ידו והוא כנגד הטבע וקשת שיעו הטבע לפיכך זיווג זה שהוא בשפה קריעת יס זוטף זה שלא היותו כנגד הטבע הרי הוא קשה בקריעת יס סוף כי ביטול המומר הוא כנגד טבעו של אדם ובשפה הזמן ההוא שהאדם נוטה אבר וניטול מן היצה"ר הרי הוא ביוצא מביא המסורים כל"ח כי מביא הסוריס יצא למלוך והסוריס כמו המסוריס ומקרא זה מדבר בילד מסכן דהיינו היער עוב שיצא למלוך מביא המסוריס שהוא בו למלוך בחבלי ובמזולות היצה"ר כמו שיתבאר בע"ה וכן מרז"ל חכות על הלוחות שיצות ממלאך המוח שיצות מן היצה"ר זהו שאמר מוציא מסיריס בכוכרות כי הזיווג הוא בשפה הוצאות המסיריס ממסכרי היער הרע והוא בשפה קריעת יס סוף זה שיצה"ר נמשל בו זהו שמסיק במאמרו על רבי פנחס שהגהר נקרע ונחלק לשלשה כחות לפדיון שבויים היינו הוצאת אבה בחמור ולדרי חיעת לפסח היינו מצוה • ולהוזה מייעת היינו סומר ר"ל לגומדי חורה שנאמר כי טוב סחרה מכל סחורה דלווה בהדייהו כל"ח כי לוית חן הם לראשך ו בהשך שבפדיון שבויים רמז לחורה וההוא מייעת דלוה בהדייהו הוא בוצאת אבה כל"ח הפשה ילוה חיבי חלי ולפי זה שההוא מייעת היינו הסומר שהיה מחזר אחר חביבתו היה גם כן בהדייהו ומסיק שנקרע גם לו הנהר והוא בשפה ביטול היצה"ר כי האבה היא מסבבת אותו כחומה כל"ח נקבה הסובב גבר כי מפחת האבה הוא נשאה מוקף חומה בחומת שלא יוכל לבלוע עליו החויב הפנימי הלוחם תמיד בעיר קטנה שהאדם נמשל בה לכך נאמר בשאה לו עזר שאם זכה הרי היא לעזר ולמנן כנגד היצר הרע לכך נאמר עוכים הבנים מן האחד וגו' כ"א יתקבו האחד הבנים יעמדו נגדו כ"ל שאם יתקבו יגרו האחד המיוחד שבעונתיו לז הבנים יעמדו נגדו כן פירש הרמב"ע בהדיא שבאשה הוא מדבר שהרי מתחילה אמר יש אחד ואין שני וגו' • והוא מדבר בזמן שאינו נשוי • לך שם לא יזכה הרי היא כנגדו ולז תכבד המלחמה עליו מביא ומכחוך ולא יוכל לעמוד כלל • וזה"ש עיר פרוצה אין חומה אים אבר אין מעצור לרוחו יאמר מי הוא זה שנמשל לעיר פרוצה אין חומה • הוא מי שאינו נשוי שאבה שלז אין מעצור לרוחו מלהרהר בעבירה • כדאמר רב הונא כיון שהגיע עד עשריס שנה ולא נשא אשה הרי הוא כל ימיו בהרהורי עבירה • ולז הוא נמשל לעיר פרוצה אין חומה כי החויב יאמר בו וגם יוכל ויגלח • והוא מה שאינו נמשבחת אבר לא יעשה לו כתיב ולא קריון וכן אבר לו חומה לו כתיב ולא קריון כי גם אם זה לעומת זה עשה האלהים ים בזה רמז ליעוד שאם האשה שבזמן אבר לו יעשה והרי הוא נשוי אשה לז אבר לו חומה הרי העיר קטנה מוקפת חומה • ובזמן אבר לא יעשה ואינו נשוי הרי אבר לא חומה הוא כעיר פרוצה אין חומה והקרי וכתיב הוא ע"ד הזה זכה עזר לא זכה כנגדו זהו לו חומה על העיר חומה ובמאמר רמ"ז בחכמו הפסוק אבר לא חומה על העיר

הקטנה

הקמנה שהחדש נמצל בהי ואחר הלעה זו נתבאר לנו מה שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה והנהרות לא ישטפוה ומשיך ליה לגי חומה וגו' ואמר אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום ותרז"ל בכלה שנמצאת שלמה כו' ומתוך שמיכות הפסוקים וקישורם נתבאר כל מה שהזכרנו בהלעה זו שהאהבה והחומה והמצולו למומה מלד אחד שהם מגינים על החדש ומצילים אותו מבני מוגעים אלו שנמצלו לשמף מים רבים בנזכר בהלעה זה"ק מתחלה על המיים חמדות הנויות מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה המשל לדליקת התאות למים רבים שרבוים מלד שהם מתשעשות להרבה דברים ואין קלה למרבבותם ותים ימלא ידו לעולם לא ישבע מהם כמים הללו שכולם הולכים אל היס והיס אינו מלא וכנגדם אמר שכולם לא יוכלו לכבות אהבת הש"ת וירחתו והנהרות לא ישטפוה לשון נהרות אמר כנגד היקו"ל כד"ת כי יבא כנהר צר וגו' כי הלר הלורר ההוא הרי הוא כנהר שוטף ופתז כמים להסיח ולהדיח · אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה הש"ת בוז יבוזו לו · וביאר את"כ הסיבות המביאות לכל זה · אמר אחות לנו קטנה היינו החכמה כד"ת אמור להחכמה אחותי את אך שהחדש נעדר עדיין מעיקר שלימותו כי היקו"ל מתנגד לו לפיכך אדיס אין לה ע"ד שנאמר דדיה יהוון בכל עת וגו' לפיכך אמר כאן שכל זמן שהחדש נעדר מן הסיבות המסבבות ביעול היקו"ל ומחדות העולם הזה אז החומה קטנה היא עדיין וכתלו אדיס אין לה להניק עדיין · לכך אם חומה היא וגו' כ"ל בזאת נדע מה נעשה לאחותינו החכמה ביום שידובר בה נכבדות להוציא לאור שלימותה אם חומה היא כ"ל אם המלא ימלא שהחדש שלם בכל שלשה תלקים אלו שנמצלו לחומה ע"ד והמיס להם חומה וגומר דמז לחורה ועבודה וגמ"ח אז נבנה עליה ביהמ"ק בסף היכלי בית המדרש מקום מיוחד לתורה שנמצלה לכסף צרוף כד"ת אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף · ואם דלת היא שפתחה אחות והכי היא כביר פרוצה אין חומה אז נצור עליה לוח ארז דמז להתנבדות היקו הבע המסית את החדש להתנהג בגאוה ובגדולה לבב כתרז זה וחומ דמז לבימול שלימותו מכל וכל · אז מביאה כנסת ישראל אני חומה ושדי כחי אני מוקפת חומה מלד התורה המגינה עלי מן החיוב הספיתי זהו שאמר אני חומה זו תורה · ושדי כתבדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות ע"ד שאמרז"ל אם אינו כך מנוול זה מבטלו לבית המדרש · ד"ת אני חומה זו כנסת ישראל בזמן שישראל עוסקים בתיב ושם בבנסיה ובתגודה אחת לתביאם שבמים אז אין מקום ליקר הבע להתגברות בם · אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום ככלה שנמצאת שלמה כו' כ"ל בזמן שאני מוקף חומה מלד התורה הרי היא ככלה זו המקפת החומה את בעלה עד שאר מגינה עליו כחומה זו מן הלוחש הספיתי דהיינו היקו"ל ואז שלום בעולמו וכן הכתות הפסדיים והגופניים הפך ממה שנאמר אין שלום בעולמי מפני חטאתי זה"ק כמוצאת שלום זה המוצא שאה הרי הוא מוצא גם השלום כמו שתרז"ל הפרוי בלא חטא שרוי בלא שלום ומקום

צריך עוד לפרש דבר זה מחריו להפלוס מה שחסר בו וזה דהייט שהחזון עיקר והוא קץ והכלית לכל מה שקדם לו ודבר זה מצינו בתורה ביציאת העולם שנברא האדם בחתרוגא וזה מלד היות האדם הכלית כל המציאות כמ"ש רוב חכמי תורתינו שכל המציאות היו בעבור האדם אבר נברא לעמוד לפנים לפני האדון הכל מע"ש שהרמב"ם בספר המורה חלק ג' לעני על המומרים שהאדם הכלית המציאות וכן הרלב"ג בספר מלחמת ה' מ"ש הסכמת רוב חכמי תורתינו הוא כדברי אלה ודעתם הם דעות פילסופיות המרחיקים זה הדעת ובמחת שחיחזרו על האדם הרחקון הוא הורחה על מעלתו כי הוא קדם במחשבה ע"כ היה סוף המעשה וזה"ש הפוח עקבו על האדם הרחקון מכאה גלגל חמה ובחיבורינו הגדול רבבות אפרים בחרנו שם עקבו מלשון אבר חברו עקבות משיחך שהחומות מחרפין אותנו על לחיחר ביחת הגואל וזה"ש עקבו היינו לחיחרו ביציאה מכאה גלגל חמה וזה"ש כ"ל זה הורחה שעוב הוא יותר מגלגל חמה וזה"ש לחחר וקדם נרחני היינו לחחר בפועל וקדם במחשבה וזה ממה ביורה על מעלתו אפי' על גלגל חמה ובחיבורינו הגזר הרחבנו הסיפור מזה ועלו שם מופחים רבים על כל מעשה בראשית שהחומר חביב מעלפנינו • וזהו שאמרו במדרש שהחלנו בו גדול השלום שהוא שקול כנגד כל מעשה בראשית כו' • ובדי לחחר גדול האדם שהוא שקול כנגד כל מעשה בראשית לפי שהאדם הוא בעשר השלום שהשלים בין הקלוות דהיינו בין העליונים להחחונים ונרשם שני קולם שנברא האדם היו העליונים והחחחונים מחנגדים גמורים והפכיים לפי שהעליונים הם שכל פשוט והחחחונים בהפך זה הם חומר פשוט כנודע מגדדם והחמצעי המלרפם הוא האדם השלום בין החנגדות שני הפכים הלו וזה האדם החמצעי המורכב מחומר וצורה הרי יש בו חלק מעליונים והחחונים ובדרך זה נאמר שעשה שלום במרומיו כי השמים מורכבים מאש וממים כמו שפירש"י על פסוק ויקרא אלהים לרקיע שמים לפיכך השלום נאמר בהם מלד היותם מורכבים משני הפכים כך האדם מלד היותו מורכב משני הפכים נאמר בו השלום בעשר ולחשונה וכבר נתחבטו בו החכמים הקדמונים למנות סיבה להתקבות דבר רוחני עם דבר גשמי כמבואר בספר הכוזרי וזה"ש העוסק בחורה לשמה מעיר שלום בין פמליה של מעלה ושל מטה לפי שבזמן שהיו עוסק בחורה לשמה הרי כאלו אין בו חלק מן העליונים ו"כ יפלר החלוקה במקומו • או יאמר פמליה של מעלה ומטה על כחות הגוף והנפש שהחורה משלמת ביניהם ובהדיה פירש"י בפרשת בראשית ביציאת האדם היתה בשמי על זה המופן שלא יהיה קנאה במעשה בראשית כו' ע"כ האדם הנברא בחחרונה הוא בעשר השלום הכולל כל מיני שלימיות כמ"ש עושה שלום ובורא הכל כי בציאת הדבר התכלית דהיינו האדם אז בחומו זמן דומה כאלו ברא את הכל בפעם אחד וכן נאמר מיד אחר יציאת האדם ויכל אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד זה הורחה שיצירתו השלימה כל המציאות שקדמו לו • ג' הוא שאלו למדין ממה שנברא דו פרצופים אחד לפנים ואי לאחור

שעג סוד דו ואת"כ נחלקו לפנים וכן כתב פרצופים המורה חלק ג' פר' נ' וז"ל ומפה שלריך שהבדעתו כי האדם ואוה נברחו כאחד מהאחדים מגד לגד ושהוא נחלק כו' • ויש להחבונן בחוות יציאה זו למה לא נברחו מחחילה שני גופים וכפי הפשט יש ליתן טעם בג' דברים • האחד הוא שיחבונן האדם בחוות יציאתו וימלא מהוות הנהגתו עם אלהיו ע"ד זכה עזר לא זכה כנגדו והוא שבאחת זיווג חיצוני זה יזהר מלהלכד במעודת אשה רעה אבר היא מר ממות כמ"ש לשמרך מאשה זרה ובומר כי הפחחים ליון נותנין אל לבם ביניע לו ממנה שום התנגדות כי אם עזר ע"כ נברחו דו פרלופים זו לפנים וזה לאחור או להפך להורות שבפי הטבע יש לו גם התנגדות מלדה שאם הוא פונה פני מגמתו לפנים אזי היא נותנת לו עורף ופויהו לאחור ואח"כ הבדילם הקב"ה ושם פניהם אים אל אחיו להיות לו לעזר להורות שבעוד ההפחדלות והעזר האלהי יחוקן רעה זו ויכול להפכה לטובה שתהיה לו לעזר ולשבד אם יזכה • הדרך הב' הוא בזיווג פנימי דהיינו זיווג החומר והלורה גם לזה באה הערה זו לאחור דעת הפחחים החוסבים שאין להם שום התנגדות מלד החומר כריב נחשב להם ואין נותנין אל לבם שיהיה הרע בקרבנו אם תרבו ע"כ נברחו זה לפנים וזו לאחור לבלות חוזן הפשים שבזמן שהזכר בשבלנו אם פני מגמתו להיות נוכח ה' דרכו אזי יהרו הרע פונה לאחור כמ"ש נאלו את קדוש ישראל נזורו אחור וידיעה זו מסבב לו להשמר מן החויב הפנימי הזה ויש לאל ידו להפכו ויסכים על ידו לעבוד את ה' שכם אחד • הדרך השלישי הוא שלרך שנברחו חומר אחד משום שלום בית שיהיה השלום מחוך ביניהם כי אין שלום כי אם במקום האחדות שאין שם שום התנגדות ולרך שאמר לא עוד היות האדם לבדו שיהיה כל אחד מהם נוסף בחומר לבדו כי אז לא יהיה השלום מחוך ביניהם כל כך וא"כ האדם הנוסף בחחרונה בו נרחה בעשר ולחשונה מעלת ההילת השלום לפיכך אמרו שהשלום שקול כנגד כל מעשה בראשית לפי שמיחת כל המציאות שקדמו לו חלויס בשלום זה לפך נאמר השלום בחחימת בלכת כהנים ואמר כ"ש גדול השלום שהוא מותם כל הברכות כו' ויש להחבונן בדבריו אלה מהו שכיחתו ומעלתו שהוא בא בחחרונה ומה היה אסר אם היה ברחש או בחמנע • ולהנחתינו הוא מבואר שהמחומר מביא יותר מלפנינו לפי שכל הקודמים צריכין להשלמתו ולחחרון מלד שחינו אסר מחומה אין דבר בא לחביו להפלוס דבר שנאסר בו נמלא שהאחרון הוא השלם שבכולם ובשיאומו תגלה ותרחה מעלתו כאמור • ומעשה זה רחה לייחס השלום לחורה ולמלכות בית דוד בהיות שבעים אלו הם סוף ותכלית כל ההשלחות בזה ובבא כי זה כל האדם בשהוא מלית בצדכי הגוף בעוה"ז והוא סיבה להביאו לידי קנייה השלימות הנפשי לעוה"ב בחמנעי' זאת החורה כמ"ש את הברכה אשר חשמעון

וגו'

וגו' שהברכה תהיה נזרמת שהשמעו והוכלו לעבוד את ה' כשמחה בלי שום טרדה חו מניע • וז"כ שלום מלכות בית דוד הוא בעצם הגלחת העוה"ז ולכן נאמר בו למרבה המשרה ולשלום אין קץ שמין קץ וסוף לעובה זו כי היא בעצמה הקץ וגמר כל ההגלחות של הגופות ושלום התורה הוא בעצם הגלחת העוה"ב לכך נאמר לכל תבלה ראיתי קץ רחבה מצותיך מאוד כ"ל כל דבר שיש לו קץ וגבול בבא קיצו הוא לריך להשלמה מבחוץ מזוזתו לך לשמים רחבה מצותיך ואין קץ לטובתה כי היא בעצמה הקץ וסוף כל ההגלחות וגמר התחיתה והכל הולך אחר התחום וכמ"ש סוף דבר הכל נשמע את התלמיד ירא וגו' • ומכאן יצא לנו הלימוד שכמו שהשלום הגלמר בברכת הכהנים הוא גמר התחיתה וסוף כל ההגלחות כך השלום הגלמר בזיווג זה בסוף כל המעלות שמנו רו"ל במציאות זיווג זה הוא גמר התחיתה וכולל כל הברכות ובדרך זה למדנו כל מי שלינו נשוי תשא לינו נקרא תלמיד כו' וכבר

שעה ו' ברכות של כהנים בנגד טובה ברכה שמחה תורה חומה שלום

שער מי שהוא בלא אשה אינו אדם

בהלנו בחבור זה בחלק ב' מאמר כ"ב על מרז"ל שהם קרוין תלמיד ולא תלמיד כו' שהם תלמוד יורה על עצם השלום והתחדות כי לא יפול בו ל' רבים לומר על הברכה תשים תלמיד כמו שהוא בשלר שנות • תים תיים • תמוס תנשים • נשר נשרים • זה"ש מלד שכל זמן שלינו נשוי אין בו השלום וח"כ עדיין לינו נקרא תלמיד השורה על עצם השלום • ועניו השלום הבא לתלמיד בזיווג זה יפורש בשני פנים • ל' שלום פנימי • ב' שלום חיצוני • וזה כי השלום הפנימי הוא בין ההנגדות כמות הנפש וכחות הגוף מלד ההנבראה היא"כ וכשהוא נוסף שהוא זה הוא מגלה את יצרו ותומר גילה בעינה דשמעה ותו שלום בעצמיו מלד מיעוט כמות היא"כ • ב' שלום חיצוני זה הוא מהיחוד שאין שלום כ"ש במקום התחדות הפשוט ובלשה שכל העולם כולו הוא בתים אחד שהרי כולם בני אדם הרחמנן ואב אחד לכולם ותומר שהבן הוא חלק מהבית ח"כ הכל אחד והרי כולם בתים אחד וח"כ בדין הוא שיהיה השלום בין כל הבריות יותלי יכך אדם הרחמנן ע"ד שנאמר הלא על אחד נרחמנו ואב אחד לכולנו ומדוע נבגוד אים בחיתו וגומר • לך שהעדר השלום שבעולם הוא מלד שרוב השלום אינן חוסנין לקוראה רחוקה כזו וחוסנין שמחוך תוכך הזמן ורבוי הדורות נעלה הקוראה ורק עד דור פליפי עד כאן רחמני האב על הבן • החמים ביטול דעה זו יכול אדם ללמוד מהשה זו שהר לקח שבעבע על הבוב השלום מתוך בניהם כאלו היו בשר אחד והרי רק בימי אדם הרחמנן נברחת החשה עשם מעשיהו ובשר אחד שכתבו כמ"ש יצאת הפעם עשם וגו' • ר"ל רק יצאת הפעם מן העשם ולא לדורות וח"כ למה נמשך ביניהם התחתה והשלום והביטול לדורי דורות אלא ודאי שהכל נמשך ותולך אחר היניהם הרחמנים וכל דבר שהושבע בתורתו פעם אחר לשבע קיים ולפיכך השלום מהוון ביניהם לעולם • כמו כן רחוי לכל הנולדים עד סוף כל הדורות שהשלום אלא תפסוק התשבה מביניהם אחר שאת אחד הים לכולם בהתחלת היניהם ואם מלד הדחות נמשכה המחלוקת בין העובדי כוכבים הנה לפחות בעלי דת אחת למה יהיו מחולקים לכך נאמר הלא על אחד ברחמנו ואב אחד כו' ר"ל הרי אנו בעלי דת אחת ואב אחד ומדוע נבגוד כו' ואם כן יפה נאמרו הברורי בלא שאת ברורי בלא שלום כי אינו מרגיש עדיין שהשלום הטבעי ימשך לדורי דורות ות"כ ילמוד המשכיל שלום חיצוני זה מזוזת התשה תשר לקח לכך נאמר וידעת כי שלום תהליך ופקדת נוך ולא תחטא • ר"ל שאם בעל נפש תהה לא הדע ותשכיל שהרי תמיד שלום בתהליך ניכר לביניה והוא בודאי ענין טבעי לפיכך גם לעומת זה ופקדת נוך ר"ל תפקוד ותזכור נוך מאין בחת מחדש הרחמנן לא כל כל מי והוא היה נוה כל מי כי כולם היו בלולים בו ודנו במדור אחד בשם כל מי לפיכך על החטא בזולתך וק"ל • ובזה רחיתי לתחום כל שנה מעלות אלו שהנשמה תשה זוכה להם והם עומה

בקלקולה יזיר עלמו מן היין כו' וכן הרואה סומה בקלקולה יתחדל אחר זיווג הגון ואז יזכה לנשמה יעודים שנזכרו בברכת הכהנים • א מה שאמרו שרוי בלא ברכה כו' לזה נאמר הנומה שאת הנומה יברכך ה' • ב מה שאמרו שרוי בלא חומה דהיינו בלא שמירה ע"ז אמר ויומרך • ג בלא טובה זה"ש יאר ה' פניו אליך • וכמ"ש ויהי מלהיט את החור כי טוב וכן מרז"ל ותרח תוחו כי טוב הוא שתמלא כל הבית תורה כו' • ד בלא תורה זה"ש ויחנך וכמ"ש כי ליוח תן הם לרחמיך: ה בלא שמחה זה"ש יאר ה' פניו אליך פניו לשוכות כמ"ש תחדשו בשמחה את פניך וכתיב שובע שמחות את פניך וכתיב לב שמח ייטיב פניו וכלולה רגים • ו בלא שלום זה"ש וישם לך שלום • וכנגדן נאמרו בפרשה כי תבא שאם ברכות ברוך תהה בעיר וברוך תהה בשדה כנגד מה שאמרו שרוי בלא חומה ובלא שלום וכבר אמרנו שהשלום הוא בתוך העיר הקטל והחומה הוא להגיל מחויב שמחון לעיר • בתוך עיניך ומשלחיך רמז להשלחות הנאמי שים לו מלד התורה והמלוה שהוא נוסף על שכמו לעוה"ב • ברוך תהי בעיר וברוך תהה בשדה כנגד הברכה שיתחיל ברכה לזרעו תחריו • ברוך תהה בבואך לעוה"ז כנגד מאמר בלא טובה המדבר בהשלמת בריאתו כאמור למעלה • ברוך תהה בצאתך לע"הב בשמחה כמ"ש כי בשמחה תלאו • ועל כל פניה השלום הוא חום על חסד החוכח כל הברכות האלו כמ"ש ישם לך כלי מחזיק ברכה כמו השלום וירחה לפוש ריחנה שבזיווג הזה זו תלויים כל המעלות אלו שהנשמה ונעשים במדרש שהחלנו בו המדבר במעלת השלום • א מה שניתן השלום למלכות בית דוד הוא כדאמר כ'

יפתח שהמשמח חתן וכלה כתלו בנה חורבות ירושלים
נמצא שבזיווג זה הוא מקבל הגאולה ושלום מלכות דוד ·
ב שלום המורה כמ"ש שכוי בלח תורה כו' · ג שהוא
חותם כל הברכות כבר אמרנו שהשלום החתם הוא נמר
ומחתימה כל הברכות וכל הנמשלות שחלוין ועומדים עד
בא זיווג זה שהקב"ה חותם שמו ביניהם והוא שם
י"ה כמודע והוא שם השלום כדאיתא בפיוט של חתונה
פירוש הסוד יה הוא חדון השלום · ד השלום שהריכין
לו בשעת מלחמה הוא שהחתם מילתו מן הלוחמים
שמיה ומחון זה"ק כי הקרב אל עיר להלחם עליה
היינו להלחם בעיר קטנה זו לזכות גירה בעיות דשמנת שלום
וקראת אליה לשלום היינו לזיווג החתם המשבחת שלום
בית התוכחי · ובדרך הפשט נראה לפרש שאפי' בשעת
מלחמה לא יהכוין לעשה המלחמה אלא הניצוח כ"ל
של השלום הבא אחר המלחמה וכן פי' בעקידה שסוף
הני שלום וכי אדבר אתה למלחמה שהני כוונתי אל
השלום ואתה לשוא יבקשו עשה המלחמה ואהבת
הגמון · ה השלום שהמתים שריכין לו שהריכין לשלום
זה שהיה בימיו בין כוחות הגוף והנפש כי בשלומם יבא
גם הוא ובשלום יוחו על משכבותיו וכבר אמרנו שהשלום
זה תלוי בזיווג הים ואתה · ובדרך פשוטו יאמר
שהמתים שריכין אל השלום שיהיה בין החיים כי בזמן
שהיו שלום בין החייב לזי גם המתים הין לשם מנוחה
מביב לשנותם כי עד שהרה יהיו דבריו לאחך אח החייב
ולא התקרב דעתו עד אחר ישלם חן שחוט לשונו בכל
תבותיו ופוגע בכבוד הקדושים אחר בארץ החיה ות"ל
המתים הין לשם מנוחה כשהין שלום בארץ בין החייב
כשהוא מעשה בחחת שהיתה קבורה במחללת של קניט
כו' כדאיתא בשבת ברכות זה"ש גדול השלום שהמתים
שריכין לו · ו ז ח מה שאמרנו גדול השלום שניתן לעושי
תשובה שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב דהיינו מי
שהרחק ונתקרב · וגדול השלום

שניתן לחלקם של נדיקים שנאמר ג' חילוקים
יבא שלום יומו על משכבותם · בשלום זה
וגדול השלום שלא ניתן לחלקם של
רשעים שנאמר הין שלום לרשעים · כפי הנראה שבא
ניחום אלו שהזכיר בעלי תשובה לנדיקים רשעים כפי
מדריגתם השלום מחוך בשם כי לבעלי תשובה ניתן
להם השלום גם בחייהם ובמותם לא נפרד מהם
ובנדיקים לא ניתן להם השלום כ"א במותם כמ"ש יבא
שלום יומו כו' וברשעים לא בחייהם ולא במותם על כן
רחיתי לומר שהשלום זה רמז לשמו של הקב"ה שנקרא
שלום וכבר ידוע שהין הקב"ה מייחד שמו על הנדיקים
בחייהם כמ"ש הן בקדושיו לא יאמין ומה שהינו לפעמים
שהקב"ה מייחד שמו עליהם בזמן שהוא חשוב כמת
בחייו כמו בפירש"י חגל יפתח לפי שהיה סומא וכלוא
בבית ויצר הרע פסק ממנו נחשב כמת כו' וזהו בעשה
ההבדל שבין בעל תשובה לנדיק גמור שהבעל תשובה
ממית יצרו בחייו מלד התשובה ועל כוב עיוניו וסיגופיו
היה"ר פסק ממנו ע"ד שם יהיה ימית ע"כ הקב"ה
מייחד שמו עליו גם בחייו ממש בנדיקים הין הקב"ה
מייחד שמו עליהם עד שמוח למוחם לכך נאמר יבא

שלום יוח על משכבותיו · אבל ברשעים שמתו ברשעם
הין שלום אמר ה' להם כלל · לך בזמן שעשו תשובה
שמוך למוחם הין בכלל הרשעים · ומעתה שמך לזה
שלעוה"ב הכל שוין בנדיק ברשע כביכול כמ"ש כל
יעבראי ים להם חלק לעוה"ב כו' לו מלד התשובה לו
אחר שקבלו עונשם לעוה"ב ורמז לדבר ויבכון יעבראי
בעמ בדד · בעמ ר"ת ביניהם מוגים מייגים וכולם
יעכנו בעמ ושלום להם ואימתי בדד הייגו לעוה"ב שכל
אחד יעכון בדד כמ"ש לעתיד הקב"ה עושה מדור בפני
עצמו לכל לדיק וכן רמז לזה שמלת בעמ בית טית
חית הנעלם ממנו שוה בכולם וזה הערה לעוה"ב
הנעלם והנסתר שיד כולם שוה בו כאמור · לפיכך
הנעלם בכולם י"ת לפי שהנעלם ג"פ י"ת מרמז שים
להם חלק לעוה"ב וזה ע"ד אחרז"ל כל יעבראי ים להם
חלק לעוה"ב כו' · ובכר אמרנו שעם י"ה המשותף
בין שים לאחה הוא חדון השלום וא"כ כל המעלות
שאזכרו במדרש זה התלוין בשיחת השלום כולם חלויין
בזיווג שים ואתה כאמור · ט י יא מה שאמרו גדול
השלום שניתן לאוהבי התורה שנאמר שלום רב לאוהבי
תורתיך · ולעושים שנאמר ועושים יבלו חרץ והתענגו
על רוב שלום · ולעושי לדקה שנאמר והיה מעשה
הלדקה שלום בבר אמרנו שכולם חלויין בזיווג זה
התורה כמ"ש שכוי בלח תורה · והעושה שנאמר
לאבחן חת דבח ושפל רוח ועומר ובזמן שהוא בלח אחה
הרי הוא כמעודה לשמים ואין הקב"ה מבדיל ביניהם
בין המעודים · והלדקה כמ"ש בשבלי בשבח אחה עושה
כפה פרחה לעני ועומר · ובדרך פשוטו השלום שניתן
לאוהבי התורה הם העוסקים בתורה לשמה בודאי תמיד
שלום ביניהם מה אין כן בעוסקים שלא לשמה או
להבחת הכבוד או הממון בוודאי תמיד קנאה ותחרות
ביניהם ודעת כל אחד לשחוד דברי חבירו ולגלות מומו
ואם כן אין שלום בשעלותם וזהו בעשה השלום שניתן
לעושים ולא לגבי הרוח שדעת כל אחד להשפיל את
חבירו בשופן ביהיה חבירו בזוי מעט והוא שהלה
ומעשה הלדקה גורם שלום וריעות בעולם בשה שכל
אחד גומל חסד עם חבירו וכן בנמצא תמיד שבעלי
העושר קנאין פוגעין בהם לך בסיבת הלדקה יבבה לו
לוהבים כוודע ואין שלום ואלוה בחלדותיו ובעירותיו ·
יב יג שמו של הקב"ה שלום והוא שקול כנגד כל
מעשה ברחשית בבר אמרנו שעם י"ה הוא חדון השלום
והוא שוכן בין שים ואתה והיותו שקול כנגד כל מעשה
ברחשית הוא בעשה יציבת זיווג חדם ואתה כדרך
שנחבאר למעלה · ומסיים ואמר אין לך כלי ממזיק
ברכה כמו השלום כו' ובבר ידוע אחרז"ל שאין השעה

כוחתת ברית אלא למי שעשאה

ישעו מזמור כלי כו' והוא הכלי המחזיק כל
אשתך הברכות כאמור והיא גם היא
בנפן פוריה אמרה שלום לכל המזדווגים אליה
כולל ו' ברכות לשם שמים וכן מצינו במזמו' אשתך
כנפן פוריו' שבאמרו למעלה במאמר

ש"ב על הזיווג והמעלות המתלים בו · א מה שאמר
שכוי בלח עובה זה"ש חשריך ועוב לך חשתך כנפן

ונומר ׳ ב בלח שמחה זה״ם יניע כפיך כי תאכל וע״ד מרז״ל מיזהו עשיר השמח בחלקו ׳ ג בלח ברכה זה״ם הכה כי כן יבורך גבר ונומר ׳ ד בלח תורה זה״ם תאכי כל ימי ה׳ וכתיב תאכי המיעי דבר ההולכים בתורת ה׳ ׳ ה בלח תומה זה״ם ותלה בעוב יהושלים כי היח העיר שעליה נאמר תהיה לה לתומת תם ונומר ׳ ו בלח שלום זה״ם ותלה בניה לבניך שלום על ישראל ומחמר שנאמר יבניך ה׳ מיניו ונומר ומשיים שלום על ישראל מכאן רחייה שתין לך כלי מחזיק ברכה כמו השלום שנאמר יבניך ה׳ יבנך תת עמו בשלום ׳ ומחר הנעה זו נרחה ליקן טעם למה שנוהגין לאכול חיטים בשבת זיכה

שעז ובחתונת חתנים ודורבי רשומות חומרים בשלח פרשה בשלח ר״ח ״בשבת ״זיכה ״לאכול ״חטים והוח ע״ד שנאמר השם נשלוך שלום חלב חטים ישביעיך ׳ כי

טעם לאכול חיטים בחתונות ובשבת שירה

בזמן שהשילה פרשה תת קטה תז נעשה שלום בגבול בית ישראל ותז זכו לחלב חטים שהתורה נמשלה כו׳ כמ״ש בשפיקתה עם חלב כליות חטה תלו הלבות כו׳ ותמרו עוד הכל ירחיץ למריח דחיטים כו׳ ׳ וכן בזמן שהוח נושח תשה שהוח ניזול מרחם פרעות חויב פנימי זה והוח שולח גירח בעיניח דשנאת וזהו בשלח שרשה תת העם ותז גבולו שלום מן היה״ב ותז חלב חיטים התורנים יבציעהו ע״ד שכתי בלח תורה כו׳ ׳ וזהו שנאמר קשה לזווגם בקריעת יס סוף כי בתחת קודם זיווג זה התדש נרדף מרחם פרעות חויב פנימי זה כמו רדיפת פרעה תחר ישראל והתדש תין לו מקום מפניו ומפני מי יס סוף דהיינו היצר הרע שנמשל להסר כדתיתה למעלה מחמר שם״ת שנאמר פנע ביה גיתאי נהרא כו׳ ובזמן שהוח נושח תשה תז היס רחה ויום והחכיה ה׳ לשון יס זוטף זה ההולך לקרחתו ונמשלה שזיווג זה דומה ממש לקריעת יס סוף דהיינו ביעול היה״ר שנמשל לנחל שוטף כמ״ש על זחת יהפלו כל חסיד לעת מנוח זו תשה כו׳ ושמיך מיד רק לשטף מים רבים חליו לח יגיעו תחה שתר לי מלר תלרני היינו מחויב פנימי זה כחמור ובמפלת החויב יהיה שלום על ישראל ׳ ובזה נשלם מה שרגינו להוסיף ביתור בשמחת חתנים תשר בזכות שמחה זו נזכה בשמחת עולם על רחש כל חיים מישראל כמ״ש כי בשמחה תצלו ובשלום תובלון בזכות שמחת חתנים ובזכות שלום בית שי זיווג זה תובלנה בשמחות וגיל בהיכל מלך ה׳ לנחות ׳ וכתיב לח יסור שבט מיהודה ר״ת של שבע שמחה ״בכלה ״טובה ׳ וכתיב כמשום חתן על כלה ישים עליך תלהיך תכי״ך :

זיווג שני

אמר רב שמואל בר רב יצחק כי פתח ריש לקיש בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה והא בזיווג שני אלא לפי מעשיו שנאמר כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן קשה לזווגן בקריעת יס סוף שנא׳ אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אלא כמוציא איני והאמר רב יהודה אמר רב ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה פלונית לפיוני לא קשיא הא בזיווג ראשון והא בזיווג שני ׳ פירש״י זיווג שני לפי מעשיו וקשה לזווגן לפי שאינה בת זווגו :

עמוד יא

מאמר שעח

הא בזיווג ראשון

מי חכם ויבין חלה חם בת קול יוצת על כל הבנות הגולות לחמר בת פלוני לפלוני ת״כ הוסלת בזיווג שני חלוי בהכרזה ותיך יחמר שהמעשים נורמים חם לח שנחמר שפך מה בתוכות לח עליהם יצת הכרוז ׳ וזה דבר שחין הדעת סובלתו ׳ חו נחמר שהכרוז יוצת דוקת על הזכרים וגם בת חלה יצת רוח ועוד שהיה לו לומר פלוני יצת פלונית כו׳ :

התרת ספק זה יעצתי ומפתתי בעקידה שעד ע׳ שרחה להבדיל הספק במה שמצינו שהתכות הקדושים התפללו על הזיווג שיהיה עוב ונתות וחם הגזרה תמת ת״כ תריעות התפלה שות ותפל ומהו זה שנחמר היה התשה תבר הוכית ה׳ וגו׳ וזה היה בזיווג רחשון וכתיב על זחת יתפלל כל תסיד תליך לעת מנוח ומרז״ל זו תשה כו׳ ע״כ רחה הרב לומר הת בזיווג רחשון היינו זיווג מומר ופוסה והוח חלוי בהכרזה זו הת בזיווג שני היינו שהם תשה חלוי בתע״ש והתיך שם הרב בדבריו בפרשת ברחשים ובפרשת תי שרה׳ ולדעתו חין שום מכוח להתיר הספק ההוח כי חם בדרך הנתתו עם היות שלבי חומר ונומר שספק זה בעל תעיקרו וזה כי תהידוע שתף חם כבר יצת קול הכרוז לחמר בת פלוני לפלוני חין הכרוז ההוח תכריח שיזווגו עכ״פ כי יש תקום לבטלו כמו חם התים ההוח יבוח ויגזול רבים וילמ ברחשם כל תוכות עד תבר יתפייב תיתה בידי חדם ההכל תגזירה ההיח שלח יומת כדי שתתקיים הגזירה ויצת בת פלוני וכן חם יחלל השם בפרהסיה חו יעבור על כל תצות ה׳ תבר הדין נותן להיות נכרת תן העולם קודם שיצת תשה חו שימות בקטנותו בתעת תבותיו כל הגזירות התלו בלי ספק דומים שת הגזירה והתכרזה ברחשונה שהוח רשע בעונו ימות וכת זוגו תגשו לחחר לעוב לפני התלהים ות״כ הרבה בתולות כתלו נמלחו בעולם שהיו בכלל הכרוז ומעש״כ הם מוחים הספר זה שגם כל הבתולות הגולות מעפ״י מעשיו וכן בהספר זה שגם כל הבתולות הגולות מעפ״י גזרת עליהם הכרוז מ״מ תין כולם בחים לידי זיווג כגון הבתולות הגנובות ונחספות תן העולם חו בעון עלמן חו בעון תבותם וח״כ כל הזכרים בני זווגם ג״כ פטורים ותין להם בת זוג וח״כ נמלחו כמה זכרים וכמה נקיבות בעולם שתין להם זיווג והם בעלם הזיווג השני כי כבר נבטל זיווג רחשון על פי המעשים המקולקלים והקב״ה מזווגם לך על פי המעשים ות״כ בעל כל הספק

מעיקרו כי בחמת זיווג הרחמן שם יזכו להיות בחיים גם הוא גם היא גם הוא תינוקי בשום מעשה לפי שם לא יהיו מעשיו נלקים כ"כ שלא הפי"ם שיהיה רצוי לזיווג הגון כזה מ"מ מחרי שכבר יצא עליו קול הכרוז לפי שחנה וכן בהפך זה לפי שם יהיה רצוי לזיווג יוחר הגון מ"מ היא החשה מאחר הוכיח ה' לו קודם יצירתו וכה יהבך • לפי שם יקרה מקרה שיתבטל הזיווג הרחמן בדרך שיתחבר אז הדבר תלוי בתפלה ומע"ש ובדרך זה התפללו החכמים ועל זאת יתפלל כל חסיד לעת מצוא זו אשה מיבמה כי יש לחוש פן ואולי יתבטל זיווגו הרחמן והרי בלי ספק הקב"ה יזדווג לו מן הבתולות שבן זוגה נאסף מן העולם ואם כן אין שם שום גזירה מוכרחת ואין הדבר תלוי כ"א בתפלה ומעשים טובים וזה"פ אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו כו' וא"כ הוא גם בזיווג הרחמן כי יעבד בחוב בהולה הדבר בספק שמא הוא זיווג שני וזיווג הרחמן בכר חלף לו וא"כ הוא צריך להפלה והחנונים בהקב"ה יזמין לו מן השמים הכשרות והצלחות וזה"פ הוא בזיווג הרחמן וזה בזיווג שני כי הבא קול יוצא על כל הבתולות שבמזל והמזדווגים ע"י הנזירה שהיא בודאי אין זה הלוי בא"י לך הזיווג השני הוא בחמלת בשני פנים לו בשאשה בזיווג שני כי יקח אים אשה ובלחה נפשה כי אשה יפת תחרה שעיניו הרחוקות מזה זיווג שני • לו בזיווג השאחר ממנו דהיינו כי יקח בחור בהולה ויבול להיות שהיה מן הזיווג השני שני מיני זיווגי אלו חלוים במעשיו וע"כ מבקש יתפלל כל חסיד לחמוד • ודבר זה אמן למדין מפרשת סוטה על כן אמר רב שמואל כי פחח רים לקים בסוטה אמר הכי אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו לפי שבפרשת סוטה כתיב ונקה האיש מעון והאשה היתה אשה עונה ותרג"ל בזמן שהאיש מנוקה מעון אז האשה תשא עונה

שעט בזמן שאין האיש מנוקה מעון אין הים בודקין אותה

עלתה ר"ל המים בודקין אותה לבל בזמן שאין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין אותה שנאמר לא תפקוד על בעוחיכם כי חזקה וגו' עיין בילקוט פרשת נשא • ועשמו על דבר לפי שבזמן שהאיש מנוקה מעון והקב"ה מזווג לו אשה לפי מעשיו ס"ל בודאי לא בעונו נתקלקל זיווג זה כ"א מעשיה גרמו קלקול זה ולאו שהאשה חשא עונה כי על פיה היה כל חעשה וכל עון • לאחר בזמן שאין האיש מנוקה מעון אם כן גם הקב"ה הקשה לידו זיווג בלחי נאוה ויכול להיות שהוא סיבת הקלקול והחשא הלוי בו ואז אין המים בודקין אותה כי בו הלוי החשא והוא הי' סיבת הקלקול לפי שמעשיו גרמו לו שהקשה ה' לידו זיווג בלחי נאוה זה וקלקלו וק"ל • זה"פ כי פחח בסוטה אמר הכי כו' שנאמר כי לא יעוה שבע הרשע על גורל הנדיקים כי אשה רעה נאחלה לשבע הוגעם בו כמ"ש בספר בן סירא אשה רעה נרעה לגוף וזה לא יניח הקב"ה על גורל הצדיקים ואין בעם לדבר למען לא יאמרו הצדיקים בעולחה יהיהם כ"ל לעוברים ילמדו ממעשיהם הרעים לכך אמר הכיבה ה' לעוברים כמ"ם מצא אשה מצא טוב ואשה טובה הגחן לעוברים ולישרים בלבותם כי היא החשה אשר הוכיח ה' להולכים בחמים כי כפי מעשיו מזווגין לו כאמור ואמעים עקלקלותם יוליכם ה' אח פועלי האון שחגחן אשה רעה פועלת עמל ואון להולכים חורחות עקלקלות • ומ"כ יהיה הזיווג הדומה בדומה לו טובה לטובים ורעה לרעים וזהו שמסיים ואומר שלום על ישראל כי בזמן שחהיה האשה דומה לו בכל גד לא יהיה שלום ביניהם כי חמיד יסכימו על עניו ח' כי בזמן שהזיווג אשה טובה לטובים אז שניהם יסכימו שלא לעשות כי אם טוב ואז שלום ביניהם וכן בזמן שהזיווג אשה רעה לרעים חלילה משא"כ בזמן שאין הזיווג שום הוא יחשוה לעשות טוב והיא כנגדו בהפך זה אז להפך בין כך ובין כך אין שלום במעשלותם לכך נאמר שלום על ישראל • אמר רבה בר בר חנה קשה לזווגם כקריעת י"ם כו' כפי הנראה יש לדמיון ויחס

שפ קשה לזווגם כיניהם כי כמו שהיה הי' מחובר בקריעת י"ם בחחלה חיבור עבעי ואחר כך נפרד חזרו ונתחבר החבור הטבעי ונתאחר שבו המים לניחנם הרי נתחברו חיבור ב' והוא כלשון הי' בלחי טבעי כי בבר נקרע ונתבע' החיבור הטבעי ונעשה חלק ההוא לחרבה כמ"ש ויבקע האלהים את החרבה ואח"כ כתיב סוגיא חכמים בכחבות מחוך הים נאמר ויבא הים לפנות בוקר לאיחנו והוא חיבור בלחי טבעי כי בבר נחסר מן המים הרחחונים ונשאו פנים חדשות לכאן ככה חיבור הים ואשה שהטבעי נהפך ובא במקומו חיבור וזיווג שני בלחי טבעי לפיכך הוא קשה לזווגם ולמעלה במאמר שם"ח נתבאר מאמר זה בדרך אחר ע"ם • או יאמר בזיווג זה החלוי במעשים הוא קשה בעיניו יתברך בהיות שהמעשים מהפכים ויכול להיות שיחחנו מעשיו מטובים לרעה או בהפך לפי שאין הקב"ה דן את האדם כי אם לפי המעשים על עבעיו כמ"ש בחאר הוא שם וכאן שפי' רש"י במקומו ומ"מ הדבר קשה בעיניו יתברך כלמוד דומה לקריעת ים סוף שנאמר מוליך לימין משיחו בכוחבות היינו בזכות בכרון מעשיהם לטע"ו שהיה גלוי לפניו ית' שלסוף ישובו מלחריו ית' כי מעשה זה חרז"ל שהיו ישראל נהוגים בדין שם להטבע עם המצריים או לא כו' והוא ממש דוגמת חרז"ל שלאחרו המלאכים לפני הקב"ה מי שעחיד להמית ביד בעמא כו' ואמ"כ להם בחאר הוא שם כך זיווג זה לפעמים הוא זוכה בחאר הוא שם לזיווג טוב אשה ע"י שלסוף יחקלקלו מעשיהם וכן להפך לפיכך קשה הדבר בעיני הקב"ה כלמוד ומקשה מיני ואלמד כך יהודה מ' יום קודם יציח הולד כו' הא זיווג רחמן כו' והיינו רחמן בחחלה כלמוד בחמנם הכתי ולחי הו ספק הכל חלוי במעשה • וזה שאמינו בגמרא חרז"ל

שפא מי שמתה אשתו ראשו' כאלו חרב ב"ה בימיו רבי יוסי חומר בספסותיו מחקלכות כו' • רבי חנינא חומר

כל מי שאשה רעה רחמן בחחלה כלתו חרב בית המקדש בימיו • רבי חלכסנדרי חו' עולם חסוך בעדו כו' •

תומר עצתו נופלת כו' וילפינן להו מקלתי ונעקידה פרשת חיי שרה ביאר כל זה על זיווג התומר עם התורה • ונוכל לומר שבא לרמוז על הענין שהזכרנו כי כמו בזיווג הרשעים תיכף בשוס זכות והשני המעשים שבאו כך מצינו בענין בית המקדש דנחלוקה על מקדים נאמר ואת עולם ועריב ודרשו רז"ל עולם ממלוה כו' ות"ב לא היה הדבר תלוי בשוס זכות כי שם במזל כי כך נפל הגורל על ישראל כמ"ש יעקב חבל נחלתו וכתיב חבלים נפלו לי בנעימים לפ נחלת שפרה עלי לפ הנחלוקה החחרונה תלוי קיבוב הזמן במעשים טובים כמ"ש ציון במשפט תפדה וגו' וכבר אמרנו למעלה במאמר ס"ל שבנין בית המקדש דומה לזיווג שים ואשה ות"ב מי שאתה אשתו רחשונה דומה כאלו תרב בית המקדש בימיו שאז הוא צריך להשתדל בבנינו על פי המעשים טובים כך זה שאתה אשתו צריך להשתדל במעשים טובים כדי שיזכה לזיווג עוב ונחות • ולפי שמצינו מחסידים הרחשונים שמהנה ידם לקחת בעה"ז משכר מעשיהם ואם כן המשפיע לאחר טובה בזכות מעשיו הטובים ס"ל בגודלו מכין לו מזכות התורה ומ"ש זהו שאמר ר' אלכסנדרי העולם תשוך בעבו שנאמר אור תשך בהלו וגו' עליו ידעך והוא רמז לנר מצוה ותורה אור שמתמעטין ע"כ הוא צריך להוסיף על שלימות תבונתו למלות החסרון כאמור • ות"ב להשתה זו כדי למלאת חסרון אור התורה צריך שיהגה בתורה ה' יום ולילה וס"ב מלאכתו מתי נעשים ובעל כרחו פסיעותיו מהקלות לרוץ ולפוס פעמיו לדרך עובר לסוחר וזה"ב ר' יוסי פסיעותיו מהקלות היינו שיקלר וימעט בקניני העה"ז שרגלוחי דבר אינם תיכן שרגלין להביא ממרחק למחו • ואחרי שימעט בעסקי העה"ז ס"ב בוודאי עצמו נופלת כמ"ש רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום וזה שיפנה מחשבתו מעסקי העולם ס"ב אינו רחוי ללקיחת עלה בעניני העה"ז • אז יאמר בדרך שהזכרנו במאמר שב"ד בכל זמן שהוא בלא חשה אז הוא נחלק והרי הוא חסר בלא אחד שממנו נבניה זאת האשה ונפרכת היותו נחלק לבנים הוא שרוי בלא טובה ובברכה וממה כי אין טובה כי אם במקום האחדות ונפגיאת האשה יהיו לאחדים והיו לבשר אחד כמו שהוכחנו שם • לפך יאמר שהוא דומה כאלו תרב בית המקדש בימיו כי על ידי אשה זו נבנה בנין בית התעבי על אלו כמ"ש ויבן ה' את הצלע ובכר תמצא מבואר בשקידה ובבניבו בחיי ובמיבורינו עיב גבורים פרשת קרומה שבנין בית המיהה היה דומה מכל לד לבנין בית התעבי ממה שבמיהת אשתו רחשונה נהרם מקדש זה ואיבל מלך שהגוף נמשל בו והרי הוא כאלו תרב בית המקדש בימיו כי בסתירת חלק ממנו יאמר שתרב בולו וזה לא יתוקן ע"י הזיווג השני שהרי אינה בת עונו ואינה חלק מצלעו כנודע • ואמר העולם תשוך בעבו בכר תמצא מבואר ענין זה בפיס רחשונים מן השאה פניס שהגתנו בזיווג זה עיין במאמר ס"ך ותמצאנו בתר היטב • ואמר פסיעותיו מהקלות בהגהת בברי ניחא כי בהיות הוא ואינו בשר אחד אז מתחזק

החהבה ביניהם וסס עוזרים זה לזה כי מטעם זה לא נברא כל ס' תומר בפני עצמו כמבואר בשקידה על פסוק לא טוב היות האדם לבדו • ועצתו נופלת כי אין לו עם מי להמתיק סודו כ"ש עם אשתו רחשונה שהשכר נשאר בשוד בתלו לא גלה סודו כי סס לעצמו ובדרך שנתבאר במאמר שב"ס ע"ש • אך על כל פניס סס אלד מעניו העובים יזכה לזיווג הגון גם בזיווג שני זה אחי כל המעלות הללו וזולתס התלוין בזיווג רחשון כלס נקבעו בתו לו גם בזיווג שני זה ואחרכה שמהיותו שהעובה הבאה בעבע מתוך יד המערכה תמנס העובה הבאה מפאת המעשים טובים היא נחוצה תחת יד המערכה ואתת תלוים היא כמ"ס ומה' אשה מצלאה ואחרכה היא מוצלת על מצפן המערכה אלף אם מזלו רע הזכות מהצבו לעובה לפיכך קשה לזווגם בקריעת יס סוף לפי שבניהם בתו בנגד העבע וקשה בעיניו ית' לעניות העבע ובזה נפלס דרוש זה בסייעתא דשמיא ומעתה נבוא לחתימת הספר על שמחת חתנים וה' יהלמו נפלאות מחוכתו אכי"ר :

חתימת השער המובר בשמחת חתנים

אמר המחבר יען ובעון כי רחה רחיתי עני עמי הס חלומי רחות הבלי אשר קרוב ליום חתונתה ימצאו יגשאו כעוריס בחפילה לדרום בבניס על הבלתן כמיבא תרנות אלו ויחפצו בחמתות דברי חכמים כדרבונות ולא ימלטו ליון דרום מכוון לחותה פרשה אשר הוא עומד בה בכן רחיתי לאסוף מסילה זו ולהיות לסס לעיניס לפתוח פתח לבחורי חמד ולמצוח רמז נכון מכל פרשה שבתורה על מהות הזיווג ועל המעלות הנתלים בזיווג זה כסהוה כהוגן על פי התור' למען אשר יהיה מיבורי זה מפיק לכל דורש ומבקש את ה' וזה החלי בשם ה' :

סמך מבר פרשה שבתורה על הזיווג

בראשית כתיב לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו **שפב**

בתרגו מקרא זה בתפסה פניס עמוד עליו במאמר שב"ד על תרע"ל הבדו בלא אשה אדרי בלא טובה ותמצאנה מבואר יפה • ויבן ה' את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה כגון כו' ע"ד שאמרו בתדבי הרבתי אחת מצלעותיו מסבדוסי כד"ח וצלע המשכן • ונראה מה שהשוו צלע זה לצלע המשכן ע"ד שמסיק במסכת ברכות רבי אבהו אמר המשתה תחן ולבה בתלו בנה אחת ממורפות ירושלים היינו התורה המיוחדת והוא בית המקדש • עוד אמרו בגמרא כל מי שאתה אשתו רחשונה בתלו חרב בימיק"ק בימיו ע"ד שנאמר מוציב יחידים ביתה ובדרך שנתבאר יפה במאמר ס"ל • ויבואה אל האדם תרע"ל שעשה הקב"ה לאדם הרחשון שובניות כו' ומכאן למדיס שאשה לשמות תחן ובלה • ע"כ יעזב וגומר מבואר יפה במאמר שב"ו • ויקרא שמס אדם כל מי שהיו בשוי תיבו אדם מבואר יפה במאמר שע"ב :

נח בא תיבו אדיק וגו' ויולד בא ג' בניס כו' פירש"י

למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים וזה לנו למדין מהקדים תולדותיהם מע"ט לפתח תולדות של הפתח שהרי תח"כ נמ' ויולד נח ג' בניס ח"כ ס"מ שלמן עיקר • וגם טוב לומר שלכך הקדים המע"ט קודם שהזכיר פתח תולדות לרמוז על מה שלרז"ל אין מזווגין לו לאדם אשה כ"ש על פי מעשיו כו' תע"פ שאמרו שזה בזווג שני כבר בחרנו למעלה במאמר שע"ח בזווג שני שהזכיר הוא בעשה הזווג הראשון לכך הקדים המע"ט כי לריך שיקדימו לו המ"ט ואח יזכה לאשה הטובה להוליד פתח תולד ותולו . ואמר מה מ' מרז"ל במדרש שתי פעמים מ' שהיה מה בשמים ומה לבריות רמז בזה על שני מיני תולדות שלו כי בחותן תולדות שהוא מעמיד מזשה האשה התורנית המאושרת לקהלת יעקב הוא מה בשמים לבד לפתח מן התולדות שהוא זוכה לפס מן האשה אשר לקח בשפס הגוים אז הוא עושה אתו רוח גם לבריות לכך מ' אחלה מה שיש לדיק בנגד תולדות מע"ט שהוא מה בשם בשמים כי לדקות ה' עשה • ותל"ב אמר במאד פתח תולדותיו ההגוים שיה מה גם בשמים גם לבריות לקיום העין ז"ס תמיס שיה בדורותיו היינו שהיה תמיס לאנשי דורו דהיינו מה לבריות לו בדורות שהעמיד תחתיו ז"ס בדורותיו • ואמר שגם בשמים הוא מה בשתח תולדות בשתח ההגוים ז"ס לת האלפים התלוך מה במה שהוליד ג' בניס הגוים זהו במיכות שאמרו שהקב"ה במיס כו' רמז למה שאמר על זאת יתפלל כל חסיד לעת מלוא רק לשתף מיס רביס תלין לת יגיעו ושתם ברכות דרשו רז"ל לעת מלוא זו האשה שאמר מלא תשה מלא טוב שם כן מכאן אתו למדין שמאד האשה האדם ניעול משתף מיס רביס וזהו סוד המבול שנשתפו כל המיעים שלא דבקו במיעם כ"ס כל מקום שאתה מולא זעות וכו' וניעולו כל מי שהיה דבק במיעו וזהו סמיכות המבול לזכרון תולדותיו של מ שהיה דבק בחשתו ולא בחחרות ומאד זה זכה לתולדות הגוים וניללו ממי המבול בזכות הדיבוק בחשתו שמשלה למי בחר כמ"ס שתה מיס מבוך וגו' יהי מקוך ברוך ושתה בחשה נעוריך וכשתע, בדור המבול בחומו מקור מיס חייס לת נבקעו מעייונות תהום רבה ונשתפו מדה כנגד מדה • לת נידעו מיעס בדרך שאתבאר במאמר שס"ח על מרז"ל פגע בגיעלי נהרא כו' ומרז"ל קשה לזווגם בקריעס יס סוף והוא דרוש נאה לעיין מי המבול שבאו על שהיו שמופי זיעה שלא דבקו במיעם ולקחו לפס נעיס מכל אשה בחרו והמשכיל יבין :

לך לך הנה נח ידעתי כי אשה יפת מראה אתה • לפי פשוטו לת היה לריך לומר ידעתי כי לת תפול ידיעה בדבר הראוה ועוד שאין נפקותא בידיעתו לאומרו והיה כי יראו אותך המלריס • לכך נראה שלא דיבר בתואר יפי חיצוני אלא ביופי פניתי כמ"ש הבל היופי אשה ירחת ה' היא תתהלל לכך אמר ידעתי בך שאשה תכמה אתה ז"ס יפת מראה כל"ת חכמת אדם תאיר פניו ומאד תכמתך אין אני דואג עליך שיתעוללו בך כי בעוה אתי בך שהמלא אתה נפשך מפס כמו שעשתה אשה החכמה בימי מתתיהו או שירצת אתאך תנין עליך כי לא יאומה לנדיק כל און לך אתי אומש להריגתי וק"ל • ואותך יהיו ב' במסורת • ג' הכא • ב' יהיו דגן ויפרתו כגפן רמז למה שב' רחה חיים עם האשה כי היא תמציא כל צרכי הבית כמ"ש במשלי ותתן טרף לביתה ז"ס יהיו דגן וכתיב אשתך כגפן פוריה ז"ס ויפרתו כגפן • ואותך יהיו כי מלד שהיא תמציא כל צרכי הבית יהיה הוא פנוי לעסוק בעץ חיים התורני על הדרך שאמרנו יפה במאמר ס"י • וזהו שאמר למען ייטב לי בעבורך ע"ד מרז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה כו' • ואיתה נפשי בגללך ע"ד שאמר רחה חיים עם האשה • ורש"י פי' ייטב לי יהנו לי מתנות ע"ד שכתוב בס' בן סירא ונמי, מציאו ביומות אשה טובה מתנה טובה כו' משפר ימיו כפלי, כו' זהו שדלת אבריהם כאן על לדידת מתנה זו על משפר ימיו וק"ל • מקן עשר ביס וגו' מכאן אתו למדין שתכלית הזיווג הוא לקיום העין שהרי בשאשה אבריהם יותר מן עשר ביס ולא ילדה לו לקח לו אחרת :

וירא היה שרה אשתך וגו' פיהש"י לשבר לה כוס

על ברכה וכי לא היו המלאכים יודעין היכן היתה אלא שכאן נרמז מה שאמרו"ל במסכת מגילה כל כלה הנשוא בביח חמיה הרי היא זוכה שיעלו ממנה מלכים ונשיאים ורואים מהמר כו' וכן פי' רש"י פר' ויצא והנשיעות היו בשביל יוסף שהיה מהלים ויהיה יעלחיה שמ' כל כבודה בת מלך פנימה וגו' ושמוך ליה תחת לבושיך יהיו בניך תשיתמו לשרים וגומר • וזה"ש השרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה כו' וכבר בחרנו למעלה במאמר ש"ך ובמאמר של"ב שהוא רמז שהאדם ישתר קיים בחיים כי יעשיב ברכה מחריו בזרעו והרי כאלו הוא בעצמו קיים כי הבן יוך לביו הוא ע"ד מרז"ל יעקב לביו לא מת כו' מה זרעו בחייס כו' ר"ל בשזרעו בחייס אז כאלו היה הוא בחייס ומאלו שבאשה זו הוא קונה החייס הנאחיים עד העולם וזהו עיקר הברכה כמ"ש כי שם צוה ה' לת הברכה חיים עד העולם וברכה זו בחשה מלא היותה נעוצה בחלל ז"ס חיה חשתך כ"ל אי אתה מודה שהיא תמיד בחלל ויאמר בחלל כן בדרך הוא ויאמר שוב חשוב וגו' והנה בן וגו' • ישיבתה בחלל הוא סיבת הבן אשר יולד כאמו, ז"ס לשבר לה כוס של ברכה הורו בזה שהברכה זו שלה היא ומציאה יוכה לברכה זו וז"ס כדי לחבבה כו' כי ידע בחשת שמלה יזכה לבן שב' וה' ברך לת אבריהם בכל בניי בן • כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה לפי שהיה שפל בעבודה לשרה ע"ד שאמינו ברבתי ויבן ה' לת הגלע ניתן בה ביוה יותר מן האים לתתן תניק בת י"ח נדריה נבדקין כו' ולזכר בן י"ב שאה לווקא כו' ע"ס ז"ס שהיה אבריהם שפל כו' וק"ל • פתח סעדה לבבך

רמז לאשה מצוה בפרשת זו :

חיי שרה לת אקח אשה לבני מבנות הכנעני פי' רבינו אמיי שהוקבע מנהג בישראל לקרוא פרשה זו לתתן ביוש חתונתו להזכיר העם

שלח

אלא יקח אשה לפי יופי כו' ולא לפי ממון כו' ולא לפי שרוצה הקדושים שיוכל להעזר מהם כו' ועוד לפי שרוצה שידבק במפקחתו דווקא שאמר כ"ת אל תרני ואל תולדתי הלך וגומר שתהיה בעוה"ז ולא שיהיה הוא למעלה במדריגה או היא למעלה ביחס כי כל זה סיבת הקטטה ביניהם מצלו רז"ל לעצבי הגפן בעצבי הגפן נאה ומתקבל והפך הוא עצבי הגפן בעצבי הסנה כו' וזה"ש הציבה ה' לעוכרים וגו' ר"ל עוכר לעוכרים והחריך שם הרב בדבריו ותולי בימיו היה מהפ לקרות פרשה זו לחתן וכימינו נהפוכו בהיות שרוב הזיווגים הם או לפי יופי או ממון או קרובים ופרשה זו מרחקת שלשתן • א היופי הגורם ריבוי המצעל לכך אמר שיש לו תחת ירכי בני מן הגימולים לפיכך הממעטת המצעל ורמז לו הרי בני מן הגימולים לפיכך תלוי שקר החן והבל היופי • ב הממון זה"ש מצנות הכנעני לשון חגר וסותר כמו שפי' רש"י על פסוק וירח יהודה את תימ כנעני ושתם סותרים הם מלשפי הממון • ג קרובים עזים זה"ש אשר יושב בקרבו ר"ל תחת ממשלתו כמ"ש והכנעני אז בארץ פי' רש"י היה הולך וכובש כו' ואמר לו אברהם שכל ג' סיבות אלו לא יכריחו להשיאו מבנות הכנעני כי אם אל מולדתי כו' שיהיה הדומה בדומה לו מזדווג וק"ל:

תולדות ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה ע"ד מרז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא תורה כו' וכבר ידעת מרז"ל בן ארבעים לציונה לכך ראוי ליטול אשה בן ארבעים כדי להגיע למדריגת ציון התורה • בקחתו ב' במסורה ל' בקחתו את רבקה ב' אלף ירמיה כתיב בקחתו והוא לשון מסור בזיקים רמז למה שאמרנו למעלה במאמר שע"ח שהנושא אשה יוצא מבית התסורים דהיינו מהחת יד מאסר היצר הרע ע"ד שנת' מוציא יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות זה"ש בקחתו והוא לשון מסור כבר בזיקים והוו דווקא שם הוא זכה לשם אשה זכה לו מכאן ולהבא הוא לשון בזיקים ע"ד שאמרו"ל במסכת יבמות הגני מכיר רעה שאר לא יוכלו לגלות ממנה זו אשה רעה וכתובתה מרובה וכן כתיב בספר בן סירא העלם עיניך מאשת חן פן תלכד במעודתה זה"ש בקחתו והוא לשון מסור בזיקים וק"ל: קנתי אחיו אם לוקח בני אשה מבנות את לפי שאמר רחה חייש עם האשה ובכר בתרנו למעלה בפרש' וירח שהאשם סיבת החייש מלד הבנים הבנויים נמצא שהבנים סיבת החייש להבות אמנם בזמן שחיגם הבנויים והם רשעים אשר בחייהם חשובים כמתים ח"כ קנתי בחיי וק"ל: **ויצא** ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה • מה ענין זה לזה אלא לא שאל להם אלא השלום לו וכשהשיבו שלום לו למה הזכיר להזכיר והנה רחל בתו מי שאלם היש לו בת • אלא לפרש ע"ד מרז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום • והם היו מסופקים אם שאל להם השלום לו אם שלום שהוא טוב המצב על דרך לך נא ראה את שלום הצאן והמלח חיון בעלי הסכמה או מהלוקת אלא שהעניין הוא טוב המצב וכן פי' בעקידה שרשת נשא

או אם שאל להם ע"ד הרמז היש לו בת רחויה להשיאה אותה לי ותשבו אולי לא רצה להזכיר בפירוש על ד' הנשיאות כמו קרחן לו ויחכל לחת שכן דרך הבייענים להזכיר הזיווג בדרך רמז לכך רמזה במאמר השלום לו היש לו בת רחויה לזיווג הגורם השלום השיבו על אחיהם כאחד אם על דבר אחם שלום ויאמרו שלום • ואם שאלת על בת על זה אמרו והנה רחל בתו באה וגומר • הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי זה רמייה עצומה על ארז"ל שרוי בלא ברכה כו' ע"ד אמרו רחה חיים עם האשה בדרך שבאחינו יפה בפרשה

וירא ובמאמר של"ב:

וישלח ויבא יעקב שלם עיר שכם שלם בממונו ובגופו ובתורתו כו' וכן שלם ר"ת "שאל "יעזר "ממון שאל היינו בגופו כד"ת שאחרה הנה ונראה לפרש שלכך הזכיר בבואו מפדן ארם לפי שעם נפת אשה והעמיד תולדות ותז זכה לשלמתן • שלם בגופו ע"ד ארז"ל כל מי שאין לו אשה אינו נקרא אדם כו' והיינו לפי שהוא מסר אחת מצלעותיו וזהו שפי' רש"י שלם בגופו שנתרפא מצלעתו • ושלם בתורתו ע"ד שאחרז"ל שרוי בלא תורה כו' • שלם בממונו ע"ד מרז"ל שרוי בלא ברכה שנאמר להניח ברכה אל ביתך וכן פי' רש"י בפרשת לך לך והבורכך בממון ע"ש • לכך שמך לפרשה זו ותצא דינה בת לאה להורות שמצד האשה המצועה זכה יעקב לכל זה אמנם כשהיא יצאנית כמו דינה אז הרבה מכשולים בחיים על ידה כמבואר מסיפור פשוטו • אני אל שדי פרה ורבה פי' בעל העורים שם אל שדי הוא שם אל פריה ורביה כי הנעלם שלו הוא שי"ן דלי"ת יו"ד שולה ת"ק כמספר מ' בני האדם והאשה ע"כ • ושם זה אל שדי מיינו גם במילה שהיא ג"כ מיעוט המצעל וסיבת הפריה ורביה כמבואר בעניני המילה פרשת לך לך וח"ק שולה ב' פעמים גר כי כמו בזיווג חיצוני זה יוצאים התולדות ממספר ב' פעמים גר דהיינו זיווג הנאמר שנמצלה לזכר והיא גר ה' נאמר אדם כשהיא מזדווגת אל התורה גר מנה ותורה אור המתורגם לקהלת יעקב אז הם מוליכים תולדותיהם אל צדיקים מעשים טובים וק"ל • ותמת רחל וגו' ויש מהלה רמז למה שאמרז"ל כל מי שאמתה אשתו רחמונה אור חשך בהלו • זהו ויש מהלה • וכן ארז"ל כל זמן שבית קיימת היה גר לחוק בהלה ובכיה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל • במה שאמרו גר לחוק ע"ד שרוי בלא תורה שנמצלה לגר • וברכה מצויה ע"ד שרוי בלא ברכה • וענן קשור ע"ד שרוי בלא חומה כחומה זו העשויה להגין כך הענן ובליה מעניי כבוד של

מדבר וק"ל:

וישב כתיב ויעל על נחזי לאתו וגומר תמנתה ובשמעון כתיב וילד שמעון תמנתה שהליכה זו היתה עליה ליהודה וילידה לשמעון כי זה נחבוין לשם שמים והעמיד מלכים בישראל וזה נחבוין לשם זנות לפיכך הזכיר לשון עלייה וילידה ע"ד זכה עוד לא זכה כשנדו וע"ד מרז"ל היה עולה עמו ופיזה יורדת עמו ומחויב היתה תמר ליהודה בסוד הקבלה כמבואר בדברינו בחיי

ע"ם . וסמך לפרשה זו עניני שלח תשא פוטיפר ע"ד שהרז"ל שהניחם לכם שמים מהכוונו כו' . תוכחת ומכך ופתילך תרז"ל שהמזה לו שלר כסות ועונה . מוחמך היינו עונה לפי שהאדם חטוח בחוח בניח קודש . ומכך זה שלר וסם המזונות כד"ח בשבדי לכם מעה לחם . וכעיני המילה בהרתי הענין קרוב לזה קלת עיין שם :

מקץ ויתן לו חת חלמים וגו' . במדרש כי חלמים בה דיכה היתה מעשה בן תמור ולפי שנרשה יעקב מביתו הושיבה בחוך שנה אחד לך נקרלת חלמים מה עשה יעקב קשר לה כתב בנותרה וכתב בו כל המדבך שה נזרעו של יעקב הוח מדבך ויוסף רחה כתב זה וגשתה ע"כ . ונרחה שלפי הושיבה בשנה לפי שהרז"ל על הזיווג ההגון משל לעבדי הגפן בעבדי הגפן כו' ועל הזיווג שלינו הגון חמרו משל לעבדי הגפן בעבדי השנה כו' כמו כן זו שהיתה מדינה ומשכם נמשלה לעבדי הגפן בעבדי השנה לפיכך הושיבה בשנה כי הזיווג שלינו הגון מוליד בני בליעל שנמשלו לקוץ שנאמר ובליעל כקוץ מונד וגו' וכן היה שילח יהושע ותחתיך מחפריים ויהוח ובניו ממשה . תעמ"י כן קשר לה יעקב כתב בנותרה כו' לומר שמלד שהיה שה חלק מיעקב ים לדבק שה כי יעלו גם נזיקים ממנה כחפריים ומנשה חשר שהם יבנך יסרחל וגו' ויקרלת שם הכבור מנשה כי נשי מלהים כל בית חבי על שם שנאמר ע"כ יעזב חיש חביו ואמו ודבק בחשתו . ותת שם השני קרלת חפריים כי הפרני וגו' להורות שהזיווג לל יהיה להנחתו כ"ח לקיום המין כדי לקייס מצות פריה ורביה . ואמר בשרם חבת שנת הרעב שחסור בשתי בשני רעבון וכן נתת חשר לכם חשמים שהמטר כשהעולם שרוי בצער כי המבול והרעב הוח מוכן העולם ואחר שחפץ ה' במובנו חיך יתעסק הוח בבניו ע"ד ואתנה גם חנכי . חולי לתנה גם חנכי פי' רש"י מי שהוח בלח בנים שלינו בנוי כ"ח מהורש כד"ח מושיב יחידים ביתה וזה"ש שהמשמח חתן וכלה כתלו בנה חתת מחורבות ירושלים וק"ל . זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם כל הפרשה מבוחרת יפה בעיני הנוכה במאמר רפ"ט ע"ם :

ויגש חליה בני לתה וגו' ותת דינה בתו הזכרים חלה ובלהה והנקבות ביעקב נרחה לפרש הדמיון ממלכות של יעקב שילדו דוגמת המרחות שרחו בתקנות ודבר זה הוח ענין טבעי הן של הזכר הן של הנקבה כי הזכר מסתכל בה ות"ל צורת הנקבה הקוקה בדעתו לפיכך על הרוב שזרעו מוליד נקיבות כשזרע שלה מתבלבל ושלו קייס ומוליד וכן בהפך זה פניה כלפי הזכר ות"ל צורתו מקוקה בדעתה לפיכך זרעה מוליד זכרים כי כל ת' מסס מוליד על פי הרחייה כוודע מטבע התולדות ורז"ל למדנו מים מזריע תחילה יולדת נקיבה כו' יכול להיות סיסבול פירוש זה . ואמר בני רחל שפת יעקב ולא אמר זה שלל לזה פי' רש"י שרחל היתה עיקרו של בית ונוכל לו' עוד לפי שלזה עשתה מעשה מים שהטבעה בפה ואמרה אלי הבא לך על פי שפת יעקב ועוד שרחל נמשלה ליעקב מלד היות יעקב מים סס

וכן הלמן בין הבהמות הולכות בחמות ועוזה וכן מלינו במסכת כתובות פרק חע"פ לשון זה על הנשים רחילת בתר רחילת חזלת כשובדת לאמה כך עובדת דברחה כו' ולפיכך נמצלו ישרחל כשה ע"ד כי אחס המעט וכן יעקב על שם עקב עזוה וגו' לפיכך היה זיווג של רחל בדומה לו משם ע"כ נאמר בה אשת יעקב זהו שפי' רש"י שהיה עיקרו של בית מלד היותה תמיד נעזבה יושבת בבית ויעקב עם' ים הס יושב חוהלים חמנם בלהה נאמר והנה לאה לקראתו שהיתה יחתית לה כיעקב שהיה יושב חוהלים וק"ל :

ויחי ואני בבואי מפדן מתי עלי רחל וגו' ותקברה בדרך אפרת פי' רש"י על פי הדיבור קברתיה שם שתהיה לעזרה לבניה כשיגלה נבוזרחדן כו' נרחה לפרש שלכך נתן יעקב בתותו פעם עיניו על תוכן בית המקדש לפי שהרז"ל כל מי שאתה אשה בתותה כאלו תרב בית המקדש בימיו כו' לפיכך היה דומה ליעקב בתותו זמן כאלו נתרב תז המקדש לכך קברה בדרך אפרת . ויאמר מי אלה פירש"י מהיכן יאתו אלה שאיני רואין לברכה עד שהראה לו שער כתובה ותירוסין כו' לפי שהרז"ל הברוי בלה אשה ברוי בלה ברכה ת"ל אין הברכה חלה עליהם כי אחב אולי יאתו מאיזו פילגש ואם כן היה יוסף ברוי בלה ברכה ואיך יאמיל הברכה לזרעו עד שהראה לו שער כתובה ותירוסין ואז הס רואים לברכה ובזה הבין יעקב שסילוק השכינה היה בעבור איזו זרע בלתי הגון שיצא מהם כיוצלם ואתחנן לכך התפלל עליהם לומר שנאמר הוא שם הס רואים לברכה :

שמות וילך אים מביא לוי ויקח אח בת לוי הוכה שעיקר הזיווג הוא הדומה בדומה לו משל לענבי הגפן דבר נאה ומתקבל פי' לכך נאמר שאים מביא לוי לקח לו בת לוי . והוכחה כאן שעיקר הזיווג הוא לקיום המין לכך היה לוי פרום ממנה מפני גזירת פרעה לפי שגזירתו היתה הפסד המין ולא קיומו לפיכך זכתה שיצא ממנה משה שכ' ותרח אותו כי טוב הוא שעתיד לקבל התורה שכ' כה כי לקח טוב וגו' בזכות ליקומין כאלו זכה ללקח טוב וע"ד תרז"ל שרוי בלא תורה . קרלן לו ויאכל לחם כיעני לאשה כי היא סיבת לחמו כמו שכ' בשבת האשה טובה במשלי ותהן טרף לביתה וגו' ממרחק תביא לחמה וגו' הפך ממה שתרז"ל באשה זונה שלסוף הוא מבקש ככר לחם ושיעו מועל שנאמר כי בעד אשה זונה עד ככר לחם . עוד נרחה לפרש מה שמיעו ברוב מקומות שמדמה האשה ללחם ולמים כמו שכ' שתה מים מבורך וגו' לפי שאין לך דבר הכתבי לאדם במאכל ומשתה כמו הלחם והמים והוא רמז שלח יבחמם בשאה זו כי אם בדבר ההכתבי לקיום המין כמים ולחם שהם קיום המין וק"ל :

וארא ויקח אהרן אח אלישבע וגו' אחות נחשון לו לשאה פי' רש"י מכלן שהנושא אשה צריך לבדוק בשתיה ונרחה ליתן טעם למה דווקא בשתיה ולא בתתונים או בשאר קרובים וזה כי מהידוע שהאשה מלמד אח בנו תורה ומצות ומדריכו בדרך אחן והאיש מלמדת בתה כי הבנות בכיחות אצל אמם וחז"כ כל

המדות שנמצאו בחמה נמצאו גם בנפחה מנד הלימוד
החמים נמצאו מנד הטבע דווקא בזכרים בהיות שכבר
חרז"ל חמה מזרעת תחילה יולדת זכר מן הטעם שבחרנו
למעלה בפרשת ויגש ס"ב מנד הטבע ון החמה נכרת
כי הם מנד החקירה שחמר הזכרים הבחים ממנה
והחקירה מנד הטבע היא מופת על הלימוד שלמדה
לה נחה ו"ש הנותה חמה ורופה לידע בהנהגתה
ולימודה מז יבדק דווקא בחמים ולא בחמיותים כי
חמיותים קבלו ההנהגה מנד הלימוד והלימוד יחמה
בחם יבא לחזו מלמד חמר וילמדו בדרכים חחרים
החמים החמים שקבלו טבע החם וחחר יגיעת טבעה
ידע לימוד הנה המופת היה חם רעה ומם הוא נרוך
לנמות לימודה ועוד שחינו יכול לבחון הדבר היטב
בחמיותים כי אמת לא קבלו הלימוד היטב והטעדר כח
מנד המקבלים חמים בחמתו ים לחזם לפחות שמא קבלה
כל מה שלמדוה לפיכך נרוך הוא לידע טבע החם בחמים
וכפי טבעה כך חלמד בנותים וק"ל · ואלעזר בן חרתן
לקח לו מבנות פוטיאל פי' רש"י מזרע יחרו שפיטם
עגלים לע"ג ומזרע יוסף שפטפט ביינו נרחה שנח
לחרץ מה שחמר ותלד לו חת פנחס כלומר רצה לבחר
שלקיחה זו נרמה שילדה חת פנחס · והחמת שכן הוח
כי מניינו שפנחס קנח לחלהיו בשמים על הזנות שזנו
חחרי בנות מואב ולמה לא קנח לחלהיו על שעבדו ע"ג
שהיח יותר חמורה חברי שם נח' ויפתחו לחלהיהן ·
חלח לפי שמעשה חבות יכלו בנים ופנחס היה בנו של
חלעזר שבר לקח לו מבנות פוטיאל מזרע יוסף שבשבח
יבחו ולח זנה בחמת פוטיפר ע"כ קנח על הזנות · חך
לפי שהיה גם מזרע יחרו שפיטם עגלים לע"ג ע"כ לח
קינח בשביל הע"ג וק"ל ס"כ מכחן רחיים שטבע החבות
בנשים ע"כ הנשמת חשה צריך לחקור לחבריהם וק"ל :

בא ויקחו להם שה לביח חבות וכו' זה הורחה על
הזיווג בידבק כל חים במשפחתו וכמ"ש ואל
מולדתי חלך ולקחת חשה לבני כדרך שפרשתי בפרשת
חיי שרה ופרשה זו כולה חמנה מבואר בחג הפסח
חחמר נ"ח ס"ח · ולח יהן המשחית לבח חל בחיכם ג'
לח יהן במסורת · א הכח · ב ולח יהן עליה לבזה
נבי חפחח · ג ולח יהן עליו לבזה נבי סוטה פי'
בעל הטורים שבזכות הקרבנות ניצולו ובזכות נשים
לצדקניות נגחלו והסועה שלח עשתה כמעשיהם לפיכך
לח יהן עליה שמן ולבונה בחנחת ובסועה · ויי נרחה
לפרש מסורה זו לפי שנ' לח יהן המשחית לבח חל
בחיכם כפי הנרחה שחלח בחיכם מיוחרת כי מחחר
שיפשה על הפחח בוודחי לח יבוח חל הביח חלח שחלח
בחיכם הוח רמז חל הנשים ע"ד חרז"ל כל ימי קרחתי
לחחתי ביתי וכן דרשו רז"ל פסוק להניח ברכה חל
ביתך על החשה שהיח עיקרו של בית כמ"ש חכמת
נשים בנתה ביתה ו' חל הוח כמו בשביל כמו חל
הלקח חרון וכמוהם רבים זה"ש חל בחיכם בשביל
הנשותיכם הלדקניות שבאותו הדור נגחלו וזכו להצלה זו
שחלח שכמה מעלות טובות כפולות ומכופלות בחיש
לחדם מנד חשה הנזה · א שזכו לנאולה כחמור ·
ב חרז"ל הנותה חשה מוחזין לו על עוחותיו · ומם כן
חינו צריך לחטחת שנחמר בו לח יהן עליו לבזה חחנם
הסועה היח זיווג בלחי הנון וחינה סיבה להלבנות
חטח החדם לכך נחמר חלה ולח יהן עליה לבזה
כחטחת וק"ל וע"ד שנ' חחי מלבנון כלה וזו חינה
מלבנה עוחותיו · חו יחמר על החשה ההנזה שהיח
סיבה שלח יבח המשחית דהיינו היצר הרע לנגוף
ולהמית · חחנם כ' מיני זיווגים מתנגדים לחדם זיווג
פינימי דהיינו החומר שנמצל לחשה והוח סיבת כל חטחת
וכן זיווג חיצוני כסועה ובשניהם נ"ל לח יפוק עליו שמן
ולח יהן עליה לבזה שהיחם נוטף והם ריחם רע וק"ל :

בשלח והחמים להם חומה וגומר ע"ד חרז"ל מי
שהוח בלח חשה שרוי בלח חומה והחמים
רמז לנשים לדקניות שבאותו דור שבזכותם נגחלו כד"ח
שחה חים מבוכך ופשוטו מדבר בחשה · וכן בחרנו
כל הענין הזה על הזיווג הנחות ע"ד חרז"ל לעם מנות
זו חשה והחמיך ליה רק לשפף חים רבים חלין לח
יגיעו ע"ד חרז"ל קשה לזווגם בקריעת יס סוף עיין
במחמר שם"ח שם"ם ס"ע שע"ח והחמת הכל מבואר
יפה והוח דרוש נחה לניסוחין · בשלח כ"ח בשבח
שיהה לחכול חיטים וכן בשבח של חחנחה עיין במחמר
שע"ז · ויסע מלחך החלהים וגו' עיין במחמר קי"ח
חרז"ל רחשה שפחה על הים חה שלח רחה יחזקחל כו'
הזכיכו דווקא השפחה על דרך חרז"ל שהיח מבהיח

טפל לשהיה בנחנחה במקומו המנחנו מבואר :

יתרו ויקח יתרו חותן משה חת צפורה וגו' ושת בני
בניה וכו' · לח היה לו להזכיר שם חשתו ולח
שם בניו ז"ש טעם השמות שהוח מיותר · ונרחה
שיחרו שמע שהקב"ה רוצה ליתן התורה על ידי
משה כמו שפי' רש"י שנדבו לבו לנחת חל המדבר
מקום תורה לשמוע דברי תורה ותרז"ל הנזרו בלח
חשה שרוי בלח תורה וכן חמרו הרוצה ללמוד תורה
בשהרה יפל חשה כו' לכך הביח חשתו חליו ורז"ל
חמרו שתם ניפור שבמקרא מדבר בטהרה ונמז לו
שבחשה זו יטהר ללמוד תורה בטהרה ובזכות נשים
לדקניות כמותה יצחו ממנה שנחמר יחרדו כלפור
ממנה וכו' · ושת שני בניה וגו' קרח משה בניו
בשמות חלו כנגד ג' מיני תולדות שהחדם חייב להתעיד
משחי נפיו א תולדותיהן המיוחדים לו לדיקים מ"ע שהוח מעמיד
מזחת החשה התוכיות המיוחדה לקהילת יעקב ב שחם
תולדות משחם חשה · לכך מניחו שקרח משה לשם
הכבוד נרמזם כי גר הייתי וגומר על שם תולדות של
התורה כי התורה היח חשתו רחשונה שקדמה לשחם
חשה כמודע ע"ד חרז"ל כל המגדם חשתו רחשונה כו'
הוח הכותב כתובה לחשה וגם להורה כו' ושל שמה
נקרח נרשם כדרך שנחמר גר חנכי בחרץ לל תסחר
ממני מנותיך וכבר בחרנו בזה הפנוחות במחמר קל"ו
פסוק זה על דרך המשל בדרך מבואר ע"ש · ושם
הפני קרח חליעזר על שם שחם תולדות הבחים משחה
זו שהיח לו לעזר שנחמר חעשה לו עזר זה"ש חלהי
חבי בעזרי הוח ימיח לי חשה הגזה שנחמר עזרי
והון נחלת חבות ומה' חשה מכלת וכמו שחמר עזרי
מעם ה' בדרך שנחבחר במחמר שי"ח ע"ש ויחמר

שמלד שהשליט משה מולדותיו על זה המוסן היה רמוי לקבלת התורה • לל חנשו לל משה וגו' זה לשייה שמי שמשקה נפשו בתורה כאן עזמי שפשוט מפריש וכביה וזה מבואר :

משפטים שם מחרת יקח לו שחרה כסותה ועונתה לא יגרע נתחייב בג' חלו כנגד ג' מיני תועלת שנמשכה למדם מזיווג זה • א שהיא סיבה לו ללמוד תורה בעבורה • ב שמתוך התלמוד יבא לידי מעשה • ג שהיא סיבה לקיום המין להשתיר מחריו ברכה בעולם הזה • א מה בתמרנו שהיא סיבה לו שילמוד תורה בעבורה והתורה היא מזון הנפש כמו שחמר לכו לחמו בלחמי וגו' כנגד זה נתחייב בשחר דסיינו מזון • ב שהיא סיבה לו לקיום המצות שנקרלו מלבוש הנשמה כמו שחמר לדק לבשתי וילבשני וכתיב בכל עת יהיו בגדיך לבנים כנגד זה נתחייב בכסותה • ג כנגד קיום המין על זה נתחייב בעונתה ואם שלם חלה לל יעשה חז ויולה חנם שבחנם נזדווגה לו וכביהה לעולם כך יליחה נקי מכל עובה לפי שחין כסף ר"ת "כסות "שעד "פריה ושעד היינו הלחם כי בג' מקומות בתורה מלינו פחה שעדה דלבה שנח' שעד לבך פת לחם כו' עיין פי' רש"י פרשה וירח • להבחי לח חשחי השפחה מבואר יפה במחר ש"ו :

תרומה ואתי עבעות על צלעו החחת וגומר צלעו היינו לדו לפעמים נחמר במקום לדו צלעו וזה חמלח בחרון ובמזבח בכולם נחמר לשון צלע וכבר חמרנו ויבן ה' לח הצלע מסטרותי כד"ח וצלע המשכן • ונראה לפרש שלכך הזכיר לשון צלע דוקח בשלש חלו לפי שהשלשה שנברחת מן הצלע היח סיבה לשלשתן • א בחרון נחמר צלע כי השברו בלח חשה שברו בלח תורה חס כן החשה היח סיבה לזוחות שבחרון ללמוד בהם • ב במשכן הזכיר לשון צלע ע"ד שחמרו"ל כל מי שחשה חשחו בחשוחה כחלו חרב בית המקדש בימיו כו' וחמילח קיומה סיבה קיומו ועל דרך חרו"ל שהמשמח חתן וכלה כחלו בנה חת מחוברות ירושלים • ג במזבח ע"ד שחרו"ל כל המנדב חשחו בחשוחה מפילו מזבח מוריד עליו דמעות כו' ר"ל החשה סיבה קיומו ועומדו על דבר בחרון יפה בחמר שש"ו • הקדמת עשיית החרון למשכן חמלח מבואר יפה בפרשת פקודי :

תצוה ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה בשר בחרון בחת הפשה בחמר מ"ה ע"ד המסורת שפסוק זה רמז לשימושים ההכרחיים שהחדם לריך להם לכסות פרסום הגוות בלרכי הגוף וכ"ש בחבר זה שהמוקרות הם חיסור ומרפה וגוות שחין לשחם בו כ"ש לקיום המין לכך נל' ערוה ב' פעמים במסורת מ' הכח ומיהך חים לל כל שחר בשרו לח חקרבו לגלות ערוה ומין שחר חלח חשחו וביחר שחפי' לבחרו דהיינו לחשחו לח יקרב לגלות ערוה כי חוח המיטות חרפה היח לנו בזמן שהבעילות לשם הנחחת לחינ כשהם לקיום המין חו לכעל היחר הרע חרי מעשה זה כמעשה שחר החבדים כדרך שבחרנו יפה בחמר חס"ח • לכך בחה חזהרה זו לכהנים שלריכין להיות פרושים ביותר ומהם ילמדו החחנים שנחמר בחהן יכהן פחר והמשכיל ידין :

בי תשא ויהן חל משה ככלותו פירש רש"י ככלותו חסר כחיב שנמסרה לו התורה בחחנה ככלה לחהן בכ"ד קיסוטים כו' • ר"ל בחותו זמן שהכלה נחשרה לחהן בעשם הזמן ההוח נחשרה התורה לחדם בחחנה ע"ד חרז"ל הברוי בלח חשה שרוי בלח תורה נחלח שבשחים יחחהן החדם בשחם חשה להוליד חולדות לקיום המין ובזוחת החשה החולניות המתורשה לקבילת יעקב להוליד תולדותיהן של לדיקים מ"ט • וכ"ד קיסוטים בתורה וכ"ד בכלה הרי מ"ח דבריס דסיינו שמתו בפרקי חבות התורה נקניס בחמ"ח דבריס דסיינו בכ"ד שלה ופלד של הכלה כי מלדה הוח זוכה לתורה זה שחמר כי כפלים לתושיה ודוק :

ויקהל וכל חשה חכמת לב בידיה תבוח וגומר כל"ל חכמת נשים בנתה בידה כי המשכן נקנה ע"י הנשים לפיכך חרז"ל כל מי שחתה חשתו לחשונה כחלו הרב ב"ה בימיו כו' וכל הנשים ג' במסורת • א הכח • ב וכל הנשים יקנו יקר לבעליהן • ג בחותן שעבדו ע"ג בימי יחמיה שנחמו החורבן שנחמר וכל הנשים העומדות סם זהו שנחמר חכמת נשים בנתה בידה ותולת בידה תהרסנו שחלו בנו המקדש ובימי יחמיה נרחו היכרם והחורבן לך בימי לחשונים שהזכו למועד רחייה מלשתה ועבותיה על כן חזר המקדש לחיתנו זהו וכל הנשים יחנו יקר וגומר היינו המקדש שנחמר בו חבנים יקרות ליסד הבית זהו שנחמר יחנו יקר ולפיכך חמרו כחלו חרב ב"ה כו' כי הס סיבת בנייתו כלשון • בחזוחת העובדות הס מרחות הנשים כו' ועשה משה הכיור הבח לשום שלום בין חים לחשתו כו' • כי המרחות שנחמו שבעליהם היו מזקקות לשה חס כן המרחות נחמו לשלום כמ"ש השרוי בלח חשה שרוי בלח שלום כדרך שבחרנו העשה לשום שלום כו' • חו לפי שמלד שהיו מזקקות לבעליהן היינו חת בעליהן מהרהורי עבירה וזהו סוד הכיור כד"ל חחנו הזכו הסיכו כוע מעליכם וק"ל :

פקודי ובגלגל בן חורי וגו' פירש"י משה נוח לעשות חחילה כלים ואח"כ המשכן חמר לו בגלגל מנהג העולם חדם בונה בית ואח"כ משים כלים בחוכו כו' • יש לדקדק מה רחה בגלגל על ככה לומר שהמשכן יהיה נמוי בחבניה מנהג העולם וכי לל היו בו בניינים ועניינים שלל כמנהג העולם • ועוד קשה חס החמת כדברי בגלגל ח"ל למה נוח הקב"ה למשה על הכלים קודם שנוח על המשכן כדחיתח בפ' חרומה • ונראה לפרש ע"ד שחרז"ל במסכת סוטה ח"ר חבא בנה ואבא נעע ואבא חרם למדה תורה דרך חרץ שיבנה חדם בית תחילה ואחר כך יעע כרם ואח"כ יעשה חדם כו' נראה לפרש לפי שהוח מיודע שים הבדל בין קניני הגוף לקניני הנפש שלריכין להיות קודם במעשה וקניני הנפש לריכין להיות קודם במחשבה כיולד הבר יזדע כי ברחם כל קנין ובנין ועניין לריך החדם להשתדל בלרכי הגוף המזמירים ומעמידים

הבריות והיא מצוה רחמנות לאדם שהוא מחוייב לעשות שלא יחלה ויחלים לא יוכל ללמוד תורה או לקיים שום מצוה · לך קניני הגפן צריכין להיות קודם במחשבה כי בתחילת המחשבה סוף המעשה וכל זמן שיתעסק בצרכי הגוף תהיה מחשבתו לשם שמים כמו שנאמר בכל דרכיך דעהו וגו׳ וכמו שנדך ה׳ כל תאותי וזהו ההבדל שבין משה לבצלאל כי בכר יהוא שהמשכן בכללו בהבאתו הוא תוכר ותבנית לגוף האדם שנמשל לבית שנאמר ובשפלות ידים ילוף הבית · עד שאכר לא יזעזו שומרי הבית · וכן פי׳ בעקידה וברכיהו בחיי פרשת תרומה שהמשכן בכללו הוא דוגמת הבית התחתי והכלים שבתוכו הם תוכר לגשם השכלית שבתוך הבית התחתי כמו התורן שבו הלוחות והמנורה נר מלהים הם כנגד נשם החכמה נר ה׳ נשמת אדם ויתר הכלים העשים לעבוד בהם את ה׳ ובקב״ה הוא תחילה על הכלים ותח״כ על הבית לרמוז שהכלים הבאים כנגד פעולות הנשם יהיו קודמים במחשבה ומשם הבין שיהיו קודמין לף במעשה אמר ליה בצלאל מנהג העולם אינו כן כו׳ כי במעשה צריך שיהיה בנין הבית התחתי קודם לכן תאמר ליה בצל חל היית שידעת לכוין דעת בוראך יתברך שלא הוה תלת כנגד המחשבה כלאמר ומעתה הפעם הזה תרמ״ל שיבנה תחילה בית ותח״כ ישתי שהוא כי בנין הבית הוא תיקון הגוף וישובו ונפילת האדם היא סיבה לתורה ומצות ע״ד שאמרו שלא נתנה תורה כו׳ וזהו שנאמר אדם כוה בית ותאמר כך כלים כי האדם נקרא כלי ע״ד שנאמרו אין האדם כורתת בבית אלא אני שעשאני כלי · ומאמר אשר בנה ונטע בו׳ יתבאר בע״ה במקומו בפרשת שופטים בתחור זה :

ויקרא אדם כי יקריב מכם קרבן לה׳ מכם ממש ע״ד שאמרו״ל כל הזובח יאמר ומתודה עליו כאלו הקריב תודה שנאמר זובח תודה יכבדנני וגו׳ וידוע שעיקר זביחת היצה״ר הוא בזמן שהאדם נושא אשה ע״ד ואי נסיבנא בתרי כיסי הוה אמינא ניכלי בעינא דשבענא ובאומרו זמן הוא נקרא אדם על דרך שאמרו״ל כל מי שהוא בלא אשה אינו נקרא אדם כו׳ ומעתה מבואר יפה לעיל במאמר שע״ד ע״ש לכך נאמר אדם כי יקריב מכם וגומר כשהוא נקרא אדם אז הוא מקריב יאמר דהיינו מכם ממש וזה״ש ר׳ אבהו (ברכות ו׳) שהמשמח חתן וכלה כאלו הקריב תודה שסמוך ליה מביאים תודה בית ה׳ · וזה״ש מן הבהמה שיקריב מחלק הבהמי שבו כלומר כי בשמחתו יהיה מן הבהמה כלל שאין בו צורך · ואחר כך אמר מן הבקר ומן הצאן אמנם הזהיר מתחילה על המובחר שבקרבנות והוא מגופו ותח״כ מממונו לכך נאמר קרבן לה׳ כי מצד האשה יתקנא לסביניה ע״ד שאמרו״ל שמנה הם כמוהים לשמים כו׳ ואחד מהם מי שאין לו אשה וקי״ל · ונראה לפרש עוד אמרו כי יקריב ע״ד כל המנהג שאשה מזבח מוריד עליו תמצות בדרך שהבחור הטעש יפה כשאמר שע״ו ומתוך שבזמן שהוא נשוי הוא נקרא אדם ואז הוא דומה לאלו הקריב קרבן כי הוא נושב קיום המזבח לכך נאמר אדם כי יקריב וקי״ל :

צו זאת תורת העולה היא העולה ונומר אח״ל כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה כו׳ וזה לפי שהעולה באה על ההרהור הלב שאמ׳ והעולה על המזבח · וההרהור הוא בא מעצמו ילמו הרע כנודע ובתורה אח״ל אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ע״כ התועלת הבא מן העולם בא ג״כ מן התולה ואותו תועלת בא ג״כ לאדם שאמר כדאיתא במסכת קידושין הכ הוא לעשרים דאמר בן כ׳ שנה ולא נשא אשה בל ימיו בעבירה בעבירה ס״ל אלא תימא בהרהורי עבירה ורוב מוחן ההרהורים מביאים אותו לידי בעילה כמ״ש רז״ל אלא יהרהר אדם ביום ובא לידי טומאה בלילה לכך נאמר זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה לכפר על אם התחום לכך נאמר הוא העולה ככתב בוי״ו ועקוד במיקד כדי לדרום הוא העולה כי אחם עולה לשון זכר והעולה היינו בא כי אם מן הזכר לך נקוד בחיריק לדרום בלשון נקיבה רמז שהאשה ג״כ כפרה על ההרהור לכך נאמר כל הלילה עד הבוקר כי ההרהור גורם טומאת לילה כאמור · ולבא הבין מדו בד פי׳ רש״י כמדתו רמז שהחתן הנשוי אשה הרי הוא ככהן שנאמר בחתן יהן פאר והאשה המכפרת על ההרהור צריכה להיות כמדתו כדי שיזדווג הדומה בדומה במדריגה כמו שבאמרו בפרשת חיי שרה ומכאני בד יבא ר״ל בזה הוא מכשה בשר ערוה ויהיה ניעול מן ההרהור · ובדרך כלל מצינו ד׳ דברים המצילין מן ההרהור · ת׳ העולה · ב׳ האשה · ג׳ התפנית שבבתי כהונה אח״ל שבאין לכפר על ההרהור הלב לפיכך היו בתפנית ג״כ תמות כמיין לב · ד׳ התורה כאמור למעלה · אך שהתפנית אינו בגד כל אדם שבחי אינו שייך כי אם לכהן מבל אינו אחם אדם לא מצינו שיהיה בידו לעשות דבר כנגד ההרהור זולת ג׳ דברים והם ליאשה אשה וללמוד תורה ולהביא קרבן עולה ג׳ אלו הם סעד לנב לכפר על ההרהור זהו שאמרו״ל מצינו בתורה ובנביאים וכתובים פתח סעדה לנבא · בתורה שנא׳ ותקחה פת לחם וסעדו לבבם · בנביאים שנאמר סעד לבך פת לחם · בכתובים שנאמר ולחם לבב אנוש יסעד רמזו לנו שלם אלו שנקראו לחם התורה שנאמר לכו לחמו בלחמי ושומר הקרבן שנאמר את חיבי לחמי ושומר האשה שנאמר כי אם הלחם אשר הוא לוכל ג׳ מיני לחם הם סעד לנב המהרהר לפיכך נאמר התורה ג׳ פעמים וקי״ל :

שמיני ויקריבו לפני ה׳ אש זרה ושומר בילקוט אבא חנן אומר לא מתו בני אהרן אלא בשביל שלא נשאו נשים כו׳ ואיתה שלכך נדונו בשם ע״ד שאמרו מהשם יגלו והשם תשלכם כי מי שאינו נשוי אז הוא מלא הרהורי עבירה והשתוה בוערת כשם בקרבו כדאיתא בגמרא במעשה דרב עמרם המסעני לימדו דיוקו מיניה ונפק מיניה כי עמודה דעורה שמר לו חזי דלית עורה ואמת ביבמות ועדיפנא מיכך כו׳ עיין בפרק עשרה יוחסין · זהו שנאמר ויקריבו אש זרה היינו ההרהור בשאשה זרה ע״ד שנאמר להגילך ממשה זרה וכל זה היה בסבת העדר הנשואין לפיכך נידונו בשם וקי״ל :

תזריע אשה כי תזריע וילדה זכר כאר בתורתנו כפרשת ויגש טעם למה שתרז"ל אין מזריע תחלה יולדת נקיבה כו' ע"ש ואמר רבי שמלאי כשם שיצירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף כך דיבו ותורתו כו' כי כמו שיצירתו ביצירה הוא הולאה על מעלתו שים לו מעלה יתירה על כל אשר היה לפניו בדרך שאמר במאמר שע"ב כך דיבו ותורה הקדמת זיווגו נאמר אחר ספריסות מן המלכים המזיקים ואחרון אחרון חביב כי תופסי הקדמת קדושת הזיווג היא קדושה יתירה וגדולה היא על האדם לכך סמך פרשה זו לאומרו והתקדשתם וגומר וכן פירש בעל העורים • כי המלכים האסורים אין בהם כ"א זיקוק האומר והמניעה בהם עשרת האומר וקדושת הזיווג הוא עשרת האומר והטורח כאמר כי מלאך יזכה לקיום המין ויזכה שי"ב למעלות רוחניות כאשר שאמרו שרוי בלא תורה כו' • ובא המצל בחיסור המלכות אל האשה ע"ד קרקן לו ויאכל לחם ורצה לרמות שיהיה פרוש מלאכול לחם האסור לו ודבק באשתו לבד וכל מקום שאמרת גדר שרוה שם תמצא קדושה לכך נאמר בפרשת חיסור המלכות והתקדשתם וגומר וק"ל :

מצורע זאת תהיה תורת המצורע במסכת יבמות מביא מספר בן סירא שאמר בה אשה טובה מאשה טובה כו' אפי שהרעה בה על לשון הרע כמודע וז"ל אמרו עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט' משה נטלו וגשים כו' ג"כ היא מוכחת יותר אל הרעה מאד פעמים דבריה לכן אר"ל אל תרבה שיחה עם האשה כו' כדי שלא יבא גם הוא לידי מדה זו • זה"ש האשה טובה על ידה יזכה לתורה ע"ד שאמרו רז"ל כל פעמי' ביטין חוץ מפעמי' דאורייתא דהן עבין זה"ש אשה טובה זה התורה שנקראת לקח טוב שנאמר לו במתנה כד"ת וממדבר מתנה על ידי האשה טובה יזכה למתנה זו ע"ד אר"ל שרוי בלא תורה • אמנם האשה רעה מרגלת אותו לדברים בטלים ומזיקין וכל פעמים ביטין כי הם סיבת הרעה ואין לו תקנה וק"ל והוסף אל הבאן לסדר לו ספר בריתות ודי בהערה קטנה זו לפיכך על זאת יתפלל כל חסיד אליך נעת אולת האשה הנאוה ותז יזכה שלמטה מיש רבים מליו לא יגיעו :

אחרי מות בהתחלת כל מי שאין לו אשה שרוי בלא כפרה שנא' וכפר בעדו ובעד ביתו • נראה לפרש ע"ד שאמרו"ל ג' הקב"ה מוחל לכל עוונותיהם ח' העושה אשה כו' • ונראה ליתן טעם על זה לפי שאמרו"ל כל זמן שאינו נשוי אינו נקרא אדם וק"ל בדין הוא שיהיה פעור מן העונש אחר שאינו אדם בשעה שעושה עבירות והרי הוא כמצל בבהמות נדמו אל מצד שנברא דו פרצופים והרי הוא אשר המחצית החמצ כל זמן שאינו נושא אשה אין מותלין לו שמא לא ישא על זה החופן הרי נגמרה יצירתו אשר ועבל פוס וכך היא בריאתו אמנם כאשר ישא אשה תגלגלי מלחמה למפרע שעד עכשיו היה אשר ועכשיו נשלמה יצירתו וק"ל מאותו יום ואלאה הוא בר עונשין • אים אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה רמז שאפילו לאשתו שנקראת שארו לא יקרב להגיעתו כי הוא המיעוט הרשה היא לנו זה"ש לגלות ערוה כ"א לקיום המין אז להנאל מעבירה וזהו הדרך אשר ישרים ילכו בו • לכך נאמר כאן האדם ואי בשם שאיחוזו ביצירה הוא הולאה על מעלתו שים לו מעלה יתירה על כל אשר היה לפניו בדרך שאמר במאמר שע"ב כך דיבו ותורה הקדמת זיווגו נאמר אחר ספריסות מן המלכים המזיקים ואחרון אחרון חביב כי תופסי הקדמת קדושת הזיווג היא קדושה יתירה וגדולה היא על האדם לכך סמך פרשה זו לאומרו והתקדשתם וגומר וכן פירש בעל העורים • כי המלכים האסורים אין בהם כ"א זיקוק האומר והמניעה בהם עשרת האומר והטורח כאמר כי מלאך יזכה לקיום המין ויזכה שי"ב למעלות רוחניות כאשר שאמרו שרוי בלא תורה כו' • ובא המצל בחיסור המלכות אל האשה ע"ד קרקן לו ויאכל לחם ורצה לרמות שיהיה פרוש מלאכול לחם האסור לו ודבק באשתו לבד וכל מקום שאמרת גדר שרוה שם תמצא קדושה לכך נאמר בפרשת חיסור המלכות והתקדשתם וגומר וק"ל :

מצורע זאת תהיה תורת המצורע במסכת יבמות מביא מספר בן סירא שאמר בה אשה טובה מאשה טובה כו' אפי שהרעה בה על לשון הרע כמודע וז"ל אמרו עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט' משה נטלו וגשים כו' ג"כ היא מוכחת יותר אל הרעה מאד פעמים דבריה לכן אר"ל אל תרבה שיחה עם האשה כו' כדי שלא יבא גם הוא לידי מדה זו • זה"ש האשה טובה על ידה יזכה לתורה ע"ד שאמרו רז"ל כל פעמי' ביטין חוץ מפעמי' דאורייתא דהן עבין זה"ש אשה טובה זה התורה שנקראת לקח טוב שנאמר לו במתנה כד"ת וממדבר מתנה על ידי האשה טובה יזכה למתנה זו ע"ד אר"ל שרוי בלא תורה • אמנם האשה רעה מרגלת אותו לדברים בטלים ומזיקין וכל פעמים ביטין כי הם סיבת הרעה ואין לו תקנה וק"ל והוסף אל הבאן לסדר לו ספר בריתות ודי בהערה קטנה זו לפיכך על זאת יתפלל כל חסיד אליך נעת אולת האשה הנאוה ותז יזכה שלמטה מיש רבים מליו לא יגיעו :

אחרי מות בהתחלת כל מי שאין לו אשה שרוי בלא כפרה שנא' וכפר בעדו ובעד ביתו • נראה לפרש ע"ד שאמרו"ל ג' הקב"ה מוחל לכל עוונותיהם ח' העושה אשה כו' • ונראה ליתן טעם על זה לפי שאמרו"ל כל זמן שאינו נשוי אינו נקרא אדם וק"ל בדין הוא שיהיה פעור מן העונש אחר שאינו אדם בשעה שעושה עבירות והרי הוא כמצל בבהמות נדמו אל מצד שנברא דו פרצופים והרי הוא אשר המחצית החמצ כל זמן שאינו נושא אשה אין מותלין לו שמא לא ישא על זה החופן הרי נגמרה יצירתו אשר ועבל פוס וכך היא בריאתו אמנם כאשר ישא אשה תגלגלי מלחמה למפרע שעד עכשיו היה אשר ועכשיו נשלמה יצירתו וק"ל מאותו יום ואלאה הוא בר עונשין • אים אל כל שאר בשרו לא תקרבו

בהר ואם כי ימוכר אית מוכר עיר חומה • ע"ד אמרו"ל האמרו בלא אשה שרוי בלא חומה שנאמר נקיבה הסובב נבר נמצא בזמן שהוא נשוי הרי הוא מוקף חומה וחק"ל אם יש בחיתן קשתו ולא יוכל לו האויב הפנימי היינ"ל וזה דווקא אם זכה אז היא לו לעזר • אמנם אם לא זכה שהיא ג"כ כנגדו ואז הכבל המלחמה עליו מביא ומחזק ועליו נאמר עיר פרוצה אין חומה אים אשר אין מעצור לרוחו כ"ל לרוח הרהורי עבירה שבו וזהו סוד הקרי והכתיב בפ' זו אשר לא חומה בחיצ ולו חומה קיינן כי העיר היא העיר קטנה שהאדם נמשל בה וכמו שמיינו במי שאשתו אשה שנאמר בו נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו וגומר נמצא שבאותה שנה הוא נגאל מיד היינ"ל אשר בקרבו אם תרבו ואם לא ישמח באשתו שנה אחת שהוא אז יהיה הבית התחתי לחלוטין ביד יצרו הרע כך נתנה התורה שיעור זמן שנה תמימה לגאולת הבתים שבעיר חומה ואם לא יגאל בשנה זו אז וקם הבית לקונה

לקוטי לעמיתות כי אם זה עצה המלכים ·
וכתיב לא יצא כיובל תפילו תורה שהתנה בקול סופר
וסיף חירות מן היפה"ב כמ"ש מצכהו לב"ה מ"מ אין
בו כח להיות שליט על יגרו אחר שבכך טעם טעמו
כנודע מצבע הענין · אך בתי התלים אצר אין לסם
חומה זה שלא היה נבוי מעולם וחשקה נפשו בתורה
כען עזאי אז נחלה תהיה לו מצד התורה וכיובל יצא
לחפשי חירות על הלוחות כד"א במשוך היובל המה
יעלו בהר :

בחקותי ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד ·
אם אין שלום אין כלום ע"ד חז"ל השרוי
בלא אשה שרוי בלא שלום שלום כבר בארנו מהות השלום
במאמר שע"ב · זהו שהכתיבים מתחילה על פרי הארץ
במאמר ונתנה הארץ יבולה ואח"כ הכתיבים על פרי
שנאמר ואתי שלום בארץ היינו שלום בית הבא
בעון זה שאמר ונתתי שלום בארץ ואין מחריד כי מי שהוא
מצד האשה ושכיבה זו ושכבתם ואין מחריד כי מי שהוא
בלא אשה יתרחיל לוותו תמיד הרהורי עבירה על מכאובו
בלילות ואח"כ אמר והשבתי חיה רעה מן הארץ זהו
כיוצא היפ"כ מצד האשה כמ"ש ודפקתם את חוביכם
לפיכך אמרו שהשלום שקול כנגד הכל כי השלום הוא
גמר יפיות האדם וסוד הגלחת שלימותו כי יהיה חז
שלום בעמיו מן החויב הפנימי כאמור :

במדבר ויחילדו על משפחותם וגו' פירש"י הביאו
ספרי יחוסיהם כו' כבר בארנו במאמר
שי"ג חז"ל כל הנושא אשה שיהיה הגונה לו כאלו זכעו
לכל העולם מלא כו' כי הזכרת במלא תינו מצמית שום
צמח עוד כד"ה ארץ מלאה ולא אשב היה רחויה
ליפיצת בני אדם זהו שמצינו פסוק ואלה העולים מתל
מלח וגו' ולא יכלו להגיד זרעם ובית אבותם אם
מישראל המה לפי שישראל מבניו היתה מעטו שלימה
ולא היה פסול בזרעו לכך נאמר כאן ויחילדו על
משפחותם לבית אבותם היינו נחייחסו לאחר יעקב ולא
לאחרי התמהות שהיו מלבן לפיכך משפחת אשם היתה
קדויה משפחה כי האב הוא העיקר והזרע שלו הוא
דווקא ואינו כ"א פקוד באשה וכן פירש רבינו בחיי
שבאשם כי תזכיר · ובנים לא היו להם אם היו להם
לא מהו מכאן למדו רז"ל שלא מהו בני אהרן כי אם
בעבור שלא היו עסוקין בפריה וכתיב לכך נאמר ראה
חיים עם האשה וגו' וזהו שאמרה הבא לי בנים ואם
אין מתה אנכי וק"ל :

נשא חים כי תשא את ראש · אמר רב שמואל בר
יצחק כי פחת רים לקיים בפסוקא אמר הכי אין
מזווגין לו לאדם אשה שלא לפי מעשיו שנא' כי לא
יוסף שבט הרשע על גורל הצדיקים · כבר בארנו
במאמר שע"ד שלמד רים לקיים זה מפ' פסוקא שנאמר
הא נקה החים מעון וגו' בזמן שהחים מעוקה מעון אז
כוותי לא בעונו נזדווג לו זיווג בלתי נאות זה מ"ש
הקלקול תלוי בה ולא בו לפיכך האשה תשא עונה כ"ל
היא גרמה כל זה שעומתים גרמו לה אצר זה
למעט בזמן החים מעוקה מעון אם כן הוא היה
סיבת המעשה כי אלד מעשיו נזדווגה לו כאמור ·
גם נוכל לומר שלמד רים לקיים זה מפסוקא הפרשיות
כי בפרשה שלפניה נאמר חים אז אשה כי יעשו מכל
חטאת האדם וגומר מ"ב הפרשה מדברת בחומרת לכך
נסמכה לה פרשה סוטה כי לחומרת נתן האלהים זיווג
זה · זה שאמרו כי פתח ר"ל בסוטה משמע מיד בפרשה
בפרשה למד זה ומיינו מצד הסמיכות ועוד שבפרשה
שלפניה נאמר חים אז אשה ומכאן למדו שהשוו אשה
לחים לכל עונשין כו' וזה מופת שהיא והם שוים
במעשיהם ומיינו לפי מעשיו לפיכך נסמכה לה פרשת
סוטה · ונסמכה לפרשה זו פרשה נזיר שכל הרואה
סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין ר"ל יהיה פרוש
מכל תאוה העוה"ז כי הם סיבת כל חטאת וכל עון ·
ואח"כ נאמר פרשת ברכת כהנים להורות שמצד
מעשיו יזכה לאשה הגונה כי בזמן שהוא פרוש מהבלי
העולם אז הוא בוודאי יזדיק בכל דרכיו ויסיד בכל
מעשיו ואז מזווגין לו אשה טובה שנברכת כהנים
מתחלת בנברכה ומותמת בשלום ע"ד שאמרו ז"ל השרוי
בלא אשה שרוי בלא ברכה ובלא שלום כו' ובמאמר
שע"ה בארנו כל הפר' על המעלות הנחלים בזיווג
זה · ומצינו שהפלת י"ח ג"כ מתחלת בברוך ומסיימת
בשלום ע"ד שנאמר ה' יברך את עמו בשלום וכתיב
ומה' אשה מבקשת לשפוקי ממה שנאמר בסוטה כי
תשמא לאיש אשתו · וסמך לפרשה זו חנוכת הנשיאים
שים בפר' הסיה ג"כ הוכחה על השלום שכן נאמר
בראשון וקרבנו בוי"ו כאלו כי' אחד קדש לו וזהו
טעם המזלות שעולים לאחוריהם כדי שכל אחד יכלה
את מי שאחריו ולא את מי שלפניו ומהלכים כעולה
בשלום לאחוריו וזה מבואר למבינים :

בהעלותך וירא את העם בוכה למשפחותיו חז"ל על
עסקי משפחותיו דהיינו ערוות שנאמרו
להם · יש להקדים מה ענין לתלונה זו כאן שהרי עיקר
תלונתם היתה על הטבר ואיך הכנים ענין הערוות
לכאן · ע"כ ז"ל לפי שהוא מהידוע שהתאוה נמשכה
מכח הבהמיות שבאדם והבהמה ידוע ומפורסם שאין
לה תאוה ותשק נופני שהחומר מפעיל ממנו ומרגיזו
כמו התאילה והבעילה אע"פ שבאדם מתאוה לכמה
מיני תאוה זולתם מ"מ כולם ענינים תיעוניים הבאים
מן הכוח החיוני שבאדם אמנם הבא המרגיש אינו
מרגיש כ"א בשתים אלו הפעליה בפועל כי הכפוח
אינו כ"א ההגנה מן הקור והניעה ואינו כ"א הערך
הפעולה אבן בשתים אלו יתתן האדם לפתר בהמות
ואיתו אתן לך מצינו בפרשת אחרי מות שהזהיר
מתחילה על תכילת הדם ועבילות ועריות ואח"כ
הזהיר על הערוות כי אלו ואלו מטמאים ומפקיים
הנפש המשכל' עד שאם יהיה נמשל כבהמות נקמה ויהי'
משחת מלים מרחמו כמ"ש להתוה יבקש נפרד בכל
תוכיח יתבלע הרי שהוא כאלו עבר על כל התורה
לפיכך הזהירה התורה על המלכות האסורות שיהיה
פרוש מכאן מיני המאכלים וגם הזהירה על הערוות
שיהיה פרוש מכאן מיני נשים בתופן שלא יפתר לו
כ"ש מעט מזער כן המלכל המותר בפיו לצורך קיומו
ההכרחי וכן לא יפתר לו כ"ש הדביקות בחשתו לקיום
המין ההכרחי לכך נאמר כאן ההתוו תאוה כפל

לכון רמז לפי מיני התורה הלו ומיניהם רמזו במלאכת מי יתכילנו בפר כי התפנים נרמז ג"כ בל' תכילה כמו כ"ה הלחם הפר הוה תוכל וזה"ם בוכה למשפחותיו על פתח אהלו ומין אהלו אלא לחמו ע"ד שנאמר שובו לאהליכם ודברו רז"ל שהיה להם הפנים • ומכאן רמיזה בעיקר מיסוד הערוות היה כדי לפבר התורה ומידבק בחכמה ע"ל הקדושה וכן פירשו רוב המפרשים :

שלח לך ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' זה הרהורי עבירה וכן אמר רב הונא בסנהדרין

פני שהרהור אלא לחטא הרי הוא כל ימיו בהרהורי עבירה ואלו הקשיות יעשוק במצות ניצית כי הניצית מגילין מן הזנות כמעשה בהרהור שפבר הזנות בעד ד' מאות זוז כו' ולסוף נכשלה בניצית ופירש ממנה וכמו כן הניצית מגילין מהרהורי עבירה כי יש בניצית רמז לזיווג הקשה כי יש בהם ה' קשרים כנגד חמשה מיני זיווגים הקשרים זה בזה הפר עליהם נאמר כי כלם כעדי הלבני והקשרם כלולה וכל זה תמלת מבואר במאמר שב"ע ע"ם זה"ם על כנפי בגדיהם כד"ה ופרשה כנפיך על אמתך וכן מניו לפון זה בגמרא בפסכת קדושין על מקרא בבגדו בה דרש ר' עקיבא כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה ק"ו פרישת הבגד רמז לחשה • והניצית שבכנפיים רמז שיהפלל בפריעת כנפיו על חשתו ואז לא יחזור לחרי הרהורי עבירה בלבבו כי ניצית הוא ל' רחייה כפי' רש"י ומשכיל יבין :

קרח ויפמע משה • פי' בעל הטורים שני תיבות הלו בגימטריה מכאן שהשדוהו בחשה • וים לדקדק מה ענין חשד זה לכאן • ונ"ל לפי שהוה מהידוע מה שהרז"ל הוי מקפלל בשלומה של מלכות שהלמלה מורחה הים את רעהו חיים בלעו ומשם שהתנחות שים לאיזו מהניזו על העם הוה ענין הכרחי מצד פרוד הלבבות שביניהם וים לחום לכאה מיני מחלוקת לפיכך המהניזו ההוא נוהג בהם ע"פ הפכאה אחת לחמש בזמן שהשלום מחווך בין האנשים וכש בעלי הפכאה אחת אין להם נורך בשום מהניזו שיתנשא עליהם • וה"כ מאחר שהרז"ל השרו בלה השה שלום כו' וכבר בחרנו במאמר שע"ד שמצד החשה ושלום בטבע בין כחות האנשים עיין שם לכך אמר קרח למשה כי כל העדה כולם קדושים כ"ל דבוקים בנשמותיהם כי כל קדושה היא גדר ערוה ובחוכם ה' כי שם של י"ה מחווך בין הים לחשדו והוא שם של השלום וכן יסד הפייע ביולדות שאומרים בחחומה פי' הסוד י"ה הוא מלון השלום כו' וה"כ מאחר שהשלום מחווך ביניהם מצוע התשדו על קהל ה' שאין להם נורך במהניזו זהו שאמרו ויפמע משה בגימטריה מכאן שהשדוהו בחשה והוא שהשדוהו בסילוק שם של י"ה מצד הזנות והוא העבר השלום ולכך דעתו של משה שים להם נורך במהניזו כי ופסק חוט השלום החורז את הכל זה"ם בפרק חלק לון בן פלת חשדו הפילתו כו' ר"ל מצד חשדו ניצול מן המחלוקת בדרך שנתבאר לפיכך נידון קרח במה שאמר וירדו חם וכל אשר להם חיים שאולה לפי שערער על המהניזו שזלזלו בים לת רעהו חיים בלעו

לכך נאמר רשה חיים עם החשה וק"ל :

חקת ולא היה מים לעדה וגו' • ויבא העם עם משה

וגו' פירש"י מכאן שהיה הבאר בזכות מרים • לפי שהחשה נאמר לבאר שנאמר שהה מים מבואר ונוזלים מחוך בחרך ופשוטו של מקרא מדבר בחשתו וכן פי' החכן עזרא • והטעם שהחשה נאמר לבאר מים חיים לפי שהיו סיבת קיום המין ומקור נציעות החולדות והיו סיבת חיי עד כדרך שנתבאר במאמר של"ז לפיכך היה הבאר בזכות מרים ועוד שהבאר היה מספיק ליפרל"ל מזון לכל צרכיהם וכן נאמר בחשה הגושה ממרחק תביא לחמה וזה היה בזכות מרים שהיתה מספקת מזון לילדים כמו שפירש"י על פסוק ותחיין לת הילדים • לכך פסק הבאר במיתתה ולפי שהחשה סיבת השלום לכך נאמר בהעדרה וירא העם עם משה ומכאן רמיזה שבמניעת גשים לדקניות בעולם הרי גם השלום מחווך בעולם וק"ל • לשבת ב' במסורת א הכוונה לשבת עד ב לשבת תבאר בחלן כענין פי' בעל הטורים רמז למה שחרז"ל שהה עמה עבר שנים ולא ילדה חייב ליטלה לחרת וזהו לשבת עד היינו עדיני • כי החשה לשבת יגיה דווקא לקיום המין זהו שני פעמים לשבת וק"ל :

בלק מה טובו אהליך וגומר לפי שבלק חפץ שיקללם ובחה החשונה שהם רחוייס לברכה מצד שכל אחד מהם דבוק בחשתו ולא בחרת פ"ד שחרז"ל הברוי בלא חשה ברכה כו' ומטעם זה נתן לו עצה לבטוח להכשילם בזנות כדי שחחול הקללה כי רחה שהברכה חלה מצד שהיו גדולים מעריות לכך נאמר ומגבעות חשורנו הם החחות בפרש"י וזהו שחשבח ואומר מה טובו אהליך יעקב ואין לחכ חלא חשה שנאמר שובו לאהליכם ודברו רז"ל החיר להם חמשים החיטה • ואמר מה טובו ע"ד שרוי בלא טובה • משכותיך לשון משכון כי לפעמים היה נחמשכנה בעוון כמו שלמדו מפסוק למה יקח משכנך מחחיתך • וכן פי' בעל הטורים בפרשת כי תצא על פסוק לא יחבול • כשלים נעיו הזכיר ד' דמיונות כשלים כנגות כחלים כחרזים בפרק חלק שאמרו מברכותיו של רועו רשע שחה למד מה היה בלבו לקללם כו' בקש לומר לא יהיה להם בתי כנסיות ומדרשות על זה אמר מה טובו אהליך כו' נרחה לפרש כל האמור על החשה • בקש לומר לא יהיה להם בתי מדרשות ע"ד שרוי בלא חורה • בקש לומר לא חשרה עליהם שכינה ע"ד שחרז"ל שמונה כשלוין לשמים ואחד מהם מי שאין לו חשה ואמר משכותיך ישראל בקש לומר לא חהי מלכותם נשבת כי כל כלה הנושעה זוכה אינלו ממנה מלכים כמו שפירש"י גבי תמר • ואמר כשלים נעיו • בקש לומר לא יהיו להם זחים וכרמים כד"א משחך כגפן פוריה בניך כשחילי זיחים • ואמר כגנות כו' • בקש לומר לא יהא ריחם נודף כי החשה המשכלת ריחה נודף והיינו הטם טוב כד"א מה יפו דודיך לחותי כלה מה טובו דודיך

וריח שמיך מכל בשמים על זה אמר כהבליס נעמ
ה' שריח נשותיהם ההגונות נודף בעולם עד שרחוי
לספר בשבחה כמ"ש קמו בניה ויאשרוה וכן נאמר
במשלי ויהללוה בשערים מעשיה • בקש לומר לא יהיו
בעלי קומה מיוחד לבניס רוזנים בתורה והס בעלי
קומה במעלה לכך אמר כהרזים בלבנון יגבה וזה
מיוחד לבניס בני תורה ומצוה כד"א נזיך כהמר יפרח
כתרז בלבנון יגבה וק"ל • יזל מים מדליו רמז לתורה
ע"ד שרוי בלא תורה • וכוף העניז מוכיח על דבריו
שראה להבעילם בזנות לפי שראה מעלת מנד
הס גדורים מעריות ודבוקים בעמוקיהם כאמור :

פנחס הגי נותן לו את בריתי שלום • לפי שקנא
על הזנות נמצא שמעכביו יהיה כל ימ' דבק
בחשבו ולא בחמרת ותרז"ל השכרו בלא חשה שרוי
בלא שלום לכך שכרו מרה כנגד מרה נאמר הגי נותן
לו את בריתי שלום • החתוכי הפליאי פירש"י שחתם
עליהם הקב"ה שם "יה כו' כי שם "יה הוא שם
השלום כדאיתא בפיוט של הגיטותין פירוש הכוד
"יה הוא לחדון השלום והשרוי בלא חשה שרוי בלא
שלום לכך נסמך עניז זה לפסוק את בריתי שלום
ומה שהשם הפוך לפי שהוא כדרך החותם שהאותיות
הפוכות עליו כך חתם הקב"ה שמו עליהם וק"ל • וזהו
סוד לומרו כי ביה ה' צור עולמים שני עולמים כי
החשם נקרא עולם קטן ונברא דו פרצופים והקוק
הס שם י"ה יו"ד בחיים וה"ח בחשה • ולכך העיל
הס הקב"ה דווקא שם י"ה להורות שכולם נברחו
מלים וחשבו ולא מן המצריים וק"ל :

מטות נקום נקמת בני ישראל וגו' הן הנה היו
לבני ישראל בדבר בלעם וגומר נקמה זו
היתה על הזנות שהפרידו לחשם שרוי בלא שלום
העדר השלום כי השרוי בלא חשה שרוי בלא שלום
לכך אין שלום אמר ה' לבנשים ונוה ללחום בהם
והעיקר בנקיבות שנרמו המכשול ההוא כמ"ש הן הנה
היו וגו' • וכאן זה לפסוק הלא החקים אשר נוה
ה' לא משה בין אים לחשבו היינו דברים המעורבים
ניהיהם המשבבים ההנה והשלום והמה בקשו
להפריד ניהיהם וק"ל :

מסעי אשר יצוו מחלק מנדים לנשלותם • היינו
שיצאו בזכות נשים לדקניות שבלותו הדור
שהעמידו שבלות הרשב כמו שפירש"י על פסוק
מחלות הנובלות וכדדרש רבי עקיבא במסכת סוטה
בשכר נשים לדקניות כו' ומסיק במאמר ההוא שעיקר
לדקנים היתה שהיו מזקקות לבעליהן תחת התפוח
וגו' זה"ק לשלותם • לך למשפחות מצה תביאון
תהייה לנשים על הדרך שבארנו בפ' חיי שרה בשם
רבינו בחיי שהזיווג הטוב הוא בקרובותיו דווקא וכן
תרז"ל בפרק הבא על יבמתו תנו רבנן התובא את
שכניו והמקדא את קרוביו והעושא את אחותו והמגדל
שלש נערי עליו הכתוב המדבר לו תקרא נא' ועתה וגו'
ובקרא ליתן טעם בכולם המדבר לנערי ע"ד שבאמר
לומר לחזו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה •

הזכות כלומר זה שאמרו רבה למדתי מחכם וגומר ודרבו רז"ל מה לחי בחגם לף אחם בחגם ר"ל למדתי מחכם סדר התפלה וממני תרמו וכן תעשו מה לחי בקשתי בחגם לף אחם תעשו כן לעת מצות זו אחם ובמאמר שפ"ג כאחרי העניז בדרך אחר והוא שיך לחהוגת מחגים גם הפעמת גחמו נחמו עמי תמצא מבואר שם במאמר שפ"ג :

עקב והיה עקב השמעון וגו' כחיב למעלה היום לעשותם ודרבו רז"ל היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם וזה מדבר במי שאינו עובד את ה' מחמת קיבול שכר בעולם הזה והרי הוא עובד מאהבה וסוף השכר לבא ממילא בעוה"ב ות"ל כשתעבוד את ה' מאהבה אז והיה עקב השמעון המצות קלות שאדם דש בעקביו השמעון ויהיו בעיניך קלות כחמורות לפי שהעובד מחמת קיבול שכר חושב שהמצות החמורות יש להם שכר גדול מן הקלות לפיכך הוא מניח הקלות למנם העושה מאהבה הכל בוא בעיניו כחמור . ואז ושמר ה' לך את הברית ואת החסד לפי שנאמר ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשיהו יאמר שהחסד והצדקה שהאדם עושה עם הבריות אינו נקראת על שמו של האדם העושה שהרי יקבל שכרו על זה כפליים כמ"ש ים מאזר ונוסף עוד אלא החסד נקרא על שמו של הקב"ה שהוא משלם לו מה שנתן לך אמר ולך ה' חסד שלך הוא שהרי סוסך לשלם לאיש כמעשיהו ות"ל הצדיק מה פעל ועשה אינו כי אם כמי שנתן מעותיו בשמורה להרויח בו אמנם אם אמנת קלות השמעון מצד שהוא עובד מאהבה ולא מחמת קיבול שכר אז ושמר ה' לך החסד כ"ל שלך הוא . ובהפך זה נ"ל מה שהגלל הרעה הגדור חסד אל כל היום הזה וק"ל . ועל זה אמר ואהבתך וברכך וברך פרי בטנך יאמר שבזכות שאהבי עובד מאהבה אז תזכה לאהבה הגוגה ובנים הגוגים כי העובד מחמת שכר כשיפסק על האהבה יחלה האהבה במ"ש בדרך שבארנו למעלה בפ' ואחחנן ויש לחוש שמא לא יספיק הזכות לאמנם העובד מאהבה יבקש מהנת חנם ואז לא יבוש ויקש ויזכה לברכת פרי הבטן האמצך לו מאהבה הגוגה כלומר . כמ"ש אהבך כנפן פוריה בניך כשתילי זיתים וגומר הגה כי כן יבורך גבר יראת ה' וירמה זו היא בעצם האהבה בדרך שבארנו בחיבור זה במאמר ב' . ע"ש :

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה . הסרוי בלא אחה שרוי בלא ברכה וכחיב בית והון נחלת אבות ומה אחה מצליח נמצא שאחה עובה מחה מלהיות היה לך נאמר רחה אנכי נותן לפניכם היום ברכה . אמנם אם לא זכה אז היה כנגדו וקללה תחצב לו ודבר זה אין לי נותן לפניך כ"א מעשיך יבחקוך ממנה לכך נאמר את הברכה אשר תשמעו לא הזכיר לשון אם כמו בקללה לפי שהברכה שהזכיר הקב"ה הוא הנותן מוחה מחנת חנם בלא שום הגלי נמצא שבהחלת הנתינה היה ברכה ולחיים אמנם לסוף אם לא יזכה ויגרמו מעשיו שהיא מחצב לו לקללה בזה הזכיר לשון אם כי בודאי על הגלי זה דווקא הקללה באה וזה שהזכיר בפרשה כי תבא העריות בתוכן ברכות וקללות וק"ל . ונחת אם שאמרו רבה אם הברכה על הר גריזים הוא אל רבנו כמו כאב ככם ודרבו רז"ל במסכת ברכות רבנו ואל תחמתו לעולם יהגיו אדם ע"מ על היה"ר כו' וזה מנוי דווקא בנפילת אפים כמבואר בהרבה מקומות . והקללה על הר עיבל הוא מי שאינו עובד את ה' בשמחה כ"ל בחבילות כי אל"ף ועי"ן מחחלפים זה בזה וזה שאינו מקיים ונחת אם אחתו אחר לקח לפיכך אינו זוכה לברכה והיה חלה על אחם מבקשי ה' אחר שמחת עולם על ראשם :

שופטים אחר בנה ואחר נטע ואחר אחרם אחרז"ל במסכת סוטה למדה תורה דרך ארץ שיהא תחילה בית ואח"כ יטע כרם ואח"כ יפח אשה . כי אדר פעולותיו יהיו על זה החופן שיאחדל מחחילה בחקון גופו שנמצל לבית שנאמר עד אחר לף יזעו שומרי הבית והיא מנוה לחשובה שהאדם חייב להתעסק בה אשם יחלה ויחלש לף יוכל לעסוק בחורה ומנוה ואח"כ יאחדל לעשות בחיקון נפשו בחורה שנמצלה לכרם שנאמר מזבח יינה וגו' ואח"כ כשעשה לעצמו יאחדל לעשות לזולחו דהיינו שיעשה אשה להוליד בנים ולהשפיע עליה מצני הללוחיו בזה ובבא לחמם הוא עצמו קודם להם וק"ל . כי אקבל על עיר להלחם עליה היינו לעיר קטנה שהאדם נמצל בה ואחה רואה להלחם ביאנך אז וקראח אליה לשלום שאשה אשה ע"ד שאחז"ל השרוי בלא אשה שרוי בלא שלום והיה אם שלום ענך וגומר שיצלים לויניך הפיימי אחך והיה כל העם הנמצא בה לשם כי כל כלי המעשה יהיו משועבדים אל השבל . ואם לא אצלים שאחלה לף יוסר ונחת עליה לעשות המוסר בצומות והעניות עד שיאר לו בכל שעריו ואז יחנו ה' בידך או ע"ד אז"ל במסכת ברכות מי אזיל מוטב ומי לא יזכור לו יום המיתה דהיינו יום נחה ומבוכה זה שאמר ונחת עליה :

כי תצא כי תהיין לאיש שתי נשים וגו' רמז לאשה המורדת המסורשה לקבילת יעקב ואשה שאשה כל העניז כאב בתרגומו במאמר שמ"ב . כי יקח איש אשה חדשה וגומר הורה שיזכה מנד האשה לאהבת הבריות . א המלחמה הפיימית שעשו יצרו הטקש בנפילת האשה כי יאמר ניחל בעינה דשמעה ואז יהיה שלום בעצמו . ב שיהיה ניזול מכל פעמים רעים העוברים ומולפים בעולם כמו שאמרו שרוי בלא חומה שנאמר נקיבה הסובב נבר וזה בדרך שבארנו במאמר שנ"ו . ובמאמר שע"ח . ג הוא שמוחלין לו עוונותיו כמו שלמדו מפסוק ויפק רעון מה' במסכת יבמות . ד הוא שיגיע למדריגת השלמים העובדים את ה' בשמחה כי השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה . וכבר ידעת שהשמחה היא עיקר שלימות הפועל כמ"ש עבדו את ה' בשמחה ועל ד' מדריגות הלו אמר כאן כי יקח איש אשה חדשה לו . א שהקושי המלחמה העצומים זה"ש לא יצא בצבא שלא יעטרך עוד לצאת לצבא למלחמה כפעם בפעם כי שקטה המלחמה כלומר . ב שלא יעברו עליו מקרי העולם זה"ש ולא יעבר עליו לכל צבא כי מאחר שהוא זוכה לכל היעודים האלו עובה ברכה שמחה אם כן אין שכן ואין שבט

רע במעורו ומסיד המסתה במעונו. ג שמותיו נמחלים זה"ס נקי יהיה לביתו היינו נקי מן החטא. ד סיגיע למדרגת המסתה זה"ס ומסח מם המסתו מסר לקח:

כי תבא יפו ה' מת הברכה בהסמיך. דרשו רז"ל בדבר הסמוי מן העין רמז להסתו כי לקיחת הגלע בהדם היה דבר הסמוי מן העין ומם זוה ה' מת הברכה וכל הענין המע מבואר יותר למעלה במאמר שכ"ח ע"ם. ומוכל לומר עוד שנקראת סמוי מן העין כי מלא הפלימים כך היא המדה שמין מסתכלין בהוד יפיה כמו פפרים"י מלא מברכים עד עכשיו לא הביר בה מהוך לניעות כו' זה"ם יפו ה' מת הברכה בהסמיך בזמן שהיא סמויה מן העין כי מם זוה ה' מת הברכה. ומסה הלמים בית הבנה כרם חטע. ביאה הסדר ממה שכתוב בפרשה שופטים לומר שבשעה הקלה יהיו כל מעשיך הפוכים וכלתי מסודרים:

נצבים נפיכם ונרך פי' בעל העוררים שמך הגרים לנפשים. ומוכל עוד לומר שכ' מלו הם מהנות עוברת ליפרמל כי בהסם טובה כתיב כם' ב"ם מסה טובה מתנה טובה. וכן הגרים (בזמן שהגרות היתה עוד נוהגת) טובה היא ליפרמל כשהלמומה מהדבקים בהם כי יכירו וידעו כי לתנו תורת למת וחקים יפריה למנם בשתין ישרמל זוכים לא הססה בלרעה לנוף כדתי' בם' ב"ם מסה רעה נרעת לבעלה וכן הגרים דרשו רז"ל קשים גרים ליפרמל כפתחת שב' וללוה עליהם הגר ונספחו על בית יעקב. הזכיר וללוה כד"א הפעם יולה אישי אלי כי כמו הססה שבזמן שזכה "לא היה לו לעזר ודבוקה בו כך הגרים. וכשאינן זוכין לא הם בלרעה בלמוד. לו סמכם לסף לפי שבניהם סיבת מחילת העון כסוף והססה והגר ע"ד מרז"ל ג' מוחלין לסם עוונותיהם גר שנתגייר והנוסף מסה כו':

וילך הקהל לא העם האנשים והנשים וטומר האנשים ללמוד והנשים לשמוע וספף ליהן שכר למביאיהם בהיות שפעולות של אים ומסה מלוקים קלת כי אם פעולה מיוחדת לאים לבדו וזה הוא הלימוד התוכני כמ"ם כל המלמד את בנו תורה כאלו מלמדה תפלות וזה שלמדנו האנשים ללמוד. ואם עסק מיוחד לה לבדה וזה שהיא מחוייבה לשמוע לניווי הבעל מה שיוטה לה בענין ברכי הבית כמ"ש והוא ישמול בך. ואם עסק מיוחד לבניהם בשוה והוא גידול הבנים לתורה ומצוה ודרך ארץ. זה שלמדנו האנשים ללמוד. והנשים שישמעו שלם התורה הם חייבים לשמוע לבעליהם. וספף ליהן שכר למביאיהם דהיינו לפי ומם המביאים מוהן מחת כנפי השכינה ומדריכין מוהן בלמור:

האזינו יערוף כמטר לקחי וגומר הזכיר מסה במוכרין ב' מיני נפים המיוחדים לכל אדם להוליד מהם. אחד התורה שנמסרה ליפרמל ככלה לתתן להוליד ממנה תולדותיהן של לדיקים מ"ע. ב' שתם מסה להוליד ממנה בנים עובדי ה'. כענדה אמר ישרוף כמטר לקחי מסה היא דרך לקיחה בדמים ממם כי יקח אים מסה ומכי היא חיים לעולם כמטר הזה שהוא חיים לעולם ומוליד ומצמית כמו שאמר כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה וגומר כך המסה שנאמר כלה חיים עם המסה וגומר והיא עשויה להוליד כלמור. והמשילה למטר שאין הכל שמחים בו כמו הולכי דרכים כך אין הכל שמחים עם נשותיהם כמו הולכי דרכים לחוקים כגודע. אמנם כנגד האורה אמר אזל כל אמרתי כי אמרות טהורות הכל שמחים בהם ואפי' הולכי דרכים כמ"ם המהלך בדרך ואין עמו תורה רחוי ליסרף כו' והיא עץ חיים לכל זה. ועל שניהם הוכיחם משה לשמור שיחא לו לא בניו מומם וגומר שבניו זרים יולדו דור עיקש ופתלתול שלא הלכו בדרכי לבותיהם הרי השמחת ב' מיני מולדות כאחד כמבואר מפשומו של פרשה:

וזאת הברכה ויאמר ה' מסיני בא'. פירש"י יצא לקראתם כשבאו להתיצב בהתחית הכר כאחז היועץ להקביל פני כלה שנאמר לקראת האלהים למדנו שיצא כנגדם ממנה לפי הנאה זו המציל במתן תורה הקב"ה לאחז ויאמרל מקבלי התורה לכלה. ואח"כ נאמר תורה צוה לנו משה ומרז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה שהתורה מאורסה ליפרמל ומשלו מקבלי התורה לאחז ובאמת שהקב"ה אירס לותנו בתורה זו כמ"ש ואירסתיך לי בלמונה ואמתנו לנו תורת ה' ככלה כמ"ש ויאז אל משה ככלתו שנמסרה למשה ככלה לאחז. זה שדרשו רז"ל במסכת יומא פרק בא לו אליהם מישים אקרא ת"ר בכניה אלו ת"ח שיושבים ודוממים בנשים ועושים בשורה בהנשים כי בערך הקב"ה יית' שמו הרי הם ככלה נעוטה ועונה. ובערך התורה הם באחז בעושה בשורה כי נמסרה התורה לאכמים כעודע לכך אחז הקב"ה משם י"ה על שבני יפרמל בפרשם פאחם כי הוא השם המשותף בין אים לאשם לפי שהיו בדמיון האים והאשם באחד בקבל התורה ע"כ מוהם עליהם שם י"ה. ומני זיווגים אלו אלון בשהם זיווג כי יקח איש אשה כי בו יזכה לזיווג התורה כמ"ם שרוי בלא אשה שרוי בלא תורה ומוהך זיווג התורה יזכה לזיווג השכינה כמ"ש מורשה קהילת יעקב ושמיך ליה ויסי ביעורון מלך. לכך מתחיל הפרשה בזאת הברכה והרי עדיין לא הוזכרו הברכות אלא שבא לרמוז שיזכו לזיווג השכינה והתורה מגד זאת האשה אשר בעבורה נוה ה' הברכה כמו שאמרו להניח ברכה אל ביתך וכמו שאמרו כי שם נוה ה' הברכה עד העולם אכי"ר:

אמר הכותב אברך את ה' אשר יעצני לפתוח אלוני המוסכלות האמונות שקופות למנות רמז בכל פרשה ופרשה על מעלת מחילת הזיווג כי בזה ימצא כל מעיין בו די מחסורו אשר יחסר לו בביאורך לכל פרשה ופרשה ענין מענין הכוונות הכללות אשר הקדמנו לסדר הפרשיות כי הם דרושים לכל חפציהם בהיות שהרמזים שבפרשיות קצנים הם מהכיל דרוש שלם כי אם כביאורך להם אין דרוש מן הפרקים הקודמים כי בהם ימצא כל מעיין קורת רוח לנפשו לדרוש בעת רצון ביום חמונתם וביום שמחת לבם ונזכה לשמחת

עולם על רחם ירחי ה' וחוסבי שמו ולבנין בית הבחירה במהרה בימ"ר • ומז יובלם הזיווג שבין ישראל להקב"ה כי מלינו במדרש שבשברה מקומות נקראו ישראל כלה כו' וכפי הנראה שבשברה מקומות

שפג עשרה פעמים כלה בפסוקים

הלו הם כנגד י' מיני שלמות שבחתן קונה והם טובה גדולה שמתה תורה חומה שלום כסדר שהם מצויין במכתב יבמות הרי שהם וברכתי פר' בראשית מנה טוב ד' והם עזר כפרה חיים ושקרא לחם והביא רחיים על כולם • א כנגד מרז"ל שברוי בלה טובה בתיב מה יפו דודיך לחותי כלה מה טובו דודיך • ב כנגד הברכה וכבר למדנו במשמ"ך בעיקר הברכה הם הבנים זה"ם שמי שביב עיניך כלם ונקבצו בלו לך וגו' והקשרים כלה ופסוקו מדבר כי חלה גם ילדה ציון את בניה • ג כנגד השמחה בתיב קול שמון וקול שמחה קול חתן וקול כלה • ד כנגד החומה בתיב גן נעול לחותי כלה ר"ל שמלדה הוא נעשה מוקף חומה • ה כנגד התורה בתיב נופת תטופנה שפתותיך כלה כי התורה חייט הם למולמיהם בפה • ו השלום כנגדו בתיב על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים וגומר ושמיך ליה ומשום חתן על כלה ישים עליך אלהיך כי הקב"ה נקרא ה' שלום והוא שומרו וגילו • ז כנגד העזר בתיב הלבשתי בגדי יש והיינו עזר ושמיך ליה וכלה העדה כליה • ח כנגד הכפרה למר תהי מלבטן כלה ר"ל שמלבנת עונותיו • ט כנגד חומר החדש בתיב לבבתני לחותי כלה לבבתני בחתה מעיניך ר"ל חתר שהברתו דו פרלופים הם כן כל זמן שלא נזדווגו הרי כחלו אין להם כ"ח עין אחת דהיינו חני לחדש לכך למרו שחיינו נקרא לחדש כל זמן שהיה כלה ולא נשלם הזיווג עדיין • י כנגד החייט שהוא קושר בחשבה זו בתיב מעין גנים באר מים חיים וגומר ושמיך ליה בחתי לגני לחותי ויכול להיות שהחייט שהוא קושר היינו חייט הנאחיים המחברים מלד כפרת השון וזה"ם באר מים חיים ונוזלים מן לבנון וק"ל • גם יתלה להביאת רחייט קלת מזיווג זה הוא דוגמת זיווג ציון וירושלים כמה שמרז"ל בת קול יולאת שדה פלונית לפלוני וים לדקדק בדבריהם שדה מלן דבר שמיט • ע"כ נראה שים כזה רמז על זיווג ציון וירושלים שנאמר ציון שהיא מחברם ושדה זה נזדווג לישראל בזיווג רחתן דהיינו ביום עלותם מלרץ מלרים על פי הגורל כי כבר למדנו שהוא דומה לזיווג שים וחשה כמ"ם כי יבעל בחור בתולה יבעולך בניך וגומר ופסוקו מדבר בזיווג מ"י לישראל שבזיווג רחתן לא היה הדבר תלוי בשום זכות כמ"ם לא בלדקתך וביושר לבבך וגו' כ"ה על פי הגורל אבר חלק ה' לכל החומות הלרץ חבר נתן לבני חדם ויפול הגורל על יונתו תמתו שרב שברכם תוהבו שינחלו הלרץ מבחר המקומות כמ"ם חבלים נפלו לי בנעימים לף נחלה שפרה עלי וכחבר נחפרדה החבילה ונחבעל הזיווג הרחתן חזי בזיווג הבני נחמד יוסיף ה' בניח ידו לקנות חבר עמו וגומר וזיווג זה הוא לפי המעשים טובים כי מן הידוע שגחולה מחרוצה

		תלויה בחסובה ומ"ט לכך נחמר במשה כשבקש על כניסתו לחרץ נקש ותחתן המורה
ענין	שבקש	על מחנת חנם חטא"י שים לדיקי'
משה	מתנת	לחלות נמ"ם שהבי ליז מזוונין
חנם		לחדם חשה כ"ח לפי מעשיו מ"מ הם מבקשים חנם שהבי היה למשה

זיווג רחתן • ויש זה רמז שיון נכון שלכך לא הלה משה שחלמו ובקשתו במ"ט ובקש חנם כדי שממנו ירחו וכן יעשו זרע ישראל כלו שבחחריח ירימים לף חם לא יהיה בידם שום זכות מ"מ לא יחיחשבו מן הגחולה כי בזמנו בא יבא משיח ה' ולא יחחר מרכבות פעמותיו לף בדור שכולו חייב כמ"ש חנם נמכרתם ולא בכסף הגחלו בקש משה מחנת חנם להורות שהלרץ הקדושה מחנת חנם היה ליעקל ומה שחמרנו שזיווג שבי הוא לפי כוב המעשה היינו למהר הקץ קודם הזמן הקלוע כמ"ש זבו מחישנה לא זבו בעתה • וזה"ם בזיווג ציון וירושלים נחמו נחמו עמי לפי שהחדם מהנחם בחשבתו כפרים רש"י על פסוק ויינחם יפחק לחבי לחו • דבכו על לב ירושלים ע"ד שנחמ' ודבר על לב הנערה • כי מלחה ונבח הנחן הנלחמר בנבואת דניחל וכחיב כי מלאו ימי וגומר • כי נרלה עוכה כי בשעת הזיווג מוחלין לו כל עוחותיו • זה"ם שחלו שלום ירושלים וגומר כי בזמן הזיווג שם יה ביניהם והוא לחדון השלום כדחיתה בפיוט של החחונה פי' הסוד יה הוא לחדון השלום זה"ם שבעני יה עדות ליעקל וגומר ושמיך ליה שחלו שלום ירושלים יעליו לחוכיח כי בזמן הזיווג שם יה המורה על השלום שרוי בחוכם לפיכך יעליו לחוכיח וזהו סוד מרז"ל הדר בח"ל כחלו אין לו לליה כו' והוא מבואר למשכילים ובזכות שמחת חתנים בשחם זיווג זה כי יקח חים חשה הן בזיווג רחתן הן בזיווג שני נזכה בשני זמנים לשמחת עולם שממלה לשמחת חתנים הם' לימות המשיח כמ"ש כמשוש חתן על כלה ישיש עליך לחלהיך וכחיב ושמחת לבב כהולך בחליל • הב' בנ"ע מרז"ל עתיד הקב"ה לעשות בנ"ע לכל לדיק ז' חופות כו' וכל חחד וחחד נכוה מחופת חבירו כו' וביאור הענין שבזכות שיהיו הלדיקי' בעולם הזה שמחים בשמחת חתנים כרחוי ע"כ הקב"ה משלם להם מדה כנגד מדה בחופות הלו וזה"ם בשמחת כחוכות שמרו עליו על רבי יודע בן חלעאי שהיה מופל בד של הדם והיה מרקד לפני הכלה כו' רב שמואל מרקד אתלת בדי קא מכסיף לן שבח כי גח ופסיה חפסיק עמודא דגורא בין דיקיה ובין כולי עלמא • ועמודי הם זה היינו כך מה שממרו שכל חחד נכוה מחופתו של חבירו שהיו זוכה בחחיית המתים שלפי זה היה מרבה יותר לשמוח בשמחת חתן וכלה כחמור • ובד שלקחו נרמז בו המחול שעתיד הקב"ה לעשות לליקים שנחללו להדם זה כמ"ש והוא עומד בין הדשים וגו' וזה שלקח ג' בדים של הדם רמז לג' זמנים • א שחם שמחה של עכשיו • ב לימות המשיח • ג לעוה"ב כחמור שלכולם נזכה בזכות

שמתם מחנים מלו וכמ"ש כמקום מחן על כלה ונומר ר"ל שכמו שהיים שמח ושוב לב כשמתם מחן וכלה כך ישים עליך מלהיך · מכי"כ :

בעניני מילה

עמוד יב בסוגות הכמוזות בה ויש בה שמנה כוונות כוללות ט"ך מרז"ל וגם למעוה מלו ימי המילה ויביא שמונה מממרים גדולה מילה כו' : **עמוד יג** מדבר בתת טוב טעם ודעת על מעלת המילה שהיא שקולה ככל המצות ויביא מאמר רז"ל על זה ושוד ד' ערלות ובעמוד זה יביא רלויה ושמך מכל פרשה שבתורה מברהמים עד וזאת הברכה על מעלת המילה עד מאד הדורש והמבקש ימלא בכל פרשה שבתורה שמך על המילה ויבאר סוד ערלת הלב :

עמוד יד מדבר לוך שהמילה היא סיבה לערלת הפה ויביא מעשה על ההוא רוכל שהיה מכריז מלן בעי חיי כו' ובילור מעשה זה הוא דרוש נאה לשבת הגדול כשהל בפרשת מצורע מטובת :

עמוד טו יבאר שהמילה סיבה להסיר ערלת האוזן ט"ך המאמר שבמילה השליט הקב"ה את אברהם על ג' מאנים כו' :

עמוד טז יבאר שהמילה סיבה להסיר ולנקח החטוה והיפה"ר ט"ך המאמר שלל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא ליזו מעשים נאים של הקב"ה מו של ב"ן ויביא משל נפלא על מעלת המילה :

עמוד יז יבאר שהמילה נקראת לוח וחותם וזולתה ג' דברים שנקראו לוח וחותם ופעם שהמילה דומה שבת משל לב' מצוות כו' :

עמוד יח יבאר שהמילה סיבה למעט המשנל ט"ך מלוסף הערלה כו' ויביא מאמר כל מצוה שקבלו ישראל בשמחה כמו המילה עדיין שמחים בה והעריות קבלו בקטטה :

עמוד יט יבאר שהמילה נסיון בשימוש החדש נפשו על קידוש השם יח' ויביא מאמר והתלמיד נסה את מבריהם אחר דבריו של ישמעאל שהתפאר על עשו שיעקב בן י"ב שנה כו' :

עמוד כ יבאר שהמילה סיבה לתוך הפלוש בין ישראל ט"ך מרז"ל זכר בת לשלש פלוש בת לשלוש · ובעמוד זה נחתם כל חזון ומעלת המילה ופעם הפעודה פעולין ביום המילה ופעם הדבקה ומקן שברה ושמונה דברים שבקשלו חזון · ותהיה מלאת מן הניהנם · ומסבבת הגאולה ומספר עמודיה הפעה כמספר חדשי הלידה :

בפסבת נדרים פ' ארבעה נדרים תנן · רבי אלעזר בן עזריה אומ' מאוסה היא הערלה שנאמר כי כל הגוים ערלי לב·רבי ישמעאל אומר גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות · רבי יוסי אומר גדולה מילה שדוחה את שבת החמורה · רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה אפילו מלא שעה · רבי נחמיה אומר גדולה מילה שהיא דוחה את הנגעים · רבי אומר גדולה מילה שכל הביצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל שנאמר התהלך לפני והיה תמים · ד"א גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ע"כ במשנה · ובברייתא הוסיפו עוד לומר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר כי ע"פ הדברים האלה כרתי אתך ברית · ע"כ :

עמוד יב
מאמר שפר
שמנה מאמרי' משבח המילה וה'כונות למיל'

הלא זה הדבר הפר חמר שלמה הן הלק לפעה וגם למעוה הם פעה כוונות כוללות כל טעמי ומימוקי המילה הפר יבא זכרונם בפעה הזהרים מלו פהזכירו החנחים בחנה · וגם למעוה זה החומר הפמיני הזכר בבריית הפר בין הכל יהיו פמונה טעמים נכבדים למעוה זו בפספר הימים הפר נפטוינו להמול בפס כל זכר כמו פיבא בימורה בדרך כללי וחמ"ך בדרך פרטי :

הקדמת ענין זה מצחתי בעקידה פרשה לך שהביא המשנה כלורתה והן שפעה טעמים לפעה למעוה זו וחשב הרב כי ז' הזהרים שבמשנה יפפלו הטעמים שהביא הרב והמחמר הפמיני לא זכר כלל גם בפעה מחמרים שהביא בפי הגחלה שלין מפכימים לטעמים שהביא הן מצד הלמן והן מצד הענין גם הטעמים שהביא לכחורה שלין בהם טעם כי קלתם הם טעמים וקלתם מדברים במעלת המילה ואם כן לין להם יחס ודמיון כלל וכל זה מבואר למעיין בדבריו במעט ההבוננות ע"כ לפי לומר וגומר ליהן טעמים שמונה למילה זו בפספר הימים הפר יעטוינו במעוה זו טעמים נכבדים הנעה קטנה וזו החרה ידוע ומפורפס וכך בשנקדים הנעה קטנה וזו החרה ידוע ומפורפס שלין מדקך ליזו לומן מרפ וחושב בוה בית לו עופה כלי שימלא ליזו חפרון במלאכתו עד שיבא הפר להשלימו הלה הפלמה היתה חפרון גדול לאומן ההוא לפחות ולמעט לומנתו הלה זה הדבר הפר נלמר בחורת כ' ההמימה לא תוסיפו על הדבר ולא הגרעו ממנה וכבר פירפנו בחיבורינו הגדול רבבות הפרים שבפי הגחלה שבפוק זה יש מקום לענן ולהרהר ולומר לא הגרעו למה לי בפה הוא מצוה שלא להוסיף כ"פ שלא לגרוע ועוד שהנוצע בבר הוא מצוה ועומד לכך נראה לומר ביחור מקרא זה ט"ך שהרז"ל כל המוסיף גורע ויביא מאמר לפ הגרעו דוגמת מאמר לא תרוי ולא תחטא שלין הפי' שהוא מצוה לו שלא יחטא שהרי הוא מצוה ועומד שלא שהוא ענין

שפה לא תוסיפו ולא תגרעו ע"ד כל המוסיף גורע

הודעת הדבר וכו"ל למדנו לא תרוי ותו ממילא לא תבוא לידי חטא לא תסיק תבא לידי חטא תסיק לא תגרעו כ"ל לא תבא לידי גרעון הא לא תוסיפו ותו ממילא לא תבוא גם לכלל גרעון ע"ד כל המוסיף גורע וגרעון זה יפורש בס' דרכיה הרמזון הוא כפשוטו שלא יוסיף מצד שנרמה לעין שכלו שהתומן הרמזון מיסר במלתתו הוספה זו ולדעתו אין לה קיום עולה הוספה זו ס"ב ממילא יבא גם לכלל גרעון שנם זה יסמוך על חכמתו כשירמה בעיניו לפי דמיונו שדבר זה מיותרת יבא לגרעון • הנני הוא שכל המוסיף על ליוו ענין תסר פעל ועשה יוכר הכל מז בהוספה זו הוא גורע ופותח מעלת התומן ההוא שהוציא מתחת ידו דבר שלימו מהוקן מכל צד עד שנבא זה והפלים החסרון ההוא ולזה נ"ל לא תוסיפו ולא הגרעו כ"ל כשלא הוסיפו מז ממילא לא תגרעו מעלתו ית' ומהנעשה זו יצא ספק עצום לחכמים הקדמונים בשילה זו שכפי הנראה שעולת השילה היה התדש חסר ובעל מוס עד שבא התדש והפלים חסרון זה כמו שכתב הרב המורה פרק מ"ט חלק ג' וז"ל וכבר חשבו שעולת השילה היה השלמת חסרון היציאה ומפת כל תולק מקום לחלוק ולומר איך יהיו הדברים הסבעיים חסרים עד שיצטרכו להשלמה מבחון עם מה שיתבאר מהועלת העור ההוא לאבר ההוא ולא נתנה מצוא זו להפלים חסרון היציאה רק להפלים חסרון המדות עכ"ל • וכ"ל קיימו וקבלו עליהם ענין זה להגתה תמידית בתמרת שעולת השילה לא נהקיימו שמים וארץ ותחר הגתה זו יפתר הספק במקומו ולא תהקדר בה דעת השומל כלל כי בודאי כל המלתה לא תקבע כי תם על שם הגומרה וס"ב נרתה שילה תסרון בתרו יח' שבבא שמים וארץ יסר ותחזון מכל צד ולא יתקיימו שולת השלמה זו שמבחון כי מי הוא אבר יבא בתרי המלך ה' נבחות תסר כבר עשהו ויתקן תסרונותיו ותף תם נניח ונתמר שמים וארץ שהזכיר נתמר על התומר והצורה המתנגדים זה לזה ואין להם קיום כ"א מצד השילה התפתח התומר וזה הוא תוכף דברי הרב המורה שכתב שהשילה להפלים חסרון המדות מ"מ יפלא בעיני כל מפכיל הלא גם התדש מעשה ידי יוכר הכל הוא ובודאי עשהו על צד היותר נחות הן בהשלמת הצורה התיצונה הן בהשלמת הצורה הפנימית • והדבר הנכון בכל ספיקות אלו מה שהציב ר"ע לטורנוסרופוס הרשע כשהלו אם תלהיבם תפץ בשילה למה תינו תולד כשהוא מהול והציב לו לא נתנו המצות כ"א לנרף בת יבראל שבא' כל תתרת תצוה נצרפה ונומר ונרתה לדמות ענין זה למלך שבנה בית ועשה כרם והוציב בו ס' ממתרתיו שיתמרתו **שפו** משל על כרתוי ומביניתו לתת לו הכרם מעלת במהנה שכר שמירתו לך העבד המילה תינו בטוח להמזיק בדבר שלא עתל בו ולא תלה ידיו מה עשה המלון הלך ונעל ונדר הכרם תכל צד לשלא יוכלו לבוא בו גנבים שודדי לילה ובתתצ הכותל הנית יחד אחד שדרך תוקו יחד יוכלו הגנבים לבוא בו בנקל עד שבתעב כל הגדר תיו שוה למתומה כל זמן שיהד זה תקוע בו מיד שוה המלך תל העבד שיקון היהד ההוא ותו יהיה דומה בעיניו כאלו הוא נדבו ובסיבה זו יתן עיניו ולבו לשמירת הכרם בתשבו שכולו מעשה ידיו להשפתר ויחום עליו יותר ממה שהיה תם עליו כשהוא תוצב שהוא מעשה ידי זולתו • כמו כן הוא הענין בישראל שנקראו אדם ומשלו לכרם ה' לבחות בישעיה בשפוק תמיכה נא לידידי וגומר ומשר הקב"ה לכל אדם שמירת נופו וכרמו שלו לפניו לשמרו מן החויב הפנימי דהיינו היצה"ר תשבר בקרבו שם תרבו לקנן תילות מוצות פרי לדיק ומשה לדקה תך שים מקום למשרשר לומר תך שלום ומתת יהיה בימי ומה לי ולשפסדו של הנוף תן לי חלק ונחלה בעולו שם יהיה צרור בצרור החיים תו בצרור נקוב מה עשה הקב"ה הניח יהד בכותל והיא העלה שהיא פעולה להכנסת היצה"ר היוצר לחדשי בעולו לקנן נטיעותיו המשובחות הפנימיות ונעמוה החדש בקיצון היהד ההוא ותו דומה כאלו היה כל הבניה בצין הנוף והנפש יחד מעשה ידיו ובסיבה זו יתחדל בשמירת נופו ונפשו כמי שתם על מעשה ידיו ובדרך זה תרז"ל שהשדיקים דומין כאלו נעשו שותפים להקב"ה במעשה בראשית וזהו שאמרו הקדמונים שהשילה היא תיקון החדות ולדעת זו נתפרשתי בימי תכפי בתיבור עיר ניבורים ושם אתנו ביאור כתב שהשילה תינוית זו היא סיבה לשילה פנימית דהיינו שילת עולת הלב וח"כ להגתה זו נאתר שים לשילה זו שמונה כוונות כוללות כל הלשונות החדש וזה מספרם • א ב ג הוא מה שאמרו בספרי כ"ת • ד' עולות הם עולת הנוף ועולת הלב ועולת הפה ועולת החוזן נמצא אתה תומר שלשילה זו יש מעשה נכבד שהיא סיבה לקבל התוספת הבא לאדם ממילא עולת הלב לבד והפה לבד והחוזן לבד כי תוספת כל אחד יהיה עניו בפני עצמו כמו סיבה ביאור פרטי לכל אחד ואחד • מעשה ד הוא שבאתב בעל העקידה שהשילה היא סיבה לחוזק האלום בין עם ה' אלה כדבק העם האומרים מותם המלך שמקבלין זה לזה וגומרים ברית אלום זה לזה וזה הענין נמצא גם בספר המורה בפ' המזבח • מעשה ה למעט כח הבחר ההוא והוא סיבה גדולה למעט בחתות המשגל כמו סיבת ביאורנו במקומו • מעשה ו הוא למעט כח היצה"ר וכח התתוה התלויה בדמיתת הדמים כמ"ש כי תתוה נפשך וכתיב כי הדם הוא הנפש • מעשה ז הוא שהשילה נקראת תוח ותוחם כמ"ש ונתנתיו תחם בתוח ברית קודם והוא כדבר המלך שנותן סימן בעבדיו שלא יוכלו לברוח מתחת ידו לעולם כמו סיבות ביאור הענין במקומו • מעשה ח שהשילה כולה נעשר לגוף ובא יקבה קנין טוב שבו תלוי כל הפלחת האדם והוא שיבחר יוסף זה קיים בגופו לשמוע כל המצות שבתורה ושלא ליהנות ניהנו גם ירגיל עצמו למסור נפשו על קדושת שמו יתברך ויתחיל השילה בתחד מתבניו רחם הנויה ואתר כך יבא נקל בעיניו למסור כל נפשו כדבר שמעיני ביאתו שמתחלה מסר עצמו בתחד מאיבריו וקבל העבע מכאן ולהבא על סדרה נקל בעיניו אח"כ לקדם השם בכל

גופו . ולשמונה עשרים ולו מלינו סעד וסמך מפרשת המילה שנאמרה לאברהם מפסוק זאת בריתי אשר תשמרו עד פסוק לך בריתי הפר שהוא סוף הענין . א שהמיל' סיבה למילה ערלת הלב זה"ש זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם כי הדבר המסור ללב מינו נגלה לשום בריה בלתי לה' ולבדו לפיכך הבריה הוה ביני וביניכם דוקא . ב שהמילה היא סיבה למילת ערלת החוזן זה"ש והיתה בריתי בבשרכם והוא ע"ד שאמרז"ל מפני מה חוזן כולה קשה ומליה שלה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף מליה לתוכה לכך נאמר בריתי בבשרכם במילה בשרכם לא נאמר כי אם בבשרכם רמז למקום לך שבבשרכם ע"ד שנאמר ונתתי לכם לב בשר כ"ל לך . וכן מליה של החוזן הוא מקום בשר ולך שנו ניכר מעלת המילה שאם הוא נימול כראוי אז יכוף מליה שלה לחוכו ולא ישמע דבר שאינו הגון ויהא חזנו לשמוע בקול מוסרי התורה . ג שהמילה סיבה למילת ערלת הפה זה"ש המול יומל יליד ביתך ומקנת כספך וכתיב התם כסף ונחר לשון נדיק . ולו יאמר יליד ביתך על הלשון והדיבור כי היליד הוא פרי הבטן והוא כינוי אל הדיבור הנקרא פרי שנאמר בורח ניב שפתים וניב מלשון תנובה כי הדיבור הוא פרי הלשון ופרי זה הוא עיקר הולדות של הבית התנוצי זה"ש יומל יליד ביתך והוא הלשון שלו כי זולת זה נפסדה תורתו ואין לו יתרון כנודע . ד שהמילה סיבה לחובר השלום בין עם ה' זה"ש לא בריתי הפר ומלינו לשון הפרה כמי שמפיר התהבה והתחוה שבינו לבין זולתו שנאמר להפר את התחוה וגו' גם נרמז השלום במה שנאמר והיתי להם לאלהים וע"ד שאמרז"ל ויהי כיהורם מלך ולימתי בהתאסף רחמי עם יחד וכתיב הבוחה בשמים מעלותיו ואימתי כשאגודתו על ארץ יסדה ומכאן למדו רז"ל שכל זמן שהשלום מחובר בישראל אז הקב"ה למלך על כל הארץ והייתי להם לאלהים . ה שהמילה למעט התוח המפסיל בתופן שלא יפחתם בתכר ההוח כ"ש לקיום המין להיות זרעו מחריו זה"ש ביני וביניכם ובין זרעך מחריך וכתיב ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך מחריך כ"ל שהשמור בריתי על זה התופן כדי שיהיה זרעך מחריך כשמור . ו שהמילה תום ותופם זה"ש והיה לאות בריח וגו' . ז שהמילה סיבה לבטל היצה"ר ולהכניעו זה"ש ועבדו זכר אשר לא יומל וגומר שאין ה"ל ועבד הל"ל וזכר אשר לא יומל מלמד שבא לכתוב על הכעטה היצה"ר שנקרא ערל שזה מ' מן ז' שתוח שים ליבר הרע . ח להרגיל עצמו במדת הנער כדי שיהיה נקל בעיניו למשור נפשו על קדושת שמו יתברך זה"ש אשר לא ימול דבר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מדה כנגד מדה הוא חם על נפשו ע"כ תהיה נפשו נכרתת מעמיה . וכפי הנראה שמושה כוונת אלו נרמזו ג"כ בשמושה מלחריס שהתחלנו בהם . א שהמילה סיבה למעט התוח המפסל והוא דבר שתוח כמ"ש תום המימום מרפה הוא לנו זהו שאמר ר"ש בן עזריה מתוסה הערלה . ב שהמילה

שפז ביאור פרשת המילה זאת בריתי וגו'

סיבה לייסר החומר כדי להרגילו במדה זו זה"ש גדולה מילה שנכרתו עליה שלשה עשר בריתות כו' וע"ד שאמרז"ל נאמרה ברית במלח ונאמרה ברית ביסורין כ"ל בפר' בתקותי בתוכחה מה ברית האמור במלח ממתק את הכעס כך היסורין ממרקין הכעס כו' כמו סיבת ביאורו במקומו . ג שהמילה תום ותופם לפיכך היא דומה הפעם שנקרא תום כי תום זה גדול מעוח הפעם כמו סיבת ביאורו במקומו . ד שהמילה סיבה לחובר השלום ביניהם זהו שאמר גדולה המילה שלח נחלה למשה עליה לפיכך אמר לפי שאנו שהקב"ה ממתין כל מיני עבירות בעולם חפי' על עבודה זרה חון מהעדר השלום ומליוח המריבה שאין הקב"ה ממתין כלל כמו שנאמר חבור עצבים לפרים הנח לו חלק לכם עשה יפעמו וכמו סיבתאר במקומו בע"ה . ה שהמילה סיבה למילת ערלת הפה זהו שאמר גדולה מילה שדוחה את הנגעים כי הנגעים באים על לשון הרע והם נדחים כשהוא נימול מערלת פיו שלא לדבר בדברי נבלה . ו שהמילה סיבה להמול ערלת החוזן שהכליות זה לשמוע בקול מוסר ובקולן של סופרים מספרים בחזיונו מוסר מביו שבשמים כמו שאמר חזן שומעת תוכחת חיים וגו' ותוכחה זו היא מוס לרבים שנאמר ומוכיח לרבים מומו זהו שאמר גדולה מילה שלח נקרא אברהם חמים כו' כי כבר ידוע שאותר חמים הוא הפך של מוס והקרבנות יוכיחו . ז שהמילה סיבה למעט התאוה ולגלח היצר הרע כי בסיבה זו יהיה שלום בעצמיו בין כוחות הנפש שנגזרו מן השמים ובין כוחות הגוף שנגזרו מן האדמה זהו שאמר גדולה מילה שאלמלא היא לא ברח הקב"ה עולמו כו' ושמים ואדמה שהזכיר יהיה ביאור על כוחות הגוף והנפש והמילה סיבה לשום שלום בין שמליח של מעלה ושל מטה . ח שהמילה סיבה להמול ערלת הלב זהו שאמר גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל התורה כו' כי בלתה לב פוב כולל כל המעלות התוריות כדלימת בפרקי אבות רואה אני את דברי ר"ש מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם והוא אמר לב פוב שהוא כלל גדול בתור' המתחלק בני"ח ומסיימת בלמ"ד לומיות לב כי הוא שקול ככל התורה כמו סיבת ביאורו במקומו . וזהו שאמר הן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על האדם ר"ל בזכות המילה לא תדע שום דבר רע כמ"ש שומר מצוה לא ידע דבר רע . ומעשה נכוח בעזרת התלמד ידי לקרב מלבותי ללמוד מלחמת ה' בעיון פרטי על כל שמושה כוונות אלו וזה האלי בשם ה' לפחות במחי דסליק בס"ד :

א גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות :

ערלת הלב :

עמוד יג במדרש בן נגרא אומר בתיב ובן שמונת מאמר שפח ימים ימול מהיכן ימול אם מן האוזן אינו יכול לשמוע אם מן הפה אינו יכול לדבר ואם מן הלב אינו יכול לחשוב מהיכן ימול שידבר וישמע ויחשוב הו"א זו ערלת הגוף ע"כ :

אמת וכן הדבר שהמילה שקולה כנגד כל המצות שבתורה שמספרם תרי"ג זולת המילה והמילה נקראת ברית תורות למספר תרי"ג ס"ל היא שקולה כנגד כולם ועוד שהיא סבה להמול ערלת הלב שהתורה מחלת ומסיימת בו וחס כן היא סבה ומקור לכל ההבטחות התלויות כמו שיבא :

הקדמות העניין כבר הסמכנו לפסוק זאת בריתי תשמרו ביני וביניכם כי הדבר המסור ללב מינו וגלוי לבוש בריתי בלתי לה' לבדו לפיכך נאמר ביני וביניכם ומכאן למדין שמילה מיצוות זו היא סיבה למילי' פנימיות והיא ערלת הלב וכן מצינו בפרשת נח נאמר הלל קדמן הפשח והיה הדם לכם לאות עיקם רש"י לכם לאות ולא לאחרים לאות מכאן

שפט לכם ולא לאחרים לאות

שדם הדם ניתן כי חס מבפנים' ולדעתי שבדם מיל' ידבר לפי שכבר תרז"ל שבלה' יצרלל ממלרי' רלה הקב"ה שלא היה בישראל שום זכות לו מלוה מיד מסר להם דם פשח ודם מילה כו' ות"ב בזמן שהקריבו הפשח מלו מת עלמם ובדם מילה אין העיקר במילה מיצוית זו לבד כי חס לבדי שעל ידה יהיה נימול מערלת לבבו הפנימי לכך נאמר לכם לאות ולא לאחרים בלתי לה' לבדו ומינו זהו שאמר שלא ניתן הדם כ"א מבפנים היינו לבדי שיהפשם התועלת לפנים כחמור • ובהפעה זו נרלה ליישב מה שמינו מינוי לשון במפשה ובבריתה כי במפשה נדרים תמרו תלמלת המילה לא נרת הקב"ה שמים במאמרים שצ ומלן שנאמר חס לא בריתי וגו' במילה מפשע שלהמילה לא נברת ומעלתה העולם כ"ל בעבור המילה •

ובבריתה תמרו חס תלמלת מילה לא נתקיימו שמים ומלן מפשע שאחר שנברת קיומו תלוי במילה • ולהנחמינו הוא מיושב שבשבי מיני מילה דברו החכמים להיותו במילה מיצוית ובמילה פנימית • הפנימית היא ערלת הלב שיהיה לבו רחב מבין ומשכיל בהשגת מליאות השם יתברך בוודאי בעבור תכלית זה נרת הקב"ה להתמילה שלמו כמו שאמר ברחמים נרת ודרשו רז"ל בשביל התורה שנקראת רחמים דרכו כו' וכן כתיב כל פועל ה' למענהו וזה אמת ובכור שלהתמילה לת נרת הקב"ה שלמו כ"ל לבדי שיהיה בשמת מי משכיל מביג ויודע לאמתו יח' וזה לת הקוס ולת תהיה כ"ל מתוך המילה הפנימית הלבבית עד אשר יהיו תדרי לבו פתוחות להבין ולהשכיל • התמנס המילה המיצוית היא תיקון התומר להעמידו על מזג השוה בתיעוט לדמים המוהריים המסבבים כל חלי וכל מכה מגושית הבאה מרחיקת הדמים כמ"ש גדולה מילה שהיא דוחה הנעשים ר"ל שלא יבא לידי מכה ונגע וכן פי' בעקידה פרשת לך לך ועל מילה כזו כוונתי אין מקום לומר שבעבורה נרת הקב"ה שמים ומלן לך אחר שנכנלו קיומם תלוי בתילה זו הגורמת קיום האדם וקיום השמים ומלן תלוי בקיום האדם ורלוייה מדור המבול שבהשחתת האדם נשחתו סדרי ברחשים • או המילה המיצוית היא תיקון המומר שיתעטא ולא יתגבר על היצר עוד כוונתי לת בעבור זה נרת הקב"ה עולמו שהרי קודם הבריאה היתה כוונתו' שהאדם יהיה כאחד מלנת המרום כמרום שנאמר אני אמרתי אלהים אתם וגו' ואחר שנברת ואחת היתה העלה היעוצה מאתו יח' למעט המומר ולהחזיקו שלא יתפשה עוד אל יגרו ובמילה כזו תלוי קיום שמים ומלן לך לת נברת בעבורה שהרי היה יותר טוב שלא יחטא ולא יעשך למילה ויהיה ביאור שני מאמרים אלו דוגמת תרז"ל על שלשה דברים העולם עומד ופשט ג' למרו תז"ל על שלשה דברים העולם קיים כו' והוא מבואר • ואחר הפעה זו מבואר המאמר שהחתלנו בו מאחר שהמילה המיצוית היא סיבה אל המילה הפנימית ג"כ מהיכן ימול ג'דבר וישמע ויחשוב כו' בהיות שבהבנת מאמר זה נתחבטו בו הקדמונים כי לת פורש בו פירוש אחד אומרו מהיכן ימול חס מן הלב כו' הלא יומת חס יחתוך מן הלב ועוד חס מן החוץ לת יוכל לשמוע כו' על זה יש להקשות רלוני כמה בני אדם חכמי חוץ ויכולין לשמוע ובעקידה פרשת לך לך פירש שלין הפירוש מיחוך ממש כ"א תיקון הפה שלא ידבר בדבר המסור ותיקון החוץ שלא ישמע דבר שאינו הגון ותיקון הלב שלא יהרהר בעבירה ויאמר המאמר חס מן החוץ לת יוכל לשמוע כ"ל שלא יתפשם התועלת אפילו לחותו שבל לבד חס לת יתקן כ"ל חתת מהס כ"ם שלא יתפשם התועלת לשאר העולות ופירושו רחוק מלד הלשון ומלד העניין • ובספר תפלה למשה רלוני פירוש אחר וזה נוסחו חס מן הפה לת יוכל לדבר כ"ל היינו שהפה לבד יהיה מחוקן שלא ידבר לשון הרע אמנם שאר העולות לוך יחוקנו וכן הפירוש בכולם וגם פירוש זה דחוק מאוד • כי יש להקשות לכל הפירושים למה לת נאמר שיתקן כולם כאחד • ועוד קשה שבן נברת התחיל לחם דבריו בפסוק וכן שמונת ימים יומל אחר שנאמר מהיכן ימול כו' למה נפל פשק זה בלבו של אברהם כשאחר לו הקב"ה וכן שמונת ימים יומל למה לת נשתפק מיד כשנאמר לו זאת בריתי אשר תשמרו המול לכם כל זכר משמע שבציווי זה לת היה מסופק על שנאמר לו וכן שמונת ימים יומל • ע"כ לבבי ידמה לומר בוודאי מהמילה כשאמר לו הקדוש ברוך הוא ימול לכם כל זכר חשב אברהם שהמילה היא בגדולים כשיגדלו ומין הפי' מיחוך כ"ל תיקון הלשון והחוץ והלב ואחר שלשון עלה שייך בשלשתן ובכולם שייך תיקון וישן כי לת פי' תיזו מהס יתקן בוודאי הכוונה שיתקן כל העלות האלו לת ע"י מיחוך כ"ל תיקון המדות שיכין לבו להקשיב לחכונה ותזניו יהיו כשפרשתם לשמוע דברי אלהים חיים ופיו יספר תמיד תהילות ה' כי זה כל האדם והואיל שבידו לתקן את כולם בוודאי לכולם נתכוון • אמנם אח"כ כשאמר לו וכן שמונת ימים יומל אז נכנם פשק זה בלבו לאמר

שצב סמך מיל' לבראשי' **בראשית** ברא אלהים דורשי רשו' בשלשה מקומות אמרו שמלת בראשית אותיות אש ברית רמז לתורה שנמשלה לאש ולמילה שנקראת ברית אשר בעבורה ברא הקב"ה שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגומר :

בגמרא מניינו פעם אחד נדרש מקרא זה על המילה ופעם אחד דרשוהו על המילה ונוכל לומר שהרווייהו לימדונו. כיצד שאם היה מדבר במילה לבד מ"כ מהו שאמר יומם ולילה הלא אין זמנה בלילה שנאמר וביום השמיני ימול הלא שהוא מדבר בתורה שאם' כה ובתורתו יהגה יומם ולילה. ואם מדבר בתורה לבד למה אמר בריתי הרי נאמר ובתורתו יהגה יומם ולילה אם כן ההוגה יומם ולילה בתורה הקורא על שמו וה"ל ג"כ למימר בריתו הלא שנה בקרא על שמו ואם במילה בריתי הוא מדבר כל"ל זאת בריתי אשר תשמרו כי המילה היא חלק גבוה שאדם מפרים מעבר לשם ה' כי שם הגויה הוא אחד מעשרה שליטים שבעיר קטנה והוא נחשב כקרבן הבא לשם ה' לכך נאמר בריתי. ועוד שאמר חקות שמים וארץ כי המילה נקראת חק וכמו שאנו לומדים וחק בשאנו שם ובזכות חק המילה שאתי חקות שמים וארץ. ושמים וארץ הוא בעשם תיקון החומר והשכל כי החומר מן הארץ מוצאו והשכל מן השמים והתורה יש בה שתורה על גבי שם לפנים דהיינו הנגלה והנסתר. הנגלה תיקון החומר והנסתר תיקון השכל. וכן המילה יש מילה פנימית ותיצונית כנגד תיקון החומר והשכל כמבואר למעלה במאמר ס"ן ע"ש. זה"ש ברחמים בשביל התורה שנקראת רחמים דכתי ועוד שהיא בחה רחמנה לאדם בהיותו במעי אמו שמלמדין אותו שם כל התורה כולה. ובשביל המילה שהיא מצוה רחמנה לאברהם ומצוה הבאה לכל אדם רחמנה בעתה לתייר העולם בשביל רחמיות אלו ברח הקב"ה שמים וארץ. וכפרקי אבות דר' נתן אדם הראשון נברא מהול שנאמר ברא ויברא אלהים את האדם בצלמו ויש לדקדק מאי מצמע האי בצלמו שנברא מהול וכ"ל ע"ד שנאמר בצלמו כדמותינו פי' רש"י להבין ולהשכיל והוא התורה הפנימית וכבר אמרנו שמילה חיצונית זו היא סיבה למילה פנימית שעליה הלב כשימול ערלת לבו אז יהיו חדרי לבו רחבים והמה פתוחות להבין ולהשכיל כד"א ולבי רחב הרבה חכמה. ובהפך זה בשרמזו על אדם כשאבר מוח לבו מהבין ודרז"ל אדם הראשון מסוך בצלמו היה שנאמר והמה כאדם עברו ברית. ונראה לפרש ע"ד דרז"ל אדם נעשה על ז' מנות וחד מהם נתלוי עריות ואסמכוה לפסוק ויעו ה' על האדם לאמר ואין לומר חלק גילוי עריות שנאמר לאמר הן יבלו חיים אשתו ומדרש זה חמוה מה ענין לאמר לג"ע. אלא לפי שהמילה שנתנה בתמידה שנאמר שם תוכי על תמרתיך בחה למעט המשכל ע"כ לאמר לאמר זו ג"ע כ"ל שלא יחשוב במילה שנתנה בתמידה ואז לא יבא לידי ג"ע.

אם הפירוש תקון המדות מ"כ מהיכן יתקן את התקון אם מן הפה אלא ידבר לשון הרע לא יוכל לדבר הרי עדיין קבן ואינו יכול לדבר טובה או רעה ואיך יתקן ערלת הפה. ואם מן האזן אלא ישמיע לאזנו דברים בעלים הרי עדיין אינו יכול לשמוע ולהבין שום דבר כשהוא בן שמונה ואם מן הלב הלא עדיין אינו יכול לחשוב שום מחשבה. אלא ודאי אין הפירוש תקון המדות אלא תיקוך ממש ומאחר שלא פירש שום ערלה מ"כ בזודאי לכולם נתכוין ומל כרחך אחת מ"ל שים אינו תיקוך בחינו ערלה מן ד' ערלות אלו שהתיקוך ההוא יספיק לו לתקן כל ד' ערלות אלו גם כי יזקין אינו מועיל לו ויחפש אחריהם בשכלו ולא מצא כי אם תיקוך רשם הגויה כי בתיקוך החזן או הפה אין שום שכלת ופעם לומר שתיקוך זה שנעשה בילדותו יועיל לו לימי הזקנה בתיקון נפשו אך בתיקוך רשם הגויה יתוקנו כולם כי בתקון הרשם יתוקנו כל התלוים התלוין בדבר הרמזי לפי שכל עורקי הגוף מופיעים לאבר זה ותיקונו הוא תיקון כללי שמתפשט לכל חלקי הגוף ומעשה זה הוא נקרא רשם הגויה. וכבר אמרנו שהמילה סיבה למעט רחימת הדמים המסבבים רחימת המיית רבבת החלות ומפעם זה אמרו הקדמונים שכח החלוה מצכנו בכבד לפי שכולו דם. וזה"ם יפר תיוק

שצא יצר תינוק ויתן מקרבה ר"ל הלב השכלי המושל בכל דומה כל החלות מלד הרכבו שלין להם תבלית. לחנם הכבד שבצד ימין מקרבת לוחם וכן תרז"ל כל מה שחסרה לנו התורה השיבה לנו בנגדו חסרה הדם והשיבה הכבד כו'. רצה בזה חסרה הדם לפי שרחיתת הדמים המותריים מחזיקים החלוה על דרך אבר מחזיק אבר כמו שאמר כי חלוה נפשך וכחיב כי הדם הוא הנפש וכדי שלא לדחות החלוה מכל וכל השיבה לנו כבד המחזיק החלוה כאמור. ולעומת זה בהמולו מערלת לבבו הוא מרחיק החלוות המותריות עד אשר לבו רחב וזך לעיין במושכלות אשר מזה הצד רחוי לומר שהקולה המילה כנגד כל המצות והמספר יוכיח כאמור למעלה כי הלב הוא יחד שהכל תלוי בו כדאיתא בפרקי אבות רבי אלעזר אומר לב טוב ומסיק רואה אני את דברי רבי אלעזר מדבריכם שהכלל דבריו דבריכם כו'. ס"כ הלב שקול כנגד כל המצות והמדות וכן אמר שאמר מכל מלמדי עזר לך וגו' כי הוא ערך שמירה ביותר וכן התורה מחלת בבי"ת ומסיימת בלמ"ד לותיות לב כי הוא הפותח והסוגר. ואחר העמה זו ראיתי להסמיך למאמר זה רמז למילה מן התורה מכל פרשה ופרשה מן ברחמים עד ואחת הברכה המחתילין ומסיימין בחותיות לב ועל פי תרז"ל שהמילה שקולה כנגד כל התורה כי לגודל מעלתה אין לך פרשה בתורה שלא נזכר בה גודל מעלת המילה הן בפירוש הן ברמז וזה החלי בשם ה'. להחתיל מברחמים להגיד כח מעשי ה' לעם ה' חלה למען יחזיקו בה לעולם :

וכב"ל דכשו מת להט המרב המהפכת זו המילה שנמחל עשה לך מכבוש גוריס רבון

שצג להט החרב זו המילה

ממרי מרב זו חורה של וחרב פיפיות בידם כיון שרחה מדם שעתידין בניו ליכד לגיהנם מיעט עמו מפריה וכביה כיון שרחה חופה עתידים לקבל החורה מזקן להעמיד חולדות כו' נרחה לפרש מחמר זה שכולו מקושר וסופו נעוץ בחמילתו כי מחמילה דכשו להט החרב על המילה שהיא מהפכת וכן מדם משוך בעולתו היה וח"כ הגימול מתהפך לפעמים לערל זהו החרב המתהפכת וכן החורה מרז"ל דלימין בה סמא דחייה דלא לימין בה היינו שהיה לומדה לשמה סמא דחותא ח"כ היה חרב המתהפך כל"ח חרבם הצא בלבם · כיון שרחה מדם שעתידין בניו העבדים ליכד לגיהנם על עסקי מילה כי מכרחם יוסב על פתחה של גיהנם ותינו מניח שם הגימולים על כן מיעט עמו מפריה וכביה כי זהו בעשם כוונת המילה שלא יכד גם הוא שם וכשמחכל בחורה העמיד חולדותיהן של צדיקים מ"ש ובסמוך במאמר ח"ם ונפלר כל הפרשה בדרך לחר ע"ם בע"ה :

נח נח איש צדיק תמים · בפרקי אבות דרבי נתן נח נולד מהול שנ' תמים כו' וכן אברהם לא נקרא תמים עד שנימול :

שצד נח נולד מהול וטעם המבול וטעם הקשת

רצה ליתן טעם על הנלתו של נח מן המבול כי דוד המבול בכוחמין קלקלו ובכוחמין נידונו וזה היה בסיבת שלח היו נימולים ע"כ היו שפופי זימה אבל נח שנולד מהול היה גדול מעשיות לפיכך ניגול לכך נאמר בהנלתו והקימותי חת בריתי חתך היינו זכות ברית המילה וכ"ו פי' שהיה לריך ברית על הפירוש שלח יכלנו וזה מבואר ע"ד מרז"ל שבמילה מקום שעושה פירות כו' וזה ממש דוגמת לקיבת החבואה של המלריים שחמרו חספינו חבואה הרבה והרקיבה ואמר להם פרעה כל חשר יחמר מליכם יוסף חעשו חפי' להמלריים בפרשת מקץ יחבחר בע"ה שבמילה היה תיקון לרקיבת החבואה כמו כן בנח היתה תיקון לרקיבת הפירות· עוד נרמזה המילה במה שהקדיש שם ליפת לפי שממנו יצא חברהם שהיה רחם לנימולים ועוד שנח נולד מהול · כחיב בפרשה חת קשתי נתתי וגו' ולחיתיה לזכור ברית עולם ומכחן חומל המרכבה וכי הקב"ה לריך לדבר המזכיר וקושית זו מי חפשר להולמה שם לח בשנאמר ברחייה זו היח רחייה של זכות והוח רמז לזכות המילה המגיל מכל מיני פורעניות כי כפי הנרחה יש דמיון ויחס גדול בין חות של הקשת לחות המילה וכן פי' רבינו בחיי ז"ל וע"ד הקבלה חת קשתי מלשון קושי ודין הוח והוח מדת הדין חמר שחהיה לחות ברית והחות הזה הוח המילה עכ"ל הרי בביחור שחות הקשת יש בו רמז לחות המילה כי כן מנינו בכל מקום שחבר זה נמשל לקשת כמ"ש עריה חעור קשתך ויכתיב והשב בחיתן

קשתו ופיגול הקשת דומה לעטרה שבראש הגויה והזרע יוכה כחן וכ"ל דכשו חת קשתי דמות המוקם לי · והוח ממש דומה למה שפירשתי בפ' בראשית על פסוק ויברח חלהים חת החדם בגלמו כי מפסוק זה למדו ר"ל שחדם נברח מהול ע"ם וכן מרז"ל שחסור להסתכל בקשת וזה דוגמת מרז"ל שרביט הקדום לח נסתכל במילתו משום · וכבר חמרנו שהמבול היה בסיבת הזנות והוח שהסתת המילה ולכן הרחה לו הלחת המבול בחות הקשת שים בו רמז לחות המילה כי המילה סיבה למעט חחות המשנל כנודע וממילח היח סיבה להלחת הבריות ממי המבול זה"ם והיה בעיני טן על החרן שחני חוסב להביח ליזו פורעניות וחוכך ומבדון לעולם חז ולחיתיה לזכור ברית עולם בשחני רוחה ומסתכל בזכות המילה שמשלה לקשת יהיו ניצולים מן הפורעניות וזהו שנחמר כחן וזכרתי חת בריתי חשר ביני וביניכם ונחמר להלן במחות המילה והיה לחות ברית ביני וביניכם והיינו לפי שהקשת הוח בעשם המילה וט"ד שנחמר טרף נתן ליריחיו יזכור לעולם בריתו שסיפלו בזמן שהקב"ה מיכר חת יריחיו דהיינו בעיני טן חוכך ונרפל מ"ם יזכור לעולם בריתו כמ"ש וברית עלומי לח חמוט חמר מחמך ס' · ובעקידה פרשה לך לך פי' שהמילה בחה להוך השלוש בין עשה' וכן פי' רבינו בחיי שקשת זה בלח מיתניס והפוך והוח סי' שלוש במלחמה וכל זה רמז שבזכות המילה יהיה שלום על ישרחל :

שצה הדרך לך לך מארצך וממולדתך ממעט שלש' דברים לגוי גדול זהו שחומרים חלהי חברהם· ואברכך זהו שחומרים חלהי יצחק · ואגדלה שמך זהו שחומרים חלהי יעקב · יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל והיה ברכה בך חותמין ולח בכולם :

לפי שהוח מהידוע שנלנה דבריה הם שהמיטוב בהם הוח סיבת הניצוי הפך המעט · ח המילה היח סיבת מיעוט המשנל והבניה ומיעוט מדרגה בפרשת המילה הבחינו הקב"ה שבזכות המילה יזכה לניצוי בניה שנחמר ואחנה חת בריתי ביני וביניך ומרבה חוחך במחוד מחוד · ב הממון מיעוטו הוח סיבת ניצוין שנחמר יש מפזר וגוסף עוד · ג ההכנעה והשפלות כל עוד שיוסף החדם להכניע ולהשפיל חת עלמו חז ביותר הוח זוכה לגדולה ושם טוב כמ"ש רז"ל כל המשפיל עלמו הקב"ה מגביהו כו' · ובשנחן הם סוד קדושת העבריות · כי המילה היח המעבר מן עשרה בליטים שבעיר קטנה כמו שפי' רש"י בקללת על פסוק והחכמה תעוז לחכם מן עשרה בליטים שבעיר · והלדקה היח שהם מעשר ממון · ומיעוט הגחוה ע"ד מרז"ל במסכת קידושין עשרה קנין נסוח ירדו לעולם כו' ע' נקלה עילם וח' בכל העולם כולו · וזה"ם עשר בשביל שהמעשר רמז לג' מיני מעשר חלו שבזכותם מזכה חל הספך דהיינו העושר כי בזכות המילה מזכה לבנים ובזכות הלדקה מזכה לניצוי עושר ובזכות העונה מזכה בינדל שמך · ועל ג' חלו

נחפרסמו

נתברכו האבות כי אברהם היה רחם לנימולים והוא סיבת ריבוי הזרע והבנים זה"פ ומעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם · ויצחק היה רחם למעשר הממון שנאמר ויזרע יצחק בשנה ההיא וימצא מאה שערים ותרז"ל אומד זה היה למעשרות וכבר אמרנו כי המעשר הוא סיבת העושר שימלא ה' את אוצריה בתפלתו זה"פ אלהי יצחק כי הוא זכה לעושר יותר מכל האבות · ויעקב היה רחם לענוים כי שם יעקב מורה על הענוה כמ"פ שקב ענוה ירחה ה' וכמ"פ העקב הולך אחרי הגדול בענוה כו' וכן מצינו שהוכיח זה שכן קרא לעשו אדוני והשתחוה לפניו ליוסף וע"כ זכה יעקב אל הגדולה והשפע עוד עד שכל ישראל נקראו על שמו זה"פ ואנדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב וזהו שאתרז"ל ויקרא לו אל אלהי ישראל הקב"ה קראו ליעקב אל וזה מדה כנגד מדה לפי שהיה שלם במדת הענוה שהיא העשירי כתמור · וכמ"פ אלוה עשר תעשרנו לך ע"כ נתן לו הקב"ה חלק עשירי מן י"פ עולמות שהם הכתר ה' לכל צדיק והמעשר מן י"פ הוא אל שנתן לו הקב"ה בעה"ז חלק עשירי מן חלק אל עה"ב וקראו אל ואין לך שם עוד גדול ממזה זה"פ ואנדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב וזה"פ אברהם תקן תפלת שחרית כמו למילה שהיא בילדותו ובוקרו של יצחק · יצחק מנחה כמו לעושר כד"ל במנחה פניך יחלו עשירי עם ועיקר השמים העושר בשהיה דהיינו בימי העמידה ויעקב תיקן ערבית כמו לעושה והוא המתפלך את עשרו ע"ד שכ' לפני משוכים בל יתיצב · ועוד שאין השם עוד ניכר כ"פ שמוך למותו כי אין הקב"ה מימד שמו על הצדיקים בחייהם וכמ"פ ושבח אני את המתים כי מי יודע אם יאסף בצדקתו · יכול יהו מוטמין בקולם כי התחיתה היא הולמה על הדבר התלויתי שים לו יתרון ביחר שאת ועוז זולתו כמו התחיתה בברכת השנים שהיא השלום והוא שלימות כל הברכות שקדמו לו בדרך שאתבאר במאמר שע"ב · ת"ל והיה ברכה כך מוטמין כו' המילה לבדה נקראת תחיתה ע"ד ונתנאיו תחת בחוח ברית קודש כי המילה כוללת כל ההשלמות והיא לבדה כוללת כל מיני תועלת ולפיכך היא גדולה מכולם מצד היותה בגופו ממש לפיכך שכרה גדול יותר מעשר מיעוט הממון ומיעוט הבחוה כנודע מדרך הפשט · זה"פ רז"ל שדחה אברהם שאמר לו הקב"ה לך לך מארצך וממולדתך ומבית תניך אם כן שמא דרך זה ימעט ממני הבנים והממון והשם · כי בחומו מארצך רמז לו ההכנעה בדרך כל גר הבא בארץ נכריה לגיך הוא להכניע את עצמו וזה סיבת מיעוט השם כי אין לו מכירין שמה · וממולדתך רמז לדבר הגורם למיעוט המולדות ובזה רמז לו שבופו לצוותו לו ענין המילה · ומבית תניך רמז למיעוט הממון כשילך ממקום יהושם נחלת אבותיו ובזה רמז לו מנוח עיסור נכסים · עד שהבטיחו הקב"ה בשלשתן לומר אדרבה שמיעוטם גורם הריבוי כאמור זה"פ ומעשך לגוי גדול הרי הבנים ואברכך בממון ואגדלה שמך הרי השם לפיכך כך מוטמין כי כולהו מיהנהו ביה · ושמעתי מומרים שזהו כוונת תרז"ל

שצו ער שלא נימול אברהם היה נופל בפני השכינה ואחר כך היה מדבר עמו ועכשיו שנימול הוא יושב ואפי' עומד שנאמר והוא יושב פתח האהל

וירא והוא יושב פתח האהל בפרקי ר"א אמרו בא וראה כמה גדול כח המילה שעד שלא נימול היה אברהם נופל על פניו

ונראה לפרש הטעם בהיות שהוא מן הידוע שהמילה המיועדת היא סיבה למילה של העלה העתידי' והוא הלב וכשהוא נימול מעלת הלב אז הוא רוחה רחייה שכלית לבניה כד"ת ולבי רחה הרבה חכמה ודעת ומתוך זה יבא לידי הפגה מציאת השי"ת כמ"ש ומבשרי אחזה אלוה וזהו סוד סמיכות אחמו נמולו אחו וירח אליו ה' · ונמצא שכשהוא מפיג ויודע מציאות השי"ת אז הוא מכירו ויודע כד"ת השכל וידוע תורתי וגו' וכשהוא מכירו אז ירוח נרחב ונשכל מפניו יה' כמי שנשכל בזמן שרואה את מי שאינו מכיר כלל לפיכך העלים עופים מרוב השכלה כמ"ש בשלשה עופל וגלוי עינים · והנימולים אינן נרחעים כל כך ויוכלו עמוד ועוד שאין בושים לעמוד בפני השכינה מלך מרפת העלה כמו העלים · עוד דרשו רז"ל מפסוק כאוס היום שאברהם יושב על פתח על ניהנם ואינו מניח שם הנימולים חוץ מן הכועל אלמית דמשכא עלמיה וע"ד שנאמר לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק היינו למי שלא שמר המילה שנקראת חק ע"ד וחוק בשאול שם · ומה שפירש רש"י שגגלה אליו בתלוגי ממרח כי הוא נתן לו עצה על המילה שמעתי בדרך אמת שאברהם היה מסופק בענין נוסח הברכה אם לברך למול את הבן או לקב"ו על המילה והוא נתן לו עצה שיברך על המילה כי כך ההלכה פסוקה במסכת סופרים · כתיב בפר' ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק ודרשי רבותינו דרבו ביום ה"נ מל את יצחק ענין זה תמצא מבואר יפה בסמוך במאמר תע"ד · עוד כתיב בפרשה ויהי אחר הדברים האלה ונומר פירש רש"י אחר דבריו של יצחקאל שהיה מספקר על שימול ל"ג שנה כו' מאמר זה המצא מבואר במאמר חס"פ · עתה אחר שמעת בקולי ס"ת ברית יתבאר בפרשה חיי שרה :

חיי שרה כתיב שים נא ידך תחת ירכי ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ ולהלן אמר ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי וגו' : **שצז** טעם לזכרון שמים וארץ במילה

וזה לפי שהצדיקו במילה כמו שפירש"י ותרג"ל מלמלת המילה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי לכך הוזכר כאן שמים וארץ לומר שאני מצדיקך במצוה שבה תלויה קיום שמים וארץ. ושוד שהכל נוהג מאמים ממעל והחומר מן הארץ וקודם שנימול אברהם אע"פ שכח שכלו שלו היה שלם מ"מ החומר היה עדיין בעל מום לפיכך לא ייחד הקב"ה שמו כ"ח על הדבר השלם בלא מום ולפיכך אמר ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי הכל עכשיו שאני נימול הרי גם החומר נתקדש בקודש וע"כ הקב"ה מייחד שמו יח' הן על הכל הן על החומר לכך נאמר ה' אלהי השמים ואלהי הארץ. והטעם שהזכיר אברהם בשבועה זו המילה לפי שהמילה היא סיבה למעט המשגל והזימה ולכך בוש ונלעזר שלח יקח לבנו משם מבנות הכנעני כי הזימה יבושם להם מהביאם משם אבי כנען במה שעשה לנח כי ר"ל כרסו ור"ל רבעו. לכך אמר אברהם לאלעזר בני כרוך ואינו מתדבק בחברו כו'. כי המבטל המילה קם לו בחברו מוצע מרבו מדם וגו' שדרשו רז"ל על המילה. והנימול הגדור מעריות נאמר בו יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך כי המקור רמז לאותו אבר המקלח כמעין כמו שפי' רש"י בפסוק והרן גלח הזהב. והוא מבורך כשהוא שמח באשת נעוריו ואינו שוטף בזימה לכך נאמר אין לחרור מדבק בברוך וק"ל ומעשה השבועה שהיה במילה כמ"ש שים נא ידך תחת ירכי. וכמ"ש עקב אשר שמע אברהם בקולי ס"ת ברית ור"ת אשבע"ע רמז לשבועה שהיא במילה נרמזה שהוא ע"ד שמצינו במדרש שהכנעני אחכם בשבועה לו בחיותם נבא שים לי בה תוח במילה כו'. וכ"ל לפי שעיקר השבועה היא בשם לפיכך לא נתמלא שבועה כי אם בספר תורה כי בה כלולים כל השמות הקדושים או במילה כי גם במילה כלול השם הגדול כמו שפירש רבינו בחיי בפרשה זו שהשם המיוחד רשום במילה ע"ש. וכמ"ש מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת שם של מרבע ומעשה זה נקרא שניהם ברית כי ברית הוא לשון שבועה כמ"ש לעבדך בבריתך ה' תלהיך וכתלמוד זה"ק השבועתי בשבועות היינו בחותם המילה. או בחילוף רמז לתורה שנאמר כה תילם תהבים ויעלה תן והמשכיל יבין :

שצח טעם לשבוע' במילה

תולדות ויצא הראשון אדמוני כמדרש ר' שמעון בן יוחאי אומ' כיון שראהו אביו אדום לא רצה למולו עד שיבלע בו דמו כהההיא דר' נתן כיון שהמתין ב' ג' שנים וראה שלא נבלע אמר כך היא ברייתו וכיון שלא מלתי אותו לשמונה ימים אמתין עד שיהא בן י"ג שנים כישמעאל כיון שהגיע לי"ג שנים מיחה במילה ולא רצה הה"ד אם לא ברית יומם וליל חקות שמים וארץ לא שמתי :

שצט טעם אפרים במילה

ואצל יעקב דכתי רז"ל שנולד מהול שנאמר ויעקב תם יושב אהלים • וע"ל שנולד מהול ע"ם • וע"ל שזהו טעם לומרו ויגדלו הנערים ויהי עשו יודע ציד פירשו רז"ל ויגדלו כשהיה בן י"ג כו' אז היה עשו מרמה את אביו לומר לאחר שעברו לו התנן ואת המלח וע"ד שכתבנו בפרשה לך לך שהמילה נקראת מעשר כי היא חלק עשירי מן עשרה הבליטים המובלים בעיר קטנה לפיכך אמר עשו לאביו כשם שהתנן והמלח פטורים מן המעשר כך עשו פטור מן המילה כי עשו נמשל לקט שנאמר וביום עשו לקט • ומלת ע"ד שנאמר גפרית ומלח שריפה כל תרשה לא תזרע ולא תצמיח וכתיב ארץ מלחה ולא תשב כ"ל כשם שארץ מלחה אין שם בה שום זרע ומשם שריפה רמוז להתעבר כך עשו אין שום זרע טוב יוצא ממנו • או יאמר על כלל המין האומני שסופו לכליון ואין לו השארות וע"כ הוא פטור מן המעשר כי אין חייב במעשר כי אם המין שמכניסו לקיום וזה"ם הנה תניכי הולך למות וגו' • וע"ד שאמרו עשו כפר בתחיית המתים כו' וע"ד שאמרו במדרש תרנגולו תדומה שנאמר תרנה שעיר שדה תדוש • או יאמר יודע ציד הים שדה ע"ד שאמרו"ל תלמלת התורה והמילה לא נתקיימו שמים וארץ כו' לפיכך נאמר בעשו קהות תורכן העולם שהיה נעדר מצניעים • מן המילה יודע ציד שהיתה לא תביו שלא יומלו כאמור או שחשב תביו מאחר שהוא מדקדק כל כך במצות שהוא מעשר התנן והמלח ס"כ אינו לריך לל המילה שכוונתה להביא לא הלדש במקנ ונכון היכלה והעבודה • ומן התורה שנא' הים שדה כפרש"י הים בעל • ולכך נאמר לנו הנה תניכי הולך למות כי המילה והתורה שניהם סיבת החייס המילה שנא' ואומר לך בדמייך חיי התורה עץ חיים היא וגו' וזה"ם בברכת עשו ועל חרבך תחיה שהוא נחשב כמת בחייו כחלל רשע ואין לו שום חיות עד שיקבל עליו התורה והמילה שנרמזו בחרב • המילה שנאמר עשה לך חרבות צורים והתורה שנאמר חיים תנכו על יריכו וגומר • למנע יעקב שהיה שלם בשניהם עליו לאמר חיים תם יושב אוהלים כנגד המילה לאמר תם שנולד מהול ונקרא תמים על שם המילה כאברהם • כנגד התורה לאמר יושב אוהלים להלי שם ועבר • זה"ם ויעקב האיש תמוני כלו וגו' מה שלא נקרא בשם תדום על שם תמוני הנזכר בלידתו היינו לפי שחשב לביו שמא עדיין לא נגלע בו דמו ושמא יחזור לבריותו ובעקידה נתן טעם לאמר יבוקש מספרו • ולפי דרכינו יתמוז על סשופו לשנות המילה ולפיכך היה כתדלת שעד כי המילה היא סיבה למעט המשגל וכבר יודע שהשערות שבתדלם הם סימני זימה כמו שכתב הרמב"ם פרק ל' מהלכות דעות • ולאחרי כן יצא לאויר העולם מהול ידו תוחזת

בעקב רב טוב הפיון לנדיקים והיינו עקב עכו כ"ל סוף ממלתו כי עיקר ממלכת הנימולים לעולם שכולו טוב. לכך נאמר הגל יעקב תורירך לכור ומבורך ברוך הקדיש בנדיקים הקללה לברכה ע"ד שנאמר והיה לרחיק מעער ואחריך יפגע מאוד רמז למילה בזכות שהוא ממעט את עצמו מנופו בכלסיתו דהיינו לרפיתו מעער שמחסר חלק מנופו בזכות זה לחריתו יפגע מאוד:

ויצא ותאמר אסף אלהים את חרפתי ותקרא שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר: ת אסף אלהים את חרפתי רמז למילה.

כפי הנרלה שפם זה כוכב על תרי ריכסי דנהרא ונרלה שהוא ע"ד שאמרו במדרש פרקי מבות דרבי נתן יעקב נולד מהול שנא' ויעקב היה שם ויוסף נולד מהול שנא' אלה תולדות יעקב יוסף. ומעשה זה נתנה שני טעמים ליוסף טעם ת' הוא כשרחמה יוסף נולד מהול לו שמרה אסף שלא יתגלגל עליו לשם מילוי החסוה שכן נאמר בחדם ותשתו שלא יתכוששו ויהיו ערומים כי לא היה להם עדיין נפיה לל המוחכות קודם החטא ואחר החטא היה להם נפיה לל המשגל המותרי. והיה זה להם לחרפה וק"ל. טעם ב' הוא שבזכות המילה זוכין לבניס כמו שכתוב ותהר בריתי ביני וביניך ואדברה אותך במאוד מאוד לכך אמרה כשרחמה לותו נולד מהול יוסף ה' לי בן אחר וק"ל. ויש עיניו וירא והנה כהר בשדה ונומר בפסוק זה נמצאו מדרשים רבים על ג' עדרי צאן שבעניך

תא ביאור פרשת ג' עדרי צאן סיכה למילה עבילת הלב והפה

וכולם המלת במדר' הילקוט ממרתי הלא לאלהים פתרונים תענה חלקי גם תני בהיות שמילה זו היא סיכה למילת עבילת הלב והפה והאוזן והם כלי המכמה כמו שהרחבנו מזה הסיפור בתיבורינו עיר גבורים ברכת וירא ובתיבור זה מאמר ס"ן מבואר שמן האבר הזה יבקו כל הכחות ובתיקונו יתוקנו כל העבילות. זה"ם והנה בהר רמז לאבר זה שנמשל לאבר שנא', ותכן גלת החבר פירש"י זו המה שמקלחת כמעיין. ג' עדרי צאן רמז לשלש רחשי לבבים אלו והם הלב והפה והאוזן כי הם מניעים כל הכחות השכליות וכולם רובצים על האבר ההיא כי ממנה יבקו כל ג' כוחות אלו והאבן נדולה ע"פ האבר רמז לעבילה המופה שם פי המה והעבילה היא כח היולי"ת שנקרא אבן כי זה הוא אחד מן שבעה שמותיו שלא יזר הרע ונשפפו שמה כל העבדים ביום המילה כד"א אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח וגללו את האבן מעל פי הבאר רמז להסרת העבילה כי היצר הרע נקרא אבן ונקרא ערל כנודע. ובשקו את הצאן כי בהסרת העבילה יבקו כל הכחות שפע החכמה הנאחזעיה שלשה רחשי לבבים אלו והם הלב והפה והאוזן. והשיבו את האבן למקומה רמז לתורה והיינו שנקראת אבן ע"ד אבן שתיה התורה שנאמר לומות אבנים והיינו"ר שנא' והסירותי את לב האבן מבשרכם האבן השמור את האבן. זה"ם והשיבו את האבן ע"פ הבאר למקומה רמז כי התורה נקראת אבן כאמור. ומשלה לבאר כמ"ם ונוזלים מתוך בתוך השיבוה למקומה הרצאן כי המילה סיבה לפתיחת מקורי החכמות התורנית כמבואר במאמר ס"ן ע"ם:

תב ענין צליעת **וישלח** ויותר יעקב כף יריכו לבדו וגומר וירא כי לא יכול לו ויגע בכף יריכו וגו'. במדרש רבה נגע בצדיקים ובצדיקות בנביאים ובנביאות שהם עתידים לעמוד ממנו ואיזה זה דורו של שמד כו':

זה מהידוע בשים זה היה שכרו של עשו הוא העומד עלינו לכלותינו והקב"ה מגיל אותנו מידו וברחמיו כי לא יכול לנו לכלות את שהרית יעדרנה לא בשים עלינו בהתנולה לנבל המעות הרשעיות יסודי הדת והם התורה והמילה כמו שמלינו בימי פפום שנזדו שלא יעסקו יעדרנה בתורה וכן בכמה דורות נזדו ביטול התורה וכן ביטול המילה כמו בימי חשמונאי ובכמה זמנים וזה שהם מוצדים כי ביטול התורה והמילה יהיו סיבה לביטול כל הדת חלילה זה"ם במדרש בנדיקים ובנביאים כי הוא הנדיקים הוא כנגד מלות המעשיות שהמילה רמז לכולם כמ"ם שקולה המילה כנגד כל המלות עד שהיא דוחה לפילו השבת התמורה. ומוסר הנסוחה הוא כנגד השכל העיון הנמשכת מלימוד התורה. וזה"ם ויותר יעקב לבדו רמז לנלות זה שנא' בו ואני נשארתי לבדי ונומר. ויתפב אים עמו רמז למלחמת עשו ושר שלו עם יעדרנה וכשאר רמה כי לא יכול ליעדרנה להדיחם מן העולם על כן הוא חוצב תחבולות להדיחם מעל ה' בביטול התורה והמילה זה"ם ויגע בכף יריכו רמז לתורה ע"ד תרז"ל תמוקי יריכיך מה ירך בשתר לף דברי תורה בשתר ורמז למילה כמו בשיבוי"י על פסוק שים יד תחת יכי. והקב כף ירך יעקב רמז שלא יוכל לבעלם לנמרי כי שם ענין ההקעה שהם גולעים על יריכם כ"ל שתינו יכולין לעשותם בפרהסיא בזמן הרדיפות עד יעבור זעם וזה"ם כאן ויזרח לו השמש לרפאותו רמז לזמן ההגאה כי יעבור זמן הרע שנמשל לחושך ענן וערפל. והעברת זעם הוא ענין זריחת שמש של יעדרנה וחושם שיבואו לתיקום וזהו בעשם ענין עלות השחר. לו יכמוז ענין עלות השחר לבוקרו של משיח כי לא יתבטל זרעו של עשו ושר שלו ולא השקט המלחמה והוא יבקש ממנו לשלח חומו חפשי על דרך תרז"ל שהוא גולה לבגרה זהו שאמר שלחני כי עלה השחר וזמן ההוא יסכים של הברכות שהם רחוים ליעדרנה ומשכיל יבין. לו יכמוז ענין צליעת היכך למה שתרז"ל [illegible] ליעקב לחה עשים הקודם חול ומחרת שה [illegible] יעקב כו'. וגרלה שמעשם זה לשמל ויירחה [illegible] שע"ם

שלא היה לו ליתן שהרי כבר הובטח בשמירה בשתתו מכיח לבן שנאמר שוב אל ארץ מולדתך וגומר • שלא שהיה ירא מן העכירה שבידו וזה בשם שעשה הקודם חול והתניא לרשע וכו"ל למדנו מהתניא לרשע לסוף גופל בידו כו' לפיכך היה ירא יעקב שלא יפול בידו מלד שהתניא לו לכך נענש בגולע על ידיכו כי כך היא המדה במהיגנו שנאמר לשם לא המוכו מפני תים ותף על פי כן הם מתיפים והרי הם גולעים על ידיכם ואין רגלם עמדה במיסור כגודע מעבע של התוספה וזהו הפך כוונת המילה שהמולו מעולת פיו ולבו שיהיו שוויס ולא יתניף זה"ם עשית קודם חול כי המילה נקראת קדושה כמ"ש ונתתיו חתם בחות ברית קודש המתים בשוב ה' שבות עמו תתבטל התוספה שנאמר לא יקרא עוד לגבל גדיך ואח שנאמר תספה הגולעה והגדחה תקבלה כ"ל בזכות תפיסת הליעה תקבץ הנדחה • כתיב בשסוק כי תרפה לתת בנותיו לחים תשר לו ערלה לפי שתום המיתום תרפה לנו כי תינו כ"ת לשם מילוי התתוה ופסוק תסף תלטים תת תרפתי יוכית

וכן פסוק ולא יתבושמו :

ויישב אלה תולדות יעקב יוסף בפרקי אבות דרבי נתן יוסף נולד מהול כו' בראיתא למעלה בפרשת ויצא

תג הבר נא למי החותמת רמז למילה

ונראה שלכך נאמר כי בן זקונים הוא לו בר תכיס כו' כי המילה סיבה להשגת התכמה כמבואר במאמר ס"ך ע"ם • כתיב הכר נא למי התותמת והפתילים והמטה גרסה לפרש שתאמר רמזה ליהודה בתכמתה שביתה זו היתה בלי ספק ביתת מנוה כי לא יהונה לנדיק כל תון • וזה כי מיהודע שהמילה בתה למעט הזנות ותאות המשגל של תיסור • ועוד מנות הניתים מלא גם כן מן הזנות שכן כתיב בפרשת ניתים ולא תתורו אתרי לבבכם ואתרי עיניכם אשר אתם זונים אתריהם וכדאיתא בהדיא בפרק התכלת בתדם אחד שהיה זהיר במנות ניתים ולסוף שכר זונה בד' מתות זו ומסיק שם שהיה ניזול מן הזנות כשהסתכל בניתים שבו • ועוד בה שניתים שתלבי ישראל נעטוו על ריבוי המשגל בתומרו ולא ירבה לו נשים כי אין נכון שרובה ישראל יהיה רובה זונות • ולשה תלו רמזה אתר ליהודה שתתוכן יהין שהתלהים אתה לידו ביתה של מנוה זו למיזו כוונה נסתרת כי אין יעלה על הדעת שהמילה והניתים לא הניחוהו מן הזנות ועוד הלא הוא הגבר אשר הוף לרופא על ישראל כמ"ש לא יסור שבט מיהודה ונומר • זה"ם למי התותמת רמז למילה שכן תלו תומרים ונתנתיו חתם בחות ברית קודש • והפתילים רמז לניתים • והמטה רמז למלכות כד"ת לא יסור שבט מיהודה וכמ"ש תלל דוד ותקלו בידו וכתיב תקל עוז תקל הפתרה • ומטעם זה תומרים בפיוט של המילה למי התותמת כו' • והוא תבואר מן הטעם שהזכרנו • לפיכך נאמר ויכר יהודה ויאתר נדקה ממני וק"ל • כתיב במעשה של שטיפר ויבא

לעשות תלאכתו תד אתר לעשות נרכיו נכנם תלת שנאתה לו דמות דיוקנו של תביו כו' רמז שמצות המילה שתכר בה היא הניללו תן התטא כי במילה לבדו היה דיוקנו ודיוקן תביו שוין כי שניהם נולדו מהול כדאיתא למעלה על פסוק תלה תולדות יוסף זה"ם כי בן זקונים שהיה זיו תיקונין שלו דומה לו לכך נאתר ולא שתע תליה וגו' להיות עתה בניהם כי תבריהם תניתו לילך לניהם וק"ל :

תד כל אשר יאתר לכם אפי' למול **מקץ** אשר יאתר לכם פרשו רז"ל שיוסף בקש תהם שימולו :

ויש להתבונן תה רתה יוסף על ככה לתבוע תהם המילה • ונראה ליתן טעם בדבר לפי שהערלה נקראת תרפה שנ' כי תרפה לתת בנותיו לחים תשר לו ערלה • והרעב נקרא נ"ך תרפה שנ' ולא תקתו עוד תרפת רעב בגוים • ותשב יוסף שבהסרת תרפת הערלה יוסר תרפת הרעב • ועוד תצינו שבזכות המילה הסובע בא לעולם ע"ד שאתר ר' נתן תניין למילה שהיא בתותו תקום נאתרה ערלה בתילות ונאתרה ערלה כאן תה להלן תקום שעשה פירות אף כאן תקום שעשה פירות לנו זה כי כתו שתצות ערלה של התילות הס סיבה להוסיף הפירות בעולם כמ"ש להוסיף לכם על תבואתה פי' רש"י שבזכות תצות הערלה תזכו לתוספת התבואה כך הערלה זו היא סיבה להוספת הפירות והתבואה בעולם כמ"ש תם בתקותי תלכו ושמיך ליה ונתתי גשמיכם בעתם וחק זה רמז למילה כתו שתומרים בוסף המילה וחק בשתתו שם וכן תק הוא לשון תזון תלשון העריפני לחם תקי • ומטעם זה תומרים בברכת המזון ועל בריתך שתתמת בבשרינו כי המילה היא סיבת המזון • וזה"ם נמרו שלא לעשר רשע על בגורת בתה רמז למילה שהיא חלק עשירי תן תורן עשרה שליטים שבעיר קטנה כתו שפי' רש"י על פסוק והתכמה תעוז לתכם תעשרה שליטים וגו' ועשירי זה דניינו רתם הגויה הוא קודם לה' • זה"ם תשר יאתר לכם רמז למילה שנתנה בתמילה שנ' שם תלכי על תמיכך • וזהו שפי' בעל העורים לכם תעשו בני' המילה תעשו • כתיב בפרשה קתו תזמרת התרן בכליכם וגו' ותסיים ותל ידי יתן לכם רתמים בדרשות של תנוכה באתאר רש"י תמנת כל פרשה זו תבוארת על הדבריס המסבניס הגתולה כגון תעט שני ובכם שיעשו בתעוגות הגוף וכן כולם על פי תדרש רז"ל כ' יהוסף בן לוי פתר קריית בגלות כו' כדאיתא בילקוט ולפי דבריהו נוכל לומר שבאן בא הרתז שזכות המילה היא שעתדה לנו בגלות התל הזה זה"ם קתו תזמרת התרן זתרת לשון כריתה תלשון לא תזמור כרתך והמילה היא כריתה התלק התלני דהיינו התומר • תעט שני כו' הכל תבואר באתאר רש"י ואתר כל התזיון הזה נאתר ותל ידי יתן לכם רתמים רתז למילה שנתנה בשם של שדי שנ' אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים וכל העניין תדבר בגתולה כתו שדרש ריב"ל וזה"ם גם

מת בדם בריתך שלחתי לסיריך מכור חין בו מים
להיותו הגלות :

ויגש ויאמר יוסף אל **תה** יוסף הראה
אחיו גשו נא אלי לאחיו המילה
ויגשו פי' רש"י שהראה
להם המילה וכן בסמוך והנה עיניכם הרואות
בכבודי פי' רש"י שאני אחיכם ושאני מהול וכן
פי' בעל הטורים עיניכם ראות בגי' הראיתי
לכם המילה :

כפי הגרסה שסימן זה חינו מספיק לשמת שהוח
יוסף כי כמה גויס נולדים מהולים ועוד שמת
נימול בגזירת הרעב חע"פ שרש"י רמה לתקן זה כמה
ספרי' בכבודי כ"ל מחכר שחני חר ומדון לכולם ח"כ
מי יכריחני חס לח שחני חחיכם מ"מ נרחה לפרש
שלח הרחה המילה למחת דבריו שהוח יוסף חלח
הרחה להם המילה ג' פעמים חלו בפעם רחשון בפסוק
נסו נח חלי נרחה לפרש ג' דברים . ח מה שנחמר
ולח יכלו חחיו לענות כי נבהלו מפניו ותיתה במסכת
חגיגה כ' חלעזר כי מטי להמי קרח בכה כי נבהלו
מפניו ומה תוכחה חל ב"ו כך חל הקב"ה לח כ"ש כ"ל
ביוס דין שלעתיד מי יעמוד לנו ע"כ הרחה להם
המילה כי היח מגלת מדין חל ניהנס ביוס תוכחה
כמו שיתבחר בסמוך ח"פ בפס מדכם הרבתי ע"ם .
ב הוח כלפי מה שהזכירו בפ' וירח שהערלים נרחעין
מפני הסכינה ואינן יכולין לעמוד לגודל הכחלה וכמו
כן חמצחו חתי יוסף שחס בבהלת ב"ו כן בחרדת
הסכינה עכ"ו ע"כ הרחה להם שהיתולין יכולין
לעמוד בפני הסכינה . ג שמת יוסף להפיס דעתם
על תודות המכירה שלח הושילה להם התחבולה
שהשליכוהו חל הבור ויחשבו שבעוונותם יצח מן הבור
כי המתים לח ידעו מן המכירה כי המדינים מכרוהו
וכן פירש רבינו בחיי ע"כ הרחה המילה לומר שבזכות
המילה יצח מן הבור כי ברית כרותה למילה להוליח
מבור חין בו מים כמ"ש גם חת בדם בריתיך שלחתי
מסיריך מבור חין בו מים כמ"ש בבורו של יוסף והבור
רק חין בו מים . ובמה שחמר בפעם שני והנה
עיניכם הרוחות כו' . נתן טופח על דבריו כלכלתי
מוקף שם ונו' והרחה להם מתין זכיתי לכל זה להיות
רועה חבן יעקב"ל בזכות המילה שהיח סיבת השובע
כמו שיתבחר בפרשת מקץ וכמו שיתבחר עוד בפרשת
ויחי על פסוק משם רועה חבן יעקב"ל . ועוד נתן טופח
כי פי המדבר חליכם כלשון הקודם וטופח זה ניתן להם
על הגחולה ועל הממולה שלח ירע בעיניכם לרדת
מגדינה כי בזכות ברית חלו יהיו נגחלים בזכות המילה
כמ"ש רז"ל מכר להם דם פסח ודם מילה כו' בזכות
נגחלו מבוחינו ממלרים שלח ניגע חת לשוטם שנחמר
כי פי המדבר חליכם בלשון הקודם כו' :

ויחי שים נא ירך **תן** תחת יריכו כו'
תחת יריבי השביעו ות שב באיתן

במצות המיל' וכן פי' בעל קשתו רמז למילה
הטורים נא ירך בני מיל' :

נראה ליתן טעם על הסבועה במילה דווקח חע"פ
שחלו לח היתה מלוה בחבוחה וע"י לער כמו
בחברהם מ"מ הסכיעו במילה מכמה טעמים . א רמז
לו שבזכות סס מילה יהיו נגחלים ממלרים ויבואו
לחרן כנען ע"כ ניקח חיתמרו שמה . ב לומר שמלח
המילה יבחלל קדושים סס וגדולים מעבירות לפיכך
חין רלוחו לקבלו בין המלריים שחינן נדולין וסס
שפופי זימה שנת' וזרמת סוסים זרמתם . ג שלמר
מפי מ"ל חינן מייס כ"ח מחוך נלנול מחילות לפיכך
רמז לו במילה לומר שבזכותה הוח בטוח להיות מן
העומדים לחיי עד כמ"ם חברהם יוסב על פחתה
של ניהנס וחינו מניח סס ליכנס הימולים . כחיב
בפ' והסב בחיתן קנחנו וגומר משם רועה חבן יעבחל
במסכת סוטה חרז"ל יוסף קיידם סס ממיס בסתר
זכה והוסיפו לו חות חחת משמו של הקב"ה של עדות
ביהוסף שמו יהודה שקידם ס"ם בגלוי זכה ונקרח כולו
על שמו של הקב"ה וגרמה לפרש בהיות כי הוח מן
היהודי שקדושה זו של יוסף היתה הפריסה מן הערוה
וז"ל חמרו כל מקום שחתה מולח נדר ערוה סס חמלח
קדושה ולפיכך המילה שנקרחת קדושה על דרך חות
ברית קודם היח בעשה נדר הערוה ולפי"ז יוסף שקידם
ס"ם בסתר בעין הערוות זכה להוספת ה"ח כדרך
שמתוספת ה"ח לחברה' שמו' המילה כי הבועל כו' הני
הוח מהלל קדושת המילה שלל יוסף שלח רלה להיות
עמה שמר קדושת המילה ולח חילה לפיכך זכה לה"ח
בחברהם מפני טעמים . א הוח מה שפיכם"י פרשה
לך לך שלחר המילה המליכו הקב"ה על ה' מיברים
כו' בדרך שיתבחר בפ"ה במחמר הנ"ז . ב הוח שמלח
המילה זכה לפני מיני זרע . חו לבניס כמ"ם לחברהם
בפרשת המילה וחתה בריתי ביני וביניך וחרבה חותך
במחוד מחוד . חו לזרע השדה כי המילה היח סיבת
השובע כמבחר בפ' מקץ ובניהם רמוזים בפסוק ה"ח
לכם זרע וכבר ידעת כי בסוד הקבלה ה"ח
רחשונה שבשם הגדול ממנה נמשך הזרע ומשם זכה
יוסף לשני מיני זרע חלו . א ריבוי הבניס כמו
שמילינו שבחו בני יוסף על יהושע וחמרו וחני עם כך
ונומר עד שהשיב להם יהושע חם עם כך חתה עלה
לך היערה . ב ריבוי הזרע כי משם זכה יוסף להיות
רועה זן ומכלכל . זה"ם ומשם בחיתן קנחנו שלח שמע
לשטח פוטיפר ונחשב בחזקו ונקפו של מנית חבנים
חבינו שהיה רחם לנימולים ונקרח חיתן החזרתי וזה
היה לו מידי חביך יעקב שמולד מהול כיעקב ומשם זכה
להיות רועה חבן יעבחל היינו בזכות שלח היה רועה
זונות זכה להיות רועה יעבחל וזה"ם ורועה זונות
יחבד הון רמז לחון של פרנסה יחבד הון בני' מילה
עם ז' לוחיות שבהם ורמז שיחבד גם המילה כי
חמשך עלחיה גם המזון יחבד בחמור ולפיכך זכה
גם חברהם להיות זן ומפרנס בסוד חמרו ויעש משל .
חבל יהודה שקידם ס"ם בגלוי במעשה חמר שהודה
שלשם שמיס היתה הכוונה ולח לשם בעילה של זונות

ומז הרמה׳ נרכיס שלא מילל קדושת המילה לפיכך נקרא כולו על שמו של הקב״ה כי הסם הגדול בלול במילה כמ״ש מי יעלה לנו הסמימה ר״ת מילה וס״ת סם של ד׳ וכבר דברנו בזה בעלי הקבלה שהסם הגדול כלול במילה . ומצד המילה זכה יהודה להיות רועה ישראל וגם יוסף זכה לזה כי כמו שנאמר בתברים בפרשת המילה כי חב המון גויים נחתיך כך יוסף זכה להיות רועה ובלים על כל מרן מנשה וכן לעתיד הגואל יהיה מזרעו . וכן ביהודה נ״ל לא יסור שבט מיהודה . וכל כך למה לפי שהסם הגדול כלול בשמותם וע״ד שנאמר ועמד ורמה בעוז ה׳ בגאון סם ה׳ תלהיו :

שמות ותרא אותו כי טוב **תז** ותרא אותו
הוא ר׳ מאיר אומר כי טוב הוא
טוב שמו . ר׳ יהודה אומר שנולד מהול
ראוי הוא לנביאות . ר׳
נחמיה אמר טוביה שמו . אחרים אומרים נולד בשהוא מהול והחכמים אומרים נתמלא כל הבית אורה כתיב הבא כי טוב וכתיב התם ויראו אלהים את האור כי טוב :

כפי הרמה ים לדקדק בדברי המדרש הללו מיך רחמה אמו בשעה לידה שהוא רמוי לגניחות או במה רחמה כי טוב הוא היכן מיבותה של זה בשעת לידה ע״כ נרמה לפרש שחחריש והחמיש בתו לפרש דברי ר׳ מאיר ור׳ יהודה ור׳ נחמיה וזה כי בלימות החדש לא יוצלם כ״ת בשיהיה שלם ומחוקן בשני חלקיו דהיינו חלקי הגוף בשיהיה חומר שלו במזג הטוב מוכן לקבל השלימות הנפשי מלד טוב תכונת מזגו כנודע . ג׳ שיהיה חלקי הנפש עד שיהיו רלויים ומוכנים לקבל האור המלהי . וזה נחלקו ג׳ תנאים הלו ר״מ אמר טוב שמו רחמה בו חלק טוב ויאמר שחת ועוז בטוב מזגו והומרו עד שרמוי להקרא בשם טוב . ור׳ נחמיה אומר שרחמה אמו שחלק הנפשי שבו מחוקן יותר מזולתו עד שרמוי להקרא בשם טוביה ר״ל טוב חלקי שבו והורחת שם טוביה כי הטובה נרחית בחלק חלקי שבו ור״י אומר שרחמה בו יחברו שניהם כאחד בין בחלק הנפשי בין בחלק הגופני עד שהיה רמוי לגבותה בהיות שכל נביא צריך להיות מחוקן בשני החלקים הללו כמ״ש רז״ל אין הנביאה שורה אלא על גבור חכם עשיר ועניו כו׳ וכבר ידוע כי חומר החכמה הוא לחלק הנפשי והומר הגבורה אל הגופי . וא״כ יקשה לכל שלשה הנחים הלו במה הנביאה אמו ביום הלידה לזיז יחברו בגופו לדברי רבי מאיר או בנפשו לדברי ר׳ נחמיה או בשניהם יחד לדברי רבי יהודה . עד שבאו מחברים לחבן ואומר שנולד מהול וא״כ מחלוקת ג׳ תנאים הרלשונים בגוף המילה אם היא חיקון גופני או חיקון נפשי או חיקון שניהם כאחד כי כ״מ סובר שחכלית המילה הוא לחקן חלקי החומר במיעוט הדמים המוחרים עד שיהיה על מזג הטוב כי בזה ימעט חמות היצה״ר במעגל ובזיחר החמדות והנראה אמו במה שהוא נולד מהול שכבר חלק הגופני שבו טוב ויפה ומחוקן ור׳ נחמיה סובר שהמילה היא חיקון נפשי כי היא סיבה לחיקון עלמה הפה והלב והאוזן כלי החכמה לכך נקרא טוביה טוב חלקי נפשי . וכבי יהודה אומר שהכלית המילה הוא לחקן שניהם כאחד עד שיהי׳ רמוי לגבותה בחיקון החלק הגופני והנפשי כאחד . וחכמים אומרים שנחמלא הבית אורה כו׳ כ״מ שבר שאור זה היה רמז לחיקון חלקי הגוף שהוא הבית החנוני . וי׳ נחמיה שבר שאור זה היה רמז לחיקון חור הבשלי שבו . וי׳ יהודה אמר שהיה רמז לחיקון שניהם כאחד ע״י אור התורה שהיה כתוב בהם שחורה ע״ג לבנה רמז לגגלה ונשחר שבאור התורה הגגלה לחיקון חלקי הגוף והנשחר לחיקון חלקי הנפש וק״ל . ויזכור חלכיס חת בריתו וגומר רמז שבזכות המילה היו נגאלים וכן פי׳ בעל העורים שבאל הבחים ר״ת וס״ת מילה רמז שעל זכות המילה היו סמוכים בגואם מלרימה שסופם לגאת מבור אין בו מים שהגלות נמשל בו ולפיכך רמז המילה בשתי תיבות אלו והמשכיל יבין . וחקח לפורה ציר וחכרות שלא בנה וגומר במדרש אמרו שבאו לח ואמינה לבלעו כו׳ וזה״ם למנחח על המשיניה ודרשו רז״ל על המילה שנחנה בשמיניה כו׳ וזה״ם במזמור ה׳ אל בחקך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני והכל חמלא מבואר במאמר ת״ש ורז״ל אמרו לח נחרשל מפה במילה כו׳ אלא למה נענש מפני שהעסק במלון תחילה שנאמר ויהי בדרך במלון וגו׳ וכל זה רמז שבאוי להקדיש עסק המילה לכל העסקים וק״ל :

תח וארא באל שדי **וארא** אל אברהם וגו׳ :
רמז למילה באל שדי ושמי
ה׳ לא נודעתי להם וגם
הקימותי את בריתי וגו׳ :

ירוץ שבאמות המילה נא׳ לו אני אל שדי וגו׳ . ומה שהזכיר במילה שם של שדי יש בענין זה מ׳ טעמ׳ .

א מ׳ שפ׳ רש״י שיש לו בחלבותו לכל בריה . ב מה שפ׳ רבינו חננאל לפי שבאו על חדש השם במילה ע״כ הבטיחו בשם זה להפסיק לו כח וגבורה נגד הקמים עליו כי מניעו שם זה מזכר חצל גבורה שנאמר בקול מים רבים בקול שדי וגו׳ . ג מה שפ׳ הרמב״ן שהיו צריך למניעת זולתו ודי במניעות עלמו . ד מה שכתב הרמב״ן בשם הגניר שהוא על שם שהוא מצדד המערכה . ה מה שכתב רבינו שעדיה מלשון די מחסורו כלומר שהוא מספיק חסרון כל הנמנאים . ו פירשו בו שהוא מלשון מידי חודש בחדשו ולשון מידי יאמר על הדבר ההוא ולכה בזה ענין נפחיחתו . ז מה שפ׳ רבינו בחיי שנגלה במילה בשם זה לפי שהמילה היא חות יו״ד משלמת שם של שדי כדחיתא במדרש שהנחיכים בדמות ש״ין והזקוע בדמות דל״ת ומילה בדמות יו״ד ומדרש זה מסכים למה שכתבנו בפרשת מקץ וכפרשת לך לך שהמילה היא חלק עשירי מן החדש ותומר היו״ד יוכיח . ח מה שאמרו במדרש אני אל שדי שם שנקבל המילה מוטב ושם לשון חומר אני לעולמי די ע״כ . וכפי הנראה שכל שמוה נעשים אלו ים להם דמיון ויחס עם המילה . א מה שפי׳

רס"י די בחלהותי כו' לפי שים למהרהר מקום לומר ולומר לית נברא האדם חסר וכעל מום עד שהוא צריך להשלמה מבחוץ כמו שהרחבנו הסיפור מענין זה בשם הרב המורה למעלה במאמר שע"ה ע"ב אמר אלי אל שדי שים די בחלהותי לכל בריה ומעשי ידי לתיקון תיקון מזונתי ומה שצויתי לכם המילה לא בחתי כ"ה לצרף לחכם במדרש כור הנסיון והבחינה כמ"ש כל אמרות אלוה צרופה דוגמת החטובה שהשיב ר' עקיבא לחומו רבא כשחלו למה אין האדם נולד מהול כמו שהתהר במאמר רס"ם שע"ה לכך נת' אלי אל שדי התהלך לפני וגומר ר"ל די בחלהותי כו' ומה שצויתי לכם המילה הוא כדי שתלך לפני בעבודתי ותהיה טובד שלהים והטובח חוטמו וק"ל • ב מה שפי' ר"ח שכתו של האדם תשם כו' הוא מבואר מעצמו • ג מה שפירש הרמב"ן ששם שדי מורה שאינו צריך למציאות זולתו הוא ע"ד שי' הטור תמים פעלו וכתיב בנימולים התהלך לפני והיה תמים כי כמו שהקב"ה נקרא תמים מצד היותו משולל מכל החסרונות עד אשר בסיבה זו הוא ית' מספיק בעצמותו ית' כך הנימול הרי הוא תמים מכל חוש וחסרון • ד על שם שהוא ית' מצדד המערכה זה מהידוע כי בטובע שבעולם כי העבדים המשלימים חוסם המלך אין שום אדם רשאי ליגע בהם לרעה כי החוסם הרוח שימן שנאחרו לעבודתו בימוד ולפי יבצעום תדושים זולתו כך המערכה היה שולטת בחומרים בחוה בריה קודם כי הם נבחרו לעבודתו הקדושה • מלבד מה שאינו בדברי רז"ל שבמילה זו ים לפל יד המסכיל לשדד המערכה כהיות שחרז"ל האי מאן דנולד בתול מחדים להוי נבר אחיד דמא מאי תקנתיה ליהוי מוהלה כו' אם כן במילה זו יתהפך מסבת המערכה וק"ל • ה הלשון די מחסורו ע"ד שכתבנו בפרשת מקץ שהמילה היא סיבת השובע בעולם למלות חסרון כל הנמלאים די מחסורו • ו מלשון מדי חודם בחדשו המורה על דבר ההוה תמיד והנאתי כך המילה היא דבר ההוה תמיד והיא דבוקה באדם לא חסור ממנו כלחיתה באדם שאמר דוד למנצח על השמינית כשבנים למרחץ וכתה עלמו עדוש מכל מלוה כו' • ז שהמילה משלמת יו"ד של שדי הוא מבואר מעצמו ומעשה זה נחוספת היו"ד ליהושע כי הוא מל את בני ישראל שנית • ח שלמלת המילה היה חומר לעולמו די הוא ע"ד אם לא בריתי וגו' • וזה"ק ואתה את מכרתם וגו' בשל שדי בשם המילה ושם הבטחתי על ירושת הארץ כנודע ושמי ה' לא נודעתי להם שלא נודע להם סוד זה שמי הגדול כלול במילה ע"ד שי' מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת שם של אלהים רמז שהוא כלול במילה וכן פירש רבינו בחיי • ומעש"ב הקימותי את בריתי אתם ר"ל הקימותי ההבטחה שהבטחתיו בזכות בריית המילה וכל הענין מבואר מעצמו • ואני עלי שפחים בפרקי ר"א ד' עלות שם עלית הפה כו' :

בא ראו כי רעה נגד פניכם ארז"ל **תט** ראו כי רעה כו' והקדוש ברוך הוא הפכה לדם מילה שפרעה אמר שהוא רואה כוכב של דם כו'

והקב"ה הפכה לדם מילה וזה"ש גלותי חרפת מצרים וגומר • ועוד אמרו במדרש שבמצרים ראה אותם הקב"ה ערומים מכל מצוה לפיכך מסר להם דם פסח ודם מילה כו' :

ויש לדקדק למה מסר להם דווקא שני מלות אלו ולפוס ריבעה נרחה לפרש ע"ד שחרז"ל מי שנולד בחזל מחדים יהיה נבר אחיד דמא מאי תקנתיה ליהוי מוהלה לו עבחא • וא"כ כבר נחבאר במקום שחין הקב"ה מבטל מסבת המערכה מכל וכל אלא בזמן שהמערכה תהיה הוכחה על חיזו דבר רע אזי הקב"ה מיסב פני המערכה אל חיזו ד"א לעובה דוגמת ההוכחה היה בענין המוהלה והטבחת שהזכרנו לפיכך במצרים שעלה בוכב מחדים לקרחתם המוכה על דם וכריבה הפך הקב"ה חוטו דם למוהלה ועבחא • מוהלה שלוה להם על דבר המילה • ועבחא שלוה להם על דבר זבית הפסח כמו שהבחבר כל זה במאמר שלינ' • וזה"ם והיה הדם לכם לחוח פי' רס"י לכם לחוח ולא לחחרים לחוח מכחן שלא היה הדם ניכן כ"א מבפנים • רמז בזה כמו שדם הפסח היה חוח לחוחן שבפנים כך חוח בריח דם המילה על חותה לילה היה ניכן מבפנים רמז שחין הכוונה במילה מיטוים זו להיקון החומר לבד כ"א התכליח הפלימי הוא שהיה סיבה למילה פנימית דהיינו ערלת הלב כי ממנו חולחות מים חיים התוכיים וזהו הדם הניכן מבפנים שהוא לכם לחוח ולא לחחרים לחוח כי הדבר המסוך ללב חינו נגלה לסוס בריה בלחי לה' לבדו וק"ל • ומטעם זה נת' בקרבן הפסח וכל ערל לא יחכל בו כדי שבמקום הפסח שם תהא המילה מחחר שבזכות שניהם נגחלו • כחיב בפרשה קדש לי כל בכור וגו' רמז שכל דבר חשר לו מסבת הבכורה והרחשים על זולתו קודם הוא לה' וזהו בעשם טעם המילה בזה החבר שנקרא רחם הגוויה כי הרחם הוא בכורו וק"ל והוא לות בריח קודם לה' . פרשת ויקהל לסם שה לבית חבות חמנה כולה מבוחרת בשני דברים בדברות חג הפסח עיין במאמר ר"ח ומאמר ס"ח • וכה חמנה מבואר כל הדברים המסבבים הגחולה עמוד עליו שם :

תי בזכות המילה **בשלח** אז ישיר משה נקרע הים ובני ישראל .

במדרש תנחומא אז ישיר

למה מתחיל באז אמר משה באז קראתי תגר שנאמר ומאז באתי לדבר בשמך בו בלשון אקלם שמך • ד"א אז בגימטריא שמונה אמר משה בזכות המילה שנתנה בשמונה נקרע הים אמר ר' לוי לגזור ים סוף לגזרים בלשון ארמי קורין למהולין גזורין ע"כ :

ידוע מדרש רז"ל בילקוט על פסוק עזי וזמרת יה ישראל אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד וכוח הקודש לוחש מי כעמך ישראל גוי אחד • וכפי הנראה שלח לחנם שמנו דרש זה לפסוק עזי

וזמרת יה חלק לפי שמניעו שהקב"ה יחיד בעולמו על כן נתן לו ישראל לסגלתו גוי אחד כדי שיתאחדו שני מיני אחדים כדרך זיווג הצאה ובעלה המסבב שיתוף שם י"ה שבין איש לאשה · ואחדות שניהם נרמז בחלק לז · אחדות השם יתברך נרמז בזה כי לז הוא ז' רמז לאחדותו ית' והוא ית' מושל על ז' כוכבי לכת המנהיגים בעולם השפל · אחדות ישראל נרמז בזה כי מצד המילה ישראל מסוגלים לגיון ית' ומשתים מותמו מה שלא עשה כן לכל גוי וזהו הורחת לשון לז ז' על ז' כי מעשה זה ניתנה המילה לשמנה להורות שהיא ענין חלקי היונה חוץ לטבע כי מספר ז' כולל כל הדברים המצטיינים על ז' ימי נרחשית והגדל מן הטבע הוא ענין יונה חוץ לז' ימי הטבע דהיינו מספר ח' שהוא ז' כוכב על ז' ולפיכך נתנה המילה לשמונה להורות שהנימולים הם עם אחד בארץ והם רוכבים ומושלים על ז' ימי הטבע ועל ז' כוכבי לכת כי אין מזל לישראל ומעשה זה מניעו לשון לז שלא המילה שנאמר לז לחרוש מדרש זה אמרה חתן דמים למולות וזהו שרמז רז"ל לדרוש מדרש זה על פסוק עזי וזמרת יה כי זמרת רמז לכריתת הערלה כדאמר לא תזמור כרמך ושם י"ה מורה על המילה כמ"ש כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק וידוע שהמלחמה בעמלק היתה על שניזה מצות המילה שלכך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואיתא"ל שאחר מילת כו' וכבר אמרנו פעמים רבות שי"ד וה"ה מרמזים על המילה · היו"ד כי המילה היא י"ד מצלמת שם שלם שדי כאמור בפרשת ואירא וכן הה"ה מעשה תוספת ה"א לאברהם במילה כי המילה היא מקום שעשה פירות וכסוד הקבלה בפירות והזרע בחיים מה"ת רשומה שבשם בסוד אומרו ה"ת לכם זרע וכן העלם מן מילה הוא י"ה כנודע . וזהו סוד אמרו כי יד על כס יה נשבע בשם יה המורה על המילה ליקח נקמה מעמלק שניזה מצות המילה וזה"ש כאן עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה בשם שלם על יה המורה על המילה הוא היה לישועה בקריעת ים סוף לפיכך התחילו לקלס בשם המורה לאחדותו ית' ועל אחדות ישראל עמו מצד המילה לפיכך בשקרא תגר התחיל ג"כ בזה לומר שלא הועיל כלום במה שהזיק לפרעה לאחדותו ית' ובאותו לשון קלסו לייחד שמו ית' ולרמוז שבח המילה כי בזכותה נקרע הים ודבר זה יתבאר בשני דרכים · הדרך א הוא שבזכות המילה נקרע הים כי כמו שהמילה היא ענין חוץ לטבע כך קריעת ים סוף זה הוא בנגד הטבע וכל זה היה לרמוז על אחדותו ית' שהוא ית' מושל על הטבע כי מעשה זה התחיל שיהא היה בזה המרמז על אחדותו ית' ועל המילה שבשמונה · הדרך ב הוא שהיה הרע נמשל לשפף מים רבים שלזו לא יגיעו ועל הדרך שבארנו יפה בדרשות על ניסוחין במאמר שפ"ח וכבר ידעת שבהסרת הערלה נדחה היצה"ר הערל הנמשל ליס הומה וזהו טעם קריעת ים סוף בזכות המילה · או כלך לדרך זה מדרכה שהים הוא רמז להשבת התכמות ומניעת הצי"ת כמ"ש ומלאה הארץ דעה

את ה' כמים ליס מכסים ומצד המילה נפתחו מעלו מקורות התכמה עד שיהיה לו דרך ומסלול לעבור בתוך יס התכמה ולהשיג מציאותו ית' כמ"ש ומבשרי אחזה אלוה שבאחרו בפרשת וירא ט"ם וזהו סוד קריעת יס סוף בזכות המילה וזה"ש כיעניה כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים ליס מכסים · ומעיך ליה והתרים ה' לשון יס וגו' והכהו לשבעה נחלים רמז לשבעה מיני חכמות היוצאים ממקור מים התחתונים' זהו שאמר והיתה מסילה לשאר עמו כאשר היתה ליעקל ביום עלותו מארץ מצרים כי גם בחותו זמן היו רבים שלימי הדעת אשר חוד השכלי שלהם היה שלם בכל ז' חכמות אלו וגם יהיה כן לעתיד במהרה בימינו אכי"ר :

תיא מה שמועה יתרן וישמע יתרו וגו'
שמע רמז פי' רש"י מה
למילה שמועה שמע קריעת ים
סוף ומלחמת עמלק

ובפסוק כתוב עוד ענין ג' והוא כי הוציא ה' את עמו מארץ מצרים :

גראה לפרש שבח ליקן טעם על שבח יתרו להימול ולהתגייר ולכנס תחת כנפי השכינה ומה ראה יתרו להמול ולהתגייר ומה שמועה שמע שנמע כמה גדול כחה של מילה · עד שבח כמקרן לומר שנמע קריעת ים סוף כ"ל שמע שהיה נקרע בזכות המילה שנאמר לגוזר ים סוף לגזרים · ועוד שמע מלחמה לה' בעמלק על שניזה מצות המילה שחתך מילות וזרקם כלפי מעלה · ועוד שמע כי הוציא ה' את ישראל מארץ מצרים וידוע שהיציאה היתה בזכות המילה כמו שדרשו רז"ל רמה חומת הקב"ה ערומים מכל מצות עד שנאמר להם דם פסח ודם מילה כו' ומצד שלם סיבות אלו רמה יתרו כמה גדול כח המילה ולפיכך נתגייר ומה שלח הזכיר רמ"י כ"ם קריעת ים סוף ומלחמת עמלק לפי שלא נזכרו בפירוש כ"ח ברמז והוא בחומרו למשה ולישראל שקול משה כו' כ"ל בדבר שבו היה שקול משה כנגד כל ישראל כי את כל חלה עשתה ידו של משה את ידו על היס ית' ביס סוף נ"ל ויט משה את ידו על היס ומלחמת עמלק נ"ל והיס כאשר יריס משה ידו וגבר ישראל וק"ל . כתיב בפרשה ומרחם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים ס"ת מילה רמז בשלן שבשלושה המילה כנגד כל המצות שבתורה כמ"ש ועתה אם שמוע תשמעו בקולי הרי מצות התורה ומרחם את בריתי היינו ברית המילה ומצד שניהם תהיו לי סגולה מכל העמים זהו שרמז שניהם בר"ת וכש"ת כי רמזי תיבות הללו וס"ת מילה · שלם רמז לתורה כי היא כשלושה להעיד את האדם ממדריגה למדריגה עד הגיעו אל רוש מעושה אלהי קדם וכן אמרו במדרש שלם בגי' סיני התורה הנתנה בסיני היא בשלש בחמור · וס"ת מילה רמז שמצד התורה והמילה נתייחדו ישראל להיות לו ית' לעם סגלה מכל העמים כי מצד שניהם נמשלו ישראל לעבד נושא חותם המלך כי התורה נקראת חותם של מתוס תורה בלימודי

וכן המילה ע"ד ונתנתיו תחת בחוץ בריח קודם והכבר המיוחד הוא בעצם עניין הסגולה שעניינו חומר תביב וע"ד של' תחוס בחומרותי וכתיב ירחת ה' היא חומרו • מזבח אדמה תעשה לי כל הפרשה

תמצא מבואר במאמר שמ"ם :

משפטים כתיב שבעת ימים יהיה עם **תיב** ביום השמיני

אמו ביום השמיני תתנו לי ואנשי קדש תהיון לי במדרש ילקוט פ' אמור משל למלך תתנו לי רמז למילה

שנכנס למדינה וגזר ואמר על אכסנאין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונה תחילה כך הקב"ה אמר לא תקריבו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת שאין שבוע בלא שבת ואין מילה בלא שבת • ומיום השמיני והלאה כמשפט אדם כך משפט הבהמה משפט אדם וביום השמיני יטול ומשפט הבהמה ומיום השמיני והלאה וגו' :

בחיות שכל פועל ה' למענהו ותכלית בריאת עולמו לא היתה כ"ש לכדי שיהיו המעלות יודעיה ומשיגים מציאותו ית' ולהמציא התכלית הנפלא הזה מכר לנו הקב"ה השבת והמילה כי השבת תורתה על הידוע העולם והחידוש מופת על מחדשו ומ"כ השבת הוא מופת על שיש לעולם בורא ומנהיג לגל עדיין חיונו מופת על ידיעתו ית' מחוץ דרכיו ופעולותיו כמ"ש השכל וידוע חומי וגומר ושל זה בחה מצות המילה למעט ולחסר הדמיון המותרים המסבבים עכירת הכח השכלי ואחר המילה יהיה כח שכלו של האדם זך וגלול עד חשב יהיה שלם בדרכי העיון ויהיה יודע ומשיג כל חשב יתצח בכחו שיש לפי שכלו בהמולו גם מעלת לבו כמ"ש ולבי רחה פרכה חכמה וזהו סמיכות חומרו ניתולו אחו וירח חניו ה' וע"ד שנאמר ומבשרי אחזה אלוה שמילת בשרו גורם לו שיוכל לחזות בעוצם ה' ולבקר בהיכל החכירה והדריכה • וכן הקרבנות הם סיבה לגילוי השכינה כמ"ש בפרשת שמיני קחו שעיר עזים וגומר וסמיך ליה זה הדבר חשר צוה ה' תעשו וירח חליכם כבוד ה' וכן בשלש רגלים נאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך קדי ניה יראה וירחה כדרך שנאה לראות כך נה לירחות כו' וכל זה רמז שבהקרבת נפש הבהמית שבו יעמוד הכח השכלי חי לפני ה' יודע ומשיג כמ"ש כי לא יראני האדם וחי חגל רואה ומשיג הוא בהמיתו הכח הבהמית שבו כמ"ש זאת התורה האדם כי ימות באהל חשב לכוונה זו בחו כל מיני קרבנות של הבעלי חיים תמורת נפש הבהמי של האדם וה"ב המילה והקרבן דרך אחד להם כי שניהם הם מיעוט הכח הבהמיי כדי שיתרבה הכח השכלי בכוד אמרו וכחשב ישנו אותו כן יהיה וגו' אך שכל זה היו שוה לאדם אף הם יהיה כח השכלי בתכלית השלימות מ"מ הם לא יקבע תחילה בלבו אמונת החידוש הבא למופת על מציאות הש"ת אז לא יוכל להשיג דבר לפי שמי שחשב נעוץ בלבו על היוצ דבר שהוא בעצמו אז אח"כ הוא נותן לבו להתבונן במהות העצמות ההוא אומנם מה שאינו מתעין עדיין מציאותו לא יבא לתקוף גם אחר מהותו • זה"ש במדרש כל מחשבותיו לא ירחו פני כו' רמז למיני האומות שהוא כגר ומחשבותיו בחרן מחשיבה זו ומאד עשרו בעמק עבור זה חשך מעשהו שכלו עד חשב חשבו הרחוקות בתרחוקות השכליות הנובחות פתח אלהי הם ותהלה ונסיבה זו לא יוכל להרחק פני מציאותו ית' כי לשון פני נופל על העצם מציאותו ית' כמו שנאמר פני ילכו וגומר וכן כתב המורה חלק ראשון בשמוח הם פנים זה"ש לא ירחו פני עד שירחו פני המטרונה כ"ל עד שיעבור עליהם השבת ומחוך חמונת החידוש יבא בשעבי התקופה בהמולו מעלת הגוף והלב כי המילה היא בעצם תיקון המומר והצורה כדרך שנאמרו במאמר ש"ן • וזה"ש מפסח המדם ומפסח הבהמות עון ותוצר האדם יורה על הצורה השכלית אשר על ידה הוא נקרא אדם ע"ד אחם קדוין אדם כו' ותוצר הבהמה כנגד המומר ותיקון שניהם בשמיני מן הטעם שאמרנו • זה"ש ביום השמיני תתנו לי ואמרי קודם תהיון לי רמז למילה שבשמיני כי מלאה יהיו לאחרי קודם ע"ד ונתנתיו אחם בחות בריח קודם ונסיבה זו תהיו נדולין גם מעריות זה"ש ובשר בשרה מרפה לא תאכלו ע"ד של' להבין כי בשרה מלאה וגו' וע"ד שנאמר ויאכל להם וילה בזה שידבק בחשבו ולא יניז מלא לאחול מן ההפקר כי זה רחוי להשליטו לכלניס שנאמר בהם והכלניס עזי נפש וגומר זה"ש לכלב תשליכון אותו והמשכיל יבין • כתיב בפרשה הנה דם הבריח אשר כרת ה' עמכם וגומר אמר רבי שמעון גדולה מילה שהיא שקולה כנגד כל המצות שנאמר הנה דם הבריח אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים • והמספר יוכיח כי תרי"ג מצות בתורה וזולת המילה הס תרי"ג במספר אותיות בריח נמלא שהמילה שקולה כנגד כל העולם כנגד מספר כולם • ורז"ל למדו מפסוק זה שנכנסו אבותינו לבריח מילה ומבילה כו' • לכך סמך לומר וירחו את אלהי ישראל כי המילה היתה סיבה לאותה ראייה בדרך שנתבאר למעלה :

תיג רמז ממעשה המשכן על המילה **תרומה** ויקחו לי תרומ' וגומר במדרש אמר רבי יהודה בר סימון לא תהיו סבורים שאתם גומלים עלי שלש עשרה דברים כנגד שלש עשרה דברים שהפרשתי לכם במצרים כו' וכן לעתיד לבא אני גומל לכם שלש עשרה דברים כו' :

עיין בילקוט פר' זו בהיות שהמשכן היה עשוי כדי לכפר על עון העגל כמ"ש רז"ל תבוא זבח התועפה ותכפר על זבח העגל וידוע שמעשה העגל היה בעצם שבחחת המילה כמ"ש ויקומו לנחק שדרשו רז"ל על גילוי ערוות כל"ח והנה יעחק מנחק אח דבקה וכבר אמרנו שערוות הם שבחחת המילה שחכליתה לגדור מערוות ורז"ל אמרו בשבבר משה הלוחות

למד ק"ו מפסח שהיה מצוה תחת וכתיב בה כל ערל לא יאכל בו כ"ש כאן שכל שיתגיל ערלים כו' ש"מ לא יהבל בו מפסוק כל בן נכר לא יאכל בו מ"מ ערלה שנרמסה שלמו היה תמיהת ורלוים מצעל העוריס שפי' בפרשת בא כל ערל לא יאכל בו וכמיך ליה תורה אחת רמז לק"ו שעשה משה במעשה הטעל מפסוק כל ערל בו' ואחר שהטעל היה קלקול המילה והעריות ע"ק בהו במעשה המשכן כמה פרעים המורים על תיקון המילה להיות גדור מעריות כהסיה שפי' רש"י במעשה ההול שהמשך שמזרח כנגד הפתח דומה לכלה נעוצה בו' וע"ד שי' מלסים מוסיב יחידים ביתה וזה ידוע שכל מעשה המשכן היה מעני סיעים ודרשו רז"ל במסכת יומא שמא תאמר מבד שכבן ובעל שכויון ת"ל עני סיעים עומדי' שעומדים לעולמי עולמים ע"כ וכיוצו בחיי פי' בפ' זו שעני המיעים היו לכפרה על מעשה סיעים שזו ישראל בשעת מוסד כן העני סיעים בהו לתקן העריות והעבד המילה לכך נאמר עני סיעים עומדים הן ע"ד שנאמר יזכור לעולם בריתו שזכות המילה לא ימוש לעולם וזה"ש שעומדים לעולמי עולמים. מכל שנאמר בהבדלה תהר שימול ותברית עומד לפני ה' שהיה בו כח לעמוד בפני המכיות לחפוקי ממה שי' בבלעם טופל וגלוי עיניס זהו שנאמר שעומדים לעולמי עולמים. וכבר מבואר בעקידה ובחיי וכמיובן עיר גבורים שהבנית המשכן בכללו היה דומה לג' חבניות האדם הכלם המשכל כתרי בלבנון שנאמר בלבנון יעבוד והוא יעמוד הי לפני ה' לעולם וה"ש שני סיעים עומדים. ורז"ל אמרו זהב פרויים שכל מעשה המשכן היו עושים פירות וכמו שפי' רש"י על פסוק הנה מעטו שלמלה וגומר וכן אמרו במדרש שאחת מהמקום שעשה פירות כו' וזהו שאמרו במדרש שאחת גומלים עלי י"ג דבריס כו' והוא כנגד המילה שנכרת עליה י"ג בריתות והיא תרומה לה' שהאדם מפריש מן החלב הנופלי והיא סיבה למילת ערלת הלב לכך נא' מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי · ויכול להיות ג' תרומות שהזכיר כאן יש בהם רמז שהכליות המילה הוא לכפר מילת ערלת הלב כי הוא המקור לכל הפעולות כמ"ש מכל משאר נשוי לבך כי ממנו תוצאות חיים לכך נאמר ויקחו לי תרומה בהיות ג' מיני תועלת נמשכו מן הלב · א בזמן שהוא מהול אז הוא פוגם לבבו אל הקב"ה הנקרא צור לבבו שנאמר צור לבבי וחלקי אלהים סיפך ממה שנא' פן יש בכם איש או משפה אשר לבבו פונה מעם ה'. ועל תועלת זה נאמר יקחו לי לשמי הוא הפוגם מגמת פני מעליו אל הקב"ה · ב בזמן שהוא נימול מעלת לבבו אז הוא נדיב לב סיפך ממה שנאמר לא תאמץ לבבך ועל זה נאמר כאן מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי · ג בזמן שהוא נימול מעלת לבו אז עיון שכלו שלם להסיג במושכלות כמ"ש ולבי ראה הרבה חכמה וה"ש ואת התרומה רמז לחכמת התורה שנקראת את שנאמר ואת התורה ורמז למילה שנ' בה זאת בריתי וגו'. ומה שנאמר ידבנו ולא כתיב ידבנו ועוד שכאן הוא מורה הקהו את ערלותי ולהלן נאמר כל נדיב לב יביאה נרמה לפרש שכאן הוא מדבר בניקיון הבר לבו דוחב וכוחב על הסיגה ולא יהן נדבתו מעלמו לכך נ"א הבר ידבנו לבו לשון דוחב ודוחב ומתנו הקהו בעל כרחו ולהלן כתיב כל נדיב לב בחמת הוא יביאה מעלמו. ומה שפי' כאן בעל העורים שים כמך ממקרא זה שעין טובה ה' מן מ' ועין רעה ה' מן ס' ובימוי ע' מן י' יחבאר בע"ה בשער המדבר בנדקה במאמר תקכ"ה ע"ש כי שם ביאו:

תיד לא לאורה **תצוה** ויקחו אליך שמן אני צריך בו' זית זך וגו' אמר הקב"ה לא לאורה אני צריך אלא כדי להאיר לכם בו'. ובילקוט בתו' בזה הלשון להודיעך שאיני צריך אורה ולמה אמרתי לך כדי לזכותך לכאור ע"כ: **נראה** שעיין זה הוא ממש דוגמת המילה כי קלתה קלון מעל מעשה המי"ת שברח את האדם מסר ובעל מוס עד שהוצרך להשלמה מבחון במילה זו כמו שמאמלת הרחבת סיפור זה במאמר תל"ט במה שמשל טורנוסקופס הרשע את רבי עקיבא למה חין האדם נולד מהול והביב לו לא נתנו המצות לנו כי אם לצרף חומנו שנ' כל אמרת אלוה צרופה כו' ומה יחבאר שעיקר התשובה היתה שלכך נולד האדם מסר ובעל מוס ומסר בידינו השלמת מסרונו במילה זו כדי לזכות אומנו וזהו דוגמת אומרו לא לאורה אני צריך אלא כדי לזכותך למאור ויש כאן מקום לדקדק ולומר למה הזכיר בשון חליך דווקא בגד למאור ולא הזכיר בעשייה דיר המשכן וכל כליו כאלו היה הקב"ה צורך בהם כביכול אלא שלכך הזכיר זה במאור דווקא כי המאור הוא דוגמת המילה כי המילה היא פתיחת הלור המכלי לחזות בנועם המושכלות כמ"ש ומבשרי אחזה אלוה וכן אמרו שאמר המילה השליט הקב"ה את אברהם על ג' עיניס כו' וכן אל משה אמרו שמול מהול ולפיכך אמרו במדרש שנתמלא כל הבית אורה כשמולד וסמך לדבר בפסוק ויהי אלהים ע"ת הלו"ל כ"י טו"ב ס"ת ברית רמז לברית מילה שנמשלה לאור ועליה יאמ בכי טוב ע"ד ותרח אומו כי טוב הוא והוסיף כאן שאין הקב"ה צריך לאורה זה להיות בהשלמה מבחון כ"ש לזכות אומנו כאמור · וכן בפרשה קח תביא כל נגדי בהוסה חוץ מניץ ומבנסים שלא הזכיר ופיבדו בו המפרשים שים לפי שכלו ואשה גם אני את חלקי ואומר בהיות שידוע שכל נגדי כהוסה היו מכפרים על חטא ידוע בתחיתת במסכת ערלין ומסיק שם הניץ מכפר על עזות מצח כתיב הכא והיה על מצח אהרן וכתיב התם ומצח אשה זונה היה לך · ומבנסים מכפרים על גילוי עריות שנאמר לכבוד בשר ערוה. וש"ב שניהם דרך אחד לחם כי שניהם באים לכפר על הזנות ועל מצח אשה זונה והזנות הוא סיבת העלמה כנודע וש"ב שניהם באים כנגד המילה שבאה לכבוד בשר ערוה דהיינו

העולה הנקרבת חרפה • ומעשה זה נאמר בניץ ופתחת עליו פתותי מותם קודם לה' כמו שנאמר לכפר על המילה שנקרבת מותם קודם כמו שמומרים ונאנסיו מתם בעות בריח קודם זה"ש שהיה כתוב בניץ קודם מלמעלה לה' מלמעלה רמז שאין שם ה' חל על האדם מלמעלה עד שנתקדש בעות בריח קודם מלמעה בסוד תומרו ניתנו תמו ויהי חלון וכן במכנסים כתיב לכבוד בשר ערוה דהיינו העולה הנקרבת בשר ערוה • וזה"ש עז פנים לגיהנם כי המטוף בזיתה וים לו מצח אשה זונה אז מעכה עולותיה ואברהם מניחו לגיהנם וק"ל • ואמר שהמילה נרמזה בסניהם ע"כ הוציאה מכלל ואתה הדבר אל חכמי לב וגומר אשר יאמרו שמעשה הפי"ת צריכין להשלמה מבחוץ מכל חכמי לב לבך לא נאמרו בכלל ואלה הבגדים אשר יעשו • וגאמרו בפני עצמם ועשית ניץ ועשה למס מכנסי בד וגומר שאין בהם ב"ש שעשייה ר"ע לזכות תומרו במעה זו דוגמת תומרו לא לאורה תני רבי ולמה תמר לך כדי לזכותך בו' והמסכיל יבין :

תטז היום גלותי **כי תשא** כתיב למה
חרפת מצרים ה' יחרה
בו' אפך בעמך אשר
הוצאת מארץ מצרים

בבח גדול וביד חזקה למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם . בב"ר וה"ש היום גלותי חרפת מצרים מעליכם בו' לפי שאמרו ראו כי רעה נגד פניכם כוכב אחד ששמו רעה עולה לקראתכם והוא סימן דם והריגה וכשחטאו ישראל בעגל אמר משה בתפלתו למה יאמרו מצרים ברעה הוציאם מיד וינחם ה' על הרעה והפך את הדם לדם מילה וה"ש היום גלותי חרפת מצרים וגו' עכ"ל : כבר תמרנו בפרשת תרומה שמעשה העגל נעשו כל ישראל עבדים כי בעגל נח' ויקומו לשחק שפירשו רז"ל שהוא לשון גילוי עריות וזהו שקרז"ל שלמד משה ק"ו מפסח כשסיבב הלוחות ומתר ומה פסח שהוא מצוה אחת בתורה נאמר בו כל ערל לא יאכל בו ק"ו במעשה העגל שמעשו כל ישראל עבדים בו' ובפרשה תרומה תמצא רמיזה לגירסת זו שלמד ק"ו מפסוק כל ערל לא יאכל בו • ולפי שמעשה העגל שחטו בניית המילה ושמש לוי לא חטאו בעגל כמ"ש מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי ע"כ נאמר בשבט לוי כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו פי רש"י שכל הילודים במדבר לא מלו חוץ משבט לוי שמלו בו' • ומעשו של דבר לפי שלא חטאו בעגל ע"כ היו שלוחים במצוה המילה כדרך שאתמר • וזהו שנאמר במעשה העגל בפרשת עקב כי יגורתי מפני הלף והמימה ורז"ל אמרו בשעה שנתרפא משה מן המילה נתנו לף ומימה לבשרו בו' וז"ש כי מלאכים הלו נתמנו ליקח נקמת המילה וזה"ש למענה על המימית שדרשו רז"ל על המילה ומחתלת המזמור ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני חנני ה' כי אמלל אני

תטז תבא אמירת **ויקהל** משה וגו' במד'
משה בו' רמז תבא קהלת
למילה : משה ותכפר על קהלת
אהרן שנאמר ויקהלו

העם על אהרן • תבא אמירת משה שנאמר ויאמר אליהם משה ותכפר על אמירת אהרן שנאמר ויאמרו קום עשה לנו אלהים • תבא אלה הדברים ותכפר על אלה אלהיך ישראל • יבא זהב התנופה ויכפר על זהב העגל עכ"ל : ידוע שמעשה העגל עברו ישראל על שלשה רהמי עבירות וסס ג"ע וס"ד וע"ג • ע"ג כפשוטו • ס"ד היינו מור שנאמר • ג"ע שנאמר ויקומו לשחק וכתיב התם הביאו להם עברי לשחק בי ומוסף עליהם עניין רביעי והוא שהיו חומדי כסף וזהב על שהספו הון עתיק וכסיבה זו עשו העגל כמו שדרשו רז"ל על פסוק ויעשו להם מלהי זהב אמר משה רבשע"ם בשביל ר"ע הרי להי אמרו נכרת מן המילה לפיכך על מיסרני בשף ותימה כמוכר וזה"ש כי יגורתי מפני הלף והימה לע"ש שרז"ל דרשו תרי תימה הוי מ"ש פשטי והתימה המקרלות מורים שהכל אחד היה • וזהו שאמרו המלרים רלו כי רעה נגד פניכם כ"י רע"ה בני עולה רמז שעושה העולה הם רוחים נגד פניהם ועושה דם והריגה ע"ד שנאמר בעשו על שביזה המילה הס לא דם שנאת ודם ירדפך • וזהו שאמר משה בתפלתו למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מלרים נבח גדול ר"ל בזכות המילה המוספת בה לחדם הפך הטבע ע"ד שפי' ר"ת נגלה הקב"ה להבריהם במילה בגל שדי לפי שהמילה כפי הטבע היה מתבח כתו של חדם לכך הבטיחו לאמר לו אל שדי המספיק לך כח וגבורה וכן דרשו רז"ל על פסוק יפפון ליסרים תוהיה זה המילה המתבח כתו של חדם כו' ולכך נקרלת תוהיה כי שם של יה הוא שם המילה כמו שפירשנו פרשה בשלח על פסוק כי יד על כס יה כי הגעלם מן מילה נקריאה הוא יה לפיכך דרשו רז"ל פסוק יפפון ליסרים על המילה שהיתה נפוחה עשרים דור מחדם עד הבריהם כו' כי בטבע היה מתבח בה וכהשבחת הפי"ת היה מוסף בה זה"ש הבר הולחת לותם מלרים בבח גדול ר"ל שבזכות המילה המוספת בה • ועכשיו יאמרו ברעה הוציאם בסי' דם והריגה והכי זה שני הפכים ופ"ל בסימן זה בתו לתרף ולנדף בענין המילה • ויד הפך הקב"ה הדם הטוב לדם מילה שאמו בימי יהושע וזה"ש היום גלותי חרפת מלרים וגו' כי העולה נקרלת תרפה שאמרו כי תרפה לו לתת בנותינו לזיח הבר לו עולה • ולכך בשמרלה לו על מעשה העגל נאמר הנני כורת בריח עמך רמז לבריח מילה וק"ל • וסמך קלת לדבריהו כי כהיב בפ' זו בני ישרהל לות היא פי' בעל הטוריס שהוא ר"ת ביתה רמז לעונת ת"ח בשבת • ונראה שלכך רמז הביאה בד' תיבות הלו המדברים בתות השבת להזהרות שמלד המילה שנקרלת לות הלדם גדול מעבירות ולזו שטוף במצל כי אם בעונה המיוחדת לו וק"ל :

רוב כסף וזהב שהפצפעת להם גרמת שעשו חלהי זהב כו' . והוא מהידוע שבתרבע מיני תיקוניים יתוקנו ד' רחבי עבירות חלו . א הע"ג חין לה בפרה כ"ח בפמירת השבת כמו שדרשו רז"ל חפילו עובד ע"ג כדור חמוש מ"מ בפמירת השבת ממחל לו כמו שנחמר משרי חמוש יעשה זחת וסמיך ליה שומר שבת מחללו חל תקרי מחללו חלח מחול לו . וזהו שחמר כחן חבת חלה הדברים והכפר על חלה חלהיך ישרחל כי בשתי תיבות חלו נרמז ל"ע מלאכות של שבת חלה עולה ל"ו דבר דברים הדברים ג' הרי ל"ע כדת' כמ' שבת- ב הם"ד היינו הבריגה והרציחה בתה לעולם מצד המחלוקת ופירוד הלבבות המצוי בין הבריות ודבר זה יש לו תקל' בפיחת השלום זהו שחמר חבת קהלת משה וחכפר על קהלת חהרן כי מה ענ"ן ויקהל העם על חהרן כד"ח כי בחשר יקום ריב על רעהו ורלחו וגו' . ודבר זה רחה משה להקן בפיחת השלום זהו שחמר ויקהל משה שהקהילם בחגודה חחת כי בשבת זו לא יהיה חרב ביניהם לעולם וזהו שפי' רש"י למחרת יום כפורים ר"ל מיד חחר המילה כי חברהם נימול ביום כפור כמו שלמדו רז"ל ג"ם מפסוק בעשר היום הזה וגו' והמילה סיבת השלום כמבואר במחמר שפ"ה ומכלן נמשך לדורות שביום כפור השלום מתווך בין ישרחל ובוחגם שבעולם שלמחרתו הם מוזרים לסורם לבך רחה משה להקהילם גם ביום המחרת שיהיה ביום לחמול שעבר וזהו שפי' רש"י שהיו מוספס בידים כו' כי לקרב הלבבות הוח מן הנמנע בידים כ"ל ע"פ דבורו ומוסריו הם נחספים . ג גילוי עבירות דבר זה יתוקן במילה הבחה למען החות המשבל וע"ז חמר חבת חמירת משה רמז למילה שבתחת בחמירה שבל' שם חלהי חל תמרחך וגו' ונקראת חמירת משה כי הוח גולד מהול . ותכפר על חמירת להרן היינו ג"ע שבדמזה ג"כ בלשון חמירה כמו שדברו רז"ל בשבעה מנות של בני נח לחמר זו גילוי עבירות שבחמר לחמר הן יפלח חיש חשתו וגו' . ריבוי הממון חין לו תקנה כ"ל בשיופיעו על עניניס רוחניים כלדקה וכיון ב"ה וזולתם זהו שחמר זהב החטופה ותכפר על זהב הטבל וק"ל :

פקודי במדרש אמרו שנזכר בפרשה זו ג' הקטות במשכן תקים ויקח הוקם בנגד ג' פעמים שהיה משה מקים המשכן בכל יום א' לתמיד של שחר וא' לתמיד של בין הערבים ואחד למילואים :

תיז חינוך המשכן רמז למילה :

נראה לפרש לפי שבבר מניתו בעקידה ובבניתו בחיי שתבנית המשבן בכללו היה דוגמת לתבנית גוף החדם וחם בן יהיה הקמת המשבן דוגמת וכמו לדבר המקים לת החדם על רגליו בחופן שיוכל לעמוד בפני הבריות וזה מניתו במילה שבן חברהם קודם המילה לא היה יכול לעמוד על רגליו בפני הבריות עד שיימול וזה סוד יום שמיני למולותם שבו נתחנך המשבן וכו ביום הוקם המשבן בך החדם ביום השמיני למילה בעשם היום ההוח נתחנך למעות ומלד היום ההוח הוקם הבית החמוני בחופן שיוכל לעמוד חי לפני ה' כחמור . וע"ל עוד בריות בהחשובה היש יסוד העולם וקיומו הן העולם הגדול הן העולם הקטן הפרטי והוח החדם . כדחיתח בפרקי רבי חליעזר שהיה הקב"ה מחריב לפניו לת כל העולם ורחה שחינו מתקייים עד שברח לת החשובה כו' . ומלה שהחשובה היח קיום העולם הכללי חשר מלינתו תלוי בעולם הפרטי וכבר למדנו בדרשות הג הפסח במחמר מ"ו על מקרח בבוקר זרע זרעך ולערב חל תנח ידך שפסוק זה בח להחשוה ימי הזקנה לימי הבחרות שהחשובה שוה בכל הזמנים ובדחיתח ברחש השנה במחמר ר"ב . וז"ש כחן ה' להמיד ש"ם וה' להמיד של בן הערבים כי ניוד העולם הכללי הוח דוגמת ניוד העולם הפרטי ושניהם דוגמת ניוד תבנית המשבן כמבואר בחיבורנו עיד גבורים ובעקידה וביתר המפרשים והחשובה מקימה לת החדם על רגליו היפך מה שחמר ברשעים ע"כ לח יקומו רשעים במשפט וזה סוד הקמת המשבן לתמיד של שחר ושל ערב ע"ד בבוקר זרע זרעך וגו' ולמילואים היינו המילה כחמור . לו שבח לרמוז שהחשובה שוה בכל שלשה זמני החדם דהיינו ימי העלייה והחשובה שבהם נרמזה בתמיד של שחר בזמן שהוח מקריב חלבו ודמו כלה כליל לגבוה בבחרותו ושל ערבים רמז לימי הירידה קרוב להערב ממנו של חדם . ושל מילואים רמז לימי העמידה שלח החדם במלואו ובוזו והחשובה שבכל שלשה זמנים הלו חמלח מבואר בע"ה במחמר ר"ב ר"ג :

תיח ביאור פ' **ויקרא** אדם כי יקריב הקרבנות מכם קרבן לה' על ד' ערלות מכם בני' זו במילה שהאדם מקריב מנופו ממש קרבן לה' ע"ד שמצינו בפרקי ר"א שבל מי שמניח את בנו למילה באלו בהן גדול מקריב מנחתו ונסבו על גבי המזבח :

ובבר מבואר שד' ערלות הם סתם ערלה וערלת הלב וחפה ולוזן וכולם יתוקנו במילה זו וזהו סוד ח' קטנה בויקרא כי אלף ר"ת לוזן לב פה וכמו שחקון ג' ערלות הלו הם סיבת הקריחה בלשון מיבה כמלכים . הבל בלעם שהיה ערל נחמר בו ויקר חסר ח' מעשם זה וכן לשון ויקר הוח לשון מקרה לילה הבח מלד עומחת הערלה כי המילה מלמת מן המשגל ממקרה לילה כמודע וזהו סוד מסרון הא"ף בויקרא חלל בלעם וסוד ח' קטנה חלל משה וזהו שמחמיל חדם כי יקריב כו' חדם ר"ת לוזן דבור מחשבה רמז לערלת הלוזן וחפה והלב ע"ד שנחמר בב חדם יחשב דרכו . ובח הרמז על המילה בפרשת הקרבנות כי כל הקרבנות הבחים לכפרה הם על שלשה מיני חטח דהיינו חטח המעשה וחטח הדיבור וחטח המחשבה הבחים מלד ג' ערלות הלו חטח המחשבה נמשך מן הרהור הלב וכנגדו העולה שבח, והעולה על רוחכם והלב בלד שנחמר לפיכך מיבעו

בלפון

בגמון • וחטא הדיבור נמשך מן עולת הפה וכנגדו בא הלפס כמו שפס מצורע הבא על חטאת הלבון כמו שיתבאר בפרשת מצורע . וחטא המעשה נמשך מעולת האוזן לפי שהיתה אזנו מטמוא משמוע בקול מוליחיו כמו שאמר ולא שמעתי בקול מורי ולמלמדי לא הפיתי אזני כי בכיצה זו רגליו לרע ירוצו לא ישוב מפני כל על זה בא קרבן החטאת הבא על חטאת המעשה כנודע ולפי שמקור שלשתן מן הלב ע"ד שאמרו במדרש הלב שומע שאמר ואתה לשבדך לב פומע . הלב מדבר שאמר ודברתי אני עם לבי כו' והלב מונח בצד שמאל על כן שחיטת העולה והחטאת והאשם בצפון כי השער שעבר בו הוא השער שיוצאין בו כי הפיום צריך להיות במקום החטאת אצל המזבח והשלמים שיוכן בהם על החטאת והם חשלומין על מזבחיו ית' שתפשטין בכל זמן ובכל מקום על כן שחיטתן בכל מקום בעזרה • וזה"ש מדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם • רז"ל דרשו מן הבהמה להוציא הרובע וברבע • מן הבקר למשוטי נעבד . ומן הצאן למשוטי מוקלה • וי"ו של ומן הצאן למשוטי הנוגח שהמית • לפוס ריחעא ים כדכריהם אלו רמז על כל ד' ערלות • א שהם ערלת הגוף הבאה למעט את הבהמי הנופיי זהו שנאמר מן הבהמה להוציא הרובע כי אצר זה נקרא רובע כי הוא מקום שעושה פירות ומצד הפועל חיצוני הוא נקרא רובע אמנם מצד הפועל הפנימי הוא נקרא נרבע כדרך שאמרו הקדמונים במליצותיהם שהשכל נמשל לזכר והחומר לנקיבה וז"ש לפי שערלה זו היא מומרית על כן יש בה גם תואר הנרבע • ב ערלת הלב זה ידוע שהלב הוא מלך על כל האיברים ובולם משמשים אותו לכך הוא נמשל לבקר שהוא השור הקבון כמו שהשכיל אומקלוס מן הבקר מן תורה והשור הוא מלך בבהמות זה שאמרו ומן הבקר למשוטי נעבד שימשו ערלת הלב הנעבד כמלך • ג ערלת האוזן זה ידוע שהאוזן הוא אבר נכבד בחדש והוא שקול כנגד כל גופו כמו שאמרו רז"ל שימת אותו נותן לו דמי כולו וגם כן הלוקה בחזנו כל גופו מרגיש ובדרך זה תרז"ל שיברחל ממלנו לצאן מה יברחל בצאן שלוקה באחד מאיבריו כולו מרגיש לף ישברחל בצאן שאחד חולה כולם מרגישים ורואים מעצן כו' ובדרך זה נמשל האוזן לצאן זה"ש ומן הצאן למשוטי מוקלה כי האדם שיש בו כלום שהרי אדמו נותן לו דמי כולו מצד שהוא מוקלה מכל וכל מחמת אדמון פיום • וי"ו של ומן להוציא הנוגח שהמית רמז לערלת הפה כמ"ש רז"ל לצאן הרע תלחת קטיל כו' כי הרועים חן שחוט לצורך אבר בהם יגנחו עמים ונלחה לבב לחותה . ונרמז בחלת לח כי לגודל רשעה לא לבד להזכירה בפיהם לכך אמר מדם כי יקריב מכם וגו' שבקרבת קרבן המילה יתוקנו כל ג' ערלות הלו בדרך שנתבאר במאמר ש"ן ע"ש . זה"ש לח תחפון זבחי נדק עולה וכליל לח יעלו על מזבחך פריס כי בזכות המילה שנרמזה בחלת לח העולה ח' יזכו להעלות פריס קרבן כנגד קרבן :

תיט זאת תורת העולה למילה של ד' מספר מילה ע"ד שנאמר זאת ברית אשר תשמרו וגו' :

צו זאת תורת העולה היא העולה על מוקד' ר"ת תיבות אלו עולה שנאמר מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה כי בזכותה יעלו השמימה אל רום מעונה אלהי קדם זה"ש זאת תורת העולה אין זאת אלא מילה שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו וגו' :

והיא תורת העולה כי בזכות המילה יעלה השמימה כד"ת מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב וגו' רמז לנימולים שהם נקי כפים ולא נמצא בהם ידיס שופכות דם נקי כמו שמלינו בעצו שבזיזה מצות המילה ולכך נאמר לו ועל חרבך תחיה וע"ד שנאמר שם לא שנאת דם ודם ידפך וזה אין לריך לפיום • זה"ש נקי כפים מן הדמים המודיע נקיון כפיו • ובר לבב כי המילה היא סיבה לעולת הלב מקום הרהורי עבירה ובבר יבוא שהעולה בא על הרהור הלב זה"ש זאת תורת העולה ר"ל עולה בהר ה' מצד המילה שהוא בחלו הקריב עולה מן הטעם שנתבאר • היא העולה על מוקדה שהוא עולה למעלה מחצו של גיהנם הפולע בערלים ולא בנמולים כי אברהם יושב על פתחה של גיהנם ומיחו מכניס שם הנימולים זה"ש רז"ל זאת תורת העולה תורה אחת לכל הפסולים שאם עלו לא ירדו רמז לנימולים שבבר עלו במעלה רוחנית זו ת"ש שאמר כך נפסלו מצד מעשיהם הרעים מכל מקום אין אברהם מורידם לגיהנם ע"ד שנ' בערלים שבר ירדו ערלים לשאול תחתיות וגו' לכך נאמר זאת תורת העולה שאם עלה שוב לא ירד לשאול תחתיות ע"ד שאמרז"ל לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק היינו למי שלא שמר אפילו חק אחד כו' משמע הא אם לא שמר כי אם חק אחד אז לא ירד לגיהנם וזה רחוק מן השכל אם לא שנאמר שחק זה היינו המילה ע"ד וחק בשתרו שם כו' והגימול אברהם אינו מניחו שם • זהו שאמרז"ל היא העולה מיעוט רובע ונרבע כו' רמז להשפוף בזימה כו' שבשר חמור בשרם והמשכיל יבין • ומשם שלריך שתהשבו שעיקר הפרש הוא בין אם היה פסולו בקודם או לא • כי זה שפסולו בקודם שאעפ"י שהוא בעל עבירה מכל מקום הוא נאמר בקודשתו דהיינו אות בריח קודם אצל הרובע אין פסולו בקודם ר"ל שאינו נאמר בקדושתו ע"ד שנאמר כי את קודם ה' אילך וק"ל • ומה שבא הרמז על עניני המילה בקרבנות כבר אמרנו בפרשת ויקרא שהמילה היא דוגמת הקרבן וכן מצינו בדרך כלל י"ג מיני קרבנות ופיכם רבינו בחיי שהם כנגד י"ג מדות של רחמים כו' ולפי דרכינו נוכל לומר שהם כנגד המילה שנכרתו עליה י"ג בריתות והוא נכון:

תכ ח' למילואים **שמיני** ויהי ביום וענין יין ושכר השמיני שמיני אל תשת רמז למיל' למילואים כו' • כתיב בפר' זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' במדרש רבה בפ' נשא דרש בהדיא מקרא זה על המילה :

ויש להתבונן מה ענין המילה לכאן • ובילקוט כפ'
זו דרש מקרא זה על מילת ערלת הלב • ור"ל
זה הדבר אשר צוה ה' תעשו מלבבכם והיו כולכם בירושה
אחת ובעשה אחת לעבוד לפני המקום כשם שהוא יחידי
בעולם כך תהיה עבודתכם מיוחדת לפניו שנ' ומלתם
את ערלת לבבכם וגו' מפני מה כי ה' אלהיכם וגומר
שם עשיתם כן וירצה מליכם כבוד ה' עכ"ל • וה"ק גם
במדרש זה יש לדקדק מילה זו מאן דכר שמיה • ע"כ
נ"ל לפי שכבר בחרנו בפ' משפטים טעם נכבד על
המילה שזאת ביום השמיני דווקא והוא כדי שיעבור
עליה יום השבת כי אין שמיני בלא שבת ותכלית הענין
להניח את האדם לידי ידיעת מציאות השי"ת אחר
שכבר עבר עליו השבת המורה על חידוש העולם והוא
הוכחה על מציאת מחדשו ופשיטא זו יבא לידי הכרה
וידיעת מציאת השי"ת ומטעם זה לא מצינו שום חינוך
למעלה כי אם ביום השמיני כמו בקרבן שלא יהיה לקרבן
כ"א מיום השמיני והלאה • וכן האדם המילה שהוא
יום כניסתו לחינוך מצוה זה וכן מהרן ובניו ביום
שמיני למילואים • וזהו שרמז לדרוש פסוק זה שבר צוה
ה' על המילה הפנימית והמיוחדת כי אחר שהזיר סדר
יום שמיני למילואים שהוא יום כניסת האדם לחינוך
מצוה רמה המקרא להניח מופת על זמן זה מן המילה
המפעמת הידועה והרחייה הנכלית במציאות השי"ת
כמו שפרשנו בפרשת וירא מלין ה' מאד המילה לכך
נאמר כאן זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם
כבוד ה' כד"א ומבשרי אחזה אלוה וע"ד שאמרו
במדרש אחר משל לא תלמו פני המטרונא כו' כדאי'
למעלה בפרשת משפטים ע"ש זה"ש במדרש אחר מאד מאד
ליערלי לומר יען"ר תעשינו כו' הורה בזה שתכלית
המילה היא שהנימולים יהיו פרושים מכל עסק גופני
ויהיו מיוחדים לעבודת השי"ת כעבדים המשמשים
את הרב ונפשם מוחמו וזה לסימן שעבדים אלו
נתיחדו לעבודת המלך כך ישראל מחוסים בחוח בריח
קודם וזה מופת שלא נבחרו כ"א לעבודת הש"י שיהיו
פרושים מתמדות הגוויות אשר לבו הומה עליהם מלד
רחימת הדמיון המוקריים שבבבד כי אם משכן כח
ההשוה כעודע והמילה היא בעצם מיעוט לוחן הדמיון
וכן מצינו בבני אהרן אחר שנתחנכו לעבודת השי"ת
ונתיחדו לעבודתו ביום שמיני למילואים הקריבו שם
זבח ונכנסו שתויי יין כי זה הוא בעצם רחיצת שם
ההשוה המסבב עבודות זרות שתין ממין העבודה אשר
אליה נתיחדו ומטעם זה נידונו בשם זה"ש בפרשת יין
ושכר אל תשת ולהבדיל בין קודש לחול כי השבוש
בהשוה הרי הוא מחלל השוה ברית קודם החתום בו .
וכן מצינו ביעשיה והיה כעור וכגל תוף וחליל ויין
משתיהם ופעל ה' לא יביטו וגו' לכן גלה עמי
מבלי דעת וגו' לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה
לבלי חק • וכבר פירשנו מקרא זה בפרשת לו בחק זה
מדבר בחק המילה ולכך בזה מלאחר שאמיד יין ילריקם
ש"כ בזה חלנו חק המילה לכן גלו מבלי דעת כי מצינו
שכל הגאולות בתין בזכות המילה וממילת הגליות היו
בשביבה חילול המילה כי בגלות מנרים מרז"ל מסר
להם דם פסח ודם מילה כו' ובגלות בבל מרז"ל
בשאמר הקב"ה לאברהם מה לידידי בביתי כו' ומסיק
שם אמר אברהם להקב"ה היה לך לזכור ברית המילה
אמר לו ובשר קודש יעברו מעליך וכן בגלות מדוש
לא יגאלו כ"ש בזכות המילה כמ"ש לא יבא בך עוד
ערל ומטמא ולשון עוד תורה על הגאולות וזה רמז
לעתיד • וכן מצינו רמז שכל הגליות היו בשון מילול
המילה הבא מלד השוחים במזרקי יין ושיון שפוקין
בעבודת השי"ת ומעשה ידיו לא רלו שכן מצינו בילקוט
שפרשת נח שבשעת נח כרם נזדווג אליו השטן ושחט
לפניו טלה ואריה וחזיר ורמז לו שבשחיטה כזה השטן
דומה עדיין לטלה ובשניה לאריה ובשלישי לחזיר כו'
ולפי דבריהם רמז לו כל ג' גליות הבאים בשון הבוחים
במזרקי יין ואת פועל ה' לא הביטו • א גלות מלרים
רמז לו בטלה שכן המלריים היו עובדים למזל טלה •
ב גלות בבל רמז לו באריה שכן נאמר בנבוכדנלר טלה
אריה מבבבו • ג גלות אדום רמז לו בחזיר שנאמר
יכרסמנה חזיר מיער • ולכך נאמר בנח ויחל נח
שנעשה חולין בשעיבה הכרם וע"ד שנאמר כאן ולהבדיל
בין קודש לחול זה שאמר חזקיה יבא הרע שעבידו כו'
כי היה"ר נמשל ליין המערבב שכלו של אדם כדאיתא
במדרש הביאתי לא בית היין הנזיר יבא הרע כיין
זה כד יעול בחיתם הוא מערבב ליה כו' כך הכנים בי
יה"ר עד שאמרתי לזה תלאיך יערבל כו' • ותהיו
כולכם בירושה אחת ובעשה אחת כו' לפי שהמילה סיבה
לתוהך הבלוס בין עם ה' מלד שכולם בעלי בריתו
ונוטלים חוחמו וכן פי' בעקידה פרשת לך לך וכמבואר
בשאמר שם"ו • כשם שהוא יחידי כך תהיה עבודתכם
מיוחדת לפניו כו' הוא הדבר שתכלית המילה לייחד
עבודת הנימולים לא הש"ת שנאמר ומלתם את ערלת
לבבכם כי המילה המיוחדת היא סיבה למילה פנימית
לבבית כדי שיהיה תוכו כברו ויהיה פיו ולבו שוין .
וזהו שמצינו בפרשה זו בחיסורי המכלוח בשמלים
מפרים פרשה הוא ונראה לא יבוד כי כפי הנראה שלא

תבא כי מפרים שהרי זה חינו טעם לשומאם
פרשה והל"ל כי נרפה לא יבוד לך לפי
טעם לשומאה דרכינו הוא מיושב ע"ד שאמרו
עשו ומשל לחזיר שמבחון הוא
מרפה עלמו כלומר הוא כשר כו' ולנו בזה שמפשים
ים לו שיון עומאה שנרפה לא יבוד ומבחון הוא מלפה
עלמו כשר ואח"ב חין תוכו כברו וזה בלי ספק נרוע פסי
ממי שברו רע בחוכו כמו שפירש"י על פסוק ויהי
יכלו דבריו לפלוט וח"כ מפרים פרשה הוא שיון עומאה
יומר והמשכיל יבין • זהו שאמר כאן ומלתם את ערלת
לבבכם כדי שיהיה תוכם כברם היפך ממה שאמרו
בני מהרן שלא היה תוכם כברם כמו שפירש
בעקידה פרשה זו על מרז"ל שלא היו רחוקי ילדים
ורבנים כו' וזהו שמסיים במדרש שם עשיתם כן וירלה
מליכם כבוד ה' כי המילה היא סיבה לרחוח ולהחזיק
בטעם ה' כאמור :

תזריע אשה כי תזריע וגו' וטבאה שבעת ימי' וביום השמיני ימול בשר ערלתו · במדרש בפסיקתא תן חלק לשבעה אלו ז' ימי הנדה וגם לשמונה אלו שמונה ימי המילה אמר הקב"ה אם שומרת ימי הנדה אני נותן לה בן ואתה מלו לשמונה :

תכב סמיכות המילה

ובפי הגדה שדבר זה צריך ביאור מה ענין המילה לנדה · כדרך פשוטו נראה לייסב ע"ד שמרז"ל מפני מה נתנה המילה לשמונה כדי שלא יהיו הכל שמחים וחביו ומתו עשרים וה"ם ושמחה שבעה ימים וביום השמיני ימול בשר ערלתו ויהיה חתילת הענין בעת על סופו · לך שמעתה זה לא יהייסב כי שם הסמיכות ועדיין אנו צריכין להוספת ביאור על מה שלמדנו שבזכות הנדה יזכו למילה כו' על כן נראה לפרש ע"ד שמצינו במדרש הנחומא בעשר הגידה היא שפכה דמו של אדם הראשון שנאמר שופך דם האדם באדם דמו יישפך חשמור נדחה שיתכפר לה וכי היכן מצינו שפכה דמו כי אנרא המיתה לינו שפיכת דם · אלא שמצינו במפכת סנהדרין אמר רבי יצחק אדם מסוך בערלתו היה שנאמר והמה באדם עברו ברית וכתיב התם את בריתי הפר · וזה לפי שאדם נולד מהול ונשאר בחוסר בהוה כי שם לקיום המין ואחר שחטא נתוספה לו תאוה למלאות ארץ יצרו לפיכך היה לו לחרפה ונתביים לעמוד ערום ואז חילל קדושת המילה ונעשה ערל ע"ד מרז"ל וכיון שנין שם על כל הבעילות שחיין לשם מצוה וה"ב חיפה היא שפכה דם בריתו ר"ל קלקלה דם מילתו לפיכך נזה לה ענין הנדה וזכות זה תזכה למילה כאמור וק"ל · ויהיה הכל מדה כנגד מדה כי בחטאה קלקלה מילת אדם הראשון מרוב הבעילות עד שנעשה מסוך בערלה ובאמירת הגידה מיעטה בעילותיו להחזיר לזה בדיה קודם שלו לתיקנו וזכות זה תזכה גם היא לבן זכר · ונראה ליתן עוד טעם לסמיכות המילה בין פרשת הלידה והנדה ע"ד שמרז"ל שהאדם כשהוא במעי אמו

תכג ארז"ל במעי אמו פיו סתום

סיו סתום ומיבזרו פתוח ונפתח לחויר העולם נפתח הפתוח ונפתח הסתום והוא רמז לפי שבמעי אמו מלמדין לותו כל התורה ואז מיבזרו וטבורו פתוח סתום רמז לתורה שנאמר

לפתות תהא לבריך ומשלה לעיכור העומד בחטא הגוף כי היא הנקודה החשעית והמרכז אשר עליו הסובב כל מעשה וכל פעולה והוא מלשון עבור הארץ והיא גם היא הקובב והמרכז ועץ חיים היא בתוך הגן בחטאנו · ולפי שבזמן שהוא במעי אמו מלמדין אותו התורה היובשת על טבור האדם לפיכך חינו אוכל בזמן שהוא סום מאכל בופני כ"א ממה שאמו אוכלת רמז שהוא ניזון מן החכמה שנקראת אמו שנאמר כי אם לחכמה תקרא אמה שעמד מ' יום בבר בלא תפילה · ובזמן שהוא חינו מוציא ריעי רמז לבישול

המעשים הרעים שעשאו לריעי כמ"ש אם רחץ ה' את צואת בנות ציון וגו' כי כל אלהות מלאו קיא צואה · ובשעה שהזמן שהוא שביבורו פתוח פיו סתום מלדבר לשון הרע ודברי נבלה · המשמש בשאתו לאויר העולם מוחלפת השיעה מצד חמדות אחות העולם פיו פתוח לדבר בלשון הרע ומיבזרו סתום רמז לביטול התורה ופיו פתוח לרוחה לדבר בלשון נבלה וזהו סיבת הנגעים הבאים על לשון הרע לפיכך בשה מלות המילה בין הלידה והנגעים כי הלידה מסבבת הנגעים מצד שפיו פתוח כאמור והמילה דוחה את הנגעים בהמולו מערלת לבושו כמו שיתבאר בפרשת מצורע ומטעם זה תמלו שהמילה דוחה הסבת כמו שפי' בעל העורים שבשפוק וביום השמיני ימול יש בל כך חיבות ותוחיות כמו בשפוק ויכלו השמים ר"ל שהמילה דוחה שבת והטעם לפי שיום השבת הוא יום פנוי ממלאכה ע"כ הוא מסבב חטא הלשון כמו שפי' בעקידה על פשוט לא תגשרו שם בכל מושבותיכם ביום השבת שהוא נאמר על שם המתוקנת שאר הוא כל בעלי הלשון ביום זה כי נראים הם וז"ל השבת סיבת הנגעים והמילה דוחה את הנגעים לפיכך המילה גדולה מן השבת וק"ל :

תכד המילה דוחה את הנגעים

מצורע זאת תהיה תורת המצורע וגו' רז"ל אמרו גדולה מילה שהיא דוחה את הנגעים כו' :

כבר נאמרו בפרשת מזריע שהנערה בת על לשון הרע לפיכך קרבנו ניפרים המפלפים והמבניס בקול והמילה סיבה להגילו מן לשון הרע בהמולו מערלת הפה זה"ם שהמילה דוחה את הנגעים לכך נאמר זאת תהיה תורה המצורע ביום טהרתו שהמילה שנרמזה בזאת כמ"ש זאת בריתי אשר תשמרו שהיא תורת המצורע ביום טהרתו לעתידו מן הנגעים וזהו שמצינו בכולל אחד שהיה עומד בעיירות הממוכות לגיפורי והיה מכריז מפני בעי חיי כו' עד אשר הוציא להם ספר מהלים מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע וגו' ותמצא מבואר יפה מהות הכתוב זה שאמר הנ"ל שהיה מחזר בחוקן עיירות שהלשון הרע מצוי בהם עד שהיו ממוכות לגיפורי כ"ל להקבצת גיפורי' מעשה פעיש והביא להם מקרא מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב להוכות שפתיך להם רשומה כי שם המילה מגדה יזכו לחיים ולטוב · לחיים ע"ד שנאמר ואומר לך בדמיך חיי · לטוב כמ"ש ותבח אותו כי טוב הוא ומרז"ל שמולד מהול סי' לבדר חיים טוב בני' מילה · זה"ם סוד מרע ועשה טוב והטוב הייגו המילה כי היא הסבת הרעה דהייגו הערלה ומיתת הטוב כאמור · ועיין הגיפרים ועץ חיי ושוב ויתר הספרים הנעשים בהם הכל תמצא מבואר במאמר רל"ם ע"ם · ובפרק יש בערכין מגה שם שעל ז' דבריס נגעים באים על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל שנאת חינם ויליף שם כולהו

מקרבי וכפי הנראה שהמילה מגלח מכולם ע"כ אמרו שהמילה דוחה את הנגעים • א מלשון הרע כבר אמרנו שהוא נימול מערלת הפה כאמור • ב על שפיכות דמים כבר באמרנו בפרשת זו את תהרן שהשפיכות דם מצוי בערלים ולא בנימולים כמו שנאמר בעשו אם לא שהשתא דם שנאת ודם ירדפך • ג ועל שבועת שוא כבר ידוע שהשם הגדול כלול במילה כמו שנאמרנו בפרשת ואירא וכן פי' רבינו בחיי פרשת לך לך וסימן לדבר מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת שם של אלהינו וע"כ הנימולים שהשם רשום בגופם לפיכך הם נזהרים בו וק"ל • ד ועל גילוי ערוה זה מהידוע שהמילה ממעט החומש המשגל • ה ועל נסיון הרוח זה ידוע שהנימולים הם עמוני אלהי המעמעים עצמם כי המיעוט הוא מלגלג עיין מנצבי מזמן המילה שהוא בעשר מיעוט החומר וכן הגחון הלויה בלב כמ"ש מועצת ה' כל גבה לב ובהמולו מערלת לבבו יהיה לב נשבר ונדכה • ולו נוכל לומר לפי שהגחון יש לה ג' מקומות • ברחם הגוף דהיינו בעיניו שנאמר עיניה רמות • ובחמשע הגוף דהיינו הלב שנאמר גבה לב • ובסוף הגוף דהיינו בגבולים שנאמר אל תביאני רגל גאוה • והנה מצינו תיקון לרחם ולב בלעוטפות בין עיניך בהנחת תפילין על ידיך כנגד הלב אך לגבולים לא רמזו שום תיקון לכך בחה מצות המילה במקום היכך למעט הגאוה שבגבול ולפיכך המילה חוה כמו התפילין ועל ג' אלו אמר דוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדולות וגומר וק"ל • ו על הגזל בהמולו מערלת לבבו לא יחמוד ממון זולתו ולא יגזול כי הלב חומד כנודע • ז ועל עוות העין גם זה תלוי בערלת הלב כי סוריינת דעינה בלבבה תליא ומצד שהלב ערל ותפוס עיניו רעה בשלו כמ"ש ולא תחמוד את לבבך ממנו שהמילה סיבה להגיל מכל שבעה דברים המסבבים את הנגעים לכך אמרו שהמילה דוחה הנגעים וק"ל :

אחרי מות בזאת יבא אהרן אל **תכה** בזאת יבא אהרן בזכות הקודש • במדרש ר' יודן אמר כהן גדול בכניסתו לבית קדשי קדשים חבילות של מצות היו בידו • בזכות התורה שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו • בזכות השבת שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת וגו' שומר שבת וגו' • בזכות ישראל וירושלים ושבטים ויהודה ותרומה ומעשר וקרבנות כי בכולם נאמר לשון זאת עיין בילקוט :

כבר ידוע שביום כיפור נימול מברהם כדאיתא בפרקי ר"א פרק כ"ט וז"ל מברהם מבינו נימול ביום כפורים שכן כתוב וכל מלאכה לא תעשו בעצם היום הזה וכתיב התם בעצם היום הזה נימול מברהם הוי אומר ביום כיפור נימול ובכל שנה רואה הקב"ה דם ברית של מברהם מבינו ומכפר על עוונותיהם של ישראל שנאמר כי ביום הזה יכפר וגו' • ומ"ש המילה בגין מב על כל י' דברים שנזכרו במדרש שכולם סיבת הכפרה כמו המילה המכפרת כאמור • וזה"ש בזכות התורה כי התורה מכפרת יותר מזבח ומנחה כמ"ש רז"ל תם יכופר עון בית עלי בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתלמוד תורה • בזכות המילה כבר אמרנו שהוא סיבת כפרת עון • בזכות השבת ע"ד שאמרו רז"ל לפילו עובד ע"ג כדור אחת מ"מ אומר השבת מחול לו שנאמר לאברי אחרי מות יעשה זאת וגומר • בזכות ישראל שנאמר זאת קומתך דמתה לתמר כו' ע"ד שאמרו בילקוט בתהילים על פסוק צדיק כתמר יפרח מה תמרה זו אין בה פסולת אלא תמרים לאכילה ולולבים להלל כו' כך ישראל מהם בעלי מקרא ובעלי משנה כו' • וע"ד המדרש הידוע שד' מינים של לולב כנגד ד' כיתות ומסיים שם לאחד מי שאבר אחת יעבוד אגודה אחת והם מכפרים אלו על אלו נמצא שאחד שהם דומים לתמרה שאין בה פסולת כי הכשרים מגינים עליהם רחוים הם לכפרה ביום מחילת העון • בזכות ירושלים כבר בארנו בדברים על רחם הנאה במאמר קפ"ג שמקום זה מיוחד לכפרה • בזכות שבטים כי הנביא עשר שבטים הם כנגד עשים עשר מזלות העומדים בזכותם וקיומם תלוי בקיום י"ב שבטי י"ה ואם כן רחויים הם לכפרה כדי שיהקיים העולם העומד עליהם • בזכות יהודה שקידש שם שמים בדברים במעשה תמר רחוי שיתכפרו בניו בזכותו ויגלית מלכות בית דוד זרעו • בזכות התרומה ומעשר שהם כמו נדקה להנביא ולעוים • וכתיב בחסד ואמת יכופר עון וחסד היינו נדקה • בזכות הקרבנות שנאמר בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר בן בקר והוא סוד קיבוץ הנכיונה בהיות שהוא מן הידוע שהכליה כל המעשים הוא בשפיכה פני מגמת כוונת מעשיו לשם שמים ושלא יהיה חוץ בינו לבין ה' תלהיו שום עניו חיצוני לכוין לשם עובד או כעוד וזולתו כדרך שהתקנו הסיפור מזה בחלק ה' מאמר ע"ו וזהו שנאמר ביום מחילת העון בזאת יבא אהרן אל הקודש רמז בכניסה חיצונית זו לכניסה פנימית והוא שיהיה מגמת פני מעשיו אל הקודש פנימה דהיינו אל הש"ת והוא שיעשה כל האמור בענין מצני הנעיריס שיאמר בגודל העולה לה' וירחיק הדעות החיצוניות שהם לעזאזל ויעשה כח האומר ביום זה יכופר עליכם מיד פרשת ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' כי בשמוני חוץ רמז יפה הכוונות החיצוניים אשר לא הובאו במחשבה אל מקום קדשו ית' הנרמז בפתח אהל מועד זה"ש למען אשר יביאו בני ישראל את זבחיהם אשר הם זובחים על פני השדה ר"ל אל מקום הפקר בלתי גדר והביאום לה' דווקא כמו שנאמר במקום אשר יזבחו לשדים לא תזבחו והוא לשם יגרם הרע המושך כחו מן השדים ושעירים יקדו אם ומשיך לפרשה זו הרחקת השד המשבב התאוה כמ"ש כי תאוה נפשך וכתיב כי השד הוא הגפש ומשיך ליה פרשת העריות והכל רמז למיעוט התאוה ורחם תיקוניהם היא המילה בחמור לכך נאמר קודם פרשת העריות את

תקותי תשמרו רמז למילה שנקראת חוק כמו שאומרים וחק בשלמו שם וזה"ש תשר יעשה תושם התדם ותי בשם ע"ד שנאמר ואומר לך בדמיך חיי :

קדושים תהיו פרש"י **תבו** ענין הקדוש' כל מקום והערלה מקו' שאתה מוצא גדר ערוה שעושה פירות שם תמצא קדושה ר"ל כי המילה היא אות ברית קודש והיא מצלת מן העריות כנודע :

בתיב ונעשתה כל עץ מאכל וערלתם ערלתו אמר ר' נהן מניין למילה שהיא בחותו מקום שאמרה כאן ערלה ונאמרה ערלה בתילות אף להלן מקום שעושה פירות רבו מקום שעושה פירות אף כאן מקום שעושה פירות ממש כי היא סיבת הטוב ודבר זה למדין מיוקש שחבש המילה מן המצריים בשנת רעבון לפי שחבש שבשברה חרפת הערלה כד"א כי חרפה לחם בחותיו לחיים תאכל לו ערלה יוסר חרפת הרעב כד"א וגם חקחו עוד חרפת הרעב בנויש ומשם זה לומדים בברכת המזון ועל בריתך שחתמת בבשרינו וכן משם זה מזכירין התורה ומומרים ועל תורתך שלמדתנו ע"ד שם חין תורה חין קמח ודבר זה יתבאר עוד על דרך תרו"ל זכר בת לשולם בכרו עמו זכר זה כך עיין במאמר תע"ד . זה"ש מה להלן מקום שעושה פירות שהרי בזכות קיום מצות הערלה שבתילות יזכה לפירות שנאמר להוסיף לכם על תבואתו ופרש"י שהמצות הזאת שחשמרו תהיה לכם להוסיף לכם תבואתו כי בשכרה תני מכרך לכם פירות תילון אף המילה מקום שעושה פירות כי בזכותה יתברכו שני מיני פירות . א הכניס שכר פרי הבטן מחברך בזכות המילה כמו שבחרנו יפה בפ' לך לך . ב שהם פרי הארץ מן הטעם שבחרנו אז בזכות תיקון המקום הטעוני לפריה ורביה יתוקן הרעב ויתברכו הפירות והגפיעות מהה כנגד מהה וק"ל :

אמור אל הכהנים בני אהרן **תבז** אמור ואמרת אליהם . רמז במדרש רבה משל לבהן למילה שנתנה וישראל שנכפו ומסר להם באמירה רופא קמיע מוטחה והיה מצוה לישראל ומניח את הבהן א"ל אותו בהן אדונינו רופא לא שנינו מסרת כא' למה אתה מצוה את ישראל ומניח אותי א"ל זה ישראל הוא ודרכו לילך לבית הקברות לבך אני מצוה אותו ומניח אותך כך העליונים מתוך שאין היצר הרע ביניהם רז להם באמירה אחת שנאמר ומאמר קדישין שאלת אבל התחתונים מתוך שהיצר הרע מצוי ביניהם הלואי בשתי אמירות יעמדו הה"ד ואומרת ע"כ :

ובמקום אחר דרשו מדכם **תבח** ב' קדושות כזה על שני קדושו' רמז לשבת שנזכרו בתתונים שנאמר ומילה והתקדשתם והייתם קדושים

ובעליונים לא נזכרה כי אם קדושה אחת שב' ומאמר קדישין שנאחת לפי שהתחתונים היפה"ר מצוי ביניהם כו' . וברוחה שבשני מדרשים אלו כוונה אחת להם וזה מהמכוחר שכל פועל ה' למעניהו והכלית כל המעשים הוא המעת המשכיל המביע ויודע מציאת הש"ת וזה הוא המלוך הרוחני ואחריו כל יחני לב במין התופשי לשכר נהן ה' חכמה בשמה להבין ולהשכיל . ומציאותיו יח' תוכיב בקום ועשה לו בשב ואל תעשה . בקום ועשה הם המצות המעשיות שבתורה העשים בפועל ממש לשכר מתוכם יסיג המשכיל בפי מה שתעלה מעודת שכלו בהשגתו יח' כי זה הוא התכלית הנרצה מכל המצוה . בשב ואל תעשה הם המצות השמיעות וכללם עיון התכמה והתורה הנריכה למצותה הגוף ועמל הנפש כי מעשה זה נתנה התורה ביום השבת יום מנוחה שהנפשות פנוין ממלחכה ועוסקין בתורה בדרך שנתבחר יפה בדרשות על יום השבת במאמר רס"ז . וזהו בעשם ההבדל שבין העליונים לתחתונים שהעליונים משיגים מציאות הש"ת מצד העיון והמוחה לבד שלין היה"ר מצוי ביניהם השטוף בקבלות התלוה על כן לין נריכין למצות המעשיות הבחים לבעל כח היה"ר ולעמוד בנגדו במעשה ובפעולה ממש מבל התחתונים העוברים בעמק עכור מצד שהיה"ר המצוי ביניהם מבלבל דעתם ושכלם עד שבר לא יוכל הבחוה לבחות במצות התמ' הנובחות פתח אהל שערי בינה וחכמה ומצד זה הם נריכים להשלמת השגתם שני מיני סיבות אלו דהיינו המצות המעשיות המבעלים בח יגרם ומצות השמיעות לבנם בהיכל החכירה והדביקה . ושני מיני השגות אלו מסר ה' לעמו שני מצות בתמירה והם השבת והמילה ושניהם דרך להשבת מציאותו ית' . השבת ניתן בתמירה שב' ויאמר אליהם אלה הדברים אשר ציה ה' שבת ימים תעשה מלאכה כו' והשבת מופת על חידוש העולם והחידוש מופת על מציאת מחדשו . המילה נתנה בתמירה כדאיתא במדרש בפסוק שם מלכי על מתרתיך . והיא דרך וסיבה להשבת מציאות הש"ת כמו שלמדו מפסוק ומשברי מחזה אלוה וכמו שבארנו דבר זה בחר היטב בפרשת וירא . ושני מצות אלו מחת בפועל ומחת בשניהם כי המילה היא רמז לכל המצות הנעשים בקום ועשה . והשבת רמז לכל המצות שהם בלא תעשה ושניהם נרמזו בתמירה בחמור ושניהם נקראו קדושה . המילה נקראת אות ברית קודם כמ"ש ובשר קודש יעברו מעליך . ובשבת נאמר כי קודש היא לכם . וזה"ש במדרש שהעליונים מצד שאין היה"ר מצוי ביניהם על כן די להם בתמירה ובקדושה אחת להניחם לידי השגה וזה במוחה ושניהם לבד דהיינו ביטול הפעולות הנופעיות מצד שהיה בעלי גוף על כן שלש זך ונקי מלדלוף ולהשיג . מבל התחתונים מצד שדרכם לילך בקבלות התלוה והם סיבה לחדש ביוב לקבלות קודם זמנו והם העוברים בעמק עכור ע"כ הם נריכין לשני תמירות לשתי קדושות והיינו השבת והמילה כי המילה היא תיקון המומר והשבת תיקון הגפש בסוד שנאמה יתירה שבו ושניהם מבילים לידי השגה בחמור .

לו וכל לומר שאני מצוות שבתתעוים רמז למילה ולתורה כד"א ממרות ה' ממרות עדותיך וגו' הרי שהזכיר שני מצוות וע"ד מרז"ל עד שהרבה לו בתנצב כו' וכמו שיתבאר בפרשת והעלותך במאמר תל"ה שפת נכון תיקון החומר והצורה בשתי מצוות הללו זה"ק לומר ומתרת בתתעוים לכל העליונים מלד שמין בעלי חומר לינן צריכין למיקום וק"ל:

תכט ועשיתם את חקותי רמז **בהר** כתיב בסוף פרשת השמיט' ועשיתם את חקותי רמז למילה שנקראת חק ע"ד וחק **בשארו שם** רמז שתכלית המילה הוא אחר מספר שבעה בדרך שבארנו בפרשת משפטים ע"ש:

ועוד שהשמיטה והמילה נעשו לאחד להם כי כמו שהמילה תכליתה למעט החומר והתאוה הבאה מרתיחת הדמים המותרים כך השמיטה הורלה על מיעוט התאוה כי כל הסביעות נבחרו להעיר לחזן הנפש תכלית הללתה שיסובו אל לבם שכל יום השע"ז לא נבחרו כ"א ליעד בהם במשך דבר ה' וכל העסק זולתו בעסקים הזמניים הוא שוא וריק והוהו כי לא במוהו יקח הכל ולא יוכל להתמם בכל קניניו אחר קנה ואחר בנה כ"א ז' שמיטות שנים קצב ימי שמותיו שבעים שנה ובסוף העשירית השביע הכל חזן בכרוזו ואז הכל הפקר לזולתו וכל כלי חמדה אחר אינו בחוכלות תהומות יכסימו ואחר מתנה ידו לנגוע בהם והם עצמי נזיריך אחר הנזרע והשרשת לעתיך והיתה עיניך צרה ועשה בהם מלהרחוקם נגד הממם אחר השתכת ביום המעשה לפילו לבניך הנה כאחר קבצה פוף שנת השבע הכל הפקר כי על העבדה זו בלו כמה שביעיות אחר מספר שבעה בשבת בראשית והשמיטה והיובל והכל כדי להעיר לחזן הנפש על שביעית עשקיו שע"ז אחר מספר שבע וכי למחיה שלחו האלהים לאדם מאפילה זו לקחת בו סמא דמיי נאחי לנפשו העובה ולהוסיף על תבואת שלימת הללתה בזה ובבא. וזה המעט אשר הקרה ה' לפניו בידו מן העובות הזמניות לא נתנו לו כ"א לאכלה ולא לאחרה וזה ממש לוגמת המעל שזכרנו בשם העקידה בח"א מאבור זה במאמר יו"ד בשליח אחד שנתנו לו מעות לעזוך שלימתו והוא הוציאו בשחורות כו' וזה"ש והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ודברו רז"ל לאכלה ולא לאחרה רמז שיסתפק במוכרחות כדי אכילתו להניח שבר לעבון ביתו ולא שיעשה אחרה לעבור בשפר שאר וכחול ימים בכסף ובזהב רק שיסבור בשם ה' בזכרו שעובי נזיכיו לא יבעור כי יעזוב לאחרים חיל ואחרה אחר בנה ואחר נטע ולא ינהג בהם מנהג בעל הבית כ"א כך ועבדך וגו' הכל חזן בו וזהו בעשם שעם מכירת הבית לאחרים שהם רמז שאין האדם יכול לאחזיק בשלו כי אם כ' שהם משנת עשריה והלאה שהוא מאחיל לכדוף אחרי קניני הזמן ומעשה זה נקראו אחרים שהם עולם כי הם ימות עולם של כל אדם משנת עשרים והלאה זה"ש והאדם לא תאכר לעמיתו כי גרים ותושבים אתם עמדי כ"ל

גרים בעה"ז כמ"ש גר אנכי באחך ותלת תושב לעה"ב וזהו סוד קריאת דרור אחר חמשים שהם כי הוא זמן שאחרו הנשמות כמ"ש במחים חפצי ונומר וכמ"ש יחד אמיריס שאמנו כן תאחו המחקריס הנשם בשלשה מן הנוף כמלך יוצא מביא האסורים וזה"ש ושבתם איש אל אחוזתו כי אז יבוא החומר אל העפר כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה ואז הנוף והנשם שהיו בותפין בעה"ז עושין ממילה ביניהם ועיין זה הנפלא ברמזו רז"ל גר' מסכתות של סדר נזיקין בבא קמא ובבא מציעא ובבא בחרא בהיות שהם מדברים בעסק ממא ומאן שבין האנשים המקבלים ממון ואחוקיהם כסף לאחורה ולא לאכלה ובשפיאת ג' מסכתות אלו בתו רז"ל לדבר ברמז להעיר אוזן אנשים על ימי חלדם האחלקים לשלשה זמנים והם ימי העלייה שהוא שכל האדם בבא קמא ושל הרוב בזמן ההוא החומר המוכבב מלכבא יסודות גובר לפיכך התחלת המסכתא לכבא אחות נזיקין כי בתחלת ימי חלדו מקבלים עליו ד' יסודות והם מזיקי השכל כנודע. למען ניתי העמידה אז הכח השכלי והחומרי שוין בדרך שאחבאר בחג השמח במאמר מ"ה וזהו טעם התחלת מסכת בבא מציעא שנים אוחזים בטלית כו'. וביתי הירידה אז כח השכלי גובר בראותו כי קרוב הוא לשעבי מות וזהו טעם התחלת מסכת בבא בחרא השותפין שכלו לעשות מחיצה כי בזמן ההוא המות יפריד בין החומר והצורה ואז הם רוצים לחלוק ביניהם והוא זמן השבת כל מוכבב לשרשו בשוב לומרו בשבת היובל משבו אים אל אחזתו וגו' והמשכיל יבין. וזהו בעשם טעם השמיטה שני

תל בי לי בני ישראל עבדי' שטרי קוד' מקן שבע שנים תעשה שמיטה וזה דבר השמיטה שמוט כל בעל משה ידו

וגו' כי בנוהג שבעולם מי שים לו עליו הרשה חובות והוא חייב גם כן אל המלך אז המלך יוכל לומר אני קודם לנבות חובי כך הוא הענין בזמן שקרוב יום ה' שהאדם חייב ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים לאחר מלאת לו מספר שבעה שנים בשעיריות אז לא יתכן לכ"ו לתבוע חובו זה"ש כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם פירש"י שטרי קודם והוא מבואר על פי דרכינו. גם נרמז בכאן חשובה על החובעים בפה שכך מלותם בעה"ז בחובשם שים להם חוב על הפה יח' והחמת תינו כן שכל המעות שהאדם עושה בעה"ז בכולם אין בהם די השביע להקב"ה ככל חנמולותיו אשר גמל עליו הטי"ת מיום הולדו עד אשר משולם שכרו של הקב"ה קודם והמשכיל יבין. לפיכך בתה המילה בשמיני להורות שאין האדם נימול מעולת לבבו עד מלאת לו מספר שבעה והוא מבואר: כתיב בפרשה אחר מלחמו יגחלנו חו דודו וגו' הזכיר חמשה נוחלים בעין רמז שבזכות ה' דברים ישראל נגחלים בדרך שבארנו יפה בתנ הפסח מאמר ס"ב. ולפי דרכינו נוכל לומר שמה שנאמר חו משאר בשכו רמז למילה שהיא משכנו ממש ובזכותה יזכו לנחולה כמו שבארנו פעמים רבות:

במקומי

בחקותי אם בחקותי תלכו וגו' ונתנה הארץ יבולה וגו' הוא הדבר שדברנו בפרשת קדושים שבזכות המילה הנקראת חק השובע הווה בעולם:

תלא בחקותי וגומר ואזכרתי את בריתי וגו' רמז למילה

ויתבאר דהנה זה בלתוכה במאמר הע"ח בהרכבה עניניים שנקראו חק יבוקש ממקומו. ומתעלה ביחוד פרצוף זו. כתיב בפרשה להפרכם את בריתי וגומר לף אני ישראל עשה זאת לכם וגומר רמז שלא נלו ישראל ולא נתקיימו בהם התוכחות עד שמלנו בריח המילה כתיב כאן להפרכם את בריתי וכתיב להלן את בריתי הפר וכן אמר"ל במדרש בפסוק מה לידידי בביתי כו' ומשיק שם היה לך לזכור וכו' בריח המילה וכתיב הקב"ה להפרכם ובשר קודש יעברו מעליך לפיכך הזכיר אצל הגאולה שיזכיר ישראל זכות בריח המילה שנא' וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור. לפי שבשאר הברים נקראו ברית. א התורה אל' כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית. ב המילה שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו. ג היסורין שנאמר בפרשה כי אבן אלה דברי הברית ואר"ל נאמרה ברית במלח ויסורין מה המלח ממתיק הבשר כן היסורין ממרקין. ולמוי לייתם בריח המילה להפרכם שהיה רמז לימולים. ובריח התורה ליעקב שהיה יושב אוהלים ועוסק בתורה. ובריח היסורין ליצחק שהיה סומא וכלות בריח והסומא חשוב כמת ועוד שנעקד ע"ג המזבח כי היסורין הם במקום קרבן שהמזבח מקריב חלבו ודמו כליל לה'. ומעשה זה מזכרו התורה למפרע בסדר מדרשים ג' בריתות אלו כי התורה גדולה מכולם שהרי גם המילה בכללה היסורין גדולים מן המילה שזה בחתך מאיבריו וזה בכל גופו כמו שפירש"י על פסוק אחר הדברים האלה ונומר בחתך מאיבריך אחר מחפלר כו' לכך הזכירם כסדר מעלתם וק"ל:

במדבר שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' במדרש ההי"ד מאשר יקרת בעיני נכבדת אמר הקב"ה יקר אתה בעיני שכל יוצאי ירך עשו לא נתתי להם מנין ולך נתתי מנין משל למלך ב"ו שהיו לו גרנות הרבה והיו כולם מלאים טינופות ומלאים זונין (פי' זרעונין שחורים הנמצאים בין החיטים) ולא היה מדקדק במנין והיה לו גורן אחד ראה אותו נאה אמר לו לבן ביתו אותן הגרנות טינופת היו לפיכך לא הייתי מדקדק במנין כמה בורין הם כמה שקים הם כמה מוריות יש בה. כך המלך זה מלך מלכי המלכים הקב"ה. והגורן אלו ישראל שנאמר מדושתי ובן גרני ואו' קודש ישראל לה' ראשי' תבואתו א' הקב"ה רשעי בני עשו טינופת הן שנ' והיו עמים משרפות סיד לפיכך אל תדקדק

תלב המנין רמז למילה

במנינם אבל ישראל צדיקים הם שנאמר ועמך כלם צדיקים וגו' ואומר כלך יפה רעיתי ומום אין בך לכך אני מדקדק במנינם ע"כ:

מאמר זה יבאר גודל מעלת תחילת המילה מאבר בה נעבדו יצרא"ל מכל העמים וע"ד המאמר שלרבי עקיבא גלוסקמאות ואיבלים וכו' ובירושלמי מאמר זה המעלה מבואר כולו במאמר הנ"ע אפס קצתו הרמה כאן והוא שהמעיל בני עמו לציפורה זו שהבטיחה שבחוכה מעורבת עם כמה מיני פטולת בקע וסובין ומוץ וכח הבלני שבהם מעורב עם כמה מיני פטולת המסבבים את החטה וביבוי המעגל וכח הבעטני הבא מהגבוהת הדמים והלדיקים המעיל לגלוסקא זו הנקיים מכל פטולת וסיג ותלמה כך המילה היא הסרת כל מוס וכל פטולת וכל הדמיון כל זה המעלה מבואר במאמר הנ"ע. וזהו שאמר בעל מדרש זה להמעיל את הרצעים לגורן מלא פטולת ומיניפת כמ"ש רז"ל מלוסקה העלה שנהגנו בה הרצעי' כו' ולפיכך אין להם מנין פרטי כי אין להם השגחה פרטית כ"ש השגחה כללית דהיינו חומה שלמה בכללה כהשגחת מיני שאר הבעלי חייה בהמות ומיני אדם ולפיכך אין להם מנין המורה על שלימות כל אחת ואחת בפני עלמו שיוצטנת בהשגחה פרטית כמ"ש חזקיה בהכ ובכל וגו' ולעיון יאמר אחת ואחת יולד בה וגו' רלה בזה הרצעים אין להם כי אם זכרון כללי דהיינו בהכ ובכל וכיוצא בהם אבל ישראל יוצאי עין יאמר על כל אחת ואחת היולד בה שהוא מושגח בפרטות מהצי"ח לפיכך יש להם מנין פרטי זהו שמסיים בתוהו מזמור ס' ישפוך בכחוב עתים ר"ל שזהו סיבת המספר בלמור והכל מלא בהם גיטולים והרי הם נקיים מכל ניטוף ופטולת לכך יש להם מנין כדרך המלך שמיטו נותן מספר למטון עם הכללי אמין לו בהם טורך זולת עבדיו נוסאים חומתו הם מתי מספר כך ישראל החתומים בחותם בריח קודם מאחר שכל אחד חתום בפני עלמו ע"כ יש להם מספר לגודל הסיבותם כדרך החגרים הקובעים חומתם בחביות גדולות של יין המכרים במספר מפ"ק בדברים קטנים המכרים אמין לכל אחד חותם לסימן ועל כן הם מכרים במדה בלא מספר ובדרך זה מבואר המאמר שהתחלנו שבאה להוסיף על רלייתו במאמרו ואומר קודם ישראל וגו' ואומר כלך יפה רעיתי וגו' ועל כיוצא בזה דרך התלמוד להקשות מאי ואומר ועל כן נראה לפרש לפי שהביא שתי רליות ולא יובן מהם שמעלת המספר בא ליצראל מצד שהם חתומים בחותם בריח קודם ע"כ הוסיף רלוי על רלייתו כי בפסוק רלשון נרמז שיצראל ממלנו להבוחה שבאבר נידבת והנמה בגוון והרי היא נקייה. מן המוץ ופטולת שבקלחה זונין והם גרעינין שחוריים והמי שחור מאוס הוא מלא שלקה כח הבלני המעורב בדמים המוזכרים ויצראל נקיים מכל זה לך כי לא פורש עדיין שזכו לזה מלד המילה ע"כ הוסיף

לאמר ואומר קודם יברכנו לה' רמז לאות ברית קודם וכן בפסוק ועמך כלם צדיקים לא מצינו מבואר שהמילה סיבה לזה עד שאמר ואומר כלך יפה רעיתי ומום אין בך וזה רמז להסרת הערלה שנקראת מום כדאיתא בילקוט פרשת לך לך אמר הקב"ה לאברהם העבר הערלה ובטל המום כו' ובאותו מאמר קרא לערלה פסולת והוא רמייה לדברינו • אם כן זכו יברכנו למספר זה בזכות המילה שנקראת אות לכך נאמר שים על לבנו באותות שבזכות אות המילה זכו להיות דגלים כדגלי מעלה זהו שאמר בילקוט פרשה זו הם נבחרתי ע"כ עשיתים דגלים לשמי וכבר ידוע הוא שבאות נצבא שים לי בהם אות כדאיתא פרשת חיי שרה וק"ל :

נשא כתיב בפר' נזיר ד' פעמים כל ימי נזרו ואמרו רז"ל למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת נזיר לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין : **תלג** ביאור פרשת נזיר וסמיכת פרש' הסוטה

נראה שקשה לרז"ל למה נסמכה כי בתמה שני פרשיות אלו הם שני הפכים כי זה גדר עצמו לף במוהר לו וזו התירה לעצמה לף התסור לה תלף לומר שהאחד תיקון השני וירמוז שהמילה היא סיבה ותיקון המצוה וזה שהמוף מצה הוא חסר לב וכתיב ויש כי מצבה לשמו ודרשו רז"ל אין מדם עובר עבירה תלף ח"כ נקשה גו רוח שנות והטעם לפי שהשטוף בזמה מבכה ערלתיה ועבלה תיטוית זו מביאה לידי ערלה פנימית לבבית הה"ד גוסף לשה חסר לב כי טח לבו מהבין במוסכלות והשוסף מלי חקנתי' יזיר עצמו מן היין המביא לידי גילוי עריות כמעשה של מח ולוט ומטעם זה נאמר בנזיר קדוש יהיה כי בכל מקום שחמלת גדל ערוה שם תמלת קדושה והקדושה היא המילה ע"ד ומלתם את ערלת בשרכם קודם לכך נא' כמי שעיקר שלם נזרו וביום השמיני יביא שני תורים תיקונו ביום השמיני במילה זו שתיקונה בשמיני וזהו שאמינו בפרשת המזיר ד' פעמים כל ימי • אחד כל ימי נזרו מכל חסר יעשה מנפן היין וגו' • ב' כל ימי נזרו קדוש הוא • ג' כל ימי הזיזו לה' על כל נפשות מת לא יבא • ד' כל ימי נזרו הער לא יעבור וגו' • והטעם לפי שהנימול הוא נזיר מלהיות מבטן קודם הוא לה' ותחום בשות ברית קודם להיות פרום ומובדל מכל תמדות העה"ז ויהיה מיוחד לעבודת הש"י ושם בבחו בימים תמדות העולם ותאוותיו המכוני' בין מעוריס עיני בעליהם עד שחסר לא יראה במלכות השמת העובדות פתח אוהל יעקיס וילך שובב בדרך לבו ויעזוב את כל מקנהו קנין התורה והחכמה הנה המשכיל יסוב אל לבו וניחם על הרעה ויפרוס עצמו מן החמדות הסם המכוונים בין המבלבלים את שכלו וסוד ה' חסר מסר ליריאיו ע"ד מרז"ל נכנס יין יצא סוד ושם כן מיפה המזיגות הוא תיקון קלקול המילה כד' פעמים כל ימי • א קלקול הסוטה הוא עון בלבול השכל כמ"ש מין מדם עובר עבירה חמ"ל ונכנסה בו רוח שנות וזהו בעשם עון העלה החיטוים הנורמת ערלת הלב הפנימי עד שחסר נפשם כחלב לבו מהבין במוסכלות וכנגד זה נאמר בנזיר כל ימי נזרו כל חסר יעשה מנפן היין ונומר כי היין מבלבל שכלו של מדם כמ"ש יין ושכר אל תשת ונומר ולהבדיל בין קודם לחול ונומר וכתיב יין ותירוש יקח לב זה"ש כל הרוחה סוטה בקלקולה יזיר כו' • ב קלקול הסוטה הוא עון ריבוי המצבל ווידוע שהמילה היא סיבה מיעוט המצבל לכך נאמר כל ימי נזרו קדוש הוא לה' וכל מקום שחתה מוצא גדר ערוה שם תחה מוצא קדושה • ג קלקול הסוטה היא בקשטה עצמה לעבירה מלד היותה שטופה בריבוי התאות הגויות ותרז"ל היא קשטה עצמה לעבירה על כן הכהן מצווה בסחיטת קליעת שערה • ויש לדקדק למה הוא מצוו

מדם גח לוט בני מהבן • מדם למ"ד עץ הדעת גפן סיח וחטאתו היה רדיפת התורה כמ"ש וכי תמוה הוא לעיניך • גח מצינו מלט שסכסו בנו והוא חטא בלעי סוס הגלה • לוט מרז"ל הבנות נתכוונו לשם פתים ולוט שלח לם"ם וזהו בעשה עין פיומי הנפש החיצונים נעובר וכבוד יש בהם לד לם"ם ויש בהם לד שלח לם"ם נמודע מגדרם • בני מהבן הלינו בשכינה ונפגעו וזהו בנגד הכהו השבלי כתמ' ויהכהבהן ממלאו בסוטה זו כתמ' לכך ממנו הרוחה סופה בקלקולה יזיר עלמו מן היין:

בהעלותך וזה מעשה **תלד** המנורה המנורה מקשה **מקשה** היא עד יריכה עד פרחה רז"ל היא עד יריכה אמרו שמשה נתקשה במעש' רמז למילה המנורה עד שהראה לו הקב"ה באצבע שנאמר וזה מעשה המנורה:

נראה לפרש ענין זה על הדרך שבארנו מאמר זה בתג הפסח מאמר ל"ג שהיה מעשה דוגמ על תיקון החומר והצורה המתייחסים לפני המנורה ממינין ומשמאל וע"ד לב חכם לימינו ונומר והיה מתקשה לידע במה תלוי שלימות מניחתם עד שהראה לו הקב"ה בהצבע רמז לתורה ולמילה • כי התורה תיקון השכל והמילה תיקון החומר ובניהם רמוזים בהצבע • התורה שנאמר והיותם מעשה תלים המה כתובים בהצבע תלים • והמילה שכן מצינו בלשון החלמוד שבשהחכמים רולים לכנות החבר הרוח בלשון נקיט הם קורלים לומו מהצבע ע"ד לא כל ההצבעות שוות וכמו כן כאן הזכירו בזה הלשון • וזה"ם וזה מעשה המנורה מקשה היה ר"ל שמקשה לבא לידי שלימת השכל שמתייחס לג' קני המנורה שמינין ולידי שלימת החומר שמתייחס לג' קני המנורה שמשמאל עד יריכה כ"ל עד שירחה במחות שני מהצבעות הלו שהזכרנו והם רמוזים ליוד הסוכה ע"ד מרז"ל ממוקי יריכיך למה הסוכה נמשלה ליוד מה יוד בסתר לוף ד"ת כן כו' • והמילה רמוזה ביוד כמו שפירשנו"י על פסוק שים גם יוד תחת יריכי זה"ם עד יכבה כי יוד המנורה מבל ליוד המלם כי בבר התריכו למעיניהם רוב המחברים לומר שהנורת המנורה בנורת המלם ולפיוד יש בה י"ח טפחים בנגד י"ח חולות שבשדרה עיין פרשת תרומה בעקידה ומשם כל הענין מבואר • הו נוכל לפרש כל הענין בדרך אחר והוא ע"ד המדרש מן חלק לשבעה הלו ז' קני המנורה וגם לשמונה הלו שמונה ימי המילה • ומה ענין זה לזה תלת לפי שז' קני המנורה רמז לז' מיני חכמות הכלולים בנר מלוה ותורה חור כמ"ש חכמות בחתה ביתה חצבה עמודיה שבעה וכבר אמרנו שהמילה חיצונית זו היא סיבה לבא לידי מילה פנימית דהיינו עבלת הלב מקום השכל שהחכמה כמ"ש ולבי ראה הרבה וגומר וזה"ם וזה מעשה המנורה מקשה היה ר"ל שהשבע ז' חכמות הרמוזים בז' קני המנורה הם קשי ההשבע עד יריכה ר"ל עד בוחו ליוד המילה החיצונית הרמוזה ביוד כתמור ועד ולח עד בכלל כי מן המילה שבמקום היוד והלאה יסיג בנקל מניאת ז' חכמות כי זה הוא נימול גס מעלת לבבו וזה נפתחו לפניו חלוני המוסכלות החמומות ועשו שקופות זה"ם עד יריכה עד פרחה רמז למילה שבמקום היוד והוא מקום שעושה פירות ופרח לכך נאמר עד פרחה וזה"ם שהיה משה נתקשה במעשה המנורה ר"ל בהשגות החכמות עד שהראה לו הקב"ה בהצבע ר"ל המילה הרמוזה בהצבע כתמור ולפיוד מלינו בכל מקום שהתורה והמילה שקולין כתחד כי המילה מביאה לידי תורה כתמור זה"ם רז"ל כל ס"ת שיש בלקט מחורה פ"ה חותיות כפרשת ויהי בנסוע מלינו חותה מן הלליקה כו' רמז בספר פ"ת

תלה כל ס"ת לתורה ולמילה • התורה שנאמר **של** פ"ה למען תהיה תורת ה' בפיך • **אותיות** מצילין והמילה בניעורין פ"ה ושניהם כו' מצילין מה המדם מן הדליקה על הניהנם • התורה ע"ד שהרז"ל

כל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה לסוף תם חולכתו אב' כל חושך עמון לעשויו תחבלהו תם לח נופח יבא שריד בתחלו ואין שריד תלה ת"ח שנאמר לשריפים תשב ה' קורת • ותם זה ירמוז גם על תם הניהנם ע"ד מהתם יצתו והתם התבלה • מהתם של תורה יצתו שנאמר הלח כה דברי כתם וגו' והתם של ניהנם תתבלה • ופשוטו מדבר בתם העש"ו ולכך נאמר בתתוגנים והבער בהם תם ה' מדה כנגד מדה לפי שנאמר ויעשו מהר ה' ותרז"ל כתיקון הבורת מביא הספר כך בתחו מהר ה' כדי שלא יוסיף ליתן לסם תורה ומלות לפיכך בערה בהם תם ע"ד מהתם יצתו והתם התבלה • והמילה מלת ג"ב כן מתם של ניהנם בזכות מיעוט רחיתת הדמים המוהרייס במילה זו יוללו מרחיתת תם הניהנם כמ"ש רז"ל תברהם יוסב על פתחה של ניהנם ואיתו מניח שם הגיחולים כו' וכמ"ש גם תת בדם בריתך שלחתי לסריך מבור אין מים בו זה"ם כל ס"ת שיש בה פ"ה חותיות מלינו מן הדליקה רמז למילה ולתורה כתמור והם מלינו מן תם הפוכעות זה"ם מן חלק לשבעה הימו שבעה חכמות הכלולי' בתורה וגם לשמונה ימי המילה כי לח הדע מה יהיה רעה על האדן ר"ל בזכות שניהם תהיה ניחול מכל מיני רעה הבועדות כתם שניב כמ"ש שומר מצוה לח ידע דבר רע • ומלינו בשני פסוקים הלו ויהי בנסוע האדון ובנחה יאמר שהם בכל אחד פ"ה חותיות והם ספר בפני עלמו כי בב' פסוקים הלו נרמז מעלת תהלת התורה והמילה בפסוק ויהי בנסוע מלינו חותה רמז למעלת התורה שמעלת מן האויב האיזון והפנימי • האיזוני ע"ד השכם והערב לביה המדרש והם כלים מלליהם והפנימי ע"ד תם פגע בך מנוול זה משכהו לביה המדרש • זה"ם ויהי בנסוע האדון כי התורה כולה נקראת דרך כי על ידה נעקת האדם מיום ליום מתדיגה למדיגה • ויאמר משה קומה ה' ויפוצו אויבך רמז לאויבים האיזונים לכך נאמר ויפוצו כי עשת האויבים הלו בלקיחת עשה משה"ב בחויב הפנימי ועל הפנימי אמר ויעוסו מבנאיך ובפסוק ובנחה יאמר

רמז על המילה כי היא גורמת המנוחה והשקט מלחימת הדמים המותרים ועליה אמר בוכה ה' לנבוות תלפי ישראל כי בזכות המילה יזכו ישראל לפרות ולרבות כי היא מקום שעוסק פירות בדרך שאמרנו פרשת לך לך. וירא העם בוכה למשפחותיו על עסקי ערוות שנאמרו להם רמז למילה ותמצא הכל מבואר במאמר תס"ה ע"ש:

שלח לך ויקרא משה תלו יה יושיעך
להושע בן נון מן המרגלי'
יהושע וארז"ל יה יושיעך רמז למילה
מעצת מרגלים:

ויש להתבונן למה אמר שהווקשו שם שלשים שנה יהיה לו להשועה ונראה לפרש ע"ד שאמרז"ל גדולה מילה שהיא דוחה את הגזעים וכבר נאמרו פרשת מצורע שהגזעים באים על נתון הרע והמילה סיבה לתיקון עולם הפה וכשהוא נימול מעולם פיו שלא ידבר לשון הרע אז ממילא יהיה ניצול מן הגזעים נמצא שהמילה דוחה את הגזעים שלא יבואו עליו וכבר ידעת שיוסף מל את בני ישראל על גבעת הערלות ולפי שהיה שלש במצות המילה ע"כ זכה להגיל מן השון הרע שספרו המרגלים על ארץ ישראל לכך אמר יה יושיעך כי יה הוא השם של המילה כי הערלה מן תיבת מילה הוא יה כשוד תומרו כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק וכבר ידוע שהמלחמה בעמלק היתה על שביזת המילה וחקך המילות וזרקס כלפי מעלה ולפיכך נאמר כי יד על כס יה כי יה רמז למילה היו"ד לפי שהמילה היא אחת מעשרה שליחים שבעיר קטנה כדאיתא פרשת מקץ ובפ' לך לך והה"ה בכוח הה"א שנוספה לאברהם במילה זה"ש יה יושיעך שמצות המילה היא שעמדה לו לכלתי היות בעצת המרגלים לדבר לשון הרע לידי נגעים וזהו טעם הסמיכות של המרגלים למריס שלקתה בגרעת על שספרה לשון הרע. ולו יאמר יה יושיעך כו' לפי שפרשה אמר רמז כי רעה גדר פיכם שראה סימן דם והריגה והקב"ה הפכו לדם מילה כימי יהושע שנאמר היום גלותי חרפת מצרים מעליכם וא"כ אם היה גם יהושע בעצת המרגלים ולמבד שעשה תלונה אז היו דברי פרשה קרובים להתאמת תלונה לכך נאמר בפרשה זו ושמעו מצרים וגו' מבלתי יכולת וגו' ויאמרו במדבר פירש בעל העורים שביקשו ויאמרו החיה שבורה לפי שעברו על ת' בריתות כו' ולפי דרכינו נוכל לומר שלכך החיה שבורה לומר שהם יתאמרו במדבר ואז יהיה הסימן דם והריגה ממש ואז תהיה המילה שנאמה בשמה שבורה ובטילה ממש שם החיה שלימה אז יתקשר הדם לדם של מילה שהיא בשמיני. לכך אמר יה יושיעך כו' שהמילה הרמוזה בשם יה היא שעמדה לו להפך הרעה שלא תהיה פרעה בתלונות שלו וסיבת התלונה היתה שלא היה יהושע בעצתם וק"ל. כתיב בפרשת ציצית והייתם קדושים לאלהיכם וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם תמצא קדושה והקדושה היא המילה הנקראת חותם ברית קודם כי כמו שהמילה סיבה למיעוט המשגל להגיל מן הזנות כך הציצית מצילין מן הזנות כמעשה דהתמר שנברח שהיה יהיר בזנות ציצית ושמע שים זונה בכרכי הים כו'. וזהו שאמרו שדוד כשראה עצמו במרחץ ערום נגעגר ואח"כ נתקררה דעתו כשהתחבל במילה לפי שבהיותו לבוש היו הציצית מצילין אותו מהרהורי עבירה כמ"ש ולא תתורו אחרי לבבכם ובהיותו ערום מלא שהמילה טומדת במקום הציצית לכך רמה לרמוז המילה בפרשת ציצית באמרו והייתם קדושים וגו':

תלז ענין מחלוקתו של קרח ושני פעמים החטאים במסורת שהיה לו לומר שמע נא קרח או הל"ל ויאמר אל בני לוי אלא שרצה להוכיח את קרח על השחתת ברית הלוי:

קרח ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי כפי הנראה

כי כבר אמרנו למעלה במאמר שפ"ו בשם הקדושה שהמילה היא סיבה לתוך השלום בין עם ה' ונלחייה לדבר ממה שנאמר במלאכי שיחתם ברית הלוי אמר ה' צבאות וגו' הלא אב אחד לכלנו וגו' ומדוע נבגוד איש באחיו לחלל ברית אבותינו. וכן דרשו רז"ל עיין בילקוט במלאכי ובזאת הבכרכה אשר דכתיב שיחתם ברית הלוי לפי שהיו שבטו של לוי גומלים שנאמר שמרו ממרתיך וכריתך יגורו אמר הקב"ה אע"פ שאברהם התחיל במילה ליני קורא עוזה אלא על שמכס ופשוטו של הענין מוכיח שבמדת השלום הנמשך מן המילה הפסוק מדבר וכמו שאמר בריתי היתה אתו החיים והשלום וכמו שיתבאר בפרשת פנחס על פסוק הנני נותן לו את בריתי שלום וא"כ מדת השלום מן הכלות שימזיקו בה בני לוי יותר מזולתם מלד שהחזיקו במצות המילה אמר על זה בא הודאת שם לוי לשון חיבור כי הוא על שם הפעם ילוה אישי אלי והוא שיהיו בחפיפה ומגודה אחת. ובאמר החזיק קרח במחלוקת רצה משה להוכיחם על זה מדוע שם מחלוקת בריית הלוי זה"ש שמעו נא בני לוי ומלת שמעו יכול להיות שהוא לשון חפיפה מלשון ויישמע שאול וה"ל רצוי לכם שתהיו נחפפים בחגודה אחת מאחר שאתם בני לוי כאמור. לכך נאמר בסוף הענין ויהיו לאות לבני מרי לפי שהם חללו האות בריתי קודם במחלוקת זה ובאמר האדון ישלח ובקשו מן המחלוקת חזרה אות בריתי קודם למקומה וזהו שאמינו במסורת החטאים שנים במסורת חדא הכא מחמת החטאים וגו' כי תלד עמלק החטאים את עמלק וגו' מה חטאים דהתם במילה שהרי עמלק נענש על שביזת מצות המילה וזרק מילות כלפי מעלה שנאמר ויזנב בך וגו' כך חטאים האלו על שם ביזוי מצות המילה כאמור. ונוכל לומר עוד שקרח ערער על המילה ונלחייה לדבר ממה שאמרז"ל שקרח שלא עליה שכולה תכלת חייב בציצית אז לא כו' וכן בית אלא ספרים שם חייב במזוזה כו' והיה כל זה מעין מחלוקת לומר כי כל העדה כולם קדושים וגומר ומדוע התנשאו וגו' לומר שבזמן שמצות הענין כולו קדוש אינו צריך לקדושת חלק אחד כיחר שאת על שאר החלקים כך ישראל שכל גופם

קדום שנאמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש ס"ב למה יצטרכו לומר ברית קודם לקדם התנר הנקרא רחם הנויה זה"ם כי כל העדה כלם קדושים וגומר חזקיר הקדושה מן הטעם שנתבאר כי בדרך כלל היה חולק על כל דבר רחבי הפוטר את הכלל ומשחרר עליו והכל היה מעין מחלוקתו וז"ם שחלק על פרשת ניצים כי אם נאמר והייתם קדושים וגומר וכבר ידענו בפרשת שלח לך שהוא רמז למילה · ולפיכך נידונו בירידת שאול חיים לפי שחלקו על המילה שנאמר כה ואומר לך בדמיך חיי גם לפי שמרז"ל שהלמלה מורחה חיים את רשעו חיים בלעו והם לא תפשו במורת מלכות ואמרו כי כל העדה כלם קדושים וגו' ומדוע התנשאו וגומר לפיכך ירדו המה חיים שאולה מדה כנגד מדה וק"ל :

חקת ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו וסמיך ליה זאת חקת התורה רמז למילה משל לתינוק כו'

תלח זאת חקת התורה רמז למילה שנקראת קדשי בני ישראל ע"ד ובשר קודש יעברו מעליך וזהו מדבר באות ברית קודש שלא ימותו עליו כדאמר בדמיך חיי :

זה"ש זאת חקת התורה שהמילה נרמזה בזאת שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו ואין חקת התורה ר"ל מכלל החקים כמ"ש וחק בשמרו שם כו' ורמז כאן ענין המילה ע"ד שמרז"ל ויקחו אליך פרה תמימה משל להינוק שנתן פלטין המלך חצה השם ותקנה נוזה בשבור ידוע שהנוזה לנעל ליזו גידול רע צריך הוא לעקור הגידול מן השורש כי בניעול השורש יתבטלו כל הענפים מה שאין כן כשיעזוב השורש בארץ ת"פ שיכרות כל היזון יכול הוא לשוב לקדמותו ויחזור ויצמח וכמו שנאמר כן ים בכם שורש ורוש וגו' לא חשם כ"ח אל השורש ולא לכריתת הענפים ובדרך זה שמרז"ל העוקר ע"ג צריך לשרש אחריו · ובדרך זה יפול הומר השם על השורש ולשון חיזוק על הענף כי כמו שהענפים מתטעפין מן השורש כך התולדה נמשכת מן הדבר המסבב התולדה והיא השם חצה השם ותקנה נוזה בשבור רמז לניעול של הדבר המוליד והוא השורש והשם כך הפרה תכפר על מעשה העגל · כי העגל רמז אל הפעולות הרעות הנמשכים מפאת היצ"ר כמשל לפרה שורפה כמ"ש כי כפרה שורפה שרר ישראל · ומשך הוא היות השם העגל לא למד והוא מסבב ג' רחבי עבירות והם גילוי עריות שפיכות דמים ועבודת כוכבים וכן ענל ר"ת עבודה גילוי לשון כי הלשון הרע גורם לש"ד והם המיתות שנאמרו בהם מלך ישראל שלח ירבה לו כסף וזהב ונאמר שנאמר והיה כשבתו על כסא פירש"י שבחות ג' מיתות אלו יזכה ליטב על כסא וכן כסא ר"ת כסף סום חמה · כסף היינו ע"ג שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל סום היינו ס"ד הבא במלחמה שנאמר סום מוכן ליום מלחמה · חמה היינו ג"ע ·

ועל שלשתן עברו ישראל במעשה העגל · ע"ג כשבועה · וס"ד היינו חור וג"ע שב' ויקומו לנחק · וג' תולדות אלו באו מצד היצ"ר המשל לפרה ע"כ נצטוו בניעול השורש להביא פרה תמימה כנגד החטא התמים בתחלתו' אף כי לפי שהיצ"ר מרמה פניו לתחלה באלו הוא תמים פעלו ואין ברורו תמיה וכל זה הוא בשיבה שלא עלה עליו עול התורה לפיכך לא מצא עונו לשנוא וכמ"ש אם אין פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש ר"ל אם הוא רוצה להחזיר לך התשובות אז תמשכהו למקום ישיבת החכמים ואם יזהו לך הדרך היטב ויגלו על עונו וע"ד שמרז"ל הרוצה יסורין בתין עליו יפשפש במעשיו כי' פשפש ולא מצא יהלה בניעול תורה כ"ל לפי שלא למד ע"כ לא מצא עונו ולא ידע במה יכשל · ואחסה לומה על מלעזר הכהן ע"ד שמרז"ל מלמלה הקב"ה עוזרו לימו יכול לו וזהו מלעזר על שם כי אלהי אבי בעזרי ולכך היתה מלות הפרה בלעזר לומר לך שהיצ"ר המשל בפרה יהיה נשחט ג"כ לעתיד ע"י הקב"ה כנודע · וענין זה דהיינו ניעול השורש הוא בעשם טעם המילה שבשחת הנויה כי בתיקון הדבר הרשעיי יתוקנו כל החלקים כי אבר זה הוא השורש ועיקר לכל העורקים השופעים לתוכו ובתיקון השורש יתוקנו כל הענפים וזהו טעם שמיכת הפרה לזאת חקת התורה המדבר בחק המילה כלמור :

תלט כי מראש צורים וגו' רמז לחרבות צורים

בלק כתי' כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו וגו' · וכתיב מי מנה עפר יעקב ואמרו במדרש כשבא בלעם ראה את כל המדבר מלא ערלות של ישראל אמר מי יוכל לעמוד בזכות דם מילה זאת שהיא מבוטה בעפר שנאמר מי מנה עפר יעקב מבאן התקינו חכמים שיהיו מבטים את הערלה בעפר ע"כ :

מדרש זה בנין חג על כל דבריו של בלעם שמתחילה נתקנא במילה וזה לפי שכל לומן שוטה בר לומנתו ובלעם לפי שהיה נביא לומות העולם לפיכך היה מתקנא בנביאי ישראל מצד היותכון שראה בנביאי ישראל מצד המילה שבשביתה הבשיכה מדברת עמהם היה בהם כח לעמוד בהיכל ה' כדאיתא בפרי · וירא · ובלעם לפי שהיה ערל ומתוסה הערלה לפניו יה' עד שהיה נופל וגלוי עיניים וזהו שפיי' בעל העורים יחזה נופל וגלוי עיניים ס"ת מילה לפי שהיה ערל ומתום לא היה בו כח לעמוד כמ"ש המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד · ומעשם זה נאמר אלל בלעם ויקר לשון טומאה ומקרה לילה שהערלה סיבתה כמו שנאמרו בפ' ויקרא ע"ש ולפיכך נתן בלעם עלה להכשילם בזנות כדי לבטל מהם המילה וזהו שפירש רש"י וגרשתיו מן העולם כי בלק לא נאמר כ"ת ואגרשנו מן המקום ולא מן העולם · ר"ל בלק לא נתכוין כ"ת לגרשם מן העולם הזה ובלעם נתכוין גם מן העולמה שמה שרצה להכשילם בעבירה . ומתוך הלעה זו

יתבאר לנו טעם להטמנת הערלה בעפר וזהו כי כפי טבע הבריאה יצוה כל מורכב חיים לא לחזותו כי החומר בלא מן העפר וממה יצוד כי כך גזרה חכמתו יתברך שיצוד כל מורכב לשרשו · ות"ל להנחה זו ברית כרותה לכל הנופות שיצוו להיות עפר וח"כ אין מ"ו יחכון לנוף הנדיק על גוף הרטב וזה נרחה חלילה כעול בחקו יח' שהנוף שנחת בע"ם לא יחכל בשבת ומה יחכון לעמלו שעמל לרות חכמה ודעת · וזה נאמר שהזכות גורם שהקב"ה מטמה הטבע עד חשר יהיה גם נוף הנדיק עולה בחסילה העולה ביח לא ת"כ נרחה הדבר כעול בחקו יח' לטבע היסודות שלא יקבלו חלקם ומי כהחכם ומי יודע שפשר דבר לפשר בין שני המאריס החלו ע"כ מפר ה' לעמו מצות המילה ונצטוו להסיר רשם הנוויה והטמימה בעפר וזה כן כבר קבלה החרן חלקה מרשם הנוויה ורחשבו כבולו לו כרובו וחחר מצוה זו יעלה כל הנוף השמימה למקום חוצבה של הנשמה שהו שחמרו דורשי רשומות מי יעלה לנו השמימה כ"ח מילה כי מלד המילה יעלה גם הנוף השמימה חחר שהקבלה החרן חלקה במילה וזה נדקו יחדיו וזה"ם שלמלח המילה לא נחקיימו שמים וחרן כי מלד המילה יקבלו השמים והחרן שניהם חלקם מנוף החדם וזה חלוי קיומם כי כולם לא היו כ"ל בעבור החדם · ובעינן זה טעם בלך לחמר וחנרשנו מן החרן כי חשב שמלד קללחם יורדים לחרן לגמרי ובלעם השיב לו מי מנה עפר יעקב כי בזכות הטמנת הערלה בעפר כבר קבלה החרן חלקה כחמור · זהו שהחחיל בשבח סיפור מעלחם כי מרחם צורים חרחתו שחני רוחה מעלה ישרחל מלד המילה שנרמזה בצור זה כחמר עשה לך חכבות צורים וגו' · ומגבעות חמורנו היינו גבעת הערלות כמ"ש וימל יהושע חת בני ישרחל לל גבעת הערלות ואולי חשב בלעם לקללם מלד שרחה בחטבניות כי רעה נגד פניהם כמו שרחה פרעה והוח סימן דם והריגה וחח"כ רחה שהקב"ה הפך הדם לדם מילה לכך חמר מגבעות חמורנו שחני רוחה שהדם החוח סימן לל גבעת הערלות בבחי יהושע · לכך חמר הן עם לבדד ישכון וגו' שהמילה היח סימן ירושה לכל חים שישרחל שלח יחטבע בין הגוים זהו שחמר מי מנה עפר יעקב רמז למילה כחמור :

פינחס לכן אמור הנני **תמ** הנני נותן לו נותן לו את את בריתי בריתי שלום במסכת רמז למילה קידושין בעל מום

דעבודתו פסולה מנין אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא הנני נותן לו את בריתי שלום כשהוא שלם ולא כשהוא חסר · והא שלום כתיב אמר רב נחמן בר יצחק וי"ו דשלום קטיעא הוא :

מתוך מאמר זה יתבאר שפנחס הוא מליהו שמעמידין לו כסא בשעת המילה כי הוא מלאך הברית הממונה על המילה והוא קנא בעבודה שחי קנאות שנאמר בקנאו את קנאתי אחת בימי משה ואחת בימי אחאב · ובשניהם היו על המילה · ז' בימי משה כי במעשה של זמרי היו ישרחל שטופי זימה לכך נאמר בקנאה זו ויקח רמח בידו ר"ל זכות המילה הנרמז בקנאה כי המילה משלמת רמ"ח חיברים כמו שפרש"י פרשת לך לך שמתחילה נקרח חברם שלח השליטו כ"ה על רמ"ג חברים וחח"כ כשניטול קרנו חברסם עולה רמ"ח כו' · וכן בימי אחאב קנח על המילה שנאמר כי עזבו חת בריחך וכדחיתח בילקוט פ' בלק וז"ל ישרחל היו חלין עד שנחלקו לשני ממלכות · חפרים מגיעה מסס ברית מילה ועמד חליהו ז"ל וקנח קנחה גדולה חמר הקב"ה לעולם חחה מקנח בשבילי קנחת בשיעים על גילוי עריות וקנחת כחן חייך שחין ישרחל עומדין ברית מילה עד שחחה רואה בעיניך מכחן התקיעו חכמים להיות עומדין מוכן כשוד למלאך שנקרח חליהו מלאך הברית שנאמר ומלאך הברית חשר חחם חפלים עכ"ל · הרי בהדיח שנם קנאה רחשונה היחה על המילה זה"ם כחן לכן חמור רמז למילה שנחנה בחמירה ומלדה הגני נותן לו חת בריתי שלום לכך לח נאמר לכן חמור לו וק"ל · ולכך וי"ו דשלום קטיעא כי מלד המילה נעשה החדם שלם בלא מום כמו שחיינו בחברסם שנקרח חמיס על שם המילה וכל זמן שמום הערלה בחדם חינו נקרח עובד חלילים בשהרה כי משחחם כם דהיינו מום הערלה · וקרי ביה נמ שלום בוי"ן כי המילה סימה לחווך השלום בין עם ה' כדחיתח למעלה בפ' קרח · וכמדרש חמרו בחומה שעה בקשו מלחכי השרת לדוחפו חמר להם הקב"ה הניחו לו קנחי בן קנחי הוח מסיב חמה בן מסיב חמה הוח היו השבטים מבזין לותו הרחיתם בן פוטי זה שפיטם חבי חמו עגלים לע"ז בח הכחוב ויחסו פנחס בן חלעזר בן חהרן הכהן · וגרחה לפרש שלכך בקשו מלחכי השרת לדחפו לפי שחשם נחשלה פנחם להיות במדריגת המלאך כמו שנחמר במלחכי על פנחם כי מלחך ה' צבחות הוח לפיכך בקשו לדחפו לחמר מה לילוד חשה ביניהם. חמר להם הקב"ה הניחו לו קנחי בן קנחי הוח ר"ל מבני בניו של לוי שקנח במעשה שכם על המילה שלח מלו לשם שמים · מסיב חמה כו' כי במילה הוח מסיב חמת המלאך שנקרח חמה כדחיתח בחיבור זה במחמר ת"ע · השבטים החמילו לבזותו כי חלל בשר ודם נחשב לו לבזיון מי שנכנס בעובי הקורה חבל חלל הקב"ה לכבוד היה לו זה שחמרו בח הכחוב ויחסו · חו שחמרו לו כמנהג הבועלים בחוכחה טול קורה מבין עיניך וכו' · זהו שחמרו לו הוח נחקנא על שחבלו מזבחי חלהיהן והרי חבי חמו פיטם עגלים לע"ז לחכזיב חת יחבו מי החיר לו · ובפחת שחלדכה הכחוב מיפסו בזה לומר בן פוטיחל מזרע יוסף שפטפט ביצרו ולח היה שעוף בזנות כמותם כי הם בכו חיש פחח חהבו על עסקי עריות והוח היה גדול מעריות חשר לזה היחה הכוונה במילה זו לכך נחמר הנני נותן לו חת בריתי שלום :

מצות כתיב במלחמת מדין וישלח אותם משה וגו' · אותם ואת את פנחס וגומר במדרש תנחומ' למה שלח לפנחס אמר מי שהתחיל במצוה חייב לגומרה הוא השיב את חמתי הוא יגמור מצותי : **תמא**

ויש לדקדק למה עבר משה על דברי הש"י בלא הקב"ה אמר לו נקום ונקמת המדיינים וגומר משמע שיעשה בעצמו ואף אם נאמר שלחו על ידם כמותו מ"מ הלא כבר מינו במלחמת שעלק את' וידי משה כבדים פי' רש"י בשביל שנתעצל במצוה ומינה לאחר תחתיו נתייקרו ידיו ואם כן כאן שמינה גם כן לאחר תחתיו למה לא מינו לו אוש עושם · ואין לומר לפי שנתגדל במדין וכמעל שמשלו רבותינו זכרונם לברכה בירח דשתית מינה מיה לא חשדי ביה קלא דש"ב למה לא זוה לו הקב"ה בעצמו אלא ילך הוא משעה הזה וקומיא זו מי חשבר להולמו בדרך פשט אם לא בשנאמר שנקמה זו במדין היתה על הזמות שהזמו לה ישראל ונגרמו מכיכת הערלה והעבד המילה ומינו שגם משה חטא בזמות המילה שהרי כשנתגדל במילה אלעזר בנו בתו אף אתיה לבולעו כו' ואם כן איך יבא הוא ליקח נקמה מן החוטאים במילה ויהי יאמרו לו עול קורה כו' · ומעש"כ בוא לו הקב"ה לילך הוא בעצמו כי כבר אחל לו הקב"ה לחותו טון · ומשה לרוב ענוה שבו היה בוש על כל פנים לילך בעצמו ואמר אש"פ שהקב"ה החיר לי מ"מ רצוי לי לחום לחותו חטא והיה בוש כמו שמינו בהחכן שהיה בוש לקבל לגבי מזבח אלא יזכר לו עון העגל אש"פ שכבר נמחל לו חותו עון כמו שפרש"י פרשת שמיני לפיכך בוא לפניהם שהוא התחיל ליקח נקמת המילה והוא יגמור· ויכול להיות שזה כוונת רז"ל בירח דשתית מינה מיה כלומר גם משה חטא במילה ומשה בוש מהעלה בערלה גו ממים זרועים היפה"כ לא חשדי ביה קלא ליקח נקמה מחוטאים אחר אשר גם הוא משה בכוש זה כמותם וק"ל · גם נוכל לומר שנקמה זו במדין היתה בעבור הזמה כנודע לפיכך היה מוצע משה מלילך בעצמו אלא יאמרו לו בש יהבו מי התיר לך לפיכך היה בוש מלילך אש"פ שבוא לו הקב"ה דרך היתר · וזהו שאמרו ולא נפקד ממנו איש ודרשו רז"ל לשבירה וזה לפי שהבר זה תלוי בנקמת המילה והוו שהם מקושרים ע"ד קשוט עשמך וק"ל :

מסעי ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו' רמז שנגאלו בזכות דם פסח ודם מילה : **תמב** יצאו ביד רמה רמז למילה

כי דם פסח רמז בשאמרו ממחרת הפסח יצאו ולמה לו להזכיר הפסח הל"ל בש"ו יצאו אלא בוא לומר שיצאו למחרתו של יום משה עבר בזכות הפסח שהקריבו בלילה · ודם מילה בשומרו יצאו בני ישראל ביד רמה לעיני כל מצריים לומר אש"פ שמלו בלילה היו והמילה מחשת כמו של חדש וכן הדבר שנאמר שנה בדבך כחי וגו' ואש"כ ביד רמה בחיל ובכח רמז לדבר שמה שנאמר רמה לעיני כל מצריים סוף תיבות מילה לומר שהדבה שהמילה גרמה להם ההתרוממות ובשמה קרנים בה' לעיני כל מצריים שהרי המצריים ולא היה בהם בה למחות בישראל לבך שמך לומר ומצריים מקבריים וגו' לומר שמלו פיהם ויהרגו למיתה ויהרגו לחיים כי במילה נאמר ושומר לך בדמיך חיי :

תמג מול סוף שנים בחסורת מול סוף פי' בעל השורים מול שנים בחסורת חד הבא ואידך מול את בני ישראל שנית רמז למה שארז"ל אין מוהלים בקנה הגדל בסוף כו' : **דברים**

וקשה על פירושו שהורחת הלשון משמע מיפכח מול סוף שימול בקנה הגדל בסוף · ע"כ נראה לפרש משורה זו שבאה לרמוז שבכלל מוכחותיו של משה רמז להם לישראל שעוותיהם הטו מלה שהיו כל מ' שנה מזופין לשכיבה עד שבשיבה זו לא מלו במדבר לפי שלא נשבה להם רוח נפוניה כדחיתה במשכת יבמות פרק הערל אמר רבה בר יצחק אמר רב לא נתנה פריעה לאברהם שנאמר בעת ההיא אמר ה' אל יהושע עשה לך חרבות צורים ושוב מול את בני ישראל שנית · ולמה הך דלא מהול כלל שנאמר כי מוליס היו העם היוצאים וכל העם הילודים וגו' ש"מ מאי שוב ומאי שנית אלא לאו לאו לשריעה ולשקושי סוף מילה לתחילת מילה מה תחילת מילה מעכבת אף סוף מילה מעכבת כו' ובמדבר מ"ם לא מהול אב"א משום חולשת דאורחא ואיבעית אימא משום דלא נשיב להם רוח נפונית כו' משום דזופין היו כו' · והתוספות מפרשים שם בגמרא שבמדבר מלו ישראל אחכם בלא פריעה דהיינו סוף מילה וע"י יהושע נתקיימה גם סוף המילה והביאו שם התוספות דחייס על זה מפרקי רבי אליעזר · וש"כ להצעה זו מינו משום שמזופין היו במדבר על כן לא יכלו לקיים סוף המילה עד ימות יהושע . זהו שהוכיחם משה לאמר שעוותיהם גרמו להם להיות מזופין ולא קיימו מול סוף כ"ל סוף המילה ואמר להם דרך תוכחה מול סוף היה לכם לקיים גם סוף המילה אם לא מצד שהייתם מזופים כאמור זהו שהניח בעל המסורת מול שנית כו' בימי יהושע נאמר מול את בני ישראל שנית לתקן תוכחת משה שאמ' לישראל מול סוף וק"ל . ואם נאמר שסוף הוא לשון יש רמה להוכיחם שלא זכרו גודל מעלת המילה שבעבורה נקרע להם הים ואש"כ מעלו במילה זה"ם וימרו על יש וגו' וק"ל :

תמד אתה החלות וגומר רמז למילה **ואתחנן** אתה החלות להראות וגו' ארז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח"כ יתפלל שנאמר אתה החלות וגו' :

הקדמת ענין זה יתבאר היטב במאמר תק"ה ע"ש
וזה כי כל מי שאר מלק לו התלהים בביאה
יודע יודעה נאמנה שכל העובות שהקב"ה עושה עם
הבריות הן הנה על החסד הגמור לא על צד התשלומין
כי כל המצות שהאדם עושה הם בדרך תשלומין על
העובות שהבר עשה הקב"ה עם האדם מיום הולדו
וכמ"ש כי גבר עליונו חסדו שחסד אל כל היום גובר
על כל המעשים הטובים של האדם עד שאר לעולם
שהרי של הקב"ה קודם כמו שאמר כי לי בני ישראל
עבדים דהרי רז"ל אמר הקב"ה שהרי קודם כשומר
נפרעתי בהר במאמר ת"ל • וכמ"ש מי הקדימני ואשלם •
וכמו שאמר ולך ה' החסד כי אתה תשלם וגו' ר"ל
בדרך חסד אתה עושה עם האדם בתשלומי המצות
אחר שאין אתה חייב מלומה אלינו ומצא שהמשלם
על נרכיו לא יתלה התלוה במעשיו משאר לו
שום חוב של הקב"ה אלא יבקש מתנת חנם כדרך
שעשה עמה לכך נאמר ואתחנן ואין חנון אלא לשון
חנם כו' ונתן משה עשה לדבר שאה הוא מבקש חנם
ואין הולה התלוה במעשיו וזה לפי שאתה התלות
וגו' רצה לומר אתה הוא המתחיל לעשות בכל העובות
ואל"כ אין לי עליך שום חוב על דרך מי הקדימני ואשלם
וזה"ש לעולם יסדר אדם שבמו של מקום אחילה ואח"כ
יתפלל רצה לומר יתלה אחילה סיבת התלוה בשבתו
של מקום ב"ה לומר שיעשה עמו בחסדו ואחר כך
יתפלל שכן משה אמר אתה החלות וגו' הודה בפיו אלא
שהקב"ה הוא המתחיל ואין לו עליו כ"ש בקשת חנם •
וזהו שפרש"י לף על פי שים להם לתלות במעשיהם
העובים מ"מ אין מבקשים כ"ש מתנת חנם ר"ל בהיות
שהצדיקים אין מבקשים שום דבר מהרבי העה"ז לעורך
הנאתם כ"ש לכדי שיוכלו לעבוד את ה' מתוך מניאת
הצרכים הם שכן דרם רבי שמלאי אלל משה שאמר
שעברה נא ואראה וגומר וכי לאכול מפריות היה צריך
אלא אמר משה הרבה מצות תלויות בארץ אלך ואקיימם
כו' . וא"כ מאחר שהצדיקים מבקשים על זה התופן
ש"כ הם יכולין לתלות במעשיהם הטובים ר"ל שיכללו
בחפלתם לומר שבדין הוא שהקב"ה ימלא כל משאלותם
מאחר שאין מבקשים כ"ש לעורך עבודתו ית' ואע"פ
שכוונתם היא בזה התופן מ"מ הם מבקשים חנם לפי
שאין מסערין בעמם שיהיו שלימים על זה התופן
עד שאר לא שממשו שום שימוש גופני כ"ש לעורך
עבודת הבי"ת ואין רוצים לחשוב לת עצמם לצדיקים
גמורים כל כך ומבקשין חנם אע"פ שבאמת כוונתם
כך היא מ"מ לומרים רבים"ע פרנסני ככלב וכעורב
כי בזה הם נותנים הודיה לשמו יתברך כי הוא תמיד
המתחיל וע"ד שאמר"ל מזקיה תלה בזכות עצמו שנא'
זכור נא אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם ותיב
תלו לו בזכות אחרים שנאמר ובנותי על העיר הזאת
למען דוד עבדי ומ"ש בשום פנים אין לתלות התלוה
כ"ש בשבתו ית' • לף שים למהרהר מקום לנון ולומר
הרי מצינו לומר שהאדם הוא המתחיל לפי שמיד אחר
שמונה ימים אחר הלידה מיד אשר נפשו לעשות רצון
קונו ומבל נער המילה • ומ"ש האדם המתחיל • באמת
שגם זה הבל שבכרי יום הלידה קדם למילה גם ומצוה
כמה טובות שהקב"ה עושה עם האדם מיום הולדו עד
יום המילה ומצאתם לחלפים ולרבבות גם אין מספר
לטובות שעשה עמו בהיותו בבטן אמו אשר טורה בתוך
טורה ופיו סתום ועיניו פתוח ורוחו מתמר בקרבו
ועל זה נאמר ואין טור כאלהינו ודרשו רז"ל אין ניור
כאלהינו ב"ע אל טורה כו' • וזה שנאמר כאן אחה
החילות וגו' הזכיר הטובות שקדמו ליום המילה •
אן מיום הולדו הן קודם יום הולדו • ת' מיום
הולדו נאמר אתה החילות להרחות עבדך וגו' כי מיום
שנחפתחו עיניו ראה את גדלו ואת ידו החזקה • ועל
הזמן הקודם אמר אשר מי אל בשמים ובארץ אשר
יעשה כמעשיך וע"ד אין טור כאלהינו בדרך שנתבאר •
או יאמר אשר מי אל וגומר לסתום פי המהרהרים
שהבי"ת ברא את האדם אשר ובעל מוס עד שהולך
להשלמה מבחוץ במילה זו לכך אמר אשר מי אל בשמים
ובארץ אשר יעשה כמעשיך וגו' ואיך יעלה על הדעת
לומר שהקב"ה חיסר ביניהו ואם הוא ית' חיסר מי
הוא זה ואיזהו אשר יבא אחר המלך ה' לבחות למלוחת
מה שחיסר לך ענין המילה לא היה חסרון כלל ביניהם
כ"ש להלאים חסרון המדות כמו שיתבאר במאמר
תנ"ע בחשובת ר' עקיבא לטורנוסקופום הרשע בשעלו
למה אין האדם נולד מהול כו' לכך שמך לפרשה זו
פסוק לא תוסיפו ולא תגרעו להורות שאין מדרך החומן
השלם שמעשה ידיו יצטרכו לחוספת או לגרעון וא"כ
אין מקום לומר שהמילה חסרון ביניהם לף הוא השלמת
המדות ומכלכל למעט האבר שלא יהיה במשבל כאשר
עשו יתרומל בבעל פעור לבך שמך לומר עיניכם
הרואות את אשר עשה ה' בבעל פעור וגו' שבמדו
הזונים • ואתם הדבקים בה' חיים בלכם ע"ד שנא'
התהלך לפני והיה תמים והם חייט בד"ת ואומר לך
בדמיך חיי • ועיין עוד במאמר שפ"ה • ובמאמר תק"ה:

תמה את הברית **עקב** ושמר ה' לך את
וגו' הן לה' הברי' ואת החסר
השמים רמז למילה וגו' לפי שהמשפט עושה
שלום בין הבריות במ"ש
אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם • והמילה
גם היא סיבת השלום במ"ש למלאך הברית
הנני נותן לו את בריתי שלום בדרך שיתבאר
במאמר תע"ג :

והחסד דהיינו הצדקה גם היא סיבת השלום שנ'
והיה מעשה הצדקה שלום לכך נאמר והיה
עקב השמעון את המשפטים המלה ובהם תרבה
השלום בעולם אז חזקה ג"כ שיאמור ה' לך זכות
הבריה מילה הגורמת השלום ואת החסד המביא
השלום כאמור ולפי שים במשפטים לד מסירת נפש
ונפשו עליהם כמ"ש רז"ל מצה מסר נפשו על הדינין
כו' וזה ע"ד לף מגורו מפני מים ויש בהם גם לד
מסירת ממונו ע"ד שנאמר שומרי מים בגא שנתלוין ממונם
בדין אפי' שוחף גדיונו כו' לפיכך יזכה בזכות שמירת
הדין לשבר שני מצות אלו המילה בגופו והחסד
בממונו

בממונו וכן היעודים שייעד בפרשה הם לגופו כמו ובכך פרי בטנך וגו' והסיר ה' ממך כל חולי וגומר ע"ד שמרז"ל גדולה מילה שהיה דוחה את הגזעים פי' בעקידה שכתוב לך לך שהיה מצטער מכמה מיני נגעים ופגעים המתכנסות לרגעים מצד מזרקות הדמים • ויש בפ' זו יעודי שכר הממון כמו ובכך פרי לחמך וגו' וזכו בזכות החסד . כתיב בפרשה הן לה' תלהיך השמים וגומר ומלבח את ערלת לבבכם וגו' מה ענין מילה זו לכאן תלה לפי שמרז"ל גדולה המילה שתלמלת המילה לא נתקיימו שמים וארץ כו' וכבר למדנו שמילה מיוחדת זו מכליחה להביא לידי מילת ערלת הלב הפנימי לכך נאמר הן לה' אלהיך השמים וגו' הוא יתברך וכוונם והי' ביום יתי' לבבתם על תופן תחר שלא יהי' קיומם תולה במילה זו שאחה מקיים ולמה עשה זה תלה לפי שרק בתכונתיך תשק ה' מכל העמים וגומר ומה יודע תיפה למה תשק בהם יותר מבזולתם ונפליגו מכל העמים ולמה זה ועל מה זה ומה תשובה יש כי יתלוך השואל מחר על זה • והיתה תשובתך הרמתה עיון המילה לומר שבזכות המילה נתקיימו שמים וארץ ע"כ התבל ומלואה יותר רחוץ ישראל ליוצרם מכל התומות כי יש להם חלק בקיומו והרי הם כאלו נעשו שותפים להקב"ה ביצירה מאחר שהם מקיימים המילה כדרך שאתבאר במאמר שפ"ו לפיכך ומלבח את ערלת לבבכם הוו זהירין ובזיזין במצות המילה כי הם ולא בזולתה תגלה והרחה לעיני העמים להבחיל ועשם החשק שים לו ית' בכם יותר מבשם לפי שעל ידיכם יתקיימו שמים וארץ כאמור • ומאך תומרו כי ה' אלהיכם הוא האלהים וגו' עושה משפט יתום וגומר ומכאן למד רבי יוחנן שבכל מקום שאתה מוצא גדולתן של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו כו' • ולפי ליתן טעם למה שציוה הקב"ה אליו את ישראל ביציאה וזה לגוד עטרה שבו ובזכות המילה המשבחת מדת הענוה בדרך שאתבאר במאמר תכ"ד ע"ש :

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה את הברכה אשר תשמעו וגו' והקללה אם לא תשמעו וגו' : **תמן** את הברכה וגומר ופרשת כי יהיב רמז למילה

בברכה לפי הזהיר לכאן שם המורה על התנאי לפי שהברכה תבא בהכרח לפי שעל הרוב כל הים מישראל נימול מעשויהו וכבר בריח כרותה ליישראל שזכות המילה לא ימוש ואין כח בשום תבוא לבטלו שם"ם במדרש כשאמר הקב"ה לאברהם מה לידידי בביתי מ"ל בניך חטאו וגו' ומסיק שם מ"ל היה לך לזכור בריח מילה מ"ל ובשר קודש יעברו מעליך הרי בזיכור שאמר לו כבר שעברו על כל התורה מ"מ היה לו שתתון שה לומר היה לך לזכור זכות המילה והיינו לפי שים שה בריח מלח עולם שזכותה לא יתום ומטעם זה נקראת בריח ורמז לדבר רחה תכלי תלח תכלי בני' פ"ה עם התותיות כמספר מילה ואמר ואתה הברכה על הר גריזים בתיב חסר יו"ד רחשונה והוא עולה ר"ם כמספר מיל"ה פ"ה ל"ב מ"ן עולה ג"כ ר"ם כי ד' עלות הן ושתח מילה היא ב' נוף ותיקון מרגשתן הוא מקור כל הברכות בדרך שאתבאר • גם טוכל לומר שלכך לא הטיל הגמי בברכה לפי שטוב ה' לכל והיא ולתיות והקללה בלא מסוג דרכי הפשט כמ"ש מדרכיו יפשע סוג לב ומעליו תיש טוב ר"ל מי שים לו סוג לב עם בוראו יפשע מדרכי עצמו כי הוא מביא הרעה על עצמו למנע הטוב הזיש טוב יפרע ממי שעליו דהיינו הקב"ה כי הוא יתי' מקור כל הברכות והטובות וזה"ם גם תושך לא יחשיך ממך ר"ל שתושך עין וערפל של פורעניות תינו בא מאתו יתי כי"ת שתשיו גרמו כאמור לכך הזכיר בהם לשון תם וק"ל • כתיב בפ' כי יחטיא ה' אלהיך את גבולך וגו' כי תחוה נפשך לאכול בשר וגו' כי יכתק ממך המקום וגו' רק חזק לבלתי אכול את הדם וגו' יש בכאן רמז על המילה הבאה למעט מותרות הדמים המסבבים רחיתת התאוה כמ"ש כי תחוה נפשך וכתיב כי הדם הוא הנפש לכך הזהיר בפרשת יתבו התאוה על אכילת הדם כי אבר מחזיק אבר וים לחוש שלא יבוא כח התאוה לחיתנו • לך הזהיר עכ"פ שם יחטא שממקום אחר יבא לך תגבורת התאוה והוא מצד כי יחטיא ה' את גבולך ויעפיע לך רוב העוונות עד אשר יכוס לבבך לאמר מי יאכל ומי יחוס חוץ ממני אז אכל האכל ככל אות נפשך לך רחה לעומת זה ההעדר שכרוך בעקבך כי יכתק ממך המקום שתגרום בהדיפת התאוה שיתתק הקב"ה הנקרא מקום ב"ה ר"ל שתשבח את ה' עובך ויאמר בלבבך כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה • ואמר רק קדשיך וגו' רמז למילה הנקראת אות ברית קודש ומשלה לקרבן ואותו קרבן תשח ובאת אל המקום ר"ל במילה זו תתקן תגבורת התאוה ובה תוכל לקרב אל המקום ב"ה תחת הריחוק הבא מצד התאוה זה"ם ובאת אל המקום אשר יבחר ה' וזה בזכות שתשח קדשיך כאמור • או יאמר אם הסיפך יקרך הרע עון תשמח מצד שהכתיב ה' גבולך שמנת עביט כשית ויעות תלוה עשהו עד אשר יבחת כל מעשיו לא זו שעשקי הגוף לא יעשה לשם שמים כמו שהוא מן הרחוי ע"ד בכל דרכיך דעהו תלא תפילו בזמן שהוא עוסק בחפצי שמים יפנה לבבו אל מחשבות זרות המפגלות המעשה כמו לשם יוהרא או ליזו לד הנאת ממון • על זה בא להזהיר את החדש בפרשה זו שלכל הפחות אם אין בך כח להעות את יצרך עד קצה החחרון ביכולן לעשות שימושי הגוף לשם התכליח חזי לכל הפחות קדשיך אשר יהיו לך להזיכו העסקים הקדושים בזמן שתעסוק בהם אז השא חותם אל רוש מעונה תלמי קדש וזה לכל הפחות דרך פשרה ע"ד שלי שלי ושלך שלך זו מדה ביניונית בדרך שיתבאר במאמר תצ"ח • זה"ם כי יכתיב ה' גבולך ואמרת אוכלה בשר הרוב נאן ושתוע בקר והסיבה אשר הביאך הנוש זה כי יכתק ממך המקום ב"ה כי תשכח את ה' מרוב הטובה וא"כ יש לחוש לקלקול המעשים התלהיים כאמור לכך תני מזהיר לאמור בכל אות נפשך תאכל בשר שהאכילה חף אם תאכלנה שלא לשם שמים הנה לפחות קדשיך אשר יהיו

לך דהיינו בזמן שהעטוק בגמרא הקדושה והם מצוה הבי"ת לא יפסוק פיו מהבאתך ומגמתך אל המקום אשר יבחר ה' דהיינו אל מקום מוצאה של הגמרא להבינה אל בית מדרשים שבעירים כמ"ש תורת ה' תמימה מביאת נפש לשבתה לך שהיה זהיר בלימוד הדם המהזיק ההלוה בדרך שהתבאר כי זה הוא בעצם טעם המילה כלומר • כתיב בפרשה עשר תעשר רמז לשני מיני מעשרות שהאדם מפרים דהיינו מגופו ומממונו • מגופו היינו המילה כי לפי הגוייה הוא אחד מעשרה שליטים שבעיר קטנה כמו שפרש"י בקהלת וכבר בהלכו ענין זה בפרשה לך לך ע"ש • ומממונו היינו שהם מעשר וזה"ש עשר בשביל שתתעשר כי מעשר הממון גורם העושר ויזכה לעשר שנית • ומעשר המילה גורם ג"כ העושר והעושר בעולם בדרך שהתבאר יפה בפרשה מקץ ובפרשה קדושים ע"ש וכלל מדה כנגד מדה כמו שהתבאר שם כל הענין :

תמז זרוע שופטים וזה משפט ולחיים הכהנים מאת וקיבה רמז זובחי הזבח ונתן לכהן הזרוע למילה והלחיים והקיבה • דורשי רשומות היו אומרים הזרוע כנגד היד שנאמר ויקה רמה בידו • לחיים כנגד תפלה שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל • והקיבה במשמעו וכן הוא אומר ואת האשה אל קבתה :

לפי כל שלימות האדם וכמו המצה ימצא מתוך שני חלקיו והם החומר והצורה כי בזמן שחומרו חזק ובריא מולם מז החומר יש בו כח לפעול כל הפעולות הטייכין לנוף הנעשין בפועל ידו ממש • והצורה היא הנפש המדברת אשר בתוכו שקבלת כמ"ש ויהי האדם לנפש חיה ומהבנמיך לדעת ממלאת כי הנפש המשכלת עיקר כחה בפיו בתורה ובתפילה וזהו התכלל שבין שדיקים לרבעים שעשו אין כמו מצה ביד כשרכתו ועל תכלת החיה ויעקב אין כמו מצה בפיו כי זה יורה על הכליה שיהם כי הרבעים אין להם תכלית אחר כי אם שימושי הגוף הנפעלים בחזקת היד ממש • ושבחל עיקר הכליתם שימושי הנפש הנפעלים בפה • לך שעל כל פנים יזכיכין שבחל גם לשימושי הגוף בלבים ההכרחיים כי זולתם מי יקום יעקב והם נפעלים מלוא לנפש התכלית האחיתי כמ"ש נגדך ה' כל תאוותי וכן רבים • ומה כן מן הרשות הוא שהמילה שהיא מצוה רחשונה לאברהם ומלא כל אדם היא רחשונה רשוי שימלא בה שלימות שני הכחות מלו והוא כשהתן כח וגבורה לגוף החדם ולאין חוטים תרבה עצמה. גם קוני ה' יחליפו כח היזון בפיהם לנפש התכליה האחיתי בתורה ובתפילה • והמתה בכן הוא ומניני שהמילה נותנת שלימות שני הכחות האלו ומוספת כח לגוף ונפש כאחד דהיינו ליד ופה כאמור • א כח הגוף ע"ד שכתב רבינו חננאל ז"ל כי המילה נהגה בנפש מל שדי לפי שכח גבורתו של אדם חשב במילה כאלו שדרשו רז"ל יפקון ליסרים חוטים זו המילה המחשבת כאלו של אדם והיתה נקוטה עשרים דור מאדם ועד אברהם • לכך אמר לו הקב"ה אני מל שדי אני מספיק לך כח וגבורה שתתגבר על יצרך אתה וכל זרעך הימולים עכ"ל • הרי בבירור לעפ"י שנפני הטבע המילה גורמת החולשה מ"מ בדרך הנס היא מוספת כח הגוף יפה הטבע ואומרו חוטים בחוספת יש בחולה בפרשה כי חשת • ב כח הנפש שבפיו ע"ד שמניני בספר מצורת המשוב (דף ל"ב) וז"ל גדולה המילה שבזכותה הקב"ה שומע תפילתן של ישראל וזה רמז לדבר כי אתה שומע תפלת כל פה • פה בני' מילה עכ"ל • וא"כ המילה מוספת כח הפה בתפילה כאמור ויש עוד שמך לזה ממה שנאמר ביחזקאל ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי וידוע שבתי כנסיות שלנו נקראים מקדש מעט הרי שהימולים אין כאן אלא בפיהם • ולפי אל האומר היא מוספת כח וגבורה ולא די שמוספת כח אלא עוד שה שליטים והוא שאמלת מן הדבר הגורם חולשה הגוף והוא ריבוי המשגל כמ"ש אל תתן לנשים חילך והמילה מלאת מריבוי המשגל כנודע • זהו שדרשו אל שהכתיב הזרוע כנגד היד כו' • כי מריבוי שפיהם הוא שליהו ומלאך הברית כי הוא קנה שתי קנוות בשביל המילה כאמור בפרשת פנחס שעל המילה נתקנא לפי שרשה בני ישראל שזו אחרי בעות מדין לפיכך היה מקנא על העדר המילה לכך נאמר ויקח רמח בידו רמז בני' רמ"ח כנגד רמ"ח מיברים שבאדם כי המילה מצלמת מספר זה כמו שפרש"י פרשת לך לך על פסוק התהלך לפני והיה תמים שכל זמן שאינו נימול הרי הוא בעל מום ויש רמז לזה בפר' זו שנאמר תמים תהיה עם ה' אלהיך וסמיך ליה נביא מקבלך מאחיך כאמור יקים לך ה' אלהיך כ"ל בזכות המילה תהיה תמים כאברהם ומלדה תזכה לנביא שיקים לאומה ה' על רגליו פי נביאי אומות העולם מלד העולה אין בהם כח לעמוד לפני הסכינה שכן נאמר בבלעם נופל וגלוי עינים מבל נביאי ישראל יש בהם כח לעמוד על רגליהם כמ"ש המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד • עוד פירש"י שם והיה תמים לפי שהוא חסר ה' מברים ב' עיניו וב' חזיזים וחסם הגוויה לפיכך הוסיף ה"א לאברהם למלות רמ"ח מברים עכ"ל • לכך נאמר ויקח רמח בידו היינו זכות המילה לקח פנחס בידו והיא שעמדה לו לעשות גבורה זו לעיני כל העדה כדלמיתא בגמרא הרבה נסים נעשה לו כו' • וזה"ש הזרוע כנגד היד שנאמר ויקח רמח בידו ר"ל שזכה לגבורה הגופנית בזכות המילה כד"ת לך זרוע עם גבורה וכתיב לכל היד המזקה וגו' • ור"ל כנגד הגבורה שעשה היד חזקה זכה לזרוע עם גבורה לפיכך נתן לו הזרוע מן הקבלן מ חבר מחזיק חבר והלבון טופל על הלבון • למיים כנגד תפילה שבמילה מוספת לו כח לפי בפיו והוא הלמות הנפשי שהיה תפלתו נמעטת בזכות המילה כמו כי אתה שומע תפלת כל פה • קיבה כנגד ואת האשה אל קבתה ר"ל שלא די שהמילה מוספת כח וגבורה אל האדם אלא שהוא שמלת מן הדבר המסבב המוליאה והוא המשגל ולכך נתן לו במתנה הקיבה לפי שמתכוין פנחס בהוך נקבות שלהם ונקנא על שהיו

כי תצא תמח

ענין המלחמות ופרשת זכור למילה

למלחמה על מויבך וגו' כמך מקרא זה לפסוק של מעלה ואתה תבער הרע מקרבך כי מקרבך ה' מחנך לשון המלחמה ומסיים כי אלקיך ה' מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך ע"כ. ולכאורה יש לדקדק מה ענין מלחמה לכאן ומה ענין מלחמה לכאן. אך הענין הוא כי מלחמה היא מלחמת מצוה ומלחמת מצוה היא מלחמת מלחמה כמו שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים פ"ה ה"א וז"ל אין מלחמת מצוה כו' אלא מלחמת הרשות או מלחמת עכו"ם על ישראל כדי להרוג בהם ולהחיות כו' עכ"ל. ומלחמת מצוה היא

המובחר מן הממחים כתקומה וביכורים ומעשרות וזולתם • מן הבעלי חיים כמעשר בקר וצאן ובכור וזולתם • מן המדבר דהיינו המלדם חייב הוא להפרים מרחם הנויה דהיינו המילה וכמו שלמדו מ' המרחמים וס"ת דכל פרי המלדמה לותיות מילה כי לשוי ליקח הרחמים המרחמים • ומיהו בקרן לפי שהכיא מנחה לה' מן הגדול דהיינו זכר פשטן על כן לא נתקבלה מנחתו ולוכרי רשומות למרו שסוף תיכות של קרבן הם לותיות פשטן כשהכתוב קוף רים בית נון ומה נמרץ לזה מה שדרשו בב"ר על קין משל לעבד שהלל את הבכורות ושגר למלך הסייפות כו' ר"ל כי היה לו להביא קרבן מן הרחמים דהיינו המובחר והוא לא עשה כן תלה שגר למלך הסייפי' דהיינו הסוף תיכות מן קרבן למנה הכל הביא מבכורות צאנו ומחלביהן דהיינו המובחר והרחמים לכך נתקבלה מנחתו יותר כי זה הביא מן הממחים ומן הפחות שבהם וזה הביא מן בעלי חיים ומן המובחרים • ובחיבורי הגדול על התורה הקרבת רבבות אפרים בתרתי שזה משל שאמר כנגד הבלימים הבאים של ה' בחשובה ברחמים ימי תלדם דהיינו בבחרותם כי היא החשובה המובחרת למנם קרן וחביריו הם מבגרין למלך את הסייפות סוף ימי תלדם ימים הפחותים שהיו רחויין להעשוני בני התלדם ע"כ הם בוחרים לותם לימי חשובה ושם הענין מבואר למנם לפרשם הביא קרבן ממין המדבר דהיינו מן התלדם עשמו והיא המילה ושב אל ה' בחשובה בתחלת ימי תלדו ובוקרו שנאמר וישכם לפרשם בבוקר ויחבוש את חמורו הכתוב המורני שבו לכך בחר בו הקב"ה יותר מזולתו כי הוא הקריב מנופו חלק הרחמים דהיינו רחם הנויה זהו שנאמר והיה כי תבא וגו' ר"ל אם לותה רוצה לבא אל התרן ולירם לותה אז תקח מרחמים של פרי התלדמה וזכות המצות התלו תזכה לבא אל התרן כמו שנאמר לפרשם בפרשת המילה ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגרך וגו' וזהו שנקרא מציח שמה שנאמר לים לשת שמו שיזכו ישראל תלין בזכות הבאת הרחמים מן הצומח והחי והמדבר כאמור • בסוף הפרשה ומרחם את דברי הבריח הזאת למען תשכילו רמז לבריח המילה שנקראת זאת בריתי אשר תשמרו וגו' והיא גורמת להשכיל כאמור בפרשת כי תצא עין למעלה . וסמיך ליה אחם נצבים שנאמר המילה תהיו נצבים ועומדים לפני השכינה כמו שיתבאר בסמוך :

תנ לעברך בברית וגו' מי יעלה לנו השמימה רמז למילה

נצבים אחם נצבים היום וגו' לעברך בברית ה' וגו' רמז לבריח המילה שבזכותה ישראל נצבים לפני הש"י לפי שערלים אין בהם שהוא כ"ח מילה וס"ת הסם הגדול רמז שמינו יכול לעלות אל ה' כל זמן שמינו נימול והיינו לפי שהוא בעל מום וכתיב ההולך לפני והיה המים ולא בעל מום ובמרנו לפני רמז לרחמי חיבות כי הסם הגדול הוא סוף תיבות זה"ם מי יעלה לנו השמימה כד"ת תורת חיים למעלה למבשיל כי המילה נקראת חיים שנא' ואומר לך בדמיך חיי זה"ם בפ' זו רחם נחתי לפניך היום את החיים ואת הטוב רמז למילה לכך נאמר היום כד"ת בעשם היום הזה נימול • את החיים היינו המילה ע"ד בדמיך חיי ואת הטוב היינו המילה שנאמר בסמה ורחה לותו כי טוב ואמר רז"ל שנולד מהול • חיי"ם עו"ב בגימטריא מילה והוא שאמר את החיים ואת הטוב • ותורת של ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי היינו שלא יקוש במקום קדשו לכך נאמר למעלה למבשיל כי המילה סיבה להסיר מלד היותו בר לבב בשהוא נימול מערלת הגוף זה"ם בפרשה זו ומל ה' את לבבך וגו' למען חייך ע"ד בדמיך חיי וכתיב חי יעלה בשר ה' ומי יקום במקום קדשו נקי כפים ובר לבב וגומר היינו הנימול שהוא בר לבב בשהוא נימול מערלת הלב לכך נאמר מי יעלה לנו השמימה :

תנא והפר את בריתי רמז למילה

וילך כתיב בפרשה ועזבני והפר את בריתי רמז למה שאמרו רז"ל לא גלו ישראל עד שמללו ברית המילה

שנ' ובשר קודש יעברו מעליך וכלתיהו במדבר שנאמר הקב"ה לאברהם וערל זכר אשר לא ימול וגו' ונכרתה הנפש ההיא את בריתי הפר זה"ם ועזבני והפר את בריתי וגו' ואחה אפי בו ביום ההוא ועזבתים לפי שהם עזבוני לכך ועזבתים ע"ד אם תעזבני יום יומים תעזוך . וכנגד שאמרו והפר את בריתי אמר והסחתני פני מהם לפי שמלד המילה נגלה לישראל מציאות הש"ת כמ"ש נמולו אחו וסמיך ליה וירח אלין ה' וכמ"ש ומשבתי אחזה אלוה כמבואר בפרשת וירא אחנם בהפרת ברית המילה יהיה נסתר מהם השגת מציאות הש"ת לכך נאמר והסחרתי פני מהם והיה לאכול ומלאוהו צרות רבות כי המילה מלמה מכל נגע ופגע כי גדולה המילה שהיא דומה את הנעשים והפגעים רעים בזה ובבא כמ"ש בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור אין מים בו דהיינו הגלות והגיהנם כמבואר למעלה בהרבה מקומות :

תנב הטל הכל שמחים בו רמז למיל' שקבלו בשמחה

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי • העיד בהם שמים וארץ ורמז בפסוק זה התורה והמילה לפי שקיום שמים וארץ תלוי בתורה ובמילה כמ"ש אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ודרשו רז"ל מקרא זה על התורה ועל המילה כמבואר למעלה במאמר שנ"ב ולפי שקיום שמים וארץ תלוי בשניהם ע"כ העיד בהם שמים וארץ שהם יאמרו ישראל למחר לא קבלנו עלינו הבריח

מי בא ומכחישם על כן העיד בהם שמים וארץ עדיים שהם קיימים לעולם כו' כך פי' רש"י וכלה בזה לומר שהם יתמהו ישראל לא קבלנו עלינו ברית התורה והמילה מי בא ומכחישם לכך העיד בהם שמים וארץ עדיים שהם קיימים לעולם כ"ל בזה הם עדים במה שהם קיימים לעולם ה"כ זה עדות ומופת שבוודאי קבלו ישראל עליהם ועל זרעם התורה והמילה שהם לא קבלו עליהם לא היו השמים והארץ קיימים והיו מוזרים לתהו ובוהו כתרגו"ל שהקונה הקב"ה עם כל מעשה בראשית שהם לא יקבלו התורה יחזרו לתהו ובוהו ומחר שהם קיימים לעולם בזה יתנו עדיהן עדות ה' נאמנה שקבלו עליהם ישראל ברית התורה והמילה לכך נא' החזינו השמים ואדברה לבון דיבור רמז לתורה שמן השמים כד"ה ואדברה כעדותיך וגו' והשמע הארץ למרי פי רמז למילה שנקנה בשתיקה של שם שהי מכי על אמרתך והיא בחלק הארצי שבאדם דהיינו בתומר הגימול זה"ש אמרי פי בני' המילה · וזהו שחזר ופי' יעקוף כשהר לקחי היינו לימוד התורני הזל בעל אמרתי היינו המילה שנקנה בשתיקה והשמיעהו התורה למטר שתין הכל שהשתיק בו והמילה השמיעה בעל שהכל שהשתיק בו כי לא רציתי שיהכמו לשמות בפיקודי ה' ישרים משמחי לב לפי שבני עליית הם מועטים העוסקים בתורת ה' החמנה בשתיקת המילה הכל שהשתיק כי כל ימים מישראל מחזיק במצוה זו ע"ד שאמרו כל מצוה שקבלו ישראל בשמחה כמו המילה כו' עדיין הם שמחים בה לפיכך המצוה לעל זה שהכל שהשתיק בו וכמו הכל והשתיק מביאים השובע לעולם כך התורה והמילה כמ"ש מין הנשמים נעלרים חלף בעון ביטול התורה שנאמר בעלותים ימך המקרה בשביל עלות שבהם שלא עשקו בתורה ימך המקרה במים עליותיו · וכן המילה היא מקום שנוסף פיהות במבואר בשרשים מקן ובהרבה פרשיות המדברים מענין המילה :

ברכה תשא בנך מסה וגומר ברכם ימותו על קשם הברכות תשא ייעד ה' לאברהם במדי

תנג ובריתך ינצורו שבט לוי טלו במדבר

המילה שנקראת זאת שנאמר זאת בריתי תשא משמרו זה"ש וזאת הברכה תשא בדך משה כי הוא היה משבטו של לוי שהיו נימולים במדבר כמ"ש כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו וכדמי' בספרי ישראל לא היו מלין במדבר שנאמר כי מולים היו כל העם היוצאים וגו' · מי היה נימול שבטו של לוי שנאמר ובריתך ינצורו עי' בילקוט בפרשה זו לכך נאמר כי שמרו אמרתיך היינו המילה שנקנה בשתיקה ובריתך היינו שתיקת התורה והמילה ינצורו · או נוכל לומר כי שמרו אמרתיך היינו שתיקת התורה ובריתך ינצורו היינו המילה ואח"כ חזר ופירש כל אחד ואחד בפני עצמן ל' יוחנן משפתיך לישקני ותורתך לישראל היינו כנגד התורה שהשיב בפתוחה · ישימו קטורה באפך וכליל על מזבחך היינו המילה שנמשלה לקרבן על המזבח כנודע . ברך ה' חילו

ברכה תשא בנך מסה וגומר ברכם ימותו על קשם הברכות תשא ייעד ה' לאברהם במדי

תנג ובריתך ינצורו שבט לוי טלו במדבר

וגו' הוא הדבר שדברנו שבברכה זו היא בזכות המילה · מחן שהניח קמיו וגו' לפי שהמילה מחשת כחו של אדם על כן בכך הימולים שיקן ה' כח וגבורה בהם שיתגברו על שונאיהם על הדרך שבארנו למעלה בפ' שופטים וזה נאמר הלל ים' שמך למילה מכל פרשה ופרשה שבתורה ותקוד לה' בקידה חמם מחות תשבר עד הנה עזרני ה' למחות שעד ושמך למחות זו מכל פרשה כי רבה היא החכמות והתיכות והשמך מה רב הו מעט הוא יומתק לחיך המעיין בו וזה שלש המאמר המדבר מעלת הלב כי בשמיטה זו המילה שקולה כנגד כל המצות כמו שהלב שקול ככל האיברים וכמ"ש מכל משמר נצור לבך כי ממנו תוצאות חיים רמז למילה שנאמר בדמיך חיי :

ב גדולה המילה שהיא דוחה את הנגעים · ערלת הפה :

עמוד יד כתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים

מאמר תנד לראות טוב נצור לשונך מרע וגו' המילה נקראת חיים

מעשה ברוכל שהכריז מאן ונקראת טוב שנאמר ותרא בעי שם חיים אותן כי טוב הוא וארז"ל שנולד מהול · חיים טוב

בגימטריא מילה · במדרש מעשה ברוכל אחד שהיה מחזר בעיירות הסמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן שם חיים אודיק עליה כולי עלמא רבי ינאי הוי יתיב ופשוט בטרקליניה א"ל תא סליק להכא זבין לי אמר ליה לא את צריך ליה ולא דכוותך אטרח עליה סליק לגביה אפיק ליה ספר תהילים הראה לו מי האיש החפץ חיים וגומר נצור לשונך מרע אמר רבי ינאי אף שלמה מכריז שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו אמר רבי ינאי כל ימי הייתי קורא מקרא זה ולא ידעתי היכן הוה פשוט עד שבא רוכל זה והודיעו ע"כ :

הרא זה הדב' מאמר דברנו שהמילה סיבה למילת ערלת הפה שלא יכבד לשון הרע כי הוא סיבת הנגעים והצרעת מאמרו שהמוציא חבוב כמה נמצא שהמילה דוחה את הנגעים והרי היא סיבת החיים כמו שאמרנו בדמיך חיי לכך נאמר מי האיש החפץ חיים :

הקדמת ענין זה מבואר בדברי רז"ל שאמרו זאת תהיה תורת המוציא המוציא רע ומאמרו עוד מפני מה קרבנו לפורים הוא עשה מעשה פטיש לפיכך יבוא נפרים העושין מעשה פטיש ונמצא שלא לחנם היה רוכל זה מחזר בעיירות הסמוכות לציפורי כ"ל שהיו בעלי לשון הרע שבהרהם ליפורים כתמור זהו שאמר הסמוכות לציפורי שהיו קרובים להבחת כפרת ליפורים על חטאת בלשון הרע שו היו עושין

מעשה פעמים כציפורים תלו כי הנרעה מכפר עליו לכך נאמר בפרשת מצורע ה' פעמים זאת תורת הנרעה בחיו לשון ציווי כנגד ה' פעמים זאת תורת הנאמרי בספר ו בענין הקרבנו' וע"ד שאמרו"ל כל העוסק בתור' עולה ו' מנחה וכן כולם אז הוה כתלו הקריבוס כך התורה מכפרת על לשון הרע כמ"ש רז"ל מאי הקשיח על מספר לשון הרע תם ת"ח הוה יעסוק בתורה שי' מרפא לשון עץ חיים לכך נאמר ה' פעמים זאת תורת במצורע כי כשעוסק בה' תומצי תורה יכופר לו עון הלשון וכשאינו עוסק בתורה אז הוה נלקה בנרעה לפי שלשון הרע תלוה קציל ע"כ יקה בנרעת השוב כמו כך על כל פניס הנרעה מכפר על חטא הדיבור כמו שהקרבנות מכפרין על חטא המעשה · והמילה נמשלה לקרבן לכך גם היא דומה לה הנגעים מפני נדדים או מנד שבחמולו מערלת הפה אינו בא לידי לשון הרע או מנד תם כבר סיפר לשון הרע אז המילה מגינה עליו כמ"ש מרפא לשון עץ חיים וכבר אמרנו שחיים היינו המילה שנאמר בדמיך חיי . לכך נאמר בנרעת ה' פעמים זאת תורת רמז שבתורה והמילה הם רפואת הלשון והם נרמזו בשתי תיבות הלזו זאת תורת · התורה כמשמעה במלת תורת והמילה במלת זאת כמו שאמר זאת בריתי תשמרו ושניהם כאו במספר חמשה התורה ה' חומשי תורה · המילה היא משלמת ה' תנה ה' פעמים זאת תורת במצורע ושלש פעמים הא במסורת

הכריס בלשם כמו שאינו במסכת נדרים והיה שמך מברהם אמר רמי בר חמא בתחילה המליכו הקב"ה על רמ"ב מיברים ולבסוף המליכו על רמ"ח מיברים הלו כן ג' עיטים ג' חזיזים ורחם הגויה ושני ממיטות הלו מכפרין על חטא הלשון שנכלל במספר חמשה כמו שכתב הבעל עקידה פרשת מצורע שהדבור נחלק לחמשה חלקים והם מלוה בו ואזהר ממנו וממשה והוכח וחוכר עיין שם בדברי הרב שכתבתי בשם הרמב"ם · נמלת אתה חומר להעלה זו שבנגד הדיבור שבכלל במספר חמשה מצינו שלשה דברים המכפרים עליו וכלם נכללו במספר חמשה · התורה כדאמרן · המילה ג"כ כדאמרן · הנרעה מצינו חמשה מיני נגעים והלו הן נגעי העור והרחם והזקן והבגד והבית ובעקידה פ' מזריע חלקם לחמשה סוגי בעיון אחר וזהו א נרעת הבתים· ב הבגדים· ג הרחם· ד העור· ה עומאת הנידה והזבה · בין כך ובין כך הנגעים הלו במספר ה' זהו שמצינו במסורת שלשה פעמים ה"ח · א הא לכם זרע · ב הא דרך ברחם · ג הא כדי פרזלא · א מה שהנרעה מכפר והוא דרך נקמה ומשלומין זהו שאמר הא דרך ברחם ר"ל כאשר עשה כן יעשה לו וע"ד שאמרו"ל הוא הבדיל בין חים לרעהו לפיכך בדד ישב · ב המילה מכפרת זהו שאמר הא לכם זרע כי המילה היא במקום שהלדם מזריע זרע כמ"ש מין למילה שהיא בחומו מקום נאמרה עדלה בחלנות ונאמרה עדלה כאן מה להלן מקום שעושה פירות אף כאן מקום שעושה פירות· ג התורה זהו שאמר הא כדי די פרזלא כי התורה נמשלה לברזל כדאיתא במסכת תעניח אמר רבי חמא בר חניגא מ"ד ברזל ברזל יחד וגו' לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד הבירו לף אני ת"ח מחדדין זה לזה בהלכה וכמו שדרשו רז"ל בפרק קמא דתעניח על פסוק הם קהה הברזל כו' · זה"ם הא כדי די פרזלא לכך נאמר זאת תורת המצורע בשלשה תיבות הלה רמז שלשתן זאת המילה · תורת כשמעמו המצורע כשמעמו כי ג' הלו הם מכפרים על הלשון הרע · ובהנעה זו יתבאר לנו ענין הברזת הכולל · לך ורק כשנתקדק בדבריו ממה שמלינו ציווי לשון בהברזת הכולל מבהברזת רבי אלכסנדרי כמה' עבודת גלולים

תנו מבריז רבי נרסינן שם וז"ל מכריז רבי אלכסנדרי מלן בעי חיי כניפו מאן בעי חיי ליה כ"ע ואתו לנביה ח"ל הב הרבה שינוים לן חיי לאמר להו מי הים החפן בשתי הברזות חייס וגו' נזור לשוף מרע · אלו ושמח תמח' הוחיל ונלרתי לשוני מרע תלך ואחנרה נצחיה ת"ל סור מרע ועשה טוב אין טוב אלא תורה כו' עכ"ל· ויש לדקדק בכמה ציוויים שנאמרו בשני חיי הברזות הלו· א למה נאמר כאן מלן בעי חיי ב' פעמים · ואצל הכולל לא נאמר אך פעם א' · ב למה אמר כאן מלן בעי חיי ולהלן הוא אומר מלן בעי למזבן חיי אבל לא כתיב : ג למה אמרו שם כולם פה אחד הב לן חיי ומן הכולל לא קנו מלומה כ"ח רבי יוחי לבדו · ד למה לא הבין ר' יוחי פשוטו של פסוק זה מהברז' ר' אלכסנדרי עד שבא כולל זה · ה למה מסיק שמא תאמר אלך ואחנרה נצחיה כו' למה לא מסיק קושיא זו בהברזת הכולל · ו למה לא הבין ר' יוחי פשוט זה כי מהנראה שפשוט הוא אפי' לדרדקי דבי רב כ"ש לאיש קדוש כמוהו · ע"כ לבי אומר וגומר ברולל זה הבין מקרא זה שחייס הזכירים כאן הם חיי הע"הב והיה קשה לרבי יוחי להבין מה שנאמר מי האיש החפן חייס הרי הוא מדבר בלשון נסתר ואח"כ נאמר בלשון נוכח נזור לשוף מרע וזה לא הבין עד שבא כולל זה והבריז כו' ודרך ההברזה שהמבריז חיזו מדבר בלשון נוכח מתחילה כי אם כתם הוא מבריז לכל מי שרוצה לבא ולקנות וכשבאים הקונים אז הוא מדבר עמהם בנוכח ולפי שנאמר מקרא זה בלשון נוכח ונסתר ח"כ על כרחו הוא מדבר בחיי העה"ב שהיות שהוא מהילוע כי ההבדל שבין קנייני העה"ז ובין קנייני העה"ב הוא דומה ממש לשני סוחרים הבאים לעיר אחד מוכר לחם במקום הרעב ואחד מוכר תבשים טובות ויקנות שאין הכל מרגישים בתועלתם זה שמוכר הלחם חיזו צריך לחזר על הבריות ולהבריז מי הרוצה ליקח לחם מדברה הבריות מחזירין אחריו להיות שהתועלת ההוא מוחש ומורגש לפעמו ואין יכולין לעמוד זולתו אמנם המוכר תבשים טובות שאין תועלתם מוחש ואין הבריות מרגישין ההעדר הוא צריך לחזור על הבריות ולהכיר בדבים תועלת התבשי יקר ההם וזהו בעשה ההבדל שבין קנייני העה"ז

לתכול

נאכול ונשתה ושולחן שהשתה מוחק ומורגש לפיכך
אין צריכין הכרזה אלא הכריות מעשה מחזירים
אחריהם אמנם עוונות העש"ב אשין תועלתה מוחק
כמ"ש עין לא ראתה וגו' וא"כ לעולם אם צריכין
הכרזה לעמוד על הפרק להכרי"ז בשער בת רבים
גודל מעלת השלחה המתיתית בתרן החיים כי זולת
זה לא יחזרו אחריה כלל ודוגמת להכרזה זו נאמר
במשלי הלא חכמה תקרא ובינה תתן מרומים עלי
דרך ובנות שליש תיצב תקרא וגו' וכל זה הכרזה
ממש וזה רמייה ברורה לכל דבריהו שעניני החכמה
והועלתה צריכין הכרזה לפיכך הבן רבי יהלי שיהי
הנוכח והנשתר בהכרזת הרוכל לפי שרמז לו שפשוטו
מדבר בחיי העש"ב שצריכים הכרזה • אמנם רבי
אלכסנדרי הבין מקרא זה שהוא מדבר בחיי העש"ז
וזה מוכרח מתוך שיהי הלשון שהזכרנו • וזה כי לפי
שהוא מהידוע שקניית השליחות בלשון זה ים הבדל
בין השלחה העש"ז ובין השלחה העש"ב כי בעש"ז הוא
קונה בלשונו שני מיני חיים ושניהם בשב ואל העשה
ולעש"ב הוא קונה החיים העתיים ממש בקום ועשה
דווקא • כיצד כי בעש"ז כשהוא מספר לשון הרע
בגלוי אז הוא חשוב כשופך דמים כשהוא מלבין פני
חביריו וכו"ל ממרו שהוא קטיל תלתא לאומרו ולמקבלו
ולנאמר עליו ממלא שהוא גורם לעצמו המיתה • אמנם
המין השני כשהוא מספר לשון הרע בסתר אז הוא
נלקה בנרעת שנאמר חרור מכה רעהו בסתר וכתיב
התם נרעת ממארת היא והמגורע חשוב כמת ממלא
שהוא מסבב לעצמו שני מיני מיתות והוא ניזול
משניהם כשהוא שומר פיו ולשונו בשב ואל
העשה כמ"ש נצור לשונך מרע היינו המספר בגלוי
ברעתו גלוי ומפורסמת • ושפיר מדבר מרמה היינו
המספר בסתר ומרמה עצמו כשהוא כי זה הוא בעשה
המרמה ושניהם בשב ואל העשה כאמור • אמנם חיי
העש"ב לא יתנו בשב ואל תעשה כ"ש בקום ועשה
דהיינו אף אם לא יספר לשון הרע מ"מ אדם חיך
יזכה לחיי העולם אם לא בקום ועשה דהיינו בשידבר
בלשונו בתורה ותפילה ובדקה לפיים לעני וזולתה אשר
על זה המין אמר סור מרע ועשה טוב ופשוט זה
מדבר בשני מיני השלחות אלו כמו שיתבאר בשמוך
ובהשעה זו יתבאר לנו כל הספיקות שהנחנו • כי רבי
אלכסנדרי לפי שהבין הפשוט שהוא מדבר בחיי
העולם הזה על כן הזכיר שני פעמים מלן בעי
חיי כנגד שני מיני חיים בעולם הזה שהנחנו ולא
אמר למזכן כי לשון זה יורה כלנו הוא נותן מלומה
בעד החיים הטם ובאמת הינו כן כי חיי העש"ז
נקנין בשב ואל תעשה לבד כאמור • ובזה מיושב ג"כ
מה שאמר כאן מכניף כולי עלמא ד"ל היו כולן שוין
ובכולם אחת לבקש מידו להיות שבוב בני המותה
נשפים לחיי שעה המורגשים לפיכך נומו כולם הב
לן חיי תנם כאמור והרמה להם מקרא זה כו' • ולפי
שמפשוט הלשון הבין התלמוד שב' אלכסנדרי מדבר
בחיי העש"ז ע"כ אמר שמא תאמר אלך ואחגרה

בשיעה לפי שחיי העש"ז מושנים בשב ואל תעשה מ"כ
אשב בשל מכל עסק נפשי ואחשב לקנות בשב ואל
תעשה דהיינו בשיעה לפי' החיים האמתיים ת"ל
ועשה טוב ומה שאמר ס"ת כו' הינו מהכרזת רבי
אלכסנדרי אלא תלמודא מסיק לה • אמנם הרוכל הבין
מקרא זה שהוא מדבר בחיי העש"ב ובחיי העש"ז
זהו שאמר מי האיש החפץ חיים היינו חיי העולם
הזה • תוהב ימים לראות טוב היינו חיי העולם הבא
זהו תוהב ימים כ"ל שהינו חפץ הימים להנחתו כי
אם לכדי שיעשה בהם הטוב האמיתי ויעסוק בתורה
ומלוה וזה מפל הדיוט שמקשים חיים כדי שיאכלו
בהם מטובות העש"ז והצדיקים חולים כדי שיחיו
ויוכלו לעסוק בתורה ומלוה זה"ם תוהב ימים לראות
טוב וע"ד שאלינו בגמרא חמרא ומי לפום רבנן חיי
ותמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון נלו בזה כי
בתמרו לפום רבנן רמז לתוקן רבנן שחיק לומדין התורה
להתגדל בה עטרה על זולתם כדי שיהיה הוא הרב
ומחניה בעבד תלמידיו ועיקר לימודם לשם שמים
ולפי' תלמידיו נחשבים בעיניו כאלו היו אבניו חו ע"ד
מתלמידי יותר מכולם נמלא שבאמירה זו לעולם אין לשם
תלמידים כי לפעמים הרב מקבל מתלמידיו בלמור אלו
הם הכיסות הלומדים התורה לשמה וכשם שלומדים
התורה לשם שמים כך בזמן שהם משתמשים בחמדות
העש"ז המכוונים בין אותם להנחתם כי אם
לכדי שיחיו בהם ויהיו חזקים אף בריחים לעבוד את
ה' לכך אמר נגד כיתות אלו תמרא ותי לפום רבנן
היינו שמותין היין בשביל שיחיו ואין מתכוונין
להנחתם • אמנם לפום רבנן ולתלמידיהון היינו שלומדין
שלא לשמה וכדי להשהכר על זולתם שיהיו כולם בשרך
תלמידיו והוא נבוה מעל כל נבוה כנגדם אמר חיי
ותמרא שהם חיים בעש"ז כדי שיהנו אמרת ר"ל
שיתמשנו בהנחת העש"ז בכבוד וברכה ומתכל ומשתה
וזולתם כי מתן דעביד הא נפיל בהא וע"ד תוהב ימים
לראות טוב וק"ל • לכך אמר מתן בעי למזכן כי הטוב
הנפשי הינו מוהב בשב ואל העשה כי אם בקום ועשה
דהיינו למודן שיהן מחיים מעשי התורה והמלוה ולא
נאמר כי אם תודיע ולא תכניף כי אין הכל תפנים
בטובה האמיתית מלד שהיא מורגשת מיד ולכך לא
אמרו הב לן או זבין לן אלא שמעו הכרזתו ולא קנו
מלומה לפי שהיו עסוקים בחמדות הגוף ומשוקיהם
כסף ולא היה להם חפץ בקניני הנפש כי אם רבי
יהלי לבדו נכספה נפשו להשלחה הנפש הוא וכל דכוותיה
לכך אמר שם חיים ולהבין אמר מתן בעי חיי כי שם יורה
על דבר שים בו ממשות והוא הדבר שהחיים נקנים
בו דהיינו התורה שנקראת שם חיים והיא רפואה
ללשון הרע כמו שלמדנו רז"ל מפסוק מרפא לשון עץ חיים•
ולכך אמר כ' יהלי אלא הבין נוכח ונשתר שבפסוק זה
לפי' מהכרזת ר' אלכסנדרי לפי שר' אלי' מדבר בחיי
העש"ז ושם כן הין מקום להכרזה זו אמנם רוכל זה
מדקדוק לשונו ומיעוט הקנייה הבין שפסוק זה
מדבר גם בחיי העש"ב ומכאן הבין סוד הנוכח והנשתר
שבחיי העש"ב הוא מדבר ושם צריכין הכרזה כאמור

ובאמת

ובמת שבשביהם הוא מדבר מי הים החפץ חיים היינו מי העם"ז שרוב בני אדם חפצים בהם • תוכב ימים לרחות טוב היינו הלחת הטפת בדרך שבאמרנו למעלה • ובילר על רחמון רחמון גלוי לפוך מרע ומפתיך מדבר מרמה בזה הקנה חיי העם"ז בשב ואל העשה • סור מרע ועשה טוב בזה הקנה גם השלמות הנפשי בקום ועשה • לכך לא מסיק תלמודא ס"ת מתנרה בשיעה כו' שהרי הכוכל כבר הבין מקרא זה שהוא מדבר במיי העם"ב הנקנין בקום ועשה שהרי הזכיר בלשונו למעלה דהיינו דבר הניכן מחיכו והוא מעשה התורה והמצות ורמז בפיעות החיים והטוב שכל זה יוצב לאדם מצד המילה • הקנין הנפשי שעליו אמר ועשה טוב ונקנה מצד המילה בהמולו מערלה לבבו ואחריו ופיו פתוח לדבר בחכמה ותורה • הקנין הגופני מצד היותו נימול מערלת הפה ואינו מדבר לשון הרע אחר על זה אמרו גדולה המילה שהיא דוחה הנגעים שו שהיה רוכל זה מחזר בעיירות הסמוכות לציפורי ר"ל היו בהם מנגי לשון הרע הסמוכות לפרשת מצורע שעוסקת בפרים שעושה מעשה פטיש והיה מכריז חיש קל מהרה שיהיו זריזים ואהיבים במצות המילה ולא יהיו ניעולים מן הנגעים לכך אמר מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לרחות טוב חייש ושב בנימעריא מילה כי מצד המילה יזכו לטוב ולחייש וכן מצינו שהמילה נקראת טוב שנאמר והרא אותו כי טוב הוא ואחר"ל שנולד מהול וחייש שנאמר ואומר לך בדמיך חיי :

ג גדולה מילה שלא נקרא אברהם תמים כו' • ערלת האוזן :

עמוד סו

אמר רמי בר אבא כתיב אברם ואחי' אברהם בתחילה המליכו הקב"ה לאברם על רמ"ג איברים במנין אברם ולבסוף על רמ"ח איברים ואלו הן שתי עינים ושתי אזנים וראש הגויה• פירש"י לפי שאזניו ועיניו אינן ברשותו שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבסוף כשנימול המליכו הקב"ה אפילו על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אם דבר מצוה • ע"כ לשון רש"י בפרק ד' נדרים : הלא זה הדבר אמר כת בר' יונה בשערי תשובה

מאמר תנז במילה המליכו הקב"ה על רמ"ח איברים

שלו שהאוזן הוא האבר הנכבד יותר מכל האיברים כמאמר שלמה ע"ה שנא' מאזר עיניס ישמח לב שמועה טובה תדבק עצם אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין • רלה בזה לשון ר"י שמאזר העיניס הוא האבר נכבד מאד עד שמרז"ל שהשומע חשוב כאלו מ"מ האוזן נכבד ממנו זהו לומרו שמועה טובה תדבק עצם ושמועה זו ביארו לתלמר מה שמועה שמע אוזן שומעת תוכחת חיים וגו' ורז"ל קיימו וקבלו עליהם עניין זה להכתה תמיתית במ"ש שאם סימא לת עינו נותן לו דמי עינו חברו נותן לו דמי כולו אבר להעבה

תנח ויתד תהיה לך על אזנך יכוף אליה שלו לתובו או יניח אצבעו לתובו

ובמסכת כתובות דרש בר קפרא מאי דכתיב ויתד תהי' לך על אזניך אלא שלו יאמין אדם שאם יאמין אדם דבר שהוא הגון יניח אצבעו באזנו שאם יאמין אדם שאינו הגון יכוף אליה שלא לתובו • והכל הולך לדרך אחד וברמז בדברי החכמים הללו שהמילה היא סבה להמול עליה האוזן ולהשליטו על מזגיו שלא יאמין דבר שאינו הגון זה"ש ויתד תהיה לך על אזנך אין יתד אלא המילה שיה יתד שהכל תלוי בה ובעבורה ברת הקב"ה שיהי ואכן וקיום כל הגוף תלוי בה זה"ש שאם יאמין אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו רמז למילת האבר הזה שאינו בכמה מקומות שדברו חז"ל לשון נקייה וקרוהו אצבע כמו שלא כל האצבעות שוות וזולת זה בכמה מקומות זה"ש יניח אצבעו לתובו ר"ל יזכור עניין המיל' או יכוף אליה שלא לתובו האליה הוא הסוף ורמז שישמיע לאזניו מה שהוא בטופו ובסיבה זו לא יפה אזנו לשמוע דבר שאינו הגון או ירמוז למילה שבאבר ההוא שנתבאר • או יאמר יניח אצבעו לתובו רמז לג' עיקרים שהניח בעל העקרים אבר בשם תלויה דת תורתינו • א תמונת התיקון • ב תמונת תורה מן השמים • ג תמונת ההשגחה לשכר ועונש • ולשבחן נרמזו בתצבע • החידוש שנאמר כי תרחם ומיך מעשה

ד המילה סיבה לנצח התאוה והיצה"ר
ע"ד גדולה מילה שזולתה לא נתקיימו
שמים וארץ :

מאמר תנט שאל טורנוסרופס הרשע את רבי עקיבא איזו מעשי' איזו מעשים נאים של הקב"ה או של בשר ודם א"ל של ב"ן · א"ל שמים וארץ אתה יכול לעשות א"ל של בשר ודם לא תאמר לי בדבר שהוא למעלה ואין הבריות שולטות עליו אלא בדברים שהם מצויין בבני אדם א"ל למה אתם מוהלין · א"ל יודע היתי שעל דבר זה אתה שואלני ולכך הקדמתי לומר לך שמעשים של ב"ן נאים · הביא לו גלוסקאות ושיבולים · א"ל אלו מעשי ידי הקב"ה ואלו מעשה ידי אדם איזו מהם נאים ביותר · א"ל הואיל וחפץ במילה למה אין התינוק יוצא כשהוא מהול ממעי אמו · א"ל ר' עקיבא למה טיבורו יוצא לו תחתיו ואמו חותכתו · ועוד שלא נתן הקב"ה המצות אלא לצרף בהם את ישראל שנאמר כל אמרת אלוה צרופה וגו' :

ראה זה ממרה קבלת כי כל מאכר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע וגומר וכתיב מאכר עשה האלהים את האדם יאכר ומה בקשו חכמונות רבים · ומה כן מי הוא זה ויזכהו מאכר מלמו לבו לדבר על נפלאות אל אלים לומר שמעשה ב"ן נאים עם היות שהוספת הרוח חיה הוספת בעצמות הענין כ"ש הוא מקריי כמשל הגלוסקא שהחכוה אינו מוסיף כ"ש הוא מקריי ממנ בעצמות החכוה לא יגרע ולא יוסיף ומעתה יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו :

הקדמת ענין זה כבר דברנו בו במאמר שפ"ה בשם הרב המורה שכתב שהקדמונים חשבו שהמילה השלמת היצירה ואינו כן כ"ש השלמת המידות כו' ובאמת שפל כיוצא בזה הרז"ל כל המוסיף גורע שכל המוסיף על פעולות אינו לומן הרי הוא גורע ומפחית כבוד לומנתו ועל כזה נאמר לא תוסיפו ולא תגרעו כשלא יוסיף אל יגרע בחקו ית' למען כשיוסיף אל הוא גורע מחק כבודו ית' ובאמת יובן דהכי שבמילה אינו השלמת הסרון היצירה להוסיף בעצמות היצירה כ"ש הוא מקרי היא להביא את האדם בכחל בשן האהבה והיראה והבטחת החומר ומיעוט היצה"ר כי בסיבה זו יעשה שלום בין שמים ואדן בין פעליה של מטה ושל מעלה לעשי בזה בין הכחות הנפשיות שנגזרו מן השמים ובין כחות הגוף שאר מעשר יסודו כמו שהז"ל יקרא אל השמים מעל זו הנשמה ואל האדן לדין עמו זה הגוף וכבר נודע

שכל

שכל המעשים הבאים בדרך תחבולה להכניל את התדש בעבודת השי"ת הם סופים כשהם נעשים ע"י התדש לבדו מבלי שיבקש עזר מלבו כי כבר נעשה התדש בעל בחירה וכידוע לכתוב בעוב ולמעלה בכא מן בהפך ועל ענין זה תפול השאלה לויז מעשים נאים של ב"ו וכ"ל מה שהתדש עושה מחובה ומלוה מעצמו בלי עזר ועצה וסייעתא דשמיא או של הקב"ה כ"ל המעשים הנעשים בעזר מלבו ובלי ספק שמעשים של ב"ו נאים כלעמור • לך נריכין אנו להוסיף ביאור בויכוח הנזכר במאמר זה שבפי הנדאה הויכוח מסוכך ואינו ע"פ הפשוט השכלי כי מה הרשה לו בשכליו וגלוסקאות אלו הרי התדש קופץ לדוכתא כי יחזור ויאמר לו שכליו אלו אתה יכול לעשות כדרך שאמר לו שתים ואתן אתה יכול לעשות כי הע"פ שהתדש זורע ואוכל מ"מ הגשם יגדיל ויצמית ואם יכלה הגשם מהביא כל תכמתו לא עמדה לו • על כן אומר אני לדמות תורף השאלה ליזו מעשים נאים כו' לשנים שנעשו שותפין בשנין הבית ג' בנה הבית על חילו והכין כל צרכי הבית בתבונתו עין ואמן וכל מלאכה ויסד בעפר יסודו ויכיל יוסד התחיים שניים ושלישים • אמנם הבית בהגבותו עמודיו ירוממו והיה קרוב ליפול עד שבא השני והעמיד עמודים חזקים לא בריאים עד אשר עמד הבית בכל תוקף ועוז לא יפול לעולם והנה יש כאן מקום לשאול ליזו מעשים גדולים אם מלאכת הבונה לו מלאכת המעמיד עמודים והשכל ההלוטי גוזר שהמקיימו גדול מן הבונה כי הנדיל לעשות עמודים כאמור והדבר נקבע על שם הנומרו • עוד ממשל לך משל ממה שאמרו"ל גדול העושה ממן יותר מן המברך לפי שהוא דומה לכותב השטר וה' מותם והכל הולך אחר החיתום • ואני משלים אלו ואברש ידוע כי זה מלהיט אלהינו הוא הבונה בשמים מעליותיו ויסד ארץ על מכוניה לך עמודי שמים וארץ יכופפו עד שבא אברהם והעמיד יסודות במילה זו וכן אר"ל אלמלא המילה לא נתקיימו שמים וארץ כו' וא"כ יש מקום לשתלה זו שם הבונה גדול או המקיימו זהו שאמר ליזו מעשים נאים כו' וכמו כן התדש שנקרא עולם קטן והוא מעשה ידי יוצר הכל ונמר שלו תלוי ג"כ במילה המשלמת בין התומר והעושה שהמשיל בשמים וארץ כאמור • ואתר שנברלו העולם הכללי והפרטי עמודיהם יכופפו ויהמהו מגערת זדים תרוצים אשר מלד מעשיהם המקולקלים הם סיבת נפילתם כמו שקרה לדור המבול עד שבא אברהם וקבל המילה ובה העמיד שלשה עמודים אשר עליהם עומד ושם תורה ועבודה וג"ח ולשתן תלוין במילה התורה בהתולו מערלת לבבו אשר בו תלוי הבטת התכמה והעבודה כי המילה במקום קרבן וג"ח כמו שיתבאר בסמוך מאמר תע"ד • וזהו המשל של האשר ועדיו בתומיו זכין לו כי האשר זו התורה והמכתב מכתב אלהים הוא והתומס זו המילה כמו שתומרין ומתלוין תחת בתות בריות קודם ובוודאי התומס עיקר כאמור • ולהתחיון גם העולם הגדול דהיינו השמים והארץ וכל אשר בהם קיומם תלוי במילה זו גם העולם הקטן דהיינו התדש המכונה בשמים וארץ קיומו תלוי במילה זו כי זולתה יתגבר היצה"ר ותהיה המלחמה תזקה בין כוחות הגוף והנפש ובמילה זו שלום יעשה ביניהם ובהעשה זו יהיה מכוחר הויכוח הנזכר באמר זה • כי הוא שלל ליזו מעשים נאים אם הבונה או המקיימו • או אם הכותב השטר או התותמו • כי יש פנים לכאן ולכאן והביא לו שלל ב"ו נאים כ"ל שהמקיימו גדול מן הבונה או לפחות שותפו כאשר"ל שהמדיקי' דומים כאלו נעשו שותף להקב"ה במעשה בראשית • ואלו שמים וארץ אתה יכול לעשות כ"ל לית האמר שהמקיימו גדול הרי מצינו בחיה למיתת נהשך זה שהאומן הבונה אם היה רוצה היה יכול לעשות גם עומדים לאנש המעמיד עומדים אף אם היה רוצה לא היה יכול לבנות בנין מצויר כזה וא"כ הבנאי גדול שהרי שמים וארץ אין אתה יכול לעשות והקב"ה ברא שמים וארץ ואם היה רוצה היה בוניח אותם בהופן אלא יעמרכו לעמודים אלך • הביא לו לא תאמר כן כי בחמת אחתו עם ה' מאמינים אמונה שלימה שגם העולם הגדול לא נברא כ"א בשביל ישראל נאמת שקיום העולם תלוי במילה זו שהיא סיבה לקיום ישראל ומתירת התורה • לאנש למען זה ולנשע רע הבלתי מאמין הביא רבי עקיבא לפי דרכו מה שאמר אם לא בריתי ואומר לא דבר בשתם שמים וארץ כ"ל בחומר ואורה וקיומם תלוי במילה בדרך שאתבאר זה"ש לא תאמר כדברים שהם למעלה ואין ידי הבריות שולטת בהם לקיימם או להרסם אלא תאמר בדברים שהם מצויין תלויו כ"ל שמונו של מקרא מדבר בגוף ונפש שנגזרו משמים וארץ וקיומם תלוי במילה ועל זה אמרתי לך של ב"ו נאים לא שמעתיו גדולים אלא שהוא מוסיף תואר מקרוי בגוף ומלאכה זו יאתה לאדם להשלים גופו בתסרון המדות מאחר שהוא בעל בחירה וכדרך שכתב הרב המורה • אחר ליה למה אתם מוהלים • כי הרשע לא הבין התועלת רבי עקיבא על זה התופן ותשב הרשע אך עקיבא לא הבין על מה של ותשיב לו כסומא בתרובה לכך בא הרשע לפרש שאלתו ושאלו למה אתם מוהלים כ"ל תחילת שאלתי ובקשתי היתה למה אתם מוהלים יותר מכל התומות ומושבים להשלים מה תסר יותר הכל ביניהם אתר לו כ' עקיבא יודע הייתי שעל דבר זה אתה שואלני כ"ל אתה תומר שלא הבנתי שאלתך ואני תומר יפה הבנתי על מה אתה שואל • ולכן הקדמתי כו' כ"ל אתם לא הייתי מבין שאלתך מ"ש למה הקדמתי להשיב לך קודם שתפרש שאלתך כי זולת פירוש זה הקשית לשאול כי תיך יעלה על הדעת לומר ולהיות אם מעשה הקב"ה נאים אז של ב"ו מה לתבון אתה הבר ומ"ש בודאי היה בדעתך לפרש השאלה ומ"ש הקדמתי להשיב לך וקפצתי ונכנסתי בתוך דבריך הלא אתר שלמה מציב דבר בעתו יאמר תועלת היה לו • אלא בוודאי שהבנתי דבריך מיד ויודע אני שעל דבר זה אתה שואלני ולכך קדמתי להשיב לך כו' • אמנם אתה לא הבנת התועלת שהשבתי לך

לך השמים וארץ הנאמר במילה נאמר על כחות הגוף והנפש ולפי שלא הבינו התשובה בא וחדרך במופת שהמילה היא קיום הגוף והנפש וזה כשתראה ההבדל שבין הגמולים ובין העדלים וזהו שהראה לו גלוסקאות ושיגלים כי הערלי לב נמשלו לשיכולת זו שהשוותה שבתוכה עדיין מעורבת עם כמה מיני פסולות כמו קש וסובין ומוץ כך הכח הנפשי שנתנו עם פסולת המותריים המסבבים התאות וריבוי המשגל וכת הכעסני כנודע מדרך הטבע וזהו סיבת הבדון שלהם כי הרע מפסיד את עצמו לפיכך נאמר על התשובות וכדאם שיכולת ימלו וכתיב לא תשבפני שיכולת מים וכתיב לא כן הרשעים כ"ת כמוץ וגו' למען הגימולים נמשלו לגלוסקא זו הנקייה מכל סיג ומום וין בה כך ת"ל הדם הרשעון הלה שהורה היה ובפרקי אבות דר' נתן למדנו שנולד מהול · והרי הם נקיים מכל סיג ופסולת ומום וין בהם והוא סיבת קיומם הנפשי כמ"ש כי תעשה הלה בכל הגוים ותוכך לא תעשה הלה וגומר · ועוד הרשה לו בגלוסקא זו שהין התופה מוסיף בעצמות הסיכולת מתומה כ"ת שהוא מייפה תוכה בתוכך מקריו כך המילה תוכר מקריי להבדיל תשרון המדות כדברי הרב המורה · וחזר ושלחו אם תלהיכם תפן במילה כל כך עד שלא נתר לנחלה לו כ"ת הגימולים הנקיים מכל סיג ותלאה אם כן למה הין אתם יוצאין מהול מן הבטן שכן מצינו בשרידים תשר ה' קורא שהם קדוש מבטן כמו שנאמר בערש תצא מרחם הקדשתיך כמו כן נתצוין תשר התם בחות בבית קודש למה לא קדשם מרחם ולמה תצא ושלח מתחת ידו ית' שיצורין לא יוצלמו ביציר עד שיצברו להבדלמה מבחוץ השיב לו וגמה שיבורו כו' ועוד לא נתנו המצות כ"ת לנרף כו' השיב לו כי יש שני טעמים בדבר הטעם הא' הוא כדי שהתי יהן לא לבו בתיקון גופו ונפשו תלוי בו ולא בידי שמים כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים ומצד היראה והתורה והמצות הוא מתקן גופו ונפשו . גופו שנאמר לפסולת תהא לנרך · ונפשו שנאמר תורת ה' תמימה משיבת נפש והנה הסיבור תיקון גופני והמילה תיקון נפשי ונפיסה תלויין בבחירת האדם ומעשיו כנודע לכך הוצת לאדם מקום להתגדר בב' חיברים רחמניים הסיבור הוא מרכז כל הגוף ונקודה תמצעית כמו עבור הארץ וזולתם והמילה ברחם הנוויה · טעם שני הוא אחר שהוצת שהמילה סיבה למיעוט החומר והיצה"ר ת"ל לא יהכן למעטו אם לא קדם יצירת היצה"ר וידוע שזמן יצירת היצה"ר משך שנה נשר לצאת ממעי אמו ולא בזמן שהוא במעי אמו לפיכך כאשר אחל היצה"ר לפעמו בתה רפואה זו אחר המכה זה"ש על טעם הרחמן למה טיבורו כו' ועל טעם שני אמר לא נתנו המצות כ"ת לנרף את ישראל ר"ל שהמילה בתה לנרף ולזקק הגוף ממותרות הדמים המסבבים התגברות תאות היצה"ר שנאמר כל אחרות תלוה לרופא אחרות רמז למילה שנתנה בשביל והוא בתה לנרף ולזקק את האדם מחלודת חמרו ויצרו והיקון זה לא יתכן לעשות כשהוא במעי אמו ולהקדים רפואה למכה כי הרפואה בידי אדם כמו המכה · גם נרמז בעיקוף זה שהמילה הוא כמו נסיון והוא אחד מן העשרה שהנתנו שבתה מלוה זו להרגילו במסירת נפשו על קדושת הש"י זה"ש כל אחרות תלוה לרופא כד"ת הגיי עופש ובתתיש וכמו בתגיי ה' ונסיי לרפא כליותי ולבי כמו כן המילה שנתנה בשביל לנרף ולבחון את האדם לדעת את אשר עם לבבו לתועלת המנהה והממוסה כידוע ליודעים ובזה נשלם ביאור מאמר זה בס"ד :

ה המילה אות וחותם מלך · גדולה מילה שהיא דוחה שבת :

עמוד טז משל לשתי מטרונות שפגעו זו בזו הקטנה

מאמר תסא נדחית מפני הגדולה כו' :

משל לשתי מטרונות כו' אם מדרך עוברי המלחמה וגלחמים בחיזו עיר להפיל יסודות החומה תחילה ובשאר החומות יהרסון חזי תפול החומה מעצמה בזה יתבאר לנו למה השתדלו בימי מגטיוכם תמיד בביטול השבת והמילה והתפילין והמזוזה מצד היותם יסודי דת תורתינו לפיכך נקראו תרבעתן חות :

הקדמת

מקומות שהשתדלו לבטל מישראל ד' מצות

הלו כמו בימי מגטיוכם חשבו לבטל המילה והשבת והחודש כנודע ובימי מלישע בעל כנפים חשבו לבטל מצות תפילין כנודע וכן מצינו במסכת מעילה פרק קדשי מזבח פעם אחת גזרו מלכי יון על ישראל שלא יעסקו השבת וגלח יעלו ויבעלו נשותיהם נידות עד שהלך ר' רחובן ובימל הגזירה כו' · ובדרך פשוטו ל"ל המאמר ההוא מה שרצו לבטל דווקא המילה והשבת והגידה לפי שרחו שלשתן הם סיבת הגאולה כי במצרים נגאלו בזכות המילה ובזכות שעשו השבת כמו שפיר' בעל העורים פר' שמות ישראל הנאים ר"ת וס"ת מילה · את יעקב אים ס"ת שבת לומר שבזכותה נגאלו · ומצינו הדבר שכן אמרו במדרש שנגאלו בזכות שהיו גדורים מעריות והקב"ה שבב הגאולה בזכות ג' הלו להורות שהנהגתו עם ישראל הוא עיון בלתי טבעי וכנגד הטבע כי המילה גורמת החולשה והשבת מיעוט הממון והגידה מיעוט העם כמבואר בהותו מאמר על רבי רחובן שבימל הגזירה מלך ג' טעמות הלו וכפי הטבע שהעם המשועבד תחת יד אדונים קשים אין להם תרופה כי אם בג' מצ' דבריס הלו או בכולם כא' אם יהיו עם רב אז יצאו בכח או חפי' אם יהיו מועטים וגבורי כח ימרדו ויצאו או שיגיה ידם ונגאלו ומצינו אדרבה שישראל אינן נגאלים עד אשר יהיו חסרין כל שלשה דבריס הלו ואם אלים סיבת הגאולה הפך הטבע . א מיעוט עם שנאמר במדין רב העם אשר עמך מתתי את מדין בידך וגו' · ב החולשה שנאמר כי ירפה חזלה יד וגו' · מיעוט הממון שנאמר והשתרתי בקרבך

עם עני ודל וגו׳ וכבכו מלכי יון מחר שמילה והשבת והיידה היו סיבת הגאולה ע״כ רצו לבטלם ור׳ רחומן השיב להם מדרכה שכבי הטבע הם סיבת השעבוד וע״ד המדרש נוכל לומר שאמו כנגד שלשה מצות שנקראו תורות שבת ומילה זהו כפשוטו ׳ ונדות נאמו כנגד התפילין לפי שראשו ליראל נסים מפורסמים בתפילין כמו שקרא להתיעצ ע״כ נאמו בתחבולות ושהמו המציונות ולא נהנו להם מקום להטביל נשותיהם ויבעלום נדות ובתיב בבועל הנדה ותהי נדתה עליו ואם כן טמא טמא יקרא ושאבו שממילא לא יניחו תפילין לפי שתפילין צריכין גוף נקי ׳ ובימי מגריוכום בקשו לבטל מיצראל תורם ומילה ושבת כי החודש נקרא גם כן חוק כמ״ש והיו לחוקות וגו׳ וכן מתחיל הפיוט

תסב מצות נקראו אות שבת ומילה חודש ותפילין

על פ׳ החודש חוק זה החודש כו׳ ובדרשות על חמוקי ממ׳ רפ״ז בחרנו שם מה רמז על ככה לבטל ג׳ מצות אלו וכבלל העולה שבדבע מצות אלו שם חוק ומופת על יחודו של יוצר הכל ועל התורה ועל העבודה ועל השכר הרוחני לעתיד ועל זה יוכיח לשון חוק שהוא הורמה ולשון מופת על העבר או על העתיד כמ״ש והיה לאות ולעד וגומר מכאן אתה למד שכל חוק הוא עדות על העבר או על העתיד ומצות אלו ברית כרותה להם כי לא ישתנו מיצראל לעולם לפי שכבר קבלוהו יצראל עליהם בשמחה. המילה כמ״ש כל מצות שקבלו יצראל עליהם בשמחה כמו המילה כו׳ ׳ התפילין עיקר זמן הנחתם בשעת התפילה ותרז״ל אין עומדים להתפלל כו׳ אלא מתוך שמחה ומצעם זה הכל תלוי בתפילין ׳ החודש כדאיתא בעור תורת חיים שיתקח ר״ח למועד שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וגו׳ וכן ביתא שם בבית יוסף שכתב בשם הכוזקה סי׳ תי״ע ר״ח יום שמחה ועוגג ׳ ולפי זה נלו יש לחמור לכך נאמ׳ שמחת עולם על ראשם שמחת ר״ח שבת מילה חודש תפילין והם יחולו לעולם על ראש יצראל כי מהוכח יהבאלו ג׳ עקרים גדולים והם מציות אלו אל יתי ׳ ותורה מן השמים ׳ והשגחתו יתי לשכר ועונש .

א השבת הוא אות על חידוש העולם שנאמר כי ששת ימים עשה ה׳ וגו׳ והחידוש מורה על מחדשו ומציות על ממציאו זהו אות על התורה שנתנה ביום השבת כי הוא יום מוכן לתלמוד תורה שנריכה מנותה הגוף ועמל השפע כמ״ש ויהי מנוחה כי טוב ואת התרן כי נעמה להיותה מורה דמחכים לפיכך ויע שכתו לכבוד עול תורה כו׳ וכן מצינו בהדיא בעקידה פר׳ ויקהל . והוא אות על הע״ב שנקרא יום שכולו שבת כי שם עיקר השכר והעונש כנודע ׳ והחודש ג״כ מופת ואות על ג׳ עקרים אלו שרחה עין בעין ביתא זה שהוא מתחדש מידי חודש בחדשו והוא הורמה עצומה שים לעולם בורח ומנסיג לפיכך מקבלין פני השכינה בחידוש הירח כי מתוכו יתמתי לנו מציותיו יתי זה״ם מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות כו׳ לפי שמתוך ג׳ זמנים אלו ניכר ונודע ביצראל תלמים לפיכך יבואו כלם לפניו יתי ׳ ב השגחתו יתי לשכר ועונש זה יתבאר לנו ממיעוט הירח על שקטרגה והיא מופת על הע״ב כמו שאמו אומרין בנוסח הברכה שהם עתידים להתחדש כמותה כו׳ והיא הורמה עצומה על שים התוה לכל חומת מאבר הלך חמכים ואין נוגה לו וכבה גר מנה ותורה חור וגר ה׳ נשמת אדם חמנם יש התוה לאחריותו אם יבוא בתשובה אז יחזור ויתחדש אורו אחר מיעוטו כירח זה ׳ ג הירח אות על התורה כמ״ם רז״ל לא ליברא סיהר אלא לגיבראי כי זולת זה אין לך עסק בלילה כ״ה בתורה שנאמר ובחורתו יהגה יומם ולילה כי הלילה נבהרה לתלמוד תורה בזמן מחות הגופות כאמור למעלה ׳ התפילין הם אות על מציותיו הם יתברך שנאמר וראו כל העמים כי שם ה׳ נקרא עליך ודרשו רז״ל אלו תפילין שבראש והפרשיות שבתפילין הם הורמה על ג׳ עקרים אלו מציותיו הם יתי שנאמר שמע יצראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד ׳ ובכר ושומ מפרשת והיה אם שמוע וגומר מעבר מרניכם וגומר ותורה מן השמים לזה בחה הקבילה על יד כנגד הלב ועל הראש כנגד המוח הם כלי החכמה כנודע ובמלת אחד נרמזו שלשתן ׳

א אחדותו יתי ואחד עולה י״ג כנגד י״ג מדות שבהם הקב״ה נותג עולמו ׳ והתורה י״ב מדות שבהתורה נדרשת בהם ׳ ועה״ב נרמז ג״כ במספר י״ג כמו שאמרו אגל רבי יהושע בן לוי למה יתיב אליהו עבתקי דפיזת כו׳ וכן לרבי אלעזר הראו לו אליהו נהרי דמבי לפרסמון וכל זה נרמז במספר אחד ולפיכך בחה העין גדולה במלת שמע והלית גדולה במלת אחד והוא אותיות עד כי מלות זו אות ועדות על ג׳ עיקרים אלו כאמור ׳ המילה ג״כ אות ומופת על שלשתן ׳ א מציותיו הש״ית זה מבואר ממה שמצינו לחכמינו הקדמונים שאמרו שבמילה זו נרמז השם הגדול כי שמו יתי בקרבה וכן המלת ברביתו בחיי פ׳ לך לך ובכמה ספרי קבלה ׳ ומסוך לדבר מי יעלה לנו השמיעה ר״ת מילה ום״ת השם הגדול ׳ ב התורה בשר תמרנו בכמה מקומות שהמילה סיבה לתלמוד תורה בהמולו מערלת לבו ופיו ואזנו שהם כלי החכמה ׳ ג העה״ב לפי שאמרו חברהם יושב על פתחה של גיהנם ואינו מניח שם הנימולים ׳ וכאמו שאמרו על כן אל נוה להניל ידידות שהרינו מפתח למען בריתו ׳ והמילה בזה בשמיני לפי שביתת אלפא הוי עלמא ואז שבת מרכ נמלא שבאלף השמיני תהיה התמייה ואז המול יומל ה׳ את לב כל ערלי בשר ויאמרו היכי הרע הערל לכך נאמר במילה והיה לאות ברית ביני וביניכם לפי שהיא אות ומופת על הע״ב הפסון והגזוז ולא גילה הקב״ה סודו כ״א לשהרו יצראל בנו וזרעה שעל ד׳ אותות אלו

תסג מזמור לאסף וגו׳ אותותינו לא ראינו

אמר המשורר מזמור לאסף למה תלמים זנחת לנצח וגו׳ שמו אותותם אותות וגומר אותותינו לא ראינו וגומר

ומצויה ומתר הכא לברית וגומר ומזמור זה מיוסד כנגד החוסכים תמיד לבעל מיתרחל ד' חוזות הלו זה"ם שהנו זוכריך בקרב מועדיך שמו לחוזותם חוזות כי בביטול שלנו יבואו להתמין בחוזות שלהם לפיכך חוזותינו לא רחינו לפי שעלתו בהם מקדשיך רמז לביטול החות שבשבר קודם דהיינו המילה כמו וגחלתיו התם בחות ברית קודם · לתרן חללו משכן שתך הייתו התפילין כי אם משכן השם הגדול כת"ם ורתו כל העמים כי אם ה' נקרא עליך · שרפו כל מועדי אל היינו שבת וי"ח שנקראו מועד · השבה אל' אלה מועדי ה' שבת ימים תעשה מלאכה וגו' וי"ת שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם וברחשי תחליכם. לפיכך חוזותינו לא רחינו ות"ת הרי נתתי לכם חכמים וביהים שנקראו חוזה שנאמר הנה נתתיו עד ולידי' תשר נתן לי לחוזה ולמופת ולפס ישידון יגידון מגיחות ג' שקריס אלו על זה אמר חין עוד ביה ולא אתנו יודע עד מה שחין בנו אפי' חכמים שיודיעו לנו מהות ג' שקריס אלו שנרמזו במלת מה זהו שנאמר עד מה · מגיחות השם שנאמר מה תדיר שתך · התורה שנאמר מה תסבתי תורתיך · העה"ב שנאמר מה רב טובך תשר נפנת וגו' · עד מתי תלהים יחרף צר לייתם כל ההגהות שבעה כוכבי לכת זה"ם יגחך שתך שלנו לנצ"ח חוזותים שפ"ם הנכ"ל ועל כל פניס הקב"ה מגיחגם ואף על פי שנראה כאלו העולם מתנהג על פיהם מ"מ האמת הינו כן אלא שתך לנצח רצה לומר הם כלים ושתך קייס לנצח כמ"ש כי השמים כעשן נמלחו וגומר · ומסיים דברינו הבא לברית היינו לברית מילה שבר כרת ה' את תברהם· זכור תרפתך וגו' כי הערלה נקראת תרפה שנאמר כי תרפה לתת בחותינו לחיים תשר לו ערלה וזה זכה שבזכות המילה יחזרו כולם לקדמותם לפי שזכות המילה גדולה מכולם לפי שתין לך ריק בישראל אלא יהיה נימול לפחות: ומניגו סעד לדברינו אלה ממה שתניגו בהמוכר את הספיפה אמ' רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה חזילנא במדברא וחזינן הנהו חווזי דשמיען גדפייהו כו' רצה בזה שרחה בעין שכלו בכחות הפחותים שהשמיעו לחווזי ע"ד קלקלי חיוני משלחי גילמא לחיכני · דשמיען גדפייהו גדפייהו כו' חדא משמנייהו ע"ד ושמן יסורון וייבעט ור"ל שמרוב שמנם ותעוניהם היו ערומים מכל מלוה כחווזה ערומה זו מכל נוזה זה"ם דשמיען גדפייהו רמז למלבוש נדל' שהיו ערומים משם ובסיבת שמנייהו וקא נגדי נחלי משתא מחותייהו כ"ל תעה"י שהיו ערומים מכל מלוה היו מלחים כל טוב בהלחות העה"ז זה"ם נחלי משתא כד"א ועובל בשמן רגלו · ולמינא להו חית לי מנייהו חולקא לעלמא דאתי כ"ל שאחר שאתם קייס מכל מלוה מלין זכיתם לכל הכבוד הזה אם לא שאתם מחזיקים לפחות ידי אחיכם שיעשקו בחורה ומלוה לפיכך חית לי מנייהו אם יהיה גם לי חלק מכם שאזכה לעלמא דאתי ונחלק ביניהו לעה"ב

תסד הגהו אווזי ד ש ט ט י

קלקלי חיוני משלחי גילמא לחיכני · דשמיען גדפייהו כו' חדא משמנייהו ע"ד ושמן יסורון דלי לי אשמא וייבעט וכ"ל שמרוב שמנם

עמוד יח תניא ארשב"ג כל מצוה שקבלו ישראל עליהם בשמחה כמו שמיל' שנ' שש אנכי על אמרתיך עדיין הם שמחים בה ועושין או"ה בשמח' · וכל מצו' שקבלו ישראל עליה'

מאמר תסה

כל המצות שקבלו ישראל בשמחה כמילה כו'

בקטטה כנון הערות שנאמר וישמע את העם בובה למשפחותיו על עסקי ערות שנאסרו להם עדיין עושין אותה בקטטה דליכא כתובה דלא רמי בה תיגרא:

זה הדבר תשר דבכו רז"ל כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה שם תמצא קדושה לכך נקראת המילה חות

כיששכר וזבולון · תדע דלי לי גדפא כו' רמזו לו שתין הדבר כמו שהשבת שלנו רקיס מכל מלוה שהרי לנו מחזיקין במלות המילה ותפילין · זה"ם תדע דלי לי גדפא רמז לתפילין ורחייה שנמשלו לכנפי יונה מליטפת בעל כנפיס · תדע דלי לי לטמת היכך רמז למילה שבמקום היכך ולספרים דגרסי לית לי בגווייכו תזקה לעלמא כו' ר"ל לית לנו בכם תמצים רשומים מוחלי העה"כ הרחו לו שלשה חוזות הלו שבת מילה ותפילין שהם יכוד המוזה ורמזו לו שבקיום שורש התורה יש תקוה גם לעניפים שיחזרו לקדמותן כך התורה עץ חיים היא ובקיום שרשה ויכודה יש תקוה גם לשתר המלות העה"י שרקיס נעדרים מהם לפי שעה עד שהרה יבואו אל ה' ויבו שכם ה' לעבוד את ה' זה"ם תדע דלי לי גדפא רמז לתפילין כלמור ורמז לשבת שביתת כלי המלחמה דהיינו חיליס · ולטמת היינו המילה כלמור . לתר רבי אלעזר עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין על שלא הוכיחום והיו מחזיקין חומן למופת . וגרסה שבחיבה זו תרז"ל על דבינו הקדוש שלא נשתכל במילה שלו מעולם ומה חידוש עשה וכי לא היה לפתר לעשות כמוהו אלא לפי שיש בעולם כמה רקיס שתין להם היכר שהם בבנין עם ה' כ"ף במילה יש להם חוסם לתמם דבינו זה לא נשתכל במילה לא היו עיניו שעועות למלות זו לבד לפי שתמיד היה אלא תכמה וחוכה ומלות זולתה ובדרך שיתבתר עוד בסמוך במאמר תס"ח ע"ם והזכיר במאמר זה המילה והתפילין לפי שבני חוזות הלו הם בקוס ועשה לאפוקי תחודש והשבת הם בשב ואל העשה ועוד שאלו תדיריס יותר לפיכך לתמו שהמילה דוחה שבת שלות זה תדיר הוא ונוסלין הם נוסלים מוחמו על מלך הקב"ה והוא רוסם ולות קיים בנפשם אלא יוכלו לברות מתחת ממשלתו כי לא יוכל לכחש ונומר שהיו יהודי כי מעשם זה תחש הקב"ה נתלנין בלות ברית קודם כדי שיהיו לעולם עבדיו נוסלי חוחמו ורוסם זה קיים בנוף יותר מלות השבת ע"כ רחוי לומר שהמילה תדחה השבת כי הקבוצה נדחית מפני הגדולה בדרך שנתבאר:

ן המילה למעט המשנל מאוס' הערלה כו':

ברית קודם שנאמר ובשר קודם יעברו מעליך לפי שהיו נדר לעבירות וסוד זה בתורה שלמה ע"ה בפסוק גן נעול תחומי כלה גל נעול מעין חתום ופשוטו מדבר בנדר הערוה ויאמר שסיבת הנדר ההוא היה המילה שקראה מעין חתום כמ"ש ותרן גלח הזכר זו הערלה שנובעת כמעין והוא מעין חתום בחותם ברית קודם כמ"ש ולשלישי חתם בחותם ברית קודם:

הקדמת ענין זה מבואר ממעשה של פעור כמו שהזכרנו בפרשת בלק ופנחס שפנחס נעשה

תלייהו ומלאך הברית לפי שקינא במה שזנו תחרי בנות מדין והוא סיבה למשוך ערלתם זה"ש ויבא ישראל בשטים רבי שלעזר חומר שיטים שמה רבי יהושע חומר שנתעסקו בדברי שטות והוא ע"ד שנ' גוף חסר חסר לב כי בהמולו בשר ערלתו אף שאר העלות כמו הפה והלב נמולו לתו וכשהוא נוקף אפשר דמשכיח עלילתיה לז הוא חסר לב והרי הוא שוטה ופתי גמור · ובמדרש תחרו ויבא

תסו וישב ישראל בשיטי' שהי' המעיין מגדל נואפים שפיים היה מגדל נופפים

ועתיד הקב"ה שירפא מותו מעין שנאמר ומעין יצא מבית ה' והקשה לת נחל השטים רמז למילה שהיא רפואה לנופפים זה"ש ומעין יצא מבית ה' ר"ל אבר זה הנמשל למעין כתחור כשהוא יולא דומה כחלו הוקבע על המזבח בבית ה' כדתיתא בפרקי ר"א כל מי שמגיש לת בנו למילה כאלו הוא כהן גדול מקריב על גבי המזבח מנחתו ונסכו כו' זה"ש שהמעין היולא מבית ה' יקקה לת נחל השטים ויהיה רפואה לל ביבוי המשגל כתחור לפיכך מצינו שתסור לבעול תרמית כמ"ש רז"ל שברהם יושב על פתחה של גיהנם ומינו מניח הימולים לגיהנם וכו' וכן הוא תומר לכן הרחיבה שחול נפשה ופערה פיה לבלי חק יהיו למי שלת שמר המילה שנקרחת חק כמו וחק בשחרו שם וכן נאמר בשטופי זימה לת יקקה כל הנוגע בה ותרז"ל לת יקקה מדיוט של גיהנם וכתיב דרכי דרכיה ונו' · וזהו שתרז"ל בדוד בשגיהנם למרחץ ורחה עלמה ערום בלת תפילין ובלת

תסז דוד ראה בלת מצוה וכשנתכפל במילה עצמו ערום נתקררה דעתו · ונרחה לפרש במרחץ ונתקררה דעתו מאמר זה בשני דרכים · ת' הוא לפי שבבר נתבל דוד במעשה של בת שבע ע"כ היה מצים בנגד עיניו תמיד המצוה המלילין לת האדם מן הזנות ושם המילה והציצית והתפילין המילה כדתיתא בגמרא בשחר שרשה לבא על זונה תחת ונתחבל בציצית וינזול · והתפילין תשור לשמם בשם כתודע לפיכך דוד בלבתו למרחץ רחה עלמו בלת ציצית ותפילין והיה מקוייתא מן היקר הרע שלת יבוא להתגברות בו וכידו לין מצוה שתגיל לוחו עד שנזכר במילה · ת'משם

שכבר הורגלו בו מבלי הכרה מהותו מורגלים לעשות היסוד בערוות וז"ש למה עומדין המוהל בקטבה בשעת הזיווג אלא מפני הבושתו בידוע • ומיהו במילאכי שהזכיר לשם היולד ברית המילה כמ"ש שיתשלם ברית הלוי וכתיב ובעל ברית אל נכר כמו שיתבאר כל עיקר הוא בשמוך במאמר ת"פ וכל זה רמייה שהמילה בדר לערוות וכן התפילין כדמתרן וכן השבת זמן עונת החכמים זה"ש ג' נעול מעין תהום רמז למילה שנקראת תהום כמבואר לעיל • והתפילין נקראים תוסס כדאיתא בהדיא בשיר השירים רבה על פסוק כתוסס על זרועך שבתפילין ידבר והשבת נקרא ג"כ תוסס כדאיתא בג"ר ויכל אלהים ביום השביעי משל למלך שעשה סעודת מה הסכים תוסס אלא כך מה היה העולם חסר שבת כו' • ונקראו שלשתן תוסס לפי שהם תותמין ומותמין שתעין ההוא בלא יפרוץ גדרו ומעשה זה נקראו שלשתן חק • המילה וחק בשתרו שם • התפילין שנאמר ושמרת את החקה הזאת • השבת שנאמר שם שם לו חק ומשפט והרז"ל שבת ודיינין במקום לפקוד ולשון חק יורה על דבר שהוגבל במקום וניתן לו חק ולא יעבור גדרו כמו שנאמר אשר שמתי גבול ליס חק עולם וגו' • וכל זה רמייה לדבריו שבמצות אלו ניתן חק לאבר זה שלא ישתמש בו כ"ש לקיום השתן ולא יפרוץ גדרו כי מה שהוא משתמש בו כ"ש לקיום השתן היינו תרפה כלל כמו שנאמר בחלה"ר קודש שתעה ויהיו עדומים החדש והשתו ולא יתבוששו כי קודש שהיה לשם עשייה אל המוחזקות לא היה שום לד בושה בכלי המשגל והיו כשאר התיבים ולאחר שהעלו ותבער שם אש היא"ר אז לבשו בושה וז"ש שום המיושם תרפה היה לנו וכן בחל שמרה כשילדה את יוסף אסף אלהים את תרפתי לפי שמשם והלאה הי' תשמים שלא לקיום השתן לאפוקי כשהיתה עקרה וז"ש כי תרפה היא לתת בעותינו לאיש אשר לו עשלה כי מלד השלשה יבא לשתם בעילות מוהרות ללא צורך והוא תרפה בשתת זולת הגימולים השתעשין במשגל והיתן משתעין כ"ש לקיום השתן אז אסף אלהים את תרפתם • וכן אמר דוד בהתודותו על חטאת אל בת שבע ואני הייתי תרפה לשם וגו' כל היום תרפוני וגו' וכתיב במצלי נוסף אשם תשר לב וגו' נגע וקלון ימלא ותרפתו לא תמחה כי בלי ספק שעל זה התופן יום השיושם תרפה הוא לנו ומלא שהמילה היא חוק וגבול לאבר זה כאמור • גם מוכל לומר שלבך נקראו שלשתן חק ותוסס המילה והתפילין והשבת לפי שמציאו שלשה דברים צריכין גבול וחק שלא יפרוץ הלדם גדרו בהם ושלשתן תהומים ותהומים • א תסיפת העושר שהם בני הלדם אין לשם בו גדר וגבול ומחיצה ולכך נתן לנו הקדוש ברוך הוא יום השבת שנקרא חק לאמר על פה תבא למצות התלך והכלית הכוונה לעבוות גדר לאדם במציאת תלני גופו בדרך שבארנו במאמר רמ"ז והוא מבואר למשכילים • ב השבת התשמה אשר מקור העיון שוואב מן הלב והמוח ויש לו ג"כ גדר וגבול כמו שנאמר במופלא ממך אל

תדרוש כו' כי בן זומא היון ופשט ולכוונה זו בחו התפילין בנגד הלב והמוח להגבילו לאמר שלא יוסיף לתקון זולת יסודי הלא הנרמזים בתפילין שהקב"ה אמלא ויכול ומשניח כמבואר מפשוטן • ג העריות לדוב הכתן הלדם הומה אחריהם לכך הולרך הקב"ה להגבילו במצות המילה למעט הההום הסיח כי בחמת הום המיושם תרפה הוא לנו ועיקר התרפה במילה גדר לעריות וכן התפילין כדאמרן וכן השבת זמן עונת החכמים זה"ש ג' נעול מעין תהום רמז למילה שנקראת הותם כמבואר לעיל • והתפילין שנקראים הותם כדאיתא בהדיא בשיר השירים רבה על פסוק כתותם על זרועך שבתפילין ידבר והשבת שנקרא ג"כ הותם כדאיתא בג"ר ויכל אלהים ביום השביעי משל למלך שעשה סעודת מה הסכים הותם אלא כך מה היה העולם חסר שבת כו' • ונקראו שלשתן הותם לפי שהם הותמין והותמין שתעין ההוא בלא יפרוץ גדרו ומעשה זה נקראו שלשתן חק • המילה וחק בשתרו שם • התפילין שנאמר ושמרת את החקה הזאת • השבת שנאמר שם שם לו חק ומשפט והרז"ל שבת ודיינין במקום לפקוד ולשון חק יורה על דבר שהוגבל במקום וניתן לו חק ולא יעבור גדרו כמו שנאמר אשר שמתי גבול ליס חק עולם וגו' • וכל זה רמייה לדבריו שבמצות אלו ניתן חק לאבר זה שלא ישתמש בו כ"ש לקיום השתן ולא יפרוץ גדרו כי מה שהוא משתמש בו כ"ש לקיום השתן היינו תרפה כלל כמו שנאמר בחלה"ר קודש שתעה ויהיו עדומים החדש והשתו ולא יתבוששו כי קודש שהיה לשם עשייה אל המוחזקות לא היה שום לד בושה בכלי המשגל והיו כשאר התיבים ולאחר שהעלו ותבער שם אש היא"ר אז לבשו בושה וז"ש שום המיושם תרפה היה לנו וכן בחל שמרה כשילדה את יוסף אסף אלהים את תרפתי לפי שמשם והלאה הי' תשמים שלא לקיום השתן לאפוקי כשהיתה עקרה וז"ש כי תרפה היא לתת בעותינו לאיש אשר לו עשלה כי מלד השלשה יבא לשתם בעילות מוהרות ללא צורך והוא תרפה בשתת זולת הגימולים השתעשין במשגל והיתן משתעין כ"ש לקיום השתן אז אסף אלהים את תרפתם • וכן אמר דוד בהתודותו על חטאת אל בת שבע ואני הייתי תרפה לשם וגו' כל היום תרפוני וגו' וכתיב במצלי נוסף אשם תשר לב וגו' נגע וקלון ימלא ותרפתו לא תמחה כי בלי ספק שעל זה התופן יום השיושם תרפה הוא לנו ומלא שהמילה היא חוק וגבול לאבר זה כאמור • גם מוכל לומר שלבך נקראו שלשתן חק ותוסס המילה והתפילין והשבת לפי שמציאו שלשה דברים צריכין גבול וחק שלא יפרוץ הלדם גדרו בהם ושלשתן תהומים ותהומים • א תסיפת העושר שהם בני הלדם אין לשם בו גדר וגבול ומחיצה ולכך נתן לנו הקדוש ברוך הוא יום השבת שנקרא חק לאמר על פה תבא למצות התלך והכלית הכוונה לעבוות גדר לאדם במציאת תלני גופו בדרך שבארנו במאמר רמ"ז והוא מבואר למשכילים • ב השבת התשמה אשר מקור העיון שוואב מן הלב והמוח ויש לו ג"כ גדר וגבול כמו שנאמר במופלא ממך אל

ז המילה כמו נסיון למסור נפשו כו' גדולה מולה שנכרתו עליה י"ג ברימות כו' :

עמוד יט במדרש ויהי אחר הדברים האלה והאלהים
מאמר תסט נסה את אברהם • אחר
אמר יצחק דבריו של ישמעאל שהיה
לישמעאל מתפאר שנימול בן י"ג שנה
באבר אחד ולא מיחה א"ל יצחק באבר
אתה מיראני אחד אתה מיראני אלו אמר
לי הקדוש ברוך הוא זבח את
עצמך לא הייתי מוחה מיד והאלהים נסה וגו':

דלא הוא הדבר שהשיב ר' עקיבא לטורנוסרופוס הרשע כשאלו למה אין הלדם נולד מהול והשיב לו שלא נתנו המצות כי אם לצרף בהם את ישראל שאמר כל המצות אלוה נרופה • ושיהוף זה היינו בחינה וסיון אם יתמוך נפשו על קדושת שמו ית' וכשיגיל עלמו מעשיהו בלחד מליבריו יהיה נקל בעיניו גם כי יזקין למסור כל נפשו לשמים כיצחק :

הקדמות עיון זה מיינו מבואר בדברי המשורר שאמר למלנח על השמיעת וגו' • והושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' וסוף המזמור למחות ה' למרות עיקותת כסף צרוף וגו' • וכן מזמור למנצח על השמיעת וגו' ה' אל בחפך הוכיחני וגו' ופליאה דעת בעיני שבגמרא דרשו על השמיעת על המילה שנתנה בשמיני ובעשה המזמורים לא רלוני בשום מחבר שיפרש רמז מעיון המילה ע"כ אומר אני שהמילה היא מזמורים מלו מלמתים הדרוש שהשמו שהמילה היא כמו לער ויסורין לגוף וכמו נסיון וזה לכך למיתי לשמיע החיים כמ"ש ואומר לך בדמיך חיי וזה שמציאו במדרש והילקוט מביאו בההלים בפסוק תודיעני אורח חיים רבי שניאי אמר הקב"ה אמר לדוד אם חיים היה לתה מבקש נפש לחבמה שנא' עץ חיים היא למחזיקים

בה · ד"ת נפש ליראה שגת' יראת ה' סוסיף ימים · ד"ת נפש ליסורין שגת' ודרך חיים תוכחות מוסר ד"ת נפש למצות שגת' שמור מצותי וחיה · הך רומה בעיניך שד' דברים הלו מסבבים החיים וסימך מתים ר"ת מוסר תוכה יראה מצוה · גם חיים ר"ת חכמה יראה יסורין מצוה וזה מבואר ע"ד הרז"ל לם יתות יחיה שהמיקה סיבת החיים בשמים את עצמו או אחד מהשני לבריו על קיום הפי"ת וראשו ככולו אז יזכה לאור בתוך החיים והמילה הוא מיבת רחם הגוויה לך יאמר ואומר לך בדמיך חיי והוא דרך ומסלול לד' דברים הלו לתורה וחכמה כי המילה סיבה למילת ערלת הלב והפה והלשון שהם כלי החכמה והמצות כי היא מצוה רחשונה שנצטוו בה אברהם · ויסורין כפשוטו · והיראה שכן נאמ' בעקידה עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה וגו' · וכן אמר יצחק ליעקב בהבר ח' אתה מירחני ר"ל אתה מהפחד שנכנסת בגדר היראה ועמדת בניסיון · וזהו שאמר דוד למנצח על השמינית ה' אל בחפך ואל בחמתך תיסרני ואל בהמתך תיכרני חנני ה' כי אמלל הוא לשון כריתה ומילה ר"ל הבי חני נימול בבר · רפאני ה' כי נבהלו עצמי כי מטעם המילה להבהיל ולהפקיד כל עצמותיו כלם ונבהלו נחפזו שם רעדה אחזתם עד שנאמרה הרעדה והחרדה והיראה לשבע מופבע בהם מעשורם כי מטעם זה נקראו לדיקים שנאמר שמעו דבר ה' החרדים אל דברו · ואחרי שנפשי נבהלה מאוד ואתה ה' עד מתי הוסיף עלי חרדות ובהלות ללא לוכך סובה ה' חלצה נפשי מכל פחד ובהלה · כי אין במות זכרך שלא היתה הכוונה בפיתת הלבב אל עצם המיתה כי אם אל החיים הבאים מפתח היסורין והמילה ע"ד אם ימית יחיה שבמיתת הלבב ההוא יבגיל עצמו לתבב היסורין זהו הדרך הנכון להשגת החיים שנאמ' בשאול ממש מי יודה לך · וכמו שאמו אומרין להגיל ידידות שאריכו מפתח למען בריכו לפיכך בקש שבזכות המילה יהיה ניצול מן השאול · עיני עתקה בכל נוראי הם לותם החושבים לבטל המילה · כוזו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכיי היינו בכי הקטנים בשהם נימולים יבושו ויבהלו מאוד כל אויבי כי המה חושבים להביא הרפה על ישראל בשיהיו ערלים לכך אמר מדה כנגד מדה הם יבושו ויחתו ויבהלו כנגע לפי שלא נבהלה נפשם במילה יבהלו בצות תליהם הצרה פתאום כי לא ניסו במילה וישראל חורגלו · לפיכך לא יבהלו כי ישראל מלומדים ביסורין מיום המילה · ובמזמור הבני אמר למנצח על השמינית הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' שהם יבדלו וגו' לפי שהמילה בשהיא להיותו נימול מערלת

תעא למנצח על השמינית הושיעה ה' כי גמר חסיד

תע למנצח על השמינית ה' אל באפך תן המילה בהו לף ואמה לבושו כו' ח"ב הלו בני מלאכי חבלה ממוניו לנקום נקמת המילה לכך אמר דוד אל בחפך חוכיחני ואל בחמתך תיסרני חנני ה' כי אמלל הוא לשון כריתה ומילה ר"ל הבי חני נימול בבר · רפאני ה' כי נבהלו עצמי כי מטעם המילה להבהיל ולהפקיד כל עצמותיו כלם ונבהלו נחפזו שם רעדה אחזתם עד שנאמרה הרעדה והחרדה והיראה לשבע מופבע בהם מעשורם כי מטעם זה נקראו לדיקים שנאמר שמעו דבר ה' החרדים אל דברו · ואחרי שנפשי נבהלה מאוד ואתה ה' עד מתי הוסיף עלי חרדות ובהלות ללא לוכך סובה ה' חלצה נפשי מכל פחד ובהלה · כי אין במות זכרך שלא היתה הכוונה בפיתת הלבב אל עצם המיתה כי אם אל החיים הבאים מפתח היסורין והמילה ע"ד אם ימית יחיה שבמיתת הלבב ההוא יבגיל עצמו לתבב היסורין זהו הדרך הנכון להשגת החיים שנאמ' בשאול ממש מי יודה לך · וכמו שאמו אומרין להגיל ידידות שאריכו מפתח למען בריכו לפיכך בקש שבזכות המילה יהיה ניצול מן השאול · עיני עתקה בכל נוראי הם לותם החושבים לבטל המילה · כוזו ממני כל פועלי און כי שמע ה' קול בכיי היינו בכי הקטנים בשהם נימולים יבושו ויבהלו מאוד כל אויבי כי המה חושבים להביא הרפה על ישראל בשיהיו ערלים לכך אמר מדה כנגד מדה הם יבושו ויחתו ויבהלו כנגע לפי שלא נבהלה נפשם במילה יבהלו בצות תליהם הצרה פתאום כי לא ניסו במילה וישראל חורגלו · לפיכך לא יבהלו כי ישראל מלומדים ביסורין מיום המילה · ובמזמור הבני אמר למנצח על השמינית הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' שהם יבדלו וגו' לפי שהמילה בשהיא להיותו נימול מערלת

תעב ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל העב"ב שב' ודרך חיים תוכחת מוסר · לכן שבאל שנאמר כי ה' לליך מיסרך וסמיך ליה להפיליך על מה שתהא צריך לחיים ההכחתיים ומי

שלא הוכנל ביסורין משודו קשה להבינו בכפל לשון ההסתפקות כנודע • והעכ"ב מי מפקפק להבינו מי שלא עיניה החומר במיין בגומות והסוכות למרק מעט העומות שבידו כי אדם מין לדיק בהרן כו' והמילה היא סיבה להרגילו ביסורין כחמור ע"כ זכו ישראל לשלשה גזכות יסורי המילה ולפיכך כתיב ה' י"ג בריתות על המילה כנגד התורה שנדרשת בי"ג מדות וזכו לה בזכות היסורין שנקראו ברית כחמור • וכנגד העכ"ב שנתנו בשפטר י"ג כמו שנזכר שלל ריב"ל דהוה יתיב מהלימר הכתבי דפיתא כו' וכמו שהרלו לר' מלעזר בן עדת תלימר נהרי דמכבי דפרכמת כו' • והרן ישראל נתנו ג"כ בשפטר שלשה עבד והם י"ג דברים שנזכרו בפסוק וברת ה' על מכון הר ציון וגו' כדאיתא במדרש התמומה שכנגד י"ג דברים שהתנדבו למשכן אמר הקב"ה אני גומל לכם לעתיד י"ג דברים שנא' וברת ה' על מכון הר ציון וגו' עיין ביקוט פרשת תרומה • גם נוכל לומר שי"ג בריתות אלו הם כנגד י"ג שנים הרחשונים שעדיין לא נולד היקר טוב וכנגדם הולרך האדם לי"ג בריתות אלו שבר ברת ה' אחו • שלא יפול בפח יבמו הרע שבא לאדם מבנעור לשלח ממעי אמו • זהו שאמרו במדרש אמר יצחק ליעמעלו בשבר ה' אתה מיכאני כו' ממדרש זו אנו למדין שמסירת מבר זה הוא דוגמת מסירת כל גופו של יצחק מה זה נסיון קף זה נסיון וזהו שאמר לו יצחק אחה מקפלר שעמדת בנסיון בשבר ה' ואני מתפלר לעמוד בנסיון בכל גופי • ולכך היה יעמעלו מתפלר בניסון בן י"ג שנה כנגד י"ג בריתות שבברתות עליה והורה שהוא עומד בברית היסורין ומקבלם בשמחה ויצחק השיב לו שהוא מוכן יותר ממנו לקיומו ובשן ועומד בניסוך מנעוריו משעה שניסוך נשמעה שאמר הדבר שלנו לעבוד מוסבע לעמוד בנסיון ולכבול היסורין הן בשחד מאבריו הן בכל גופו שהרי כשר שבל ברשם הגוויה ולרשמו בכולו • וזהו שאמרו"ל במדרש בשאמר הקב"ה לשמוח אח יצחק כו' אמר הקב"ה לא אחלל בריתי כו' עיין בדם"י פרשת וילא וכ"ל אמר הקב"ה לא אחלל ברית המילה כי במילה נפשבר יצחק מניפה כי רשמו בכולו וק"ל • וכמו לדבר זה מה שמסיים הבכרות בעקידה "עקב "אשר "שמעת "בקולי ס"ת ברית להורות שמעד המילה וברית היסורין זכה לסיום שלם בנסיון זה וזכה נשלם מה שבלינו לבאר במאמר זה בס"ד :

ח המילה סיבה אל השלום • גדולה מילה שלא נתלה למשה בו' :

אמר רבי יצחק דבי רבי אמי אמרי הכי ביון שבא זכר לעולם בא שלום לעולם שנאמר שלחו בר מושל ארץ וגו' • זכר זה בר ואמר ר' יצחק דבי רבי אמי אמרי ביון שבא זכר לעולם בא בברו עמו זכר

עמוד ב מאמר תעג זכר בא לעולם שלו' בא לעול'

זה בר וכתיב התם ויברה להם בירה גדולה • נקבה באה אין עמה כלום נקבה נקויה באה עד דאמרה מזוני לא יהבי לה שנאמר נקבה שברך ע"כ :

כמו שמותם כל הברכות היא השלום דברכת כהנים כי כל הברכות נרכין מלוי שלם מין שלום ולשלום תיתו צריך להחתם לפיכך השלום בא בסוף כי לא יפליר לחביו מלומה כי לא יחסר כל בו כך בחותם המילה השלום הוא הכלית לחכון ולהלילו לשר מחם בלות ברית קודם הכל הוא כדי להויך השלום בין עם ה' כמ"ש שם בחקותי הלכו ונומר • ונחתי שלום בחכן • וחק היינו המילה כמו ש בא : **הקדמת** ענין זה נראה לפרש בשני דרכים בנוגע לסיפר המילה סיבת השלום כי לא לחנם סיפר הכתיב מלחכי הלא חב לכלנו וגו' ומדוע נבגוד חיש בחתיו לחלל ברית חבותינו והיינו ברית המילה וכתיב שלא ידו בשלומיו חילל ברילו כי בשעדר השלום הכבי' מחולל • מ"ש המילה סיבת השלום ולפיכך לחמרו שלא נתלה למשה לפילו שעה אחת לפי שבבר נאמר חבור עלמים לפרים הגח לו חלק לבם עתה יחשמו שפתי' בזמן שישראל עובדין ע"ז הקב"ה מלריך להם לפו לחמם בשחלק לבם לילו ממתין כלל כ"ש עתה יחשמו ועטמו על דבר בחרנו במאמר כ"ג ע"ש בג' דברים • ואחד מהם הוא שעת"ג כל זמן שמלריכים בעבודם הם מחעטשים כי בכל יום ויום יהיו בהעדר הברוך בה ושלין בה ממש לבך הקב"ה מלריך להם כדי שילחו מעלמם כי המה הבל יהמין לחמם המריבה היא בהפך זה שחמיד היא מחחזקת והולכת לפיכך אין נכון להלריך להם כ"א להחמים מיד והפך לבך בא' עתה יחשמו ושם בחרנו כל העניו בחרובה וז"ש שלא נתלה למשה אלא אמרי שעה אחת ע"ד עתה יחשמו לפי שחילול המילה הוא העדר השלום כחבר יחבחר לפניהו בשני דרכים הדרך הרחשון הוא ע"ד שנחמר השם נבוך שלום

תעד סמך לעבודה של המילה וביאור דרש הגמל את יצחק

חלב חעים יפביך והוא מדר הפעודה שעשין ביום המיל' והיא בעוד' מריעי' ופיכך קיבוך הלבבות כמו שפרש"י בפסוק כי אחה עשית אחה גרמת לי שנומרים מוחי לפי שהבלחם מוחי ממחלים כו' וכן הוא לומר לשפו לי מכידי כוכתי בריתי עלי זבח ומפסוק זה למדו שמך לעשות פעודה ביום המילה לכך נא' לשפו לי פיהיו בשם פ"פ והנודה אחת ויבקרנו ברית שלום זה לזה עלי זבח היינו המילה שנמשלה לזבח וקרבן כנודע • ומעשה זה נקרא המילה ברית לפי שבמילה זו כל ישראל כורתים ברית שלום זה לזה כמ"ש בפנחס הגני נותן לו את בריתי שלום וכבר ידעת כי פנחס הוא מליהו והוא מלאך הברית ודבר זה ניתן לו במתנה על מבר קנא לאלהיו בזמן גלות מוצ והזמת הוא העדר המילה כמבואר בפ' פנחס במיבור זה במאמר ח"ב • ויהיה בריתות ברית זה דוגמת בריתא בין הבתרים שעשנו בין הגזרים כ"ש

כ"ם וק"ו בזרי גוף האדם והמשכיל יבין · ומעשה הטעם הזה עומדין סעודה ביום המילה הה"ד כורתי בריתי עלי זבח וז"ל סמכו הסעודה לפסוק ויעש לאברהם משתה ביום הגמל את יצחק כ"ג מל את יצחק וים להקשות הלא נאמר בפסוק זה ויגדל הילד ויגמל ואיך יתפכו לדרום פסוק זה על יום המילה ע"כ לומר לפי שמקרא זה כולו מדבר במילה שביום המילה נאמר ויגדל הילד לפי שיש מכלל הערלים שנקראו קטנים וכשויים שנאמר כה אמר ה' לאדום וגומר קטן נתתיך בגוים וגומר והזכיר אדום לפי שעשו ב"ח המילה כמו שלמדנו מפסוק חס לא דם שנאת וז"ש ירדפך · וביום המילה הוא נכנס בברית להיות מכיר ישראל שנקראו גדולים שנאמר ומי גוי גדול וגומר · זה"ש ויגדל הילד · ואמר ויגמל ע"ד שנאמר תהן למת ליעקב וחסד לאברהם כי לאברהם היה הרחמנות שהביא מדת החסד לעולם בשני דרכים הדרך הרחמנות הוא שהם הסד שעשה לזרעו הגופות במת שנעשו אל תכילה שהייה לויה לעוברים ושבים וזה חסד שאינו אל למת כי הוא מצפה להשלום גמול למעשה הדרך השני הוא עיקר והוא החסד שעשה עם הנשמות במה שהכניסם תחת כנפי השכינה כמ"ש לאברהם היה מגייר האנשים ושרה הנשים זהו חסד אל למת ומזינו בגמרא שזה נקרא חסד כמ"ש אל היולך שלך בכל יום מהלמידיו ושלומו להיכן הוא הולך והשיב לגמול חסד שפ הלי להכנסני דלי' ליה בנו ביתה ושלומו וכי בכל יום אית לך להכנסני והשיב לה וכי הלי נשמתה עלוותא ליה להכנסני גבאי כו' שנאמר גומל נפשו אוהב חסד ופשוטו שהיה עוסק בשלום כי זה גמל חסד עם נפשו והוא החסד החזיקו שגמל לאברהם עם כל הנפשות שנמצא שהילד ביום המילה הוא בגמל הגמול החזיקו זהו שאמר ויגדל הילד ויגמל שהיה גגמל הגמול החזיקו כאמור · לכך נאמר ויספו לי הסידי הם הגומלי החסד המתעסקים בשלות הילד כאמור זהו שמסיים ואחר ועשה לאברהם משתה גדול ביום הגמל היינו ביום המילה וגם הגמל מותיות ה"ג מל וכפשוטו ג"כ בדרך שנתבאר וזהו חסד של אמת מוהמו של הקב"ה וזיל המילה שנקראת חותם זהו שדרש רבי יצחק כיון שבא זכר לעולם בא שלום לעולם ושלום זה הוא מצד המילה ומצד הסעודה שעושין ביום המילה המסבבת קיומו הלבבות זהו שדרש זכר זה כך ובא כנגדו עמו שנאמר ויכרה להם ברית כי ה גדולה הבי בהדיא בשסעודה ידבר לפיכך דרש פעם אחד זכר זה כך שהוא נגזר מלשון כריס ולפן ופעם אחד דרש זכר בא כנגדו עמו והביא לראייה פסוק ויכרה להם ברית גדולה להורות שבסעודה ידבר והיא סיבת השלום הן מצד המכילה הן מצד הדברי התורה שאומרין על השלחן הגדול זה"ם כנגדו עמו הוא הכבר שאומרין עליו דברי תורה שכל נתיבותיה שלום זה שאמר מאי משתה גדול שהיו שם גדולי הדור פ"ל תע"ם שהיו כמה גדולים מ"ת לא חם לאברהם מלדבר בפניהם בד"ת ושתו שהוא היה לבני הבן זה"ם משתה גדול בד"ת ושתו

תעה בזכות המילה שובע בעולם ראויה מיוסף

בניין מסכתי · גם מוכל לומר ביום הגמל את יצחק דונמי למה בפרים בעקידה שער ו' על הרז"ל שעשה לה דרים במקום בינה שלא ייקר ממקום הניומפת היינו שלא ייקר מן המעשים רעים שנמצאו בקיצה עוותה כו' כמו כן הילד ביום המילה הוא שנמל מליקר ממקום הניומפת דהיינו פסולת מותרות הדמים שהייקרה מהם מסבבת כל הטומאת וכל עון ומשם והלאה הסיה יניקתו מאם לבינה הקרה דהיינו מן לאומה שנאמר כה דדיה יכווך בכל עת וגו' · הדרך הבני ג"כ מבואר ע"ד שנאמר הסם

גבולך שלום חלב חיטים שביעך כי בזכות המילה זכו הל הבטוח ודבר זה הלו למדין מיוסף שהבא מן המלייים המילה כמו שפ' רש"י על פסוק כל חבר יאמר אליכם יוסף העשו וזה לפי שהעלילה נקראת חרפה שנאמר כי הרפה לחת בניותיו לחיים חבר לו ערלה והנשב נקרא גם כן חרפה שנאמר ולא הקמו עוד חרפת רעב בגוים וחשב יוסף שחרפת הרעב בא בעון חרפת הערלה וזהו שאמר שהמילה היא מקום שעושה פירות היינו בזכותה יהיו הפירות בעולם וזהו שדרשו רז"ל ועבל זבר מקום שניכר בין זכר לנקיבה לפי שזכר לעון זה כך כשרו עמו כי הוא סיבת הטובע לאמור לאנס נקיבה נקייה בזה אין עמה כלום עד דאמרה מזוני לא יהבי לה · גם לפי שהמילה סיבה להלמוד תורה כמבואר למעלה כמה פעמים והתורה מזון הנפשי שנאמר לכו לחמי בלחמי וגו' ואין נותנין להדם מן הסמים מזון הנפשי כ"ש בזמן שהוא נותן לנפשו מזון המיוחד לה ויזוע שהזכרים בני תורה ולא הנקיבות לכך אמרו שהמילה במקום שניכר בין זכר לנקיבה וז"ש ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ לפי שהיה דור שהיה שופט את שופטיו אם לאדם לומר עול קיסם הוא מניא לו עול קורה כו' לפיכך הנשופים מוכיח ידיעם מלמד שעם דעת והורה ובסיבה זו התורה מונחת בקרן זוויות אין דורש ואין מבקש לפיכך ויהי רעב בארץ וכן אמרו"ל אין הנסמים נעשרים אלא בעון ביעול תור' כו' וז"ש גמרו שלא לעבור רעב על בזורת בתה ולא במעבר הבוחה לבד דבהו כ"ה גם במעבר שהאדם נותן מנופו דהיינו מעשרה אלויים אבר בעיר קטנה ורחם הנוייה אחד מהם כמו שפ' רש"י בפסוק והחכמה תעוז לחכם מעשרה אלויים אבר היו בעיר זה"ם חזל כשל זה אמרתי שהמילה שאתה בחמירה הני היא כשל זה המביא הטובע לעולם ומעשם זה מזכירין בברכות המזון הורה ומילה על בריתך שחתמת בבשרנו ועל תורתך בו' כי אלויהם סיבת הטובע כאמור ולפי שהמילה היא סיבת הטובע על כן נהגו להרבות בסעודה ביום המיוה כי הטובע הוא סיבת השלום בעולם כמ"ש הסם גבולך שלום חלב חיטים ישביעך ורז"ל אמרו כל מצלים שערי מבדח נקיע ואחי תיגרא ג"כ סיבת השלום כמבואר בדרך הרחמנות · ומי לפי שהמילה נמשלה לקרבן וכתיב ואכלו אותם אשר כופר

בהם

בהם גם כי אהוה מסירות שהקרבנות הם כנגד הפרישה שהקב"ה זן ומפרנס לותנו ומעשה זה המצוה המילה לקרבן כי גם היא סיבת הפרישה כלמור זה"ש בתליהו קנה קניתי לה' בעלות כי עזבו את בריתך את מזבחותיך הרסו . ר"ל אחר שעזבו בריתי המילה ח"ל הרסו גם המזבח שבני גם המילה נמשלה לקרבן כלמור לכך דרש רבי יצחק כיון שבת זכר לעולם בת שלום לעולם לפי שזכר לותיות זה כך ככר ושעודתו עמו בזכות המילה כלמור לכך הוא מביא השלום לעולם כשהעובא בעולם . ועניין זה כולו מבואר בספ' לעולם בחקותי תלכו וגו' ואתתי גשמיכם בעתם וגומר ונתתי שלום בארץ וגומר . וע"ד דאיתא במדרש הרבתי לם בחקותי תלכו חקים שהקקתי בהם שמים ואתן לא בריתי יומם ולילה חקות שמים ואתן לא אמתי . חקים שהקקתי

תעו ז' דברים נקראו חק

בהם שמם וירח שנאמר כה אמ' ה' נותן שמש לאור יומם חקות ירח וכוכבים לאור לילה . חקים שהקקתי בהם את הים שנאמר רגזמו ים חוקו . חקים שהקקתי בהם את החול שנאמר חצר אתי חול גבול לים חק עולם וגו' . חקים שהקקתי בהם את התהום שנאמר בחקו חק על פני תהום . חוקים שהם חקוקים על הים"הר שנאמר הוי המוקקים חקקי און . חקים המביאין את האדם לימי העב"ב שנאמר והיה כל הנאתר בציון ובירושלים קדוש יאמר לו ע"כ כבר הוא יהוע שהמילה נקראת חק כמו שאנו אומרין וחק בשאנו שם כי אנוה זו היא מן המצות שנקראו חקות לפי שהשטן והאומות מונין עליהם לומר מה העבודה הזאת לכם כמו עוכרוסרופים הרשע כמזכר למעלה בשאמר תע"ש ע"ש . וזה מיובב מה שתיינו בסנהדרין פרק חלק לכן הרתיבה שחול ושפשה ופערה פיה לבלי חק היים לקיים לותר

תעז לבלי חק למי שמשי' חק אחד

למי שמעייר חק אחד וכיי יותן אמר לא ניתה למריייהו לומר כן אלא למי שלא קיים אפילו חק אחד וכפי הנראה שרבני שניהם יוצאין מהיקש השכלי וזה מבואר כשתדקדק בדבריהם שם לא שנאמר שמילה ידברו שנקרא' חק . אך אמר תדע ואמר אחד ולא פליגי ובמצוה זו גופא לומר שם אמר המילה לבד ניתול מדינה של גיהנם לפי שהמילה שקולה כנגד כל המצות עשה שבתורה גם העובר עליה לף אם קיים כל מצות עשה לא ינקה מדינו של גיהנם . לכך נאמר שם בחקותי תלכו וגו' . וחביב ז' מיני תועלת שנמשכו במילה זו . התועלת הראשון הוא שהמילה קיום שמים וארץ . השני הוא שהיא משלמת בין האומר והלוכה . השלישי שהיא סיבת השלום בעולם כלמור . הרביעי הוא שבזכות המילה הקב"ה עומד מכשא דין ויושב על כסא רחמים . החמישי הוא שבזכותה לא יכלו לכלותם . השני הוא שהוא סיבה לכניסת היה"ר . השביעי הוא שהוא סיבה להביא את האדם לימי העה"ב . וזהו שנאמרם במדרש זה . אמר

לאחד א בקיום שמים וארץ תלוי בה שנאמר שם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא אמתי זה"ש חקים שהקקתי בהם שמים וארץ ב שהמילה היא סיבת השלום החיצוני והפנימי זה"ש חקים שהקקתי בהם שמם וירח כו' השלום שבין הבריות והוא מתייחס אל המצוות כי הנר נקרא שלום בית בלשון חז"ל כי מצד החוב שלום בעולם וכשאבר אחד חוסך ויהי לילה בו תרמו כל חיתו יער תלו הרמשי' כו' ובדר' שהשלום הוא מצד השובע רמוי לייחס גם שלום זה לשמים וירח המכשלין התבואה כמו שאמר וממנך תבואת שמם וממנך גשם ירחים . הפנימי הוא השלום שבין האישה שנאמרה למאור הגדול ובין האומר שנאמר למאור הקטן אשר ממשלתו בעולם הזה הדומה ללילה ונאמר לו לכי ומעטי את עצמך כו' כי מתוך מיעוט האומר שלום יהיה לו מביא ומתוך . ג שהמילה סיבת השובע בעולם זהו שאמר חקים שהקקתי על ים כמו שאמרז"ל כל העולם מתמלית על ים תוקיעם הוא שותה כו' . ד שבזכות המילה יהיו ישראל ניצולין מגהנ' כמו שאמר ערוך נהן לירמיהו יזכור לעולם ברית שפפי' בזמן שהקב"ה נותן את ירמיהו לערוף ערך מ"מ יזכור לעולם ברית המילה כי מעשה זה נאמר להראות במילה כי אף האומן שיתיך זה"ש חוקים שהקקתי בהם את החול לפי שהרשעי' נמשלו ליש זועף של' הוי האומן עמי' כהמות ימי' יהמיון והשדיקי' נמשלו לחול של' ואמתי את זרעך כחול היש ולא לעניין הדיבור לבד נמשלו לחול אלא לעניין שאין האומות יכולין להם כי האומות נמשלו לגלי הים כמ"ש כל מסבריך וגליך עלי עברו וכן אמרו במדרש מה הגל כל אחת עולה ומוסכת להניף את כל העולם ומיד כשהיא מגיע לחול היא נשברת והאחרות רואות מה שקרה לראשונה ואינה נכנעת ועולה גם היא כך פרעה וסיסרא וסנחריב כו' כמו שנאמרו בחיבוריהו עיר גבורים בשער התשובה בסי' ג' ע"ש ובדרך זה נמשלו הרשיעים לחול שהגליס נשברים בו וכמ"ש חיני חולה בם . חיני כלים והם לינן כלים שנאמר כי תעשה כלה בכל הגויס אשר הדחתיך שמה ואותך לא תעשה כלה וכל זה בזכות המילה לכך נאמר אשר שמתי חול גבול ליס הוא החול שמשימים בו הערלות . ה בזכות המילה שקב"ה מהפך דין לרחמים זה"ש חוקים שהקקתי על התהום כי משפפי הסי"ת נמשלו לתהום שנאמר משפעיך תהום רבה זהו שאמרו שם של רחמים במילה מי יעלה לנו השמימה כ"ת מילה וס"ת השם של מרבע הוא שם של רחמים זה"ש כי הגדלת על כל שמך שנאמר כי תמרתיך כי תמרתיך היינו המילה שנקראת בשמירה הגדלת על שמך לקבוע המילה ברחם התיבות והשם בסופס הס"ך כי הגדלת וגו' . ו שהמילה סיבה להכנעת היצ"ר זה"ש חוקים שהם חקוקים על היצ"ר . ז שהיא סיבה להכיחו למי העה"ב ולהשיבו מדינה של גיהנם זה"ש חקים שהקקתי את האדם לעה"ב שנאמר והיה כל הנאתר בציון וירושלים קדוש יאמר לו בזכות המילה שנקראת קדוש כמו ונאתיתו מחס בחות . בריית קודש זה שנאמר

שם בחוקותי תלכו ונומר והזכיר ברמז בהוך היעודים הטם כל בעבוה

תעח ביאור הפ' אם בחקותי תלכו

דבריט הלו שהנחנו . א קיום שמים וארץ זה"ם ונחתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה הרי קיום שמים וארץ . ב שבזכותה יתקיימו לחתם לבצוע זה"ם והכלתם לחמכם לשובע . ג הבטוח החיצוני והפנימי זה"ם ונחתי שלום בארץ . ד שיהיו ניצולין מן החומות שבמלו לחיות שנאמר דמיונו כהריט יכוף וגו' . לכך אמר ורדפ לא העבור וגו' . ה מדת הרחמים שיקדים תוקף הקב"ה למדת הדין זה"ם הרי ה' אלהיכם . ו הבטחה היא"כ חויב פרישי זה"ם ודפקתם את אויביכם . ז תעה"ב זה"ם והתהלכתי בתוככם והוא ע"ד שדרשו רז"ל שיהיה הקב"ה לשייל עם הצדיקים בגן עדן וכבודו ביניהם כו' עיין ברבינו בחיי פרשת בחקותי ומאמרו כל העניין בלתי היעודים הלו בזכות המילה שנקראת חק מעשה שנאמר לפי שהיא גורמת שובע המזון שנקרא חק כמו שהזהירנו לחת חקי וכמו כי חק לישראל הוא והיא מקור ומפרנסת לכל המצות כמו שהזהירנו שהוא הפותח והסוגר כך המילה היא יסוד כל התורה עד שרבותי לומר שאפי' תלמוד תורי נדחה מפני מילה בזמנה כמ"ש מצצ

תעט משה נענש על שנתעם' במלון תחלה

משה רבי יהושע בן קרחה אומר גדולה מילה שכל זכיות שעשה משה רבינו לא עמדו לו בשעה שנתרשל מן המילה

כו' ק"ר יוסי מ"ו לא נתרשל כו' אלא מפני שנתעסק במלון תחלה . ומה שאמר אלא הועילו לו הזכיות הוא כדברי רים לקיים שאומר למי שמעייר חק אחד כי המיל' שקולה כנגד כל המצות וא"כ לא יוכלו להכריע כל הזכיות שהיו לו משאר שהיא שקולה ככל המצות ובודאי לא קיים משה אלא העיקר כל שהוא במלון כמו שאמר אלא מילה שעשה העיקר טפל אלא במלון כמו שהזהיר רומז למה שנאמר ביהושע לן בתוך העמק ודרשו רז"ל שהיה לן בעומק של הלב כך משה היה לן בעומק שהלבה כי חצב את"ם קודם כל ומן השמים עשבוהו לומר שמיל' דומ' הכל ובמאמר זה נתחוק ענייני המילה וכן מצינו במלאכי שהיה מחרון לנביאים ותחת דבריו בשבח המילה הוא שאמר וידעתם כי שלחתי אליכם המצוה הזאת להיות בריתי את לוי ונומר כי בריתי זה ניתן לשבט לוי בתחנה לפי שמלו במדבר כדלתיה בפרשת ותחת הכרכה .

תפ ביאור פרשת ברית הלוי שבמלאכי

בריתי היתה אתו החיים והשלום כד"א בדמיך חיי . והשלום הוא בדרך שנאמר ותחת מדרשת בדרך מן הדרך שיתחת בריתי הלוי וגו' אלי נתתי לכם שפלים ונבזים הורה בזה שלא נלו ישראל עד שחללו המילה כדלתיה במדבר מה לידידי בביתי אמר ר' יצחק בשעה שנתרצה ב"ה מלא הקדום ברוך הוא לאברהם בב"ה אמר לו מה לידידי בביתי אמר לו על עסקי בני בחתי ח"ל בניך חטאו ונלו כו' ומסיים שם היה לך לזכור ברית המילה ח"ל ובכר קודם יעברו מעליך ומאמר זה רמייה שלף הם יהיו ישראל נקיים מכל חוטא ומטה יגלו בזכות המילה שהרי בניה נתחנן ידוע שעברו על ע"ג ג"ע ב"ד החמורות ותעפ"כ אמר מאברהם היה לך לזכור בריתי המילה וזה דוגמת דוד שרחם עליו ערום מכל ונתקררה דעתו במילה . הלא אב אחד לכלנו וגו' והרחייה עליהם שהמילה בחה לחוץ השלום בין עם ה' אלה ובדרך שנתבאר למעלה . בנוסח יהודה וגו' כי חילל את קודש ה' היינו בשר קודש יעברו מעליך ובעל בת אל נכר כי המילה מסמל את המצעל החמור למעלה יכרת ה' לאיש אשר יעשנה שנאמר ועל זכר אשר לא ישמול בשר עלילו ונכרת ונומר . וזאת פניה העשו בסוף דמעה את מזבח ה' כי המילה נמשלה לקרבן ובביטול המילה נהפכ המזבח כמבואר למעלה . ובנדת בחמת נעוריט היא מצות המילה המזדווגת לאדם מעוריו ופיים דבריו ואמר הנני שולח מלאכי ונומר ומלאך הברית אשר אתם חפצים וגו' . ויבא מלרף ומטהר וגו' ר"ל יחזור בריית המילה לאיתנה וכבר אמרנו למעלה בשאמר אם"ם שהמילה בחה לנרף ולזקק את האדם מחלודת חומרו להבדילו בבור הנסיון והניסוי ואמר הבדילו המעשר אל בית האוצר ויהי נא טרף בביתי כבר אמרנו למעלה שהמילה נקראת מעשר לפי שהיא חלק עשירי מעשרה אליהים ויהי נא טרף בביתי כי בזכותה יהיה שובע בעולם כמבואר בשאמר תע"ה ובחנוני נא בזאת היינו במילה שנאמר זאת בריתי אשר תשמרו . ואחר שהזכיר בפסוק הזה תכלי שולח מלאכי ענין הגאולה שהיתה בזכות המילה נעתק לבאר גם לעפ"כ יזכו בזכות המילה זה"ם כי הגה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים ונומר וזכרתם לכם ירמי שמ שהם נדקה ומרפא בכנפיה וזה ע"ד שאמרו בב"ר לתת החכב המתכפת בב הוגת בשם רבי תבת שאמר בשם החכב זו מילה

להט החרב זו המילה והתורה

שנאמר עשה לך תרבות נוריט . ובנין שאמרי החכב זו תורה שנאמר וחרב פיפיות בידם רבי תבדימי שאמר זאת לתת החכב לתת זו ניכנס שנאמר ויהיה תוהם היום הבא החכב זו מילה אמר הב"ה מי מניל את בני מתת לוהם קול תומר זו המילה שנאמר לא תירא לביתה מבלג כי כל ביתה לבוש שנים מבלג זה ניכנס שנאמר מבלג בשלמון כי כל ביתה לבוש שנים זה דם מילה רמז למה שדרשו פסוק אם לא בריתי על התורה ועל המילה כי שקולים הם ובניהם מדריגין את האדם אל החייט הנלחייט בב"ע זה"ם ויבאן מקדש לב"ע את הכרובים ואת להט החרב ר"ל קודש שיבא לב"ע אז ערוך הוא החילה לתורה שנאמרה בכרובים שהיו על ארון העדות והחרב היינו המילה לשמור דרך עץ חיים כי התורה עץ חיי היא ומילה כתי' בדמיך חיי ואמר לא תירא לביתה מבלג מעפ"י שבמקום אחר דרשו חבלג בשלמון שמלגין לו גיהנם מ"מ נאמר לא

היתה ניתה מהעדר השלג לפי שהמילה מלגנת לו הניהנס כמו שלגנה לו חום הטבעי ומוהרות הדמים כי מטעם זה עושין מילה מליפה ופריעה מילה ומליפה לשון רחיתת הדם החיתוך בשבר והמליפה נדם כי שניס הלו הם רחם לרחיתת החתות והפריעה לשון גילוי שע"י זה יתגלו המעטים הטובים ומי שמל ולא פרע כאלו לא מל שאם לא יתגלו המעטים ח"ב לשות שמל ופרח ולפי שהמילה מלגנת חום הטבעי על כן הלגן גם האם על ניהנס לכך נאמר ורחמה לכם ירמי שמי שאם נדקה ומרפה בכנפיה היינו זכות התורה שנמשלה לשמש החמיתי במליתת הבי"ת כמ"ש ומכנפי תחזה תלוה ובדרך שהחבור בפרשת וירא תלינו ה' זה"ש שאם נדקה ומרפה בכנפיה כי המילה היא רפואה לנוף ודומה את הנעשים בדרך שהחבור במקומו והתורה לכל בשרו מרפא ובזכותם נזכה לחיי עולם ולגאולה העתידה לבא במהרה בימינו כמ"ש ימינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה כי המילה סימת החיים שנאמר ואומר לך בדמיך חיי וכתיב ואל ה' תלחיך את לבבך וגו' למען תייך • כי כמו שנגלה הב"ה לאברהם ליפלותו ביום השלישי בהיותו כואב כך בהיות שבחל כואבים ודואגים בעצם הגלות השלישי יחיינו תל מיומים דהיינו גאולה מלרים ובכל לך שלח היו קיימים נלח לך ביום השלישי בגאולה שלישית יקימנו לפניו נלח ונחיה • תכי"ל :

חתימת שער המילה :

יסוד מוסד שתין הקב"ה מדרה שכינתו על הערלים כמ"ש ניתולו תתו וירח ה' תל תכרם כתכותר בפרשת וירח ותרז"ל תין הקב"ה מדרה שכינתו תלח על תכם נגור עשיר ועניו וכלן ממשה כו' • וא"כ בוודתי המילה מסבבת כל תרבע מדות תלו א התכמה כבר תמרנו בהרבה מקומות שהמילה סימה גדולה לפתיחת מקורי התכמה והם הלב והפה והלשון הימולים תחה • ב הגבורה כבר מבואר שהיא הגבורה כמבואר פרשת ותרח • והעושר ע"ד שבתרנו בפרשת מקן שהעושר והעוצב נת לעולם בזכות המילה או העושר התמיתי דהיינו לשמות בחלקו המיומד לו מהכרמי ולהרחיק המותרות כמו המילה שהיא בעצם הרחקת הדמי' המותריים המסבנים רחיתת התתות • והעניה היא בעצם המיעוט שימעט התדם תת עלמו כמו שלמדו רז"ל מפסוק כי תהם המעט ובבר זה נעשה תלל התדם טבע מוטבע מיום שנימול כי המילה היא בעצם המיעוט התבר הרתמי כך נרין התדם למעט כל נבהות רתשים תוגו • ותרבע עקבים תלו רתיתי למעוח להם פתך על דרך הלשה ממאמר תחר שנמצא בחיכה רבתי בפסוק רבתי בדיעות ד' מיומלים תתו לתחיתת כו' עבד לון תריסעון כו' ומפיק שם שהבעל בית ולתחד נתן מיתה שבורה • לסוף ספרו בלילה בגעות הבעל בית • תחד תמר שהמיעה שהוא שוכב עליה היא שכורה ותלויה בתויר ולית תמת דמיך תלת תתרעת • ותחד תמר שהשבר שתכלנו היה בו טעם כלב • ותחד תמר שהיין שנחינו היה בו טעם קבר ותחד תמר שהבעל בית לינו בתו של תבינו תלח ממזר כו' ומפיק לסוף שהכל היה תמת • ודבר זה יוצא מהיקש השכלי שמת תמר שהיו כולם נניתים כבר ידוע שבבית שני כבר נחתמה הנבואה מימות מלתכי הנביא ועוד שאם הוצא שהיו נניתים ח"ב למה לא הרגיש כל תחד מהם בכל ד' דבריס תלו • על כן לני לומר שממאמר זה נתפס ונכתב בספר לנלות מוזן לנעים שיהיו נזהרים שלא יתכלו מפת בנו של היקה"ר המכין מטעמים לפני התדם כמ"ש כי תשב ללחום תת מוסל וגומר ופשוטו כל הענין מדבר ביקה"ר כמ"ש תל תתלו למטעמותיו כי הוא לתם נזרים • ובילר כאן בד' תנשים שבאו מירושלים מקום מיומד להשרות שכינתו יח' והוא כמו לד' כיצות תלו תכם נבור עשיר ועניו המיומדים להשרות שכינתו יח' עליהם כי זוכין הם לזה התכלית מלד המילה כאמור ונתלבתו תל היקה"ר שהוא בעל הבית התומני ומעמו מסעודתו תשר הכין לפניהם בערב ר"ל מעודה נשמים ומומרים והאומר מתייהם לתשבת הערב נעודע תחר זה מיד הכניסו בחפרוני הסעודה ההיא ופפרו ניניהם ד' כיצות תלו התשרוות הנתלים בזה האומר ובכל מטעמיו כל תחד לפי עניינו • כי התכם הוא הרואה תת העולד שמר שבעל סעודה זו תינו בן תביו ר"ל הרגיש שהבאתם נגזרה מהקב"ה והוא יח' תביה • ואומר נגזר מלד ותם ומעבר יצמח כמ"ש רז"ל ג' בוחנין בתדם כו' תד ותם נותנין האומר כו' והקב"ה נותן בו רוח ונשמה כו' ות"ב האומר תינו בן לתביו שבשמים ות"ב תין רלוי ליך לתביו ולתוי לרומם תלקי הנשמה הנגזרים מתחו יח' וזה"ש א התבמה הרואה תת העולד היינו שרואה מדין מקום הולדות ניניהם וזה ממש בדרך שאמר עקביא השתבל בג' דברים כו' מדין בחת כו' ובדרך שהחבור באמר קע"ד ע"ש • ב העשיר האמיתי השמח בחלקו האמר שבשעודת היקה"ר יש בה טעם כלב ע"ד שמ' והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה בך היקה"ר מסיחו לאסוף הון עתיק וכסיהה זו לא יבבע לעולם כמ"ש שאמה מוהב כסף לא יבבע כסף ומקם שם בדבריו הבבר כי כמו שהבבר תינו מהקייס כ"ח במלת בך הממון מלת ממון חסר • ג הגבור האמיתי הוא הכובש את יצרו המסיתו ליך תחר תעוני בני התדם הרוב נתן ומחוש בקר כי מלד היות התחות הסם מהשו לת ביוהר ולריך התדם זירוז למהול ביצרו ולמעט התחות הסם • הוא היה תומר תף ממרא דשתין ברמשת פעם קברת הוא ליה כי היין הוא מושל לכל תחות העה"ז כדאמר תרתי בלבי למשך דין תת בשרי וגו' וכמו הוי גבורים לשחות יין שבמקום שהיה להם להיות גבורים לשחות והוא היה תומר טעם קברת הוא ליה ע"ד שאמרו"ל שהאוכלים על השלחן ואין ביניהם דברי

תורה כתלו תכלו מזבחי מתים כו' ורמייה מקבלות התפוה לו יתמר על כביכול היה"כ יזכור לו יוסף המיתה כו' • ד העניו הוא המספיל עצמו עד לתרן הוא היה אומר ליה לגה דמיך חלא תתרעא כי מושב שמיטתו שבוכה ע"ד מתוך מתוך הוי שפל רוח שתקות תמוס רימה • הגה זה המשכיל נקח לו התעוררות יתירה לבלתי לכת תחב עצת יצרו המסיתו לעשותו רשע וגם רוח ברתותו שלא לעולם יבכך במיתה גבוהה מן התרן • כי בתחת היא שבוהה כי סופו יושב על התרן ותקותו רימה ותולעה ותיך יכסוהו זה"ם תני תולה בתויר כי על כן הוא נקרא גם רוח גבוהה לכך אמר ליה לגה דמיך חלא תתרעא לו שרלא להספיל עצמו עד לתרן לו שזכר כי הקוה תמוס רימה כתמור ומסיק שם במתני שהנסיון עשה הבחינה כי נמצא שבכל היה אתת ואז לא יתכל עוד מסעודת יצרו הבוער בקרבו כתם וכתחון נורא כי על כן אמר תתו לתחינת כו' וכל התעוררות הנפלא הזה בא לתדם מצד המילה כי מגידה הוא זוכה להיות מד' כתות תלו תשר עליהם הקב"ה מברה שכיתו ומצד המילה יזכה התדם להשרתת השכינה כתמור וזהו בעצם סיבת החייט הנאמרים כד"א כי עמך מקור חייט וגו' זה"ם במילה נדמיך חיי כי יזכה לילבך במקור החיים עד תשר יקיימו לפניו נצח ונחי':

פדיון הבן

מדבר בפדיון הבן אמה ה' סלעים דוקא ולמה לסלעים יוסף ומעם נרכת שהמיינו:

ופדויו מבן חודש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים:

נרסינן בפסיקת' והילקו' הביא מדרש הזה בשלי וז"ל מעשה ברבי חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים אמר הכל מעלין ואני איני מעלה יצא חוץ לעיר וראה אבן אחת ופתחה וסדקה ואמר להעלותה לירושלים • נזדווגו לו חמשה בני אדם אמר להם מעלים אתם לי האבן לירושלים אמרו לו תן לנו ה' סלעים ואנו מעלים לך את אבנך לירושלים ובלבד שתתן אצבעך עמנו • נתן אצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים ביקש ליתן להם הסלעים ולא מצאם אמר שמא מלאכי השרת הם כו' • עכ"ל:

עמוד כא

מאמר תפב

מעש' ברבי חנינא בן דוסא שראה בני עירו מעלין נדרים ונדבות לירושלים אמר הכל מעלין ואני איני מעלה יצא חוץ לעיר וראה אבן אחת ופתחה וסדקה ואמר להעלותה לירושלים • נזדווגו לו חמשה בני אדם אמר להם מעלים אתם לי האבן לירושלים אמרו לו תן לנו ה' סלעים ואנו מעלים לך את אבנך לירושלים ובלבד שתתן אצבעך עמנו • נתן אצבעו עמהם ונמצאו עומדים בירושלים ביקש ליתן להם הסלעים ולא מצאם אמר שמא מלאכי השרת הם כו' • עכ"ל:

הן אמת ניכן הדבר שמרמה זה אתר הרתו המלאכים לרבי חנינא בקשו לגלות לו סוד ה' סלעים של פדיון הבן וכי הם סיבה לגלות לעמו לך כשילפו פדיון ותירות התור' שמשלה בה' כסף לו סלעי'

הקדמת עניין זה מבואר בשיתקר אתר מהות פדיון זה כי גם לת זה לעומת זה עשה המלהים פדיון הנפש המשלת ופדיון הגופות נופלין תיכות בתיכותם בשוה כי ים פדיון נופשי ופדיון נפשי • כיצד בשבור יצוע טעם פדיון הבכורים לפי שהציל ה' את בכורי יצרתל במצרים ביום הכותו כל בכור במצרים וח"ב להמה זו למה לת יצטרכו כל יצרתל לפדיון כי כתשר נשבע פרעה ותילו ויצרתל ניצולו וכולם היו בתוותו גם ולמה לת יצטרכו לפדיון כמו הבכורים. ועוד שהרי גם יצרתל בכלל נקראו בכורים למקום ב"ה שנאמר בני בכורי יצרתל וכתיב קודם יצרתל לה' ח"ב כשר הקדימם לעמו יתברך ולהם משפט הבכורה ליקח כפליס פי שנים בנחלת העה"ז והעה"ב • גם ים לחקור ולחור בחכמה בעטם תמשה כסף דווקא תם הוא כדברי רבינו בחיי שפי' בפרשת ויצא שתמשה כסף עולה לעשרים דינרין והוא כדי לכפר על השבעים שתכרו תת יוסף בכור רתל בעשרים כסף ח"ב למה יצטרכו הבכורים דוקא לפדיון זה ולת כל יצרתל בכלל תברותו • לך שבשי הגרלה שכל הפרטים התלו הנעשים בשתם בכור תם זיווג ולימוד על קדושת בנו בכורו יצרתל ודומה לו תכל לך • כי כמו שכל בכור קודש הפדיון הוא קודם גמור לה' וכל זמן שהוא בקדושתו אין תן הרשות שישתמש בשום עשק גופני כי הכלי של קודש לית שישתמש בו תול ולפיכך היתה העבודה בבכורות קודם שנפשלו בעגל כי תי שהוא קודם לה' רתו שלא יתעשק בשום עשק גופני כ"ת בעבודת הש"ת ומפעם זה תלם עשו הבכורה ואתר תה שיבה של עבודה זו תם יהיה שיתעשק כל ימיו בטהרת הקודש ח"ב למה זה לו חיים לכך אמר הגני הולך למות עליה רמה לביטול פעולותיו שתיי הנוף הלויין בהם לכך ויבז עשו הבכורה • וח"ב תיפה תה יעשה המדש הגדול בין שני מצרים שם יתעשק כל ימיו בעבודת הש"ת ח"ב שתלכתו תתי נעשית ושם יתעשק גם בעשקי הנוף ח"ב יצא תבכורתו ותת קודם ה' תילל כי נשתתם חשתים של תול בכלי קודם כי כבר נתקדשו זרע יצרתל כלו למקום ב"ה ונתבכרו לו בפשר רתב כתו שנאתר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קודם וכתיב בטרם תצא תכרה הקדשתיך וכתיב בני בכורי יצרתל וכדי לעשות פשר דבר בין שני קצוות תלו ה' פדות לעמו בזות התורה תשר תכר ה' לעמו וה' תומני תורה הם בעשר ה' כסף כד"ת תמרות ה' תמרות תהורות כסף נזוף וגו' תו ה' סלעים כמ"ש הלא כה דברי יתם נאם ה' וכפעים יפוצץ שלש ותרש"ל תה הסלע הזה תתחלק לכתה ניצוצות כתו כן דברי תורה תתחלקין לכתה פנים • תעש"י שפעיתו יובן על סתם תכן תו צור ת"ת טוב לומר שסלע זה היינו התטבע שלש התחלקות לכתה תי ניס ותלקים לדינרים ולזוזים ולמעות ולפונדיון ולתיסר וכתם סלעים תו כסף ההוריים תפשה נתן לבנו בכורו יצרתל כד"ת תרות על הלומות של תקרי תרות תלע תיכות כו'

וחיכות זה הייטו שיתכל כל ימיו בחולין שנעשו על שהרג הקודם והוא שיתכון בכל עסק נופני לפס ממים כדי שיהיו כל חיבריו חזקים לף ברימים בעבודת הש"ת ע"ד בכל דרכיך דעהו וע"ד נגדך ה' כל תמיד והתוכל על כוונה זו לף הרימות הנופני עבודת הקודם תחשב לו וזכך זה הרשירה תותנו זאת התורה תאר מסר ה' לעמו והורה לנו הדרך תאר לף בו בתוף שהורה הרשועה לכל אדם להתעסק בכל מיני עסקים נופניים ויאמר על כל פנים בקדושתו ובכוונתו ולא יצא לעולם ממנה ומן הקדושה תאר קידם הקב"ה ידיד מבטן וזה"ש חירות על הלהות ומי שתייטו תוכל על כוונה זו תת קודם ה' תולך ותועל בקדושתו כתמור • וזהו הפדיון הנפטי שתמרנו שפדה ה' תת נפש עבדיו בה' סלעים התוריים בתוף שתפסו בקדושתם וזהו בעלם טעם פדיון הבכור ה' סלעים דהייטו הפדיון הנופני כדי שהמשכיל יקח ליתוד ותשל על הגאולה ועל החשיבה על הבכורה תאר קידם הש"ת בה תת בנו בכורו ישרתל שהיו לו פדיון תחר לנתת ידי שניהם כתחד תם לת בה' סלעים התוריים כתמור • ועוד שה' סלעים דהייטו עשרים דינרים הם פדיון נופני כנגד תלקי הגוף והנפש שנכללו בתספר עשרים כתבואר בעקידה פרשת כי תשא על פסוק עשרים גרה הקל הם כנגד עשרה כתות נוספיות ועשרה נפשיות ותעשם זה נוסף הב"ה לתת כופר על נפשו בעשרים דינרין כנגד עשרים כתות תלו כתמור וזולת זה יש בה' סלעים תלו סוד הגאולה שיפדה הקדוש ב"ה תת ישרתל תכל נשמותיו בזכות ה' ככף התוריים בסוד תומרו ותכרה לי בתחשת עשר ככף רמז לנ' בכורים שיהיו נפדין כה' • א הב"ה נקרא בכור לכל נתלת כתבואר בנוח סלוח תאמר רתשון פ' ט"ו שלכך היתה העבודה בבכורות לומר לפי שהוא יח' בכור ורתשון לכל הנתלות רתוי שיעבוד תן הבכור שבתדם עכ"ל וזה יזוע שכל זתן שישרתל בגלות הבכירה עתהם שבן הכתיב הב"ה גאולה לעלתו כת"ם ובב ה' תלריך תת שבוחך ותרז"ל יפיב לף נאתר כ"ת ובב וכתיב ובתת נאולי בתה • ב ישרתל שנקרתו בכורים לתקוס ב"ה • ג תלכות בית דוד שנקרתו בכור שנת' לף תני בכור תתנהו • וג' בכורים תלו נפדין כתחד בזתן הגאולה • ולב' פדויים תלו תניטו בתסורת שלשה פעתים פדוח •

א ובתחי פדוח בין עתי

תפג ג' פעמים פדות בתסורת

וגו' • ב פדוח שלח לעתו • ג והרכה עתו פדוח • א פדיון בנו בכורו ישרתל

זה"ש ובתחי פדוח בין עתי • ב פדיון תלכות בית דוד זה"ש פדוח שלח לעתו כי לעון שלח תורה על הגולל שיפלח לסס כי על עסק הגאולה לף יפול ל' שלח • ג פדיון הבכירה זה"ש והרכה עתו פדוח הייטו עתו תתם וכל ענין הזה נרתז בתתר שהתחלנו בו שים לדקדק בו לתה תבעו תתנו ה' סלעים דוקא ותה היה ענין התשבע • והנראה בזה שרבי תניטא רשה תת כני דורו שהיו תתפלגין על בנין בית הבחירה ועל ירושלים שלא יהיו לתרבה וזה"ש שהיו מעלים נדרים ונדבות לירושלים כד"ת תסר נדר להביר יעקב עד תתקת תקום לה' וגומר • ותתר שהיו מעלים בתחשבתם להתנדב ולידור נדר לה' לירושלים בשביל העיר הקודם תתר הכל תעלין ותני תיני תעלה רשה תבן תחת כו' רתז לכנסת ישרתל שנקרתו תבני זכר כת"ם כי תבני זכר המה תתנוסטות על תדתתו • וכתז בהעלות תבן זה לכנסת ישרתל • ופתחה פיתותי תותם קודם לה' כד"ת פיתני כתותם וגו' • נזדווגו לו ה' תלתים ובקשו ממנו ה' סלעים כו' כתז לו שבזכות ה' סלעים של פדיון בכורות יזכה בנו בכורו ישרתל על גאולתינו ועל פדות נפשינו • לף בתתלי זה פיתן תקבשו לתוכו והוא בפיתעבד בכוונה זו הפדיון הנפש בה' סלעים שהתורה נתשלת בהס והתורה רתוזה בתתבע כתו שנתתר כתובים תלהים ופתיב קשרם על תקשותיך ר"ל ה' תקבעות כנגד ה' תומתי הורה דהייטו ה' כסף תו ה' סלעי' כתתר' נתן תקבשו לתוכו ונתלתו עומדי' ביכולני' רתז שבזכות הסלעים התוריים יזכו לעמוד בייכולים ופדויי ה' ישובון ובתו ציון ברנה • ותתחילה לף הבין ר' תניטא כוונה זו היה שבור שהס בני תדם עד שנתלתם על דרך הגללה תז הבין תידושם שבדרך הנסתר דברו תליו . תבואר ממתם' זה ענין פניתי הכתוז שה' סלעי' תלו פדיון נופני דהייטו להתיר תליו תשתעי חול בעוד היותו בקדושתו בתתור ופדיון נפשי לגתול שה' סלעים התוריים הנפש המשכלת שים לה ה' שתות נפש רוח נשתה יחידה תיה והיא דומה לגולתה בתתם דברים כנודע ממתם רז"ל ולפיכך לף ניקן פדיון זה כ"ת לבכורים כדי שבנו בכורו ישרתל יקתו לימוד וזיכוי לעמוד על נפשם ויקר פדיון נפשו בעיניו וחדל תעשות תעשה חול לגתרי ובזה נשלתה כוונתו יח' בתקן הורה שתתר ותתם תהיו לי ממלכה כהנים וגוי קדוש וכתיב וביום הביכורים וגומר כי בעשם היום ההוא יום תתן תורה נהכבכו לתקוס ב"ה וחזרו לכתות שהיתה הכוונה קודם שחטא תדם הרתשון כת"ם תתרתי תלהים תהס וגומר וכתתר היה לתדם פיס קלקל בתכילת עין הדעת פסקה הקדושה תנך הזוהתת שהשילה הנתש נחוה וכתתר עתדו ישרתל על הר סיני פסקה זוהתתן וחזרו לקדושתם כתמור • ועשה הפדיון תחר י' יום תחר שיצא תכלל נפל הוא דוגתת לפדיון תתם שלשה התוריים תחר שיצאו כל הנתלתים תכלל הנפילה כי קודם תתן תורה היו נחשבים לתוהו ובוהו והיו קרויים תל הנפילה כתז"ל תס לת יקבלו ישרתל התורה תחזיר העולם לתוהו ובוהו ותתר שיצאו תכלל נפילה זו פדה ה' תת נפש עבדיו כתמור • ולגודל ענין תצוה זו תתו רז"ל תצוה זו תכלל הדברים העומדים ברומו של עולם שהאב תייב לעשות לבנו כתרז"ל ה"ר האב תייב בבנו למולו ולפדותו ולתלתדו תורה ולהשיאו אשה וללתדו תומנות וי"ח לף לפשיטו בנהר ת"ש תיוחיס הוא • תלו הס בשלש הדברים שעשה הב"ה לבנו בכורו

תפד האב חייב בבנו למולו ולפדותו

בכורו יברכנו. למולו שנאמר ומל ה' אלהיך את לבבך. ולפדותו היינו דכי. שלשים הסוגריים שלום ה' פדות לעמו. ולזמנו הוקה שנאמר כי ה' מלמדך להועיל וגו'. ולהשיאו חפה כמ"ש הקב"ה מזווג זיווגים ומזמן לה פלוני לפלוני כו'. וכתיב אלהים מושיב יחידים ביתה ונומר וכתיב ומה' חפה מפכלת. או חפה החורני המחוסה לקהילת יעקב. וללמדו תומנות התה חפר לימד הקב"ה ליברכו הלומות שהיו מעשה ידי תומן הגדול או ע"ה שנאמר ואהיה אצלו אמון תומן כו' ולהשיאו בנהר בחכמה שנמשלה כמים ליה מכסיס מ"ע מיושיה היא בד"א כי היא חייך ואורך ימיך. או ללמדו להשיש במים הזידונים שהרשעים נמשלו בהם כמ"ש הוי המון עמים כהמות ימים יהמיון וכתיב כי יצות כנהר כר רוח ה' נוסעה בו וגו' כי רוח ה' למעם להשיש נהר כר זה כמ"ש לולא ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם חזי המים שטפונו וגו' כי לולא למדת חוטנו דרך ההשפה חזי בלי ספק המים הזידונים שטפונו. מ"ש מיושיה הוא כי בגלות החל הזה חנו נחשבים כמו חללים שוכבי קבר וכשעתיד הנאולה נאמר יחיינו חל מיומים ביום השלישי יקימנו לפניו ונחיה. זה"ש ופדויו מבן חודש תפדה קבי ביה תיפדה כמו לפדיון חמר והוא פדיון השכינה ופדיון הנפש המשכלת וכל מיני פדיון הללו מלויים בה' פלשים חלו כחמור זהו שמלינו במסורת שלש פעמים חפר פדים. א ונפשי חפר פדים. ב כיהך לפקיד כומי פדים חומי וגו'. ג חפר פדים בנדלך חפר

תפה ג' פדית במסורת

הוללת מחכן מלרים. רמז לג' מיני פדיון. א פדיון הנפש זה"ש ונפשי חפר פדים. ב פדיון השכינה זה"ש כיהך לפקיד כומי פדים חומי כ"ל מחמר שכומי כיהך ח"כ בעוה הוא שיהיה נגלל עמך כמ"ש לא למענכם אני עושה בית ישראל כ"א למען שמי וגו' וכתיב ומה תעשה לשמך הגדול וזה"ה כלל מקום חפר חזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך היינו שחזכור את שמי המחולל בין הגויש וזה סיבה שחבא אליך וברכתיך. ג פדיון ישראל מבין המלריש זה"ש חפר פדים בנדלך חפר הוללת מחכן מלרים וכן לעתיד ופדויי ה' ישובון ובאו לציון בריבה. מכי"ך:

לבר מצוה

עמוד כב מדבר בטעם היוה החדש בר מצוה ונחתיך לי"ג שנה דוקא ולמה היי"ש מזדווג לי"ג שנה דוקא ולא קודם לכן. כמבואר בחור' ויען על הנער פי' רש"י זה ישמעאל לחמכו במצוה כי בו ביום נעשה בן י"ג שנה ונימול:

טוב ילד מסבן וחכם:

תניא בספרי והילקוט הבי' מרדש זה בס' קהלת מ"ד טוב ילד מסבן וחכם זה יצר טוב. ולמה צווחין ליה חכם דהוא מבין לברייתא

עמוד כב מאמר תפו ילד מסבן זה יצר טוב

אורחא טבא. ולמה צווחין ליה מסבן דלית כל עמא שמעין ליה. ולמה צווחין ליה ילד דהוא מזדווג לבר נש מתלת עשר שנין ואילך ממלך זקן וכסיל זה יצה"ר ולמה צווחין ליה מלך דכל אברים שמעין ליה ולמה צווחין ליה זקן דהוא מזדווג לבר נש מטלייא עד סיבותא ה"ד כי יצר לב האדם רע מנעוריו משעה שנגער לצאת ממעי אמו. ולמה צווחין ליה כסיל דהוא מבין לברייתא אורחא בישא. עכ"ל:

אם המוח שכלוי עומד על ג' עמודים המעמידים בנין הפרצי והם העמודים שבר הבית נכון עליהם הנה מזה יודע לנו טעם היות החדש בר מצוה לי"ג שנה דוקא:

הקדמת ענין זה מבואר לכל משכיל שמספר י"ג כולל יסוד ג' עמודים שבר עליהם חרש"ל על ג' דברים העולם עומד על החורה ועל העבודה ועל הג"ח. וכפי הנראה שמספר י"ג כולל את כולם. החורה נדרשת בי"ג מדות. והעבודה דהיינו הקרבנות ומכולם המיל' שנאמר לקרבן ונכרתו עליה י"ג ברישות. והגמילות חסדים הם י"ג מדות של רחמים וחסד. או נאמר שהעבודה שבלב היא התפילה שחמו מתפללין ומזכירין לפניו יח' י"ג מדות של רחמים והב"ח ע"ד שאנו במדרש הנחומא מ"ר סימון לא תהיו סבורין שאתם נומלין עלי י"ג דברים שהתנדבו ישראל למשכן מה כנגד י"ג דברים שהפרשתי לכם במלרים ולולי כן ולולייכך נקמה ונמעלך חחם וגומר ומה שם י"ג דברים. ומסיים שם במדרש אני נומל לכם לעתיד כנגד י"ג דברים אלו מה כתיב ובכח ה' על מכון הר ציון ועל מקדשיה וגומר וסוכה תהיה לצל ונומר ומה שם בענין ההוא ג"כ י"ג דברים כו' כין כך וכין כך יש החשבון מכוון מספר הג"ח כי"ג דברים שהקב"ה נומל לישראל וכן מלינו שדורשי רשומות חמרו עם זו ילפתי לי תהלתי יספרו זו בני' י"ג רמז למנהג שהעברים מחללין בבר מצוה

תפז ג' פעמים עם זו בחסורת

שלשה ונרחה שלזה מלינו בחסורת שלש פעמים עם זו. א נחית בחסדך עם זו נחלת. ב עם זו קנית. ג. עם זו ילפתי לי וגו'.

וכפי הנראה שג' פעמים זו שחספרש י"ג רמז לג' עמודים שלו חבר הבית הפרצי והכללי נכון עליהם והם תורה ועבודה וג"ח וכלם נכללו בחספר י"ג כחמור כחספר זו א החורה עם זו קנית ואין קנין אלא חחור' שנאמר ה' קנני לחחלת דרכו. ב העבודה דהיינו התפילה זה"ש עם זו ילפתי לי חחלתי יספרו. ג הגמילות חסדים זה"ש נחית בחסדך עם זו. ומאחר שחספר י"ג כולל שלשתן על כן מן הרחוי והנכון שהחדש נמ יהיה בר מצוה עד אחר מלאת לו י"ג שנה כי אז ג' עמודים שלו כלם נקבעו אחו לו וזה יתבאר בשלשה דרכים. הדרך הרחשון

טעם א' לבר מצוה כנגד עמוד הרחשון דהיינו החורה היא הנחה לחדש בשנת י"ג דוקא ולא מזדווג אלא גם היכר טוב

וזה יתבאר על פי הענין זו . כי כבר הוא מן הידוע מה שהרז"ל בן חמש למקרא בן עשר למשנה כו' וכבר ממרו העוסק במקרא מדה ואינה מדה . במשנה מדה שהתנין עליה שכר כו' . ומעתה תאמר תאמר שהיגיע טוב חינו מזדווג לחדם כ"ח אחר י"ג שנה ע"כ שחמרו רז"ל אם פנע בך מנוול זה משכהו לביה המדרש ומעתה שהתורה סיבה לבעל היגר הרע ואז ממילא יזדווג אליו היגר טוב וזה לא הקום ולא תהיה עד שאר יתחיל ללמוד המשניות בידור הדביים השהומים שבמקרא כי זולתם לא ידע ולא יבין . ודבר זה חנו למדין ממה שנאמר כי תבואו אל הארץ

תפח ביאור פרשת ונתנתם כל עץ מאכל ערלתם ערלתו שנים שנים וגו' במלת כל עץ רימה ג' שני ערלה

הבנים כד"א שאר בניו בנימו בנותיו מגולים וגומר . כי החדם עץ השדה הוא וביו בשתילי זיתים שביב לשלחנו עושים פרי נדיך ומאת נדקה שהתורה נמשלה בהם . וערלתם ערלתו שלש שנים לפי שעשרה שנים הרחשונים שלש החחיל ללמוד המשנה עדיין חינו בכלל ימי חייו ומעשה זה אמרו דורשי רשומות הבא בכלה חלי קבר . בכלה בני שנים . וקשה למה חסרו שאר שנה הקטובים לשהם אדם שהרי כבר נאמר ימי שנותינו בהם שבעים שנה אלא לפי שעשרה שנים הראשונים חינן בכלל ימי חייו והרי זה דומה ממש למה שהרז"ל במחשבי הוסיבי כמתי טול' זו הלמודו של בבל והיינו לפי שאדם עומדו לא יוכל חיים לבוא עד שכוחו לפיכך הלומדי' מחשבי' כמחיים כך הוא בעשר' שנים הראשוני' שלא למד כ"א המקראות המשומים והמחומים מ"כ עדיין לא הגיע למידת החחיזה בשנתי עץ חיים החוכיי עד שאר יתחיל ללמוד המשנה אחרי מלאת לו עשר שנים ואז החחלת ימי חייו של כד"א כי היא חייך וגומר . ומעתה שבעיות עץ חיים החוכיי ונעיות הבנים אין למעות כ"א משנת עשרה ואלה אחנם מ"מ עדיין לא הבשילו מחשבותיהם ענבים עד אחר שלש עשרה שנים ודבר זה חנו למדין מפרק מזקת הבחים שאין לאדם חזקה בבית עד שאר יחבל ג' שני חזקה שלש מחאה כך היגר טוב הבא לאדם אחר שנת עשר' חינו שוכר בבית החשוני עד אחר ג' שנים . והנה עד עשר שנים היה היגר הרע הבעל על הבית החשוני ובעשרים ההם אין שלום ליושב ואבא מפני החוב הפנימי שאר בקרבו שם אדרבו . לחנם חקן עשר שנים לשבת האדם בחרץ מחפליה זו שהוא בח לכלל משנה ואז מזדווג היגר טוב אליו ויתחיל רוח ה' לפעמו להיות הולך וגדל בחורה וחכמה ויחבל ג' שני חזקה ואז יאחר היגר טוב לבדו ויוסיף פעולותיו לאור הנר אחר י"ג שנה ואז יהיה כל פרי החילון להוי' זה"ם ובשנים הרביעי יהיה כל פריו קודש הילולים לה' וזה חור לאחרעשר עשר שנבדק החמן ושאור בשעשה שהיגר"ל נמשל בו אז היגר טוב לבדך יבאר . כחחן יבקן שאר . ובשנה החמישים החללו את פריו להוסיף לבשר על חבואתו וזה בשנה ט"ו שאז הוא זמן החחלת החלמוד שהרז"ל בן ה' שנים למקרא בן עשר למשנה כו' וכבר

חמש עשרה לחלמוד ואחרז"ל בחלמוד אין לך אדם טובה ממנה ואז חוכיחים יהללו פריה לחוסיף על הבואת החורה כד"א והבואתה נהר מכשף ואחרז"ל הכל נריכין למריה דחיעי וזה טעם אחד לקוח מעני חזקה על היות האדם בר מצוה לי"ג שנה והוא כנגד עמוד החורה בדרך שנחבאר . ומיניו עוד שמך לזה מן החורה שמיניו בשני מקות שהקפיד הכחוב שיהיו דוקא לאחר כיבוש וחילוק . א מקות שיחת המלך . ב מקות הביבורים כי בשניהם כחוב וירשתם וישבתם בה וזה רמז על הזמן שנעשה האדם בר מצוה ואז הוא מציה עליו מלך דהיינו היגר טוב הבא לאחר י"ג שנה והוא לאחר ביובם שנכבשה העיר קנינה לפניו כמ"ש עיר קנינה זה האדם כו' ומעת נה אים מסכן זה היגר טוב כו' והוא זמן החיזוק שיחחיל רוח ה' לפעמו לעשות כל מעשיו חניו לה' וחניו לכם וחלק כחלק יחלקון הנוף והשפע והוא זמן הביבורים כי אז נחכבד האדם הבשילו מחשבותיו עניים לעשות בנסף ממרות ה' כסף וזהב לנוף והוא זמן החחלת החורה שנקראת החשית דרכו ומשלה לביבורים כי מעשה זה נחנה ביום הביבורים זה"ם אדם יורד לחוך שדהו רואה חילנה שבשרה כוכך עליה נמי הזכיר דוקא נמי בחשי חיבות י"ב מצות ואומר הרי זו ביבורים זו ג' י"ב כי בזמן ההוא

טעם ב' לבר מצוה

האדם נמשל לביבורים בדרך שנחבאר והוא ג"כ לאחר ביבוש וחילוק כאמור . הדרך הנני הוא כנגד עמוד העבודה דהיינו

המעשים שאר יעשה אותם האדם ואי בהם מי' לאחיים והם עבודת הקודש מלאכת ה' והם עיקר הפרי ותולדותיהם של נדיקים מעשים טובים וזכ"ב רמוי ללמד עניו זה מתולדות שהם שאר שאינה ראויה להניין כ"ש לאחרי י"ג שנה וכבר מרגלא בפומיה דחיכמי לומר שהחורה נמשלה לאשה יפה והיא הערה המאוחשה לקהילת יעקב שעקה בעיר אליכם מיטים חקדה כו' ואין מוסיע לה כאודע ואם כן יש לה דמיון האשה גם בתולדותיה כי כמ"ש שהנוטע אשה ודר עמה י' שנים ואין לו בנים ממנה צריך ליבא לאחרת כמו שלמדו רז"ל מפסוק מקן עשר שנים שנים שנבשא בארץ כנען וגומר כך האדם מיום הולדו נזדווגה אליו האשה זרה שהיפ"ר נמשל בה וכיון שהגיע לעשר שנים התחלת ליחוד המשנה אז יעור משנת הבדיחתו ויפקח עין שכלו וידאה שהאשה זרה עקרה היא מכחם משחר ואינה מולדת תולדותיהן של נדיקים מעשים טובים אז מיד יבחדל בדיבוק המשכלת שנזדווגה אליו בעודו במעי אמו שאחרז"ל שנמלדין לותו כל החורה כולה ובשעתו לאויר העולם המלאך משכחה ממנו כדי שיחחדל להיות עמל בחורה שלא יסוך על מה שלמד כבר נמלא שהאשה החוכיות כבר נזדווגה אליו אך אינה רואה להריון ולהוליד תולדות מ"ש עבודת הש"י עד אחר י"ג שנה כדין הריון שהם אם שעשר שנים והלאה יחחיל שלש שנים שהיא רואה לביאה לבעל על עיון השכלי החוכיי כדרך כל האדם ואז יוליד תולדותיהן של נדיקים מ"ש כאמור זה"ם ובשנה

הרביעית יהיה כל פריו קודש הילולים לה' כי אז
יצין ציון פרח צדיק ומתח מדקה ויגמול מקדים
לעקוד על דלתות החכמה והתבונ'

תפט מעם ג'

מחר שיבניאל בה שלם שנים החלה
כדרך שנהפוך למעלה • הדרך
הפליטי הוא כנגד עמוד גמ"ח
והוא ע"ד שמיני במדבש ויגדלו
הטעיים וגו' כל י"ג שנה שניהם
הולכים לבית הספר ולאחר י"ג
שנה זה הלך לבית הספר וזה
הלך לבית ע"ג שמר כ' מלעזר בר שמעון עד י"ג
שנים חייב אדם לעסוק עם בנו ולאחר י"ג שנה יאמר
ברוך שפטרני מעונשו של זה ע"כ • ויש לדקדק מיך
נקבעו דברי כ' מלעזר עם מה שמכר למעלה ועוד
קשה מאחרי שהיה עסו מפרכם במעי אמו שהיתה
אמו עוברת על פתחי ע"ג ת"כ למה לא פירש מיד
ולמה המתין עד י"ג שנה ועוד הרי היכר עוד בת
אחר י"ג שנה ואם עשו הלך לבית הספר קודם י"ג שנה
כלומר כ"ש שהיה לו לילך אחר י"ג שנה שאם שנה
י"ג לא הועילה לפתוח לא יזיק • ובפי הנקרה שרבי
מלעזר בר שמעון בא לתרץ קושיות אלו ואמר לפי
שעד י"ג שנה הבן מוסיף על החב לפיכך היה
יפתח מוכיחה לעסוק עמו ולהוליכו לבית הספר ובסיבה
זו לא פירש לרבינו מיד • אמנם אחר י"ג שנה חייב
לעסוק לפיכך הלך בדרכי לבו ופירש לרבינו ולא
רצה יפתח לעסוק עמו עוד כי ידע שסופו לפתח לחרבות
רעה כמ"ש גם במעלייו יתיכר נער ונו' לפי כל זמן
שהעונש מוטל עליו היה מוכרח לעסוק עמו כלומר •
ועיין זה הוא הערה ולימוד על מדת החסד כד"ת
גומל נפשו חיים חסד ועל דרך שבארנו בעיון המילה
חלק ג' עמוד ב' ממאמר תע"ד ע"ש בפסוק ויגדל הילד
ויגמל בעיקר הגמול הוא המכניס את זולתו תחת
כנפי השכינה וזה גמילות חסד על הנפשה כמבואר
שם בארוכה ויתכן שהיה מטפל עם בנו כל י"ג שנים
הרי שגמל חסד על אמת זה עמו כל י"ג שנים ולאחר
י"ג שנים הרי הוא בבחינת עצמו ומייב הוא להיות
מזרז לגמול חסד עם הרי נפשאת שלומיאל שבו
כמעשה של היום שהיה הולך מתלמידיו בכל יום כו'
ואמר בהלך למגמל חסד עם הרי מכסנאי דמית לי
בנו ביאתי דסיינו נפשאתו כמבואר שם • ולפי דרכינו
יהיה מכסנאי זה הי"ס המזדווג לאדם אחר י"ג שנה
ובזמן ההוא הוא מכסנאי ממש ולריך לגמילות חסד
מאיים מי רב פעלים העומד על נפשו להגילו מיד
החויב הפנימי כי עד היום ההוא היה מביו מחוייב
למפל עמו ולגמול חסד זה ולאחר שיצא מרשות
אביו חייב הוא בעצמו להתחדל בזולה זו לגמול חסד
עם נפשו כד"ת גומל נפשו אנשים חסד וממדה זו יבא
לאחוז במדת החסד לגמול עם זולתו ומתוך זה יהיה
שלם בכל שלם שעומדים שהביא הכללי והפרטי נכון
עליהם ומספר י"ג יכלול כולם כלומר למעלה • ומעתה
זה נקרא הי"ס יולד מסכן וחכם כנגד ג' עמודים
הלו • כנגד עמוד התורה הוא נקרא חכם • כנגד
עמוד העבודה הוא נקרא ילד כי שתם ימי הבחרות
והילדות מיומדים לעבוד ולמשה ליעץ במשך דבר ה'
בעודו בחוקפו ולאיבריו חזקים לף ברוחים לעבוד
עבודת ה' להפוקי לעת זקנתו שבבר הם לחו וזה"ש
טוב לנבר כי יעץ עול בעשוריו כנגד עמוד גמילות
חסדים הוא נקרא מסכן ועיני הנגדך לגמילות חסד
מזולתו כמודע מנדר המסכן זה"ש במאמר שהחמלנו
בו שנקרא חכם שהוא מכין לבריותיו תורתו עבדו
והיינו התורה המדברת את האדם בדרך טוב כמ"ש
במשלי למען תלך בדרך טובים וגו' • ונקרא מסכן
דליה כל עמא שמעין ליה ולפיכך הוא נריך שעל
וסמך ועזר מהחיים הגלבב שינמול אתו חסד זה ויהיה
לו למען ולסעד נגד החויב הפנימי • ונקרא ילד שהוא
מזווג לבר גם כו' וכלה בזה שהיחים החלו הם
המובחרים לעבודת הבי"ת יותר מזולתם כמ"ש וזכור
את בוראך בימי בחוריך וגו' וכל ג' מדות תמלת
הפכם ביאה"ב והוא מבואר מעלתו • ובפי הנקרה
שמלחמת האדם עם יצרו והמלה ממנו בשנת י"ג
נרמז במלחמת מרבע מלכים עם החמשה ותע"ם שמינו
שהרבי"ת לעג על הדורו' בחור'

תצ י"ב שנה ד' מלכים הם הד' יסודות כו'
עבדו וי"ג מ"מ מומר אחי חלילה מלומר
שנה מרדו שהכוונה בתורה לא היתה כ"ת
למלחמה פרטיות זו לף מיחור

הלמון שהזכיר מרבע עם החמשה נוכל ללמוד שים
כפשוטו רמז עוד ענין מלחמה מסותרת כי על זה הדרך
הלך בעל העקידה בפ' שופטים ובילור כל הכרוזות
שנזכרו בפ' על מלחמת האדם עם יצרו כך יהיה הענין
בפרשה זו שזולת פשוטו ים בו רמז למלחמה הכמוה
הגופניי' שהם מרבע מלכים ר"ל מרבע יסודות עם
הנפשיים שהם חמשה כנגד חמשה דברים שבהם הנפש'
דומה לבוהמ וחמשה אמות שים לה נפש רוח נשמה
יחידה חיה • וזהו בעשם מלחמת היצר עם הנשמה
כלמור • ואני לא שמעתי בביאור מהות הדבוק המזכר
בתשובת הרשב"ץ כי לא נכתב שם המשך ביאור הפרשה
ולדעתי שהדבוק היה בפוסק שהנחנו ובלו לדבוק כי כמו
שחחים עשרה שנה עבדו את כדלעומר דהיינו
שהחמשה מלכים היו משועבדים תחת המרבע כמו כן
האדם פחים עשרה שנים הרחשונים הי"ס משועבד
על כחות הגוף ורב יעבוד לעיר כמו שכתב המיץ
בחינת בחינת עולם וז"ל ברוממו חלקי נפשות
העבדים • אמנם בשלש עשרה מרדו בהגיעו לשנת שלש
עשר שאז האדם מתחיל להתחזק בקצת מצות בתורה
שהם כתעניות והנחת תפילין וזש יתרוד הכח השכלי
ביצר הרע • וביי"ד בת כדלעומר והמלכים שכר אתו
כ"ל שבשנת י"ד היצר הרע מתגבר יותר בשאר מבשנים
הקודמים ע"ד כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו •
וע"ד השכל שהנחנו בפשוטן עמוד מ' חלק ג' מאמר
אי"ב ע"ש • וזש מלך שלום כו' שבמעט אין' תקומה
ליצר טוב מפניו ועמק השיחים בתרות בתרות חמר
שבמעט נעשנו בניח החומר השבעני • והשבחרים
הרה נסו כד"ת שחרית יפרחל לא יעשו עולה והם

יוסו לעזרה על הר גבוה שהוא משל לעזר השי"ת עד שתרז"ל ותלמלא הקב"ה עזרו תינו יכול לו זה"ם הרה נסו כד"א תשא עיני אל ההרים ממין יבא עזרי עזרי מעם ה' וגו' ותאר לא שם אל לבו לנוס לעזרת ה' לז יעבע בבחרות התמרי כתמו' ויקחו כל רכושם כל טוב הגנוז לשמה יחלון בעה"ז עד תאר בת מברהם וירק תת חניכיו רמז לכל תים משכיל כתברהם שיחנוך כלי זיינו והיה התורה שמשלה לתניס ביד גבור וגו' וכמ"ש תים תרבו על יכבו דרשו רז"ל על התורה וכמ"ש תגור תרכך על יבך וגומר תניך שנוים וגו' ופירש"י כל העניו על לומדי התורה ובתומרו תניכיו רמז לבר מצוה זמן שתדם נתתנך בו למצוה . וירקוף עד דן שם קשם כתו רמז לתרז"ל אי תזיל מוסף ותם לתו יזכור לו יום המיתה כו' וזהו בשיזכור יום הדין על עסיד לז בודאי תם כתו על היפ"ר . עד תובה תאר משמשל לדמשק והוא שיזכור לו התובות שהתמוני הגדול מקיף לו וסם העבירות שסופו שהקב"ה יפרע מן הרשעים הכסילים שהלכו לגד שמשל כי לב כסיל לשמאלו על הדולה ומשקה מתוארתו זה"ם תובה תאר משמשל כמ"ש רז"ל אלו משמילים לתובה כו' . וכ"ז רמז שתים שלש בתברהם יפיב כל הרכוש וירדוף ויסיג ויגיל מיד התויב הפניתי הוה עד שהבת השבלי הגרתי במלכי נדק מלך שלם הוציא לחם ויין התובני כד"ת לכו לחתו בלחמי ושתו ביין משכתי והבת השבלי מבנך לתים השלש הזה לשמר בניך על עליון תאר מגן בריך ביריך ע"ד תלמלא הקב"ה עזרו תינו יכול לו . תן לי הנפש והרכוש וגומר שהנשמה תהיה שמת עוד לב בהגלחה ותשמר תן לי הנפש והרכוש קח לך ר"ל שהשכל תוסב יהיה לי נפשי לשלל והרכוש קח לך שבשעה לא יקפיד קח תם ישתמש במותרות בעבדי הגוף לך שבזמן שהוא עוסק בעבדי הגשם אז לפחות יהיה כוונתו לשמים וזה דרך שבדה תניו לה' ותניו לכם . שתמש השלש בתברהם מתן ימתן ויאמר תם לקח מחוץ ועד שרוך נעל ויקבל עליו שלא להנות מבזויות העולם הזה כלל וכלל בלעדי תאר תכלו הנערים וגומר ר"ל שלא ישתמש בהם כ"ח במוכרחות מה שנעשי השכל צריכין לקיום הגוף כמ"ש בכל דרכיך דעהו וכתיב נגדך ה' כל תמותי . ולעניו נפלא זה דמזו רז"ל בשאמר שלי שלי כו' וזה שבזמן שהגוף יאמר אל הנשמה שלי שלי שבזמן שתעסוק בעבדי שיתושי הגוף תכוין להגאתי ובלך שלך שבזמן שתעסוק בקניני התורה ומצוה לז תכוין להגאתך לזכות לכל טוב הצפון זו מדה כיוצא דוגמת תומרו תן לי הנפש והרכוש קח לך כשמור . וי"ת

תצא
שלי שלי
ושלך שלך
בו'

זו מדה סדום שנאמר בהם יד עני ואביון לא התזיקה וגו' וככה הגוף הינו מבקש בשיתושיו להתזיק יד המסכן דהיינו היצר טוב כשמור לתעלה . שלי שלך ושלך שלי עם התרן כי מדה זו מצויה בפתאים ותסידים טובים שבשעת תפילתו בזמן שהם עוסקים בעבדי הגוף הם מכוונים בשם שתים לעשת זה בשתלתו כריתם מתורה ומצוה הם מבקשים להתגדל עטרה על זולתם ושיהנו בהם כבוד תו יהנו להם מתנות ועושים מן התורה קודדום לתכול ממנו וזה שתם דוגמת שלך שלי ושלי שלך וזה עם התרן גמור לא ידע ולא יבין תיזו דרך יסבון תור התתם . שתים שלי ושלך שלך הוא בודאי תסיד גמור שבטין בכל תעשיו לשמים והפכו רשע גמור לכך נאמר בתברהם שם תקח מחום ועד שרוך נעל כי הוא תתז בשדה שלי ושלך . זה תה שהניתו לדרוש שתך על יום תוכח התדש לתורה ועבודה וג"ת בשבת י"ג והוא זמן תיזו למוח וזמן התפלה להגאת תפילין שנאמר בהם שמע ישראל וגו' ה' אחד כי אחד עולה י"ג וכן תרז"ל תפילין דשריה דקדשא בריך הוא כתיב בהם ומי כעמך ישראל גוי אחד כו' וסמכו זה למקרא שם ה' התמרת היום וה' התמיכך היום כי כמו שהתדש עושה תציבה להקב"ה כשיבת לכלל י"ג שהם ותז יקבל עליו תתדושו יח' כך הב"ה תזמלה על בניו י"ג תדות של רחמים כמספר אחד וזהו סעם הגאת תפילין לשתם י"ג כמנין אחד וכפי הגלחה שעל תיזוך יום זה אמר דוד תזמור שיר תובת הבית לדוד תרוממך ה' כי דליתני ולא שמחת תויבי לי וזה יאמר על יום תובת הבית התמוסי שהיצר עוב מזדווג לאדם ובעשם היום הוא קודם היצועים לה' להלל לפניו יח' ולהתפלל בב"ה ולדרוש בד"ת בריבים והם סיבות תזקות להביע היצר הרע תויב הפניתי זה"ם ולא שמחת תויבי לי וגו' זמרו לה' תסידיו וגומר ומעשם זה עושין יום זה יום משתה ושמחה וגיל יגיל אבי לדיק וזמן זה בניעול היצר הרע דומה לביעול היצר הרע לעתיד כי כמו שכל זמן שתינו בר מצוה תולה הקלקול בתביו עד שהוא תייב לעשל עמו כל י"ג שנה כך בעולם הזה מצד שהיצ"ר מצוי לתו תולין הקלקול בתביו שבשמים שנאמר ואשר הרעותי ודרשו רז"ל אמר הקב"ה אני בראתי היצ"ר ובראתי להם שתעשו כו' כך האב מזריע לובן ואמו התודם שבאדם והם הם כחות היצר הרע אשר על פיהם יהיה כל תעשה וכל עון לפיכך בדין הוא שהם תייבים לעשל עמו י"ג שנה לך כאשר מזדווג תינו היצר טוב אחר י"ג שנה שהוא הבח הבניעים הבח מאתו יח' כמ"ש רז"ל שלש שותפין באדם אבין ואמו והקב"ה כו' . לז אבין ואמו פעוריס מעוכו של זה הרצוי לחול מצד המעשים הנעשים מפעת האומר שאבין ואמו מולידים כי כשר נתן בו הקב"ה כח נפש המשכלת והיצר טוב ומניחו יכול האדם בעצמו לעמוד על נפשו ולהיות מתום ברע ובחור בטוב ואם יעה מן הדרך היצר הרי הוא מצד בחירתו בחר ברע ולפיכך תל עונשו עליו ואין לאבין ואמו תלק בו ולפי שכיוס התיוך נקבעו בתו לו שלש עמודים שהנחנו שמספרם ל"ם כי מספר ג' פעמים י"ג כולל שלשתן כאמור על כן רמוי שהחומת יקוה מ' תשר תתת . וכל זה הערה ורתייה ומופת למה שאמרנו שבגלות זה מצד שאבינו שבשמים נתן בנו היצר הרע על כן אמו תולין הקלקול בזה ועל דרך שנאמר כי אתה עשית כליתי לומר אתה גרמת לנו לחטוא מצד היצר הרע שנתת בנו וכמ"ש ואשר הרעותי . תו על דרך

שנאמר וכסף וזהב הרבתי לכסף וזהב עשו לבעל לכך לעתיד לבא יאסר לב האדם מקדשינו מכל וכל והקב"ה יברך לנו לב טהור ורוח נכון יחדש בקרבינו ומז ישמח ה' במעשיו ועוז וחדוה במקומו והכי הזמן ההוא דומה ממש לזמן י"ג שנה ע"ש ינמול הקב"ה עם ישראל לעתיד י"ג לבריס המגויים בפסוק וברית ה' על מכון הר ציון וגומר כדלעיתא במדרש הנחומא ולז לדיקים יאמתו ויעלזו לפני ה' ומשמח עולם על ראשם שלז' שמחו לדיקים בה' והודו לזכר קדשו מכ"ל :

חלק רביעי

מדבר בג' עמודים שעליהם העולם עומד והם תורה ועבודה וגמילות חסדים :

עמוד א מדבר בעמוד הראשון דהיינו בשבח התורה ולומדיה :

עמוד ב מדבר בשבח העבודה והתפילה :

עמוד ג מדבר בגמילות חסדים שלז לדקה להלבים עמומים :

עמוד ד מדבר בביקור חולים :

עמוד ה מדבר בהלויית המת :

עמוד ו מדבר בהנחומי אבלים וזה סדרן :

עמוד א מדבר בעמוד התורה ויתבאר ל' ביתות שלין התורה מגויה תלמ ויבית מאמר רז"ל אמר שמן רשב"ע תורה היא כו' :

עמוד ב מדבר בעמוד עבודה שבלב והיינו התפילה ויבית הלשות התפילה שלמו למדין מהנה :

עמוד ג מדבר בעמוד גמילות חסדים ויתבאר בו דרכי הלדקה וסדר נתינתה ומתן שכרה :

עמוד ד מדבר בגמילות חסדים שלז ביקור חולים ויתבארו בו דרכי הביקור ושכרו :

עמוד ה מדבר בג"ש שלז הלויית המת ויתבארו בו דרשות הרבה על הספד פעירת ריזה לדיק ויבית ראייה מעשרה מקומות ועשרים על פעירת הלדיקים וזה סדרם :

מקום א הוא המאמר שלז רבה בר נחמני ועניז הלבריס דשבדי ליה טולא כו' :

מקום ב הוא קינת דוד על שאול ויהונתן וינלף לזה מצל נכבד על פעירת הלדיקים :

מקום ג הוא פרשה מדירה עגלה ערופה ויבית מדיל' והשערה שבליה לא מקומים בלבד :

מקום ד סוד פעירת מהרן סוד שמונה מספרות שחזו יחזקאל לשמוביהם :

מקום ה הוא מרז"ל על ל' דברים מעורות לוקין ויקן ל' ביבות למיתת הלדיקים :

מקום ו לקוח מפרשת שמור בעומתת מת מצוה שמוצר להשמת לקרובי הש"ת :

מקום ז לקוח ממיתת נדב ואביהוא ומה שאמר משה לאהרן שהם גדולים ממני וממך :

מקום ח לקוח ממאמר רז"ל המדבר בהרבה נסיס שאירעו בימיהם בפעירת הלדיקים :

מקום ט לקוח ממדרש"ל ג' לבבי ז' להספד למ"ד לגיהום ומספירת ומה המכוון מזה :

מקום י לקוח ממזמור הפקת מספדי למחול לי וממזמור מה ידידות משכנותיך ומשפוקים שביעיה לא יבא עוד שמשך והם דרושים נאים לדרוש בפוף כל הספד כי ים בהם ניחומים טובים :

מקום ו מדבר בגמילות חסדים על תנחומי אבלים ויבית מדרשים ומאמרים ' ותחיית המתים בראיות על הגאולה כי הם ניחומי אבלי ציון ויבית ראייה מכל נביא ונביא :

ומעתה נתחיל בעמוד א' בעזרת האל ית' הקדמה לג' עמודים תורה עבודה וגיח תמצא במאמר שם"ח :

וזאת התורה אשר שם משה

עמוד א אמר ריב"ל בשעה שירד משה מלפני הקב"ה בא שטן ואמר לפניו רבש"ע תורה היכן היא אמר ארז"ל הלך אצל ארץ ים לו נתתיה לארץ ' הלך ותהום אצל ארץ אמר תורה היכן היא אמרה ליה אלהים הבין דרכה ' הלך אצל ים אמר אין עמדי ' הלך אצל תהום ואמר אין בי שנאמר תהום אמר לא בי היא וים אמר אין עמדי ' אבדון ומות אמרו באזנינו שמענו שמעה ' חזר ואמר לפני הקב"ה רבש"ע חשתיה בכל הארץ ולא מצאתיה אמר ליה לך אצל בן עמרם ' הלך אצל בן עמרם א"ל תורה שנתן לך הקב"ה היכן היא א"ל וכי מה אני שנתן לי הקב"ה תורה ' אמר הקב"ה למשה משה בדאי אתה ' אמר ליה רבש"ע חמדה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי אמר ליה הקב"ה למשה הואיל ומיעטת עצמך תקרא על שמך שנאמר זכרו תורת משה עבדי ' עכ"ל :

הנה מאמר זה לבד ראייה ומופת לכמה דשות הפילוספי' לו תכמינו הנמצאי' לחכיהי' שבעריתת העולם לא היתי' שם שום כוונה פרטית כי אם רצון לבד החמנם ממה שאנו רואין שבחר ה' בעניים יותר מבעלותם בזאת נעמוד על הכוונה בחמת :

הקדמת עניז זה הינו לריך ביון גדול שהרי עינינו הרואות שמכל המדות הטובות אין הכתוב מגדיל בפיסור שבחם כמו בענוה שבן משה שהינו בו כל המדות הטובות ולא נשמעה כ"ת במדת הענוה שנאמר והאיש משה עניו מאוד וכן ראיתי הרבה מן

מספר כבר הזכרנום במיכורינו עיר גבורים בשער המדות ע"ש . ת"כ זה מופת מופת שכל עיקר כוונתו יתי היתה בבריאת עולמו שגדלו ומפארהו יהיה ניכר לזולתו וכי תלוי יתי הגשמה והגבולה והכומתות והוא יתי גשות לבב ואין זולתו לפיכך כל עוד שיוסיפו בכותיו להתגבר עצמם בעונה ופלוגות בזה ים מוסיפות הוראה על מלכותו יתי וכוממותו ובספר זה המתגבר עצמו בגשות וגבולו לבב עליו ממנו רז"ל שהוא כאלו כופר בעיקר שגאמר מאר ממנו לנסותינו נגביר ספרינו מחנו מי מדון לנו והרי הוא כאלו דומק רבלי השבירה וגורם חורבן העולם בניתול כוונתו יתי . ועינן נפלא זה הרמה למו הקדוש ברוך הוא בנתינת התורה שנתנה על הר סיני הגמוך שבהרים וע"י מפה הגמוך שבבריות כמו שכתוב והחים מפה עניו מאוד מכל האדם מאר על פני האדמה הורה שלא היה עניו כמותו בעולם ואם היה בעולם בגמצא חיזו אדם עניו יותר ממנו היה הקב"ה נותן התורה על ידו אלא שלא היה כמותו בעולם לפיכך זכה שתינתן התורה על ידו כי העניוה מבלמת כוונתו יתי ביניהם כאמור וזה"ם הולילו ומיעטת עצמך תקרא על שמך כו' ולמה לומר שמה שמיעטת את עצמך סימנ זו מחייבת שתקרא התורה על שמך ולא על זולתך כלו כדי שמבקן ילמדו הדורות שאין התורה מתקיימת כ"א בעניוים וילמדו כוונתו יתי ביניהם ויבואו למלות אחרי הכוונה הזיו כל אחד יבחר ויקרב לידבק בה' יתי . ועל פי הפעה קטנה זו יתבאר לנו האאמר שהתלונו בו . וזה כי הוא מהידוע שאחרבע כיתות הם שאין התורה מתקיימת בהם כלל . א הם הספפים הבאמיים שובדי האדמה כי האדם מיום הולדו עפם כאלב לבו מהבין ומהשכיל אלא האומר הברוך בו ואלק האלהי שבו אחר עליו התפעל המשורר ואמר דבקה נעפר נפשי חייני כדבריך לפי שהנפש המשכלת עובר בעומק עבור והיא דביקה לבת עפרורי זה שהוא אסף מבדיל בינו לבין הבאת האדמה לפיכך ביקש ואמר חייני כדבריך בעין חיים האמרי להמית ולבעל את האומרי עד אשר תשאר הנפש המשכלת חיה וקיימת . אך שהאדם צריך לסיות זהיר וזריז ומהיר מיום בואו בימים להכניל עצמו בעיון החכמה עד אשר יתגבר שכלו על טבעו אמנם כת עצלים אשר אהבה ידם לעשות ישאלו בטבעם אימי נערותם גם כי יזקין לא יסורו ממנו הגשמיות וגשאר בטבעו בהמי ואים אדמה ואין לו חלק ונחלה במשכלות לא ידע ולא יבין . ב הם הסוחרים הפורשים בספינה מעבר לים ומכלין ימיהם בהבל ומנותם בבהלות המעבידות את בעליהם מלעסוק בתורה גם כי יבא בביתו אין דעתו נלוה לעיין במשכלות כי אמיד אין לו מנוחה והרי הוא כיס נגרם אשר הנקב לא יוכל כי לעולם עינו לא תשבע עושר וכל מגמתו לחשוך ולכנום לאחרים והוא נשאר ריקם מכל ובטל מעסק התורה כאלו מדבריהם ומגדרם . ג הם בעלי הגאוה כבר אמרנו שאין להם חלק ונחלה בתורת ה' וכמ"ש רז"ל כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו כו' . ד הם בעלי התאוה שהוכגלו כל ימיהם למשוך בין

וכבר וביאר התעוגים חומד ומתאוה להם וכבר אמרו"ל כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל וכו' . וכנגד ד' דברים אלו אמרו"ל אין

תצב אין הנבוא' השכוחה שורה אלא על גבור עשיר ועניו

תצג ד' דברים נקראו חיים

תצד ד' חשובים כמתים

השכוחה שורה אלא על גבור חכם כו' . הזכירו במאמר זה שמשה זכה לתורה מלד מלכא דכרים הללו שהיו בו . א שלא היה מלא הבהמיים כלמור לזה אמר שהיה חכם בעין המשכלות . ב שלא היה מלא הרודפים אחר הממון ממנו מלד שעינם לא תשבע עושר לזה אמר שהיה עניו ושמה בחלקו . ג שלא היה שפוף בחלות יצרו לזה אמר שהיה גבור ע"ד ניכור הכוכם את יצרו החומד ומחלות לחלו הנוף . ד העדר הגשות זה"ם ועניו . הורה שמלד ד' מדות הלו שהיו במשה זכה משה לתורה יותר מזולתו ולפיכך נקראת התורה עץ חיים למחזיקים ע"ד שאמרו במדרש זה שדוד היה מבקש לידע תוקפות התור' שנקראת עץ חיים זה"ם תודיעני תורת חיים וגומר ומאמר יחלת ה' תוסיף ימים . נפש ליסורין שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר . נפש למלות שנא' שמור מלותי וחיה ע"כ . וגראה שכל ד' הלו שהזכרנו נרמזו במדרש זה שדוד היה מבקש לידע תוקפות התור' שנקראת עץ חיים זה"ם תודיעני תורת חיים וגומר ומאמר יחלת ה' תוסיף ימים . נפש ליסורין שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר . נפש למלות שנא' שמור מלותי וחיה ע"כ . וגראה שכל ד' הלו שהזכרנו נרמזו במדרש זה שדוד היה מבקש לידע תוקפות התור' שנקראת עץ חיים זה"ם תודיעני תורת חיים וגומר ומאמר יחלת ה' תוסיף ימים . נפש ליסורין שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר . נפש למלות שנא' שמור מלותי וחיה ע"כ . וגראה שכל ד' הלו שהזכרנו

ומתורע ומי שאין לו בנים . העדר החכמה היינו סומא מעין השכלי שאינו רואה במשכלות

במוסכלות דליכא העובר כיון שלעולם לא יצא
הן כמ"ש מין התלד נפצר מן העולם ואני תפלתו
בידו כו' וכן אמרו אבר קטן בתלד מצביעו רעב ופי'
בעקידה פרשת תולדות שזה יוצק על הלב • מליצת
הגמרא שאמר ובחזקתו גבה לבו וגומר וכתיב מיד
והלרעה זרחה לו כאמרו אל עוזיהו בדברי הימים •
מליצת התורה זהו שאמר מי שלין לו בניס כי הלהוט
בגלומים שילוח רסן התורה לף כל בעילותיו הס
לשם זנות ולא לשם קיום המין וזהו שאמרינן שם
בגמרא רחייה מפסוק הבא לי בניס ואם אין מתה
תלבי לפי שיהיו כל בעילותיו לשם מילוי התורה
וכבר תרז"ל שהתורה מוליכה את התלד מן העולם •
גמלא אתה לומר להגעה זו שלין התורה מתקיימת
בתרבעה כיצות אלו כלל ונראה שעליהם נא' כפ'
נגביס כי המצוה תבר תבלי מנוף לא נפלתה היא ממך
ולא רחוקה היא לא בשמים היא ולא מעבר לים היא •

א כנגד מה שאמרנו שאמר
התומר הכרוך בתלד לא יוכל להשיב המוסכלות ע"כ צריך תצו ד' לא בפ' נצבים
התלד להיות עמל בתורה
תמיד עד תבר יהיה שכלו זך ונקול לך שם אמר יתמר
העבד ה' מה תועיל לי כל עמלי הרי לף שם אנר קוצר
דעת המשיג תוכל להשיג מ"מ אנר עומק המוסג
הוא מן הגמצא ועמוק עמוק היא התכמה התמיהת
מי ימצאנה • ע"כ אמר לא נפלתה היא ממך וע"כ
לין כאן רק קוצר דעת המשיג ותיקון דבר זה הלוי
בך כתמור • ב כנגד שילוח רסן התורה אמר ולא
רחוקה היא כ"ף אמר יתמר העבד ה' הלא כוכבי כי תלך
תתרי תורת הגוף שתועלתם מוגבל ומוחם וקבוב
לבעתו משל"כ שם תהיה כל עמלי בתורה ואני יושב
ומצפה על הבבר הרוחני הרחוק ועין לא רואה
תלהיט זולתיך ושם כן טוב שכן קרוב מאה רחוק
כי בשעה זו נתפתחה תוה תמנו לנתם הקדמוני
שאמרה וכי תורה הוא לעיניס ר"ל שהתורה הנוף
מוחשות לעין הגשמי לתפוקי טובות העה"ב עין לא
ראתה ואין תלתה התועלת הקרוב תפני הרחוק
לכך אמר ולא רחוקה היא ותדרבה שתפילו לעוכות
העה"ז תימו זוכה כ"ף מנד התורה ע"כ התועלת
קרוב מאוד ועל כזה נאמר רחוק מרשעים ישועה
כי תקיך לף דרשו לפי שהתשועה הנפשית רחוקה
בדעתיהם ע"כ תקיך התוכיים לף דרשו לך בשתת
קרובה ישועתי לבא וכמ"ש ממרחק הביא לחמה
וק"ל • לך שם תלאתו התורה לומר שבקשת התורה
המוחשות הס סיבת קיום הנוף והתורה נקראת הוסיף
שהתשת כמו של תלד ע"כ מי נדתה תפני מי כנגד זה
אמר דוד ע"ה כ"ף בתורת ה' תפלו וגומר והיה כעץ
שתול על פלגי מים תבר פריו יתן בעתו וכתן שופל
הבן תלי רבותים שם יהיה כעץ שתול על פלגי
מים הרי עיניו רואות שהעץ השתול על פלגי מים
תלוח כח יניקתו גם עלו גם פריו לף יצלח כמו
שתם עץ . ועל כן נראה לפרש שראה זאת לומר לף

שם התורה נקראת תוכיח על שם שמתשת כתו מ"מ
ה' לף יעזבנו ויתן פריו בעתו כתלד תן התלינו
כח • והמשילו לעץ שתול כו' ר"ל לעצ"ש שהוא שתול
על פלגי מים וכתו חלום מ"מ יתן פריו בעתו ככה
הוא הלומד תורה לף שם היא מתשת כח התומר
מ"מ אינו תבר מלומה ויתן פריו יותר מהרודף אחר
התלות המוחשות המוניחות בעליהן תן העולם שאמר"ל
הקנאה והתאוה כו' • ג כנגד מליצת הגאוה אמר
לף בשמים היא לף תמצא התורה כמי שמניבים דעתו
עליה עד לשמים • ד מליצת נקצת העובר המדומי
זהו שאמר ולא מעבר לים היא לף תמצא התורה
בשותרים ובתגניים הפורשים מעבר לים כתמור •
וסמך לזה מיד כי קרוב תליך הדבר ובו' רחה נתתי
לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ובו'
היינו ד' תשובים כמתים שהזכרנו ותרבע מיני חיים
שהזכרנו • ואחר הגאה זו יהיה מפורש לעיניהו המאמר
שהתלנו כי ים לדקדק בשימוי לשון הגמצא בתשובתם
אל תרן ותאוה כו' • ולמה לף אמר לו הקב"ה מיד
נתתיה לבן עמרם ויהר טויות הנופל במאמר
זה ע"כ לבי תומר וגומר שהגאת העניו כך הוא שהשבון
ביקש לידע כמי התורה מתקיימת כי בוודאי לף היא
נעבר מדעתו כל כך שלף הרגיש ביום מתן תורה שהיה
רעש גדול בכל העולם עד שכל תלכי מזרח ומערב
הלכו תצל בלעם כו' והשבון לף יבינם זה תן הגמצא •
לף שתפץ לידע כמי התורה מצויה ולמה לידע תיה מקום'
המיוחד מבני טעמים כי ידוע שהוא שבון הוא יסר
הרע וכבר תרז"ל שם פנע בך מגוול זה מבזיונו לביש
המדרש מ"ב תין לו מקום בבהמ"ד במקום שהתורה' מצויה
ולפיכך רצה לידע תיה מקומה • תו נוכל לומר בהפך
זה ע"ד שאמרז"ל שהיצה"ר מתנגח בת"ת יותר מבזולתם
ע"ד כל הגדול מהביהו יצרו גדול ממנו וכמ"ש כי רעת
התדם רבה עליו ר"ל היצה"ר שנקרא רע רבה עליו
ומתגבר עליו בכל יום לפיכך תפץ לידע מקומה • והביא
לו הקב"ה נתתיה לתרן ר"ל לענויים המפשילים עצמם
עד לתרן שם מקומה כדאמר ועגויים יסבו תרן וכתיב
והתרן לשולם עומדת פ' כם"י תלו הלדיקים המפשילו'
עצמם עד לתרן • והשבון לף הבין כוונת השם יתבנך
והשובתו הרמתה על זה התופן והלך לד' כיתות תלו •
א כת הבהמיים • ב כת בעלי העובר • ג כת בעלי
הגאוה • ד כת בעלי התאוה • ועשה במלת תרן
והשב תולי תמר נתתיה לתרן לכת הבהמיים בעלי
התומר העשרוני התרני לכך הלך לתרן לתוהה כת
לרתות שם התורה מצויה בהם • והשיבו תלהים הבין
דרכה הוכו בתשובתם שאמר שהם מתוסרי בינה הם
נעדרים תן התורה כי תשבו שהוא תן הגמצא שלמה
הכרוך בתומר זה יבין וידע דרכי התכמה לכך תמרו
תלהים לבד הבין דרכה ותין תתנו יודע תה • הלך תצל
יס הס כת בעלי העובר הפורשים מעבר לים והס כיס
נגרם תבר השקט לף יוכל כי תשב השבון תולי תמר
נתתיה לתרן לבעלי מתשבי התמון שתן התרן מוצלו
כמ"ש ויתבון תרן בכל היום תלך לשדה נעבד • השיב

ותמר

ומאמר אין עמדי כי לא יחכדו שני הפכים לעולם שהתורה לא תוסג כ"ש מתוך המצוותה כמו שנאמר בישעיה ויראו מצותה כי טוב וגומר ויש שכמו לסכול ובדרך שנתבאר במאמר רס"ז ש"ם · ומזו כיס נגרע מאר השקט לא יוכל ואין לנו מצותה כל הימים לפיכך לאמרו אין עמדי לעזון זה יורה על העדר ומניעה לתבר במאמר אחד שני הפכים · הלך אל התוס שם כת בעלי הגזרה שהמשל בהתוס זה שהוא בדיעבד תחתונה בהכלית השפלות כי אין לך מקום נמוך כמו ההתוס והעב"י כן המים התהומיים תמיד מצפצפ לעלות ולגבוע כמ"ש בדוד כשכרה השיתין קפץ תהומא כ"ל ביקש לעלות למעלה ולגוף העולם ולפיכך נידונו דור המבול בהתוס רבה על שהגזלו כמ"ש רז"ל לא נתגלו דור המבול אלא בשביל רוב עונה שהשפיע להם הקב"ה כו' נמצא שמים התהומיים שמצפצפ לעלות משפל מצפה הוא מצל ודוגמא לאדם אשר בעפר יסודו וערכו בהכלית השפלות והוא חפץ לעלות ולגבוע ולילך בגדולות ונפלאות ממנו · השיב ואמר לא כי היא ר"ל לא זו שלא שתתבר התורה עמדי מבחוץ אלא לפי, כי בעצמי הוא מן הנמנע שתתבר תורתי התורה כי אין התורה מהקיימת כ"ש בעניים ועל המהיכר תרז"ל אם תכם הוא הכמתו משתלקת כו' נמצא אע"פ שבבר היתה בו אם אע"ב עבר עליו רוח שטות וגאוה אז היא משתלקת לפיכך אמר לא כי היא · והשתן אשר אולי אמר שתתיר לאחרן לבעלי הגאוה בהתר אחרן זו שבכל דשון עליה ולסוף היא העולם על כולם כי הכל אב אל העפר וממנו היא גבוה ויותר מכולם ע"ד שנאמר מלך לשדה נעבד ה"ב תפילו המלך עבד הוא לשדה כי בודאי הוא גבוה ביתר שאת יותר מכל ממנו אשר לפיכך הלך השתן לכת זו ולא מצאה כאמור · אבדון ומות אמרו בחיניו שמעו שמעה רמז לרופאים אחר התהום כי אשר השתן אולי אמר שתתיר לאחרן לבעלי התשדה והתהום שתן האחרן מוצאים בהודע שכל תמדות העש"ו גידולי קרקע הם וקרקע אבדון ומות כמו שכתוב תהום כשעים תאבד וכתיב תהום עלי תמיתו · כי בחמת ריבוי התהום והמוהרות הם דבר האבד ואופו לבית הבפא ולרימה ותולעה ועוד שהם סיבת המות בריבוי המשקל וריבוי המשתות והמאכלות כמודע לפיכך קרקע אבדון ומות וכתרז"ל התהום מוציאה את התשד מן העולם . והשיבו בחיניו שמעו שמעה כי בעל התהום יש לו חוזן שומעת לך שתהום עלי תמיתו וגורם לו שהוא בעצמו חיוב יכול לעכרות על התורה והעבודה · או יאמר בחיניו שמעו שמעה על כלל התהומות שלא בקשו לקבל התורה בשביל לא תרצח ולא תגנוב ולא תנאף הנאמר בתורה לפי שהם שטופי התהות לכך אמרו ס"ת בינתנו מרחוק ולא קבלנוה · ובפסח עמוד ז' מאמר ס"ת בינתנו ר' מיני העדר שהתהומות לא רצו לקבל התורה ושם בתרגו מציאת הגזוה נרמז בזה שאמר חזר על כל התהומות כו' ומציאות התהום לנגד בני עמון שלא רצו לקבל התורה בשביל לא תנאף. וקדיפת העובר לנגד בני ישמעאל שלא רצו לקבל התורה בשביל לא תגנוב. לך לא תרצח בתרגו שם על מציאת המצה ומרירה והעדר השלום · ולפי דרכינו נוכל לומר שהוא מורה על העדר התכמה מצד היות עמו לים שהם דהיינו תרבי ובשתי ולבו עם מהבין במושכלות עד תאר יהיה התדם נמשל כבהמות נדמו ובטל אללו הכלם והדמות תלבי ובסיבה זו הרציחה היתר רבועה אלו והוא מבואר למבין לפי שב' שופך דם התדם בתדם כ"ל בעוד היותו בגורת תדם דהיינו התדמות הפנימי · ובימי תורפי שמעתי שהבר זה נרמז במה שנאמר יתרחל תל תלך תדוש כה תמר תתיך יתרחל וגומר והנה תמתו בקדם עיר קנה גבולך כ"ל נתקדשתו בהר סיני שהוא עיר קנה גבולך כי שומרי משמרת ה' עיקר ממשלתם לעש"ב סוף ממשלת עשו לפיכך נשתתף יחד ודבק תלך העליון לך יחד וגו' והשיב תדוש לא תעבור בי כ"ל תמחק תחילה תן התורה תיבת לא תרצח תן בתרב תנא לקרתך כ"ל תשיב לך שלא תוכל לקבל התורה בעבור שבתוב בה לא תרצח וק"ל · וכשרתה השתן שתין התורה תצויה תנזל ד' כיתות אלו ס"ל לא תעשה תכין תמו זה הקב"ה נתתיה לתרן · עד שפירש לו הקב"ה ואמר לך תנזל בן עמרם כ"ל נתתיה למשה תים עניו תכל התדם ומשפיל עצמו עד לתרן יותר תכל התדם זהו שאמרתיך לך נתתיה לתרן התורה שתין התורה תצויה כ"ל במקום שהעונה תצויה · הלך תנזל בן עמרם כו' אמר ליה וכי תה לתי כו' גם משה תשב שתין התורה לאור כ"ל לתשים ספונים ותשונים כי שם תקומה · לפי שמשה ידע שים בתורה פירוש נגלה ונסתר הנסתר דהיינו שמותיו של הקב"ה תשב משה שתין תקומה כ"ל תנזל תכמים המשבלים למלאך ה' כמ"ש יבקשו תורה מפיהו כי תלאך ה' צבאות הוא שהרי תנזל זה בקשו המלאכים תת התורה תנזל הנסתר כמבואר בחלק ב' עמוד ע"ז תאמר קע"ז שם שבה כמבואר בחלק ב' עמוד ע"ז תאמר קע"ז שם כן תשב משה שתלק הנסתר תיהו לרוני כ"ש לתשים המשלים למלאכים ולפיכך השיב ואמר תה לתי שפל תשים שתן לי הקב"ה תורה בודאי לא לי ולבל דכוותי היא נתונה תלא לתשים יקרי הערך ותני תיהי כ"ש שלית בעלמא תמנם תקומה תמיוחד תיהו תנזלי ת"ל הקב"ה משה בדאי אתה שהרי כבר תרז"ל ת"ן שערי בינה נבראו וכולם נמסרו למשה תבר תחת כו' ת"ל רבש"ע תמדם גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום וזה יאמר בוודאי על הנסתר שקבלו תמדם גנוזה והקב"ה משתעשע בו · ואיך תחזיק טובה לעצמי לומר שתקומה המיוחד תנזלי ואנכי בני גילי · ת"ל הקב"ה למשה תדרבה היא הנותנת הוזל ומיעטת את עצמך תקרא על שמך סוף המאמר קבור בתח ילמו שאמר נתתיה לאחרן כו' והורה שכל התורה בכללה הן הנגלה הן הנסתר תקומה המיוחד הוא שנזל ואנכי עניו תרן דכוותך כי תנז שמעטת את עצמך יותר מזולתך היא נקלטת על שמך ולא נזלת זה כי זה תגלה ותרמה כוונתו יתֿ ביציאה בדרך שנתבאר בהקדמת הספעה למאמר זה ובזה נכלם ביאור מאמר זה שם"ד ויתר המאמרים המדברים בשבת התורה נתבאר בחג השבועות יום מתן תורה שם נתבארו כל המאמרים

המדברים

המדברים בתפילה לשכנו תדבקנו ונלחם עמם וה' יעזרנו בדרך לחם וירחיבנו בגלות מהרחבנו לחי"ב • וסדר הלימוד הוא שיקבע עתים לתורה ע"ד חז"ל עשה תורתך קבע ואל יתמר לכתחלה לחשוב ע"ד שנאמר את לעשות לה' הפרו תורתיך כי התומר עדיין יש שהות ועת ללמוד לה' הוא מפיר תורת ה' כי עמך לא יפטר • כי בטון ביטול התורה מזון הנפש נעלרים הגשמיים מזון הגוף וכמ"ש כל עמה נלחמים מבקשים לחם בהווה לפי שבבר נהנו כל מחמדיהם דהיינו התורה בהווה להשיב נפש כי המירו לחם התור' בפתם לחם לפיכך רעבו ממנו • ולפי בזמן שהוא הולך בגרביו יהרהר בדברי תורה כמ"ש תורת אלהיו בלבו לא תמעד אשוריו ע"פ שפשטו על מקרא זה יובן על חז"ל שמחשבה טובה הקב"ה מלרפה למעשה מ"מ נרמז בו גם ענין זה ויהיה זהיר בשני חלקים שבתורה בנסתר ובנגלה כמ"ש כ"ח בתורת ה' תפלו ובתורתו יהגה יומם ולילה קרא הנסתר תורת ה' כי אלהים הבין דרכו שהרי שער הי' סגור הוא ובלהותו חלק יהיה חפצו והשקו להבינו ויכלוף אליו לבבו לא יעריד בו עיונו יום ולילה כי לא רביים יחכמו כרצב"י וסיעתו . למנם בגלה דהיינו הדיוט אמר ובתורתו כי זה החלק שלו הוא ובו יהגה יומם ולילה כדי שידע להבין ולהורות וע"ד שנאמר כי לקח טוב נתתי להם תורתי אל תעזבו . ובבר אמרנו בחג השבועות שהמלאכים בקשו שתורה מגז הנסתר שבה ושמורתו הרמתה על מקח היתה שמגז הגלה החדש רלוי אליה וזה טוביות שמעתי לומרים כי דוד ע"ה רמזו בד' פסוקים מן לעולם ה' וגו' וזה שהמלאכים אמרו לעולם ה' דבבך נצב בשמים ולמה תורידה עבשיו לארץ אם כדי לזכות גם התחתונים די להם בחמודה שהרי מיום ברוחת אדם על האדמה ועד עתה נתקיים העולם בזכות החמודה לבד שה"ם לדור ודור לחמודתך כוננת ארץ ותעמוד וחת"ב עמדו העליונים בדין עם התחתונים זהו שנאמר למשפטיך עמדו היום כי הכל עבדיך ואת"ב אמר לולא תורתך שעשועי כ"ל שים פה שעשוע בני האדם כגון כלום למלרים ירדתם כו' כלום יש ניתוף ובליחה ביניכם כו' לא מבדתי בעניי כ"ל היו המלאכים מבקשים אותי אמתם בחמת יש פה נוכח האדם להשיב נפשו מיני שחת ולהשליש במצות התורה כמ"ש לי תיבריס ושם"ה גידים שבאדם הרמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה כמ"ש את האלהים ירא הייטו לא העשה כ"ל ירא מלעבור ציווי ואת מצותיו שמור זהו מצות עשה כי זה כל האדם שכלל ליברין וגידין כמספר הלשון והעצין וזה יושלם צורת האדם ותכלית בריאתו ולשון הלל ית' . וזה נשלם דרוש זה בסייעתא דשמיא :

סדר תפלה

גרסינן בפרק אין עומדין **עמוד ב**
אמר רב המנונא
כמה הילכתא רבוותא איכא **מאמר תצו**

מחנה אנו למדין למשמע מהני קראי דחנה
הלכות תפלה וחנה היא מדברת על לבה
מבאן למתפלל שיכוין לבו •
רק שפתיה נעות מבאן למתפלל שיחתוך בשפתיו • וקולה לא ישמע מבאן שלא ישמיע קולו בתפלתו • ע"כ • אך רז"ל אמרו צריך שישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו אך לזולתו לא ישמיע בחוץ כו' :

הלא זה הדבר מבר דברנו במאמר רט"ו שהתפלה עיקר מקומה בפה ולב ומזון וזה שאמרו הקובע מקום להתלתו תלהי מבריהם בעזרו שנאמר ויבבם מבריהם בבוקר על המקום מקום בניטערין פי לב מזון רמז שהיה שם בתפלתו בשלשתן וכן התורה מקומה בפה לב מזון ולבך נאמר תלה תלהים הבין דרכה והוא ידע מקומה :

הקדמת ענין זה בבר יזוע בעמוד העבודה שעליו לאמרו רז"ל שהשולח עומד על העבודה דהיינו הקרבנות וזה דווקא בזמן שבית המקדש קיים אמנם בשעת החורבן התפילה עומדת במקומה בחמ"ש ונשלמה פרים שפתינו ואפילו בזמן שבית המקדש היה קיים היתה התפלה יותר מרוצה לפני המקום ב"ה מן הקרבנות • כמ"ש ועבדתם את ה' אלהיכם ובבר את לאחוך וחז"ל עבודה זו היא התפלה ולפי שהתלת הבנים מקובלת יותר מן התלת בילדך לבך אמר ועבדתם לשון רבים ואת"ב אמר לאחוך לשון יחיד להורות שאין הקב"ה מחוייב לשמוע בקול שאר התחתים המבקשים על המוחבות יותר מבדי שיכירהם ההכרחית כי הם עוזבים לאחרים חיים לבך אמר לאחוך כדי שיהלוך לבד יזמין לך ולא תסיפת הממון יותר מבדי שיהלוך • וי"ח שבענין הלחם הזכיר לשון יחיד שלעולם לא יחסך שום דבר שוב מן הקיבון של התפילה כי יותר טוב שיהלכו כל אחד משתו לבדו • וחז"ל למדו סמך לתפלה מן התורה מן הנביאים ומן הבתובים • מן התורה ולעבדו בכל לבבכם וכי ים עבודה בלב אלא זו תפלה • מן הנביאים שנאמר קחו עמכם דברים וגו' מן הבתובים שנאמר תלהך די אחת פלח ליה בתדירה הוא יסיזיבך וכי ים פולחן בבבל אלא זו תפלה • ואמרו עוד שהתפות הקנו התפות לאבותם שחרית ויצחק מנחה ויעקב ערבית ונחנו סי' לדבר מותיות שניות של התפות בנגד כ"ת בוקר לתרים ערב ב' מאבותם ל' מיצחק ע"י מיעקב • ובפרק הין עומדין ת"ר תלמיד גדולה תפלה יותר מבל הקרבנות שנ' למה לי רוב זבחיבם וגו' ובפרבבם בפיבם תעלים עיני וגומר ר"ל בח זו חף זו קרבני ואמר תעלים עיני ידיבם דמים מלאו נמצא שהתורם נפש חין הקב"ה שומע תפלתו לבך אמרו אחי יוסף מה בנע בי נהרוג אחינו ר"ל בנע ר"ת בוקר לתרים ערב שהתלת מתפלל ג' פעמים י"ח וברבת המינים • ג' פעמים י"ם הרי מספר ל"ז • ועל זה אמר דוד ערב ובקר וצהרים אשיחה והמה במספר ואהמה • והם אמרו מה בנע ר"ל מה הועיל לנו תפלת בוקר לתרים ערב בי נהרוג את אחינו שהרי בבר נאמר ובפריבבם בפיבם

כפיכם לפעלים עיני מכם גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם דמים מלאו • וזה אין צריך לפניו לספר בגודל מעלת התפלה כי מלאו כל הספרים מצחה ומגודל ערכה ואם לאחה חפץ לידע מקום קיבון כל המאמרים המדברים ממעלת התפל' אתי לך בעקבי ספר מגורת המאור נר מצוי כלל ג' ושם תמצא מאמרים רבים שקיבץ הרב המחבר המדברים מענין התפלה וגודל ערכה ואני לא באתי להרבות ברעיות לזה צורך כי יצדיק הסיפור לך לחזתי בג' כללים שאנו למדין מהני קראי דתנא ומתוכן הגלה והרתה מעלות מהלות התפלה והדרך הנכון שבה

תצח בוונת הלב ע"ר משל

הדרך הרחבון שתמר במאמר תצח שהיא צריכה כוונה הלב זה אין צריך לפניו וידוע מכל הדיום התפלה בלא כוונה כגוף בלא נשמה ויש למבל זה על מה שיסמוך כי כבר אחז"ל שהמתפלל בשפתיו ולבו בל עמו דומה ממש למלך שבא לבית עבדו ואפץ שהעבד יכבדו כראוי מה עשה העבד כשראה שהמלך בא לביתו הלך הוא ועייל בראש כל הנוים ובווקים ואוה לאחתו ולאחבי ביתו שיכבדו את המלך כראוי לף על פי שאנשו בו בבוד גדול מכל מקום חרה ליבב למלך הליבתו מבית כי הדין היה לו לבבד בעצמו ולא ע"י שליח • ואם העבד ההוא הלך בשעה שהיה להתעסק בחיזו עסק גדול את"פ שא"א לא יצא מידי אשמה זו שהיה לו להניח כל עסקיו שבעולם ולבבד את המלך אשר בידו גופו וממונו לעשות בו כרצונו מ"מ אין האשמה גדולה כל כך האמנם בזמן שהוא הולך לעייל ועוסק בזמן ההוא בדברים בעלים רחה כמה גדלה אשמתו וכמה הגדל חרון אפו של המלך עליו ולא די שלא ירצה את המלך בכבודו אלא יגדיל חרון אפו ויוסיף לעצמו מכאוב • כך הוא הענין שהמלך האדון ה' נצחות בא אל היכלו מקום התפילה ומבקש מברואיו שיכבדו אותו כראוי ויבאתחוו ויכלולוהו והבית הוא האדם שנמשל בבית זה כמ"ש עד אשר לא יזעזו שומרי הבית • ואמרי הבית הם החיבורים כלי המעשה כאחז"ל ואמרים בה מעט אלו החיבורים ובעל בית הוא הבכל המהנית את כל האברי' ומובל בהם ומהניגם כראוי ובשהוא רואה לבבד אלהיו על עולם מן הראוי שהשכל וכח המחשבתי יכבדוהו בעצמו דהיינו כוונת הלב והשכל • ואמנם בזמן שבעל הבית דהיינו השכל יושב אות לבית שהוא מבוסס במחשבתו ברחובות קריה ומבבד את המלך ע"י אנשי ביתו שהפה מדבר והרגלים עומדים והראש כורע בברוך והם עושים פעולתם בבית הכנסת ומחשבתו דהיינו השכל מפוזעו חוץ לבית הכנסת בחיזו עסק גדול או בדברי הבלי הבה בלי ספק גדלה אשמתו שהוא מבבד את המלך ע"י אנשי ביתו אלו האברים ולבו בל עמו כי השכל מפוזעו ברחובות קריה ואלו היה מפוזעו בחיזו עסק גדול התרצתי לף על פי שאין לך עסק גדול בעולם שלא היה לו להניח בשעת התפילה ולפנות כל מחשבותיו ורעיוניו אל הבבוד שהוא מבבד את מלבו אשר בידו ואם כל מי ורוח כל בשר היים וממונו וגופו וכל בני ביתו מכור בידו יח' פשיטא ופשיטא שהיה לו להניח כל עסקיו ולהתעסק בביבודו ע"י עצמו ולא ע"י בני ביתו ק"ו בן בנו של ק"ו שתגדל האשמה בשהשכל דהיינו הבעל בית יושב חוץ לבית האנשי ומחשבתו מפוזעת להרהר בדברי הבלי לא לעזר ולא להושיל מי יוכל לשער גודל האשמה ההיא כי על כזה נאמר מדוע בחתי ואין היים וגומר ר"ל אין היים בביתו וכתיב בפיו ושפתיו בבדוני ולבם רחק ממני והיי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה וזה דומה ממש מכל לד למעל זה שפיו ושפתיו הם אנשי ביתו • ולבו היינו הבעל בית וכח הנשמה שמשבנה בלב רחוק ממנו ית' זהו שאמר בגוף בלא נשמה דהיינו ריחוק הבעל בית ויציאתו מן הבית האנשי שהיא בעצם ההעדר וביטול הכוונה • ועל כזה נאמר ערם יקרתו ואני לעשה כי בזמן שהאדם ים לו כוונה בתפילה ר"ל קודם שמוציא בשפתיו מן הפה בבני מיבש הלב על בשפתו והקב"ה ירחה ללבב מיד ותכף בהתר בשהיו כוונתו ישמע אזיו קודם שמוציא בשפתיו כי ההוגה בשפתיו אין בו טורך כ"ש לגלות מה שהלב דורש ומבקש כי הלשון קלומוס הלב וזה אין טורך כ"ש אל לדם המבקש מזולתו כי מי יודע מה שבלב הניבו • אמנם הבקב"ה הוא ישמע מיד ותכף בשיעריך הבקשה בלבו קודם שמוציא בשפתיו לבך אמנם ערם יקרתו אני לעשה וזה"ש לאדם מערבי לב ומה' מענה לשון מיד בשיעריך הדבר בלבו אז ימצא מה' מענה לשון בהלנו כי' מספרה בלשונו בהמו' • ומזה הטעם בתיב בתברבם ותברבם מברבך ומקלך תאור והוה ליה למימר ותאור מקללך אלא לפי שמתשבה עובה הבקב"ה מלרפה למעשה למנם במחשבה רעה בתיב לון אם רציתי בלבי לא ישמע ה' לפיבך נאמר ותברבה מברבך כי הרוצה לברך תוכך בבר קדם הענין אלו במחשבה ומיד בשיעלה במחשבתו לברך תוכך אז אני אתברך תוכו ע"ד ערם יקרתו ואני אענה • אמנם בקללה אמר ומקולך אאור כי לא יתכן לקללו קודם שיוציאה בשפתיו כי מחשבה רעה היא במעשה ועל בזה נאמר תאות לבו נתת לו וארצת שפתיו בל מנעת סלה יאמר שבאמת שהבקב"ה ימלא כל מבלוותיו תבף בשיתחוה הדבר בלבו ואעפ"כ לא מנע ממנו ארצת שפתיו כי הקב"ה מתחוה לתפלת הצדיקים הפך ממה שהמתבמים חומרים שהבקב"ה ממהר ליתן הגשמים בבל קרניהו אלו בדי שלא נרבה לפניו בתפילה על זה אמר ואדצת שפתיו בל מנעת וכ"ש יעתר אל אלוה וירצהו ויעתר הוא לשון עתיד וכל זה מופת חזוק לדבריהו וזה"ש מיום אשר נתת אל לבך להבין ולהתענות מ"ל הקב"ה מלבף המחשבה למעשה וזהו טעם העניין קודם הקריאה אך הבוונות הזבות שבתפילה הם מתת אות ומפלות הקרבן והם חולין בינו ובין הבוונה התמימה וזהו שאמר בחזקיהו ויסב פניו אל הקיר שלא יהא דבר חוץ ביניו לבין הקיר וזה יאמר על קירות הלב כד"א קירות לבי הומה והמחשבות הזרות הם החוצים כאמור ביניו לבין אלהיו השמשל לקיר וחומה ומגדל שנאמר מגדל עוז

שם ס' . ורז"ל אמרו מי שאינו יכול לכוין הרוחות יכוין את לבו כנגד מזבח שבשמים שנאמר והחפללו אל ס' דרך ארצם היא עומד בח"ל יכוין לבו כנגד ס"י כו' והוא רמז נפלא למקור השפע הבא מבריכא עליונה דרך השתלשלות הסיבות לכל סבה וסבה עד הסבה העליונה כמבואר בספר המורה חלק שני פרק מ"ח ע"ש ואמר שם שלפעמים יקצרו הנביאים מלך חסרון ידיעת השתלשלות הסיבות ומייחסים בקצרה הענין אל הסיבה הראשונה ית' ובדרך זה ממש אמרו חיים המדם מנחת פנינו מול היכל הקדוש כי המקום הזה מקבל הברכה בעצם ורחצונה ומשם יחול השפע על כל התרגות כמו שאמרו רז"ל כל התרגות מתמעטין ח"י הם שותים זה הסומא מעין השבלי ואינו יודע לכוין הרוחות ודרך השתלשלות הסיבות אז יקצר בתפילתו ויכוונו לבו לחביו שבשמים ולא יצטרך לחזור אחר בקשות השתלשלות הברכות מסיבה לסיבה כאמור . ועל ענין הכוונה נאמר השמיעני את קולך ונאמר כמו שיתבאר

תצט טעם חיתוך שפתים וסדר קדיש ואיחוי התפל'

בסמוך . הדרך הנני שנאמר במאמר שלאיך שיחתוך בשפתיו שים לבך גדול בתוך השפתים כדי לסדר התפילות בקדימה ואיחור סדר ריווי וכבוז וזה אי לפסוק לעשות במחשבה לבד אע"פ שעדיפא הלב היה מסכים לשלוחיו נגד הני"ח כאמור למעלה מ"מ צריך הדעת לסדר הענין בשפתיו סדר נכון עד שנאמרו רז"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה ואח"כ יתפלל שנאמר ואתחנן אל ס' אתה התלות ונאמר וקדימת שבחו ית' יש לענין זה שני דרכים שניהם כאחד עוזים . הדרך הא' הוא שהצדיקים חיון מבקשין מן הבש ית' כי אם מתנת חנם וחיון חולין סיבת התפלה במעשיהם עוזים מלך שהם יודעין ומכירין במיעוט ערכם וגודל חסדי הבש ית' עליהם מיום הולדם עד שנאמרו חיון לאדם שוב על הני"ת וכל מעשיו הטובים לא יספיקו לשלם להקב"ה הטובות שכבר עשה הני"ת עמו כמו שיתבאר ענין זה בהרוכה בסמוך בעמוד גמילות חסדים שנאמר תק"ה ע"ש . זהו שנאמר לעולם יסדר אדם שבחו של מקום תחילה היינו שיתפלל בשבחו של מקום ב"ה שיעשה עמו צדקה וחסד לא על צד החיוב שכן מצא נאמר בתפלתו אהה החילות וגו' כ"ל אתה הוא המתחיל תמיד בעשיית הטובות ואני המשלם הטובות שעשית עמי כבר מ"כ מכאן ולהבא חיון בידי להגות התפלה בשום מעשים כי אם מתנת חנם אני מבקש לכך נאמר ואתחנן וזה עצה קדימת סיפור השבח בתפילה ואח"כ יסדר בקשתו להוראות שהבקשה תלויה בשבחו ית' ולא בשום מעשה כמו שאמר דוד ואני בזרע רענן בבית אלהינו בשמחי בחסד עולם וגומר ובדרך שנתבאר פסוק זה במאמר רל"ט ע"ש . הדרך הב' הוא שכל איש מבכיל יעשה בתפילתו עניינים רוחניים עיקר ובקשת עניינים גשמיים טפל ולא יקדים המאוחר ויאחר המוקדם ועל זה הדרך

תק ענין הגבהת הבית הכנסת לבתים

ענין הגבהת בתי הכנסת על גבי הבתים כדלתיתא בפרק קמא דשבת אמר רב כל עיר שנגנותיה גבוהין מבתי בית הכנסת לסוף תחריבה שנ' לרומם בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו . והגובה זו הוא גובה במקום כפשוטו וגובה במעלה שיהיה ויגביה ממחשבתו העניים המיוחדים לב"ה לבד היינו קבלת עול מלכות שמים על העניים המיוחדים גם לעולם ביהו דהיינו עניים גשמיים דהיינו בקשת ארכיו כאמור וגובה זה הוא בעצם הקדימה בדרך שנתבאר . הדרך השלישי שלא ישמיע בחון קולו בתפילתו רק בק"ש תרז"ל

תקא ענין שלא ישמיע קולו זולת לאזניו

שלבתחילה ישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו וכל זה בערה שאינו מבקש מן הקב"ה כי אם מתנת חנם כי המגביה קולו כדי שישמעו רבים מה שאלתו ומה בקשתו הרי הוא כמתרעם כשלא נעשית בקשתו והרי הוא כמי שאומר שביעו ורעו מה בקשתי האם יתי רצוי שיעשה הקב"ה שאלתי לך שלמיכה בלחם היא הוכחה שאינו תולה הבקשה כי אם ברחמיו ית' ועל זה נאמר יותתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה ר"ל שיעשה המצות והתפלה בסתר ולא יתכוין להדר בהם בפני הבריות וזה"שהראיני את מראיך השמיעני את קולך שלא ישמע את קולך אדם בריה אולתי כי לפי אתה פונה בעת ארה זולת אלי לפיכך הראני את מראיך ולא תתהדר בפני זולתך להראות את העשים כי אתה אים חיל ויודע לנגן כמנהג רוב המתפללים המשוררים בב"ה וקולו נשמע ברמה ומקדימין את החזן בהתחלת כל ניגון להראות לבניו כי הוא יודע בניב הניגון וכי הוא בקיא דכולא ביה לא יחסר כל בו הן קצרה תורך היריעה התחת להעלות עליה כל מומי ותחלואי הדור אשר חלה ס' בם המתנגים המקולקלים המסגין בעניין התפילות ובקיצה זו מקויים בנו אמרו סכות בענין לך מעבור תפלה . וגרחה שעל כזה תרז"ל לעולם

יכנס מדם שיעור ב' פתחים ויתפלל • וכתב הדעות כאן פתחים אלו מה טיבם ולפי דבריהם מוכח לומר שמדבר בפתיחת הפה ופתיחת האוזן כדי"ת ה' פתח לי אוזן ומזה יתחיל למד שלא

תקב יכנס שיעור שני פתחים ויתפלל

ישמיע קולו לאזלתו כי אם לאחיזו • או מוכח לומר שים בכהן שמך למה שאמרו שנכון ליתן לדקה קודם התפילה שנאמר הני בנדק אחזה פניך וגו' • זה"ק ב' פתחים כד"ת פתוח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאביונך וגומר דהיינו שידו תהיה פתוחה גם יהיה לו לב פתוח ולא סגור כי יש נותנים בידם ולבם לא נכון עמם לכך נאמר פתוח תפתח ושם שנאמר לשקול על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי שני פתחים כשאמע • והטעם שנותנים לדקה קודם התפילה הוא מפני ע"ד שהזכרנו למעלה שהמתפלל על ערכיו לא יתלה במעשיו הטובים ולא יבקש כ"ת מחנת חכם כמוהו והוא שיבקש מהקב"ה שיעשה בקשתו על ידי הצדקה והחסד לא על ידי החיוב לכך רמוי לו לתדם שיעשה קודם תפלה לדקה וחכידות עם זולתו כדי שיעלם לו הקב"ה מדה כנגד מדה ויעשה עמו לדקה ומעשה זה נרמז דרך הצדקה בפרשת תרומה וסדר פיקודה כמו שיתבאר בע"ה במאמר הקב"ה ואחר זה הזכיר מעשה המשכן ומקום הכיורן במקום תפלה והמשכיל יבין • ובפ"ק דברכות דרשו רז"ל למרו ליה לר' יוחנן מיכף סבא נבבל תמה כו' ת"ל מתי עבידתייהו ת"ל מקדמי ומתשבי לבי כנישתא אמר הייט דתהכו להו דתמי'

תקג אקדימו ואחשיכו לבי כנישתא

להו ריב"ל לבריה לקדימו ולתשכיכו לבי כנישתא כי היכא דתוריך מייכון ת"ר לתת בר מינה מתי קרית שמ' לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי וכתיב בתריה כי מוצאי מצא חיים • וכדאה ליתן טעם לפי שההולך לישתן לב"ה הרי אין שום אדם מגלו והרי רק ה' עמו והרי הוא קרוב יותר למקור חיים כד"ת כי עמך מקור חיים וכל הקרב הקרב יותר ביותר הוא מקבל חלק מן החיים כי מעשה זה מצב ר' יותן שאין זקנים מלויים כ"ת בת"י כי שם גילוי שכינתו יותר מבמקום אחר וא"כ כל הדברים עליה קרובים יותר אל מקום החיים ולת"כ רמה שבתקדומי ולתשובי זוכין גם בת"ל כי הם הדבקים וקרובים אל השי"ת יותר מזולתם וק"ע • וכפי הנראה שגם ד"ר אחא נריכין ביאור כי לא פירש מלי מעמע דהאי קרא מדבר בתקדומי ולתשובי וא"ל שר' אחא בא לתכן שנוי לי' שבמקרא כי פעם אחר פתחי ופעם אחר לשמור לשקוד ולכל הלשת אחר לשקוד ולכל הפתח לשמור וזה מופת חותך שפסוק זה מדבר בתקדומי ולתשובי כי ידוע שלשת הוא הדף שפותחין ונועלין ופתח היינו הפתיחה כנודע ומי שרוצה להקדים עצמו לב"ה להיות מן הרתשובים אז נוודאי הוא מוטל הלשת על ב"ה שמורה ועוד שהוא נריך למהר ולרוץ שלא יקדמנו אחר

תקד שוא לכם שומר • שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת תוכלי לאחם העצבי' יאמר על וגומר שלשה שוא שהזכיר התפלה בפסוקים אלו יורה על שלשה עמודים תורה ועבודה וג"ח

ורצונו לבאר שהתכלית בכולם יהיה לשם שמים והיה אם יפנה לבבו לאיזו תכלית חיצוני הרי הוא מנחת שוא פיגול הוא לא יהיה • על הצדקה יאמר אם ה' לא יבנה בית כי הבונה בית לעבייט כמו שעשה מבריחם שנאמר בו ויעש אחל ותרו"ל פונדק לעוברים ושבים וכמ"ש ועשיית מרובים תביא בית וכמ"ש ויהיו עניים בני ביתך וכשהתכלית שלו בבנין בית לשם ה' הרי כתלו ה' בנה הבית ההוא כי על התכלית יאמר לשון עשייה כתלו התכלית ההוא עשה ופעל המעשה ההוא אחרי שהפועל עושה בעבורו זה"ש אם ה' לא יבנה בית שאינו מתכוין לשם ה' אז שוא עמלו בונו כשהוא עושה להדר עצמו בפני זולתו • ועל התורה יאמר אם ה' לא ישמור עיר כי התורה היא שומרת העיר וכל הדברים עליה כמ"ש בשבכך תשמור עליך וכתיב אל תעזבה ותשמרך תאהבה ותצרך • וכן החכמים נקראו נטורי קרתא בלשון רז"ל ועל זה יאמר אם ה' לא ישמור שאין הכוונה בתורתם לשם ה' ת"ל שוא שקד שומר • על העבודה שכלב יאמר על המקדימים ומתשיכים לבי כנישתא שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת בת"ה • תוכלי לחם העצבים כי כבר תרו"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך שחחה כו' וזה יהוו שהמשתה בחלקו ואינו מבקש המותרות כ"ת לבדי חייו שיהיה בריה שלם וחזק בעבודת השי"ת אין כזה אינו תוכל לחם עצבים כי תמיד לבו ממה שהוא הבורא יתי' המעט הוא שם כך ממנם הלהוט אחר המותרות הוא בוודאי תמיד עצב ולעולם לא יבצע וזה הוראה שאין מעשיו לשם שמים ומאחר שהוא תמיד עצב לפיכך אין תפלתו נשמעת כי אין הקב"ה שומע בקול תלונת נעקת הפחדים המבקשים מלפניו יתי' יותר מכדי נרכם כי אין הקב"ה חייב להזמין לשדם כ"ת מה שהוא צריך לכדי חייו ועל זאת יתפלל כל תסיד לעת מצוא ותפלה כזו נשמעת כמ"ש תפלה לעני כי יעטוף וגומר • ממנם המתפלל על המותרות תפלה כזו אינה תפלה לעני זה שאמרו חוכלי לחם העצבים והוא מצל נפלא על מי שאין כוונתו לשמים בדרך שאתבאר • או יאמר לחם העצבים על מי שאין לו בטחון בה' שיוכל להפיק רצונו ולהזמין לו כי מתסורו ואיך ישמע הקב"ה תפלתו אחרי שאין לו בטחון בו יתי' והרחיי' כזה שהוא מתוסר בטחון

מה שהוא חוכל למחר בדלגה ובעצבון יאכלנה כי אינו בטוח על יום המחרת כמ"ש רז"ל מי שים לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמנה ר"ל שהוא מזרע קטני אמנה שאם היו לבותיו בעלי אמנה אז לא היה צריך לדאגה על יום המחרת כי כבר נאמר נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם וכתיב כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה . ומעתה מבואר לפנינו המאמר שהתחלנו בו שהלבות הפלה אינו למדין מהנה שהתפלה צריכה כוונת הלב ותיכוף שפתים וקול דממה דקה ואינו למדין מהנה שהתפלה והבקשה תהיה דומעת תפלת חנה שהתפלה על הזרע לפני ה' לא נפש שוא הגלה בעיני המרה בתפלתה ואתה לאמתך זרע תתנים ונתתיו לה' כל ימי חייו וגו' כך כל המתפלל לא יבקש מלפניו יתי' כ"ש על הנדרים שהכתוב אומר לפני ה' ולא על המוקדות . ולפי גם זאת צריך להיות שלם בפה ולב ואזון וזה בלשון מקום התפלה ועל כזה אמרו רז"ל הקובע מקום להפלתו אלהי אברהם בעזרו ר"ל שיקבע לה מקומה שיקבע מקום התמיהי והוא בפה ולב ואזון כי לתפלתו כבר אמרנו פי לב אזון בני' מקום

וכן צריך המתפלל ק' ברכות בכל יום ק"ף במילוי בני' מקום רמז לפה לב ואזון כאמור . אז יאמר מקום על הקב"ה שהוא מקומו של עולם וקביעות מקום שהציב היינו שיקבע בלבו מורלו יתי' וכי לגיו יתי' לבד עיינו בסוגות בתפלה וזו בעצם הכוונה ועל שם זה היא נקראת תפלה כי תפלה עם ד' מותיותיו עולה הקי"ס וזה בגמטריה כוונת הלב או עבודת הלב כי התפלה עומדת במקום הקרבן והקרבן צריך כוונה שכן מרז"ל מהעסק בקדשים פסול וכשמתפלל על זו הכוונה אז תקבל ה' יענה תשוע ויאמר הנני . ממש תוכן בני בעצם שהמזן מתפלל כמזכיר דורינו בכל הקילות שרוב ביקור דבריו שלהם הוא בכ"ה בעצם התפלה ורוב דברי ביקור נאמעים בכ"ה וקובל אחד על חבירו שקורין קלאגן אפי' בין ישראל ליוצר אור קורא אני עליהם המערת פריזים היה הבית הזה וגו' . הלא הרמה מאמר רז"ל המספר בין ישראל ליוצר אור עביהם היא בידו ואוזר עליה מעבדכי המלחמה ומעתה על זה פירוש נאה יובן מתיבור זה במאמר רפ"ד ע"ם ובדורנו אין עון זה נחשב למומה ומוסכי' כי הוא נקרא נכרי בניס התמים גם נכרי בניס מי התיר לנו לעבותם במקום קדושה וירחה הלא תרחה המלבים כמה הם מזדעזעים ומורלו יתי' עליהם בשעה שמקדשין שמו יתי' ועונים ואומרים בירחה קדום הוי והמיד מורלו יתי' עליהם ואנו אם הוא לבינו מעולם היה מורלו כי מעודי לא רחיתי מים עומד בכ"ה ברחת וביזעה מפני גודל מורלו יתי' כ"ל בדרך מנות מנשים מלומדה עד שאר בסיבה זו לא נתקבלה הפלתנו על הגאולה ועל התמורה זמן תרוך כזה ואים אין בארץ שימוש לזה לתקן פרצה זו עד שאר יפקוד ה' ויבא גואל לבי חדש ועהוד

ונוח לעבודתו יתי' אז יתקיים בנו אומרו אז תקבל וה' יענה ויאמר הסמיעני אם קולך כי קולך ערבה לי כימי עולם וכשנים קדמוניות אכי"ר :

עמוד אחרי ה' תלכו גמ"ח

עמוד ג

מאמר תקה

אמר ר' חמא בר חנינא מ"ד אחרי ה' תלכו וכי אפשר להלך אחרי השכינה הלא כתיב כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא ולבקר חולים כו' אלא הלך אחרי מדותיו מה הוא מלביש ערומים שנ' ויעש ה' לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם אף אתה הלבש ערומים . הקב"ה מבקר חולים שנאמר וירא אליו ה' באלוני ממרא אף אתה בקר חולים . הקב"ה מנחם אבלים שנא' ויהי אחרי מות אברהם ויברך ה' את יצחק בנו אף אתה נחם אבלים . הקב"ה קובר מתים שנאמר ויקבור אותו בניא אף אתה קבור מתים . עכ"ל :

אם המסך התלוי קודש לכל המסדים וכבוד קודש למעשה בזה נתה עקבה תלונות התנשים המשמין שמרות פרועים ומופעים מתחו יתי' במקום שהיו חייב להם מחומה ועל זה נאמר אחרי ה' תלכו שכל המעשים שהאדם עושה הם אחרי ה' כי הקב"ה המתחיל תמיד :

הקדמת הענין בתחו בחוכות הלבבות הוכח בעקידה פרשה ותחמן להשקיט תלונות התנשים

האומרים ידינו רמה בתורה ומעשים ובזה יש לנו מקום ללון על שתחתו נעדרים מכל העוכות הזמניות האדם כשביב יקוה פעלו וכשיב הוא בא בשבבו ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל ה' עינינו עד שיחנו במתנת חנם לך נאמת לא מחכמה שחלו על תלה כי כך המדה שאין שבירות משלמת כ"ש לבסוף וסוף זמן הפעולה הוא בשתתו מתרץ מפעילה זו לעולם הנאתי ח"ב עיקר השבר הוא לעה"ב ואף גם זאת שהקב"ה מקדים השבר אל המעשה תמיד כי מיום שנברא האדם הכין לפניו הקב"ה כל מיני גרכיו והגילו מכל המקריס היוהדים מפתח המערכה והרכבה מיני עוכות אין ערך להם אשר מזה הגד כל המ"ם שהאדם עושה בעה"ז אין כדי השיב להקב"ה הפוכות שבשר עשה אתו הקב"ה וא"כ אין לאדם שום חוב על הקב"ה ואדרבה תמיד הוא חייב להקב"ה ותמיד הוא עושה בדרך השלומין ועל זה נאמר מי הקדימני ואשלם והחובע שכר פעולתו נקרא מתנה שכר פרוע כי על כזה נאמר כי לי בני ישראל עבדים ואח"ל שאני קודש ר"ל אתר הקב"ה שאני שים לי על האדם הוא שאר מוקדש כי כשר עשיתי עמכם כתה מיני עוכות אשר מזה הגד רצוי הוא שתהיו לי עבדים לעולם . ואם יהיהר האדם ולחשך לומר מה לי ולגרה זו אם אני עושה דרך השלומים א"כ לא אקבל שום שכר

על כל מעשי ולמה זה תתהלך קדוניות מפני ה' תלים • משובה נפש ולמד ממי שלוקח ממוכה בהקפה שאם הוא משלם המוכ הרמשון מוזיין וגוזניין לו בהקפה ואם אינו משלם המוכ הרמשון שוב אין מקיפין לו כך היא המדה בחנוני הגדול המקיף הוא הקב"ה שהפורע הקפותיו מוחר הקב"ה וגומן לו בהקפה • ומהגעה זו למדו הסלמים שלא לבקש מאת הבי"ת כ"א מתנת חנם כמו שבי' רש"י כפר' ואתחנן שהצדיקים אינן חולין הסלה בזכות מעשיהם הטובים ע"ד שמוצאים שכל המעשים הם דרך הסלומין על הטובות שכבר עשה הקב"ה עמהם וזה שאמרי"ל לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ב"ה ואח"כ יבקש צרכיו ורמייה ממשה שאמר אתה החילות להרחות וגו' מעברה נא וגו' הודו רי"ל כזה שבראשם כל יתלה הסלה בשבחו של מקום ב"ה לומר שיעשה עמו מרוב חסדו לא על צד החיוב שהרי אינו חייב לו הקב"ה מלומה ורמייה ממשה שאמר אתה החילות להרחות וגו' יאמר שכל הטובות הקב"ה מתחיל לעשות ומעשי אתי עושה הם דרך הסלומין ואי"כ אין לי עליו שום חוב ואני מבקש מתנת חנם • ונרמה לך נאמר לשון ואתחנן המורה על מתנת חנם • ונרמה שזה היתה תלונת התפסוף לומר זכרנו לת הדגה אשר נאכל במצרים חנם ואמרי"ל חנם מן המצות שטעונו לומר תע"פ שהיו במצרים ערום ועריה מכל תורה ומצות מ"מ הזמין הקב"ה לידם כל המובות בחנם ועתה אתר קבלת התורה אינו חנם שהרי יש בידינו מעשים טובים וכ"ש שהיה לו ליתן לנו דרך מתן שכר לא בחנם ואני רואין בהפך זה שאפלו יביאה אין כל כו' הרי שחבעו שכר המצות כדבריהם ועשותם וזה (אינו) דומה למי שרוצה לגבות שכר פרוע כי תמיד הקב"ה מקדים השכר לפעולה כמ"ש ויתן להם ארצות גויים ועמל לאמים ירשו בעבור ישמרו חקיו וגו' לכך אמרי"ל לא תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס כו' ר"ל כי כבר קבלתם הפרס הרשוי לכם ואיך תבקשו ג' פעמים זה"ש שבחוהו כל האמים כי גבר עלינו חסדו שלעולם חסד של הקב"ה גובר והוא המתחיל • אף אם יתעקש אינו אדם ויאמר שהוא קדמון להקב"ה במעשיו ואם עשה עמו מעוריו טובות יתלה בזכות אבותיו עד אדם הרשון • וזה אינו שהרי כבר נאמר עולם חסד יבנה ת"כ בנין העולם הוא החסד הרשון ועדיין לא נולד אדם הר"ל כי גבר עלינו חסדו • ונרמה שענין נפלא זה נרמז במה שנאמר היום לעשותם והיה עקב

תשמעון וגו' ושמר ה' לך את החסד וגו' וע"ד שדרשו רז"ל היום לעשותם ולמחר עקב תשמעון קלות שבקל שכרם היום לעשותם ולא למחר לעשותם והיה עקב אם תשמעון קלות שבאדם דם בעקב תשמעון כו' . וע"ד שנאמר לך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו וע"ד שנאמר מה תתהלל ברעה הגבור חסד של כל היום ודבר זה יתבאר בשני דרכים • א שנאמר ולך ה' החסד כי אתה תשלם לאדם שובה עם תבירו אין רחוי לייחס החסד ההוא בזמן שהוא עושה המעשה מחמת קיבול פרס ח"כ רחוי לייחס החסד ההוא אל הבי"ת שהרי בעד פרוטה ופרוטה שהוא מוציא יוסיף לו הקב"ה כהנה וכהנה כמ"ש ים מפזר ונוסף עוד וא"כ החסד של הקב"ה הוא ולא שלו לכך נאמר ולך ה' החסד שרחוי לייחס החסד לך לפי שאתה כופך לשלם לאיש כמעשהו נמצא שהשובה לא עשה מלומה כ"א מה שהוציא ממונו על ריוח גדול • וזהו שאומרים בסליחות לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים כי האחיזה עלמה היא של הקב"ה כלאמור לך לנו יש שכר על שאנו מוחזין לעני בשעה שלא לבייהו וזהו ולנו בושת הפנים אבל לצדקה עלמה שלך הוא וא"כ מה נתאונן כו' ר"ל אין לנו מעשה להתאונן עליך כלום והוא מבואר ולכך נאמר היום לעשותם ולמחר לקבל שכרהוא עושה לא לשם קיבול שכר בשה"ז והקב"ה לא ישלם כי אם לעה"ב אז נמשכו מזה לאדם שני מיני טובות ח' והיה עקב השמעון שבשניהם זו השמע גם המצות קלות כהמורות כי בשכר השה"ב שכר כולם שוה לאפוקי בשכר עה"ז הגלה יש מילוק בין קלות לחמורות • או מאחר שאינו מגיע להשלום גמול כלל ח"כ אין מילוק בין קלות לחמורות • ב ושמר ה' לך החסד אתה של ולך ה' החסד היינו בזמן שאתה מגיע להשלום גמול אמנם בזמן שאין אתה מגיע להשלום אז ושמר ה' לך החסד שלך הוא ובהפכו נמ' מה תתהלל ברעה הגבור חסד של כל היום ר"ל שאם אתה רואה ברעת אינו גיבור כמעשים טובים עד שהוא נגרך לך וזה תתהלל לומר שאתה גמלת עמו החסד וגו' • ג שאמר ולך ה' החסד ר"ל בזמן שאתה משלם לו כמעשהו הרי אתה עושה עמו חסד גדול שהרי אינך חייב לו מלומה ומדרכה כל מה שהוא עושה הוא דרך המשלומין וכשיבחן האדם שכל מעשיו הם בדרך המשלומין נמצא מזה שמרו היום לעשותם ולא למחר לעשותם כמ"ש כמי שלווה מחבירו שאומר לרעך לך ושוב ומחר אתן ויש אתך אין רחוי לומר שאתה עושה להקב"ה אם תבא אינה מצוה ליוצרך לך ושוב ומחר תעשה כדבר המלך ה' נצחות • וכשיבה זו והיה עקב השמעון גם המצות קלות תעשה כחמורות שהרי שלא תעשה לשם קיבול פרס מכוין ולהבא לפיכך ושמר ה' לך את החסד שאם תשלם להקפה הרשעונה יחזור החנוני הגדול ויתן לך בהקפה על צד החסד כאמור • וכל זה שאמרנו הוא דווקא בייעוד שכר הגשמי בעה"ז • אמנם בשכר העה"ב בוודאי אין לנו תלונה על הבי"ת שלא נתן שכרו ביומו כדין השכיר שנא' בו ביומו תתן שכרו ולא תבא עליו השמש והרי כבר שקעה עליו השמש כר"ת עד שבר לא תחסך השמש וגו' • וזה לפי שהשכר הנופני כבר נאבל פה קודם למעשה • והשכר הרוחני עדיין אין לו פה לאכלו והוא דומה לאדון המייעד לעבדו ליתן לו נחלת שדה וכרם חלף עבודתו בעבר הירדן וכך הדרך ביומים

כוותי' ומינו נקרא מלין שכך שכיר שם יחתר מלקבלו עבור מיחור הדרך כך היה המדה ממש כשכך העכ"ג ח"כ מכל מ"ד מין למדם שוש תביעה על בורחו יה' וכל מה שהקב"ה עושה עם המדם נקרא חסד גמור · ונראה שעל ענין זה אמרו במסכת תנחום מיזו דרך רעה שיהרהק ממנו המדם ומסיק שם הלוה ומינו משלם מחד לוה מן המקום כו' וזה ילדק לפי דבריהו על כל הטובות שהמדם מקבל מן הקב"ה בדרך הלוואה וחסד כאמור וע"כ הוא לריך לשלם בעשייה המטות לעשותן בדרך משלומים וכן מצינו מפורש ע"י דוד שאמר מה אשיב לה' כל הגמולוהי עלי כלה לומר כל מה שאני עושה מן המצות הוא בדרך הטבה ופיבעון חובי ואף על פי כן מינו מספיק כי תמיד הגמולוהי עלי כי ים לו חוב עלי ממה שנאלני מן הטובות יתר על מה שאני משיב לו · וכן אמר במקום אחר פרה אלי ואגני כמשפע לאוהבי שאמר ר"ל שעל עלמו נקם בלשון תגינה לומר שאין לי עליך שום חוב · אמנם לשאר אוהבי שאמר אין לי עליך ה' יכבד לומר שאם רלוים לשכר עוב · וזה"ש רז"ל הקורא אחילתה ג"ח ואמצעיתה ג"ח וסיפה ג"ח · אחילתה ג"ח שנאמר ויעש ה' למדם ולאשתו כתנות עור וגומר ואמצעיתה ג"ח שנאמר וירח ה' אלהי בלילי ממרח · וסופה ג"ח שנאמר ויקבור אותו בגיא · וזהו אמרם מוחמו אמת כי החסד שהקב"ה עושה עם החיים דומה כאלו מלפה להשלום גמול כביכול ר"ל שיחזור המדם וישלם מובו במעשים טובים שיעשה אמנם מוחמו דהיינו גמר החתימה שהחותם שקבר את מעשי הוא חסד של אמת שאינו מלפה להשלום גמול כי אחד כזה לא ישלם לו המדם כלל וכלל כי לא למחר לעשותם · זהו שדרשו רז"ל במאמר שהחחלנו אחרי ה' תלכו כו' · הלך אחרי מדותיו הלו כזה שכל הפעולות שאנו עושין הכל נקרא אחרי ה' כי הוא המתחיל בעשיית החסד כאמור · והולך בעל המאמר ומסדר לופני המדרים · שראוי לכל אדם לגמול עם זולתו והם הלבשת ערומים · וביקור חולים · ולקבור מתים ותנחומי אבלים · כפי האיתי לסדר כולם אים על דבריו ועל מקומו הראוי לו ולפרש תחילה סדר הנדקה להלבים ערומים ולהחלילם ולהשקם ולאחר להם די מחסורם · ואח"כ סדר הביקור חולים ואח"כ סדר קבורת מתים · ואח"כ תנחומי אבלים ונחתיל בנדקה ממש :

ת"ר מעש' במונבז המלך שבזבז אוצרותיו בשני בצורת כו' אמר אבותי גנזו למטה ואני למעלה כו' אבותי גנזו במקום שהיד שולטת כו' כל המאמר תמצא הובא בצורתו בהתחלת חבור זה הלק א'

תקז בזה ידבר בצדק' ממש ע"ד מאמר של מונבז

עמוד א' מאמר א' ע"ש ושם בארנוהו בדרך אחר אמנם לפי שאינו יוצא מידי פשוטו שהוא מדבר בסתם צדקה שעשה עם עניים בשני בצורת על כן ראה ראיתי להעתיד על יסוד מאמר זה כל המעלות הנתלין בעשיית החסד והצדקה וסדר נתינתה ומעלת נתינתה ומתן שברה כמבואר מפשוטו של המאמר :

א אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה :

תקח ענין הגניזה למעלה זה מבואר ע"ד הנעשה זו בשכבר ידוע ומפורסם שכל הגמלתי' עליוני' ומחמוני'

כולם קטורין ותלויין זה בזה וכל גמלת מקבל ומשפיע כאחד וזה"ש כל מה שברלה הקב"ה בעולמו זכר ונקיבה נרלם כו' וזה שכל הגמלתות נקרלו זכר ונקיבה כאחד דהיינו משפיע ומשפע כיד העולם העליון מקבל השפע בעצם ולהשובה משיבה להשובה ית' ומשפיע מה שמקבל אל העולם התיכון גמלת שמלד שמקבל השפע הרי הוא בנקיבה המקבלת השפע ומלד ההשפעה לזולתו הרי הוא בזכר המשפיע וכן התיכון מקבל השפע מן העליון וחוזר ומשפיע להתחתון גמלת שגם התיכון זכר ונקיבה וכן התחתון מקבל מן התיכון וחוזר ומשפיע לעליון וגמלת הדבר חוזר בסיבוב לעולם וכיד התחתון משפיע לעליון הוא ע"ד שחז"ל כל בריותיו של הקב"ה לוונין זה מזה היום לוה מן הלילה כו' ומין מדיינין זה עם זה וכני מדם לוונין זה מזה ומנקם לבלשו בריבי' ע"כ · הוא שכל התיחוחות שבין העליונים להתחתונים הם דרך הלוותה שכל נותן חוזר ומקבל · ואעפ"י שעל דרך המשל כלפי מעלה אין מקום לומר שהקב"ה מקבל ח"ו קבלה מזולתו כביכול שהרי הכל נהיכין מלין והוא יתב' מינו נריך לזולתו כלל ועל זה הדרך מלינו בכל מקום במדרשים אין מים אלא הקב"ה כי אומר המים להיות משפיע ובלתי מושפע כלל אין לייתם בלתי לה' לבדו · מ"מ בכך ויחר הקב"ה על כבודו והכתיב נתיבה לעלמו כאלו הוא מקבל ח"ו קבלה שנאמר הבו לה' משפחות עמים וגומר ונתיבה זו מי משבר לניירה כי אם בעני דכים · הדרך הא' הוא ע"ד שחז"ל גדול כתן של נדיקים שמוסיף כח בגבורה של מעלה שנא' ועתה יגדל נא כח ה' כו' וזה מלד שהם משכבים במעשיהם העוגים שהקב"ה מוריד השפע דרך השלשלאות הסיכות אל התחתונים בזה ניכר וגדלה לכל גבורתו ית' והכתיב משפיקין כח השפע ובזה נרלה כאלו הם כח של מעלה חלילה שנ' גור יגדך תשי ובאמת שחשות זה אינו מלד עלמו חלילה כ"א מלד המקבלים בשלשון כאויין לקבלת השפע נרלה כאלו הם כו' · ומשעם זה נאמר ואם כבה אח עושה לי ואמרו"ל שחשם כמו בנקיבה וכי בשביל שכמו של מטה חשם הזכיר לשון נקיבה כלפי מעלה כביכו"ל אלא לפי שחשם כמו של מטה מלד עוותיהם נרלה חשות זה כאח של מעלה כביכו"ל והוא מבואר היטב בדרך זה · הדרך השני הוא ע"ד שנאמר מלוה ה'

מוכן דל נמצא הכותן מלמעלה לדל כמלוי הוא נותן חלוי
ית׳ נחיתה דרך הלוחה שהרי על כל פנים יעלם לו
הקדוש ברוך הוא כפלי כפלים שנאמר ים מפזר
ועוסף עוד נמצא שהנחיתה לדל היא בעצם הנחיתה
למעלה עד שבסיבה זו יכל הספע מלמעלה ויחזור
הדבר בסיבוב כמו שאמרנו וזהו שאמר מוגבז תבואתי
גגזו למעה ותני גגזתי למעלה שגג׳ למת מארץ תצמח
ודק מצמיח בכקף גם ה׳ יתן הטוב וארצינו תתן
יבולה לדק לפניו יהלך וגו׳ • סורה בפסוקים שהוזכן
לדקה נקרא בוגז למעלה וממשיך הספע מלמעלה
למעה לכך אמר בשאמת מאמן תצמח והיינו לדקה
שגא׳ וזורע לדקה שכר למת והוא החסד של למת גורם
שהדק בכקף מצמיח וישפיע זה״ם גם ה׳ יתן הטוב
ויחזור ויעלם לזה שהלווה לו עד שארצינו תתן יבולה
ואת הדק שעשה יהלך לפניו והוא מכוער • וזה דווקא
בזמן שהוא עושה חסד של
למת שאינו מפסה לחלוטם **תקטז** צדקה תרומם
גמול כי זה דומה למי גוי אלו ישראל
שמלוה בריבית • וזה״ם וארז״ל השלחן דומה
לדקה תרומם גוי אלו למזבח
הדדיקים וחסד לתומים

חעמת אלו הרבעים שאינן עושין כ״ח להתגדל כו׳
ר״ל שעושין להתגדל ולהרבות ממונם וחסד זה חעמת
הוא כאלו הלוה בריבית למען הדקה שהדדיקים עושים
חסד של למת שאינו מפסה לחלוטם גמול לדקה זו
תרומם גוי ע״ד ותני גגזתי למעלה כי הוא נקרא מלוה
ה׳ וכופו להפרע על כל פנים לך שלא יחבוין לזה
חעם״י שארז״ל עשר בשביל שתתעשר כו׳ שנאמר
ובחנוני נא בזאת ונו׳ דווקא בשעשר השורש ולא
בשאר דקה • או יאמר דקה הרומם גוי ע״ד שארז״ל
במסכת חגיגה שבלחנו של אדם מכפר כמו המזבח
כמו שדרשו שם פתח במזבח וסיים בשלחן כו׳ שנמצא
שהדקה שהדדיקים עושין מכפרת לפיכך אינן צריכין
לחעמת לכפר עליהם • אבל הדקה שהרבעים עושין
מאחר שאינן עושין כ״ח להתגדל הינה מכפרת ואם
צריכין לחעמת לכך נאמר וחסד לתומים חעמת • ומה
שאמרו שהשלחן מכפר כמו המזבח שאין מקריבין עליו
כ״ח דבר מועט ככם אחד בבקר וככם אחד בין הערבים
ועשירים החיפה סולת ומדבר מועט כזה הקב״ה
מספיע לכל העולם שובע שמחוה ויודה שלח לשובע
לכל הנמלאים כך שלחנו של אדם מדבר מועט שהוא
נוחן משלחנו לרעבים הקב״ה משלם לו כפלי כפלים
שם״ם בויקרא רבה אמר רבי סימון אמר ריב״ל יותר
ממה שהבעל הבית עושה עם העני עוד יותר העני

עושה עם הבעל הבית כך **תקי** יותר העני
אמרה תורה לנעמי שם הים עושה עם
תשבר עשיתי עמו היום בועז הבעל הבית
עשה עמי אין כתיב אלא עשיתי
עמו ע״כ • ורמזה שעל זה **תקיא** המהנה
נאמר גומל נפשו איש חסד תלמידי
שהחסד שהוא עושה לנפשו הוא חכמי׳ באלו הקרוי׳
עושה והוא מבואר לפי דרכינו תמידין
שהעני עושה עמו יותר לפי

שנעשר כל פרוטה שהוא נותן לעני הקב״ה משלם לו
כפליים כמ״ש המותן פרוטה לעני מתברך בשם ברכות
כו׳ ממלא שעושה עמו יותר ויותר • וזה השלחן
שממנו הוא מתכיל רעבים דומה למזבח ובדרך זה אמרו
בפ״ק דברכות כל המתרת ת״ח בתוך ביתו ומתכילו
ומשקהו ומהניהו מכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו
הקריב התמידין שנאמר עוכר עליהן תמיד והוא מבואר
לפי דרכינו שהתמיד הינו כי אם דבר מועט וממנו
נתמלא כל העולם תורה ושכל ושבע שמחות כאמור
כך היא הדקה בשביל דבר מועט יקנה לנפשו כל
מיני הצלחות העה״ז והעולם הבא כמו שיתבאר בסמוך
כל דבר על מכונו בשכר הדקה :

ב אבותי גגזו במקום שהיד שולטת ואני גגזתי במקום שאין היד שולטת :

תקיב ענין אין היד שולטת בצדק׳ זה מבואר ממה שסופר במעשה בחסיד אחד בעקידה פרשת נעביס

בחסד שהיה עשיר במאוד מאוד ושלחנו המלך שיגיד לו מספר ממונו וכבוד עשרו חשר גדלהו המלך ה׳ נשגות והוא נשבע במיניו שלין לו יותר מכך וכך והמלך כעס עליו כי היה מפורסם לכל בחי עשר עירו שהיה לו עשר יתות יותר ממה שהגיד והוא השיב למלך חת כל חשר חתה רואה לא לי הוא בהחלט שהרי לינו בבשותי וביקר ליעלו ממני חתי שחכלה למנם השך שהגדלתי לך הוא מה שהוספתי בצדקות ומחסדים שעשיתי והוא שלי בהחלט ולין שום יד זולתי שולטת בו כלל ויעמת המלך על דבריו כי נמצא בפיו נכונה • ע״כ • וכן אמר שלמה לין חדם שליט ברוח לכלוא חת הרוח וגומר כ״ל במה שהוליח על עניים רוחניים לין שום בריה שולטת בו כלל ובדרך זה הענין בפסוקו ולינו לריך ביאור • לך נראה להוסיף ביאור בענין זה ממה שמלינו לרז״ל שאמרו

תקיג הנותן צדקה שהנותן לדקה חויבין אויבין נופלים נופלים חליהם ח״כ לפניו וזובה לגדולה חיפה זהו הדבר שאמר ביוסף ויישבר מוגבז ותני גגזתי במקום שלין יד שולטת כי בזכות

הדקה לין שום יד זולתו שולטת בו שהדבקה כל חויבין נופלים לפניו חלליהם כמו שמלינו בפרק קמא דבבא קמא שאמר רבי יוחנן מ״ד חבריכם זורעי על כל מים מבלחי רגל השור והחומר כל העוסק בתורה וגמילות חסדים זוכה לנחלה שני שבעים לין זריעה אלא לדקה שנאמר זרעו לכם לדקה וקלרו לפי חסד ולין מים אלא תורה שנאמר כל נמא לכו למים • השור והחמור זוכה לנחלה כיוסף שנא׳ בו בכור שורו הדר לו וזוכה לנחלה כיששכר שנאמר יששכר חמור גרם • ולינה דאמרי חויבים נופלים לפניו חללים כיוסף שנאמר יגגח עמים וזוכה לבניה כיששכר שנ׳ ומבני יששכר יודעי בינה לעתים עכ״ל • ומאמר זה כולו הוא ממש דוגמת חומרו ואני גגזתי במקום שלין היד שולטת בו וזה שאמרו זוכה לנחלה כיוסף כי

זה מהידוע שהעין הרע מחסר ממונו של חדש ומעלת יד זולתו שולטת בממונו וזכה יוסף למה שנאמר בן פורת עלי עין ורש״ל אל תקרי עלי עין אלא עולה עין שאין עין הרע שולטת בזרעו של יוסף ולכל זה זכה יוסף מלד הצדקה שעשה עם אביו ואחיו שנאמר תגבי תכלכל מחכם ותא טפשא וגומר וכתיב טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל ונמצא שבזכות שהיה עוב עין זכה שלא השלוט בו עין הרע כי מי שמוצא עצמו מן הצדקה הוא מלד שעינו רעה בשלו ובזולתו כמ״ש לא יחן כו׳ עינו רעה בשלו כו׳ וזהו שאמרו דורשי רשומות על עפרון שהיה רע עין לפיכך נכתב בתורה חסר ויו״ו שעולה למספר רע עין ונראה ליתן טעם לחסרון הויו״ו לפי שארז״ל טוב עין הוא יבורך

תקיד סוד עפרון חסר ויו״ו וארז״ל טוב עין

תקיד ביאור אלומותיו של יוסף

שכ׳ טוב עין הוא יבורך קרי ביה יברך וכפי הנראה שהקרי והכתיב מלמה שניהם למת ע״ד שארז״ל המותן פרוטה לעני מתברך בשם ברכות כו׳ לפיכך מי שהוא טוב עין ונותן מלחמו לדל מתברך בשם ברכות לכך נא׳ יבורך בתוספת ויו״ו וקרי ביה יברך לפי שמתברך לזולתו כד״ת ברכת חובב עלי תבלת ע״כ יבורך כי מן הקדוש ברוך הוא נותן כוח על ברכה כ״ל שאינו מספיע מברכתו כ״ת למי שהוא טוב עין והמשיל הספע הבא ממקור הברכות לכוס מלא על כל גדותיו כד״ת כוס ישועות אשא וכתיב ה׳ מנת חלקי וכוסי • וקרי ביה יברך ויבורך לפי שיברך לזולתו ע״כ יבורך בשם ברכות לפיכך עפרון שהיה רע עין נכתב בתורה חסר ויו״ו לומר שאינו מתברך בשם ברכות • לך יוסף שהיה טוב עין ולא היתה עינו רעה בחטיו וכל ביתו חבו זכה לברכה זו שלא השלוט בו עין הרע המחסר ממונו של חדש ומעלת יד זולתו שולטת בו לחסרו לך הנותן לדקות והוא בעל עין טובה אין יד זולתו שולטת בו • וזהו בעשם כוונת לומרו מוריני נופלים לפניו חלומים שכ׳ בהם יגבת עמים כ״ל לא זה אחין יד זולתו שולטת בו אלא לפילו הוא שולט בזולתו עד שחוריני נופלים חלומים לפניו שנאמר בכור שורו הדר לו וזה רמז על הפרנסה ועל הכלכלה שהיה מפרנס זולתו בשור זה הנורם התבואה והפרנסה בעולם כמ״ש ורב חבואות בכח השור לכך אמר לפי שהיה לו הדרת השור לפיכך קרני רחם קרניו לגבת בזולתו ולנגח כל חוריני נמצא שבשלון רחמן אמר וזכה לנחלה כיוסף היינו שלא השלוט בו עין הרע דהיינו יד זולתו ובחיכת דאמרי מוסיף לומר זו שאין מחריס שולטין בו אלא לפילו הוא שליט בזולתו עד שנופלים לפניו • ומלייה מלחמותיו של יוסף והנה ב׳ חגמו מלחמים והנה קמה חלומתי ונם נלבה והנה חסבתה חלומותיכם ותשחוין לחלומתי הוכה ההבדל שבין חלומות של טוב עין כמותו ובין חלומות של רע עין כמותם כי מהידוע שאחיו היו קנאים כמ״ש ויקנאו בו אחיו והיתה עיכם רעה באחיהם על דבר מועט דהיינו כחוגת ספסים ורש״ל דרשו נקוד על אח שהלכו לרעות את עצמן ולא את זולתם כי לא היו בעלי חניכה כמ״ש בהחחנו אליהו ולא שמעו חלומות כאלו אין להם חקומה כמ״ש ואחוך מיועב אך למחסור לכך נא׳ והנה הסבנה חלומותיכם כי לסוף יצמרך לבריות ויסבב מעיר לעיר להשחוות לזולתו על ככר לחם אמנם החלומות של הבעל נדקה כיוסף קמה ונם נלבה אים לחבושה היתה קיום נאחי והחיבות ואין יד זולתו שולטת בו כלל כמ״ש נדקתו עומדת לעד קרנו חרום בכבוד וזה נאמר על יוסף שקרנו חרום בכבוד שנאמר וקרני רחם קרניו נדקתו עומדת לעד כמ״ש והנה קמה חלומתי ונם נלבה • הה״ד טוב אים מון ומלוה ונו׳ סמוך לבו לא ייראה עד אשר יראה בצריו פזר נתן לאביונים נדקתו עומדת לעד קרנו חרום בכבוד • זה״ש חויבו נופלים לפניו שנא׳ עד אשר יראה בצריו זה״ש מוכח ואני נגחתי במקום שאין יד שולטת בו שכ׳ לדק ומשפט מכון כסאך כי הוא דומה למי שבונה בשמים מעלותיו שאין ידי זולתו שולטת בו • ומה שאמר במאמר זוכה לנחלה כיששכר וזה לפי שכ׳ אשריכם זורעי על כל מים ונו׳ וזה רמז שעיקר הצדקה היא המהנה לומדי תורה מנכסיו זה״ש זורעי על כל מים דהיינו שהזריעה דהצדקה תהיה על כל מים דהיינו התורה לפיכך תמר זוכה לנחלה כיוסף ויששכר כי מלד הצדקה זוכה לנחלה כיוסף כתמור ומלד התורה זוכה להיות בן תורה כיששכר שכ׳ בו יששכר חמור גרם • תמנה בתוכה לחמרי מוסיף לומר זוכה לגיהה כיששכר כ״ל זוכה להבין דבר מתוך דבר כי יחוע ההבדל שבין חכם לנבון כי החכם מבין מה שיקבל מכחותיו והנבון מבין דבר מתוך דבר • זה״ש בלשון רחמן זוכה לנחלה כיששכר היינו להיות חכם כמה שקיבל וירם מכחותיו דהיינו נחלה • ובחיכת דאמרי מוסיף לומר שהוא זוכה לגיהה כיששכר היינו להבין דבר מתוך דבר מעלמו וזה מפותר • נמצא מבואר מחלומותיו של יוסף הקיום הנאחי שים לממונו של ההולך לדקות שאפילו ידי המערכה חין שולטת בו כלל כמ״ש והנה המשם ואילת והכוכבים משחחוים לי רמז לכוכבי המערכה שהוא שליט בהם ואין הם שולטים בו • זה״ש הלך ילך ובכה נושא משך הזרע כי הצדקה נמשלה לזריעה כמו שאמרנו ואע״פ שנותנה בדמעה מ״מ לסוף בא יבא ברינה נושא אלומותיו כחלומות של יוסף שכ׳ בהם קמה ונם נלבה כי הוא הממון שים לו קיום עולמים כמ״ש ים מחרוהם והון רב הוא המשוך ממונו לנדקה ומושבין עליו שבסיבה זו יחרוהם ואינו כן כי מדרבה פיזור זה נורם להיות לו הון עתיק וכן בהסכו ים מחעשר ונומר וק״ל • וזה״ש ה׳ נלך על יד ימיך׳ • ונמעחי מומרים כי הנל על יד עושה הכל מה שיד עושה אם ידו פחוחה נם נלו נראה יד פחוחה וכן קמונה כך הקב״ה הוא נלכל לידו שאם ידו קמונה אזי נם יד הקב״ה קמונה מליחן לו ואם ידו פחוחה אזי נם יד הקב״ה פחוחה לו • וזכוחו הנדקה

יזכה למקור החיים כי בזכות שהחי' העני גם ה' יתמרהו ויחייהו כמ"ש עטרת תפארת תיבה בדרך נדקה תמצא · וים עוד פשט בפסוק זה לומר שבדרך מתנה ונדקה תמצא מאת ה' הזקנה כי כפי המבע אין הבריות מפסיק וכפי המעשים המלהייס מצד ההתנלות בהס גם המה אין מפסיקין זולת שהקדוש ברוך הוא עושה למדם בדרך נדקה מניעה בזכות הנדקה שהמדם עושה :

ג אבותי גנזו דבר שאינו עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות כו' :

דבר זה אינו נריך ביאור שהנדקה דבר שעושה פירות כמ"ש ים ים מפזר ונותן עוד מלבד מה שלעון פירות נופל על השכר הבא בעתה דרכיה שעות ובאו על זה מאמרים רבים אין מספר ובפ"ק דסוטה תניא ויעש אשר בעיני ה' עבד מלמד שעשה פרדם ונטע בו כל מיני מנדים רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר פונדק וחד אמר פרדם כו' ויש לנדקה במאמר זה אמה אמר חד פונדק אם כן גם מ"ד זה תולק על הת"ק ומהו זה שאמר חד אמר כו' אך הגיון נומר בזה שרבי יודה ור' נחמיה פליגי בדברי הת"ק חד אמר פרדם ממש · וחד אמר פונדק רמה לפרש דברי הת"ק שאמר שנטע פרדם ומ"ש קנה מה בא מקרא זה להודיענו אם נטע פרדם או לא תלת שבפונדק יהבר שעשה לעוברים ושבים ונדקה כזו שכרה נדול מאוד עד שרצו להמשיל השכר ההוא לפרדם שים בו כל מיני מנדים כך הנדקה נמצא בשכרה כל מיני הצלחות שבני האדם מסנלין בהס בעה"ז · וזהו נרמז במה שכ' ביצעיה הלא פרום לרעב לחמך ועניי' מרודים תביא בית וגו' וסמיך ליה אז תחנע על ה' והתלחיך נחלה יעקב תביך וגו' וזה נחלה בלי מנרים לעפ"י שרז"ל דרשו מקרא זה על השומר שבת כהלכתו מ"מ לפי פשוטו קאי המקרא נם על הנדקה שהזכיר לפניו ומס כן נוכל לומר שהעונן נדקה זוכה למה שנא' ביעקב ופרצת ימה וקדמה לפונה וגנבה דהיינו מרבוי רוחות העולם · וזהו סוד מרז"ל שאברהם בנה דיכה ופתח נה ל' פתחים לד' רוחות העולם כו' וכן נרסי' פ' **תקין** סוד ד' פתחים בבית אברהם הרוחה בביתו של רב חנן

כך מנילתי שהוא פתיחון ליה ד' בני לד' רוחי דעלמא כו' · וכל זה רמז שפלא לנחלה בלי מנרים הבאה מד' רוחות העולם וכל הברכות הבאו לנפשו בביתו בשכר הנדקה ומקור כל הברכות נגלל בד' סוגים · שהוא זוכה לחיים ושובר וגשם ולרוחות פני השכינה · א זוכה לבנים כדאיתא בפ"ק דבבא בתרא מ"ד כוחף נדקה ומסד ימלא נדקה חיים וכבוד למר ריש"ל זוכה לבנים בעלי תורה בעלי חכמה כו' וזהו כנגד הפתח שהיה פתוח לו למזרח כד"א וממזרח תביא זרעך וזהו סוד ידוע לחכמי הקבלה שהבנים ממזרח מולמח ויהיו בני תורה תור בזריחת השמש שממזרח · ב זוכה לחיים וחכמה כמ"ש כוחף נדקה ימלא חיים זהו כנגד הפתח שהיה פתוח לו לנדרום ע"ד שנאמר תוכך ימים בימינה וכמ"ש הכוזה להחכים ידבים ע"ד והחכמה תחיה את נפש בעליה · ג זוכה לעושר שנאמר ים מפזר ונותן עוד זהו כנגד הפתח שהיה פתוח לו לנפון שנאמר מנפון זהב יאתה וע"ד הכוזה להעשיר יפפין כי עושר וכבוד בשמאל · ד זוכה לרחות פני השכינה כדנרסינן בחופת אליהו רבה הנותן נדקה עולה ויושב כנגד כסא כבוד שנאמר הולך לנדקות וגומר וכתיב בתריה הוא מרומים ישכון וכתיב אני בנזק אחזה פניך וכתיב מלך ביופיו תחזנה עיניך וזה כנגד הפתח שהיה פתוח לו למערב כי השכינה במערב שנאמר וירלו ממערב את שם ה' · וזה שאמר נדול הכנסה אורחים בהשכמת בית המדרש כו' עיין במסכת שבת פרק מפנין וזה כי מלד התורה הוא זוכה ג"כ לד' יעודים הלו לבנים בעלי תורה כמ"ש מלן דמוקיר רבנן הויין ליה בנין רבנן · וחיים ועושר שנאמר אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד · ולרחות פני השכינה כי מתוך הלימוד יבוא מליאותו יתברך · ועל ד' מיני שכר הלו שהם כלולים ולא שכרים לאחרו שנטע פרדם ע"ז כל מנדיס כו' וזהו שאמר אחרו ואני נמזתי דבר שעושה פירות שנאמר אחרו נדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו :

ד אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי :

תקיח הצדקה גנז לעצמו ולא לאחרים

כבר הזכרנו למעלה במאמר תקי"ב בס"פ החסיד עם המלך שהמה שנתן לנדקה גנז לעצמו ולא לאחרים וכמ"ש שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו ופשוטו מדבר בנדקה ע"ד לחמו לחמריכם זורעי על כל מים כו' הנדרש על הנדקה ואמר כי ברוב הימים המצאנו ר"ל שימצא שכרו ברוב ימים ר"ל באחריות ימים כי הנדקה תגיל ממוח · או ימצא הלחם ההוא עצמו ע"ד המשל הנזכר בספר בן סירא על מקרא זה ע"ם ולף אם זכות הנדקה שמור גם לבניו לאחריו מ"מ אין זה מקרא גוזז לאחרים כי הבן יקר האב זה"ס יפצעו בניס והנימו יחרס לעולייהס אלי בנדק לחזה פניך וגו' וזה יאמר על הנדקה שבזכות יזכה לרחות פני השכינה ועוד שגם בניו יפצעו ויסיס לו די והוחיר לבניו · ועיין זה הנפלא נרמז במעשה החסה שעקה חל אליעב לאמר אלי מת והנושה בא לקחת הילדים **תקיט** ענין כלים רקים של האשה מנשי בני הנביאים כו' ואמר לה כלים רקים חל תמעיטי כו' והוא רמז נפלא על זכות הנדקה שאמרה חל הנביא אלי מת ואולי נדר בחייו ולא קיים ורז"ל אמרו בעון נדרים בנים מתים כו' · זה"ם והנושה בא לקחת הילדים כו' הוא הקב"ה המנוני

המעני הגדול המקיף • ומתן לה עצה שבזכות הצדקה תהיה ניצלת היא ובניה ממות ומשכלת וזה רמז לה ביציקה על כליס רקים כי העני דומה לכלי ריק ע״ד שנמצא בפליחות וכלי ריק הגענו כו׳ ורמז לה שכל זמן שהיתה יוקדת על הכליס רקים להיותו העניים לז שפע הברכה מוסיף והולך וכשפסקה כחיב ויעמוד הסמן וזה רמז נפלא שבזמן שאין החדם נותן ממונו לעניים לז הוא גורם הפסקת השפע ממקור הברכות • ולסוף אמר לה ושלמי את נדריכי הם התוכות שהחדם חייב על החטוי המקיף ואת ובניך תהיי בטוהר כל״ל שבעבו בניה והניחו יהרס לעולניהם ורמז עוד שבזכות הצדקה יזכו לבניס כמו שמצינו בחנה הגדולה שבזכות בשוגם שעשתה מעשה הצדקה שנאמר ונעשה נא עליית קיר קטנה וגו׳ וזכתה לבניס שנאמר לה בעת חיה את חוקנת בן וכן באברהם כתיב על פתח אהלו להכנים אורחים מיד נתבשר חביב חלין בעת חיה ולשרה בן • וכל זה רחייס עצומה לפי שאמר מוכז ואני בנחתי לעצמי לפי שאברהם חשם שיעזוב לאחרים חילו שנאמר מה תתן לי והנה בן ביתי יורש אותי וגו׳ עד שהתבשר בזרע וכשהוא מניח ממונו לבניו אין זה נקרא נוזו לאחרים וזהו שנאמר יפצו גניס והניחו יהרס לעולניהם וכשהוא מניח יחרו לבניו אז הוא כאלו בזז לעצמו וכבר אמרנו שבזכות הצדקה יזכה לבניס ואז הוא נקרא בוזו לעצמו זה״ם ואת ובניך תחיי בטוהר הש״ד ולך הסיה לדקה :

ה אבותי בזזו ממון ואני בנחתי נפשות :

תקב בצדקה עניים שהחיים בעולם הזה הוא בזזו לפי פשוטו הוא מדבר בממון ממונו יניעו בעדו לעולם הבא נפשות כי הממון לא יניע בעדו להיות לו לסיוע בזכור בתורה מצל שבפרקי ר״ת לך הנפשות שהחיים בעה״ז המה יבואו לעה״ב ויניעו לדקתו שבר עשה ויניעו ויליעו בעדו • וע״ד זה אמרו״ל במסכת חגיגה פרק הין דורשין וה״ת מי מעיד כי לעתיד תבני ביתו וקורות ביתו וכיסי ביתו על אדם מעידין בו שנאמר כי אבן מקיר תזעק וכתים מעז יענכה • **תקבא** ראיתי ביתו לפי שהצדקה בתה בג׳ מעידין עליו דברים • א הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים כמ״ש רז״ל עושה צדקה בכל עת אלא וכי תפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת אלא זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים כו׳ • ב הנותן צדקה לעומדי תורה כמו שאמרו מפסוק שבריכים זוכעי על כל מים וגו׳ • ג הנותן צדקה לאדם עניים בהיות שאמר לר׳ פרנסני ככלב וכשורב כו׳ • ואלמה כיוצא מלו מעידין לעתיד על האדם כמ״ש והלך לפניך צדקך כבוד ה׳ יאספך • א הבניס המעיל בחבני ביתו כמ״ש מהפסיקה חבני קודם פי׳ הבניס שממלאו לחבני יקר • ב החכמים המעיל לקוראת כמו הקורה המנין על הבית כך החכמים מגינים על בני דורס • ג אחם עניים הרגיל מבית לבית זה״ם ורהיטי ביתו אם העניים רהיטי בחוך ביתו על המחיה ועל הכלכלה והם מעידין עליו לעתיד • לך על כל פנים ערוך לדקדק בחופני הנחיצה שלא יחן לבני אדם שחינן הגוים כדאיתא בפ״ק דבבא קמא דרש רבח מ״ד יהיו מוכנים לפניך בעת חפך עשה כרם תמר ירמיס לפני הקב״ה דבש״ע אפי׳ בשעה שכובשים

תקבב הבשילם בבני אדם שאינן הגוים אח יגרם לעשות לדקה הבשילם בבני אדם שאחן הגוים שלא יקבלו עליהם שכר • ונראה לפרש לפי שנאמר מתן בסחר יפפה אף נאמר בזמן שהיא נתונה בדין ובהלכה יפפה אף ובסחר זה אין הלף נכפה לך אמר בעת אחיך עשה בהם • וזהו שנאמר בפרשת אחיה וכן תעשה לכל אחיות אחיך וגו׳ עד דכוח אחיך אחיו כו׳ ואח״ל דכשוהו אם הוא רמאי או לא • ולפי פשוטו אומרו לכל אחיות אחיך מיותר ונוכל לומר שמדבר בנחינת הצדקה כמ״ש רז״ל משפיל אף מרומה בלף שמניח לזה מרומה אח זה עין מדרש זה בחיבור זה חלק ג׳ מאמר י״ב • נמצא שהממון שבידו הוא אחיות אחיו שנאבד משא ונמצא לזה ובא להחזות בידיהם אחילה אם רמאי הוא או לא • וכן אמר ר׳ אבהו בשם ר׳ אלעזר צריכין אנו להחזיק טובה לרמאים שמכוין שאחד מהם חובע מן האחד והוא מחזיקו ביקר מיד הוא נעשם שנאמר וקנית עליך לך ר׳ והיה כך חבח • ר״ל שמה שאנו מעלימים עין מן העניים לפי שאנו מפופקים שמא רמאי הוא • וכל זה לחייב עים לדקדק אחילה אם הוא הגון ואינו רמאי ואם יחנה להגוים הרי הוא גוזז בחוצרות אחומות ונפשות שפופס להליץ בעדו בחמור ולוקח נפשות חכם :

ו אבותי בזזו לעולם הזה ואני בנחתי לעולם הבא :

תקבג הצדקה בנחתי לעולם הבא הוא ע״ד שאמרו״ל כחיב בני פעמים ולדקה

תקבד בג׳ דברים גדולה ג״ח מן הצדקה חגיל ממות אחת שמצילתו ממיחה מפורש בעה״ז ואחת שמצילתו מדינה של גיהנם ובדבר זה נמילות חסדים גדולה מן הצדקה כמ״ש גדולה ג״ח מן הלדקה בג׳ דברים • צדקה חינה אלא בממונו וג״ח בין בגופו בין בממונו • צדקה חינה אלא לעניים ג״ח בין לעניים בין לעשירים • צדקה חינה אלא לחיים ג״ח בין לחיים בין למחים • תורה במאמר זה שסכר הלדקה הוא שיזכה לעשר ויזכה לפשיחה בגופו כמ״ש ביפעיה וחפק לרעב נפשך וסמיך ליה ומכוכיך מהרה תצמיח ועצמותיך יחליץ ויזכה לעה״ב להיות ניצול מדינה של גיהנם לך בשיעלף לה מדת הג״ח • וזה הפסרם שכין צדקה לג״ח כי אחם צדקה עשויה בממונו • ואחם ג״ח עשוי בגופו כמ״ש רז״ל הנותן פרוטה לעני מבטרך בשם ברכות והמפיסו בי״ח לפי שהפיוס הוא

גנופו וכן הזכיר יפעיה הנ״ח בתמרו ותפק לרעב נפשך • והנה בעשם הפיום נמצא שהדין נותן שמה שהוא עושה בממונו חזי מדה כנגד מדה יזכה בממונו • ומה שעושה בגופו חזי לעמת זה יזכה בגופו לפיכך תמר נדקה תינה חלת בממונו וג״ח חף בגופו לפיכך הסכר חלוק זה מזה בפני ענינים • א נדקה תינה חלה לעניים כי שכרה שיתעשר הין התועלת כי שם לעניי׳ הנריכין לעושר כי גם העני צריך ליתן נדקה בממונו • תמנם תועלת הנ״ח גם בגופו ע״ד ותרוכחך מהרה תצמית ועצמותיך יחלין • ב נדקה תינה חלת לחיים שהין התועלת כ״ח חל חיי העה״ז התלוין בממונו • תמנם נ״ח גם למתים • וח״כ התועלת הוח ג״כ למתים שמלילתו מדינה של גיהנם ח״כ יפה תמר מוכז ותני נזחתי לעה״כ • התועלת הנדקה והנ״ח ניכר גם לעה״כ • ובסדר הקבלה של הנתינה ים בו דעות חלוקות כי רז״ל נתנו שיעור בדבר עין יפה אחד מתרבעים עין רעה אחד מששים כדין התרומה • בינוני אחד מחמשים • ובעל העורים פי׳ בפרשת תרומה ויקחו לי • לי בני׳ תרבעים רמז לעין יפה • מאת כל כל בני׳ חמשים היינו בינוני • מאת כל ר״ת שלשם עולה ס׳ רמז לעין רעה • ונראה לפרש פירוש לפירושו כי מי שנותן אחד מן מ׳ בוודאי הוא עושה כן לששים שמים כי לנאת ידי הבריות היה יולא בחאד מן ל׳ כשחם בינוני ואחר שנתן מותרות לשם שמים לכך נאמר לי פי׳ רש״י לשמי ולי עולה מ׳ נאמור • וחמשים הוא מדת הבינוני לכך נאמר כל כי הכלל שם בינונים וכל עולה ל׳ נאמור • תמנם בעל עין הרע הנותן ל׳ מס׳ הרי הוא מובדל ומופרש מכל חים זה״ם מאת כל חים מאת כל ר״ת שלו ס׳ לפירושו • ונראה ליתן טעם לחשבון זה כי מי שהוא בעל עין הרע • לף אם יתן אז הוא נותן בעין שלא יבנים בחשבון כיסו כלל • לפיכך הוא נותן ל׳ מס׳ כדין כל בינוני תשורים שבתורה שהם שבשמחה׳ם, כנגדו אז הטעם בעל ולא יורגש כלל כך חשבון כיסו שבך זה לא יורגש כאמור תמנם מי שהוא עין יפה נותן אחד מתרבעים כי ים בו מדעת קונו שנותן בעין יפה וידוע שלהשלמת מניחות החדם ים בנמצא תרבעים מלכות דהיינו ל״ם תחות מלכות בשבת וחם להשלמת האומר והשאר כולם תולדות • והמלכה התורנית היא למלאת תרבעים מלכות כמ״ם ובתורה תהת עמל ומלכה זו היא מלכה יום השבת שניתן לתלמוד תורה כמבואר בממר רש״י רש״ח • וידוע שכל מלכה האומר אין לחם שלימות ותכלית כי גם הבהמה משתמשת בחם לפיכך אין מתנה • אך חלק התרבעים דהיינו התורה הבאה להשלמת הנפש היא נקראת מתנה כמ״ם וממדבר מתנה וכן השבת מתנה כמו שלמדנו רש״ל אמר הקב״ה מתנה טובה יש לי בשבת שמה כו׳ ות״ל חיפך מניתו שהקב״ה נתן לנו במתנה להשלמת מניתותינו מלאכה אחת מתרבעים והקב״ה נותן בעין יפה על כן אמרו חלק יפה היא ח׳ מתרבעים והבינוני נותן חלק ז׳ מחמשים לפי שהקב״ה מה שהוא לוקח לעלמו הוא לוקח במדה משערת בינונית ומניחו חמשים שערי בינה וכולם נתנו למשה רק חלק ז׳ מחמשים שיכב לעלמו ומכאן ים סמך שבינוני נותן אחד מחמשים . תמנם דין המעשר מן התורה כי כל חלק עשירי קודם לה׳ וחרז״ל הרוצה לבזבז חל יבזבז יותר מחומש כדין הנהנה מן הקדש שנאמר בו וחמישתיו יוסף עליו כך כל מה שברח הקב״ה בעולמו הקדים לעמו יח׳ והנהנה ממנו ים לו דין הנהנה מן הקדש נחשב לו כמעילה חם לח יפרים חלק חמישי חך לפי שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בזה הקילו רז״ל עליו שיעמוד בחלק עשירי ובדורות הללו רחיתי בני עליית והכם מועטים המפרישים אפי׳ חלק עשירי וענין זה נרמז כולו בחר היטב בחמרו של רבה בר בר חנה שאמר לדידי חזי לי הוכמיז בר לילתה כו׳ כבר נתבאר המאמר עוב ויפה בחלק ח׳ מאמר י״ז ע״ם וכענין הזה ניפרי דקיימו עד קרסוליהו כמיש ורימא מפא לרקיע כו׳ כבר נתבאר המאמר הזה בעקידת פרשת תולדות ע״ם לפיכך חוב מוטל על כל מי שבר חלק לו מלהיס בציבה להיות זריז וזהיר במדת הנדקה עד שבר לא יבואו ימי הרעה שיאמר אין לי חפץ בממון זה המקוצן לא לעזר ולא להועיל כי הנדקה שהוא עושה סמוך למותו היא מקוללת כל כך והקדמונים המשילו הדבר למי שמיבב על שלחנו בשעודה ובא אליו עני ועמד על פתח הבית ומבקש שיתן לו מן האוכל וכל זמן שהוא תחב לאכילה אינו נותן לו מלומה עד שבר כבר מילא כריסו וירח כי לא יכול עוד לאכול אז נותן ליתן לעני כך הוא הדבר הזה ושיקר הנדקה לעניים דווקא כמ״ם עושק דל להרבות לו נותן לעשיר לך למהסור פיכבו רז״ל שהעושק הלל גורם לדל שיבבה לו הקב״ה כהנה וכהנה וימלא כל מחסוריו תמנם הנותן לעשיר גורם מחסור לעשיר כי הלוקח ואינו צריך לכך אינו נפסד מן העולם עד שיבא לידי מדה זו ות״ל אין נתינה כי חם לעניים ורז״ל אמרו גדולה נדקה מכל הקרבנות כו׳ וזה שאמר על כל קרבנך תקריב מלח רמז שהנדקה שנמשלה במלח על דרך מלח ממון חסר היא העולה על כל הקרבנות • או יאמר כל קרבנך תפילו התפלה העומדת במקום קרבן צריכה למלח ולח יתקיים כי חס בנדקה שנמשלה למלח בתמור וכבר אמרו שנכון ליתן נדקה קודם כל תפלה שנאמר אני בנדק אחזה פניך זה״ם על כל קרבנך תקריב מלח • וכן מצינו בכל המקום שהפסוק מזכיר תכילת הכהנים מן הזבחים והמנחה כתיב ביה קודם קדשים חיטי ה׳ ורמה לומר בזה שתכילה זו היא דוגמת הנדקה שהיו מפרנסים הכהנים מברחי תלהיהו תמר שתכילה זו ים בה קדושה גדולה יותר מבחי ה׳ ע״ד גדולה נדקה מן הקרבנות כו׳ וכן לעתיד לח יהיו ישראל נגחלים כי חס בזכות הנדקה שנאמר שמרו משפט

ועמו נדקה כי קרובה ישועתי לבא וכתיב ניון במשפט תפדה ושביה בצדקה • תכי"ר • ועיקר הצדקה היא לעניי תורה והוא לחזק ידי לומדי תורה כמ"ש משריבים עורעי על כל מיס שהזריעה דהיינו צדקה תהיה על כל מיס דהיינו תורה וכמו שכתוב שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך ר"ל קף ע"פ שכל בעל מחורה חינו שמח עדיין בצאתו לדרך למחורה כי מי יודע בפנעים המתרגשות לרגעים בדרך כי כל הדרכים בחזקת סכנה כי אם עיקר שמחתו בשובו לביתו לכל זכות יעמד גם בצאתו • מאחר שיסכר בתוליך עוסק בתורה והוא תורת בשבילו הרי הוא משלותי מלוה הכותחים בה' תחיון ניזוקין ושפלח ה' את הברכה בחסמיסס • תכי"ר :

עמוד ד גרסינן בשפת נדרים אט'

מאמר תקבו רשב"ל מנין לביקור חולים מן התורה שנאמר

מנין לביקור חולי' מן התור' אם במות כל האדם ימותון ופקודת כל האדם יפקד עליהם מאי משמע אמר רבא אם כמות כל אדם שהם חולים ומוטלים על ערסותיהם ובני אדם מבקרין אותם כו' פי' רש"י זה"ש אם פקודת כל האדם שזהו ביקור חולים :

אם התכלית בביקור החולים לתועלת המבקר והמבוקר מ"ש מובא מופל על כל בר מבכיל להיות זהיר בתומר מלוה זו כי רבה היא ויש לה ד' תועלת גדולים כמו שיבוא :

הקדמת ענין זה מבואר שהביקור יש לו ד' מיני תועלת ולפון פקידה כולל מהבעתן וזה כי מלת פקידה יש לו ד' פירושים • א מה שהוא לפון חסרון כמו ולא נפקד ממנו איש • ב מה שהוא לפון זכירה כמו וה' פקד את שרה • ג מה שהוא לפון מינוי וגזבר כמו ויפקד המלך פקידים • ד מה שהוא לפון מספר כמו כל העובר על הפקודים • ולעומתם מציגו בענין הביקור שיש בו ד' מיני תועלת • התועלת הרחפון הוא מה שהרי"ף כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה כו' וזה לפי שבבר אמרו תקבז נוטל אחד שהמבקרו נוטל אחד מן ס' מחליו ודבר זה נראה לפרש מחליו לפי שהוא מן הידוע שהרי"ף שיחין דהיתי דהיים כו' ומצא שם מיני חלאים רודפים אחר האדם בכל יום ובלם סיבת המות וממך לדבר תבא בבלה אלי קבר בבלה נ' שנים רמז לשיחין דהיתי דהיים שבולם סיבת ההבאה אלי קבר ואם כן הבח החיוני שבאדם בעל בשנים כדין בל ביעול תיסורים שבתורה וזה החולי בוודאי השיגוהו שיחין דהיתי חלו ויש לחוש שהחיוני יתבטל מבל וכל בשיחין אלו לפיבך המבקרו ונוטל ממנו חלק ו' משנים נשארו רק י"ע וזה לא יתבטל בבח החיוני לפיבך אמרו המבקרו גורם לו שיחיה כו' כי הוא מחסר ממנו חלק ו' מן ס' • ועשה הגבילה הוא לפי שבבר אמרו שזה דוחק בבן גילו לפיבך בשהוא רוחה לה בן גילו חזק וברית חולה אז יתחזק בדעתו לומר גם אני לא אופל ממנו וזה יתחזק הרוח שבו בש"ם רוח חיים יבלבל מחללו ונומר וזה יהנתם ויקל עליו חליו • אז מדת הדין יקטרג עליו לומר הרי הוא בן גילו ומה נשתנה זה מזה עד שהדין נוחן להטיל עליו חלק ו' מן ס' וזה סיבה להקל חוליו ולחסר ממנו חלק ס' • זה"ש ופקודת כל האדם יפקד היינו לפון הסרון המורה על חסרון ס' ודורשי רשומות אמרו שזהו שנאמר ביעקב הנה בנך יוסף בא אליך הנה בני ס' כי מתחלה בבודו היו בו כל שבעים אלים אלו ולסוף בחסר בא יוסף שהיה בן גילו של יעקב בש"ם כל מה שחיבר ליעקב חיבר ליוסף כו' מיד ויתחזק ישראל ויאב על המטה המטה בני' ר"ע לומר שחסר ממנו חלק ו' מן ס' וזהו התועלת הרחפון הבא מן הביקור בנגד לפון חסרון בחמור • התועלת השני הוא תועלת המבקר שהביקור גורם לו לפשפש במעשיו כי ירחה בפחיתת החדש ויעיב אל לבו לומר מה אני ומה חיי אלא גם אנכי מזמין למקריס ופנעים בחומו ובסיבה זו יעיב אל לבו לתקן מעלליו ע"ד שנאמר טוב ללבת אל בית אבל וגו' והחי יתן אל לבו ועל זה אמר הבינה הוי חומריס לרע טוב ולטוב רע שיש חור לחוסך וחוסך לחור שיש מר למחוק ומחוק למר זבר הבינה קלקול מעשיהם של זה הקב"ה דן חותם מדה בנגד מדה לפי שחומריס לרע טוב ולטוב רע ע"ב הקב"ה שולח בהם בל נגע וכל מחלה ומדרך החולה שעל בל דבר שהוא רע לו ולחליו יאמר כי טוב הוא ועל הטוב רע בשודע מנדר החולי • וכן על שחיים מר למחוק כו' לפיבך הם נידונים בחלחים • ובבר נודע מדרבי החולי שבל דבר מחוק ועוב בחמת בבשר ודגים ויין וזולתם לו הם מרים בשודע • ובל עשב מר ורע הוא רפואתו בחמת בשודע וכן על שחמו חור לחוסך לבך הקב"ה מביח חלחים על שולחי ישראל ומדרך החולים לשום חור לחוסך כי ביום מחפילין נדות בחדש וכל זה הוא הערה וסיבה עצומה להביח את המבקרו לידי זכירה שיזברו ויבוזו אל ה' ויפשפשו במעשיהם וזהו פקודת בל האדם לשון זכירה שהביקור הוא בחזיר את הבריות לאמר שובו מדרביבם בחמור והוא דוגמת חומתו ויעמוד בין החיים ובין החיים ותעצר המגפה והוא בשיעמוד בין החיים ויתבונן גם על החיים זכירה זו מביאה אותו לידי זכיות שיזבור שאחרית החיים הוא אל החיים ובסיבה זו יאליך מנגד עינו בל חמדות חדומות והוא דוגמת המבקר חולה העומד בין חיים למות וזה מביאו לידי זכירה שיחוב אל ה' ויקחמהו בחמור זה"ש ופקודת בל האדם היינו זכירה סוף בל האדם יפקד עליהם ר"ל יזבר עליהם מחוך הבקור וק"ל • התועלת הגליבי הוא הגלה והפשרם לבקרו ולהמליץ לו בל נדבים שם חיים עני הוא ואף שם הוא

הוא עפ"י הרי הכתוב קרהו דל כמ"ש רז"ל מאחרי מאכיל אל דל אין דל אלא חולה כו' וזה לפי שכל ממונו ניתן שוה לו כי לא יוכל להתחמם בו כלל בחיותו מוטל על ערש דוי ועוד שכל המבקרו מבחין בתכרוכותיו ובדברים שהוא צריך להם עד שברוב המקומות נוהגים לעשות פקידים וגזברים הממונים על ענינים כאלו ובדרך זה יהיה פקודת כל אדם לפון מיוני שהם פוקדים עליו ויבקרו חוזהו בבקרה רושה עדרו וזה בוודאי ג"ח שאין לו שיעור בעודו · החולה הרציני הוא לעמח את נפש החולה כי יתן שמחה בלבו ברחוקו שהוא חשוב בעיני הבריות והכי הוא מן מתי מספר עד שרבים יבקרוהו והשמחה סיבה גדולה להקל חוליו מעליו כמ"ש רות תים יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה וזה בשאין מבקרין חוזהו אז יהיה לו רוח נכאה כי יראה שהוא בזוי בעיני זולתו וזה סיבה להכביד עליו חליו ובדרך זה יהיה פקודת כל אדם לפון מספר כי יחשוב שהוא מן החשים החשובים והספונים שים להם מספר בעודע מדרך החשובים · והוא שאמר משה לבני קרח שם פקודת כל האדם יפקד עליהם שבני אדם יבקרוס על מטתם ויתגלגלו על ידיהם כמה טובות לזולתם אז תני מודה שלא ה' שלחני והכי הם טובים ממני · א שהביקור הוא לבדי שכן גילו יעול ממנו חלק ה' ואני אומר שלרוע דרכם ומעשיהם אין להם בן גילם כלל כי אין להם דמיון וחבר כלל ואם כן אם יבקרו אותם בני אדם בוודאי יש בני גילם וא"כ יפה אמרו הלא כל העדה כלם קדושים הזה וא"כ לא ה' שלחני · ב שהביקור הוא לזכות הרבים שיזכרו וישובו אל ה' והקב"ה מגלגל זכות ע"י זכאי ואם הקב"ה מגלגל אינו זכות על ידם א"כ בוודאי הם רחוים לגדולה יותר ממני ע"ד בקרובי לקדם כמו שפי' רש"י במקומו שהקב"ה נקדם בקרובי דוקא ואם כן לא ה' שלחני · ג שהביקור הוא לערכם והמבקרים ממונים על זה להמליץ להם די מחסורם ואם הם ממונים גם עליהם אם כן גם המה טובים כמוני ויפה אמרו כי כל העדה כלם קדושים כו' · ד שהביקור הוא כדי לקרר דעתו שיחשוב שהוא מן מתי מספר ומן הספונים והחשובים ואם בדרך זה יבקרוהו בחליים אז בוודאי יפה אמרו שכל העדה כלם קדושים כו' אמנם אם בריאה תדבה יבוא ה' ולמפרע ירחו שלא היו בכלל כל המעלות הללו הנה בזה ולא בזולתו יכירו כל בחי עולם כי נאלו המשיב את ה' ולא היו רחויין שיהגלגל שום זכות על ידם באמור . ומציאו שמך לד' טעמים הלזו ממה שהרז"ל בנדרים פרק הין בין המודר אמר רב יהודה אמר שמואל כל המבקר את החולה ניטל מדינה של גיהנם שנאמר אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה' יחיה לו ואשרי בארץ ולא תתנהו בנפש אויביו · ישעדהו על ערש דוי כל משכבתו הפכת בחליו · אמרתי ה' חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך · אויבי יאמרו רע לי מתי ימות ואבד שמו · ואם בא לראות שוא דבר לבו יקבץ און לו יצא החוצה ידבר יחד עלי כל שנאי עלי חשבו לי רעה · דבר בליעל יצוק בו ואשר שכב לא יוסיף לקום · גם איש שלומי אשר בטחתי באכל לחמי הגדיל עלי עקב · ואתה ה' חנני והקימני ואשלמה להם · בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא ירוע אויבי עלי · ואני בתמתי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם · ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם אמן ואמן · ואם בא לבקרו ומצאו שישן אל יעירנו שנאמר אל תעירו ואל תקיצו את האהבה עד שתחפץ · ואם מצאו שהוא ער ומדבר עמו לא יפסיק עמו שנאמר ואל תתנהו בנפש אויביו לא ריעים כענין שנפלאתו מלכותו · וכפי הנראה שפרע בעולם הזה למבקרו ד' מיני שכר ושם בעפ ד' מיני תועלת שהזכרנו · א שבן גילו וכיוצא מחסר ממנו חלק ס' כלומר זה"ס ואל תתנהו בנפש אויביו אל

ועשמים מלו מספיקין לכל חיים חי רב פעלי׳ לבקר בהלי הפסקות שהם העבירות כד״ח רפאה נפשי כי חטאתי לך והוא בא לידי התעוררות זה בזמן שהוא מבקר חולים זולתו והיה אם הוא זריז ויגע ומלאם ביצרו לאמר מה לי מבקר חולים אחרים ומי הייתי חולי זה ימים רבים בחלי הפסקות ולא נתתי לבי לדרוש ולחור בחלוטי ובזה יפיב

המסביל אל לבו לשוב בתשובה: ענין הלויה המת וכן הלויה המת מלבד מה שהוא מצוה גדולה ליקרא בספוד ורקוד דמוחא יש בו התעוררות גדולה שהמי יבוב אל לבו דברים על מיתה כי זה סוף כל האדם ומעשה זה מרז״ל מבטלין תלמוד תורה להלויה המת ולהכנסת כלה ויש רמז בקהלה על זה שנאמר עת לספוד ועת לרקוד בתחלה לומד שהיה לו לומר עת לספוד ועת לרקוד אלא תחלה לומד הלמד יורה על הלימוד התורני שנאמר ומבטלין אותו לספוד ולרקוד דהיינו להכנסת כלה והלויה המת או יורה על ל׳ יום שמוחים לחניט ול׳ יום על אבל והם חיון זמן ספוד או רקוד • והטעם שמבטלין תורה לפני דברים אלו הוא מבואר לפי דרכינו שהכנסת כלה הוא דבר שקיום העולם תלוי בו לפרות ולרבות והלויה המת יש בו התעוררות גדולה לדברים שיזכרו סופם ויבואו מעון ויזכו שירפא חולי עמו לעתיד כד״ח כיוס תכוס ה׳ שבר עמו ומתן מכתו ירפא ולא יהיה עוד לעתיד מות ומשכלא שנאמר בלע המות לנצח וגו׳ כי יהיו כולם דבוקים בה׳ ויתקייס בהם לומרו ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כלכם היום אכי״ר :

תקלא חייב האדם לברך על הרעה

נפל פיתקא מרקיע לבו לבתיב׳ לשלום• עכ״ל :

זה הדבר הנמצא במאמר זה לא ידעי דוכתיה הוא בעצם הספק המופל בלבות האנשים המהרהרים אחרי מדותיו ית׳, וכשרואין חיזו לדיק ורע לו או רשעה בלא זמנו אז לא ידעי דוכתיה שאין יכולה בכח שכלם למוצוא מקום לייסורין שלהם או לפשירתם • וכשיבה זו מצינו שהצוות לדיק ורע לו ורשע וטוב לו הלא היא בראה בני עמי כי ים מהם מכחידים אחה לשוא הספק ההוא לא יספרו בו עם זולתם כדי שלא יהיו חשודים לאפיקורסים ואשר אח לבו לזאת יאמר בפה מלא ים לי מקום ללון מדוע נמצא סדר מעוקל זה ובאמת בשר קדמוהו בליחים וכן בשים בסיפור תלונה זו אחף המשורר אחר ואחי כמעט נעיו רגלי וגו׳ שלום בשעים ארחה וגו׳ וכל המזמור מיוסד על תלונת רשע וטוב לו ולדיק ורע לו וירמיה אחר מדוע דרך רשעים שלחה וגומר ואחקוק אחר רשע מכחיד הלדיק וגומר וכן בספר איוב בשיחיה ספיקות כאלו רחיתי בספר עקרים במאמר י״ב י״ג י״ד ובאותה הלבבות בשער הבטחון פ׳ נ׳ ובזולתם מיבורים רבים מבינים רחשם להחיר הספק ההוא ולהסיר כל בדילי וסיני ההרהורים הנמלחים בעיני כל בעלי חלונה לעפ״י שאמרנו עם ה׳ הלא מאמינים בני מאמינים אין מהרהרים אחרי מידותיו ית׳ בלל ובלל ופשוט

מצינו שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד כי מעשה זה מרז״ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה כן בשות שכני

לנו שכל הרעות הם לטובתינו או להעיב מחריבו בעולם הבאתי או למרק חטאתו ומעשה זה נאמר לאדם הרחשון מכל עץ הגן האכל ואעץ הדעת טוב ורע לא האכל כיצה ההשגה בלבון האכילה כמו שמצינו בחטכת חניגה הצין ונפגע ועליו נאמר אכול דכם דייך וגו׳ ובילר כאן שכל ההשגות והחקירות הותרו לאדם הרחשון • מון מידיעת לדיק ורע לו רשע ושוב לו השגה זו לא השיג כלל כת״ם אין בידינו לא מצות רשעים כו׳ גם הרעות והטובות בכלל נעלמים מן האדם כי אין האדם יודע לא בטובתו ולא ברעתו כי לפעמים נזדמן לאדם חיזו טובה ויוכל להיות שהיא לרעתו כמ״ש עוסר שמור לבעליו לרעתו וכן לפעמים נזדמן לו חיזו עניו רע ויכול להיות שהוא לטובתו כמ״ש רו״ל אפילו בעל הנס אינו מכיר בניסו אל׳ לטובה נפלאות גדולות לבדו מבל לפנים שפרשו בספיקה יבא לא׳ קין ברגלו היה יושב ומצטער אלא הלך בספיקה לסוף שתש שהספיקות נמצאו בים היה יושב ומבטח להקב״ה הה״ד לטובה נפלאות לבדו • לכך נא׳ לאדם ומעץ הדעת טוב ורע לא האכל אלא תדע בעיב הרעות והטובות הטובה היא שם רעה וזה״ם רבים מהלוזים לרבע והבוחה בה׳ חסד יסובבנהו וים לדקדק הלא אנו רואין לפעמים בהפך זה אלא כך סיבותו שהרבע אף אם יהיו בידו כל הפלאות האמיתיות

גרסינן בפ׳ השוכר את הפועלים

כי קא ניחא נפשיה דרבה ב״נ יצאת בת קול ואמרה אשריך בר נחמני שנופך טהור ויצאת׳ נשמתך בטהור נפל פתקא בפומבדיתא רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה נפקי אביי ורבא לאיעסוקי ביה ולא הוו ידעי דוכתי׳ אזלו לאגמא חזו ציפרי דהוו קיימי ועבדי ליה טולא אמרי ש״מ התם הוא אזלו אשכחוהו תמן ספדוהו תלתא יומין ותלתא לילותא בעו למיפרש נפל פיתקא מן שמיא כל הפורש יהא בנידוי ספדוהו שבעה יומי

תקל מעשה פשירת רבה בר נחמני

הג״ה

כי קא ניחא נפשיה ב״ל שלכך הזכיר לשון זה בפשיה בלדיקים לסוזות שלא יהרו בסוד הגלגול ומיד מלא׳ הגמרא מנוחה וכיון שעלתה בוד לא יהרה לטלטל מגוף לגוף וק״ל :

מקום א הוא המאמר על רבה בר נחמני שהתחלנו בו יבאר הסיבות אחד לאחד :

מקום ב קיצת דוד על שאול ויהונתן ויקרף לזה מצד נכבד ויקר הערך על פעירת הצדיק · וקינת דוד על אבנר :

מקום ג פרשת מדידת עגלה ערופה היא מדידה והשערה שכלית לא מקומית כמו שיתבאר :

מקום ד הוא מענין פעירת אהרן וסוד שמונה מטעות שנפטרו ישראל לאחוריהם כ"ל נאלו קדוש ישראל מזרו אחור וזה היה סיבת פעירת אהרן כמו שיתבאר :

מקום ה לקוח מאדז"ל על הרצב דברים מחורות לוקין כו' רמז לסיבת העדרם :

מקום ו לקוח מפרשת אמור בעומאת מת מצוה שמואר לשמש לקרובי השי"ת :

מקום ז לקוח ממיתת נדב ואביהו וביאור כל הפרשה הסיבות :

מקום ח לקוח ממאמרים המדברים מיסיס הרבה שנעשו בפעירת הצדיקים :

מקום ט לקוח מחומרו ג' לבבי ונבעה להספד ושלשים לגיהוץ והספורת :

מקום י לקוח ממזמור הפכת אספדי למחול לי וגומר ומפסוקים שביעשים לא יחסף עוד שמשך וגומר · וממזמור מה ידידות משכנותיך וגומר :

מקום א של רבי בר ביאור מאמרו של נחמני בבר רבה בר נחמני אמרנו בהצעה ששלם

במותו בפטירתו היו מסופקים ולא ידעו למצוא מקום וסיבה למיתתו כי היה צדיק גמור ולא הביטו בו שום עמל ואון · עד שראו ציפרי העברי משללתא כו' · ובזה הרגישו שלא לחנם נעשה נס זה שהצפרים עשו לו צל אלא כדי ללמוד משל מן הצפרים ההם וטעם וסיבה על פטירתו :

וזה בשכבר ידוע שים כמה מעמים נכבדים במיתת הצדיקים ובעמוד זה המדבר בהלויה המת יתבארו כל הסיבות ההם שים על מקומו ובמאמר על ל' דברים מתורות לוקין יתבארו ל' סיבות ודבר זה מובא על כל מבקיל לחקור אחר הסיבות ההם כי מצד מ' יראה כאלו היה קבה לפני הש"י מיתת הצדיקים כמ"ש רז"ל שקולה מיתת צדיקים לפני הקב"ה כשריפת בית אלהינו ורמז לדבר מספר הימים שבין ט' באב יום שריפת בית אלהינו ובין יום גדליה כמנין גדליה דהיינו ל"ב ימים והוא יום מיתת הצדיק כעודע ובאמת שכן הוא כי כמו ששריפת בית אלהינו מכפר על ישראל שנאמר כלה ה' חמתו ויצת אש בציון ודרשו רז"ל כילה ה' חמתו בעשים ותבנים כו' כך מיתת הצדיקים מכפרת בקבלן כמ"ש ותאסיפם ברחמיהם שאמת העם תלויה ברחמיהם ודורשי רשומות אמרו רמז לזה מפסוק ידין בגוים מלא גויות

חי מפשר שלא יבא לידו לפעמים חיוו מכה בממונו או בגופו או בבניו ובכהמות בחות עליו חז בשבו עליו יכאב כי חיוו סובל בדעתו המכה ההיה ונחשבת לו למחות כי גדל הכאב בעיניו לך הבופא בה' ויודע שכל הייסורים הם לעובתו להעיב מחריתו ולגכות מעונו חז חסד יסובבנהו תמיד שמוסב שעופה חסד עמו בייסורין הלו לגבות חובו מעט כשכר במעשה הטגל וכמו שדרשו רז"ל פסוק רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה ע"כ אפקוד עליכם עוונותיכם משל לאדם בחבירו כו' · וע"ד שי' משמועה רעה לא ייירא נכון לבו בבוחח בה' ואומר לא ייירא כ"ל לא יכאיב לו כאמור · זה"ש לא ראיתי צדיק נעזב וזרעי אינו מבקש לחם לדיקים עזובים אלא באיזן מרגישין הדבר וכמ"ש לא יבושו בעת רעה וק"ל · וא"כ כל הייסורין הם לעובתו לפיכך הוא חייב לברך על הרעה כמו על הטובה · ויותר מהמה בדרך שאתבאר גם לפי שהרעות איזן בחין מאחו יחבאך כי הקב"ה טוב לכל רק הוא בחשבון גורם הבחרת פניו ית' ואז הוא נעזב למקריס וכפי אבר החייבנו המערכה כן יקום הן טובות הן רעות וזהו שאמר מפי עליון לא תצא הרעות והטוב כ"ל כ"ח הכל טוב לפיכך מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו חין לו להתאונן כ"ח על עוונותיו שהטוב לו כל זה לפיכך יברך גם על הרעה מאחר שהוא גדם לעצמו ולפי הדרך הרחטון יאמר מפי עליון לא תצא הרעות כ"ל רעה בעצם כ"ח כדי להעיב אחריתו כאמור וזהו שאמר גם חושך לא יחשיך ממך כ"ל שכל חושך ענן וערפל בל פוטעות לא יחשיך ממנו י"ת' וכן אמר דוד לה' הישועה כי אליו י"ת' גליו חיזו דבר שהוא לאשועה או להפכה וזה מבואר בדרך שהזכרנו ועל כזה אמר המשורר אך לאלהים דומי נפשי כי ממנו ישועתי כ"ל שלא תפרוש בתפילה דרך בקשתך אלא דומי והשקוט מלפנים וזהו טעם לדבר כי ממנו ישועתי כ"ל הוא היודע הדבר איזה לי לישועה ולא אני כי לפעמים אבקש העושר ויהיה אמור לבעליו לרעתו וכן עניים רבים שימשך מסך התפך ממנו שביקש לכך יתפלל בדרך כלל שהשי"ת יבחר לו הדרך שהרצה בוב בעיניו ית' כמ"ש גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה להעיב או להרע כי לפעמים הרעה היא לאבלית העובה ע"כ לעובתו שהברה רגל פרעה · אך בפעירת הצדיקים בלא זאת אנס הוא עיון מצוי ורחוי להתרחיק הסיפור בו ולבאר מתוך המקראות ומתוך מאמרי רז"ל הסיבות המחייבות פעירת הצדיקים אשר בלי עון יכוזון מן העולם ע"כ אתחלנו בפעירת הבלם רבה בר נחמני שבלם שלא בחוב לא ידעי דובריה והוא העלם מעין שבלם שלא יעשו ליהן מקום למיתתו עד שרמזו ליפרי כו' ובזה הסיבו הסיבות המחייבות פעירת הצדיק כמו שיתבאר באר היטב בכן רחיתי לסדר בסדר נכון המקומות שבפורה ובמאמרי רז"ל המדברים מעניו זה ומיניו מולא זה הדבר בעשרה מקומות בתורה ובתגדות ומשלים והם הדומים אליהם לכל הפפיהם לדרוש בפעירת חיזו צדיק בלם בתורה ומעשים וזה סדרן ומקומם המונבל אים על דגלו :

כי כשהקב״ה דן את הרשעים אז הוא דן כולם כאחד יסופו למטה מאז רחם על ארץ רבה דהיינו ישראל שנקראו ארץ רבה כמ״ש ואתם תהיו לי ארץ חפץ וכישראל לא ימאן כל הגוף כלומר כל ישראל כ״ה הרשע ובמיתת הרשע יכופר לכולם וכך היא המדה בעולם שהגדול כובל עון הקטן ע״ד שנאמר והוא מחולל מפשעינו וגו׳ ובחבורתו נרפא לנו והוא נאמר על ישראל בכיבוש המפרשים • ומצד אחר נאמר יקר בעיני ה׳ המותה לחסידיו כלומו היה הדבר קשה בעיני הש״ת וא״כ מי מכריחו ע״כ אמו צריכין לחקור אחר הסיבות המחייבות מיתתם • וכפי הנראה שנאמר זה על רשב נראה שני סיבות גדולות כי כל הסיבות זולתם לא היו כו״ח השני סיבות המפורסמים • הסיבה הראשונה היא בזמן שמעשים של אנשי דור מקולקלים והם רעים ואעשים לה׳ מאוד ולהויים לעושים גדולים לך שהדיק מגין עליהם בעודו בחיים והרי הוא להם כמו המגין והקב״ה סר ניולם מעליהם כדי שלא יגין עליהם הצדיק ומיד המכות ממשמשות ובאות על שונאי ישראל וזה״ם הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק ר״ל כך היה המדה אצל הש״ת שמתחילה הוא מכיר ניולם מעליהם ואין מי שיגין עליהם ויקחו מוסר וישובו מדרכם הרעה אם עושין השובה מעט ואם לאו אז הקדוש ברוך הוא מוסיף עוד להכותם מכה רבה גדולה מזו ולוקח מהם החסידים שהם גדולים מן הצדיקים לומר שאם שלא יוסרו ולא יקחו מוסר אז הדין נותן להסיר ניולם מכל וכל כדי שלא יגינו עליהם הצדיקים והחסידים לכך נא׳ הצדיק אבד ואין איש שם על לב ולפי שלא שמו אל לבם ע״כ גם אנשי חסד נאספים דהיינו החסידים • ולמה נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק ר״ל לפי שלא הבינו מתחילה ולא נתנו אל לבם שמפני הרעה נאסף הצדיק היינו מפני הרעות הבאות לבא עליהם • ומינו זה שבזמן שהקב״ה רואה להביא איזו מכה על איזו אומה אז הקב״ה לוקח מהם תחילה החיים המגין עליהם כמו שפי׳ רש״י בפסוק סר ניולם מעליהם זה חיוב כו׳ ובעניו הסברת הלז מהם יש שני דרכים • א שהוא מסיר הלז מהם כדי שיקחו מוסר וישובו בתשובה וכשהוא מסירו בזה הדרך אז הקב״ה לוקח תחילה מהם הצדיקים חולי יקחו מוסר וישובו ויאמרו הם לאחזה הם נלחמים מה יעצו קוניש יבשים כסוחים • ואם כשלא לא יוסרו ולא יקחו מוסר אז הקב״ה מאסף גליו גם החסידים חולי יקחו מוסר וישובו אל ה׳ וזהו ביאור המקרא ואנשי חסד נאספים כמבואר למעלה • ב שלפעמים הקב״ה מסיר הלז מעליהם כדי שלא יגן עליהם שכבר הסכימה דעתו ית׳ לפלות המכות על כל פנים לך בזה השלש מעבר ומגין וזהו ענין הסרת הלז אל חיוב שלא היתה הכוונה שם לכדי שישובו הכנעניש כי אם לכדי שלא יגין הצדיק עליהם ובדרך זה אין חילוק בין צדיק לחסיד כי את כולם יסיר כאחד . הסיבה השניה בזמן שבדור ההוא נמצאים הרבה חכמים גבורים בתורה בחכמה בשיכלו לך שהם מתעללים מצד שים להם על מה שיסמכו כי יאמרו שהם בעומים וסמוכים על כחו של זקן זה כי הוא יגין בעדם על כל צרה שלא תבא על הציבור לפיכך הקב״ה מסיר לו זה מעליהם כדי שיפחדו וירלו כי אפס עצור ועזוב כישראל ויתבדל כל אחד מהשלמו לעשות לו לעצמו וזה״ם על כן מהרה לף ה׳ ויכנזו הרעים ואין הרעים שלא הגדולים שנאמר שמעו הרעים את ריב ה׳ וגומר ויתבאר עניו זה בסמוך בא היטב על דרך המשל הנפלא בקינת דוד ללמד בני יהודה וגו׳ • וכפי הנראה שאני סיבות שהזכרנו נרמזו בזה שאמר הזי ניפרי דעבדי מעללתא רמז לחכמים המגינים על בני דורם שאמלנו לנפרים כמ״ש בנפרים עפות כן יגן ה׳ צבאות כמשלנו לציפורים לסיבת הרעה כנפי רוממותם והתגאותם על זולתם ולסיבת הלז שהם עושים כציפרים הלנו ורמזו שזה הלז שהציפורים עושים הוא בעשה סיבת פעיבת השלש על פי שני הסיבות שהזכרנו לכך אמרו ודאי לוכחים הוא ר״ל ודאי זו היא הסיבה הלז אל הנפרים כאמור ויהיה אומרו לא ידעי דוכתיה ממש דומה אומרו בפרשת עגלה ערופה לא נודע מי הכהו בדרך שיתבאר בסמוך במאמר תקל״ג ע״ש ודומה אומרו שם מה אהרן כולם כאחד מגדילים המקום האמיתי וסיבת מיתתם על צדיקים ובמאמר על ד׳ דברים מחזקות לוקין יתבארו ד׳ סיבות למיתת הצדיקים ושם יתבאר בע״ה שכל ד׳ סיבות ההם נרמז בזולתו חזי ניפרי דעבדי מעללתא ע״כ התחלנו דרושים אלו במאמרו על רבה לפי שהוא כמפתח לכל הדרושים הבאים אחריו ובכולם יהיה מזכר עניני על רבה • ובעקידה פר׳ שמיני פירש לא ידעי דוכתיה שלא ידעו מדריגתו כמה שיבאתו עד שרלו נפרים כו׳ רמז לתלמידים שהעמיד בחייו וקמה וכי עד היה לא ידעו מדריגת החכם על זולתו וייתר דבריו לוין מחוורין והכלון לומר בזה הוא מה שפירשנו ומה שיבא עוד זכרונו במאמרים הסמוכים בע״ה :

תקלב ביאור קינת דוד ללמד על שאול מקום ב בקינת דוד

בני יהודה קשת ויביא משל נבבר ויהונתן כתיב ויקונן דוד ונומר ללמד בני יהודה קשת הלא היא

בתובה על ספר הישר :

בדרך פשוטו מוכל לומר שהוא מבואר ע״ד שמיעו בחסידים הרשעים שלא נרצה הקצת בימיהם וכן מצינו בר׳ יהושע בן לוי שאמלו הוא נרצתה הקצת בימיך כו׳ לפי שהקצת הוא ברית שלא להכניע מבול על העולם לף אם הדור רשעי לכך והצדיקים מגינין על בני דורם עד שאפשי הדור לא יעברנו לגמוד סוד הקצת כי הצדיקים עומדים לעות

לחות במקומו כמ״ש הגה תגכי והילדים תסר נתן לי הילדים לחות וגומפת וגומר וה״כ גם ביומי סהול ויהונתן לה נרחה הקשת לפי שהיו לדיקים גמוריס לכך אמר דוד בפטירתם לגמד בני יהודה קשת לומר מעתה בהעדר הלדיקים יעמדנו לגמוד סוד הקשת. לך על פי דרכיהו יתבאר ענין זה בדרך יפה ומתוקן ומקובל והוא בפשיטו לביאור הקושי מפל נכבד תהילה

משל על פטירת הצדיקים

ותן נעמוד על ביאורה וזה תוכלו על המשל. הלא ידעת תם לה שמעת כי מדינה גדולה היתה בעיי העבדים ולה מלך גדול בעל מלחמה יועץ וחכם חרשים וכל דייבי תרבה ביה יפלחון והיו לו מדינות רבות ביס וביבשה ומקום מושבו רחוק מאותה מדינה הגדולה. פהאום קרה מקרה שהתחברו כמה מלכים ונאספו למלחמה על המדינה ההיא. ובני המדינה שלחו למלכם שיעלה להם עזר בתופן שיובלו להלחם בשונאיהם. ובאותה מדינה היה גבור אחד בגליות הפלשתי שהיו כל בני המדינה סומכין על גבורתו כי היה חיש גבור חיל וחזק חרב מלומד למלחמה וסמכו כולם עליו שהוא יילחם מלחמתם לך לעת עתה פחדו קן לה יעמוד נגד עם רב זה לפיכך שלחו למלכם בחמור. מיד שלח המלך אחד מעבדיו אחר תוהו הגבור ולקח אותו אליו ויחרדו האנשים ויהמהו חיש אל דעתו למאר מה זה עשה המלך לנו שלח לדי שלח שלח לנו רכב בחור ואיזו עזר וסיוע שלח לפילנו גיבור זה שהיינו סמוכים קשת עליו לקח ממנו. והיה ביניהם חיש זקן חכם חרשים וכבון לחם ואמר להם אני אגלה לכם כוונת המלך בלי ספק היטו חפץ לרחות בחבדן שלכם שלילה שלח שהוא יודע בכם ומכיר טבעכם שלכם גיבורי חיל ואין כל תומה ובטוח בכם בזמן שאתם מזוכזים למלחמה זולת שגיבור זה הביא לחיבם לידי עלבה שהייתם סומכים עליו כי הוא ילחם מלחמתכם ובסיבה זו לא למדתם תכסיסי מלחמה ואיינכם מזוכזים למלחמה. ועתה שדבו מויביכם מסביב והלכו אחר הרגל שלכם ותסמכו על אותו גיבור יכול להיות שהיטו מוצלחים כי אין יכולת ביד הגיבור ההוא לעמוד כל מויביכם מסביב אם לא תהיו לחמים מזוכזים. לפיכך לקח הגיבור ההוא מכם כדי שתהיום והלאה שוב לא תסמכו עליו ותתחדלו בהלה בעלמכם ויחזור כל גבר חליו למלחמה ויודע המלך בכם שאם תעבדו תלוים למלחמה אין כל תומה שומדת מפניכם ובסיבה זו תגלחו בודאי מיד בכשלו דברי הזקן ההוא בחזיהם וערבו את עצמם למלחמה ויהיו לל רשעו יאמר חזק והחלם יאמר גיבור חיי ויצלח להלחם כבל מויביהם מסביב ובכל אשר יפנו יצליחו. ועתה מי יחכם ומי יודע פשר דבר משל נכבד זה ומבנו מבואר במשע מעלמו כי המלך הוא מלכו של עולם ב״ה ובני המדינה הלו ישראל. והריחוק רמז שבגלות הול הזה נרחה מקום מושב ה׳ רחוק כד״א למה ה׳ תעמוד ברחוק. והמלכים שהתחברו בעיר שוה לגלחום במדינה ההיא. והגיבור אשר במדינה ההוא שהיו כל בני המדינה מפיס

ומומכים על גבורתו כי הוא החיש אשר ילך לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם רמז לל יחידי הדור והם הבני עליה והנם מוטעים אחד מעיר ושנים ממשפחה זעיר אם זעיר אם והם גיבורי כח לשמוע בקול ה׳ על המיס התוכיים ועיני כל ישראל עליו שזכותו יעמוד להם להציל את בני דורו בזכותו מן החויבים שמחזן ומבפנים. ועתה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם ית׳ הוא יודע וישראל גם הוא ידע. שכל היש מישראל הלו היו רוצה לשטוט בגדי העגלות ולבם בגדים אחרים בגדי צריעות להיות זריז ושכר לעמוד על נפשו לעזוב הבלי העולם ותמדותיו רק בירחה ה׳ כל היום ללחום מלחמת ה׳ וירק את תניניו לידי ביתו הם כלי המעשה ומגשים מעט שבעיר קטנה הלו החברים המיוחדים לידיעת התכמה ועשיית המעות והם בסולם לעלות ולראות את פני האלון ה׳ לזכות להתבה את ה׳ ולדבקה בו והדבקים בה׳ ובתורתו כלם חיים ומשכילים ואין שנה ואין פגע רע במגורה ולא יגע בהם שום רע כמ״ש היש תרבו על יריכו מפחד בלילות וחרבו רז״ל שזה מדבר בתורה שהיא כלי זיינים של ישראל מפחד בלילות היינו מפחד הגלות שנמשל ללילה וכמ״ש תרב פיזיות ביום לעשות נקמה בגוי׳ וכבר בארנו בהבדילינו עיר גיבורים פרשה בלך שתרב פיזיות היינו התורה והתפילה התלוין בפה זהו פיזיות שני פיות בסוד לומרו כי הבכור יביר לתת לו פי שנים וע״ל לומרו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ונומר ושם כל הענין מבואר. ושתה ידוע שהתורה והמלות לא בשמים היא ולא מעבר לים היא כי קרוב הדבר מאד בפי כל היש מישראל יגע ברשם התלוין ולבי זיינו עליו ולל אחד מישראל הלו היש רואה לא היש צריך לזכות לחבריו כמו שנאמר לל החבים לא תלבל זה שלא תלבל בזכות הבוראיו כי בודאי כל היש בר לבב תיינו צריך לשמוך על זכות תחר מחתר שבידו ובכחו לקבץ זכיות לעשות בעוד בחירתו מלד מעשיו כמ״ש במדרש תמר משה והלא כל היש מישראל יכול לעשות היכל ומקדש ומלך לעשות כן׳ תחר שהשתירה והרשות נתונה לכל היש מישראל לעשות חיל בירחת ה׳ ובחורתו כי הוא בלי זיינים של ישראל שבו סיו מגלחים כל תומה ובטון. לך בעל הרוב הם מתרשלים בתורה ומשה מלד שהם סמוכין על כח תכמי הדור ומשניני והוא כשרוחין בדורם היש נכבד יחיד וחסיד ובדיק סומכין על זכותו וחושבים כי הוא יילחם מלחמתם והוא יגין בעד כל הדור ובסיבה זו הם עוזבים את תורת ה׳ והיש לבעלו פוגה והומרים אחריו לעולם להתקייט ע״י תחרים ואין כל אדם חייב להיות למדן ובעל מעשה. וזה הדבר שהזכרנו במשל זה שהיה הלא בעיני המטון שלקח מהם המלך זקן זה מעיני רחייה הלו ממדרש רז״ל גדולה מיתת הצדיקים לפני הקב״ה יותר מן י״ה קללות שבמשנה תורה ומן תורבן המקדש דהלו כתן נא׳ והפלא ה׳ מכותך ובחורבן נא׳ ותרב פלאיס. והלו כתן נחמר הגני יוסף להפליא העם הזה הפלא והפלא ואבדה

חכמת חכמיו וגומר רמז בזה כי ג"ח קללות הם פלא בעיני כל שומע כי בחכמת נתו במספר ג"ח לבעל מיסרחל חכמת התורה הקדושה במ"ע מויים מ"ע עיהוי ומ"ע טמא וכמ"ם רז"ל מפסוק והפלא ה' את מכותך שעשיתה התורה שתסתכמה מיסרחל כו' ותם יקשה וכי הקב"ה חפץ ח"ו בחיבוד חכמת התורה וכן המקדש יהוה כתלו חפץ ה' בחיבוד חלוה בחלק החורבן יהיה כתלו חפץ ה' בחיבוד המצות חלילה ממלא שבכל אחד מאלו יש בעיני העולם פליאה אחת לבד בחיתת הלדיקים יש שני פליאות אלו באחד יען כי מהם לומדין העם תורה ומצות כמ' וח"ל למה תצא בזעת מחתת ידו יח' אלא לפי שבעבורם היה החמון עם מיסרחל בתורה ומצוה · וזאת היתה הסבה שהקב"ה המשפע לכל המחנות האוגעים והשפעים אל עמיהם לוקח אותם מפניהם קודם זמנם וסר גילם מעליהם כדי שיהיה העם פרוע ומגולה וערום מכל מחסה ומסתור וכאשר יראו כי אלה יד הקדושים וכי אין להם על מי שיסמכו ואפס עזור ועזוב מיסרחל כי אלה אין לדיק באלה גיגון בעבם אלו יתחלו הם עצמם בהלאתם ויפשפש כל אחד במעשיו וילבב בגדי נקם לעשות נקמה בגוים ובצדקה שמשלה לשריון שנאמר וילבש לדקה כשריון כי היא כשריון הזה המגין אלא תשלוט בו החרב וכמ"ש כל כלי יוצר עליך לא יצלח · וכל זה נרמז במשל שהאחו שהמלחמה הם התומות אשר חשבו עליהו לכלותיהו · ויסרחל בגר להם הם מופסים תומות אבותיהם ויבלתו מן הצל בגדוים מהיה למלכו על עולם מבקשים מלפניו יח' שיעלה עזרו מקודם ולפעמים הקב"ה לוקח מהם הגבורים הלדיקים ואין החמון מביטים כוונתו יח' עד שיבואו חזקיים זה דור דורביו וחכמיו המפרסמי' בשער בת רבים כוונתו יח' כי הוא לשיזדרו את עצמם כל אים מיסרחל בתורה ומצוה ולא יסמכו על כחו על זקן זה"ם דוד בקיצה זו לגמד בני יהודה קשת שהכוונה היתה בהעדר לדיקים אלו כדי לגמד בני יהודה קשת היינו שכל א' יזרז עצמו ללחום מלחמת ה' בתורה שהיא קשתם של יסרחל כמ"ש בחיצים ביד גבור וגומר והוא כדרש על התורה לפיכך אמר אין נפלו גיבוריו ויאבדו כלי מלחמה וידוע שמלחמתם של יסרחל היתה תלויה לא בריבוי עם ולא בחרב ומגיע כ"ח בעצמיית רצון הגאולה יתברך לפיכך אמר בחיבוד כלי המלחמה אלו דהיינו הלדיקים שהיו בעצם כלי המלחמה יעצרכו ללמוד קשת התורני בתמור · לכך אמר אל תגידו בגת אל תבשרו בחוצות אשקלון כו' כ"ל אלא יגידו להם סוד זה שבעבור הלדיקים היזק גדול ליסרחל שהין להם מעתה מי שיגין עליהם אם לא יהיו מזוכיים מצד עצמם · ואמר על במותיך חלל היינו שבשביל שבאה כל אחד במה לעצמו והלך כל א' בדרכי נבו ע"כ נעדרו החסידים והתמימים והישרים אלו · וכן מצינו בחותה קינה שנא' ויקונן המלך אל תבכר ויאמר הכמות נבל ימות תבכר כ"ל שהיו מת בעון עצמו כמיתת אחד האבלים המבלים צור יסועתם ומתן התופת על זה בהמרו ידיך לא חסורות כ"ל תמיד היו פתוחות לעני כד"א פתוח תפתח את ידיך וגו' והצדקה מצלת ממות וח"כ לא בעונו מת ועוד שבגליך לא לחחותי' הגיעו לרוב לדבר מגוה כל"ח ולכה ונרפה לדעת את ה' · כעפול לפני בני עולה נפלת כ"ל בחותן הכיחות הצלוחים שהין נחספים בעון עצמם כ"ח בעון בני עולה בחמור לו כדי שיהיו מזוכזים ליקח מוסר בחמור · ויכול להיות שזהו בעצם טעם החורבן וע"ח קללות כדי שלא יסמכו על המקדש שיכפר עונם וישתדלו עצמם בחשובה וכן ע"ח קללות חלו בהו לזרזם על התורה שבדרשת בע"ח פנים ובזה יחורלו כל הפלאות חלו בדרך אחד כי פלאים המה בעיני הבראי מביניים והמבכילים יבינו אל פעולות ה' כי לדיק ה' לדקות עשה שבילה חמתו בעליים בו' וזהו טעם העדר הלדיקים ומהבאר היטב שהעדר הלדיקים חטאת הקהל היה ובזה נפלא המשל ושברו וביאור כללי בקינה זו והמשכיל יסמע ויוסיף לקח לבחרב כולה כולה ביאור פרטי על זה הדרך :

מקום ג בתיב כי ימצא חלל בארמה ערופה — תקלג פר' עגלה ערופה

לא נודע מי הבהו וגומר ומדדו את הערים וגומר והיה העיר הקרובה וגומר ולקחו זקני העיר עגלת בקר וגומר :

אע"פ שפ' זו היתה יוצא מידי פשוטו שמדינה זו היא מדינת מקום ממש מ"מ יש בה רמז גדול על המדינה והמעשה המבלית כשרואין אינו לדיק שנפשע בלא זמנו ולא נודע מי הכהו היינו שלא נודע סיבת מיתתו בחינו עון מת אם בעון עצמו או בעון הדור או בעון קדובין ע"ד לא ידעי דובתיה הגמרא ברבה בר נחמני וזה כ"ח המצא ימצא בחינו חיים שלם וחסיד חלל בחדמה בלא זמנו ולא נודע מי הכהו כי מי שנגרם לו המיתה בחבואו דומה בחלו הכהו בידיו וצריך הגורם ההוא לכפרה · אך וכן שלא נודע עדיין במושכל לחשון מי הכהו ובמי יחלו סיבת מיתתו · אם חים חסיד הוא אחין לחלות בעון עצמו כ"ח בעון הדור, אז כל בני דורו צריכין לכפרה · ואם אחת בעון קדובין כמו הבן שנספה לפעמים בעון האב אם קטון הוא וחינו ראוי לעונש · או לפעמים אחד מבני החבורה אחת מארז"ל אחד מבני החבורה אחת ידעתו כל בני החבורה כו' היינו בידעתו אחת בעונם הוא ואם צריכין לכפרה ע"כ נאמר ויצאו זקניך ומדדו היינו החכמים ואם שקנו חכמה ימדדו ויעצרו מדידה שכלית מי הוא היותר קרוב אל החלל כ"ל ביותר קרוב לחלות בו מבזולתו והיה העיר הקרובה אל החלל יקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אשר לא עובד בה על סוף כל הפרשה · וכל זה הוא רמז שהקרובים אל החלל לחלות בהם יותר מבזולתם יספשבו במעשיהם ויעזבו בחשובה ויזבחו את יצרם המשל לעגלת בקר כד"ח כי בפרה סוררה יסרחל וכתיב בעגל לא למד · אשר לא עובד בו

עבודת הש"י ולא מסכה בעול תורתו ויורידו לתוכו
על נחל איתן מקום אשר לא יזרע ולא יעבד וזה ממש
דוגמת נבוזרדן יועל שנאמר ואת הפצועי ארחיק
מעליכם והדחתיו אל ארץ ציה וממה וגו' ומדרש
רז"ל הוא יודוע שפצועי זה יפה"ר הנפטן בלבו על מדת
והדחתיו אל ארץ ציה וממה למקום אשתן כמי מדת
מצויין להתגבות שם זה"ם

תקלד תבא ענלה שלא עשת' פירות

במקום אשר לא יזרע ולא
יעבד וז"ל דרשו חכמי
עגלה שלא עשתה פירות
ותערף במקום שנהרגו שהה
פירות ומכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות
פירות • ולפי דרכינו יהיו פירות אלו רמז למעשים
טובים כד"ת פרי צדיק עץ חיים וכתיב לומרו צדיק
כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו • וזה"ם תבא העגלה
שלא עשתה פירות שמצד היפה"ר הנמשל לעגל לא
למד ולפרה סוכרה שאין המדם עושה פירות של
מ"ם כלמור • ותערף במקום שהיו מוכן ליעשות בני המדם
ס"כ היו עושה פרי צדיק ומת נדקה מאחר שהמדם
אין שם לעבוד את ה' • ומכפר על הריגתו של זה
שלא הניחוהו לעשות פירות מ"ם ובזה מיושב זקן מופלג
שהיו מוליד מלי מיכא למימר • או זקנה מופלגת
שלא שמעשים טובים יזכר • וכל זקני העיר ההיא
ירחצו ידיהם רמז שיהודו בחשובה כד"ת ירחצו הזכו
הסירו רוע מעלליכם ונקא זקניס מלשון זה קנה חכמה
כי החכם עיניו בראשו ויודע לספסם במעשיו כי בוודאי
חקת החכם יבין כל שלא ולא יבינו כל בשעים כי
הרשע לא יבים לבו לזחת כמ"ם הצדיק אבד ואין איש
שם על לבו • ועניו הטריפה לכפר על שפנו על הש"ת
עורף ולא פניס ועגו ואמרו ידינו לא שפכה את הדם
הזה ר"ל יהודו על עוון אשתפ"י שהוא מחולל מפשעינו
מ"מ לא הרגוהו בידים ממש ובודאי יש הבדל בין
הנורם לעושה בידים . ועיניהו לא רחו שף שלמר
שנרמה כמעשה דמי מ"מ לפחות שגגה היא בידינו
כי הדבר הזה נעלם מעין השכלי לפיכך כפר לעמך
ישראל אשר פדית ר"ל שאחת זה האיש השלם כופר
בפשעיו מאחר שהוא נחפס בעוונו ס"כ בוודאי הוא
פדיון שלנו • ואל תתן דם נקי ונומר כי בוודאי נקי
הוא מכל חטא • ואתה תנעור דם הנקי כי תעשה
הישר בעיני ה' רלה לומר כשתעשה הישר בעיני ה'
שף לא תצטרך לכופר זה ואז לא יהיה דם נקי זה
בקרבך ר"ל שלא יחוח אים בלא זמנו • ולפי שבפרשת
עגלה ערופה נרמזה המדידה והשערה השכלית לפיכך
אמר אחר יעקב כשנאלא יוסף

תקלה וירא את העגלות שפירש מצנו בפרשת עגלה ערופה

מחריו וירא את העגלות אשר
שלח יוסף לשאת אותו ותחי
רוח יעקב אביהם • ויש להתבונן
בעניו זה מיך היה יעקב בעוות
בסימן זה שעדיין יוסף חי ומי
יהיה לו ערב בדבר שיוסף לא
הגיד הלכה זו לאחיו מיד בספרים מאביו קודם

שמכרוהו אלא הכהן אחרי שיוסף שלח לו העגלות
כדי שיזכור בפרשת עגלה ערופה וכשיסתכון בפרשה
פרשה זו ממילא יבינם שיוסף חי לפי שבפרשה היא
נאמר כי ימצא חלל וגו' לא נודע מי הכהו וגו'
ואלא ומדדו כו' ר"ל יפשטו במיסתו בחיוו עון מת
שם בעון עלמו או בעון אחיו כלמור וכשיסתכון בעיניו
של יוסף הצדיק יחכונן שלא בחטאו מת שהרי לא היה
כ"ש כן י"ז כשפיכים ממנו וכ"ד של מעלה אין מעניתין
עד כ' שנה ג"כ בוודאי בעון אביו קברה לו מה
שקברה לו וכשיחפש יעקב אחיו עון גורם לו אז יחכונן
שלא היה בו חטא אחר כ"ש מה שלא קיים מצות כיבוד
אב ואם • לא ותשוב כמה שנים לא היה יעקב מקיים
מצות כיבוד אב ואם • ותמצא החשבון מכוון כ"ש שנה
כמו שפי' רש"י בפרשה ויעב בפסוק ויקב לומרו ימים
רבים היינו כ"ש שנה מלומרו זמן עד שירד יעקב
למצרים כו' וא"כ עומדו של יעקב מדה כנגד מדה
שאחד מבניו לא יקיים בו מצות כיבוד בזמן ההוא
וא"כ בלומרו זמן שנאלא יוסף אחריו נאלמו כ"ש שנה
אלו ואם היה יוסף מת ס"כ היה נענש יותר מכ"ש שנה
וא"כ יהיה העונש גדול מן

תקלו הקב"ה אמר הלכות עגלה ערופה בשם אליעזר

המעשה ואחר שיעקב היה מי
עדיין ולא מת ס"כ בוודאי
גם יוסף מי לכך נא' ותחי
רוח יעקב אביהם וקי"ל •

ולפי שבפרשת עגלה ערופה נרמזה החשובה ע"כ מניתו
לרז"ל שהקב"ה היה יושב ואמר הלכה משמיה דאליעזר
עגלה בת שנתה פרה בת שתים • וביקש משה רבינו
ע"ה שאליעזר זה יהיה מיוחד אלינו שנאמר ושם
האחד אליעזר ולא לתנס נתחוה משה לזה שאליעזר זה
יהיה מיוחד אלינו אלא כמה תנאים אמרו כמה תילי
תילים של הלכות ולא בקש אחד מהם שיהיה מאלינו •
גם יש לדקדק למה אמר הקב"ה הלכה זו בעצמו • אלא
לפי שבשני פרשיות אלו נרמזה החשובה והוא יסוד
שכל התורה בכללה תלוי בו כוודע מגדר החשובה
כמ"ש רז"ל במדרש שהיה הקב"ה מחריט לפניו את
העולם ורואה שאין יהיה לעולם עמידה עד שברא
את החשובה כו' לפיכך נתחוה משה שתי פרשיות
יהיו נקראים על שמו כמ"ש רז"ל משה זכה ויכה את
הרבים זכות הרבים תלוי בו וזהו שאמרינו בספרים פרה
אדומה ויקחו אליך פרה אדומה דתנא רז"ל ממלת אליך
שהפרה תהיה נקרחת על שמך פרה שעשה משה במדבר
וזה הדבר שהרגינו שבפ' עגלה ערופה נרמזה החשובה
וכבר בארנו ענין זה • וממם דומה לענין זה נאמר
בספרים פרה אדומה וכן בעקידה פירש כל הספרים
על זביחת היפה"ר עיין בספרו • וכמו שבספרים
עגלה ערופה נרמז שבזמן שמצת אין שם מדם גדול
משוב חלל בחדמה מז יפפפנו במעשיהם אלו שבשבו
וגמרו מיתתו כך נאמר בספרים פרה זאת החוקה
אדם כי ימות בחהל ר"ל שכל עיקר החשובה שהזכיר
בזכיחת היפה"ר שנמשל לפרה סוכרה אדומה על שם
החטא האדום אשר אין בה מום ר"ל תמימה בתמימות
ולא עלה עליה עול התורה כלמור • כל זה יעשה

המדם כשיטות עניו ליזו מדם גדול יוסב מוסלים כ״ל בעל תורה זה״ם זמת התורה שהזכיר בכל הפרשה וכל התעוררות ההוא בת למדם כשיהיה מדם ימות בתהל ר״ל עוסק בתורה׳ שנאמר בה כי היא חייך ואעפ״כ מת מ״כ בוודאי לא בתעלו מה כ״ת תעלה הקהל הוא לפיכך כולם יפשטו במעשיהם ויבושו מל ה׳ בזכיות הפרה והענל שהי״ה ומשל בהם ולפי שים בפרשיות אלו זכות הרבים ע״כ ביקש משה זכות הרבים יהיה תלוי בו ויהיה שני הלכות אלו נאמרים מיוחדי תלניו וזה מבואר וזהו שסמך לפרשת פרה סיבת פטירת אהרן ופטירת מרים והמשכיל יבין:

מקום ד בענין פטירת אהרן מצינו תקלז

מבואר שהקב״ה בעצמו ענין שמונה ובכבודו נותן סיבה זו מסעות שנסעו למיתת הצדיקים לומר ישראל לאחוריו שלפעמים הצדיקים ברי עון ירוצון מן העולם והם מתים בעון זולתם כאמור זה״ש בפטירת אהרן ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן:

וידוע שגם לפי פשוטו פרשה זו צריכה תיקון כמו שפי׳ רש״י שם במקומו וכי במוסרה מת והלא כבר הזהר מת הלא מחזרו שמונה מסעות לאחוריהם כו׳ וכן הקשה רש״י שם מה ענין פרשה זו לשבירת הלוחות שהזכיר בסמוך לפרשה זו הלא לומר לך שקשה לפני הקב״ה פטירת הצדיקים כמו שבירת הלוחות. ומכאן אנו לוקחין ראיה על כל הדברים שאמרנו שכמו שבשבירת הלוחות היה הטעם שלא היו ישראל ראוין להם כשהיו מוטלים לפיכך כך גילם מעליהם דהיינו הלוחות שהיו מגיעים על ישראל בגלל החטא המלהיב ח״כ הלוחות בחטאם נשתברו כך מיתת אהרן היתה בשביל יעקב כמ״ש בהדיא גם בגלולכם התלוק ה׳ ובמדרש אמרו שמשה נקבר מול פעור לכפר על מעשה פעור ויהוע שעבודתו היתה שהיו מתרעזים דעי כנענו זה״ש בגלולכם לשון גלל כמו מכל גלוליכם וזה מבואר. וכתיב ובאהרן התלוק ה׳ מאוד. זה״ש ובני ישראל נשטו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן זה מדבר בשביל ישראל שהסיעו עשתם מן התורה ופגו אל הבי״ת עורף ולא פנים ע״ד שנאמר ויפשו מהר ה׳ ודרשו רז״ל שנשטו מאחרי ה׳ כמו כן בפרשה זו הזכיר נסיעתם לאחור ולא לפנים כד״א נאלו את קדוש ישראל נזרו לאחור כי נסיעת השלש נוכח ה׳ דכתו ונסיעת הכשעים היא מאחרי ה׳ דהיינו לאחוריהם כמ״ש כי פנו אלי עורף ולא פנים היינו שהולכים לאחוריהם ופניהם נסוגים מן הבי״ת כמ״ש ואחוריהם אל היכל ה׳ וגומר. ונסיעה זו היא בעצם הנסיעה מבארות שנאמר ובני ישראל נסעו מבארות רמז שפרשו מן הבי״ת שנמשל לבאר שנאמר לותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברות וגומר ועזבו מורת ה׳ תמימה שנמשלה ג״כ לבאר כי יפוצו מעיונותיך חוצה ונוזלים מחוץ בחוץ זה״ם ויסעו מבארות שני מיני בחר שהזכרנו. זהו שפי׳ רש״י שבנסיעה זו חזרו לאחוריהם כי בזמן שהם פורשים מן הבי״ת ומתוריהם זו היא בעצם הנסיעה לאחור כמו שאמרנו. ובני יעקן שהזכיר הוא שם המקום כי אין המקרא יוצא מידי פשוטו שהיתה שם גם נסיעה מקומית ממש ומה שאמר כאן מבארות בני יעקן ובפרשת מסעי בסיפור המסעות לא הזכיר שם לשון בארות שנאמר ויסעו ממוסרות ויחנו בבני יעקן וכאן הוסיף לשון בארות זה לרמוז עצומה לדבריהם שלא הוסיף כאן לשון בארות רק לכדי לרמוז לנו מתוך פשוטו עוד נסיעה אחרת פנימית לבנית נסעו לאחוריהם והוא שפנו אל הבי״ת עורף ולא פנים וזה״ם נסעו מבארות מוסרה רמז שבזמן שישראל נסוגים אחור מאת הבי״ת אז הם נותנים עליהם מועות ומוסרות שעבוד מוסרות של היה״ר והוא רמז בפשוטו על עול היה״ר שהומה מתחלה לחוט ואח״כ לעבותות העגלה ומוסרות היינו עבותות של היה״ר. זה״ם שם מת אהרן ר״ל נסיעה זו שנסעו מאת הבי״ת היא היתה סיבת מיתת אהרן כי הסיבר הקב״ה גילם מעליהם כד אלא יגין הדיק עליהם או כדי שיקחו מוסר או כדי שכל ה׳ יהיה מזרז למלחמה ה׳ כמבואר במשל שהזכרנו במאמר תקל״ב וכמבואר בפטירת רבה במאמר תקל״ח ויהיה דומה שם מת אהרן דומה ממש למאמר תקל״ח ידעי דוכתיה חזי נפרי דעבדי מעלתא כו׳ ובדרך שנתבאר במקומו במאמר תקל״ח ואמרו שם היינו דוכתיה וכאן אמר שם מת אהרן ר״ל זהו סיבת ומקום מיתתו. ומספר שמונה מסעות שחזרו לאחור ר״ל ע״ד שאמרו במסכת ע״ג אמר ר׳ פנחס בן יאיר תורה מביאה לידי זהירות זהירות מביאה לידי זריזות זריזות מביאה לידי נקיות נקיות מביאה לידי פרישות פרישות מביאה לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי חסידות חסידות מביאה לידי רוח קודש רוח קודש מביאה לידי תחיית המתים. ומספר שמונה הוא כנגד שמונה שרצים הטמאים שנאמרו בתורה ומשם נתחיל המספר הרמשון ומשם המדרגות הענוה זה״ם ויסעו ממוסרה רמז לתורה שנקראת מוסר שנאמר שמע בני מוסר אביך ודרשו רז״ל זו תורה שבכתב ומשם המסעות הר׳ הבר רמז לענוה ע״ד שנאמר כל גיא יגבה ועוד מרז״ל כל המשפיל עצמו הקב״ה מגביהו וזהו הר הבר. וכאשר חזרו ישראל לאחוריהם ופנו אל הבי״ת עורף ולא פנים אז החליפו המסעות ליל

לחמור מעונה לירחה ומירחה לקדושה כו' וכן תמיד פחתו והלכו עד לכסוף יהפכו מוסרות ושול התורה לעול מלכות ודבך מלך וזה מבואר למכין : וגלה עיניו זה הפלא נלמד מה שנאמר והעם לא נפע עד התפך מרים ר"ל עד שנתפשה מלרעתה והמעולע חשוב כמת לכך נאמר ל' תפיפה כמעורע כמו במיתת הנדיקים שנאמר ויתפך על עמיו ור"ל שהעם לא נפע בסדר המדריגות שהזכרנו עד זמן תפיפת מרים על המחנה אז רמו שיסורין באים גם על הנדיקים לקחו מוסר שם שם מחזה בלמים מה יעשו קונים כו' :

מקום ה לקוח ממה שארז"ל על ד' דברים מאורות לוקין על כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר ועל מגדלי בהמה דקה ועל קוצצי אילנות טובות עכ"ל : תקלח על ארבעה דב' מאורות לוקין

נתן במאמר זה ד' סיבות המסבבת מיתת הנדיקים וכולם אין לנדיק שום נד חטא ושון : הסיבה הראשונה היא שלפעמים הנדיק שומל את נפשו למות כשליהו שאמר קח את נפשי כי טוב מותי מחיי וזה בזמן שהנדיק רואה את הדור שפותח ושולך ומעשיו מקולקלים ואין לאל ידו למחות בהם מ"כ טוב מותו מחייו שכן שליהו בחר במיתתו לפי שלא היה לאל ידו למחות בנביאי הבעל ובפרט בזמן שרואין בכלל העבירות חילול קדושת השי"ת שרבים פושעים את פיהם לדבר שרה על השי"ת ברשותם שאין בידם ההצלחות הזמניות כפי רצונם וסוברים שהם עשוקים בדיניהם כי יחשבו עצמם לנדיקים ואין שום אחד מהם רואה מוכה לעצמו כלל ומעיד הוא טהור בעיניו כמנהג דורינו ועליו אמר שלמה דור טהור בעיניו ומצותו לא רחץ תעש"י שבמתת דבנו שרה ואין בפיהם נכותה הן לו יהי כדבריהם שהם נדיקים גמורים מ"מ אין להם מקום ללון שאין הקב"ה מזמן להם ההצלחות הזמניות כפי רצונם כי לעולם המדה מייב לגבותו ואין הגובה מייב לאדם מתותה כמו שהתרנו הסיפור לדבר מזה במאמר תק"ה ע"ם שכל המצות הם נעשים דרך השלומים על כל העבודות שבכר עשה הקב"ה עמו מיום הולדו ומצת שמכאן ולהבא אין להם שום חוב על הקב"ה כי לעולם עושין בדרך השלומין כאמור והקב"ה חוזר וגומן בהקפ' לך אם לא יהן בהקפה על זה אין תלונה כמבואר שם והתובעים שכר מצותם בחשבם שהם אינן מייבים מתותה אל השי"ת ואדרבה הוא יתי' מייב להם ליתן שכר חלף עבודתם הם הנקראו מצחי שרועים וכותבי פלסתר כמו שפירש"י פלסתר הם שרועת מזויפים כי הוא כותב שטר חוב על מי שאינו מייב לו מתותה וכשהדור פרוע ומתרעמים על מדת הדין כשלא נעשה להם בעולם הזה כפי רצונם אז הנדיקים שולים את נפשם למות מצחי שרועים . ד' מלד המזק הגדול הנמשך מתלונה כזו שלפוף יבואו לידי כפירה בהשגחת השי"ת כי יאמרו ליה דין ודיה דיין תלילה ות"ל שוה עבוד תלהים תלילה ובדעה נפשדה זו יגלו לתפיקורסות תכל וכל ח"ו ואין יבקשו למות ולמה זה להם חיים בשירתו גודל פלנה זו שפרושה במילותה בחומות בית יבראל ובדרך זה תניגו שיוצה ותליהו שתלו את נפשם למות כשרתו שתין לנון כתל יח' נעשה בתרן שכן תליהו תמר את מזמותיך הכסו ותת בריתך עזבו וגו' . טעם שני לפי שבזמן שהדור פרוע וכופרים בהשגחתו יח' זה הנדיקים ותבני מעשה שפלים מתוך בעיני זולתם כי יאמרו שוה עבוד תלהים תלילה ותם כן כוונתי לין חייהם חיים ולפיכך שולים את נפשם למות . וזה"ם במאמר על כותבי פלסתר הם התובעים שכרות מזוייפים כאמור ולכך התנה לפרע מדה כעה זו יותר מזולתה מע"פ שמצינו כמה מדות כעות ודכיים מקולקלים מ"מ כפי הנראה מדה זו כוללת כל מיני פחיתות בעולם בבקשת המתון ויותרת הכבוד והשררה והקנאה והגאוה והתאוה בכולם יהבעם ויתלונן תת לין ידו מבנת כפי רצונו התפן המדומי ההוא לאבר יאבו הרע מתאוה תלין בחשבו שהוא עשוק בדינו כאמור. הסיבה השניה היא שלפעמים הקב"ה מוצב להביא חיזי תבדון לעולם מרעה יוצבי התרן ובייסורין הבם הקב"ה מתרה בבריות שיסובו בתשובה ולפיכך הקב"ה לוקח הנדיקים מן העולם . או כדי שלא יהיו ברעתם כמשה שאמר הרגני נא הרוג ואל תראה ברעתי ופירש"י ברעתם הוא לית למימר כו' . או כדי שתם יהיו גם הנדיקים בכלל היסורין הבם תם כן לעולם לא יבואו לידי התובה כי יאמרו מאחר שגם הנדיקים בכלל הרעה הסית ל"ב בודה לא בעוגם בתה מבה זו ויאמרו שמקרה הוא להם וע"ד שנאמר על מה תכו עוד תוסיפו סרה כל רתם לחלי וגומר ר"ל שאין תועלת בהכתה כי לא יקחו מוסר לעולם כי יאמרו מאחר שכל רתם לחלי וכל לבב דוי והמבה כללית תם כן בודאי מקרה הוא להם כי במבה כללית כך היא המדה שביון שניתן רשות למשחית לינו מבחין בין טובים לרעים כתגדלמוסית וזולתם וכן ביאר בעקיים במאמר רביעי פ' י"ג שביאר שם הרב הסיבות המחייבות רעות המולות לנדיקים ומכלל שהם נתפסים עם הכלל כמו שמצינו בדניאל וחביריו וירמיה שהגלו עם הגולה אבר הגלה ובוכדנצר תעש"י שמאד עשתם לא היו רחוין לבא לידי מדה זו . הסיבה השלישית היא שביאתה בעל העקידה פרשת שניני ז"ל וכבר תועיל זאת ההשקפה להחייבב בה לב התעשים ולקרב דעתם על כל המולות מקוצר ימים ומהכרת זמנם וזה לא ימלט מהיות מן המפקיריס זמנם ללא צורך כו' והתריך שם הרב בלשונו ותוקף הענין הוא ממה נפשך אם היה מן המוציאים זמנם בהבל ותוהו ח"ב נדיק הוא ה' שהוציאו מן העולם כי למה זה לו חיים לתוהו תחר שהיו מרוית בחייו כלום וכ"ם אם היה מן המרבים ימתם בכל יום . ואם היה מן המאריכים תקם בזמן קצר ולמה התורה ועשה המעשים טובים בזמן קצר מה שלא יעשה תחר בשנים רבות אם כן כבר השלים תקו ולמה זה לו חיי העה"ז שרובם מכתובים כידוע מנדלם כל זה לבדי הרב הנזכר . ולדעתו יליה ענין זה דומה למה שתנו רותין

שהרשעים בימי מלך המשיח ימיח מלך יושב
מן המחרונים לפי שהיו צריכין זמן רב להמציא צרכי
העולם והוצרכו לבזבוז מלבם כל מיני מומנות שבעולם
כי לא היה בידם עדיין שום כלי מומנות ולמיזו מלאכה
שהיה צריך לה מלה שנים קודם שהמציאו מותה לאור
יכול לעשותה בדוחות הללו בשנים מועטות כמו כן
הצדיקים והצדיקים לאחר ה׳ קוראו יצדיקו מקם בזמן
קצר מה שלא יעשה אותם בשנים מרובות ובפרט בדורו׳
הללו שכל חיש מיארבל ימלא השלמן ערוך לפניו בכל
מיני מכמות המלהיות ומלר המעשה לאחר יעשה אותם
המדם ומי שהם חיים נשחיים ומאחר שהשלים מקנו מ״ל
אין לו צורך בחיי נשר בשה״ז כמ״ש במדרש יודע ה׳
ימי תמימים וגו׳ כשם שהם תמימים כך שנותיהם
תמימים כו׳ ולפ זשה כשהם תמימים בשעשיהם והשלימו
מקם בחיזו זמן שיהיה לפילו בימי בחרוסת מ״מ בכך
השלימו גם שנותם שלמה כלומ חיה כל נרכו כי אין לו
צורך עוד בשנים אחר שכבר השלים מקנו מ״ל למה זה
לו חיי העה״ז והם כלים ונפסדים וכוכם נשר ותולעה
ומקריו ופנעיו אין מספר שכן דוד המר הודיעני ה׳
קיצי ומדת ימי מה היא מדעה מה חדל אני ר״ל כי
כל זמן משך ימי חלדי הרי אני נשלר מן החיים
הנפחיים ומדעה עד מתי אהיה חדול מן החיים הנפחיים
ועד לימתי אידבר ואיזל בהתי דומקת בהתי עלמת ׳
הסיבה הרביעית היא הסיבה שהזכרנו בממרנו על
רבה בנפרי דעבדי ליה טוקא ובמשל שהגמנו במאמר
תקל״ב שהמלכים עשה לת המדם יפר ובטוב השתדלותו
יכול כל מדם להיות עשיר נגדל במלוך מלכים לך
הסיבה ההתרשלות לת לפעמים שהם שמוכין על כחו
של זקן זה קנה חכמה שביניהם והסיבה זו הקב״ה
לוקחו מהם כדי שישתדל כל מחד בהשלתו כמבואר
בלר היעב במשל ההוא ׳ ועל ד׳ סיבות אלו אמר
במאמר זה על ד׳ דברים מלוכות לוקין כו׳ שהם החכמים
המלינים עיני העדה בגר מצוה ותורה חור כמ״ש מלל
הורדום הוא כיבה חורו של עולם כו׳ ובילר במאמר
ההוא כל מרבע סיבות אלו מחד לאחד ׳ הסיבה
הרחשונה היא התובעים מן הבי״ת שנכות פרועין
זה״ם על כותבי פלסתר וכמו שפירש״י שהוא כותבי
שנכות מזויירים ובדרך שנתבאר ׳ הסיבה השניים
נרמזה בחומרו ועל מעידי עדות שקר כי הפורענות
היא כמו עדים והתראה ביוצבי הלרן שיבואו כלמור
כי בתה עדות הוא לבון התראה כמו שנאמר ועוד
בבעליו וכמו העדותי בכם היום את השמים וגו׳ וזה
אין צריך ביאור שהמכות היא עדים נאמנים בשליחותה
כי העד העיד ה׳ ביוצבי הלרן שיבואו ויקומו לעדות
ביעקב והם ממשמעות ובאות בעבור תהיה להם
לעדה כי הם בעלמה חפרו להם את הבאר הזה לאבר
בשחיתתם יפלו כל עובי שול וכבר למרנו בשנם הלדיקים
בכלל הרעה ההיא אז הם נקראים מעידי עדות שקר
בפי העולם כי יאמרו מאחר שנם הלדיקים נתפשים אם
כן מקרה הוא להם שנתן הלדיק בוחה ברעה
זו אז המכות נקראו עדות ה׳ שנאמר בתורה ׳ הסיבה
השלישית שרמזה במה שלמר ועל מגדלי בהמה דקה
בא״י רמז לאותן השלימים והצדיקים שהשלימו את
חקם בזמן קלר והחדש בילדותו דומה לבהמה דקה
מלד שהוא נמשל בבהמות שאין יכולין להבחין בין
טוב לרע ופחם חדש מתחיל להשלים חקו בבחו לכלל
בינה בהיותו בן מלבעים אחת מלינו שלימים וגם
רבים אשר זרח עליהם אור השבלי לגדל את כח
הבחמית שלהם בתורה ומ״ע אף גם זאת בהיותם
בימי הנעורות והבחרות בעודם בדקותם ואיט כזה
משלים חקו קודם לזולתו ואם כן אין לו צורך בחיי
העולם הזה בדרך שנתבאר ׳ הסיבה הרביעית נרמזה
באומרו על קוצני לילנות טובות כי החדש עץ השדה
הוא והרבות נחוצה לכל חדש להמית נפש נדקה
ופרי קודש היולים לה׳ כי זה כל החדש המשכיל
לך שמלד ההתרבלות שרבים סומכים על זכותו ותורתו
על השלם הם קוראים נביעות משובחות הלו ואין
עוטין פרי עץ חיים והוא רמז להעדר וביעול פעולתם
על כן הקב״ה מאסף הליו החסידים ולנבי מעשה כדי
שילמו כי חזלת ידם ואפס עזור ועזוב בישרלל ובסיבה
זו יתבדל כל אחד בשמירת נשיעותיו ובכחו ׳ משל
למלך שמסר לאוהבו כרם לעבדו ולשמרו והוא מחרשל
בתיקונו כי נזדמן לו אוהב אחד שנותן לו די מחסורו
עד שהסיר המלך אוהבו למדינה אחרת מז התחיל
להתבדל בשמירת כרמו ׳ ועל זה מסורם בקבלה על
ידי שלמה הל הרחוני שהי שהרחורת ר״ל הל התשבו
לבזיון גדול שבאוהב הני כל כך בשעני ׳ לפי שבשפתי
השמם ר״ל התיחור בת לי על שבאחתי על זכות
השלימים שבמצלו לשמם ומנן ׳ בני אתי נאהרו בי הם
חכמי הדור נקראו בני

תקלט על משכנות

הרועי נדרש על הערד החכמים

אתי כד״ת כי אם לביאה
הקנת המה מרחוני
בסיבה שהזכרנו ומתי
נועדה את הכרמים

אתרים שאין מיוחדים לי והוא מצל לאחדות העה״ז
אתם כרתי שלי המיוחד לי והם המ״ע לא נעזבתי כי
שאתי על זכותם ׳ הגידה לי שאהבה נפשי וכו׳ ׳
יאתר נא ישרלל אתר שאלתי בזכותם שמ״ם כל
העולם ניזון בשביל תינוק בני כו׳ אם כן בהעדר
החכמים שנקראו רועים כד״ת ואלחיך שלשם הרועים
בירח אחד ׳ מי ירעה אותי ואל מי מקדושים אפנה
בעת צרה ׳ זה״ם הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה
איכה תרביץ בלהריים ר״ל בהעדר הרועים איכה תרעה
ישרלל שנמצלו בלאון ואיכה תרביצנה בלהריים שהוא
עת צרה לצאן כפירש״י שלמה תהיה כעופים על עדרי
חבריך פירש״י שתהיה כאבילה כו׳ והוא רמז לאבל
כבד שהיו עוטין על העדר הרועים כאמור והרי אלו
בין האומות שים להם רועים ומניעים ואלו נעדרים
מהם כפירש״י ׳ ובאה התשובה על זה אם לא תדעי
לך היפה בנשים בתיזו דרך עקי לך בעקבי הצאן
וכמו שפי׳ רש״י וז״ל התבונני בדרכי תבוחיך הרחוניים
ר״ל הלא הטעת בבחך לעשות כל המעשים הרחוניים
שהניזו אוחך ורעי את גדיותיך כחות הגוף והנפש
על משכנות הרועים בשביל הרועים הללו שמתחכנו

בעוניך כדי שתהיה מזורז לנצח בעקבותם ולעשות כמעשיהם ולא תצטרך לסמוך על זכותם שהמה יכפו מוכך כי בכחך להכניע את עצמך בלא עזר זולתך ומצד העלוה שבך עברתי על שדך והנה עלה כלו קמשונים כו' ובידך לתקנו ולגדור פרצותיו כתמוך · גם נרמה לפרש כל המאמר על ד' דברים מתורות לוקן כו' בדרך אחד כי לפוס ריהטת יתן ד' סיבות המסבבים שהצדיקים שולטין בפסם למות ואין להם תפן לדור בתוכי רשע · בזמן שהעולם מזוייף מחוכו שאין הוכח בכנסת שבהם עתה עמי הארץ דובבי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם ובסיבה זו אין החכמים יודעין להשמר מן הרשעים כי ידמו להם כלוהבים וח"כ טוב מותם מחייהם · ב בזמן שהרשעים מתפשלים וידם תקיפה על החכמים ורשע מכתיר את הצדיק ח"כ למה זה להם חיים · ג בזמן שיד הרשעים תקיפה עד שהם מסבבים ביעול התורה מלא לפילו שהם שאין מחזיקין ידי לומדי תורה מלא לפילו שהם מסבבים להיות להם בורכים כוללות וידים רפות בתורה ח"כ בהעדר התורה שהיא עץ חיים למחזיקים בה ובחר מות מחיים · ד בזמן שלומדי דין ומשפט הם שופטי הארץ כמנהג דורינו והרשעים פרוצים בלשון שקר להעיד מה שלא ראו ולא שמעו ובסיבה זו הם מכשילים את השופט ועל ד' סבות אלו אמר המשורר הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' נתן טעם וסיבות למה שאמינו שגמר חסיד מן הארץ וביאר כל ד' סיבות אלו · א כנגד מה שהם עדי שקר וגוזרין לו להטות דין ח"ם שוא ידברו וגו' · ב מה שאין הוכח בכנסת והם נצועים כלאמר ח"ם בלב ולב ידברו · ג מה שהם מתגאים לאמר מי אדון לנו ח"ם יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות וגו' מי אדון לנו וגו' · ד בעבר התורה ח"ם לאמרות ה' לאמרות טהורות וגו' וסמיך ליה אחת ה' דבמרם מן הדור זו לעולם וגו' אל יאמר שוא ידברו איש את רעהו שפת חלקות בלב ולב ידברו כל המקרא מדבר בנצועים כמבואר מפשוטו · ועדות שקר נרמז במה שאמר משוד עניים מאנקת אביונים וגו' כי בסיבת העדות העני עשוק ונלון בדינו · ועל ד' סיבות אלו אמת ה' דבמרם מן הדור זו ר"ל השמור הצדיקים והחסידים מדור מקולקל כזה · ועליהם אמרו על ד' דברים מתורות לוקן אל שלקוי זו הוא העדרם לגמרי מן העולם או רמז שאפי' בחייהם המתורות לוקן דהיינו החכמים נקו מן הרשעים ד' כיצות אלו · א כת הנצועים זהו שאמר על כותבי פלסתר ופי' רש"י שעורות מזוייפים והוא המוקף חקקי עמל ואון בלבו ובחותם יתהלל לאמר לא פעלתי און ואין ברותי רמיה · ב כת מעידי עדות שקרים הוא כשסותו ממם · ג ההתנשאות והרוממות למי שאינו רחוי לה ח"ם ועל מגדלי בהמה דקה כי הרשעים נמשלו בבהמות נדמו ולמיעוט תיכוהם וכמוהם נמשלים לבהמה דקה ובזמן שהבריות מגדלים חוטם על הצדיקים זהו

תקמא כי אם בפ' אמור לנפש **מקום** ו לשארו לא יטמא וגו' זה ת"ח שהכל כ"א לשארו הקרוב אליו בקרוביו רמז באן שתלמיד חכם שמת הכל חייבין להתעסק עמו כדאיתא פרק ואלו מגלחין ת"ח שמת הכל קרוביו · קרוביו ס"ד אלא אימא הכל בקרוביו כו' :

זהו שאמר כ"ח לנאמנו ואין שאמרו אלא ת"ח כד"ח שאדים יבהל לא יעשו עוזה וגו' או שאר הוא לשון מזון מלשון שאכה כסותה כו' זה"ם כ"ח לנאמנו היינו למי שמזין אותו ע"ד תומכו כל העולם ניזון בשביל תניא בני כו' · זה"ם כ"ח לנאמנו הקרוב אליו לאמו ולאביו וגומר והקדים רבו לאביו ואמו ע"ד

שמרז״ל מביאים מביו ומביאים רבו מביאים רבו קודמת רבו ויכול להיות שמדבר בהביאים עצמו כד״ת הנדיק אבד ונומר ובחיב אבד חסיד מן הארץ אעפ״י שבאמת אין זה מביאים ממש כמו שיהבאר בע״ח באמת הקנ״ב ע״ם ובילאר כאן שיוכר ים לו להתהוון על מביאים רבו יוהר מאביאים מביו וקדימה זו שהזכיר באמאר היא קדימה במעלה והטעם מבואר שרבו זן וכולל אומו בעה״ז ובעה״ב בחורה ובמעשים טובים שלמדו ומביו לא זנו כ״א בעה״ז או לפי שהביו אינו מנין כ״א עליו ורבו מנין על כל העולם לפיכך מביאים רבו יש להם קדימה במעלה להקבון ולהתהוון עליו לפי שהנין על כל העולם ובהעדרו אין מי שינין עליהם ועל זה אמרז״ל בב״ק אמר רבי שמואל בר נחמני אין הפורעונות בא לעולם אלא בשביל הרשעים שנאמר כי הנה אם ומצאה

תקמב הפורענו בא מן הרשעים ומתחיל מצדיקים

קונים לימתי אם יוצאה בזמן שקונים מצוינו לה . ואינה מתחלה אלא מן הנדיקים שנאמר ומהכל גדים ומהכל גדים לא נאמר אלא ומהכל גדים שבבר נהכל ע״כ . וים להתבונן באמאר זה למה הנה נזהה מלפניו ית׳ בתחיל בנדיקים דוקא כי היה די בנרה זו אם יהיו בכלל ולמה יתחיל בהם ואם כדי שלא יהלו בערתם כמ״ש וחל אלהה בערתי מ״מ לא היה להזכיר לשון התחלה . ועוד מן הנדיקים בנדיקים הוה ליה למימר . ועוד מה נאה להמשיל הנדיק בגדים זה . על כן נבי אומר ונומר שמאמר זה מסכים למה שאמרנו שלפעמים הקב״ה לוקח הנדיקים מן העולם כדי שלא יגין על הדור כהיות בב׳ סר אלם מעליהם ומשה שמיתת הנדיקים זה התחלה הפורעונות לרשעים שמתחילה הוא מסיר אלם דהיינו הדבר המנין ובהסיר המנין אז המכות ממשמשות ובאות זה״ם הפורעונות שא כ״א בעבור הרשעים ואינה מתחלת הפורעונות ברשעים אלא מן הנדיקים כ״ל מבעבר הנדיקים שא הפורעונות לרשעים וזו היא ההתחלה של הפורעונות לרשעים מה שמסיר אלם מעליהם והדבר שהיו מוכנים מזכותו לפיכך המשילו לגדים כי כולם מוכנים ויזוגים מזכותו כמו מגדים ממש שא ולמד ממלך ב״ו הנלחם בחיזו עיר אז הוא מקלקל תחילה המעיינות של עיר והחבותות כמו שפירשו רז״ל במכות של מנרים ע״ם ואחר כך הוא נלחם בהם כך הוא הענין באמרו ומהכל גדים שבבר נהכל הגדים שלהם שהיו מוכנים ממנו זהו שאמר כי אם לשאלו והוא לשון מזון כאמור . ואמר שהוקרה לכהניס לטמא את

תקמג היום בטלה כהונה כו׳

עצמם לאמתים לפי שאין בהם פסול אד טומאה כאמו שאמרו רז״ל בשעת פעירתו של רבי אמרו היום הזה בטלה כהונה כו׳ והטעם מבואר לפי שבוב בני תמותה מיתתם על ידי מלאך המות . וזהו טעם הטומאה הבאה מפאת המלאך המות . אמנם הנדיקים הקדושים שמיתתם על ידי

תקמד יעקב אבינו לא מת כו׳

אמרו ליה וכי בחנם חנטו חנטייא וכפנו ספדייא כו׳ . נראה לפרש מאמר זה כי הויכוח שהיה לו לר׳ יוחנן עם תלמידיו הוא קצי הבבל

נשיקה על פי ה׳ אם כן אין כאן סוס אד טומאה לפיכך הוהרה לכל אדם ולכהנים להתעסק בהם . וזהו שאמרו רז״ל שהנדיקים קבויין חיים אף במיתתן והרבעני קבוין מתים בחייהם וזה רמז נפלה אאף במותם לא נפרדו מעיקר החיות הבא להם מצד הדביקו׳ במקור חיים שהקב״ה נמשל בו וזה״ם ואתם הדבקים בה׳ אלהיכם חיים כלכם היום . ואי״ב אין אם מיתה כלל וז״ם אמר ה׳ יומתן יעקב לא מת

תקמד יעקב אבינו לא מת כו׳

אמרו ליה וכי בחנם חנטו חנטייא וכפנו ספדייא כו׳ . נראה לפרש כי אין החיבוך מענין הקושיא שהם שאלוהו וכי בחנם חנטו כו׳ והוא השיב להם מקרא אני דורש כו׳ : והכוון לומר בזה כי מיהודע שאין רשות לשום נברא או אומרה לומר בדרך נבואה שכך וכך אירע בימים קדמונים כי מי הניד לו שכך היה אם לא שיבית רחייה מאיזו פסוק או שיהיה הדבר אלו מסור בקבלה אים מפי אים עד האחרון כ״ל הרואה שהיה אם בשעת מעשה וכאה הדבר בעיניו ומסרה לתלמידיו והתלמידיו לתלמידיהם דור אחר דור . ובבדון זה שאלו את ר׳ יוחנן מנא לך דבר זה שיעקב לא מת ואין לומר שכך קבלת מרבותיך והיה הדבר בקבלה אים מפי אים שהיו יכול להיות כלל שהרי בני יעקב קברוהו ופפדוהו וחנטוהו ח״כ בוודאי היו סבורים שיעקב מת ממש אלא היו יודעין האמת שלא מת אם כן בחנם חנטו חנטייא וספדו ספדייא ומאחר שהם לא היו יודעין אם מת בוודאי לא מסרו הדבר בקבלה לבניהם ולתלמידיהם ו״ל אתה מניין לך עד שאמר מקרא אני דורש שנאמר ובב זרעו ונומר מה זרעו בחיים עיין במסכת תענית . והנראה לנו בזה לומר שיעקב לא מת לפי שהבן יכך אביו הוא וכל זמן שהבן או אחד מיולדי תליוי קיים הרי כאלו הוא מי בעצמו כמו שפירש״י בפרשת וירא שכל המעמיד בן נדיק כאלו לא מת כו׳ . ומעשה זה אמרז״ל ד׳ חבושים כמתים כו׳ וחד מהם מי שאין לו בנים כו׳ . באמת שבן הוא שמי שהוא בלא בנים הרי הוא עבר ובטל מן העולם לגמרי אך לפעמים אדם נעדר בלא בנים ומכל מקום הוא נקרא מי בשמו וזה מי שמעמיד תלמידים שנקראו בנים וכן מי שמשכיר אחריו תולדותיהם של נדיקים מעשים טובים זה״ם כה אמר ה׳ לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו בחפצי ומחזיקים בבריתי ואתתי להם בביתי ובחומותי יד וטם טוב מבנים ומבנות טם עולם אתן לו אשר לא יכרת . הנה בחומרו אשר ישמרו את שבתותי רמז שמעמה זו היא במקום הבנים כי עונת החכמים היא בשבת כנודע ויאמר שבמקום הבנים הבאים מן העונה ההיא ים להם שני מיני בנים במקומם והם התלמידים והמעשים טובים . כי בחומרו ובחרו בחפצי חפצתי רמז למעשים טובים . כמ״ש הבכל ויודוע אותי כי בחלה חפצתי נאם ה׳ . ובחומרו ומחזיקים בבריתי היינו תלמידים כי מחזיקים נאמר על שהם מחזיקים ידי זולתם בבריית התורה ע״ד שדרשו רז״ל עץ חיים היא למחזיקים

למחזיקים בה לגומדים לה נאמר מלה למחזיקים היינו למחזיקים ידי לומדים לף מחזיקים התמוך כמן היינו למחזיק ידי זולתו בתורה והיינו התלמידים · ונאמר על כ' מיני תולדות תלו וגתתי לתם בניתי וגו' יד ופם · היד מלד הלדיקים התלמידים שידם שולטת בזולתם · ופם מלד המ"ע וזה יהיה לו פם שולם תשר לה יכרת לעולם וזה"פ ישקר לה מת כי היו לו ג' תולדות תלו כאחד כעודע · וזהו שלמד זה ממה שנאמר ובכ זרעו מתרן שבים מה זרעו בחייס כו' כ"ל כשזרעו בחייס דהיינו ג' מיני תולדות תלו שהזכרנו תז כאלו גם הוא היה בחייס · ונוכל לומר פירוש המאמר שרבי יוחנן תמר יעקב לה מת כ"ל לה היתה מיתתו ע"י מלתך המות כ"ת על פי ה' וח"כ לה היה פם שום מיתה בעניות וח"כ בוודאי לה יסרתו ואין לורך בקבורה ולה בתניתה כי בוודאי לה הצלוב הרימה בתי שמת על פי ה' גם אין לורך בהספד לפי שאין פם שום דבר כי בוודאי יזכה בגוף ונפש לאור בחור חייס וזהו שהקשו לו וכי בכדי תצאו וספדו וקברו כו' והשיב להם מקרא אני דומם כ"ל אני לומד זה מן המקרא שנאמר ע"י הנביאים והם דהיינו בני יעקב לה ידעו כלום ממקרא זה לפיכך נהגו בו הסהג הטהם מתים · ומפסוק זה שנאמר ובכ זרעו מה זרעו בחייס כו' טוכל ללמוד כחייס על מה שנאמר כ"ת לשאלו כו' לפי שהיה כל העולם ניזון בזכותו לפיכך נקראו כולם זרעו ונטיעתו ורמזו לכולם להתעסק בו · זה"פ במדרש תמור ואמרת שני אחיכות כו' ת' לנפש לה יומת ב' שיומת למת מצוה אמר הקב"ה בעה"ז אתם מעמידים במת אבל לעתיד כתיב בלע המות לנצח כו' וזהו שאמרו יפא מת מצוה כי מיתת הלדיקים נקראת מת מצוה ר"ל כוב מיתתם על ידי מצוה כמ"ש זאת התורה אדם כי ימות בתלו תין דברי תורה מתקיימין תלא במי שמתים עלמו עליה כו' וכן תרז"ל כובם של לדיקים מתים בחולי מעים היינו שאם חולת להבה תהבת ה' ותוכתו כל"ת והוכתך בתוך מעי וזהו מת מצוה ולזה מוהר לכהנים לטמא לו כי בודאי תין אם שום לד טומאה כי מיתתם על ידי נשיקה על פי ה' כאמור וזה"פ במדרש אמור ואמרת שני אחיכות מ' לנפש לה יומת ב' שיומת למת מצוה אמר הקב"ה בעה"ז אתם מיומתין לפי שים בו מלתך המות ויכר הרע וסיבת הטומאה כאמור אבל לעה"ב כתיב בלע המות לנצח כי לה יהיה אם שום יכר הרע ומלתך המות וח"כ לה יהיה אם שום לד טומאה כ"ת קדושה ופהרה כמ"ש והיה כל הנאחז בירושלים קדוש יאמר לו :

מקום ז בתיב במיתת נדב ואביהו הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש ואביהו פני רשי"י אמר משה לאהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום והייתי סבור או בי או בך עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני ומתך · וכתיב בפרשה ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' וגו' :

תקמה למת מצוה אמר הקב"ה בעה"ז אתם מעמידים במת אבל לעתיד כתיב בלע המות לנצח כו' וזהו שאמרו יפא מת מצוה כי מיתת הלדיקים

תקמו מיתת נדב ואביהו

ויש לדקדק בעין זה מהו זה שאמר עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני ומתך מה יקר וגדולה נעשה להם שמתו בחטאם כמותן מפשם הכתובים שהביאו אם זהה תאר לא נוה ס' או לדעת רז"ל שמתו בעונות יהושע זכרונו בתג הפסח מאמר פ"ה ע"ש לית יאמר שהם גדולים ממני כו' גם מה שאמר ואתיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' מזה נראה כאלו לא היה בידם עון עין כ"א חטאת הקהל שמתו בעון זולתם וזה סותר פשט המקרא ומדרשות רז"ל · ומי כהתכם יודע פשר דבר לית מתו בעון זולתם ובעון עלמם והא והא נרמז · ובדרך הפשט נראה לפרש על פי הענין זו וזה כי הוא מהידוע תרז"ל שהקב"ה מדקדק עם הלדיקים כחוט השערה שנאמר וסביביו נשערה מאוד ממש שכל עוד שתגדל מעלתו תגדל עונש על מיהו כי לפי גדלו כן הוא גודל החטאת וים לדבר זה שני טעמים נכבדים · טעם א שמיהו דומה כן כפרי המורד במלך לשר גדול המורד במלך כי כל עוד שתגדל מעלת האיש לפיהו תגדל האשמה עד שאפי' האשה קטנה מחשבת לגדולה ובדרך זה תרז"ל שבגנת הלמוד עולה זהן ולמדו עוד בתוספתא ב"מ פלו ה"ח שבגנות נעשה להם כזהונות כו' כי כפי מעלתו היה לו יותר לדקדק במעשיו כי ממנו ילמדו אחרים לעשות וא"כ היה לו לדקדק ולהשם דרכיו עד שלא יפול אפי' על שניאה קטנה ומאחר שלא דק וממנו ילמדו וכן יעשו אחרים אפילו במזיד ח"כ הוא מפני הזהונות לזולתו לפיכך נחשב לו כעושה בזהן כי חטאת הרבים תלוי בו כדין המחטיא לזולתו · טעם ב הוא שלכך הקב"ה מדקדק עם הלדיקים ומעיניש אפי' על שניאה קטנה כדי שילמדו מהם הבריות שני מיני ק"ו וילמדו אם על שניאה קטנה כך על הגדולות והחמורות לא כ"ש ואם לדיקים גמורים כך מה יעשו הפחותים מערכם ומצא שם שמים מתקדש על ידו וכשהקדוש ב"ה מעניש בדרך זה כדי שילמדו ממנו ויתקדש שמו ית' בעולם תז הקב"ה עושה זה דווקא בצדיק גדול שלא היה כמותו בעולם שהם היה עושה מעשה זה במי שהיה בעולם גדולים מערכו תז היה שהפחותים מערכו ילמדו ממנו בק"ו ואם הגדולים ממנו אין להם ממה ללמוד ואמרו"ל כי לא נפשיה דהך חבי ההוא יומא מאי אמרת אם בתרזים נפלה שלהבת מה יעשו תזוני קיר · לויתן בתכה הועלה מה יעשו דגי הרקק בתחל שוטף נפלה תכה מה יעשו גביים קטנים · ממאמר זה למוד שעיקר ההתעוררות וקידוש השם ממך לזולתו כשלומדין ממנו בק"ו ואם כן אין הקידוש כי אם בגדול שבישראל ודווקא בשניאה קטנה כי העונש המוטל על תיזו עון גדול תינו רחייב ללמוד ק"ו על המצות קלות שבני אדם דשים בעקביהם · ובעשם זה מבואר מה שאמר משה שהרג ואביהו היו גדולים ממנו · כי יהוי ככר לעפ"י שבאותה שעה מ"מ לא היה החטאת גדול כל כך שיהיו רחויים לעונש

לעונש גדול כזה כרבים: כין שהיה החטא כפי מעשות הכתובים שהקריבו להם זבח מ"מ לא היה אם כי אם שגיאה שהרי מקרא דכתיב לא תע"פ שהאם יורד מן השמים מצוה להביא מן ההיעוב בין שהיה החטא שכוסנו שהוי יין שהרי עדיין לא נעשו עליו · ולכל הדיעות שהובאו בכל המדרשים לא היה העון גדול כל כך שיהיו רשוים לעונש גדול כזה וכרי על כל פנים כבר נאמר כי אדם אין לדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ובודאי בלי ספק גם אנו ואתכן לא היו נקיים מכל חטא ובפרט שבבר מצינו להם עונות מיוחדים באתכן כבר נודע מה שהפסוקים מייחסים לאתכן במעשה העגל · וכן במשה יהוע מה שנאמר למה הרעות לעם הזה וסיכוהו שבעת ימים מליך בשליחתו של הקב"ה ולכך לאמר משה יודע אני שיתקצף הבית במיודעיו של מקום וחייתי שכוב לו כי לו בך כי השבתי אתן ביערתל גדולים ממנו והקידוש השם הוא דווקא בגדולים אתן למעלה מהם מן העשם שזכרנו · ולהגחה זו מיושב הספק שהזכנו בו כי בודאי הא והא גרמא עון עשמה לאמור כי אין מיתה בלא חטא · ועון העדה כי זולת עון העדה לא היה הקב"ה מעיישם כדי לייסר הרבים וזה בזמן שהקב"ה רואה שהים לדבקו פוזה ומצא שם שמים מתחלל אז הקב"ה מקדם שמו ברבים כדי שירחו רבים ויפחדו לנפשם ויבואו לכך נאמר ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה וגו' כי זולת חטאתם לא היו רחויין לעונש כזה ומצא הא והא גרמא ומעשה זה חייבים רבים להתאבל על כל חכם שמת לף אם בחטאו את מכל מקום אלמלא חטאת העם לא היה הקדוש ב"ה מעניבו על שגיאה קטנה לבך נאמר ונקדש בבבודי היינו במכובדי כפירש"י וכאן אמר הוא הדבר אשר דבר ה' בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד כ"ל הכל ילמדו בק"ו כאמור לפיכך וידוס כי היה מחשתם זאת שבניו היו הגדולים שביערתל לפיכך היה הענין מוכרח שיקדש השם על ידם דווקא · ומעשה זה נעשה הקידוש השם דוקא בזמן חיוך הבית אשר הוקם להקריב בו חיים לה' והלדיקים נקראו חשמת העם כמו שנאמר ואתים ברחמיכם שחשמת העם תלויה ברחמיהם ומצא שהם בקבבן השם אשר יביאו בני יערתל חלף חשמתם · וזהו שנאמר אם חשת חשאת ואם אין מחני נא והוא היה לומר אם חשת מוטב אלא כ"ל בין אם חשת בין אם לא חשת מחני ממה שפשך אם לא חשת לך מוכל ואתה ברעתם · ואם חשת אם כן תעשך ליקח לותי לכפרה ממורתם וק"ל · ובפ' אלו מגלחין אמר רבי אתי מפני מה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת כך מיתת הלדיקים מכפרת והפרה אדומה כבר אר"ל חטאת קרויה אתמת · וזהו תיוך המשכן בקרבן מובאר זה שאתן למעלה ממנו · ועליו נקש דוד עליו השלום שנאמר מזמור שיר חנכת הבית לדוד וכתיב בתוכו מזמור מה בצע בדמי וגו' וכל המזמור הזה מיוסד על פעירת הלדיקים בעון הדור ועל זה התפלל דוד ואמר במזמור הזה הפכת מספדי למחול לי כי בזמן שיתחול הקדוש ב"ה עון עמו אז לא יעשרבו לפעות הכפר על חכמיהם ויבא ביתור כל המזמור בעמוד זה מאמר תקי"ו בע"ה ע"ש · ומה שנראה להביא לראיה שמיתת הלדיקים סיבה לרבים לסיבובו אל ה' בחשובה הוא שמצינו לרש"ל בפרק המוכר את הספינה מאמר המוה ומבהיל יוצא מהיקש הכלי להביאו כפשוטו וזה מוסחו · אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינא בכפינתא וחזינן ההוא כוורא דיהבי ליה

תקמז ההוא כוורא דיתבי ליה אבלא טינא באוסייה

תלתא עיגא בחוסייה פירש"י ברבן קטן בגמיריו · ומתה ואלמנה מיתה ובדיוה לבודלה וחברו מיתה ס' מחוזי · ואכלו מיתה ס' מחוזי · ומלאו מיתה ס' מחוזי · ומלאו מיתה ס' מחוזי · ומלאו מחד גלגלא דעיגא תלת מאה

גרבי מיגמא וכי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שנה מזיון דהוו קא מפסדי בשורא מגדמיה ויהבי לבעיגא הך מחוזי כו' · רלה לבאר במאמר זה כל הדברים שאר דברנו בהם עד הנה שהלדיק נהפך בעון שגיאה קטנה כדי שממנו ילמדו ויקחו מוסר כאמור ואהו שהתחיל רבה דבריו על דרך המידה הקבובה ומבלגל בפומי דמיגבי לומר שהעה"ז דומה ליום זוף והאדם בתוכה כספינה המטורפת בים ועניינו על רבה בר בר חנה שנתן עיניו ולבו להתבונן בהנהגת עולם הלליון הזה שהמשיל בספינה ולאה ההוא כוורא זה אדם חשוב ע"ד שאמרז"ל על פעירת רב אבי לויתן בחכה העולה מה יעשה דגי הרקק כו' וע"ד שהמשיל שלמה בני אדם הנהפסים במעודה כדגים המחוזות בפח וגו' · דיהבי ליה אלגא טינא שיגא שבן קטן רמז לשגיאה קטנה המטמא בשרן יהבי ליה בגמיריו ר"ל שגיאה קטנה סיבבה ליה המיתה ויציאת הנשמה מן הגחירים כמו שאמר כל אשר נשמת רוח חיים בלפו · ואלמנה מיתה רמז שבמותו נדמו החקים והמורות שנשמלו למים כמ"ם כל אמת לבו למים · ובדיוה לבודלה כי גודלה הוא לבון חומה רמז שהיו מגיעים על בני דורם כחומה וכן יסד בסליחה היו לנו לחומה כו' ובמיתה שדיוה לבודלה כי נעדר המגין כאמור ואחוב מיגיה ס' מחוזי ומלאו מיגיה ס' מחוזי · רמז שבמיתת הלדיקים נמלאו גלם כיתות תלוקות הכת האחת הם החומרים מאחר שכך היה המדה במקרא אחד לדיק ולרשע גם הלדיק חיגו נמלט מן העונש ח"ל אין טוב לאדם כי אם ליבב בעל מכל עסק גופני בעולם ולא יפח נפשו ולא יבנה בית ויבב בכל יום בתעניה ויסגף עלמו בכל מיני עינוי בעולם תולי ים תקוה ומצא העולם חרב וכבר נאמר לא לתוהו בראה לשבת יצרה זהו שאמר ואחוב מיגיה ס' מחוזי ועליה נאמר גם העולם נתן בלבם השלם אשר וי"ו וכתו ס' במקומו · הכת השנייה היא יש לה עשיה על הקהה האחרון לומר לדרכה זה מאחר שמקרא אחד לפוד ולרע והיתה המדה שוה בכולם אם כן אין טוב לאדם כ"א לשמוח ולשמות כל ימי חייו כי זה הוא חלקו ואין אחבון בשמוח אחר הוא הולך שמה וגם דעה זו היא דעת המיגים והמפקולסים והיא המוקה מעיני כל בעל דת התורני

ועליה

ועליה אמר ואכלו מיניה ס' מחוזי • הכא הכא הכי הם החכמים אשר עיניהם בראשם ומכירין ויודעין אלהיהם עשה כדי שיכלו מלפניו ויחזרו בתשובה ומעשים טובים שאמרנו לבריה מלא עולם כי המלא מורה על המעמיד ומקיים היינו דכר כך המ"ט קיימים לעולם הכא הו מורה על הקיום המשך לזולתו ע"ד שנאמר בפרשת יסורין והפלה הא מכותך ואחרז"ל הפלאה זו היא הפלאת תורה שנאמר הגני יוסף להפליא את העם הזה ואגדה חכמת חכמיו ואומר והיו יבדיל נסוגין לאחור אמר מי יעמוד בקלות הלז עד שאמר להם אשם נגזרים היום כלכם וכפירתם"י שהיסורין מקיימין ומציצים אחכם לפניו ר"ל בהעדר החכמים אשר אתם מתקיימין בריח מלא עולם זהו שאמר ואכלו מיניה ס' מחוזי אל תסמוך אל הנסים גבורי' על מעות הנלמים הלומדים מהעדר זה הדרך ההכון אשר ילכו בו מעכשיו בתשובה ומ"ש שהשכר שמור לבעליהם לעולם הבא כדכר האמור כדי שיתקיים זמן מרובה • או לשכב קיום הכלל כאמור • ואכלו אחד גלגלת דציצת ר"ל אמה שהכניסו אלה במקרא היה זה כ"ש בהשגחה נאורה כדכר המובט בעין אחד בניון וכמו שאמר הנה עין ה' אל יראיו • או יאמר על שכר העולם הבא שנא' בו עין לא ראתה וגו' אלא אתה גרמי דמשחת ע"ד שמיניו במסכת תענית פרק ג' שהרגו לר' אלעזר בן פדת אליסר נהרי דמשכי אפרסמון כו' והוא רמז על שכר העה"ב ואחת אמה לאו דווקא • או כנגד אלפה דכרים אשר עליהם העולם עומד והצדיקים מחזיקים בהם והם תורה ועבודה וג"ח וכלם נכללו במספר אמה • התורה כנר נתנו בתיכור עיר גבוהים בפסוק וימלא אתה בעריט שמספר זה כולל כל התכמות וזה"ם שמיעש הקב"ה קומת אדם הראשון והעמידו על אמה אמה רמז למישעו הנפגו ולא נאמרו כ"א ק' דהיינו ל' שערי בינה וע"ב נתיבות חכמה וז' מיני חכמות וה' חומשי תורה ושפה שדרי מפנה הרי ק' • והעבודה דהיינו התפילה אמה בגרכות • וכג"ח היא בכף פחותה כף גימפריא אמה • זהו לומרו אלף אמה גדלי משמה • לבחר תכיר ימיי שאת חזק דהוה קלא מנסרי כשורי מגרמיה רמז למה שאמרו רז"ל שבחר י"ב חדש נגנה בניו הגוף על היולו בחשבון היה בראשונה כמו שהתירך לדבר מזה הענין בעקידה פרשת חיי שרה על פסוק מקן היות לה שנים עשר מודם כדת הנשים כי כן ימלאו ימי מרוקיהן ובשכתא אמיגי ע"ש • ואמר מגרמיה היינו ע"ד שנ' שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה ר"ל לא יבטל מציאותו ומאותו עשם נגנה כל הגוף לעתיד זה"ש מגרמיה המיוחד • וכן ליתא בהדיא בספר הזוהר פרשת ואתחנן וז"ל להא גרמא חד שאמר תמות תרעא והחוא לא אתנקב כו' • ויהבי לביניתא החוא ממוזג הוא חזרת בנין הגוף לקדמותו אחר י"ב חדש • כלל העולה ממאמר זה שפעירת הצדיק גורם להשביב רביס מעון וכל המזכה הרבים זכות הרבי' תלוי בו לפיכך אמר משה אל כי אלו בך כו' ועכשיו הם גדולים ממנו כי זכות הרבים תלוי בהם כאמור :

מקום ח מצינו לרבות' ז"ל **תקמח** ביאור שספרו לנו בשם' נסים

הרבה בפטירת מועד קטן כי פועל נפעל הצדיקים בימיהם בכל צדיק שנפטר נעשה נס בעולם יוצא חוץ לטבע וכפי הנראה שהדברים ההם צריכין ביאור • וז"ל כי נח נפשיה דרבי אבהו אחתי עמודי דקסרי דמעי • דר' יוסי שפעו מרזבי דציפורי דמא • דרבי יעקב בר אחא אתחמיאו כוכבי ביממא • דר' אמי אתעקרו כל ארזיא • דר' שמואל בר יצחק אתעקרו כל אלניא • דר' חייא נחיתא כיפא דנורא מן רקיע פירש אבנים של אש • דר' מנחם בר סימאי אשתעו כל צלמניא והוו למחלציא פירש שנחלקו ונתמעטו כל צורת פרצוף הצלמים והמטבעות • דר' תנחום בריה דר' חייא איש כפר עכו אתעקרו כל אנדרטיא פירש צורת מלך שמת • דר' יצחק בר אלישיב איחתרו שבעין מחתרתא בטבריא • דר' המנונא נחיתו כיפי דברדי מן שמיא • דרבה ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהדדי פירש חומות שהגשר בנוי עליהם קרבו להדדי • דאביי ורבא נשקי כיפי דדגלת אהדדי • כי נח נפשיה דרב משרשיא טעין דקלי שיצי • פירש שטענו האילנות קוצים עכ"ל :

ולמאמרים אלו נקדים תחלה הענה קטנה וזו התורה כבר מצינו ו' דברים שכל אחד מוסל על אמר לפנינו • א המלאים שבעולם שהחזון קטן וגדול שם הוא • ב הוא המות המוסל ומליט בכל המלאים שלמטה • ג הוא השם עוב על האד' שולט על המות שאין במות כח לכלות השם עוב על האד' השמור לו גם לאחר מותו • ד הזמן המולט על השם עוב כי נרוב הימים ואריכת הזמן יפכח השם עוב • ה שם המלאכים שולטין על הזמן כי אין מציאותם אלוי בשום זמן ושם למעלה מן הזמן ואין אלין בו כעודע מגדר הזמן • ו נשמתן של צדיקים כמו שאמרו רבותינו ז"ל גדולים צדיקים ממלאכי השרת כו' והיא המגדיכי לשבח במתיבתא שלמעלי' מלאכי השרת אין יכולין לעמוד שם ויש להם דביקות והתעלמות עם השי"ת כדאיתא במדרש הנעלם והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים נשמתא מבעי ליה אלא זכאין אינון צדיקים דמתקשרין דא בדא נפש ברוח ורוח בנשמה ונשמה בהקב"ה הם"ד והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים על"ל ולפיכך במדרש החייהם שאמר מדריגות אלו למדרש האומר כנפים לאחרן כנפים לאמר כו' • וכפי הנראה אשר

תקמט סוד הנבראים בו' ימי' בראשי' הנבראים בששת ימי הבריאה בשבת ידוע אשר המאוחר בששת ימי המעשה ים לו קדימה במעלה על המוקדמים ואיתור יורה על מעלתם כמבואר בעקידה שער שליש ע"ש • והרחבנו הסיפור מזה בתבוניו רבבות אפרים על חרז"ל תפות עקיבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה כי עקיבו יאמר על אימוריו כד"ל אמר חרפו

עקבות מציחך וזה סדרם • ביום הרחמן נברחו כל האמתים התחתונים כתרז"ל הכל נברח ביום רחמן חלא שכל ג' הויות ביומו כו' • למנח יום הכפי מורה על המות כי בו ביום נברח המלוקח והחבלה שהוח רמז לפירוד היסודות שהוח בעלם המות וזה ידוע שאחר שמיתה חז הרקיע מבדיל בין גוף לנפש כי יסוד החומר חל עפר כשהיה והנשמה השוב חל האלהים זהו כוח חומרו מציב הרוח ומוריד הגשם בברכת תחיי' המתי' כי הקב"ה משיב חליו הרוח כד"ח והרוח השוב חל האלהים • ומוריד לחרץ גשמות החומ' • נמלח שהרקיע מבדיל ביניהם זה"ב ביום שני יהי רקיע וגומר • ורז"ל חמרו שבו נברח הביחם וזהו המות שהוח סיבה הביחם ולפיכך לח נחמר בו כי טוב • וכבר חמרנו שהמות שליט על כל החיים כלם יכנעו ויכרעו ויפולו לפניו ומ"ב הנברח ביום הכני שליט על מה שנברח ביום רחשון • יום השלישי מרמז על השם טוב הגשחר לחד ההבדלה זו וזה נרמז בכני מיני בריחות שנברחו ביום ג' • א מה שחמרו שבו גנמרה מלחכת המים והוח רמז חל השם טוב כד"ח יפולו מעיונתיך חוכח והוח חולך ומתגבר כמעיין לפני לחת המות • ב הטמחים שנחמר בהם לחבר זרעו בו והוח רמז להשחרות הנמחים מנד הזרע שנשחרו בהם כך השם טוב נשחר לחר המות • ביום ד' נברח ומלו המשורות והם סיבת הזמן כנודע וכבר חמרנו שהזמן שולט על השם טובו ביום ה' נברח עוף יעופף רמז למלחכים כמ"ש ויעף חלי לחת מן הברכים הטפ"י ברז"ל חמרו שנברחו ביום ב' מ"ש יש רמז בבריח' כל בעלי כנף גם על המלחכים שנחמר בהם שש כנפים לחחד וכן חניתו בהדיח בב"כ דעת ר' חניחל החומר שהמלחכים נברחו ביום ה' ע"ש וכבר חמרנו שהמלחכים חינן טופלין תחת הזמן והם טולנין עליו • ביום השני נברח הלדם ויפח ה' בחפיו נשמת רוח חיים וכבר חמרנו שנשמת הלדיקים יש להם מעלה על המלחכים והיח לפיים ממחיצתם כחמור • ומכחן יצח הלימוד שנשמעת פשיטת הלדיקים הם בחים למדריגה עליונה שחין למעלה ממנה ולכך נחמר יקר בעיני ה' המותה לחסידיו שהוח דבר יקר הערך בעיני ה' להעלותם במדריגה עליונה ועיקר ההספד שעושים לח בעבורם הוח כי חם שהדור מתחנגין על שהם נשחרו ערומים מן השלימים הללו שהיו מגיעים עליהם ומתירין להם הדרך ילכו בה • ובדרך זה יתבחר כל המחמר על הניסים ועל הנפלחות שהזכיר במחמר כי לפי הנרחה דברו בעניים חלו על לד החידה להתעורר לבות החנשים על ההספד כשיראו שהלדיקים מספידין ומצטערין על ההעדר ק"ו הפחותים שיצטערו • וזהו

שנחמר בחיחו עמודי דקסרי דמעי — אחתי עמודי
רמז לחכמי העיר ההיח שנקראו — דמעה
עמודי העיר כד"ח ולדיק יסוד
עולם כי על זכותם העולם עומד וחכמי העיר הריחו קנגלם בכבי כדי שיטמעו יחר דלת העם ויחמרו חם

בחרזים נפלה שלהבת הפחד והרעדה ומה יעשו חזובי קיר • ורז"ל חמרו כל המוריד דמעות על לדם כשר הקב"ה סופרן ומניחן בבית גנזיו כו' • ומה היה הנם כשנפלו שעמודי העיר היה נרחה בהם כמו דמעות מ"מ יש בזה רמז ונעשה נם זה לכדי שילמדו מזה עמודי העיר החכמים שבה ויורידו דמעה כנחל • חו נרמז בנם זה שנחסר לבני העיר העמוד חשר עליו היו נשענים בני העיר כעמוד זה המעמיד העיר כך לדיק זה היה יסוד העיר ועמוד שלה ובהעדרו נחסר להם העמוד ומה כן הם לריכין להשחדל בעמוד חחר והוח שיהיה כל חחד מזוזת למלחמתה של תורה כמבוחר במשל שהנחנו במחמר תקל"ב ע"ש • חו נרמז בדמעתי של העמודים סיבת מיתתו שהיו הכל סמוכין עליו ונשענים על זכותו כבנין זה הנשען על העמוד לפיכך לקחו הקב"ה מהם וזה ממש דומה לחומה משל שהנחנו במחמר תקל"ב ע"ש • וענין זה מלינו לו רמז במשה שנעשה על סמיכה לחר תחתיו שנחמר וידי משה כבדים ותרז"ל שזה היה לו לפי סמיכה לח יהושע ולח נזדרז בעשותו והיה עשנו על זה שהכהן ומור תמכו בידיו וזה שהולרך לעמודים זולתו ודבר זה נגלי ופחיתות לחדם שיהל בזכות חבותיו כו' חלח כל ג' מישרחל יחחדל לעשות לו משלו עמודים המעמידים הבית המנוקי להגילו מכל מיני פגעים המחרגשות ובחות • דל' יוסי שפעי מרכבי דליפורי דמת • המרוז כיוון לחכמי העיר

שפע מרזבי ביזל מים מדליו כד"ח יפולו דמא מעיונתיך חוכח ונוזלים מתוך

בחרך ודמת הוח שמניו במסכת סנהדרין בר"ע שהלך מן קסרי ללוד והיה מכה בנפשו עד שדמו שוחת לחרץ פחח ואמר עליו חבי חבי רכב ישרחל ופרשי הכרכה מעות ים לי ואין לי שולחני להרטותם • כמו כן חכמי ניפורי היו עוסין כן מכוב נער ומנחה •

דל' יעקב מחחמיהו כוכבי

אתחמיאו כוכביא ביממא

ביממת הלדיקים נקראו כוכבים כמ"ש ומלדיקי הרבי כוכבים לעולם ועד ואולי

היה המנהג בימיו שחכמי העיר היו יוסבי מוהלים ואין נדחין ביום לבריות כלל וכלל חם לח לזיוק נדול וביום זה היה נדחין בדחק כל חוזות בעלם היום כדי שרבים יבחו חותם עסוקים בהספד ויעשו כמותם חו שהוח כחלו חמרו שהיום בעל בית המדרש שלהם והרי הם ככל לדם ומה נבר מנוברין כי הכל הולך מחרי הרחם • ומה שזה היה נזם ממש שנחמר כוכבים ביום נרמז להם שכבר עלה עמוד השחר לדיק זה כי עיקר זריחתו בעה"ב זורח הוח חם כי העה"ב נמשל לדדיקים ביום • והמשיל לכוכבים ע"ד

תקב ישראל נמשלו לכוכבים

חרז"ל וחלה חמות בני ישרחל כו' חזר ומלחם לפי שנחרחל נמשלו לכוכבים שמכניסם ומוליחם במספר כו' והוח רמז לנעם כניסתן לעולם הוח חוכח חותם

שנחמר

שנאמר מי מנה עפר יעקב ומספר רובע ישראל מספר רובע היינו רביעיותיהן כפי׳ רש״י כי על דבר זה נמשלו עינו של בלעם • מי מנה עפר יעקב היינו זמן יציאתן מן העולם שיסוד החדש של העפר כשהיה ובחזרו זמן הקב״ה מנה לותם כוכבים ולזו שמכניסן במספר המספר יודה על דבר חשוב שים לו מנייה כמודע ושלזין דבר החבר חלילה כי דבר החב׳ לזן לו מנייה יוכן הצדיקים הם מני מספר בעה״ז כמ״ש לזן העולם פתוח מל״ו צדיקים שנאמר אשרי כל חוכי לו׳ לכך דרשו דרש זה בפסוק ולזה שמות המדבר בזמן יציאתם מן העולם שנאמר וימת יוסף וכל אחיו וגו׳ לפיכך המשילם לכוכבים בזמן מסיבתם מן העולם לכך נעשה גם זה לחתימתו כוכבי ביממת כו׳ וזה

מבואר דר׳ חפי אתעקרו כל מרזיח אתעקרו כל
היינו שבעלם היום ההוא נכנעו לפני ארזיא
כוכבים כל הרשעים אשר נכוכה

לפם לזן חלכים כל מזימותם כי המרז מבל על גבי הרוח כמ״ש ואכבי השמדתי מפניכם המוכרי אשר כנוכה מרזים גבהו וגומר ובמיתת צדיק זה לחזה רעדה לאחר שם שם לחזה בלחים מה יעשו קוים יבשים ונפלה מלא קומת החגבים ושח רום חגבים אשר כנוכה מרזים גבהם ברחוחם ובהכירם בפחים׳ שאין המלא מיד שחול שלה • דר׳ שמואל בר יצחק אתעקרו כל חילויא היינו שנחמעטו החכמים

שנמשלו בחילן זה כמ״ש וסיה כעץ אתעקרו כך
שחול על פלגי מים אשר פריו יתן אילניא
בעתו וכחרי״ל החלה בחללי בברבי

ורמז שבמותו נחמעט החורה כחרי״ל ג׳ חלפים הלכות נשחכחו בימי חבלו של משה • חו נעשה גם זה ממש כדי שימנו חל לבם העדר עז החוכרי ומיעוט פריח דהיינו הטעמים המחחדשים בחורה ויבואו להשחדל בחורה להסיבה חל מלומה והכסיות שלה • דר׳ חייא נחיתו כיפא דנורא מן שמיא רמז שכל

זמן שהצדיק היה קיים היה מגין נחיתו כיפא
עליהם כגל נעוי מלמעלה להגילם מן דנורא
המקרים הבאות מפחא המערבא

מלמעלה כד״ת ממרום שלח חם בעלמותי וירדנה ובמותו המטיר ה׳ על הרשעים פחים וחבלים חם ונפרים וכות לטעות זכל זה כדי לגלות חוזן חרשעים שיהנו חל לבם לשוב כדי שלח יהיו נעזבים למקרי המערבא • דר׳ מנחם בר סימאי חסתעו כל גלמיא נחמעטה נור, פרנוף הלמים והמטבע

ר״ל שבמותו נחמעטה נורת המטבע אשתעו כל
בהרגישם בחסרון המטבע והממון כי צלמניא
לית לה יוכל יחן לאלחים כפרו ולה

יועיל הון ביום עברה ולא במותו יקה הכל כי ממרו עליו על ר׳ מנחם בן סימאי שלח הסחבל בנורת מטבע מימיו ולטע״כ נכנס בשלום ויצא בשלום ומכאן למדו שהטעיר לח יבבה בחיתו והדל לח ימעיט בשביל זה כי המדה שוב בכולם וסיה בעשיר בהלך אין יחכון לזה על זה • וכן נורת הלמים נחמעטה ונפחחה רמז לעובדי עבודות שהם זכות להם ומחבזים בבבים עבור קנין מדומי זה והמשילוהו לעובד ע״ז ממש כמו שדרשו על פסוק לח חעשון חתי חלהי כסף וזהב זה המחמין בכספו וזהבו • ובמותו נחמעטו מחמיני ע״ז חלו ומזרו בחשובה בחמור • דר׳ חנחום לחתקרו כל חנדבעיח פי׳ נורת המלך שחת כי

אתעקרו כל בחיית היו בבים מעמי החרן מחוסרי
אנדרטיא חרוכה כי לח החימו בה ולח בפחו
ביטועתו והיו בוטחים בחדם שלין

לו חשועה וזה נרמז יפה בחנדרטי זו שהיה חוק לפנים בין העמים לעשות צורת המלך מיבחה לו מחהבה גם בחיית והוח חשוב כמת בחייו וכל הבוטחים בו שיהן להם נחלה שהם וכרם לך הבל יהמיון וכבל עוזר ונפל עזור וכמיתת צדיק זה נחנו לל לבם לשוב מדרך מקולקל זה כי שם לויהן הועלה בחכה מה יעשו דגי הרקק ושם כן חין בו כדי הבעחון כמו שנאמר לל חבעתו בנדיבים בבן חדם שלין לו חשועה ושמעתי חומרים שמקרא זה נאמר על חדם הרשחון שנתן בחתנה משנותיו לדוד המלך ע׳ שנה וכשחבר הגיע זמנו של חדם הרשחון למות חז נחחרט על הבדר הרוח ובקש מהקב״ה להחיות לו ולח רלה הקב״ה על זה חמר דוד לל חבעתו בנדיבים בבן חדם כו׳ הלא רוחו כו׳ ר״ל בזמן יציאת רוחו חבדו עשמונותיו ומחשבותיו ונחחרט על מה שבדר לפיכך חשרי שלל יעקב בעזרו שלא רלה להחיר לו בחמור • דר׳ יפחק בר לזיפיב חחחתרו שבעים מחחרטא כו׳ רמז לע׳ חומות מחתרתא שקמו על ישרחל לבלעם כשחול כמו שנח׳ כי לח העזוב נפשי

לשחול וגו׳ וכן מיד שחול חפדם וכל זה רמז לגלות שהצדיק מגין על ישרחל מן החומות וזכותו חזרו לחפוך בוכות לישרחל כד״ת כי כרו לי שוחה ללכדני וכמו כי כרו לי זדים שיחות וכן רבים ונעשה גם זה כדי שיסחדלו בהללחם מן החומות כי חע״פ שיד הצדיקים מחבולה בחומם מ״מ יזעקו לל ה׳ שיעשה למען שמו כמ״ש כי יד על כס יה׳ מלחמה לה׳ בעמלק וע״ד שממרו וכי ידיו של משה עומות מלחמה כו׳ חלא מדבר בזה שבפיו היו פרוסות השמיחה להחחזק מלפניו יח׳ על עמו לפיכך חמר כי יד על כס יה׳ קף בזמן יד הלדיק נחבקשה בישיבה של מעלה ליבב מובב חלהים חחת כסא הבבוד מ״מ מלחמה לה׳ בשביל שם ה׳ הגדול שלימו בימיהם כל זמן שישרחל בגלות זה״ם מדור דור כ״ל לא חפסק השגחתו יחבדך לעולם קף בימיהם הצדיקים וזה שמע יחנו ונחנייר והוח מבואר למעין • וענין כיפא דנבדנא דנחחנו מן שמיא כבר חמרנו למעלה שהוח מדבר בימיו הרעות הבחות מפחא המערבא כד״ת בזכות בבד שער קשב והוח דוגמת חומרו נחיה כיפא דנורא מן שמיא ובדרך שנחבחר למעלה • חמש ענין

כיפי דדגלת ופרת כיפי דפרת ודגלת דנפקי נשקי להדדי חהדדי היינו רגלי הגבר שנתקבצו עד שהיה הגבר עומד לנפול והוח רמז לגלות החל הזה שנמשל בחיה

כמצ״ל לולי ה׳ שהיה לנו בקום עלינו אדם חזי המיס שטפונו וגו׳ והצדיקים המלו היו מניעים על בני דורם כמ״ם על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו ומפני שהמצמים דומים לגבר זה העשוי לעבור בו המים עוברים ישראל המים הזדונים אלו כעובר על הגשר והמצמים מעמידי הגשר דהיינו עמודי הגשר ובמותם נשקי כיפי דפרת כו׳ הייגו מומותיו נדבקו עד שהיה הגשר קרוב אל הגפילה ועמודי הגשר

ירוספו והעוברים עליה גוע טענו דיקלי שיצי יגוע כמוע עני היעד וכמעע

כאו מיס עד נפש וכסיבה זו יתפללו בתשובה כתמוך ׳ דבר משרשית טענו דיקלי שיצי היינו קוצים רמז כל זמן שהנדיק קיים היה מוכיח את בני דורו והיה מחזיק למוטב ובמותו חזרו הרשעים לסורם כי אין מעורר ומוכיח ואז היה בהם סורה רעה ולענה וקוצים שהרשעים נמשלו בהם שנא׳ ובליעל בקוץ מונד כולם ׳ והאדם עץ השדה הוא ונכרת ממת נדיק יפרי קודם הילולים לה׳ ובזמן שאין להם מעורר ומוכיח אז טענו שיצי וקוץ ודרדר ימיתו בזמן שהסורם רע הולדותיהן כיוצא בהם ׳ ומכל הטענות האלו רמזין המלימים להספידם עד שתרז״ל כל מי שמתעלל בהספדו של אדם כאר רמוי

תקנא מי שאינו מספיד ראוי לקברו בחייו

לקבלו בחייו ומהייב מהר גענש כו׳ ולפי פשוטו נראה לומר ע״ד תרז״ל הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מורתה אים אה רעהו חייש בלעו וזה שהתעלל בהספד אינו מרגיש בהעדר מנהיגי הדור מלד אים לו הפן בזה שילך כל אים שובב בדרך לבו עד שאים אה רעהו חייש בלעו לפיכך רמוי גם הוא ליקבר חי וזהו בעשם טעם בליעת קרח שאמר ומדוע תתנשאו ודוק ׳ ועוד נראה לפרש הטעם לפי שידוע שאין רמוי לספר בשבחו של אדם בחייו כי מי יודע אם יעמוד בנדקתו ועל זה הדרך אמר שלמה מבכר רעהו בקול גדול בבוקר השכם קללה תחשב לו וזה מבואר על פי דרכינו כי מולי למחר יאוב ומפני שכיוך אה הרשע וזה תחשב לו לקללה שבתו ברכת שלום של הרשע לכך נאמר ובשבח אלי המתים מן החיים כי במותו כבר ניכר אם זך ויאר פעלו כאמור ׳ לפיכך התעצל להספיד אדם כשר ולספר בשבחו הרי הוא עדיין חי בעיניו ומפני שהוא מקבר חי לפיכך רמוי לקוברו בחייו אדה כנגד אדה ׳ לפיכך נהגו הרשעים להיות זריזים בהספד אדם כשר וזה נפלא ביאור מקום זה בס״ד :

מקום ט במועד קטן ארז״ל אל תבכו למת ואל תנודו לו ׳ אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו יותר מכשיעור הא כיצד אלא ג׳ לבכי ושבעה להספד ושלשים לגיהוץ ולתספורת עכ״ל :

תקנב ג׳ לבכי ז׳ להספד למ״ד לגיהוץ

בהיות שמפלתו בעולם דיעות מתחלפות במהות הגוף והנפש כי המפיקופים חושבים הנפש לשכר החבד כי יחמלו שמותר החדש מן הבשמה אין ׳ וחכמי החמת גם הם חלוקים במהות הגוף כי במהות הנפש הכל מודים שים לה השחרות וגחי אך במהות הגוף הם חלוקים מהם האומרים שהגוף הוא שכר החבד ומהם האומרים שלעתיד יחיו בגוף ונפש ׳ ובמהות ההספד יש פנים לכאן ולכאן ׳ כי מצד אחד רמוי לומר שעל שכר החבד צריך להספיד יותר כי מעשה זה הוא החומות מתקשים על מהיסה יותר מדאי כי לא ידעו להם סוף השחרות וגחי ועל זה בחה המזהרה בתורה בניס אתם לה׳ אלהיכם לא תתגודדו וגו׳ כי הרשעים לא מצאו להם סוף נחמה בחבידה זו על כן נתקצו על מתיהם ואתם בניס לה׳ וים לכם השחרות וגחי ואת כן אין מן הרמוי להרבות הבכי והספד העשוי על שכר החבד ׳ ומצד אחד רמוי לומר שהכר זו שהשכר שהות לאחר יהום אין הבעלים מספידין עליו מאחר שחי אפשר להשיבו ממנם השכר החבד וים לו חקוה אין הבעלים מקבלים הנחומין על חבידה כזו ׳ וים לפני דיעות אלו על מה שיסמכו כי לדיעה הראשונה שכר היותר חבד ביותר הוא רמוי להספידו ענין זה מובן מפשוטו של המקרא שהחלנו בו על הבכו למת ולא תנודו לו בכו בכה להולך כי לא ישוב עוד וראה אה אחן מולדתו ופשוק זה הוא רמוי גדולה על החיית המתים כי אמר הנביא ילחיה שלא יבכו למת כ״ש לזה שהולך מאלו ומולדתו לזה יבכו כי לא ישוב עוד משמע שעל המת לא יבכו כ״ש לפי שפופו לשוב אל ארץ מולדתו דהיינו ממקום תוצאה של הנשמה וה״ב משמע שהשכר ההולך לדרמון ולא ישוב עוד עליו רמוי להרבות בבכי ולהספידו אמנם לדיעה הראשיה יש גם רמיה מיעקב שנאמר בו ויתאבל להתנחם לפי שלא נזכר להשחכת אלב כ״ח המת ממש ולא על החי שפשוט הוא שמת וה״ב להתחה זו יהיה פירוש המקרא אל תבכו למת לפי שהוא לאחר יהום כי הוא מן הנמנע שיפוב לביתו בעה״ז וה״ב למה זה יצטער ויבכה שכן אמר דוד ועתה מת למה זה אני אם התוכל להשיבו עוד אני הולך אליו והוא לא ישוב אלי ׳ לפיכך אמר בכו בכה להולך שלא יהיה אדם מולדתו לעפ״י שהוא אפשרי בהיותו בארץ נכריה שיפוב ועפ״כ לא ישוב ועל זה יש להתחזק ׳ ואחר שים פנים לכאן ולכאן מ״ב מצד אחד רמוי לומר שאין להספיד כלל על שום מת מאחר שחיינו אבד בחמת אך ממנו היא אבודה ע״ד שתרז״ל הצדיק אבד מכל למרגלית שנפלה מן האדם בחמת היא אבודה שבכל מקום שהיא טעמה ויופיה עמה בה אך ממנו היא אבודה ׳ ומצד השני רמוי להגדיל הבכי מאחר שאין החבידה יהום בעלים וזה״ב לא תבכו למת יותר מדאי כו׳ ורמוי לעשות דרך פשרה שלא להספיד כלל מי אפשר שלא יהיה נראה כדבר שהוא יהום בעלים ׳ ולהגדיל ההספד יותר מדאי מי אפשר שלא יהיה נראה כדבר החבד ממש ׳ וזה״ם במדרש מבל על החבדון ולא משמעין הרבה ים לי להתחזק על

מיתת התנוח כו' • וגם למאמר זה יש פנים לכאן ולכאן • כי לפנים הרחשונים שהנהגתו יאמר כפשוטו חבל על דאבדין כו' דבר התבד שח"ו למניעתו זה"ס ולא משתכחין שהיו עוד לא הס ולא דומהם כפשוטו וא"כ יאמר זה כנגד התנוח • ולפנים משניים יאמר חבל על התבדין על המלמים שהיו כלי תועד ולא משתכחין כמה מלב ויהיה למרו משתכחין לשון שכחה וכאן לומר שאין לפניו יתברך שכחה תחר שאין לתחר יתום כי אפשר הוא שיהיו תחריים בעולם נדיקים כמותם שלא יהרגהו תחריו יח' כאברהם יצחק ויעקב ומתחר שביקש הקב"ה ולא מצא על כן יאמר חבל על התבדין כו' • והוא רחיים עצומה לשני הפירושים שהנחנו בפניות התדם • ובאמת שים לכל תדם חלק תבד וחלק נמצא • התבד הוא הגוף הכלה והבלה • והנמצא הוא נשמת רוח חייה שבו וא"כ יש להסתפק דוגמת המלוה

תקנד הספד

המלוה בין התכמים הספד זה שם יקרא דחיי הוא שם יקרא דמותא כו' ר"ל שם הוא נעשה בעבור לחביבת הנשמה שהיא חיה בעבע ובעבור כחות הגוף התבד • או יקרא דמותא בעבור הגוף התבד והבלה ומת הוא בעבע כי זה דבר נהבד וזה דבר נמצא ויש פנים לכאן ולכאן להתחיבו ע"כ רחו חז"ל לעשות פשרה בין שני קלוות תלו ולומר ג' לבכי כו' וזה יעלו ידי חובתם שני הדעות תלו • שם לדעה הרחשונה שהדבר התבד יוכר רחוי להספידו מ"כ יהיו כל המעשים תלו כנגד תלקי הגוף שהוא דבר תבד בתמת כי עין בעין יראה התדם בכליון הגוף תף לדעת התומרים שהמתים יחיו בגוף ונפש • והנה תמרו שלשה לבכי כנגד בתיבת בין הגוף שנקרא עולם קטן לפי שתלקי תברין מקייתים תל עולם הכללי הגדול תתייים ונמיים דהיינו עולם העליון והתיכון והתתתון ובהיות מבואר בדבריו בחיי ובעקידה פרשת תרומה שבנין התדם בכללו הוא דוגמת בנין שלשה עולמות תלו כי הרתם יסתו לעולם העליון והלב לעולם התמצעי ושתר תלקי הגוף לעולם התתתון עיין שם וכנגד בתיבת ג' תלקים תלו שתרו ג' לבכי • ועוד ד' להספד כנגד פיכוד ד' יסודות שבהתדם מורכב מהם • אתנם אין רחוי להגדיל הבכי בהם שתחר שיסוד כל יסוד לשרשו ושיבו בתמת זולת פיכוד ההרכבה לפיכך אין רחוי להרבות בבכי ד' ימים תלו תך שתיכת התבל הוא שתיכה בתמת לא יבנה עוד • ועוד שלשים לניהון כנגד הספק ימי תלדו המתייחסים לאור הלבנה שבשלשים יום שים בה עלייה ויריכה כך הימים מיום שולדו הוא מוסיף והולך ומתני ימיו והלאה הוא פוחת והולך וזה"ש עד אשר לא החסך השמש והירח • ולפי שהירח הימים תינה תביכה גדולה תחר שרוב ימיו מתלווים בעולם הזה על כן אין להגדיל בהם הספד כבד ימים הרחשונים • אך לדעה השנייה שהנחנו שהבכי שתיו יהום בעליים ביותר הוא רחוי להספידו כו' מ"כ יהיה כל מיני הספד המזכירים ונעשים בתמר זה כנגד הנשמה שתינה יהום כתמור • ג' לבכי כנגד ג' תלקי הנשמה נפש רוח נשמה כידוע מהותם לחכמי הקבלה וז' להספד כנגד ז' ימים שתין לנשמ' מהותה תחר הפרדה מן הגוף כמ"ש בעקידה בענין שלישות היונה שהוא רמז לשלישות הנשמות המהוללות הנה בתחילת נתתה לה מלאה היונה מנוח לכף רגלה וחשב תליו מיד ובסוף ז' ימים יוסיף הגוף לשלחה ולא שבה עד ערב כו' והתירך הרב לדבר מענין זה בפ' בהר ובפרשת חיי שרה ובפ' שמיני ע"ש • וזה דוגמת עומתת הנדה והזבה בעה"ז ז' ימים וטעם הסגר המצורע שבעת ימים כי ימי השומאה שבעת ימים לעולם והזוהמה שקבלה הנשמה מן החומר שנתחברה תליו לא יתמרק מכל וכל להסיבה לעהרתה עד מלאת לה ז' ימים וסוד זה מסור ליודעים לא רחיתי להאריך בזכרון דברים עתיקים כתלו • ול' לניהון כנגד הפסק חיותה מן העה"ז בדרך שנתבאר ולפי זה עיין תיצוני לנשמה ע"כ לא הקפידו מן השמים על שלשים יום תלו במעשה של רשה כמבואר במאמר מקל"ב • והעולה מדבריהם תלה ללמוד שהמלות הנאמי לנפשות הנדיקים ואף שם הוא נחבל ונהמשכן בעוונותיו תו בעטיו של נחש והקב"ה בא לנבות חובו שם כן מה דרכו של תדם להוניח הפחות שבכלים כמו שאמרו רז"ל על פסוק והאיש תשר לחמה נושה בו יוניח תליך העבוט החוצה כמו כן בנדון זה מין הקב"ה ממשכן כ"ש הפחות שבכלים דהיינו חלקי הגוף תמנם הנשמה שבה תל בית תביה כעוריה וכחשר היתה בחייה בעה"ז כך היא לעולם הבא ותדרבה שם עיקר חיותה ודבר זה נרמז לרז"ל במה שאמרו בתועד קטן כי נח נפשיה דרבי הוא שבור

תקנה כבוד

רבנן לאותויי ס"ת לאפוייה לאותובי תמר להו רב תסדא תלחא דבתייו ס"ת אפורייה לא סבירא ליה התתא ליקום ליעניד ליה כו' לא הוה נפק פוריא מבבא שבור לשלושי דרך גנות תמר להו רב תסדא שכי גמירנא מיניה תכם שמת כבודו דרך פתחים שבור לתשנויי מפוריא לפוריא ת"ל הכי גמירנא מיניה תכם שמת כבודו בתקה רחשונה כו' וכל המאמר בנוי על יסוד זה להודיע ולהודע שהתכמים תחוביים בשול' הבא כמו שהם תחוביים בעולם הזה ולפיכך נלו להוסיף ס"ת לאפורייה ע"ד לשבי מי שבח לכאן ותלמודו בידו כו' תו יזמוז שכלו להכניסו בכבר תורה כמהגיונו שנותנים כתר תורה על קברי התחוביים • תמר רב תסדא תלחת דבתייו לא סבירא ליה ר"ל לא רצה לקבל בתייו ולפיך יתנו לו לאחר מותו ומכאן תשובה למנהג שלנו • שבר לשלושי דרך גנות ושנאותו מפוריא לפוריא ולא היתה רב תסדא להודות שהשלם בתותה פחות שבת בה יסוד ובתותה פוריא שבכב בעה"ז בה יבבב לעה"ב לאפוקי הרשעים שאינם שבים דרך תותה פחת שיאלו משם כי ממתנב עליונה בתה הנשמה ובמותם תרד לדיומת תחתונה ממנה שאינה שוכבת בתותה פוריא שבכבה עליה בעה"ז כי בעה"ז היתה בתייה ולעה"ב היא מתה כי אין לה תלק ותלה שמה

לפיכך

לפיכך זוה רב מסדא שלא לעמוד וכל שלו התעלות הם ניחומים שלימים למתאבלים על המתים כי יהיו בעומדים לאור עמהם באור החיים :

מקום י כתיב במזמור שיר חנוכת הבית לדוד ארוממך ה׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי ה׳ העלית מן שאול נפשי וגו׳ הפכת מספדי למחול לי :

תקנו ביאור מזמור הפכת מספדי למחול לי

בפי הגרסה שדוד אמר מזמור זה לפי שראה במעשה שהקיש מעה דבינו ע״ה שנתחנך במבחר האבות והם נדב ואביהו הגדולים שביכולם נתנו לעמוד העם ובזה נתקדש הבית במעולה כל הענין באר היטב למעלה במאמר הקמ״ו ואחשב דוד כי אין למעלה ממנו בכל ישראל ואולי יתכן גו אז בבנו שלמה • ע״כ אמר ארוממך ה׳ כי דליתני ולא שמחת אויבי לי כי אולי היו אויבים ומקטרגים על זה • ודוד אמר שירה על הצלתו ה׳ העלית מן שאול נפשי וגו׳ עד מה בלע בדמי וגו׳ יאמר מה תרויח בדמי אל בחת יורדך עפר הם הרשעים בעלי החומר העפרוני הם יקומו יודוך סלה לפי ר״ת שמיתת השלימים מכפרת עליהם ר״מ יען הפסדך בשבילך כמו שיבא ׳שמע ה׳ וחנני וגו׳ הפכת מספדי למחול לי ר״ל שמחול עוונותינו ואז לא יצטרכו השלימים להשיב הטם נפשם על עונם ואז לא יבאו לכלל שוס הספד • למען יזמרך כבוד ולא ידום כי בזמן שהי אז מרגן לבוקר חסדך ומשא כבודך מפורסם על פי הדיבור היוצא מפי ומפי זולתי שממני ידעו וכן יעשו ולא ידום כי בזמן שהטה מחסף תיוך בעון העם החסידים והתמימי והיסרים כדי שיתקדש שמך בעולמך כמ״ש ונקדש בכבודי ודרשו רז״ל על הקרי בכבודי שלא במכובדי ובמקום אחר אמר וממקדשי תחלו על הקרי ממקדשי שלא ממקודשי כו׳ • ע״כ אין כבודך כ״א בזמן שהם יושבים ודוממים בשעת ההספד יתעורר הכח הזוכר לזרוח לעוב על ה׳ אמת מיד וחכף בנאחם מביא הקטנת יחזקו לסורם ונכבה כל הענין מגדר עיניהם • ואמם בהיותי בחיים תמיד אני עומד על הפרק להכריז בחזיהם על התורה ועל העבודה ועל התשובה ואמלא כבודך מפורסם תמיד בזימור ולא בדמימה זה״ם למען יזמרך כבוד ולא ידום ה׳ אלהי לעולם אודך ר״ל לא אפסוק מלזרוח כאמור • ויעציה אמר לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם וגו׳

תקנו רמז שבעולם הזה הרי אחם הולכים באור השלימים שהם מהיגים שלכם והם נמצאו לכם לשמש וירח כמו שאמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה • ופתאום בהעותכם מן הדרך היקר אז השלימים נחפשים בעון שלכם ואתם צריכין להתאבל עליהם בהספד אמנם לעולם הבא יהיה ה׳ לכם לאור והוא יהיה מהיגי שלכם ויסיר מכם את לב האבן וה״ב לעולם לא תבושו לכלל מדה זו זה שאמר לא יהיה לך עוד השמש כו׳ והיה ה׳ לך לאור וה״ב לא יבא עוד שמך וירחך לא יאסף כ״ל שלא יהיו הצדיקים נאספים מן העולם בעוונכם וה״ב ממילא שלמו ימי אבלך שלא הצטרך להתאבל עליהם ועמך כלם צדיקים וגו׳ ולא יהיה אחד נחפס בעון זולתו אחר שכולם צדיקים וזהו מבואר מעצמו • ודוד אמר במזמור מה

תקנו מזמור מה ידידות משכנותיך וגו׳ כפי ידידות הנראה שכל המזמור מיוסד משכנותיך וגומר על פניות השלימים ועל חומתו זמן אמר למנצח על הגיתית וגו׳ כי בזמן ההוא נת דרך ה׳ לכל חי • מה ידידות משכנותיך ה׳ צבאות יאמר שהשלימים ים להם חפק והם נכספים מאוד לאור בשור הגאחי והם מוחסים בחיי העולם הזה לפיכך הוא מתחיל ואחשב לאמר מה ידידות משכנותיך בעולם הבריה • ונחייב לדבריו שמזמור זה מדבר בשבח הנכספים להעחק מן העולם הזה על הש״ב שכן מצינו בפרק ואלו מגלחין אמר ר׳ חייא בר אבי אמר רב ת״ח אין להם מנוחה בעולם הזה ובעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו׳ ע״כ מאחר שדרשו פסוק זה בזה המוכן שם כן כל המזמור מדבר בענין אחד בלי ספק • וכן מצינו שדרשו רז״ל אחיית המתים מפסוק עוד יהללוך סלה אחר׳ במזמור זה ואמר נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה׳ כי הש״ב נקרא חצרות ה׳ והש״ת דומה לפרוזדור שלפני החצר הזוח • לבי ובשרי ירננו אל אל חי אמר לא שנפשי דהיינו הנשמה נכספה להלחה זו כהיותה יודעת כי שם עיקר זריחתה • אלא אפילו לבי ובשרי ירננו אל אל חי אע״פ שהם מסופקים שם יגיחו כי כבר נפלה מחלוקת בין הקדמונים שם יעמדו לעתיד בגוף ונפש מ״מ ירננו לבי ובשרי והם שאמרים על הלחה הש״ב לפי שהם בעוונים שיהיה גם להם חלק עם הנשמה כמ״ש אף בשרי ישכון לבטח וכתיב יבא שלום ינוחו על משכבותם • ודבר זה הם למידים מן הציפרים ומשילות הקן שבזכות זה שהאם נותנת אפרוחים להקריב על המזבח זכתה האם שמחויבים לשלחה חפצי בחוקן שחשב בניתה ובקן שלה בהשקט ובטח אני לא כ״ם שהקבתי את עצמי ובשרי לגבוה בצוחות ובכל מיני עבודה המשגיחים ומעינין את האמר ותמיד אני יושב אוהלים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לא כ״ם זה״ם גם ציפור מצאה בית ודרור קן לה אפילו הציפרים למנוחה בשביל אחר שהם אפרוחים את מזבחותיך כלאות אחבי ביתך כ״ל מכ״ם שיהיה מחובר אני ביושב תמיד בבתי כנסיות ובתי מדרשות העומדים במקום הקבוצות שעל המזבח כ״ם שעוד יהללוך סלה לעה״ב לפיכך גם לבי ובשרי ירננו כאמור ואמר אחבי אחם עוז לו כך מסילות בלבבם ע״ד שנאמר כי החיים יודעים שימותו כי הצדיקים שנקראו חיים גם במיתתם זה הוא לפי שהם יודעים שימותו שנדרש יום המות הוא תמיל

לנגד עיניהם ובסיבה זו הם מסתלים להיות בתשובה כל ימיהם • והמתים לימים יודעים מלומה מלו הרבעים המשובים במיהם לימים יודעים מלומה בעה״ז כי יחשבו שלעולם ימיו ולימן זוכרים יום המות ולין לבם לל תורת המסילה ים לכל לדם ליוך לל העה״ב ליוך נשלחו ברשעתם לכך נלמר לחברי לדם עוז לו כך מסילות בלבבם וכן ירמיה לומר שחי לכך למסילה ובדרך שבלרנו מקרא זה יפה בעזרת ימי תשובה עמוד ל״ג מלמר רכ״ז ע״ם • עובדי בעמק הבכא וגו׳ כי בשעת מיתה יעברו בעמק עכור בשלול הגוסס בכייה לדוכות • מעין יפיתוהו ר״ל שהם יודעין שעכירה זו לימה כי לם לפי שעה ולסוף יחזרו לעילותם ולהרהם בעה״ב כמ״ש מעין נרפא ומקור משחת לדיק מם לפני רשע ר״ל לם לחה רוחה לפעמים לדיק מן בקונר ימים והוא מת לפני הרשע ר״ל קושה לו לל תחמה על החפץ גם לם יעבור הלדיק בעמק עכור זה עד מהרה יבוא לקדמותו כמעין נרפא ומקור משחת שלי לפשר להשחיתו מכל וכל המעיין והמקור כי על כל פנים יחזור להיות גלוי כשרשונה לפי שהוא מקור מים חיים לך הנשמה היה בעבע ומהה במקרא ומשלה למקור מים חיים שלינו מקבל השחתה נלחים כלמור זה״ם מעין יפיתוהו גם ברכות יעשה מורה שהקב״ה שקרלת מורה דרך לחטלים יעשה ברכות על זה שלמובתו הוא מעביר לוותו בעמק עכור כדי למרק זוהמת החומר וכדי שיבוא לל המלים זך ונקי ומהור • ורז״ל דרשו ממקרא זה שהרשעים מלדיקין עליהם הדין בניהם ותומכי׳ יפה הקנת ניהנם לרשעים שנלמר גם ברכות יעשה מורה והוא מסכים מכל לד לכוונינו • ילכו מחיל לל חיל כשר למרנו ברז״ל דרשו מקרא זה על העה״ב שהצדיקים זוכים לעשות חיל בעולם הזה ובעולם הבא בסיבה של מעלה כמ״ש לחברי מי שבא לכאן ותלמודו בידו יהלה לל מלהים בציון של מעלה • ה׳ נבחות שמעה תפילתי וגו׳ מניינו רלה מלהים שמע הלמר שם כן מי יגין בעד הדור לכך לחר לחה חהיה לנו לנחן ומ״מ הבא פני משיחך לשמוע בקול בקשתו כי טוב יום בחלריך מלף ע״ד שלחז״ל יפה קוסת רוח שעה לחת בעה״ב מכל חיי העה״ז ולמר מלף ע״ד ולנו חיה מלף שנים וגו׳ • בחרתי הסחופף בבית ללהי מדור בחלהי רשע ר״ל בחרתי בעה״ב שהוא בית ללהי ממדור בעה״ז בין הרשעים • כי שמש ומנן ה׳ כבר בחרנוהו • חו יכול להיות שהוא שמש ע״ד שלמר ישעיה לל יבא עוד שמשך והיה ה׳ לך לחור עולם וזהו שמהנבח דוד על העתיד שלא יהיה השמש לחור יומם כי לם ה׳ יהיה ליערלל לשמש ומנן והוא יהן מן וכבוד ולל יאמע טוב מבעליו בהיותם הולכי תמים וזה ממש דוגמת מ״ש ישעיה בדרך שהצלר למעלה • זה שישור מה שמלינו לבלר בחמות הסייסים לדרום ברכים בסוף ההספד כדי לשמח לבות העגומים ויחנחמו מעלבונם ומרגיז לבם וה׳ יאחז לת כל יערלל ולת חבילי ציון במהרה בימינו חלי״ר :

מדבר בתנחומי אבילים ותנחומי אבילי ציון :

עמוד ו תניא כשמת בנו של ריב״ז נכנסו תלמידיו לנחמו

מאמר תקנט אמרו לו אדם הראשון היה לו בן א׳ ומת וקבל תנחומין

מאמרי רז״ל בתנחומי אבילי׳ אף אתה קבל התנחומין אמר להם לא די שאני מצטער בעצמי אלא שהזכרתני צערו של אדם הראשון נכנם אצלו ר״ש א״ל דוד המלך היה לו בן ומת השיב לו די כו׳ עד שבא ר׳ אלעזר בן עזריה אמר ר׳ אמשול לך משל למה״ד לאדם שהפקיד לו המלך הפקדון בכל יום ויום היה בוכה וצועק ואמר אימתי אצא מן הפקדון הזה בשלום אמר ליה אף אתה היה לך בן קורא בתורה כו׳ ונפטר מן העולם בשם טוב א״ל אלעזר בני יפה נחמתני כדרך שבני אדם מתנחמים • עכ״ל :

אם לפעמים המדון מכה לת עבדו ולח יודיעהו למה זה ועל מה זה מין לך סבלות גדולה מזו כי העבד יתמה על החפץ ויאמר ים לי מקום ללון שלח על חמם בכפי חיניו נתתו בי והנור תמיס פעלו ואין לפניו עולה ובלי ספק לח עביד דינח בלח דינח ות״כ כדיקין חנו למקור לחר החשובה להסקיש בעלי החלונה בחמור :

הקדמת ענין זה מבואר שהנור תמיס פעלו לח לחבר יחכב יוכיח ולרשע רע יען כדי רשעתו כי חז יעשן עליו לפו לחת ועברה שתיס ושבעתים יוקס וקס לו • לך לפי שלח כלים יחכמו לידע דרכיו ומספריו ע״כ הם נוטעים על דבר הכוסף לחבר נספסה וגם כלחה נפשם לידע על מה עשה ה׳ ככה שקבע לת קונעיהם גפן מבלי שיבינו בעצמם לימן עון מיומד הגורם לסיהיו גנועים כל היום ותוכחתם לנקיים • ע״כ נתן ה׳ רוח חכמה ועלה בפי הלימים העומדים על הפרק להכריע דרכי ה׳ הנסתרים לדבר על נפש דברים עומים וניחומים בתוך שתתקבל דעתם לך שלח רלים יחכמו לידע לנחם ע״ד החמת נחומים לימים כי דרך רוב המנחמים לנחמם בדברות זולתם לומר לח עליך לבד עבר כום זה ובחמת לח תתקבל הדעת מדברים חלו כי מה לו לנרת זולתו ע״כ חמר שלמה המלך עליו השלום רחיתי דמעת העשוקים ולין להם מנחם הם הנלחים עשוקים בדעתם כחילו נעשה להם עול בדין חלילה ולין לחתו יודע לנחמם ולקבל דעתם כחמור • וכן הוא לומר מנחם הנחם נפשי וכתיב ולמנחמים ולח מלחתי וכתיב לין מנחם לה וכן פסוקים רלים המורים על זה שכל המנחמים הבל יחמיון בדרך המזכר לך לחמר דוד תנחוניך ישעתנו נפשי וכתיב וניחם ה׳ לת ניון רמז שלין נחמה בנחמת הקב״ה והניחומים הם בכלל גמילות

חסדים ולמו מלחמת זוטרתי היה כמו שמחר המעט ממך תגחומות לל . ובחיתי לדמות עניין זה למלך שהיה לו ניזבר ממונה על כל מוכרותיו לימים עשה המלך תשבון ופסק שהניזבר נשאר חייב לו וגבה המלך את חובו ממיטב שדהו וכרמו כדין הניזקין שממין להם מן העידית והממונה ההוא הולך ומוסיף שנעשה לו עול בדין והמלך עניד דינא לנפשיה . פגע בחמד ושיפר לפניו המשורע השיב לו גם עלי עבר כוס זה . פגע בשני והשיב לו בא והלוך שהדין עם המלך והרשה לו מתוך הספר שבדין פשט וזה מקרהו דשתו קנת . פגע בשלישי והשיב לו המלך יפר ונחמן הוא ואין לו חפץ ונוסף בשדה קטנה זו שלקח ממך כי המלך יש לו רב לך שזה דכרו כל הימים לנסות את עבדיו אם יתרעמו עליו ויש לו בזה ג' טעמים . א כדי שידע הוא בחשת אם לב עבדיו שלימים הם אתו . ב כדי להתפאר בהם כנגד זולתו שלב עבדיו שלימים ותמימים אתו . ג כדי ליתן שכר טוב לעבדיו התמימים כי מלד שלקח שדהו יתן עיניו ולבו מכאן והלאה לדקדק יותר בחשבון תוכר למלך והמלך יפעל שכרו ובתשובה זו נתקררה דעתו בלי ספק . כך הוא הענין במלכו של עולם והגזבר הוא כל חיים מיסרתל תסר נחמנה על תוכר התכמה והתורה כמ"ש ירמת ה' היא תוכרנו וכשהמלך עושה חשבון עם החדש והחדש נתחייב לו ממה שהפסיד בריות ועבר תקות התורה תזי הקב"ה לוקח ממנו מחמד עינו כי הבחיית את דכרו על הארץ והרי הוא מזיק והניזק גובה לו מן העידית כתמור והחיים נחשבו על שקרה לו פגע בג' כיתות המנחמים . א תומר שגם לי עשה כן המה המנחמים בצרות תחרים ואין זה תנחומין כלל כי מה לו ולצרת זולתו . ב שם הכיתות המרחים לו כתוב וחתום מן התורה שלל תמונה ואין עול ובדין נעשה לו כי מפי עליון לא תצא הרעות כ"א הוא בחטאו הביא הרעה שהפחית ה' פניו ועשוד למקרים כעודע מדרכי ה' וזה תחקרר דעתו קצת . פגע בו הג' שם המנחמים השלימים התומרים שהקדוש ב"ה מנשה לפעמים הצדיק שם יהרהר תחר מדותיו ית' והפסיון הוא בשלשה דכרים . א לתועלת המנשה שיהיה בדוק ומנוסה תלבו ולדעת את תשר עם לבבו כי הכל בידי שמים תון מיראת שמים . ב להודיע לזקתו לכל בתי עולם כמו שפירש הרמב"ם על מה שתמרו שתברהם נתנשה עשרה נסיונות להודיע תיבתו של תברהם ר"ל להודיע לזולתו שממנו ילמו וכן יעשו . ג לתועלת המנוסה כדי שיקח תוסר ויסוב תל ה' וירחמהו ויסוב לו תחריתו ויכפול לו שכרו כמ"ש ויוסף ה' את כל תשר לחיוב למשנה וזה שתמרו למען עותך לנסותך וגו' להטיבך בתחריתך . ועל ג' תיני נסיון תלו תמרו במדרש על פסוק ה' לדיק יבחן ג' תשלים שונות . א תשל הפשתי שמכה בפשתן ביפות דוקא כו' . ב תשל היוצר שתיני בודק בקנקנים תרועעים כו' . ג תשל בעל הפרה שתיני תכניד העול כ"ח על הפרה העובה . וכבר בחרנו ג' תיני נסיון תלו כנגד ג' תשלים תלו בתיבותיהן עיד נבוריס שער התשובה בסימן התחרון שבו ע"ש .

והנה נחמה זו שתתקרר בה דעת השומל נרמזה סיוב בתמר של ר"ח בן עזריה משל למלך שהפקיד פקדון כו' . ותיות פקדון זה יחשבר ע"ד המדרש וז"ל הנה יסרת רבים וגו' תתה היית מנחם כל בעלי כשלון כשהיה סומת בה

תקס מדרש רז"ל מהות תנחומין

תלך היית מנחמו ותומר לו תס היית בוכה בית לא היית רוצה לפתות לו תלוגים כך עתיד הקב"ה להשתבח בך שנ' תז הפקתנה עיני עוריס . ותס היית עושה קיתון לא היית רוצה לעשות לו תזנים שנ' ותזי תכשים הפקתנה שכ"ל . ובחיתי בספר חדש נקרא חפלה למשה שהביא מדרש זה והקשה עליו שזה נראה עול בתקו ית' שיעשה תומו סומא כדי שיחשבו בו לעתיד . ע"כ נראה הרב לפרש כי הסומא הוא מי שיסורין בתין עליו ולא היה רואה שלעומתו בתו להטיב לו תחריתו כי בתשר ייסר תים תת בנו ה' תלהיך מייסרו . וזה שתמרו תס היה סומא בא תלך מי שהוא מוכה ותינו רואה שהס לעומתו תז היית מנחמו ותמרת לו תס היית בוכה בית בנין טוב ונראה תכל לד ובתוכו נמלא תומר רב תכל שכיות החמדה כל זאת תינו שוה לבית כשהוא בית תפל וחושך שלא הגלה תעלת הבית הסומא תס לא יפחתו לו תלוגים כמו כן החדש השלם אף תס יהיה שלם בתכלית השלימות ויהיה לדיק ותסיד מ"מ לא תגלה ולא נראה שלימותו כמה שבתוכו רק כשיסורין בתין עליו וסובל תומס בחבה תז יראה לכל העולם מה שבתוכו ויתעלה הבנין בהכנסת התור לבית ועתיד הקב"ה להשתבח בתי שעמד ביסורין ולא בעט שנ' תז הפקתנה עיני עורי' שתינן רואין תועלת היסורין ולעתיד יראו שהבית הקב"ה עליהם היסורין לטובתם . וכן תמר לתרם שתינו שומע טענות נכונות בתועלת היסורין וביאר לו התועלת הנמשך ממנו שהוא מזכה הרבים שרואין שעמד ביסורין ובנסיון וממנו ילמו וכן יעשו ונמלא שדומה ממש לתזני הקיתון העשויין להשתמש בהם כמו כן היסורין שלו הם תועלת לתחרים שיתמשו בשלימותו עד כתן תוסף דברי הרב . והנה לפי דרכו נתבאר לנו מהות הפקדון במתמר של ר"ח בן עזריה שהוא רמז לדבר הפקוד והשמור בתוך החדש ותינו נראה לזולתו והוא בוכה ונועק לימתי תגלה מן הפקדון הזה כ"ל שלא יהיה שלימותו ויוסרו מופקדין בתוכו רק יהיו נראין לעין כל דומה ממש תכל לד לבוחה בית ומשמשר לעשות לו תלוגים כו' ובדרך שביאר הרב הזכר . כמו כן שלימות החדש ונדקתו לא היו נראין לזולתו עד שהקב"ה תביא עליו יסורין והוא תקבלם בהשבה בזאת הגלה וחרחה נדקתו לעין כל וילא מידי הפקדון ההוא שלא יהיה שלימותו כדבר הנפקד שהפילו הבעלים תין משתמשין בו כ"ש תים תחר זולתם וזה דומה ממש לתזני הקיתון והמשכיל יבין . תמשך נראה לי להוסיף בימור בדברי הרב ונריך פירוש לפיזותו בענין הסומא ומה שתמר תז תפקתנה עיני עוריס הוא מדבר לימות המשיח כי

בגלות הזה אנו בעוכים ואין אנו מציגים החמת שלמעכתינו נתכוין הקב"ה למרק עון וחטאת בגלות זה כנגדות דניאל שנ' להחם חטאת ולכפר עון וגו' ועתיד בניאת הגואל נכיר ונדע למפרע שטוב ה' לכל ואז תפקחנה עיני עבדים העורים שעקו בגלות למה ה' העמוד מרחוק למה פניך תסתיר ובחמת עין הסגחתו תמיד פקוחה כלמור • וזה בחייה לפירושו של הכתוב המזכר • לך בענין הסומא אין פירושו מחוור כי מי יאמר שהוא סומא בעין היסורין דוקא ולא בחיוו דבר נעלם אולחם • על כן אומר אני שיותר נכון לומר שמי שהתייסר ביסורין נקרא סומא לפי שהעולם חשוך בעדו כמו שנ' כפ' הייסורין והיית ממשש בלהריים כעור בחפילה וכן חרז"ל מי שמתה לפחו העולם חשוך בעדו כו' וכן הוא בחרגם שלא ישמע בקול ברים ושכות ע"ד שנ' והוי כחרגם לא תשמע וגו' וכל זה מדה כנגד מדה שהוא פשר פועל ה' לא הביטו ומעשה ידיו לא ראו והיתה לחנם תעומה משמע בקול מוסר • וזה"ם כשהיה חיוב רוחה היו סומא שהתייסר ביסורין עד שהיה העולם חשוך בעדו היה אומר לו אלו בניה בית לא היית רוצה לעשות לו תלונים כו' כך הקב"ה בנה בעין הבית התחתי ופתח לו תלונים ונתן לו בחייה שכלית בבית להביט ולראות את פועל ה' ומעשה ידיו ואחר שהייה עושה עיניך מרחות בחורת ה' ע"כ בחה אליך הלרה הזאת וכן הוא בענין החזוני של הקיחון כו' יאמר שכל זמן שהיו מתייסר ביסורין אז הוא סומא מעין השכלי כי לא יביט אל פעולות ה' ע"ד ויעמן יסורון ויבעט וכאשר מתייסר אז נפתחו הרוחות המוסלרות ועיניו לנוכח יביטו לפשפש במעשיו ותזיני פתוחה לשמוע בקול מוסר • ופירושי יותר נכון שהחלונות הם לחועלת הגופי הבית שהם ירחו מחוכ ולבבני הבית הזכר יאמר שעשה חלונות לעוכך מחניס כו' ואמר עתיד הקדוש ברוך הוא להסתבח בך כו' כי בזמן הגאולה יהיה מלאה הארץ דיעה וכולם יביטו אל פועל ה' וישמעו בקול ה' על שמים התרוניים • ואז לא יהיה עוד העולם חשוך בעדם כי יהיה ה' להם לאור עולם ולא תהיה עוד לרה בעולם וזה יפחבח שמו ית' כי הכל יהוממהו על זה • וכל זה נרמז בשמל הפקדון שהזכיר במאמר • וכל זה הוא הערה להמתיק בעלי התלונה ולכבב שיקבלו עליהם בשמחה מפפטי ה' וכן נאמר בהחרן וידוה תהרן ושתיקה זו כהודאה דמי שמודה להבי"ח שעשה כדין עמו והוא רמז למדת הסבלנות לא כתוהן הפתחים אבר קולם נשמע ברמה ואולי בדברי מיכוף וניחוף וכן חרז"ל על היולך שהלך בדרך ושמע קול זוחה בעיר אמר מובטח אני שאין זה בתוך ביתי כו' ואי לא ידע היה שלפעמים היסורין בחים גם על הצדיקים אלא לפי שהבניל אח בני ביתו שיקבלו עליהם יסורי הבי"ח בשמחה ובדמימה ולא בקול זוחה לפיכך בשמעו זוחה אמר ודאי אין זה בחוך ביתי כי לא היו זוחין כל כך שהזווחה היא בהפתת הברים כלפי מעלה והוא שאמר תלופינו מסופלים אין פרן ואין יוחאת ואין זוחה ברחובותינו

הוחה בשהם סבלנים אין פרן ר"ל בתנו אין מבניסים הפרלה או שחושבים שהפרלה היא לעוכחם להעניב אחריהם וא"כ היא פרלה כלל בחמת • ואין זוחה היינו שמעלה השעה הזה אין מחניעים קול זוחה בהשתח דברים והוא שאמר דוש לה' והחוחל לו שיפפה להשועה ה' וידוש ויקוה לחל שיכפיל לו שברו וכמו שעשה לחיוב אז בעולם הזה אז בעה"ב •

וקחומים אלו הם ניחומים

תקבא ניחומים שלימים בעיני כל בן מבפיל • לאבילי ציון ומחוך מהות חגחומין אלו נלמד מהות מאבילי ציון שנ'

כי נחם ה' את ציון נחם כל חרבותיה וכתיב כי נחם ה' את עמו • ושיקר הנחמה שיהרחל מתנחמין בה בגלות הזה הוא בהיותם יודעין ומכירין שבגלות בא לטובתינו להביט לחריתינו כנגדות דניאל שאמר הגלות בא לסחם חטאת ולכפר עון כו' לפיכך נמצל הגלות לכור זה המצרף והמזקק הכסף מכל מיני סיג כמ"ש ואחכם לקח מכור הברזל וכתיב בחניחיך בכור עוני וכתיב והבאתי את השלישית באש ובחנתים כבחן הזהב וגו' וכל זה לעקור לוחנו מכל חלודה הפשעים שחטאנו ושהעוינו גם נאחנו לבוחינו וכל זאת אנו מתנחמים ומצפים לאורה וליום ישועה כי יבא בהיותה בגחרה אמר רבי יוסי בר אלעאי מ"ד המחאוים את יום ה' למה הוא לכם כי הוא חושך ולא אור משל לאחבעל ועשלף ר"ל תרגגול לעשלף אני מצפה לאורה שפני שאורה אלי הוא אחה למה לך אורה

תקבב משל תרגגול וזה משל נפלא על ההבדל ועשלף בין הצדיקים להרשעים כי הצדיקים מצפים לאור הגאולה שבמשלה לאור השחר כי קודם השחר הוא מתחיל להאפיל קצת יותר מחשכה של לילה ואז יבקע אור השחר כך שמוך לגאולה יפפיל העולם ויעמ חושך ויותר מחשכה של לילה שהגלות נמשל בו מצד הצרות והצרירות שיהיו בזמנים ההם וסם מחניעים עיני הצדיקים כשאר במשל של הסומה שהזכרנו • ואז יבקע כשחר אור הגאולה אשר מצפים לה והם נמשלו לתרגגול שהוא בעל בינה כמ"ש מי נחן בשכוי בינה כך יבחשל נקראו עם חכם ונבון וגומר והם עסוקים בתרגגול זה וממשלחם בשה"ב שנמשל ליום בתרגגול זה שעיקר חשמיעו ביום והרשעים נמשלו לעשלף עוף שמת וממשלתו בלילה כך הרשעים עיקר חיותם בשה"ז שנמשל ללילה והצדיקים והרשעים אלו ואלו מצפים לרחות באור ה' והצדיקים אומרים לשה זה הצפו ליום ה' כי האורה שלנו הוא כי לנו יבא הגואל ואחם למה הצפו הלא היום ההוא הוא לכם חושך ולא אור כדחיתא שם בגמרא מ"ר ההוא גברא לרבי אבהו אימתי אחא משיח אמ"ל בנפול חשיכה על הנשי כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח כבוד ה' • או יאמר בנפול חשיכה הייט כשיקרבו הגלות

הגדות בעולם המחשיכים עיני בעליהם כמו שכופר בפרק חלק כמה מיני גדות גדולות בתחתונות ישראל קודש וממוך לביתת הגוזל • ה׳ בהעדר חכמת תיר התורה מישראל לגמרי כמה שתמרו רז״ל עתידה התורה שתשתכח מישראל כו׳ וכן תמרו בפרק חלק על דור שתשיח פה וחכמת הסופרים תסרח כו׳ זה״ם בגופל תשיכי על מיגעי תו תכה לו וזה תין צריך לתייה כי בפרק חלק סופרו כמה ענייניס המסכימים לשני פירושים שהזכרנו וזה רתיתי לתתוס עמוד זה המדבר בהגתומי תבלים וניתומים שלימים לתבלי ציון ושיהיו בעומים על הגתולה ועל התמורה בכן רתיתי לסדר ניתומי ציון וניתומי ישראל להביא רתייה מכל גניא שתמציא יבא בתהרה בימינו תף על פי שים בלי ספק רתיות תין מספר מכל מקום לא בתתי לפרשם כולם כי תם רתייה תתת מכל גניא וזה סדרם :

ישעיה אמר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר ה׳ בראש ההרים וגומר : **תקסד** פסוקי ישעיה

וזה בודתי יתמר על בית המקדש כמ״ש והלכו עמים רבים ותמרו לכו ונעלה אל הר ה׳ ואל בית תלהי יעקב • על בית שני תי תפסר לפרש פרשה זו שהרי נתמר לא יבא גוי אל גוי תרב וידוע שבבית שני היו כמה מלחמות ומנור מסביב • והתומרים שבימי מלך תחד היה שלום בעולם כמה שנים זה פליאה בעיני כל מסביל וכי לא היה כן לעולמים שהשלום התמיד בעולם כמה שנים ומה נשתנה זמן מזולתו ועוד למה וכתתו תרבותם כתלי לעולם לא יהיה כוך בהם • וכתיב ולא ילמדו עוד מלחמה הל״ל ולא ילמדו מלחמה כי לשון עוד יורה שלעולם לא תהיה מלחמה בעולם • ועוד שם׳ כי מציון תצא תורה וגו׳ :

ירמיה אמר הנה ימים באים **תקסה** פסוקי ירמיה

נאם ה׳ והקימותי לדוד צמח צדיק וגומר :

פרשה זו היא מופת תוכך על מלך המשיח כי על בית שני תי תפסר לפרשה כי בזמן ההוא לא היו המלכים מזרע דוד כ״א תסמונאים ותחריסם הורדוס • וגם׳ בימיו תושע יהודה וגו׳ וכתיב לא יתמרו עוד חי ה׳ תשר העלה תת בני ישראל תארץ תצרים כ״א חי ה׳ תשר העלה ותשר הביא תת זרע ישראל תארץ צפונה כו׳ ובימי התסמונאים לא היה שום קיבוץ גליות :

יחזקאל אמר קח לך עץ אחד וגו׳ ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ ומלך אחד יהיה לכלם וגו׳ ועבדי דוד מלך עליהם : **תקסו** פסוקי יחזקאל

על בית שני תי תפסר לפרשו כי לא היו המלכים מזרע דוד ובפרשה גוג הסמוכה לזה נתמר שיבא על הרי ישראל שהיו לחרבה תמיד ות״ל יבא על תדמת ישראל החרבה • ותרגות העתיד לחרבה • וכל התומות תודיע שגוג עדיין לא בא • וכתיב בתותו ענין וידעו הגויס כי בעונש גלו ישראל וכי עד היה לא ידעו שבעונש גלו • אלא שעד הזמן ההוא היו שבורין תדרבה שישראל תקיימין כל התנות שבתורה ובתותו זמן יכירו למפרע שלא בעון הדת גלו כ״א בעון פרטי שלא תמרו תת תורת משה כראוי :

תקסז הושע הושע אמר ימים רבים ישבו ישראל אין מלך ואין שר ואין זבח אח׳ ישובו ובקשו את ה׳ אלהיהם ואת דוד מלכם ופחדו אל ה׳ ואל טובו באחרית הימים :

בבית שני היה להם זבח ומנחה ומלך ושר גם בזמן ההוא לא היה דוד מלכם ועוד שתמר באחרית הימים שהוא מורה על תריכות גלות זה תשר תתנו יושבים בקרבו זה ימים רבים שלא זבח ומנחה עד תשר יבקש תת ה׳ בכל לבבינו לא בדרך תנות תנשים תלומדה :

תקסח פסוקי יואל **יואל** אמר ובני ציון גילו ושמחו וגו׳ וכתיב בענין ההוא והיה אחרי כן אשפוך רוחי על כל בשר ונבאו בניכם ובנותיכם :

זה ידוע שמיומות תני ומלתכי נסתמה הנבואה וכתיב בתותו ענין והיתה יכולים קודם וזכיס לא יעשרו כו עוד • ונביא שני ידוע שכמה זכיס היו בה כידוע :

תקסט עמוס עמוס אמר והניעותי בכל הגוים את בני ישראל וגומר ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וכתיב ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם :

הרי עוד היום לעומים נעומים ועוד והניעותי בכל הגויס זה תי תפסר לפרש כ״ח על גלות זה כי בגלות בבל לא היו נפוצים בכל הגויס כ״ח בבבל ובלחלח וחבור כנודע • ותם כן בודתי על העתיד יבבר כנודע תפסוקו :

תקע עובדיה **עובדיה** אמר ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש וגו׳ ונלת החל הזה לבני ישראל עד צרפת וגומר אשר בספרד וגומר :

זה תי תפסר לפרשו כ״ח על גלות זה תשר תגתנו יושבים בקרבו כי בזמנים ההם לא היו בצרפת ולא בספרד וכתיב ועלו תושיעים בהר ציון לשפוט תת הר עשו וזה לא היה עדיין וכתיב והיתה לה׳ תתלוכה :

תקעא מיכה מיכה אמר והיה באחרית הימים נכון יהיה הר ה׳ בראש ההרים וגומר :

נבואה זו היא דומה ממש לנבואת יעשיה וכבר הזכרנוה לעיל לפי שפרשה זו נפלוס עולמים מדברת :

נחום אמר הנה על ההרים **תקעב** נחום רגלי מבשר משמיע שלום וגו׳ כי לא יוסיף עוד לעבור בך בליעל :

הרי נביא זה כל מיני בליעל היו שמה ומ״ל שתמר כך על הנחלי הם לא יחטאו מ״כ פשיטא מלי קמל״ן הלא שתמר כך מודעא עתידות וזה לא היה נביא זה ויהיה מ״כ נביאות המשיח במהרה בימינו :

חבקוק אמר כי עוד חזון **תקעג** חבקוק למועד ויפיח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא ולא יאחר :

וזה לי לפשר לפרשו כי הם על מלך המשיח שהרי מפסיק ומחכים לו תמיד כי נביא זה לא מצינו שהיו מחכים למשיח כי יבאו על מדעתם בעת ההיא ועוד שתמר לקץ משמע שבאחרית הימים ידבר :

צפניה אמר רני בת ציון **תקעד** צפניה הריעו ישראל שמחי ועלזי בכל לב בת ירושלים הסיר וגו׳ מלך ישראל ה׳ בקרבך לא תראי רע עוד :

וזה לין לפרש כ״ש על העתיד שיהיה ה׳ למלך על כל הארץ ולא יהיה עוד רע כמנורש כי בנין בית היה להם כמה מיני צרות צרוחות בחמתות ישראל כנודע וכתיב בעת ההיא אכיא אתכם ובעת ההיא קבצי אתכם וזה יתמר בלי ספק על קיבוץ גליות :

חגי אמר גדול יהיה כבוד **תקעה** חגי הבית הזה האחרון מן הראשון :

על בית שני לי לפשר לפרש דבריו כי לא לכבוד היה שמשלו בו כמה מיני חומות ומתמר שהזכיר לשון מחזון יורה שנפלטיני ידבר ׳ וזה נתמר שבנית שני יבבר כמונן מפשוטו מ״כ יש לדקדק מדקאמר הזה החזון הזכה שיהיה עוד בית אחרון לו ע״ד ותא לשה וילדיה אחרונים לעשו״ שהיתה רחל אחריה מ״כ יש אחרון גם לבית זה לכך לא אמר שהם הבית האחרון שלא יוכן על האחרון ממש והוא מדבר בבית שני כאמור :

זכריה אמר גילי מאוד **תקעו** זכריה בת ציון הנה מלכך יבא לך וגומר עני ורוכב על חמור :

זה לי לפשר כ״ש על מלך המשיח שיבא דרך ענוה ובפוף דבריו פרש עונש הרשעים שלא יבאו לחוג את חג הסוכות מ״כ תורת משה נתיתי היא שהרי גם לעתיד יחוגו את חג הסכות כי על בית שני לי לפשר לפרש נבואה זו שהרי נתמר והשפתי את כל הגוים את יהושלים וזה לא היה עדיין כ״ת בימי גוג ומגוג יהיה :

תקעז מלאכי **מלאכי** חתם הנבואה באמרו זכרו תורת משה עבדי וגו׳ ואמר הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא והשיב לב אבות על בנים :

זה לא היה עדיין כי אליהו לא בא והשיב לב אבות כו׳ וא״כ בחתיית הימים ידבר ואמרו זכרו תורת משה עבדי להורות שהתורה נתיתי ולא תתחלף בשום זמן וכל הרשיות האלו ושם מועטים המה מ״מ ים בהם ניחומים שלימים לאבילי ציון שיהיו בעומים ובלתי מספקים בביאת הגואל שיבא במהרה בימינו ויגלגלו ויושיב תוכחו על מדאמרו לעבוד את ה׳ בשמחה ובטוב לבב בימי עולם ובשנים קדמוניות אמן כן יהי רצון :

תקעח חתימת **אמר** הכותב רציתי לחתום החבור חיבור זה במה במאמ׳ זו משלי כו׳ שמינו לרז״ל שדרשו פסוק ה׳ אלהיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים וגו׳ • אמרו יתרחל למשה אתה נותן קצבה לברכתינו אמר להם זו מצלי היא וה׳ יברך אתכם כאשר דבר לכם לפי אחמת נרחה אלף קשה מידי שהרי כבר נאמר והככם היום ככוכבי השמים לרוב וכי היו ככוכבים לרוב נזמן ההוא ואלף לא היו כ״ש שאנים רבוא אלף בודאי שאמעלתם וגדולתם מדבר שהם ככוכבים כד״א מנדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד ואם כן אמרו משה קצבה אתה נותן לברכתינו והלואי שיהיו אלף פעמים גדולים במעלה ויתיר אלף על הכוכבים • וכפי הנראה שהויכוח לא היה בענין הברכה עם כ״ת בענין ריבוי השנת החכמה שהשיגו מנד הרוח אשר התניל על ע׳ זקנים והזקנים למדו את יתרחל כנודע ובענין ההשנה המשילם משה לכוכבים היודעים ומכיריס את הכוסס ידיעה ברורה ונאמנה כמבואר בדברי הרמב״ם בהתחלת ספרו • לך לעתיד יהיו יתרחל במדריגה גדולה מאד ויהיו לפניס ממחיית מלאכי השרת כמו שלמדו מפסוק בעת ההיא יאמר ליעקב וליתרחל מה פעל אל עיין בפירש״י וזה בזמן כי יתן ה׳ את רוחו עליהם יתן במדה גדושה ומלאה ברכת ה׳ לכן אמרו משה קצבה אתה נותן כי השנת החכמה אין לה קן ותכלית כמו שאמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד • אמר משה זו מצלי הוא כ״ל בעולם הזה אתם משתמשים בלותו רוח שהותאל ממני ובוודאי יש להשנת החכמה גבול וקצבה בעולם הזה • וה׳ יברך אתכם אבל בעולם הבא כי יתן ה׳ את רוחו עליכם זהו שאמר וה׳ לא יהיה מלאה הארץ דעה בלא קצבה וגבול כנודע • ורציתי לחתום החיבור הגדול הזה באמתר שאמרו בו אתם יאמר אלי המחבר ויפקפק על מה שנתתי קצבה לכל הדרושים הנפלאים הכתיב בחיבור זה בהרחות טוב טעם ודעת בכל המעשים הפרטיים הנעשים

בכל ימי חלדו של אדם והגני הנותן קצבה לכל הדבוקים בהם לזמן שאין בהם כוונה לחכמת ומוד אחר זולת מה שהנחנו על כן לשיב ולומר זו משלי הוא כיד ה' העובדה עלי ומאשר נתן ה' בפי לותו לשמור לדבר • לשמע ה' יברך את עמו ויתן חכמה לחכימין זולתי סיוסיפו טעמים נכבדים בהגה וכהגה לים כגדנת יד שכלו כי לא עלי המלאכה לגמור להמציא כל הטעמים על כד שאמת וגם אין אני בן חורין לבטל ממנה אך כל אחד יחפש עד מקום שיד שכלו מגעת והשאר מניחו לזולתו וכשאר יאמר מזה אלה ואלה מזה חבגה והכוון התורה התלויה על תילה של שכבל פוגין תליה להתגדר בה וה' העוזר בעזיגו יעשה ויברך את עמו כשאר דבר להם שלא תעכה התורה מפי זרעם שנאמר לא ימוש מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם • תכי"ר :

פירוש אגדות של רבה בר בר חנה

אמר הכותב אחרי אשר הודיע ה' לותי כל זאת לדעת לעות את עיף ועמו לדבר ה' בעתי למלאות רצון מביאי אשר הפציעו בי לבאר ספוני עמוני דברי מבמיס ותיזותם בתוכן תגדות התמורות שבפרק המוכר את הספינה לף על פי שאין תני נוהג ותומר שאין כובלות פירוש אחר זולת מה שאתרים בהם מ"ע בהיות שדברי הורה בפעים יפוץ שלא ויותר שאמת דברי חכמים ותיזותם שנקבעו בתלמוד למעל ומליצה על היזו עין פיתני הכמה או מוסר הלא הם סובלים כל צורה שיצור המצייר וש"כ כל הפירושים הנאמרים בהם כולם לאחי כי לכל יצור נתכוונו אך וכן כשיהיה היצור הזה על פי התורה והמלוה ולא שיתנגד לה חלילה כבן תעגה גם אני חלקי ואומר בביאור נקל וקרוב וזה החלי בעזר ה' :

אמר רבה מישמעו לי נחותי ימח שמי גלגל כו' כשר **א** דרוש לתורה ועבודה וג"ח

הזכרנו במאמר מ"ע בחיבור זה ובחיבורינו עיר גבורים בשער התשובה סי' ו' שרשה בעל מאמר זה להמעיל השוגים הקמים על ישראל לגלים כמ"ש כל מעשיך וגליך עלי עברו וע"ד מדרש רז"ל שלשה מעשו לגלים כי כמו שהגלים כל אחת עולה למעלה ומתגאה לאמר אני אשקוף כל העולם וכשהיא מגעת עד החול שבשפת הים היא נשברת והגל שאחריה תע"פ שהיא רואה שהראשונה כשר נשברה מ"מ היא לוקחת מוסר ואכי היא ג"כ עולה אחריה להציף את העולם וכן כולם כך הלה שהיו קמים על ישראל פרעה וסיסרא וסנחריב תע"פ שכל ו' מהם רואה מה שקרה לחביריו כשלשתן בישראל מ"מ לא לקחו מוסר ע"כ במדרש ז"ש רבה משמעו לי החכמים יורדי יש החכמה כל"ח ומלאה התרץ דעה את ה' כמים לים מכסים • הלי גלגל היינו השוגים החושבים להשביע את ישראל שמשלו בגלות זה בספינה המעורפת בים וכאניה בלי חובל מתהני כי עוליתה דמורה בריאה רמז לעתיד שם ומים וכל זה רמז לתוקף הגלות כל"ח בתו בתם ובמים ותוציאו לרויה ומחיון לה בתלוותה דחקיק עליה שם שהיה שבר מהיה שהכוונה בו כשם שהיתי עמהם בגלות מצרים כך אהיה עמהם בגלות אחרת • אמר רבה בין גלגל לגלגל תלת מאה פרסי ע"ד שפי' רביגו בחיי על ורויח תשמו בין עדר לעדר בקש יעקב מהקב"ה שלא יבא עליהם בגלות לזות תכוסות זו לזו שלא יתן להם ריוח שיוכלו לשבול כו' זה"ש בין גלגל כו' יאמר שים על כל פנים ריוח ביניהם בזכות ג' עמודים שיעמדו מחזיקים בהם והם תורה ועבודה וג"ח זהו שנקט מספר ג' מאות • כי התורה כוללת מאה תכמות והם ל' שערי בינה ל"ד נתיבות חכמה ה' חומשי תורה ו' סדרי משנה ז' מיני חכמות הרי מאה כדרך שאמרו"ל שאדם הראשון היה מסוף העולם ועד סופו ובחטאו נתמעט קומתו עד מאה אמה לגו בזה שביום הבראו היתה יד הגבוה עליהם במה למעלה ונמעט מסוף העולם ועד סופו ובחטאו נתמעטה הגבוה ועמדו הקב"ה על מספר מאה כלומר אמנם קודם החטא נח' כדמותינו פירשו רז"ל להבין ולהסביל וכבר נח' ולחבוננו אין מספר וזה מבואר למביינים • העבודה שבלב דהיינו התפילה נכללה בספר מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום • הגמילות חסדים נרמז ג"כ בספר מאה כמיון קף רמז למי שבפיו פתוחה לעני כמ"ש כפה פרשה לעני וגו' וע"ד שאמרו"ל וימלא מאה שערים ואמרו"ל לומד זה למעשרות וק"ל • זה"ש בין גלגל לגלגל מאה וכוונים דגל ג' מאה כ"ל הכוונה שביניהם הוא שיבת קיום ג' עמודים הלו והחכוממות הגליס הוא בשיבת ביעול ג' עמודים הלו ודליון גלגל כו' הכל תמלא מבואר בעיר גיבורים וכמי גלגל קלא לחברתה כו' ע"ד תהום אל תהום קורא כו' כי כל אומה לומרת לחבירתה מי לישב מידי דלא שפתיהם ונחרב תגן כי בזה סלקי ומתיתי לכלות שאריה ישראל לולא ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם חזי עבר על נפשינו המים הזידונים • זה"ש ומחיונ לה בתלוותה דחקיק עלי' השם שהיה כו' כי אף שם לא למעינו יעשו מ"מ יעשה עמנו למען שמו המחולל כי אין השם שלא עד שיקח נקמה מן הרשעים זה"ש לולא ה' שהיה לנו היינו השם הגדול שיהיה במילואו וק"ל :

ב דרוש על מאספי הממון **אמר** רבה לדידי חזי הורמין בר לילתא דהוה קא רהיט אקופא דשורא כו' : כל המאמר תמלא מבואר בחיבור זה מאמר י"ז וכולו מדבר בגנות בעלי מאספי הממון והשעבד הכרוך בעקביהם עמוד עליו ותמלא כל הענין מבואר בלר היטב במאמר י"ז :

ג דרוש על היצה"ר **אמר** רבה לדידי חזי לי אורזילא בר יומי כו' :

רמז ליצה"ר שנקרא אורזילא פירש רש"י רמס כי קרני ראם קרניו לנגח כלפי מעלה ובשוף מסיק ויברך מלהיות את החניות זו אורזילא דימת וכבר

ידוע שהשטן היינו יחם והוא רמז ליצר הרע המוסך כלו מן העולם הקדמוני כנודע . וזהו חורזילי מלה מורכבת חור זילי כי כך הרכו של יצה"ר שמראה לאדם פנים שוחקת כאלו הוא מכוון להטיב לפניו הדרך הישר ילך בו ובאמת שכל עיקר כוונתו לזילותא דההוא גברא • בר יומיה ע"ד שהרז"ל שהיצה"ר נותן טעם לפגם בבן יומו משמולד שנ' כי יצר לב האדם רע מנעוריו ודרשו רז"ל משעה שנוצר לצאת ממעי אמו והוי כהר הבור ע"ד הרז"ל לצדיקים נדמה היצה"ר להר גבוה מלא שכל מרגישים בו שהוא הר תבור כי הוא מכבר ומפורסם סלעים • והוא מתגבר בנ' כיתות • א בלומדי תורה ע"ד שהרז"ל ובתלמידי חכמים יותר מכולם • ב בחכמי מעשה ע"ד שהזהירו שמתגברת ביהרחל • ג במי שהיו נשוי אשה ע"ד ואי נסיבית בהדיסיבר ה"ק גירסי בעיניה דשמעה • זה"ש והר תבור כמה הוי תרגם פרכסא רמז שכולו מתגבר בלומדי התורה הכלולה במספר ד' כי ד' מיני חכמות הם בעולם • א חכמת הטבע בנמלים שבעה"ז ואחר שהשלים האדם את עצמו בחכמת הטבעיות לא יעלה למדרגה שנייה בחכמת עולם הנשמעי דהיינו ליומדות הנהגת עולם הגלגלים ומשם יעלה להשגת העולם העליון עולם המלאכים ומשם יעלה להשגת מציאות השי"ת כמראה אשר ראה יעקב־אבינו בסולם שהיו בו ד' מדריגות הלו ר' הטבעיות זה"ש והנה סולם מונח ארצה • ב העולם התיכון זה"ש ולחצו מגיע השמימה • ג העולם העליון זה"ש והנה מלאכי אלהים • ד מציאת השי"ת זה"ש והנה ה' נצב עליו לכך נאמר כאן ד' פרסי רמז שהיצר הרע מתגבר בחכמים המשלימים עצמם מכל הרבע מיני חכמות שלו • ומשלשה דצותיה תלתא פרסי רמז שהוא מתגבר בחכמי מעשה כי המצות שבתורה נחלקו על שלשה חלקים והם מושכלות מקובלות חקות כמבואר ברבינו בחיי פרשת חקת • ונקט הצואר כי כנגד החכמים הבאר עלה על צואריהם שול התורה והמצות כנגדם הוא רץ בצואר עתק לפרוק עול מצותיהם • וכי מרבעתא דריסת פרסא ופלגא רמז שהוא מתגבר דווקא במי שהיו נשוי אשה ושם עיקר הנחת נחשו של היצה"ר ונקט פרסא ופלגא לפי שהאדם נברא בו פרצופים ובכללו הוא אשה כלול מג' נפשות עבשית חיוניה שכלית וכשהוא בלא אשה היינו נקרא אדם עדיין לפי שאין בו כי אם חצי הגוף וזהו פרסא ופלגא זה"ש רמז כופתה היינו ריעי רמז למעשים רעים הבאים מגידו כד"א אם רחץ ה' צואת בנות ציון קיץ צואה כלי מקום • ובכר ליכדנא שהוא סותם מי החכמה והמעשים וק"ל :

אמר רבה לדידי חזי ד דרוש על התורה
לי ההוא אקדוקת' שמנצחים ב'
דהויא כי אקרא מיני אויבים
דהגרוניא בו' :

במאמר זה יתבאר שהעוסק בתורה שני מיני חויבים גופלים לפניו דהיינו החויב

החיצוני בקום עליו אדם והחויב הפנימי דהיינו היצה"ר זה"ש שהוא תקרוקתא דהיינו בפרקדא והויא כי תקרא בו' ר"ל נמצלה הפרקדא לחכמים מוכיחי הדור שנאמר קרא בגרון אל תחשוך והגד לעמי פשעם וגו' וזהו תקרא דהגרוניא ע"ד קרא בגרון • והמשיל להם הפרקדא המשורטת שור המיס כך החכמים משוררים שיר המיס התורניים ופרקדא מלה מורכבת מפר דע שדעת שור שכלו מחיר כבוקר וכפרסא • ותקרא דהגרוניא היתה בת ס' בתי כד"ח ס' גזוזים סביב לה כולם לחוזי מרכב מלומדי מלחמתה על תורה כי מספר ס' כולל כל התורה כי כ"ד ספרים מקרא ומשה סדרי משנה הרי שלשים וכתיב כי כפלים לתושיה שים לכל התורה פירוש גגלה ופירוש נסתר כמ"ש אחת דבר אלהים שתים זו שמענו הרי שלשים • אחת תגיעה ובלעה הם הרשעים המתקנאים בהם כד"ה כבלע רשע לדיק ממנו והמשילו לתנין כמ"ש בפרעה התנין הגדול וגו' וכתיב חמת למו כדמות נחש וגו' והם חומרים שבלעם כשחול חיים • וכן היצר הרע המוסך כחו מן החכם הקדמוני מתגבר בתלמידי חכמים • ואחת פוסקנית היינו עוקב ובלעה לתגיעה רמז למי שעוסק בתורה שנמשל לעורב ע"ד שהרז"ל במסכת עירובין על פסוק שחורות כעורב כמי שהוא חושך מעשיו מכזרי על בני ביתו כעורב או רמז להמשחיר פניו על דברי תורה כעורב ואיש כזה בלע התניוס ע"ד שאמרו הבכם והערב לבית המדרש והם כליס ואחז"ל אם פגע בך מגוול זה מבכהו לבית המדרש כו' ואליך יחיש בלילה שלא די שאין הרשעים או היצה"ר יכולין אליו אלא שלפוף יעלה במעלות על גבי לילה היינו התורה שנאמר כי עץ חיים היא וגו' וכתיב ברהם מרומים הקרא על גבי מרומי קרת • או אזי כמה נפשים חילא דהוות לילה שהוא סובל אותו הכל ומכלה את הרשעים והיצה"ר וכל הקטיגים עליו לחמר כך פשה לי לאו דהויא הסס לא היתה כי קרא לו כלה שנפגע מרשעים ועיקר מתוך התורה כאמור :

ה דרוש על אמר רבה בו' חזינן ההוא
צדיק שנפטר כוורא דיתבא ליה
אבלי טינא באוסיה בו' :

כבר בארנו מאמר זה בחיבור זה במאמר חקמ"ז והוא רמז נכבד על פעירת אדם שלם בתורה ומעשה ועיקר תחית המתים ע"ם :

ו דרוש על ואמר רבה זימנא הוה אזלינן
תחבולות בספינתא וחזינן ההוא
הרשעים כוורא דיתבא חלתא אגביה
בו' סברינן יבשתא הוא בו' :

רמז במאמר זה שכל שלש שיהיה נזכר מחבורת הרשעים שנמשלו לקוץ שנאמר ובליעל כקוץ מונד וע"ד שהרז"ל למה נגלה הקב"ה למשה בסנה מה הסנה הזה שאדם מכניס ידו לתוכו חיו מרגיש וכשהוא רוצה לעקר

לעתה הוה מרגיש כך היו המצריים מתחילה בפה רך ולבסוף בפרך כך הרשעים מתחילה הם מקטינים עצמם ועושים עצמה כבלהי מרגישים וכאשר יסמוך מדם על זה ויחשבך להם יזיקו לומו ויבקשו להמיתו כמשל האריה שעשה עצמו כחלו היה מת עד שאר שועלים הלכו עליו וחש"ך הפשי מהם זה"ם הרשעים דמיונו כחריה יכסוף לטרוף · זה"ם ההוה כוונת דיבתה חלתה לגביה שהיה מרמה לומה שיכפיו שיבשה כאן ויעלו עליו כחלו קדם חגמת עליונה וכחלו מה ועבר ובטל מן העולם עד שאר נתקרבו אליו ובשלו ואפו על גביו · וכך נחתמם לחתפך כו' כאשר יחם לבבו להרע למתקרבים אליו נהפך להם לחויב וזה ממש ע"ד שכ' ידכה יהוה ונפל בעצומיו מלכאים · ואמר מי לאו דמקרבין לספינתה הוה עבדינן ע"ד שנאמר לוני ה' שהיה לנו בקום עליהם אדם אז המים שטפונו והמשיל השועה הש"ה לספינה העשויה לעבור המים ומיל משטף מים רבים כך הקב"ה מציל מהם וממים · זה שאמרו מי לאו דמקרבין כי קרוב ה' לכל קוראיו · וק"ל :

ואמר רבה זימנא חדא כו' ז דרוש על גלות וסנאי ספינתא בין ועל הבנעת שיצא לשיצא כו' : הצדיקים

רמז במאמר זה דרך כלל שהצדיקים נוכח ה' דרכם וכל מרוחקם בהורה והשובה ומעשים טובים כמ"ש דרך מלוחיך אהון וגו' וכמ"ש וקווי ה' יחליפו כח וגו' יהלו ולא ייעפו וגו' כ"ל שהצדיקים בגלות ומקרי הזמן והגלות יסובב מכל עבריו והרי הם ברוים בגדה בין החומות ובין פושעי ישראל המוסלים בהם מ"מ לא ישובו מפני כל ומקומם הטוב אל יניחו מפני עקת רבים · וגם לשמח זה יאמר דרך פליטה שהרשעים מעפ"י ברוחין מרוחק הצדיקים לטובה מחוך הצרה מ"מ לא ישובו מדרכם הרעה ולא יסנו לב לשוב בהשובה ותמיד גזרו אחור ופוגין עורף מן הש"ה וחוסבים לחחות השעה בגלות זה ואין נכנעים כמ"ש ולחו ד' רוחי מגיחין ליתי רבה · זה"ם זימנא חדא הוה חזיגא בספינתה המשיל ישראל בגלות בספינה המטורפת בים וסנאי בין שיגא לשיגא בין הרשעים שים להם אבר לעוף ולמרוד כו' עיין בפ' לך לך ושיגא היינו שנפיר הדג שבו הוא עף ושט והרשעים נמשלו לדגי הים שעיקר מזונתם בים כמו כן הרשעים חוסבים לעיקר העולם הזה הנמשל ליס שוקף זהו שאמר בין שיגא לשיגא ר"ל הלכתו בין לוחן בעלי כנף אשר עליהם נאמר רגליהם לרע יכולו וגומר ונפל"י שמרוחקם היא מאחרי ה' נזרו מחוך מכל מקום אחזו עומדים בדעתיהו ואין לומדים ממעשיהם · זה"ם אין בספינה ואיהו בזקיפה דבר זה יבאר ההבדל שבין הצדיקים לרשעים בכמה פנים שונות. א הוא כמו שפירש"י בזקיפה הוא כנגד הרוח ובספינה הוא כמו הרוח ויש בזה רמז נפלא שהרשעים רוצין לחחות השעה ע"ד שרז"ל לעולם יהא אדם ירך כקנה שאינו נכנע מפני הרוח ואל יהא קשה כארז שאינו נכנע מפני הרוח

כו' והוא כשארז"ל כל הרוחק השעה השעה רוחקתו וכבר אמרנו שהרוח רמז לגלות והפחותים שף גם אלה בהיותם בארץ לא להם אין נכנעים והם רוצים להרחות שרחה וגדולה בין החומו' וזהו סיבה הפסדם שמתקנאי' בהם· אחאב הפלישי' נכנעים בגלות אחל הזה כי עת נרה היא ליעקב וממנה יובא בסיבה ההכנעה והולכין אל מקום אשר יהיה שמה הרוח ללכת · ב שיאמר מיהו בזקיפה שהוא הולך זקוף נאוי נרון והרי הוא כאלו דוחק רגלי הספינה · ואין בסיפולה מספילין עצמינו ברחוניהו שאנו שרוין בין שיגא לשיגא דהיינו לפון כלין כמ"ש ואכלה אותם הרגם יוחן ואנחנו יהוה · וכ"ל שפ"י שאנו בין החומות מ"מ אין אנו לומדים ממעשיהם ומחיד המה בזקיפה ואנן בסיפולה · או יאמר בין שיגא לשיגא בין נרה לנרה כ"ל שפ"י שהנרוה אכלו כאם סביב מ"מ אנן בסיפולה נכנעים לפניו יחבדך ואין בועטים · ג שיאמר אנן בסיפולה ע"ד שאמרו חכמים שבקניני העולם הזה לריך האדם להביט בחי שהוא למעה ממנו בעובר ובסיבה זו יאמר בחלקו אמנם המה בזקיפה כי המה המיד לשוחה יבקשו בחי שהוא למעלה ממנו ובסיבה זו יכלה בהבל ימיו לדדוף ולהביע לעלוה למדריגת אולהו וק"ל · ואמר וסנאי בין שיגא לשיגא ג' ימים ולילות רמז שהמיד הם נכנעים בהשובה ונומה שהשומר ג' ימים ולילות כמו שמניו בחסהר וכן ביונה בחני הדגה · וש"ת לא מסני ספינתה עובה כ"ל שפ"י שהצדיקים נוכח ה' דרכם מ"מ שמא חאמר שלפחות מרוחקם בעלה מקומר רוח ומעובדה קשה אין עוזים כ"ב בזריזות כחי בחי הגלות כי אהא רב דחי אמר כמיחם קומקומא דמיא מסני אחין פרסי יאמר שהמיד הם זריזים ונפים ונחחים לעשות רצון קונם ואין נוחנים מקום ליצרם כלל וכלל כי יעבר כמעט חוס ילרו הבוערה בחנור בקרבו כמ"ם קרבו בהנור לכם וגו' פירש רש"י שהוא קאי על הישה"ר ע"ם זה"ם כמיחם קומקומא דמיא כו' כ"ל ערם שנחמם יצרו יפה כבר קדמו זה המים הפלם בהלמוד תורה ע"ד משכחו לבית המדרש זה"ם מסני אינון פרסי רמז לתורה שבכתב ובע"פ שנללו במספר שנים כמבואר למעלה במאמר של מקרוקתא ע"ם · ועוד דשדי פרשא גירא בעיגא דשמגא להמיהו בחוק וקדמה לה ספינתה כ"ל שהצדיקים מקדימים לומו במקומם והמיד הם מזוכזים לשדות גירא בעיגא דשמגא :

ח דרוש במה שמבוסה אמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה אזלינן בספינ' ממך אל תחקור וחזינן ההוא ציפרתא דהוה קאי עד קרסולי במיא כו' :

יאמר בדרך המידה על הרוסה להכנים רחמו בחכמות עמוקות ממנו במעשה מרכבה וע"ד מרז"ל במשלה ממך אל תדרוש כו' וכבה רחה לדם אחד שברוש לבבו חשב כי נקל לו לעבור מי העיון העמוק כד"א מים עמוקים עצה בלב איש וגו'

וזה לפי שרשיה בנקיט ר"ל שאמר שרשאו לבמהי עב יניע על כן נדמה לו כי מי העיון חיק עמוקים חליו וחיק מגיעין כ"ש עד קרסוליה • ומאחרין ליה מיא ר"ל חין מי העיון במקום זה עמוקים • ניחות לאקוני נפשין ר"ל לאחקור אחר העניינים הנפלאים• ונפקא שא קול ואמר לא חיחות לאהבא דנפלה ליה חציצא דבר נגרת כו' ע"ד תרז"ל ליה נגר ובר נגר דיפרקיניה • ור"ל שבעיון זה פרח חכם אחד זה כמה שנים ולא ידיד לעומקו וזה"ש ולא מצי לאתעא ולא חימא דנפיסי מיא ר"ל שלכך הוא מן הנמנע לחקור אחר הדברים הנעלמים לפי שהעניינים ההם רבים המה ואין שכלו של אדם יכול להיות שלם בכולם הא ענין אחד יכול לחקור ולבוא עד הסופו • אלא דרדיפי מיא פירש מתוך חריפות הנהר כו' ור"ל שמתוך עומק המוצא אפי' דבר אחד הוא קצי ההשגה לפיכך אין לך עסק נפשתרות • אמר רב אחי הוא זיז שדי הוא כו' ר"ל החקירה הנמנעת שהזכיר היא זיז שדי ר"ל מהות הש"י אלא עצמו לחקור במהות מלכות שדי או להזיזו ממקומו לעשותו מובדל במקום מה זה"ש וזיז שדי עמדי דבר זה לא נגלה לשום בריה בלחי לה' לבדו הוא יח' ידע מהות עצמו ואין זולתו והוא יח' יודע ענין ההעהק ממקום למקום הנמצאים בכתובים מיוחסים אליו יח' והייטו זיז שדי וק"ל :

ט דרוש על המיל' וענין הנהו לומדי התורה
אמר רבה כו' וחזינן דשמיטי גדפייהו כו' :

כבר פירשנו מאמר זה על המילה בדרשות המילה ונוכל לפרשו עוד בדרך אחר והוא שהמפרשים החכמים לתווזי כי הם הפך התרגומים שהפחותים ממנו בהם כי כל התרגום כתוב על פנימו כי הוא מקיימה מהחתיו כי הוא דק בקוטנה הביח ואינו יכול כ"ש מן הגן מהחתיו והמחוזים הם בהפך זה לפיכך בפנים שמן וגפם כתוב והוא משל על כת הצדיקים שהם יהיים המיד מן יהיו נעדרים מן ההצלחה הרוחניות העליונים • והפחותים יהיים מהעדר הצלחה העוה"ז אבר מן החרן מונחים לפיכך המפרשים המשמיים לתווזות • וז"ש במסכת ברכות הכוזה חוזי בחלום יפה לחכמה שנא' חכמות בחוץ תרונה וק"ל ואמר שרשה חוחם במדבר כי מדרכם להיות מהבודד במדברות כי יהיו כי חזקו ידם ואין בהם כח להביא רבים מעון כמו שעשה תלימים ובן רבים וכמ"ש מי יתנני במדבר מלון חורחים ואעזבה את עמי כי כלם מנאפים וגו' • זה"ש דשמיטי גדפייהו היינו כי חזקו יד כחם למחות בהם מפני ויאמן יפוזון ויבעט וזה"ש מעמייהו כ"ל מפומן תכמי הדור כלמור ואעפ"כ החכמים עוסקים בתורה • במדברות ההם כר"ש בן יוחאי וכיוצא וזה"ש וקא נגדי נחלא דמשחא מפותייהו ע"ד שנאמר יפזו מעייוניך חוצה וכן ברחובות פלגי מים וכבר ידעת שהתורה ממשלה לשמן בכמה מקומות • ומאיזה מיא לי עמכם חלקא בעלמא דאתי כ"ל יהי

חלקי עמכם • אחא דלי לי נחפא לומר שלעתיד קוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים לומר שרמה קרנם בה' ויחזרו לאיתנם ואחא דלי לי אטמא היכך לומר שיזכו לעוה"ב בזכות התורה שלומדין בסתר ע"ד תרז"ל מה ירך בסתר לף ד"ת בסתר • עתידין ליתן הדין כו' על שנעטו החכמים וק"ל :

אמר רבה בר בר חנה
י דרוש על החכם שנמשל לנביא ואתלוי בהדן ההוא
כו' הוה קאזלינן במדברא טייעא כו' :

רמז לת"ח ע"ד כי טוב שהרה מכל שחורה שקיל עפרא ומורה כמו שמצינו במלך המשיח דמורה ודאין כמ"ש והריחו ביראת ה' וכמו כן חכם זה היה מבין בריח כל אדם והיה מורה עפרא היינו המומר שלו וידע ליזו לדיק וליזו לשע ש"ה הא מורחא לדוכתא פלן כו' ר"ל ידע לפפוט בשבלו לומר זה לגיהנם וזה לג"ע שמצינו ליה כמה מרחקין ממיא ר"ל מאחר שחכים כולי האי וכל רז לא נגים ליה שמא ידע זמן הגאולה שנאמר בה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים זה"ש ממיא וחמר לן הבו לי עפרא יהביון ליה רמז להם שסיבה לשמוחה של הגאולה היא העונה כד"א ושוכני עפר ושפר וכתיב ועניים ירבו אמץ וכתיב משם ה' חוחי לבבר עניים ושמר לן חמניא פרסי רמז לקיים ה' חומתי תורה ודין וחמת ושלום אשר עליהם העולם קיים כמ"ש בגאות שמ ירבינאי שמא ר"ח דין שלום אמת על מי מנוחות ינהלני היינו התורה כשמוד • תניון ויהביון ליה ר"ל שם כבר תניון ושמדנו ה' חומתי תורה • שמר ליה חלחא דין אמת שלום שפכית ליה אמת קודש שלום לרחות שם דבריו במקרא או בנשיון ולא יכולי ליה כי כל דבריו היו מכוונים על פי האמת :

אמר רבה בר בר חנה
יא דרוש בגנות תא ואחוי לך לשון הרע מתי מדבר כו' : ושברות

לפי שהם ממו על עסקי דיבה ע"כ הרחה לו דרך מוניא דיבה ומספר לשון הרע ודמו כמאן דמיבסמו ע"ד נכנם יין יצא סוד כי השכור דרכו לגלות סודות ומומי הבריות ולשלח מדון בין חים לחבירו מריב לשונות המעוות בבחי משחוות כמ"ש למי חוי למי חבוי למי מדנים למי חים למחחים על היין וגו' וגבי חפרקיד כשיכור זה כי המספר לשון הרע הוא חטא בלחי הגחה כמו השיכור הזה שהוא ג"כ חטא בלחי הגחה ומגלה ערוחו בגת שכשכ חפרקיד רמז שבשכרותו הוא מגלה חרפת עצמו והוא מודיע טבעו בעולם וכמו כן המספר לשון הרע נמ' בו הולך רכיל מגלה סוד ר"ל מגלה סוד לאחרים שיכיר בו שהוא חים חמם רע מאחר שהוא מגלה סודות זולחו והוא זקיפה בראיה אחד מיניהו לומר שהמספר לשון הרע תמיד רגלו זקופה

לדבה

לדבר תחת רגליו כל יומי מכן בהכתם ריחם לא יפח פני זקן וכ"ש ועיין עייעה מוסי יכריח הם החכמים לומדי התורה שנא' כה כי טוב סחרה מכל סחורה והם רוכבי גמלא ע"ד שרכבו רז"ל מם' עירובין רוכבי לחוטות נחוכות תלו ת"ח כו' תו יאמר גמלא על שהם רוכבים על הגמול הנפפי וזקיפת רוממיו ר"ל תמיד מרכ פיפיות בידו לעסוק בתורה ובמצות עשה רמ"ח ויאמר שפפי' הפלימים כתלו הם נרדפים מחן שחוע לשום ש"ם ולא נגע ביה כי הלשון ממית מרחוק כמן הזה בלחי חום ג' שניעה · פשקא קרנת דחכלחת ר"ל חכלת הוח ל' חכלית ורבה לרחות חם ים חיזו חכלית ויהיון לבעלי הלשון ולא משחני פירש"י לא היה יכול להלוך משם ר"ל שמי שקלט משם ולמד מדרכיה חיזו משחני חיזו יכול להלוך שוב ביטרים דרכי ה' · למלי הלבחה לי כש"ם לי כש"ה ר"ל חם רבה לידע חם כש"ה ע"ד שחרז"ל מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותם לפי שהיו ענוחנין כו' וב"ש היו קפדנים וקחנינין וחם רבה לידע חיזו דרך יכשר הזה לו זה היה לו למימי חוטין וחולוחת ע"ד שנא' כחוט השני שפחוחיך ת"כ לא ולמד כמה הכחוב מפליג בשבח הל' כשהוח מדבר בד"ח עד שהמשילו לחוט השני גם לשמח זה ירחה בחולוחת ר"ל כל חלי וכל מכה הנחמר במשלי בבעלי הלשון והשיכור כמ"ש למי חוי למי חבוי וגו' וכן נחמר חיים ומוח ביד לשון ומכחן יכול המשכיל ללמוד שחין יחרון לבעלי הלשון :

יב דרוש התורה אמר רבה כו' תא אחוי
יש לה שני לך טורא דסיני כו' :
מתנגדים רמז שנא' מיני מוסר מחנגדי'
על התורה הכתוב בפיני ·

א שתם חומר המחלוה · ב היה"כ בדרך שהשבחר במחמר שם"ח · זה"ש וקחזי דהדרן ליה עקרבי היינו עשת נחש הקדמוני וכי חמרת חיזרתי · חוי לי שהשבעתי שלא לכלות המוח והוח יה"ר הוח מלחך המוח כדחיתח בפיוט של עשרת לכלות המוח ת"ח שכבר נגזרה גזירה · חו יחמר על פני מחנגדים ושם חויב חילוני ע"ד חרז"ל סיני שמשם ירדה שנחה · ג' חויב פנימי זה היה"ר שחרז"ל וכחלמידי חכמים יושב ומפלפלים בהלכות ומשלת שניהם מחנגדים של התורה שנחמר בפיני זה"ש וקחזי דהדרי ליה עקרבי היה"ר עשת נחש הקדמוני ע"ד ושל עקרבים נחמר יושב חו עקרבים לשון קון וכחיב והיו לשניכם כי חמרי חיזרתי שהם מרחים עשמם לבניו וכשרים כנודע מפחויי היצר הרע · חוי לי כי נשבעתי על הגלות החיזוני והפנימי כחמור ולכך חמר מופר לך ג' פעמים :

יג ענין הקנאה אמר רבה בר בר חנה
והכבוד כו' תא אחוי לך
בלועי דקרח :

כבר פירשנו בחיבוריו עיין גבורים שהרחה לו שבני קרח לא מתו עדיין כי בכל דור ודור נמצאו בני גילם מבני מחלוקת ובעלי קנאה ורודפים אחר הכבוד זהו שהרחה לו חבי בזעי כי שני מדות חלו הקנחה והכבוד בוקעים בקיעות בעם ה' וגורם שחמיד הם ממולקים ואינן בהגודה אחת ואפי' הפלימים שבנו נכפלים בשני מדות חלו זהו שהרחה לו קומרת דנפך מביניהו הוא חם המחלוקת ועיין הפורעות · שקל נשבח דעמרת כו' רמז שאפי' הפלם שביניהו הנמשל לעמר נקי מכל חטח ומשוי במיח מלחלוחית מי התחוה והמטה · וכשהוא נכנס בשני בקיעים חלו הוח נכווה וגחרך כי כולם נכפלים בשני מדות חלו ולא עוד חלא שמודים בעשמה שמשה אמת כו' והם בדפלים כי כן טבע המריבה שאפי' מי ביודע שלא בנדק ידבר מ"מ טבע הלשון מביחו לידי זה שחולק על כל פנים על החמת וק"ל :

יד ענין שיתוף אמר רבה תא ואחוי לך
ההשגחה היכא דנשקי ארעא
והטבע ורקיע כו' :

כבר בחרנו בדרשות של ניסוחין מחמר זה שבח לחמת שהחדם מתנהג על פי ההשגחה החלהית ועל פי המערכה כי שניהם פועלין כחחד ושם תמצח כל המחמר מבואר יפה ע"ש :

טו דרוש על רבי יוחנן אישתעי זימנא חדא
מעלות הוא קאזלינן בספינתא
לומדי התור' וחזינן ההוא כוורא כו' :

רמז להלמיד חכם שנמשל לדג זה שעיקר חיומו במים כמו כן החכמים עיקר חיומם חלוי בחורה שנמשלה למים על כן יניח רשם ביחר שחת ויחר עוז ומעלה על זולתו כי כמה יוסף ליכח בשוקת שם לח מעלת החכמה והתורה ומחנת הנדל בין חים לרשעו ז"ש ופפיק רישיה ממיח ודמיח עיניה כחני סיהרא כי פני יהושע כפני לבנה ורז"ל חמרו לח ליברא סיהרא חלא לגיסנא . ופפיק מיח מהרתי חוסיף פי' נחיניו ע"ל שנחמר חף חכמתי עמדה לי ודכשו רז"ל חמר שלמה החכמה שלמדתי בחף היח שעמדה לי וידוע שהחף יונח מנחיני החדם כמו שפיכים"י פרשת נגביס זהו שחמר כחן שמי התורה יגמו מנחיניו כמו שנחמר יפותו מעיניוניך חוגה כחני מנבי דסוריח היינו חני בתי מדרשות דכסוריח כי משם חנח תורה לכביס · רב ספרח משחעי כו' חזינן כוורח דחפיק רישיה ממיח כו' היינו כדלעיל · והוסיף לומר ותית ליה קבני היינו קבני החוד בקיבון עור פני משה ותקיק עליהו חנח בניה קלה שביס כמ"ש מחנים חלמידים היו לחלל כו' קנן שבכולם ר' יוחנן בן זכחי כו' והוח היה מלח חורה וחכמה על כל גדוחיו וזהו שחמר הוח כחן דרך עונה חנח בניה קלה שביס והוינא ס' פרסי ר"ל שכח שכלי מחפשנו בכל החכמות הנכללים במספר שלם מחות בחורה ועבודה וג"ח בדרך שנחבחר למעלה במחמר הח' גלח דמעבע לספינתח כו' · וחזלינא לפומיה דלויחן שהחכם הגדול בדורו נמשל לויחן כדחיתח

במסכת מועד קטן בפרקים ר' חנינא שמסדו עליו וחתמו שם לויתן הועלה בחכה מה יעשו דגי הרקק כו' וזהו שחתם כאן שתי קטן ולד בערך החכם הגדול עד תסר תלו היה רוצה לבלעני עם כל הכתתי היה יכול וכל זה דיבר דרך משל לשבר לוחן התלמד · אמר רב תפי הוה עייל דכתיבת היינו התכם העוסק בעוז התורה ומריך לתפס תחיריה לקבל התחת ממי שחתמו וזהו דכתיבת לשון בקשה ותיפוש ותע"ש כן תיש ליה קרני ההוד ושם בקטנים כך בגדולים על תחה כתה וכתה :

רבי יונתן משתעי כו' וחזינן ההוא קרטליתא דהוו מקבעי בה אבנים טובות · רמז לרב טוב הצפון לצדיק'

טז דרוש על רב טוב הצפון לצדיק'

לעת"ל כתלו הוה מוקם בתרגו וזה"ש דחזי ההוא קרטליתא דהוו מקבעי בה תכנים טובות שתין להם ערך כך הטובות תין להם ערך · והדרי ליה מינת דכוותי דמקרי בירתא רמז שתין שום בריה יכול להזיק תבירו בחלקו הגנוז לו בע"ם תין תדם שליט ברוח ר"ל תינו שליט בחלק הרוחני שבו לפי שמלאכיו יכול לו לעמוד לומו בכל דרכיו זה"ש ומהדר ליה מינת דכוותי הקרקע בירתא על תס הסליחות לתמור עלה רם כע"ם להנחיל לוהבי ים · לו על תס שהם מוריתים ומגרתים תן התדם כל תעיקו · לו יתמר בהפך זה שהתים הבלס לף ע"פ שתינו מבקש ליהנות מהלקו בעה"ז והוא פרום מכל עסקי העה"ז תעפ"כ תמיד הרבעים יסובבו לומו תכל עבריו זה"ם ומהדר ליה מינת דכוותי דמיקרי בירתא על תס רשעתם · ומיתי בר תמולפי לתחויי תים יודע לשוע בעולם הבליון לעשות חיל בכסף ובזהב ושופה מעשה תמורי תפן להזיק הסליחים ולתחויי בתלו לתמור כי תינו גמוזים כל תוגרות ההם כי בחמת בעשות זה סלקי ונחתי כל הפחותים · ורגם ובעי לסמפיה לתחמת ר"ל ברגמת פועלי תון ובקיבוצם הם תוסבים לקעקע בירתם דוגמת תומרו ותקע יקר יעקב וגו' שהפחותים קמים על הסליחים וחוסבים לקעקע בירתם ולבטל תורתם שהם לומדים בסתר תפני עקת רשע כיוצא הזה שהוא בסתר · ודרת זיקא דחלת ונחית שהרשעים שנמשלו לחומן בן יין יגשלו להעמיד ונחית זה יפציל וזה יכוס וזהו חומרו דרת ונחית · ולפירוש הרתשן שמינת דכוותי הם המלאכים שהומרים תת הסליחים יתמר כפשוטו שהמלאכים רגשו לקעקע בירתם בר תמולפי העושה מעשה תמורי ומקנין דגליה דרשעתא וירת הרשע כי לת יכול לו תז נתן תל לבו לבוב ולהשליך בילוליו שנמשלו לחומן מידו זה"ם ודרת זיקא דחלת ונחית ר"ל הפציל עד לתרץ כל מעשה תקפו וגבורתו ולשה לנשוח בכל תלה תס הוא תפשרי להיות לעשים בתחינת הסליחים עפר תם קול ויתמר מתי תית לכו בהדי קרטליתא דדביתהו דר' חנינא בן דוסא כו' ר"ל קרטליתא זו גרוזה דווקא לתוחן פדיקים שהיו בעה"ז מוכים ומעוים וסובלים דוחק בעה"ז יקרה כר' חנינא ותשתו שהיה כל העולם ניזון בזכותם והיה די להם בקב תרובין מערב שבת לע"ם · דשדית תכלתא בם כ"ל השליחה תכליה כל מעשיה לשם תוכר זה כי לת קבלו שום הנאה בעה"ז כי כל תכליתם היה תל זה התוכר הגנוז לכל צדיק לה ולכל דכוותה שמור תוכר זה ז"ם דשדית תכילתא בה השליחה תכליתה תעגוג זה השפון לצדיקי לעלמא דאתא וזה"ם לצדיקי לעלמא דאתי ר"ל השליחה תכליתה להיות במתיקת הצדיקים כמ"ש במדרש שים תוכר לבעלי תשובה בפני עצמם ולסובלי צרות בפני עצמם ולצדיקים בפני עצמם וק"ל :

רב יהודה הנדא' משתעי כו' וחזינא ההוא אבן טבא דהדר ליה תנינא כו' :

רמז לתכן טוב התורני כי התורה ממלה לתכן יקרה כמ"ש יקרה היא מפניתים וגומר וכבר בתרנו בתמר המתמיל תת לחוי לך טורת דסיני כו' וכן בתמר של תקרוקתת שלומדי התורה ים להם שני מהנגדים מבחון ומפניתם התויתים בממחון ויתיר הרע שמפניתם ז"ם דהדר ליה תינא כבר תמרנו שהיתר"ר מוסך כחו מן הנחש הקדמוני וכן התומות כמ"ש בפרשה התנין הגדול הרובץ וגו' · ונחית בר תמולפי היינו ת"ח הקרא תמולפי נחית לתחויי התכן טוב תלין תחת חנינא היתר"ר קת בלע לספינתת פירש"י בעי למבלע כו' תבל עדיין לת בלע תחת ניפרא פסקיא לריסיה של התנין והציפור היינו הפוסקים"ת שהזכרנו בתמר התקרוקתת והוא העורב רמז למי שמסכים ומעיד בניב המדרש תז הם כלים מתליהם כמ"ש רז"ל משכתו לבית המדרש · תחפשנו מיד והוא דמת כי המים התורנים דם יחשבו תל הצורר הפנימי כי המים התורנים ממיתים התורנים ההם וה"ל הם מתפפיים תליהם לדם · תחת חנינא חבריה ותחית כו' ר"ל בתתבולתם הם מסיבים כח היתר"ר לתיתנו והרי כתלו התיו תת כח היתר"ר עד שתזרו שניהם ורצים לבלע הספינה ע"ד תמרו כבלע רשע לדיק ממנו וכתיב נבלעם כשתול תיים · הדר תחת ניפרא פסקיא לריסיה ע"ד השכח והערב לבית המדרש והם כלים מתליהם ובהסתלקות כל המונעים שקלה להיות תכן טבח ושדייה לספינתת · הוה תלם ניפרי תליתי כו' רמז שהרשעים שנשבו בחייהם כמתים ובתלו היו בשב תלית שתינו מסרית ובזמן שהשלימים מתחברים עם הרשעים ומחיים להם ז"ם תוחנינהו בהדייהו עד שתסיבור להם נורם שקלוה וסרתו ר"ל שהם לוקחים מהם התכן טוב התורני וסוף שיעשו להם רעות כי התומר לרשע לדיק תחה ומחיה לו לתמר תחי ורעי תחה לסוף נופל בידו כמ"ש תשרי התים תשר לת הלך בעצת רשעים כו' כי תם בחורת ה' תפצו תו רמז בתתן ניפרי תליתי שבתורה יכול כל תדם להחיות בה המתים זה"ם שקלוה ר"ל קבלו הספע ממקור החיים בתמציעת התורה וסרתו כי התורה עץ חיים היא למחזיקים בה · תו יתמר שגם

הנפרים הם דהיינו הרגשים חיו ומבו למוטב מנד שהתמבו לעוונים זה שמחר מוהביהו בהדייהו כמימבו להם בין השלימים אז שקולה ופרחו רמז שקבלו דברי מלהים חיים והמת שהיו בחייהם כמתים שבו להיות חיים ומשכילים ודביקים בה' יהעלה שנאמר ואתם הדבקים בה' מלהיכם חיים כולכם היום: מכ"ר:

חֵי חֵי יודך כמוני היום

דרוש לשבת שלפני ר"ה ויו"כ נוסף על כל הדרשות המבוארים במקומן:

אמר המתבר יען ובינן כי התורה עץ חיים היא למחזיקים בה מאבתי לאחוז בתוהס בתספר ח"י ולהעתיק הדרוש שדרשתי בלונק"ס בתליות החיים בזה ובבא בו תדשתי והוספתי על כל ההלוות והמעלות שאר הועתקו בבר בעבס דרוש זה ברשם השבה והמעיין ימלא בדרוש זה דברים עתיקים הדשים גם יפנים להשביע נפש צוקה ונפש רעבה תמלא טוב בסייעתא דשמיא וזה המלי בשם ה' · כתיב למען תשכילו את כל אשר תעשון אחס ונעבים היום הו:

במדרש אגדה למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללו' לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתים חוץ מארבעים ותשע שבתורת בהנים הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסם אתם נצבים היום הרבה הבעסתם למקום ב"ה ולא עשה אתכם כליה והרי אתם קיימים לפניו · היום כיום הזה שהוא מאפיל ומאיר כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם והקללות והייסורין מקיימין אתכם ומציבים אתכם לפניו · ע"כ:

ומאמר זה כפי הנראה שהוא מחוסר ביאור כי כאן הבן שואל איך קבלו הנחומין על הבל כאלו מה שלא עשה מוחס כליה עד הנה היינו לפי שעדיין לא נתמלא סאתם שיהיו ראויין לכל הקללות האלו הבתובים בספר הברית · ואס תאמר שהרבו לבעום והגדילו לאמה על שהיו ראויין לאותן קללות ואעפ"י בן לא עשה בהם כליה אס בן ים מצות פנים לפניו יתברך ואס הי"ת ברחמיו לא יעשה כלה בתשלתם אס בן למה ייעד כל העונשים · ועוד ים לדקדק בלשון המדרש למה אמר כאן ק' חסר שתים ולהלן אמר מ"ט קללות הו"ל למימר ג"ב תמנים חסר אחת או הנעשים ואמונה אל קללות אלו · וכן תריכות הלשון בך היה לבם ועתיד להמיר בכל זה תריכות דבריס · ועוד למה לא נבללו ונחפזו בשמעו אותן שבת"ב בשיבתו בתוהס תמלא שגם אותן הקללות ים בהם די הניד כל פנים ליקון · ועוד איך יאמר שהייסורין מקיימים אתכם זה מן הנמנע כי מן הרע לא תהיה טוב טובה לעולם · ע"כ לבי אומר ונומר לבאר תדרש זה בתנבע דבריס שונות ויהיה נושא לכולם אמרו למען תשכילו את כל אשר תעשון אחס נעבים היום כיום הזה ואמרו וביאתי יהרון לתכמה מן הסכלות כיהרון האור מן החושך וע"ד שנאמר וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו':

הדרך הא' הוא לקות מהנעשה קבוצה זו וזה כי מאחר שלא בא בתורה בפירוש היעוד הרותני לעה"ב מבתה בעתים זכרם הרמב"ם בספר מלות שלו ואם בן אולי היו מקנאם בדור ההוא מסופקים בשבר ושונם הרותני אז מקנאם לא הרגישו בו בלל ולא שערו השאלות וקיום נלחי על האדם אחר המות וה"ב בוודאי כל הקללות הבתובות אינן כי אם לגופות בעה"ז ועם זה ים מקום לומר שבל התלות המפורשות בביהור בתורת בהיים הן שבפרשה כי הבא מבולם לא נבללו ולא הוריקו פניהם כי יכול האדם להשמר מקנאם הבאים בטבע שבוב החולאים הטבעיים שבאם יכול המשכיל להשמר מהם בש"ם ניתים פתים בדרך עקם שומר נפשו ירחק מהם וכן יתר הקללות שבאם בבולם ים שום לך התבולה תמושית להמלט מהם הבריחה מהחרב ותסיפה התבואה קודם הבעב וכן בולם · ובלאת שבאמרה הורה נאמרו אלה קללות דהיינו תוכן ל"ח קללות שאמרו רז"ל ועוד נאמרו בתיס ברמז וניזס ולא פירש עונשם בש"ם גם בל אלי ובל אבה אשר לא בתוב בספר התורה הזאת וגו' הרי בתיס בל אלי ובל אבה והם אסריס בתספר יען כי לא פורש בהם מה אלי הלף הגדול הרמוז בהם ות"ב בשאיס אלו הוריקו פניהם כי אין מקום להשמר בהם אלא שלא פירש עונשם ואמת נעלמו לגודל רעתם כי ים בהם כדי לבלותם ז"ש במדרש בשמעו אלה קללות כי בלאת אלה הם בלאמר כי לפי פשוטו קשה להבין אומרו אלה קללות שהרי אין בתן בי אם ל"ח קללות ולדבריהו יבא הלשון על נבון ויאמר בשמעו אותן האלה אשר הם בתיס שלא נאמרו בפירוש ואת הוריקו פניהם בשביל שאיס אלו · ואין לומר שלעולם אין בתן בי אם ל"ח קללות ואה שנאמר בל אלי ובל אבה אשר לא בתוב בספר התורה הזה רמז לאותן קללות שבת"ב שאין בתובים בספר זה הנקרא משנה תורה ובאלו אמר שאלו הקללות יהיו בולם חוץ מאותן הבתובים בבר בת"ב על זה אמר בעל המדרש על ברתך אשר אין הפירוש בך שהרי בל הספר על פרשה זו היא חוץ מאותן מ"ט שבת"ב שהרי נאמר בסוף הפרשה אלה דברי הברית וגו' מלבד הברית אשר ברת אתם בחורב ואם בן חוץ זה בבר נאמר ואה אלי מקיים בל אלי ובל אבה אלא בוודאי הם מוריס על מבות גדולות וטרלות המסבבים הבלילה אלילה ולבך לא נזברו בתורה ועל בן רעדה אחזתם שם לאמר מי יעמוד באלו כי לא הרגישו שבאל בשבר ושונם הרותני באמור עד אשר הניד להם אבה כי זולת העולם הזה ים עוד עולם נעלם ונסתר והוא העולם הבא הגעלם וכמו שהעולם הבא נעלם בך השבר והשונם של עולם הבא נעלם גם בן יהיה אומרו גם בל אלי ובל אבה רמז על השונם הנסתר לעולם הבא ולבך ניזס ולא

פיהם עומדו כי בעוד היום החדש מסוגל במאמר החפץ היה אין בו כח להכין על בוריו מהות הנפש ומופן השתלשלותה ומופן השכר והעונש של העולם הבא על כן בא העונש בגלגל חמה כמו שכל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה וגו' גם השכר נכתב בגלגל בכמה מקומות כמו שלמדנו רז"ל מפסוק והתהלכתי בתוככם לעיל עמכם בגן עדן וכן מקומות רבים ויכול להיות שמקשה לא החמינו בהשתלשלות הנפש מלד שחשבו שהם תחזור הנשמה למקום חוצבה ח"כ למה זה בדמה הקב"ה והושיב' בגוף החדל הזה להפסיק ולהמתיק מעלתה כי יוכל להיות שהם תלך בדרכי החומר מז סופה לחבדון ולכל היותר הם תלך בדרכי ה' היטרים סופה לשוב למלוה וח"כ הלא עוב היה לה שלא נוצרה בגוף כלל והיתה עומדת בשלמתה הרחשון אשר היה לה קודם בואה בגוף לגוף החדל הזה עד אשר גם רז"ל כאשר הסכימו לומר נוח לאדם שלא נברא משנברא גם זה רחה אמרה קהלת ושוב מציטים אשר עדן לא היה וגו' ובאמת שכל זה אינו שפק אלל המשכיל שבאמת לעובתה הוטמה בגוף ע"ד שחרז"ל גדולים צדיקים ממלאכי השרת ועשאו על דבר מבואר לפי שהמלאכים מוכרחים במעשיהם והצדיקים עושים ברצון וא"כ הם רלויים להשגת הסם יתברך יותר מן המלאכים וידוע שזה הוא סוף כל ההעונגים הצדיקות בה' וההשגה להמות מזיו כבודו יתברך כאשר יאמר ליעקב וגו' פירש"י עוד עתיד להיות עם אשר חגלה תיבתן לעין כל שהם יושבים לפניו ולומדים תורה מפיו ומתיקה לפניהם ממלאכי השרת ומכאן ירחה שזהו השכר והתענוג ולכל זה הם זוכים בזכות התורה והמלוה שעשו בעה"ז מלד שכשבו ילרם והכניעו טבע חומרם כי לפוס נוצרה לגרות מה שאין כן במלאכים שאינן מוסיפים עליומות מלד שאין יצר הרע מצוי ביניהם חיפה רחוק להוסיפות עליומות וע"ד שנאמר וילחני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני המלאך כ"ל שהיה לו קדימה במעלה על המלאך וגאן טעם לדבר לפי שבשעת עומדו על ימיו לשעטו מה שאין כן במלאכים שאין יצר הרע מצוי ביניהם וק"ל וא"כ ביאת הנשמה לגוף הוא בשלמת למופתה ומה שחרז"ל נוח לאדם שלא נברא כו' לפי שעל הרוב הוא מנוגע מן הטבע ואז בשלמת יניקתו לרעתו ואחר הטעה זו יחשהר לנו השכוכה משם רבינו עליו השלום שהשיב ליחרז"ל הלא הרבה הטעשים לפנינו ולא עשה אחשם כלייה וא"כ מעתה אין לחוש לשחי קלוות אלו שנאמרו בחמת לפי שים בהם כדי לכלות זה אינו שהרי אחם בני יעקב לא כליתם • לך טעם הטעלמים הוא לפי שאחם נלנים רלה בזה הקיום הנאחי וההשתלשלות היום היום הזה שהוא מפעיל ומייל כך אחם אחר השכוכה יום המות השובו לאור באור הנאחי זה"ם כך האיר לכם היינו בטה"ז וכן עחיד להאיר לכם לטה"ב • ואחר שים מציאות העולם הבא יש שכר ושוש וזהו טעם העלם שחי קלוות אלו כי הם לעולם הנעלם וזה"ם גם כל חלי וגו' יעלם ה' עליך עד השמדך ואין הטמדה זו אלא לטה"ב כמו שחרגשו רז"ל הכרח בטה"ז שכרת לעולם הבא והוא כריחת הנפש

ממקום מוצאה וזה"ש והייטורין מקיימין אחכ' כי בסיבת הייטורין מזכו לע"הב כמ"ש רז"ל ג' מחנות טובות נחן הקב"ה ליטראל וכולם ע"י יסורין ואלו הן העה"ב כו' גאנ' דרך חיים תוכחות מוסר נאמר ייטורי העה"ז הם סיבת הקיום לעה"ב והיבויים הם סיבת ריבוי השכר כי לפום צערא אגרא ולכך באו במספר ל"ח וזה"ש והייטורין מקיימין אחכם כי הם ממרקים חלודת הנפש עד שחתמרק והטעמוד חי לפני ה' עלחי זה"ש ומציבים אחכם לפניו ובהטעה זו יחבאלו טובתי דבום זה אמרו ובליתי יחרון לאכמה מן הסבלות כי האכמה דהיינו הנפש המסבלת אבא לידי יחרון דהיינו מוספת הנאת עלימות וליחרון זה חזקה מלד הסבלות דהיינו מלד האומר כי הוא סבל בטבע ובו נאמר האדם כבהמות ודבר זה דומה לאור האובד יחבואו ג"כ מן האובד כי בזמן שאין שם אובד כל עיקר אז עדיין לא נודע יחרון האור ומעלתו • אבל במציאות האובד אנלה וחרלה מעלת האור הבא בנגדו ומעט מן האור מנאת הרבה מן האובד • ככה הנפש המסבלת חרלה מעלתה בזמן שהיא מנאחת אח חבאת האומר ומלד זה חזקה ליחרון זה בעה"ב כדרך שאחבאר • זה"ש וידעת היום היינו מהות היום שהוא מפיל ומאיר ויחרוצו ממבך מן האובד כאמור וזכה תדע כי ה' הוא האלהים בשמים וגו' ואל יעלה בקנה התבלית לכל הנברחים עד אשר בסיבת העלם ידיעת התבלית נפלו מקצחם במוקשות הכפירה לאמר שהעולם קדמון כמו שהאריך לדבר אזה הרב המורה בספרו הנכבד חלק שלישי פרק י"ג ע"ש • אבל באמת אבל פועל ה' למעניהו והוא לבדי שחגלה וחרחה מלכותו בעיני כל בעלי בשר הבאל כמ"ש כל פעל ה' למעניהו ואף עפ"י שבאמת אין לו עורך בכל הנמלאות חלא לפי שעל ידיהם חוכר מעלתו ורוממותו יחבארך כי אולחם אביעה על מי אוהב • וזהו אומרו למען תשכילו וגו' נלבים כיום הזה כו' כי השכל ויחרונו נמבל ליחרון היום כאמור וליחרון אשר מצא ה' בבריאת עולמו וזהו שאמר נלבים לפני ה' אלהיכם והמשכיל יבין:

הדרך הב' הוא בשבאר אמרנו שרצה הקב"ה לשרשם מציאותו ית' בעיני כל הנמלאים על כן הוקבע לאומת התיהום בלב ההמון כי לאומת מידות העה"ז מופת על מציאת מחדשו כמו שבחבו הקדמונים במופתיהם על התידות שהדבר אין לו מציאות כלל אינו יכול לבבוא את עלמו ועל לאומה זו הוקבעו כאלה מצות בתורה כמו מצות השבת הבאה לקבוע גנו לאומת התידות ומבלגם ענין אחד אשר אנחנו בביאורו והוא שבכל מקום שמצא אין אור בלא חושך קדוש ואין טובה בלא רעה קודמת כי כל זה הוטבע לטבע קיים מבריאת העולם כדאיתא במסכת ברכות ומיבעית לימא תנא ילוי מבבייהו של עולם דבריאת חשובה והדר נהורא • והחושך הוא העדר המציאות והאור הוא יציאתה אל הפועל והוא בעצם ענין הבריאה לבך מצינו ענין זה בטבעי ורבוני • כיצד המבעי הוא שהיום קודם עלות השחר הוא מאפיל יותר מחשבכה של לילה ואח"כ יעלה השחר אזלת מה שהוטבע

להקדים הלילה ליום • והכתוב הוא שקודם יניחת האדם לתור־תויר העולם הוא יושב במקום מושב במעי אמו וכן קודם בואו לתור האמתי לעה"ב הוא יושב בחשכה גיא צלמות • וכן הוא בבחינת העה"ז והעה"ב תרז"ל ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל ואלו הן תורה והעה"ב ואלו ישראל וכלם לא נתנו אלא על ידי יסורין כו' וכן מצינו בכל גאולה שהגלות קודם לה כמו במצרים ובבבל ובאדום בכולם מצינו שמתר לגאולה יגדלו וירבו הצרות וכן בחבלי משיח וכל זה עשה האלהים כדי לעשות בלבינו תמונת החידוש דבריאת חשוכה והדר נהורא ומזה הוסבע דבר זה לטבע קיים כמו כן תמצו שהצדיקים החילתן יסורין וסופן שלוה שנאמר ויהי רחשיכך מצער ואחריך יצגח מחוד וכל זה מן הטעם שנתבאר • ובדרך זה מיושב המדרש שאמר בשעה שנתנו י"ת קלנות וכתיב בפי' זו ואלו עליך כל הקלנות האלה תמצע כולם כאחד מה אלה נאמר בהורה כהנים שיכול להיות שיחולו אחת אחת אבל כאן נאמר כל הקלנות לפיכך הוכיקו ואמרו מי יוכל לעמוד נאלו • התחיל משה לפייסם לאמר שהרי הכעסתם הרבה ואעפ"י כן אתם קיימים ג"כ כוודאי אין הפירוש שיחולו כולם כאחד • ומה שנאמר ואלו עליך כל הקלנות נאמר על אחריות הטעם שבבר עברו כל הקלנות האמ"י אלא אלו כולם כאחד רק אחת אחת אלו על ישראל מ"מ מי שחסבר שיתמדקו העונות בגלות עד שבר יחולו כל הקלנות אבן לא יבואו כאחת כדי שלא יעשו בהם כלה ונחרצה מ"מ בפרוטרוט אחת אחת יבואו ואומרו כל הקלנות נאמר על אחריות הזמן שבבר העיגו כולם • וזהו ממש דוגמת אומרו הנה אנכי שולח את כל מנפותי ופירש רש"י מבאן שמבת בבורות שקולה כנגד כולם ואם כן האחרונה שקולה כנגד כולם אחר שבבולם לא העניש פרעה מוץ מבזו וכמו כן נאמר כאן על המבה הבאה באחריות הזמן שיהיה בה כדי להחזיר ישראל למוטב עד שיהיו נגאלין וזה מן הטעם האמר שבבל מוסך ענן על פורענות אל האחרון הבניד יכול להיות שהמבות האלו לא נאמרו בסדר כי אין מוקדם ומאוחר בהורה זה אחרונה היא והפלה ה' את מבותך ודרשו רז"ל בפסוק זה שעתידה התורה שתשבח מישראל ומבה זו שקולה בולאי בנגד כולם כי התורה לבל בשבו מרפא ולבל הלנות ובשעדר התורה יחולו הלנות ואין מרפא ואם כן קשה לפי זה למה הקדים זכירת המבה האחרונה קודם לבולם אלא בולאי לפי שהאחרונה קשה מבולם ע"ד שנאמר הנה אנכי הורע את נגך בכורך פירש"י היא מבה אחרונה וכה התהיו תחילה מפני שהיא קשה מבולם כו' עיין שם בשרש"י ומבאן רמזה בהורה שהקדוש ב"ה מתרה במבה אחרונה מיד בתחלה גם רמזיה מבאן שהאחרונה קשה מבולם ואם כן בל בך למה • זה שבתי כמתרץ לומר אתם נגבים היום בזה שהוא מתיר ר"ל בטרם אשר יעלה השמר יתיר יותר מהשבה של לילה ואתם נמשלו ליום זה לפיבך באחריות הזמן וסוף בל הלנות אלו יתגברו הגלויות והלנות באמור והתגברות זה הוא סיבת גודל השבר הבא לפוס נערת אנרת וכן כיוצי היסורין הוא בדי להגדיל השבר כנגדם לעתיד וזה"ם בך התיר לבם בגלות באמון וכן עתיד להתיר לבם בגלות האחרון חלף בוזד היסורים שבבלתם בגלות והם מקיימים אתבם לפניו ית' ר"ל הם מאמתים אלגיבם אמונה מגיאותו ית' ומעמידין אתבם לפניו ית' ר"ל בעבודתו ית' במ"ם התהלך לפני והתגנומו פלא קדמי בך כיתור אומרו ומציין אתבם לפניו יתנרך • וזהו כיתור נוסבי דרום זה וידעת היום היינו מהות היום שהוא מאפיל ומאי ואז תאמין במציאות הבם ית' מתוך אמונת החידוש וזה"ם והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים וגו' • וזה"ם שיהרון לאבמה מן השבלות על דרך אחז"ל מין חדם עומד על דבר הלבה אלא אם בן נבשל בה אחילה ר"ב עיקר יהרון האבמה בא מן השבלות הקודם וכל בך למה • אלא לפי שהבל נאמר בשעה שנאמנו י"ת קלנות וכתיב בפי' זו ואלו עליך כל הקלנות האלה נאמנו בולם באחד מה אלה נאמר בהורה בהנים שיכול להיות שיחולו אחת אחת אבל באן נאמר כל הקלנות לפיבך הוביחו ואמרו מי יוכל לעמוד נאלו • התחיל משה לפייסם לאמר שהרי הכעסתם הרבה ואעפ"י בן אתם קיימים ג"ב בוודאי אין הפירוש שיחולו בולם באחד • ומה שנאמר ואלו עליך כל הקלנות נאמר על אחריות הזמן שבבר עברו כל הקלנות האמ"י אלא אלו בולם באחד רק אחת אחת אלו על ישראל מ"מ אי אפשר שיאמרו העונות בגלות עד שבר יחולו כל הקלנות אבן לא יבואו באחת בדי שלא יעשו בהם כלה ונחרצה מ"מ בפרוטרוט אחת אחת יבואו ואומרו כל הקלנות נאמר על אחריות הזמן שבבר העיגו בולם • וזהו ממש דוגמת אומרו הנה אנכי שולח את כל מנפותי ופירש רש"י מבאן שמבת בבורות שקולה בנגד בולם ואם בן האחרונה שקולה בנגד בולם אחר שבבולם לא העניש פרעה מוץ מבזו וכמו בן נאמר בבאן על המבה הבאה באחריות הזמן שיהיה בה בדי להחזיר ישראל למוטב עד שיהיו נגאלין וזה מן הטעם האמר שבבל מוסך ענן על פורענות אל האחרון הבניד יכול להיות שהמבות האלו לא נאמרו בסדר כי אין מוקדם ומאוחר בהורה זה אחרונה היא והפלה ה' את מבותך ודרשו רז"ל בפסוק זה שעתידה התורה שתשבח מישראל ומבה זו שקולה בולאי בנגד בולם כי התורה לבל בשבו מרפא ולבל הלנות ובשעדר התורה יחולו הלנות ואין מרפא ואם כן קשה לפי זה למה הקדים זכירת המבה האחרונה קודם לבולם אלא בולאי לפי שהאחרונה קשה מבולם ע"ד שנאמר הנה אנכי הורע את נגך בכורך פירש"י היא מבה אחרונה וכה התהיו תחילה מפני שהיא קשה מבולם כו' עיין שם בשרש"י ומבאן רמזה בהורה שהקדוש ב"ה מתרה במבה אחרונה מיד בתחלה גם רמזיה מבאן שהאחרונה קשה מבולם ואם כן בל בך למה • זה שבתי כמתרץ לומר אתם נגבים היום בזה שהוא מתיר ר"ל בטרם אשר יעלה השמר יתיר יותר מהשבה של לילה ואתם נמשלו ליום זה לפיבך באחריות הזמן וסוף בל הלנות אלו יתגברו הגלויות והלנות באמור והתגברות זה הוא סיבת גודל השבר הבא לפוס נערת אנרת וכן

ובדרך שנתבאר :

הדרך הג' הוא על פי הטעם זו וזה כי הוא מהידוש שתתמיד שערי ביתה נגאלו בעולם ובולם נאמרו למשה בסר אחת שנאמר ואתבם תסבו עמי תלויים בהורה ואם בן העובר על התורה רחוי לקלנות מספר מ"ע כמספר שערי החבמה אשר המה פתוחות לפניו והוא לא עבר בהם והוא לא ידע ואשם • אמנם מספר ל"ת קלנות אי אפשר להיותם אם לא שנאמר שפרשה זו נאמרה אחר שבועת הר גריזים והר עיבל שעשו שם נעשו בל ישראל ערבים זה בעד זה ומ"ב בל אחד רחוי לסבול עון עמיו ועון זולתו ובאמת שבתורת בהיות נאמר אם לא תשמעו לי לעון רבים והוא מדבר עם בל אית ישראל שאם יעבור ואשם עוזם יעגם במספר מ"ע קלנות מן הטעם שנתבאר אבל בפרשת בי תבא נאמר אם לא תשמע לעון יחיד הרי שעם היחיד הוא מדבר וייעד לבל יחיד מספר ל"ת קלנות וזה בודאי נמשך מבח הערבות על בן הוביחו סניהם לאמר אי יעמוד באלו שהאית אשר עמלו בדעת ובשבחון יסבול עון זולתו ואי יעמוד בזה ליעשו חטאת רבים • התחיל משה לפייסם ואמר הלא כמה פעמים הכעסתם לפניו ואעפ"ב בן לא עשה בלייה ממש ר"ל בלייה טובים ורעים ע"ד שנאמר אם ה' ובעבו הוא מבלה ואם בן שקר אתם חושבים על ה' שהרי לא נתפשו המובים בעון החוטאים בא"ש בי בל אית אשר אתה אתרי בעל פעור השמידו ה' ואתם הדבקים -וגומר • והא בילד מה אני מקייס הערבות ומספר ל"ת קלנות לבך בא בחתרן לחמור אתם נגבים היום בזה

שהוא

שהוא מתפלל ומתיר כו' • יתמר תמם נכון הדבר שתמך נתפס בעון חביבו והכי מילי כשהיה בידו להוכיחו ולא עשה הדין נותן שיסבול גם על חביבו אבל אם לא היה בידו להוכיחו או שהוכיחו ויסרו עד קללה עד מיפה עד הכלה ולא הועיל אז הוא פטור מעונשו אל זה ונשא המשל על זה מגלגל היומי המתפלל ומתיר דהיינו לשון הפעיל יוצא לפני וכ"ל שהשטח נוהג מתורה מלובנה כשתעמוד נגדה וכשתסיר פניה מנגד פני הלבנה אז היא מתפלא תור הלבנה והכי כתלו היה ביד החמה להתפיל ולהתיר כך התלמיד בידו להתפיל ולהתיר לזולתו • דהיינו או להתיר לו הדרך על דרך שנתמר כי גר מנוה ותורה תור ודרך חיים תוכחות מוסר • או שיניחו ליהך בתפילה ע"ד שנתמר דרך כשעים בתפילה לא ידעו כמה יכשלו • ותמר במדבש כך התיר לכם שתם יתמר המהרהר למה הפיל הקב"ה עלי משא לשפול עם תחרים ולא זו פעם תחד תלא נתמר הוכח תוכיח תפילו תתה פעמים • על זה השיב לו שכפי שורת הדין תתה חייב לעשות זה בדרך שעשה לך הקב"ה כמה פעמים כמו שנתמר טוב וישר ה' על כן יורה תטאים בדרך וזהו שנתמר כך התיר לך ועתיד להתיר לך וכמו שהתיר לך הדרך וגם עתיד לעשות עמך חסד זה כך תתה מחוייב לעשות כן עם תחרים כדרך שנעשה לך וכמו שכתוב תחרי ה' תלכו הלך תחרי דרכיו • ותמר והקללות והיסורין מקויימים תוסך כ"ל שם יהיה עם לבבך דבר בליעל לתמר שתין לי טוס תועלת תזה שתדריך תחרים להיפלם תן העונש • ע"ז השיב לו ותמר שסקר תתה תוסב שהרי כבר תרז"ל כל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו • זה"ם והייסורין דהיינו המוסר לזולתך • והקללה ע"ד תרז"ל עד היכן תוכחה עד קללה כו' דבר זה מקויים תוסך כי זכות הרבים יתלה בך • ומיניכם תוסך לפני הקב"ה ע"ד שנתמר שם תוציא יקר תזולל כפי תהיה • ובהגעה זו יתבארו הפסוקים ונשא דרום זה שנתמר וידעת היום ענין גלגל היומי המתפיל ומתיר לזולתו וממנו תרתה וכן תעשה גם אתה ושם ישתלך לבבך תה לי לשרה זו לנוע על העשים ולהדריך תחרים די לי בתיקון עצמי תז והשבות אל לבבך כי ה' הוא תלהים בשמים ונו' ובודאי גם שם ינדק התדש תה יתן ומה יוסיף לו יתבבך ותע"פ כן הוא יורה תטאים בדרך כ"ם אתה שזכות זולתך יתלו בך ושופך לקבל שכר על זה כ"ם שאתה מחוייב להתיר לזולתך וזה ממש ע"ד שנתמר הן לה' תלהיך השמים וגומר רק בתותיך חשק ה' לתהבה ונו' ותהבה זו היא בשעה ההדרכה כמ"ש ותהבת לרעך כמוך וסמיך ליה הוכח תוכיח תת עמיתך ותמר הן לה' תלהיך השמים ושם גודל רוממותו ית' הוא משפל עתר כ"ם שאתה מחוייב לשפל עם כן גילך במקום שתקבל תועלת מזה כתמור • וזהו שנתמר יתרון לחכמה מן הסכלות שתתכם והמשכיל מושך יתרונו מן הסכל כשהוא מדריכו בדרך היפר כיתרון התור מן התושך כי תין התור ניכר עד שיתיר מקום התושך תמנם במקום התור תין תועלתו ניכר כי שרגא בעיהלא מתי להכי כך תין יתלוך ניכר עד שתתיר כל המבוהות התפילות דהיינו הרעים שדרכם בתפילה כתמור • וזהו שנתמר למען תשפילו ונו' תתם נגבים היום כיום הזה כי יתרון השכל כיתרון התור לז תשכילו לשון תנליתו ויתמר שגם דרכיך יגליתו בתורת ה' כשתהיה כיום הזה התיר לזולתו וק"ל :

הדרך הד' לקוח מהגעה קדושה המזכרת במיבור זה בהתלות דבשות של רתם השנה בניתור תרז"ל פת ויתך ב"ג המלך ועשם מיבור נגבים לויתך כשתל ר"ם כה' ותו בז' של דרך של' ומתתי לך מהלכים בין העומדים התלה ומהלכים היינו לשון ויתך ועומדים לשון נגבים ושם המנת בתר היעב כל הפרשה של יהושע הכהן הגדול שנתמרה בזכריה על עסייני ר"ה ויום כיפור ושוף הפרשה ומתתי לך מהלכים בין העומדים התלה ומתנה תנו למידין תימתי מחברים נגבים לויתך והגעה זו כולה תרתה משם תשם קנהו תרתה כתן וזה כי כבר תמרו רז"ל בשה הקדוש ברוך הוא לברוא תת העולם במדת הדין וראה שתינו מתקיים תזר ושמשה למדת הרחמים וזה כי העולם נברא בכ"ה בתולו נמנה שהתדש הרשתון נברא בר"ה והוא יום הדין וכפי שורת הדין תם התדש את ונקי ומלוכן תכל תטא כתתד מנהג המנוס במרוס שנקהלו עומדים לפי שהם עומדים תמיד במדריגה תחת תז יזכה בדין תמנם תם יפול על תטא כל דהו ולא יהיה כתלוך תז יתחייב בדין • וזה דבר שתין רוב הציבור יכולין לעמוד בו כי תדם תין נדיק בתרן וגו' • לכך תזר הקב"ה ושיפף ליום דין זה יום טוב כיפור שהוא עם סליחה ורחמים זהו שנתמר תזר ושמשה למדת הרחמים ותז יזכה תדם בדין תף תם יהיה תן המהלכים דהיינו תן השתות הנעתקים ממדריגה למדריגה להרע תו להטיב ותינן עומדים בשלימתם על ענין תחד וזהו תומר נגבים לרתם השנה ותומר וילך ליום כיפור לתנם תם יחול רתם השנה בה' תו ב' שהם ימי הסליחה תז יתחבבו נגבים לויתך בדרך שנתבתר היעב כל התזון הזה לתה ימים תלו ימי סליחה ע"ם וזהו תומרו תחור וקדם נרחתי שהתדש נברא ביום השני שהוא בין יום התמישי ויום השביעי דהיינו בין ימי הסליחה ושפת עלי כפך היינו ימינו הפשוטה לקבל שבים • ובדרך זה יתבתר טעם לע"ח קלות כי ע"ח הוא לשון זכות ובריכות ולבון כמו לתו תלבב וכמו דודי לח ותדום הרי שיתם לשון זתות לזהר של מעלה והוא מושפע על נבת מרום העומדים רתשובה במלכות שמים והם תן העומדים תמיד במדריגה תחת לפניו ית' • וכן מצינו לשון לח תל השמש שנתמר כתוס לח עלי תור תעש"י שהשמש תינו תן העומדים במעמד תחד שהרי הוא תן תמהלכים והוא משמיה ומתהפך מפילה לתורה ומתורה לתפילה מ"מ יחם לו לשון זתות וזה תוכתה שהתדש יזכה בדין תגד הסליחה הן שיהיה תן העומדים הן שיהיה תן תמהלכים כמו שנתמרו מי זאת תמשקפה כמו שתר וגומר ברה כחמה לויומה כגדגלות ר"ל בין שתהיה כחמה תו כדגלי מעלה

דהיינו המלאכים • וזהו שאמינו במדרש דודי צח ואדום אדום כל ימות השנה ואת ביום כיפורים וק"ל • וזה"ש כשאמעו יברחל ע"ח קלות הוריקו פניהם כי חשבו לכך בתו במספר ע"ח שאם לא יהי' נקי ואת מחלודת כל חטא אז יפול בפח כל העוסקים הללו כמו שאמר אם לא השמר לעשות את כל דברי התורה הזאת וגומר משמע הא אם יפול לפילו על אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשנה ואשם אז ימולו כל הקלות שבאו במספר ע"ח על אשר לא היה מלובן ונקי כשאר זה דבר שאין יכולין לעמוד בו זהו שאמר מי יכול לעמוד בגלו כי אדם אין צדיק בארץ וגו' וק"ל אין אשר יעשה הטוב ואל יפול על חיזו על שניהם ואחר אשר שכב לא יוסיף לקום כי אשבו שאין תקנה לחטוא בחשובה עד אשר יהיה דווקא כמלאך אלא אשא מעולם • והביא להם משה שהם שופים כי בחמת ים להם תקנה בחשובה ואחר החשובה יטוב למדרינתו להיות כמלאך וכתבו לא חטא מעולם ואמר שאשא נשבעים ליום זה כ"ל בשאר גלגל היומי שהוא במדרינת אחת ומפלין ומחיר כ"ל בעשי שחיזו עומד במדרינת אחת והוא לפעמים מפיל ולפעמים מחיר ופעמי' כן הוא קיים נגחי יום לו הוחר ויחסם אל המלאכים הקיימים ועומדים בשלימות כך האדם אף על פי שהוא מפיל ומחיר ומעשיו מתהפכים מרעה למובה וכן להיפך מ"מ יש לו תקנה בחשובה להיות מן הקיימים קיום נגחי כאחד מאלפא המרום • או אם נעשו שתי אשבר לבעל תומר אלא יאמר את הפקידו ויהיה קיים כשעמד אחד ע"ב השיב להם אחם נגבים היום כיום הזה כו' וכמו שפי' רש"י בסוף פרשה זו העידותי בכם את השמים וגו' שהכתלו בשמים כו' שאת אינו מדאם שאת לא עלה בגלגל אחה מן המזרח כו' ופ"פ שהטועה זו היא הפך טבעו כי עיקר הטועה בגלגל האחה הוא שמערב למזרח כנודע לחכמי המחקר וזהו שאמר כאן כיום הזה שילמד מן הגלגל היומי אף על פי שהוא מפיל ומחיר ואינו מן העומדים מ"מ הוא עושה הפך טבעו כך האדם שפעש"י שהוא בעל חומר מ"מ אם יבאה יש בגלו ידו להפך טבעו ולהכניע הטבע שיהיה משועבד אל השכל • זהו שאמר במדרש התחיל משה לפיים לומר שהרי עד היום לא עשה עשכם כלייה לפ"פ שעורת הדין מחייב זה מ"מ כשר שיקף הקב"ה מליה מדת הרחמים ומלד הרחמים ים תקנה לחוטא בחשובה ומלד החשובה יטוב להיות את ומלובן מכל חטא ביום כיפור כמלאך ואם לא יטוב אז דמו בראשו וכאשר הוא ע"ח קלות על אלה למד מצות השמש בדרך שאחאלר וזהו שאמר אשר לא יעשה לדבר אחם נגבים היום כיום הזה המפיל ומחיר וקיים כך אחם חוכלו להחיר דכשכם המפיל מלד החשובה עד שחוכלו להגיע למדרינת המלאך הקיים • ואם תאמרו שאין אחם יודעים דבכי החשובה על זה אמר כך החיר לכם ועשיר להחיר שאחאלר ע"כ יורה חטאים בדרך ואם כן אין לכם התנלות כלל • והקלות והיסורין מקיימים אחכם כ"ל אחאלר שבא לגבן ולזקק חלודת החטא הרי הם סיבה לעשות אחכם כאחד מן המלאכים הקיימים בעשבה אחד • וזהו ביאור נוסח דרוש זה אמר וידעת היום שאתה עתיד לגבל היומי אחא לידי חשובה זהו שאמר והשבות אל לבבך והוא לשון חשובה • כי ה' הוא האלהים ר"ל ה' הוא השם של רחמים והאלהים מדה מדין ואמר שבבר נשתתף שם הרחמים עם הדין עד שנעשו לאחדים שני שמות אלו ויקוף זה היה עניו הברחי לפי שהוא בשמים ובארץ דהיינו אלהי השמים שנאמר מן השמים ואלהי האומר הנאזר מן האדם ואמר מיכוסם יחד אל האדם היה שיקוף זה עניו מוכיח והמשכיל יבין עניו זה • וזהו שאמר שים יתרון לאדם מן הבהמה וזה רמז נפלא על מעלת החשובה שאמרו רז"ל במקום שבעלי חשובה עומדים אפילו צדיקים גמורים אינן יכולין לעמוד שם ואמרו עוד שבדולה החשובה שאפילו הזדונות נעשין לו כזכיות כו' זהו שאמר שהחאמה דהיינו הנפש המשכלת נאמר לה יתרון גדול מן הבהמות דהיינו מן העבירות שבבר עשה וזה לפי שגם הבהמות נחשב לזכיות וגורם לו לעמוד במקום חשוב כאמור כיתרון האור מן החושך כי ביאחר ניבר מעלת האור בשהאיר מקום האפל ממה שהיחה מעלחו במקום שלא היה שם מוחך כלל כך יותר ניבר מעלת אור השכלית שבאחיר מקום האפל דהיינו שהחזיר בחשובה במקום שנעשה אפל בבר מלד עבירות כנודע • וזה"ש למען תשכילו וגו' אחם נגבים היום כיום הזה כו' כי השבל דומה לאור היומי בדרך שנאמר ומה שפרש"י על רחשיכם שבעשיכם החשוב חשוב קודם נרמז בו כל הענין וכל מרבע בחיות שהזכרנו אחד לאחד . פירוש הרשאן הוא שהודיע להם משה יתרון הפשם ולעה"ב יהיה לכל צדיק מחיצה בפני עצמה כפי מדרינתו משא"כ בעה"ז שהוא מקום המהומה והמבוכה ואין סדר נכון מלד כי הסדר בעה"ז מסודר מן האנשים שרוחין לעשים ליהן מעלה למי שנראה חשוב בעיניהם ולפעמים יפול הטעות בזה כי לא ידעו ללבב אנוש לעה"ב יסדר הקב"ה החשוב קודם לכל דבר שבקדושה • פירוש שני הוא עניו לאותה החידוש וקדושת הש"י על עניו זה סידר הכתוב כאן האנשים לומר החשוב קודם שיהיה מופת על החשוב שבכל האנשים והוא מלכו של עולם יה שהוא קודם במעלה וכזמן • פירוש שלישי הוא עניו תוכחה והמוסר לזולתו לכך אמר החשוב קודם להיות נחשם בעונש שלא הוכיח זולתו בדרך שבאחרנו יפה באמר קע"ע ע"ש • פירוש רביעי הוא עניו החשובה זה"ש החשוב קודם כי החשובים מקדימים לשוב בחשובה בשחרחם והביורים בימי העמידה והשחוחים בימי הירידה ע"ד חנ"ל מחחלה ואח"כ הגדולים לקדחתו כו' והכל מבואר יפה באמר מ"ו ובאמר ר"ח ע"ש • ומעחה נבא לעשם הדרוש המדבר כולו מעניו ר"ה ויום כיפורים והנלפה מהם וה' הרחמן יאר עיני בתורתו אכי"ר :

עצם הדרוש של ראש השנה ויום כפור ודרכי המוסר והתשובה

אתם נגבים היום כיום הזה כו' • הם"ר באה נחמי לפניך היום את החייט רוצה לומר אם תהיה

היום כיום הזה מז מזכה למיים וע"ד המדרש תודיעני תוכח מיים ונומר למר הקב"ה לדוד מם מיים מהם מבקש נפש לחכמה שנאמר עץ מיים היא ד"א מם מיים מהם מבקש נפש ליראה שנאמר יראת ה' מוסיף ימים ד"א מם מיים מהם מבקש נפש ליסורין שנאמר ודרך מיים תוכחות מוסר ד"א נפש למצות שנאמר שמור מצותי וחיה הרי שיסורין סיבת החיים זהו שפירש"י היסורין מקיימים תלכסי ומדכם זה יקבל ע"ד הכרזת הכוכל מאן בעי מיים כו' הויא ליכם ספר תהילים מי האיש החפץ מיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' וכל אלו המאמרים יתבארו ע"ד המדרש מרבע גזירות גזר משה ובאו מרבע זקנים ובטלום כו' ומדכם זה עם המאמרים הקדומים כולם תמצא בתיבור זה בדרכות של ר"ה ומאמר הכרזת הכוכל תמצא בדרכות המילה ותים על מקומו מבואר ביאור יפה לך עתה הערוני רעיוני להוסיף ביאור במאמרים הנזכרים ולמדם בהם עניינים תאבר לך בה עדיין זכרונם על הספר ונתחדשו בק"ק לונקא בעשם הספת שלפני ר"ה שנת שנ"ח לפ"ק וה"ה עשמו הוא התחלת שנת שנ"ב לפ"ק וזה התלי בשם ה' לך ורק הוכרחתי להעתיק הענה קדומה הנזכרת בתיבור זה בדרכות של ר"ה בעשם המאמרים התלו ומחוכה יתבארו כל המאמרים קרוב לתותו דרך שנאמרו בכר וזה כי הוא מהידוע שהאדם הוא דומה לשליח תאבר שלחו רבו ליומת דשוקת לקנות לו שם סחורה ותו נריך השליח לבחון במהות מרבע עניינים והם סיבה לזכו על עשם ענין השליחות. והמתנן הוא שנריך להכיר מהות עשמו שאם הוא שפל תנשים ועשה שליח לתיזו שר גדול תו ביותר הוא זהיר וזריז בשליחותו תלו היה מן התחובים הדומים במעלה למשלחו. השני הוא שנריך להכיר מהות משלחו כ"ת משלחו הוא שר ומלך גדול ביותר הוא זהיר בשליחתו תלו היה נשלח מחיזו הדיוט. השלישי הוא שנריך להכיר מהות השליחות כי כל עוד שיהיה בקל לעשותו ביותר הוא נריך להיות מוזרז תל השליחות תנד שתין לו התנלות לומר שהניל עליו עבודה קשה נמעשת העשיים. הרביעית הוא שנריך השליח לידע שכר השליחות תו כמה ביות יהיה לו בתותה סחורה כי כל עוד שינדל השכר והביות ביותר הוא מזורז תל העשיים. ושליח זה הוא האדם תאבר שלחו ה' ליומת דשוקת דהיינו לתרץ מפלילים זו שנמשלה לשוק שנאמר ושכנו בשוק הסופדים כי כל הבתים נעשו"ז לשבור בר וחיים נאמרים נמשלו לשליח כלמור כמו שנאמר להשיב תמרים למת לשולחך והסחורה היא התורה והמצות שנאמר כי טוב סחרה מכל סחורה ות"ב נריך האדם להתבונן במהות מרבע עניינים שהנחנו. א משלח משלחו זה תלהים תליהינו המלך האדיר שמך וגו' ב שפלות ערך השליח זהו האדם העשב וגזה התחוז בחבלי בוז וכדי בזיון וקלף כמ"ש תם תמום כי תזכרנו. ג מהות השליחות וקלותו הם המצות תאבר עליהם נאמר כי המצוה הזאת תאבר תכי תנוך לא נפלאת היא כי קרוב הדבר וגו' וכתיב תה ה' גומל מעמך כ"ת ליראה וגו' ד גומל שכר השליחות וגומל ביום המחורה זהו כב טוב הצפון לצדיקים לעה"ב ועליו נאמר תה כב טובך תאבר נפנת ליראיך וגו' ובדרשות ר"ה בתרנו שם תהות תרבע לשונות של תת שהזכרנו ב' להבדלת הענין וב' להקטנה ע"ם. וזכירת תרבע עניינים תלו הם סיבה להניל תת האדם תן כל תיני עבירה הנכללים בתרבע סונים כפי הרכבת האדם תרבע נפשות ותיני זכרות הקדמונים. א כח השכלי. ב כח הבהמי. ג הנפש החיוני. ד חשוקת הרע בהתלט וזה היה"ר שהוא כח נוסף על נפש הבהמי. וכפי תלוקת תרבע כתות תלו נתלה בכל תחד ותחד תיני עבירות בפני עצמו. א הכח השכלי תאר ממנו ההרהור והעיון בזמן שאור שכלו נשתבש בעיונים תלהיים תז יפול בפח תוקשות הכפירה ויבא לחטוא בדברים הנוגעים בנתלת עצמות תלהותו יח' כתיות וכפירה ובפרט ודומתה וזה הקשה מכולם כמ"ש ההרהורי עבירה קשי מעבירה. ב הכח החיוני הממונע בין שכל לטבע הוא הרוכף הקרובים המדוחיים תע"פ שתין חוולתה מוסג לפעתו מה שתין כן בכח הבהמי שתינו מתחוה כ"ת לדברים שהנאתם מורגשת הכף ומיד והחיוני מצד היות בו תלק מן השכל הרי הוא רוכף תחר הכבוד והממון ועינו לא השבעה לעולם ובכללם יחר השחוה שהוא מתחוה להם מק"ו מאלו וכל תלו הם מקור לרוב עבירות שבין תים לחבירו כגזל וגונבת ממון וריבית ותיסור המתכלים והקנאה והתחוה והכבוד וכתלה רבים. תך נריך שיהיה בהם קצת הנאה תו בהוה תו בעתיד לתפוקי הנחוה והלבון הרע שתין בהם שום צד הנאה זה תין הכח החיוני מתחוה להם כלל וסם מיוחסי' לכח חשוקת הרע כמו שיתבתר.

ג הכח הבהמי נאלו בו ג"כ כל העבירות הנזכרים תך נהוספו בו שני עניינים המונעים תת האדם מקנייית שלימותו ת' מדת העלה הברוכה בעקבי החומר כי בכח הבהמי יפתחך האדם לעשות כתר בהמה וחיזו תרן שתין בהם כדי הביזה שיהיו מוזרזים לעשות תיזו פעולה שתין החועלת מוחש ומורגש כמו החורה והמצות שהכח הטבעי מתעכל בעשייתם כי נראה תליו שכשתא כבד תכבד העבודה על האנשים והחועלת רחוק הוא לתתר זמן לעה"ב ובתוך הזמן נראה בעיניו עמל שיעמול לרוח. וכמו שתמר עד מתי עלל השכב והסביבה היינו ביטול עשיית המצות. ד עניין פירוד הלבבות תעפ"י שהוא נמשך מריב לשנות המיוחס לכח הרביעי כמו שיתבתר בסמוך מ"מ העניין הוא טבעי תלל הכח הבהמי וזה לפי שכפי הטבע כל השלדים מצד תחד הם תחים והם תוהבים זה לזה ולעולם תין פירוד ביניהם כמ"ש הלא תב תחד לכלנו ומדוע נבגוד תיש בתחיו לחלל ברית תבותינו והנה הוא מהידוע תרז"ל ג' שותפין בתדם כו' ת"ל החומר הבא מצד ותם תין לו סוס יחם וקורכה עם החומר של תביזו שנוער מצד תחר. לכל הנשמות הם תחים זה לזה כי כולם מתביזו שבשמים זה"ם הלא תל תחד ברתנו ותב תחד לכלנו

ומדוע נבנוד וגו' ומעתה זה מגיעו שכל הבעלי חייים זולת האדם לעולם אין ביניהם שום קיבוד דעת ומדרכם מיד כשאבר יפגע ר' בחבירו יתגרה בו מדון כמנהג הכלבים והחרגנולים והיינו לפי שאין בהם כי אם החומר וכוח לבד ומכאן נמשך ענין זה לטבע מוטבע על הכח החומר • כח תשוקת הרע בהאדם דהיינו היצה"ר נמשכו ממנו כמה עבירות פרטיות שאין לאדם מהם שום הנאה בעולם לא בהוה ולא בעתיד כמו הגאוה והלצון הרע ודוגמתם מצד שאין כוונת היצר כי אם להכשיל את האדם בעבירה לא יבקר בין טוב לרע בין שתהיה בה הנאה או לא כנודע מגדרו • וזהו שאמרנו שהאדם הנמשל לבעלי בעולם הזה צריך לזכירת תרבע דברים תלו כי בזכירתם יעלו מכל תרפע תלקי עבירות תלו שהאמנו • א זכירת גודל מעלת מעשהו כלומרו מה תדיר שמך וגו' בזכירה זו יגעל מכל מיני חטאים התלוין בכח השכלי ומוגעים בעצמות תלהורו ית' כי תוך יחל שם התדיר והקדוש • ב זכירת גודל ריוח של השמורה בתומרו מה רב טובך וגו' זכירה זו מועלת להגילו מכל מיני חטאים הבאים מן הכח החיוני כרדיפת התאות וקיבוץ הממון והכבוד וזה כשיעריך טובות הנאמיות של העולם הבא מול העובות המדומות כתלו תז יכיר גודל ערכם כי אין להם יתם ודמיון עם העובות התדומות • ג זכירת תומרו מה תגוש כי תזכרנו דהיינו פחיתות ערכו זכירה זו מועלת להגילו מכל מיני חטאים שהיה"ר מסיתו בהם כשגאוה ולצון הרע שאין לו בהם לד הנאה כשומר כי בזכרו מיעוט ערכו ושפלותו יחתם בגאוה גם לא יאלת תן לשונו בזולתו בזכרו כי הוא בעצמו בזוי ויום התות מוכתב על כתיפו ואין לו התגבר ממנו ואין יתגאה האדם להבל דמה וכמ"ש רז"ל ואי לא תזיל יזכור לו יום התיתה כו' • ד זכירות תומרו מה ה' שוחל מעמך וגומר דהיינו קבועת התצוה זכירה זו מועלת להגילו מכל החטאים שהאמנו מן הכח החומרי הוא העלה כי בזכרו קלות התצוה כי קבוע תליו הדבר מאוד יגעל מן עבירות החומר כשומר • גם יגעל מן פירוד הלבבות הנמשך בטבע החומר ע"ד שאמרו רז"ל לא עליך המלאכה לגמור ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה • לפו בזה כי החומר בתאת גדולה ובחבה היא על האדם כמו שאמר בחבה תנוחך מאוד ועל הכוב ת"ל לאדם אחד שיהיה בידו לקיים את כל תצוה עשה בחורה כי לפעמים לא תזדמן לידו לעולם כגון תצות כבד אביך ואמך אינו יכול לקיים מי שגולד ובקטנותו אמו אביו ואמו וכן שילוח הקן לא יכול לקיים מי שלא יבא המעשה לידו וכן תצות רבות יש להם תניעות הרבה וע"כ תפו זה שאמרו שהתצות הם קלות העשייה הרי לפעמים שאמנע ממנו לחיזה סיבה על זה אמרו לא עליך המלאכה לגמור כולה רק אשר תמנע בכחך עשה אתה קנתה ואחרים קנתה וכזה תתקיים התורה כולה על ידך ועל יד זולתך ולבך זה בחייב ותופת לאחדות התורה היפרתלית שכולם נחשבו לאיש אחד והם גוי אחד בארץ מלך הנשמות שנגזרו תלל אחד ולפיכך תקבל כל אחד שכר תן התצות

בעצמותם

שעשו אחריהם וכן העושה מלך היותם ערביים זה בזה ו"ש שהעולם נידון על פי הרוב עשה אדם תצוה אחת שכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות ולכך זה מבואר למשכילים בהתבוננות מעט • ואחר הנעשה זו נבוה לבאר בפרטות כל מאמר תן המאמרים שהזכרנו:

א ענין הכרזת הכוכל • ב ענין תומרו תם חייט אתה מבקש כו' • ג תומרו ד' גזירות גזר מלה כו' ובתו ד' זקנים ובעלום • וראיתי ליישם כל הענינים הללו לשני ימים נוראים תלו רתם השנה ויום כיפור שכם תתו נכתבים ומחתמים לחיים וזכירת ד' ענייניס תלו הוא סיבת החייט ת"ר תרי"ל ד' תשובים כתתים כן' וע"ד ד' פעמים חייט התזכר בעומת זכרינו לחיים כמו שבאמרנו כל זה בדרשות של ר"ה ע"ש וכמו כן תגינו שבשני ימים תלו תתו תצויים בתרבע דברים שבאתנו תשאר ימים • א הקיעת שופר בר"ה • ב עיטוי נפש ביום כיפור • ג ענין ביעול תלאכה בשניהם • ד ענין הקרבנות של ר"ה וי"כ שבאתנו תשאר ימים וכפי הנראה שתרבע תצות תלו הם הללת כל ד' תיני עבירות תלו שהאמנו וזהו תה שאמרנו ובתו ד' זקנים ובעלום בדרך שיתבאר בסמוך בע"ה • ביאור המאמר של הכרזת הכוכל כבר באמרנו במאמר תנ"ו בדרשות של התילה הכרזה זו עם הכרזת ר' תלכשנדרי בתופן נמצן עשה תוסיף שניה ידי לבאר הכרזה זו בדרך אחר וזהו שאביא במדרש מעשה בכוכל שהיה ממזר בעיניהם הממונות לגיפורי ר"ל שראה תותם נעדרים תל שליחות והיו פרוצים בכל סוגי תרבע תיני עון תלו וזה"ש שמונות לגיפורי • א התעם הגתלה בכח השכלי דהיינו הכפירה והתריסה בהקב"ה זה"ש שמונות לגיפורי ע"ד שפיתש"י פרשת לך לך שאתבר שם תבר לעוף ולקפון ולמרוד בהקב"ה וייתם זה לגיפור כף הפורש כנפים למעלה כמו כן ביאות תלו שתו בשמים פיהם לדבר נפלות על תל תליס • ב התעם הגתלה בכח החיוני דהיינו תפיסת הממון זה"ש שמונות לגיפורי ע"ך שאתמר תל תיגע להעשיר וגו' כי עשה יעשה לו כנפים כנשר יעוף השמים • ג התעם הגתלה בכח הבהמי דהיינו העלה ופירוד הלבבות זה"ש שמונות לגיפורי כ"ל כי בתעת המעשה קל הוא על האדם כגפרים תלו שהם קלי התנועה כך המנות הם קלי העשייה תך שהכבדה בת תגי תלקי החומר תשר כל פניהם תל התאות הטבעיות המותשות כמ"ש בגיפור נודדת תן קנה כן תים נודד ממקומו פי' הכ"ע כן תים נודד ממקומו לבקש מחייתו ויהיה שבע ז"ש שמונות לגיפורי תע"פ שהם קלי התנועה כגפרים עפות מ"מ התכללו במנות בשביל בקשת המזונות הטבעיין כגפרי' ויותר קרוב להמליץ תקרא זה על מתפני הממון שזה דרכם כשל' למו שכל ת' נודד ממקומו תיריד ליריד ותין להם מנוחה לעולם ועניין תיבוד הלבבות תיותם ג"כ על הרוב לגיפרים הדומני • תו לפי שמניעו שהעושות שבאתו תן הרקק דהיינו עיבוב תים ועפר תה שאין כן בכל הנמלים שכולם שבאתו תחומר תחד שעוד דהיינו הדגים ממים וכל החיות והבהמות תן האדמה תכן תלו נוצרו תעיבוב תים ועפר והיי הפירוד תצוי

בעצמותם

בעלמותם וכן חומר החדש נוגר מעפר ומים וכמו שפרש"י על פסוק ואל יעלה מן הארץ וגו' וזהו שאמרנו שכח החומרי בעצב מצוי בו הפירוד כמו בנפרים וזה"ש ממוכות לציפורי וק"ל • ד החטא הנחלה בכח תשוקת הרע דסיינו היצר הרע וסם העבירות שלין בהם לד הנאה כנאוה ולכון הרע זה"ש ממוכות לציפורי היינו שהיו ממוכות לעומם הקרעה הבא על גסות הרוח וכתיב מעוזיה וכת ג"כ על לכון הרע לפיכך מהרתו נפרים העומין מעשה קול כפירש"י בפרקא מצורע והם מנביאים לעוף כדרך המחנלה שכן נכוכדנצר אמר מעליה על במתי עב וגו' זה"ש ממוכות לציפורי • ורמה הרוחל כי עם לעשות לזרזם על התורה ועל העבודה לפיכך היה מכריז מלן בעי למזבן חיי כו' וכבר בארנו בדרשות המילה במאמר חנ"ו • שלכך הזכיר כאן מלן בעי למזבן חיי ובהכרזת ר' אלכסנדרי לא הזכיר כ"א מלן בעי חיי משמע בחנם וזה לפי שחיי העה"ז מוסנים בשב ואל תעשה שהרי הבהמה והחומות וכן קודם מלן תורה חיו רבים חיי העה"ז חיים מרוכים תעש"י שלא קיימו התורה והמצות ל"כ חיי העה"ז הם לפוכים ולרעים ולבהמות ולחיותו אלין לך מה שמיינו במצות התורניות שחיי העה"ז תלויין במקחם היינו כשיעברו בקום ועשה על אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה לפיכך רוכל זה שצה להזהיר על קניית השליחות לחיי העה"ב הזהיר לכון למזבן וכרוז זה יוכיח והרי העולם הבא אינו מוסנים בשב ואל תעשה כ"א בקום ועשה המצות כמבואר במקומו במאמר תנ"ו • וכל השיעורים שבאני הכרזות אלו דסיינו בהכרזת הרוכל ובהכרזת רבי אלכסנדרי כולם מצותים שם • ואחר שבאו כולם לקנות שמא דחיי הוליח להם ספר החיים והרחה להם מקרא זה מי האיש החפץ חיים ובלי ספק שבחיי העה"ב הוא מדבר כי בחיי העה"ז אין שייך לומר מי האיש החפץ חיים כי כולם חפיצים והיה לו לומר מתם שיבואו לקנות שמא דחיי אלא לפי שבחיי העה"ב הוא מדבר שלין בהל חפיצים בהם כמו המיצים והמתקוקים ושטופי התאות המוחשים לכך אמר מי האיש החפץ חיים • וכח התשובה על מהבא סונים שהזכרנו • א לומרו מוהב ימים לרשות טוב סיינו טוב הנאחי שלעה"ב שכולו טוב וכבר אמרנו שזכירת העה"ב דסיינו מה לך טוהך הוא סיבה להגילו מן התאות המוחשות מאחר שכח החיוני מתאוה להם • עזר לשוהך מרע ושפתיך מדבר מרמה הוא מתקנה להגילו מן חטא הגאוה וחטא הלשון שכח היה"ר מאד להם וע"ד מרז"ל מאי מתקניה של מספר לשון הרע אם ח"ת הוא יעסוק בתורה ואם עם הארץ הוא יעבד לכו כו' • ורמה כאן לייחס הגאוה אל הלשון שהוא פגימי לשפתים והוא קולמוס הלב שבו חלוי הגאוה כמ"ש תועבת ה' כל גבה לב וכתיב רחם לבי וגו' לשוני עט סופר מהיר • וכמ"ש לשון מדברת גדולות וגו' ורמז כאן לנקיון הפנימי שצריך לנקות תוכו כברו • מכאן לרוממות הנפש על שפתי חלקות על הנמוניים מבני עמינו והחוסבים להיות מהור מכל ניעול אם יעבול בנוען שרב ר"ה ושרב י"כ ואינו חוסם ואף אם טוכו מלא חוך ומרמה אשר על זה אמר שלמה דור עהור בעיניו ומנוחתו לא רוחן ואמר זה על המנקין ועוכלים שלמם מבחון וזה"ם דור עהור בעיניו המיון הנרלה לעיניו דסיינו שאם זוהמת הנוף הוא מעבר אבל מנוחתו לא רוחן כ"ל הדבר היולא מתוכו ומחדר לבו דסיינו נוחתו ומזה לא רוחן עוד פומאתו בו וק"ל ואתם לכון הרע אשר יצא להוון ידבר ושוכר השפתים על זה אמר ושפתיך מדבר מרמה ועל הלשון אמר עוון לשוך מרע ואין רע אלא הגסות שנ' יראת ה' שנאת רע גאה וגאון וכו' • וגיירה זו היא בדברי הורה שנ' מזמה תשמור עליך וחבונה תנחלך כפל המשיחה כנגד השמיחה מן חטא הלשון ומן חטא הגסות כי כל המחייבר תכמתו מסתלקת וזה יכיר בהעדר הכרוך בגסות הרוח • ג סור מרע ועשה טוב והוא תיקון החטא הנחלה נכח השכלי כשנתחבם בעיונים אלהיים ועיקר התיקון לזה הוא הכנעת החומר ומיעוטו כי הכנעתו הוא סיבת רוממות השכל כפול אמרו וכאשר יעני אותו כן יבבה וכן יפרון וכתיב טוב לי כי עניתי למען אלמד חקיך וכתיב כי בדוש פיים ייעב לב וכן עשו הנביאים שהתבודדו במדברות והכניעו החומר עד אשר בהו לכלל נבואה וכן דניאל מחוך העינוי והצומות נגלה אליו הקב"ה וגילה לו רזי עולם ול"כ מיעוט החומר הרע רוממות השכל הטוב זה"ם סור מרע ר"ל סיסיר חלק מהרע דסיינו מן החומר יסור מעט מעט והסרה זו הוא סיבת תקון החלק הטוב השכלי וזהו שאמר ועשה טוב ואין עשייה אלא לשון תיקון מלשון לא עשה שממו וכן פירש החזקוני בפסוק ועשתה את נפריה • ד בקש שלום ורדפהו זהו תיקון חטא הנחלה נכח החומרי דסיינו העלאה ופירוד הלכודות שבינינו כנגד העלאה אמר ורדפיהו וכנגד תיקון הפירוד אמר בקש שלום כי השלום הוא תיקונו כנודע • וזהו שאמר רבי יוחי שקודם שנאמר הכרזת רוכל זה לא הבין כוונת הפסוק לו הוכח והנסתר לו אלא הבין לומרו מי האיש החפץ חיים ומהכרזה זו הבין שבחיי העה"ב יבבר שאין הכל חפיצים בו כי אם השבידים לאבר ה' קורח • ומהבא מיני תיקונים אלו נרמזו בשני ימים מולדים אלו על פי ד' מצות שבהן מן התורה • א מיעוט החומר זהו סוד הצומות של עשרה ימי התשובה ושם כפור והוא תקון השכל כאמור • ב שביעית המלחמה רמז לזכירת השבר הרוחני לעולם הבא הנקרא יום שכולו שבת וזה תיקון הבח חיוני כאמור • ג הקדנות שהם דוגמת תיקון הלשון הרע והגאוה שנאמר זכחי אלהים רוח נשברה והיינו העדר הגסות וזהו גם כן תיקון הלשון הרע ושם עם שארן הוא יעבר רוחו שנאמר ושלף בה שבר בדות • לך אם ח"ת הוא יעסוק בתורה זהו ע"ד מרז"ל כל העוסק בתורת עולה בחלו הקריב עולה כ"ל שהתורה מביאו לידי רוח נשברה כמו העולה בדרך שנאמר • ד השופר הוא בעשם מניחת השלום להקהיל את כל הקהל שיהיו

בגודם אחת בדרך שבתרגו בדרום על רחם השנה כל פרשת התעוררות שבפרשת נהעלותך שנאמר ואם בחחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים וגו' ובתקעל תחקעו וגו' ואם כל הענין מבואר שהשופר הוא סיבה השנוי להקהיל את כל הקהל גם הוא סיבה להסיר העגלה ולהעיר היצועים תרדימת הזמן בהבלי העולם בדרך שיתבאר עוד בע"ס • ובדרך זה מבואר האמור המאמר אם חיים אחה מבקש נפש לירחה כו' • א כנגד החטא הנופל מכח הבלי בעיונים חלכים על זה אמר שהוא בזה נחשב כאת חיים בחיים והבי הוא בחלל הפע בחייו ואם חיים אחה מבקש נפש לירחה ע"ד שנאמר ליראה את השם הנכבד והנורא הזה וכבר אמרנו שזכירות הומרו מה תדיר שמך הוא הפלה הטא זה • וזהו שאמרנו שמיעוט האמור בגומות הוא תיקון לזה וכדי שלא יחבשו שהגומות והעיונו יפחתו בחך וכן יך לבבך ותירא מן המיעוט שמא יבילך למעט השכל ע"כ אמר נפש לירחה כי בגוהב שבעולם שהפחד והירחה מכחישים כחו של אדם וממעטים ימי חייו וירחת ה' היא הפך הטבע לחדבה מוספת ימים שנאמר ירחת ה' תוסיף ימים וכחיב כי אין מחסור ליריאיו ומירחה זו מצין גם של הגומות אף על פי שבטבע הם מחסרים מ"מ כשהם נעשים של התכלית האמיתי לחדבה הם מוסיפים כח כמו שנאמר וקוי ה' יחליפו כח וגו' • ב כנגד זכירת השם"ב אמר נפש ליסורין ע"ד תרז"ל ג' מתנות נתן הקב"ה לישראל וכלם ע"י יסורין וחד מהם העולם הבא שנאמר ודרך חיים תוכחות מוסר • תו יאמר שאם יפילך הכח חיוני לדרוף אחרי המוחבות וקיבון המתון ויהביל בעיניך השכר הרוחני תו נפש לייסורין ר"ל רחה כמה יסורין וחלחות יגיע האדם בעולם הזה קודם שיגיע למבוקשו כי יסבן נפשו לילך במדבריות ושובר תרחות ימים וכהר וכשפלה וכערבה ורודף אחר הכבוד והממון כאשר ירדוף הקורח ברחים ותמיד הוא מיוסר בכל מיני יסורין ופנעים ופן ותולי יגיעו ואם יגיעו יכול להיות שהוא לבעתו ותקים זה בכל תמדות העולם הזה שכולם הן ביסורין כמו שהתירץ לדבר מזה בעל ספר תורת הלבבות אם יבעב יחלם ואם יחכל יחלה כו' זה שאמרו נפש לייסורין ולעמת זה תרחה בשורות התמידות שתין בהם שום עירוב דבר רע ותצרי יבחר ויקבב תליהם • ג כנגד זכירת שפלות הפלית דהיינו מה תנוש כי תזכרנו זה שאמר נפש לחכמה שאם יפילך יגרך הרע שתחברה בעולם שתינו שלך ותפלה תן לשורך בכל בריה תו נפש למדות החכמה והיינו תסבון תקופות ומזלות כמו שאמר כי היא הכמתכם ובינתכם לעיני העמים זו תקופות ומולדות ותו תכיר מלילת יכח וכוכבים ולעמתם תכיר פחיקות ערכך וכן אמר המשורר כי ארחה שמיך מעשה אצבעותיך יכח וכוכבים תכר כוננת מה תנוש כי תזכרנו וגו' וכבר אמרנו שפיקון הגדוה וחטת הלבון הוא החוך שזו שאמר נפש לחכמה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה • ד כנגד חטת העגלה והסירוד התלוי בחומר זה עד שלא יכביד המדות בעיניו ויהיחם מלעשותם ותו יהיה חשוב כמה בחייו על זה אמר נפש למדות עניך וכחה מהות המדות וחמלת כי אקר עשה בך כי בחחת הם קלי העשייה כמו שאמר כי המדות הזחת אבר תנכי מנוך היום לא נפלחת היא ממך וגו' כי קרוב אליך הדבר מאוד וגו' וכבר אמרנו שהסתכלות במהות קיום המדות הוא סיבה גדולה אל תחדות תומה זו ע"ד לא עליך המלחכה לגמור ובדרך שאבאר למעלה זהו שאמר נפש למדות ותו תגעל מכל מבטול הבא לידך מפחת החומר כחמור הן העגלה הן סירוד הלבבות • וזה שאמר כי המדות הזאת וגו' לא נפלחת היא • א כנגד החלק הבלוי בעיון הבבלי אמר שאל יטעך יצרך לחמור שלא תוכל להשיג החכמה כי היא נפלחת ממך ועמוק עמוק מי ימצאנה וכסיבה זו יבבילך לעזבה מכל וכל על זה אמר שקר עזה בך כי התכמה לא נפלחת היא וינעת ומלחת תאמין דוגמת מבל הפשטן והמגודה שהבית במדרש הילקוט סוף פרשת אחם נגבים ע"ש • ב ולא רחוקה היא אמר כנגד החלק הבהמי שיחשוק ממך עשייה המדות לומר שבבד ממך הדבר כי לא תוכל עשותו על זה אמר ולא רחוקה היא ואדבבה כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו • ג לא בשמים היא אמר כנגד היצר הרע שיפילך לילך בנדולות ונפלאות ממך ועל זה אמר לא ולמד מעשה התוביי כי לא בשמים היא לא תמלא התורה כמי שמגביה דעתו עליה עד לשמים וזה תביר ההעדר הפרוך בנשות הכוות ותחשוך מן הכיעור והדומה לו • ד ולא מעבר ליס היא אמר כנגד הבח תיוני אחר שיפילך לחשוף ולבקום ממון רב על זה אמר רחה לעמת זה ההעדר הבבוך בעקבין כי לא תמלא התורה בשותרים ובגדים עוברי תרחות ימים בשחורות וח"ב יפא שבבך בהפשדך ועל כולם אמר רחה נחתי לפניך היום את החיים אמר לשון היום ע"ד לומרו תחם נקבים היום כיום הזה כו' וע"ד אמרו וידעת היום היינו מהות היום כו' ובאיזה כתן לאמור רחה נחתי לפניך היום כ"ל תסתכל היטב במהות הגלגל היומי דהיינו השמש וממנה תלמד רפואה ותקנה לכל תרבע סוגים תלו שהזכרנו עד שיהיה לך דרך ומסלול אל החיים הנלמיים זה שאמר היום את החיים וע"ד נפש לירחה נפש לחכמה נפש למדות נפש לייסורין כו' • א אם יסתבם עיון שבלך עד שתבא לידי כפירה לשנות לשון הכופרת יהבבך תו רחה נחתי לפניך את היום הגלגל היומי וע"ד שפירש"י בסוף פרשה זו אמר הקב"ה לישראל הסתבלו בשמים שבראתי לשמש לחבם שמש שנו את מדחם שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח כו' ואם כן ידיעת מהלך הגלגל היומי הוא סיבה אל החדם שלא יסבה לשון בורחו כי ממנו תרחה וכן תעשה גם תלמוד שלא יסחיה שבלך האמור שבבוך בך ותלמד מן היום המתפיל ומחיה בך ים לחל יך להחיה תור שבלך אף אם האמור בבוך בך • ואם אחה תפץ לידע מהות התיקון לזה על זה אמר רחה נחתי לפניך היום כי שבר אמרנו שבנומות ובמיעוט האמור יחוקן בל זה אך אם ירע בעיניו לעשות האך מבטו כי הנומות

הם כנגד הטבע על כן ממר וידעת היום הגלגל היומי
שכל תנועותיו הם פחד הטבע כמו שנודע למתקרים
ומעיקר מהלך השמש הוא ממערב למזרח והגלגל
המקיף מכריחו לעשות בכל יום תנועה אחר טבעו
וממנו תרחק וכן מעשה בדברי הנומות ונעקמה
לף על פי שהם כנגד הטבע לכך נתתי לפניך
היום את החיים : ב אם ישיאך הכח תיוני לדחוף
ולהסיג בקניגים המדומיים בחשבו שאין חשבון ודעת
בשמעל אשר הוא הולך שמה כי אין לור אחר אפילה
יום הנות לכך נאמר ראה נתתי לפניך היום כיום
הזה שהוא מפעיל ומחיה כך עתיד הקב"ה להחיה לך
בעולם הבאים הבא אחר מעשה יום המות וכשתעריך
תומו לור נגד תמדות העולם הזה תמצא שאין להם
ייחס ודמיון יחד וכבר אמרנו שזכירת מה בך עובך
סיבה להגילו מן החטא הגלוה בכח החיוני : ג אם
ישיאך הכח הבהמי להכניד המנות בעיניך עד שיביאך
לידי עגלה בעבודת השי"ת על זה אמר ראה נתתי
לפניך היום את החיים כיום הזה דהיינו שאמר
בה ימים כניבוי לרוח תורת ומתנו הרחה וכן תעשה
להיות זכיר וזרע ולהיות נגוד כאבי בעבודת
האל יתברך גם תלמד ממנה מדת השלום להחוב אחיך
לאוהבו ולהדביקו ולהאיר לו הדרך אשר ילך בו
בשמש זו המאיר לאחרן ולדרים עליה כך תאיר הדרך
להולכים בתוכך כי בזמן שהשלום בעולם אז מדה זו
מצויה בין הבריות שהאחד מדריך את חבירו : ד אם
ישיאך יצרך הרע להכשילך בעבירות שאין לך בהם
הנאה בעולה ולשון הרע אשר החטא הזה הוא זכירות
פחיות האדם ותיעוב ערכו שהאדם נכנס בעבור
לעולם ויוצא חלום ואנום אנום הוא זה שאמר רחה
נתתי לפניך היום כמו שאמרנו והוא כאחד יוצא מחפצו
מה אחת זה ונכנס בעור ויוצא חלם כו' וכן יפד הפייס
אנום אנום הוא כו' זה שאמרנו מה אנוש כי תזכרנו : או
היום זהו השמש שאנו אנוש שלא קפדנה כמו הלבנה זה
שאמר שומעין הרפתן כו' ומחבירו כאחת השמש כו' :
זה שאמר רחה נתתי לפניך היום את החיים כי זכירת
הרבעתן הוא סיבה ודרך אל החיים כאמור : וזה שאמר
בנאמרו מפה גזר אדבע גזירות ובאו אדבע זקנים
וכאלוס כו' : א מפה גזר אומר הקדוש ברוך הוא
שוקד עון אבות על בנים וידוע שזהו דוקא בעון
הנוגע בעצמות אלהותו יתברך שכן נאמר לא תשתחוה
להם וגומר כי ה' אלהיך אל קנא שוקד עון אבות
וגומר ורז"ל אמרו בעון השבועה בנים אתים כו' :
וכן הזכיר משה זה אחר מעשה העגל בתפילתו שוקד
עון אבות וגו' וכן במרגלים שנשבו במציאת השם
יתברך באמרם כי חזק הוא ממנו בכיבול אפילו בעל
כרחו אינו יכול להוציא כליו משם : הזכיר שם גם כן
ענין פקידה זו : בא יתוקשל ובימול הגזירה שנאמר
בשם התומאת היא אמות ב"ל עשה תקנה לאחת זה
הבא מזכיות את השבלי והתיקון הוא שימית את
האומר זה"ם היא אמות ע"ד אם יהיה ימות ועי"ד
זאת התורה אדם כי ימות באוהל וכבר אמרנו שאחיזת
הכח הבהמי הוא סיבה להתנגדות הכח השכלי עד
שיהיה שלם בעיוני המלהים : ב משה אחר וכנויש
הם לא תרגיע על רוגזי אחר הממון שאין לשם

תקנה ומנוחה לעולם כמ"ש בשפור נודדת וגו' : בא
ירמיה ובעלה לאמור שים תקנה לזה בזכירת השבר
של העולם הבא שנאמר הלוך ולהגיע ישראל וכבר
האריכנו לדבר מביאור מאמר זה בדרשות של רחם השנה
במאמר קל"ז ע"ש : ג משה אחר ויבטן ישראל בשת בדד
עין יעקב זהו כנגד החטא הנגלה בכח היקר הרע
בחטא הגלוה והלשון הרע לכך אמר שלא יהיו בשלוה
עד שיהיה כל אחד בשות מחבירו מריב לשונות
ויהיה שלם בתדת העולם שהיא עין יעקב בשקר
זה החולך בשנות אחר הגדול וממילא אין
תקנה חם ושלום להיפוכו : עד שבא עמום
ומצא תקנה לשניהם וזהו התורה וזכירת מיעוט
ערכו זה"ם מי יקום יעקב כי קטן הוא היינו זכירת
קטנות ערכו זהו הקומתו ואחר ניחם ה' על זאת היינו
זאת התורה וזהו החיקון השני : ד משה אחר ואבדתם
בגוים פירש"י מלד שהחיו פזורים החיו לאודים והפיזור
הוא בשלש פירוד הלבבות שבינינו ומלד זה אין מעורר
ומוכיח ומלד העלה המעיר צריך כל אחד זירוז
מזולתו ואיננו : בא יעשיר וביטל גזירה זו לומד שים
לשניהם תקנה והוא בשמעם קול הסופר בדתם השנה
וכן ביום כיפורים בשנת היובל והסופר בא להחריד
ולזרז הבריות על התשובה לאחר הקיצו יראי תרדימות
הזמן המוכתים האחת בהבלי העולם גם הוא סיבה
להקהיל את הקהל שיהיו בתנודה אחת בדתם השנה
בקול סופר שנאמר ובהקהיל הקהל התקעו וגו' וביום
כיפור מלד התחילה שמבקשים זה מזה וקול סופר
זה בשני ימים אלו בא לכפר על החטא הנעשה בהשמעת
קול בסיפור לשון הרע המסבב כל דברי ביזוי בשבריהם
והוא סיבת פירוד הלבבות מסלא מחלוקות והסופר
בא להקהיל באמור וזה שאמר בא יעשיר ובימל שנאמר
והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים
בארץ אשור וכו' וזה"ם אחת נגיעים היום כיום הזה
כו' פירש"י מלמד שבנפש משה כו' והוא שהקהילה
בתנודה אחת שיהיה להם לב א' לאביהם שבשמים
לעבדו שכם אחד בתכבה : לכך נאמר יגער ה' בך
השטן ובכר אמרנו שנערה זו היא הקול שופר כדאיתא
בדרשות של רחם השנה והשטן הוא יצר הרע המסבב
דברי עוונות בלבו התלויות בלשון תעש"י אתין לחדם
מהם שום הגלה ובקול שופר ברחם השנה וביום כפור
נדחה השטן מלד השלום המתווך בישראל בשני ימים
אלו : וכן מצינו בישעיה שנאמר בשופר הרם קולך
וגומר ואחר כך מוכיחם לאמור הן לריב ומצה תלחמו
הוכה בדבריו אלה שקולך זה דומה לקול השופר שבא
לזרז על השלום וביטול המצה ומביאם כך בקולך זה
תוכיחם על מציאת המצה ומביאה שביניהם ותזרזם
על מציאת השלום כי אין לך כלי מחזיק ברכה ואין
כמו השלום וזהו שאמרנו בחודש השביי שלשה ימים
טובים המוכיח על השלום ושם רחם השנה יום כפור
וסוכות שנאמר ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם
יחד וגו' : א ברחם השנה כבר אמרנו שהשופר סיבת
השלום זה"ם ויהי בישורון מלך כי ביום זה יפד ה'
למלך על כל הארץ כמבואר במאמר י"ד : ב ביום
כפור ג"כ השלום מתווך בישראל זה"ם בישורון מלך
וגומר כי ביום זה תומרים ברוך שם כבוד מלכותו

בקול רם מאחר שהוא ביום זה כמלאכים שבשלום ביניהם שנאמר עושה שלום במרומיו וגומר · ג בחג הסוכות השלום מתווך כמ"ם ויהי בשלם סוכו ותגודת שלשה מיניה יוכיח בדבר שבארנו יפה במאמר קנ"ב ע"ש · זה"ש ויהי ביעורון מלך ע"ד מרז"ל אחל שם שמים על הסוכה כמו שבארנו הכל יפה במאמר קנ"ב קנ"ד ע"ש סימן לדבר שכת כ"ת הקיעה ביסוד סוכה וזהו סוד פריסת סוכת שלומו וק"ל · ולפי שכל המעלות הללו יכול המשכיל ללמוד ממהות היום בד' דרכיה שהזכרנו ע"כ מצינו במפרשים שהציב ללמוד עיבור היום ולסוף מסיק היום שם בקולו השמעו והיינו שם תלמדו ד' בחינות הללו מן היום וזהו שמסיק בפרק חלק במעשה דרבי יהושע בן לוי שאחל למלילו חימת חמת מביאת למר ליה זיל שיילי לדידיה והיכא יתיב שפחתא דרומת ומתי סימנין יתיב בין עניי סובלי חלשים וכולן שרי ומסירי בחד זימנא ומיהו שרי חד ומסיר חד למר דילמא מבעיא ליה למיעבד ולסוף מסיק שבאלו לימתי יבא והציב היום על דרך היום שם בקולו השמעו · ומאחר שהוא קצי שהבנה כפשוטו וכפי הנראה שכולו נאמר בדרך מידה קבוצה ורמז למדות רשות המלויות ביניהן המעוכבות ביחת המשיח ורמז מקום מלישתו דהיינו סופו להיות מלוי בזכות לומדי התורה מתוך דוחק וזה"ש היכא יתיב ר"ל מקום המדרינה הגדולה שבכולם המסובבת ביחתו והציב לפיחתא דרומי ר"ל בעשרי בתי מדרשות שלומדים שם התורה שנאמר שם ברלשם מרומים הקבה זה"ש דרומי ומתי סימנין בחיזו מעשים טובים יהיה מצויין ומזומן עד שיבא בדור שיהיו חליין · הציב יתיב בין עניים סובלי מולשים כד"ת שמכון את דלת ופשל רוח ולהמיות לב נדכאים והיינו עניים המפלים ומוכלי חולי הגלות הנדכאים לא כחותן המנקשים שרכות גבלות ואין רוחן לסבול השעבוד · כולהו שרי ומסיר בחד זימנא כו' יאמר שמדה מחת שמוחה מכולם והיא המנופה שהמוך מצד עצמו הינו במעמד מחד עד שבר תוסר ומסיר לחדם מחד וזהו שבפניו מתיר לו כל מעשיו ומחניף לרשע לאמר לדיק אתה ולא שעלה מון ובלא בפניו הוא תוסר כל מעשיו ומדבר שרה עליו עד שפניו מהשפיכים לכמה גוונים ומינים שהקדוש ברוך הוא מרחיק מדה זו מאוד מאוד יותר מכל המדות הרעות כמ"ם בירמיה בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים תרבו העל אלה לא תפקוד בם נאם ה' אם בגוי כזה לא תתנקם נפשי וזהו שאמר שהוא בעצמו הינו מתאחד אין יתאחד עם זולתו וזהו שאמר ויהיו שרי חד וססיר חד רצה לומר לא כן דרכי השלימים שלחדם ה' הקולך בדרך טובה תורנו יתיר ולרשע יאסור לו מעשה טוב יתיר ורע יאסור לאחר דילמא מבעיא ליה מיעבד רצה לומר שלא יעשה מדה זו ביחתו ולסוף מסיק היום יבא רמז שיבא לו בדור שכולו זכאי לו כולו חייב כי הלילה והיום כאחד נקראו יום שלם כמ"ם ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ונאמר כאן שהיום ים גו שני חלקים אחד מאפיל ואחד מאיר וביו כל אחד אין שום עירוב מהביאו כי הלילה כולה אפילה והיום כולו אור ורמז בזה לדור שכולם חייב שכולם חולכים חשכים ואין נוגה להם או לדור שכולו זכאי וכולם מוחרים לכו ונלכה באור ה' · וזה ממש דוגמת אומרו שרי חד ומסיר חד כלי השעובות וק"ל · גם רמז בחתרו היום לחרבע סיבות שהזכרנו המסבבים הגאולה והחיים כמ"ם אחם נלבים היום כהיום הזה וזה"ש ואחם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום וכמ"ש

ראה נחתי לפניך היום את החיים :

דרך אחר בכל המאמרים המזכירים על פי הפעה

זו וזה הוא · א מן הכח השכלי נמשכו החמאים התלויים במציאת האל יחבדך ותקנתו זכירת מה מדיר שמך כלאמר תיקון זה במחשבה אחת התיקון במעשה הוא עיוני החומר כי הוא דוממות השכל כמזכר בדבר הרחמן ועל זה נאמר כי לא ירחני אדם ויחי ודרשו רז"ל אבל כופה הוא בחיחתו ולאו דוקא חיחה ממש אלא מיחת החומר ותו ירחה בעין שכלו במציאותו יתבדך · וזה"ש נפה לירחה ע"ד לירחה את הפח הנכבד ונו' והסתכלות זה נוגה אלא יחום על החומר ויבא לעזרתו ע"ד ירחם ה' תוסיף ימים ובכל מבואר יפה בדרך הרחמן · וזה"ש סמוכות לגיפורי ע"ד שמאחר לעוף ולמרוד כו' ותקנתו סור מרע ועשה טוב כמזכר בדרך הרחמן · ב הפח החיוני הוא הכופף אחר הכבוד והממון ותקנתו זכירת מה ה' שואל מעמך דהיינו קלות המשא כי בזכרו שהממון והכבוד הם קצי ההבנה כמודע ל כל רודפי אחר הממון כל התלוה אחר מנחה כל מבקשיו וכמו כן הכבוד תלוי בזולתו משא"כ בעשיית המצות שהם קלות ההבנה ואינן תלויות בזולתו כלל כמ"ש כי קרוב אליך הדבר בפיך ובלבבך לעשותו וזכירה זו מועלת לו לבחור בטוב ומצות ברע לגודל קושי הבנתו · וזהו אומרו נפה למצות כמזכר בדרך הרחמן ר"ל נפה למצות, ותבחון קלותם כי הם קלי ההבנה כאמור · וזה"ש מצותיו לגיפורי ע"ד אל תיגע להעשיר כי עשה יעשה לו כנפים וגו' · ג הכח הבהמי חינו נכסף כי אם למאכל ומשתה ויחר הנאות והחמדות המוגעים תכף ומיד · ותקנתו זכירת מה רב טובך כי בזכרו חמדות העה"ב יחמם בחמדות אלו כי יפה שעה אחת קודם רוח בעוה"ב מכל חיי העול' הזה וזה"ש נפה ליסורין דהיינו סיסורין והחולאים הבאים על האדם מרוב מאכל ומשתה ומשגל וכיוצא בהם וזהו אומרו סמוכות לגיפורי ע"ד שנאמר כשבר יעום עלי אוכל . וכן רוב הגיפרים נתפסים על מכילתם כמו שאמר כי חגם מזורה הרשע בעיני כל בעל כנף וזה נאמר על החטים שעושים להם . ד כח התשוקה הרע בהחלב הוא המסיתו בחטא הלשון ודבכי היונה שהין לאדם שום הנאה מהם · ותקנתו זכירת מה לחנם כי מזכרנו כי בזכרו שחיתת עכבו לא ידבר שרה על זולתו ולא יאלה מדון בזולתו כי יבא הזמן שהכל שוה ברם כלהך בקטן כגדול · ואומרו נפה לחכמה ע"ד מרז"ל שרשותה הלשון הרע היא התורה שנאמר מרפא לשון עץ חיים וכתיב וכל נתיבותיה שלום וזה הפך המריבה הנמשך מן הלשון כנודע · וזהו אומרו סמוכות לגיפורי היינו הלרעת הבא על לשון הרע שהביאו לפניה כמזכר בדרך הרחמן · ובהעשה זו מבואר מאמר הכוכל כמזכר בדרך הרחמן · ומרז"ל נפה לחכמה לירחה ליסורין למצות נחבאר גם כן קצת

סמוך

פמוך לענין הדרך הרחמנן · לך במאמר ד' גזירות גזר מפה כו' הוכרחתי להוסיף ולפרוט קצת מפירוש רחמנן · א מפה גזר פוקד עון אבות וגו' וזה בהרגו כבר שהוא קלי על המעת הנחלה בכח השכלי · בח יחזקאל ובפולה לאמר הנפש החוטאת היא תמות וע"ד כי לא ירחני האדם ומי אבל רוחה הוא במיתתו ואז לא יפח הבן עון האב כי יגלל מעון זה · ב מפה גזר לומר ובגויים ההם לא תרגיע וזה נאמר על מאספי הממון וכודפי הכבוד שבעולם אין להם מנוחה כי אוהב כסף לא יפבע כסף וכודף הכבוד לא יבח לפוף מבוקשו לעולם כי תמיד ימלח בעולם ובבדים ממנו וזה שאמר ובגויים ההם לא תרגיע ולא תמלח מנוח לכף כרגיל ונתן ה' לך לב רגז וכליון עינים כנגד הממון אמר כליון עינים כי עיני האדם לא תשבענה והלב רגז הוא כנגד רודפי הכבוד שהוא להם למקנח ובעם כשירחה בעולם ובבדים ממנו · בח ירמיה ובפולה לאמר הלוך להרגיעו ישראל וזה שאמר כה אמר ה' מלא חן במדבר עם שרידי חרב ומהו החן שמלאו ישראל במדבר היינו התורה והמלוה שנאמר כי לויח חן הם וחזר ופירש מהות החן והוא שנתן להם מנוח שהם קלות העשיה ותן בעשיקם שום ליאות ויגיעה רבה כמו שאמר אשר אמר אליהם זאת המנוחה הניחו לעיף ולזה אבו שמוע זהו שאמר כאן הלוך להרגיעו ישראל · ג מפה גזר לאמר ויבכון ישראל בפח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש זה נאמר על הנחלה בכח הבחמי והוא רוב מאכל ומשתה וזהו שאמר ויבכו ישראל בפח בכיהו עין יעקב דווקא בפח במדת ההסתפקות ולא ביקש כי אם לחם לאכול ובגד ללבוש כדי לנכו ולא יותר זה שאמר אל ארץ דגן ותירוש כי' דווקא ההכרח ולא יותר כי בזה היה יעקב נבדל מן עשו שאמר הלעיטני וגו' שפוך הרבה לתוכה ויעקב לא בקש כ"א כדי נרכו מחמת היותו איש תם יושב אוהלים ועוסק בתורה וכך דרכה של תורה שם במלא תאכל כו' וממילא נשמע שאם לא יהיה כיעקב אין לו תקנה · בח עמוס ובפולה שנאמר הרחמי ה' והנה קורא לביב בחם ה' כ"ל הקב"ה יביב עמהם על דבר רדיפת התלות שהם הבבעי סורפס בדרך שפרפתי בדרשות מג הפסח במאמר כ"ח על פסוק והנותר ממנו באש תשרופו והזכיר זה הענין ברחם העניו באמרו הנותנים במזרקי יין וגומר וידוע שרוב השתייה לולא שם השבעי שורפו לא היה אדם יכול להרבות בשתייה כל כך כמנהג השיכורים והענין הוא כמי שעסוק מיס על אבן או בגזל מלובן בחם זה שאמר קורא לביב בחם על דבר שריפת החם כאמור תאכל אח תהום רבה ואכלה את החלק לדופס אדם כנגד אדם בחם · ואומר אחל נא מי יקוס יעקב כי קטן הוא יאמר אחל נא מהשתה זו כי ים לא לאקן אלא מכשילה זו שתתה ידם בזכירת תקופת יעקב אחרי נפלו ביום המות לעולם הבא כמ"ש יחיו מתיך נבלתי יקומון וה"ם מי יקום לעולם הבא יעקב ולא לומה אחרת (עודני כוכבים) כי קטון הוא ר"ל שבעוה"ז הקטין עצמו לבלתי היות לו נפש רחבה מלד זכירת יום התקומה וק"ל · ד מפה גזר לומר ואבדתם גויים פירש"י כשתהיו פזורים תהיו אבודים ר"ל כשיהיה פזור ביניהם מלד פירוד הלבבות אז תהיו אבודים ואין הקנה ח"ו בח יפעיה ובפולה שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וגומר וכבר אמרנו שהשופר סיבה להקהיל את העם שיהיו בלגודה אחת · מכל הדרושים האלו נתבאר שהשופר סיבת החייס בזה ובבא · לעולם הבא יחיו המתים בקול שופר ובזכות הענה ג"כ בזכות השופר יחיו כל הכתוב בספר לחיים · אכי"ר :

שיר מיוסר על שבח המחבר

א רוחת ירק ואהבה שם על כל פשעים כסות עני
פ ריי מחרוץ ומהון אדם יקר כי ממנו תוצאות מקור חי
ר ש הולך בתומו ומלא כריסו להיות בקרבו תורת ה' בתוך מע
י לד מסבן והכם משלך ממון חסר היושבים בין תנור לכיר
כ עט בצדקה אשר היה לפני ויפרוץ לרוב כי לתושיה כפל

הטיבה ה' ל

ב רע ורע בטוב לא יחליף ולא ימיר כי בו נכונו שד
ים
טוב נ קלה ועבד לו ויט שכמו לעבוד ולמשא להיות לזולתו לעינ ולישרים בלבותם
מ לא כף נחת לימוד קב ונקי ואם מעט הוא ממלא חפנ
ה ארץ תאכלו ופריי מתוק לחיך עת כי תבא בעדי עדי
ח אות עינים בתורה וחכמה מהלך נפש אחר מגד שמ
ר אשית דבר ואחריות בעזר האל יתי כי גמר עלי פעמ

א יש חונן ומלוה בלוית חן וכבוד ערב ובקר וצהר
ה דבר אשר דבר ה' ליתן למושל ברוח יראת ה' פי שנ
ר יח שמני העולה על כל המשקים אם תשכבון בין שפת
נ פש רעבה אשר מלאו לבו לקוטו שושנים מעוללות אפר

חלק ראשון
במוסר תדיר לכל יום

א ת"ל מעשה במוגזז המלך שגזזו תורכותיו כו' :
ב שם שבמים הנאמרים בפסוק תורת ה' תמימה :
ג מרז"ל זקני תלמידי חכמים מוסיפין והולכין :
ד אמרי ילדותינו שלא נישמה את זקנותינו כו' :
ה ו משל להמהלך במישון לילה ואפלה הזכיר נ' מיני חשך:
ז שחכמתו מרובה ממעשיו כו' :
ח ביותר פרשה כי תצור אל עיר ימים רבים :
ט דורות רשעונים עשו תורתן קצב ומלאכתן ערמי כו' :
י שלימות המרגלים משל לשלימות האדם לעולם הזה :
יא משני מה נברא האדם בע"ש:
יב מדרש רז"ל לא ממונא וממעשר יכבר כולו בקיון הממון :
יג אדם הראשון קרח בעשיריות למה דווקא בשעה זו :
יד מעשה בחוני שהיה יתן פ' שנין כו' :
טו ביטול דיעות הפתאים העוזבי' לחכמים תילם :
טז שם שמרו לך ילדיה בנה וזקניה שתור תשתור כו' :
יז משל שלמה על כ' לחכימין במדרש :
יח מרז"ל לין האדם בשבר מן העולם וחני תחותו בידו :
יט במדרש תלוקת קין והבל במטלטלין וקרקעות :
כ ביותר פרשת המרגלים שנאת יהושע :
כא יגיע ד' מחריש לשליחות האדי לשה"ז ושוד גדול בתה שתמו תומרים מציב הרוח בימות החורף בתרנות תלו ופעם שהעולם הזה משל בקיץ :

הלק שני בפסח

כב שנשיל תרשעה דברים שגלו תבותיהו ממצרים. ושם מבואר תרז"ל לתם קרויין תדם :
כג בזמן שנשלום בישראל תפי' עובדין. ע"ג הנה להם :
כד כל מהלוקת שהיה לשם שמים סופה להתקיים :
כה סוד המקוה של יעקב :
כו הנהרך לבריות פניו מתהפכים לכמה גוונים :
כז תבת שתול לומר רעתי לתר הצבי במערה ונשקע עד תומתו בגלגל עינו של תבשלוש :
כח סוד המרתה תשר רתה תברה' בין הבתרים :
כט תחת שלש רגזה תרץ וגומר : ל תמר רבי יוסי נכנסתי לחורבות ירושלים כו' :
לא תר"י לת היה ערוך להתחיל התורה תלת מהחודש הזה לכם :
לב משל למלכשהיו לו שני מניסין :
לג תין יו תלת יריחו מיד ולדורות:
לד גדול הנהנה מיגיע כפיו יותר מירא תלהים :
לה היום לעשותם ולת למחר :
לו דרום לפרשה מצורע כשתל בשב' הגדול :
לז דרוש לפרשה תחרי מות כשתל בשבת הגדול :
לח שמך לכל דיני השנה תפרשה שתל בשבת הגדול :
לט תרז"ל סומא בתחת מעיניו פעור תן הרתיה :
מ משל של ב' תרישן בתדרש :
מא ג' פעמים תכין בתסורת :
מב שוחלין בהלכות פסח קודש פסח שלשים יום :
מג ג' פעמים שמור בתסורת :
מד ג' מועדים כנגד ג' זמניס וג' מעשים של תדם :
מה שלשה פעמים ועשה ר"ע בתסורה :
מו תרז"ל תן חלק לשבעה תלו ז' ימי השנה כו' :
מז טעם לשלשה ספרים שתיבר שלמה :
מח תדרש על תלכות ישראל שנאמרו לשבעה :
מט שוד דוד תמר ט"ו שיר המעלות ותחתיה לתהום :
נ ט"ז מעלות שבתורה :
נא שלשה פעמים ה"ת בתסורת :
נב משה היה מתקשה בתרגשה דברים :
נג פני משה כפני חמה כו' :
נד תרז"ל במדרש דרך כדי ליגשן כו' :
נה תרז"ל ופועלים יכשלו בם משל לשניים שלנו תת פשתיהם :
נו תין גת תלת נקשה שלת יתמר תומו נדיק כו' :
נז וכשה תאכלו תומו מכתן להולכי דרכיס שיהיו מזומנים :
נח ביתור פרשה שה לבית תבות בדרך ת' :
נט הפסח היו נתכל תלת בלילה :
ס עין קשיר הפלה ועשם לשה"נ:
סא ביתור פרשה שה לבית תבות בדרך ב' :
סב סוד חמשה גתולים שנזכרו בפרשה בשר :
סג סוד ברית בין הבתרים ועין הביתור בד' דרכים :
סד ד' פעמים לרע נקוד שתח בתסורה :
סה ענין יסיבת הסנהדרין תל המזבח וסמיכות המשפטים לפסוק תשר לת תעלה ערוכך ומיעוי תדיוניס :
סו ג' לת התחיו בשלושן עד שם שעות :
סז סוד ל' תנות לתר חנות בערב שפת וסוד ל' תכות במלרים בתני הליל. ע"ל ויבתר תושסבתוך:
סח בתתן תורה תזר הקב"ה על כל התומות כו' :
סט ויקח לו לת כל אלה בתדרש הלאה לו שהדרין :
ע כל כלה שעיניה יפות כו' :
עא בזכות תרבעה דברים נגאלו תבותיהו ממצרים :
עב תחד רתה הלבנה רתפה דומה לשבע ותחזיו כנדי כו' :
עג תעשה בתי' שתכל פשחים ביהושע' שפו לי תתיה כו' :
עד סוד תרבע כוסות לתומות ול' תנות בפסח ותרז"ל עליו שרי תיסים עליהם תבעי ליה :
עה ביתור נוסח תה נשתנה על הגלות :
עו סוד ה' תותיות כפולות בתלף כי"ת כנגד ה' נתולות :
עז ה' פעמים נו בתורה התורה על הזיבות :
עח ה' בתרי נפשי שתמר דוד :
עט טעם שפרט שה' תכות דווקא שלח שלטו ביתרתל :
פ סוד תרז"ל ה' עלין בפניה :
פא תרז"ל למה נקרתו יתרתל עזים :
פב סוד כ"ף כפופה גדולה וכ"ף פשוטה גדולה בתסורת :
פג ה' פעמים ויתכל בתסורת

כנגד ה' תכילות בפסח :
פד כל המיתים המזכרין מבותרין
בדרך שני :
פה טעם לפתח הגדול שתל דוקא
בפרשת צו ולו בפרשת מצורע
בפתח ה"ם ולו ה"ת מעוברת ע"ד
ה' זאת תורת בפרשת צו וה' זאת
תורת בפרשת מצורע ובפר' תהרי
מות ה' דיעות בתפת בני אהרן :
פו מבול שבלה את הכל שבלבל
את הכל כו' ופעם שרוב דינו
של הקב"ה במים :
פז רק לשפף מים רבים וגומר
פליני זזה ה' למוצאים :
פח ההוא נגרת דהוה לרי חיפא
לפסחא ונתלקו לו המים :
פט סוד תרז"ל לתן ביעור תמץ
תלת שריפה כו' :
צ סתיכות תלהי תפכה שתא המצו':
צא סוד ד' מיני ביעור שתמרו
רז"ל כנגד ד' יסודות :
צב לפת מצות פליני בו ה'
תמוצים כו' מבותר בדרך שני:
צג פסחים ולא תלת יחלה בביעור
תורה כו' :
צד ביאור תרז"ל תור לי"ד בודקין
את התמץ כו' :
צה פלוגתת דרבי ורבנן בדין
הבעלה :
צו ד' מיני ביעור כנגד תרבעה
כיסות :
צז בגמ' ג' דיעות למה נקרת
לתם עוני :
צח תכילת התדם בעה"ז בתה
בשלשה דרכים :
צט ביאו' טוסת תת לחמת עני כו':
ק פנים לכתן ולכתן תם תמלה
בשתים לעילוי תו לנרעון :
קא סוד ד' כוסות וד' פרשיות :
קב ביאור כל פרטי הסדר ג'
מנות וג' סיבולים ותפיקומן :
קג קדם ורחץ ותרז"ל יפתה ויפול
ידיו :
קד בתור הפרשיות המדברים
מענין תג הפסח :
קה ס' לא ילין ולא תוזבו על תמץ:
קו והניף את העומר כיצד היה
מניפו כו' :

בסוד הספירה

קז מהתל תרתם בקמה תל תקני
בקמה תלת בקומה ' ובשבת י"ג
נסות בעומר :
קח תרז"ל ותס ככה את עושה
לי שתתם כתו של תצה :
קט ד' פעמים ולתם ביום פסוק
בתסורה :

לחג השבועות

קי תרז"ל עליונים ירדו ותתחתונים
עלו בתתן תורה :
קיא בתדר' אתר הב"ה בה לתת
היתה לי ותסרתיה לכם כו' :
קיב ג' פעמים כתתה בתסורה :
קיג על ג' דברי העולם עומד כו':
קיד ביאור נתה בפשוק תל
יתהלל תכם בהתתו :
קטו תצה קיבל תורה תסיני כו' :
קטז תרז"ל תתרו התלתים
בתתן תורה תה לתוש כו' :
קיז ולא יכול תצה לבא ובו' ותרז"ל
ז' ימים סביב תתן יטרתל :
קיח סוד ס' ויסע תלתך התלהים
ג' הליכו' ותצל לב' עבדים כו' :
קיט עליה לתרום סביה שבי כו':
קכ לתתרו התומות לכבוד עתמו
הוא דורש כו' :
קכא וה' הולך לפניהם הוא וב"ד:
קכב סוד הסקליס שנתקצה בהס
תצה :
קכג תרז"ל תכל תיבור ודיבור
נתתלת העולם בשתים :
קכד ג' תתמרים של ריב"ל
התדברים בת"ת תבותרים
בדרך תחד :
קכה תס התנוח קלוח תשתעון כו':
קכו סוד ד' דגליס של תעלה
שרתו בהר סיני כו' :
קכז במדרש תדם לוקח תפץ תוכר
עצל ולוקח שתת כו' :
קכח סוד ד' תעלות בסולם וד'
תעלות בתלק וד' יסודות :
קכט התסגלן יהן עיניו למעה
ולבו למעלה :
קל ביאור סדר הדגליס ומעט
תביתן בסדר זה :
קלא תרז"ל בקדימה נעשה לנשמע
יפתה בה קול תי גלה רזי כו' :
קלב העוסק בתורה לשתה זוכה
לדברים הרבה כו' :
קלג תרז"ל לפי שתינתברכין בתור':
קלד תרז"ל תין ברכה תניה כי
תס בדבר השתוי :
קלה תצל נפלא על תעלת הדיבור
לבני כוסות כו' :
קלו גר תנכי בתרץ תצל לתלך
עת לו תוגר :
קלז במדרש נעשה ונשתע תצל
לבני כוסות כו' :
קלח ה' פעתים ודבר בתסורת
כנגד ה' תיני דיבור :
קלט טעם להעלם יום תתן תורה:
קת טעם לנוהגין ליתן ס"ת
תדתה לכ"ה ביום תתן תורה
וביאור תרז"ל תע"פ שהניחו לו
תבותיו ס"ת תנוה לכתוב תצלו :
קתא תדתה לה' בשבועתיכ' ס"ת
חלב דרש נתה על ר"ת זה :
קתב סוד תעשה לתס הפנים
שהיו תסיקין תבתוץ כו' :
קתג תרז"ל שכפה עליהם הר
כגיגית :
קתד ענין תם כנסים לתחד דומה
ללותות שהיו שתה טפתים :
קתה טעם לתגילת רות בתג זה :
קתו לתר הקדוש ב"ה לתבותם
בניך כו' :
קתז תרז"ל לתבותם ביתר לו
העבדות :

לחג הסוכות

קתח וכי רתצון הוא תלת רתצון
לתשכון עוונת :
קתט תתיבות שיהת הכתם ביתני'
לפסוק וסוכה תהי' לצל יומם
ותצל נפלא על הסוכה והלובב :
קנ ביאור לתרו תל הלחוני
שתני שתכתוכת כו' :
קנא ביאור נתה על תרז"ל תיזו
עשיר השתח בחלקו :
קנב תקרה שים עליה תעזיבה
פסולה לסוכה :
קנג תתר הקב"ה תנוה קלה יש
לי וסוכה שתה כו' :
קנד תרז"ל שם שתים תל על
הסוכה :
קנה ענין הונתת תתה תגרתיקה
לעתיד היינו סוכה שחפתה
תרובה תצילתה :
קנו סוד ד' ענינים של תדבר
והם סוכות של תדבר :
קנז סוכה לתעלה תכ' תתה
פסולה פלוגתת ג' תתוקתי':
קנח סוד ד' דפנות ב' כהלכתן
ובלישים תפילו טפח :
קנט טעם ליסור ביבית דת"י :
קס טעם לתת נתפת טעשה תפה :
קסא סוד שלשה פעתים בסוכות
ב' תסיריס ותחד תלת :
קסב לעתיד הקב"ה תסכך על
רתפס של ישרתל :
קסג במדרש תן חלק לשבעה תלו

ז' ימי החג וגם לשמונה :
קסד משל על שמחת הנוף והשמח בחג הסוכות :
קסה יהוה מלכהם ושמח ממשה וגבה ממלאכי השרת :
קסו תרז"ל מתחלה עוליס ואחר כך יורדים :
קסז במדרש שובע שמחות קרי ביה שבע שמחות :
קסח ביאור פרשת הקהל בחג הסוכות ותרז"ל מנשים ביין:
קסט תרז"ל ד' שלי כנגד ד' שלך אם לחתה משמח ד' שלי כו':
קע סוד ת' לשבועות זורק ת' ומקבל ת' וד' מיני לולב :
קעא ביאור כל הפרשה בקהלת אם ימלאו העבים גשם כו':
קעב ג' פעמים שמחה בחג זה :
קעג במדרש פרי עץ הדר זה הקב"ה והרכה מדרשים על מרגע מינים :
קעד סוד מיעוט פרי החג והוספת גר תנוכה וסוד דו פרצופים ביניהם :
קעה עץ פרי פיהיה פעם העץ כשעם הפרי :
קעו ביאור נאה בפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד :
קעז נעימות בימיך נעמ זה הגולב :
קעח מחיתה ג' רגלים על דרך המאמר מפני מה אמרה תורה להביא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת ונסוך המים בחג ושלשה פעמים ועשה במסורת :

לראש השנה

קעט רמז מפרשת נצבים על רחם השנה ויום הדין :
קפ רמז מפרשת וילך על רחם השנה ועל יום כיפורים :
קפא רמז מס' המזיקו על יו"כ :
קפב ענין סמיכות נצבים לוילך קודם ר"ה מון מב"ג המלך:
קפג בזאת יבא אל הקודש כו' ושעם לא אל"ו רחם :
קפד במדרש בה' דברים ידע משה לומתי יום כו' :
קפה רז"ל נתנו ה' סימנים לזמן קריאת שמע של שחרית :
קפו ה' מצות שקולים בכל התורה :
קפז ה' זמנים קדושים בשנה כו':
קפח ה' כוונות לקול השופר :
קפט במדרש ד' דברים הם סיבה

רכא טעם להעלם יום דין זה בתורה וג' ענינים דוממתו:
רכב ג' זמנים לדין ובמפרש ג' פעמים העלם חסר ו"ו :
רכג פעם לקרי' העקידה בר"ה :
רכד תרז"ל עתן המעורכה תון שום רוח מזיזו :
רכה ביאור קרבנות יום זה ומו' מקדים רחמים לרוגז :
רכו תרז"ל ויחיד אימת בי' ימי תשובה שבין ר"ה ליו"כ :
רכז ביאור ענין הניצי לך ניצים דרוש נאה על התשובה :
רכח בחזרתו פרע הקפותיו רמז לתשובה :
רכט סוד ב' דרכים אחת קדרה ואחת להיסך :
רל שכחי עמך וגו' הרחיני מרחיך וגו' לך לך מארצך וגו' דרוש נאה לשיפנה האדם בכל דרכיו ומעשיו לשמים :
רלא ג' סיבות לכל עון ע"ד סוב מועיל ערב ותרז"ל השתכלו בשמים כו' שמת שינו מדעם :
רלב בישעיה הוי אומרים לרע טוב :
רלג לרשעים נדמה היזר הרע כחוט של עכבים :
רלד ביאור פרשת החזינו על ג' סיבות של החטא :
רלה בתשובה י' נקודות בתורה :
רלו ל' דרכי התשובה כנגד ל' לשונות של תשובה גם בגבים:
רלז ר"ת מילול השם כגון אנא דשקילנא בשברת מעברתא כו' :
רלח ביאור השערת דשבו :
רלט תגורו של עכנאי כל המאמר בפרק הזהב דרוש נאה על התשובה וזה מתימת שער התשובה:

ליום כפור

רמ כל האוכל בשעה בו בלילו התענה בע' ו' ומדרש רז"ל על פסוק זאת תורת העולה היא העולה :
רמא סוד סמיכות פר' עינוי יו"כ לפרשת הקרבנות ובו מבואר סוד הצומות ומה שים בשם :
רמב סוד מעשה החייט שקנה לו בה' זהובים :
רמג העניות מדה טובה לישראל כו' :
רמד ה' דברים נקראו עינוי כו':
רמה תמר שמ"ל ים לך עם

כמלאכי השרת כו' :
רמו סוד הקרי והכתיב בפסוק
אשר לו תומה וביאור כל
הפרשה על י"ב :
רמז תלים ד"ה חן לפס יכולת
לעשות מחיקה :
רמח ד' הגתים השייכין לעזיבת
החמץ :
רמט ענין של נעלך הגאמר במשה
ויהושע :
רנ ויקהל משה פירש"י למחרת
יום כיפור :
רנא לא היו ימים טובים ליסראל
כיום כיפור :
רנב וכן תעשו לדורות אם יאכלו
הכלים הללו :
רנג לקדוש ה' מכוכד זה י"ב כו'
כנגדהו בפסוק נקייה :
רנד מרז"ל ג' תנות הם כו' :
רנה ביאור נוסח פני הלחן אל
עקוד :
רנו מרז"ל עבירות שבין אדם
למקום י"כ מכפר :
רנז בשבמל"ו שמוחרים בקול רם
ביום כיפור :
רנח משה לקריאת דרור בחרן
בי"כ ומדרש רז"ל נשוי משה
בשי"ן :
רנט ה' הוא האלהים ז' פעמים :
ר"ם ו' פסוקים של ה' תיבות בת
כ' תותיות :

ליום השבת

רסא מרז"ל שקולה שבת כנגד כל
התורה :
רסב מעשה ביוסף מוקיר שבת
שקנה בו ומלא מנגליות כו':
רסג המענג השבת נותנין לו
נחלה בלי מנרים :
רסד תמיה שבת לכל נתת בן זוג
ולי לא נתת בן זוג :
רסה פני משה כחמה והיא
החמנעים בתוכיחים ושבת
בחמנע שבוע :
רסו ד' פסוקים לשון הן התורה
על החתדות :
רסז מעשה בקבב שאמר השבת
כו' וסוד שלחן של זהב משוי
י"ו בני אדם רמז לי"ו גבורי
שקורין בתורה :
רסח דליקה מצויה במקום חילול
שבת ושמיתות לא תבערו :
רסט סוד ד' מדרינות בסולם :
רע מרז"ל מתן שכרה של שבת
לא עבידא לגלויי :
רעא מפני מה נברא המאור
בערב שבת כו' :
רעב ג"ו שמיטו יודע עתיו וכנעיו
צריך להוסיף מחול על הקו':
רעג מרז"ל מחד בשבתך לשבתך :
רעד שמעי הזקן היה חוכל כל
ימיו לכבוד השבת :
רעה ג' דברים נברלו בע"ש
בין השמשות :
רעו מרז"ל אין מלכת המשכן
דומה שבת :
רעז שינוי מלבוש ודיבור והילוך
בשבת :
רעח פשיעה בשה נוסלת אחת
מת"ק ממאור עיניו :
רעט סוד ג' סעודות וג' תפלות
של שבת :
רפ תרי משה כנגד זכור ושמור
וג' דרכים בזה ' ג' בדיס
ושני בדיס ובד מ' :
רפא מרז"ל בת מיכה והעמידן
על שלשה ויעשיה על ג'
והנקוק על ו' :
רפב כל עשקה של שבת כפול כו':
רפג מרז"ל זכור ביס ושמור
ביחשה זכור מלפניו וכו' :
רפד ביאור כל מזמור שיר ליום
השבת ' ומרז"ל המספר בין
ישחחת ליוצר אור :
רפה מפניה לגויס משל למלך כו':

לימי חנוכה

רפו מרז"ל למה נסמכה פרשה
המנורה לפ' הנשיאים כו' :
רפז העוקר ע"ע צריך לשרש
ומרז"ל תבא השם והקמת כו':
רפח סוד שך שמן שהיה מונח
בחותמו של כהן גדול :
רפט מזמור שיר חנוכת הבית וגו'
נוסף על הניסים וביאור
פרשת מקן זאת עשו קחו לכם
מזמרת הארץ שקורין בכל הניסים
בשבת של חנוכה :
רצ פלונתת דב"ש וב"ה לם הנרות
מוסיפין או פותחים :
רצא סוד הוספת נרות חנוכה
ומיעוט פרי החג :
רצב יניח פנים לבתן ולבתן שם
הנרות כנגד הנוף הפותח
או כנגד הנשמה המוספת :
רצג הנגיל בשר חנוכה הוויין לו
בניס ת"ח וביאור מאמר
חלהים יחנך בני ופרשת
נחוח זכריה :
רצד ביאור מזמור שיר חנוכת
הבית בדרך אני :
רצה טעם על הנחת הנרות
מבפנים בדוכות הללו :
רצו מאמר התימוקות שאמרה
לבניה כמוהך בכבוה :
רצז תלמיד ותיק היה מפקר
הבתן בק"ן פנים ;
רצח סוד המלחה של זכריה שבחה
מנוחת זהב כלה :

לימי פורים

רצט מרז"ל המן שבשר ומרדכי
מן התורה מניין כו' :
ש ענין שיתוף התהבה עם היהלה
בעבודת השי"ת :
שא ענין ביטול המועדת בימי
התשובות :
שב במדרש כל המועדים בטלים
חוץ מימי הפורים :
שג במדרש אמר שפורים ויו"כ
לעין נבטלים :
שד מר בר' דבניעה יהיב כולה
שבת בתעניתא לבר מפורים
ועצרת וערב יום כיפור :
שה מרז"ל ליהודים היתה אורה
זו תורה כו' :
שו מרז"ל שהקב"ה הקדים שקלי
ישראל לשקלי המן :
שז פירוש נשה על היסוד הגורל
של המן :
שח ביאור על מרבע פרשיות :
שט סדר ההגבת הימים אלו
בשבתה ובמתה :

חלק ג' לנשואי חתנים

שי בגמרא ד' זמנים מוגבלים
לימי הנישואין :
שיא עזרי משם ה' על דרך ומה'
משה מבטלה :
שיב מבל על מרבע זמנים של
נישואין :
שיג כל הנשא משה שהיה
הוגנת כאלו זרע העולם מלא:
שיד מרז"ל אין בודקין מן המוכח
ולמעלה ;
שטו ביאור לאמרו ע"ב יעזב איש
אביו ואמו כו' ' וביאור מרז"ל
כל המגרש אשתו לשונה מזבח
מוריד עליו דמעות :
שטז מרז"ל הגוש' משה לפס ממון:
שיז הגושא משה שהיה הוגנת
הקב"ה רועה כו' ' ושפש

רגיעת העבד עברי בחזון דוקא :
שיח תרז"ל תרבע מפסחות היו בירושלים :
שיט לעת מצוה זו תסה כו' :
שכ הסרוי בלח תסה שרוי בלח עובה בכרכה שמחה תורה שלום כו' . וביאור ח' פעמים ובכר הגמרא במסורת :
שכ א אין הברכה מצויה כי אם בשמוי מן העין זו תסה על דרך ויפל אלהים הרדימה על האדם שלח ירחה כו' :
שכב תרז"ל יבא טוב ויקבל טוב מטוב לעוברים :
שכג לא נאמר כי טוב בשני שבו בגבית המחלוקת :
שכד מי שאין לו תסה תינו נקרא אדם כו' :
שכה והיה כשבתו על כסא ר"ח בכף סוס תסה :
שכו תרז"ל מצא לו מוצא :
שכז תרז"ל בעל התכידה מחזר אחר תכידתו :
שכח מי שתינו משמת החתן עובר בה' קולות :
שכט תרז"ל אין אים אלא הקב"ה וישים ה' מיני זיווגים :
של תרז"ל ה' קניניס קנה הקב"ה בעולמו :
שלא הגה הרי מיני אד שמיה שמין ואד שמיה שמחה :
שלב במדרש התסה נמשלה לנפן מה הנפן פריו לברכה אף התסה בן כו' :
שלג כוכב אחד שמו רעה כו' . ועוד דש פסח וד' מילה ע"ד תרז"ל לחוי מוהלת לו שבחת :
שלד חזרע ולא תחזד כו' :
שלה ממחר המוה על רבה בר בר חנה תא ואחוי לך היכא דנקטי תרעא ובקיע :
שלו שמיכות ותסה בכל אלה לא מצאתי לפרשה שלמעלה :
שלז תרז"ל יעקב לא מת מה זרעו בחייס כו' :
שלח תרז"ל מ"ט לא פריס תר סודרא ס"ל דלא נפיבה רמז לחור ע"ד סודרא סוד ה' לירחיו:
שלט האי דמחדדנא מחביבי דמזיעי לרבי מאיר מלמודיו:
שמ נשא תסה בילדותו יפא תסה בזקנותו :
שמא ג' מלילות מלא הקב"ה כו':
שמב כי תהיון לחים ב' נפיס כו':
שמג אמר הקב"ה בא היתה לי כו' וביאור הפ' במשפטים :

ענין סמיכות לחתנים

שמד בענין הסמיכות ובגמרא רבי זירא הוה מיסמר מלסמכיה כו' :
שמה תרז"ל שתשים הסנהדרין אצל המזבח :
שמו תרז"ל מה הרחשונים מסיני אף אנו כן :
שמז וסמך ידו על ראש העולה דרש נאה לסמיכות :
שמח תרז"ל לפני ה' וסמך אין סמיכה בבמה :
שמט זאת תורת העולה תורה אחת לכל העולים :
שנ תרז"ל להאן היה בוש עד שאמר לו קרב אל המזבח :
שנא כל המעמיד דיין שאינו הגון כאלו נטע אשירה ותרז"ל אין סמיכה בח"ל :
שנב תרז"ל הנתמנה פרנס מלמע' נעשה רבע מלמעלה :
שנג תרז"ל כלום אברה אני נותן לכם עבדות אני נותן לכם :
שנד סוד ה' זעירא בויקרא וה' גדולה בתזריע :
שנה ז' והוא במסורת בית פסוק:
שנו נאינה ולאינה בנות ניון בעשרה רמז לסמיכות :
שנז כל המצוות היו כתין כ"י .
שנח תרז"ל נגד אמת לבד אמיה .
שנט תרז"ל לא כחל ולא פרק ולא סרכום כ"ח בסף .
שס תרז"ל כל תן דין שאוכו לנפי שסא שופריה דר' יוחנן דומה לבסא דכספא אני שלבי כו' וסוד פי שנים בני' רב במילותו :
שסב למצא על שונאים השונים רמז לגומדי תורה :
שסג תרז"ל שלחן של ת"ח כ' שליחים מכושה ושלים נלחי:
שסד מעה להרן שלא הועמד בגד הראון ופרח רמז שלפעמים זוכה לסמיכ' מי שאינו גדול בחו' :
שסה המסתכל בג' דבריס שיניו כהות בגעיתי כו' :
שסו מלך ב"ו מקדיש שמו תחילה:

עד כאן בסמיכות

שסז תרז"ל אני תומה זו תורה כו' וע"ד שרוי בלא תומה כו' .
שסח רבי פנחס הוה מזיל לפדיון שבוים כו' .

ענין סמיכות לחתנים

שסט תרז"ל מ"ד תסריכם זורעי על כל מים .
שע ג' פעמים רוגז במסורת .
שעא קשה לזונם כקריעת י"ם :
שעב במדרש הרבה ענייני שלום .
שעג סוד זו פלוסים .
שעד מי שאין לו תסה אינו אדם.
שעה ו' ברכות על כהנים כנגד טובה ברכה שמחה תורה תומה שלום . וג' חילוקים בשלום .
שעו מזמור לתקוך כנגן פוריה כלל כל שסה ברכות :
שעז פעם לאכילת חפיס בחבונה ובשבת שורה .
שעח תרז"ל הת בזיווג רחמן הת בזיווג שני .
שעט אם אין האים מנוקה משון אין אמים בודקין תומה .
שפ תרז"ל קשה לזונם כקריעת יס סוף .
שפא מי שמחה לשמו רחשונה כאלו תרב ב"ה בימיו .
שפב רמז לניסוקין מכל פרשה ופרשה שבתורה מבראשית עד ואת הברכה .
שפג י' פעמים כלה בפסוקים כנגד י' מעלות שבחתן קונה וביאור פרשת ואחתן על הזיווג :

למילה

שפד בחפיס נדרים בחצנה שמונה מלמדים מדבריס בחעלות תחלת המילה כנגד שמונה כוונות שבה :
שפה תרז"ל כל המוסיף גורע ע"ד לא הוסיפו ולא הנרעו:
שפו מצל נפלא על מעל' המיל' :
שפז ביאור כל פרשת המילה שנאמרה לאברהם כלך לך :
שפח המילה שקולה ככל המצות ומל' בן נברא אמר אברהם מהיכן יאמל אם אן האוזן כו' :
שפט תרז"ל לכם לאות ולא לאחרים לאות כו' רמז לדם מילה :
שצ תלמלת מילה לא נתקיימו אמיס כו' ובמלמר אחר אמרו תלמלת מילה לא ברא הקדוש ב"ה אמיס ואחן :
שצא יפר חיוק ותסה תהא שמחל דומה ויחין מקרבת :
שצב אמך מפרשת בראשית עד המילה

המילה ומרז"ל מדם גולד
מהול והיה מוסך בערלתו :
שצג במדרש להם תחבר זו
המילה והתורה :
שצד מרז"ל מה גולד מהול וסוד
המהול והעלם מה :
שצה לך לך הדרך ממעט הכתיב
וממון ושם ויחזרו במילה
ומומרו כיוצ ה"נ מל ומומרו וינדל
הילד וינמל :
שצו וירח • עד שלא נימול
מבראשם היה נופל בפני
הבכיה :
שצז חיי שרה • מעשה לזכרון
שמיש ומדון במילה :
שצח מעשה לשבועה במילה דוקא:
שצט תולדות • מדרש רז"ל על
עשו שלא נימול :
ת ויצא • תסף מלכים את מרפתי
רמז למילה :
תא כיוצר ג' עדרי צאן •
תב וישלח • ענין צליעת ירך
יעקב :
תג וישב • הכר נא למי המחתמת :
תד מקץ • כל אשר יאמר אליכם
יוסף תעשו תפילו להמול :
תה ויגש • גשו אלי ויגשו מרז"ל
הרמה להם שהוא מהול :
תו וימי • שים נא ידך תחת יריכי
ביוסף רמז למילה :
תז שמות • והרת אותו כי זכר
הוא שנולד מהול ג' חנמים :
תח ותרא • ותרא כל מבראשם
כשל שדי רמז למילה וסוד
שם שדי :
תט בא • והיה הדם לכם לאות
רמז לדם מילה :
תי בשלח • במדרש בזכות המילה
נקרע הים :
תיא יתרו • מה שמועה שמע
קריעת ים סוף כו' הכל
רמז למילה :
תיב משפטים ביום השמיני תהנו
לי משל למלך כו' :
תיג תרומה • ג' תרומות רמז
למילה :
תיד תצוה • ציץ ומכפרים רמז
למילה ולא לאורה תני
שריך כו' :
תטו תשא • בראש הוציאם וגו'
היום גלוני תרפת מצרים
רמז למילה :
תטז ויקהל • במדרש תנא למיכה
משה ותכם כו' היינו המיל':

תיז בפקודי המשכן רמז למילה :
תיח בוילקח מדם כי יקריב מכם
רמז לקרבן המילה :
תיט בנו זאת תורת העולה רמז
למילה :
תכ בשמיני מרז"ל יום שמיני
למילואים היה רמז למילה :
תכא שמיני כי מפרים פרסה הוא
גם זה טעם למומאה •
תכב בתזריע סוד שמיכו' המילה
לפרשה הליכה והנגעים :
תכג מרז"ל במעי אמו פיו סתום
ומבחוץ פתוח •
תכד זאת תהיה תורת המצורע
רמז למילה :
תכה בהמרי מות במדרש זאת
יצה להכן בזכות המילה :
תכו בקדושים וערלתם ערלתו
רמז למיל' ומרז"ל שהמילה
היא מקום שעשה פיוסת נאמרה
עליה בפלוגות כו' :
תכז אמור ואמרת ע"ד המדרש
וכו' רמז למילה :
תכח במדרש ר' קדושו בחתחוני'
היינו שבת ומילה :
תכט בהר ועשיתם את חקותי
וגו' רמז למילה ובילוד
הפרשה :
תל כי לי בני ישראל עבדים
שעבי קודם כו' :
תלא שם בחוקותי תלכו רמז
למילה • וזכרתי את בריתי
וגומר :
תלב במדבר המנין רמז למילה •
תלג נשא • סמיכות פרשת סוטה
למיר ומילה :
תלד בהעלותך • מקשה היא עד
יריכה רמז למילה :
תלה כל ס"ה שים בה פ"ה
מוהיות כפר' ויהי נסטוע
מצילין מן הדליקה וזה רמז למילה :
תלו שלח לך • פרשה ניצית ים
בה רמז על המילה כמעשה
של אחז שעשה זוטה ונזכר בציצית
ובילוד יה יושיעך :
תלז קורח • מחלוקת של קורח
שיהא בריח הלוי המילה
וג' פעמים התפלים במסורת :
תלח זאת חקת התורה רמז למילה
משל לחיזוק שעיקר פלטין
המלך :
תלט בלק • במדרש בלעם רמה
המדבר מלא עלוות ונעשה
נחיצת העלה בעפר כי מרפא

המילה ומרז"ל מדם גולד
מהול והיה מוסך בערלתו :
שצג במדרש להם תחבר זו
המילה והתורה :
שצד מרז"ל מה גולד מהול וסוד
המהול והעלם מה :
שצה לך לך הדרך ממעט הכתיב
וממון ושם ויחזרו במילה
ומומרו כיוצ ה"נ מל ומומרו וינדל
הילד וינמל :
שצו וירח • עד שלא נימול
מבראשם היה נופל בפני
הבכיה :
שצז חיי שרה • מעשה לזכרון
שמיש ומדון במילה :
שצח מעשה לשבועה במילה דוקא:
שצט תולדות • מדרש רז"ל על
עשו שלא נימול :
ת ויצא • תסף מלכים את מרפתי
רמז למילה :
תא כיוצר ג' עדרי צאן •
תב וישלח • ענין צליעת ירך
יעקב :
תג וישב • הכר נא למי המחתמת :
תד מקץ • כל אשר יאמר אליכם
יוסף תעשו תפילו להמול :
תה ויגש • גשו אלי ויגשו מרז"ל
הרמה להם שהוא מהול :
תו וימי • שים נא ידך תחת יריכי
ביוסף רמז למילה :
תז שמות • והרת אותו כי זכר
הוא שנולד מהול ג' חנמים :
תח ותרא • ותרא כל מבראשם
כשל שדי רמז למילה וסוד
שם שדי :
תט בא • והיה הדם לכם לאות
רמז לדם מילה :
תי בשלח • במדרש בזכות המילה
נקרע הים :
תיא יתרו • מה שמועה שמע
קריעת ים סוף כו' הכל
רמז למילה :
תיב משפטים ביום השמיני תהנו
לי משל למלך כו' :
תיג תרומה • ג' תרומות רמז
למילה :
תיד תצוה • ציץ ומכפרים רמז
למילה ולא לאורה תני
שריך כו' :
תטו תשא • בראש הוציאם וגו'
היום גלוני תרפת מצרים
רמז למילה :
תטז ויקהל • במדרש תנא למיכה
משה ותכם כו' היינו המיל':

לוריס וגומר :
תמ פתח • הנני נותן לו את
בריתי היינו המילה כי
פתח הוא תליהו :
תמא מצוה • וישלח משה לוחס
ואת פינחס מי שהתחיל
במצוה יגמור רמז למילה :
תמב משני • ממחנים הפסח
יעשו בזכות המילה :
תמג דבריס • מול סוף רמז
למילה ע"ד המסורת :
תמד ואתחנן • לא תוסיפו ולא
תגרעו רמז למילה • וסכ'
אחה החילות :
תמה עקב • ושמר ה' לך את
הבריח רמז למילה :
תמו ראה • את הברכה אשר
תשמעו רמז לזכות המילה
ופרשה כי ירחיב כו' :
תמז שופטים • זרוע לחייס
וקיבה בזכות המילה :
תמח כי תצא • ויזכר כך וגומר
אחרך מילות וזרקס ועניו
המעקה :
תמט כי תבא • ולקחת מראשית
כל פרי האדמה רמז
למילה :
תנ נצבים • לעברך בבריח וגו'
מי יעלה לנו השמימה ר"ת
מילה :
תנא וילך • והפר את בריתי
וגומר רמז למילה :
תנב האזינו • הטל תסכל כמחים:
ברמז למיל' שקבלו בשמח':
תנג וזאת הברכה • ובריתך יצורו
שבת לוי מלו במדבר :
תנד גדולה מילה שהיא דוחה
הנגעים ומעשה בכוכל
שהכרית מלן בעי חיי כו' :
תנה ה' סיני' זאת תורת המצורע
וג' פעמים היא במסורת :
תנו מכירין רבי אלכסנדרי מלן
בעי חיי הרבה שיוויים
רחינו בשני הכרזות הלו של הרובל
ושל רבי אלכסנדרי :
תנז מרז"ל במילה המליך הקב"ה
לאברהם על רמ"ח אבריס :
תנח ויקד חסיה לך על חזניך
וגו' יכול תלויה שלא לחוכו :
תנט שלא פורטוסקרוסים היו
מעשים נחיס של הקב"ה
אל ב' ב"ו :
תס שני מצלים על מעלת המילה
וסולה :

תסא גדולה מילה שדוחה שבת
מפל לשני מצוות כו' :
תסב ד' מצות נקראו תורת שבת
ומילה תורת מועד והפילין :
תסג מזמור לתפף לתוספתו לת
רתינו רמז למילה :
תסד הגהו תוזי דשמעי גדפייהו
חדת דלי לי לתמת כו' :
תסה כל מצוה שקבלו ישראל
בשמחה כו' :
תסו ויצב ישראל בציתים המעין
ההוא היה מגדל נופפים כו' :
תסז דוד רמה עצמו ערום במרחץ
ונתקררה דעתו במילה :
תסח רבינו הקדוש לת נפתחל
במילתו :
תסט גדולה מילה שי"ג בריתות
נכרתו עליה ותרז"ל למר
יפתח לישמעאל בתכר תחד
תהה מירתני וכו' :
תע למנצח על השמיעית ה' תל
נתפך כו' רמז למילה :
תעא למנצח על השמיעית הושיעה
ה' כי גמר חסיד רמז למילה:
תעב ג' מתנות טובות נתן
הקב"ה לישראל ע"י יסורין :
תעג גדולה המילה שלת נתלה
למשה כו' ותרז"ל זכר נת
לעולם שלום בת לעולם כו':
תעד סמך לפעודה שעושין ביום
המילה ופסוק ה"ג תל :
תעה גזכות המילה שוצע נעולם
ולעתיד מיוסף :
תעו גמד' ז' דברים נקראו תק :
תעז ופערה פיה לבלי תק למי
שמעייר תק תחד :
תעח ביתור פ' תם בתקותי :
תעט משה נענש על שנתעסק
במלון המילה :
תפ ביתור שרשת ברית הלוי
שבמלאכי :
תפא מתמר תמוה מתיכה רבתי
בפסוק רבתי עם בתרבעה
שבאו מירושלים לתחינת כו' :
תפב מעשה בר"ת כו' ממרו לו
המלאכי' תן לנו ה' שלשי':
תפג ג"פ פדוה במסורת :
תפד התכ תייב נבנו למולו
ולפדותו :
תפה ג' פדיה במסורת רמז לג'
מיני פדיון :
תפו במדרש טוב ילד מסכן ותכס
זה ילד טוב כו' :
תפז ג' פעמים עם זו במסורת .
זו ני' י"ג :
תפח ביתור פרשת שלם שניס
עבלים רמז לבר מצוה :
תפט מעם ג' לבר מצוה ותרז"ל
עד י"ג שניס תייב לדם
לטפל בגנו כו' רתייה מיכתך :
תצ י"ג שנה ענבו כדרלעומר
וי"ג שנה מרדו :
תצא תרז"ל שלי שלי ושלך
שלך כו' :

חלק רביעי בני עמודים
תורה ועבודה וגמ"ח

תצב השמן תמר לפני הקב"ה
תורה תיכן היא כו' :
תצג תין הגבורה תורה תלת על
נבור תכם עשיר ועניו :
תצד ד' דנריס נקראו תייב כו' :
תצה ד' תסוכים כמתים כו' :
תצו ד' לת נפרשת נפנים וכדרך
כלל נרמזו ד' כתות שתין
התורה מתקיימת נהם והם תרן
תהוס יס לתנדון :
תצז בגמרת הלכות תפילה תנו
למדין מתנה :
תצח תפילה נריכה כוונת הלב
ויבית מפל נפשך :
תצט מעם מיתוך שפתים וסדר
קדימה ותימור נתפילה :
תק עניו נוכה בית הכנסת על
הבתים נוכה נמעלה :
תקא עניו שלת ישמיע קולו
נתפילה כי תם לתזנו :
תקב לעולם יכנס תדם תיעור ב'
פתחים ויתפלל :
תקג תקדומי ותחסוכי לבי
כיבתת כו' :
תקד שוב לכם משכימי קום מתחרי
שבת היינו המקדימין
ומחסיכין לב"ה . וסוד תרז"ל כל
הקובע מקום לתפלתו . מקום
בני' פי לב תוזן :
תקה תחר ה' תלכו תה הוא
מלבים ערומים כו' :
תקו היוס לעשותם ולת למחר
והיה עקב המצות כו' :
תקז מעשה במוכז המלך שבוזז
תולרותיו בשני בנורת :
תקח תכותי נגזו למעשה ותני
נגזתי למעלה :
תקט נדקה תרומם גוי תלו ישראל
ותרז"ל השלתן דומה למזבח:
תקי תרז"ל יותר העני עושה עם
הנעל הבית כו' :
תקיא המהנה ת"ח כתלו הקריב
תמידין :
תקיב תכותי נגזו במקום שהיד
שולטת ותני נגזתי כו' :
תקיג הנותן נדקה תוריכים נופלים
לפניו ויזכה לנתלה כיששכר
ויוסף :
תקיד סוד עפרן תסר וי"ו תרז"ל
עוב ע יז כו' :
תקטו ביתור תלוחותיו של יוסף :
תקטז תכותי נגזו דבר שתינו
עושה פירות כו' וכמדבש
תכריסם נעע פרדם וכו כל
מיני מגדים :
תקיז סוד ד' פתחי' בני' תכריסם:
תקיח תכותי נגזו לתחריט ותני
לעצמי :
תקיט עניו הכליס רקיס של
השומרי רמז נפלא לנדק':
תקכ תכותי נגזו ממון ותני גזתי
נפשות :
תקכא רהיטי ביתו של תדם
מעידין עליו והם העשיים
הרוחניים :
תקכב תמר ירמיה רבים"ע
הכפילם בבני תדם שתינן
הגוונין .
תקכג תכותי נגזו לעה"ז ותני
לעולם הבא .
תקכד בני דבריס נ"ת נדולה
מן הצדקה כו' .
תקכה עין טובה תחד מתרבעים
ביטורי תל עין רעה תם':
תקכו מניין לביקור חולים מן
התורה שנאל ופקודת כל התדם .
תקכז נופל תחד מן ס' בתליין .
תקכח לתברי תשכיל תל דל נדרש
על הביקור חולים .
תקכט תרז"ל שבת היא מלעזוק
ורפואה קרובה לבא .
ועשה הלוית המת וסוד תסרון
הלמד בתלת ספוד ובתלת רקוד
בספר קהלת .
תקל מעשה בפתיהו של רבי"ת
חזי ליפתי דעבדי לי' טולת.
תקלא תייב תדם לברך על הרעה
כמו על הטובה ותרז"ל
שפקולה מיתת הצדיקים כפריפת
בית תלפיהו כו' :
תקלב ביתור קינת דוד על שתול
ויהונתן

ויהונתן ויבין מסל נכבד על
ספירת הצדיקים • ומדרש רז"ל
שמקולה מיתת הצדיקים כנגד ג"ח
קללות וכנגד חורבן בית המקדש •
תקלג ביאור פרשת עגלה ערופה
וסוד הנרמז בה •
תקלד תכלה עגלה שלא עשתה
פירות ותכפרה כו' •
תקלה ויתן לה העגלות שפירש
ממנו כפ' עגלה ערופה •
תקלו תקב"ה אמר פרשת עגלה
ערופה בשם מליעזר •
תקלז ספירת תהלה וסוד שמונה
מספרות שנאמרו למחוקיהם•
תקלח מרז"ל על מרגע דבריס
מחוכות לוקין כו' •
תקלט על משכנות הרועים נדרש
על העדר החכמים •
תקם ביאור מזמור הושיעה ה' כי
גמר חסיד • על ד' דבריס
מחוכות לוקין מכוחר בדרך שני •
תקמא כי אם לשמרו זה ת"ח
שהכל קרוביו כו' •
תקמב מרז"ל הפורענות בא מן
הרשעי' ומתחיל מן הצדיקי'•
תקמג בשבירתו של רבי אמרו
היום בעלה בהוגה •
תקמד סוד מרז"ל יעקב אבינו
לא מת •
תקמה אמור ואמרת כו' למת
מנוה ישמעו כו' :
תקמו סוד מיתת נדב ואביהו
ומרז"ל שהיו גדולים ממשה
ואהרן •
תקמז ההוא כוורא דיתבא ליה
על הגמולה •
תקמח בתוסיה כו' •
תקמט מאמר רז"ל בהרבה נפיס
שנעשו בשבירת הצדיקים•
תקנ מדרינת הגבורות בשבת
ימי המעשה •
תקנ מרז"ל שבחל נמשלו לכוכביס
כו' •
תקנא מי שאינו מספיד רשעי
לקוברו בחייו כו' •
תקנב מרז"ל ג' לבבי ז' להספד
ל' לגיהוץ והספורת •
תקנג מרז"ל חבל על דאבדין ולא
משתכחין •
תקנד הספדת יקרת דחיי לו
דמותת כו' •
תקנה שבור לחוטבי ס"ת שפוריי'
רמז לשמיכות •
תקנו בי' הפכת מספדי למחול לי•
תקנז ביאור לא יבא עוד שמך •
תקנח ביאור מזמור מה ידידות
משכנותיך ה' צבאות וגו'
רמז נפלא על הכוסף של צדיקים
לעולם הבא :
תקנט בשמת בנו של ר"ש בן
עזריה כו' משל למלך
שהפקיד לו המלך פיקדון כו' •
תקס במדר' הג' יפרח רבים אחה
היית מנחם כל בעלי בשלון
כשהיה סומת בא מלכך כו' •
תקסא ניחומי אבלי ציון •
תקסב למרו רז"ל משל להרגנוז
ושעלף המצפים לאורה •
תקסג לימתי אחת מביאת בנפול
חציכה על לימתי כו' •
תקסד שסוקים ביפעיה הבטחות
על הגאולה •
תקסה בימיהם הזה ימים בחים
נאם ה' וגו' •
תקסו בימזקאל קח לך עץ א' וכו' •
תקסז בהשבע ימים רבים ישבו
ישראל אין זבח ומנחה •
תקסח ביחזקאל כתיב ובני ציון
גילו ושמחו וגו' •
תקסט בעמוס כתיב והניעותי
כבל הגוי' אל בית ישראל•
תקע בעובדיה כתיב ובבר ציון
תהיה פליטה וגו' •
תקעא מיכה אמר ויהיה באחרית
הימים נכון יהיה הר ה'•
תקעב נחום אמר הנה על
ההרים רגלי מבשר וגו' •
תקעג חבקוק אמר כי עוד חזון
למועד כי בא יבא וגו' •
תקעד צפניה אמר רני בת ציון
הריעו ישראל וגו' •
תקעה חגי אמר גדול יהיה כבוד
הבית האחרון •
תקעו זכריה אמר גילי מאד
בת ציון •
תקעז מלאכי אמר זכרו תורת
משה עבדי וגו' מכל הנב'
הללו רמיות ברורות על הגאולה
ועל בנין בית המקדש ושם נאומ'
שלמים לאהבי ציון המצפים
תשועת ה' :
תקעח חתימת המיבור במרז"ל
אמרו ישראל משה קצבה
אתה נותן לברכתינו ת"ל זו מעלי
הוא וה' יבדך אחכם כאשר
דבר לכם •

מפתחות הפסוקים

בראשית תחילות שם בריית מכוחר במאמר שע"ב :
ויהי ערב ויהי בקר יום אחד במ' כח :
ויבן ה' את הצלע במ' שפב : ומען הדעת טוב
ודע לא תאכל במא' כח : ברחשית שם בריית ושרשית
להם התרב מכוחר הכל במ' שלב : ויקרא אלהים
לרקיע שמים במ' כד : לא טוב היות האדם לבדו
במ' שפד : ויהיו שניהם ערומים במ' שלט : ע"כ
יעזב איש את אביו ואמו במ' שמו : והכל הביאו גם הוא
מכחורות נאמו במ' תמט : לפתח חטאת רובץ וגו'
במ' עז : בעצבון תאכלנה במ' שמו :
נח את האלהים התהלך נח במ' קיח וכמ' שפב .
תמם עשרה תמה מלמעלה וגו' במ' מט :
והקמותי את בריתי וגו' ושרשת הקשת במ' שלד :
לך לך ואברכה מברכיך וגו' במ' תלח : לך לך
מארצך וממולדתך במ' שלה וכמ' עו וכמ'
קלו : הנה נא ידעתי וגו' כל הספר במ' שפב :
זאת בריתי תשמרו כל הספר מכוחר במאמר
שפז : ויבחר אותם בתוך כל הספר מכוחרת במ'
סג : מלחמת ד' מלכים עם החמשה כל הספר מכוחרת
במ' רז : והחדישה נפלה על מברכם במ' קמז :
ולך למספיע במ' רכז :
ויירא ויגדל הילד ויגמל ויעש מברהם משתה גדול
ביום הגמל במ' שלה וכמ' העד : היש שכח
תשתך במ' שפב : וכן שכוח למען ייטב לי בעבורך
שם : גרש בן האמה הזאת במ' ע' : ויבשכ מברהם
בבוקר ויחבוש את חמורו במ' רג : ויהי כמשתק
בעיני מחניו במ' יח : ויקרא שם המקום ההוא ה'
יראה במ' רח : ובחול תשב על שפת היש במ'
רכד : כי ביצחק יקרא לך זרע במ' קיח :
חיי שרה עפרון חסר וי"ו מכוחר במ' קיד :
לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני במ'
שפב על החתונה : תלחי השמים תשב לקחני וגו'
בית אח ידך וגו' במ' שלו שלח • והוא יושב עם בתר
נחי רועי במ' שפ :

תולדות וידו לומזת בעקב עשו מ' פרשה: בקשתו
את רבקה במ' שפב בחמונה: ת"כ למה
זה חנכי וגו' במ' קמה: ויעקב איש תם וגו' במ'
פרשה וכל הענין מדבר במילה: ועשה לי מטעמים
במ' מג: וכי יעבוד עשיר במ' שיב:

ויצא ופרלה ימה קדמה לפונה וגבנה במ' רסד ומ'
תקיז: ויאמר השלום לו וגו' במ' שפב
בחמונה: והנה סולם מוצב ארלה במ' רסט ובמ'
קסו. חסף את חרפתי במ' ח'. סוד המקומות שהניע
יעקב במ' כד: והנה סלם מוצב ארלה וגו' במ' לט:
ביאור פרשה ג' עדרי צאן במ' תא:

וישלח ויקרא לו אל אלהי במ' רכב: ויצו יעקב
אלם במ' שפב על החמונה: והחליפו
שמלותיכם ונקומה ונעלה במ' רנב: והוא נוטע על
יריכו במ' תא: ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים
במ' תא: ויותר יעקב לבדו וגו' ועינן לגיעת כף
יריכו הכל מבואר במ' חב:

וישב והנה קמה אלומתי וגו' במ' תקטו: הכר
נא למי החומות והפתילים והמטה במ' תג:
ובמ' שפ"ב המדבר בחמונה: מה בצע כי נהרוג
את אחינו במ' תל"ז:

מקץ כל אשר יאמר אליכם יוסף תעשו במ' תד.
ויתן לו את אסנת במ' שפ"ב: ומשם את ארץ
מצרים במ' רפו: קחו מזמרת הארץ וגו' כל הפרשה
מבוארת במ' רסח. ותרב משאת בנימין ממש ידות
ופסוק אלהים יחנך בני מבואר במ' לג ובמ' רנב:

ויגש גשו אלי ויגשו וגו' במ' תה. אלה בני לאה
במ' שפב. וירח את העגלות אשר שלח יוסף
במ' תקלה. כי חועבת מצרים כל רועי צאן
במ' שב:

ויחי הנה בנך יוסף בא אליך וגו' במ' תקכ"ז.
מתה עלי רחל במ' שפב. שים נא ידך תחת
ירכי במ' חו. וירח מחומה כי טוב וגו' במ' קמח.
ובמ' רס"ז. בן ידין עמו במ' לעט. והשב בחיקן
קשתו במ' חו:

שמות ויולך אים מביא לוי במ' שפב. רחה רחיתי
את עני מע' לט. כתאנר יענו לומו כן
יבבה במ' לז. פיחום ורעמסס במ' ל'. על נעליך
מעל רגלך במ' רמח. ותרח לומו כי טוב הוא מע'
תז. ויכיכם על החמור במ' ר"ג: וישימו עליו
שרי מסים במ' עד:

וארא אל אברהם וגו' בחל שדי מבואר במ' תח
במילה. לחות נחשון לו לאשה במ' שפב
בחמונה. לבלתי היות שם עבוד במ' פ'. וממקנה
בני ישראל לא מת א' במ' פ. והחיטה והכוסמת
לא נכו כי אפילות הנה במ' פ':

בא ולכל בני ישראל היה אור במ' פ': מצאו וקחו
וגו' במ' לה. שה לבית אבות במ' שפב. על
הפיסחין: החודש הזה לכם ראש חדשים במ' לח:
ויקחו להם שה לבית אבות כל הפרשה מבוארת
במ' שמח ובמ' שם. והיה הדם לכם לאות ולא
לאחריט לאות במ' תנו:

בשלח פרעה את העם במ' שעז: ויסע מלאך
האלהים וגו' במחנה קיט. פרשת וה' הולך
לפניהם במ' קכח: ה' איש מלחמה ה' שמו במ'
קמה. אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל במ' תנד:
כי אני ה' רופאיך במ' תי. עד אנה מאנתם וגו'
במחנה רסח. לא יסור מטה במחנה ה' במילה.
ימיך ה' תרעץ אויב במחנה קיז. עם זו קניתי במ'
תפז. כי יד על כס יה במחנה תי במילה ובמחנה
מת ובמחנה תקנ. והמים להם חומה במ' שסח.
תכלוהו היום כו' ג' היום מבוארין במחנה רעג:
יתרו ויפמע יתרו מה שעשה אלהים לכו' במ' תיח.
ויקח את ציפורה במחנה שפב. המה
תכי בת אליך בעד הענן במ' רט: מזבח אדמה
תעשה לי כל הפרשה מבוארת במחנה שמה. ויתן שם
ישראל נגד ההר במחנה כב. בכל המקום אשר אזכיר
את שמי ולא תעלה במעלות וגו' במחנה סה. הגבל
ההר במחנה קל: והייתם לי סגולה במ' תיח.

משפטים ואלה המשפטים וגו' במס' סה. אחרה
כסותה וגו' במחנה שפב. לא תגנח
כאחת העבדים במ' קיב. כי יאכור איש את בתו
עד ויעתה תגם הכל מבואר במ' שמב. ורעע אדוניו
את אזנו במחנה קיז. לא תחבל על חמץ ולא ילין
וגו' מבואר במחנה קה. רחמיה ביכורי וגו' לא
תבשל גדי וגו' במ' קמח. ואתבי קודש תהיון לי
במחנה תיב במילה:

תרומה ויקחו לי תרומה במחנה תיב. על המילה
אשת כל איש אשר ידבנו לבו במ' תקכה
ובמ' תי: וכן תעשו לדורות כו' במ' רנב. ובמוכה
תרעשה בניעים במחנה קא ובמ' שה. סוד משכה
המשרה במחנה גג. ושמה כרוב אחד מקלה מזה
במ' מה. ומתי מעבות על לעמו במחנה שפב:

תצוה ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה
במחנה מה ובמ' היד ובמ' שפב. וכפר
על קרנותיו אחת בשנה במ' רנב. ויקחו אליך
שמן זית וגו' במ' תיד:

כי תשא כי תשא וגו' וכל פרשת שקלים מבואר
במ' קכב: בשמים מר דרור מחליטה
ממשים ומתמים במ' שו. וביום פקדי ופקדתי
עליהם וגו' במ' שו. אלהי מסכה לא תעשה אם
המעות תשמור במ' כ'. ויתן אל משה ככלתו במ'
שפב. למה ה' יחרה אפך וגו' במ' תטו:

ויקהל ויקהל משה למחרת יום כפור במ' רנ.
ובמ' רסח. ובמ' תיו במילה: לא תבערו
אש וגו' מבואר במ' רסח. כל נדיב לב יביאה
במ' תיג. וכל אשה חכמת לב במ' שם"ב:

פקודי תקים ויקם הוקם נ' הקמות מבואר במ'
תי"ז. ובצלאל בן אורי וגו' במ' שמב.
ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד וגו' מבואר
במ' קיז:

ויקרא אל משה אלף זעירא מבואר במ' שנד.
אדם כי יקריב מכם ממש במ' תיח. ובמ'
שפב: ושמך יהו על רחם העולה וכו' במ' שמז.
על כל קרבנך תקריב מלח במ' תקכה. כי כל שאור
וכל דבש לא תקטירו במ' לח ובמ' נח:

צו אין זו מלא זיכוי כו' במ' לג' · ביומר לזרז במקום שים בו מסכון כיס במ' לח · זאת תורת העולה במ' שמט · ובמ' שפב בשבועות · ובמ' תיט במילה · כל הפרשה עד שם תמיד חוקך מבוארת במ' לח · ושם בכלי מתכת בשלה ומורק ושופף במ' נו · והניח את הדשן במ' שמט :

שמיני ויומר משה אל אהרן קרב אל המזבח במ' סג · ויקריבו שם זבח במ' שפב · ותמיכם כל בית ישראל יבכו את השריפה במ' תקמו · שמיני למילואים ושניו יין ושכר אל תשתה כהל מבואר במ' קך · במילה וידוש אהרן מבואר במ' תקם · תזריע ושמה כי תזריע במ' שפ"ב · ביום השמיני יומל נספוך לגירה מבואר במ' תכב במילה :

מצורע זאת תהיה תורת המצורע במ' תכד ובמ' שפב · מהרותיו של מצורע מבוארין במ' כלם · ובמ' קלה · ובמ' לו :

אחרי מות בזאת יבא אל הקודש במ' תקה · וכפר בעדו ובעד ביתו במ' שפב · כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' במ' רמט · סמיכות הקרבנות לפר' הצום במ' רמח · ביאור המשך הפרשה של אחרי מות במ' לו ובמ' תכה :

קדושים תהיו במ' שפח · ושמשתם כל עץ מאכל כל הפרשה במ' תפח ובמ' תפו ובמ' קלז :

אמור תמור ותמכת שני למיכות במ' תכז ובמ' תקמה · כ"ף לשאלו הקרוב אליו במ' תקמה · והוא משה בכתולים יקח במ' שפב · והניף את העומר לנענוכם במ' ק"ח :

בהר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה ולא לשחורה במאמר י' וביאור כל הפרשה במאמר שם · ושים כי יממכר בית מושב במאמר שכ"ב · וקראתם דרור בארץ ביום הכיפורים במאמר רמז · כל ענין השמיטה במאמר תכא במילה · סמיכות פרשת שמיטה לפרשת ריבית ושעם ליסור הריבית תפילו דנוי במאמר קנט · כי לי בני ישראל עבדים ג'וגו' במאמר תקנ :

בחקותי אם בחקותי תלכו ביאור כל הפרשה במאמר תעח · ונתתי שלום בארץ במאמר שכב · וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק במאמר תלח :

במדבר ויתילדו על משפחותם במאמר שפב · ביאור כל פרשת הדגלים וסדר מהלכתם במאמר קל · שלו את ראש כל המנין והדגלים רמז למילה במאמר תלב :

נשא סמיכות פרשת סוטה לפרשת נזיר במאמר תלג ובמאמר שפב · ביאור כל פרשת ברכת כהנים במאמר שעג :

בהעלותך מקשה היא עד יכבה וגו' במ' תלז · ושם ככה את עושה לי במאמר תקנ · ויהי בנסוע הארון וגו' במ' תלה · כל פר' התעוררות כולה במ' כיג · ויהי העם כוכה במ' שפב :

שלח לך ביאור כל פר' מכגלים במ' יב · העובה היא וגו' בכה בכרים בנגד שפה שבמאמרו של מוגבז · יש יוסיף מעצ מכגלים במ' תלו במילה:

קרח מחלוקת של קורח · במאמר תלז ובמ' שפב · ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה במאמר תקכו · ומטה אהרן בתוך מטותם לא בגד הארון מבואר במאמר שפד :

חקת זאת חקת התורה וגו' במ' תלח · ויצא לקראתו במ' מח · זאת התורה לאדם כי ימות באהל במ' תקלו · ויעש משה נחש נחושת וכל הנעין במ' קם · הבאר בזכות מרים במאמר שפב ·

בלק ונגרשנו מן הארץ וגרשתיו מן העולם מבואר במאמר תלט · ביאור שרשה מה טובו במאמר תפב · מי מנה עפר יעקב ומספר רובע במאמר תקנ · הן עם לבדד ישכון במ' שכד · פרשת כי תבוא מוסיף תרתין במ' תלט · ויקח רומח בידו במ' תמז:

פנחס הנני נותן לו את בריתי שלום במ' תמה · חדשה לה' בשבועותיכם כ"ת תלב במאמר קמח · התנוכי הפלואי במאמר שפט :

מטות ויצלח משה את פוחם ואת פנחס למה פנחס ולא אלעזר במ' תמו · הן הנה היו לבני ישראל במ' שפב · נבנה גדר' לאן למקנינו וגו' במאמר יג ·

מסעי ממחרת הפסח יצאו במ' תמב · למשפחות משה לחניהן וגו' במאמר שפב :

דברים במדבר בערבה במ' שפב · מול סוף במ' תמג במילה · ה' אלהיכם הרבה לחכם וגו' במ' תמג ובמ' תקעה · גם כי התאף ה' וגו' במ' תקלז · ויהוה ה' לפניו וך תוסו ואת בניו במסורת כ' פסוקים במלת וך גדולה וכן כף כפופה במלת והתמכרתם שם לאויבך וגו' סותם במאמר שפ · ואתחנן ותתחנן לפון חנם במ' שפב · לחה החיות להכחות את עבדך וגו' במ' תמד במילה ·

היום לעשותם במאמר לה :

עקב היום לעשותם והיה עקב השמעון וגו' ושמר ה' לך החסד במאמר תקו ובמ' שפב · כן לה' אלהיך השמים ושמי השמים ומלאם וגו' במאמר תמה · ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה מבואר במאמר תקלז · וסוד שמוה מסעות שחזרו ישראל לתחוריהם :

ראה את הברכה אשר תשמעו ולא תשמעו אם תשמעו במ' תמו · ובמ' שפ"ב · עשר תעשר במ' קז :

שופטים עניו המעקה במאמר תמט · לדק לדק תרדוף למען תחיה במ' קלד-לא תסור ובומר ימין ושמאל במאמר קעז· תכין לך הדרך ושלשת במ' נפ · תשר בגד ותשר נעל וגו' ופרשת כי תקרב אל עיר הכל מבואר במאמר שפב · לא תעשה לך כל עץ במ' שנח · והיה כשבתו על כסא במ' שכה · ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה במ' תמז · וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר במאמר קמ · כי תצא למלחמה ביאור ג' פרשיות אלו וג' הכרזות במאמר רז · כי תבוא אל ארץ ימים רבים במאמר ח' · כי ימצא חלל בשדמה

כל פר' עגלה ערופה מבוארת במאמר תקלה :

כי תצא כי תהיין לאיש שתי נשים כו' במ' שמב · כי יקח איש אשה חדשה במ' שפב · לחם לו פי שנים שם' שפב·זכור את אשר עשה לך עמלק במ' תמח:

כי תבא ולקחת מראשית כל פרי האדמה במ' תמט·

יפלח ה' לח הברכה בחסמיך וגו' במ' שפב · ברוך
לחה בעיר וגו' שפה ברוך המזכיר מבוחרין במ'
שעג · ולכלה לחכם מרן לויביכם במ' קלה · וישבחה
ויפארה בה במחמר הפח :

נצבים למען חשכילו לח כל לחר העשון לחם נלבים
היום במ' קפו · לעברך בברית וגו' במ'
חג · נלבים ובוך במחמר שפב · לחשיבם שבטיכם
וגו' החטוב חשוב קוטם במ' קעט · שם ביחוד כל
הפרשה על יום הדין רלה נחתי לפניך ליום לח החיים
ולח הטוב במ' חג · והחבדך בלבבו למחר שלום יהי'
לי במ' ר · והשבות לל לבבך ד' לשונות של חשובה
במ' רלו · לח נפלחת היח וגו' הזכיר ד' פעמים לף ·
חמלח זה מבוחר במחמר רלו :

וילך פר' הקהל לח העם וגו' בחג הסוכות מבוחר
במ' קמח ובמ' שפב · ולחכי הספר לחסיר במ'
דם · ועזבוני והפר לח בריתי במ' חנף · רמז מפרשת
ויולך על רלח השמה ויום כיפור במחמר קפ :

האזינו השמים ושמעע החרץ מבוחר יפה ליום כיפור
במ' קפל : יזמרו לפיהם לף חלוה חדשים
מקרוב בלו במ' רמח : יערף כמטר לקחי במ' שפב ·
חזל כעל לחמרתי רמז למילה שהכל שמחין בה במ' חנג ·
הצור חמים פעלו במחמר חנח : יכרכבהו על במחי
חרץ כל הפרשה מבוחרת במחמר רלד :

וזאת הברכה ויחמר ה' מסיני בח במ' שפ"ב ·
ישימו קטורה בחפך וגו' ובכריך
יגיחו מבוחר במ' חנג · בכור שורו הדר לו בהם
עמים ינגח מבוחר במחמר חקיד · חסריך ישרחל ח'
גדולה במחמר שנד · וישכון ישרחל בדד בטח עין יעקב
במחמר שעה ובמחמר קלה · החומר לחכיו ולחמו לף
רלחיו במחמר שו ובמחמר קלג :

שיר השירים לל חרחוני שחי שחרחורת כו' מבוחר
במ' קכ · ו' פעמים כלה בפה"ם
מבוחרים במ' שפב · הנידה לי שחבבה נפשי וגו' וכל
העינן במ' חקלט · גן נעול לחוחי כלה וגו' במ' שנח ·
לחיתה ורחיתה בטוח ציון במ' שנו · מה יפו פעמיך
בנעלים במ' ס · מי זאת השקפה כמו שחר במ'
ריט · לבבתני בחחת מעיניך במ' לט · שם חומתה
היח נבנה וגו' במ' שסח · הביחני לל בית היין
וגו' במחמר קל · מי זאת עולה מן המדבר במ' יג ·
השמיעני לת קולך במ' חקמ :

רות ויהי בימי שפוט השופטים וגו' במחמר קמח ·
כי גומל חכזי וגו' ליני הלילה וגו' במ' קמח ·
שלף חים נעלו וגו' במ' קמ"ז · ברוך ה' חשר לף
השבית לך גומל היום במחמר קמז :

איכה כי ציון היקרים וגו' חיכה נחשבו לנבלי חרש
במחמר לו · מפי עליון לל הלח הרעות והטוב
במ' חקלח · כל עמה נחנחים וגו' במ' הנו :

קהלת חין חדש שליט ברוח לכלות לת הרוח במ' רלב
ובמ' ל · מר ממות לת החשה וגו' במ' שלו ·
טוב יולד מסכן וחכם במ' חפץ שלח לחמך על פני המים
וגו' במ' חקיח ובמ' קיג · עת ספוד ועת רקוד במחמר
חקבץ · החכם עיניו בראשו במ' ב' · וראיתי יתרון
לחכמה מן הסכלות כיתרון החור וגו' במ' ג' · שליט
החדם בחדם לרע לו במ' ל' · כסף יעשה לת הכל במ'

שנט · ביחוד פסוק חוסב כסף לל יספע כסף במ' קנ ·
יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט במחמר ב · לל תחמר
שהימים הרחשונים היו טובים מהלה במ' ד · והחכמה
תעוז לחכם מעשרה שליטים במ' ה ובמ' ויחל התחכם
יותר במ' ט · וסבנו לתיים בסוק במ' יח · חן חלק ·
לשבעה וגם לשמונה כל הפ' מבוחר במ' מז ובמ' קעל·
עובה חכמה עם נחלה במ' נל · מהוקה שנת העובד
וגו' במ' קמל · עמל הכסילים תיגענו וגו' במ' קיז ·
חשר יפה לחכול ולשתות כי הוח חלקו וגו' במ' קנל ·
ושבח חני לת המתים וגו' במ' תקנח: דמעת העשוקים
ואין להם מנחם במ' תקנט · רחה חיים עם החשה במ'
שלב · לת החלומים ירחף וגו' כי זה כל החדם במ' הנו:

מגילה והשחיה כדת אין חומס במ' שלי · ישנו עם אחד
מפוזר ומפורד וגו' במ' שה · ליהודים היתה
חורה וגו' במ' שה · ושללם לבוז במ' שה · לך כנוס לת
כל היהודים במ' קב · והספוך הוח חשר ישלטו החה
בו' במ' שי · ומשלוח מנות ומתנות לחביונים במ' שח :
יהושע כי חז חנליח דרכיך וחז תשכיל במ' עט ·
ביחוד כל פ' המרגלים דיהושע על שליחות
החדם לעפ"ז כו' מבוחר במ' כ · של נעליך דיהושע
במחמר רמח :

שופטים הלכו העניים למשוח עליהם מלך וגו' במ'
ז · ותוהבניו כלחת השמש בגבורתו במ'קיב:

שמואל ושמה היח מדברת על לבה כו' במחמר קמו ·
בשתים התחתן בי שם · ושתיו לה'
כל ימי חייו במ' הקד · ובליעל בקול מוגד ה' מוריש
ומעשיר וגו' במ' יב · ללמד בני יהודה קשת וגו' כל
הקיומה מבוחרת במחמר הקלב · הכמות בבל ימות
חבנר במחמר תקלב :

מלכים ויקרח למשעי ויחמר לו בוח לך בית בירושלי'
וגו' במ' קפל · ותשה לחת וגו' נעקה של
חלישע וגו' כל העניז שלוה לה כלים ריקים של תמעיטי
ועניז יניקת השמן דרוש נוה לעדקה תמלחו מבוחר
במחמר תקיט : עיז השמה גדולה חשר בשוש כו'
נעשה נת עליית קיר קטנה במחמר תקיט :

ישעיה ניז במשפע חשדה וגו' במ' רלע · כל רשת
לחלי וגו' במ' תקלח · כי עיז בעיז יכלו וגו'
במ' לט · וקוי ה' יחליפו כח וגו' במ' לה · הוי כל צמח
לכו למים במ' פד · למה תשקלו כסף בלח מחיר במ'
קכ · ירחת ה' היח חוכרו במ' קיד · והחריש ה' לעזן
ים וגו' והכהו לד' נחלים וגו' כל העניז במ' קיו · שם
כנפיש לחחד וגו' במ' קמד · כבוד ה' יחספך במחמר
קמז · לל יהיה לך השמש לחור יומם במ' לד ובמ' קכ·
ירוס ושמח וגבה מחד במ' קמה · הביטו חל חברהם
חביכם וגו' במ' רח · כשופר הרם קולך כל הפרשה
מבוחרת במ' ריט · למה זמנו ולח רחית וגו' הן לריב
ומשה הצומו וביחוד כל הפ' במ' רמח · הוי חומרים
לרע טוב וגו' במ' רל · וכל העניז ג"כ במ' תקכז ·
הוי מושכי העון בחבלי השוח במ' רלב · הוי חכמים
בעיניהם הוי גבורים לשתות יין במ' רלב · דרשו ה'
בהמלחו וביחוד כל הפ' במ' רלח · והלחיתיך נחלת
יעקב חביך סוד נחלה בלי מקרים המעת במ' נסב ·
ובדרך חחר במ' הקנז · והיה מדי חודש בחדשו במ'
רפה · כי כלם כעדי תלבשי במ' שכע · נהמו נחמו עמי
במ'

במ' שפב · בשפתיו כבדוני ולבם רחק ממני במאמר
הגת· ערם יקרהו ואיני מעיה במ' תלחי־לעריכם זובעי
על כל מיס במ' תקיג · לא יאנר ולא יחבן במ' ל' · לא
יבקע כשחר תורך במ' ו' · כה אמר ה' לסריסים וגו'
כל העניז מבואר במ' תקמד · והיה באחרית הימים
נכון יהיה הר ה' במ' תקסד · הלדיק הגד והגעי הסד
נתפשים וגו' במ' תקלח · למען שמי אתריך לפי במ'
כד · ויסב מזקיה פניו אל הקיר במ' רל · והמה עבדי
יאכלו וגו' במ' ג' · כי יום לה' על כל גאה ורם במ'
רלט · וכוכב היהיה לפל וגו' ושירת הכרב מבואר במ'
קמט · ושלמו ימי אבלך וכל העניז מבואר במ' תקנז ·
נדיב נדיבות יען במ' רכ · יוצר חור וברוא חושך
וגו' במ' כח · משלחי רגל השור והחמור במ' שסה :

ירמיה המה מעשה התעועים במ' רמז · עושה עושר
ולא במשפט במ' סה · בעת ההיא נאם ה' במ' שסה
במ' תקכב · אל יתהלל חכם וגו' וכל העניז מבואר במ'
רכז· והקימותי לדוד צמח צדיק במ' תקעה· ארור הגבר
אשר יבטח באדם וגו' במ' קצו · הלך להגיעו ישראל
במ' קנה · הגיבי לך ציונים וגו' כל העניז מבואר
במ' רכז · כי לא נוויתי אחריך מרעה הדיהו במ' קח ·
במ' רמח · שם פזורה ישראל אריות הדיהו במ' קח ·
אל הבכו למת ואל תנודו לו במאמר הקבב :

יחזקאל ועל דמות הכסא כמראה אדם במ' כב · קח
לך עץ אחד במ' תקכו · הנפש החוטאת היא
תמות במאמר קלה · לא כדרך ארך וגו' במאמר קח :
הושע ואכרה לי בחמשה עשר כסף במ' תפב · כלה
מלאים כמו הגור במ' פט · ימים רבים ישבו
ישראל אין מלך ואין שר במאמר תקכז · ישרים
דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם
במאמר נח · כי קרבו כחגור במאמר רד :

יואל וכני ציון גילו ושמחו וגו' במאמר תקסח ·
קרעו לבבכם ואל בגדיכם במאמר רמב :

עמוס הוי המתאוים יום ה' במ' תקסב · ושמך ידו
על הקיר ונשבו נחש במ' קנט · מחל נא מי
יקום יעקב כי קטן הוא במ' קלה · והשלחתי רעב
בארץ לא רעב ללחם וגו' במאמר קלט · והגיעותי
בכל הגוים את ציון ישראל במאמר תקסב :

עובדיה ובהר ציון תהיה פליטה במאמר תקנ :

יונה ויקרא אליו רב החובל וגומר במאמר רנ :

מיכה תתן אמת ליעקב כלך במאמר כב · והיה
באחרית הימים נכון יהיה הר ה' במאמר
תקעה · הגיד לך אדם מה טוב וגו' במאמר קלח :

נחום הנה על ההרים רגלי מבשר במאמר תקפב :

חבקוק כי עוד חזון למועד במאמר תקפב :

צפניה כי אזה עזובה תהיה במאמר שיח · רני
בת ציון במאמר תקעד :

חגי גדול יהיה כבוד הבית האחרון במ' תקעה :

זכריה ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו'
הלא זה אוד מוצל וכל הפרשה מבואתה יפה
במ' קפט · והנה מנורת זהב כלה במ' רלח · מבואר כל
העניז ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד במ' יח ·
מנפה התמונות שלח ישלו לחוג חג הסוכות ולא עליהם
יהיה הגשם הכל מבואר במ' קכד · גילי מאוד בת
ציון במאמר תקעו · והוציא לבן הרשעה במ' קנו :

מלאכי בניהם היתה לחם החייס והשלוס וכל הפר'
כולה מבואתה במ' שם · זכרו תורת משה
עבדי במאמר תקעז :

תהלים ננתקה את מוסרותימו במ' נב · לכו חזו
מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ במ' כב ·
כי קנאת ביתך אכלתני במ' כד · יגיע כפיך כי תאכל
כל המאמר מבואר יפה במ' לד וכמ' קנח · אחת דבר
אלהים שתים זו שמענו במ' נא · עין ה' אל יראיו
במ' נא וכמ' לד · עיני ה' אל צדיקים במ' נא· תהום
אל תהום קורא לקול צינוריך במ' מט · לולי ה' שהיה
לנו בקום עלינו אדם במ' מט · לך הבל בני אדם כזב
בני איש במ' מט · ביהור אחרנא מזמורים שם תהלים
שמשת בהם זכרון הפופר ויוסף הדין בחמד דהייתו
במזמור מז · ומזמור פח · ומזמור לא · הכל תמצא
מבואר בר"ה במ' רפח · כמשא בבד יכבדו ממני במ'
נה · גדול ה' ומורא הוא על כל האלהים במ' ס ·
ידרך עמים במשפט במאמר סה · זבחי אלהים רוח
נשברה במ' סה · כספו לא נתן בנשך וגו' במ' קנט·
התחדק בגשר נעורייכי במ' קנו · הגילי מעיט ואל
תעבעה וגו' במ' שסח · יודע ה' ימי תמימים במאמר
תקלח · משבתי דרכי וגו' במ' קפ · יודוך ה' כל
מלכי ארץ וגו' במ' סח · מי יעלה בהר ה' וגו' כל
העניז מבואר במ' עה · זה דרכם כסל למו וגו' במ'
ע · התמתיך כי תדבר במ' קפד · ה' בדרכי נפשי כם'
אלהים במאמר עה · ה' יודין יתירין בהלל המגביהי
המשפילי וגו' במ' עט · ואתה נשאת עון חשאתי במ'
רח · לבב עקש יסור ממני במ' פה · על זאת יתפלל כל
חסיד לעת מצוא רק לשטף מים מבואר במ' פו · רמני·
אית· שים · עני אני ונוע מנוער במ' רנ · מזמור
ה' רועי לא אחסר כולו מבואר במ' קח · ולא יבשיעו
בהשפטו במ' רו · גל עיני ואביטה נפלאות במ' קח ·
מה אנוש כי תזכרנו במ' קיח · כי לאלהים מגיני ארץ
במ' קעג · מפי עוללים ויונקים יסדת עוז במ' קיח ·
עליח למרום שביח במאמר קלו · מאת ה' היתה
זאת וגו' במ' קכ · גר אנכי עמך תושב ככל אבותי
במ' רלט · חלבמו סגרו במ' רכ · מלכי נבאות ידודון
במ' קכד · נשא נדבות תניף אלהים במ' קכד · משפטי
ה' אמת במ' רנג · ולחיותם ברעב במ' קלה · עלה
אלהים בתרועה וגו' במ' קפ · כי השמות יחרשון במ'
רלז · רבים מכוונים לרשע וגו' במ' תקלח · לשוני
עט סופר במ' קלא · כי שם צוה ה' את הברכה במ'
קלד שבח · ה' מלך וגו' במ' תקנו · גר אנכי בארץ אל
תסתר ממני מצותיך במ' קלב · חטאת נעורי ופשעי אל
תזכור במ' קכב · לא יבושו בעת רעה במ' תקלח · ז'
לשונות אל סוכה בעגד ז' עניים ת' והסך עליהו ב'
כי יפקני בסכה ג' תפפנה בסכה ד' סביבותיו סכתו
ה' פרש עץ למסך ו' ויהי בשלם סכה ז' סכתה לרשפי
מבואתין במ' קכב · תעו מבטן דוברי כזב וגו' במ'
קנט · לך לאלהים דומיה נאבי במ' תקלח · שויתי ה'
לנגדי תמיד כתהלר יפה כל הפרשה במ' קעו · לחת
מחרן תנחת וגו' במ' קעח וכמ' לל"ח וכמ' ד' וכמ'

מ' • יסע קדים בשמים ויהב בעזו תימן במת' ריג • כי חוק ליסראל הוא משפט לאלהי יעקב במ' רכב • למדבר כהרבי אל משפטיך תהום רבה במ' רכב • תשברי מדם עוז לו כך מכילות בלבבם במ' רכז • אל תהיו כסום וגו' במ' רמג • ברכי כשלו מצום וגו' • ואנכה בצום נפשי וגו' • עניתי בצום נפשי וגו' • מבוקרין במ' רמד • זכרתי ימים מקדם במ' רפב • בזעת ידעתי כי תספת כי במ' רמט: מזמור שיר ליום השבת במ' רפד • לחזיר רהב וכבל וגו' במ' קו וכמ' תלב • לא יתיצבו הולליך וגו' קפה קפב • רחוק מרשעים ישועה במ' תל • מזמור שיר חנוכת הבית כל המזמור מבואר במ' רפט ובמ' תקנו ובמ' תלח • לודך ביובר לבב במ' רלט • תשת עיני אל ההרים מאין יבא עזרי וגו' במ' שיח • הודיעני ה' קני במ' רלט • ממעמקים מחלד חלקם בחיים וגו' במ' שלז • לאסתך בנפן פוריה כל המזמור מבואר במ' שעו • ואני כזית רענן בבית אלהים במ' רלט • כי לא יגוח שבט הרשע על גורל הצדיקים במ' שעח • מי האיש החפץ חיים וגו' כל הענין מבואר יפה במ' תנו תנד • עשיתי משפט וצדק במ' רלט • מזמור לאסף וגו' לותותיו לא רחינו כו' כל המזמור במ' תסג • מכל מורח רע כלאתי רגלי וגו' במ' רלט • למנצח על השמינית ה' אל באפך וגו' כל המזמור במאמר תע • למנצח על השמינית הושיעה ה' כי גמר חסיד וגו' כל המזמור מבואר במ' תעח ובמ' תקמ • השם גבולך שלום חלב חטים ישביעיך במ' תעד • נפשי בכפי תמיד במ' רלט• אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח במ' תעד • ערב בוקר וצהריים אשיחה ואהמה במ' תנז • לו החפון זאתי לדק במ' רמ • שם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר ג' שוא הנזכרים שמה מבוארין במ' תקד • כי החליק אליו בעיניו וגו' ופסוק מדל להשכיל להשיב במ' רמח • ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו במ' תקו • ידעו שמול חיים וגו' במ' ת • תורת ה' תמימה וגו' כל מזמור ההוא מבואר במ' ג • חונה מלאך ה' וגו' במ' ש • בגאות רשע ידלק עני וגו' במ' ה • שם אלהי על וגו' במ' יח • גם חושך לא יחשיך ממך במ' המו • שכחי עמך וכית אביך וגו' במ' טו • זכרתם זאת וגו' במ' טו • והיה כעץ שתול במ' תנו • בשוב ה' את שיבת ציון הייגו כחולמים במ' יז • אשרי תדם עוז לו בך וגו' במ' יח • לעולם ה' דברך נצב בשמים במ' תנו • בבן תדם שתן לו השועה וגו' במ' תק"נ : עת לעשות לה' וגו' במ' תנו • מה ידידות משכנותיך וגו' כל המזמור ההוא מבואר בדרך נפלא במ' תקנח • תורת אלהיו בלבו במ' תנו • אלופנו מסובלים אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה וגו' במ' תקס • תאות לבו נתת לו במ' תצח • למנצח על שושנים וגו' כל המזמור

במ' שסב • כל הנמלוהי עלי במ' תקו :

איוב כי כפליים לתושיה וגו' במ' לח • תבח בכלה וגו' במ' תפח • אחי כנדו כמו נחל וגו' במ' שסח • ואף אם אמנם שגיתי אתי תלין משוגתי במ' קפד • תהום אמר לא בי היא כל הענין מבו' במ' תנו :

משלי נרתם מרומים תקרא וגו' במ' ת • עשיר ורש נפגשו במ' שלב • ואוב לדיקים כאור נוגה במ' ב' • תורת חיים למעלה למשכיל במ' די נחלה מבוהלה בראשונה וגו' מ' ט ובמ' יג שמו • הגלל בלבי מיד במ' רד • תוגר בקיץ בן משכיל במ' רד • בראשו ידחס רשע במ' רלט • בלכתך תלך ינחה במ' רלו • תל תינע להשביר וגו' במ' יב ובמ' רלט • טופק דל להרבות לו במ' תקנה • בן תהן לאחרים הודך במ' טו • הללה חסוד על נירה וגו' במ' טו • עטרת תפארת שיבה וגו' במ' תקטו • להשיב אמרים אמת לשולחיך במ' כח • עיר פרוצה אין חומה במ' רמו • עיר קנה • שמן וקטורת ישמח לב במ' רפח • ה' בחכמה יסד ארץ במ' שי • חכמות נשים בנתה ביתה במ' שי • מעין נרפא ומקור משחה וגו' במאמר שסח • מרפה לשון חורבי רע במ' שך • ברכת ה' היא תעשיר במ' שך • נופף תשא חסר לב במ' תסח • נעע ונקלון ימצא וגו' במ' תסח • לאדם מערכי לב וגו' במ' תנח • לשקוד על דלתותי וגו' כל הענין מבו' יפה במ' תקנ • לדקה תרומם גוי במ' תקנ • פוטר מים רחשים מדון במ' כד • תמת שלם רגזה ארץ וגו' במ' כט • דרך עלם כמשוכת חדק במ' נה • כי יתן בכים עינו בכום קרינן במ' נה• וכעם תויל כבד משגיחם במ' נו • דלף טורד מדיני תשה וגו' במ' ק' • מי תסף רוח נחשיו וגו' במ' קנו • נגרם לץ ויצא מדון וגו' במ' עח • וכלי יקר שפתי דעת במ' קלה • חשותי זהב במשכיות כסף וגו' במ' קלט • נפש שביעה תבוס נופת במ' קלט • מסיר אזנו משמוע תורה וגו' במ' קמח • הון עשיר קריית עזו במ' קנח • אחי חכמה שכנתי ערמה במ' רלב • אל תהן כשיל בתולתו במ' רלט :

דניאל הא כדי די פרגלא וגו' במאמר כח :

עזרא ואלה העולים מעל מלח אל חרשא וגו' במ' שיג:

בעזר אלהים חיים • נשלם הספר עוללות אפרים •